IOANNIS ANDREAE
I. C. BONONIENSIS
OMNIVM CANONICI IVRIS,
INTERPRETVM FACILE PRINCIPIS,

In titulum de Regulis iuris Nouella Commentaria

AB EXEMPLARIBVS ANTIQVIS,
mendis, quibus referta erant, diligenter expurgatis, nunc impressa.

Summis, ac rerum omnium memorabilium Indice locupletissimo.

VENETIIS,
Apud Hæredem Hieronymi Scoti.
M D C X I I.

INDEX REGVLARVM
HVIVS TITVLI.

F I N I S.

IOANNIS ANDREAE IVRISCONSVLTI CLARISSIMI.

In titulum de Regulis iuris Commentarij vulgo Mercuriales nuncupati.

SVMMARIVM.

1 *Ioan. Andr. institutum & ordo in hoc tractatu.*
2 *Diaconissa, Deo dedicata, & sanctimonialis, sunt fœminæ sanctissimi nominis & dignitatis.*
3 *Regula iuris, quid. Et quæ subsunt regulæ.*
Et quando apparatus dicatur, ubi & de arte, nu. 5.
4 *Iuris cuius sint, quæ sunt occupantis primo.*
6 *Ius, quid. & numero 8. Et quam uarie accipiatur ibid. per discursum.*
7 *Ius, idem quod potestas.*

RVBRICA.

On est nouum.

Sic incipit gloss. super Rubrica. Cuius glossæ principio & fini in-
1 sistens, faciam plura noua. Erit primum, quia per † alphabetum ad minus dupliciter pō leratum regulas prosequar, & non eo ordine, quo sunt scriptæ, & sic fini glos. insistam. Me mouet, quia hæc lectura nouellæ non in scholis legenda est, sed studenda. Illum autem ordinem studio magistri hic expedite putaui, per quem quod quæritur, facilius inuenitur. Ipsarum tamen regularum ordinem textualem semper numerus descriptus, & duplicatus ostendet, propter quod illum etiam in textu signari suadeo. Talem autem modum tradendi fuisse ab olim & nouiter adinnentum uideri potest in lere. cap. hebraicorum nominum. & c. sequen. Erit secundum, quia extra Rubricam ad suffragiū in totius huius Rubricæ suffragio non remittam, cuius contrarium in tota nouella seruaui breuitatis causa. & propter materias catenandas, ad ordinarias tamen glos. quandoque remittam. Tertiò, quia trepidus sum etiam & sui in opere mercurialium quæstionum, quod iam lapsis multorum annorum curriculis incboaui. & hoc ideo, quia illius expedientiæ non est, quam a principio æstimaui. Sexti enim Clementinarum, & extrauagantium superuenientia noua iura ex antiquis quæstionibus, quas per volumina scedulasque colligam, omnes ferè notabiliter dubias terminarunt, quod etiam de infra scribendis futurum fore præsumo. nec hoc me retrahit a labore. licet enim per illud sciam operis vsum, & sic eius laudem, tamen si talis fructus terminationis extabit, ex nunc summè contentor. Nam valde delectar, quòd per Dei opus animum, vt & puto simpliciter permissiuum, ipsius vicarius sic totius ecclesiæ monarchiā gubernat & regit, sic sibi paretur a subditis, quod pacifice suarum Constitutionum suasiones & monita, decisiones & frena suscipiunt. propter quod ad illas condendas vtiliter & prudenter inuigilat. Sed quia monarchia imperij iamdudum non multum viguit, nec laborauit ad sui iuris dubia decidenda, legistas exuigilo, quibus optime cōgrueret opus istud. hoc ideo dixi, quia meas omnes quæstiones non proditas per me alibi non locatas hic inseram, & deperditas aliquas resicere laborabo. Aliorum etiam, qui non sunt plus actu legentes, nec habiles ad legendum, hic multas sub regulis, quibus conuenient, collocabo, illas præcipue quas Clementinarum apparatus allegat. In quarum prosecutione monitus per Hiere. ad Cypri. 5. cap. studentis intelligentiam quæram, & non doctrinæ gloriam ex multiplicatione sermonum. Item ad Dama. vero est contra frondentia, spumantia, & trutinata alia verba dicebat. Mihi sufficit loqui, quod intelligar, difformes autem disputandi formæ in illarum diuersitate patebunt, ipsarum etiam vtilitatem ponit lex vltima. §. mista. ff. de mu. & ho. dicens, quòd Modestinus notando & disputando bene & optima ratione decreuit, etiam secundum Augu. ratio vincit per disputationis pugnam. 13. quæstione 6. vides. Quarto, post singulas literas alphabeti iur. ciuil. regulas hic omissas, per easdem literas inchoantes hic ordinate describam, quæ allegatæ videri facile potuerunt sic locatæ. Et licet sciam hic agere non subtile, non tamen ignoro longe plus vtile Canonistis membranas ex illis, quam ex gloss. totidem occupari. Quintò, sciendum est, quòd scripta Dyni super his regulis decidere non intendo, ea tamen tangam ex illis, quæ in scholis recitare solebam, & quæ canonistis expedire putabo. & quādoque super regula totum, quod scripsit, includam. Archi. autem super his regulis nihil scripsit. Sextò & vltimò, non omittam, quòd compositores harum regularum multum iuuari poterūt ex generalibus, quæ in fine sui repertorij posuit Guli. Iuxta igitur glossarum ordinem ad illius gl. epilogum veniamus. ¶ Glo. ista continuat rubricam. Secundò ad situationem opponit, & dupliciter soluit. Tertiò per modum summæ de regula quærit quinque, & tria de iure. In eadē
2 gl. ibi [vt lex] in fine ibi sunt ad † literam verba prædicta & ibi [generali] nominatis vidua, diaconissa Deo dedicata, & sanctimonialis, subdit omnem aliam fœminam religiosi nominis vel dignitatis. & ibi [omnis diffinitio] hāc & tres sequentes vide infra sub litera. o. & ibi [nemo] 14. dist. ibi q̄ sic incipiunt, & prima sic dicit, nemo qui condemnare non potest, absoluere potest. & ibi [nulla enim] sequitur, crimina patitur is, qui non prohibetur, cum prohibere non possit, & ibi [lex vltima] actionis non in omnes, comprehendit in rem vel in personam. & ibi, nō possunt omnes iuris, articuli sigillatim lege comprehendi. &
3 ideo de similibus. &c. ¶ In † glo. 1. ibi [enarrat] quandoque dicitur regula ius scriptum. 56. dist. Cenomanense. Io. mo. dicit, q̄ regula iuris idem est, q̄ regula iuridica sicut cappa Socratis, est socratica cappa. Dicit autem, q̄ in diffinitione regulæ iuris sunt coniungenda ius & regula, q̄ i. p̄ meū corrigere dr̄, quia regula iuris est distortū pra-

nundque corrigens, bonum & æquum breuiter comprehē
dens, & ibi [Regulares] non solum religiosi, sed ēt secula
res clerici dicuntur esse sub regula. Vnde dicit can. q ec-
clesiasticis ordinibus mancipati canonicis regulis tenen-
tur adstricti. 23. di. quamquam. & clare patet hic. 12. dist.
c. vlt. ibi, nec monasteriorum consuetudines cum ecclesia
sticis regulis sunt permissæ. Ad idē facit ea. di de his. post
prin. & in fi. 11. dist. nolite. 25. q. 1. a sactis. & qu. 2. priuile-
gia. & c. igitur. in Auth. de san. epi. post prin. §. damus. om
nes ēr Christiani sunt sub regula fidei. 35. q. 1. prima salus
& ibi [per regulam] i. virgam. 1. q. 4. §. item pacto. in prin.
ibi, regulam auream, & Iosue. 6. & ibi [tollatur] imò etiā
per exceptionem dicitur regula in alijs confirmari. ff. de
suo. instru. l. quæsitum. §. denique Neratius. de testa. mi. l.
tribunus. §. vlt. & ibi [æquipollēt] de hoc satis hic per Dy
num. vide sup. ea. l. de elect. vt circa. & ibi [simul iungere]
4 datur exemplum, quia statutum † est de piscibus, auibus
& bestijs feris, lapillis in litore maris inuentis, quod con-
ceduntur occupāri, quia in nullius bonis sunt. ff. de re. di.
l. quædam. de ac. pos. l. 1. in prin. instit. de re. di. §. 1. & §. fe-
ræ. hi casus & similes coniunguntur per regulam, quod in
nullius bonis est, id naturali ratione occupanti cōceditur.
ff. de acqu. re. do. l. 4. in prin. vt dixit Accur. ff. eo. l. 1. & hic
Dynus. quod tamen fallit in libero homine, & re sacra. &
alij. quæ no. ff. de re. di. l. 1. & ibi [legantis tantum] vt quia
non poterat testari, etiam sic nec legare. & quod sequitur
de legante & legatario, puta quia legat testator seruo suo,
vel legat heredi a seipso. De tertio est exemplum, qñ legat
5 seruo heredis. De † quarto, quando legantur colūnæ ædi-
bus infixæ, quintum patet per prædicta, & ibi [apparatus
dici posset] sed placet hic Dyno. & ibi [mēte sedebat] &
hoc respectu illius dicitur ars boni &c. Nam si ponimus
scientiā iuris in homine, dicemus, q ars sine conceptus,
qui est in tali homine, est ars in mente hominis iusti & æ-
qui habentis notitiam diuinarum & humanarum rerum,
scientisque discernere æquū ab iniquo, iustum ab iniusto
licitum ab illicito. Habet ergo talis homo artem, & ius in
mente, sicut quisque artifex, qui vult opus in esse produ-
cere, habet in mente conceptum, & mentis ratio, vel con-
ceptus dicitur ars, etiam ante operis productionem in a-
ctum, a tali ergo iure & arte licet non descripta produci
possit regula. & ibi. Ad secundū, quo queritur. Circa istud
sciendum, quod Io. mo. in decr. in c. cupientes. in fine pri-
6 mæ partis prolixe tractauit † quomodo ius habet varias
significationes, vt ibi scripsi super gl. signata super verbo,
iuribus, exquisite & inexpedienter id posuit, cum satis illa
decr. gl. proprijs abundaret, hic ergo vbi remisi abbreuiā
do ponamus. Est enim ius aqua pinguis. Inde Horati.

Offas in iure natantes.

Et dicunt medici, quod vinum, oua sorbilia, & ius bona-
rum carnium cito cōuertuntur in naturam. Et vide, quod
dixi de obseruatio. ieiu. consilium. super vet. ab alijs. Secū
do, ius rectum vel iustum. vnde hic habet ius. i. habet pro
se iustitiam a qua ius dicitur, vt hic in gl. Et hoc modo il-
li clerici debent comparere cum iuribus suis, quæ iustifi-
cabant eius causam, vel in tantum sic dicitur possessio
habere plus facti, quam iuris, idest, eius, quod censeatur
iustum, cum in possessione notetur factum. habetur idem,
de conces. præben. cum nostris. sic dicitur ferri sententia
contra ius litigatoris, sup. eo. l. de sen. excom. venerabili-
bus. §. 1. cum concordan. Tertio, idem est, quod potestas.
7 2 1. quæstio. 1. §. si ergo. versicu. his ita. ff. de pace fir. iur. §.
sed filius. ff. de tutelis. l. 1. in princ. Inst. de iur. natu. in prin.
secundum literam, quæ habet, vis, & potestas exponitur,
idest, virtus potestatiua vel virtuosa potestas, & reproba-
tur glo. quæ exponit, idest, violenta. Nam, vt dicit. Omne
violentum, reprobum. 6. di. In fi. Et tamen, vt dicit, potest
dici, quod violentia est a iure permissa. 40. dist. ante om-
nia. C. vnde vi. l. 1. de sen. excom. si vero. ff. de verb. sign. si
8 pupillus. §. territorium. Quarto † dicitur ius, ars. ff. de iu-
stit. & iur. l. 1. Quinto, ponitur pro verborum cōceptione,
vel forma. ff. de pact. si vnus. §. pactus. in princi. Et de. hac
conceptione habetur ff. de verb. obli. l. 1. §. si quis ita, & C.
de contra. & com. l. omnes. Sexto, ponitur pro rigore iu-
ris. ff. de leg. l. cum vna. C. eodem. l. 1. Septimò, pro vincu
lo. instit. de obliga. in princi. ff. de act. & obli. l. obligatio-
num substantia. in princip. insti. de rebus eorum. in fine.
Octauo, pro naturali proprietate. ff. de pact. si vnus. §. pa-
ctus. vers. quòd in specie. Nono, dicitur locus, ubi ius red
ditur. ff. de iustit. & iur. l. penul. §. alia. Decimo, dicitur ius,
idest, iur. impositio. Nam lex ponit differentiam inter con
ditionē iuris & facti. Nam facti conditio non inest rei, sed
ab extrinseco imponitur. Sed conditio iuris inest ab in-
trinseco & a iure imponitur. ff. de conditio. & demonst. l.
multum. cuius legis ratio habetur ff. de cond. causa data.
si pecuniam. §. item si quis. Vndecimo, dr̄ dominium. ff. de
cura. fur. consi. §. eum. Duodecimo, dicitur idem, quòd to
rale uel totaliter, ut præd. §. pactus. 2. respon. & l. si tibi. 10.
§. quædam. unde hic habetur ipso iur. idest, totaliter, nul-
lo extrinsecus apparente. supra, de ele. quamquam. 2. re-
spon. & de usur. c. quamquam. in fin. Item, si dicatur eo ip
so, uel eo facto. sup. ea. l. de elect. quam sit. in fin. de pœn. c.
ultimo §. 1. de sen. excommu. eos. Decimotertio, ponitur
pro iuris capacitate. ff. de capi. dimi. l. legatum. in fine, &
ratio redditur. C. eo. tit. l. eas. Decimoquarto, ponitur pro
iur. necessitudine, ut ius sanguinis, uel agnationis. ff. eo. tit.
l. una. ff. de iusti. & iur. l. fin. Decimoquinto, pro iuris effi-
cacia. ff. eodem titulo, quod attinet. prædi. l. eas. de ca. di-
mi. Decimosexto, pro iuris decisione uel determinatione.
ff. ad l. Aquil. si ex plagis. §. in cliuo. ibi, ius est in causa posi
tum, idest, iuris responsio posita est in exemplificatione
facti. sic dicitur quæstio iur. ff. de sta. ho. l. Arethusa. Deci-
moseptimo, ius sumitur pro toto corpore iuris, unde is
habet totum corpus iuris. i. omnia uolumina iuris scripti.
supra eod. tit. de priuil. c. 2. Decimooctauo. dicitur, quod
ius scriptum, uel iure scripto est approbatum, ut laudabi
lis consuetudo. ff. de aqua plu. ar. l. 1. §. Labeo. in fin. ff. de
iusti. & iur. l. pen. 1. & 2. & 3. respon. insti. de iur. na. gen. &
ciuili. §. constat. & §. ex non scripto. sup. eo. l. de elec. cap.
quamquam. in prin. de sup. neg. præla. Rom. 8. distin. qui
iur. 9. qu. 3. c. conquestus. Decimonono, dicitur ius, quod
iustum est habendo respectum ad quod fieri consueuit, li
cet de se sit iniustum. ff. de inst. & iu. l. pen. §. prætor. Vicesi
mo, ponitur pro seruitute, ut ius aquæ ducendæ. ff. de ser-
uitu. ur. præ. l. 2. Vicesimoprimo, ponitur pro titulo, unde
iste debet docere de iure, idest, de tit. ff. si seru. uen. l. si qs
diuturno. in prin. sup. de conces. præ. cum nostris. Vicesi-
mosecundo, dicitur qualitas indiuidua. sup. de præ. c. dile
cto. ubi procurator. cum uet. se. & ponebat ibi uer. Ius, a-
qua, ius rectum, ius dicitur esse potestas. ius, ars, forma, ri
gor, uinculum, natura, locusque. Imponens, dominans, to
tum capiensque necesse. Effice, decide, corpus scriptum,
dic inique Ius, titulus, seruitus, qualique notat hic ius.

SVMMARIVM.

1 *Accessorium naturam sui principalis sequi, consentaneum est. & nu. 5. Et quid de parte ad totum.*
2 *Accessorium quando recedat a natura principalis.*
3 *Venditio facta per minorem, & iurata non rescinditur propter minorem ætatem.*
4 *Dos accedit matrimonio, licet matrimonium possit esse sine dote.*
6 *Statutum distringens ductos ex officio, an liget etiā non ductos ex necessitate, sed voluntate.*
7 *Canonici vacantis ecclesiæ ad electionem vocantes non vocandum si quem eligant eo non expectato, tenet electio. Et quid de compromissario voluntarie scrutante vota compromittentium.*
8 *Negotium alterius gerens voluntarie, non tenetur ad plenam gestionem, sicut tutor, vel curator.*
9 *Hypothecaria remanet, sublata principali.*

10 Primi-

10 *Priuilegium an tollatur unico actu.*
11 *Obligatus ad opus, an teneatur ad ei annexum. Et an principium obliget ad finem.*
12 *Voluntaria multa sunt a principio, quæ post modum inchoata sunt necessaria.*
13 *Agere aut appellare licet quis non teneatur in causa propria, si tamen agit personali, uel appellat ante sententiam, debet causam exprimere, ut tollatur incertitudo.*
14 *Priuilegiatus in duobus, an teneatur utrũque subire & adiplere.*

REGVLA XLII.

Accessorium. [Naturam]. Regulæ iuris ci-
uil. vt videbis super gl. & anti
1 quæ concordantiæ † non po-
suerunt hanc dictionem, quam tamen posuit noua dec. si
super. quam alleg. gl. inter diuersos r̃t modos, quibus dr̃,
sumitur pro quadã vi rebus naturaliter insita, q̃ de simili-
bus similia procreat, vel ꝓducit. Accessoriũ ergo ex prin-
cipali productum, vel deriuatũ, illius efficaciæ, virtutis &
naturæ esse debet, cuius est producens, vel deriuãs, sequi
congruit, ornatus causa positum: quia sufficiebat dicere,
sequitur, & importat necessitatem. sic supra de vi. & ho.
cle. clerici. 2. post prin. ff. de off. præsi. l. cõgruit. sic & pars
debet congruere suo toti. 8. dist. quę contra mores. de spõ.
du. c. fi. Sed contra. ff. de eo quod cer. lo. l. centum Capuæ.
& l. fi. ff. de fun. instruc. l. si cui fundum. in quibus accesso
2 rium non sequitur naturam principalis. Contraria † locũ
habent, quando in accessorio reperitur prouisio vel dispo
sitio specialis derogans. alias locus est regulæ illi, quæ vir-
tute iuris vel significatione verborum intelligebatur in-
clusa. C. de pact. conuen. l. fi. ff. de vul. & pup. sub. l. cohære
di. §. qui patrem. Dyn. & est si. de or. cog. ra. ruã qui fi. sint
le. c. lator. sup. eo. lib. de senten. excom. si iudex, dicebat &
Ioan. mona. regulam locum habere. quando principale &
accessorium sunt diuersa sese non extinguentia, nec acces
sorium certam determinationem habet, tunc enim indu-
cit naturam principalis. Prima gl. dicit, vnde sumpta fuit,
& ponit exempla. Secundo, successiue signat & soluit 6.
contraria. Tertio, ponit quandam distinctionem Accur.
& subdit duas concor. ¶ In gl. 1. [cum principalis] sequi-
3 tur, † causa non subsistit plerunque, & nec ea, quæ sequun
tur, locum habent. & idem §. se. & ibi. l. 1. & auth. sacramẽ
ta. venditio facta per minorem etiam iurata non rescindi-
tur propter ætatem. & ibi [quod tamen] legato vsufructu
fundi, qui accedit villæ, licet extincta sit villa, durat vsus-
fructus. & ibi [generaliter] fideiussor debitoris hæres libe
ratus est a fideiussione, & est quasi reus. & ibi [l. 2.] lega-
to seruo cum peculio, extinguitur legatum peculij illo a-
lienato, mortuo, vel manumisso. Idem in penu cum vasis
legata & consumpta. & hoc vult l. seq. ¶ In gl. 1. ibi [scili-
4 cet † dotis] vt dixit Io. mo. quia dos non põt esse sine ma-
trimonio, licet matrimonium possit esse sine dote. patet,
quod dos accedit matrimonio. ff. de iur. do. l. 3. posset etiã
exemplum poni in dote & additamento dotis. ff. de pact.
do. inter socerum. §. cum inter. in obligatione principali
& accessoria. ff. de instit. cuicunque. §. si ei quem: & in lega
tis. ff. de legatis 3. prædijs. §. qui domum. Item per l. C. de
vsur. eos. 1. respon. secundum eum. & ibi [de rescrip. c. 1.]
& de præben. super eo. & ibi [debita] per quæ iura patet,
5 vt etiam dicit Dyn. regulam locum habere, si † non loqua
tur de principali inducendo, siue tollendo, siue confirmã
do. & ibi. [40. annorum] hic, quando intentatur contra
debitores, vel eius hæredes, alias interdum quadriennio,
q̃nque 10. vel 20. vel 30. annis tollitur, qđ dic, vt not. in
Spe. de præscri. ad fi. & vide, quod no. ff. de pact. si tibi. §.
de pignore. & ibi [pacta quæ contra] alias. ff. ad l. falc. qđ
de bonis. §. 1. Habeo cordi, vt dixi super rubrica certas
quæstiones per alios vel me solẽniter disputatas sub hoc
titulo collocare, quare conuenienter sub ista regula huius
ordinis prima illa quæstio describitur, quæ actui disputa
tionis conuenit, & per regulam terminatur, quæ talis est,
per me Paduæ disputatata.

QVAESTIO.

6 Arctat statutum † doctores legentes, vel disputantes, vt
quæstiones disputatas infra certã diem in scriptis statio-
nario tradant, doctor priuilegiatus, qui disputauit, non tã
tum disputauit, sed quæstionem disputatam stationario
non tradidit, quæritur, an inciderit in statutũ. ¶ Pro do-
ctore primo, & contra eum secundo quinarius inducetur
numerus, tũ prægnans aperietur. Tertio, dubium quæstio
nis, & per id dabitur solutio, & contrarijs satisfiet. ¶ Pri-
mo, quod non inciderit, inducuntur tria procedentia ex
decr. cupientes. sup. eod. lib. de ele. Primum colligitur ex
notatis circa prin. in gl. in hoc casu ibi. paret post Guli. &
Gar. quod electus cathedralis vel regularis ecclesiæ, qui
non adstrictus sed sola voluntate pro confirmatione va-
dit ad curiam, non arctatur ad tempora & formam decr.
illius. ¶ Secundum ex decr. cum non deceat. eo. tit. & l. vt
ibi etiam not. in gl. 2. ibi patet, quod eligentes, qui non ar-
ctati, sed ex nuda voluntate uadunt ad curiam electionis
negocium instructuri, non habent circa percipiendos be
neficiorum fructus priuilegium illius decr. ¶ Tertium pa
tet eo. tit. si postquam. 2. responso. & ex eo, quod ibi not.
in glo. 2. ubi talis clericus, qui uoluntate non necessitate
uadit ad curiam, si recedat illicentiatus, non incurrit poe-
nam decr. ipsius cupientes. Ex his tribus concluditur, do
ctorem, qui non necessitate disputauit, ad illa non teneri,
ad quæ tenetur necessario disputans, & sic nec in terminis
quæstionis statuti pęnam incurrit. ¶ Secundo inducitur
7 decr. † cum inter uniuersas, de ele. per quam patet secun-
dum ueram lecturam moderno. licet ibi gl. contra, quod
si canonici uacantis ecclesiæ uocant ad ele. non uocandũ,
& illo non expectato eligant, tenet electio cum contra cõ
stitutionem aliquam non sit facta, licet illi uenienti teneri
possint ad expensas & interesse, ut ibi satis scripsi. ¶ Ter
rio, inducitur decr. cum dilecti. eodem titu. ubi compro-
missarius, qui non ex forma mandati, sed nuda uoluntate
scrutatus est uota compromittentium, illa non habet se-
qui necesse. ¶ Quarto inducitur lex, tutori. C. de neg. gest.
8 per † quam patet, quod in uoluntarie gerente alterius ne
gotia sufficit, quod aliquid fecerit ad amici commodum,
non sic in illo, qui gerit necessario, ut tutor uel curator, in
quibus requiritur plena gestio. super quo uide, quod scri-
psi de procura. non iniuste. in fin. Dicet ergo doctor satis
esse studentibus, ꝙ in paucis suo labore consuluit, qui cõ
tentari debet de gratia sibi facta. ut eccl. bene. cap. uno. po
tissime quia & sine adsignatione prædicta ipsum disputa
re, est quid perfectum & utile, & licet quãdoque gratiose
facientem poenitere. de insti. cum uenissent. ¶ Quinto in-
ducuntur leges. C. de excu. tu. uoluntariæ tutelæ munera
priuilegijs non derogant. C. de his qui spon. mu. sub. 1. 2.
& 3. C. de epi. & cler. authen. presbyteri. ¶ Item, sublata
9 † personali remanet hipotecaria. ut hic no. per quæ cõclu
ditur, licet disputauerit, remanere priuilegium non tra-
dendi. facit quod scripsi post Compo. de constit. cũ acces
sissent. qui tenet hanc esse regulam, quod unico actu priui
legium non tollatur. contraria sunt casualia propter con-
10 siderationem odij uel fauoris. ¶ In contrariũ † induci-
tur, quia disputare & tradere, aut dices esse connexa, aut
secundum accessoriũ primi, uel duo separata, primis duo
bus casibus ex quo alterum apprehendendo, renuntiauit
priuilegio, scilicet de non disputando, tenetur ad reliquũ
s. ad traditionem, siue illud dicas connexum siue acces-
sorium. Primũ patet. sup. de const. c. translato. 3. q. 6. licet
quippe. 81. di. c. satis, de præscri. c. cum ex officij. secundũ
patet hic cũ concor. & sup. de no. ope. nun. cũ ex iniũcto.
& qđ no. e. l. de rescriptis. tit. 1. gl. 2. unico ergo actu sit per

ditum priuilegium, vt prædic.dec.c.com accessissent. de
præb.c.cum illorum.C.de iur.do.impe.l.2.quod de facili
perditur.C.de iur.au.an.l.1.& 2.C.ad leg.Cor.de fal.si qs
decutio.& facto meo ius meum perdo.ff.de diuor.l.fi.vn-
de & semel agnoscendo iudicium,quis renuntiat excusa-
tioni.ff.de vaca.& excu.mu.l.prætor.§.si potest.Tertio ca
su,cum dicis illa duo separata,ergo tenetur tradere, cum
super traditione priuilegiatus non fuerit, & ipsorum cau
sa sit diuersa,nam primum,præsentibus tantum disputan
tibus & audientibus proficit,secundum etiam absentibus
& posteris priuilegiatis. ergo super disputationis labore
contra vtilitatem præsentium non propter id priuilegia-
tus est contra actus memoriam & vtilitatem posterorum,
11 vt inf.dicetur.¶ Secundo inducitur † contra doctorem,
quia ea quo posuit principium, & finem ponere debuit.
de con.di.1.nullus episcopus.& debet aut totũ agere, aut
nihil.de con.dist.3.comperimus.sicut de pupillo dicitur,
circa nomina per tutores data.ff.de admi.tuto.cumque.
quare ergo non imitetur doctor creatorem suum, qui nõ
nouit opus imperfectum.de bap.maiores.vers.sed ad huc.
¶ Tertio contra doctorem inducitur.C.de his qui spon.
mu.sub.l.1.lib.10.& quod ibi in rub.no.veterani enim qui
cum possunt vti immunitate,passi sunt se in ordine decu-
rionum eligi,ad excusationem non redeũt,& muneribus
fungi coguntur,vt ibi.& ff.de priuil.veteran.l.vlt.fortius
ergo iste,qui se ipsum posuit in ordine disputantium, ex-
culatione non vtitur,& ad perficiẽdum munus arctatur.
12 ¶ † Quarto constat,quod multa sunt a principio volun-
taria,quæ si inchoentur,eorum prosecutio est necessaria.
Hinc est,quod hæres qui accusauit occisorem defuncti,il
lo absoluto non curat appellare.ff.ad Sil. propter veneni.
in fin.si tamen appellauit,cogitur prosequi.C.eo.ti.l. mi-
noribus.A sic soluitur dictarum legum contrariũ in prin.
l. propter.¶ Quinto, quod quis ad incerta non tenetur,
13 quæ † tamen si aggreditur, omnem incertitudinem tol-
lere debet ad certa. vnde non tenetur quis agere nec in
causa propria appellare,si tamen agit personali,vel appel
lat ante sententiam,debet exprimere causam, vt tollatur
incertitudo.de cle.vt circa.sup.eo.Cum ergo statutum de
tradendo contra incertitudinem solutionis sit factum, vt
eius certitudo per posteros haberetur,tradere tenebatur.
ex quibus &c. Pro solutionis veritate videnda aduerten-
dum est,quod quæstio non proponitur de doctore non in
cluso statuto,puta non legente vel viatore,qui cum statu-
to ligatus non fuerit,dici non potest,quod disputando re
nuntiet priuilegio,& se subiiciat statuto.& in tali proce-
dunt,quæ pro doctore superius sunt inducta. Item, nec p
14 ponitur † quæstio de priuilegiato in duobus, vt non tenea
tur disputare, & si disputauerit,nõ teneatur quæstioni tra
dere,quia tũc nullum dubium,sed proponitur in illo, qui
tenebatur disputare & tradere.sed per priuilegium exime
batur ab onere disputandi,& sic per consequens vel taci-
te & ab onere tradẽdi.propter impossibilitatem, quæ im
possibilitas cessat eo disputante.& id consequens vel taci
tum sicut oritur sic & tollitur,per l.3.C.si pend.app.mors
interuenerit.& C.si reus vel.l.vlt.per quas patet,ꝙ si dam
natus de crimine,qui appellauerat,mortuus est app.pen-
dente,si bona non expresserit,sed tacite damnata erãt ex
qualitate criminis, extincta causa criminis per mortem,
extincta erit etiam causa bonorum, sed si non tacite, vel
per consequentiam,sed expresse fuissent bona damnata,li
cet extincta esset causa criminis. remanet quæstio super
bonis,per quas leges & ea,quæ not.de cle. coniug. quod
a te.& per l.neque.§.quibus.ff.de serui.rust.præ.& per hãc
regulam dico doctorem,de quo sup.in statutum incidis-
se.¶ Lex,voluntarie.vt ibi not. in prima & secunda glos.
non obstat,quæ facit,quod munus.2.tutelæ voluntarie su
sceptum licet non præiudicet quo ad aliqua munera,quo
ad illud præiudicat,& ad reliqua tutorum onera,& obli-
gata erunt ipsius bona.sic etiam respondetur ad l.2.& 3.

C.de his qui spon.& authen.presbyteri.C.de episcopis &
cler.Ad id,quod dicitur,istum fecisse gratiam,respondea-
tur,quod non proprie fecit gratiam,sed renunciauit gra-
tiæ sibi factæ quo ad istum actũ,proprie enim faceret gra-
tiam,alias non inclusus,de quo supra dixi.

SVMMARIVM.

1 *Actus legitimi non recipiunt diem,neque conditionem.*
2 *Testatus pro parte & pro parte intestatus non potest quis decede*
re,quia causa testati trahit ad se causam intestati.
3 *Tutoris datio, & optio an vitientur per temporis uel conditionis*
adiectionem.
4 *Locatio,societas,mandatum, & similes actus, an diem & condi-*
tionem admittant.
5 *Papa an possit dispensatiue concedere, quod matrimonium contra*
batur duraturum solum,quousque filius masculus ex matrimo-
nio habeatur. & nu.8.
6 *Papa num decimarum immunitatem possit concedere?*
7 *Papa an possit dispensare contra præceptum,de soluendis decimis.*
8 *Papa matrimonium consumatum inter Iudæos an possit dissoluere.*
Et quid de spirituali matrimonio.
9 *Papa dispensare an potest contra Euangelium ex causa.*

REGVLA L.

1 Actus legitimi. vt dicit Io.mon. actus † de
potentia egreditur,& ideo
dicitur effectus potentiæ,le
gitimum aũt dr̃, quod obuenit vel armatur a l.ff.de verb.
sig.l.lege obuenire. Ex quibus concluditur, quod actus,
idest,effectus in potẽtiã lege delati vel approbati, nõ reci
piunt diem,vel conditionem contra substantiã, vel natu-
rã ipsorum actuum,dũmodo adiectiones,quæ tales sunt.
quod inficiunt ipsos actus. Hic patet in matrimonio.de
cond.appo.c.vlt.& sic oportet intelligi hãc regulã, aut eã
restringi ad certos actus, vt sic regula in cõtrariũ maneat,
vt dicam super gl.[neque diem] hæredis institutio nõ re
cipit diem certam.ff.de hære.insti.l. hæreditas. instit. de
hære.insti.§.hæres in diem. recipit tamen conditionem.
Item diem incertam.ff.de hære.insti.l.si quis instituatur.
& l.si sub conditione.& l.qui filio.& C.de hære.insti.l.ex-
traneũ.diuersitatis ratio, vt dicit Dynus, quia quod in se
2 non recipit† diuisionẽ in partes,nec recipit diuisionem in
partes tẽporum,& econtra.ff.de testa.mil.l.miles cum hæ
redem.§.quod diximus.& de vsof.l.vsumfructũ & ab ini
tio.sed institutio hæredis non recipit diuisionẽ in se,quia
non potest quis pro parte decedere testatus,imo causa te
stati trahit ad se causam intestati.ff.e.l.ius nostrum. vnde
limitatio temporis habetur pro non adiecta,& valet insti
tutio pro toto tempore, vt præ.l.hæreditas.§.in diem.nisi
vero sit institutio sub conditione, vel in diem incertam,
quæ similatur conditioni,horum euentus trahitur in tem
pore retro.ff.de testa.mi.l.quod dicitur. & ideo non vide-
tur pro parte intestatus,sed in totum testatus, cũ euenit
dies vel conditio.Primò gl.dicit vnde sumpta fuit & po-
nit exempla.Secundò,signat successiue.6.contraria,& sol
uit. Tertiò,ostendit regulam iuris ciuil.cautius formatã.
3 ¶ In gl.1.ibi [actus legitimi.] † sequitur,qui non recipiũt
diem vel conditionem, veluti emancipatio,acceptilatio,
hæreditatis aditio,optio,tutoris datio,in totum vitiatur
per tẽporis vel conditionis adiectionem.& ibi [hæc ven-
ditio] vendit dominus seruum sub conditione,si rationes
ipsius arbitrio computauerit.¶ In glo.1.ibi [exemplifica
re] ponit etiam Dy.exemplum in authoritate tutoris, quę
4 si interponatur † sub conditione, interpositio nulla est.de
auth.tut.si conditionalis.& ibi strictius dixit. & ad illos
casus est regula restringenda.secundũ Dy. vt sic generalis
regula remaneat in cõtrarium, vel intelligatur de die, uel
conditione contra substantiã, ut in prin.dicit. & ibi [hęc
uenditio] Dy.allegat inst.de contra.empt.ff.de in di. adi.
l.2.de peri.& com.rei uen.l.necessario.pro empto.l.2.§.si
sub cõditione.unde locatio,societas,mãdatũ & similia, q̃
sunt

A

funt legitimi actus, certum eft, quod conditionem, & diē recipiunt.

QVAESTIO.

Hæfitationis cuiufdam, quam paulo poft doctoratus mei primordia difputaui, art. 7. ponetur fuper regula, qđ femel. alius autem erat, an ex caufa poffet Papa difpenfatiue concedere, quod matrimonium contraheretur duraturum folum vfque quo filius mafculus ex matrimonio haberetur. Ne mirāda fit quæftio, fcias, ꝙ rex Antiochus habens vnicum filium monachum petebat a Papa, vt cū illo, quod matrimonium poffet contrahere, difpenfaret fimpliciter, aut ad tempus, vt fupra, quia de fecundo dicebatur plus filium contentar. hic primo ad negatiuam faciam quatuor demonftrationes, quarum primam ꝑ quatuor fimilia roborabo, tres opiniones adducam, tertio folutionem Papæ referuans tria fubmittam. Primo allegatur, quod non, propter duo inconuenientia. Primū, quod contraheretur ad tempus. fecundum, quod diffolueretur iā confumatū per copulam. Contra vtrūque eft diffinitio matrimonij, qua dicimus, quod eft maris & fœminæ coniunctio, indiuiduam vitæ confuetudinem retinens. 27. q. 2. §. 1. ff. de ritu nupt. l. 1. facit ff. de iure dot. l. 1. hęc autem eft diuidua etiam propofitio. ergo non eft matrimonium. nec mirum, quia etiam hæreditas non datur ad tempus, vt fup. dixi, nec lex recipit filios temporales. ff. de adopt. fi tibi. alias incipit, quantum. nec libertas datur ad tempus. ff. de manumiff. l. libertas. 2. nec fpirituale matrimonium contrahitur ad tempus. 55. dift. præcepta. de transla. quanto. idem ergo in carnali, quod eft expreffum. 32. q. 2. folet, & c. aliquando, in tantum, quod conditio, quæ facit matrimonium temporale, vitiat contractum, quia contra eius naturam. de condi. app. ca. fi. Secundo, Euangelium Matthæ. 19. prohibet feparari per hominem coniunctos a Deo. 26. dift. in. deinde. cum concordan. fed Papa contra Euangelium non difpenfat. 25. q. 1. funt quidem. quia nec Angelus audietur cōtra Euangelium. ad Gal. 1. & 11. q. 3. fi is qui præeft. ergo non Papa. ¶ Tertio conftat, quod fi propter folum adulterium feparantur coniuges, durat tamē coniugium. 32. q. 1. dixit do. & q. 7. omnes caufationes. Cū ergo in feparatis coniugibus authoritate legis diuinæ & canonicę duret tamen coniugium infeparabiliter, fortius eis non fic feparatis. ¶ Quarto, expreffum videtur, de cōuer. coniu. ex publico. in fi. quod Papa diffoluere non poteft matrimonium confumatum, & quod ibi not. in vlti. gl. ¶ Quinto, ad hanc partem etiam inducitur, quod no. Hu. & Io. 25. q. 6. auth. in fi. magnæ gl. quod no. Be. de transla. &. c. fi. in 5. gl. quod fcripfi poft Gof. de fpon. ca. vlt. ¶ In contrariū allegatur in Euangelio caueri, quod in ore duorum vel trium &c. Matt. 18. fed hic immutat Papa addendo & minuendo. patet. 2. q. 4. præful. fupra de tefti. in omni. de confe. dift. 4. paruulos. & vide quod not. e. tit. præal.
6 Secundo, difpenfat † contra diuinum præceptum de foluendis decimis. fup. de deci. ex parte. & ea. a nobis. vbi de hoc. Quarto, contra diuinum præceptum permittit aliqđ
7 recipi qđ eft † vfura. 14. q. 3. plerique. illud patet de vfur. c. 1. & c. falubriter. Quinto, diffoluit matrimoniū, vt præ. decr. ex publico & c. ver. 3. etiam iam confumatum inter Iudæos, ad quos tamen dicta fuerunt illa verba, quos dominus coniunxit &c. de confan. & affi. de infidelibus. Nec in his facit contra Euangelium vt homo, fed vice Dei. 31. q. 2. quos dominus. fupra de transla. per totum. Sexto, ipfius authoritate fpirituale matrimonium contrahitur ad
8 tempus. 7. q. 1. paftoralis. Septimo, ponderatis † terminis quæftionis matrimonium poterat effe perpetuum, puta fi ex illo filius mafculus non haberetur, & hoc videtur fufficere, arg. ff. de leg. 1. cum res. §. fin. de condict. inde. l. fufficit. Octauo facit ad prædicta, quia etiam in matrimonijs immutat generalem obferuantiam ecclefiæ. de confang. & affi. non debet, & naturas rerum. de con. dift. 2. re vera. & difpenfat fup. ius. de concef. præ. propofuit. ¶ Soluat ne
9 lingua tranfiens † fuper terram, os ponat in cęlum, contra id 21. diftinct. in tantum. ipfe Papa, de cuius potentia queritur, quæftionem foluat: confulendum tamen fibi eft quod abftineat, fed fi difpenfat, multis videtur, quod difpenfatio teneat, fecundum quos. c. funt quidem. non vetat Papam contra Euangelium ex caufa difpenfare, fed Euangelia deftruere, vt ibi not. Laur. & de ipfius potentia vide in Spec. de leg. § nunc oftendendum. ver. 89. contra ipfam. ibi vide in §. nunc breuiter.

REGVLAE IVRIS CIVILIS literæ A, funt hæ.

Paulus. *Lex L.*

Alterius circumuentio alteri non præbet actionem.

Vlpianus. Lex *LXXVIII.*

Actus legitimi, vt fupra.

Idem, Lex *CXXI.*

Aliud eft vendere, aliud vendenti confentire. Refertur ad vniuerfos quod publice fit per maiorem partem.

Abfurdum eft plus iuris habere eum, cui legatus fit fundus, quam hæredem, vel ipfum teftatorem, fi viueret.

Abfentia eius, qui reipublicæ caufa abeft, neque ei, neque alij damnofa effe debet.

Idem, Lex *CXCIX.*

Ad ea, quæ non habent atrocitatem facinoris, vel fceleris, in his ignofcitur feruis, fi dominis, vel his qui vice dominorum funt, veluti tutoribus & curatoribus obtemperauerint.

Semper qui dolo fecit. quo minus haberet, pro eo habendus eft. ac fi haberet.

In contractibus fucceffores ex dolo eorum, quibus fucceſferunt non tantum in id, quod ad eos peruenit, verum etiam infolidum tenentur, hoc eft, vt vnufquifque pro ea parte, qua hæres eft, conueniatur.

SVMMARIVM.

1 *Dynus non fuit canonifta. Et eius lapfus.*
Et an quid differant beneficij conceffio, conceffionis confirmatio, & in poffeffionem miffio.
2 *Inftitutio ut fit canonica, quæ debeant interuenire. Et quando tutoris datio fit legitima.*
3 *Inftitutus uerbo, & etiā inueftitus anulo fi inducatur in poffeffionem unius rei beneficij nomine illius & aliarum, an intelligatur acquifita poffeffio illius tantum, ut illius, an etiam aliarum.*
4 *Donatio inter uiuos non uitiatur propter fuperuenient donantis delictum. Secus in donatione caufa mortis.*
5 *Heres debet effe capax t͞pe collationis inueftiturę & poffeffionis.*
6 *Collatio illius non ualet, qui credebat fe habere ius conferendi.*
7 *Referuationes legatorum pertr. legatione finita.*
8 *Quæftio de executore dato per papam &c.*
9 *Mandantis uoluntas fequenda eft.*
10 *Mandati forma exacta diligentia eft feruanda.*
11 *Refcripta fecundum ius intelligenda funt.*

REGVLA PRIMA.

Beneficium. [Canonica] hoc refpectu omne ecclefiafticum perpetuū beneficium dicitur canonica. de quo videndum, quod dixi fupra eod. lib. de offic. leg. c. 1. fuper ver. canonijs. ¶ Gloffæ primo ponunt exempla, & ius nouum fuper huius regulæ ratione fundatum. Secundo notant cafum impræfcriptibilem, & de fimilibus remittunt. Tertio, ponunt quadruplicem fignificationem beneficij. Quarto, quid fit inftituere, & ad quem fpectat & circa illud duas obiectiones foluendo. Quinto, de dictione, poteft, ponunt differentiam inter negatiuam & affirmatiuam loquutionem. Sexto

ſignant,& ſoluunt tria contraria loquentia in proprietate
eccleſiæ, vel in prouentibus tantum, vel in iure eligēdi. Se
primo, ad quæſtionem de clerico, a quo titulus petitur, ar
guunt pro & contra, ponunt duas opiniones contrarias,
quas diſtinguendo concordant. ¶ In gl. j. ibi. [Herénius.]
ſola ſalarij perceptio non facit decurionem eum, qui nō le-
gitime creatus eſt. & ibi [ſeruus] ibi dicitur, cum benefi-
cio alicui hominem, interiit hoīs. In glo. 2. ibi [quoniam]
& ſi iuſ. poteſt eſſe arbiter, & iudex in cauſa patris. In gl.
ibi [de acquir. poſ. l. 1.] poſſeſſio dicitur pedum quaſi po.
ſitio, & naturaliter tenetur ab illo, q ei inſiſtit. & ibi actor
can. vbi. ſup. prox. Io. An. in 1. gl. ibi [tribuere.] ſciendum
1 eſt, ꝙ Dynus non fuit † canoniſta, vnde & hanc gl. ibi ſta
tim allegatam dicebat eſſe in dec. ex frequentibus. de inſt.
& de can. decr. quæſtionem formabat, inf. eo. indultū. vo-
lens hanc regulā, quia prima erat, copioſe gloſſare, ſicut
de prima filia patresfa. facere conſueuerunt, ſe cōtulit ad
ſummam Hoſt. de inſti. & aliquid vltra, & contra ibi, de-
ſcripta ſubtiliter poſuit, dicens, quod inſtitutio eſt alicu-
ius beneficij verbalis collatio, inueſtitura inſtitutionis,
vel collationis confirmatio, vel declaratio, miſſio in poſ-
ſeſſionē præcedentiū inſtitutionis & inueſtituræ executio.
Et ſic patet ſecundum eum, quod hæc tria ſunt, & ſpecies
diſtinctę, & diſtincta iura tribuunt, vt per primum tribua
tur ius proprietatis, per ſecundum confirmetur, per ter-
tium ius poſſeſſionis, & quaſi ius adminiſtrationis. nec ꝑ
hoc infertur aliquod contradictorium, vt dicatur quod
poſſeſſio in eadem re non concurrat, quia conſiderato iu
re beneficij, quod eſt incorporale, dicitur quaſi poſſeſſio,
conſideratis rebus corporalibus ipſius beneficij, dicitur
vera poſſeſſio, & dat ſimilia de iure ciuili. Primū in inſtitu
tione hæredis, quæ inſtitutio præcedit per diſpoſitionem
verbalem. Secundū inſtitutionis illius irreuocabilis con-
firmatio per teſtatoris mortem. Tertium inſtitutionis &
confirmationis executio, quæ contingit per aditionē hæ-
reditatis, & poſt ſequens adminiculum .ſ. apprehenſionē
poſſeſſionis neceſſaria eſt, ſed non dominij ff. de acq. poſ.
cum hæredes. in prin. & de bon. poſ. l. 1. & 1. Item in datio.
ne tutoris, quę fit primo a teſtatore, ſecundo confirmatur
a iudice datio illa verbalis. ff. & C. de teſta. tut. de confir.
tut. Tertio ſequitur, decretum iudicis adminiſtrationem
concedens. C. arb. tut. l. fi. & in Authent. vt hi, qui ſe obli.
§ pen. Item in feudo, fit enim primo feudi conceſſio. ſecū
do inueſtitura, quæ eſt præcedens conceſſionis confirma
tio. tertio in poſſeſſionem inductio, quæ eſt conceſſionis,
& inueſtituræ realis executio, vt in titulo quid ſit inueſti
tu. colla. decima. & licet fateatur prædicta non ſibi ꝑ om-
nia ſimilia, tñ ſimulantur quoad ordinem ſucceſſiuū. Sub
2 dit deinde, quod prædictorum defectus † facit inſtitutio-
nem nullam, quæ, vt ſit canonica, debet eſſe munita inſti-
tuente & inſtituto, & inſtitutionis forma. De his in vltima
gl. ſic, & tutoris datio eſt tunc legitima, quando is dedit,
qui dare potuit, accepit, cui fuerat dandus, is dat, cuius
dandi facultas erat, & pro tribunali decretum interpoſi-
tum eſt. ff. de confirma. tuto. l. naturalis. §. ſi quæratur. & vt
dicit Dyn. hic in ſua noua quęſtione, ſi de ſubſtantialibus
aliquid deeſſet, vitiaretur inſtitutio. ff. de tranſact. c. cum
hi. § ſi prætor. Secus, ſi omittantur leuia, & non ſubſtan-
tialia. ff. de ven. inſpicien. l. 1. in fi. Tractat etiā hic Dynus,
quod ſcripſi, de his, quæ fi. a ma. pat. c. a c. ex ore. ſuper 4.
glo. quare aliud in traditione clauium, quam anuli, libri,
3 vel baculi. Quarit † demum, ſi inſtitutus verbo, etiam in-
ueſtitus anulo inducatur in poſſeſſionem vnius rei benefi
cij, nomine illius, & aliarum, an intelligatur acquiſita poſ
ſeſſio illius tantum, vt illius, & aliarum, quod habeat poſ
ſeſſionē omniū. alle. ff. ad Trebellia. l. reſtituta. in princ. &
ff. de acquir. poſſeſſ. poſſideri. §. quod autem, ꝙ licet ſuade
ret æquitas hic, ius ſcriptum vult contrarium, quia licet
hæres adeundo omnium hereditariarum rerum acquirat
dominium, non tamen quærit ſingularis rei poſſeſſionem
niſi illam apprehendat, vt dict. l. cum hæredes. ff. de acq.
poſſ. & ſi teſta. liber eſſe iuſ. fu. l. 1. §. Scæuola. l. reſtituta. ſe-
quitur in trāſlatione dominij, ad q̃ ſufficit verbalis hęre-
ditatis reſtitutio. vt ibi. & lex facta. eo ti. Itē. l. poſſiden. nō
dicit, quod ꝑ poſſeſſionē fundi acquirat poſſeſſio aliarū
4 rerū, ſed ſingularū partiū ipſius fundi. Itē quærit, an † ſa-
tis ſit, conferentem fuiſſe habilē tpe, quo cōtulit. licet po
ſtea factus ſit inhabilis. & tenet quod ſic. ad hoc inf. eod.
factum legitime. vbi videas concord. quas ad hoc allega.
ſuper princip. primæ gloſsæ. In contrarium inducit. ff. de
iniuſt. rup. & ir. te. ſi quis exhæredato. §. initium. inſtitu.
quib. mo. te. infir. in princ. & §. ſi tamen. vbi vitiatur teſta-
mentum, ſi propter delictum vel factum ſuū ſuperueniēs
teſtator perdidit ius teſtandi. Inde dicit, quod teſtamen-
tum erat reuocabile, ſed collatio beneficij non, & facilius
vitiatur primum, quam ſecundum. Inde eſt, quod dona-
tio inter viuos non vitiatur propter ſuperueniens delictū
donantis. C. de bon. dam. ſi quis poſt. ſed donatio cauſa
mortis ſic. ff. de dona. cauſa mor. l. ſi aliquis. ratio, quia pri
5 ma irreuocabilis, ſecunda reuocabilis. ¶ De † inſtituto,
etiam quærit idem, & tenet, quod ſicut hæres debet eſſe
capax tempore teſtamenti, mortis, & aditionis. ff. de hær.
inſtit. ſi alienū. §. in extraneis. ſic & iſte debeat eſſe capax
tēpore collationis, inueſtituræ & poſſeſſionis, nec nocet ſe
cundum eum, ſi in medijs teporibus inter prædicta fuerit
inhabilis. ff. de hære. inſti. ſed & ſi in cōditione. §. ſolemus.
cum l. ſeruum meum. nulli dubium autem, quin propter
inhabilitatem ſuperuenientē ex delicto priuari poſſit, pro
pter aliam coadiutor dari. Circa hanc quæſtionem vide
quod ſcripſi de cleri. ægro. c. pen. in prin. format demum
quæſtionem de illo, qui credebatur habere ius conferen-
6 di, ſed non habebat ad partem. ꝙ † collatio non valet, in-
ducit ff. de re. eo. qui ſub tu. qui neque. de admini. tuto. l.
Titium. §. qui rem. de eo qui pro tuto. l. ſi is qui. in quibus
non valent facta per eum, qui credebatur tutor, ſed non
erat. Ad contrarium inducit l. Barbarius. & ff. de ſup. leg.
l. 1. in fin. C. de teſta. l. 1. & de ſenten. & interlo. l. arbiter. &
hoc tenet dicens contraria loqui in errore ſingulari, qui
veritati non nocet. ff. de acq. hær. cum quidam. §. quod di
citur, de ſup. le. l. Labeo. §. verū. licet in fructibus conſum-
ptis etiā ſingularis error facti, vel iuris excuſet. C. de rei
vend. l. certum. dicit tñ, ꝙ ſecundum theologos forſan in
principali contrariū diceretur veritate comperta. Solutio
iſta Dyn. videtur contra caſum dec. conſultationibus. de
iurepa. vbi credulitas ſine poſſeſſione non iuuat, ſed for-
ſan ipſe intellexit de eo qui credebatur eſſe ille prælatus,
ad quem ſpectat collatio. Subiungit quæſtionem de cano
nico, qui recepit præbendam de manu prælati non legi-
time inſtituti, an petere poſſit ipſum prælatum remoueri
vt non legitime inſtitutum. & hanc ſatis proſequitur, te-
net tamen, quòd poſſit, ſi defectus inſtitutionis prælati
non procedit ex facto vel voluntate canonici. ff. de pro-
ba. l. quidam. ff. de his qui. vt indig. l. poſt legatum. alias ſi
ex eo pendebat, & ſcienter recipit, non agit, ſecus ſi igno
ranter, allegat ad primū ff. de inoffi. teſt. l. ſi pars. §. vlt. &
l. nihil. ad ſecundum allegat eo. ti. mater. §. cæterum. & l.
eum qui. Ad ſolutionem. ſup. facit, de his quę fi. a ma. par.
ca. ex ore. & quod ibi no. in gl. pen. ſup. de tranſac. ex lite-
ris. & quod ibi not. de vltimo. quod hic dicebat ſoluendo
7 quædam contraria. & ad id quod dicitur † reſeruationes
legatorum perire legatione finita, vide ſup. eod. lib. de of
fi. legati. præſenti. ſuper verbo, vacuari. ¶ In gloſ. vlti. ibi
[cum eccleſia] dicebat Io. mo. quod contraria loquuntur
in poteſtate actiua, hoc loquitur de paſſiua, & iſta diffe-
rūt. facit de cle. excom. ſi celebrat. ſup. c. li. de elec. nullus.
in prin. & c. ex eo quod. in fi. & ibi. c. 3. vnde ſecundū Dy.
vicarius epi, vel capitulum vacante ſede id non poſſet,
ꝙ dic, vt ſup. eo. lib. de offic. vica. c. fi. de inſti. ca. 3. ne ſed.
vac. ca. vni. & ibi. ca. vlt. ꝙ dic, vt ibi no. in vlt. gl. in confir
mationibus enim locum habet, ſed non in collationibus
vt ibi.

ti.ibi.l. da exēplū per dec.s.eo.li.de ele. & per regulam
actu,hoc eo.tit.& ibi[ordinarij]& ibi de hoc per Archi.
& licet plura ibi recitet, oīa hētur ꝑ remiſſionē huius gl.
Tenet aūt,qđ ſequitur in gl.cum moderamine,qđ ſtatim
ſubdam & ibi [dilecto] tenet Arch.in præd.decr.ordina
rij.ꝙ ſi ordinarius viſus eſt in poſſeſſorē cōſenſiſſe tacite,
vel expreſſe, ꝙ tunc non coget eū ad titulū oſtendēdū,de
his q̄.ſi.a ma.par.c.ex ore. poterit rñ ipſe licet ſit collator
docere collationem contra ius factā per hanc decre.dile
cto.in ſi.cuius verba poſuit Archi.io decre.ordinarij.

QVAESTIO.

¶ Hic circa regulam iſtam ſatis inſtetimus,& ideo bre
uis hic erit quæſtio diſputata quondam per D.Ia.cap.Bo
8 non.& eſt talis. Datus † eſt executor per papam ad pro-
uidendum mihi de beneficio in certa eccleſia,quæ rebat
an in prouidēdo de beneficio ꝑ Lateran.concilium ad pa
pam deuoluta canonica eſſet inſtitutio,in hac non inſta-
bimus,quia eſt hodie expeditum ꝙ ſic,per cle.de præbē.
ſi de beneficio.¶ Et primo arguitur ꝙ ſic, ſcđo cōtrariū,
& his contrarijs rñdetur.tertio ponitur diſputantis ſolu-
9 tio,quæ reprobatur.Arguebat ergo ipſe ꝙ † ſic ex volun-
tate mandantis,q̄ ſequenda eſt,& ſi ſit.19.diſt.in memo-
riam,& intentio conſideranda.de reſcrip.mandatū.& rō,
quæ delegantem mouet & c.eo.tit.ſuper literis.in ſi.& cū
mora collatoris nō purgetur in hoc caſu,de ſup.neg.præ.
licet ſi executor conferre nō poſſet.pati poſſet eccleſia de-
fectum miniſtrorum cōtra mentem iuris,de cle.non reſi.
c.pe.immo ſi canonici ſe opponerent,non eſſent audiēdi.
ſup.de elec.cum inter R. ¶ Ad contrarium inducebat,ꝙ
10 † forma mandati, quæ exacta diligentia eſt ſeruanda, id
non patiebatur,quia cum papa ſcribendo præiudicat or-
dinario collatori,tunc vī facere gratiam ſpālem,qñ uero
eſt deuoluta ad eum collatio,non eſt gratia, cum habeat
neceſſe conferre,& in neceſſitatib.non ſit liberalitas.Sed
ad hanc rōnem rñde per no.de præben.relatum.in ult.gl.
11 addebat,ꝙ † reſcripta ſecundum ius intelligenda ſunt,&
ſic ſecundū ius facienda eſt prouiſio,de offi.deleg.ex par
te.ff.de confit.tu.l.tutores.hoc concedo,ſed nō obſtat de
ciſioni iuris noni.ſubdebat, ꝙ literæ uidebantur ſurrepti
tiæ,quia non faciebant mentionē de uacatione tanti tem
poris,quare non ualebant,de reſcrip.cum dilecta. Solue-
bat,ꝙ ſi in literis dicebatur,uolens facere gratiam ſpecia
lem,de illo prouidere non potuit,allegabat de cōceſ.pre.
cum noſtris,& c.literas.parum uel nihil urget illa clauſu-
la,quam per remiſſionem ſup. dedi. Nec obſtat decr.in
fi.alleg.quia non ſequitur, ſi non ualet reſcriptum ad be-
neficiū de alterius colorata poſſeſſione facti non faciens
mentionem,ergo nec ualet non faciens mētionem. quòd
collatio ſpectat ad papam,conſtat enim,quòd magis im-
petrabile eſt beneficium, quando ſolus concedens lædi-
tur,quam ſit, cum læditur tertius, & largior ſit impetra-
tio primo caſu qua ſecundo. de conſue. cum dilectus. &
quod dixi, de tranſla.cap.ultim.ſuper ultim. glo.& quod
not. in clemen.de offic.delega.cap. uni. in magna glo.

SVMMARIVM.

1 *Intellectus l. fundum Cornelianum.ff.de noua.*
2 *Bonafides non patitur ut bis idem exigatur.*
3 *Condemnatus ad certum tempus in exilium, ſi tempus perfecerit in carcere, ulterius in exilium non mittitur.*
4 *Dolo poſſidere deſiens ad quid teneatur.*
5 *Pœna & res an ſimul peti poſſint.*

REGVLA LXXXIII.

Bona fides Nō patitur, quaſi nō ſuſtinet,nō ꝑ-
mittit.& ibi[exactā]hoc ꝓprie eſt,
qđ ſoluitū ab inuito.ff.de uer.ſig.de
bitor.hēt tñ hoc locum, etiam cum debens nulla coactio-
ne adhibita quod debebat,ſoluit.ſatis enim eſt, quòd exi
gi poterat ab initio, ex quo debebat, ut in l.præ.exigatur
1 ab eodem. Nec † obſtat.ff.de noua.l.fundum Cornelia-
num. nam ibi erant ſolutiones diuerſæ,& ex diuerſis cau-
ſis ducentes originem, & ideo exactio unius non impedi
tur per exactionem alterius,niſi omnes cauſæ eſſent lucra
tiuæ.ff.de act.& obli.l.omnes. Item in illa lege una obli-
gatio erat ſuper fundo,alia ſuper æſtimatione,& ſic ſuper
diuerſis procedit duplex exactio,& non ſuper uno, Dyn.
ponit hunc caſum de eo,qui prius ſtipulatur fundum. po
ſtea non animo nouandi ſtipulatur,quāti fundus eſt, con
teſtata lite ſuper fundo ſi deterioretur ſine culpa debito-
ris,conſideratur præſens æſtimatio, ſed in altera petitio-
ne uenit æſtimatio, quæ fuit tempore ſecundæ ſtipulatio-
ois. ¶ Prima glo.dicit unde ſumpta,& ponit exemplum,
dicens etiam in pœnis regulam procedere. ſecundo dicit
regulam ueram,ubi unica exactio competit,tertio arguit
2 quæſtionem. ¶ In † glo.1.ibi [bonafides] ſequitur, non
patitur ut bis idem exigatur. & ibi.[§.condemnatio] ſi
ego legatarius ſub conditione egi contra hæredem de ta
bulis exhibendis, & quia non exhibuit condemnatus eſt
ad intereſſe, ideſt ad ſolutionem legati, exiſtente poſtea
conditione non agam ad legatum,ſecus ſi illud intereſſe
fuiſſem conſecurus a tertio non exhibente, ut ibi. & ibi
3 [omnes] condemnatus † ad certum tempus in exilium, ſi
tempus perfecerit in carcere,vlterius in exilium non mit-
titur, & ibi [§. ſed ſi plures] in l.aquilia pœna vnius non
liberat alium. ¶ in gl.1.ibi [ab eodem] dicebat ergo Dy.
regulam intelligendam,ne ab eodem exigatur,vel ab eo,
qui ab exacto cauſam habet,vel qui contra exactum eſſet
4 habiturus regreſſum, & ſic ſoluitur de illo † qui dolo de-
ſijt poſſidere,a quo licet agens conſecutus ſit æſtimatio-
nem, nihilominus agit ad rem contra poſſeſſorem. ff. de
peti.hær.nec vllam.§.item ſiquis .de ſolu.Stichum.§.do-
lo.dicit tamen per l.ff.ſi ſa.fur.fe.dicatur, l.quoties.& de
re.eo.qui ſub tu.vel cu.l.illicite.& de re iudi.ſi quis dolo.
§.ſiquis creditorem,quod petens ab alio, qui contra aliū
habiturus eſſet regreſſum, auditur per prælleg.§.item ſi
quis.& §.dolo.& §.condemnatio.& ibi [§.ſed ſi plures]
Hoſt. in decre.s. quod metus cauſa. dabat doctrinam,
quòd vno ſoluente alij obligati liberantur, quando petit
actor, quod ſibi abeſt, & eis adeſt, vel quando pœna pro
priuato commodo eſt inducta.ſecus ſi petatur, quod eis
non adeſt, vel cum pœna pro publico commodo inducta
eſt, vel pura pœna, ibi videas ſuper glo.1.

QVAESTIO.

¶ Hic diſputanda videtur materia,de qua remiſi in gl.
5 an † res & pœna ſimul peti poſſunt. Et eſt opi.di.ēs,quòd
ſi pœna ſuccedit loco rei debet petens altero eſſe contēu-
tus.ff.pro ſo.l.ſi quis a ſocio.& l.quod ſi.& ff.de acti.emp.
l.prædia. facit hæc regula. ſi non ſuccedit loco rei, tunc
peti poſſit vtrunque. ff. de arbi.l. ſi quis rem.Hanc poſuit
Archi.in præ.can.ſi eccleſiæ.& vide,quod no.12.quæſt.1.
epiſcopus qui mancipium,in vltim.glo. Sed quia Iaco.de
Bel.diſputauit & ſoluit diſtinguendo, an promiſſor pœ-
næ conuenerit aliquid dare.tradere, vel facere ipſi ſtipu-
latori,aut alteri,quam ſtipulanti, aut conuenit ſtipulanti
aliquid facere coram iudice,vel arbitro, aut conuenit nō
facere,& quæſtionem ad literam poſuit ſuper l. ſi facto.
C.de pac.& de materia etiam per eum ſuper l. ſi.ff.de eo
quod cer.lo.& vtrunque habetur, ideo non inſiſto. & vi-
de per Roſ.rub.de acti.ex ſtipulatu ad incertum.ver.quę-
ritur ſi promitto.cum ſequentibus, & per Cy.poſt P.C.
de tranſac.l.cum proponas.vide etiam, quod ſcripſi poſt
Ho.de ar.dilecti.ſuper vltim.glo.& facit, quod ipſe not.
in ſum.de ar.§.qualiter. uer. ſed nunquid religioſi, cum
ſequē. Hoc autem ſcias,quod ad regulam pertinet,quòd
ſiue pœna conuentionalis ſuccedit loco rei,ut ſupra dixi,
ſiue loco intereſſe totius, debet actor alterum eligere. &
illo eſſe contentus, per leges prædictas, ſiquis a ſoci.&
l.prædia.ff.de pac.reſcriptum.§.ſi pacto. niſi quatenus v-
num excederet reliquum,ut ibi,ad prædicta facit.ff. qui
ſat.da.cog.l.2.§.ſi.& ſiquis io ius uo.no.ie.l.ſi.ubi de hoc
& ſupra de fideiuſ.cap.2.& 3. Et ſit ratio, quia pœna in

eo,

eo, quod concurrit, succedit loco interesse, & bis idem videtur esse deductum in vtraque obligatione, & ideo sufficit alterum solui, vt hic & ff. de verb. obli. l. qui bis idem, sed si apponitur loco particularis interesse, vt quia illud particulare stipulatus sum, si mutuum non reddas certa die, tunc secundum Pe. prædictum petitur vtrunque. ff. de ac. & ob. traiectitiæ. in prin. Si autem dubitatur, an loco interesse, an propter puniendam contumaciam, vel cōtemptum sit apposita, præsumendum videtur, quòd loco interesse. ff. si quis cau. si duo. sed vbi apparet propter puniēdam contumaciam, vel contemptum apposita, non est locus regulæ, cum tunc non idem sed diuersum sit, quod petitur ibi, vide plenius, vbi remisi.

HVIVS LITERAE B. vnica regula restat.

Bonafides vt supra.
Bonafides tantumdem possidenti parat, quantū veritas, quoties lex impedimento non est.

SVMMARIVM.

1 *Paria sunt metu facere secundum verba legis, & sententiā, vel sententiam tantum.*
2 *Fraus legi fit, cum fit, quod fieri uetuit.*
3 *Monacus deferens habitum coopertum an sit apostata.*

REGVLA LXXXVIII.

1 Certum. Et vltima. dicit Dy. quod † sicut facere secundum verba legis & secundum sententiam, item sententiam tantum non seruatis verbis, sunt paria. ff. de verb. sign. nō ōmnis. §. verbum. ita econtrario facere contra verba & sentētiam, facere contra sententiam tantum, paria reputantur, alle. leges, quas alle. hic glo. fi. dicit hanc mentem huius regulæ. Prima glo. ponit exemplum & pro materia remittit. ¶ In 1. glo. ibi. [si cum essem] si mulier cum vere fideiuberet, constituit se principalem debitricem in fraudem, cō
2 petit velleyanum. & ibi [fraus] sic † fraus legi, cum fit, qđ fieri noluit, aut vetuit. ¶ In glo. 1. ibi [quanto] Dy. hoc prosequēs illos quatuor modos fraudis ibi notatos dicit alios, quos ibi scripsi, satis reducibiles ad illos, tractat & hic de eo, quod ibi scripsi, an liceat offendere verba, & nō mentem.

QVAESTIO.

¶ Hæc regula facit ad quæstionem disputatam hic per
3 domi. Gui. de petra lata † de monacho, qui bene defert habitum monachalem sed coopertum habitu clericali, ꝙ sit apostata, quod videtur hodie approbatum per cle. de vi. & bo. cle quoniā. in prin. & ver. at religiosi. vbi de hoc. Propter quod abbreuiatur quæstio, hic addam, quod allegationib⁹ contrarijs rñdebo, & noua iura coniūgam. Ad quæstionem primo allegabatur, ꝙ nō esset apostata, quia de hoc iura tractantia loquuntur de his, qui relicto habitu & ordine ad seculum redeunt, de apos. c. 1. & c. tuæ. & 50. di. c. vl. sed iste non dimisit habitum, ergo &c. Ad hoc rñdetur in fi. Item quia monitio non præcessit. ar. de sent. excom. in audientia. & c. contingit. iste non est casus, quo requiritur monitio, vt patet sup. eo. li. ne cle. vel mo. c. 2. & videtur sufficere veritas habitus in effectu, de consue. quanto. in fi. & opinio dēt cedere veritati, de re iud. cū inter vos. Facit C. plus valere qđ agitur, per totū, itē vestis clericalis tanq̃ superflua non dēt vitiare. ff. de verb. obl. q̃ extrinsecus. de re. iur. non solent. nec vtile per inutile vitiatur. 1. q. 2. si quos. ¶ Rñde ad prędicta, ꝙ veritas monachatus non tollitur per opinionem pǔtantium eū clericum, nec per vestem superfluam vel inutilē, sed stante monachatu ex culpa ligatur. Et iste monachalis habitus religioso adheret, ergo fit religiosus ff. de rei ven. quæ religiosit. vt sic magis dignū attrahat ad se minus dignū, de cons. e. cel. vel al. ꝙ in dubijs, in cōmiscibilib⁹ & his q̃ insepa-rabiliter adherent, & sine vitio procedunt prædicta hic, secus per oīa, & facit de vi. & no. cle. cū decore. puto ꝙ præcedentē c. s. Deus, qui. volui allegare, sed istud de papę licentia. itē iste nō mutauit aīam, ergo nec habitū dimisisse vi. ar. 2. q. 3. præuaricator. itē Deus carnem nřam velut quoddam velamē induit. 22. q. 2. vtilem. & nihilominus vera deitas in suo statu permansit. adde, & vera humanitas. de hære. cum Christus. in casu, qui sequitur, cedit natura miraculo. de cele. mis. cum Marthæ. §. quæsiuisti. sic & in sacro altaris est verum corpus, licet sub specie panis & vini, de conse. di. 2. verum. & in dubio præsumitur in meliorem partem, de regu. iur. sed hic in facto nil dubium. ¶ Econtra, ꝙ apostata videatur, quia iste cum boue & asino vult arare, quod hodie non licet. s. de apos. quidā. Itē quia iste in habitu suo religionem non ostendit, vnde fingitur habitum dimisisse. de sent. excom. contingit. 2. & per exteriorē habitum præsumimus eius mentem mutatam, de præsum. ex studijs. Item si habitus iste est exterius clericalis præsumimus eum interius clericalem. 21. q. 5. humanæ aures. Item deferēs vestes clericales debet clericus iudicari. de sen. exc. si iudex. eo. lib. ver. iustum est. & sic nō religiosus. 27. dist. quod interrogasti. Item cum ipse recipiet habitum, quem non potest habere cum primo, priori habitui renunciat ipso facto, arg. de præb. de multa. Itē modicum fermenti totam massam corrumpit. 9. dist. si ad sacras. ¶ Sol. cum iste religiosus iustam causam transformationis sui habitus non alleget, indubitanter dico ipsū esse apostatam, & quia tali habitu non vteretur in claustro, vt in extrana. ne cle. vel mona. grauis. quā hodie non habemus, licet ipsius mens habeatur in parte. sup. eo. li. ne cleri. vel mo. c. 2. & qa deferri debet desuper. de vi. & ho. cle. c. cleric. & quia publice debet ab alijs distingui. de iu. de. c. in nonnullis. & quia non dicitur portare non portando vt debet, de regu. iur. c. qui ex timore.

SVMMARIVM.

1 *Pactum ambiguum contra venditorem interpretandum.*
2 *Falcidia inducitur contra uoluntatem testatoris.*
3 *Legatarij electio quando fit.*
4 *Tributoria est locus, etiam cum dominus negat deberi.*
5 *Consensus attenditur in uenditionibus.*
6 *Interpretatio quando fiat secundum promissorem. 7.*
8 *Quæstio de episcopo ad quem deuolutum erat ius eligendi.*

REGVLA LVII.

Contra. Eum [legem] largissime ponit, sic in eodem contractu facienda, facit s. de consue. cū dilectus. Prima gl. dicit, vnde sit sumpta, ponit exemplū, & ad alterū remittit. secūdo successiue signat & soluit, 7. cōtraria. 3. distinguit principaliter 5. membra, sextum, & septimum addit in fi. ¶ In 1. gl. ibi [in
1 contrahenda † vēditione] sequitur, ambiguū pactū cōtra venditorem interpretandum est. ambigua aūt intētio ita recipienda est, vt res salua sit actori, & ibi [si quis intentione] vide s. eo. cum sunt, in prin. vl. gl. & ibi [ambiguis] sequitur, orationib⁹ maxime sniā spectāda est eius, qui eas protulisset, & ibi [quidā] loquitur de illo, qui instituit aliquem hæredem, si reliquias suas in mare proijciat, & ibi
2 [Titia] falcidia † inducitur contra voluntatē testatoris, & ibi [si is qui nauem] non sufficit sňia, vbi edictū voluntatē requirit, & ibi, [non aliter] sequitur, a significatione verborum recedi oportet, q̃ cum manifestū est, aliud sensisse testatorem. & ibi [legato] ut homine legato debetur non optimus, nec pessimus. & ibi [si domus] si testator legauit domū, nec apparet, de qua senserit, hęres ex domib⁹ quas habebat, quam uoluerit, dabit legatario, si nullā domum habebat, derisorium est legatum. & ibi [qui duos] habens duos seruos legat unum ex his, nec apparet, quē legata-
3 rius eligit. & † ibi [si generaliter] seqtur seruus, uel alia res legetur, electio legatarij est, nisi aliud testator dixerit. & ibi, [duo sunt] hāc & l. nominatim. q̃ seqtur. uide de nf. de le. qm abbas, in gl. pen. circa mediū ēt. ibi [cū ex plurib⁹]

nide

vide de off. ord. si sacerdos. in gl. pen. & ibi [voluntas de-
functi] sequitur, quod in æstimatione iudicis est. & ibi [l. vlt.
in fin.] gñaliter petens oẽ ius suũ in iudiciũ deduci. & ibi
[§. 1.] iudiciũ redditur in inuitũ. & ibi [illud. §. pen.] locus
4 † est tributoriæ, ẽt cum dñus negat deberi, alias expediret
dño negare. & ibi. [§. damus] alias est vers. sub. §. 2. q pro-
misit Ephesi aut Capuæ, si eius esset electio, vbi peteretur,
non iret ad eum locum, vt nec peti posset. & ibi [nihil.] se-
quitur, interest, an quis taceat, an obscure rñdeat, & ibi
[in ambiguo] sequitur, sermone non vtrunq; dicimus, sed
5 illud duntaxat, qđ volum⁹, & ibi [in venditionib⁹] in † ven
ditionib⁹ attenditur consensus, vnde si in venditione dis-
sentiãt in pcio, vel in re, imperfecta est emptio. & ibi [l. 2.]
in prin. error litigantiũ non prorogat, quia ibi deficit con
sẽsus. & ibi [quoties. 2.] sequit, in stipulationib⁹ ambigua
est oratio, commodissimum est id accipi, quo res, de qua
agitur, in tuto sit. & ibi [eum qui id stipulatur] sequit, mi-
hi & Titio 10. dare spodes, verisimile est, sup vna 10. cõi-
ter mihi, & Titio stipulari. & ibi [obscuris] vide in regula
6 inspicimus. stati allegata. & ibi [qcqd] ẽm † promissorẽ in
terpretamur, quia licitum fuit stipulatori verba late cõci
pere. & ibi [si quis] alias qui ex plurib⁹ fundis. si stipula-
tus sum vnũ fundũ ex plurib⁹ quib⁹ idem nomẽ erat, ele-
ctio est promissoris. & ibi [ab executore] appellatio ab illo
qui male interpretatur Inñ. ¶ In gl. 1. ib. [veterib⁹] per q.
l. & ff. de ser. vr. præ. si arborem. §. hæc lex. & de cõtrahen.
emp. cũ in l. & l. Labeo. ponit Dy. in eo qui vendẽs, & tra-
dens domum dicit stillicidia vt nunc sunt, ita sint, vr̃ di-
cere, q domui venditæ debeatur a vicinis seruitus stillici-
diorum, non econtra, q domus vendita debeat seruitutẽ
vicinis. & ibi [fuisse ab emptore] contra ff. loca. ea. l. vbi fit
interp̃tatio pro locatore, q ea verba protulit. Sol. ibi fauo
re locatoris tñ pactũ appositũ erat. & iõ contra eum non
fit interp̃tatio, ne offendatur regula. j. eo. qđ ob gratiam.
Et ibi [aut in suijs] aut in stipulatione p̃toria, & tunc præ
tori sentit interp̃tatio. ff. de præto. stip. l. 1. §. fin. & l. in præto
7 rijs. Dy. & ibi [minimũ] & hoc † si ambiguitas est in volun
tate relinquente, si in a dimente subdistinguit Dy. prout
no. ff. de reb. dub. si fuerit. in glo. antepe. aut est incertitu-
do personarum & rerum, aut rerum tñ, aut personarum
tñ. & ibi [proferẽte] sit actor, vel reus s̃m Dy. qui allegat,
qđ no. in l. si quis intentione. & ibi, vt ibi no. & eo tit. per
tuas. & in pre. dec. in pnia. 4. gl. & ib [cum cessante] & ple
nius ibi scripsi, & in fin. sup. de offic. ordinarij. c. si vero. &
ff. eod. tit. l. Neratius. & vide, quod dixi post innoc. & Ho-
stiens. & Compos. de rescrip. causam. super glo. penul.

QVAESTIO.

¶ Hæc regula facit ad solutionem qõnis per me dispu-
tatã, quam feci in vno mẽbro distinctionis, vt in fin. pate-
8 bit. Et erat qõ, an † eps, ad quẽ erat deuolutum ius eligẽdi
abbatẽ in monasterio sancti Stephani, teneretur eligere
de gremio sancti Proculi, cũ monachi sancti Stephani te-
nerentur ad id, & est similis qõ. de qua dixi s̃ eod. li. de iu
repa. c. 1. super verbo, semestre. ¶ Et primo ad affirmatiuã
allegantur 7. sc̃o. 4. ad negatiuam. tertio de qõne excludũ
tur duo casus indubij, & datur sol. tria mẽbra distinguẽs.
¶ Quòd ergo de gremio sancti Proculi eligere teneretur
inducebatur regula huius ti. is qui in ius. cum concor. per
quas dilatari põt allegatio. ¶ Secũdo facit de elec. ne pro
defectu. vbi in casu deuolutionis pp negligentiam dr̃, q
ipsa eligendi potestas ad superiorem deuoluitur, illud re-
latiuum ipsa, hẽt denotare, q illam ptã. em & non aliam
recipit eps. quam habebant monachi. tenebitur ergo ad
id, ad qđ illi tenebantur. facit de elec. cũ in veteri. ne vna
via prohibitum per aliam concedatur, cõtra id, de procu.
tutæ. & j. eo. cum quid vna ¶ electiones de vno ad alium
transit cum onere suo. 16. q. 1. si quis laicus. de deci. pasto
ralis. & c. cum non sit. ff. de contrahen. emp. alienatio. de
pactis, inter debitorem. illud autẽ erat onus rei, ergo &c.
¶ Quarto inspicimus loci consuetudinem, de quo quæ-
ritur, de test. Raynutius. ad fi. & hoc etiam si ad alium iu-
dicem appellatio, vel aliter diffinitio deuoluatur, vt ibi, er
go consuetudinem monasterij seruabit eps, ad quẽ est de
uoluta prouisio. ¶ Quinto bene facit C. de impu. & alij.
sub. l. humanitatis. vbi in exemplari substitutione, quæ fit
filio, vel nepoti furioso per patrem, vel auum illos necesse
est substitui, quos ille instituerat, vel qui ad eius successio
nẽ venirent. ¶ Sexto facit ff. de sol. l. 1. vbi debitore ex plu-
ribus causis simpliciter soluente, creditor, in quẽ deuolui
tur ius imputandi, ex quo soluens non expressit, in illam
causam debet imputare, in quam soluẽs facturus esset, sic
ergo hic faciat eps, qđ illi facturi fuerant. ¶ Septimo pro
hac parte facit, quod post Host. scripsi in decr. ne pro de
fectu. super vlti. glo. & clarius quod scripsi eo. ti. publica-
to. in vlt. qõne. vbi per l. ff. de iure fis. nõ intelligitur, si po-
steriori creditori fiscus succedat. eo iure vtit, quo vsurus
erat cui successit, dixit post Vin. Compost. Pet. & Abb. q
si publicato scrutinio negligãt canonici eligere, superior,
ad quem deuoluitur, tenetur illum eligere, de quo fuerat
scrutinium publicatũ. ¶ Ad contrariũ adducitur. C. com
munia de leg. l. vlt. §. sed & si quis. vbi qui succedit eligen
ti, non vtitur eadem ptãte, quam habebat eligens. vnde si
testator legauit seruum, quem Titius elegerit, si ille nõ eli
git, legatarius eliget, sed non poterit meliorem eligere, vt
ille poterat, sed æstimationis mediæ. ergo & hic poterit
eps aliud, quam monachi. ¶ Secundo videmus, q sepe res
non transit cum onere suo, vnde non tenetur emptor ad
pacta per venditorẽ facta colono. C. loca. l. emptori. ¶ Ter
tio constat, q conari debemus, q electio habeat in se qđ
verbum sonat, sed cessat electio, cum libertas admittitur
eligendi, de ele. com terra. & c. vbi pericolum. ad fi. s̃. e. li.
¶ Quarto, si per negligentiam epi ad archiep̃m deuolua-
tur correctio, ipse irrequisito capitulo ipsius epi procedit
ad correctionem, qđ eps non faceret, probatur hoc s̃. e. li.
de cen. Romana. §. notoria, quod colligitur ex verbo, libe-
re corrigat, quod est ibi. sic & eps hic prætermittet, quod
negligentes prætermittere non poterant. ¶ Sol. non loqui
mur de epo, in quem per cõpromissum monachorum de-
latum esset ius eligendi abbatem sancti Stephani, facit de
elec. cãm quæ, quia tunc certum est, q eligere tenetur de
gremio, vnde & compromittentes tenebantur. de elec. cũ
in veteri. nec enim ibi habet aliquid proprium, sed com-
promittentium, vnde sibi sunt compromittentium tempo
ra limitata. sup. eod. lib. de elec. si cõpromissarius. i. rñso.
& tamen procedit regula. is qui in ius. & regula, cũ quid
vna. idẽ in electionibus, vel prouisionibus deuolutis, quæ
tamen de iure communi deberent fieri de certo collegio,
patet exemplum de præben. cum singula. §. 1. sup. eo. lib.
Et probatur hoc in cle. de sup. ne. præ. c. vni. in fine. 1. re-
sponsi. & ibi etiam de hoc, loquitur autem quæstio de epi
scopo, in quem propter negligentiam, vel delictum mona
chorum deuolutum est hoc ius de iure cõmuni. s̃. de elec.
ne pro defectu. eo. lib. & eo. tit. quanquam. & tunc distin-
gue, aut tenebantur monachi eligere ex consuetudine pre
scripta, aut ex priuilegio, aut ex institutione facta tempo
re fundationis. Primo casu cum præscriptio sit odiosa &
restringibilis, solis monachis præiudicabit, & non episco
po, contra quem non est præscriptum & qui negligens in
suo iure non fuit, alias præscriberetur contra non negligẽ
tem. contra id s̃. de præscri. c. 1. Secundo casu ponderãda
sunt verba priuilegij, quæ si respiciunt solum monachos,
idem quod supra proxime, quia episcopus, de quo priui-
legium non loquitur, ad id nõ tenebitur, alias teneretur,
vt si dicat papa in priuilegio, in monasterio sancti Stepha
ni non præficiatur abbas, nisi de monasterio sancti Pro-
culi. de verbo. signi. abbate, vt sic priuilegiorum verba ser
uẽtur, de priui. porro. si dubitaretur de verbis, iudicamus
pro episcopo, vt eum non lædat, & aliquid cõferat, vt eo.
ti. patientibus. & cap. pastoralis. cum concor. Tertio casu
adhuc verba seruabimus eo saluo, q si hoc vltimo casu

verba essent obscura, & prolata ab episcopo, illa intcepre
tabuntur contra ipsum. s. de consue. cum dilectus, & per
hanc regulam cum concor. & propter hoc licite aliquan-
tulum exquisite posita est hic hæc quæstio. Io. And.

S V M M A R I V M.

1. *Cõtractuum species distinguuntur in quib. dolus, culpa lata, leuis, leuissima & casus fortuitus ueniant.*
2. *Quæstio de aduocato qui patrocinia promisit duobus, si adinuicẽ litigant cui teneatur.*
3. *Prior in tempore potior in iure.*
4. *Pronunciatum extinguitur per appellationem.*
5. *Egritudo diuertisse non uidetur, quæ redit.*
6. *Aduocatus cœpto negotio & inita defensione, salario carere non debet, eo quod negotium non fuerit expeditum, modo per eum non steterit. Et quid si aduocatus cuiquam locarit operas suas usque ad annum & ille moritur.*
7. *Legem non transigendi non potest quis sibi imponere.*
8. *Vincere, quid, & nu. 11. Et an transigere, sit uincere. Et si pars transegerit in fraudem aduocati, an habebit totum salarium, an uero pro rata tantum. disting. num. 9.*
10. *Aduocatus salarium promissum a clientulo, etiam si non procedat, impeditus a clientulo, petere potest.*
11. *Aduocato locanti operas, an casus fortuitus noceat.*

REGVLA LXXXV.

1 Contractus. Dy. hic late prosequitur idem,
quod tãgit gl. s. quõ † in quibus-
dam cõtractibus venit dolus &
lata culpa tñ, vt in deposito & precario, in quibusdam et
leuis, vt in his, qui celebrantur gratia vtriusque in quibus
dam leuissima, vt in mandato, qđ est pp suscipientis taci-
tam assertionẽ, qua se innuit industriolum, cum pp indu-
striam assumatur. C. man. a procuratore. Item in cõmoda
to facto gratia recipientis tñ, casus fortuitus nõ venit &
ex natura alicuius contractus, ex quo debeatur certa spe
cies, in mutuo non tenetur de casu ex natura cõtractus,
sed pp naturam debiti, quia gñaliter debitum perire non
põt. C. si cer. pe. l. incendiũ. ff. de actio. & obli. l. 1. §. his quo
que & ad l. fal. in rõne. §. incertæ, modo restant exẽpla re-
gulæ in leui, leuissima & casu qũ non veniũt ex natura cõ
tractuum, veniunt pp pactum, & hoc vult regula pdicta,
cũ intellige & prosequere, vt plene scripsi s. de commo. c.
vni. ¶ Prima gl. dicit vnde sumpta. & ponit exẽpla, dicens
regulam intelligi de conuẽtione honesta & possibili. ¶ In
gl. 1. ibi, [contractus quidam] sequitur, dolum ma'ũ dum
taxat recipiunt, qdam & dolum & culpam, qdam dolum
tñ, vt depositum & pcarium, dolũ & culpam mandatum,
commodatum, vẽditum, pignori acceptum, locatũ. Item
dotis datio, tutelæ, negociorum gestorum, in his quidem
& diligentiam, societas & rerum cõio dolum, & culpam
recipiunt, & hoc ita, nisi qd nominatim conueniunt, vel
plus, vel minus in singulis contractibus, nam hoc seruabi
tur, qđ mutuo conuenit, legem. n. contractus dedit, exce-
pto eo qđ Celsus putat, non valere, si conuenit, ne dolus
præstetur, hoc. n. bonæ fidei iudicio contrarium est, & ita
vtimur, aĩaliũ vero mortes, casus, qui sine culpa accidũt,
fugæ seruorum, qui custodiri non solent, rapina, naufra-
gium, tumultus, incendia, quarum magnitudines, impe-
tus prædonum a nullo præstantur. ¶ In gl. 1. ibi [casu for-
tuito] de hoc tractat hic Dy. dicens, qđ scripsi de procur.
qui ad agendum. & plenius de commodato. c. vni. Io. An.

Q V AE S T I O.

¶ Huic regulæ adaptabim' quatuor qõnes de cõtracti
bus aduocatorũ vna interserta de cõtractib. medicorũ ab
oli disputatas & sans tetras. Et est prima, q̃ fuit dñicalis.
2 69. de aduocato q pcerto feudo, vel annuo salario cõue
nit patrocinari monasterio sancti Andreæ in oĩ sua cã, &
idẽ fecit sdo monasterio sancti Benedicti, hæc duo mona
steria litigant inuicẽ, q̃ritur, si cui & cui ex illis patrocina
ri dẽt. Scđa qõ ven. 55. & Dama. 3. de postulando, q̃rebat,
an eodẽ salario teneretur aduocatus patrocinari appella-
tionis cãm, addebat Dam. ex quo simpliciter recipit cãm
defendendã. Et est huic similis qõ dñicalis. 73. An medi-
cus infirmu recidiuatẽ p salario conuẽto curare teneat, q̃
ponit Guil. in spe. de sala. in prin. vlt. §. tertia. dñicalis. 73.
& Dama. 3. q̃rebat, si aduocatus meus, cui conuenerã da-
re cẽtũ, si obtineret cãm, alias conueni decẽ, cũ trãsegeri
cum aduersario, debeat hẽre centũ. Quarta, an aduocatus
hẽre debeat totũ sala. conuentũ ab hærede Titij intentante
actionem, quã ignorauit elidi posse ex persona ipsius Titij
& fuit Dama. 2. ti. pdicto. In 1. q. all. Bar. ad quatuor par-
tes. s. pro prima ecclesia, pro scda, pro neutra, & pro vtra
que, soluit distinguendo, q̃ solutionem duæ opiniones se-
quuntur. ¶ Probat ergo patrocinandũ primo monasterio
3 quia prius est tempore, ergo potius est in iure, hoc eo. ti. q
prior, cũ concor. vnde si duob' est legatus vsufructus, pri
mo nominatus primo ad vsumfructũ admittitur. ff. de v-
sufru. l. quoties, circa prin. Itẽ prius fuit contra istũ acqui
sita actio primo monasterio, q̃ ex alieno facto perdere nõ
debuit, cum alteri per alterũ iniqua conditio afferri non
debeat. ff. eo. ti. non dẽt. facit. ff. de alie. iud. mut. cã fac. l. 1.
in prin. Nec potuit mutare consiliũ in præiudiciũ primi
monasterij, hoc enim. m. mutare. cũ concor. ergo facta intel-
ligitur scđa promissio saluo iure prioris. 16. q. 1. si quis lai
cus. de off. dele. ex parte primo. Et in feudorum consti. Fri
de. de prohib. feud. alie. l. imperialem. §. illud. Itẽ illud vni
uersale in oi sua cã, vniuersaliter & sine exceptione recipi
dẽt. vt verbum sonat. 19. dist. c. 1. & 1. q. sunt nonnulli. 14.
q. 3. putant. cum ergo primum pactum fuerit legitimum,
ergo seruandũ, de pac. c. 1. & 2. ff. de pac. iur. gen. §. ait præ
tor. ¶ In contrarium allegat, q cum ista consideratis sal-
tem terminis sint incompatibilia recipiendo sm renũciat
primo, de præben. de multa. conces. præb. literas. C. de tut.
l. 1. facit s. eo. li. de elec. vt quis duas, cum cõcor. Item in
primo pacto subintelligitur, si res in eodem statu perman
serit. 22. q. 2. ne quis. de iuretu. quemadmodũ. ff. ed solut.
cũ quidam. in prin. Item cũ possit eligere seruire cui vult,
eligendo scđm primus cõqueri nõ põt, sicut dr̃ de seruo,
qui duob' dñis seruire non põt, eligere põt alterum. ff. ad
silla. si quis in graui. §. sed cum oẽs. facit. 14. q. 3. ipsa pie-
tas. ff. de reli. & sump. fu. l. h. Alleg. etiam, q neutrũ iuua-
re debeat, ex quo id non põt sine læsione alterius. 14. q. 5.
denique. cum nulli sit consulendum cum alterius iniuria.
22. q. 2. primum, circa medium. 14 q. 5. forte. Item q pro
vtroque allegari possit, inducit, quod dr̃ de tutore duorũ
pupillorũ. ff. de auc. tuto. l. accipientis. & qd legit de Moy
se, qui cãm Dei coram populo allegabat, & populi coram
Deo. 45. di. disciplina. ff. de post. l. vl. 3. q. 7. Item si contra
patrem. Soluebat Bar. illud monasterium iuuandum, qđ
fouet iustam cãm, si hoc constat. in dubio iuuet primũ, &
secundo det substitutum, & dixit Hu. idem dixisse in vasal
lo, qui habet duos dños, & dixisse enim & Tan. q aduoca
tus ecclesiæ factus eps alterius ecclesiæ primç seruisset per
substitutum. C. de epi. & cle. ad similitudinem. Idẽ potest
vasallus factus claudus, vel clericus, si feudum retineat,
qđ et ponit Guil. in spe. de aduo. §. 1. ver. quid si is. Ber. in
decre. vlt. de postu. in vlt. gl. & vt scripsi Guil. concor. in
spe. de aduo. §. 1. ver. quid si hẽt beneficium, tenent sic in
beneficiato, q neutrum iuuabit per rõnem dictam s. par-
te scđa. ver. allegato. nisi esset prælatus alterius tñ. Sed ip
se Gui. eo. §. ver. quid si aduocatus, ponit ad literam, quæ
s. scripsi post Bar. Ad primum dictum de ipsa causa indu-
cit no. de iureiur. breui. in glo. 2. & vide, qd de vasallo no.
de feu. §. 2. ver. 12. & ver. se. lo. Gof. Inn. & Host. dicunt, q
sine pœna iuuat primã contra scđam, de iureiur. tua. & c.
veniens & c. intellecto. & c. eam te. dicit tñ ibi Host. de be-
neficiato duarum ecclesiarum. quibus æqualiter tenetur,
q sibi consulit, ne assumat partes aduocati, sed mediato-
ris. ¶ Ad scđam questionem allegatur pro & contra, poni
tur solu. & dicit, q concordant. ponitur alia opinio distin
guens, circa quam datur remissio & subditur instructio.

¶ Indubi-

4 ¶ Inducit ad partem, q̃ tenetur, quia † per appellationem
extinguitũ pronũciatum. ff. ad turpi. l. 1. in fi. ergo nõ est
cã finita, nec vr̃ damnatus, qui appellauit. ff. de pœnis. l. 2
§. h. & cã appellationis eadem cum prima. 2. q. 6. si quis in
quacunque & §. post sctãm. C. de procu. ita demum, Item
cum pendente appellatione nihil sit innouandum. 2. q. 6.
appellatione. ff. nil. no. l. 3. ergo inuitus cogitur consuma-
re litem, quam incepit. C. de iudi. properãdum. §. pe. cum
nil dicatur actum, cum superest aliquid ad agendum C.
de his qui. vt indig. l. pe. in fi. item procurator datus ad
cãm principalem, datus ẽe vr̃ ad cãm appellationis. C. de
procur. inuitus. ff. de procur. qui proprio. §. item quęritur.
¶ In cõtrariũ allegatur, q̃ alia est cã appellationis a prin-
cipali. 2. q. 6. si eps. 7. q. 4. Olius. ergo &c. Item sępe ad aliã
prouinciam, vel dioce. mittitur cã appellationis. de rescr.
nonnulli. & 2. q. 6. §. illo. & sm id aduocatus cogeretur in
alia prouincia defendere cãm, q̃ est falsum. ff. de procura.
sed hæ. §. non solum. vbi de hoc. Item licet procurator da
tus ad cãm appellare teneatur, tñ prosequi non tenetur,
de procuratore. non iniuste, in fi. C. de procur. inuitus. er-
go nec aduocatus. facit ad hanc partem. ff. de euic. Heren
nius, & per hoc euitatur infinitas, de quo no. s̃. eo. li. de re
scrip. cũ in multis. in prin. ¶ Sol. Bar. n̄s tenere aduocatũ
non teneri, per scd̃a iura, & dicit Pileum ita tenuisse qõ-
ne. 26. Et q̃ dr̃, eandem esse cãm, exponit, id est idẽ nego
cium, tñ est aliud iudicium, cum alij sint iudices, & sic rñ
det Io. 2. q. 5. §. post s̃ n. Accur. tenet idem. C. de suffragio.
l. 1. in vlt. glo. idem no. s̃. cod. li. de testi. roma. no. in glo. s.
Guil. in spe. de sala. §. sequitur. ver. sed nũquid aduocatus,
dicit hoc verum in diffinitiua, sed si ante sñiam appella-
tur, vel in integrum rest. petitur, putat, q̃ teneatur, si in eo
loco cã tractetur, vel satis prope. Et de hoc vide, quod di-
xi eo. §. ver. quid si cã. Et circa hoc videas, qd̃ plene scrip
si post Inn. & Host. de procur. non iniuste. in vlt. gl. vbi de
procuratore satis dixi, quem in hoc æquiparo aduocato.
facit s̃ eo. li. de testi. romana. 3. q. 7. c. 1. & 5. q. 3. c. vlt. ff. de
testi. l. si hoc scias, q̃ oĩ casu, quo aduocatus, vel alius pro-
curator perget ad locum alium p̃ cã n, habebit expẽsas
a clientulo, facit, quod dr̃ de legato & de teste. s̃. eo. lib. de
re scrip. statutum. §. insuper. & §. pen. non. n. coguntur suis
militare stipendijs. 28. q. 1. iam nunc. in fin. de præscri. cũ
ex officij. & aduocati militant. C. de aduo. diuer. iud. l. ad
uocati, in fi Io. an. ¶ In qõne medici, quæ propter similitu
dinem huic incidit, remittit. ¶ Primo allega. contra medi
cum, secundo pro medico. tertio ponitur triplex sol. qua-
rum quamlibet diuersimode distinguit. ¶ Primo dicit re
petenda illa argumenta proximæ qõnis, quæ huic conue
5 niunt, q̃ autem medicus teneatur. probat † quia nõ vr̃ ęgri
tudo diuertisse, quæ statim redit. de pęni. di. 1. diuortiũ. ff.
de in rem verso. si pro parte. §. versum. & ad medicum spe
ctat centies infirmũ curare, de pœ. di. 3. ad hunc iustant.
Est. o. totus ho sanandus. ea di. sunt plures, & de bap. ma-
iores. ver. sed adhuc. nec vr̃ sanitatem adeptus, qui illam
retinere potuit. ff. eo. tit. non vr̃. 2. & de acq. pos. non vr̃. Et
verba cum effectu sunt intelligenda. de pœ. di. 1. §. hæc au-
tem verba. de cle. non residen. relatum. & nil vr̃ actũ &c.
de renun. c. 1. C. de his qui veni. æta. impetr. l. pe. in fi. Itẽ
ægritudo surrogata primæ eadem cum illa vr̃. 7. q. 1. deni
que. ff. de iudi. proponebatur. 16. dist. habeo, de voto. ma-
gnæ. ver. cum ergo. ¶ In contrariũ, actio extincta nõ reui-
uiscit. ff. de solutio. qui res. §. aream. 13. q. 4. si illic, & recte
gestum ex euentu resuscitari non debet. C. de admini. tut.
sancimus. & casus fortuiti præuideri nõ possunt. de homi.
Ioannes. cum cõcordan. & euitari dẽt infinitas, vt dixi in
proxima qõne, nec videtur inter eos de futura ęgritudine
cogitatum, sed de illa quæ tunc apparebat. ff. de contra-
hen. emp. Rutilia. ff. de pac. tres fratres, supra de iureiur.
c. pe. ¶ Solutio scd̃um Bar. si recidiuauit infirmus ex sua
culpa, medicus non tenetur, hoc eodem titu. damnum.
cum concor. alias tenetur per prima iura. Pileus quæstio-
ne sua. 12. distinguit, an ex primis, an ex nouis humoribus
recidiuasset, plus sibi placet distinctio an ilico, an longe
post recidiuauit, vt in primo casu teneat, secundo non, al-
leg. ff. de in integrum restitu. l. diuus. & de verborum obli
gatio. si ita quis. §. femina. facit, quod not. supra eod. li. de
elect. comissa. §. 1. in 1. gl. quæstio Pilei formata fuit in po-
6 dagrico. ¶ In tertia † quæstione inducuntur 7. pro aduo
cato. Secundo contra ipsum alia 7. s. 5. regulæ successiuę,
verbi significatio, & vnum insolubile. Tertiò, primò solu-
tionem ponit, cui septem doctores concordant. secundò
ponit alias duas, & tertiam Iacobi, quæ distinguit, tertia
diffinitionem improbat, & rationibus eius respondet.
quartò primam approbat, quam duabus roborat rationi
bus. Primò igitur allegat Bartho. pro aduocato, quod ha
bere debet centum, cum per eum non steterit, quominus
fuerit causam prosecutus. per l. quæ expresse. de aduocato
loquitur. ff. loca. qui operas. & eodem titulo. l. sed addes.
§. vlt. & C. de cond. ob causam. l. vlt. nil ergo imputari po
test aduocato, qui non fuit in culpa. 43. dist. Ephesus. 47.
dist. quod ad nos. 23. q. 5. de occidendis. facit hic eodem
titu. imputari. cum concord. Sufficit ergo per aduocatum
fuisse negotium cœptum, licet non habuerit effectum. ff.
de neg. gest. sed an vltro. C. de pig. acti. si necessitas. in fi. 1.
resp. ff. de mino. verum. §. si locupleti. Item, si is cui asses-
sor, vel aduocatus locauit operas suas vsque ad annum
moritur, habebit aduocatus totius temporis salarium. ff.
de offic. asses. l. diem functo. Item, si moritur aduocatus.
ff. de aduo. diuer. iudic. c. post duos. Item, inducitur regu-
la, cum stat. sup. eod. titu. cum concord. & forsam timore
aduocati inductus est aduersarius ad trãsigendum habe-
bit ergo stipendium, qui pro tempore præstitit auxilium.
2. q. 12. caritate. Inducit etiam, quòd res inter alios act. s̃.
de re iud. c. pen. alle. Da. quod non obtinere est cõtrariam
sententiam reportare. C. de his, qui. vt ind. l. 2. de fal. l. qui
falsas, quam iste non reportauit, ergo &c. ¶ In contrariũ
inducitur, quòd non extitit conditio, & sic obstat hæc re
gula. cum concor. facit sup. de condi. appell. de illis. C. de
condi. inser. legatum. C. de condi. & de. l. municipib. Item,
7 † Contra cum inducitur regula in generali. hoc eod. titu.
cum concor. Non enim est verisimile. istum promisisse
transigere, quod non potest, vel quòd centum daret tran-
sigendo. ergo in generali obligatione ista non veniẽt, nec
imponere sibi quis potest legem nõ transigendi. ff. de pac.
l. penul. inducitur etiam regula, locupletari. hoc eodem ti
tulo. vult enim ipse & aduocatus locupletari cum dam-
no clientuli, & sine labore lucrum consequi, contra id. 13.
quæstione prima. §. quia ergo. Item, cum litis euentus sit
dubius. ff. de pecu. quod debetur, & in dubijs, vel obscuris
sequitur minimum, eod. tit. in obscuris, repelletur iste pe-
tens maximum, cum sibi clientulus prouidit, qui poterat
condemnari. ff. de neg. gest. diuortio. circa medium. Item,
quoties sine captione, quid fieri non potest, eligendũ est,
quod minimum habet iniquitatis. ff. eo. tit. quot. nihil. hic
autem est tale. ergo præeligendum. ¶ Dama. allegabat,
8 quod vincere † nihil aliud est, quam sibi aduersarium con
demnari. 3. q. 3. quod fieri. hic autem aduersarius cõdem
natus non est, ergo non vicit. Quare huic aduocato se-
cundum Guli. fieri videtur insolubile tale, quod non po-
test agere ex clausula si obtineat, quia non obtinuit, &
non obtinens succubuisse videtur, argument. ff. de inoffi
cio. testamen. Papi. §. meminisse, nec quia succubuit, quia
hic non apparet. casus ergo non expressus habeatur pro
omisso. sno. ea. l. de rescrip. susceptum. cum concor. Solue
bat Barthol. Hugolinum sibi respondisse, quòd totum
potest petere aduocatus. idem Pileus quæst. 77. alleg. ff. de
euic. si dictum. §. 1. in authen. vt cum de appel. co. §. si ta-
les. colla. 8. Dama. tenet idem & Accur. in præ. l. vnica. C.
de suf. in vlt. glo. allegit. l. fin. ff. manda. vbi etiam de hoc.
in 3. glo. quasi lex ista velit, quod transigere sit vincere.
Sed quod lex illa non faciat, ostenditur sic per moderno-

nam ibi dicitur, quod si conueni tecum mihi communicandum, quod habes ex euentu litis, communicare teneris quod per transactionem habuisti. sed hic non concludit, quod transigere, sit vincere, sed concludit quòd transigere est finis, vel euentus litis, puto quod Accursius ponderauit mentem victoriæ, quæ talis ibi erat, vt hic, illud etenim sibi communicare intendebat, quod vincere. dicendo commune futurum quicquid ad eum ex euentu litis hæreditariæ peruenisset. Communius autem per sententias, quam per transactiones finiuntur lites. illud ergo, quod plurimũ fieri consueuit, cogitasse videntur, hoc eod. tit. inspicimus. & tamen quod per transactionem cõsecutus est communicat. Gul. in Spe. de sala. §. sequitur, ver. quid ergo si litigator. & ver. se. dicit, quod prædictæ solutioni cõcordãt Gof. & Ia. Bal. sed dicit Vber. & alios id fateri de iure, sed de æquitate fiet solutio pro rata. ff. de leg. 1. qui solidum. §. 1. Tenet finaliter, quod si pars transegit in fraudem aduocati, habebit totũ, si bona fide, pro-
9 pter dubium litis soluetur pro rata. Sed † Iac. de Ra. vt ibi ponit Cy. aliter distinguit, quia aut transactio fit consentiente aduocato, aut eo contradicente, aut eo sciente, & tacente. primo casu non habebit, quia non vicit. secundo casu, si aduocatus potest ostendere clientulum obtinuisse propter bonam causam, nisi transegisset, habebit palmarium, quia licet litis euentus sit dubius, tamen præsumimus, quod iudex iustitiam faciet. ff. de pecu. eo. tempore. si vero hoc non probat, non habebit. ff. de condi.
10 & demon. quibus. §. fin. Tertio † casu, cum tacuit, habetur pro consentiente, quia suum officium est non tacere. C. ad velle. si fine. debuit ergo resistere transigenti. C. de appell. quoniam. non quòd per eum nõ stetit, quia illud habet locum in conditionibus potestatiuis, secus in casualibus qualis ista propter dubium litis euentum, vt præ. l. quod debetur. sed ostensa causæ iustitia præsumatur pro victoria, vt dixi. Habet forte plus coloris, quam saporis ista distinctio, quæ vult consensum, vel taciturnitatem nocere in actu, qui tamen per consentientem, vel tacentem prohiberi, vel impediri non poterat, & ad quam ipsius cõsensus non erat necessarius, & in casu medio non vult conditionem solam sufficere. Et si ad primum allegas decr. ex literis. de transac. respondetur, quòd ibi de iure aduocati in re, de qua transactum erat, hic extra rem, scilicet in palmario, quod de tertio membro dicitur, quòd officium aduocati est, non tacere, fateor, cum de iure partis in iudicijs tractatur, quia ad hoc assumptus est, sed si extra iudicium transigitur, quid ad eum. l. si fine. Non obstat, quia ex taciturnitate aduocati nulla fraus parabatur transigenti cum clientulo, ibi parabatur contrahenti, cũ marito mulieris tacentis. Item negari posset casualis illa conditio, quam labore & voluntate aduocati oportet impleri. nec valent differentię, quod dubius sit litis euentus, quia etiam in potestatiuis de facto semper inest dubium, cum non sint in homine viæ eius. Ioan. 10. in fine. & 47. distin. §. necesse. in fin. Quare, quod prius dictum est, videtur tenendum, quod facilius concedetur, si formetur casus in clientulo, qui noluit in lite procedere. Dicebat autem Ioan. de Deo in suo ordine iudiciorum, lib. 4. post princip. cuius dictum ponit Guil. in Spe. præ. §. versic. & non generaliter, quod aduocatus salarium promissum habebit, etiam si non procedat, ex quo non stat per eum, sed per clientulum. ff. loca. qui operas. sed talis est casus quæstionis, transigens enim plus procedere noluit. Item
11 ille † vicisse videtur, cuius desiderium est impletum. ar. ff. qui satisd. cog. l. 1. Quarta quæstio satis per prædicta dici potest expedita, arguebat enim Dama. salarium totũ deberi, cum non stet per aduocatum. per præ. l. qui operas. & ff. de var. exor. cog. l. 1. §. penulti. C. de condictio. ob tur. causam. l. pecuniam a te. In contrarium hic regula cũ concor. & regula, cum quis in ius. eo. tit. cum concor. Itẽ, quia
12 † fortius casus semper nocet locatori, ergo aduocato locanti operas. ff. loca. ex conducto. & l. se. Item, aduocatus certat de lucro captãdo, hæres de damno vitando, quare fauorabilior est. C. de codicil. l. vlt. Soluit, quod ad totum salarium teneatur hæres. ff. luca. sed addes. §. vltimo.

S V M M A R I V M.

1 *Cui licet quod est maius, utique quod est minus.*
2 *Episcopus, statutum a se cõditum, an possit in partem tollere, uel in aliquo contrauenire sine pena. Et an quis ligetur proprio statuto, maxime maior. num. 3. & 5. 12. Et quid de pari. nu. 10.*
4 *Statuta communia, uel singularia an ligent subditos tantum.*
6 *Absolutio fauorabilior est, quam condemnatio.*
7 *Expresse quod non possum, an possim tacite, Et quod non specialiter, an generaliter.*
8 *Episcopus cum nõ sit prouinciæ ordinarius, an ligetur suo statuto.*
9 *Episcopus an ligetur, facto damnato, Et quid de archiepiscopo. numero. 10. Et quid de papa, an ligetur suo canone.*
13 *Sermo generalis an personam loquentem includat.*
14 *Episcopus & archiepiscopus ratione delicti perdũt priuilegium.*
15 *Episcopus an habeat iurisdictionem in diœcesi sui suffraganei, aut in quibus casibus.*
16 *Episcopus & archiepiscopus an excusentur a statuto a se cõdito. & num. 25. An itidem & Papa. Et quid si ligetur papa, an etiam ligentur ipsi in participatione criminis.*
17 *Ius unius ex socijs in eadem causa, an conferat consocijs. Et idem iudicium de priuilegio. & num. 19.*
18 *Augusta an participet priuilegium principis, qui solutus est legibus.*
20 *Prohibitum habetur pro permisso in inseparabilibus.*
21 *Ludi identitas facit, ut limitatio unius ad fratres internos extenditur.*
22 *Socij unius delictum, an noceat consocijs.*
23 *Si stipulor a Titio & pupillo, uel a Titio & seruo, constituendo ipsos quasi duos reos stipulandi, solus Titius obligatur.*
24 *Seruus partim, & partim liber quis esse non potest.*

REGVLA LII.

Cui licet. Io. mo. dicit ponderãdum exemplum per l. instit. manda. §. is qui exequitur, si mandaui fundum emi pro centum, mandasse videor quod ematur pro minori, haberi si põt, remittit ad regulam plus semper. Prima glo. dicit vñ sumpta, & ponit exempla. secundo gloss. ponit brocarda. 3. successiue signat 7. contraria, & soluit, vel remittit. 4. signat contrarium ad negatiuam. ¶ In glo. 1. ibi [Marcellus] hic lex exemplificat, quod prædixit gl. in filiofami. milite. idẽ l. filius. in fin. quæ sequitur. & ibi [tam is.] filiusfami. etiã patre nolente non testatur, potest tamen volente eo donare causa mortis. ¶ In glo. 1. ibi [iam is] Dynus ponit
1 exemplum † in patre, cui licet occidere adulterum inuentum cũ filia, multo magis contumelijs afficere. ff. de adulterio. nec in ea. §. ius occidendi. ¶ Item, iudex potest deferre actori iuramentum in litem, quod est plus, poterit ergo taxationem iusiuran. adijcere, quod est minus. ff. de iureiuran. videamus. §. penul. signat ipse duo contraria. primum de præside, quod habet ius gladij, quod est maius, & non deportat, quod est minus. primum patet. ff. de offic. præsid. l. illicitas. §. vniuersas. secundum. ff. de leg. 3. l. 1. §. hi quibus, respondet illud procedere, quando præses non habet insulas sibi subiectas alias secus. ff. de inter. & rel. l. relegatorum. circa princip. & no. eod. titu. inter pœnas. fatetur, quod quidam aliter dicunt, & textus & glos. quas allegat concedunt, quod relegare etiam potest, si insulam habet, sed non deportare secundum l. fin. C. de prædi. cur. vbi curialis donare potest prædia, quòd est plus, & non vendere, quod est minus. C. de contrario iudi. l. 1. Respondet, quod facilius responderet propter præcium habendum, quod est causa prohibitionis, quæ cessat in donatione. & ibi [cum quæritur] eadem responsio ad. l. in causæ. ff. de procur. ver. licet procuratorem in totum reuocare, non in parte, secundum Dy.

QVAE-

QVAESTIO.

Hæc regula facit ad quæstionem de episcopo faciente ꝯ
1 statutum † suum, quod non incidat in eius pœnam, cū
enim possit in totum illud tollere. fortius licet ei ꝯface
re sine pœna, vel in parte tollere, & sic tenui in quæstio-
ne, quā disputaui, quam trimembrem hic integraliter
inferam, & est talis. Bonon. episcopi statutum excōicat
ludentes ad azardum, ludit hic ipse episcopus, vel eius
metropolitanus cū Titio, de prædictis tribus statuti con
sciis quæritur, an sint excommunicati, & sciendū, quod
Dama. disputauit primum membrum, s. de episcopo, et
Octauantus de Florētia. ergo non miscendo prima dua
dubia, allegabo 6. ad negatiuam subdens opinionē pro
hac parte, quam soluendo tenebo. Secūdo tria faciam,
ponam primo opiniones contrarias, & ipsas ratione in-
fringam. Tertio respondebo ad 6. alias rationes. Quar-
to, explicabo, & improbabo dictum Octauanti. Primo
aūt allegat Dama. quod quæstio fatua vr̄, cum certum
2 sit, qđ nullus potest sibi imperare. ff. de arbit. l. pe. & de-
bet esse personalis distinctio inter iudicatū & iudicātē,
4. q. 4. nullus. Item par non ligat parem, ergo nec seipsū
de elec. innotuit. cum concor. scđm Da. adiuuantur hæc
per illa vulgaria, quod nemo in sua causa &c. C. ne quis
in sua causa. per totum. ff. de iur. om. iu. qui iurisdictio-
nem, et per ea, quæ de correlatiuis no. de inst. c. fi. ¶ Ad
3 † hanc partem, ꝙ statutum non liget maiorē, inducitur
21. distin. inferior. ff. de minoribus. l. minor autem, facit
clem. de electio. ne Romani. in prin. De seipso et de pari
probatur ff. ad Trebellia. l. ille a quo. §. tempestiuum. ff.
de dona. inter vir. et vxorem. l. quod autem §. vxori. de
pari et maiori probatur ff. de arbit. l. 3. et 4. Inducit er-
go capitulum, inferior. illud uerbū Esa. 10. nunquid glo-
riatur securis etc. quod etiam habetur 13. quæst. 5. §. fin.
post prin. quod pro episcopo sic inducitur, statutum est
instrumentum securis, vel sera episcopi, ergo etc. pro ar
chiepiscopo sic, episcopus est instrumentum securis, et
sera metropolitani, ab eo scilicet productum per confir-
mationem, et conseruationem, nō ergo etc. Secundo ad
4 † vtrunque casum inducitur, quod statuta cōmunia vel
singularia ligant subditos tantum, de pæ. et re. ca. quod
autem, de sen. excom. a nobis. eo. ti. c. Romana. §. 1. sup.
eo. lib. et ff. ad trebel. omnibus ciuitatibus. C. de sum. tri
ni. l. 1. in prin. de Iusti. Co. compo. l. 1. ad finem, de iudi.
rem non nouam. post prin. de incestis nup. l. fi. de colo.
pale. l. vnica li. 11. Cum ergo præ. decr. a nobis. negatiue
loquatur qđ non nisi subditi tm̄, et decr. Romana. quod
subditi tātum, et hoc sapit negatiuam, de causa pos. cū
ecclesia. restat quod par vel maior nō ligatur. Tertio sic
constat, quod omnis delinquens habet iudicem, ad Ro-
ma. 13. de censi. c. 2. quod si alius iudicat, facit iniuriam
proprio iudici, siue ille sit Deus, vt in occultis. 2. q. 1. no-
men. siue papa, vt in exemptis et appellationibus 16. q.
1. frater de ap. de priore. vel patriarcha, archiepiscopus,
vel episcopus 6. qō. 3. c. 1. 2. et 3. et 11. q. 1. peruenit, vel
inferio. de appel. dilectis, de ver. si. ex parte 1. Sed con-
stat, quod episcopus est subditus metropolit. et metro-
politanus patriarchæ vel papæ iniuriam faceret, ergo
5 † episcopus metropoli. iudicando seipsum. et patriarchę
vel papæ, iudicando metropolit. Constitutio ergo gene
raliter formata sic intelligatur, quod nō includat hunc
casum illicitum. de verborum si. ex parte 2. de iureiu. c.
1. §. eo. li. præcipue, quia statuta sunt stricti iur. probatur
de iureiur. in nostra, et dixi de hoc plenius super regula
pro possessore. eo. ti. ita quod non includunt ē id, quod
propria verbi significatio posset includere, ex quo non
est verisimile, statuentem id intellexisse, vt ibi, sed hic
non est verisimile statuentem se, vel superiorem ligare
voluisse, ergo etc. hoc eod. ti. in generali cum concor. et
leges communes singulares et priuatas interpretantur
scđm intentionē edentium. 11. q. 1. §. bis, de ver. sig. ex
6 parte, et c. dilecto. C. de legi. l. 1. et fi. Quarto † sic, fauo-
rabilior est absolutio, quam cōdemnatio, siue tractetur
de faciēda, siue de iam facta. Ad primū 26. q. 7. allegāt.
de prob. c. ex literis, ff. de ac. & obli. Arrianus. Ad ꝑm, de
re iud. c. fi. ff. eo. tit. inter pares. vel saltem inter hæc duo
sit paritas. de pæ. dis. 1. verbum, sed cōstat, quod episco-
pus se vel superiorem non posset absoluere, vt præalle. c.
quod aūt, de pœnis. ergo nec ligare. vnde notauit Vinc.
eo. ti. cum ex eo, & Guil. in Spe. eo. tit. ad fi. Archid. c. fi.
eo. ti. hoc eo. l. quod dans indulgentiam vel remissionē,
illa vti non potest, & cum illa habet vim & perpetuita-
tem statuti, vt no. de of. l. c. vlti. fortificatur hoc, quia le-
gatus de latere absoluit non subditos, quos tamen liga-
7 re non posset. de off. leg. c. pen. Quinto † sic regular. tet.
quod non possum expresse, nec tacite. de præb. dilecto,
& quod nō possum specialiter, nec generaliter, de deci.
tua. sed si episcopꝰ specialiter & expresse statueret de se
ipso, vel superiore, constitutio patenter esset iniqua, per
prius alle. & sic non valeret. 4. di. eccl. autem. & dicēda
esset destitutio. de re. ecc. non ali. c. fi. quia patens error
faceret illam nullā. 2. q. 6. §. diffinitiua. post prin. de re
iudi. cum inter. C. quando prouo. non est ne l. 2. Vltimo
specialiter pro episcopo inducitur, ꝙ persona loquens,
&c. de iureiur. petitio. cum concor. ¶ Ad hanc partem
8 sunt † opiniones. Lau. enim de archiepiscopo tenet, ꝙ
non ligetur, quia non est ordinarius prouinciæ. 9. q. 3.
c. 2. & hæc ratio concludit idem, & fortius in episcopo.
Ber. Prouincialis tenet hanc partem de archiepiscopo
per decre. graue. de præb. de sen. excō. a nobis. in Auth.
de defen. ciui. §. non habente. Host. etiam in sum. de sē.
excom. §. quis valeat excōicari. post prin. dicit certo cer
tius hoc tenendum, ꝙ superiorem non ligat, sicut nec ꝓ
ferentem. Et soluendo dico, quod horum dictum placet
iuribus & rationibus ante dictis. Sed Dama. quæstionē
de episcopo non soluit, sed disputationi reliquit. ¶ Quid
dixerit Octa. dicam in fi. Quia vero huius disputationis
9 potissimum est illa † soluere, per quæ ꝯria fulcitur opi-
nio, vt illam primo videamus, est sciendum, ꝙ de archi-
episcopo Hug. tenuit ꝯrium, vt not. 3. q. 7. cum allegat,
quod incidit in factum damnatum 24. q. 1. ca. 1. 2. & 3.
ad quæ iura īdeo, quod loquitur de facto damnato per
ius cōe, s. hæresi, & sic non probant non subditum ligari
facto damnato per singulare statutum. illud tenet etiā
Bar. Brix. per l. 3. ff. de offic. præs. quæ lex dicit, quod præ
ses prouinciam suam purgare debet malis hominibus,
nec distinguit, vnde sint, sed lex illa licet excludat di-
stinctionem loci, non tñ excludit distinctionem identi-
tatis vel præsid. de quibus loquitur. Hu. videtur ē idem
velle de episcopo per id, quod no. de successore. 63. dis.
Adrianus enim. vbi tenet, quod licet canon. episcopi nō
liget successorem, ligatur tñ, quia se inuoluit in factū dā
natum, per iura prius alle. quibus iam est responsum. Ar
10 chidiaco. † in decr. 2. de consti. §. eod. lib. tenet idem de
vtroque, s. de episcopo & archiepiscopo. Cū enim autho
ritate papæ, vel canonis episcopus facit statutum, ergo
ligatur authoritate papæ, dicens, ꝙ efficaciter facit. 11.
q. 3. nemo cōdemnat, ꝙ c. si sic simpliciter recipiatur, vt
inducitur, triplex insurget absurdum. Primum, quod cū
authoritate papę vel canonis episcopus ferat sniam, nō
per illam ligatur, quod ipse & omnes negant. Secūdū ꝙ
illa ratio concludit, papam ligari suo canone, quasi lige
tur a Christo cuius authoritate facit canonē, vt in præd.
c. nemo. & hoc est falsum, vt no. 93. di. si inimicus. de sē
ten. excō. nulli. Tertium, quia etiam sequeretur, omnem
prælatum etiam non subditos ligare posse, cum omnes
sint subditi Christo & Papæ, cuius authoritate ligat. pō-
deretur ergo textus illius c. qui sic iacet: nemo condem
nat vincula ecclesiastica, præsupponit ergo, quem vin
latum, quod non pōt quis nisi subditū, vt probatū e. se
quitur, non enim homo est, qui ligat, sed Christus, qui
hanc

hanc potestatẽ dedit. Fateor ergo, quod subditus vincu
latus a prælato, vinculatus dicitur a Christo, qui clauiũ
potestatẽ illi dedit. Mat. 16. Io. vlt. virtutẽ ergo vinculi
11 exprimit, & fortificat ille canon, sed potestatẽ † vincu-
landi non ampliat. & sic patet, quod non sic efficaciter
facit, vt dicebatur. imo nil facit ad casũ. Petrus de Bel.
ẽt sequitur horum opinionem tenens de episcopo, ꝙ li-
getur. hoc not. C. de sacrosan. eccle. auth. quibuscunque,
& ibi Cy. ponit eius rationem, quia statuendo gerit per-
sonã publicã. delinquendo priuatam. & hac rõ conclu-
dit idẽ in archiepiscopo, alle. ff. de admi. tu. cũ hæredi-
tas, ff. de pac. cũ in eo esset, illa iur. ꝓbant, ꝙ in generali
sermone ꝑsona loquens includitur. vnde si tutori vel pu-
pillo nõ expediret adire cum creditoribus hæreditatis
pactũ fecit de certa quota. sic ipse ẽt creditor illa quota
debet esse cõtentus. Ad leges 1. rñdeo in primo ꝯrio. ad
idem dico, ꝙ tollitur præall. §. tempestiuũ. alle. in prin.
constat. n. ꝙ consul vel prætor institutus hæres, vt resti-
tuat, in adeũdo gerit personam priuatam, & tñ a seipso,
vel alio consule, vel prætore non cogitur, qui tñ in cogẽ-
do gerunt personam publicam, eodem mõ tollũtur per
præd. leges 3. & 4. de arbitris. Item tollitur hæc ratio,
quia concludunt ẽt principem ligari lege sua, quam sta
tuic vt princeps, & delinquit vt priuatus, argumenta er-
go de tanquam, impropcietatem habẽt quæ excusanda
est, non sequẽda. & dicamus cum l. si plures, ff. de pac. ꝙ
difficilius est, quem gerere vices duorũ, & hoc maxime
in casu nostro, quo impossibile est statutum fieri per di-
gnitatem sepositam a persona. Item ipse idẽ Pet. l. cum
ipse, de ꝯhe. emp. non audet asserere, ꝙ possit se absolue
re, & tñ illa ratio viget in absoluendo, sicut in ligando.
¶ Fateamur ergo, ꝙ cum statutum episcopi totũ pẽdeat
a potestate episcopi, ita ꝙ illud tollere põt. 12. q. 1. certe,
& hoc nullus negat, licet alias dicatuc ius facere, cũ est
ius episcopi, vt ex denuntiatione paret. ergo hec ipsum,
nec superiorem ipsius ligare poterit coram quo etiam si
ne ipsius iussu non posset benedicere. 11. di. denique. So-
lutis rationib. inductis p eos, qui tenebant opi. ꝯriam, in
ducã alias rõnes, & iura, quibus illa opin. fulciri vĩ, illis
singulariter rñdendo. & inducebat Dama. illud, quod
quisque iur. & c. ff. quod quisque iur. l. 1. de ma. pe. c. 1. &
2. de const. cum omnes, quod locum habet in statuto, vt
ibi. & in prin. dictæ l. & in snia, vt in fi. dictæ l. sed non re-
cte diceretur vti eodem iur. si non incideret in sniam, si-
cut subditi, ergo & c. fm Dama. Ad hoc rñd. iur. ista non
12 probant, ꝙ ipso † facto vel iure eps ligetur sua lege, vel
iure, qđ aliis dixit, sed loquuotur de pęna per iudicẽ in-
ferenda. iuste ergo arbittatur archiepiscopus epm pu-
niẽdũ illa pęna pro ludo, qua sua l. punit subditos, & sic
ad tẽpus priuabit illũ cõione hominũ & sacramentorũ,
qđ facit excõicatio. Et facit qđ dicetur, inf. eo. in pę. Per
eundẽ modũ rñde ad l. 3. alle. per Pe. nõ enim ipso facto
pactũ tutoris cum creditoribus factũ dimittit creditũ
tutoris, sed prouidebitur ministerio iudicis, vt ea parte
sit contentus. nos aũt in qõne loquimur de vinculo iur.
siue de ministerio iudicis. Secundo sic, constat epm pos
se facere statutum. 3. q. 4. nullus. de con. 3. di. c. 1. de ma.
& obe. si quis venerit, de loca. c. 2. de sent. excõ. a nobis.
eo. tit. c. 2. 3. eod. li. sicut aũt ius generale ligat totum, sic
istud particulare ligat partẽ, quia quod iur. in toto quo
ad totum & c. 9. q. 3. cum scimus. de off. dele. pastoralis,
§. 1. ff. de rei. ven. l. quæ de tota. Cum ergo in suo territo
rio istud factũ sit damnatũ, ergo & c. 24. q. 1. ad conclu-
sionẽ rñsum est 3. prius dicta fateor, quo ad subditos, &
ligabiles. Tertio sic, qñque ligat quis maiorẽ. ad Gala.
1. 24. q. 1. §. sed qui. 11. q. 3. si is. solue, vt ibi. & 40. di. si pa
13 pa, & ibi soluitur. Item † parẽ. 12. q. 2. nõ licet papæ. ibi
soluitur seipsum. 21. di. nunc aũt ibi soluitur. de pę. di. 1.
multiplex. ibi proprio iudicio condẽnans se. C. de sum.
tri. inter claras. vet. huic cõfessioni. C. de fideic. l. 1. in fi.

impropriе loquũtur, vt in eis no. Itẽ arctat quis seipsum
3. de ele. cũ in veteri. in fi. ff. si quis cau. l. 2. §. si quis. cum
concor. ẽt iudex. de off. dele. cosuluit. in fi. Solutio, ibi ar
ctatio, q̃ possent tollere principes, nõ vbi, vel leg. datæ,
vt no. præal. l. pen. ff. de arbit. Quarto sic, constitutio ista
est de re illicita & a iure prohibita. 35. d. c. 1. de vi. & ho.
cleri. c. clerici. de exce. prę. inter dilectos. C. de epi. & cle
ri. interdicimus & de reli. & sump. fu. auc. aleatũ, est er-
go iur. cõis executiua p pænã, ꝙ põt eps, vt scripsi de off.
archipres. c. fi. sicut ergo, cũ papa inchoat gratiã & suc-
cessor exequitur, ecclesia p pdecessorẽ grauata celetur.
14 de rescri. literis, ita hic † eps, vel archiepiscopus a iu. cõi
cũ executione statuti ligati dicãtur, vt sic iur. accessorii
liget, qui principaliter id nõ posset. de of. dele. si sup. 3.
e. li. Solutio. vt dixi in qõne porror. ad finẽ, nec valet, si
dicas, ꝙ saltẽ rõne delicti perdat priuilegiũ. in Aut. de
man. princ. §. ꝙ fi. C. vbi sena. vel cla. l. 1. iura nouissima
collegi in cle. de sepul. dudũ. post princ. qa illud fateor,
quoad ius, quo alias ligari poterãt. nec valeat, si dicas,
ꝙ in se debẽt ostẽdere, qũo alii debeãt in ecclesia cõuer
sari, fateor, sed hoc nõ concludit p eos hoc ligari ad pæ-
nã, de qua q̃ritur, licet ligẽtur ad culpã, & pænã iur. cois.
Itẽ fateor, ꝙ qlibet se põt iurando ligare ad penuriũ, &
sic soluitur, de iur. c. 1. 3. eod. li. vbi p lati seculares & ec
clesiastici se ligant pec iuẽm ad statuta seruãda. Quinto
ꝯ epm specialiter inducitur, qa aut dicis Principẽ lege
sua ligari. ff. de leg. 3. ex imperfecto, & hẽo ꝓpositũ, aut
dicis nõ ligari, & tũc oportet fateri id speciale. C. de le.
digni. ff. e. ti. princeps, ergo eius ꝯriũ in aliis regulare, vt
ligẽtur lege q̃ dant aliis. facit de pb. ꝓ illorũ, C. si man.
ita fu. alie. ne prol. l. 1. & facit. qđ dc, ꝑsonã loquẽtẽ inclu
di in sermone generali, ff. de pign. Paulus, in fi. cũ simi.
Solutio. Fateor, principẽ nõ ligari cõi lege, & hoc specia
le in ipso, qa sibi ipsi nõ subest, sed rõ cõis est oibus, qui
nõ ligãtur lege sua vel minorũ, & sic princeps ligatur le
ge maioris, s. canone, de ele. fundamenta, §. vt ergo, de
re iud. ad apostolicę, ver. ppetrauit, 3. e. li. facit cle. de re
iu. pastoralis, ad fi. sic, & alii ligãtur legibus maiorũ. pa-
pa vero loquẽs non includitur, qa ex hoc sequeretur ab-
15 surditas, de qua dictũ est in prin. Vltimo specialiter † ꝯ
archiepiscopũ inducitur, ꝙ nõ hẽt iurisdictionẽ in diœce
si suffraganei, nisi in certis casibus, no. de off. or. pastora
lis, de quibus iste nõ est, ergo ligabitur statuto loci Solu
tio, negari nõ põt, quin archieps in diæcesi suffraganei
habeat ordinariã metropoliticã. Et si dicis, illã restrin-
gi ad certos casus, fateor, quoad subditos episcopi, sed
quoad ipsum epm non, qui sic immediate sibi subest, vt
clericus episcopo. ratione ergo istius immediatæ iurisdi
ctionis illius statuto ligari non poterit. ¶ Expeditis his
duobus casibus, quia (vt prædixi) Octauãtus disputauit
primũ mẽbrum, solutionẽ ipsius licet ridiculosam, hic
insero qui dixit, ꝙ Ray. & Goff. in sum. de sent. excõica.
fuerant in qõne ꝯrii, quia Ray. dicit, quod nõ sua sed in
snia ligabatur. Goffr. ꝙ sua sentẽtia ligatus erat. & dixit
ꝙ moderni tenebãt cum Ray. s. Ber. in decr. statuimus.
Inn. de sen. excom. quod in dubiis. Ar. e. ti. c. 2. 3. eo. lib.
demum soluit, quod si nõ episcopus ludit, ligatur dupli
ci sententia, s. episcopi & iur. si ludit episcopus, tunc non
sua, sed iuris & papæ ligatur sententia occasione suæ cõ-
stitutionis, sed non per illam, inducẽs notata per Hosti.
in sum de sen. excom. §. si. ver. quid si episcopus aliquid,
& ver. li. se. male inducit opini. prædictas, quod declare-
mus, quia facit ad infra dicẽda. Ray. in summa, de sent.
ex. ad finẽ, ver. ꝙ si episcopus, tenet, ꝙ bene ligatur epi-
scopus participans ex communicato per se. quia nõ sua,
sed iur. est sententia. Idẽ, si in crimine, per dec. nuper. de
sen. ex. idem dixit, sed in hoc male, si excõicauit cũ fau-
torib. & ipse postea faueat, secus dicit, & bñ, si prius fa-
uisset. qa tunc sua est snia. Goff. in sum. ipsius tit. vltima
charta. ver. quid si episcopus, & ver. seq. tenet, ꝙ incur-

rit

ritminorem, maiorem non, si communicat in crimine; cũ
illa sit hominis. vel si communicat excommunicato per se
cum participibus, quia etiam illa est sua. Ber. in decre. sta
tuimus. de senten. excom. eo. lib. vt ibi notaui, tenet, quod
non ligatur maiori communicans in crimine, cum illa sit
sua sententia. Innocen. in decr. quod in dubijs. dicit, quod
excommunicator participans a can. ligatur; sed sua non.
vnde si excommunicauit aliquem cum his, qui dederunt
auxilium, licet ipse fuerit de illis, non ligatur. Hostien. in
præalleg. c. dicit, quod si communicat extra crimen, liga-
tur vt alius. Idem, si in crimine, cum sit canonis, sed si com
municat cum participibus, & participat in crimine ipse
vna cum alijs duabus ligatur. ex his patet opiniones istas
16 fuisse inductas male per ipsum O&a. ¶ Veniamus † ad a-
liud, in quo duo sunt dubia, an scilicet ex quo excusantur
episcopus & archiepiscopus, excusetur & Titius; an vero
ipso ligato, etiam prædicti ligentur in participatione cri-
minis. Quod Titius non ligetur, probabo per 6. rationes
nostri iur. & totidem iuris ciuilis. Secundo ad contrarium
6. inducam. Tertio soluam, & contrarijs respondebo. Pro
Titio facit de priuil. c. licet. ꝰ eod. lib. cum conc. ibi. no. vt
sicut ibi priuilegium contra interdictum diuinorũ datum
singulari personæ respicit familiam. Sic datum episcopo,
vel archiepiscopo contra interdictum ludi, respiciat col-
lusorem. Vnde videmus, quod olim ante dec. si. de sent.
excom. ꝰ. eo. lib. tempore interdicti quilibet poterat dice-
re horas suas; & tamen cum socio vno, vel duobus. de pę.
& re. c. quod in te. Sic & in hoc interdicto ludi possit exẽ-
ptus id cum socio. Secundo inducitur, de tempore ord. c.
cum nullus. in fine. ꝰ. eod. lib. vbi episcopus beneficij sicut
potest ordinare priorem diœce. suæ; sic & ipsius socium,
quandiu manet socius. sicut ergo ibi quod iuris de prio-
17 re, & socio; sic & hic idem iuris, de lusore, & de socio. Ter
tio sic, ex pluribus † condemnatis vna sententia in cã com
muni, si vnus appellat, victoria ipsius prodest socijs. 2. q.
6. quandoque. de appel. c. t. C. si vnus ex pluribus. l. 1. & 2.
ergo victoria episcopi contra statutum prodest socio col-
lusori vnico ludo & vnico tabulerio. Quarto inducitur l.
si communem. ff. quemadmodũ seruitus amit. & l. peren-
dæ. C. de tempo. in integ. rest. pet. & quod no. de iure pat.
cap. vno. ꝰ. eod. l. 1. & quod ibi addere soleo post Goffre.
& dec. auctoritate. de conce. præb. eo. lib. cum concor. vlt.
gl. per quæ patet, quod in re indiuidua, qualis videtur lu-
dus, priuilegium pupilli transeat ad socium, dilatio reo
data prodest actori, & consequitur quia ex alterius perso
na quod ex sua non potest. Quinto inducitur ad idẽ dec.
vnica. de sta. re. ꝰ. eo. lib. & hoc dupliciter. Primo, quia mo
niales non debent exire clausuram. Secundo, quia nullus
debet illam ingredi. & tamen si abbatissa pro iuramento
feudi præstando necesse habet exire, sine transgressione
exibũt & sociæ, vt ibi. in § verum. Item, si visitator habet
intrare, intrabunt & socij; vt in cle. eodem. tit. c. attenden
tes. ad finem. Sexto, sic constat, quod ex societate quis pœ-
nam incurrit, patet de pœ. c. fęlicia. post prin. & in cle. eo-
dem titu. si quis suadente. sicut ergo pœnam sentit, sic sen
tiat commodum. ꝰ. eod. tit. qui sentit. cum concor. ad hoc
de iud. quam sit ibi tibi tuisque socijs. de voto. magnę. ibi,
pro te tuisque famulis. Item æquum est, hunc socium ex-
cusari, qui maiorum sequebatur errorem. de transla. ca. 2.
18 ad finem. ¶ De iure † ciuili principaliter allegatur, & sic
princeps solutus est legibus, & licet Augusta soluta non
sit, participat tamen priuilegium principis. de leg. l. prin-
ceps. sicut ergo societas coniugij de qua. 27. q. 2. cum so-
cietas eximit Augustam; sic societas ludi eximit Titium.
19 Secundo. Si legata † sit liberatio duobus reis promitten
di, & alter sit capax; & alter non. & sint socij. propter ca-
pacem capit non capax. ff. de li. leg. si ia, qui duos. & con-
socius absentis causa reipublicę propter illum gaudet pri
uilegio. ff. ex quibus causis ma. abesse. ad fi. ergo societas
capacis trãsfertur ad non capacem. ita & hic. Tertio sic;

si duo emunt illum simul, qui ad pretium participandum
se vendi permittit, & alter sciens est, & alter ignorãs: pro-
pter ignorantem qui nõ deliquit, capit sciens, ꝗ deliquit.
ff. de li. cau. l. liberos. § si duo. secundum vnam lecturam
ad id. eo. ti. l. duob. cum concor. de clan. despon. cum inhibi
tio. qui fi. sint le. ex tenore. Quarto sic: si propter insepara-
20 bilitatem † prohibitum habetur pro permisso. ff. de do. in
ter virum & vxo. si sponsus. §. generaliter. & subuenitur
propter illud, vbi non versatur delictum, etiam vbi versa-
tur. ff. de statu homi. imperator. ff. de pœ. prægnãtis. Quin
21 to sic: ludi idẽtitas facit, quod † legitimatio vnius ad fra
tres vterinos extenditur: in Auc. vt li. ma. & aui. §. ad hoc.
colla. octaua. sic dicam, quod idẽtitas ludi vnius legitimi-
tatem, vel identitatem ad socios transfert. Specialiter pro
ludente cum episcopo inducitur. ff. ad legem Iuliã de am-
bi. l. vna. vbi si prohibitum lege dari: datur cõditori legis,
cessat pœna. Ad contrariũ allegatur, quod ratione impos-
sibilis separationis vtile vitiatur per inutile, vt probatur
de re iudi. ad probandum. de officio delegati. cum super.
ff. de aqua quoti. & æstiua. l. prima. §. item quæritur. & de
22 hoc. ꝰ. eod. vtile. eod. lib. Item delictum † vnius sociorum
nocet alteri. vnde si duo erãt correi stipulandi, & debitor
vni sub pœna promisit sistere, & per alterum sociorũ ste-
tit, quominus sisteret, etiam aduersus alterum danda est
exceptio. ff. si quis cau. si duo. & facit ff. de arb. si duo. & sæ
pe videmus, quod duobus coniunctis, quorum alterum
prodest, alterum nocet, inspicimus quod nocet. ff. ex qui-
cau. in pos. eatur. Fulcinius. §. quid sit. Item nil impedit Ti
tium ligari, quamuis episcopus, vel archiepiscopus non li
getur. vnde dixit lex, quod is, qui filio, seruo, vel furtum
facientibus opem fert, tenetur furti: quamuis illi actione
furti non conueniantur. ff. de furtis. qui seruo. §. item pla
23 cuit. & l. si quis vxori. circa princip. Ad idem † vides, qđ
pupillus sine tutoris auctoritate ciuiliter non obligatur,
nisi in quantum locupletior factus est. ff. de aucto. tuto. pu
pillus. & tamen si stipulor a Titio & pupillo, vel a Titio &
seruo, constituendo ipsos quasi duos reos promittendi,
solus Titius obligatur. ff. de duobus reis. si ex duobus. §.
primo. Item constat, quod vera pœna vnius non liberat
alterum. ff. ne quis eum, qui in ius vo. est l. penul. in fine. &
l. fin. sicut ergo non liberaret solutio, ita nec exẽptio. ex q-
bus concluditur, Titium ligari. ¶ Solutio, per vltimo alle-
gata dico Titiũ ligari, non referendo nunc qõnem de ipso
Titio, an sit statuto ligabilis, qđ alias tractabitur. bene ete
numẽ in vno actu etiam post factum inseparabile, vnus
peccat, alter non, vnus punitur: alter non. 32. q. 5. proposi
to. alias incipit. Lucteria. 34. q. 2. in lectum. Pone exẽplum.
cum plures eligunt indignum, quorum aliqui sciunt, ali-
qui ignorant, de electio. cum in cunctis. cap. clerici. eo. tit.
scriptum. ad finem. pone, cum committũt actum plures,
ex quo debetur suspensio iuris, sed alter est episcopus. de
ele. si compromissarius. §. huius. de sen. excom. quia pericu
losum. ꝰ. eod. lib. tamen quo ad ludentem cum episcopo
idem intelligo, si episcopus constitutionem non tollit, vel
contra illam non dispensat: sed solum ludit, alias secus. li
cet Arc. no. de ele. licet canon. ꝰ. eo. lib. episcopum contra
suam constitutionem dispensare non posse, cuius contra-
rium seruat vniuersum. & minime sunt mutanda &c. de
leg. minime. ¶ Ad cõtraria rñdentur primo ad dec. licet.
ꝙ ibi priuilegium facit celebrationem licitam, sed hic ex
ceptio epi, vltra archiepi a statuto non tollit, quin ludus
sit illicitus: vt in prox. qõne. priuilegiũ ergo actum licitũ
cõicat familiæ. Sed immunitas agenti actũ illicitum non
debetur. in dec. ꝙ in te. vtriq. dicentium horas, simul cõ-
petebat illas dicere: sic rñdetur ẽt ad sm, qa societas prio
ris licita, & ad quartum & ad quintum: quia in illis nullũ
delictum. Ad tertium illud dico procedere, quia illorũ so
ciorum est eadẽ defensionis causa, quòd non est hic, quia
episcopus & archiepiscopus identitate & superioritate se
tuentur, vt dictum est in prima quæstione: quæ defensio

cessat in Titio. ¶ Sextum facit ad hanc partem. probat. n. quod socius in delicto demeretur. procedit ergo argumētum, si cōcluderet, quod socius in merito mereatur. ¶ Ad primum legale respondetur, quod ibi nullum dictum. ad l. si is qui duos. patet ibi responsio. in fin. quia idem, si soli socio capaci fuisset relictum. Ad tertium, de §. si duo. re-
24 spondetur, quod † diuersæ sunt lecturæ. ibi nota. & tamen secundum inductā id procedit: quia non potest quis partim esse liber, & partim seruus. Ad quartum respondetur, quod hic pœna, separabilis est, vt vltimo dixi. Ad quintum, quod in fratre vterino nullum delictum, & lex præsumit legitimantem id voluisse. ad l. vnicam. de ambitu. dic, quòd l. illa punit ambitum. i. ambitionem, & cupiditatem quætentis administrationem & pecuniam dantis populo, per quem eligitur exprimens id non habere locum in vrbe, vbi princeps magistratus creat. Probat ergo hoc solum lex illa, quod si statutum diceret, qui luserit alibi quam in palatio nostro, vel cum alio, quam cum nobis, familia nostra &c. quod ludens in ludo excepto, vel persona excepta, ligatus non esset. Quia breuitatis amator, vereor quod ista disputatio sit prolixa. Circa secundum & vltimum breuissime dico, quod placet opinio Innoc. & Hostien. quæ habetur in decr. nuper. de sen. excom. quod per participium in crimine habitum, etiam cum excommunicato, ab homine ligatur quis sententia iuris: vt ibi
25 scripsi super glo. colligitur, licet ergo, vt prius † dixi, fatear episcopum & archiepiscopum non esse ligatos sententia statuti: ex participio tamen, quod cum Titio faciunt in crimine damnato, cum illud sit participium criminis, & criminosi, dico illos ligatos sentētia iur. Nec ob. quod cauetur sententia ista a suo statuto, quod patet etiam in excommunicatione maiori, & hoc etiam nullus negat. in dubium tamen reducere soleo, an participans excommunicato in illo primo actu, per quem excommunicationem incurrit, ex eo ligetur maiori. de quo scripsi de sententia excommunicatio. contingit. & hoc videtur velle, quod sic, per illud: quòd post eum scripsi. de loca. cap. t. super tertia glo. securius tamē procedit hæc solutio. si dicamus ludum iteratum, ita quod cum iam excommunicato lusetint, per præallega. decreta. nuper. & eodem tit. si concubinæ, ibi, post latam sententiam &c.

S V M M A R I V M.

1 *Hæredis defuncti ignorantia vitium nō excludit, neque vsurpat, neque præscribit.*

2 *Hæres. qui statuto tempore & præstituto a testatore sub pœna, non soluit promissum, non ideo incidit in pœnam.*

3 *Stipulatore mortuo sine hærede, vel tali relicto, cui de iure solui non potest, pœna ipso iure an postea committatur.*

4 *Maritus lenæ an possit accusare eum de adulterio, qui captus amore cuiusdam puellæ, cum esset sua vxor furtim in amasiæ locum se demisit. & num. 9. 12.*

5 *Maleficia discernuntur voluntate & proposito. & an conscientia peccandi, tamen erronea, faciat quem reum.*

6 *Bigamiæ pœna an puniatur quis propter intentionis affectū, cum opere subsecuto.*

7 *Possessio sæpe habet proprietatis effectum.*

8 *Opinio communis an sit fortior, quam fictio.*

10 *Opinio cedit veritati.*

11 *Adulterium an incurrat ignorans. Et an delictum requirat dolū.*

13 *Rem illicitam facientem sine culpa, ignorantia facti excusat.*

REGVLA XIV.

Cum quis in ius succedit alterius. Arguit Dy. per hanc regulam, quod hæres emphyteutæ, qui ignorans rem emphyteuticam, non soluit ecclesiæ, vel prælato censum, non incidat in pœnam. Facit, quod tempus non cedit ignoranti. ff. quando app. sit. l. 1. §. dies. & §. si aduersus. ff. de calum. l. annus. §. eod. lib. de app. concertationi. tenet cōtrarium, quòd incidit de rigore. ff. de verb. oblig. ad diem. & l. Aemilius: & de nau. fœ. l. fin. sed propter iustam ignorātiam restitutio conceditur, per has regulas. & idem no. Guil. in Spe. de loca. §. nunc aliqua. versic. 18. & idem in similibus casibus secundum Dyn. per præalle. l. ¶ Prima gl. dicit vnde sit sumpta. & ponit exempla. & finis dicit, quod exemplificat præcedentem. Secundo dicit duo. s. regulā loqui, quando cum successore agitur, & de quolibet successore. Tertio soluendo vnum contrarium distinguit. ¶ In t. glo.
1 † ibi [qui in alterius] sequitur, locum succedunt, iustam habent causam ignorantiæ, an id, quod peteretur, deberetur: fideiussores quoque non minus, quam hic, iustā ignorantiam possunt allegare. hæc ita de hærede dicta sunt, si cum eo agatur, non si agat: nam plane qui agit, certus esse debet, cum sit in potestate eius, quando velit experiri. & ante debet rem diligenter explorare. & tunc ad agendum procedere. & ibi [cum hæres] ignorātia hæredis defuncti vitium nō excludit. vnde non vsucapit, nec præscri
2 bit: quod nec ille. Ioan. And. ¶ In glo. ibi [ad pretium] Dy. ponit exemplum in eo, qui promisit bene certa die, & si non daret, promisit centum, ante diem mortuus est. & hæres vt ignorans sua die non dedit: non committetur pœna contra eum, cum iustam causam habeat &c. & dicit Io. mo. quòd mora non tam cito constituitur in successore, sicut in defuncto. alleg. ff. de re. cred. l. quod te. & ibi [q alterius] & ideo pœna tunc cōmittitur cum effectu, vt si successor fuerat pupillus. ff. de verb. obli. si cum filius. §. in hac stipulatione. Dyn. & ibi præscriberet inchoando præscriptionem, vt statim dicam, & ibi [cum hæres] Dy. in regula, possessor. eod. tit. q. pen. dicit per regulā probari, malam fidem prædecessoris impedire præscriptionem, dicit tamen de æquitate canonica dici posse, quod si hæres a se vult inchoare præscriptionem, mala fides defuncti nō noceat quod in singulari successore inchoare volenti certū est. ff. de acq. pos. Pom. §. cum quis. dicit tamē, quod rigor iuris ciuilis hic non patitur, qui propter malam fidē defuncti malæ fidei præsumptionem in hæredē transfundit, & propter fictionem identitatis personæ, habet eum pro successore vitiorum & culpæ, vt in hac l. ff. de publicia. si ego.
3 §. pactus. ¶ Sed si hæ ll. recipiantur, vt † distinguit hæc gl. cessabit hæc diuersitas, & in fi. Dyn. quærit, quare est, quod stipulatore mortuo sine hærede, vel tali relicto, cui de iure solui non potest, postea ipso iure nō committitur. ff. de vsuris. l. pecunia fœnebri. & l. cum quidam. §. si pupillo, & econtra permittitur mortuo promissore, licet restitutio concedatur, vt dictum est. respondet, quod ratio est: quia casus contingens in persona creditoris non debet excedere obligationem debitoris. ar. ff. eod. tit. l. nūquam crescit. & ad l. Aquil. qui occidit. §. vlt. sed contingens in persona debitoris non debet variare obligationis conditionem. ff. de ver. obli. l. 2. de præto. stip. l. 2.

QVAESTIO.

Hæc regula trahitur ad quæstionem, quæ congruentius locuta fuisset super regula ignorantia. eo. tit. respectu primi dicti: sed propter distinctionem Dyn. quam ibi posui, & propter id, quod dicit hic finis vltimæ glossæ, excusabiliter hic locatur. Præmittam autem quæstionem Pilei.
4 23. qua † quærebat, si Titius amore virginis, vel solutæ a lena, quæ maritum habebat, deceptus fuit: quia se ipsam submisit illius loco, per maritum illius lenæ de adulterio accusetur, an sit vt adulter puniendus. iste casus accidit Ouidio, vt ipse pulchre refert in libro de vetula. Pileus dixit, Titium cum in adulterio non peccauerit, ab accusatione adulterij absoluendum, per l. pe. ff. de adul. dicebat tamen eum puniri de, vt si virginē, vel viduam cognouisset; per l. cū qui. ff. de iniu. §. cū aliquis. vide, quod no. C. de repu. l. vx. per quam ibi gl. arguit ad primum dictum. & idē arguitur 15. q. 1. illud. 32. quæstio. 2. in lectum. ¶ Allegationes autē Pilei infra tangentur super simili quæstione fra-

tis Vberti; qua quærebatur, an clericus cognoscens mu-
lierem solutam, quæ ab ipso & ab omnibus conuenienter
habebatur pro maritata, vel econuerso maritatam, quæ
viro prædicto habebatur pro soluta, veritate detecta sit
puniendus vt adulter pęna iuris communis, vel sinodalis
statuti; quo cauetur, adulterantem cum alterius vxore be
neficio fore priuatum. Primo probemus vtroque casu il
lum vt adulterum puniendum. ¶ Et primo de primo
inducentur tres rationes, de secundo aliæ tres in contra-
rium inducentur · de primo duæ rationes, de secundo a-
liæ duæ, & demum aliæ de vtroque, tertio dabitur solu-
tio distinguens eorum casus & intentionem delinquen-
5 tis. ¶ Ad † primum, certum est, quòd maleficia discer-
nuntur voluntate & proposito. 16.q.6.cap.1.in fi. 32.q.5.
proposito. & cap. sicut. de senten. excom. cum voluntate.
cum concor. 1. gl. hinc est, quòd deficit delictum vbi non
fuit volútas. 50.di. præsentis. 15.q.1.§.1.& §.vt itaq. ver.
cęcus. & c. merito. 32.q.5. reuera. & c. de pudicitia. cum se
quentibus. 14.q.2. multum. Sic etiam in meritorijs volun-
tas informat actum. 86. distinctio. non satis. & in præal. c.
sicut. 32.q.5. facit ad vtrumque. 35. dist. duæ sunt. 15.q.1.
non est. concluditur ergo, illum adulterum, qui coniuga-
tam cognoscere intendebat, alias ex cõtrario sequeretur,
quod conscientia peccandi, tamen erronea, non faceret
quem reum; vt in illo qui propriam vxorem cognoscé-
ret, quam crederet alienam, quod est falsum. 28.q.1.§. ex
his, de resti. spo. literas. de præscrip. c. fin. bene facit 22.q.
2. homines. in fine. & c. is qui. ver. potius. & q.5.§. si ergo.
post princip. & su. de iureiu. quanto. ad fi. & quod ho. 33.
q.1. in fine. summæ. ¶ Secundo sic constat, quod propter
6 † intentionis affectum, cum opere subsecuto, non vere bi-
gamus punitur pęna bigamiæ. de bigamis. nuper. Et pro-
cedit hoc etiam in eo, qui scire potest se vere non agere,
quod agere videtur. vt ibi, fortius ergo procedit in eo, q
vere credit agere, quod alius agere videtur. iudicetur er-
go iste adulter propter affectum, & opus; licet in veritate
in numero adulterorum non sit; vt no. 27.q.1. quicquid.
facit l. eum, qui. C. de adult. cuius verba habentur in præ.
dec. nuper facit. C. de furtis. l. si quis seruo. vel propter in-
tentionem tenetur serui corrupti, & furti, qui vere seruũ
7 non corrupit, nec furtum fecit. Tertio probatur † idem ex
possessione, & communi opinione. De primo constat,
quòd possessio sępe habet proprietatis effectum. de elect.
querelam. de causa posses. cum olim. de iure patro. consul-
tationibus. hic autem erat in possessione matrimonij. iu-
dicabitur ergo vt talis. & sic eam cognoscẽs dicetur adul-
ter. ff. de adulter. si vxo. circa princip. ibi, siue iusta, siue
iniusta, & § diu. ibi, neque qualecũque inuenitur, neque
spem matrimonij violari oportet. ¶ De secundo scilicet
8 de opinione † communi dicitur, quod est fortior, quam
fictio ratio; quia fictio præsupponit contrariam veritatẽ.
75. dist. quod a patribus. 27. quæstio. 2. sunt qui dicunt.
communis opinio non; imo creditur & habetur pro veri
tate. sed fictio sumitur pro veritate. 50. distinct. ferrum. de
tempo. ordi. literas. fortius ergo communis opinio. 3. quę
stio. 7.§. verum. C. de test. l. 1. ponderato ergo initio, quod
in delictis ponderandum est, ex quo iste & alij putabant
illam coniugatam a principio, ille fuit adulter. veritas pa
tefacta non mutabit naturam matrimonij. 1.q.1. princi-
patus. de elect. dudum. ¶ Circa secundum casum quæ-
stionis probatur; quia qui vx. alterius cognoscit, adulter
est. Sed iste egit, vt in themate. ergo adulter. primum pa
tet. 15. quęst. 1.§. cum ergo. 32. quæst. 4. meretrices. & q.7.
adulterij. ff. de adul. l. stuprum. nam, quod est plus, cogno
scens etiam separatam a viro per sententiã propter adul-
terium adulter est. 32.q.1. dixit. & si dicas, hic non inten-
debat. Respondetur imputari alicui etiã illud, quod eue-
nire poterit ex actu illicito propter intentionem agentis,
etiam si non euenerit. vnde etiam dicitur sui homicida,
qui se alias abscidit, & homicida infantis, qui illum expo-
suit, licet homicidia secuta non fuerint. primum patet.
55. dist. si quis absciderit. secundum. 85. dist. c. vlt. fortius
ergo imputari debet, quod vere euenit, licet intẽtio ad id
non fuerit. ¶ Pileus allegabat. ff. ad legem Aquil. l. scien-
tiam. §. si meũ seruum, quem liberum putabas occideris.
l. Aquil. teneberis. & ff. de iniu. eum qui. §. si iniuria. & ff.
de ver. sig. inter stuprum. & satis est, quod delinquere vo-
luit. licet aliter. arg. ff. de ma. vi. si pater. de iur. & fac. igno.
l. regula, nec mirum, cum quandoque solum factum dam
natur, etiam si desit nocendi voluntas. Inst. de l. Aquil. §.
hominem. ff. de pęni. si quem. §. qui abortionis. Itẽ de stu-
pro non tenetur; quia illud non commisit, licet commit-
tere putauerit. ff. de fal. l. impuberum. §. 1. si ergo de adul-
terio non puniatur, remanebit crimen impunitum. quare
dicendum est, eum de adulterio teneri. ff. ad l. Aquiliam.
9 item Mela. §. sed & si. & l. ita vulneratus. §. si quis. ¶ † Se-
cundo sic probatur, ex quo quis rem illicitam facit, omne
quod sequitur imputatur, iste ergo illicitam rem egit, co-
gnoscendo fęminam, quæ uxor sua nõ erat. 22.q.4. nemo.
ergo intentio, uel ignorantia non excusat eum a culpa, q
in ueritate commisit, & hoc inducit res illicita, quam ag-
gressus est, quæ facit etiam imputari casus fortuitos, qui
sunt propter propositum. 15. quæstio. prima. §. ut itaque.
uer. ante. de homici. continebatur, & c. dilectus. in fine, fa
cit eodem titu. c. fina. lib. 6. Tertio inducitur casus, quod
in utroque quæstionis casu sit uerus adulter. 32. quæst. 4.
nemo. & c. meretrices. ubi innuitur, cũ omni muliere præ
ter propriam uxo. adulterium committi. Ad idem eadẽ
quæst. qui uiderit. de pęn. distinctio. 1. si cui. scire enim de
bebat. quod non erat suum, ad alium pertinere. C. unde
ui. cum quærebatur. 14 quæst. sexta. multi. Ex quibus con
cluditur utroque casu thematis clericum adulterum iudi-
candum. ¶ In contrarium probatur, clericum in neutro
casu adulterum. De primo sic, non est adulter uerus, nisi
qui uxorem alterius cognoscit, sed iste primam cogno-
scendo, uxorem alterius non cognouit. ergo &c. maior
probatur. 36. quæst. 1.§. cum ergo. cum iuribus alleg. sup.
maior præsupponitur in themate. scilicet quod detecta ve
ritate patet illam esse solutam, & sic concluditur propo-
10 situm. tanta † enim est ueritatis uirtus, quod opinio con-
traria sibi cedit. 8. distinctio. ueritate. & cap. qui contem
pta. & cap. consuetudo. 81. distinctio. quicunque. de pęn.
distinctio. 2. Titius. sententia ergo super adulterio ferri
non potest; cum uerum detectum resistat. de frig. frater-
nitatis. 29.q.2. si quis ingenuus. nec mirum, cum quãdo
que etiam reuocetur propter sententiam iam latam, de
put. vulg. significationibus. C. de rebus credi. l. si. quæ ta-
men pro ueritate accipitur. de re iudi. cum inter nos. ff.
de reg. iu. res iudicata. fortius ergo tollitur illa qualis quã
lis opinio. bene facit de sent. excom. licet. lib. 6. ff. quan-
do actio de pecu. est ann. l. 1. de condi. sine causa. l. si fullo.
C. de transact. si ex falsis. de eo, qui du. in ma. significauit.
Secundo inducitur regula, in pęnis. eod. titu. cum concor.
vt s. in pęnali materia non solũ ubi de ueritate constat,
sed etiam ubi dubium est, benigna fiat interpretatio. &
sicut potius præsumitur quis non deliquisse, quam deli-
quisse. 1.q.7. l. sancimus. sumpta. C. ad l. Iul. repetun. extra
de procu. in nostra. Sic in dubio potius præsumendus est
quis minus deliquisse quam plus, ut minor pęna sequatur
2. quæstio. 3.§. not. ff. de pęn. si præses. facit 9. di. sana quip
pe. 50. distinct. ponderet. 26. quæstio. 7. assignant. fortius
igitur cum de ueritate constat, non debet propter præce-
dentem opinionem aggrauari delictum. iudicabitur er-
go fornicatio, quæ minor est adulterio. 32. quæstio. 7. a-
dulterij. malum facit etiam regula odia. hoc eod. tit. & l.
vulgaris. §. si quis eo casu. de pęn. dist. 1. & ff. de crimi. ex-
11 pi. hæ. l. vlt. ¶ De secundo † casu. s. quod non fuerit uerus
adulter cum scda, sic probatur. ois adult. est dolosus, nul-
lus ignorans est dolosus, ergo nullus ignorãs est adul. ma
ior patet, quod adulterium nõ cõmittitur sine dolo. ff. de

adulterijs.l.penultima.C.de repu.l.uxo.in fine. ¶ Pileus allegat C. de falsis.l.prima. & l.eum, qui.C.de iniurijs. si non conuitij. ff. de seruo cor.l.doli. in princi.ponderatur enim affectus, non effectus.ff.de sica.l.diuus. minorē probat lex.ff.loca.si ignorans. apertius ff.ad Sillanianum.l.si quis in graui.§.si ignorans.ubi innuitur, quod in his, quę dolum requirunt, ignorantia etiam iur.excusat.fortius ergo ignorantia facti, ut in regula, igno. eodem titulo.cum concordan. Item, ut dicit Pileus, non refert, an nullo modo uoluerit delinquere, an non totaliter.ff.de furtis. l. uerum.& l. qui iniuriæ. Concluditur ergo, hunc ignorantem factum non fuisse dolosum.& sic nec adul.argumen. uigesima secunda, quæstione quarta.§.illicitum. ubi iure communi requiritur dolus, ipso deficiente non committitur delictum.ff.de furtis.inter eos.§.recte.& l.falsus.§.qui alienum.de iniurijs.item apud.§.si quis uirgines.per quæ allegat Pileus, quod etiam de stupro non teneatur. ff. de rebus dubijs.l.3.de qua uide in suffra.de officio dele.cum, super.super ultima gl. ¶ Secundo pro casu inducitur. 15. q.1.inebriauerunt, ubi ignot. tamē in quam incidit Loth propter suam culpam, scilicet ebrietatis, excusat ab incestu ex copula filiarum.facit lex ff. de iniurijs.illud.canon. 15.quæst.prima.ubi hæc no.& 34.quæstio.secunda.mulierem. supra in casu proposito non est adulterium. facit de sentent. excommunica. si uero.2.& c.in audientia. & clemen.de consanguini.& affinita.c.ultimo.in uerbo, scienter. & uidetur casus C. de adulte. si ea. vbi cessat adulterij crimen in illa, quæ meretricio more se exhibuit. ¶ Tertio ad utrumque casum sic arguitur, ubi deest rei essentia, uel aliquod essentiale, ibi non potest dici rem esse: sed utroque casu deficit aliquid de esse adulterij, ergo deficit adulterium. maior probatur. prima q.prima.detrahere. & c. pauliani stæ. de consecra.distinctione 2.cum omne.de baptismo. debi.probo minorem.essentia rei consistit in materia competenti, & debita forma.materia est mulier maritata, ut sæpius dictum est, formam dicimus propositum & uoluntatem, quæ sunt forma uirtutum & uitiorum. 45. distinctio.duo sunt.86.distinctio.non satis.de pœn.distin
12 ctio. 3. ille rex, ut autem patet ex superioribus.† In primo casu deficit materia adulterij, quia mulier erat soluta. in secundo forma, quia non adulterari, sed fornicari uolebat. ergo neutro casu iudicabitur ut adul. ¶ Hæc autem maxime procedant, quoad pœnā statuti, cum statuta maxime pœnalia sint stricti iuris, & non late sumenda, ergo ipsorum pœna casum expressum non excedat.de hoc dixi super regula, pro possessore.sed in primo casu non fuit adulteratus: quia non intendebat. in secundo illa in ueritate non erat alterius uxor. & sic quoad pœnam statuti nullo modo est adulter. Solutio quantum ad forum pœnitentiale, uel ęternum iudicem. Primo casu iudicatur adul. quia adulterari intendebat.de pœn.distinctio.prima.nunquid.& cap. si propterea. uersic. de hoc uigesima quarta. quæstio. quinta. si quid inuenisti. & omnia quæ supra ponderant intentionem delinquentis. Secundo casu si cum ignorantia concurrebat intentio abstinendi, si sciret illam coniugatam, tunc fornicator censetur.& sic intelligitur glos. illius cap.illud, si uero concurrebat intentio contraria, tunc iudicatur adulter. Facit 34 quæstio. quarta.origo.si quæratur de pęna iudiciali, sumendo stricte adulterium pro uiolatione coniugalis tori, uidetur aliquibus istum neutro casu esse adulterum, cum sibi primo casu suffragetur ueritas, in secundo opin. quorum alterum excusat, uel attenuat in delictis, altero reiecto delicta aggrauat, quasi requirantur ad pęnam illa duo coniunctim, ut præd.l.vulgaris.§.si quis es. & facit quod no. 14.quæst. quinta. si quid. & faciunt l.inductæ.supra parte secunda.uer.2.inducitur.in fine.& uer. de secundo.ante finem. & hæc opinio est benigna. Sed ipsi fratri Vberto placuit, cum canones acriter prosequatur, hoc crimen, quod primo casu puniendus sit pęna iuris communis vt adulter: cum fuerit ibi culpa in opere, dolus in intentione, & communis opinio in qualitate, quæ tria merito præferuntur voluntati postmodum detectæ: vt in ca. nuper. cum similibus. vbi vero pęna statuti esset grauior, non punietur illa: si veritas apparet ante sententiā; quia ex sui natura restringibili requiritur, quod sit vxor, cuius stricto nomine non intelligitur putatiua; vt dixi in fine secundæ partis: si tamen post rem iudicatam & non prius veritas appareret; non reuocabitur sententia. de reindi. inter monasterium. vt patet ex no. de donatio.inter virū & vxorem. plerunque. non obstat decreta. significantibus. de priuilegijs; quia ibi fuit lata sententia per probationes reprobatas a iure.C.de transactionibus.si ex falsis. In secundo casu, quia sicut statutum non excedit suum casum; ita nec illum præterit, & verum sit istum vxorem alterius cognouisse; & licet non in ea specie; fuit tamen dolosus in genere. videretur ipsum fore adulterum per prędicta, in prima parte.versicu.secundo sic probatur.hoc tamē ipse verum putat, si in habitu matrimoniali mulierem repertam, non aduertens nec curans qualis esset, cognouit libidinis explendæ causa, tunc enim ex hac intentione communi iudicabitur delictum, secundum rei veritatem & mulieris qualitatem.facit 55.distinctio.dominus, in histor. de Iuda & Thamar. si autem mulierem notam habens sciebat eam reputari solutam, & talem esse credebat, nō dicetur adulter, cum ad id non sufficiat culpa, sed requiratur dolus; per prædicta. supra parte secunda. ver. de secundo.& versic.sequens.maxime, si in habito meretricio erat. & sic loquitur l.ea, quæ.C.de adulte.& decreta.si vero.& in audientia, de sententia excommunica. Prædicta autem intellexit, quando clericus ad illicitum coitū intendebat. Si enim ad licitum; quia cum illa contraxerat; & id poterat, quia in minoribus tantum, neutro casu dicetur adulterium. primo non; quia propriam vxorem cognouit; licet ex falsa credulitate peccauerit. vt not. 33. q.1.in fine summæ. Secundo non, cum bona fide contraxerit, & sic non peccauit. & sic loquitur de eo, qui dox. in matrimo.cap.1. & c. veniens. 34. quæst.2. cum per bellicam. & c.si virgo. & hoc casu loquatur l.C.de repu.vxor.
13 ff.de adult.l.penul.excusatur † enim, qui sine culpa facit rem illicitam propter facti ignorantiam, & sic loquitur l. genero.ff.de his, qui notantur infamia. Per hoc sic specifice distincta sint, quæ videbantur contraria concordata.

SVMMARIVM.

1 *Prohibito aliquo, prohibentur omnia ex eo sequentia.*
2 *Prohibitio cessat, finita eius causa.*
3 *Scholasticis concessum studij priuilegium, vt possint audire ius ciuile, & in eo libere studere, an ijsdem eis liceat docere & doctorari. & num.5.8.9.12. & 14.*
Vbi quomodo accipiendum sit priuilegium.
4 *Priuilegio si mihi competat vsus rei, vel iter, num per hoc habeā vsumfructum vel actum.*
6 *Prohibitio propter pœnam odiosa, tamen propter sui causam fauorabilis, an extendatur.*
7 *Audire, & docere, correlatiua. Et an diuersa, num.9.*
10 *Libere, verb. vis.*
11 *Studium tribus perficitur. Et quomodo illud verbum accipiatur, quidque inferat. & num.13.*

REGVLA XXXIX.

1 Cum quid prohibetur. Est regula † huic similis aliquo prohibito oē id prohibetur, per qd peruenitur ad illud.& hic loquitur de consequentia prohibitionis mediorū per q̄ peruenitur ad extremū, ista vero loquitur de cōtinctia prohibitionis extremorū, quę procedūt ex prohibito

bito primo. Et in hac similiter pone exemplum. ff. de spō-
sa. l. oratio. vbi prohibito matrimonio prohibita sunt e-
tiam sponsalia, per quæ peruenitur ad illud. & ibi concor-
de hoc. Non obstat, de ritu nuptiarum. si quis officium.
quæ loquitur in probibitione temporali. illa vero loquit
in perpetua s. n Dynū. ex illo Ioānes monachus dicebat
exempla ponenda per decreta. cōstitutus, & capitulo ex
tenore. supra de conc. præ. & c. cum dilecta. sup. eo. lib. eo.
ti. detestanda. ¶ Prima gl. ponit exempla. & in fi. regulam
concordat huic. ¶ In glo. 1. ibi [& c. t.] pignus, hypothe
ca & emphyteusis, & ibi, qui prohibitus est a pomerio,
vel suburbijs ciuitatis, & a ciuitate. ¶ In glo. 1. ibi [nulli]
traditio, quæ sequitur ex illa, vt in probibita venditione
fundi dotal. & ascriptitij sine gleba, in quib. traditio non
transfert dominium. insti. quibus ali. non li. in prin. C. de
agri. & censi. l. quemadmodum. lib. 11. idem iur. & quem
etiam vendicare potest prælatus alienans & tradēs. C. de
sacrosf. ec. l. iubemus. ¶ Ad primum non ob. ff. de fun. do.
l. pe. de vsuc. l. vir prædium. ibi enim traditio transfert do
minium, quia prohibitionis causa finita erat, scilicet quia
desierat fundus esse dotalis. Dy.

QVAESTIO.

3 Hæc regula per contrarium ostendit, quod vno † con-
cesso concessa intelliguntur quæ sequuntur ex illo. & sic
facit ad quæstionem, quam dispntaui, quæ ad literam hic
ponetur, & sic proponebatur. Quæritur, an ex priuilegio
huius studij, per quod concessit Papa quibusdam prohi-
bitis, quòd possint hic audire ius ciuile, & in eo libere stu
dere, liceat eis hic in eo iure docere, vel doctorari. Quod
senarius numerus est perfectus, vt supra eodem libro. in
procemio. nouo quodam ordine disputandi hunc tenebo
modum, ex textu enim thematis 6. verba, vel partes assu-
mens quasi per glossatum forum super ipsis arguam pro
& contra. & erit primum super verbo, priuilegio. secundū
super verbo, huius studij. tertium super verbo, alias prohi
bito. quartum super verbo, audire. quintum super verbo,
libere. sextū super verbo, studere. post quæ determinabi-
tur dubium, dabitur consilium & solutio, & contrarijs sa
tis fiet. Et vt experiar an expediat nouellam meam, quo
ad decre. allegationes sic scribi, vtar hic algorismo. Ad
primum priuilegio. certum & vulgare, quod priuilegia
maxime principum sunt large interpretanda, imo largis-
sime. s. quæstio. tertia. ad finem. s. quæstio. secunda. qui
manumittitur, de verborum sig. in his. & c. olim. ff. de con
sti. principum. l. fina. C. de senten. pas. & restituti. l. vltima.
Cum ergo hic loquimur de interpretatione verborum rei
tam fauorabilis, fiat ampla, maxime vt pœna vitetur astn
te interpretantium. C. de legib. l. s. Contra, licet regula-
riter prædicta sint vera: tamen non habent locum, quan-
do priuilegium datur super re ambitiosa, quod patet, de
præben. quamuis. sup. lib. eo. de fil. presbyterorum. cap. t.
& veniat. regula, quæ a iure, cum suis concordan. infra eo
dem. Item licet priuilegia sint fauorabilia, non tamen
recedimus a verbis ipsorum, de priuileg. porro. & cap. re-
4 cepimus. de præben. cui de non. Pone † ergo quod p pri-
uilegium mihi competit vsus rei, vel iter, nūquid per hoc
habebo vsumfructum, vel actum. Planum est quod non:
quia verbum id non importat, Instit. de vsu & ha. in prin
cip. ff. eod. l. 1. Instit. de serui. in princip. immo quod plus
est, ipsa verba sæpius restringuntur, quod patet, de priui
le. petistis. supra eod. lib. & eod. titu. abbat. & cap. vt apo
stolicæ. Quare cū probibitio sit fauorabilis, vt infra pro-
5 babitur, priuilegium alias permissum † ambitiosum, er-
go non dilatandum, sed verbum restringendum, vel sal-
tem in significatione propria retinendum: maxime quia
facilius conceditur subesse, quam præesse, de fi. presbyte.
c. 1. cum si. & quoad prædicta, vide quod scripsi de ver-
bo. signifi. olim. super vlti. glo. Huius studij, patet per hoc
verbum themat. priuile. non vteuti. Sed Bononien. ciuita-
ti & studio fore concessum. Causa ergo concessionis fuit
ipsius studij ampliatio, vt hic patet ex verbo, sed & potēs.
quod io tantum potest ampliari studium per summi legi-
stæ doctrinam, sicut per scholasticam disciplinam, ad qd
de Titolico dicit Hieron. in proœmio bibliæ: ad eum Ro
mam venisse multos nobiles de finibus Hispaniæ, & Gal-
liæ, & quos ad sui contemplationem Roma non traxit, il-
lius hominis fama perduxit, vt ergo saluetur causa con-
cessionis, & de docente priuilegium debet intelligi, ad
quod facit, quod priuilegia vniuersitatibus concessa fa-
uorabiliora sunt, quam concessa personis. sup. eodem lib.
de priui. ne aliqui. ex alterius ergo persona consequitur
studens doctorandi & docendi potentiam, quod ex sua
non posset, nec est hoc nouum, quod patet de conce. præ-
ben. auctoritate. ff. ad Tert. l. 2. §. obijcitur. ver. si sic. C. de
natu. li. auctén. licet. cum similibus. ¶ Contra, licet sic am
pliari posset, tamen hæc verba non sonant, vt dictum est
sup. Ad id, quod de alterius persona dicitur, responderur
per dec. cui. de præben. sup. eod. lib. alias prohibitus. Ad-
uertendum est, quod isti prohibiti sunt constitutione ca-
nonica: & sic consequenter Papæ, fiat ergo contra ipsum
Papam lata interpretatio. quod optime probat dec. cum
dilectus. de consuetudine, & regula. contra eum. eod. titu.
cum suis concor. & ff. de pac. l. veteribus. & quod ibi no.
Excipere enim potuit a Papa: & nil excipit, ad hoc, de iu
re patrona. ex literis. & c. cum sæculum. omnia igitur ve-
niant in concessione, maxime, quia prohibitio est pœna-
lis, & stricte sit sumenda. de pœ. distinct. 1. pœna. sup. eod.
lib. de elec. statutum. ff. de pœn. interpretationem. j. eo. ti.
6 in pęnis. cum concor. ¶ Contra, licet † probibitio propter
pœnam odiosa sit: tamen propter sui causam est fauora-
bilis, vt scilicet amplietur theologiæ studium, ne cle. vel
mo. super Specu. Item, vt melius vacent sacris. 31. dist. c. 1.
causa. & 5. c. se. de off. arch. & archipres. c. 1. ad id, de sin.
c. vno. ff. de arbitris. non distinguemus. §. sacerdotio. hoc
igitur odiosum, & fauorabile, nec late, nec stricte interpre
temur: sed stemus verbis. ad hoc, quod no. de elect. cum
in cunctis. in 5. q. & eo. tit. c. penul. 3. e. li. intelligatur omis-
sum, quod non fuit expressum. 96. distin. vbi nam. cū suis
concor. gl. imo ex aliquorum actuum expressione reliqua
videntur excepta & prohibita, sicut cum vendo fundum
expressis aliquibus instrumentis fundi, reliqua videor ex
cepisse. ff. de fun. instructo. quæsitum. §. idem respondit. &
l. cum de lanionis. §. cui fundum. maxime, quia cum con-
ceditur probibito leges audire, causa concessionis vide-
tur, vt melius intelligat canones, vt no. tertia distinct. c. 1.
sed experiētia docet, quod magisterium scientiæ nil adij-
cit: ergo & c. de transl. c. s. Audire. Aduertendum est, qd
7 negari non † posset, quin sub verbo, audiris, includatur do
ctrina. Aut enim ex vi correlatiui: quod si possum audire,
ergo alius docere. si ergo per priuilegium conceditur, qd
in correlatiuis, & connexis alteri, vt doceat: ergo & istis
vt audiāt. ad hoc 5. distin. ad eius. Video enim quod non
solum principale includit accessorium, sed etiam conne-
xum accessorio, uel ipsius accessorium. quod probatur. de
offic. dele. prudentiam. §. sexta. & §. seq. & probatur supra
eod. lib. de præben. cap. antepe. ff. de lib. & posthumis. si
ita. §. regula. de donatio. inter uirum & uxorem. capitulo
secundo. Casus, quos breuitatis causa per te uideas. esset
enim absurdum, quod priuilegium meum plus tibi, quā
mihi conferret: & quod tibi propter me cōperit, fortius
mihi. 95. distinct. illud. Item si mihi conceditur usus rei,
ergo & ipsius facto. quod probatur, supra eodem libro.
de sententia excommunicationis. quoniam. concessio e-
nim usus chrismatis, concessa intelligitur eius facto, ut
ibi, sic & concesso usu iuris ciuilis, & factio doctoratus,
8 scilicet doctrina: plus † probo, doctrina exprefse per uer
bum, docendi, non est talibus prohibita: habemus enim
hac in materia uerba prolata, scilicet, electio, audi-
tio, & studium. sed præter id, quod dixi supra. uerba pœ-
nalia stricte sumenda, quod illud uerbum lectionis, po-

patur in hac materia pro electione discipuli, non magistri. Probatur tripliciter. primo sic, Concil. Turon. ne cleri. vel mo. cum magnæ. dicit, quod illi monachi exibant ad legẽdas leges, vt possent melius & fidelius tractare negotia monasterij, ad legendam physicam, vt possent curare monacos infirmos, propter quod patet, quod loquitur de exitu non ad lecturam doctoris, sed discipuli. Secũdo sic, cum concilium prohibendo fuisset vsum verbo legendi. Honorius dicit interpretando concilium, quod concilium prohibuit auditum. eo. tit. super specula. Idem Bonifacius. eod. tit. š. eod. li. c. 1. Tertio sic, quia multis iuribus probatur, verbum lectionis intelligi de lectione discipuli. de ma. c. 1. de electi. cum ea eo. š. eod. lib. vtrobiq; legendi & proficiendi. 36. dist. c. fina. ver. discat legendo. Scripturas aut populum doceat, de æta. & quali. c. fin. ibi, legisse Donatum. de renun. post translationem. in exercitium lectionis, ergo cum ex mente concilij, tum ex interpretatione Romanorum Pontificum, tũ ex propria significatione verbi, quia per verbũ legendi, doctrina nõ prohibita est. Restat, quòd aut doctrina non est prohibita, & sic quæstio plena: cum ea, de quibus quæritur, etiam sine priuilegio posset, aut est prohibita per verbum auditus, & studij, & tunc quo iure illa verba in prohibitoria & pœnali l. includunt magisterium: eo iur. & fortiori illa verba relaxatorij & gratiosi priuilegij illud includit. & sublato expresso sublatum sit tacitum. C. si reus vel ac. l. fi. & facit, quod not. de rescrip. cap. 1. sup. eod. lib. 1. gl. 1. de cler. coniu. quò 1 a te. maxime, quia cum simul prohibitio manauerit, & hic sint similia & connexa. C. de male. & ma. l. culpa. vno sublato virtute connexionis, & reliquum, de
9 consti. transl ato. ¶ Contra † planum est, quòd audire, & docere sunt diuersa, & tripliciter probatur. Primo ex diuersitate nominum. C. de codici. si idẽ. de decr. ad audientiam. Secundo, quia diuersis mẽbris actus illi conueniunt. quod per se patet. ad hoc 1. ad cor. 12. & 89. dist. singula. Tertio, quia iura ponunt hic pro diuersis, vt patet in procemio dec. & sup. eod. l. in procemio. de loca. c. 1. de priui. super specula. ne cler. vel mo. c. 1. 2. respon. sup. eod. li. & lex prædicta, cum simili ponit illa pro similibus. ergo nõ sunt idem. Primum vero superius argu. tollitur, quia per illud sequeretur, quod cui conceditur audire diuina, per consequens concedatur alteri, quod ibi celebret. igitur & ipse celebrare posset: sed planũ est hic diuersa. de priuilegijs. c. penul. & vltimo. supra eod. lib. & de sen. excom. cap. fi.
10 Libere, non dixit simpliciter, studere: sed libere † studere, verbum debet aliquid operari. 18. q. 1. sic enim. de diuor. gaudemus. de priui. si Papa. sup. eo. l. de lega. 3. non aliter. pro lata vero significatione huius verbi facit, de præben. de multa. & c. licet episcopus. sup. eod. l. de procur. qui ad agendum. in fine. ff. eo. lib. de procuratorib. cui libera. potest transigere, habens liberam. quod alias non posset. Itẽ, quod parte debiti soluta non est liberatũ pignus. sed tunc cum totum fuerit solutum. ff. de distra. pig. quandiu. nec pro parte faciens, ad quod est obligatus. ff. de ver. ob. in executione. gl. pe. & de hoc de pœn. suam. sed nec per concessionem partis studij diceretur liberum studium cõcessum. Ad idẽ de restitutione spoliato. Pisanis. nec dicitur liber ad ordines, in quo seruitium aliquod retinetur. 54. distinctione. quicunque. ¶ Contra tollitur argumentatio ex hoc verbo, per can. 2. q. 1. relatio. de reb. ec. non ali. vt super. in fine. de secun. nup. c. fin. de officio vicarij. cum in generali. sup. eod. lib. ff. de don. filius. C. de inof. test. si qñ. in princip. per quæ iura patet, verbum libere, nil vel parũ
11 operari. Item docet † experientia, quod sæpe ponitur in literis ad ornatum rhetoricum. Studere, studium ex tribus partibus perficitur. vide 1. ad Thy. quarto. attende lectioni, & exhortationi, & doctrinæ. 16. distinct. ca. primo. sed sicut verbum. statuto, debet designare rem perfectam, & consumatam: de præ. di. 1. hæc autem verba. de verbo. si, in his. ff. quod quisque iur. h. 1. ita verbum studij, habet designare studium perfectũ, quod perficitur in vltimo actu doctrinæ, non inchoatum, vel mediatum tantum, plus ex nona vi textus probare vĩ, quod appellatione studij includatur doctrina. 26. q. 5. aliquaoti. vt ibi patet ex prin. & fine. ad idem. li. 10. de execu. ar. l. vn. in fine. ibi, studium docẽdi, atque discendi. & decr. 2. de priui. š. eo. maxime, cũ studens doceat, docens studeat, & discat docendo. vt ibi. l. c. vbi de hoc. Item Papa, qui est vicarius eius, qui nõ nouit opus imperfectum, nõ debet intelligi fuisse locutus de studio imperfecto, de bap. maiores. & circa hoc adde, quod dixi super regul. cum prior. in qõne portorum. in parte se
12 cunda. Item nec valet aliquid † pro parte facere. de consecr. dist. 2. comperimus. ff. de procura. in causæ. pro derelic. l. vlt. de transactio. l. cum hi. dato etiam, quod appell. studij, altera pars tantum intelligeretur: per partem tamen dicemus totum esse concessum. 14. q. 5. pœnalem. 32. q. 10. meretrices. de pœn. di. 1. vulgaris. baptizatur. n. quis parte corporis tacta. de conse. di. 4. nec quemquam. & c. proprie. vbi de hoc, sicut per partem totum possideo. ff. de acq. pos. possideri. §. 1. & faciunt iura, quæ probãt, vno de man. mandatum esse connexum. ff. de procur. ad legatum. & l. ad rem mobilem. & man. l. vlt. de elec. in causis. cum si. Ex quo enim sentit onus discendi, habet honorem docendi. infra eod. titu. qui sentit onus, cum concor. qui posuit principium, ponat finem, de conse. dist. 1. nullus eps. de renun. c. 1. cũ concor. sicut iudex de qua re cognouit, pronunciat. ff. de iud. de qua re. de causa pos. cũ super. nam sicut excommunicatus appellat, ita prosequitur, & finit appellationis causam, de exceptio. cum inter priorẽ. nam sicut matrimonium legitimat, & habilitat naturalẽ etiam ad prælaturam, qui si. sint le. per venerabilem. vbi de hoc, sic priuilegium legitimat & habilitat istum, etiam quoad magisteriũ, & sic simile, quod dicitur de minore pubere quem iuramentum habilitat: per auct. sacramenta. C. si aduer. ven. ¶ Contra, studere respicit auditum,
13 quod probat † a vi literæ dec. super spe. ne cle. vel mona. vbi præmittitur de audientibus, postea submittens, quod episcopi, in quorum diœcesi student &c. probatur idem de magis. super specula. vbi studentes & docentes, ponit textus vt diuersa. ad idem de præsump. ex studijs. coniuncto illo verbo, cum eo. quod sequitur auditionem sapientum &c. de tali studio scholastico loquatur, de ele. bonæ. a. & c. innotuit. & de proc. dilectus. de cle. non resi. tuę. de off. dele. consultationibus. de rescrip. c. fi. si. ea. l. ff. fami. er. ea, quæ. & si dicas secundum id hic nil operari: cum de auditu iam dictum esset in priuilegio, respondetur, quòd ex huius verbi virtute priuilegiatus etiam principale studium iuris ciuilis facere poterit, non audiendo. & hic addit hoc verbum studere. fateor tñ, quod studium interdum habet de natura alios actus præter meditationem literalis scientiæ: Iudicum vlt. Ingenti studio cauendum est, ne aliqua domus pereat: Eccle. 20. pulchritudini studiũ habentes. 86. di. fraterẽ. studeat de manu fructificare. de pac. c. 3. studiose agendum est &c. de præscri. vigilanti. studio cauẽdum est. &c. ff. de do. inter vir. & vxor. l. 2. ibi, studiũ filios educãdi. præterea video, quod interdum licet alicui studere, & docere, sed non docere, vt feminæ. 1. ad Thi. 2. 23. di. mulier. 27. q. 1. mulierem. de con. di. 4. mulier. ibi dicit, quamuis docta docere nõ præsumat, ponit studium, & disciplinam per verbum: docta, & tñ vetat doctrinã, nec mirum in his, cum plus habeat doctor, quam studens honoris & prærogatiuæ, quod patet, hẽt. n. ordinariã, per auct. habita. signatam. C. ne fi. pro pa. habet immunitatem munerum. C. de profes. & medic. li. 10. & mercedem laboris, vt ibi, quod dic vt 32. di. quibusdam. de magi. c. pe. consequitur ex tpe comitatum. C. lib. 12. de profes. qui in vr. cõ.
14 vna. Est de † doctorum collegio, & admittitur ad magistralia, de consti. ex literis. adhibetur et fides. 1. ad Timo. 2. veritatem dico, non mentior. doctor gentium. reuerentia, vt 16. q. 1. sic viue. & c. seq. 96. dist. quis dubitet. 6. q. 1. sacerdo-

cerdotes, & c.oues.7.q.1.hic nequaquam.8.q.1.qualis. honorabilius sedet.2.q.7.§.de his.C.de tiro.l.fin.lib.12.ipsorum ordo in ecclesia præcipuus est, de hære.cũ ex iniuncto.habet immunitatem canonis. quod dic vt de sent. excom.cap.1.& c.cum voluntate. Ex quibus patet, doctoratum maius esse, illud igitur non veniet concessio minori, scilicet, auditu & studio.facit,quod nota.in regula,quihibet,eod.tit.alias sequeretur, quia ex quo permissum esset studere in iur.ciuili,esset etiam permissum in eo iure & foro patrocinati.quod est falsum.de postul.cap.1. & vltim. in huius igitur obscura & ambigua prolatione sumamus quod est minimum.ꝫ.eod.tit.in obscuris.cum concor. ad hanc partẽ faciant.C.de stu.li. vr.Ro.l.1.lib.11.& videas, quandoque sacerdotem habilem ad alia nõ ad altaris ministerium.de cor.viti.significat.per hæc superius allegata pro prima parte concluditur,hunc prohibitum doctorari posse & docere Bon. per allegata vero secundo concluditur cõtrarium,scilicet eum hic nec doctorari posse, nec docere. ¶ Circa solutionem quæstionis est aduertendum, quòd de scholastica lectura, quam facit scholaris ad studium suum tantum, non puto dubitari, quin illa possit vti is, de quo quæritur, considerata sui causa, & videmus non licentiatos sic legere, & potius docentur, quam doceãt, & est quædam assuefactio, ad hoc. 1.q.1. dedit baptismũ. 37.dist.qui de mensa. ff.depos.l.1.§ siquis in colluctatione. Circa doctoratus vero officium, honorem cathedræ, & doctoralem doctrinã ante factum per iura, & rationes ꝫ.pro hac parte inductas, consulo quòd ab his abstineat, & quia multis videtur, quod mens concedentis priuilegiũ ad illa se non extenderet, & quia secundum interpretationem Hono. ne cler. vel mona. super specula. per lectionis verbum, doctrina prohibetur. quam glo. videre poteris in nouella. super ver. ampliari.ad fi. vnde pro solutione dare possem. quod hic, cum de viribus verborum papalis priuilegij dubitetur, recurrendum sit ad Papam. de iudi. cum venissẽt, vt ipse interpretetur, qui dedit, vt ibi. vtilis enim & forte necessaria in hoc casu esset declaratio. Post factũ vero si contigisset illum iam doctorasse & docuisse, nec infra duorum mensium spacium destitisse, vt procedat dubitatio, puto eum non incidisse in pœnas concilij & constitutionis Hono. principaliter propter id quod ꝫ. dixi. super ver. audire. vbi plus probo. & per hanc regulam a contrario, vt permissis auditu & studio, per quæ acquiratur sciẽtia, permissa dicantur, quæ ex his sequuntur, scilicet doctoratus officium & doctrina. hoc addito, quod licet concilium, quod de monacho loquitur, vtatur verbo lectionis. decr. verò super spec. quæ loquitur de istis sæcularibus, illud verbum non ponit, nec esset absurdũ inter eos in hoc, quod ibi scripsi super ver. destituerit. ¶ Ad hanc solutionem satis facit ipsa forma priuilegij in cuius exordio fit mentio de magistris, & scolaribus, & ipsorum vniuersitate, & postea in narratis submittit, quod vult ipsam vniuersitatem præmunire dono beneuolentiæ specialis, &c. hoc modo soluendi quæstio distinguitur ante factum, & post, conuenit. de iureiuran. verum, quod scripsi. de iudic. significauit. super 1. glo. & de re iudi. inter. super fin. glos. quicunque. Contraria vero per prædictam solutionem reputo soluta. nam locum haberent, quando expresse prohibita esset doctrina, vt tunc ad id ambitiosum priuilegium non trahatur, sed verbis stetur, vt pro hac parte allegatũ est. ¶ Primo non obst. quod per alium competat, vt allegatum est. secundo, & tũc non expressum censetur omissum, vel vno expresso, alterum exceptum, vt allegatum est tertio, cum actus essent diuersi, & per se principales, vt allegatum est quarto. Nec obstat hoc verbum, libere, vt allegatum est quinto, quod autem pro hac parte allegatum est sexto. s. quod studij verbum designet auditum, alteri membro solutionis concordat, vt infra dicam, per illud etiam tacite doctrinam non esse prohibitam. & sic de iure communi etiam sine priuilegio posset doctorari, & docere vt prædixi. & sic etiam soluitur, quod esset dictum de patrocinando in foro ciuili. l. quod illud est huic dissimile, quia prohibitũ expresse per iura ibi allegata; quia prohibitum remanet, cum hic non sit permissum. ¶ Ad decre. signi. dico, quod nisi expressisset, vetaretur redditus ad sacerdotis officium, exerceret etiam altaris ministerium, sic nec hic doceret, si expresse fuisset vetitum. ad id quod dicitur, quòd doctoratus est quid maius non negatur, tamen dico, quod ex quo venit ex vi taciti, vel connexi, de ipsius maioritate non est curandum ad instar eius, quod de curata ecclesia dicitur, quæ est connexa præbendæ. ꝫ. eo. lib. de præb. super eo. de muliere vero dico, quòd est expresse prohibita. & sic concordat. ad regulam, in obscuris. dico, quod hic nulla est obscuritas.

SVMMARIVM.

1 *Pater prohibitus administrare bona filij vt pater, an poterit, vt curator. Et exclusus vno iure, admittitur ex alio, vbi duplex competit.*

5 *Notarius procurator in iudicio produxit instrumentum sua manu scriptum, super iure meo probando, an fidem faciat & num. 4. & 12.*

3 *Aduocatus qui fuit in vna causa, an in eadem possit esse iudex.*

5 *Prælatus cum sit procurator ecclesiæ, an in eius causa alio causam agente testificari possit. Et quid de procuratore in causa domini. ibid. & num. 6.*

7 *Procuratoris voci mortue an credatur.*

8 *Argumenta, de tanquam.*

9 *Probationum copia non est arctanda.*

10 *Tabellio in numero septem testium computatur.*

11 *Legatũ si quis ascribat extraneo quem postea etiam viuente testatore per adoptionem, uel alio modo habuit in potestate, tenet legatum.*

13 *Iudicis officium circa procuratorem notarium suspectum, edẽtem instrumentum sua manu confectum.*

REGVLA LXXXIV.

Cum quid vna. Prima glo. ponit exẽpla. Secunda sex casus, quib. fallit. Tertia dicit, quo
1 casu procedit regula. ¶ In glo. 1. † ibi [legi fiat] Dyn. ponit exemplum per l. ff. de tut. & cur. dat. ab his. scire oportet. §. si in. vbi pater prohibitus administrare poterit vt curator, cui concor. supra eod. lib. de elec. auaritiæ. Item per l. ff. de bo. pos. non est ambigendum. §. vbicunque. & de contrat. l. 3. §. libera. & l. si mortem. §. exhæredati. vbi a successione prohibitus de iure ciuili non admittitur de iure prætorio. ¶ Ad hoc vltimum contrarium in emancipato, qui admittitur iure prætorio & non ciuili. ff. de bo. poss. l. sed cum patrono. §. bonorum. Item, si duplici iure defertur ibi hæreditas, licet vno prohibeatur, admittatur ex alio. ff. eod. tit. quoties duplici. & C. de iure delib. l. suũ hæredem. Item filius exclusus ab vnde liberi, admittitur per vnde legitimi, & exclusus ab illa, admittitur per vnde cognati. ff. de succes. edi. l. 1. §. sed interdum. Item repudians ex testamento, succedere potest ab intestato, si erat de numero sic venientium. ff. de ac. hære. oec is. §. 1. ad hoc & similia sufficit solutio glo. sed Dyn. dicit regulam locũ habere, vbi ius resistit in odium prohibiti, sed vbi assistit, propter aliquem contingentem defectum, habent locum contraria. Credo gl. corruptam. & ibi suis concor. & ꝫ. eo. lib. de cleri. coniu. c. vno. §. 1. & ibi [seruum] & est lex. C. de testi. l. seruos. & ibi [minuet quartam] vide in Auth. de tri. & se. §. prohibet. & quod ibi nota. in glo. hoc est.

QVAESTIO.

Hæc regula facit ad quæstionem, quam Paduæ disputaui, vt parebit in ipsius principio, quæ quæstio talis fuit. Notarius † procur. meus ad probandum de iu-
2 re meo in iudicium produxit instrumentum sua manu scriptum, quæritur, an faciat fidem? Rationes ad negatiuam consistunt in suspicione officij, propter quam

nec testis, nec Iudex esse potest, quæ tamen minus lędunt,
esse posset iugiter in fine. Dictum Host. secundo in contra
rium inducitur glo. quæ quatuor rationibus, & opinione
simili adiuuatur. subdam demum quinque rationes. Ter
tio datur solutio distinguens & instruens, & contrarijs re
spondens. ¶ Primo ergo sic probatur, quòd instrumẽtum
fidem non faciat. Certum est, quòd procurator nõ potest
esse testis in causa, quam procurat. extra de testi. insuper.
imo nec in causa appel. potest esse testis, qui fuit procura-
tor in principali, suprà de testi. Romana. eo. tit. Cum ergo
in exercendis litibus parem vim obtineãt testes & instru
menta. de fid. instru. cum Ioannes. C. eo. tit. in exercendis.
dicemus, quo iure repellitur a testimonio, eo iure suspi-
cionis eiusdem instrumentum per eum confectum in cau
sa, quam procurat, fidem non facere, cum etiam lex vlt. ff.
de testi. aperte prohibeat patronos causarum in causis ip
sis testimonium dicere, sed constat, quòd postulare, est de
siderium suum, vel amici sui in iudicio apud eum, qui iu-
risdictioni præest, próponere, vel alterius desiderio cõtra
dicere. ff. de postul. l. 1. in princ. 3. q. 7. §. tria. Patet ergo, ꝙ
tales procuratio. postulant, & causis patrocinantur, ergo
a testimonio repellentur, dato etiam quòd sequens pars
legis ipsius, quæ de executoribus loquitur, ad procurato-
rem non extendatur, vt ibi dicitur tenere glo. quod tamẽ
alibi dicit contrarium, scilicet. ff. de iur. fisci. l. deferre. §.
item decreuerunt. quæ glo. videtur verior, vel dicatur, ꝙ
glo. l. vlti. de testi. loquatur in procur. qui testificari vult
in causa, quam non procurat, vt solent dicere domini le-
gum. & probatur per ea, quæ notant Inno. & Moder. in
prę. dec. insuper. de testi. cum igitur validior sit vox viua,
quam mortua, in Authen. de instru. cau. & fi. §. si vero. &
uox eius uiua repelleretur. ut sup. probatum est. ergo mul
to magis hæc mortua, cum scriptura recipi non debeat,
cuius author repelleretur. de hæreti. fraternita. 1. quęstio.
4. nullus, 16. distinct. cap. 1. ne una uia concedatur, quod
alia uia prohibetur. Contra istam regulam, cum quid.
maxime cum per hanc plus fidei consequatur. etenim uox
sua non faceret, nisi semiplenam, & dimidiam probatio-
nem, & instrumentum sufficientem & plenam probatio-
nem faciat. ergo esset absurdum eum plenam probatio-
nem facere, qui non potest facere semiplenam. ut est pro-
3 batum. ¶ Præterea uidemus, quòd si is † qui fuit aduo-
catus, fiat iudex illius causæ, in qua postulabat, recusatio-
nis remedio impeditur in illa causa iudicare. ff. de iur.
om. iu. l. prætor. sed si non iudicat, multo minus proba-
bit, maius enim periculum in probante, quam in iudican
te. secundum ea, quæ notant Vinc. de ele. ex. si celebrat.
nam grauamen iudicis inique iudicantis releuari põt ap-
pellationis remedio, quod remedium circa probationes
4 non est proditum. cum igitur sit † hoc maius periculũ, ple-
nius consulendum est. s. eo. li. de ele. vbi periculũ. in prin.
cum suis concor. Item cum reliqua genera probationum
denegantur, istud genus, vel hęc species probationis. s. per
instrumentum non debet concedi. ad hoc 25. dist. illud
superfluum, sed si probare non potest procur. per suum te
stimonium, vt probatum est, nec per suam confessionem,
nec per iusiur. nisi forte fuisset debito modo delatum. er
go nec hanc speciem probationis inducere poterit, maxi-
me. quia istud officiũ videtur facere in causam propriã,
ad hoc ff. de iur. fis. l. fiscus. 2. in fin. & habent hæc locum
maxime in procur. qui contestatus esset litem, qui per con
testationem, vel saltem instantiæ factus est dominus, de
procur. c. 1. 2. respon. & c. 2. s. eo. li. cum suis concor. & in
procur. qui satisdedit iud. solu. Ad hoc quod no. ff. de pro
cur. non solum. in prin. sed multo magis in procu. qui par
ticiparet vtilitatis ex victoria causæ; puta quia sibi certũ
quid pro palmatio deberetur, ad similitudinẽ eius, quod
de aduocato dicitur. ff. de va. & extraor. cogni. l. 1. §. & si
nomine. & c. seq. essent enim tunc valde suspecta ista duo
officia. 4. q. 4. c. 1. cum si. bene facit pro hac parte. quod
not. Hostien. de probatio. quoniam contra falsam. ad fi-
nem. 1. colũnæ. vbi not. quod si notario actori iudex com
mittit receptionem testium, quod de hac commissione
per alium notarium non per ipsum debet confici instru-
mentum. ¶ Ex quibus breuiter concluditur, instrumen
tum fidem non facere. ¶ Quod vero fidem faciat, sic pro
batur. Primo inducitur supra dicta glo. ex l. vltim. ff. de te
sti. quæ dicit, procu. testificari posse. pro glo. facit tex. prę.
l. ff. de iu. fis. l. deferre. §. item decreuerunt. quę glo. in talib.
rationibus corroboratur a parte. Certum est, quòd præla
5 tus † dicitur procu. ecclesiæ. de do. c. 2. de electio. cum no-
bis olim. in fine. cum si. & tamen ipse prælatus in causa ec
clesiæ alio causam agẽte testificari potest, quod clare pro
batur ex prædicta dec. insuper, de testi. & ex ipsius super-
scriptione, vt etiam ibi notant Moder. Patet ergo procura.
in causa domini testificari posse, & probatur aliter. illa di
citur alicuius propria causa, cuius causæ damnũ, vel emo-
lumẽtum ad eum suo nomine pertinet. 2. quæ. 6. biduum.
vet. palam. ff. quando appel. sit. l. 1. §. in propria. Istius er-
go causæ damnum & emolumentum suo nomine ad pro-
cur. non pertinet. ergo in testimonio suspectus esse nõ de
bet. Patet hoc ex descriptione procur. quæ habetur ff. de
6 procura. l. 1. quia † procurator est, qui mandato domini
aliena negotia in iudicio administrat, si aliena, ergo non
sunt propria, & sic nulla in eo videtur esse suspicio. Hinc
est, quod libertus non potest proprio nomine vocare pa-
tronum in ius, & vocans nomine alieno non incidit in
edictum. ff. de in ius vo. quæritur. Item video, quod plus
participat canonicus vtilitatis causæ, quam intentat pro
ecclesia, quam participet procur. vtilitati causę, quam in
tentat pro domino, sed ille non repellitur a testimonio,
ergo nec iste. primum probatur in præ. dec. insuper. de te
sti. eo. ti. cum nuncius. & vide quod ibi dixi super 1. gl. de
iureiu. & si Christus. 14. q. 2. super prudentia. quod dictũ
est de canonico, in legatario repetitur, quod probatur. In
sti. de testa. §. legatarijs. cum si. per quæ videtur gl. illa de
fendi, vt dicamus etiam procuratorem pro domino testi-
ficari posse, & sic etiam instrumentum per eum ratione
publici officij sui confectum fidem facere de iure. Et pro
hoc dicto bene facit, quod no. Innocen. & Host. de transa.
ex literis. Gui. in Spec. ti. de teste. §. 1. ver. quid si aduoca-
tus. vbi notant, instrumentum in iudicio fidem facere, li-
cet aduocatus causæ sit scriptus testis in ipso instrumen-
to, qui tamen alias verbale testimonium ferre non potest,
vt est s. probatum. ¶ Secundo potest dici, quod etiã con-
7 cesso, quod non credatur viuæ voci, vel testimonio ipsius
procur. tamen huic mortuæ quę scripto deponit, credi de
bet ad instar eius, quod de episcopo dicimus, cuius viuæ
voci non creditur. 6. quæst. 2. si tantum. & c. e pis. & tamen
creditur literæ suo sigillo sigillatæ. vnde si coram ipso op-
poneretur excommunicatio contra actorem, quæ proba
retur per literam ipsius epi, ita ꝙ ipse idem esset iudicans,
& probans, secundum ea, quę plene no. de prob. post ces-
sionem 11. q. 3. curę. ad idem. de fi. instr. c. 1. s. eo. li. desi.
ex. cum medicinalis. de off. or. si canonici. nam & pronun
ciat iudex, an sua sit iurisdictio, & de veritate precum. ff.
de iud. si quis ex alien. & de rescr. super literis. in fi. ¶ Ter
8 tio ad quæstionem etiam pro hac † parte faciunt argumen
ta de tanquam, quòd quis interdum aliud agit tanquam
alius. de ele. cum inter. 1. & 2. de con. præ. postulastis. pro-
pter quod admittitur aliquis alias suspectus. s. e. li. de ap.
c. pe. vbi idem est ad quem & a quo appellatur, ad idẽ. 2. 3.
q. 4. si ecclesia. in fi. ff. de inof. tes. si filius. ff. de post. l. 1. §. ca
su. 4. q. 7. §. tua. ver. si contra partem. C. de admi. tu. cũ qui
dam. Igitur cum instrũm confecerit tanquam seruus publi
cus, tanquam proc. idem producere poterit ac si p alium
9 illud confectũ fuisset. ¶ Quarto † facit, ꝙ aliud dicendo
iam contra dispositionem iur. probationũ copiã arcere-
mus, contra id. 14. q. 2. quanquam, vt si. non conte. qfi. C.
de hæ. l. pe. Etenim forte aliter de veritate cõtractus fides
fieri

ceri non posset. nam propter id videmus illũ ad probationem recipi, contra quem longe maior est suspicio, q̃ contra procu. in casu decr. cum dilecti. de elect. si n. hi qui in scrutinio deposuerunt, nomen suum in publicatione scrutinij dicant se non deposuisse de illo, de quo referũt scrutatores, magna ex hoc contra ipsos scrutatores insurgit suspicio de falsitate, & tamen dicto eorũ super hoc statur, tamen propter secretum scrutinium aliter fides nõ posset haberi, vt ibi. ad idem de accu. cum dilecti. & est simile, quod no. doctores, de testibus. qui dum publicarentur attestationes, dicunt se aliter deposuisse, quã notarius scripserit. dicunt enim Inn. & Host. de fide instru. cũ Io. Guil. Io Spe. de fide instru. §. testat. ver. quid si dicant, ꝙ credetur scripturæ tabellionis, multum tamen, vt dicunt, debet iudex considerare ipsius tabellionis conditionem. & hoc bene facit ad quæstionem. Sic igitur dicemus ratione huius publici officij quod gerebat iste procu. præsumi pro eo, ꝙ omnia vere scripserit, de præscrip. ad audientiam. Non enim sequitur, si procur. ergo suspectus, quia de facto videmus sæpissime legalissimos reperiri, & dato ꝙ ex quo procur. fuit, dicatur, cum in dicta causa, quam procurat, instrumentum non posse conficere, tamen instrumentum prius confectum, propter hunc superuenientem casum, non debet minus validum reputari. ad hoc in Auth. de tabel. in ver. ipsius tamen documentis &c. vbi de hoc. & veniat etiam ad hoc eo. ti. factum legitime, cum suis e-
10 xemplis. ¶ Quinto bene † facit ad quæstionem, quod dicimus, tabellionem in numero 7. testium computari. ff. de testa. Domitius Labeo. & C. qui tes. fa. hac consultissima. ¶ Sexto, pro hac parte bene facit l. ff. ad le. Cor. de fal. de
11 eo. in fi. Certum † est enim, neminem sibi scribere posse, vel ei, in cuius est potestate, vel ei, cum quo in eiusdem est potestate. vel ei, quem habet in potestate. ff. eo. tit. si quis legatum. & l. impuberi. & quasi per totum. C. de his, qui si. in te. adscri. per totum. tamen si quis adscribat legatũ extraneo, quẽ postea etiam viuente testatore per adoptionem vel alio modo habuit in potestate, tenet legatum, & cessat l. Cor. de fal. & senatusconsultum Libonianum, vt in pr. l. de eo. in fi. ad idem. ff. de te. mi. l. milites. per quod dixerunt domini legum, ꝙ si scripsi instrumentum super aliquo contractu pro aliquo, cuius postea factus sum hæres, ꝙ ex illo instrumento licet propria manu scripto, agere potero. multo magis igitur in procur. qui non sic participat vtilitati, vt est dictum. Ad idem in eo, quod filius adscribere potest matri & patri, in cuius potestate nõ est frater. si iste & frater non sunt in eiusdem potestate, de matre dixi: quia filius in eius potestate nõ est. ff. de suis & legit. l. nulla. instit. de adoptio. §. fœminæ. extra de cõuer. infi. c. ii. probantur prædicta. ff. ad l. Corn. de fal. si pater. & maritus vxori. eo. tit. l. vxori. in prin. tamen cuilibet patet, ꝙ longe magis participat vtilitati ipse filius, vel frater, vel maritus. nam in vita vtilitatem etiam plurimam consequuntur, & habent spem successionis, quod non est in procu. quo ad dominum, quare ipsius igitur procu.
12 † notarij instrumentum, qui non sic vtilitati participat, valere non debeat, non apparet, cum in prædictis personis ẽt sit maior affectio, & maior vtilitatis participatio. vt prædixi. Tollitur illa argumentatio qua dicitur, eum suspectum ratione officij, quia non per hoc sequitur, instrumentũ ab eo confectum non valere. ad idẽ bene facit prædicta l. vxori. 2. rñ. vbi si scribens testamentũ scripsit se testamentariũ tutorẽ filij testatoris. si tñ idoneus est, ex decreto iudicis tutor datur, licet suspectus ex affectione officij præsumatur, sicut igitur illa suspicio non impedit illum tutorem dari, ita nec talis suspicio officij impedit fidem instri, nisi de falsitate aliter doceatur. Ex quibus restat conclusio, quæ sit ẽt solutio quæstionis, saluo semper maiori iudicio, ꝙ tali instrumento, nisi alias redarguatur de falso, fides debeat adhiberi, si ex sui forma ante litem motam & susceptum procurationis officiũ apparet fuisse confectũ. & idẽ puto, si postq̃ idem procu. illud instrm ex necessitate officij confecisset, vel cũ dñs non nominatim, sed quasi quilibet alius vtilitatẽ ex instrumento cõsequitur. Exẽplũ de necessitate officij, vt quia procu. in ius vocatus epi, vel cõis, vel ad vectigal scripsi me soluisse, vel aliud simile. Exemplũ de secundo, vt si instrm contineat pactum inter duas vniuersitates, vel ꝙ quilibet attulerit vinum, pro eo tot be habeat tñ, vel his similia. facit 3. quæst. 7. §. tria. ver. si contra partem. ff. de postu. l. fi. C. de admi. tu. cum quędam. cum concor. ff. de inoff. test. aduersus. §. 1. ad idem in insti. de succes. liber. §. sed quia. de præscr. ad
3 audientia. dico tñ, ꝙ iudex † quem oportet cũcta rimari, si videat istũ notabilẽ procu. alias suspectum, vel non bonæ famæ, sua sublimitate veritatẽ inquiret, vocando ad se testes inscriptos, vel alterũ ex ipsis, & si expedit, faciat sibi mõstrari quaternũ rogationũ, vel abbreuiaturas, & videat, an sit ibi scripta, & debito loco. ad hoc 30. q. 5. iudicantẽ. de renun. in prin. ff. de testi. l. 3. ¶ Ad contraria, quę principaliter fundantur in his, ꝙ nõ potest esse testis, nec iudex, & quod ea ratione est suspectus. Rñdetur, ꝙ proc. producens instrm, quod prius confecerat, nõ testificatur, vt nunc post susceptum officium, sed vt tunc ante susceptum. Sicut ergo producendo prioris iudicij acta, posset producere suam propriam attestationem, cũ non sit prohibitum. sic & poterit producere instrumentum prius cõfectũ. Nec obst. ꝙ remedio recusationis repellitur a iudicando, quia licet maius præiudicium sit in teste, quam in iudice, vt est dictum ante, longe minor suspicio repellit iudicantem, q̃ probãtem, extra de of. dele. cum enim. de ap. postremo. cum si. huius ratio no. vt lit. non conte. c. 2. 3. q. 5. accusatores. vnde & propter testimonium remouetur, iudex vero econtra. de testi. dilecto. ad id, quod de suspicione dr, est iam responsum, quia suspicio est, sed non talis, q̃ impediat, cum nec multo maior impediat, vt probatũ est, alias sequeretur, ꝙ non faceret ẽt fidem instrumentum a notario multum amico confectum. Et si qualitas psonæ suadebit, iudex inuestigationem faciat, de qua dixi ad hoc. ff. de quæstio. l. 1. §. quæstionem. & quod no. 3. q. 5. c. 2. de accu. cum oporteat. Præterea ei, contra quem producitur, non deest remedium redarguendi de falso directe vel indirecte sm formam, de testi. ex tenore. C. de contrah. & com. stip. optimam. Et si dicas forte talis est casus in quo directe vel indirecte de falsitate docere non poterit. Tolle instantiam, quid faceret eo casu, si tale instrm ab alio fuisset confectum, vel ab alio procurãte producitur. officium igitur publicum & præsumptiones, quæ sunt pro ratione officij in instrumento, quod non reprobatur, fidẽ faciant adhiberi. Ore locutus sum, & manibus perfeci. 3. reg. 8. admirari non cessans, ꝙ omnium antiquorum sapientia perquisita, Ecclesiastici 39. hanc quęstionem tam vsitatam per aliquem iu. doctorem tactam inuenire non potui, sed quia vbi viget studiũ, ibi lucet veritas, iuxta illud Exod. 10. Vbicunque habitabant filij Israel, ibi lux erat. Quod si minus bene dixissem, patrũ & sociorũ eius studij correctioni submitto, vt iuxta quod legitur Ecclesiastic. 31. qui plura dicit, intellectum eneruabit. Ioan. Andr.

S V M M A R I V M.

1 *Conditio pro impleta habetur perinde ac si impleta foret, si steterit per eum, cuius intererat eam adimpleri.*

2 *Prælatus regularis vel secularis non episcopus, exemptus tamẽ, petita sed non obtenta licentia Papæ, vel legati de latere, an possit sanctioris vitæ religionem profiteri, aut si sit religiosus, strictiorem adsumere. & nu. 4. 6. 8. 9. & 11.*

3 *Papæ circa religiones facultas & potestas.*

5 *Papam ex delicto notare non licet.*

7 *Monachus abbati magis, an Papæ potius sit adstrictus & subditus. Et an ipse possit sine dicti abbatis licentia in arctiorem religionem transire. Et quid de seruo.*

Quid de pubere in patris potestate.

10 *Religionis professio, an possit fieri in manibus cuiuscumque, vel solum*

lum illius, qui ordini possit incorporare. & nu. 12.
13 *Lex priuata specialis superat omnem aliam legem communem & priuatam.*

REGVLA LXVI.

Cum non stat per eum.

Prima gl. dicit, vnde sumpta fuit, & ponit exempla. secundo no. tria. Tertio
obijcit, & soluit distinguendo. In glossa prima ibi [in iure
1 ciuili] sequitur, receptū est, quoties per eum, cuius † inte
rest conditionē non impleri, stat, quo minus impleatur, ꝑ
inde haberi, ac si impleta conditio fuisset, quód & ad li-
bertatem, & legata, & hæredis institutiones producūtur,
quibus exemplis stipulationes quoque committuntur, cū
per promissorem, quominus stipulator conditioni pare-
ret, & ibi [iure ciuili] ibi ad literam regula supra posita, &
ibi [cum pupillus] sequitur, aut tutor eius conditionem
in pupilli persona collatam impedit, tam legati, quā liber-
tatis iure cōi conditio esse impleta videbitur. & ibi [lege
tertia] quæ sic iacet, si ita hæres institutus sim, si decē de-
dero. & accipere noluerit, cui dare iussus sum, pro imple-
ta conditio habetur, & ibi [Cum quid] in mutuo dr̃, taci
te agitur, vt ęque bonū reddatur. & ibi [quibus diebus]
hi dies, quibus me prohibuit ire via publica, cum ire vel
lem, vt conditioni parerē, non imputatur ipsis conditionis
implēdæ. & ibi [Meuia] in prin. si testator legauit tibi 10.
aureos annuos, si administraueris res hæredis, & hæres te
prohibet sine tua culpa, legatū debetur. & ibi [annua] an-
nuū legatū liberis factū, si cū matre morentur, debetur ea
mortua. & ibi [illis libertis] legatū alimentorum noīe fa-
ctū liberis, si cū filio testatoris morētur, illo mortuo ab ip
sius hærede debetur, nisi pro vtilitate filij testatorē id fe
cisse appareat, & idē dicit lex 1. quę sequitur. ¶ In gl. 2. ibi
[Abrahæ] Gen. 22. & ibi [pro impleto] vt hic. & sic patet
ꝙ ista per illa non est superflua. Dy. tamen dicit illā loqui,
qn̄ impeditur per casum. istā vero, quando impeditur per
eum, cuius interest conditionē non impleri. & in fi. idem
Dy. & vide etiam plenius. C. de insti. & sub. l. 1. lo. An.

QVAESTIO.

Hæc regula adduci pōt ad quæstionem, quam disputa-
ui de p̄lato exempto, non epo, per quem non stat quo mi-
nus habeat papæ vel legati licentiam de transeundo ad re
2 ligionem, quæ q̄stio talis est. Quæritur, an prælatus † regu
laris, vel sæcularis non eps, tñ exemptus, petita sed non ob
tenta licentia papæ, vel Legati de latere, possit sanctioris
vitæ profiteri religionem, vel tñ si religiosus est profiteri
strictiorem? Et primo ad negatiuam inducuntur 6. diffi-
nitiones & cōiunctim. Secundo totidem ad affirmatiuā.
in p̄missis quatuor euidentibus datur solutio distinguēs,
& ad contraria respondetur. Probò igitur primò, ꝙ non
possit, per dec. licet. de reg. uer. illa semper, sicut enim eps
sine papæ licentia hoc nō posset, sic nec exemptus, ex quo
prælatus est. cum ratio, quam ibi reddit textus de præpo-
nendis labore, sollicitudine, & doctrina, quieti, contēpla-
tioni, & silentio, cum locum habeat in inferiori prælato,
ergo eadem erat prohibitio per iura vulgaria. de transla.
c. 2. cum suis concor. pro eo maxime, quia iura parificant
regulares ecclesias cathedralibus. de ele. ne pro defectu.
eo. tit. c. cupientes. & c. si postquā. & extrauag. Bonifa. q̄
incipit, iniunctę, & exemptis episcopis. de pœ. & re. c. fi. &
præ alijs honorant exēptos. sup. eo. lib. de priuil. vt apostolicæ.
qui sentit commodum, ergo onus. eo. ti. qui sentit. &
quæ similia. cum priuilegia suscipiunt, simile sentiant o-
nus & c. de sta. mona. recolentes. nec valet, si dicat, ꝙ illud
quod de episcopo dr̃, sit speciale propter episcopalem or
dinem. tollitur. n. per decr. 1. & 2. de translat. ¶ Secundo
sic probo, regulariter nō sufficit licentiam petere, imo ne-
cesse est illam obtineri. patet de pœnit. omnis. de elc. si ab-
batem. & c. si religiosus. de tem. or. c. fin. de conces. præ. c.
vno. sup. eo. li. & bene facit dec. authoritate. de priui. sup.
eo. li. sicut enim locus exemptus ecclesiasticus vel religio-
sus fieri non pōt, ēt per exēptos sine petita & obtenta licē-
tia papæ, vt ibi, sic vr̃ de persona exempta dicendū, imo
qđ s̄. dixi regulare, vr̃ esse infallibile. Nam cum inuito mi
nori prælato, quo quis transit ad religionem, facit id au-
thoritate papæ, vt dicit text. 19. q. 2. duæ. ad fin. & sic non
transit sine licentia, verbū autē, authoritate nostra. ibi posi
tū, multum operatur. ad hoc de re. cū aliquibus. s̄. eo. titu.
Tertio probo sic. lex specialis dr̃ priuata, vt in c. duo sunt.
& in dec. licet. & consuetudo ēt specialis loci dr̃ etiam pri
uata, quod probatur, quia non tollitur per cōem posterio
rem. sup. eo. l. de consti. c. 1. sed ista priuata non potest hoc
inducere. s. quod ex consuetudine liceat prælatis minori-
bus exemptis sine p̄latorum licentia prælaturas dimittere
de consue. cum veni. ergo nec iste hic poterit. Quarto sic,
ex quo ꝑ licentiæ petitionē delatum est negotium ad pa-
pā, necessario est expectandum ipsius iudiciū, maxime ne
illudatur papa. 2. qu. 1. nomen. de postul. bonæ. 2. vt lit. pe.
ecclesia enim. de cōfe. licet. de ele. si eo. tpe. & c. prouida.
Quis enim tantæ audaciæ, ꝙ principem & c. 2. qu. 6. ante-
riorē. §. ad hoc. de ap. insinuatione. ad hoc optime, quod
de diacono ordinato per papam dr̃. de tem. or. cum in di-
stribuendis. & not. de ma. & obe. per tuas. Quinto sic, reli-
gio non est de necessitate salutis. 22. q. 4. §. fi. ad quod fa-
cit, quod nota. 1. q. 2. q̄ pro. & quod dixi de simonia. dile-
ctus. 2. super. 1. gl. in o vr̃ expediens non profiteri. dec. re-
latum. ne cleri. vel mona. ꝙ tñ intelligas, vt dixi. Itē, & si di
cas religionem operatiuam salutis, ꝑ hoc nō sequitur illā
pręlaturā dimitti posse sine licentia, quod probatur. de re
nun. c. fi. Insufficiens enim renunciando prouidet saluti,
quod tñ potest non sine licentia. ad idem de pœ. & re. c. fi.
Ante tempora Gregorij non licebat minoribus prælatis
sibi consortem eligere, quod postea licuit. Sexto sic, solus
3 † papa religiones approbat. de religio. domi. cap. fi. de vo-
to. cap. 1. sup. eo. l. approbatas tollit. de reli. c. vno. sup. eod.
li. circa istas determinationes facit, & professiones impe
dit, de reg. quia in insul. eo. tit. non solum. li. c. nec puto a-
liquem dubitare, quin teneret papæ constitutio, si statue-
ret exemptos sine sui licentia profiteri non posse. nā, quod
plus est, facit etiam contra matrimonium, constitutionē,
& interdictum dirimens matri. super quo vide, quod dixi
de despon. impub. c. ad dissoluendum. super gl. fi. Si ergo
generalem constitutionē facere posset. multo fortius spe
cialem prohibitionem, quæ verum prælatum respiciat,
4 cum ergo omnes status & approbatio † religionis pēdeat
ex potestate papali, per q̄ etiam illas reprobare & tollere
posset, patet hunc prælatum sine ipsius licentia profiteri
non posse. ¶ Vltra p̄dicta sex, quæ pro hac parte per con
stitutionem senarij numeri sunt inducta, inducitur regu-
5 la, oēs res. de reg. iur. cum suis concor. Inducitur † absur-
ditatis euitatio, quæ ex contrario sequeretur, ꝙ notarē pa-
pam ex delicto. quod non licet. 40. di. nō vos. 9. q. 3. nemo.
cum 5. ca. seq. ideo enim inuito inferiori prælato ingredi-
tur quis religionem quia peccat prælatus licentiam non
dādo. inducitur etiam gl. Ho. quam no. de ele. ex. mi. illud
per Clemen. IIII. sic fuisse determinatū. & ipse prius hoc,
vt dubium relinquens, interpretationem papalem magis
declinabat in hanc partem gl. illa videre poteris in nouel
6 la. in decre. licet. de regu. super ver. prælatum. † In contra
riū, ꝙ possit, induco tripliciter prædictā decr. licet. primo
omne id, quod ibi. & 19. q. 2. duæ. de renun. nisi. §. vera. dr̃
de libertate spiritus. & quod legi, vel necessitati nō subit.
Secundo; quia ver. ille superius alleg. arguendo a contra-
rio, facit pro, si enim est in epo speciale, ergo ipsius cōtra
rium est generale, vel regulare, iuxta ea, q̄ no. de præb. prę
senti. §. loca. Itē dicit ibi textus in hoc casu & c. in alijs er-
go secus, a contrario 24. q. 2. sane. 3. q. 3. ex eo. de regu. cū
vir. de his, quæ fi. a præ. cum apostolica. in fi. facit ad hoc.
qđ no. Io. in c. duę, in gl. fi. & Be. in decr. licet. in gl. ab hac.
nec dici potest, ꝙ immediata subiectio sit causa prohi-
bitionis

bitionis factæ de ipso, ꝙ patet, quia illa locum habet etiã
in episcopis subiectis metropolitanis, ex quo ergo illud
non facit immediata subiectio, sed potius episcopalis di-
gnitas, patet de illo casu ad istum, quo dignitas deficit, ac
qui non posse, fateor tamen, quod prius dixi, hoc ab ordi
ne non procedere, sed a dignitate, & ipsius vinculo, quæ
sunt diuersa, vt dixi de excess. prælato. accedentibus. Ter-
tio videtur casus ipsius decret. licet. nonne ibi datum erat
papale priuilegium, quod vel inuitis &c. Ex cuius priuile-
gij vigore illi, quo ad id fungi videntur vice papali. & cũ
petita licentia quamuis non obtenta zelo, de quo ponit
quæstio. potuit ille transire. Infertur ergo, ꝙ si id licet in-
uito specialiter priuilegiato circa hoc a papa, ergo & in-
uito papa. Secundo probo, per decre. cum vene. de cõsue.
per quam, si non infertur vis literæ, aperte probatur, ꝙ
sufficit abbati exempto petere licentiam, dic tamẽ vt ibi.
Item per decre. si abbatem. in fi. de ele. vbi patet, prælatũ
minorem episcopo licet exemptum eligẽdum non postu-
lando, imò primæ allegationes videntur recidere in opi.
reprobatam ibi, quæ minores prælatos exemptos æquipa
7 rabat episcopis. Tertio sicut ex iuribus † immediatæ subie
ctionis non videtur exemptus, fortius adstrictus papæ, q̃
monachus abbati, seruus domino, filius patri, coniux con
iugi, iurans, cui iurauit, vouens vel pœnitens ipsi Deo. de
monacho patet, ꝙ abbas ei⁹ vice Dei est supra caput suũ.
18. q. 3. statuimus. de elec. si religiosus. sup. eo. li. si ergo ge
rit vices Dei, & si papa easdem vices gerendo, sibi possit
esse par, non tamen maior, imo quasi papa gerat genera-
les, iste speciales quo ad monachum suum, vr̃ iste maior
illo de offi. leg. studuisti. & iuxta ea quæ scripsi de ex. præ.
dilectus. ipse ẽt monachus non habet velle, vel nolle. de se
pul. c. si. 12. q. 1. non dicatis. si igitur inuito abbate mona-
chus transit, fortius exemptus inuito papa, seruus ẽt non
est de necessitate, quod habeat licentiam dñi, cum profi-
tetur, imò sufficit taciturnitas. 54. dist. si seruus seruo. suffi
cit ergo & huic licentiæ petitio, & papæ taciturnitas, pu-
bes ẽt in potestate patris existens profitetur inuito patre.
20. q. 2. c. si. de reg. cum virum. coniunx autem copulam
profitetur inuito coniuge, de conuer. coniu. verum. & c. ex
publico. & post copulam ẽt in casu, de conuer. coniuga. c.
si. & in alio casu. eo. tit. constitutus. & c. veniens. & sic pa-
tet per vinculum coniugij professionẽ non impediri, ergo
nec p vinculum subiectionis papalis, iuri ẽt vinculum, pu
ta illius, qui iurauit regimen, scripturam libri, vel aliquod
seruitium, non impedit professionem, secundum ea, quæ
no. 51. dist. Præterea, & dixi, de obli. ad ra. c. vno, vinculũ
etiam voti vel pœnitentiæ peragendæ illam non impedit,
de voto. scripturæ. & de pœ. di. 1. §. his authoritatibus, si
8 ergo p̃dicta vincula non † impediunt, ergo nec papalis, &
immediata subiectio, quominus papa inuito, vel saltẽ ta-
cente possit exemptus profiteri. Quarto probatur sic. Cer
tum est, ꝙ in hoc casu nil deperit papæ, iste enim vtroque
casu ipsius subditus remanet. Sufficiat ergo papam hoc
scire & tacere, facit quod no. Io. 7. q. 1. placuit. 1. & dixi se
cundum Vinc. & Tan. de renun. admonet. facit de his, q̃
fi. a præ. cum apostolica. & quod ibi no. maxime, quia re-
gulare est, ꝙ taciturnitas in meritorijs habetur pro con-
sensu, vt no. c. li. & eo. ti. qui tacet. imo ex quo de præiudi-
cio papæ non agitur, vr̃ hic fieri posse ipso ignorante. sup.
eo. li. de præbend. dudum. ad fi. Quinto sic quod quisque
iur. &c. patere legem &c. in prin. decretorum, de constit.
cum omnes. sed lex can. quæ dicit, inuitis prælatis ipsorũ
subditos profiteri posse. Aut est iniqua, ꝙ nefas est dicere.
50. di. ponderet. 24. q. 5. quid ergo. de renun. nisi. §. verũ.
Aut est æqua, quod ergo æquum papa putauit in alijs, for
tius in seipso. 9. di. instum. Pal. est. Item video, ꝙ papa ma-
xime pro sui salute renunciare potest papatui. supra eo. li.
de renun. c. 1. sine alterius licentia, cum superiorem non
habeat. vbi ergo papa deficit, quia licentiam denegat, cũ
non sit superior, ad quem recurri possit, sua authoritate
renunciauit exemptus. Sexto sic, non debet esse deterior
conditio exẽptorũ, q̃ excõicatorum. de priuile. quãto, sed
excõicatio non impedit vinculum professionis, ergo nec
exemptio, de eo, qui fur. ord. re. c. si. de sen. ex. cũ illorũ. &
sicut quandoque ex causa defertur exemptis administra-
tio. de elect. nihil est. sic ob causam salutis deferatur admi
nistrationis dimissio, ad hoc 12. q. 1. præcipimus. de pœ. &
re. cum infirmitas. facit ad hoc, quia vinculum huius su-
biectionis nõ impediret matrimonium carnale in eo, qui
non esset in sacris, nec professus, quod satis probatur ex
9 eo, ꝙ non est prohibitum, ergo nec impediat † spirituale
p religionis professionẽ, per quæ sex concluditur præla-
tũ de quo q̃ritur, non obtenta papæ licentia profiteri pos
se. Inducitur pro hac parte regula, quod ob gratiã. eo. tit.
cum suis concor. ratio etiam absurditatis vitandæ, quæ in
surgeret ex contrario, si diceretur, inferiores exemptos p
omnia æquandos epis. & opin. no. de pœ. & re. omnis. sup
gl. ꝙ si. Sol. Circa propositam quæstio. est aduertẽdum, ꝙ
non q̃ritur, an prælatus possit transire, sed cui possit profi
teri; nec proponitur, ꝙ licentia fuerit denegata, sed dr̃ nõ
10 obtenta. ¶ Circa primum ẽt † est sciẽdũ, ꝙ dubitatur, an
professio religionis possit fieri in manibus cuiuscunque,
vel solum illius, qui possit ordini incorporare, & de hoc.
20. q. 1. c. si. 27. q. 1. qui cle. vel vo. consuluit. & c. insinuan-
te. dixi de hoc plene de regul. porrectum. de hoc etiam in
Spe. de sta. mo. vers. 19. Est etiam sciendum, qđ no. Be. de
vot. p tuas. de sta. mo. ꝙ Dei. ꝙ eps ecclesiæ secularis impe
11 dit, ne quis illo retento possit fieri monachus. Credo † ta
men, & soluendo dico, prælatũ, de quo quæritur, obligatũ
per professionem religionis, quo ad se, & per illam eũ sal-
tem ex simplici voto teneri, per dec. cũ dilecti, quod me.
causa. de don. inter dilectos & ꝙ vtrobique no. ad idẽ, de
conuer. coniu. quidem. & c. placet, nec dec. lic. tale vincu-
lum impedit, etiam in ep̃o, sed hoc solũ prohibet, ne præ-
sulatum dimittat. ¶ Circa solennizationẽ vero voti & in
12 corporationẽ & transitum † ad religionis obedientiã, pu
to ꝙ prælatus, de quo q̃ritur, petierit licentiã, sed per pa-
pam fuit denegata, transire non possit, nec prælaturam
dimittere, & hoc casu intelligatur determinatio Clemen
tis, de qua dixi secundũ Ho. & hoc per iura prima indu-
cta, maxime. 5. & 6. Si vero denegata non fuit, licet nec da
ta, puto ipsum p̃laturam dimittere posse, ad religionẽ pos
se trãsire, per ea, q̃ alle. sunt. Secũdo de primo ad vltimũ,
remanet tñ papæ salua potestas reuocandi illum de clau-
stro, & in priori prælatura retinendi. de sta. mo. quod Dei,
ꝙ posset papa non solum ipsum curiæ præficiendo, sed ẽt
ipsum inuitum, & inuito ẽt abbate alicui in. principi sociã
do, scđm no. in Spe. de leg. §. nunc ostendendum. ver. 49.
de legato vero de latere puto, ꝙ si ob causam expressam
in themate petita licentia deneget prælatus, licite profite
ri poterit, & transire, quia nec ipse supremam obtinet po
testatem, nec religiones approbare potest, vel tollere. Sit
ergo in illo, quod in alijs prælatis, p iura prædicta. ¶ Per
hanc autem distinctionem fere omnia contraria sunt so-
luta. Ad non soluta tamen quæ pro prima parte allegata
sunt, primo respondetur, hoc planum, ꝙ non idem in om
ni prælato, quod in episcopo, quod tamen infert illa argu
13 mentatio. ¶ Ad all. secũdo † respondetur, hunc esse casũ,
quo fallit regula. Nec ob. decre. authoritate, quia locus e-
xemptus, qui est res inanimata, non potest duci lege pri-
uata spiritus, vel cordis. Ad quod faciunt no. de reli. do.
ad hæc. ad id, quod dicitur de lege priuata consuet. respõ
detur, ꝙ lex priuata spiritus superat oẽm aliam. s. eõem &
priuatã. & ideo de alijs priuatis ad istã nõ est argumentã-
dum. ¶ Ad quartum respondetur, quòd hic nulla fit illu-
sio, vbi fit religionis professio, nec dec. cum in distribuen
dis. impedit subdiaconum papæ sine ipsius licentia profi-
teri, licet eum impediat ordinari, dato etiam, quòd si or-
dinaretur, teneret ordinatio. Hic verbũ nonum ostendi-
tur & calamo describitur, per quod mendax conuincitur,
& pa-

ꝙ patenter confunditur, dicens quòd non disquiritur, disputatur & soluitur sine leg. quæstio.

SVMMARIVM.

1 *Actoris & rei discrimen.*

2 *Episcopus excommunicauit Titium legentem appellationem, quã interponebat ab eo. Secundo excommunicauit Seium, quia appellauit, episcopo proferente sententiam. Tertio excommunicauit Seium sub conditione, qui ante conditionem desijt esse de foro suo, & postea euenit conditio de his sententijs, an illa ipsum ligant. & nu. 5. 7. 9. 10. 12. & 19.*

3 *Præteritum & pendens, æquiparantur ad impediendum constitutionis effectum.*

4 *Cœptum an habeatur pro impleto. & nu. 6.*

8 *Appellatio num impediat pronuntiationem inchoatam.*

11 *Actuum iudicialium substantialia quæ dicantur. Et quis in dubio præuenisse præsumatur. Et vnde id potissimum colligatur.*

13 *Tempus conditionis appositæ inspiciendum in sententijs. Et quid in pignoribus.*

14 *Sententia, quæ transiuit in rem iudicatam, morte iudicis, vel peremptione iurisdictionis non euanescit.*

15 *Excommunicatio an solum subditos liget.*
Et quid de sententia. num. 17.

16 *Debitum sub conditione est sola spes.*

18 *Sententia sub conditione, an & quando teneat.*

20 *Statutorum proprium, item specialis excommunicatio.*

21 *Regula iuris ciuilis super litera, C.*

REGVLA XI.

Cum sunt partium. Not. ꝙ dicit partiũ in plurali. fortius autem, si iura actoris tm̃. non sic, si iura rei tantum, vt in fine, q̃ actori. dicit Io. mo. ꝙ huius regulæ triplex est ratio, quia † actor
1 impetit, reus defendit, alle. insti. de interdic. §. commodum, & C. de dila. l. si quando. Secunda, quia nullus præsumitur ligatus, vel obnoxius. auth. coll. 7. qui. mo. na. ef. sui. §. natura si quidem. Tertia, ꝙ reus in iudicio pugnat pro libertate, vnde dẽ eliens creditoris. C. de nouat. l. 3. & prouer. 21. qui mutuum accipit seruus est fœnerantis. ¶ Prima gl. dicit, vnde sumpta & ponit exempla. Secundo ponit quatuor casus exceptos. Tertio ampliat regulã. Quarto, distinguit oppositum & soluit. Vlt. gl. signat contrariũ, soluit & remittit. item exemplificat, & exponit. ¶ In glo. s. ibi [fauorabiliores] sequitur, rei potius, q̃ actores habẽtur. & ibi [Arrianus] vbi de liberando agitur, sumus faciliores, vbi de obligando propensiores. & ibi [antepen.] in pari probatione iudi. pro libertate. & ibi, [inter pares] de libertate loquitur. & ibi [vt responsum] congruum accipere possis, infere pacti exẽplũ. In gl. vlt. ibi [cuncti sciãt] can. 1. q. 8. & ibi [dolum] sequitur, ex perspicuis indicijs probari conuenit, & ibi [metum] probatur metus atroci tate facti, non iactationibus tm̃ vel contestatio metus, cõtestatio dupliciter exponitur. In gl. 1. ibi [Arrianus] dicebat Dy. exemplum competere, qñ actor & reus pariter ꝓbant, & per numerum testium æqualem per omnia, vel instrumẽta æqualis authoritatis. Item, qñ taliter probat. ponit ẽt exemplum per l. si debitor. ff. de pign. vt si agens hypothecaria contra Titiũ, probat rem sibi obligatam Calẽdis, & Titius probat sic obligatam eodem die, nec apparet cui primo, absoluitur reus, cui concor. ĩ. eo. li. de præb. si a sede. dicit, demum illud exemplum nõ congruere, quod quidam ponunt, cum actor & reus sint in pari causa turpitudinis, nam ibi non sunt iura obscura, sed paria & certa, licet verum sit reum absolui. eo. ti. in pari. Item nec competit exemplum, nec plures dilationes dantur reo. ff. de fer. l. vlt. quia ibi etiam nulla obscuritas. In gl. vlt. ibi [solutio] idem hic Dyn. & est ratio, quia reus semper negat se sic sensisse, quia inuitus trahitur. soluit contrarium de l. ff. de dam. inf. l. fluminum. §. Seruius. & §. item att. nam si reus cauit de dam. inf. & ædificium damnum dedit eius vicino, vel vetustate, & casu fortuito, tenetur ad emendam ex cautione damni. & tamen hic est obscuritas, ꝙ casus fortuitus facit pro eo, debilitas ædificij, contra respondet, ꝙ hic non est paritas, & quia reus, qui ruinam ædificij prævidere potuit, fuit in culpa, actor non. Ad idem ff. ad l. Aquil. si obstetrix. & l. si putator. Si vero esset paritas culpæ latæ, leuis, vel leuissimæ, locus esset huic regulæ. & ibi. ca. vlt. vide & adde, quod ibi dixi.

QVAESTIO.

Hæc regula inducitur ad qõnẽ de excõicato, q appellauit, sed dubitatur, an appellatio præcessit, an excõicatio? Quòd in tali obscuro iudicãdũ sit ꝓ illo, q reperitur reus. qõnẽ hãc disputaui, q̃ adiecto tertio articulo licet ad ꝓpositum non facit, ad literam hic inseram. & est talis, Eps
2 † excõicauit Titiũ legentem appellationẽ, q̃ interponebat ab eo. Scđo excõicauit Luciũ, qa appellauit ep̃o proferente sñiam. Tertio excõicauit Seiũ sub conditione, q ante cõditionẽ desijt esse de foro suo. & postea euenit conditio, de his sententijs, q̃ritur, an ligẽt. Prima duo mẽbra simul tractabimus, circa q̃ inducam pro inchoante diuisim & duo coniunctim. secundo alia 6. contra ipsum. tertio recitabitur in vno membro solutio disputantis. excludentur tres vel 5. casus non dubij & fortis æquitas submittetur. quarto dabitur solutio distinguens, & responsio ad cõtraria. Est ergo sciendum, ꝙ primum articulum de excõicato qui iam inchoauerat appellare, disputauit Paduæ dñs Princiuallus de Mediolano, cuius argumenta proponam, quod aut qui inchoauit appellare vel pronuntiare, sit potior. patet. ꝙ ponderandum est principium, quod est cuiusque rei potentissima pars. ff. de ori. iur. l. 1. ff. man. si procu. ad qđ principium trahitur finis. 35. dist. ab exordio. ff. de le. 3. si quis in princi. propter quod dicimus, initium spectari, de hoc multa concor. no. de elec. dudum. 1. cum igitur hic sit dare rem perfectam ex omni parte, scilicet principium, medium, & finem, vt præalle. l. 1. ff. de ori. iur. actus pronuntiationis vel ap. non habet impedire effectũ rei iam inchoatæ, maxime quia, quæ incontinenti fiunt, videntur inesse, de ele. offic. ff. si cer. petat. l. lecta. Secundo sic, inchoare legere appellationem, cũ appellatur verbo, & inchoare iter ad papam, cum appellatur, facto sunt paria, sed video, ꝙ si post iter inchoatum non perfectum is contra quem itineratur, excõicet itinerantem, nõ valet excõicatio, all. ipse de ap. meminimus. melius facit eo. ti. dilecti. 3. sic dicam, ꝙ post lectionem ap. inchoatam licet nondum perfectam excõicationem legentem non liget secũdum Princiuallum. adde ad hoc vltimum bene facere
3 32. q. 5. proposito. Tertio; video, ꝙ † præteritum & pendẽs æquiparantur ad impediendum constitutionis effectum. probantur de offi. le. c. pe. li. eo. in cle. de iudi. dispendiosam. de seque. pos. ad compescendas. de proba. literis. de re iudi. vt calumnijs. de senten. excom. vt frequentibus. & no. de hoc de ele. licet canon. li. eo. sic dicã, ꝙ pẽdens app. sicut p̃terita impediat effectum sententiæ, & pendens licentia sic petita impediat effectum ap. Ad quod bñ facit. ff. de pu. iudic. is, q. ver. damnatus inchoatas prius dilationes perficit. Quarto, plus video, ꝙ satis est, iudicẽ esse paratum ad ferendam sñiam, licet nondum inchoauerit, puta, per conclusionem causæ, vt reuocatio procu. non impediat pronuntiationem. de procu. auditis. si igitur actus alias impediens eo statu non impedit pronunciatio iam inchoata. Quinto ad hanc partem inducuntur de rescrip. literæ. de offi. dele. iudex. de sen. excom. religioso. lib. eo. nã per primum patet, ꝙ si vnus Romanus Pontifex inchoat prouisionem, alter perficit, grauamen attribuitur inchoãti, per secundũ patet, ꝙ recusationis causa inchoata impeditur delegatus in eo, quod alias poterat per tertium. Patet, q. i q inchoauit religionis ꝓpositum, per nouitiatum priuilegiũ immunitatis habet, ac si professisset. Sexto, ꝙ
4 sufficiat † inchoasse, facit de fur. c. si. de tem. or. ex tenore. & quod ibi dicere soleo de tutore, qui inchoauit inuentariũ. remittens ad Spe. de tutore. §. gener. liter. ver. qđ si cœperit.

prin. Hinc est, ꝙ qui inchoauit trahere bladum de ciuitate, non tenetur superuenienti edicto, quo trahi prohibetur, vt scripsi post Ho. de const. c. 2. per. l. Cæsar. alias, cum insulæ. ff. de pub. & vec. & ꝙ cœptum generaliter habeatur pro completo, probatur ff. de aur. & ar. le. & si non sunt. §. argento, alias incipit, ꝙ ergo. vbi cœptum fabricari habetur pro fabricato, & cœptum celari, idest deaurari, habetur pro celato, cui conuenit. ff. de pollic. l. 1. §. cœpisse. de leg. 3. l. legatis. §. ornatricibus. & id quod dicitur, diẽ vel annum inchoatum haberi pro completo. ff. de vsuc. in vsucapionibus. & l. se. de ver. si. anniculus. t. & s. de test. l. qua ætate. de mu. & ho. ad rempublicam. pro & cõtra. cle. de sta. re. ne in agro. §. cæterum. de ele. cum in cunctis. vbi soluitur, & ff. de min. l. 3. §. minorem, nam & status illius, cuius negotia gessi, inspicitur iuxta tempus, quo inchoatur. ff. de neg. gest. Pomp. §. in negotijs. & facit ff. de mi. intra vtile. r. respon. ex quibus concluditur, inchoationem appel. vel pronunciationis inspiciendam. Septimo ad hãc partem bene facit ff. de iur. om. iud. siquis id. vers. quod si dum proponitur. vbi patet, ꝙ pœna corrumpentis album propositum, locum habet in eo, quod corrumpit, dum proponeretur. Ad idem, ar. furtę. furtum. §. etiam si non tota. vbi patet, edictum arborum furtiue cæsarum, habere locum in illo, qui inchoauit cædere. Ex quibus etiam concluditur hic principaliter, s. inchoatam appellationem impedire vinculum excom. si præcessisset. Item inchoatam pronuntiationem non suspendi per appellationem medij temporis, ac si tota pronunciatio præcessisset. ¶ In con-
5 trarium † allegatur sic, non præstat impedimẽtum, quod de iure non sortitur effectum. eo. tit. non præstat, cum suis concor. & sic cum imperfecta pronuntiatio, vel appel. nõ habeat effectum, non dabit impedimentum pronuntiationi. vel appel. interim interiectæ de ele. potest hoc exemplificari, de ele. bonæ. & c. congregabo. de appel. constitutis. 1. & si dicas, ꝙ sequens particula perficiens confirmat inchoatam, negatur hoc per regulam, nõ firmatur. eo. ti. vel si confirmat, hoc facit ex nunc, non vt ex tunc, vt ibi no. ¶ Secundo iura dicunt medium sequendum. de offi. cu. c. 1. cum concor. sed primo casu fuit pronunciatio, secundo appellatio, ergo valent. nam quod vno contextu fieri dẽt, non recipit actum contrarium medium. hoc in testis, stipulationibus & fideiussionibus. ff. de test. hæredes. §. fi. de verb. obli. continuus. de duo. reis consti. l. duos reos. §. fi. Item in cle. de ele. quia propter. & in sacramentis. de con.
6 di. 4. si non sanctificatur. vbi de hoc fm † Prin. Tertio probatur hoc aliter. multa iura probant, ꝙ cœptum nõ habetur pro completo. ff. de verb. sig. l. 5. §. opera. & l. ædificia. §. perfecisti. ff. de aur. & ar. le. l. Quintus. §. an aurũ. de no. ope. nunc. stipulatio. §. opus. ad id C. quando di. le. ce. l. ex his. super quo polles videre, qđ scripsi in regula qui prior. in q. porrorum, in parte secunda. vnde nullum est testamẽtum inchoatum, nondum perfectum, insti. qui. mo. te. infir. §. pe. in fi. & contraria ibi soluuntur, nec iuuat præscriptio inchoata, si fuerit interrupta. de præsc. illud. vnde dicitur, ꝙ frustra velociter currit, qui priusquam ad metas perueniat, deficit. de pœn. dist. 3. incassum. de renun. c.
1. & nihil putatur actum, cum supersit aliquid ad agen-
7 dum. C. ad sil. l. pe. in fi. ex quibus † concluditur, ꝙ imperfecta ap. non iuuat Titium. nec imperfecta pronnnciatio ligat Lucium interim appellantem. Quarto, hoc idẽ satis aperta ratione probatur, pone, ꝙ Titius, qui inchoauit appellare sit excõicatus, interim appellationẽ non perfecit, vel episcopus, qui inchoauit excõicare Lucium, non perfecit pronunciationem post illius app. Nullus dubitat, quin primo casu teneat excõicatio, & in secundo teneat appel. primo enim excõicatio non potest esse in pendenti. de ap. pastoral. si ergo statim in sui pronuntiatione tenuit, subsecuta ap. profecto illa non vitiat. idem dico de ap. in casu secundo. sicut ergo alius actus medius alias efficax ad impediendum impedit prouisionem inchoatam, vt probatur, de rescr. constitutus, de con. pre. c. si. eo. li. nã primo casu statutum iuratũ post monitorias annollat executorias subsecutas, & secũdo casu reuocatio superueniens, s. post vocationem & petitionem ante collationem, executoris collationem annullat. ita in proposito excõicatio media in primo casu ligat, & appellatio media secundo casu tuebitur. & sic non ponderemus ista pambula appellationis vel excõicationis, sed solum verbum excõico, vel appellare, sicut alias dr̃ pœnam eligentis indignum, non deberi ex consensu, & præambulis electionis, nisi fiat electionis pronunciatio, de ele. perpetuę. eo. li. Requiritur ergo actus perfectus, sicut alias annus perfectus. eo. ti. commissa. 1. rñ. & non dicas ista procedere in pœnalibus, dico, ꝙ procedunt ẽt, cum agitur de effectu electionis, vt patet de elec. eccle. j. ¶ Quinto specialiter contra Titium inducitur, ꝙ sibi imputet, ꝙ cum potuerit sibi prouidere porrigendo cedulam ap. nec habeat necesse instare lecturę, & sic non potuisset præueniri, vt patet s. e. li. de ap. appellatio. in hoc bene sit cautus, qui timet hunc casum. Sexto cõtra episcopum probatio inducitur. 11. q. 1. quicunque. de iud. nouit.
8 vet. nec illud. Ex quibus patet, ꝙ sm̃ † illam Theodosianã impedit pronuntiationem inchoatam, q petit remitti ad ecclesiasticum iudicem. Ita igitur impediat pronuntiationem inchoatam is, q appellat. facit de ap. super eo. 1. ex quibus concludit, Titiũ ligatũ, & Luciũ non ligatũ. Solutio. Circa solutionẽ qõnis est sciendũ, ꝙ Princiuallus, qui disputauit primũ mẽbrũ, tenuit, nil specialiter allegãs in solutione, ꝙ appellatio tuetur inchoantẽ. & aperte formabat qõnem, cũ excõicatio pcessit verbũ ap. sed ad aperiẽdã qõnis veritatem primo excludamus de q̃stione casus non dubios, & erit bonus modus soluendi, ne fiat prolixa
9 distinctio. Planũ est, ꝙ articuli † dubij non essent, nisi poneremus appellationes legitimas, nã friuola ẽt præcedẽs non vitiat, ergo nec concurrens. Itẽ non est qõ dubia, nisi diceremus, ꝙ Titius prius porrexerat appellationem, quã postea ex abundanti legebat, vel qñ episcopus primo per alium protulerat sñiam, ꝙ poterat ẽt diffinitiuã. de re iudi. c. si. s. eo. li. quam postea ex abundanti repetebat. Item, nil dubij habet q̃stio, nisi Titius qui inchoauit appellare, in verbo ap. & expressione causæ præuenit episcopum excõicantem, vel qñ episcopus, qui inchoauit excõicare, in verbo excõicationis præuenit Luciũ appellantẽ. & de expressione causæ non repeto, q̃a licet vtrobique sit cã exprimenda, tñ præmissio causæ in ap. ante sñiam vitiat, in excõicatione vero non, licet proferens pęnam incurrat, s. eo. lib. de sen. excom. c. 1. remanet ergo qõ dubia, quãdo post ap. inchoatam ante verbũ ap. & causæ expressionem interuenit excõicatio Titij. vel qñ post inchoatã pronũciationẽ ante verbũ excõicationis interuenit ap. Lucij. vel qñ dubitatur, quod verbum præcesserit, licet sciatur, quis inchoauerit, vt ponit qõ. nec quæritur, an appellatio deuoluat, sed an vinculũ impediat. In his dubijs audacter dico ꝙ si potestatem haberem ius positiuum producendi, statuerem de forti æquitate, ꝙ potior esset, qui prius inchoauit appellare, vel excõicare, vt sit locus præuentioni, ubi non fiat dolose, & compleatur eodem contextu actus inchoatus, & per hoc ultimũ respondet ad id qđ dixi. Nec ob. de ap. oblatæ. cũ si. Pro hac solutione faciunt iura, quæ probant locũ esse pũentioni, de ap. ut debitus. s. eo. lib. de rescri. duobus. ff. de uerb. ob. l. Titius. & faciunt, q̃ dixi in
10 prima parte max. uer. Item uideo, † & quæ faciunt in contrariũ, intelligantur de inchoatis, quæ non perficiuntur uno contextu, sed quia non est meum ius de nouo producere, sed iã de statuto, quid sit iustius respondere, dico ꝙ de rigore ligatus est Titius, quẽ inchoantẽ appellare præuenit episcopus in pronuntiatione, & Lucius ligatus non est, qui episcopum inchoantem excõicare pręuenit in ap. ad quod principaliter induco dect. si duo. s. eo. li. de procu. per quã patet, ꝙ non ponderatis præambulis litis, uel
11 † quis inchoauerit, ille de procuratoribus pluribus dicitur occupasse,

occupasse, vel præuenisse, qui primo contestatur litem. quod
est speciale in dño litis vel instantiæ. sic in proposito non
ponderabo præambula vel exordia sententiæ, vel ap. sed
solum quis in substantialibus illorum actuum preuenerit
& sic vbi sententia est substantiale eius, de quo quæritur;
non ponderamus ea, quæ procedunt, sed solum quis in il
la præuenerit, vt probant ll. ibi allegatæ in 5. glo. facit ad
hoc, quod no. 6. q. 1. nihil. §. eo. lib. de re iud. c. fin. in 2. glo.
Secundo vero casu, qñ dubitatur, quis in his substantiali-
bus præuenerit, vel aliquibus per hanc regulam pro illo, quod
12 reus est iudicandus. ¶ Sed ego soluendo dico, quod quia † de
iurisdictione & excommunicatione constat, de præceden
te ap. non constat, iudicabo illos ligatos, ad hoc. §. eo. lib.
de sen. excom. venerabilibus ad fin. & quod ibi no. maxi
me cum sit medicinalis eo. tit. ca. 1. & quia spiritualis sit
penetrabilior, quàm actus humanus, iuxta id, quod not.
Inn. de app. præterea, 2. Ad ea, quæ principalius videntur
solutioni contradicere, respondeo, quod in ap. facti inchoa-
tio itineris non habet se vt initium appel. imò ipsa itineris
arreptio habet vim perfectæ appellationis, vt in decr. dile
cti. & de cler. peregri. c. vno. Quod dr̃ de causis pendenti-
bus, dico, quod bene comprehenduntur noua constitutione,
quo ad causæ ordinationem, vt no. in decr. licet canon. in
decre. audıtis. reuocatio bene impedit, ne feratur sñia.
cum procu. reuocatur, sed fertur contra contumacem, qui
reuocauit, nec alium substituit. Ad dec. literis. responde,
vt dixi in quæstione porrotum, in solutione contrariorũ.
In decre. iudex. proposita exceptione habemus actũ hunc
perfectum. in decre. religioso. habemus etiam actum no-
uitiatus perfectum. cætera soluat studens. ¶ Tertium quæ
stionis membrum disputauerunt Dama. in quæstionibus
super decre. præterea enim. de ap. Bar. Brix. in quæstione
veneti. 12. ¶ Et in prin a parte probatur inspiciendum
tempus conditionis, & in secunda contrarium. Tertio po
nitur solutio. & qui in illa concordant subditur contraria
opinio, quæ certo casu saluatur. alias solutioni stante, &
13 contrarijs respondetur. ¶ Quòd sententia † liget, allegãt
quod inspicitur in sentent. ĩs tp̃s conditionis appositæ. 2.
q. 6. biduũ. Item in pignoribus non inspicitur tempus, quo
euenit conditio, sed quo fuit apposita. ff. qui po. in pi. ha.
l. potior. § 1. idem in manumissionibus. C. de dam. statu
liberis. ad idem ff. de fideicõ. liber. generaliter. ad fi. ¶ In
14 ducit † etiam l. si quis postquam. ff. de iud. Item licet præ
latus moritur, ligat sententia per eum lata. 17. q. 4. si quis
suadente. nam secundum Dama. hæc sententia transiuit
in rem iud. & sic morte iud. eius, vel peremptione iurisdi-
ctionis non euanescit. C. de re iu. l. gesta. ¶ Circa hoc vlti
mum vide quod no. 63. di. Salonitana. ad hanc partem be
ne facit ff. de ver. ob. si filius. alias, cum filius, vbi dicitur,
quod si filiusfa. stipuletur sub conditione, & postea emanci-
patur, & demum eueniat conditio, quod patri acquiri-
tur, vt sic non tempus conditionis, sed stipulationis pon-
deremus. Ad hoc etiã inducitur cle. de re iud. pastoralis.
ver. nisi aliud. vbi ponderatur, quod tempore citationis cita-
15 tus non erat in iurisdictione citantis. ¶ † In contrarium
alle. quod excommunicatio non ligat, nisi subditos. de sent.
excom. a nobis. ergo hi, qui non erant subditi tempore cõ
ditionis, non ligantur, cum ante conditionem sententia
non liget, vt in præalle. decre. præterea. de re iudi. quod ad cõ
sultationem. facit ff. de do. inter vi. & vxor. si sponsus, & l.
cum hic status § si sponsus ¶ Item ex conditionali obli-
16 gatione † sola spes est debitum iri. inst. de verbo. ob. §. ex
conditionali, ff. de ver. si. cedere diem. bene facit de spon.
c. vno. § eo. li. ¶ Itẽ, iudex vltra tempus iurisdictionis suæ
non potest alieni interdicere artem suam. ff. de pœ l. fi. &
17 ex contrario contingeret hunc ligari per † non iudicem,
cum tpe conditionis non sit iudex, contra id. de consue-
tu. ad nostram. de iud. c. at si clerici. C. si a non compet. iu
di. l. 1. & 2. de paro. nullus ¶ Item in hanc partem alleg.
Archi. de sen. ex Romana. §. 1. §. e. lib. & c. 2. 2. rñ de const.
§ e. li. nã si ibi sñia non ligat subditũ extra locũ, multo mi
nus ligabit eũ, qui desijt esse subditus, pro hac parte facit,
de rescr. si prote. § e. lib. & sępius alle. decr. præterea. 2. de
ap. nã si appellatio pueniens conditionẽ, impedit, ne liget
excõicatio, vt ibi hr̃. non est, quia suspensa fuit excõicãtis
interdictio per appellationẽ intermediã, fortius ergo im-
pedire debet ne liget, vbi in totum fuit extincta, vt in ca-
su p̃senti, ex quibus concluditur sñĩ im non ligare. ¶ Sol.
18 Bar. dixit illum ligari cũ sñia † lata sub cõditione teneat,
si iudex possit statuere in futurum. de sen. excom. a nobis.
huic solutioni, quæ placet, concor. Vinc La. Tan. Go. Phi. In-
no. & Ho. incip. decr. præterea. de ap. sed hoc no. in præd.
decr. 2. de const. § e. li. Quid de Dama. dicã nescio, nã in
qõne sua primo alleg. pro illa parte, quod sñia liget. secundo
alle. pro parte contraria. & pro solutione dicit tenendum,
quod vltimo dixi. & sic vr̃ eum velle, quod non liget. & sic re
cipit Arc. sed si videbis qstionẽ prædictã, patebit, quod alle
gãt pro secunda parte, quod non liget, submittit vltimo argu
menta facientia ad primã partem. s. quod liget. & sic dici pos
set, eum tenere, quod liget, dũ dicit tenendum, quod vltimo di-
19 xit, posset aũt ista opinio Arch esse † vera. qñ Seius desijt
esse de foro excõicantis, & cessauit causa excõicationis,
puta excommunicatus erat si. ĩ. mensem non faceret resi
dentiam in beneficio, vel illius ratione non recipiat ordi
nes ĩ. tempus, contraxit matrimonium, vel translatus est
ad aliud beneficium primo dimisso. & talis conditio pos
set dici potestatiua, in qua aliud quàm in casuali. vel ea, quæ
non est in potestate, vt contrarium soluitur. de l. potior. 2.
respon & §. 1. ff qui po. in pig. ha. & facit, quod no. in præ.
dec. si pro te. de rescri. § eo. lib. in 4. gl. vnde & in dec. ad-
uersus. de immu. eccle. ĩ mensem non satisfaciens excõica
tus est, quod intelligitur, vbi ĩ. illud tempus dimittat officiũ.
vt ibi no. post Host. in fi. alias verò vbi nullo modo condi
tio pendet ex potestate excommunicati. sit vera priorum
opinio, vt conditio trahatur ad sententiam, non e contra.
Ad contraria respondetur, quod tempore sententiæ subditus
erat, & proferens ipsius iudex. & si præuenisens contra ip
sum, qui postea desijt potuisset ferre sententiam. de for.
compe. c. pen. cum suis concor. fortius ligabit sententia la
ta prius quam desierat. & sic soluitur et d. c. Romana. §.
1. ad l. fin. de noen. responde vt notaui & dixi de offi. le. ca.
si. Ad dec. 2. de consti. § eo. li. respondetur, quod de generali
20 sententia loquitur lata per statutum. & statutorum † est
proprium ligare futura, § inf. diœcesim commissa. vt ibi.
sed si specialiter excommunicatio fertur in Seium. quod si
que declinet ligatus est. extra diœcesim proferentis exi-
stens ligari non posset. de rap. c. 1. ad decre. præterea, dico,
quod per app legitimam transfunditur iurisdictio male ex-
communicantis in eum, ad quem est appellatũ. quod non
est in casu nostro. nam iurisdictio primi non transfunde-
tur in secũdum, nec est eius corrigere. quod fecit primus.
nil etiam mirum, si appellatio fundata super culpa profe
rentis, vel iniquitate sententiæ operatur, quod non ope
ratur ipsum desinere esse de sui iurisdictione, vbi non no
tatur ipsius culpa, vel sententiæ iniquitas.

REGVLAE IVRIS CIVILIS
huius literæ C, sunt hæ.

Paulus. *Lex* *XVIII.*

Cum tempus in testamento adijcitur, credendum est pro hærede adiectum, nisi alia mens fuerit testatoris sicut in stipulationibus promissoris gratia tẽpus adijcitur.

Vlpianus *Lex* *XXIII.*

Contractus. vide in regula. Contractus.

Pomponius. *Lex* *L I.*

Culpa est. vide in regula, Non est sine.

Consilij. vide in regula, nullus ex consilio.

Vlpianus. *Lex* *XXXVII.*

Culpa caret, qui scit, sed prohibere non potest.

Idem.

Idem. *Lex* *LIIII.*

Cuius per errorem dati, repetitio est, eius consulto dati, donatio est.

Paulus. *Lex* *LXXXV.*

Cum amplius solutum est, quam debeatur, cuius pars nõ inuenitur, q̃ repeti possit, totum esse indebitum intelligitur, manente pristina obligatione. Is natura dẽt, quẽ iure gentium dare oportet, cuius fidem secuti sumus.

Caius. *Lex* *CVIII.*

Cum seruis nulla actio est.

Idem *Lex* *CXIX.*

Creditor qui permittit rem venire, pignus dimittit.

Vlpianus. *Lex* *CXXIIII.*

Cui ius est donandi, eidem & vendendi & concedendi ius est.

Idem *Lex* *CXXVI.*

Cum quis possit alienare, poterit consentire alienationi, cui autem donare non conceditur, probandum erit, nec si donationis causa consenserit, ratam eius habendam, voluntatem.

Vlpianus. *Lex* *CXXIX.*

Capienda occasio est, quæ probet benignius.

Responsum, quod factum est cum in obscuro sit, ex affectione cuiusque capit interpretationem.

Paulus. *Lex* *CXXXIX.*

Cum principalis, vide in regula, accessorium.

Idem. *Lex* *CLXX.*

Cum prætor in hæredem dat actionem quatenus ad eum peruenit, sufficit si vel momento ad eum peruenerit ex dolo defuncti.

Idem *Lex* *CXC.*

Cuius effectus omnibus prodest, eius & partes ad vniuersos pertinent.

Vlpianus. *Lex* *CXCVI.*

Cum par. vide in regula, in pari.

SVMMARIVM.

1 *Victus non tenetur victori ad expensas, ad quas in causa condemnatus fuerat propter suam contumaciam.*
2 *Negotiorum gestor sibi imputet, si soluit indebitum.*
3 *Fideiussor vsuras, quas creditori soluit, an a debitore recuperet. & numero 5.7.8.*
Negatiuam pete num. 10. disting. nu. 12.13.15.
4 *Officium suum nulli debet esse damnosum.*
6 *Iuramentum, & fideiussorum adiectio æquiparantur.*
9 *Vsuræ sunt indebitæ iure diuino, & canonico. Et quid de iure ciuili. num. 11.*

REGVLA LXXXVI.

Damnum. quod quis dicit Dyn. q̀ ad generalem confirmationem huius regulę accedit. ff. rem ra. ha. si vim. §. cum autem. de institor. sed si quis. §. pupillus. & fami. ercis. inter cohæredes. §. quod ex facto. imputari. per hanc regulã
1 † dici potest, victũ non teneri victori ad expensas, ad quas in causa condemnatus fuerat propter suam contumaciã, de quo vide in Spe. de expen. §. nunc de expensis. vers. cæterum. & dixi. sup. de do. con. finem super magna gl ¶ Gl. 1. dicit vnde sumpta. & tota instat exemplis. ¶ In 1. gl. ibi [quod quis ex sua culpa] sequitur damnum sentit, non intelligitur damnum sentire, & ibi [si putator] imputet sibi, qui priuatum locum quo iret vsitatum non erat, transit sub putatore arboris. & ibi [§. idem econtra] alias est ver. sub. §. vt in cæteris. ¶ In prima gl. ibi [a socio] & hoc
2 † q̃ñ socio non est quid imputetur. Secus autẽ, si sibi posset imputari culpa participationis causæ, propter q̃ dãnũ incurritur, vt extra eo. tit. l. fi. igitur, secundum Dyn. & in fine. ponit etiam Dy. per l. si quis negotia. ff. de neg. gest. vbi gestor negotiorum sibi imputat, si soluit indebitum.

QVAESTIO.

¶ Hæc regula inducitur contra fideiussorem, qui soluit vsuras, q̀ cum sint indebitæ, & sic ex culpa sua damnũ
patiatur, illas a debitore non repetat. disputaui aũt hanc
3 q̃stionẽ, q̃ sic formabatur. Quæritur, an † fideiussor vsuras
quas creditori soluit, a debitore recuperet? Et formabatur
in veneriali. 90. q. de fideiussore nõ adstricto per iuſm ad
illas vsuras. ¶ Ad affirmatiuã inducam sex rõnes, & vnã
gl. Secundo ad negatiuã alias sex. Tertio, ponã solutiones
Bar. & Damasi, & aliorum doctorũ opiniones circa idẽ.
Vltimo distinguendo & subdistinguendo verã solutionẽ
subdã. Quod recuperare possit, vr̃, per dec. de fideius. c. 2.
in quib. fideiussor soluens vsuras repetit. & tñ ibi nõ apparet, q̀ iurauit. vñ facit ff. mand. §. si fideiussor. ibi vr̃ casus.
4 & facit, quod ibi no. Secundo cõstat, q̀ officiũ † suũ nulli
debet esse dãnosum, nec debet q̃s pati dãnũ. vñ meretur
p̃mium, vt in præ. c. 2. cum suis concor. ad hoc. de elec. cũ
5 nõ deceat. lib. eo. sm Bar. & Dama. Tertio, fideiussor † nec
ex pacto, quod patet, nec ex mentali vsura culpari põt, cũ
de lucro nõ certet, sed de dãno vitãdo cõtendat, quorum
non est par rõ. C. de codicil. l. fi. quare ergo non repetet, &
bñ facit. ff. mand. Quintus Mutius. alias incipit, si q̃s sub
vsuris. vbi bñ facit fideiussor parcens pudori suo soluendo
vsuras suas, quas promisit. licet in stipulationem non venerint, & illas repetit. Apud vulgares. n. notari posset de
fidei fractione, ad hoc de iureiur. rua. quid si non expedit
vel alias, cum indiguerit, inueniat creditores. facit ſ. de
6 cle. ex. c. 1. Quarto, sicut ad † vsuras soluendas obligat iuramentũ, de iureju. debitores, sic & fideiussoris adiectio,
cũ ista æquiparentur. de censi. grauis. imo fortior est obligatio p fideiussores, vt probatur in Aut. vt nul. li. ha. lo. ser
ua. §. si vero crimen. & p no. ſ. de do. inter vir. & vx. per vestras. ſ. de pig. c. fi. Quinto non seq̃tur, si vsuræ sunt inde-
7 bitæ creditori, ergo † fideiussori, vide instãtiã in pacto leg.
commissoriæ, q̀ licet non valeat cum creditore, valet cu
fideiussore. ff. de cõtrah. em. l. fi. 1. rñ. & dixi ſ. de pig. significante. Itẽ repetit fideiussor vsuras pecuniæ, quam mutuo
recepit pro executione mandati. Item ẽt & propriæ pecuniæ post moram. C. mand. l. & post solutionem. ff. mand.
8 si manda. §. si fideiussor. Sexto mandatarius † prosequens
iniustã cãm mandatoris, licet succũbat, expensas repetit.
C. mãda. ẽt. ſ. de procu. cum pro causa. vbi de boe. volenti
. n. & scienti nõ fit iniuria, vel dolus. e. tit. scienti. cũ cõcor.
Vlti. bñ facit, qd̃ no. Inn. & Ho. de iur. iu. sicut. 3. in fi. magnæ gl. s. q̀ mãdatarius dãna, q̃ sustinuit, ẽt p casũ fortuitũ, dũmõ casus alias verisimiliter nõ accidisset, recuperat
a mãdatore, q̃bus cõcludit p fideiussore. ¶ Cõtra, q̀ non
9 posse † repetere, vr̃, q̃a vsuræ indebitæ sũt de iure diuino
& canonico, ſ. de vsu. q̃a in oĩbus, & c. sup eo. & c. consuluit. Ergo possunt denegari petẽti. cũ solutæ possint repeti.
de iurein. debitores. & cui damus actionẽ &c. e. tit. q ad agẽdũ. cũ suis concor. solnẽs ergo indebitũ repetit, de quo
nõ vr̃ fuisse mandatũ. ff. de cond. inde. si procu. Secundo,
10 certũ est, q̀ † non hẽt actionẽ mãdati fideiussor sciẽter omittẽs perẽptoriã. ff. manda. si fideiussor. 1. 2. 3. rñ. de fideius. exceptione. Tertio, ẽt si p iniuriã iudicis dãnatus sit nõ
hẽt actionẽ mãdati, de emp. & vẽd. c. fi. Quarto, cũ sciẽter
soluerit indebitũ, nõ daſ repetitio, cũ videaſ donasse. ff. de
cond. indebi. l. 1. ff. de reg. iur. cũ p errorẽ. sm Bar & Da.
Coadiuuãtur allegata primo, q̃a ẽt iur. ciuili videnſ hodie
vsuræ prohibitæ. sm not. de vsuris. c. 3. in Auth. de ec. rit.
in prin. colla. 9. & C. de vsuris. auth. ad hæc. Itẽ, ex l. si fideiussor. superius alleg. datur hæc doctrina, quod q̃uocunque omittit fideiussor exceptionẽ perẽptoriam, & debitori pariter cõpetentẽ, sciens vel errãs in iure nõ repetit, sed
talis est ista, ergo non repetat. & no. ibi materia in §. q̃dã.
& C. man. si p ea. & per Host. in summa, de fidei. §. ad q̃d
is pro quo. Nõ ob. si dicatur, iurasse, potuit enim absolutionẽ petere. de iur. iur. c. 1. & qd̃ põt facere, vt possit, iam
posse vr̃. ff. e. ti. q põt. ad hęc de ele. c. fi. vel repetat a credi.
q uia est ordinaria, cũ ille tractet de lucro, nõ a debitore
p uiã extraord. cũ ille tractet de dãno. Ad id ff. de min. in
causæ. nã gestor negotiorũ indebitũ soluit, quod non repetit.

petit. ff. de neg. gef. si quis negotia. Quinto facit hæc regula, ut sic noo debitori, sed sibi imputet damnum quod sua culpa sentit, quod non imputaret, etiam socio, ut hic. cũ suis exemplis. Sexto, esset absurdum, q sub noīe damni ipsius mãdatarij urgeretur debitor ad usuras. ad boc de fo. compe. dilecti. oam sic aperta esset uia fraudi. contra id. j. de diuor. quanto, in fi. q̃a p adiectiones fideiussorum cogerentur debitores ad usuras per obliquum, uel creditores ueri submisso alio creditore constituerent se fideiussores, ut iam uidi fieri, ut sic a creditore consequerentur usuras ex q̃bus concluditur contra fideiussorem. ¶ Solutio. Dicit

11 Tan. quod peti † non possunt de iure ciuili, quia scienter soluit debitum. Bar. Brix. sed Da. sic dicit, soluat, qui poterit &c. potest tamen dici, q si opposuit fideiussor exceptionem, sed nõ fuit auditus, iniuria, quam in hoc passus est, non debet contingere debitorem. ff. de euic. si per impudentiam. sed illud intelligendũ est, vbi culpa fideiussoris p̃stitit cãm condẽnationi, alias si in culpa non fuit, aget, vt in l. illa exceptione. ff. de fideiuss. Dama. Satis patet, q solutio Bar. nil facit ad propositum, sm̃ quam non repeteret ẽt debitor soluens, quod reprobatur, vt not. in ver. debitores, & opinionem ipsius Tan. ad casum nostrũ non debuit prætermittere, qui tenuit simpliciter, debitorẽ teneri ad vsuras & omnes expẽsas, quas subijt fideiussor, quia veniunt vt interesse, hoc no. de fideiusso. c. 2. cui concor. ibi Vincen. & summistę. Io. in sum. 14. q. 3. Ray. & Goffre. in sum. de vsur. Inn. & Ho. eo. ti. c. 1. aliter autem dixit Ala. & aliter Bar. vt j. dicam. ver. 4. casu, ad enucleandam vero veritatẽ huius casus sic distingue. Aut debitor igno-

12 rat obligationem † fideiussoris, aut scit. Primo casu fideiussor vsuras vel aliud indebitum solutum non repetit, per l. si quis negotia. ff. de neg. gef. secundo casu subdistingue. aut debitor scit, & contradicit, aut scit, & patitur, aut scit & mandat. Primo casu non repetit fideiussor nedũ vsuras, quas soluit, sed nec sortem, vel quod vtiliter impendisset. ff. man. si pro te. & l. si remunerandi. §. si passus, plus enim est contradicere, quam non consentire. de sym. sicut tuis. de homi. Petrus. & facit. l. Pompo. in fi. ff. de procu. & eo. tit. quæ omnia, fatuus enim fuit & suspectus, in gerendo operas in inuitum, vt ibi. secundo casu, cum patitur, licet repetat fideiussor sortem, & debitum, quod soluit. C. man. fideiussor pro reo patiente. & præ. §. passus. indebitũ tñ vel vsuras quas soluit, non repetat, & sibi imputet in hoc, quod se obtulit, ar. de depo. l. 1. §. sæpe. vt ibi, sicut offerre grauat depositarium, sic & hic fideiussorem. Tertio casu, qñ mandat subdistingue, aut mandat illum obligari pro sorte tñ, aut pro vsuris inclusis sub nomine sortis, vt est moris, aut in omni casu, vel simpliciter, aut nominatim pro vsuris. Primo casu soluens a debitore vsuras nõ repetit, tum q̃a excessit fines mandati. ff. mand. diligenter. de fib. cui de non. tum quia ad illas obligatus non erat. C. de fideius. fideiussor. ff. eo. fideiussores magistratuũ. non ob. l. pro prima parte alle. ff. man. si manda. §. si fideiussor per literam. ibi, iusta ratione. vel loquit̃ de obligato ẽt ad vsuras, vel loquit̃ sm̃ leges, maxime ſ. permittẽtes vsuras. secundo casu, qñ fideiussit pro vsuris inclusis sub nomine sortis, repetit. iste. n. credere illam sortem potuit, & totum debitum. Ad idem præ. l. si fideiussor. ff. man. & 2. & 3. rñso. de præb. si bñficia. li. e. nec p̃sumere debuit illum indebitũ sub sortis noĩe promitte. j. de præsum. q̃a verisimile. ff. de prob. cum de indebito. & sic legere soleo dect. 2. e. ti. Tertio casu, qui fideiussit in omnẽ casum, vel simpliciter, non repetit, q̃a in generali mandato non includitur debitum, de quo ẽt in specie verisimiliter non mãdasset. ff. de cond. inde. si proc. ad idem de offi. vic. c. fi. li. eo. de te. iur. in generali. cum concor. Non obst. no. ff. loca. q̃ro, an fideiussor. q̃a, vt dixi, leges pmittunt vsuras. Quarto casu, qñ nominatim mandat fideiubere pro vsuris, subdit, aut iurauit fideiussor creditori, q solueret, aut non iurauit. Primo casu est opinio & cõis habet, q repetit, cũ nõ possit excipere, p decr. debitores. quæ placet Ala. no. de fideiu. c. 1. Bar. vt patet in pposition qõnis huius prin. Secũda opi-

13 nio † hẽt, q hoc casu repetit, si non potuit petere absolutionem iuri, alias no. de iureiur. c. 1. & hoc vr̃ placuisse et Ho. in sum. de fideius. §. ad quid fideiussor, vbi qõnẽ hanc satis psequit̃. & vide aliq̃d in spe. de fideius. ca. 1. ver. sed q̃d si fideiussor. Tertia opi. gl. hẽt, q nec tunc repeteret a debitore, sed a creditore, cui soluit, mihi placet prima opin. & dico cum Goff. rñdendo ad sm̃, q licet fideiussor teneatur excipere, vt est probatũ, non est iure expressum, q te-

14 neatur agere. Item, fideiussor † põt omittere exceptionẽ inhonesta ex psona sua, ff. man. l. item. §. generaliter. multo fortius actionẽ, sed ista aggrauat opinionem suam. Vt in prima parte probaui. Ergo &c. habebat ergo fideiussor opinionẽ soluendi, vel absolutionem petendi, sicut haberet debitor, vt probant illa iura. Item rñdendo ad tertiã opinionẽ, hẽat etiã optionem, ex quo soluere potuit licite repetit a creditore, pone enim, quod exercitatus litem cum creditore, quod est cõmendabile. de ver. sig. c. 2. li. eo. ff. de ali. mu. iu. l. item si. & sic bñ concor. l. Quintus Mutius. ff. man. item sm̃ illã opinionẽ nil p̃cipuũ haberet fideiussor, qui sine culpa soluit, ad eum q fuit in culpa, vt dicã in fi. Secundo casu, qñ non iurauit fideiussor, subdistingue, q s

15 aut debitor † iurauit indemnitatem fideiussori, aut non. Primo casu repetit fideiussor vsuras, quas soluit. poterit hoc casu laicũ debitorem cõuenire corã iudice ecclesiastico. de fo. com. c. si. li. e. facit de iu. iur. cũ cõtigat. & c. licet. de pact. q̃uis. & auth. sacra. C. si aduer. ven. Et est aduertẽdũ, quod licet recipere ad vsurã interdũ sit peccatum, de quo satis scripsi post Inn. & Ho. de vsur. super eo. ipsam tñ soluere, nõ est peccatũ, ergo nec iurm̃ illicitum de indemnitate fideiussoris soluentis. Secundo casu qñ non iurauit debitor, subdistingue, aut pp pignora data, vel aliã cãm expediat creditori vsuras solui, aut non. in primo casu repetit fideiussor. ff. man. si q̃s p eo. & sic legit Ho. decr. per-

16 uenit. vt ibi scripsi. Secũdo casu, qñ nõ expediebat † id debitori, subdistingue, aut si fideiussor sponte soluit, vel coactus. Primo casu nõ repetit iur. fori. & locũ habeat regula illa cũ suis concor. superius all. non ob. l. Quintus Mutius. q̃a, vt dictũ est ibi soluit debitum sm̃ leges seculi, tñ theologi iur. poli vel foro conscientiæ vrgerent debitorẽ ad restituendũ, quod multa habent honestatẽ. & facit regula, scienti. s. alle. Secũdo casu, qñ coactus soluit, aut fuit in culpa, aut nõ. Primo casu, cũ fuerit i culpa, vt q̃a nõ excepit, nõ repetit, vt l. si fideiussor. ff. man. §. non male. & ff. de fideius. exceptio. in fi. & in ista regula. Secundo casu, cum non fuit in culpa, licẽt gl. sm̃ opi. Io. in l. exceptione. videat̃ velle, quod non repetat, textus tñ vr̃ velle contrarium, quod placet Da. vt s. scripsi, & mihi placet. ad quod facit ff. de hære. vel act. ven. l. 2. §. solet quæri. in fi. qui fi. sint le. per uenerabilem. §. uerum. & hoc casu loquat̃ opi. Io. Tan. Goff. Ray. Inn. & Ho. q̃ præcedunt distinctionem. Sed omni casu quo s. dixi fideiussorem a debitore repetere, intellige, si nõ interuenit fraus personæ ad personã. s. creditoris constituentis ob hoc se fideiussorẽ, ut in fi. alleg. dixi, quo casu non iuuabit fraus, sm̃ ea, quæ no. de priui. quanto. ff. de leg. l. cõtra. & dixi j. de pign. significãte. Item oĩ casu, quo dixi fideiussorẽ a debitore nõ repetere, dico ipsũ a creditore repetere posse, cui soluit. ff. man. fideiussor. §. in oib⁹. pet hæc sic distincta soluta sunt oĩa contraria, & facta concordia legistarũ, ad quorũ refugiũ moleste gerentium, q alias disputaui qõnẽ p̃lati exẽpti sint, le. caret canone. Io.

S V M M A R I V M.

1 *Beneficium large sumitur.*

2 *Immunitas concessa cuiquam ob numerum liberorum, an duret, si qui ex liberis postea perierint. Quod sic. & nu. 4. 6. 8.*

3 *Paupertas sæpe præbet munerum vacationem.*

5 *Beneficium per dignitatem quæsitum, durat etiam deficiente dignitate. Et idem iudicium de his in quibus ius quæsitum retinetur, cessante causa.*

Collegij

¶ Collegij ius an in vno solo superstite conseruetur.
¶ Appellari non potest a sententia habente vim rei iudicatæ.

REGVLA XVI.

1 Decet concessum. Beneficiū largetsu mit, & vide quod scripsi de ver. sign.
olim. soper gl. fi. [mansurum] si cessat cā concessionis pri
uilegij, dummodu illa causa fuerit impulsiua. ff. de do. l.
2. §. vlt. & l. se. ff. de postu. l. 1. §. fr xum. vel fuerit finalis, sed
aliquæ reliquiæ illius causæ remanent. vt patet in quodā
seruo. ff. de quæstio. vnius. §. seruus. & in illo, qui fuit decu
rio, qui non torquetur. ff. de decur. l. vlt. Item in illa, quæ
desijt esse vxor, contra quam turpis actio non instituitur.
ff. rerum amota. l. 2. & 3. & idem cum dubitatur, an fuerit
finalis vel impulsiua. ff. de cond. & de. cum tale. §. falsam.
& l. Titio. §. sed cum vsufr. l. generali. ff. de do. inter vir. &
vxo. sed si mors. §. fin. C. de iur. do. l. si mulie. secus quando
causa fuit finalis, & nullæ aliæ remanent. facit sup. eo. lib.
de præb. si pauper. ff. de ac. & ob. qui cum hærede. de inof.
test. Papinianus. §. sed nec impuberis. nisi in totum subla-
to testamento paterno de iur. ciuili tollatur pupillare. de
vul. substit. contra tabulas. vbi no. & sic solut. est secundū
Dyn. contrarium de lege. ff. de leg. 2. Titia Seio. §. vsuras.
¶ Primo gl. exemplificat, secundo tractat de personali, &
de temporali priuilegio. & de dato ab alio, quam à prin-
cipe. ¶ Tertio ponit 5. casus, quibus priuilegiū perditur,
& vltimo declarat. ¶ Vltima gl. ostendit illud, decet. esse
æquiuocum. ¶ In gl. 2. ibi [bene a zenone] ibi in fi. dr̄, q
speciale priuilegium est principis, q rem alienam donat
& tutus est recipiens. ¶ In gl. 4. ibi [sui iur.] & retinet co
gnatorum & agnatorum iura. Dy. & ibi [suggestum] vbi
ēt remisi ad Spe. de insti. §. nunc autem. in fi. vbi plures ca-
sus tales notantur. In glo. 2. in fi. dic vt no. & dixi s. de tel.
do. constitutus, in gl. hic vr̄. ¶ In gl. vlt. in fi. cle. quę idem
probant. vide de sepul. dudum. in prin. in gl. multoties.

QVAESTIO.

2 Hæc regula facit ad quæstionem † legistarum de illo,
cui ꝓpter numerum filiorum decreta fuit immunitas, sed
postea aliqui de numero perierunt, an duret immunitas.
¶ Et primo ponam euidentialia canonistis ignota, ex qui
bus clarius formabitur quæstio. Secundo, ad negatiuam
quinque rationes inducam. Tertio ad affirmatiua 7. qua-
rum prima quatuor coniunget. Quarto ponetur solutio
ad quā quatuor rōnes addentur, & contrarijs rn̄debitur.
Vt igitur canonistis, quibus leges & legales materias i
hoc titulo libenter participo, & q hæc materia nō sit igno
ta, p̄mitto, q leges volunt ex numero filiorum certas imu
nitates deberi, vt habēs tres filios in Italia, quatuor in ꝓ
uincija vel quinque excusatur a tutelis & curis. C. q nume
ro libero. l. 1. insti. de excu. tut. in princ. & gn̄aliter habens
quinq; liberos cuiuscunq; sexus vacationem habet ciui-
lium munerum. C. lib. 10. de his qui nu. lib. l. 1. itē si habet
quatuor & ex filio quinto p̄mortuo existant nepotes vn⁹
vel plures eodem ex filio nepotes, non sic si extarent ex fi-
lia. ff. de excusat. tuto. l. 2. §. non solum, alias si nepotes ex
quinto filio mortuo non existant, non habet vacationem,
nisi mortuus esset in bello. ff. de vac. mu. l. fi. non sic si ca-
ptus esset ab hostib. nec reuersus. C. li. 10. de his q nu. lib.
l. 2. filij autem debent esse naturales & legitimi, & tales ex
cusant non solum in potestate constituti, sed ēt emancipa
ti, vel in adoptionem dati, naturales aūt tm̄, vel legitimi
tm̄ non excusant. insti. de excu. tut. in prin. ff. eo. ti. l. 2. ff. de
vac. mun. l. 2. § adoptiui, nec excusant nascituri, licet mul
tis casibus habeantur pro natis, vt præd. l. 2. ff. de excu. tu.
§. qui in ventre, p̄dicti aūt licet a munerib. ciuilib. excusen
tur, non tn̄ ab honoribus vel muneribus, quæ honoribus
cohærent. ff. de vac. mun. l. 2. §. minus. & C. lib. 10. de his,
qui nu. lib. l. 1. nec a munerib. patrimonialibus. ff. de vac.
mun. l. 2. § q̄ patrimonintum. Hæc vera, nisi haberet duo-
decim liberos, quo casu ēt ab his excusatur. C. lib. 10. de
decu. l. si quis decurio. 2. tū & tunc requiritur s̄m quosdā,
q sit decurio. vt ibi, alias requiruntur sexdecim filij, vt ff.
de iur. imm. l. semper. §. monstrat, sed vide, quod ibi not.
¶ His p̄missis format dubium de decurione, qui habens
12. filios, quales s̄. dixi, obtinuit decerni per congruum iu
dicem, & debito modo vacationē & immunitatē sibi de-
beri, aliq ex p̄dictis filis decesserunt, non in bello, nec reli
ctis nepotib. an duret immunitas numero sic diminuto.
Quòd non duret, vr̄ per brocardū, cessante cā &c. de app.
cū cessante. de renun. post translationē, vbi iura & concor
dantiæ, quas ibi videas. & facit quod dixit hic Dy. cū er-
go hæc immunitas sit concessa intuitu certæ causæ, q̄ defi
cit, cessabit immunitas. C. de test. mili. ne qdā & l. milites.
C. de hęreti. l. 1. ff. de iure immu. l. semper. §. negotiatores.
ibi, q̄diu in hmōi actu &c. s̄. de ver. sig. aliter. in fi. facit 28.
q. 1. gn̄aliter, q̄ est lex C. de epi. & cler. gn̄aliter. facit de vi.
& ho. cle. c. vlt. in fi. & cle. eo. ti. diœcesanis. circa medium.
3 ¶ Scdo certū est, q qn̄q; † paupertas præbet vacationē
munerum, quæ tn̄ cessat, si sint auctæ facultates excusati.
ff. de vaca. mun. his honoribus. §. auctis. de uit. & ho. l. cu-
ra. §. 1. cuius concor. s̄. eo. lib. de præb. si pauper, sic & in ꝓ
posito cessat immunitas propter causam cessantem, ex nu
mero diminuto. Tertio sic probatur, si alicui legatur in sin
4 gulos annos, post primum quo † legatum censetur purū,
sequentium annorum vr̄ conditionale. s. si viuat, & capax
fuerit. ff. de an. le. si in singulos. & l. cū in annos. & l. in sin-
gulis, sic & hic vr̄ conditionalis immunitas, cuius secun-
do tpe, quo imponitur munus ipse non est capax propter
numerum diminutum, licet priorum fuerit capax. cum. s.
numerus extabat. Quarto vr̄ casus ff. de vac. mu. l. 2. §. qui
ad munera vocantur, probare debent viuorum liberorū
numerum eo tpe, quo excusari petunt, & l. fi. e. tit. dicit, q
ad excusationem munerum defunctus filius non prodest.
ad idem C. li. 10 qui nu. fili. l. vlt. & l. 10. eo. tit. l. pe. Inst. de
exc. tu. §. filij. & ff. e. ti. l. 2. §. numerum, quæ ꝓbat filios tpe
excusationis debere esse superstites. Quinto bene facit ff.
de exc. tu. spadonē. §. q absolutus, vbi absolutus a tutela
vel cū ex primis depositionib. non oīno alterius remissio-
nem habebit, & est casus, quo non iuuat sn̄ia. & ratio ibi
no. nostræ quæstionis, ponēs exemplum de illo, qui habe-
bat numerum liberorū postea diminutum. non releuat er
go istum sn̄ia in hoc casu numero postea diminuto, nam
dixit lex C. lib. 10. de decurio. a muneribus decurionatus
sn̄ia p̄sidia in perpetuum non excusat. ad idem de iureiu.
admonendi. vbi ex nouo actu sn̄ia retractatur. ¶ Ad con-
trarium inducitur hæc regula cum suis concor. & regula
factum legitimè. j. eo. tit. cum concor. & illud generale, q
quædam impediunt facienda, quæ facta diminuunt. 15.
q. 1. §. vl. de iureiu. quemadmodum. ver. q si. ff. de his, qui
sui vel ali. iur. sunt patre furioso. ¶ Item inducitur, quod
in textu dixi de quodam decurione & coniuge, quæ non
5 repeto. ¶ Item † beneficium per dignitatem quæsitū du-
rat etiam deficiente dignitate. C. lib. 12. de digni. l. 3. & de
silentiarijs. l. decurionibus. in prin. & lib. 10. de exc. mu. l.
eos. & l. eā. l. vbi no. ad idem. C. de his, qui spon. mu. su. l. 2.
¶ Item probari vr̄ apertius, quo ad causam. C. lib. 10. de
his, qui numero lib. l. fina. ibi, imperrata semel vacatione
&c. Ad idem ff. de excu. tut. l. 2. §. oportet. ibi, neq; nocent
qui postea moriūtur, & si dicas illud loqui quo ad munus
delatum, quo excusatus fuit, sed hic loquitur de excusato
ab oībus per sn̄iam. dicam, quod iur. est in parte quo ad
partē. Itē in toto quo ad totum. s̄. de of. del. pastoralis. §. t.
ff. de rei uen. q̄ de rota. & de usuris, q scit fundū. in pri. ubi
cōcordātiæ, sicut ergo ius semel q̄situm fideiussori per pa
ctum de nō petendo non perditur, licet debitor postea pa
ctum faciat de petendo & idē in similibus, ubi ius q̄situm
retinetur cessante causa, ff. de contrarah. l. si post mortem.
§. 1. & l. non putauit. §. sed si. quando di. le. ce. l. 4. facit s̄. e.
lib. de ele. ab eo. & cle. eo. titu. constitutionem. §. pen. in fi.
6 ¶ Itē ęqnū est in solatium † liberorum perditorū immu-

nitatem durare.ff.de iur.dot.iure succursum.de op. li. qui
libertinis.in prin.& §.amissi.& C.de his, qni ante aper.ta
bu.l.r.in fi.ibi, habeant uero solatium suæ tristitiæ, quibus
est merito consulendum & C.de insti.& sub.l.fi.& hoc ne
afflicto addatur afflictio. de cleri.ægro.ex parte, cũ con-
cor. Item, cũ sñīa lata causa cognita, nisi aliud exprimat;
debeat esse perpetua.C.de pœn.seruus, & ff.e.tit.mortis.
§.1.de pollu.l.1.§.t.& melius.e.ti.l.puto.§.fi. & hæc sñīa
sic fuerit lata.ergo &c.nã & rescripta sunt perpetua.C.de
diuer.rescr.l.falso.& gesta translata in publica munimẽta
perpetua sunt.C.de re iudi.l.ult. ¶ Item, ꝙ talis sñīa ius
faciat, no.ff.de excu.tut.si tutor. ¶ Itẽ paria sunt in aliqua
conditione originaliter nasci, & per diffinitiuã sñīam id
pronnntiari respectu causæ, ut C.de decu.l.quotiescunq;
li.10.sed consecutus priuilegia respectu originis, puta pa-
tre senatore uel decurione, illa retinet mortuo patre.C.de
sena.emancipatũ.C.de q.l.diuo. sic dicemus, ꝙ lata sñīa
ꝑtextu filiorũ, illis mortuis adhuc duret. ¶ Pro hac secun
da parte fuit hic per D. Mauritiũ disputatũ, solutum & iã
dudũ per solẽnes doctores in facto consultũ, & nuper ite-
ratũ per bonæ memoriæ generũ meũ do. Philippũ de For
maginis legum doctorẽ. ¶ Ad solutionẽ faciat de capellis
mon.dile.uers.ad hoc, ubi priuilegiũ exẽptionis, quod ec-
clesiæ dederat consuetudo, ea de cã, qa erat monasteriũ
monialiũ, durat, licet cessauerit cã, qa desijt esse monaste
riũ. Et vide qđ ibi dixi post Inn. ¶ Itẽ, per diminutionẽ ẽt
notabilẽ rei emphyteuticariæ non læditur ius dñi, cũ dẽat
integra pẽsio.C.de iur.emphy.l.1.uer.de hoc.& s̃.de loca.
7 potuit.ad fi.magnæ gl. ¶ Itẽ, licet † collegiũ consistat in
certo numero personatũ, tñ illo diminuto ẽt in uno solo
ius collegij retinẽt, de hoc.65.d.c.ul.s̃ de postu.gratũ.ff.
quod cuiusq; uniuersi.in fi. ¶ Itẽ æqtas facit ꝓ hac solu-
tione, ex cuius contrario sequeretur, ꝙ immunitas concessa
& reuocata ꝓpter unius mortẽ, ex alterius natiuitate es-
set iterũ reuocãda.facit, s̃.e.li.de re iud.abbate.ad fi. ¶ Itẽ
faciat, quod s̃.dixi post Dy.cum filiarionis, & munerũ re-
8 liquiæ in alijs filijs remanere † videantur, & per hoc fit re
sponsũ ad prius in contrariũ allegata de cessatione causę,
vel aliter. vt no.ĩ remissione, q̃ ibi dedi. Non ob.ꝙ de pau
pertate dr̃ qa appetibile est & vsitatum pauperes ditari.
Itẽ alias pauci tenerẽtur ad munera. cum qlibet nascatur
nudus & pauper.47.di.sicut hi.sed filiũ mori ante patrem
non est appetibile, nec ſm cõem cursum naturæ, & ideo
illud non pronosticandũ vel attendendum.ff.de condi.&
de.cum tale.de inof.test.nam & fi.de ver.obli.inter stipu-
lantem.§.sacram ¶ Item consideratio paupertatis vel di
nitiarũ est res extrinseca, paternitas & filiatio originalis
est & intrinseca.& ideo non mirũ, si eius ratio durabilis &
perpetua.facit.s̃.eo.lib.de temp.ord.c.r.& c.nullus.ff.de
sena.l.pen.ad munici.assumptio.in prin.& l.libertus.§.ꝑ-
scr.in fi.& l.qui ex vico.ad id, quod dr̃ de legato, rñdetur,
semper in eis, & vltimis voluntatibus inspicienda legati
cedentis voluntatem.ff.de reg.iur.q̃ legata.& dicta l.cum
9 in annos.sed ĩ iudicijs † sñīæ effectus cedit lata sñīa, a qua
non est appellatũ, nec appellari potest, qa vim rei iudica-
tæ hẽt, & sic ei stãdũ est.C.de re iudi.l.1. Itẽ ibi legatũ di-
missum per tpa, hic gñalis fuit sñīa liberans ab impositis,
& imponẽdis. Ad iura, qb. dicebatur esse casus. Rñdetur,
ꝙ loquunt in illo, qui de nouo se excusat munere, sed qd
loquitur de iã excusato, qui prætextu sñīæ se defendit, ibi
ergo de immunitate acquirẽda, hic de q̃sita seruãda, ꝙ est
facilius, ar ff.de pecul.q̃ Tuberonis.de acq.pos.licet. & l.
vl.s̃.de iureiu.quemadmodũ.ver.nã & fi.ad §.qui absolu
tus.cum sua gl. Rñdeo, ꝙ loquit̃ de speciali absolutione a
certa turela delata, ibi res iudicata non egreditur suum ca
sum, qa rñ res inter alios acta &c.s̃.de re iud.c.pe. Hic ve-
ro generalis sñīa generalem immunitatem præbens, etiã
circa futura.ad l.a muneribus.rñde, vt ibi no.ꝙ in extraor
dinaria sententia loquitur. In l.admonendi. fuit sacramẽ
tum & sñīa, quæ retractatur in odiũ deierãtis, vt ibi nota.

SVMMARIVM.

1 Pater ex filij delicto, & dominus ex serui delicto quatenus te-
neantur, & ecclesia ex delicto personæ ecclesiasticæ. & nu. 5.
2 Vniuersitas ex delicto præsidentis quatenus teneatur.
3 Ecclesia nullum damnum patitur aliena restituendo.
4 Tabulæ si tutoris dolo esse desierint, in quẽ competat interdictũ.
5 Pupillus & ecclesia in quo parificentur.
6 Clerici delicto ecclesia quomodo præiudicari non debeat.
7 Immunitatis priuilegiũ quatenus retineatur a clerico excõicato.
8 Excommunicatio quid faciat.
9 Ecclesia nulla maior pœna est excommunicatione.
10 Bigamus monachari potest secularis, licet non possit fieri sacer-
dos, & num.13.
11 Irregularis ex culpa monachari potest.
Monachari qui possunt, priuilegijs gaudere monachorum omnes
an possint. nu.eod.
12 Clericorum secularium cætus, an vero monachorum sit dignior.
14 Alapam qui dederit qua pœna puniendus sit.
15 Delicti existimationem & continuationem quæ pœna sequatur.
16 Relapsus in hæresim quomodo quis dicatur.
17 Iniuriæ plures ab vno si fiant, quo pacto puniendæ sint.

REGVLA LXXVI.

Delictum personę non debet in detrimentum &c. non impedit ergo, quin teneat ecclesia de eo quod peruenit ad eã,
ratione delicti, & ad instar pupilli.ff. ne vis fiat ei, qui in
pos.mi.est.l.1.§.hoc edicto.de do.l.summa.§.si dolo.ff.de
1 auth.tu.l.fi.sic tenetur † pater ex delicto filij, & dñs ex de
licto serui, in quantum ad eos peruenit.ff.de vi & vi.ar.l.
1.§.ꝙ igitur.& §.si quis tñ.& §.si filius, & de pecu.l.3.§.si
2 ex cã, sic & vniuersitas, † quatenus peruenit ex facto ꝑsi-
dentis.ff.de dolo.§.sed an municipes.nec.n.tunc eccle-
3 sia † vr̃ pati damnum, quod est diminutio patrimonij.ff.
de dam.infec.l.3 ſm Dy.& canon dicit, ꝙ nil vtilitatibus
ecclesiæ deperit, si aliena restituat.4.dist.generaliter.in fi-
ne, [redundare] contra.s̃.e.lib.de sepul.c.5.in fi.ibi. vide
in gl.fi.Io.An. ¶ Prima gl. ponit exempla, secundo signat
contrarium.& soluit, & solutioni dupliciter opponit & rñ
det.tertio successiue soluit tria contraria, quarto ponde-
rat, ꝙ dicit delictum, & ꝙ dicit personæ. ¶ In.1.gl.ibi [ne
que] sequitur interdicto, neque cæteris casibus pupillo
nocere oportet dolum tutoris, siue soluendo sit, siue non.
4 & ibi l.pe.si dolo † tutoris desierint esse tabulæ penes pu-
pillum, in tutorem non in pupillum competit interdictũ.
¶ In 1.glo.ibi expoliari.ad idem.clementi.de hære.volen
5 tes.post prin.& ibi [pupillum] Parificantur † pupillus &
ecclesia ex vna parte, & ipsorum administratores ex alte-
ra.C.de epi.& cleri.orphanotrophos. Di.

QVAESTIO.

Hæc regula facit ad quæstionem quã disputaui de cle-
rico excõicato, ꝙ retineat priuilegium immunitatis paro
chiæ, qa datum est ex fauore ad honorem ecclesiæ, cui ꝓ-
6 pter † delictum clerici præiudicari non debet, & quia de
monacho bigamo etiam tum quærebam, hic & de illo su
biungã. Isti etiam duo articuli pertinentes trahunt ad se
alios duos impertinentes ad regulam, maxime propter fi
nem solutionis ipsius quæstionis, quæ sic proponebatur.
¶ Gualterius Anglicus vno ictu percussit tres clericos ex
cõicatos, socius eius vni monacho bigamo intulit tres i-
ctus, quæritur de prædictis, an sint excõicati, & si vna vel
pluribus sententijs. Est aduertendum, ꝙ huius thematis
duæ sunt quæstiones incidentes, an scilicet percutiens cle
ricum excommunicatum sit excommunicatus, & idem
quæritur de percutiente monachum bigamum, & hæc
prius breuiter expediantur. ¶ Soluam ergo primum du-
bium, dicens, q solutioni concordant, pro qua solutione
quatuor rationes & vnam gl. inducam, secundo ponam
7. rationes in contrarium, ad quas singulariter rñdebo.
huius simile sup regula, non præstat.eo.ti. Circa primum
7 † soluẽdo dico, ꝙ cleri. † excõicatus adhuc retinet priuile
gium

tis immunitatis. vt scripsi in nouella de sen.excom.conti-
git.1.lo.q hoc no.17.q.4.si quis deinceps.23.q.5.excõica
torū. Idē B. in præ.decr. Vinc.& Goff.de immu.ec.c.pe.In
no.de sen.excom.si vere.Guil.in spe.e.tit.ver. sed q̄ritur,
vtrū uerberans,ad hoc mouet̄,q̄a certū est,ꝙ excõicatus
retinet ordinē,cuius fauore cano.inductus est,& sub ep̄o
eius ratione conueniendus est,de indi.cū non a b hoīe.nā
& tunc ordinē suscipit,fortius ergo retinet. Primū proba
tur de sen.excom.cū illorum.sic ut ēt excõicatus ordinem
confert, de ord. ab ep̄o.c.2.Probant hoc aperte dec.1.2.
de sen.excom.& dec.de monialib. per modū, de quo scri-
psi in dec.contingit.Ad idem facit,quod no.Inno.& Ho.
de do.& con.ueritatis.de excõicato,q̄ post absolutionem
8 agit de iniuria sibi prius illata.Itē excõicatio est † medici-
nalis,disciplinans non eradicans,de sen.excom.c.1.li.eo.
Eradicaret aūt si exueret ordine clericali, uel ipsius ordi-
nis priuatio esset.Itē excõicatio ligat,licet iniusta.11.q.3.
c.1.absurdum aūt esset,ꝙ per illā sine culpa sua innocens
sic priuaretur,ex quibus omnib. p̄dicta solutio concludi-
tur.¶ In contrariū probatur per præ.c. si quis deinceps.
ibi,canonice iudicat.Secundo de positione,non de excõi
catione loquitur,ut ibi no.Itē cōtra p̄dictos canones.23.
q.5.excõicatorum.Sol.non loquitur de clericis corrigibi-
lib. sed loquitur de incorrigibilibus,& contra quos arma
mouet eccl'a,ut ibi textus probat. Itē contra,excõicatus
dr̄ hæreticus,ut probat textus.4.q.1.ra.1.versi.hæreticos
autem.& no.de hæret.c.3.24.quæst.3.§.si nota.sed ut no.
Inn.de sen.excom.si vere percutiens hæreticū nō esset ex-
cõicatus,ergo &c.¶ Sol. larga & impropria est locutio,
quod per se patet, & ex his q̄ dixi de testi. testimonium.
¶ Itē contra,excõicatus licite vexatur in corpore.11.q.3.
absit.& c.audi.nā membrum est diaboli, nec vegetat̄ spi-
ritu Dei.ea.q.ois Christianus.& se.Item dicere potest per
cuciens clericū excõicatum eum Aug. Non facio iniuriā
characteri imperatoris,cum errorem corrigo desertoris.
23.q.7.quemadmodū.¶ Sol.vexatur a spiritu vel a Deo,
non ab homine.Itē & omnis criminosus licet occultus p-
dec vegetationē diuini spiritus, vt in præ.c. audi.& ea.q.
§.euidenter.¶ Item & verbum Aug.non sic intelligitur,
prout ad ꝓpositum inducit̄,vt ibi paret,& dato ꝙ sic in-
telligeretur,dico,ꝙ q̄ō non formatur de manuū iniectio-
ne licita,& correctionis & disciplinæ causa adhibita per
9 illū q potest,sed de iniuriosa.Item contra, in eccl'a † non
est maior pęna quā sit excõicatio.24.q.3.c. corripiantur,
sed trinæ monitioni cum non paretur in reassumendo ha-
bitum & tonsuram, priuatur immunitatis priuilegio, de
sen.exc.in audientia.& c.contingit.2.¶ Item ioculatoris
officium.de vi.& ho.cle.c.vno.& sic ergo excõicatio priua
re debet,ex quo maior est pęna.Sol.maioritas sæpe sumit̄
respectiue,vt de maioritate sacrorum no.25.dist.ecce.de
con.di.2.nihil.& illo respectu quo priuat cõione sacramē-
torum & hominum,dr̄ maior,ad hoc C.de apost. hi qui.
ad dec.in audientia.r̄n̄de vt dixi in decr.præ.contingit.r.
ǣin fin. Ad id,quod dr̄ de ioculatore,dico,pęnā nouiter in
ductā iure positiuo,q̄ prius non erat.¶ Itē contra, excõi-
catos non excõicat.vt 24.q.1.c.1.& ea. audiuimus. ergo
nec per illius offensam aliquis excõicari potest.¶ So.illud
ex defectu potestatis clauium, a quo procedit authoritas
excõicandi,hæc vero excõicatio indicitur vt ab iniuriato,
sed a canone propter iniuriam ordinis clericalis, quam
excõicatus retinet,vt s̄.dixi. Nec ob.si dicatur, ꝙ nō agit
tunc iniuriarum,quia & si non agat iniuriarum,tn̄ potest
pati iniuriam,de qua post absolutionem agere poterit,vt
dixi in prin.¶ Dubium s̄m,quo dr̄ de monacho bigamo,
prius soluam,& pro solutione æquitatē & tres rationes in
ducam,per quas contrarijs r̄n̄detur. Dico ergo soluendo,
ꝙ percutiens illum excõicatus est,quod non solū bn̄ con-
sonat æquitati,sed ēt est consonū rationi,quod sic ꝓbo,
10 vt & no.lo.32.di.feriatim. Bigamus † potest fieri mona-
chus,ad quod faciat arguendo de regula veniens,nec mi
rum,cum irregularitas bigamiæ proueniat sine peccato,
vel culpa.26.di.deinde.31.q.1.aperiant.& quod plus est,
11 interdū ex merito.de spō.inter opera. sed irregularis † ēt
ex culpa potest monachari.33.qu.2.admonere.de his qui
filios occiderunt,c.1.fortius & ille,nam & excõicatus mo
nachari potest,de sen.exc.cum illorū.Itē video,ꝙ ille qui
sine culpa est irregularis,monachari potest, de fil. pres.c.
1.56.distinct.nisi.si monachari potest,ergo & gaudebit
priuilegio mon. de statu mon. recolentes. Est autem ad-
uertendū,ꝙ c.si q̄s suadente,non dat monachis immuni-
tatē sub largo vocabulo clericorū,imò nominatim expri-
mit monachos,dicendo si q̄s suadente &c. quod in cleri-
cū vel monachū &c.& p hoc pateat solutio,& contrario-
rū r̄n̄sio,vt infra declarabit̄.Itē est aduertendū,ꝙ cętus se
12 cularīū clericorum † dignior est & maior, q̄ cætus mona
chorū,quod clare ꝓbat,16.q.1.legi.ea.q.alia est,hoc patet
q̄a ordo dr̄ sacrm̄ dignitatis,nec datur cā recipientis tm̄,
sed & alterius,de hoc.1.q.1.§.si ergo.de coniu.seruo.c.1.
sed istud non sequit̄,prohibitus a maiori,prohibitus est ēt
a minori,sed bn̄ conuertit̄.vt in rl'a,cui licet.e.tit.per q̄ pa
tet,ꝙ licet per apostolū ad Titū.1.& primæ ad Cor.3.& p
13 canones ꝓhibitus sit bigamus † a clericatu, non per hoc
intelligit prohibitus à monachatu,& sic concluditur,ꝙ
non exp̄sse,nec tacite ꝓhibet̄,& per hoc breuiter fit r̄n̄sū
ad iura,q̄ p̄nt adduci in contrariū.84.di.q̄squis.vbi dr̄.bi
gamū nudatū oī priuilegio clericali,& laicā solū cõionem
hr̄e.Nā ad primū r̄n̄detur, ꝙ monachus a sui speciali de-
nominatione,non a gn̄ali nominatione clerici gaudet pri
uilegio,vt dictū est, licet ergo immunitatē non habeat vt
clericus,hēt tn̄ vt monachus.Sæpe.n.exclusus ab vna par
te includitur ex alia.ff.de suc.edi.l.1.§.quibus. alias si qs.
de ele.cū inter.R.de probation.licet.ad id quod dr̄ de lai
ca cõione,dico,ꝙ erat laicus ꝓfessus,q esse potest.de ele.
ex eo quod.li.eo.vel sumitur ibi cõio,vt de ele.Osius. per
hoc ēt fit r̄n̄sum ad decreta.cõis.de biga.li.eo.& ad can.
4.q.1.duo sunt.Nec ob.si dicatur, ꝙ substātiale regulæ est
ꝓmissio continentiæ,sed bigamus,q duas vxores habuit,
vel cū vidua contraxit,hortator continentiæ esse non po-
terit.26.di.vna.dico ꝙ licet ꝓfitēdo ꝓmittat continētiā,
non pp hoc p̄dicatoris vel hortatoris officiū recipit,imò
de iure monachus ab his excluditur.16.q.1.monachus.
& c.sequentib.& hæc bŕ circa hoc mēbrū sufficiant,circa
quod vidi magnos variare peritos. ¶ Ad principalia duo
dubia q̄stionis veniēs,& illa coniungens ꝓbabo,ꝙ ex vni
tate ictus, vel personæ patiētis non minus tot sint pœnæ,
quot ictus,vel personę. Ad quod tres rationes diuisim,&
qn̄q; coniūctim,ac dictū speculatoris inducā, scd̄o ad cō
trariū inducā 8.rōnes diuisim,interpositis 5.coniūctim.
Itē quatuor absurditates,quas trib.rōnib.adiuuabo.in fi-
ne vna rō per quatuor exēpla ꝓbabit̄. tertio soluā, primo
s̄m dubiū,& remittā.& scd̄o primū,& contrarijs r̄n̄debo.
Ad primum venio.dicit lex, quot summæ sunt, vel res in
vna stipulatione,tot sunt stipulationes.ff.de ver. ob.scire
debemus.in prin. & l. plurib.& l.quod dr̄,de euic. quod
aūt,in prin. inst.de inu.stip. §.quoties.itē vno legato plu-
rib.rebus exp̄ssis plura sunt legata.ff de le.2.l.2.& licet v-
nus eundem accuset,si tn̄ de plurib.criminib.oīum est pe
tenda abolitio,alias est locus pęnæ Turpil.ff. ad Turpil.l.
1.§.si plura.2.q.3.§.vlt.vers.si plura.Item video,ꝙ ex vno
actu plures baptizantur,plures excõicationes insurgunt.
plurib.obligor iniuriarū.s.sibi,patri & marito de iniur. l.
1.& l.eum qui.§.1.ad idē de cri.fal.c.1.Itē ex iniuria illata
seruo plurium dn̄orum,singulis obligor.eo.ti. Item apud.
§.fi.Itē ex cõi sepulcro violato.ff.de sepul.vio.l. prætor.§.
si ad plures.ad idē faciat,ff.quod q̄sque iur.l.1.& l.3.§.hęc
pęna.¶ Quartum probatur per 8.exempla posita, ff. de
priua.deli.l.nunquā ad idem,quia ex eodem coitu adul-
terium & incestus.33.qu.5.relegentes.de eo qui cogno.
cons.transmissæ.de purg.can.ca.penul.ff.de adul. lege si
adulterium.in prin.& l.vim passam.§. prosequi. Item

ſubeodem peremptorio tres citationes. de teſtib.co. c. 2.
quarũ contemptarũ triplex eſt contumacia, & triplex eſt
pœna, de hoc, de procu. querelam. 4. q. 5. c. vno. 7 3. diſt. ho
noratus. nec refert, an in vna vel in diuerſis eccleſijs quia
plures habeat dignitates. de præb. de multa. Quod autem
delicti iteratione iteretur pęna, probatur. 81. qu. 1. quo, iſti
quantum diſtant in numero, tñ & in crimine. 6. q. 1. imi-
tare. & quod ibi no. de pœnis. c. 1. de pęni. di. 1. conſideret.
25. q. 2. ita nos. ad idem C. de ſeruis fugi. l. quicunque. de
epi. audi. l. 3. C. ad l. Iul. de vi publi. l. ſeruos, ad fi. ff. de iu-
re pat. l. t. bene facis ff. de termi. amo. l. fin. ad idem quod
poſt Vinc. de remiſſionibus ſcripſi de pœni. & re. cum ex
eo. pro hac parte facit quod no. in ſpe. de ſen. prolat. §. 2. in
14 fi. ver. pen. vbi dicit, ꝙ ſtatuto cauetur, ꝙ qui dederit † a-
lapam, ſoluat 10. ꝙ ſi plures alapas dederit, pro ſingulis
ſoluat decem, & vide, quod ibi ſcripſi, & not. de contu. §.
nunc dicamus. ver. ſed pone iudex. Ex quibus concludiṫ,
non inſpiciendã vnitatem ictus vel perſonæ patientis, ſed
inſpectis tribus perſonis læſis per Gualteriũ, trib. ictibus
illatis ꝑ ſocium, ipſos tribus excõicationibus eſſe ligatos.
¶ In contrarium allegatur, qa licet pluries veniãt contra
promiſſum ſub pęna, ſemel tñ pęna committitur, niſi id
eſſet actum, quod pluries committatur. ff. de tranſ. qui fi-
dem. ff. de arbit. l. ſi duo. §. fi. & no. 25. q. 2 quicunque, de
arb. dilecti. ſecus in intereſſe, quod pluries cõmittitur, &
in ſe reuoluitur. ff. rem rat. hab. ſi procurator. Item ex ite-
15 ratione vel continuatione delicti † non poteſt multa pluſ-
quã triplicari. C. de modo mulc. l. eos. nec ex iterata cõtre
ctatione furti iteratur furtũ. ff. de fur. ei qui. etiam ſi ſtatus
rei furtiuæ mutetur. e. tit. l. inficiando. §. infans. licet enim
tunc augeatur, pęna tamen non geminatur. Item nec ex i-
terata repetitione verbi appellationis intelligitur appel-
latio repetita. 31. q. 2. Lotharius. & no. de app. ab eo. li. eo.
16 nec dṙ quis relapſus † eo quod in plures hæreſes labitur.
Sed tunc demum cum poſt abiurationem relabitur de hę
retic. ad abolendã. & eo. ti. accuſatus. lib. 6. nec repetitio e-
iuſdem rei legatæ vel promiſſæ facit duo legata vel duas
promiſſiones. C. de lega. cum quæſt. ff. de verb. obl. l. ſcire.
multa verba vnam ſtipulationem eo. ti. l. Titia. §. fi. & mul-
tiplex notificatio contra vnum vnam iniuriam facit. ff. de
iniurijs. Item apud Labeonem. §. conuicium, multiplex a-
ctus vnam conſuetudinem. 25. q. 2. ita nos. de verb. ſigni.
abbate. C. de epiſcopali audientia. l. 3. trina nominatio v-
nam electionem. de ele. ꝙ ſicut. ſic & iſti tres ictus vno im
petu illati eidem vel diuerſis vnam faciunt iniuriam, & v-
nam inducunt ſñiam, facit ad hoc, qa non curamus, an ꝑ
idem reſcriptum detur vnus ſolus iudex, vel plures, de re
ſcrip. paſtoralis. nec curamus, an in bapt. fiat vna vel tri-
na immerſio. de con. diſt. 4. de trina. alias ſequeretur, ſi in
trib. ſubſtantialib. formæ in eadem ele. peccarem, triplici
privationis pęna puniri deberem, quod eſt falſum, de ele.
qa propter. & c. eccleſia. & c. Cumana. Item ſequeretur, ꝙ
ſi domum pluribus ignibus, pone tribus, ſimul incenderẽ
triplici tenerer incendio. Item ꝙ ſi plures ramos eiuſdem
arboris ſuccidere, triplici tenerer edicto, quod eſt fal-
ſum. ff. ar. fur. cæ. l. ſi plures. & l. ſi gemina. vel ꝙ ſi plurib.
horis detinerem clericum, vel pluribus verbis cõicarẽ ei-
dẽ, plures excõicationes incurrerem, quod vṙ falſum. de
ſent. excõ. ouper. eo. tit. ſatis, & conſiderato, quod ibi di-
cit, excõicatis in plurali, & ſñia in ſingulari, ſatis ibi pro-
bat, ꝙ cõicans ſimul plurib. excõicatis in crĩe vel extra,
vnicam incurrit ſñiam, & merito, qa quæ continuo fiunt,
pro vno facto habentur. ff. de adul. quod ait. §. fi. de illo ſi-
mul qui occidit filiã & adulterum, nam de plurib. ſocieta
tib. intentandum eſt vnũ iudiciũ. fami. erc. vel cõi diui.
ff. fami. erc. hæredes. §. de plurib. ff. pro ſoc. cum duob. §. ſi
17 plures. Item plures † iniurias coniungere teneor, ſi vnus
fecit. ff. de iniur. prætor. §. ſi plures, ſecus ſi plures. eo. tit. ſi
plures. bene facit ad qõnem, q̃ dicunt leg. ꝙ ſi plures de
vna familia faciunt furtũ, corrũpunt albũ, dãnũ inferũt,

vel iniuriã irrogant, dñs nõ tenetur, niſi in quantũ ſi vnus
liber homo feciſſet. primũ paret. ff. ſi fami. fur. fe. di. l. t. 3.
& 3. ff. de iuriſd. omn. iud. ſi fami. tertiũ & quartũ. ff. ad l.
Aquil. l. illud. t. rñſo. Ex quib. concluditur, ꝙ nõ inſpecta
pluralitate ꝑſonarũ lęſarum ex ictu per Gualteriũ, nec plu
ralitate ictuũ illatorũ ꝑ ſocium eidẽ perſonæ, ipſe Gual.
& ſocij ſint ligati vna ſñia tñ & non pluribus. ¶ *Sol. pri-
mo* dico de ſocio Gualterij, ꝙ licite de rigore iur. *videaṫ*
tot excõicationibus ligatus, quot ictus intulerit, tñ vna
ſñia ſola ſit ligatus, ex quo ſimul ex vno impetu illos intu
lit. Hoc primo dico per c. ſi quis ſuadente, arguendo ꝑ ſin
gulare. ſi quis, & per ſingulare clericũ, & plurale manus.
& per ſingulare anathematis, ex quib. colliget hic ſtudio
ſus, ꝙ vnus vnũ pluries percutiens vna ſit excõicatione li
gatus, ad idẽ decr. de ſen. exc. cũ pro cã. ibi, ꝑcuſſit in dor
mitorio & traxit verberãdo per clauſtrũ, & tñ vno impetu
vnica ſit ſñia. ad idẽ de re iudi. ad apoſtolicæ. lib. 6. ver. ac
ẽt, ibi, de omnibus, pro quib. erat excõicationis vinculo
innodatus, & ver. perpetrauit, ibi. n. dṙ in ſingulari ſacrile
giũ perpetraſſe, q̃ vno impetu cardinales, ꝑlatos, & cleri-
cos multos capi fecerat. & ff. ad l. aquil. illud. in fi. ibi, ſi qs
pluribus vulneribus vno impetu aliquem occidit, vna erit
actio de occiſo. Item hoc probat conſuetudo & ſtilus cu-
riæ hic habens tales abſoluere vt ligatos vna ſñia, non vt
ligatos pluribus. ¶ Ad contrariũ rñdeatur, illa locũ hñt,
cũ non vno impetu ſed diuerſis percuſſionibus iteraṫ, vel
habent locũ in pęna hoĩs, vel in pęna, quæ imponitur pro
pter intereſſe rei, certũ eſt. n. ex iterata percuſſione ipſius
intereſſe augeri, & ſic loquatur ꝑdicta q̃ſtio ſpeculatoris,
& quod no. mod. legiſtæ in l. quicunque. C. de ſeruis fugi.
& in l. nunq̃. ff. de priua. deli. q per varia exempla formãt
ſimiles qõnes. Volens ẽt in vtroq; membro dilatare mate
riã, videre põt qõnes Iac. de Bel. quas in ſolutionib. con-
trariorũ poſuit. C. vt ꝭ. certum rñs. primũ in prima. ſcm in
quarta. Idẽ aũt de æquitate vṙ dicẽdum de Gualterio ꝑꝑ
vnitatem ictus, tñ ex quo plures clerici læſi ſunt ex illo, cre
do illum Gualterium trib. excõicationib. ligatũ, quod v-
nitas ictus non impedit, vt probarõ eſt in prima parte per
iura noua poſt prin. ¶ Item ſingulare verbum illius ca. ſi
quis ſuadente. clericum. dat intelligere, ꝙ pro quocunque
clerico percuſſo inducatur excõicatio vna, & vṙ hæc inter
pretatio expediens Gualterio, vt ſingulariter cuiq; ſuffi-
ciens, ſingulariter in effectu à qualibet poſſet abſolui, tñ
non multum refert an vna, vel plurib. cum de ſingulis &
ſingulis ſatisfacere teneaṫ. Pro ſolutione faciunt iura pri-
mæ partis, non obſtat ſolutio proxima, vt dixi, a vi textus
c. ſi qs ſuadente. per quod conclude à fonte potius q̃ à ri-
uulis veritate ſumpta. 75. diſt. ieiunium. per c. ſi quis ſua-
dente. terminatur. n. quęlibet harum q̃ſtionum, prima per
ver. ibi, clericũ. cũ certũ ſit, excõicatum manere clericum
ſecunda per ver. monachum. vt eſt dictum. tertia per ſin-
gularia verba, ſi quis clericũ anathemati. & ꝑ verbũ plura
le manus, quarta ĩ ſolutionis ordine ꝑ verbũ ſingulare cle
ricũ, oĩa q̃ vñr cõtraria alteri ſolutioni conueniunt. Io. An.

SVMMARIVM.

1 *Qui petit, quod redditurus ſit, quomodo impugnari debeat.*
2 *Excommunicatus an arbiter eſſe poſſit, & nu. 6.*
3 *Excommunicatus impetrare an valeat reſcriptum.*
Excommunicatus ad quæ reddatur inhabilis. ibidem.
4 *Excommunicatus, interdicto aquę & igni comparatur aintis eiui bs profeſſoribus.*
5 *Iudæi arbitrari poſſunt.*
7 *Excommunicatus quæ munia exercere queat.*
8 *Iudæi ſint ne Chriſtianorum inimici, & hoſtes.*

REGVLA LIX.

Dolo facit. Prima gloſ. vnde ſumpta, dicit & ponit exempla, ſecũdo notat duo neceſſaria, vt procedat regula.

1 ¶ In prima gl. ibi. §. dolo facit, ſequitur, qui petit † quod redditurus eſt, & ibi [ordinatij] mancipiorum orta quæſtione,

quæftione, prius de poffeffione iudicatur, & demum de proprietate, & ibi [de vi] prius de vi quæritur, q̃ de proprietate. ¶ In prima gl. ibi [§. Lucius] & ibi de hoc. & C. loca. fi qs conductionis. fi n. reftitutus effet focero, a quo petit, locus effet regulæ, & ibi [poffefforijs iudicijs recuperandæ] in poffefforijs. n. adipifcendæ vel retinendæ bñ habet locum. ff. ad car. l. 3. §. caufæ. Dy. puto in poffefforijs recuperandæ & adipifcendæ ceffare regulam. fateor tñ, ꝙ interdum propter probationes paratas contra fe impeditur agens poffeffori in adipifcendæ, vel ad exhibendũ, ꝙ dic, vt no. & dixi de reftit. fpo. c. 1. fic & impeditur is, cui improperatur crimen cum infamia. de accu. accedens. In poffefforio vero retinendæ deficit practica.

QVAESTIO.

1 Hæc regula trahitur ad quæftionem multũ de facto difputatam, & maxime Florentiæ. Cõpromiferunt partes in arbitratorem publicè excõicatum, q̃ arbitrando iuffit per reum actori aliqd dari, cui id petenti reus opponit cõpromiffum & arbitramentum non tenere, & fic eum dolo petere, quod prætextu eorum folutũ reftituturus effet, remanet dubium, an compromiffum factum in arbitratorẽ publicè excõicatum, & arbitramentum per eum latum valeat, & eft fimile dubiũ apud legiftas de arbitratu, fm ꝙ patet ex no. ff. de ver. fig. illa verba, & ff. de arbitris. l. Pedius. §. 1. & no. qa de arbitratore qro non de arbitro. de quo in Specu. de arbitris. §. differt. ver. Item fi reum. & tacit eo. tit. §. fi. ver. fed quid de fimplici monacho. Item ad quæftionem faciant, quę plene dixi de excõicato, an poffit tefta ri. ¨s. de fen. exc. decreuimus. fuper prima gl. His præmiffis primo negatiua probabitur per 6. rationes. fecundò affirmatiua per 6. & per duas remiffiue, tertio dabitur folutio & rñdebitur contrarijs. Primò ad negatiuam inducitur præ. l. illa verba arbitratu Titij ius fignificant, & ideo in feruum nõ cadũt. Eadem ratione idem concludamus de cleri. excõi. vbi vis non inferatur literæ, fi enim ad ius pertinet arbitrari, & excõicatus, qui fanctæ ecclefiæ cõione priuatus eft, int. vel legum participium habere non debet, in auth. col. 8. de priui. dotis. per totum. Ergo arbitrari non poterit, fed aliter rñderi folet, ꝙ in hæretico loquitur, fed excõicatus hæreticus dr̃. 4. q. 1. ꝙ autem. ¶ Secundo ad hãc partem facit voluntaria cõpromittendi fubmiffio, quibus minus fauendum q̃ neceffario aliquid agentibus, iuxta exempla no. ¨s. eo. li. de of. dele. ab arbitris. & ex hoc inferẽ culpa cõionis, ex qua cum debeatur pœna, non debet promenire commodum. de don. inter vir. & vx. & fi neceffe. eũ concor. q̃ cõmunis culpa ita vrget in arbitratore, ficut in arbitro & iudice, de quibus non dubitatur, ꝙ fi publicè excõicati effent, ipforum fnĩa non teneret. ¨s. de re iud. ad probandum, ergo idem in arbitratore, & fortius hoc dico, quia maior effectus arbitramenti, q̃ arbitri, vel fnĩę, cũ primo fit neceffe ftari, fi fit æquum, vel faltem æquificatũ per arbitrium boni viri. In illis vero non fic, quia in arbitro fatis eft pœnã folui, & à fnĩa poteft appellari, & poteft ꝑ nouas probationes releuari victus, & retractari fnĩa. de re ft. fraternitatis. de fide inftru. cũ Io. ¶ Tertiò conftat, ꝙ hi qui non funt de corpore ecclefię, facilè funt infefti his qui funt intra ecclefiam, & ideo fuper illos poteftas iudicandi, vel officia gerere prohibentur. 54. d. nulla. de iudi.
2 cum fit. & c. pe. & C. de iud. l. vl. fed arbitramentum † eft officium, vel poteftas iudicandi, quæ facile poffet alteram vel vtramq; partem offendere, ergo præcauendum, quod euenire poffet. de feru. non ord. c. 1. ¶ Quartò fi ponderemus diuerfos actus vel officia, a quibus excõicati prohibentur, facile fatebuntur, ꝙ fortius vrgebit ratio eos ab
3 arbitratu prohiberi. Cõftat, ꝙ excõicatus † non impetrat refcriptum. ¨s. e. li. de refcri. c. 1. non agit, non reconuenit, non accufat, non denuntiat ꝑ ordinem, de iudi. intelleximus. de excep. cum inter. in fi. 4. q. 1. c. 1. & 2. de accu. cum dilectus. nec per fe, nec per alium iurifdictionẽ exercet. de fup. ne. præ. c. 1. & de of. vica. c. 1. ¨s. e. lib. Item repellitur a patrocinando & teftificando, & in foro ciuili. ¨s. eo. lib. de fen. excom. decernimus. quæ fatisfacit, & eo. ti. licet. in ti. procuratorẽ non conftituit, nec conftituitur, de procu. c. vl. de proba. poft ceffionem. non petit executionem fnĩæ pro fe latæ. ¨s. eo. li. de excep. pia. in fi. & no. de re iud. inter mona. circa mediũ tertiæ gl. ꝙ arbitros iur. non eligit. Itẽ nec alias compromittit, & no. Guil. in fpe. de arbi. §. reftat. in fi. fi ifta minora non poteft, multominus poterit arbitrari. Cum ergo excõicatio repellat à communibus & ciuilibus & legitimis actibus, vt in pre. c. pia. in prin. & c. licet. in fi. fiue ifte actus fit communis, fiue ciuilis, vt legitimus in excõicatum non cadet, ex quo inchoauimus multa alia à quibus exprefse repellitur excõicatus. collige de ordin. ab epo. c. 2. de fen. excom. cum illorum, de ap. conftitutis. 1. ¨s. de æta. & qua. cum bonæ. de do. & contu. veritatis. in fi. 9. q. 1. c. 1. & vlt. de ele. exc. poftulafti. & c. feq. ¨s. e. li. ne fe. va. c. vno. & aliqua collige ex his q̃ poft Inn. & Hofcripfi, de excep. cum inter. & c. fignificauerunt. ¶ Quinto
4 æquiparant legiftæ excõicatum † ei, cui interdictum eft aquæ & igni, vt no. infti. de capi. di. §. minor. ff. de pęn. l. 2. §. 1. cuius loco fuccedit hodie deportatio. ff. ad legem Iul. pecul. l. 3. fed hi perdunt, q̃ iur. ciuilis funt. ff. de iniuft. rup. fi quis exhæredato. ergo arbitrari nõ poterit, qui eft actus ciuil. maximè quia excõicatio maior vr̃ pęna, q̃ illa. C. de apofta. hi qui fanctam. ¶ In contrarium principaliter inducitur de hæreticis. excõicamus. §. credentes, cuius verba ēt ad literam habentur in auth. credentes. C. de hęreticis. per quæ patet folum poft annum publica & ciuilia officia interdici excõicato, & tunc folum cũ excõicatus fuit
5 ꝑp caufam hær. ¶ Secundo fic, Iudæi † qui non funt, nec fuerunt de corpore ecclefiæ, & cum quibus Chriftiani in
ε feruitio habitare non debent. de Iudæis. ad hoc. & c. & fi Iudęos. tñ poffunt arbitrari, vt C. dè Iud. e. l. Iudęi. fortius
6 excõicati † qui fuerunt de corpore ecclefiæ, & adhuc funt de corpore ex habitu & radice. f. facri baptifmi, & nunquã amittitur, de diuor. quanto. ¶ Tertio, contra fuperius inducta de prohibitis excõicato inducitur, ꝙ multa funt ꝑmiffa excommunicato, quæ faltem facta valent, vnde valet carnale matrimonium ab excommunicato contractũ, de eo qui duxit in ma. fic igitur ordinis characterem confert, & recipit, & tenet ipfius profeffio. hæc patent de ordi. ab epifcopo. cap. 2. de fenten. excom. cum illorum. om-
7 nes iudiciales † actus, qui defenfionem refpiciunt, licite exercet. de calum. & veritate iurat, & ad illa licita procuratorem conftituit, appellat, appel. profequitur, & fuper illa iudices impetrat. hęc probantur. de iud. intelleximus. de excep. cum inter, vbi no. & cap. dilecte. & cap. fignificauerunt. & ca. fi. poteft etiam certo cafu teftificari, & iurifdictionem exercere, vt patet fupra eodem lib. de hæret. in fine. & c. fe. canonicos recipit. de refcrip. ca. de præben. pro illorum. Item contrahit, & ex contractu obligatur, de fent. excom. fi vere. 11. q. 3. qm̃ multos, non mirum igitur fi arbitrari poteft. An vero præfcribat, vel fibi præfcribatur, vide quod fcripfi, de offi. dele. prudentiam. §. fexta. in glo. hic Inno. ¶ Quarto, habeantur pro repetitis multa ex illis quæ induxi. ¨s. eo. lib. de fen. exc. decernimus. ad probandum excõicatum poffe teftari. ¶ Quinto, quæ poft Inno. fcripfi de iureiu. quintauallis. in gl. mag. per totũ. vbi potiffimè videtur innui, ꝙ arbitramentum fit quoddam extraiudiciale. ¶ Sol. puto per prima iura arbitramentũ, quod fit per modum laudi, vel fententię non valere, fi per publice excommunicatum factum eft, nec etiam valuiffe tale compromiffum, faciunt ad hæc vltra prædicta, quæ fcripfi poft Compo. de vno ex pluribus compromiffarijs datis ad eligendum publicè excommunicatum. de ele. in caufis. fuper gl. ergo fi. in fi. & quod no. Archid. 2. q. 6. a iudicibus fuper prima gl. quando vero dicatur publice excõicatus, vide no. de fepul. c. 1. in. vl. gl. in cle. ¶ Ad alleg. in fi. rñdeo illa vera, qñ arbitrator effet fimplex mediator vel profeneta, ex cuius ordinamento partes adinuicem

componerent, ita q contractus confirmaretur ex ipsarũ partium expositione non ex arbitramento vel pronuntiatione illius, ad §. credentes. concedo argumentum quo ad quædam de ibi expressis, sed non quo ad omnia, quod quisque studens bene aduertens intelligit. decre. autem ad probandum non requirit lapsum anni. vnde quo ad casum nostrum sufficit illum publicè excommunicatum, etiam intra annum, & est simile, quod scripsi, de cle. non resi. ex tuæ. super ver. remoueat. Ad l. Iudæi. respondeo, q Iudæi
8 † non sunt hostes nostri, cum in suis superstitionibus per ecclesiam & imperium tolerantur, vt ibi. 23. qu. 8. dispar. de Iudæ. sicut iudæi. Viuẽtes ergo iur. Romano inter suos arbitrari possunt, vt ibi. & licet illorum secta sit reprobata, ita q illi legari non posset. C. eo. tit. l. 1. singularibus. tamen posset legari. ff. de re. du. cum senatus. Ad allegata tertio patet respõsio de matrimonio primo, quia illud inter infideles contrahitur, de con. & affi. de infidelibus de diuor. quanto. de ordine facit pro & contra, quia valet quo ad caracterem, sed non quo ad executionem, q possit se defendere non mirum, vt in c. intelleximus. in fi. c. de hæ. sup. eo. li. faciunt pro, quia speciale in causa fidei, ergo eius contrarium est regulare.

REGVLAE IVRIS CIVILIS huius literæ D, sunt hæ.

Vlpianus Lex *XXIX.*

Diuus Pius rescripsit, eos, qui ex liberalitate sua conueniũtur, in id quod facere possunt, condemnandos.

Idem. Lex *LXII.*

Domum suam reficere vnicuique licet, dum non inuito officiat alteri, in quo ius non habeat.

Papinianus Lex *LXXXIII.*

Donari videtur, quod nullo iure cogente conceditur.

SVMMARIVM.

1 *Donatio vltra legitimum modum, quomodo temperetur.*
2 *Episcoporum quæ præcepta Christianos obligent.*
3 *In votis honestatis ratio maxime habenda.*
4 *Malum iustius prohibetur, quam bonum præcipiatur agi. Nemo inuitus bene agere cogitur, ibidem.*
5 *Ornatus mulierum qualis iuste ab episcopis prohiberi possit.*
6 *Potestates duæ si aliquid præcipiant, semper maiori obediendum, vt potius Deo quam hominibus satisfiat.*
7 *Præceptum ne, an votum magis quempiam obliget.*
8 *Statutũ episcopi ex causa factũ de sui natura bonũ est, & valet.*
10 *Fucatio, qua vtuntur mulieres, an de sui natura sit mala.*
11 *Mulieres non nuptæ statutis super ornatu a principe factis maxime tenentur obedire.*
12 *Nuptæ quõ & quando debeant ornari iuxta statutorum edicta.*

REGVLA XXVI.

Ea, quæ à iudice [Non spectant] Et hoc constat, facit ff. de re iudi. contumacia. §. contumax non vi. ubi vero dubitatur, tenetur quis ire allegatur priuilegiũ. ff. de iudi. si quis alienam. & in Dy. q dic, ut no. de accu. ueniens. in gl. f. ¶ Prima gl. dicit, unde sumpta. & ponit exẽpla. secundo dicit regulam ẽt in bono, quod fit in alia locũ hẽc, & q loquitur in alias iudice, quærit tertio, & ponit duas opi. contrarias. quarto signat contrariũ & soluit, quanto dicit in spiritualib. q pendent ab ordine non loqui regulã. ¶ In prima gl. ibi [factum a iudice] sequtur, q ad officium eius non pertinet, ratũ non est, & ibi [scimus] dona
1 tio † ultra legitimũ modum non insinuata irritatur in eo qđ est residuũ. & ibi. §. si plures. cuius casum habes in pręde. c. 1. de arbi. ¶ In prima gl. ibi [ius dicere] Dy. ponit exemplum in eo, qui dedit tutorem non sibi subiectũ, uel alicui pupillo non sibi subdito. ff. de excu. tu. l. scire oportet. §. si. de tu. & cur. da. ab his. l. ius dandi. & ibi non dr̃ iudex. alle. lo. mo. ff. de leg. 3. l. intestato, & si sec. uen. loci. §. competit. & ibi [decem tantum potest.] Quid si bẽne poterat iudicare de 20. sed petebantur sola 10. & condemnatur in 20. pro & contra, quod sequitur in glo. ut sic sit idem non posse ex limitatione iurisdictionis, & ex licitatione petitionis. Iac. de Are. utroque casu tenet op. Ioan. & Accur. quasi sua ipsius iurisdictio sit, quod petitum non fuit. ff. communi di. ut fundus. & ibi Laur. & Guil. in spe. de sen. prolati. §. iuxta. uer. Item q ex nulla ratione quantitatis. & omnino uide quod ibi dicam, & ibi in uer. sequ. tractatur quid de indiuiduo. Huic opinioni concordat, quod no. Bar. post Tanc. in domin. 68. ubi tenet, q si delegatus misso in possessionem in reali adiudicat anno finito possessionem & proprietatem, tenet sententia in possessione, licet non teneat in proprietate per iura hic allegat. & ibi [indulgentiæ] secundum unam lecturam, ibi no. & ibi in ult. gl. & supra de consuetudine quanto.

QVAESTIO.

Hæc regula facit ad quæstionem hic disputatam per fratrem Vbertũ, q̃ sic ad literam proponebatur. Eps. vel alter superior præcepit, vel statuit, q propter honestatem melius conseruandam nulla mulier suæ iurisdictionis vtatur ornamentis fucati coloris, siue auri, siue argenti, vel gemmarum vltra certam mensuram, contrafacientem excommunicauit, quæritur, vtrum quælibet contrafaciens hanc pœnam incurrat. Disputationem autem & solutionẽ quæ satis placent, ad literam hic ponam. Ad materiam tamen videre potes, quod scripsi ne cler. vel mona. super rubri. Inducentur autẽ 5. rationes ad affirmatiuam, & tollitur vnum obstaculum. Secundò ad negatiuam aliæ 5. Tertiò ponitur euidentiale, & soluitur quæstio distinguendo. Quòd ergo quælibet contrafaciens ligetur, sic probatur,
a iuxta hoc episcoporum † præcepta quemlibet ad obediẽdum ligant, q si non fecerit, punitur, sed hoc epi præceptum est iustum, ergo ligat, & cõtrafaciens pœnam incurrit. Maior patet, de ma. & obe. si quis venerit. & c. ois princeps. de sent. exc. à nobis. & c. omnis Christianus. Minor autem patet, q autẽ hoc præceptum sit iustum ex pluribus potest probari. Illud. n. præceptum est iustum, quod diuinæ scripturæ concordat, sed hoc præceptum scripturę diuinæ, s. doctrinæ apostolorum concordat, imò de ea assumitur. ergo &c. Maior de se patet, & probatur. 9. dist. per totum, non licet 11. dist. catholica. & c. vlti. 12. dist. præceptis. 36. di. relatum. 83. di. cum in præterito. 11. quæstio. 3. tunc vera. 14. q. 1. manet. Minor bene prob. 1. Pet. 4. c. vbi beatus Petrus de mulieribus loquens sic dicit, Quarum non sit extrinsecus capillatura, nec circundatio auri, nec indumenti vestimentorum cultus. & 1. ad Timot. 2. ca. de muliere scribitur, ornantes se non in tortis crinibus, aut auro, aut margaritis, aut veste preciosa. ¶ Secundo illud præceptum est iustum, & ideo obseruandum, quod inhonestatem prohibens ad honestatem reducit, sed hoc est tale. ergo &c. Maior probatur. 4. distinctione. erit autem lex. In motibus enim nostris, & etiam in iu. non solum attenditur iustitia sed etiam honestas, ideo multa sunt quæ licet de sui natura in Liustitiæ non sunt mala, prohibentur tamen propter honestatem. de vi. & ho. cle. cap. officia. ad hoc de spon. iuuenis &c. ad audientiam. 35. quæstione 2. porrò. imò etiam in votis † attẽditur honestas. extra. de voto. magnæ. ibi quid deceat secundum honestatem &c. Minor satis patet, q ornatus talis mulierum ad inhonestatem & vanitatem tendit. de cons. di. 5. fucare coloribus. vnde B. in apo. dicit, Ex cordis thesauro, sine dubio procedit, quod foris apparet vitiorum vanum cor vanitatis notum ingerit corpori ad exteriora superfluitas interioris vanitatis indicium est. Præceptum igitur hoc prohibens ad honestatem reducit, ergo iustum. ¶ Tertiò illud præceptum iustum est, quod prohibet id, quod est peccatum, vel prouocatiuum peccati, sed talis mulierum ornatus est peccatum & prouocatiuum peccati, ergo præceptum illud prohibens iustum est. Quod prohibitio pec

cati

ati sit iusta, probat de consti. nam concupiscentiã. de of. ord. c. 1. & 3. di. ois lex. & p̃. c. 1. 9. dist. 13 di. ꝓhibete fratres. 11. q. 3. imperatores. 3. q. 1. multi. 83. dist. p totum. 23. q. 4. ecce. & q. 6. ꝙ errauerat. cum simi. immo iustius malũ † ꝓhibet, q̃ præcipiatur bonum, qa nemo inuitus bñ facere compellit, sed male facere ꝓhibetur. 13. q. 5. ad fidem, ꝙ autem iuste ꝓhibeat, illud etiam quod ꝓuocat ad peccatũ, ꝓbari potest, de vi. & ho. cler. clericum. vt de coha. cle. & mulie. c. 1. 32. dist. inter. dixi 23. q. 4. est iniusta. C. si man. ita venierit, ne ꝓsti. l. vlt. Item ꝙ ex quo licite ꝓhibetur peccatũ, ꝓhibent oĩa, per q̃ peruenitur ad illud, accedat e. ti. cum qd. ff. de spon. oro. & de fideius. cũ lex. Quod aũt ornatus seu talis cultus mulierum sit quoddam incentiuũ & ꝓuocatiuũ libidinis, satis docere põt experientia ab vnoquoq;. Naturaliter. n. plus appetit pulchra q̃ deformis, ornata q̃ inculta. vt no. 14. q. vlt. c. ul. concordat illud puerb. 7. c. Ecce mulier occurrit illi ornatu p̃parata ad capiendas aĩas. vnde Hier. ad Nepotianum, Quid in facie christiana purpurissimus & cerusa, quorũ alterũ est rubor genarũ & labiorũ, quo utit, alterum candor est oris & colli, q̃ sunt ambo iuuenũ ignis fomenta libidinum, & impudicæ mentis indicia. Fuit ergo p̃ceptũ bonũ, qd carnalẽ cõcupiscentiæ uiã p̃cludit, ne mors ingrediatur per fenestras nr̃as. 16. q. 2. uisis. cum non solũ a malo, sed ab oĩ specie mali p̃cipiat Apl̃s abstinere. extra. de ui. & ho. cle. cum

6 ab oĩ. ¶ Quartò, ornatus † talis nõ solum est ꝓuocatiuus pct̃i, sed ẽt per se uĩ esse peccatũ, qa est contra p̃ceptũ diuinæ legis, & contra doctrinã apostolorũ, ut s̃. Itẽ contra euangeliũ. Luc. 16. c. ubi diues, q̃ induebat purpura & bysso, sepultus dr̃ in inferno, de quo Greg. Si cultus p̃ciosarũ uestiũ non esset in culpa, sermo Dei non tam manifeste exprimeret, ꝙ diues indutus purpura & bysso descendit ad inferos. no. 11. q. 4. in summa. quod ẽt bñ ꝓbat authoritate beati Cypriani, q̃ super prima ep̃la Petri ubi s̃. de talib. dicit, serico & purpura indutæ Christũ sincere ĩduere nõ põt, auro & margaritis adornatæ & monilibus, ornamẽta mentis & corporis perdiderunt, hoc aũt esse non põt, nisi per peccatum mortale. Item dicit idẽ Cyprianus in libro de habitu uirginũ. Nõ uirgines tm̃ aut uiduas, sed ẽt nuptas puto & oẽs oĩno feminas admonendas, ꝙ opus Dei & facturã eius & plasma adulterare nullo mõ debeant adhibito flauo colore, uel nigro puluere, uel rubore, aut quolibet linimento naturã corrũpente medicamine, & postea infra subdit. Manus Deo inferunt, qñ id, quod formauit, reformare contendunt. Impugnatio ista est diuini operis, & p̃uaricatio ueritatis. Deũ uidere non poteris, qñ oculi tibi nõ sunt, quos ille fecerit, sed diabolus infecit. Dei inimico te cõputa pariter cum illo arsura, sed hoc alicui non debet nisi pro mortali peccato, ergo talis ornatus est mortale pct̃ũ, bñ hoc asserit Aug. ad Possidonium, de con. di. 5. fucare colorib. bene fa. 4. regum. 9. c. uersi. Detestabilis mulier illa Iezabel pinxit oculos suos stybio, & ornauit caput suum, q̃ de turri p̃cipitata est. & Hie. ad Nepotianum, Ornatus iste nõ dñi est uelamen, istud antichristi est, qua fiducia erigit ad cęlũ uultum, qñ conditor nõ cognoscit. Quintò excõicatio ligat, ubi adijcit actui, cuius dispositio pertinet ad potestatem, seu iurisdictionem ecclesiasticam, sed hic excõicatio est talis, additur. n. ornatui, seu habitui mulieris. ergo &c. Maior satis est no. minor uero. s. ꝙ talis actus, uidelicet ornari, uel tali habitu propter honestatem seruandam non uti, mandare pertineat ad ecclesiã satis patet. extra de iudi. in nonnullis. 30. di. quicunque, & c. si qua mulier. quod traxisse uĩ originẽ a lege diuina. legitur. n. Deuter. 22. c. non induatur mulier ueste uirili, nec uir ueste muliebri. & Apostolus mulris habitum disposuit. 1. ad Corin. 11. uir orans aut propherans uelato capite deturpat caput suũ, mulier orans aut prophetãs sine uelato capite deturpat caput suum. & infra, si uir comam nutriat, ignominia est illi, mulier uero si comam nutriat, gloria est illi, qm̃ capilli pro uelamine ei dati sunt. ad hoc. 21.

q. 4. ep̃i. sed nec defendit mulier, si maritus ei contrariũ p̃cipiat, ꝙ sic ꝓbat. Vbicunq; in contrarijs p̃ceptis maior

6 & minor † potestas cõcurrit, semper est obediendum maiori potius, q̃ minori. Hoc bene probatur 8. di. q̃ ecclesia. 11. q. 3. q̃ resistit. sed certum est, ꝙ maior est ep̃s q̃ maritus, qa est p̃latus viri. 11. q. 3. si autem nobis. ergo magis obediet mulier ep̃o & eius statuto q̃ marito contrarium mandanti. ¶ In contrarium sic ꝓbat. Non valet statutũ, vel sñia alicuius super eo, quod ad eum, vel ad eius officium non spectat, sed ornatus mulierum vel modus ordinandi non spectat ad ep̃m, ergo super eo non potuit statuere, vel disponere aliquid. Maior probat hic. 96. dist. bñ quidem. & no. 11. q. 3. in summa. Minor patet, quia ornatus mulieris solius viri arbitrio vr̃ esse permissus. de con. di. 5. fucare. 33. q. 5. quod Deo. est enim vir immediate caput mulieris, ea. ca. & q. hæc imago. 32. q. 6. non mœchaberis. non ergo mulier ligabitur statuto vel sñia, q̃ non valet. ¶ Secundò, statuta ep̃orum q̃ absorbent iura aliorum, non valent, nisi ipsi, quorum ius læditur, consentiant, vel nisi saltem sint p̃sentes & taceant. extra. de. lo. & con. vestra. de his q̃ fiunt a præl. c. vl. at. de ma. & ob. c. vl. sic sñia etiam alteri ĩ iudicio nõ existenti non præiudicat. de re ind. cum super. & c. q̃uis. cum sua materia. sed istud statutum absorbet ius maritorum, ad quorum arbitrium pertinet ornatus vxoris, ergo nõ valet, nec mulieres potuit astringere maxime cum non dicat, ꝙ viri consenserint. ¶ Tertiò, lex non dẽt esse talis, q̃ scãdalum inducat vel alicui laqueum inijciat. de testi. spo. literas. 27. q. 1. de viduis. n. 4. di. erit autem. & in proœmio huius libri, imò propter scãdalum vitandũ alias licita dimittunt & ꝓhibentur. & qñq. illicita tolerãtur, de no. ope. nun. cum ex iniuncto. e. tit. qui scandalizauerit. de vi. & ho. cle. Deus qui. de cle. coniuga. cum olim. de regulari. c. vlt. 12. di. nos consuet. 4. di. denique. 50. di. vt constitueretur, cum si. sed marito scandalum infertur, cũ contra voluntatem suam mulier deponit ornatum. in p̃. c. quod deo. pari. mulieri laqueus inijcit, qa perplexa nescit, an obediat magis ep̃o, vel marito. 13. di. verum. ergo tale statutum est malum. ¶ Quartò, hm̃oi statuta, quantũ fieri potest, interpretanda sunt s̃m ius cõe, extra. de cõsuetu. ca. cum dilectus. sed ius cõe est, ꝙ vxor potius obediat viro, q̃ alteri in his, q̃ de sui natura non sunt mala. 33. q. 5. voluit itaque lex. & ꝙ ornet se ad voluntatem viri. in p̃. c. quod Deo. & c. fucare. ergo interpretabitur statutũ, nisi vbi contrarium velit, cuius tanq̃ maioris auctoritas intelligetur excepta, de iur. iur. venientes. & si ep̃s statuens aliter præcise intellexisset, sñia tanq̃ errorem continens s̃m talem intellectũ non valeret, de sñia excõicationis, p tuas. arg. eorum, q̃ no. 4. q. 5. quisquis. in gl. sed pone. ¶ Quintò sic probatur, proprium votum est magis obligatorium, & magis astringit ad sui obseruationem, quam ad superioris præceptum, argu. ad hoc. 17. q. 1. qui bona, quæcunque enim, quæ possunt præcipi de sui natura, possunt moneri, sed non oĩa, quæ possunt moneri, possunt præcipi. 32. q. 1.

7 integritas, ergo fortius & amplius est † votum, quam præceptum, sed mulier proprium votum factum etiam de viri licentia non potest iuste contra viri voluntatem exequi, quod magis videtur, ergo nec præceptum seu prohibitionem, vbi saltem illud, quod prohibetur alias de sui natura non est malum. Hoc aperte probatur 33. qu. 5. manifestum. & cap. noluit. Quòd autem talis ornatus, maxime vestium, de sui natura non sit malus, probatur bene Iudit. 10. cap. vbi dicitur in princi. de ea, quæ induit se vestimentis iocunditatis suæ, tulitque sandalia in pedibus, assumpsitque dextrariola & lilia & inaures, anulos, & omnibus ornamentis suis ornauit se, & Esther. 2. c. vbi ipsa hæc sancta simul cum alijs vtebatur ad ornatum oleo myrrino, idem de myrra & quibusdam pigmentis & aromatibus & mundo muliebri, ꝙ sanctæ dominæ non fecissent si peccatum fuisset. 37. di. qui de mensa. 7. q. 1. omnis qui. 9. qu. 3. Lugdun. faciat ad hoc, ꝙ vsus rerum non est

in culpa sed abusus.41.dist.c.1.& c.dicit.& §.ult. & uide
in Hie.ad Exuperantiū.B.& ad Saluinā.B.¶ Sol. ad eui-
dentiā illius q̄stionis primò uidendum est, utrū talis orna
tus sit peccatū,ad quod distinguendū est inter ornatum
uestium & hmōi fucationem,de qua loquitur Cyprianus
in p̄d. auctoritate sua de habitu uirginū, cum sit species
fictionis,seu adulterina fictio, non potest esse sine pecca-
to,ut bene patet per Aug.in prin.c.fucare.de con.d.5.nō
tñ semper cum peccato mortali,sed solū qñ sit propter la-
sciuiam,uel in contemptū. in quibus casibus loquit̄ Cy-
prianus,sed tñ est sciendū, ꝙ aliud est fucis fingere pul-
chritudinem non habitā,quod non licet,aliud occultare
turpitudinē ex aliqua cā maxime extrinseca, vt infirmita-
te uel hmōi prouenientē, quod est licitum. unde Aposto
lus.1.ad Cor.12.Quæ putamus ignobiliora esse membra
his honorem abundantiorem circundamus.Ornatus aūt
aliter superfluus ut uestiū, & huiusmo. in nō nuptis mulie
ribus est peccatū mortale,si fit ad placendū uirorū aspe-
ctibus,& ad concupiscendū,cum illud sit prouocare incē
tiuū peccandi.Vnde Chrysost.de contemplat.Si se mulier
decorauit,& ad se uisus hominū ꝓuocauerit, extremam
uindictā sustinebit,ēt si nullā plaga intulerit ueneni eius,
obtulit enim,& si nullus fuit, q̄ biberat,inuentus.Si ex uani
tate pp quandā iactantiā,ut fortè bene inductæ reputent̄,
saltē ueniale.Coniugata aūt si se ornet ex causis prædictis
similiter,sed si se ornet hac intentione,ut placeat uiro,ne
per eius contemptū labatur in adulteriū,pôt hoc facere si
ne peccato.Vnde Apost.1.ad Cor.7. Mulier, q̄ nupta est,
cogitat,q̄ sunt mundi,quomodo placeat uiro.& Aug. di-
xit ad Possidonium,nolo ut te ornamentis aurt uel uestis
perperā habeas in prohibendo sn̄iam,ubi tn eos,qui neq;
coniugati sunt, neque coniugari cupientes cogitare de-
bent qualiter placeant Deo,illi autem cogitant,quæ sunt
mundi.s.quomodo placeant uel uiri uxoribus uel mulie-
res maritis secundum Tho.in 2.2.q.198.art.2. ex quibus
8 sic dico,ꝙ statutum † epī ex causa tactū de sui natura bo-
num est & ualet, & ideo quęcunque eis utitur saltem ad
fingendam pulchritudinem quam non habet, incidit in
9 pœnam,quia cum fucario † de sui natura sit mala, merito
10 potuit prohiberi, in † quo nec uxor debet obedire uiro.
31.q.3.nec semper.cum si.& sic loqtur ca.fucare.Circa a-
11 lia aūt ornamenta dico, ꝙ quælibet non nupta † tenetur
ꝑcisè obedire statuto.8.q.1.sciendum,11.q.3.q ergo,& c.
qui resistit.23.q.1.quid culpatur. ꝙ & si mulierib. possit
esse ornatus sine peccato mortali, ius tñ præcepti trans-
gressionem facit mortalem.14.q.1 quod pręcipitur.Circa
12 nuptam † autem dico.ꝙ aut uir consentit expresse, uel ta
cite,non præcipiendo contrarium,aut expresse prohibet
ne uxor statuto obediat.In primo casu debet mulier serua
re statutum,alias incidit in pœnam,quia tunc non subest
infrascriptum impedimentum quoad statuti obseruantiā
non tenetur.In secundo casu,ubi.s.uir contrarium præci
pit,quantum in affectu proprio debet uelle obedire sta-
tuto.Sed in effectu potius obediet uiro,cuius obedientiæ
immediatè & principaliter est astricta, contra cuius uiri
uoluntatem tale statutum in his eam nō potuit obligare,
sicut aperte probatur in s̄.alleg.& maxime.33.q.5.mani-
festum.hæc imago & c.uoluit,& c.quod Deo pari.

S V M M A R I V M.

1 *Ad Papam cum appellatum est in maioribus causis, si appellatio ni sit renunciatum, quis futurus sit iudex.*

2 *Iurisdictio licet ex conditione competat, an exercitium etiam competet.*

3 *Iurisdictio impediri, aut eius exercitium quatenus possit.*

4 *Iudex suspectus non recusatus non dicitur impotens.*

REGVLA XXXI.

Eum,qui certus. Dy.ponit exemplū.per
l.ff.de ædil.edic.l. 1.§.
autem.& §. si intelliga
tur.& l.si tamen.§.ei qui seruum.ubi emptor scit,uel scire
debet rei uitium, per venditorem certificandus non est.
¶ Primo gl.ponit exempla.Secundò s̄.de illo qui certus
esse debebat.Tertiò tractat de canonico,qui scit ecclesiā
vacare,& alleg.concordā. ad regulam. Quartò arguit ad
quæstionem.In gl.1.ibi [sed & si pupillus] si palam pro-
scriptū est,ne cū institore contrahatur, nō auditur dicēs
se ignorasse.& ibi [denunciasse] vide de offi.deleg.prudē
tiam.in 4.gl.in fi.In prima gl. ibi [quanto minoris] si nō
ignorabat,agit,ēt si venditor sciens seruiturem, vel vitiū
diceret se nolle teneri noīe seruitutū, vel vitiorum,hoc e-
nim generale pactum non trahitur ad illa, quæ venditor
sciuit.ff.de ac.emp.& ven.l.hoc autem,& facit, quod ibi
no.Dy.& dixi post Vinc.de pœ.& re.cum infirmitas. in fi.
& vide in spe.de emp.& ven.§.videndum,ver.quid si ven
ditor equi.& ver.sequentib.& ibi [l.denuntiasse] Dy.hāc
l.signans per contraria ad regulam soluit,ꝙ in his, quib.
necessaria est denuntiatio,non sufficit scientia, vbi vero
sola scientia est de substantia.non requiretur denūtiatio.
In dubio p̄sumendum est potius scientiam,q̄ denuntiatio
nē esse de substantia,cū denuntiatio fieri soleat, vt incer-
tus certificet̄.ad hoc ff.de pet.hęr.item veniunt.§.petitā.
& ff.quod vi aut clam.l.aut qui aliter.§.si forte.& in fi. &
Guil.in Spe.de sta.mo.ver.38.& vide quod ibi dictum.

QVAESTIO.

Hæc regula facit ad quęstionem,quam disputaui,quę sic
proponebatur.Ad cām delegant̄ duo cū clausula,ꝙ si am
bo,altero ex ipsis collega vere impedito,sed de impedimē
to fide non facta,procedit alter,quæritur,an valeat ꝓces-
sus.Ad affirmatiuam primò. Ad negatiuam secundo in-
ducam sex rationes,& opiniones. Tertiò soluens distin-
guā duo mēbra,& sic opiniones cōcordabo.Quòd valeat
ꝓbo,satis est,ꝙ is contra quē de veritate cr̄is inq̄ritur,sit
vere infamatus,licet non prius fiat fides de infamia, vt te
nent Host.Pe.& Abb.de acc.cum oporteat.& c. qualiter.
& Guil.in spe.de inquisi.§.nūc tractemus. ver. hic autem
scias.& dicas hæc vera in ordinatio,dico idē in delegato,
ex quo pars nō resistit.de accu.c.2.li.6.sicut ibi sufficit exi
stentia infamiæ,de qua fides fieri possit,sic sufficiat existē
tia impedimenti,de qua nunc, cum de ꝓcessu q̄rit, fides
fieri possit ad instar eius, quod de conseruatore dicim' es
se,ꝙ nunc constat offensam, q̄ puniunt, fuisse notoriam,
de hoc eo.tit.c.1.& vlt.li.eo.¶ Secundo video,ꝙ quo ad
reuocationem attentatorum satis est,ꝙ nunc cōstet de e-
xistentia causæ app̄ōnis interpositæ antè sn̄iam, q̄ tunc
erat,licet tunc de illa non constiterit,de ap.non solum. li.
eo.sicut ergo existentia cāæ ibi,de qua nūc constat,ex tūc
abdicauit iurisdictionē iudicis a quo,in iudicē ad quē, ita
existentia impedimenti iurisdictionem transtulit in colle
gam ex tunc vi claus. ¶ Tertiò sufficit existentia reserua-
tionis,vel gratiæ licet ignorent̄,de p̄b.si post q̄. & c. si bñfi
cia.e.lib.¶ Quartò sufficit existentia perpetui impedimē
ti in primo m̄rimonio,licet de illo non sit facta fides, vt va
leat s̄.n,dūmodo nunc de illo fiat fides, de eo q duxit in
ma.c.2.¶ Quintò sufficit existentia cr̄is hæresis paterꝗ
vt filius ex tunc censeat̄ sui iur.licet nūc tñ de illa cōstet.
de hære.c.2.in fi.li.6.ita ergo sufficiat existentia impedi-
menti,vt per illud extunc censeatur collega solus fuisse iu
dex,licet fides tunc facta non fuerit,sicut sufficit hr̄e iura
incuria,licet non exhibeant̄.de ele.cupientes.ver.electos.
& no.ibi in gl.vlt.primæ partis.¶ Sextò probat hæc dec.
prudentiam.super qua plus fundat̄ opinio contraria, nā
apertè innuit horū alterū sufficere, ꝙ constet de impedi-
mento,vel ꝙ constare possit ibi, vel alias de eodē canoni-
cè cōstare nō poterit.ergo ex quo nūc constat, iudicē tūc
impeditum,ergo patet vi claus. collegam tunc procedere
potuisse.& hanc partem tenet Ino.in dec.prudentiam ex
quo partes non resistunt.Hoc etiam tenet Archi. licet in
casu dissimiliter,cum eadem ratio sit in decr.cum plures.
eo.lib.eo.titu.vt veritate manifestata cedat opinio.8.dist.
veritate.¶ Quòd nō valeat,ꝓbat aperte,decr.sciscitatum.
de

de rescr. primo. in quantum ibi repetitur hoc verbũ con-
stiterit. Itẽ quia ibi ponitur determinatio dumõ, qua de-
terminatione non seruata non vr pp solã existentiam im-
pedimenti collegã esse iudicem, cui conuenit. eo. tit. super
literis. ibi, deleg. postquã si. super hoc fu. fa. si. & ex contra
rio sequeretur absurdum, qđ deleg. ante præsentationem
rescripti, ex quo vere iudex est, ꝓcedere posset. cõtra id,
de ap. super eo. 2. & in extrauag. Bon. iniũctæ. imo nec suf
ficeret rescri. nunquã exhibitũ probari per testes ꝭm verã
opinionem, q̃ recitare soleo. de priuileg. cum olim. 1. ad fi.
2. gl. ¶ Secundo vr qõ. casus, de off. dele. si contra vnũ. lib.
eod. Non. n. sufficit existentia impedimẽti, vel suspicionis
collegæ, vt collega ex vi clausulæ in principali procedat,
nisi prius pronunciatum sit super illa. ita nec sufficit exi-
stentia suspicionis, vt nunc per illam impediatur potestas
subdelegandi. vt s. eo. tit. iudex. in prin. lib. 6. ¶ Tertio ar-
guendo de ap. tripliciter ꝓbatur sic, iudex ap. interpositæ
ante sñiam iudex est principalis causæ, sub conditione. s.
si bene appellatũ est, & tñ de illa conditione prius consta
re dẽt. de ap. vt debitus. nec alter etiam de consensu par-
tium posset de principali cognoscere. de fo. cõ. Romana.
2. respon. lib. 6. Ergo idẽ in proposito, ꝙ vnus solus iudex
est sub conditione. Item ad inhibitionem faciendam per
iudicem appellatio. non sufficit negotium deuolutum, ni-
si constet deuolutum, de app. Rom. §. si vero. li. 6. Item cũ
appellatum est ad Papam in maioribus casibus, & appel-
1 lationi † renunciatum est, iudex alias ordinarius est iudex
causæ sub conditione, si sine prauitate processum est, sed
prius de hoc inquiri debet, de elec. quamuis. & c. prouida.
lib. eo. per eundem modum potest induci. de sup. ne. præ.
c. si. lib. eod. ¶ Quarto video, quod ad collationem bene-
ficij curati faciendam habenti plura curata nõ sufficit exi
stentia dispensationis, nisi prius de illa constet. de off. ord.
c. ordinarij. §. conferendũ. lib. eo. sicut ergo ibi impeditur
potestas collatoris, sic & hic potestas iudicis fide non fa-
cta. ¶ Quinto bene facit ad hanc partem de hæreti. cum
sec. in fi. nam licet sint confiscata bona ꝑ existentiam cri
minis hæresis, apprehensio tñ fieri non potest, nisi hoc de
2 claretur. Sic licet iurisdictio † cõperat ex existẽtia cõditio-
nis, exercitium tñ non competit, nisi de hoc facta fuerit fi
des. & si dicas, quod illud illo casu est, quo requiritur sen
tentia. do instantiam per decr. pro humani. de ho. eo. lib.
in fin. Bene igitur dicunt iura requiri cãm rõnabilem, &
manifestam. de off. or. irrefrãgabili. §. ceterum. eo. tit. con-
querẽte. de vi, & ho. cle. monasteria. de censi. cum Aposto-
lus. §. prohibemus. de sen. exc. sacro. cum similib. ¶ Sexto
satis facit, quia iudicium alias esset in pendenti, quod esse
non dẽt. ff. de iud. non quemadmodũ. penderet. n. virtus
processus ex futura fide impedimenti, sicut ergo in ꝓcur.
ad iudicia non sufficit existentia reuocationis iud. vel par
ti non insinuata, de proc. mand. licet sufficiat in extraiudi
ciali. eod. tit. & lib. c. fi. & eod. lib. de præb. dudum. in fine,
sic & in hoc casu non sufficiat existentia impe. de illo fide
non facta. Hanc partem tenet B. in dec. prudentiã. in glo.
2. in fi. 3. 4. & pe. primæ partis, & Ho. in eadem dec. qui
dicit, cõsensum, vel taciturnitatem partiũ nil operari, cũ
prorogatio, de qua ibi loquitur Inn. habeat locũ in ordi-
naria iurisdictione non dele. ¶ Solutio. qõ proponitur de
impedimento, de quo tunc existẽte fides fieri põt, alias es-
set nullũ dubium, & soluẽdo distinguo. Aut impedimen-
3 tum † sine ope exceptionis impediens iurisdictionem, vel
exercitiũ erat perpetuũ, vel temporale ineuitabile, & tũc
siue id fuerit notorium siue non, dum tñ nec ipse coniu-
dex, nec aliqua partiũ de hoc quæstionem retulerit, valet
processus, & sit rõ, quia verum est, ex existentia conditio
nis illum iudicem esse, nec fit ibi per partes prorogatio iu
risdictionis, quæ cõpetebat, vt dixi, sed sola remissio pro-
bationis, & sic intellecta sit vera hoc casu prima opinio
Inn. & Arc. Aut est impedimentũ tale, in quo necessaria
sit exceptio, vel est impedimentum incommoditatis, vel
volũtatis, & his casib. non valet processus, & sit vera opi
nio cõtraria glo. & Ho. & huius rõ patẽs est, qa de primo
oportet cõstare ꝑ exceptionẽ oppositã, & ꝓbatã. & sic re
4 spõdet dec. si cõtra vnũ. e. ti. qa nõ hoc ipso qđ † iudex su-
spectus est, dr impotens, nisi pars recuset, ergo non prius
existit conditio clausulæ iurisdictionis exercitiũ transfe-
rens in collegã. Scđo casu incommoditatis, vt cũ nõ vult
perdere electionẽ, planũ est, qđ non ex incommoditate,
sed per excusationẽ existet conditio, & sic loquatur dec.
sciscitatus. ibi, dumõ maxime cũ tunc subdelegare possit,
& collega teneatur, clausula non obstante, subdelegatum
admittere. vt no. e. ti. coram. Tertio casu. s. volũtatis, neces
se est de illa cõstare, vel per contumaciam ipsius requisiti,
nõ veniẽtis, vel per apertã resistentiã, vnde cum nec aliter
dicaꝛ conditio existere in hoc casu, non prius iurisdictio
collegæ defertur, & his casib. non esset taciturnitas partiũ
remissio ꝓbationis, vt in primo membro, sed ꝓrogatio iu
risdictionis in exercitio, qđ in delegata non ꝓcedit, vt s.
dixi ꝭm Ho. & hac distinctione bimẽbri concordatæ sunt
opiniones, & soluta contraria, cuius dist. primum mẽbrũ
indubitate ꝓcedit iudice sciente impedimẽtum collegæ,
sed & ignorante, vr dubitãte vr idem. ar. l. 3. ff. de ma. vin.
& eorum quæ scripsi post Inn. & Ho. de præscr. c. cũ ex of-
ficij. & facit, quod no. de biga. nuper. nam si contra regulã
qua ꝑfertur veritas fauore sñiarũ. & ꝓcessuũ. ꝑfertur opi-
nio, fortius vbi fauor ille cõcurrit cũ regula, stabitur regu
læ. nec ob. ff. de acq. hær. l. ventre. & l. vl. §. 1. ff. de condi. &
de. multũ interest. cũ si. ad q̃ rñde ꝑ no. in ꝑ. §. 1. Itẽ heredi
tatis aditio plus respicit animũ. inst. de hæ. qua. ad fi. ff. de
acq. hære. l. is qui putat. sicut & contractus matrimonij. de
spon. tua. iurisdictionis exercitiũ plus respicit factum du-
mõ iure subsistere possit. Nec ob. decr. cũ super. eo. ti. quia
voluntas hic & potestas non sunt contraria. Io. And.

S V M M A R I V M.

1 *Exceptio rescripti papalis contra me impetrati a dicente se expulsum de possessione violenter per me, an veniat vt dilatoria, an vero vt peremptoria.*

2 *Contestatio ita animum contestandi exigit, vt in iudicando iudicantis animus requiritur.*

3 *Quæ in præfationibus dicuntur, in sequentibus repetita videntur. Subiecta sunt talia, qualia prædicata ibidem.*

4 *Contestatio per quæ fieri debeat.*

R E G V L A LXIII.

Exceptionem. Primo. n. glo. ponit exẽpla
& remittit. Scđo obijcit &
po. opi. quã non approbat
& soluit, reddendo tripliciter rõnem regulæ, & subdens
cautelam, quam improbat. Tertio ꝓrogat regulam ad re-
plicationem. In 1. gl. ibi [non vtique] sequitur, æstimatur
confiteri de intentione aduersarij, cum quo agitur q exce
ptione vtitur, & ibi [qui hominem. §. vlt.] loquitur in eo, qui
habebat exceptionẽ perpetuã, & soluens repetit, & sic nõ
liberatur ab illa inefficaci obligatione, qa eadẽ res nõ pe
rit &c. ¶ In 1. gl. ibi [quidam.] vt not. in Spe. de exce. §. vi
so. post prin. & similib. quas Dy. hic dicit nõ esse exceptio
nes iuris, sed facti, vel intentionis, & ibi dicit fateri, & qđ
dr ff. commo. l. si is. §. vlt. sic est speciale propter instã igno
rantiam soluentis, ne sit in damno. secũdum Io. mo. & ibi
[sint differentiæ] & h e casu intelligit Dy. hanc regulam
inducens. l. si quidem. C. de excep. 1. & 2. rñ. quod non pla
cet, vt sequitur in gl. & ibi [amplectenda] nec est necessa-
ria, dumõ stetur in meris exceptionibus, super quo vide
quod not. s. e. de lit. contest. c. 1. in gl. antepe. & ibi de con
fes. c. 1. in glo. 1. ver. ad positiones. & ibi [ita replicatio]
& fortius, vt dixi. de excep. a nobis. in summa replicatio-
num in quarto membro. & in fi. ff. de excep. l. 2.

Q V AE S T I O.

Huic regulæ coadaptemus q̃stionẽ Gof. tertiã, q̃ sic quæ
1 rebat. Impetrasti cõtra me scriptũ papale dicẽs † qđ te de
possessione violẽter deiecerã, citatus protestor, ꝙ non in-
tendo

tendo litẽ contestari, nec iudiciũ ingredi, & dico te falsũ
expressisse, cũ non violenter eiecerim, sed iudicis authori
tate vacuam possessionem intrauerim. q̃ritur, an hæc exce
ptio veniat vt dilatoria contra rescr. an vt perẽptoria con
tra actionẽ. Sed huic q̃õni congrue incidit venerial. 34. an
ꝓtestatio rei dicentis coram iudice & aduersario, qđ nõ
intendit litem contestari, impediat cõtestationẽ, ad q̃ ass
eius rñ. sufficisset, & hanc prius tractando est sciendu, qđ
satis plene ꝓsequitur illã Guil. in Spe. de lit. cont. §. 2. ver.
patet. ex p̃missis. Disputauit ẽt illam Azo doctor nr̃i iur.
Bo. can. & doctor meus in legibus D Mar. Sillima. sed pp
scripta in p̃. §. ver. patet, ex p̃missis breuiter pertransibo.
p̃mittens ꝑ quos disputata fuit. & ad negatiuam t. & ad
affirmatiuam scđo inducam, qđ tres doctores allegãt. ter
tio ponam quatuor solutiones, exprimendo q̃ placent. Et
ꝙ non sit facta contestatio, allegat. s̃ de spon. tua. s̃. ꝙ me.
causa. c. 1. 31. q. 2. Lotharius. 26. dist. diaconi. de rest. in in
te. c. 2. circa fi. de of. or. pastoral. de ele. Cumana. ff. q̃b. mo.
pig. vel hy. sol. si debitor. §. 1. fm Bar. ibi ꝑ ꝓtestationẽ re
manet ius pignoris creditori. ad idẽ ff. de vsu. sed si qđ. §.
fi. ibi, commoditas doliorũ non ptinet ad legatariũ, q̃a te
stator dixit, se nolle ad eũ ptinere. ad idẽ ff. de neg. ge. Ne
sennius. vbi pp ꝓtestationem matec repetit impensas. Itẽ
sicut in snia reqrit animus sniandi. ff. de arb. qualem ita
& in contestatione† animus contestandi. sed ꝓtestatio cõ
tratiũ animũ ostendit. ff. de pac. iurisgen. §. qđ ferre. ergo
ꝑ ipsam impedit cõtestatio fm Bar. ad idẽ ff. de codicil.
cõficiunt. §. fi. ff. de leg. 1. si mihi § interdũ. & l. si ita sit scri
ptũ. fm Guil. ¶ Ad contrariũ adducit, de const. cũ M. de
ap. solicitudinẽ. in fi. q̃ tñ facit ꝓ prima, vt ibi scripsi sup
gl. fi. nã facto vr̃ renũciare ꝓtestationi. e. ti. dilecti. & q̃nq;
contestat̃ litẽ, q̃ id nõ intẽdit. s̃. de dolo & cõtu. ꝓut. Item
cũ sibi videat̃ contrarius faciẽdo contra ꝓtestationẽ, nõ
est audiẽdus. de p̃sũm. literas. C. de mu. patri. ꝓfessio. li. 10.
fm Bar. Adducit ad idem ff. loca. l. antepe. §. locator. C. de
re iudi. ad solutionem. Item ar. ff. de condic. inde. si q̃s sci
ens. vbi animus nil operat̃. ad idem ff. de cond. ob cau. de
di. §. si q̃s quasi statulib. & C. e. si repetendi. & ff. q. mo. pig.
vel hypo. sol. sicut. §. pe. & qđ dicant ipsæ leges, vide i p̃ę.
ver. patet ex p̃missis. de cod. diui. §. licet. posteriora. n. prio
rib. derogãt, vt ibi. & C. de pac. pacta nouissima. ff. de pac.
si vnus. §. pactus. de leg. 1. l. si mihi. §. it. legatis. Bart. dixit
lit. contesta. non factam, q̃a iudex & aduersarius tacendo
vr̃ consentire. & dicit Tan. sic tenuisse & Hug. & Accu. sic
sibi rñdisse. sed ipse Accur. q̃ hoc not. C. de li. conte. l. vna.
in gl. 2. non innitit p̃dictæ roni de consensu iudi. & aduer
sarij. Idẽ dico de Be. q̃ hoc no. de lit. conte. c. vno. Et Vic.
de ele. Cumana. tenuit ẽt idem Azo legista. Dicit Mar. qui
busdam videri, ꝙ si iudex ꝓtestationem admisit, non fit
facta contestatio. Non ob. ꝙ postea sup principali rñdit,
q̃a cũ p̃missa ꝓtestatione rñdisse vr̃, q̃a q̃† in p̃fationib. di
cuntur, in sequentib. repetita dñr. & subiecta sunt talia,
qualia p̃dicata pmittũt. ff. de ver. ob. Titia. §. idem rñdit.
Nec ob. ll. p̃ eũ in contrariũ allegatæ, q̃a nulla ibi pręcessit
ꝓtestatio. Si aũt iudex reprobauit ꝓtestationẽ, tunc dica
tur facta contestatio. ff. de neg. gest. l. si aũt. §. si quocunque
mõ. ff. de compen. ꝙ in diem. si rõ. de contrario iud. tutel. l.
1. §. ꝙ ergo. vbi ꝑ iudi. reprobationem aufert actori com
moditas agẽdi, ita & hic vtilitas ꝓtestandi. Hoc fm Guil.
in p̃d. ver. patet exp̃sse. fuit opi. Ia. Bal. qui intellexit iudi
cẽ admittere, si non reprobat, dato ꝙ exp̃sse non admit
tat, sed taceat, all. etiam Gui. de censi. oli. & hoc ipsi Guil.
placet. sed p̃dictus Mar. indistĩcte. i. non distĩcto, an iudex
approbet vel non, tenuit litem cõte. q̃a reus debet hr̃e ani
mũ contestandi. in Auth. de exhi. reis. §. illud. Sed ex quo
ꝓtestatur deest animus. ff. de pactis. iurisg. §. ꝙ ferre. Nec
obst. p̃dictæ l. fi. aũt. §. ꝙ in diem. & §. ꝙ ergo, quia iõ ob
stat ibi exceptio rei iudi. q̃a lata fuit snia super illis, super
quib. lis fuit conte. nam reus asserendo se vti bona institia,
& postea obijciendo exceptionem compensationis, vẽ oẽ
auxilium sibi competens in iudicium deduxisse, vñ nõ mi
rum. sed in illis legib. obstat exceptio rei iudi. Inducit etiã
gl. auth. qui semel. C. q̃uo vel q̃n. q̃ incipit. s. talis. q̃ dicit
ꝙ iudex non põt cogere reum p̃cise ad rñdendũ, sed si di
camus, ꝙ reprobatio iudicis operet̃, ꝙ fieret contestatio,
iam seq̃tur eum posse compellere ad rũdendum, sed si litẽ
non contestetur, fiet missio contra eũ, vt ibi gl. prędicta. Et
hæc solutio dñi mei mihi placet coniuncta dis. Azo. q̃ seq
tur de actore. tenent idem Iac. de Ra. & alij, qui licet ꝓte
stetur contra protestationem rei, cum contestatio litis ab
aĩo rei procedat, vt dixi, protestatio actoris aĩũ rei nõ tol
lit, & sic lis contestata non erit. hoc ponit Cynus in præ. l.
vna. C. de lite contest. Azo doctor noster, de quo s̃. tenet
idem per rõnem animi, qui necessarius est, vt s̃. allegat̃ de
elec. dudum. 2. de lite contest. c. vno. & C. e. ti. l. vna. & ma
xime si rñsio facta fuit incontinenti post protestationem,
quia inesse vr̃. ff. si cer. pe. l. lecta. s̃. de ele. officij, licet si ex
interuallo protestationi renunciasse vr̃, de of. del. gratum.
hoc dictum placet Ho. vt patet in di. q̃ posui s̃. de consti.
cum M. super gl. hic ergo, q̃uo aũt rñdetur fm Inn. ad id,
ꝙ opponitur, protestationem contrariam facto, scripsi in
præ. dec. vni. de lit. conte. super gl. & in regula, in genera
li. j. eo. pe. col. ver. sed quæro. Nunc redeundo ad princi
palem quæstionem Gos. in qua breuiter pro & contra po
nitur solutio, & ipsius declaratio, & licet videretur ista q̃
stio sopita per ea quæ dicta sunt s̃. ipse tñ ad partem, ꝙ ad
mittatur vt dilatoria, & ad elidendum rescriptum non ad
ordinãdum iudicium inducebat, ꝙ protestatio in multis
casibus multum operabatur, & defendebat ne noceret, ꝙ
agebatur, allegabat 28. di. diaconi. & iur. x̃. in prin. allega
ta. In contrarium inducebat, ꝙ ista contingit principale
negocium, ergo admittenda vt peremptoria, & sic fit litis
contestatio. C. de præscrip. lon. ten. l. emptor. C. de excep.
si quidem. ff. de int. ac. l. si filius. §. exceptionibus. habet. n.
4 fieri contestatio† per narrationem negocij principalis. C.
de lit. conte. l. vna. C. de iu. l. rem non nouam. nec dici põt
ista dilatoria, quæ præcedere habet litis contest. C. de pro
ba. exceptionem. 3. q. 6. §. exceptio. ff. de adult. si maritus.
§. præscriptiones. nec multum operatur in hoc casu prote
statio propter facti repugnantiam, sicut si clericum irato
animo percutio post verba iniuriosa, protestando, quod
non facio animo iniuriandi, excommunicationis vincu
lum non euado cum verum sit, quicquid protestor, te pas
sum iniuriam. ff. de iniur. eum qui. §. si iniuria. all. etiam
de consti. cum M. Item si dicam me nolle intrare iudiciũ,
tamen aliquid propono de negotio principali, fit conte
statio, vel quasi. de dolo & contu. prout. Soluendo dice
bat, ꝙ quoties in iudicio quis proponit exceptionem, quę
ex sui natura sapit peremptoriam, si protestetur se nolle li
tem contestari, vel iudicium ordinare, sed rescriptum eli
dere, & causam differre, iudex non audiet illum tanquam
sibi contrarium per decr. solicitudinem de ap. in fi. C. de
fruc. l. t. ff. quando ap. sit. l. 2. §. t. Aduerte, nõ dicas Gos.
resistere his quæ dixi in proxima quæst. non enim dicit ip
se litem contestatam non obstare protestatione, sed dicit,
quod iudex non audiet illum. i. coget eum litem contesta
ri, non dico præcise, vt etiam dixi in solutione Martini,
sed per iur. remedia, scilicet missionem in possessionem,
vnde prout no. in dec. 2. de li. con. i. eo. li. ipse Gos. tenuit
per peremptoriam non fieri contestationem litis, vt ibi
diffinitum est. Placet ergo eius solutio sic intellecta, cui
est simile, quod dixi, de ap. solicitudinem, super vlt. glo.

S V M M A R I V M.

1 *Si Iudæus, paganus vel hæreticus baptizauit, seu leuauit, an contra hatur spiritualis cognatio. num. 5. & 8.*

2 *Hæretici an conferant sacramenta.*

Baptismum conferunt hæretici, ibidem.

3 *Patrini filios spirituales instruere tenentur.*

4 *Non baptizatus cur baptizet. & num. 6.*

7 *Cathechismus quid sit.*

REGVLA XXXVIII.

Ex eo non debet. ¶ Prima glo. ponit
exempla, secūdo di-
cit tria debere concur
rere, q perseueret, q non rōne officij id faciat, & q idem
sit capitulum, tertio inducit concor. & simile, quarto con
uertit regulā. ¶ In 1. gl. ibi alia, dicit idem q §. meminis-
se. de quo s. & ibi [si quis iussit.] loquitur in illo, q mihi
iusiurandum detulit, & postea renocauit, & nunc iterum vult de-
ferre, & ibi. l. vl. canon. 1. ver. ii. prox. al. & ibi [Iul. ait.] Si iu
dex in totum, vel in partem est hæres litig. datur alius iu-
dex, & ibi. [in fundo] mulier proprietaria ex facto mariti
non ventus vsufructu illū consecuta non opponit mari-
to culpam, ex qua lucrata est, & ibi [si ideo] sed repellitur
socer agens de dote, q ip redemptione ipsius de vinculis
fuit impensa. ¶ In prima gl. ibi [succubuit] hoc dicit, qa si
obtinuisset, certū esset ex illo legata non deri, vt in l. sta-
ti alle. §. si ex causa. & l. Titia. & vt dicit Dy. dicit testamē
tum inofficiosum, dicere vē testatorem non sanæ mentis.
ff. de inof. test. l. 2. & l. Titia. & de leg. 1. l. patronus. §. fi. &
consequenter innuit, cum nec hæredem instituere, nec le-
gata relinquere potuisset, ibi [ante suam] & si rūdetur ad
l. post legatum. ff. de his qui. vt ind. vel aliud est dicere te-
stamentum falsum, vel inofficiosum, & aliud minus solen
ne, quia primo casu perseuerando perdo legatum in secū
do non. Ratio, quia primo casu impugno non solum insti
tutionem, sed et legata, sed in scdo non, cum ex minus so-
lenni voluntate .i. non sufficiente ad institutionem possint
legata deri. Dy. & ibi no. vbi & hic Io. mo. allegans verba
intelligenda cum effectu, de cleri. non resi. relatum. hęc al
legatio non videtur bona, quia effectum non habuit, qui
1 succubuit, sed intellexit effectum ex perseuerantia.

QVAESTIO.

Hæc regula facit ad qōnem, q disputaui post dñum
Palmerium de pagano, Iudæo, vel hæretico qui fidem, vel
ecclesiam impugnat, vt ex nullo eccl'iæ sacramento cogna
2 tionem spūalem contrahat. erat aūt qō † talis. Baptizauit,
seu leuauit Iudæus, paganus, vel hæreticus, q̄ritur, an ex
hoc oriatur spūalis cognatio, qō tñ Palmerij fuit solum de
hæretico. ¶ Inducentur primo ad affirma. 5. secundo ad
negat. 6. tertio solutio proponitur, & contrarijs rñdetur.
Quod oriatur in effectu hoc solum inducebat, qa baptis-
mus tenet. de con. di. 4. constat. & c. se. de sum. tri. c. vno. §.
factū, probatur aliter scdo, & sic per actum, q impedit in
pagano leuando .s. patrino, nā cū catechismo contrahit
compaternitas, & cognatio. de con. d. 4. in catechismo.
de co. spi. c. 2. li. 6. q catechizatus adhuc paganus sit, pa-
tet. e. d. catechuminum. ergo & per actum, q paganus im
pendit leuando, vel baptizando, ead. cognatio contrahe
tur cum tertio, certum est, q per matrimonium contractū a
non baptizato contrahitur bigamia. 26. di. deinde. c. Acu
tius. ergo & cognatio. ¶ Quarto viro leuante fit vsor ip-
sius commater. tertia. q. 4. c. 1. & c. si quis vnus. de co. spi.
maritus. q tñ viro pagano posset esse non baptizata, & vi-
ro catholico esse posset hæretica, vt de diuor. quanto. & c.
3 se. ¶ Quinto non solum † baptismum sed et sacralia & alia
conferunt hæretici, q patet. 1. q. 1. dñs, declarauit & satis
not. 1. q. 1. in sum. & patet de scisma. c. 1. & de sacratalib.
patet, de sacramentis non iterand. c. 2. sepultus. n. per ma-
nus scismaticorum non exhumatur, vt ibi. ex quibus con
cluditur, cognationem contrahi. ¶ In contrarium induce
bat Palmerius, quia licet baptismus valeat, tñ est in detri
mentū concedentis, & illius respectu Deus illud detesta-
tur. 1. q. 1. q qd, & c. odit. & c. maledicta. vñ ergo demere-
tur, honorē spūalis cognationis non habeat, ad id de cō-
di. 2. pro dilectione, in fin. & esset absurdum, q inter fide-
lem & infidelem nō esset dissimilitu. so. inducit de sum. tri
nit. c. 5. ver. non. n. Item per idem. c. in fi. patet, diabolus
est ipsorum pater, quia facit filios spirituales, & sic diabo
li nepotes hre non possunt, cum in baptismo renuncient
diabolo & pompis eius sm Bal. ¶ Secundo constat, q ne
dum pagani dñtur membrū abscisum ab eccl'a. 23. q. 7.
quemadmodum nec participant et sacralib. inde est, q se-
pulti in cœmiterio eccl'iæ exhumantur. de hære. c. s. 3. rū.
lib. eo. Item spiritualis beneficij collatio ad ipsorum pcē
facta non valet, vt ibi in §. ad hoc. multo minus spiritua-
lis cognatio, q sacralior est. ¶ Tertio sic probatur, Patri-
3 ni † debent esse instructores spiritualium filiorum in fide
& moribus, vt patet de con. di. 4. nos aūt. & facit ad quæ-
stionem q ibi no. sed Iudæus & paganus fidem non didi-
cit, hæreticus illam non seruat, & sic ab illis instrui nō pos
sunt. ad hoc 37. di. relatum. ibi, oportet ab illo scientiam
addiscere scripturarum, qui eam a maioribus sm verita-
tem sibi traditam seruat. ¶ Quarto vbi damus spiritualē
patrem est prius dare vitam spiritualem, & prædicti non
sunt tales. ergo &c. ¶ Quinto satis facit, quia infideles nō
acquirunt ius quasi spirituales. s. patronatus. 16. q. 7. qui-
cunq; & c. Frigentius. ver. no. & dixi de iur. patro. nobis.
in princ. ergo nec vere spirituale, qualis est hæc cognatio.
¶ Sexto, Christianus non pōt esse sub tpali vinculo serui-
tutis Iudæi vel pagani, multo minus sub spirituali vinculo
cognationis. ar. 7. qui fi. sint leg. per venerabilem. primum
probatur, 54. di. fraternitatem. de iud. c. 1. & vl. ex quibus
concluditur, cognationem non contrahi. ¶ Dicit Pal. per
primā rōnem hæreticū baptizantem esse vere spiritualem
patrem, cū patrinū dño sociauerit. Mihi placet hoc dictū
in hæretico non solum baptizante, sed et leuante, qa per
sacramentum baptismi, q habet, nec illud perdit per hæ-
resim. de con. di. 4. ostendit. & c. nullus. de diuor. quātum
est quoad habitum de corpore eccl'æ ligatur etiam ipsius
constitutionib. & sic spiritualem cognationem cōtrahit.
¶ Per eandem rationem conuersam secus credo in paga
no & Iudæo, circa qd est sciendum, q sicut carnaliter qs
nascit ex patre & matre, sic spūaliter qs renascit ex Deo
pre & ecclesia matre, qd colligitur. 12. q. 5. q abstulit. 1 t.
q. 3. ad mēsam. & ex not. de biga. debitum. conferens aūt
sacrm gerit vicem, typum & personam Dei. ad id. 1. q. 1.
sicut Christus. & c. intra. de con. dist. 4. a quodam. & c. se.
suscipiens aūt, aut leuans gerit personam & typum eccl'ę,
ad hoc de scru. c. vno. ex quo colligitur ratio, quare non
4 baptizatus † baptizat. sed in baptismo non leuat, qa non
baptizatus est creatura Dei, cuius typum gerit baptizās,
vt dixi, non tamen est membrum ecclesiæ, cuius typum
5 gerit leuans, vtroque tamen casu, qui expers † est spiritua
lis vitæ, in quam primum homo per baptismum renasci-
tur, nullā spiritualem cognationem, cū illius capax non
sit, contrahere potest. & sic puto intelligendum de con.
di. 4. in baptismate. & quod ibi no. quod no. 30. q. 1. c. 1. &
per hoc fit responsum ad primum contrariū, fateor enim
6 non baptizatos † baptizare, & per ipsum quasi per lapideū
canalem transfunditur sacramentum in baptizatum. 1.
q. 1. fuerit. nec semper sequitur sacramētum baptismi om
nec ipsius effectus, vt patet in ficte baptizato. 1. q. 1. sicut
ficti. de bap. maiores. Ad id, quod dicitur de catechismo
7 respon. Illud verum pro eo quod catechismus † recipiens
properat ad baptismum, & sunt catechismi de præludijs
baptismi. de conse. di. 4. postquam. & c. sequentibus, & no.
eo. tit. contracto. Ad id quod dr de bigamia, rñ. q proce-
dit ex l. diuina. vt patet. 1. ad Timoth. 3. & ad Titum. 1. qd
bene ligat non baptizatos. id quod dr de vxore non bapti
zata, nego verum per rationem prædictā, & dico iura de
eo loquentia de coniuge baptizata intelligi, & concedo
argumentū in hæretica per scripta in prin. solutionis. per
q etiā concedo vltra argumentum, q quo ad hæreticū so-
lutioni concor. & per pdicta pateat, q si sola incapacitas
non baptizati impedit cognationē contrahi, vbi misceas
Christianum pagano, siue in eodem actu leuādi, siue alte-
ro baptizante dicas, alterum leuante, semper eum Chri-
8 stiano † contrahitur vera spiritualis cognatio, regula enim
enim non vitiatur vtile per inutile adiectum. eo. tit. vtile.

REGV.

REGVLAE IVRIS CIVILIS huius literæ E. sunt hæ.

Paulus. Lex III.

Eius est nolle, qui potest & velle.

Vlpianus. Lex LIX.

Ex pœnalib. causis nõ solet in patres de peculio actio dari.

Ea quæ vero accidunt, non temere agendis negotijs computantur.

Iulianus. Lex LXVI.

Ea est natura cauillationis, quam Græci sic appellant, vt ab euidenter veris per breuissimas mutationes disputatio producatur ad ea, quæ euidenter sunt falsa.

Hermogenes. Lex XCVIII.

Ea sola deportationis sententia aufert, quæ ad fiscũ perueniunt.

Marcellus Lex CXLIV.

Et si nihil facile mutandum est ex solennibus, tamen vbi æquitas euidens exposcit, subueniendum est.

Idem. Lex CLIII.

Ea quæ per partes diuidi non possunt, solida a singulis hæredibus debentur.

In re dubia benigniorem interpretationem sequi non minus iustius est quam tutius.

Modestinus. Lex CL.

Expressa nocent, non expressa non nocent.

Vlpianus. Lex CLXXXVIII.

Ea quæ dari impossibilia sunt, vel quæ in rerum natura non sunt, pro non adiectis habentur.

Vlpianus. Lex CXCII.

Ex qua persona quis lucrum capit, eius factum præstare debet.

SVMMARIVM.

1 *Legitime factum quo sit interpretandum modo.*
2 *Adoptiuus filius vxorem patris adoptantis ducere non potest.*
3 *Testamentum iam factum non exinanit furor superueniens.*
4 *Electio quæ facta est ab excommunicato ab homine, vel a iure, an valeat, & num. 5.*
6 *Votum in electione, depositum, & iuramentum præstitum, an vitietur excommunicatione superueniente. num. 18.*
7 *Impetratum e Papa contra superioris sui voluntatem, an vitietur postea si excommunicetur a suo superiore. & num. 26.*
8 *Excõmunicatio quæ sit, electionem vel testimonium non vitiãs.*
9 *Iurisdictio ordinaria, delegata & conseruatoria inchoata quibus duret casibus. & num. 27.*
10. *Negotiorum gestor & socius post mortem domini, quando duret, & quando non. & num. 28.*
11 *Notarius religiosus quas perficere possit rogationes, & quas non possit.*
12 *Inchoata ante interdictum, post id an liceat absoluere sine pœna.*
13 *Nominato ius acquiritur post publicatum scrutinium.*
14 *Alienationem qui facere potest voluntariam, non protinus necessariam faciet.*
15 *Canonicã receptionem necessariam faciunt excommunicati.*
16 *Excommunicatus conuentus in iudicio, potest recusare iudicem. Item in appellationis causa impetrat. ibi. Item arbitros eliget. ibidem.*
17 *Potestas alias peritura per excõmunicationem, qua ratione duret.*
19 *Tutorem non excusat superueniens priuilegium.*
20 *Excommunicatum testem, vel canonicum non iuuat absolutionis beneficium superuenientis. & num. 22.*
21 *Seruus liber factus non repetit, quæ in seruitute deposuerat.*
23 *Præscriptio canonica quæ requirat.*
24 *Actorem a iudicio an repellat excommunicatio superueniens.*
25 *Iudicium inchoatum an soluat superueniens arrogatio.*
29 *Damnatus non ita prohibetur ab accusatione, sicut excommunicatus a spiritualibus.*
30 *Damnatus accusat in propria iniuria, excõmunicatus vero non.*

REGVLA LXXXIII.

1 † Factum legitime retractari non debet, licet casus postea eueniat, a quo non potuit inchoari.

Illud † legitime cõprehẽdit factũ & modũ, vt s. factũ in se sit legitimũ & sine peccato & legitime mõ factũ sm lo. mo. q dicit de hoc duplici defectu, vel profectu hẽt. de test. spo. Pisanis. de renun. dilectus. Io. An. Prima gl. dicit vnde sumpta, & ponit exẽpla, & inducit regulã cõuersam. scdo notat q dicit non retractari, non dicit, qđ impediri. p qđ soluit contraria. ¶ In 1. gl. ibi. [§. 1.] non est nouũ, vt q̃ semel vtiliter constituta sunt, durẽt, licet ille casus extiterit, a quo initium capere non poterunt. & ibi [adoptiuus] ẽt eman-
2 cipatus, eã, q̃ fuit vx. patris † adoptiui ducere non põt, qa nouercæ locũ hẽt, tñ si prius duxerat repudiatam ab illo, & postea adoptetur, licitæ sunt nuptiæ; vt in l. si qua. & ibi [si a me] vide 1. & ibi [si alter] alias. & dicit iudiciũ solui, cũ iudex litigatori succedit. ¶ In 2. gl. ibi [nec furiosus] Dyn. alle. de his quæ fiu. vel ab. iur. sunt. l. patre furioso. &
3 dat similẽ exemplũ de eo q facit † testam̃, qđ non viciatur p eius furorem superuenientẽ. ff. de test. si is cui. & de bono. pos. fm ta. l. 1. §. sinthetalib. ẽt cont. ff. de acq. here. si ler uum quis. §. vl. & ibi [factum erat] & perfectũ, secus si inchoatũ. & sic loquantur contraria. ff. de sent. pro parte. §. de ver. ob si sub vna. §. si quis viam. ff. de suspec. tu. post finitũ. ff. de liber. ag. l. 3. §. quia. sm Dy. q per hoc arguit, q si post inchoatam inquisitionem ante sniam superueniat ordinarius accusator, quiescet inquisitio, secus post sententiam, nisi probaretur preuaricatio. ff. de præuari. l. 1. §. & de li. ho. exhi. l. 3. §. sitẽ postea. & de accu. l. sicut. §. idem. & de adulterio. si maritus. §. si aũt. Adhuc vlt. vide quod no. in Spe. de inquisi. §. nunc videndum. versic. vlt. quæritur, per id q primo dixi, soluuntur contraria, quæ signat Io. mo. de decret. quemadmodum. & de iur. iur. de decre. si pauper. & end. li. de preben. nam in qualibet illarum factum licet inchoatum esset, non tamen erat perfectum.

QVAESTIO.

Hæc regula facit ad qõnem, quam disputaui de electore, vel teste qui excõicabatur post votum depositum, vel post iurm, quæ sic proponebatur, Florentinus canonicus post votum depositũ in scrutinio iam publicato, & testis quidam, per cuius iuramentum præstitum excõicatur
4 † ab homine, vel a iure, vel econtrario. s. cũ prius excommunicati essent, postea absoluuntur. postea primus eligit, secundus dictum suum supponit, de prædictis electione, & attestatione disputatum est, an valeat. Ne faciamus partes in his quatuor qõnibus hunc ordinem teneamus, q in omnibus his quæstionibus primo allegemus pro inspiciendo principio, primo. s. statu eligentis, vel testificantis. secundo in his omnibus allegabimus pro fine inspiciendo & vltimo statu p̃dictorũ, & in prima parte proba
5 bimus duo, primo q superueniens † excõicatio non impediat electionem, vel testimonium. secundo, q superueniẽte absolutione non conualescat votum depositum, vel præstitum iurm. Ad primũ inducentur quatuor. primo noui casuum similitudo, secundo perficiendi necessitas. tertio absurditatis & fraudis euitatio. quarto hæc regula. ¶ Circa primum video, q superueniens diuortium non impedit prius, nec ipsum partum postea natum iudicamus illegitimum, qui fi. sint. legi. cum inter. sic nec superueniẽs
6 excõicatio vitiabit † votum, depositũ, vel præstitum iurm, maxime cũ illi actus videantur indiuidui, & se habere vt primum ad vlt. sicut conceptio ad natiuitatem, quare impedimentum post inchoationem superueniens nocere nõ debet. facit, quod no. 7. q. 1. nihil. de ce. mis. de homine. per Inn. & modernos. de sent. excom. nuper. & hoc sic fortificatur. Si quis inchoauit contra superiorem suũ iter ad
7 Papã ad impetrandum, quod excommunicato † non licet. de rescr. c. 1. li. 6. si postea ille superior illum excõicat. p illam excõicationem non impeditur impetratio, & hoc facit iter inchoatum, de ap. dilecti, sic dicam, excõicationem

†non impedire electionē, vel testimoniū iā inchoatū vt
9 ponit thema. nā & inchoata iurisdictio †ordinaria, delega
ta & cōseruatoria durat bis casib. quib. extingueretur, si
inchoata nō fuisset. ff. de iud. si qs post q̄. & l. vbi. & de iur.
om. iud. cū q̄dā. de fo. com. ꝓposuisti. de off. dele. c. fi. li. e.
10 hinc est, ꝙ †negotiorū gestor & socius post mortē dñi, &
socij inchoata ꝑficit, licet nō icipiat. ff. de neg. gest. nā &
seruus. §. si viuo. & ꝓ socio. l. hæres socij. sic & iudex cæca
tus. ff. de ind. l. cæcus. & no. de re iud. c. fi. li. e. Et religiosus
11 †notarius perficit rogationes inchoatas, licet nouas non
faciat. de hoc no. de hære. vt off. §. ad conscribendas. li. eo.
ꝑ q̄ concludit, ꝙ licet is, de quo q̄ritur, prędictos actus in
choare nō possit, illos tñ perficere poterit, ad qđ ēt satisfa
ciat. l. is q. ff. de pub. iud. in fi. vbi accusationē ichoatā perfi
12 cit q illā de nouo inchoare nō posset. Nā & si ante †inter-
dictū aliquid facere cœperā, post interdictum illud ꝑficio
sine pœna. ff. de publi. & vec. l. cū insulæ. q̄ alias incipit Cæ
sar. & dixi de constit. c. 2. sic in proposito dicā de excōica-
tionis interdicto, nā ēt prohibitus facere pōt reficere, mul
to fortius perficere, qđ minus est, vt patet de iudę. Iudęi.
& c. consuluit. & C. de Iudæis. l. fi. ¶ Secundo probatur ne
cessitas, quę arctat perficere inchoata, certū est, ꝙ post pu
13 blicatum †scrutinium acquisitū est ius nominato, ita ꝙ
necesse est illū eligi. de ele. publicatū. & facit satis qđ ibi
dixi in 10. q. Item cogitur testis deponere maxime post
præstitum iurm. nam & hoc iurat, vt patet ex no. de test.
fraternitatis. sed licet prohibeat excōicatus voluntariam
14 electionem facere, non tñ necessariam †alienationem fa-
cere, q voluntariam facere non posset. ff. fami. ercis. l. aliena
tiones. ad idē C. de admi. tu. cum qdam, cū suis concor. ff.
de ali. ui. mu. cā. fa. l. ex hoc. §. fi. Itē sicut reliqua debita sic
& istud poterit peti ab excōicato. de iud. intelleximus. de
15 exce. cum inter. cū si. Hinc est, ꝙ necessariam †receptionē
canonici faciūt excōicati. de rescr. capl̄m. qđ intellige, vt
16 ēt dixi, de p̄b. pro illorū. Item †excōicatus conuentus pōt
recusare iudicē, & tūc eligere poterit arbitros. Item si ap-
pellat, in applonis cā īpetrar & eligit delegatos ŝ. eo. li. de
rescr. c. 1. sicut ergo illas electiones facit quasi necessarias,
sic & istam facere poterit, nā & alias video, ꝙ iurisdictio,
quæ alias periret. s. morte delegantis, reintegra durat rō-
ne iuris iam quæsiti per gratiam factam. ŝ. e. li. de of. dele.
17 si super. sic in proposito potestas † alias peritura ꝑ excōi-
cationem duret rōne iur. iam q̄siti ex scrutinio publicato.
¶ Tertio vt dixi, ꝓbatur hęc absurditatis & fraudis euita
tio, nā alias seq̄ret, ꝙ esset melior conditio delinquētis, si
nō excōicatus cōpelleē eligere & deponere, excōicatus ve
ro nō. nā & hoc esse nō dēt. 16. q. 1. leg. de p̄b. cū qui. li. e. ff.
qđ vi aut clā. l. seruus. & posset fraus ꝓcurari ꝑ canonicū
variare volētē, q se ꝓcuraret excōicari, vel cōmitteret dā
natū actū, puta tpe collationis percutiendo clericū, & ta-
lib. fraudib. clauenda est via. de diuot. quanto, ad fi. Idem
in teste, sæpe. n. id procurarent, vt euaderent onus depo-
nendi, de accu. inquisitionis, vel id procuraret forsan ad-
uersarius, de of. or. qa pleriq; & in his interest partis, q̄ iā
fecit expensas in citatione partis, & aduersatij, & ꝓcurā-
do ipsū testē in veniēdo, de rescr. statutū. §. pe. cū concor.
18 li. e. p q̄ cōcludit, ꝙ superueniēs excōicatio †neutrū horū
impedit, & pro hac parte facit regula ista cum cōcor. suis.
¶ Pro eadē parte. s. ꝙ superueniēs absolutio nō profit, in-
ducunt 5. rōnes, & tres gl. Et primo illud vulgare, Diffici-
le est, vt bono peragātur exitu & c. 1. q. 1. principatus. nec
sumpsit initiū ab origiue æquitatis. 16. q. 3. si sacerdotes.
& initiū & cā spectāda. ff. mā. si ꝓcurat. in prin. ꝓ socio. si
ād qđ. §. si filius. ¶ Scđo inducitur ꝓ hac parte decr. si eo
tpe. de rescr. li. e. vbi inspicit habilitas, q̄ erat tpe datæ, &
non habilitas superueniēs tpe vacationis. ¶ Tertio, qđ tu
19 torem †non excusat priuilegiū superueniēs ēt ante decre-
ti dationē. ff. de excu. tu. tutor petitus. 1. tñ. ad idē. e. ti. l. 2.
§. q ad munera. & de iur. immu. l. semper. §. hoc circa. Sic
20 dicā, qđ priuilegium †absolutionis superueniens, testem
21 vel canonicū non iuuabit. ¶ Quarto seruus †liber factus
non repetit, quæ in seruitute deposuit. ff. deposi. l. prima.
§. si seruus deposuit. sicut & de delicto prius facto punitur
vt seruus. ff. de pœ. l. prima. licet sit cōtra. ff. si ex nox. cau.
ag. l. pe. & ibi soluitur. ¶ Quinto est aduertēdum, ꝙ cano
nicus in substantialibus scrutinij, & testis qui iurō susce-
perunt officium eligendi, & testificandi. illud vero tps su-
scepti officij est inspiciendum, de prob. post cessionē. uā
& testis dēt esse testabilis tempore quo signatur testm̄, nō
tēpore mortis testatoris. ff. de test. ad testm̄. §. 1. & facit ꝙ
ibi no. ¶ Ad qōnem facit, quod not. de præb. dilectus. 2.
de iudice deleg. qui tēpore impetrati rescripti erat excōi-
catus, & tempore præsentationis absolutus, & videri pōt,
quod ibi scripsi super gl. 2. Itē quod no. ŝ. e. li. de rescr. sta-
tu. §. 1. in fi. 3. gl. de delegato qui nūc est, sed tēpore impe
trationis nō erat habilis. Itē ꝙ scripsi, de ele. innotuit. su-
per 3. gl. s. ꝙ legitimatio, vel ordo superueniens non iuuat
22 clericū, per q̄ concluditur, ꝙ † superueniens absolutio nō
ꝓdest, ex quo tpe voti, depositi, vel p̄stiti iuri erant excōi
cati, & facit pro hac parte regula, non firmatur. eo. ti. cum
suis concor. & per hæc oīa coniuncta concludiē inspicien
dum primū statū eligentis, vel testificantis. In cōtrariū, ꝙ
inspiciat vltimus status p̄dictorū ꝓbatur primo, ꝙ super
ueniēs excōicatio impediat vtrunq. secundo ꝙ prosit sub
secuta absolutio. Ad primū inducam quatuor rationes:
erunt prima & secunda pręgnantes. secundo inducā 2. gl.
¶ De primo certū est, ꝙ principaliter in ele. ponderamus
ipsam electionis ꝓnuntiationē, vt verbū sonat, & in testi-
monio ipsum dictū depositū. Primū ꝓbat decr. perpetuo
de ele. li. eo. vbi per votū appositū in scrutinio non censeē
elector, nec pęnam electoris incurrir, nisi sequaē electio,
& dicunt iura inspiciendū tps electionis, de ele. dudū. 1.
& 2. Secundū probat decr. 1. de exce. ibi. In ferendo testi-
monio. ꝓbatur ēt ex eo, quia iurm non est de substantia
testimonij, ꝙ patet, quia pōt remitti, de testib. tuis. & for-
te sequi. De hoc scripsi de testi. c. de testibus. Si igitur illa
tempora sunt inspicienda, & illis temporib. erant inhabi
les. ergo & c. Nam & q̄nque de cautela absoluuntur excōi
cati, vt eligere & testificari possint, de testi. veniens. 2. ad
fi. de exce. apostolicæ. sic ergo inspicietur oē tps electionis
23 & testimonij, vt oī tempore habilis sit, sicut in canonica
†præscriptione requiritur oī tempore bona fides, de præ-
scri. c. fi. hoc e. ti. possessor. ff. in vnā pūctationē, sicut illius
q agit exhibendū, qui dēt interesse tempore litis conte. &
24 tempore sniæ. ff. ad exhi. igitur. in fin. Secundo video, † ꝙ
superueniens excōicatio repellit actorem a prosecutione
iudicij inchoati, de exce. pia. lib. eo. Superueniens reuoca
toria reuocat ius iam inchoatum & cōpetens, ex quo per-
fectum non erat. de conces. præ. c. fi. li. eo. Superueniens su
spicio facit iudicem recusari, de offi. dele. insinuatione. ff.
25 de iudic. Iulianus. 2. Superueniens† arrogatio soluit iudi
cium inchoatum. ff. de iudi. si a me. sic dicam & c. Tertio
votum depositum in scrutinio æquiparatur sponsalib. de
futuro, & electio de sponsalibus de præsenti. sed post spō-
salia de futuro superueniens impedimentum annullat ma
trimonium subsecutum, de eo qui cognouit consangui-
neam. veniens. 1. & 2. & c. ex literis. cum multis similibus.
Idem ergo dicam de impedimento, quod votum sequiē,
& electionem præcedit, & idem dicam in teste, quasi etiā
iurm sit de futuro, & depositio de pręsenti. Quarto video,
ꝙ ex parte electi impedimenti etiam quod sequitur ele-
ctionem & pręcedit confirmationem, illam vitiat, de iur.
c. fin. eo. li. & de elec. vt circa. Idem & fortius dicam de vi
tio eligentis, quod præcedit elect. qui in eum casum. ff. ad
l. Aq. & inst. de inut. sti. §. 1. cum si. de teste videtur expsse.
de testi. co. præterea. Quinto facit ad quæstionem, quod
no. de affinitate superueniente ante declarationē, vel ad-
ditionem. quam facit testis ad dictum suum. In Auth. de
testi. §. illud. colla. 7. facit. pro hac parte opin. Vinc. & Inn.
quam no. in præ. dec. publicato. & quam ibi posui in 15.
quæstione.

q̃one. Quod aūt prosit subsequens absolutio etiam inducūtur 4. rationes ꝑgnantes, & datur remissio. Illud autem sic probatur, sufficit, ꝙ tempore sniæ ius competat actori, licet tempore li. conte. non cōpeteret. ff. de rei ven. sni. aūt. §. 1. ff. ad exhi. tigni. §. si quis, ꝙ intelligas, vt de re iud. abbate. li. eo. & si non recte agebā pignoratitia, q a nondū solueram, si post lit. cont. solui, pro me fertur sni. ff. de pigno. ac. si rem. 2. §. fin. & idem in similibus sic dicā &c. Secundo video, ꝙ sufficit partem quocunq; tēpore habuisse liberā matrem, dū erat in vtero. ff. de statu ho. & seruorū. §. ingenui. Insti. de ingenu. §. sufficit. Item sufficit quocūq; tempore fuisse de cognatis. ff. de re. du. si cognatis. & maxime vlt. tempore. ff. de do. cā mor. l. in mortis. sic dicā in ꝓposito sufficere quocūq; tempore, ꝓcipue vlt. s. factæ electionis, & dicti testimonij illi sint habiles. & si dicas, ꝙ fauor libertatis, vel testatorum inducat, q̃ sunt dicta, rñdetur, ꝙ etiam hoc est fauor libertatis vocationis vitādæ, & veritatis proponendæ, de primo de ele. ne ꝓ defectu. & c. quia propter. eo. tit. cupientes. li. eo. cum multis si. De secundo. 14. q. 2. quamquam. de prob. qm̃ contra. vt lit. non conte. qm̃ frequenter. cum sit ergo & propter hunc fauorem sufficiat vlt. tꝑs istos habiles fuisse. ¶ Tertio dico, ꝙ si iudex, cui princeps cām cōmisit, tēpore iudicij erat priuatus, & tēpore sniæ sit spectabilis, appꝉ ab illo vt a spectabili. 2. q. 6. anteriorum. ad fin. ad idem C. de ap. ꝓcipimus. §. sane. Et qui reliquit alimenta, q̃ viuus ꝓstabat, inspicientur, q̃ ꝓstabit vl. tempore mortis. ff. de ali. & ci. le. l. Mela. §. sed si alimentæ. ff. de iur. fis. non intelligitur. §. si qs faciat palam. pro hac parte ff. de lega. 3. l. 1. de bo. pos. interuenit qō. C. de iur. cod. l. eum qui. & l. conficiuntur. §. si post. ¶ Quarto cōstat, ꝙ in dubio debemus interpretari, vt res potius valeat, q̃ pereat. de ver. sig. abbate. ff. de re. du. l. quocunq. Item nil impedit eum qui ius non hēt scrutatores dare, vel votū deponere, dumō non eligat. ad hoc de ele. Cumana. nec excōicatio impedit obligationē iuri, quod patet, quod multa necessaria iurā præstet excōicatus, vt patet. de sent. excom. cum desideres. & no. de iuracalum. c. pen. sed & de iuro testis aperte probatur, de hæreti. in fidei fauorem. li. eo. per q̃ concluditur, ꝙ prosit absolutio facta ante electionem, vel testimonij depositionē, & ex his coniunctis probatur vltimum temporis spectandum. Pro prima vero & pro secūda parte prin. ad hoc potes quærere argumenta in q̃one, quam posui super regula. In obscuris. & per notata de ele. dudum 1. de censi. c. 3. & in broc. Azo. in prin. ¶ Solutio istarum quatuor q̃stionum hoc mō dabitur, vel s. primo soluat, quod dr̄ de electore. secundo ꝙ dr̄ de teste, demum contrarijs rñdebitur. Et in duabus q̃st. quib. de electione tractatur, puto ꝙ neutro casu valeat electio, & de primo casu, cum. s. post scrutinium publicatū excōicatur, fuit hęc opi. Vinc. & Inn. no. per eos in dec. publicato. vt ibi scripsi in 15. q. in casu vero cōuerso vr̄ fuisse opinio eiusdem Inn. & clarius Comp. vt scripsi in eo. cano. in 7. q. & facit, quod no. de ele. si qñ. in prima gl. eo. lib. Connexitas ipsorum actuum hoc probat, quæ satis patet per concil. quia propter. & per ibi not. & vt ibi patet, substantialia electionis inchoari debent & perfici per illos, qui possunt & debent interesse, sed excōmunicatus non est talis. In primo tñ casu saluum remanet ius nominato, vt ĩ. dicam. De teste vero prima qō. no. per Guil. in Spe. de teste. §. 1. versic. quod si testis erat, & allegat ibi pro & cōtra. & ponit tres opi. & demum soluit, tñ inepte credo, tum quia, si post iurām excōicetur, ꝙ repellatur dictum deponendum, vel depositum. In casu vero cōuerso, cum. s. tempore iurā excōicatus post modum antequā deponat absoluitur, credo. ꝙ ex quo tꝑs productionis & iuramenti non fuit exceptum post depositionē, opponi non poterit illa excōicatio, cum iurām, quod de iure naturali est, astringat etiam excōicatum ad veritatem dicendam, vt est dictum. Solutionem probat decr. præterea. de test. eo. nam infamia superueniēs post iurām repellit testem vt ibi, præcedens non, vbi ergo tꝑs receptionis, ad quam de necessitate vocandus. de testib. c. 2. si nil excipio contra testem, ipsius personam approbo, & licet in casibus decr. præsentium. post depositionem contra illū admittar, illud intelligo, cum durat impedimentū tꝑe depositionis illo non sublato, vt in casu proposito nil est, ꝙ impediat fidē dicti. in casu vero conuerso, si tꝑe productionis erat habilis, nil est, quod mihi imputetur, si non opposui inhabilitatem ante testimonium, cum nec ad illud vocari debueram, & fieri poterit me ignorante, repellam ergo fidem dicti, ꝙ excōicatus deposuit contraria, inquantum solutioni contradicere videntur. Sic solue primo, quod dr̄ de cōcepto non ob. quia ibi post conceptum nō est reperiri culpam, non. n. fertur diuortium ex culpa, vel impedimento sequenti, sed præcedenti. Item de necessitate naturæ conceptus nascitur, nec id posset mulier etiā nolens omittere, ꝙ dr̄ de indiuiduitate, non est verum de indiuiduo solennitatis tñ, vt missæ, sed necessitatis, vt canonis eius, vt pa-
26 ter per all. non ob. decr. dilecti. Nam ibi † iter inchoatum
annullat excōicationē secutam ex vi appꝉonis. vnde nec
per illam perficiendam impediri pōt. Idem. n. in casibus
27 propositis, si excōicatio † esset nulla, quod dr̄ de iurisdi-
ctione perpetuata ibi, non est virium in inchoante. Idem
28 dr̄ de † negotiorum gestore, socio, iudice, & notario, nec
sunt illi actus præcise prohibiti. ad l. is qui. in fi. rñde vt ibi
29 no. ¶ Item † non est damnatus ita prohibitus ab accusa-
30 tione, sicut excōicatus a spiritualibus. Item damnatus † ac
cusat in propria iniuria, ꝙ excōicatus non facit. In teste etiam maius est periculum quam in accusatore. de simonia. licet. in l. cum insulæ. non afficiebat interdictum personam, nec in perficiente est reperiri culpam, ad id qđ dr̄ de iur. iur. quanto. ex scrutinio publicato, fateor illud verum, & dico illud ius non deperiri per superuenientem excōicationem canon. vt dixi ſm Vinc. & Innoc. in prædi. 15. q. & sic obuiatur fraudi, de qua tunc dicebatur. In teste vero vbi essent indicia fraudis, prouideretur per compulsionem ipsius ad absolutionem. de rest. spo. frequens. lib. eo. posset etiam fieri absolutio ad cautelam. quod dic, vt dixi in prima dec. veniens. de test. ad fi. ad regulam istā dico, ꝙ verbum factum denotat actum perfectum nō inchoatum tantum. & sic non obst. ad quod facit, quod dixi super glos. & super regula, qui prior. in quæstione portorum, in parte secunda. post principium. Reliqua autem solutioni concordant, aut facile soluuntur.

S V M M A R I V M.

1 *Pupillus vendēs sine tutoris authoritate, emptori seruare debeat ne fidem.*
2 *Promittens sub conditione, alteri non tenetur, nisi impleto conditione.*
3 *Obligatione generali quæ veniant verisimiliter.*
4 *Iracundiæ calor inconsultus an careat vitio.*
5 *Auxilio nouo egent, quę de nouo emergunt.*
6 *Pax charitatis vinculum dicitur.*
7 *Pactum qui non seruat in contractu, in quam pœnam incidat.*
8 *Stipulationis verba de non offendendo realiter, vel personaliter, quomodo intelligenda.*
9 *Stipulationibus pœnalibus quæ sint inspicienda.*
10 *Mulieris caput vir.*
11 *Adulter uxorē alterius q sciēs cognoscit, iuris mariti est uiolator.*
12 *Stipulatio est stricti iuris.*
13 *Adulterium iure ciuili punitur capite.*
14 *Electus adulter deprehensus deponitur.*
15 *Pœna corporalis modica, maior est qualibet pecuniaria.*
16 *Audiendus ne sit qui vindictæ dominis sua commodum pecuniarium præponere non erubuit.*
17 *Vxor continetur ne appellatione rerum.*
18 *Publicum bonum in punitione maleficiorum versatur.*
Lex priuata & conuentionalis propter quid rumpantur, ibidem.
19 *Homicidis, virginum raptoribus, adulteris, nullus dandus terminus, & datus non seruandus.*

REGV-

REGVLA LXXV.

Frustra. De hac dictione vide, q scripsi s.eo.li.de
ace.c.1.dicebat Io.mo.q hic poterat exẽ
plũ poni p l.C.de re.permu.qm.ff.de min.
auxiliũ.in fi. Intelligit ẽt regulam circa idẽ factum nõ cir
ca diuersa.ar.ff.de leg.2.cũ pater.§.plane.Dy.allegat §.li
bertis.rõ ẽt huius regulę sumi põt ex regula.ex eo.e.ti.Hẽt
locum regula, qñ contrahentium est eadem conditio f m
Dy. hoc dicit ad solutionem legis.ff.de ac.emp.& ven.Iu
1 lianus.§.si quis a pupillo.vbi pupillus † vendens sine tuto-
ris authoritate non seruat fidem emptori, qui tñ sibi serua
re tenetur. Item, vt dicit, ibi fuit culpa contrahentis cum
pupillo sine tutoris authoritate, si vero culpa deesset, qa
contraxi cum authoritate tutoris, restituto in integrum
pupillo, æquè subueniretur emptori vt sibi. C.de reputa.
quæ fiunt.l.vna.& si aduer,cre.l.1.& s. ¶ Prima gl.ponit
exempla. Secundo successiue signat duo contraria, & sol-
uit.tertio instruit. ¶ In 1.gl.ibi [cum proponas] Dy.alle-
gat.C.de transac.l.si quis maior.& l.si diuersa.ff.de inoff.
te st.si instituta.in prin.ff.loca.quęro.§.inter locatorem.&
ibi [cum effectu] ff.eod.titu.cum par.in fi.Ioan.And.

QVAESTIO.

Huic regulæ conueniunt tres principales q̃stiones, ad
quas pmittam duas, q̃ non summantur, quia breuissimæ.
1.qõnem Dy.4.de iureiur.qua q̃rit, si Seius iuret dare 10.
Titio, si ipse Titius dabit sibi Stichum, & Titius iurauit da
re Seio Stichum, si dabit 10, quis eorum teneat primo im-
plere promissum? Alleg.illum teneri, qui primo fuerit re-
quisitus, per decr.peruenit.2.de iureiu.quia dicit ibi, pro
mittentem non teneri, si constat reliquum conditioni nõ
paruisse, & hoc constare non põt, nisi fuerit req̃situs, & nõ
seruauerit promissum, ergo &c. Soluit, illum qui petit te-
2 neri prius implere. Patet rõ, q a qui † sub cõditione pmisit,
non tenetur alteri, nisi cõditio impleatur. insti.de ver.ob.
§.ex conditionali. Oportet ergo illum prius implere, si pe
tere vult, alias nulla petitio, cum nulla sit alterius mora.
ff.de ver.obl.l. si pupillus. Est similis qõ Io. de Deo, quis
prius teneatur probare excipiens, vel replicãs, de quo sa-
tis scripsi de excep.a nobis.in sum.ver.circa sextum. Ad
ducitur ẽt regula ad qõnem dominicalem 46.quã quære
bat, si A. & B. fecerunt pacem pmittentes inuicem cen-
tum, si alter alterum offenderet, demum cum A. vulneras-
set fratrẽ.B.ipse B. turbatus vulnerauit ipsum, an ipse A.
possit pœnam petere. Sed ampliando qõnem scđo videa-
mus, an retentis terminis locus esset pęnæ, si horum alter
cum alterius vxore adulteratus esset. ¶ Tertio q̃runt legi-
stæ, quid si alter ex his alterum tũc bannitũ offendat, vel
occidat? Ad primam & principalem, q A. pœnam petere
non possit, allegat Bar.tres rationes. secundo quatuor in
contrarium, tertio ponitur ipsius solutio & solutionis de
3 claratio. ¶ Primo inducitur, quia in gñali † obligatione
non veniunt, quæ verisimiliter quis non esset concessurus
in spẽ, hoc eo.tit.in gñali, cum concor.cum aũt in spẽ nul
lus concederet, non defendere, vel vindicare fratrem, er-
go ex illa pœnali stipularione conueniri non poterit, præ-
cipuè cum videatur contra bonos mores, & contra ius na
turale non iuuare fratrem, & sic non obligat.ff de ver.ob.
gñaliter, & l.seq.C.de pact.pacta q̃ contra.s.de pac.c.vlt.
& turpis pmissio seruanda non est, vt ibi & huc.eo.tit. in
malis.cum concor. ¶ Secundo iustum dolorem habuit il-
le B. p p quem excusandum a pęna, de sen.excom.si vero.
4 §.1.C.de adul.Gracchus. Caret † aũt vitio inconsultus ca
5 lor iracundiæ.s.q.3.§.notãdũ. ¶ Tertio, q̃ † de nouo emer
gunt, nouo indigent auxilio. Sed istud est tale, ergo &c.s.
de iura.calum.cęterum.cum cõcor. Subintelligebatur er-
go in promissione illa, nisi ille se & suos offenderet, sic ex
vi subintellectus illius ille B. dicatur immunis a pęna. de
iureio.quemadmodum. ¶ In contrarium alleg. q stipula
tio fuit honesta de non offendendo, & de pace seruanda,
non fuit ergo violãda, supra de pac.c.1.& 3.ff.de pact.l.1.

Constat aũt q A. per B. fuit vulneratus, ergo locus est pę
næ conuentæ. C.de pact.si pacto quo pęnam.23.dist.quã-
quam.de arbi.dilecti.in fi. Scđo, cum nil fuerit cogitatum
de fratre, ergo hñi dẽt pro omisso.ff.de ver.obl.quicquid.
ff.de transactionib. cũ Aquiliana.& C.eo.si de certa. Ter
tio cum promissio de non offendendo fuerit indetermi-
nata, & in ea nil exceptum, ergo gñaliter est intelligenda.
90.dist.c.1.& 1.q.3.saluator.15.q.1.nec is qui. Quarto cũ
non licuerit isti B. propria authoritate vlcisci. C.de iudi.
nullus.& ne quis in sua cã.l.vna.& 16.q.6.placuit.ff.quod
me.causa.l.extat.ergo fecit iniuriam & offensam. & sic lo
cus est pœnæ. ¶ Soluebat dicens Azo, Hugo.dixisse, il-
lum B. absoluendum a pœna, cum fratrem iuuare posset,
non ob.stipulatione pœnali. Certitudinaliter hæc solutio
esset vera, si ille B. defendendo fratrem vulnerasset illum
seruato mõ.s.eo.li.de sen.excom.dilecto. sed qõ loqui vr
de vlciscente, nec dubitatur, quin iste B. teneatur pœna
iur.cõis, vel municipalis, nec de illa pęna quęritur, sed de
conuentionali. Si stipulatio ita esset cõcepta, q ille A. vul
nerando fratrem B. incidisset in pœnam, planum esset, q
ab illo B. non posset A. pœnam exigere, quia aut dicimus
B. non incidere, ex quo ille A. fregit pacta, de iur.iur.per-
uenit.2.C.de pact.cum proponas.s. & de trans.l.si apud.
& l.si quis maior.ff.de arbi.l.si duo. in fi. aut si actũ esset,
pœnam toties committi &c. vt ibi incideret, sed fieret cõ-
pensatio. vt s.de pęn.constitentus, & hoc no.gl. vbi vero sti
pulatio fuit ita strictè cõcepta, q solum paciscentis offen-
sam includit, tunc procedit dubiũ. ¶ Secunda qõ fuit Iac.
de Baysio fratris Arc. & formabat eam, cum fuit pactum
pœnale, q vnus reliquum nõ offenderet personaliter, vel
realiter. Et q ille adulterans incideret in pœnã, probatur
trib.rationibus & contrarium alijs tribus. tertio soluitur,
& duobus cõtrarijs rñdetur. ¶ Primum ergo sic probat,
6 Pax † est vinculum charitatis.s.de iudi.nouit. versic. licet
aũt, ad cuius obseruantiam quilibet ex præcepto tenetur.
ad Ro.12.ad Cor.8.3.q.6.hoc quippe.in fin.11.q.2.inter
verba.s.eo.li.de reiudi.ad Apostolicæ, post prin.contra-
ctus ergo initus super illa licitus, ergo seruãdus.s.de pac.
c.1.ff.eo.l.1.& l.epistola.§.pactum. in pœnam ergo acces-
7 soriam † licito contractui incidit, illud nõ seruans. hoc eo.
tit.accessorium, cum concor. nam, vt dicunt legistæ.in pa-
ctis sm l.tenet principale & accessorium, vt no.C.de pac.
8 pacta quæ contra. ¶ Scđo sic, illa verba † stipulationis, de
nõ offendendo realiter, vel personaliter, pñt intelligi acti
uè ex parte offendentis. s. q nec offenderet, nec cum per-
sona, nec cum rebus, sed ille actu personali corporaliter
offendit, adulterando, ergo locus est pœnæ, & quod talis
intellectus sit amplectendus, probat fauor pacis & odium
adulterantis. hoc eo.tit.odia. Quod aũt adulterãdo videa
tur offendisse, patet in auth.vt cum de ap.cog.§.cãs. & qd
dicat no.s.de iur.iur.quintaual. Item maritus iure mariti
agit ad pœnam capitis. C.de adul.quamuis. Fortius ergo
ad pœnam conuentionalem, nam quæ per l.possumus, &
9 per pactum.ff.de pac.non impossibile. Et † in penalibus sti
pulationibus non inspicimus quid intersit, sed q̃ sit quã-
titas stipulationis.ff.de verb. obli. stipulatio ista.§.alteri.
¶ Tertio sic, constat ex iniuria facta uxori maritum posse
agere iniuriarum.ff.de iniur.l.1.§.ult. patet ergo eum of-
fensum, nec iuuat, q mulier consenserit, quia speciale est
propter delicti magnitudinem. C.de epis. & cleri.l.rapto
res.& de rap.uir.l.1.facit, de sen.excom.contigit.1.cõstat
ẽt, q uir & uxor sunt una caro, & sibi cõicant actus spiri-
tuales.30.q.4.sciscitat. & c.si quis unus.de cog. spiritua.
10 maritus, & sic unum corpus.27.q.2. Agatbosa.cuius † cor
poris caput est uir.33.q.5.cum caput. In membris ergo
11 caput offenditur, de pœ.di.1.vulgaris, & peruersor † est
iur.mariti, qui eius uxorem sciens cognoscit.34.q.2.cum
per bellicam. & tanta est inter coniuges connexio, quòd
usus uiro concessus competit & uxori.ff.de usu & ha.l.s.
quia nõ debẽt ad imparia iudicari, de diuor.gaudemus.

Noo

12 Non ob. q stipulatio est stricti iur. quia † sæpe extra id q
agitur, nascitur obligatio. 3. co. lib. de despon. impu. c. 1. &
ff. commo. si is qui. §. fi. ¶ In contrarium quod agere non
13 possit videtur, quia † iur. ciuili adulterium punitur capi-
te. C. de adul. quoniam. & l. quãuis. & de iur. can. clericus
14 † deponitur. 8 t. de. presbyter. Qualibet aũt etiam † modi-
15 ca pœna corporalis maior est qualibet pecuniaria. ff. de
pœn. in seruorum, pœnis autem a iur. statutis debemus es-
se contenti. de off. dele. de causis. in fi. nec nostro ingenio
pecuniarias inuenire, vel stipulari debemus, & sic stipula-
tio videtur inutil. nec ex illa potest agi. inst. de inu. sti. ma
xime cum iudex corporalem pœnam in pecuniariam com
mutare non possit. de pœ. licet. & illa pœna sit infligenda,
quæ magis timetur. 23. q. 4. ea vindicta. & 3. vt it. non con
te. qm. & pœna corporalis, velut publica præferenda est
pecuniariæ vt priuatæ, facit de postul. p. bonæ. C. de cad.
16 toll. l. vna. Secundo, dicit lex, quod audiendus † non est,
qui vindictæ domus suæ commodum pecuniarium præ-
ponere non erubuit. ff. de adult. l. miles. §. socer. Item con-
stat, iustum in sui persona non offensum, realiter aũt non
17 potest dici offensus, cum vxor † non contineatur appella
tione rerum. ff. de vsur. in pecud. ¶ Tertio sic, constat sti-
pulationes esse stricti iur. nec egrediuntur personas in eis
expressas. ff. de verb. obl. quicquid. & no de exce. cum ve-
nerabilis. & ea sola veniunt, de quibus est actum, de cau-
sa pos. cum ecclesia, cum concor. nisi vbi lex exprimit, taci
te agi potest. ff. si cer. pet. cum quid. & non expressa cense-
tur omissa. de transl. inter. & in potestate ipsius fuit, legem
apertius dicere. fiat ergo interpretatio contra eum. cum
concor. maxime cũ promptiores sumus ad absoluendũ.
de probat. ex literis. ¶ Soluit, q per vltima iura sibi videt
illum agere non posse, dicit autem non obstare, quod alle
gatum est de articulis, quibus actus in personam viri pro
ducitur ad mulierem, quia illud est de fictione iur. quod
dicitur q sunt vna caro. exponitur. i. ad vnam carnẽ pro
creandam. ¶ Tertiam quæstionem legistarum non prose-
quor, quam disputauit Iaco. de Bel. & locauit eam C. vt
3. cer. tem. ibi vide in 3. q. & omissis allegationibus distin
guẽdo soluit, quod si ille bannitus erat, quia perdidit pa-
triam, occidens non tenetur ad pœnam. C. de abolit. l. fal-
laciter. §. fin. ff. de cap. & postli. reuer. l. post lim. §. filius.
Idem si ob aliam causam, si occisus est, dum patriam im-
pugnaret. ff. de relig. l. minime. si vero aliter fuit occisus,
si ex delicto sunt bona publicata, & est bãnitus, tunc simi
lis est deportato, vt no. insti. quib. mod. ius pa. po. sol. § re
legari, sed deportatus caret hærede. ff. de test. eius qui. de
inof. testa. si quis filio. §. irritum. & de lega. 3. l. 1. §. hi qui.
ergo non est, qui pœnã petat, vbi vero bona banniti publi
cata non sunt, tunc non licuit rumpere pacem, & eius hæ
redib. tenetur ad pœnam, licet bannitus in loco illo agere
non potuisset p p. offensam. arg. inst. de ver. obl. §. ex con-
ditionali. vt actio ab hærede & contra hæredem. l. 1. ff de
euic. si per imprudentiam. §. ne mirum. C. de inof. doti. l.
2. & si in fraudem pa. l. 1. & 2. Et pro solutione contrariũ
notabat, q statutum non iubet occidi, licet illud permit-
tat. non debuit ergo ille pacem voluntarie rũpere ex per-
missione statuti. Oldradus, qui disputauit hanc qõnem in
tali bannito propter homicidium soluit simpliciter stipu
lationem pœnalem ibi commissam. primo, quia l. cauetur,
18 quod propter bonum † publicum, quod versatur in puni-
tione maleficiorum, priuata lex & conuentionalis rumpi
tur. ff. ad Sil. si quis in graui. §. verum. Secundo, quia per
legis permissionem superuenientem, causatam ex alicu-
ius maleficio non solum tollitur lex communis, sed ẽt pri
uata, siue conditionalis. ff. de verb. obl. si seruum. & de le-
ga. 1. quid ergo. §. si hæres. ¶ Tertio quia iste, vt alius om-
ni tpe occisionis ab eo, q erat tempore stipulationis. ff. ad
Treb. l. ex facto. §. ex facto. ibi, post deportationẽ vero su-
spectos quasi ab alio &c. ¶ Quarto inducit gl. in Auth. de
pau. pri in. § neque autem homicidas, in r. gl. quæ innuit,
19 quòd homicidis, † raptoribus virginum, & adulteris te-
minus non est dandus, & datus non est seruandus.

REGVLAE DIGESTORVM
huius literæ F. sunt hæ.

Vlpianus *Lex* *II.*

¶ Feminæ ab omnibus officijs ciuilibus & publicis remo-
tæ sunt, & ideo nec iudices esse possunt, nec magistra-
tum gerere, nec postulare, nec pro alio interuenire, nec
procuratrices existere. Item impuberes omnibus offi-
cijs ciuilibus debent abstinere.

Pomponius. *Lex* *LXXIX.*

¶ Furiosi, vel eius, cui bonis interdicitũ, nulla volũtas est.

Iabolenus. *Lex* *LXXII.*

¶ Fructus rei est, vel pignori dare licere.

Papinianus. *Lex* *XC.*

¶ Fraudis interpretatio semper in iur. ciuili non ex euen-
tu duntaxat, sed ex consilio quoque desideratur.

Metianus. *Lex* *XCIV.*

¶ Filiusfam. neque retinere, neq; recuperare, neque adi-
pisci possessionem rei peculiaris videtur.

Paulus. *Lex* *CIX.*

¶ Fere in omnibus pœnalibus iudicijs & ætati, & impru-
dentiæ succurritur.

Vlpianus. *Lex* *CXXXII.*

¶ Factum a iudice, quod ad officium eius non pertinet,
ratum non est.

Caius. *Lex* *CLXVIII.*

¶ Fauorabiliores rei potius quam actores habentur.

Paulus. *Lex* *CXCVI.*

¶ Fere quibuscunque modis obligamur, ijsdem in cõtra-
rium actis liberamur, cum quibus modis acquirimus,
ijsdem in contrarium actis amittamus, vt igitur nulla
possessio acquiri nisi animo & corpore potest, ita nulla
amittitur, nisi in qua vtrũque in contrarium actũ est.

Idem *Lex* *CXCVII.*

¶ Factum cuique suum, nõ aduersario suo nocere debet.
Non videtur vim facere qui suo iure vtitur, & ordina-
ria actione experitur. In pœnalibus causis benignius in
terpretandum est.

SVMMARIVM.

1 *Generi per speciem derogatur. & num. 2.*
3 *Causis sufficienter multiplicatis, & effectus multiplicari possunt.*
4 *Actio vna quãnam non tollatur per alteram.*
5 *Ius omne commune, vel priuatum restringitur, si est odiosum.*
6 *Species præualet generi.*
7 *Substitutio gñalis facta a testatore de hæredib. ad quẽ extendatur.*

REGVLA XXXIV.

1 **Generi.** Dynus qui materiam † huius regulæ satis
plene hic notauit, dixit eã exẽplificari pos
se in legatis, in substitutionibus, in contra
ctibus, in legum latoribus, & in rescriptis. De legatis ponit
exemplum, si testator legauit vni spẽm & alteri genus, ge
neri per spẽm derogatur. ff. de lega. 1. vxorem. §. Felicissi-
mo. & l. seruis vrbanis. §. vl. signat contrarium de l. q̃situ.
§. pen ff. de fun. instruc. ad cuius solutionem, dist. q̃ ponit
glo. in p̃. l. q̃situm. hic longe plenius pr̃sequitur, q̃ hic per
eum videas, & hoc fit de his q̃ in prin. rubricæ diximus de
cisurum. In substitutionib. ponit exemplum per l. cohære
di. ff. de vulga. & pup. sub. §. qui patrem. & filium instituit
p parte, & eos inuicem substituit. scd̃o instituit ex reliqs
partib. alios hæredes. tertio dicit, Hos oẽs inuicem substi
tuo. Ista generalis substitutio non extenditur ad patrem
& filiũ inuicem substitutos, ad hoc exemplũ opponit. de
l. vl. ff. ad Tre. vbi non derogat substõi gñali per specialẽ.
Rñdet, q ibi substitutionis species erant diuersæ. Specia-
lis. n. erat vulgaris & reciproca, generalis erat fideicom-
missaria. Sed in §. qui patrem, ambæ erant eiusdem gene-
ris. In contractibus aũt ponit exemplũ per l. ff. de ver. ob
doli clausula. & l. stipulationes commodissimæ. q si stipu
lor ab aliquo librum scribi de die, non de nocte, per se

non per discipulum, & generaliter dolum nō committi, & ipse scribebat per alium æque bonum non per discipulū, stipulatio committet ex generali clausula de dolo, sed ad casum expressum non pertinet, In legum latoribus ponit exemplum per legem sanctio legum. quam alle. gl. & per decr. primam. s. eo. lib. de consti. In rescriptis dicit, ꝙ patent exempla s. eo. lib. de præb. dudum. & c. quamuis tibi, dicit etiam, ꝙ distinctio, quam posuerat in legatis, coadaptari posset ad rescripta. ¶ Prima glo. dicit vnde sūpta & ponit exempla. secundo dicit in rescriptis loqui regulā non in priuilegijs, & causam reddit, tertio signat contrarium, soluit, remittit, ponit deinde Gof. tres casus, excipit, quarto no. duo, & ad secundum signat contrarium, &
2 soluit. ¶ In 1. gl. ibi [in toto iure] sequitur, generi † per speciem derogatur, & illud potissimum habetur, quod ad speciem directum est. & ibi [codicillis] dixit testator, liberis quos manumisi, vel his codicillis manumitto, vel postea manumisero, lego contubernales suos & filios, & filias, nisi quos ad vxorem meam pertinere volui, vel illi nominatim legauero. Demum iussit hæredibus vxoris restituere certum fundum cum mancipijs vrbanis & rusticis, quæ sua erant, exceptis manumissis. quæritur, an qui erant in fundo filij naturales serui per testatorem in vita manumissi spectent ad patrem, an ad cōiugem? Dicitur, ꝙ ad patrem, quasi species deroget generi, & ibi [§. quæsitum] non valet pactum factum ab eo, qui promisit iudicio sisti, ꝙ nullam exceptionē opponet, sed si aliquas specificauit, valet quoad illas, & ibi, l. 1. §. vlt. verba, quæ fraudationis causa gesta erant generalia sunt, & continent in se oīno fraudem factam, vel alienationem, vel quemcunque contractū, & ibi, l. 1. vide s. eo. gn̄ali. in prin. & ibi [de adop. l. t.] adoptio vt genus habet speciem, quæ dr̄ etiam adoptio. ¶ In 1. gl. ibi [dic vt ibi] & vt dixi in præ. dec. 1. de rescr. super fi. vl. gl. dicebat hic Io. mo. ꝙ licet primū verbum esset gn̄ale, effectum erat sp̄ale, all. ff. de ver. si. boues. §. hoc sermone. ff. de ver. ob. cum qui calendis. æque allegare poterat. s. eo. lib. de præb. non potest. signabat etiam contrariū de l. C. qui po. in pig. ha. l. generaliter. soluit, ꝙ facit ad ius certum, primo, ꝙ ab ipso inuito non pōt euelli. Item de l. ff. si cer. pe. proinde. & ff. de op. leg. l. cū optio. Soluit, aut habens speciem non est vsus specie, & tūc non derogat species generi: aut est vsus, & tunc secus, & subdebat deinde, ꝙ prælatus habens a iure ptātem dispensandi super residētia in beneficijs curatis. s. eo. li. de ele. licet cano. in fi. vbi idem scripsi post Arc. vel super traditione ordinum in casu decre. cū ex eo. e. ti. licet in literis impetrantis curatum scribatur, ꝙ resideat, nō per id minus episcopus super illis poterit dispensare. nec facit cōtra rescripta, nec contra ius commune iste, cum quo sic dispēsatur, sed sit sibi priuilegialiter cōtra illa. patitur ergo secūdum eum, & non agit, vt dicitur de translato. 7. q. 1. scias.

QVAESTIO.

Huic regulæ coadaptatur quæstio fratris Huberti, qua sic quærebat. Indulsit episcopus Titio licentiam specialē, ꝙ non obstante statuto prohibente, semel ingredi posset certam clausuram monialium, ante cuius licentiæ vsum idem ep̄s generaliter concessit quemlibet certa die ibi ingredi posse, & Titius ea die & virtute illius licentiæ generalis hoc protestans ingressus est, quærebat, an ex sua speciali ingredi posset. ¶ Affirmatiua probabitur per 5. rationes prægnantes, & contrariū per alias quinque. tertio dabitur solutio distinguens, & sic contraria concordans. ¶ Ad primū inducebat duas regulas huius tituli, s. qd̄ priuilegium personale personam sequitur. e. ti. priuilegiū. & ibi concor. & quod priuilegium principis esset mansurū. eo. ti. decet, non relinquet ergo hæc indulgentia personā, vt in prima regula, sed manebit penes eam vt in secunda vsque ad ipsius vsum, alias nil conferret, quod esset absurdum, de priuilegijs, in his, cum concordan. & constat, ꝙ ante vsum completum beneficia etiam competentia per contractus reuocari non possunt expresse. de commo. c. vno. cum concor. & vide no. de filijs presbyterorum. ex tua, ergo nec reuocata dicetur tacite per dationem licentiæ generalis cum in reuocationibus minus possit genus quam species. de dolo & contuma. c. 2. de confirmatio. vtili vel inutili. bonæ. facit s. eo. li. de procuratori. qui ad agendum, maxime cum finalis causa specialis licentiæ forsan adhuc duret: quia illa in die licentiæ generalis expediri non potuit, durat ergo effectus durante causa: sicut expiraret, causa expirante, de appellatio. cum cessante. nam
3 in omni scientia certum est multiplicatis † causis sufficiētibus effectus multiplicari posse. scilicet plures sufficiētes causę diuersæ non subalternatim se habentes non eundē, sed diuersum effectum producunt. 3. q. quarta. Engeltrudam. secunda q. tertia. abolitio. 50. dist. quamuis. de officio ordina. ex parte, cū sua materia, & in his quæ no. 68. distin. §. quod vero. 6. q. 1. mutare, de conse. distinctio. 2. quia corpus. 45. distinct. licet. de iuramē. calum. cæterum. 25. q. 1. c. 1. hæ autem causæ fuere diuersæ & sententiæ diuersæ, nec altera se habet ad alteram superiorem, vt superior ad inferiorem, nil ergo debet impedire duplicatum ipsarum vsum, faciant nota. de rescriptis. c. 2. & c. olim. & sic. 5. argumenta coniunxi, quæ disputans vt diuersa prolixe posuerat. ¶ Secundo, si dicitur, Titium ingredi non posse hoc non potest ex alio procedere, nisi quia prima specialis licentia sit reuocata per generalem, sed hoc est falsum, si enim dicis, secundam licentiam esse ius commune, non tollit speciale priuilegium, ex quo id non exprimit. de constit. cap. 1. supra eodem lib. Idem si est priuilegium non faciens mentionem de primo, vt hic in gl. Item si per secundum generale fieret reuocatio primi, dicere oporteret, quod a tempore datæ ipsius secundi, virtute primi postea ingredi non posset, quod est falsum. Concluditur ergo primam specialem per secundam non reuocatam, nec impeditā, immo si deberet altera per alteram impediri, vel tolli, prima præualet secundæ per istam regulam, & concordan. ¶ Tertio, quod in vno itinere aliud ex alia causa competens non confundatur, sic ostenditur, Metropolitanus suo iure visitans prouinciam, procurationem exigit seruata forma decreta. Romana. supra eodem libro. de censibus. patet eodem tit. cum apposto. & cap. sopitæ. & si fiat legatus in prouincia, vt de officio lega. cap. primo. illam poterit iterare. de censibus. cum nuper. & vide, quod ibi dixi post Vincen. in glo. innuitur. bene facit, quod de duabus quartis dicitur. de testamen. Raynutius. & quod ibi no. in glos. antepenultima. & quod super ea dixi, facit eodem titulo. officijs & c. requisisti facit ff. de probationibus. quinquaginta. vbi legatum factum in codi. non tollit legatum eiusdem quantitatis factum in testamento, nisi hæres probet testatorem intellexisse repetitionem non duplicationem legati. & facit quod no. C. de lega. filia. cum ergo duplex ius ingrediendi competat Titio ex diuersis causis, vnus actus, licet idem specie, non tamen numero. facit quod not. tertia quæstione nona. nihilominus. non confundet reliquum, cum non constet de contraria intentione concedentis. facit de donatio. inter dilectos in princip. supra eodem lib. de rescrip. cum aliquibus. secus enim si de illa constaret. facit s. eodem lib. de sen. excommu. c. fina. in fine. & quod ibi no. in vlti. glo. ¶ Quarto constat has duas indulgentias quo ad personam Titij esse compatibiles, & nullam habere repugnantiam, & sic vsus licentiæ generalis vsum specialis nō impedit, vnde miles, qui eligit testari iure communi, per hoc non renunciat priuilegio militari. ff. de militari testamento. l. tertia. facit ff. de priuilegijs creditorum. l. antepenultima. Item si de publico crimine contra me commisso aliquem criminaliter accusem, & vt quilibet de populo admissus sui. Insti. de pu. iudi. in prin. ff. de procura. mutus. §. in popularibus, nihilominus de hoc ciuiliter

agam pro meo speciali interesse.ff.de priua.delic.l.2.& 3.
4 & vna † actio per alteram non tollitur.C.de fur.ancillæ.de
condict.furt.si pro fure.C.quando ciui.act.l.vna. nisi sint
præiudiciales tales & incompatibiles, quod vnius electio
ne tollatur altera, s.eod.lib.de postu.præ.c.vno. de ele.vt
quis duas.ibi de hoc.& eo.tit.nullus pluribus.81.di. si qs
sacerdotum.sed istæ indulgentiæ non sunt tales, vt prædi
xi, ergo &c. ¶ Quinto inducitur casus l.ff.de alim.& cib.
leg.l.alio.§.eum quoque. vbi si patrona legauit omnibus
libertis vestes & cibaria quæ viua præbebat, & vni ex illis
reliquit 20.aureos annuos, & frumentum menstruum, isti
debebitur vtrumque legatum generale & speciale: sic &
iste generali & speciali licentia vti poterit, & sic secundo
ingredi poterit. ¶ In contrarium inducitur regula, odia,
5 eodem lib. nam cum omne ius † commune vel priuatum
restringatur, si est odiosum, vt ibi cum concor. & istud sit
tale vt probatur s. eodem lib. de sta. reg.c.vni.18.q.2. in
decima. vbi dicitur, quod ad talia monasteria debet esse
rarus accessus & breuis locutio.ad idem c.ibi sequens.&
c.diffinimus.81.dist.ad reatum, supra de vita & hone.cle
rico.monasteria.ergo stricte interpretabimur, & dicemus
vnico ingressu consumptam vtranque licētiam. ad quod
bene facit s.eo.lib.de præb.non potest.§.1.de off.ordi.in
fi, de si.pres.c.1.ff.de leg.3.fideicōmissa.§.si quis.10. ¶ Se
6 cundo constat † speciem præualere generi vt hic: sed se-
cunda specialis licentia ante vsum primæ isti concessa, nō
facta mentione de prima, nō daret ei duplicem ingressū.
facit, de rescrip.ex tenore. & c.in nostra. vbi patet hoc in
literis ad lites & beneficialibus: multominus ergo dabi-
tur hic generalis. ¶ Tertio habemus exempla diuersa in
iure, per quę probatur, quòd si per priuilegium aliquibus
concessum postea concedatur omnibus per ius cōmune,
illud priuilegium nil opitulatur, patet hic per c.23.dist.
communis filius, coniunctum cum c.capitulis.93.di. dia
conus in conuentu.11.q.3.episcopus presbyter. Item pa-
tet per c.quod nonnullis.de priuile. coniunctum cum de
ere.vlt.s.eo.li.de sen.ex. Idem si aliquibus episcopis olim
concessa fuisset celebratio cum altari viatico ponderata
hodie decre.vlt.s.eo.lib.de priui.imo quando ex diuersis
causis in vnum recidit ius suum, & alterius sic actus vniri
videtur, quod vbi prius duo requirebātur, sufficiat vnus,
vt in confirmatore, ad quem deuolutum est ius eligentiū,
super quo vide quod plene scripsi de ele. ne pro defectu.
super ver.ordinare. Ex quo ergo generalis & specialis li-
centia cadit in vnum, vnicus erit actus vtriusque, licet la-
tior esset vna sententia quam alia, illa latiori vti posset. si-
mile, quod no.de testa. Raynutius.in gl.antep.ne se.va.c.
1.in mag.gl. ¶ Quarto si probemus, quòd generalis licen
tia non extendatur ad istum, patebit, quod sibi competit
7 vnus solus ingressus.sed lex † dicit, quod generalis substi
tutio, quam facit testator de hæredibus, non extenditur
ad hæredes in re certa specialiter institutos, quos specia-
liter inuicem substituerat.ff.de vul.& pu.sub.cohæredi.§.
qui parrē.facit ff.de vet.ob.doli clausula, ergo vel Titius
non comprehendetur in generali, vel specialis in genera-
li intelligitur confusa. facit C.de pac. debitori. de fidei-
com.cum secundum.ad l.Fal. in imponenda. vel dicetur
reuocata.ar.ff.de al.& ci.le.l.libertis enim.in prin. vbi ge
nerale legatum omnium libertorum factum in codicillis
pro alimentis tollit speciale certorum libertorum factum
ex eadem causa in testamento.& si hoc negaretur, saltem
diceretur per vsum generalem renūciatum speciali, quod
procedit non solum in incompatibilibus, vt supra. sed e-
tiam in ambitiosis.de præb.de multa, s.eo.lib.de rescrip.
gratia.& elemen.eod. tit.gratiæ.facit 12.q.2.bonæ rei. &
de donatio.apostolicæ. ¶ Item si negatur renunciatio, il-
læ tamen licet duæ habebunt vnum effectum, hinc est,
quod si miles eligit testari iure communi, licet non p hoc
renunciet priuilegio militari, vt s. non tamen faciet duo
testamenta ex duobus iuribus communi & militari, sed
vnum tantum: sic si propter propriū interesse actionem
habeo contra plures, licet contra vnum intentando alte-
ri non renunciem: si tamen ab vno consequor interesse,
contra alios nō ago.ff.de eo per quem fac.est.l.1.§.si plu
res.& no.de reb.ec.non ali.si quis.facit hoc eo.ti.bona fi-
des. Ex his concluditur, quod etiam cessante confusione
& renunciatione, de quibus s. vnicus tamen quæritur effe
ctus, & sic vnus solus ingressus.facit ff.qui.mo.pi.vel hy-
po.l.si deferente. ¶ Quinto inducuntur aliqua iura, quæ
casum quæstionis decidere videntur, primum est, de præ-
ben.si pauper.s.eo.lib.vbi si mandatur prouideri per epi-
scopum Titio in forma pauperum, & ille consecutus est
beneficium a quocunque episcopo, vlterius non tenetur,
quasi concedentis & impetrantis intentio, licet per mo-
dum alium, sit impleta: sic & hic sufficiat Titio, quòd se
mel ingressus est, quod plus est ex facto sibi licentiā con-
cedentis. Itē si legauit alimēta aliquibus libertis, scilicet
cibaria & vestiaria, & vni illorum legauit certam quanti
tatem pro alimentis, vtrunque legatum non debetur.ff.de
alimen.leg.l.alimenta.§.basilicæ.& l.Stichus.in princ. ad
idem lex, quæ dicit sic, filia legatorum non habet actionē,
si ea quæ in testamento reliquit, viuus postea pater in do-
tem dedit.C.de leg.l.filia.sicut ergo his casibus nō dupli-
catur beneficium, vel legatum, ita nec in terminis quęstio
nis duplicatur ingressus, nec iuuat eum protestatio, quā
fecit, quæ si sit iur.conseruatiua, non est tamen tributiua
iur.noui: vnde si non competebat isti binus ingressus, pro
testatio sibi illum acquirere non potuit. ¶ Soluendo di-
stinxit. aut in vtraque prædictarum licentiarum exprimi
tur causa ingressus, aut in nulla, aut in altera tantum ma-
xime in speciali, primo casu, aut vtrobique causa est ea-
dem, aut omnino diuersa: si est eadem. puta: quia in vtra-
que dicitur, qòd ingredi possūt ad visitandum reliquias
sancti, vel simile. sufficit unus ingressus. Facile patet exem
plum, si dum consanguinea mea uelari debebat, obtinui
hanc licentiā, postea pro illo actu omnibus data est, hanc
partem solutionis probant iura, quæ ultimo allegaui. Di-
xit etiam quòd forsan idem, si causæ sunt diuersæ, tales ta
men uno ingressu poterant commode expediri, ut si gene
talis permittit uisitationem sancti specialis, permittit ui-
sitationem sororis, quæ breuis & compēdiosa esse debet,
ut dixi in principio secundæ partis. Si uero causæ expri-
mūtur omnino diuersæ, quæ simul uerisimiliter ex facto,
uel ex tempore expediri non possunt, ꝙ facile accideret
propter tumulsum generalis ingressus. Iterū ingredi po-
terit ad expediendā causam expressam, ad hæc iura prius
al. Idem si dies licentiarum essent omnino diuersi: quia
quod facit diuersitas causæ, faciet hoc diuersitas dierum,
ut non possit censeri unus ingressus confusus in alio.s.eo.
lib.de consti.c.1. In tertio membro principali quando in
altera tantum, & maxime in speciali exprimitur causa.l.
quod s. tenet distinguendum, an simul poterunt expedi-
ri necne. In secundo uero principali membro, quando in
neutra exprimitur causa, uel tempus, sed simpliciter est
data licentia, tunc in hac materia restringibili, & odiosa
stricta præsumatur intentio concedentis ad primam uicē
tantum, qualitercunque ingrediatur, maxime per allega
ta in principio secundæ partis, cum præsumatur, episco-
pum publicam utilitatem & honestam, quæ uersatur in
hoc, uelle tueri. Hæc uera nisi de ipsius intentione aliter
appareat, cui tunc stabitur. dixi autem per hāc distinctio
nem iuri, æquitati & honestati consonam. s.dist. consue-
tudo. solui contraria.

HVIVS LITERAE G. VNICA
est regula Digestorum, sicut & nostra.

Papinianus. *Lex LXXIX.*

Generaliter cum de fraude disputatur, non quid habeat
actor, sed quid per aduersarium habere non potuit,
considerandum est.

Quia

Quia sub litera H. nullam habemus regulam, quas Legistæ habent hic inferam.

Vlpianus. *Lex* *LX.*

Hæredem eiusdem potestatis iurisque esse, cuius fuerat defunctus, constat.

Iulianus. *Lex* LXIII.

Hæreditas nihil aliud est, quam successio in vniuersum ius, quod defunctus habuit tempore mortis.

Vlpianus. *Lex* *CXCV.*

Hoc iure vtimur, vt quicquid omnino per vim fiat: aut in vis publicæ aut priuatæ crimen incidat. Deiecit & qui vel iussit, vel mandauit, vel ratum habuit. Rati.n.habitio mandato comparatur, in contractibus, in quibus doli præstatio, vel bona fides inest, hæres insolidum a tenetur.

SVMMARIVM.

1 *Ignorantia, error, & titubatio, quid differant, & quid sint.*
2 *Ignorantia quanam non excusat.*
3 *Actionem habere, longe minus, quam rem.*
4 *Actionem tantum habens ad rem immobilẽ satisdatione oneratur.*
5 *Fructuarius, etiam vbi nullum fructum recipit, dici potest.*
6 *Canonicus vocatur non a perceptione prouentuum, sed a titulo.*
7 *Vsuarius dicitur quis ex sola spe.*
8 *Monachus seu religiosus in probatione existens, religiosus cẽsetur.*
9 *Ignorantia facti aliquos excusat, quos iuris ignorantia non excusat.*

REGVLA XIII.

Ignorantia. Dyn. dicit hic vtriusque regulæ exemplum congrue poni in eo qui cõfitetur in iudicio per errorem, qui si errat in facto excusatur, si in iure non. ff. de confess. non fatetur. specificat in eo, qui errans in facto confessus est alium sibi cohæredem. ff. fa. erci. si cum putarem. secus si per errorem iur. vt quia credebat valere testamentum, sine iur. solennitatibus, quæ omissæ vitiant, vt in l. non fatetur. Io. mon. ponebat in eo, qui ignorat vacationem beneficij, cui non currit tempus, de concess. præb. quia diuersitatem. secus si ignorabat semestre tempus currere collatori, & sic permisit illud labi. de sup. ne. præ. c. pen. & vlti.

1 ¶ Dicebat etiam Io. mo. quòd ignorantia † error & titubatio differunt. ignoran. enim proprie est nescientia, quã do, scilicet de iur. vel de facto nil scio, nec inde aliquid suspicor, & in nullo applico mẽtem meam, & quando sic ignorans tenetur scire illud quod ignorat, dicitur de tali ignorans. ignorabitur, & iste potius contẽptor dicitur, quam ignorans, vnde B. Ber. quod scire debes, & non vis, non pro ignorantia: sed pro cõtemptu iudicabitur, alias autem regulariter excusat. Error autem est, quando applico mentem ad id, cuius veritas habet cõtrarium, & quòd hęc differant patet. ff. de acq. pos. si me in vacuam. in prin. Titubatio est, quando non applico mentem sed propter cõflictum rationum dubito cui parti mentem applicem, ar. C. de con. inde. l. fi. ex his concludit, quòd omnis titubans & errans est ignorans, sed non conuertitur. Itẽ huic regulæ concordat l. dicens. scientiam non ignorantiam volumus obligari. C. de tab. l. generali. lib. 10. præsumitur tamen ignorantia, quod dic, vt ĩ. eo. præsumitur, & dicit Io. mo. quòd scientia & ignorantia in hac materia tẽdunt ad communem hominum modum, vt scientia non tendat ad maximam diligentiam, nec ignorantia ad supinam & crassam. ff. de iu. & fa. ig. l. nec supina. & l. plurimum. ff. de ædi. ed. si quis venditor, de igno. etiam iur. distinguit Io. mo. an sit notum, & frequentatum illud ius, & tunc non excusat. C. de iu. & fa. ig. l. constitutiones. aut non est frequentatum, vt l. Gallus. ff. de lib. & post. & tunc excusat, nisi tractaret de lucro captãdo, & sibi imputet: quia potuit peritiores consulere. ff. quis or. in bo. pos. l. 2. in fi. ¶ Prima glo. ponit exempla & remittit: secundo ponit & exponit vnũ notabile. tertio successiue signat & soluit duo cõtra 3 ria. ¶ In 2. gl. ibi, l. 2. ignorantia non iuuat illum, qui credens non nocere, hæreditatem matris renuntiat, & ibi, [cum quis] indebitum per ignorantiam iur. solutum non reperitur, & ibi [§. non teneri] ibi ẽt extra ordinem punitur. Io. ¶ In 1. gl. ibi dic vt ibi. ff. de iu. & fac. ign. l. regula. Dy. plene prosequitur hic hanc materiam per solutiones obiectionum, & postea distinctionem subdit pleniorem, quam primo decidam. Distinctionem autem ad literam scias talem esse, aut erratur in iure, aut in facto, si in iure, aut ciuili, aut naturali, aut quasi naturali: & si ciuili, aut erratur in iudicio, aut extra iudicium. Si in iudicio, siquidem ante li. conte. error excusat probata causa erroris legitima, vt ff. de inter. ac. de ætate. §. qui iusto. & §. Celsus. si post lit. cont. ignorantia † non excusat, vt hic, & dicta l. nõ fatetur. Si errant extra iudiciũ aut agitur de dãno vitãdo, aut de lucro captando, si de damno vitando, aut erratur in eo in quo requiritur dolus verus, aut in eo, in quo sufficit dolus præsumptus, vel lata culpa, vel leuis, & multo fortius si leuissima: & si in eo, in quo requiritur dolus verus, ignorantia iuris excusat, vt ff. ad Sil. si quis in graui. §. si quis ignorans. sed si erratur in eo casu, in quo sufficit dolus præsumptus, vel lata culpa, tunc si quidem erat publice notũ vere, vel iuris præsumptione, vt quia a tẽpe publicationis currerent duo menses, iur. ign. non excusat, vt C. de leg. & consti. l. leges sacratissimæ. de iuris & fact. ignoran. l. constitutiones. ff. de publi. l. vlt. §. licet. ad l. Corn. de fal. l. diuus Claudius. in prin. sed si non erat publice notũ vere, vel pręsũptiue, ignorantia iur. excusat, vt ff. de decr. ab or. fa. l. vlt. si agatur de lucro captando, si quidem cum alterius iniuria, vt pro vsuc. int. ignorantia non toleratur, nec excusatur, siue potuit, siue non potuit peritiores consulere, vt ff. de iu. & fac. igno. l. iur. ignorantia. de vsuc. si fur. & l. nunquam. sed si sine alterius iniuria. si quidem peritiores consulere non potuit, iur. igno. toleratur & excusat: sed si potuit peritiores consulere, iur. ignorantia non excusat, vt ff. de iur. & fac. ign. l. regula. § si mater. & §. si qs. de bo. pos. l. in bonorum. & quis or. in bo. pos. ser. l. 2. §. vl. facit ff. de acq. hæ. si duo. propter rationem quam s. dixi, si errant in iur. naturali, ignorantia non excusat, vt ff. de adul. l. si adulterium. §. stuprum. si errant in quasi naturali iur. ignorantia non excusat, vt ff. de in ius vo. l. 2. si errant in facto, aut proprio, aut alieno, aut erat publice notũ, aut non erat publice notũ. si erat publice notũ, ignorãtia nõ excusat, vt ff. de mili. si pupillus. §. proscribere. si nõ erat publice notum, ignorantia excusat, vt ff. pro so. l. fi. & prox. c. cũ quis. Si in facto proprio, aut certat de dãno vitando, aut de lucro captando, si de lucro, error nõ tolerãt in proprio facto, si de dãno, aut cũ alterius iniuria, & tũc error in proprio facto non toleratur, vt ff. ad Vell. l. quanquã. aut sine alterius iniuria, & tũc error in facto proprio excusat, & toleratur. ff. de condi. inde. l. sed & si me putẽ. in prin. §. cũ inter. de ac. emp. & ven. si liberũ. & ita oportet intelligi quod no. ff. de leg. 1. l. si res obligata. & Dy. in fi. Item contra. ff. de fideiu. l. 3. vide quod ibi. no. in gl. fi.

QVAESTIO.

Hæc regula in prima sui parte facit ad quæstionem positam in regula cum quis in ius. secunda vero pars facit ad quæstionem, quam disputaui, an impetrans beneficium de vacatura, quam expectat, vel reseruatione, quæ pro eo pendet, teneatur facere mentionem, ita quòd aliter impetratio non valeat. Procedit autem quæstio in eo, qui sciebat se tale ius habere, alias facti ignorantia excusaret illum. sup. eod. lib. de rescrip. gratia. Ad vtranque partem inducam sex rationes, vnam opi. & vnam ęquitatem, demum soluam, & contrarijs respondebo. Quod autem non teneatur, sic probabo, licet impetrans de beneficio quantumcunque modico, quod habet, teneatur facere mentionem de rescriptis. si proponentem. de præben. si motu. l. eod. non tamen de illo, quod nondum hẽt: quia longe minus est habere † actionem, quam rem.

ipsius causa parata sunt, vnum est legatum, non secus, si
dicat, quã ipsius &c. ¶ In 1.gl.ibi. [l.commissoria] alias
incipit. si fundus lege commissoria, & ibi [non debet] Vi-
de quod disi in præ.dec. quia super gl. sic patet, & quod
dicam post Dy. ĵ.eod. quod ob gratiam,

QVAESTIO.

Hæc regula inducitur pro & contra diaconum nõ pro-
motum ad sacerdotium intra annum, cuius casus sic pro
ponebatur in secunda quæstione, quam post doctoratum
disputaui. Diaconus promotus ad ecclesiam parrochia-
lem, quæ vltimo Septembris, quo est festum beati Hiero-
nimi, habuit pacificam possessionem ecclesiæ, neglexit vs
que ad quatuor tempora Septembris promoueri ad sacer
dotium, in sabbato quatuor temporũ illius mensis nullo
modo potuit promoueri. quæritur, an finito illo mense, &
consequenter anno, sit priuatus per constitutionem, licet
cañ. s̃. eo. li. de ele. Eadem quæstio formari potest in dispẽ
sato ad septennium, qui infra annum debeat fieri subdia
conus, per dec. cum ex eo. in fi. e. ti. vbi de hoc scripsi post
Archi. regula inducitur contra eum per cõtrarium, quia
per ipsum sterit in 5. sabbatis, quibus potuit ordinari. Pro
ipso inducitur, ꝙ non stetit per eum in 6. & vlt. sabbato,
quo sibi id licebat. Et hanc partem prosequendo inducã
6. rationes. & vnam glo. Secundo in contrarium quatuor.
Tertio soluam & contrarijs rñdebo. ¶ Primo sic, certum
2 est, ꝙ iustum impedimentũ † excusat a pœna priuationis,
vt dicitur in dec. cõmissa. §. 1. qui §. in hoc glossat dec. li-
cet. ad idem. eo. ti. §. porro. & dec. cum ex eo. ti. eo. in fin. &
cle. de æta. & quali. vt ij qui. §. illi vero, de sta. mo. ne in a-
gro. §. cæterum. & c. accedentes. §. statuimus. & ꝙ duo iur.
s. §. 1. & §. illi vero. notant iustum impedimentũ, alia tria.
s. §. porro. §. statuimus. & §. cæterum, notant rationabilem
causam, & finis decr. cũ ex eo, vocat iustam causã, quod-
cunque horum, ergo includat casum nostrũ, saus est dia-
cono, qui etiam potuit habere causam in differendo. be-
ne facit de ele. cum ex eo. lib. 6. vel voluit prius addisce-
re ea quæ sacerdotes scire oportet. 38. di. nulli sacerdotũ,
& c. quæ ipsis. ne indignus ordinaretur, vt ibi. & 1. q. 1. nõ
est putãda. in fine, ne pẽnã incurreret, de qua de xta. & qua
li. c. pe. ¶ Secundo sic probo. Certum est, ꝙ iste nõ potuit
dici morosus ante sextum sabbatum, cum dies nõ inter-
pellasset. ff. de rebus cre. l. quod te. & est express. in p̃. dec.
commissa. in prin. & ex contrario sequeretur, ꝙ infra an-
num cogeretur ad sacerdotiũ, in vltimo sabbato non fuit
morosus ꝑ iustum impedimentum, quod euenit, habẽs
enim defensionem, vel exceptionem legitimam nõ potest
dici morosus, ĵ. eo. non est in mora. vbi vide concor. Con
cluditur ergo hunc diaconum immunem a pẽna. ¶ Ter-
tio sic constat cõstitutionem, licet canon. in hoc membro
esse pœnalem, cum priuet iur. acquisito. facit de accu. su
per his. sed in pœnis † benigna fit interpretatio, ĵ. eo. in pœ
nis. cum suis concor. & exemplis, propter quæ cum his, q̃
habentur in regula, odia. eo. tit. prosecutionem partis, vel
argumenti huius omitto. Cõstat ergo, ꝙ etiam si casus es-
set dubius & vno respectu dicatur incidisse, & alio nõ, eli
gere debemus benigniorem partem vt nõ inciderit, cum
melius sit de misericordia, quam de crudelitate reddere
rationem. 26. q. 7. alligant. & illa sunt imitatione dignio-
ra, quæ sunt excellentiora pietate. 9 dist. c. vlt. ¶ Quarto,
certum est, quod illa interpretatio dicitur praua, qua re-
ceditur a verbis textus, de deci. ad audientiam. per quam
probatur arguendo a verbis, & ibi concordantiæ in vlti-
ma glo. & verba debent aliquid operari. s̃. eo. l. de prinil.
si Papa. sed, vt dixi, in prin. dec. commissa. §. r. & tres ele.
ibi allegatæ dicunt in singulari, iusto impedimento, & rã
tionabili causa. Est ergo clarum arguendo a singulari, qđ
vnum impedimẽtum & vna causa sufficit, quod hic fuit,
ergo &c. qui dicit contrarium vult, quod pluribus sabba-
tis fuerit impeditus. & sic mutat sensum, & praue inter-
pretatur, vt prius dixi. facit ad hoc, s̃. eo. lib. de p̃b. is cui.
¶ Quinto constat, quod in mora modici temporis nõ est
periculum. ff. de iudi. si debitori. & lex ipsa dicit modicũ
3 tempus quatuor mensium, & alia lex. C. de fideiul. sanci-
mus. dicit, quod si fideiussor promisit aliquem præsentare,
vel pœnam dare, euadit pœnã, si post terminum infra sex
menses illum præsentat. Sed iste diaconus de mense septẽ-
bris cessante impedimento poterit ordinari, & si poneres
casum in sabbato quatuor temporum quadragesimalium
hoc liceret in quindena, euadet ergo pœnam, dato, ꝙ illi
alias locus esset. ¶ Sexto negari non posset, quoniam si tẽ
pus annuale isti cucurrisset, saltem restituendus est ad v-
num sabbatum, quo fuit impeditus, de quo vide, quod sa
tis no. in cle. de resti. in integr. ab ecclesia. in vlt. glo. Et de
hoc, & ad quæstionem multum facit quod scripsi de ap.
ex ratione. super fi. primæ glo. 2. colum. ver. hoc etiam, &
secundum Innoc. & vltra medium. ver. & hoc sic. vsque
ad fi. vbi plene tractatur de anno quanti temporis negli-
gentia noceat appellanti, & quanti temporis impotentia
ipsum excuset. Ad hanc partem facit etiam, quod scripsi
de cleri. non resi. inter quatuor. in fi. de illo, qui ex culpa
absens propter impedimentum superueniens excusatur.
Contra diaconum facit negligentia prioris temporis per
contrarium huius regulæ, cum in quinque præcedenti-
bus sabbatis potuerit & debuerit promoueri. Circa quod
aduertendum, quòd ante dec. licet canon, rectores paro-
chialium ecclesiarum debebant fieri sacerdotes, de elect.
cum in cunctis. §. inferiora. de æta. & qua. c. 1. & debebãt
fieri ĵ. breue tempus. eod. titu. præterea. quæ expresse de
parochiali ecclesia loquitur. Et si dicas, quod certa dies
4 statuta non est, hoc placet. nam in omnibus † obligationi-
bus, in quibus dies statuta non est, præsenti die debetur.
ff. eod. titu. In omnibus ergo statim tenebatur. vnde dec.
si pro pauperibus. de præben. in fin. s̃. eod. lib. declarans
mentem prædictorum iurium dicit, talem promouẽdum
in proximis quatuor temporibus. retentis ergo terminis
in primo sabbato ordinationum de mense Septemb. fuit
in mora. & demum in sequentibus quatuor sabbatis ag-
grauata fuit mora, & dilatata culpa. Cum ergo lapso an-
no non sit presbyter, est locus pœnæ propter talem morã
& negligentiam, quam probat lapsus anni. de rest. si nau-
tem. ubi de hoc in prima gloss. & c. plerunque. in glo. fin.
¶ Secundo sic, certum est, inordinatum puniri, quia ordi
nari debebat. Ista autem obligatio fuit statim post adep-
tam possessionem quod patet, quia etiam infra annũ mo-
nitus, si non ordinetur priuari potest, per præ. §. inferio-
ra. ut nota. in decreta. licet canon. in gl. antepe. in princip.
Recipiendo ergo tale beneficium se statim obligauit ad
sacerdotium annexum & non leuis est culpa, delatum si-
bi officium retractare. ff. de admi. tut. l. tutores. s̃. de offic.
Arc. ea quæ. cum concor. tenet ergo tractando ecclesiam
quasi uiduam quoad illa, quæ sunt ordinis, sicut de epi-
scopo dicitur. ead. dist. c. 1. de transla. c. 2. uer. neque. ad
periculum parochianorum sine sacramentis sacerdotali-
bus decedentium, eius culpam denotat. & sibi imputatur.
26. q. 6. presbyter. & c. se imputetur ergo sibi casus, ex quo
tanta culpa præcessit. de hoc hic in glo. etiam de hoc re-
gulare, de commo e. uno. depo. c. 2. ¶ Tertio, certum est
imputari debere illi, qui se arctauit, supra de elect. cum in
veteri. & ff. si quis ca. l. 2. §. si quis tamen, vbi imputatur
ei qui prius proficiscendo potuit euitare tempestatẽ, vel
uim fluminis. & C. de admin. tut. l. 2. ubi imputatur con-
tutoribus, qui tarde suspicionis causam mouerunt, &
eum tutor factus est non soluendo. & ff. de dam. infect.
5 cum postulasset. ubi ei, qui de dãmno † infecto agere po-
terat, imputatur si tarde prætorẽ adiuit, & edes corruerũt.
6 Item propter temporis † angustiam refutatur tardus ap-
pellationis seruator. C. de temp. ap. le. nemo. in fin. Impu-
tetur ergo sibi & non casui superuenienti dãmũ priuatio
nis, quod sentit ex sua culpa. hoc eo. ti. damnũ quod. cum

7 concor. ¶ Quarto imputetur ei qui † non præuidit quod
euenire poterat, de homi. is qui. s̃. eo. li. de ser. non or. c. 1.
& ibi concor. & ff. loc. si quis domum. §. 1. dici ergo potest
isti diacono, qđ voluit, quod non potuit. de off. dele. cum
super. C. de iu. do. si genero. C. si quis alte. vel sibi. l. multū
interest. ¶ Sol. satis placet dictum Arc. notatum vbi s̃. in
prin. sc. istum diaconum non priuatum, cum in primis sab
batis non fuerit in mora: intellige hoc respectu pœnę, de
qua loquimur. & sic casus quem non præcessit mora, vel
culpa non imputetur alle. ff. si cer. pe. l. lecta. ff. depos. l. Lu
cius. Hoc tamen procedit, quando impedimentum pro-
ueniens in vltimo sabbato non fuit ex culpa ipsius, vt hic
in glo. alias secus, vt de æta. & qua. c. 1. procedit autem so
lutio, & fortius quando ex iusta causa a principio distulit
sacerdotium, vt dixi in prin. partis 1. Ad solutionem be-
ne facit ff. quis or. in bono. pos. l. 2. in pri. vbi omnes dies,
qui dantur ad bonorum possessionem petendam sint pri-
mi, medij, vel vltimi, sunt vti les. Bene facit ff. qui & a qui.
ma. l. Iulianus. qui dicit, casus aduentitios computandos
non esse. & vide in suffra. de homi. c. si. super vlt. gl. nec pla
cet, quod quidam dicunt, tempus currere, & eum pœnam
incurrisse, sed restituendum esse, vt tangebam in vltimo
argumento primæ partis: quia si dicis eum habere iustā
causam restitutionis, illa eadem causa est sufficiēs ad eui-
tandam pœnam, vt in prin. probatum est per textus plu-
rium iurium. dico autem, quod in proximo sabbato tene-
bitur promoueri & de hoc in prin. gl. Ad primum contra-
rium & secundum dico, quòd si cōcedatur, quod dilatio
recipiendi sacerdotium poterit inducere culpam, & mo-
ram & læsionem conscientiæ, non tamen induceret morā
vel culpam quoad pœnā, de qua loquimur, in qua opor-
tet integrum annum cedere: etiam si sit certum eum pro
moueri non posse, vt in dec. commissa. 1. respon. Ad ter-
8 tium & quartum respondetur, ꝙ ille non dicitur se arcta
re in veniendo, qui iter arripuit eo tempore, quo plerique
illius conditionis homines solent peruenire. ff. de ver. ob.
9 continuus. §. 2. nec obligatus † ad operam, qui incepit eo
tempore, quo perfici poterat secundum operam diligen
tis ædificatoris, vt eo. lib. §. item qui insulam. Cum ergo
verisimiliter secundum morem aliorum ordinandorum
iste diaconus infra tempus ordinari posset, & sic se posse
speraret, non debet dici se arctasse, cum congruum & sibi
sufficiens tempus haberet: & licet quis præuidere tenea
tur interdum, quod potest accidere, non tamē tenetur di
uinare, vt dixi post Host. de ser. non ordi. c. 1. super gl. fi.

S V M M A R I V M.

1 *Conditiones si plures coniunctim additæ sint hæredi, disiunctim, omnes sunt implendæ.*
2 *Copulatiuarum, disiunctiuarum, & solutarum natura quæ.*
3 *Orationis solutæ quæ sit vis.*
4 *Probans obscure, pro non probante habetur.*
5 *Alternatiue eligens pro non eligente habetur.*
6 *Appellanti, quod nulli obest, & sibi prodest, concedendum est.*
7 *Appellationis extra iu. interpo. & prosequendæ a iure an statutus sit terminus.*
8 *Inutile adiectum non vitiat vtile.*

REGVLA LXX.

In alternatiuis Intellige de alternatiuis af
firmatiuis. In negatiuis. n.
requiritur, quòd neutrum
fiat ff. de ver. obl. si quis ita. in fi. secundum Dy. declaro:
quia sicut affirmatiua vult alterum fieri, ita negatiua vult
alterum non fieri, & sic neutrum fieri, & sufficit, vt dice-
bat Dyn. duæ sunt regulæ de alternatiua loquentes. pri-
ma respicit electionem cuius sit, secunda obligationis ef-
fectum. Ad primam allegat ff. de eo quod cer. loc. non
vtique. §. qui Stichum. Ad secundam. ff. de con. & de. le.
cum pupillus. §. vlt. & de verbor. oblig. si ita quis stipule-
tur. ¶ Prima glo. dicit vnde sumpta & ponit exempla. Se-
cundo subdit de alternatiuis ordinis. Tertio signat con-
trarium, soluit, & remittit. ¶ In gl. 1. ibi [si hæredi plures]
1 si plures † contraditiones coniunctim adiectæ sunt hære-
di, omnes implendæ sunt, si disiunctim, sufficit altera, vt
ibi. § si generali. vide s̃. eo. contra eum. & ibi [mancipio-
rum] loquitur quando is, cui legata fuerat optio seruorū,
non elegit i. terminū datū a prætore. ¶ In 1. gl. ibi [man-
dato.] in fi. & hoc eo. ti. inspicimus. ibi dixi. & in fi. itē con
tra. ff. de le. 2. l. Lucio Titio. solutio qđ ibi no. hic Dy. no. s.
ꝙ regula locum hēt in contractib. Item in legatis, cū ver
ba diriguntur ad hæredem, si vero ad legatarium, vel sim
pliciter proferuntur, est electio legatarij, vt ibi. tractat &
2 hic de orōnibus † copulatiuis, disiunctiuis & solutis. pri-
mæ hñt copulam, secundæ disiunctiuam, tertiæ neutrum.
natura copulatiuæ requirit vtrunque, disiunctiuæ vero al
terum tm̃, concordantiæ sunt in gl. soluta vero ex mente
pronunciantis, si certa est, aliquando æquipollet copula-
tiuæ, aliqñ disiunctiuæ. ff. de ver. si. alienationis. §. fin. si de
mente nō apparet, accipitur pro copulatiua. ff. de ver. obl.
triplici. §. videamus. sed textus regulæ ciuilis, quā in prin.
ponit glo. facit contra: sed Dy. dicit, ꝙ §. videamus. consi
derauit dubium significationis solutæ: in regula illa cō-
derauit effectum, ꝙ in obscuris sequitur minimum. s̃. eo.
in obscuris. Soluta ergo est per se species orationis distin-
cta a coniunctiua & disiunctiua, & tripliciter significat:
sed non habet ab illis diuersum significatum, vel certum
effectum: sed aut requirit vtrunque, vt coniuncta. Habet
3 ergo † oratio soluta distinctam & propriam speciē signi-
ficandi: sed non tertium distinctum effectum significati.

QVAESTIO.

Huic regulæ coadaptatur quæstio, quā disputaui post
Io. de Deo lib. 1. q. 18. quam sic proponebam, quæritur, an
valeat ap. alternatiua interposita. s. ad archiep̃m vel papā.
Inducam aūt ad negatiuam quatuor, ad diffinitiuam toti
dem. tertio præmiss. duabus opinionib. soluam distinguē-
do, & contrarijs rñdebo. Et vtꝙ non valeat, quia in iudi-
4 cialibus actibus paria sunt non facere, & obscure † probās
pro non probante habetur. ff. de proba. in præsentia. ergo
&c. facit ff. de confes. certum. & de inter. act. de æta. §. ni-
5 hil. ¶ Secundo, alternatiua † intantum fuit improbata, ꝙ
eligens alternatiue, habetur pro non eligente, de ele. eo.
lib. in electionibus. Idem. s. cum seruus duorum stipulatur
illi aut illi, vel stipulatur illi vel aut illi fundum. ff. de sti.
ser. l. item si seruus in fi. cum l. seq. & fuit incertæ non va-
lent. 2. q. 6. §. dña. ff. de re iud. in summa. & imputandū est
ei, qui non declarauit. eo. tit. contra eum. nec eum alterius
damno vagari licet. de rescri. c. vlt. ¶ Tertio sic probatur,
constat, ꝙ delegatus dēt esse certus. de rescr. ad hoc. sic ar-
bitet de arbi. innotuit. & tutor. ff. de test. tu. tutor incertus.
sic ergo, & certus debet esse iudex, ad quem appellatur. 2.
q. 6. §. post datam. & c. propter. & c. ab eo. & §. forma. vbi
satis innuitur, ꝙ ad vnum certum & non ad plures est ap
pellandum: alias nec certi apostoli dari possunt, nec etiā
ad se præsentandum congrue posset terminus assignari.
de quo s̃ eo. personas. & c. cum sit. ¶ Quarto iura probāt,
ꝙ vitiat incertitudo, ꝙ alias valeret. ff. de testam. tu. duo
sunt. de manu. testa. cū ex pluribus. de reb. du. si quis. inst.
de leg. §. legari. nam etiam decretum papæ non adstringit
super incerto. s̃. eo. lib. de con. præ. c. 1. §. subiunctum, in
fi. & cle. eo. tit. c. 1. facit de ele. vt quis duas. eo. lib. & quia
i. decem dies non elegit, postea non audietur. ff. rem ra.
ha. l. bonorum. ¶ Contra, quòd valeat appellatio ar. ff. de
iud. si quis intentione. vnde accipietur, quod sit vtilius si
bi, vt posset eligere, & interpretari debemus, vt res valeat
& non pereat. ff. de re. du. quoties. ¶ Secundo inducitur
lex, si ita. ff. de contrahen. empt. vbi patet, ꝙ admittitur al
ternatiua in re vendita, cum. s. vēdo illā, aut illā rem. vide
s̃. eo. contra eum, post prin. gl. sic ergo. & in appellatione.
6 nam † concedendum est appellanti. qđ nulli obest, & sibi
prodest. ff. de euic. l. in creditore. ¶ Tertio petitio incerta
admittitur, dū tñ certificetur. ff. de rei ven. quę de tota. §.
incertæ.

ітета. & alternatiuus libellus admittitur. de in inte.re-
sti.constitutus, appellatio autem dicitur libellus.2.q.6. si
quis libellos. ¶ Quarto videtur, ꝙ app.teneat, & ꝙ taliter
appellans teneatur adire papam. de ap.si duos. ꝙ tamen
debeat adire nominatim prius, est arg.de præb. mãdato.
de elec.c.pen.ver.vel si. Sol.Io.de Deo dicit, quod refert,
vtrum appellet post sententiam, & tunc non tenet appel-
latio, si non est recepta a iudice, vel a parte: quia si non
probat sententiam iniustam, rata manet.2.q.6.c.ei qui.ex
tra, de ap.sæpe.si autem recepta sit, tunc non est quæst.si-
ue ante sententiam, siue post: tamen ante sententiã non
debuisset recipi. extra de ap. vt debitus. hæc solutio non
subintrat dubium. G.Na. de ap.consuluit. s. tenuit talem
ap. iudicialem non tenere: quia apostoli debent esse cer-
ti, & determinati.2.q.6.§.forma. In extraiudiciali puta-
tur contrarium, cum illa sit prouocatio ad causam. de ap.
cum sit. mihi videtur, ꝙ talis ap.teneat de iur.ciuili, cum
non relinquat appellatum incertum. Ratio: quia ad impe
ratorem non appellatur omisso medio. ff. de appellat. im-
peratores. & ita ad proximum videtur appellasse, argum.
ff. de stipula.seruo. nam cum vterque. & l. præce. ff. de so-
lutio. quæ res.§.si seruus. ff. de fideiuss. si fideiussor. in prin
cip. sed quia de iure canonico appellare potest ad papam
omisso medio, dicerem non tenere, nisi probabilis dubita
tionis causa ductus sit, sicut alternatim appellare, ar. ĩ. eo.
lib. de postu.c.1.ff. quorum leg.l.1.§. qui autem. Et pone
exemplum ĩ. eod.lib. de offic. delega. si is cui. vbi de hoc
gl.no. quia & prædicta vera, nisi alterum eorum eligat in
fra illud tempus, infra quod poterat appellare, vt ibi not.
Fateor, quòd Speculator fouet contrarium, in Spe. de app.
§. nunc tractem 15.ver. sed pone aliquis. & versic. quid. &
de hoc per Arch.2.q.6.§. post datam. & §. illo videlicet.
Ad contraria respõdet, ꝙ loquitur, cum nullus terminus
est statutus; & nullum discrimen aduersarij versatur. Cõ-
7 stat autem † ꝙ extraiudiciali ap. interponendæ, ac etiam
prosequendæ statutus est terminus a iur. patet primum.
ĩ. eo.lib. de appellatio. concertationi. secundum in clemẽ.
eo.tit. sicut in vtraque. Igitur nisi infra terminum qui de
buit appellare certificet alterum eligendo, videatur non
appellasse. Ex prædictis patet, quod si ab archidiacono
appellatur ad episcopum, vel archiepiscopum, valeat ap-
pellatio ad episcopum, cum ad archiepiscopum non po-
8 tuerit appellari: & regulariter inutile † adiectum non vi-
tiat vtile. eodem tit. vtile. secus si consuetudo haberet ad
cum appellari posse. supra eodem libro, de appellationi-
bus. Romana. secundo responso. Idem dico de quatuor
principalibus patriarchis, si vera esset opinio, quod ad ip
sos posset, omissis medijs, appellari. Super quo vide quod
dixi de priui. antiqua. in fine.

SVMMARIVM.

1 *Necessario quæ sumpta sunt, non debent in argumentum trahi, & num.11.*
2 *Misericordiæ opera omnibus omnium ordinum hominibus necessaria.*
3 *Necessitas illicita, licita reddit.*
4 *Necessitas a periurio. & a furto excusat, & ab homicidio.*
5 *Monacho an liceat postulare in iudicio. & nu.8. & num.12.*
6 *Monacho an liceat procurare in causis agendis.*
7 *Monacho quæ competant proprie.*
9 *Monachi & clerici pro patrocinijs salaria exigentes degradari debent.*
10 *Vsuras exercere non licet etiam pro redimendis captiuis.*
11 *Argumentari licet non ab ijs, quæ necessitate contra iuris prohibitionem sunt concessa.*

REGVLA LXXVIII.

In argumentum. Io. mon. dicit ponen-
dũ casum per c. sicut
Deus. dist.1. & per ca.
quanto. ĩ. de consuetudine. ¶ Prima gl. dicit vnde sum-
pta. & ponit exempla, interferens solutionem superflui
tatis. secundo no. ex regula generale, quod determinatur.
1 ¶ In gl.1. ibi, quę propter necessitatem † recepta sunt, non
debent in argumentum trahi. ¶ In 1.gl. ibi [alias non lice
ret.] hoc ideo: quia ibi est prohibitio. dicit enim litera le
gis secundæ, id licere in hoc tantummodo casu, alias vbi
non esset in contrarium prohibitio expressa, vel quę æqui
polleat expresse id, quod propter necessitatem concessũ
est, propter eandem, vel maiorem necessitatem bene pos-
set in argumentum trahi. Nam quæ conueniunt in iden-
titate rationis, per constitutionem iur. separari non dñt,
vt ff. de fonte.l.vna.§. hoc interdictum. & de iniust.testa.l.
posthumi. & per hunc modum dicit concordari glo.1.se-
cundæ ad gl.1. quæ propter. ff. eo.ti. cui videtur contraria.

QVAESTIO.

Hæc regula satis soluit quæstionem, quam disputauit
dominus meus dominus Marsilius, quia quærebat, an
bonus aduocatus in vtroque iure, & monachus monaste
rij, multum ęre alieno grauati de mandato, vel licentia ab
batis posset postulare in vtroq. foro, vt de lucro eius mo-
nasterium releuetur a debitis. Ad affirmatiuam inducun
tur 5. rationes. & duæ glo. secundo ad negatiuam tres ra-
tiones. Vltimo datur solutio contrarij: & respondetur.
¶ Quod ergo possit, videtur 1 quia licet monachi prohi-
beantur postulare.16.qu.1. de præsentium. ab hac tamen
prohibitione excipitur vtilitas monasterij cum imperio
abbatis.16.q.1. monachi. s. ĩ. de post.c.3. sed in terminis
quęstionis vtrinque concurrit vtilitas monasterij & abba
tis imperium, ergo postulare licebit. ¶ Secundo, cum re-
seruare monasterium ab onere debitorum sit pium opus
& appetibile. vnde propter id, sicut & pro redemptione
captiuorum, permittuntur ipsius monasterij mobilia, &
immobilia distrahi.10.q.2. hoc ius porrectum. & opera
2 † misericordiæ communia sunt, & necessaria omni statui,
omnibus officijs, & omnibus ætatibus. 86.dist. non satis.
ante fi. ergo videtur non solum posse, sed etiam teneri ad
id. fortificatur autem hoc dec.2. de test.1. respon. ĩ. eod.
lib. vbi executio vltimæ voluntatis: quia pium est opus
de licentia sui prælati religioso permittitur. ¶ Tertio con
3 stat, quod alias † illicitum ꝓp necessitatem fit licitum. de
con.di.1. sicut. & di.5. discipulos. de consue. quãto. de ob-
ser.ieiu, consilium. ĩ e.ti. ꝙ non est ff. ad l. Rhod. de iac.l.
2.§. cum in eadem. Hinc est, ꝙ necessitas excusat a periu-
4 rio † de iureiu. querelam. cum concor. & a furto. ĩ. de fur.
si quis. & ab homicidio, vt patet in cle. de hõ. si furiosus.
5 in fi. ergo propter necessitatem † monasterij licebat hoc
monacho. ¶ Quarto inducitur regula hoc eo.ti. qui sẽtit.
cum concor. Cum.n. monasterium sentiat onus alimento
rum istius, & forsan iste nescit operari, decens est, vt ex ip
sius opera aliquod commodum perciperet. ¶ Quinto in-
ducitur, ꝙ vbi abbas mandat, monachus parere tenetur.
de tem.or. ad aures. de offi.ord. quanto. nec debet mona-
chus de sui maioris sñia iudicare, cuius officij est obedi-
re & implere, quæ iussa sunt. vt dicit Hier. ad Rusticũ. vi-
de in Hier. & eius imperio subest vice Dei, nec hẽt velle.
12.q.1. non dicatis. ĩ. eo.li. de ele. si religiosus. in pri. & de
sepul.c. si. pareat ergo. ¶ Sexto ad hanc partem inducunt,
quæ scripsi post Inn. & Ho. de iud. cum I. & A. in glo. no.
per hoc, ver. tu vero dicas. vsque ad fi. vbi tenet, ꝙ ẽt pro
6 amico mon. põt monachus † de abbatis sñia esse procu. &
opi. quæ hẽt, ꝙ pro miserabilib. postulare põt, quã scrip-
si. ĩ. de post.c.3. super 1.gl. ¶ In contrarium inducitur ꝓil.
7 c. de pñtiũ.16.q.1. vbi dñr mona. competere † quies, orõ, &
labor manuũ, qbus contraria sunt cãrũ strepitus, & publi
ca litigia, cui optime conuenit, qđ no. in cle. de sta. mo. ne
in agro.§. qa vero. in gl. q̃ inci. de of.or. ¶ Scđo: qa si pro-
8 hibentur † leges audiri, multo fortius in foro ciuili postula
re. patet primũ, ne cler. vel mo. ne in agro. & c. super spec.
Est enim eis opprobriosum, si velint videri periti secula-

rium negotiorum. C. de epi. & cle. repetita. de test. cõsul-
ta. & hac de causa suadetur eis, q pro negotijs monaste-
rij constituant sindicum. de sin. c. vnc. ¶ Tertio multũ fa-
9 cit can. 15. q. 2. c. vno. vbi non solum †monachi sed & cle-
rici pro patrocinijs salaria exigentes, sicut vsurarum exa-
ctores degradari iubẽtur. si ergo lucrum, de quo quęritur,
in eis illicitum est, nulla dubitatio, q officium pro tali lu
cro exercere non poterunt: sicut nec licet exercere vsuras
10 †pro redimenda vita capti. de vsur. super eo. & faciunt ibi
concordantiæ. 1. gl. & no. ne cle. vel mon. ne in agro. ¶ So.
11 dixit †per vlt. alle. monachum, de quo quæritur, postulare
non posse. Coadiuuando, dicatur, quod bene facit hæc re
gula, per quam patet, quod si contra prohibitionem iur.
aliquid de necessitate conceditur, de illo non licet argue-
re ad casus etiam vbi vigeret similis ratio, vt hic in regu-
la, quæ a iur. illa enim argumentatio conuenit et his, quæ
cõsonant iuri communi, vt ibi scripsi. bene probatur hoc
dictum, supra eodem libro de regu. constitutionem. 1. rñ.
vt ibi no. in vlt. glo. & de pœn. Romana. de hære. statutum
enim. in fi. 1. rñ. Restat ergo, q cum prohibitio, de qua lo-
quimur, sit generalis, & habeat casum exceptum, & ad a-
lios casus exceptio estendenda non est, nec est verum, q
exceptio includat casum, de quo loquimur, q intelligi-
12 tur de vtilitate †directa ex causa in qua patrocinatur, pu
ta pro consequanda libertate mon. vel alijs rebus in iudi
cio defendendis, vel recuperãdis. vnde c. monachi enim.
16. q. 1. non simpliciter dixit, monasterij poscat vtilitas,
sed dixit exposcat, quasi desiderat, q directe poscat. Con
stat autem, q causæ, cui patrocinatur pro lucro ad clien-
tulum, non ad mon. spectat vtilitas. & facit de priuil. au-
ctoritate. in fi. lib. 6. & cle. de deci. c. 1. in fi. & per hoc est re
sponsum ad allegata primo. Ad allegata: secundo & vlti-
mo respondetur, quod opera pietatis non fiunt pro terre
no lucro, sed pro diuina mercede. Constat autẽ, quod mo
nachus pro aliquo temporali lucro claustrum exire nõ de
bet. 16. q. 1. placuit. 2. q. princip. & monachus de nummis
loquens dicendus est institor. ea. q. si cupis. quod allegaba
tur. Tertio loquitur de directa necessitate, qualis ista non
est, cum etiam vltra id, quod facere potest, monasterium
non teneatur. de solu. Odoardus. de rest. spo. olim. s. ff. de
solu. nam is. regula qui sentit. non obst. quia recipiendo
illum ad professionem, obligauit se ad alimenta & multa
emolumenta licita. successionem legatorum & consilium
mon. sperare & consequi potest, quod allegatur quarto
procedit, quando præceptum abbatis non est de genere
prohibitorum, super quo vide, quod nota. de tempori. or
dinan. ad aures. in glo. 2. Ioan. An.

S V M M A R I V M.

1 *Ius ciuile vnum aliud tollit.*
2 *Testandi ius iuri naturali & gentium incognitum, introductum est per ius ciuile.*
3 *Querela per quam peruenitur ad hæreditatem peten. sublata, & ipsa hæredi. petitio sublata videtur.*
4 *Reprobare non licet, quem approbat papa.*
5 *Papa vni ius tollere, & alteri dare an possit.*
6 *Concessio per Papam contra ius commune an valeat.*
7 *Concessio per Papam contra ius particulare, quando valeat.*
8 *Mandata literarum beneficialium ambitiosa & restringenda.*
9 *Obligationum, seruitutum, & impedimentorum duorum altero sublato, remanet alterum.*

R E G V L A XVII.

Indultum. Hic tractat Dyn. & in quęstionem
recludit casum decre. pastoralis.
§. de excep. an iudex ad dilatorias
proponendas possit statuere terminum, post quem reus
non audiatur: quærit idem de peremptorijs, de quo ibi
scripsi super 1. gl. ipse vero tenet, quod causa cognita po-
test assignari, post quem etiam ante sententiam non au-
ditur. Post hoc quærit, an legitima, quæ debetur filio in
bonis patris, possit auferri, vel minui per l. municipalem,
quod non possit, facit hęc regula, cum concor. in Auth. de
nup. §. si non for. Item cum l. municipalis sit ius ciuile. ff.
de iust. & iure. l. ius ciuile. pqd iura sanguinis diminui nõ
possunt. ff. eo. tit. l. iura. ergo &c. Item ius agnationis non
potest tolli per pęnam. ff. de pac. l. ius agnationis. ergo nec
per statutum si vera est glo. C. de decu. super rubrica, per
eundem modum. ar. de l. si quando. §. illud. C. de inoffic.
testam. Item de l. pactum. & l. fi. ff. de pac. per quarum pri
mam probatur, non valere pactum de pœna minuenda.
per secundam probatur, non valere pactum futuræ succes
sionis, ergo nec statutum. Item cum ius naturale, per
quod debetur legitima, sit immutabile. ff. de capi. dimi. l.
eos. ergo & ipsum ius cõsequendi erat immutabile. ¶ Ad
1 contrarium inducitur: quia constat, quòd vnum † ius ci-
uile tollit aliud. Inst. de iure na. §. pen. ff. de legi. de qui-
bus. & l. non est nouum. sed quota debita filio taxata est
iur. ciuili, non iur. naturali, quo nil proprium erat, cum
ior. gentium dominia fuerint distincta. ff. de iusti. & iure.
l. ex hoc iure. ergo illa taxatio per ius ciuile, idest muni-
cipale, tolli poterit. Item cum iur. naturali & gentium
2 fuerit incognitum † ius testandi, & per ius ciuile inductũ.
Institu. de testa. post princip. Item cum per petitionem
hæreditatis inductam iur. ciuili veniatur ad bona pater-
na. ff. de peti. hære. l. 1. & 2. ergo ista per ius ciuile inducta
per illud tolli poterunt & sublata petitione, quæ est me-
dium perueniri non poterit ad extremum: sicut sublata
3 querela † per quam peruenitur ad hæreditatis petitionẽ,
& ipsa petitio sublata videtur. C. de inoff. test. sancimus. §.
1. & sublato iur. restitutionis per quod peruenitur ad re-
scissoriam, & ipsa rescissoria sublata videtur. ff. de act. &
ob. in honorarijs. §. si cum rescisso. Idem in pignoratitia,
sublato iur. offerendi, per quod peruenitur ad illam. C. de
præscrip. 30. an. cum notissimi. & no. ff. de dam. infe. si fini
ta. §. præterea. & quod dicitur de debito iure naturæ, ex-
ponitur scilicet iure ciuili, statuto persuadente naturali
coniunctione, vt allegatur & exponitur. ff. de verb. sig. pro-
nuntiatio. §. familiæ. per quæ tenet Dy. quòd de iuris rigo
re legitima diminui possit, & auferri per l. municipalem.
& si ęquitas suadet contrarium, est tamen in genere tradi
ta, quare rigor præualet, remittens in hoc ad id, quod no
taui eod. tit. possessor. pro hac solutione bene facit de te-
sta. Ray. ad fi. ¶ Prima glo. ponit exempla. secunda oppo
nit de quatuor iuribus & soluit distinguendo & exempli-
ficando. 3. inducit ad quæstionem. ¶ In 1. glo. ibi [l. 1] di-
cit id quod dec. quod ad consultationem. ¶ In 1. glo. ibi
[commissa] hic intelligo quo ad pęnam iur. de qua ibi lo
quitur, hoc dico propter id quod notaui eod. tit. licet ca-
non. in glo. antepen. in princip. [ad appellandum] idem
hic Dy. per modum quæstionis. & ibi. [hominẽ auferre]
Idem hic Dy. dicebat Io. mo. regulam procedere, vbi iur.
beneficium sistit in dulto, nec vltra procedit. Item nullo
extrinsecus operante, dicebat enim ipse Io. mon. hanc re-
gulam fallere, quando duo indulta prouidẽt in diuersis:
quia tunc priuilegium, quod est potius tenẽdum. ff. de mi
nori. verum. in fine. ponit casum, quando minor contrahit
cum filiof. maiore. præualet enim beneficium ætatis sena
tusconsulto. minus ergo cedit in his digniori. ff. de iudi. l.
per minorem. ff. de albo scri. l. 1. C. de ad duo. di. iudi. resti-
tuendæ. in fi. §. de off. le. volentes. de cõ. ecc. vel alta. quod
in dubijs. ad dec. super quæstionum. §. si vero duo respon-
det, quod ibi est quid imputari ei, qui recipit subdelega-
tionem, ex cuius mixtura impeditur procedere app. remo
ta. Item quia ibi minus dignum erat adiutum iur. com-
muni, quod permittit appellare, ideo vicit dignius, quod
non adiutum vinceretur a digniori. fallit etiam regula se-
cundum eum in concursu diuersarum obligationum in
eadem persona, vt principalis & accessoria. quia ponitur
accessoria. ff. de fideiu. Generaliter. Item fallit in casibus,
quibus quis priuatur iur. suo sine culpa, de quibus etiam
remittam 1. eod. sine culpa.

QVAE-

QVAESTIO.

Hæc regula facit ad qönem satis utilem, disputatam p
fratrem Iacobum, quæ sic proponebatur. Legatus, cui spe
cialiter papa concessit, ut authoritate apostol. posset in
quolibet monasterio suæ legationis unum monachum po
nere. Cuidam eadem authoritate concessit, ut reciperetur
in certo monasterio & in monachum & in fratrem, quæ-
ritur, utrum annus probationis monasterio reseruetur. In
ducentur primum quatuor rationes ad negatiuam, secuo
do totidem ad contrarium, tertio dabitur æqua solutio cō
cordans contraria. Et quod non seruetur, probatur, quia
legatus gerit uices papæ. de offic. leg. c. 1. & c. quod tran-
slationem, de præsum. mandata. maxime in specialiter cō-
missis, ut hic patet. de præbend. hi qui. sed si papa pro illo
scripsisset, monasterium non haberet annum, cum non li-
4 ceat † reprobare, quem papa approbat, imo sacrilegium
dicitur, indignum reputare, quem princeps elegit. 17. qu.
4. §. qui autem. C. de cri. sal. l. 2. ergo nec habebit scribente
5 legato. cum ergo papa † ius unius tollere possit & alteri
concedere. 11. q. 3. cuncta. & c. principalem. & c. nunc ue-
ro. & c. conquestus. concedendo legato, quod ibi mona-
chum ponere possit, omnimodam potestatem monaste-
rio abstulisse uidetur, cum nil monasterijs reseruauerit, fa
cit de priui. cum olim essemus. ¶ Secundo sic probatur,
6 cum papa aliquid † alicui concedit, si concessio est contra
ius commune, ualet, quasi illud ius tollat quod non igno-
7 rat. C. de testa. omnium, sed si scribit contra † ius alicuius
particulare, quod ignorare potest, non ualet concessio,
nisi de illo fiat mentio, de rescrip. constituturus. unde cum
exceptio probationis sit exceptio iur. quam papa non i-
gnorat, concedendo quod ponat monachum, illam tol-
lit, etiam si id non exprimat. hæc probantur §. eod. lib. de
consti. c. 1. debebit ergo recipi, nec poterit prouisionis hu-
ius effectus impediri, nisi crimen cum infamia opponere-
tur, de accus. accedens. ¶ Tertio sic, constat, quod mona-
sterium suo motu statim posset aliquem ad professionem
recipere, de regul. ad apostolicam. & §. eod. li. eo. titu. con-
stitutionem. fortius hic debet legato licere, qui superior
est. facit de off. leg. dilectus. §. eo. li. de præb. si a sede. obe-
diant ergo monachi legato, nisi ostendant rationabilem
causam non parendi. de re. si quando. rationabiliter opor
tet, quod sit de extanti, nō de futuro. de excep. pastoralis.
de elec. ut circa. & c. procurator. futura enim sunt incer-
ta. 24. q. 3. corripiantur. de incertis non in dicta ecclesia.
22. di. erubescant. ergo si nil extans opponunt, recipere il
lum tenentur. ¶ Quarto ex contrario duo inconuenien-
tia sequerentur. primum quod ex uoluntate abbatis &
monachorum penderet potestas legati, imo & papæ con-
cessa legato contra id, §. de postul. bonæ. 1. uersi. nec no-
cebat. per id ergo nec impediri debet, nec differri gratia
facta legato, sup. eo. li. de offic. leg. si super gratia. quæ etiā
late interpretanda est, eo. li. de præb. si cui. de don. cum di
lecti. & quia res ualeat. de uer. sig. abbate. & uerba habent
effectum, de cler. non resi. relatum. cum concor. Secunda
inconuenientia, quia per eundem modum in monasterijs
habentibus certum numerum monachorum si negligunt
numerum implere. inf. tempus concil. Later. inutilis esset
superioris impletio, ex quo de arbitrio monachorum per
probationis annum illa penderet, contra id 9. q. 3. cum si
mus. in fin. & vide quod in cle. scripsi de sup. ne. præ. c. v-
no. in gl. & in talibus. concluditur ergo, annum probatio-
nis monachis non dandum. nec ob. hæc regula, cum hic
fiat authoritate papę per legatum, & faciunt exempla hic
no. ¶ In contrarium primo inducitur hæc regula cum cō
cor. cui standum, vbi contrarium non exprimatur, vt hic
no. nam videtur, quod quandocunque papa scribat pro
beneficiando, rationabiles defensiones admittuntur, nisi
aperte appareat ipsius contraria voluntas. de offi. dele. ex
parte. 1. de æta. & quali. accipimus. ergo & propter scribe-
tem reseruaretur annus, fortius vbi scribit legatus, & ta-
lia quæ præiudicium alterius respiciunt, vel non nocent
alij, vel illa interpretantur stricte, dummodo aliquid con
ferant, & sm ius cōe, quantum fieri potest, hęc patent per
ordinem. §. eo. lib. de re. quamuis. de ec. ædi. ad audientiā.
de priuil. pastoralis. & c. in his. de rescrip. causam quæ. de
8 consuet. c. cum dile. de off. or. licet. Item talia mandata † q̄
habent naturam literarum beneficialium ambitiosa sunt
& restringenda. §. eo. lib. de præb. quāuis. alias dicemus,
ergo per tales literas vel mandatum ius cōe non tollitur,
de quo in rescript. papæ mentio facta non fuit. de rescrip.
nonnulli. de ca. mo. ex parte. & sic annus probationis mo
na. reseruatur. ¶ Secundo probatur sic, Ex duabus obliga
9 tionibus, † seruitutibus, vel impedimentis vna, vel vno
sublatis remanet reliquum. patet primo, de do. & con. cū
dilecti. & in ff. de seruit. vr. præ. si domus tua. tertium de vsu
pal. ex tuarum. sed in creatione monachi duo concurrunt
electio, spectans ad abbatem, & conuentum, vel ad alte-
rum. §. eo. li. de regul. cap. vl. & ius probādi per annum, vt
in c. ad apostolicam. licet ergo mona. priuetur primo iur.
non tamen secundo per prædicta iura. ¶ Tertio, sic in gra
tia specialiter facta legato duo notantur, primum, quod
subintelligitur, si is, pro quo legatus mandabit, erit ido-
neus. de præsump. dudum. de rescri. cum adeo. Ista vero i-
doneitas apparere non potest nisi per probationem. ergo
&c. Secundum, quia in ea non veniunt, quæ concedens
verisimiliter non esset in specie concessurus. inf. eo. in c. in
generali. cum concor. sed verisimile non est, quod papa
tollere velit monasterio probationem monachi, qui curio
sus est circa monasteriorum quietem. 18. q. 2. qua sit. Sed
probatione denegata forte reciperetur litigiosus, plenus
scandalis & discordijs, qui seruorum Dei contemplatio-
nem & quietem turbabit, quod certum est, papam nolle,
cum ex eo permittat etiam iam receptos eijci, & alibi col
locari. de regula. ca. fin. de sta. mo. ea quæ. post prin. Bene
facit de ele. venerabilem, ver. nunquid enim. ¶ Quarto al
legatur notabiliter decre. super eo. de offic. deleg. vbi per
mandatum factum legato dato super quæstione iur. præ-
sentandi, quod ad præsentationem vincentis ordinet ec-
clesiam, non præiudicatur illi, ad quem spectat institutio.
Sic in proposito non præiudicetur monasterio cui com-
petit probatio. Cōcludatur ex p̄dictis monasterio cōpete
re annum probationis, cui rei non obsistit mandatum le-
gati, qui mandauit illum recipi, & monachi recipiunt,
prout monachi recipi debent, s. cum beneficio probatio-
nis recipientis & recepti, cuius contrarium vt reprehensi
bile fieri prohibetur. de regul. ad apostolicam. in prin. &
in fin. & 17. q. 1. Consaldus. vbi etiam innititur in regula
beati Benedicti, & constitutione Gregorij id esse prohibi
tum, quod multum facit. Soluit, quod beneficium annua
lis probationis reseruatur monasterio per vltimo alleg. nō
tamen reseruatur illa voluntaria repulsio, quę reseruatur,
si legatus non scripsisset, ad mandatum ergo legati illum
recipiunt, ad quod alias non tenerentur. & in hoc valet
gratia legati, & sic probabit legitimam repulsionis cau-
sam, quam percipere potuerunt, si in ipso tempore proba
tionis illum repellere potuerunt. & sic gratia satis confert,
& ius commune non læditur, facit de consuetudin. cum
dilectos. & per hunc modum videtur satisfactum esse con
trarijs.

SVMMARIVM.

1 *Infames quacunque infamia, dignitatibus participare non debent, & num. 2.*
3 *Infamia iuris quibus casibus irrogetur.*
4 *Infamia facti quos habeat effectus, & quibus contingat modis.*
5 *Electo opponens infamiam, si non probet, an sit puniendus.*
6 *Electo qui obijcit, an debeat iurare se probaturum, quæ ab eo obijciuntur.*
7 *Illegitimitatis infamia an transferat onus probandi.*
8 *Electionis canonica assertio an includat legitimitatem & ætatem idoneam.*

9 *Electo*

9 *Electio omni confirmatori duo probanda.*
10 *Alimentorum transactio tribus constare debet, quorum vno omisso, an valeat.*
11 *Adulterium potius præsumi de iure canonico, quam matrimonium in electo.*
12 *Negatio rem dubiam reddit.*

REGVLA LXXXVII.

Infamibus. Dicit Dy. de infamia iur. & facti, de quibus dicam super gl. hanc regulam intelligi, cum in dignitati-
1 bus † participare non debeant infames quacunque infamia. C. de decur. infamię & l. ne quis de infami. l. infames.
ff. de postula. l. 1. §. ait prætor. 2. & de asses. l. 1. ff. de iud. cũ
prætor. §. non autem. ad l. Iul. de vi pri. l. t. & dicit non solum impedit præfici, sed etiam remoueri facit a dignitatibus habitis. C. de dig. l. hæc infamia. lib. 10. & de dig. l. iudicis. lib. 12. [portæ non pateant] quasi non aperiantur,
nec detur ingressus per illas, sed obserentur eis. De sanguine Christi dicitur, quod fidelibus apparuit prius obserata ianua paradisi. de bap. maiores. versi caute. Porta sin derivatores dicitur a portando intus & extra. Sed olim
portæ dicebantur proprie ciuitatum, quas olim ædificare volentes, in circuitu ducebant aratrum, per illud sic sulco designantes locum murorum, sed vbi debebat esse porta, suspendebant aratrum, ne terram tangeret, a qua portatione dicta fuit porta, sed hodie latius accipitur, vt patet
s. eo. li. de cõse. eccl. vel alta. c. vno. in fi. habemus ianuas, vt s. & 13. q. 4. tres psonas, fores. 50. di. in capite, ostia. de pœ. di. t. importuna. valuas. de spo. consultationi. in prin. quæ omnia proposito conuenirent. ¶ Prima glo. ponit exempla, remittit de infamia, & dicit hic dignitatem large sumi. In prima glo. ibi. [l. vna. lib. 10.] vbi dicitur, quod
2 infames non fungantur † honoribus curialium, tamen ciuilium munerum vacationem non habent. In glos. 1. ibi
3 [porro infamia] Dyn. dicit hic, infamiam † iur. irrogari per sententiam his casibus, quibus iure cauetur damnatũ esse infamem, vt in damnato furti, vi bo. rap. iniuriarum, & de dolo malo, & in casibus, qui habentur ff. de his qui
4 no. infa. l. 2. Infamia † vero facti opinionem lædit apud bonos & graues, quod diuersis modis contingit, vt si quis damnetur actione descendente ex delicto, quæ iuris infamiam non irrogat, vel in condictione furtiua, de actionib. & obligation. l. cessat. interdicto vnde vi. quod de iure nõ infamat. ff. de vi & vi arm. l. neque ista grauant opinionẽ. ff. de obsequi. l. honori. & l. parens. & l. licet. Idem si pater in testamento filium improperauit, vel iudex interloquẽdo dixit aliquem malæ vitæ. C. de infami. interlocutio. & l. verbum. circa hoc vide de or. cog. c. 2. in fi. & quod ibi no. in vl. gl. & ibi [arbiter esse.] cum arbitrium non sit dignitas, cum nudam & simplicem cognitionem habeat, & nullam iurisdictionem. Idem in ministerio procu. quod non est dignitas, sed onus vilissimum. C. de decu. si quis procurationem. secundum Dy.

QVAESTIO.

Hac regula certum est, quod opponi potest infamia electo ad dignitatem, habet tamen opponens illam probare. de test. tam literis. de accu. accedens. sed olim disputaui quæstionem sic propositam. Electo in prælatum opponuntur defectus natalium & ætatis, quæritur, quis probet. Quod probare teneatur opponens, probatur tribus rationibus copiosis. Secundo totidem, & talibus quod electus. Tertio quod vtrique per quatuor iura & duas glo. Quarto circa primum articulum ponam tres opiniones, circa secundum sex, demum soluam distinguendo pro & contra, concordando opiniones. ¶ Primum sic ostenditur, certum
5 est, quod opponens † aliquid in personam electi, si non probat, punitur per decr. primam, de elec. li. eo. cum concor. in Auth. de sanctiss. episcopis. §. si quis autem ad ordinationem. col. 9. & quomodo oportet episcopos. §. si quis
6 autem talis, col. 1. Item si propter † illos obiectus debet iurare se credere illos veros esse, & se posse probare, eod. titul. vt circa. Ad quid iuret se credere posse probari, si probandi onus sibi non incumberet. superfluum esset iuramentum. contra iura eo. tit. ca. 2. de iureiuran. & si Christus. Item cle. eod. tit. constitutionem. 2. & vlt. respon. nec specificantem debito modo defectus in pœnam ab ipsorum probatione repellit, quæ autem esset pœna, si probare non deberet? Ex quibus communiter ad vtrunque defectum concluditur, quod ex quo punitur opponens, si non probat, si non iurat se credere posse probare, si in pœnam a probatione repellitur, ergo probare tenetur, specialiter autẽ de primo defectu videtur casus, qui fil. sint le. lator. & c. causam. vt æquiparemus petenti hæreditatem eum qui petit confirmari, sed si primo opponitur illegitimitas propria, vel parentis, ex cuius persona vult succedere, opponens probat, vt ibi. sic & probet in casu nostro. ¶ De secundo autem defectu videtur casus de elec. dudum. c. vbi opponens defectum ætatis præposito sancti Gregorij probare debet, ita qui dicit professionem non valere ex ætatis defectu hoc probare debet. eo. ti. in presentia. de regularibus. ad nostram. per hæc ergo communia & specialia concluditur ad hanc partem. ¶ Secundo per cõia ad vtrunque probatur etiam sic, excipiẽs typum gerit actoris, & hoc quoad onus probandi, de excep. pia. de resti. spol. frequens. li. eo. ff. e. l. quoties. & l. in exceptionibus. C. e. l. 1. ff. de excep. l. 1. & 2. fortius ergo opponens, qui vr̃ voluntarius de iudi. exhibita. Et licet negatiue opponat, dum tamen negatiuæ sit qualitatis, illam probare tenetur, iuxta no. 6. q. vlt. actor. de elec. bonæ. 1. ff. eo. l. 2. & hoc præcipue in his terminis, in quibus negatiua resoluitur in affirmatiuam de renũ. super hoc. de succes. ab intest. cum dilectus. C. de codicil. nec codicillos. ¶ Tertio specialiter ad primũ defectum inducitur, quod liberorũ cohabitatio præsumitur matrimoniũ potius, q̃ concubinatus. ff. de ritu nup. in libera. ff. de concubi. in cõcubinatu. & in dubio quis præsumitur legitimus. qui fi. sint legi. transmissæ. ff. de re. iur. semp in dubijs. & proli debetur fauor per quem iudicatur legitima, quæ non est. qui fi. sint le. ex tenore. & ca. perlatum. dummodo fuerit seruata forma decr. vlt. de clan. despon. Item cũ ponimus illum electum ponimus eũ in possessione legitimitatis, alias postulari debuisset, de ele. innotuit. & ponimus eum in sacris. de æta. & quali. præterea. & c. a multis. Item sicut filiatio sic & eius qualitas probatur ab appellante, primum pater. de fi. presb. Michael. fin. e. ti. c. 1.
7 Plus video, quod infamis † illegitimitatis nõ transfert onus probandi, licet transferat onus purgandi, de purg. can. accedens. multo minus exceptio, quæ minoris est efficaciæ, vt probatur de accu. accedens. ¶ Ad contrarium sic arguitur. Petens confirmationẽ est actor, & petendo asserit electionẽ canonicam, si ergo non probat, non confirmabitur, qui enim petit vt talis admitti, debet probare se talẽ. 42. di. quiescamus. de cleri. peregri. c. 1. 2. & 3. & in extrauagan. Boni. iniunctæ. ff. de libe. ag. l. si qui satis. cog. si ve-
8 ro. §. 1. cum ergo in † assertione canonicæ electionis includatur legitimitas & ætas, de ele. cum in cunctis. & c. nihil
9 est. si vult † confirmari, probet illa duo. de quibus confirmatori constare debet, vt ibi, concor. ff. de transa. cum his.
10 § si prætor. vbi de tribus † constare debet in transactione alimentorũ, quorũ vno prætermisso non valet transactio, cui conuenit, quod scripsi de testi. fraternitatis. in tertia qõne. Aetas enim illius, qui se maiorem dicit causa cognita est probanda. ff. de mino. de æta. & facit quod ibi no. in princi. penu. gl. & in gl. vlti. circa medium. & facit eo. tit. l. minor 25. an. Iste vero dicendo se canonice electum, dicit
11 se legitimũ & maiorẽ, ergo &c. Cũ enim homines † soluti & minores nascantur, non præsumetur electus natus ex coniugibus, neque maior, nisi hoc probet, maxime cum iur. can. potius videatur præsumi adulterium, quam matrimoniũ. 30. q. 5. aliter. & e. nostrates. ergo iste transfert onus probandi. de præscri. c. 1. & no. vt ec. benef. c. vno. & c. eo. tit.

mti.l.circa. ¶ Secundo arguitur sic. Hic negatur factum scilicet matrimonium inter parentes, & ætas, & negatiua transfert onus probandi, & probatur hoc ipso, quod non probatur contrarium. C.de non nu.pe.l.si ex cautione.& l.asseueratio.& maxime, quia quo ad primum posset esse probatio impossibilis, s. quando parentes nec contraxerunt, nec cohabitauerunt ad inuicem. nec forte scit vicinia, quis fuerit alter parentum. Facit, quod scripsi, qui filij sint le.per venit. vide simile in defectu ordinis vel professionis, quomodo enim probari posset, electum nõ esse subdiaconum, vel non expresse professum, & facit quod not.
22 Inn.de accu.super his.nec potest †negari, quin saltem negatio faciat rem dubiam. C.qui ad liber.l.3.certificet ergo electus hoc dubium, ad hoc enim veniunt instructores, de elec.cupientes.§.ad hoc.lib.6. & facit ꝟ. de postul. bonæ. 2. ver.si autem illi.& alias non confirmabitur, de elect. in notuit.& c.cum Vintonien.& c.nihil est.in auth.en.quo.oportet episcop.§.oportet.& §.se.colla.1.sicut nec datur venia ætatis, nisi de ætate 20.annorum in mare, & probitate morum, & animi fiat fides C.de his qui ve æta. l. 2. sic & cum petitur Carboniana bonorum possessio, probari debet matrimonium indubitatum. C.de car.edic.l.fi. ¶ Tertio inducitur decre.si forte.de elec.li. eo. vbi si opponitur euidens defectus contra electum, subijcitur examini. ergo ipse probat opponenti, scilicet per examen. cui se submittit, probando se carere defectu, sic ergo probet in hoc casu probando legitimitatem & ætatem. facit ad primũ, qui fi.sint le.per tuas. ad secundum, de rest. in int. constitutus. C.eo.tit.cum te. C.de resti.in inte. si cum minorem, sic qui se excusat ex defectu ætatis illum probat. C.quando prouoc.non est ne.si pater apertius.2.quæst.6.§.diffinitiua.versic si propter.ex his & c ¶ Quarto arguitur, qđ vterq; probet. per l.cum de ætate.ff.de prob. facit, de renun.super hoc.ꝟ de prob.ex literis de resti.eum tu. & qđ no. quod metus cau.c.1.in fin.per gl.& de resti. in integ. cum ex literis.in gl.sed quæritur. ¶ Ad euidentiam solutionis de his defectibus tractando diuisim, est sciendum, quod primus articulus fuit hic disputatus per Lagonem cannonicum Bono.& per Octauantum de Florentia, & circa illum notanda est triplex opinio, vnia Io.6.q.vlt.actor. Ber.in decr.bonæ.Guil.in spec.eo.tit.§.1.ver.restat. tractãdo de negatiua qualitatis dicunt, ꝙ negans aliquem legitimum, debet hoc probare, hoc idem tenet Arc.de ele.si forte.li.eo. quo ad terminos electi, de quo tractamus, & ibi alleg. no.per Inn.de dolo & con.cum olim. & c. super his. Item speculator etiam in decr.vt circa.de elec. tenet, quod ex quo in iudicio petitur confirmatio, & fama est, quod electus non sit legitimus, ipse coram confirmatore, qui procedit ex officio, probabit se legitimum, ad hoc facit, quod scripsi post Ho.de presbi.non bapt. veniens. in fin.quod no.Guil.in spe.de spon. in fi. ¶ Secunda opinio fuit Io.de Agu se.de Cesena, quam no.Guil.in præ. decre. vt circa.& Archi.8.dist.presbyter.& Octauantus hoc tenuit in disputatione ꝓdicta, ꝙ petens confirmationẽ probat alteram partem negatiuæ, nisi sit in possessione filiationis legitimæ. C.eo.tit.neque.& l.non nudis.ff.eod.quidã.& facit ad hoc de sen.excom.si iudex.li eo.ad id, quod dr excipientem probare. Respondet, id verum in his, quę asserit, non in his quæ negat. facit, quod not. in l. in exceptionibus, ff.eo.scilicet, de exceptione non numeratæ dotis. ¶ Tertia opinio fuit Lagonis in quæstione prædicta dicentis, quod neutro probante confirmator inquiret in loco conuersationis, & si inueniat illum in possessione filiationis legitimæ confirmabit, alias non confirmabit, tenet ipse quæstionem in electo ad simplex beneficium. Itẽ sciendum, quod quo ad secundum argumẽtum multiplex fuit opin.vna Io.& Lau.78. d. presb. quod agens probet ætatem, cui concor. Azo in summa, de proba.in fi. & hoc eo.titu.§.fin.versi.8.vbi etiam tenet, quod asserens se maiorem, vt a tutela liberetur, vel vt tanquam maior admittatur, vel qui dicit se minorem, vt restituatur, probare debet. Et si tutores dicũt finitam tutelam, & minor negat, tutores probant. Cui etiam accedit opinio dicentiũ, quod qui petit se admitti vt talem, probet se talẽ. ¶ Secũda fuit opin.Guil.qui consulit in spe.de act. in prin. ꝙ negatiue proponatur exceptio ætatis.s.nego, vel non credo te maiorem, & est simile quod no.de procur.c.1.hoc dicit, nisi ꝑ aspectum appareat minor, quia tũc secure ponat affirmatiue.s.tu es minor. ¶ Tertia opinio sic distinguit, aut vnus proponit affirmatiue, & alius negatiue, & tunc probet actor, aut vterque affirmatiue, & tunc probet etiam actor. sed gl.in prædi.l.de æta. vult, ꝙ qñ vterque proponit negatiue, præsumatur minor. Ioan.de Deo simplic.dicebat, quod implicita probatur a negante, Bonaguida dicebat obtentum, vt no. Arc.de rescrip.si eo 1 pe.lib.eo.quod is, q dicit, quem non idoneum propter minorem ætatem, illud probet. ¶ Opiniones Ia.de Ra.& Pe.de Bel.cum procuratori opponitur defectus ætatis, no. Cynus in præ.l.cum te. C.de proba. & volunt, quod eo casu probet excipiens, nã dicebat Ia. ꝙ dicens probet illa, quæ in petitione vel exceptione includuntur, sed ætas procu. non est de his, & Petrus dicebat, ꝙ edictum de procur. est prohibitorium, dicens ergo prohibitum probet. In permissorijs posset locũ habere, quod probet dicens se permissum. ¶ Circa solutionem habendam est sciendum, ꝙ aliud est electionem confirmare, aliud cassare, aliud nec confirmare, nec cassare, prima duo patent, tertium vide de restit.in integ. cap. 2.in fi.& est simile quod dixi.eodem titu.de restit.in inte. c. si in quæstione. 2. Item sciendum, quod defectus, de quibus quæritur, opponi possunt, vt cassetur electio, & excipiendo ne confirmetur, licet hęc sint diuersa in hoc, qđ primo casu repellimus excommunicatum, secundo non. & sic soluitur contrarium.de decre.exhibita.de iudic. ad decr.dilecti.de exce.vt ibi scripsi. Soluendo tamen dico, quod vtrobique onus probandi incumbit opponenti, sicut appellanti, vel non intantum, quia si non probat, perdit instantiam, non cassatur electio, repellitur opponens, & pœnam patitur decre.primæ de elect.lib.eo. quam dico locum habere etiam cum super obiectis non est appellatum ad papam, vt scripsi in cle.de procu.c.2.& sic verificetur prima opinio Io. Ber. & sequacium circa primũ ar. & Io.de Deo, & quos post ipsum recitaui. Circa secũdum nec curo, an affirmatiue, vel negatiue proponatur, absit enim, ꝙ per sophisticationes verborum affirmatiuorum natura mutetur. contra id. C.communia de leg.l.2.in fin. de ele.commissa.§.porro.lib.6.& facit, quod no.ff.ex qui.cau.ma.in ea.ad id quod dicebatur, quod quandoque circa primum defectum occurreret pure negatiua, Respon. probet opi.viciniæ.quomodo ille habetur pro illegitimo, & excusabilis erit.de elect.c.1.in fin.eo.lib. Et si nec id ꝓbare potest, taceat.2.q.7.plerique.sed licet repellatur, & puniatur opponens, vt dictum est, non per hoc sequitur electionem confirmãdam, quod patet.de elect. si forte, & c.cupientes.& c.indennitatibus.§.1. & §. cæterum. facit de rescri.olim. Ad illam igitur obtinendam necesse habet electus probare se legitimum, & hoc est, quod voluit Ho. de do.& cont.olim. vt ibi scripsi super ver.canonice.probatur hoc de ele.congregato. vbi opposito defectu literaturæ ad confirmationem obtinendã est necesse, quod constet electum non pati defectum, ad idem, eo.tit.cum inter cano.in fi.ibi, criminis.& c.cum nobis olim.nam vt ibi patet.& eo.titu.nihil. etiam nullo opponente de his oportet inquiri, fortius aliquo opponente & non probante, vt patet, de app. constitutus. facit enim oppositio confirmantem malæfidei ad instar denunciationis. C. de rei vend. si fund.facit 1.q.4.notandum.ff.de peti.hære.item veniũt, §.a quo.& sic fit vera secunda opinio Io.Cesen. & sequacium, quo ad primum ar.& Io.Lau.& sequacium, quo ad secundum, neutro vero probante superior non tenetur cõfirmare, nec cassare, nisi posset per id alter appellare, cum

non

non grauetur, & est simile quod dixi de testi.ex parte. su-
per gl.huius exceptionis.hic tamen locus est tertię opinio
ni Lagonis, vt scilicet superior inquirat,ne diu protelettur
vacatio.& si inueniat illum legitimum,vel maiorem, con
firmabit.Si vero de veritate non constat,sed de possessio-
ne,opinione & fama,aut q̃ est legitimus.vel maior, & cō
firmabit. Aut quod est illegitimus,vel minor,& purgatio
nem indicet,qua præstita confirmabit,& si defecerit,cas-
sabit.de purga.ca accedens.de offic.ordi.ex parte. Si ve-
ro per inquisitionem,etiam de opinione,vel fama,pro vel
contra constare non potest,puto q̃ certum terminum sta
tuet electo,infra quem probet se legitimũ maiorē, quod
si non fecerit saltem quo ad possessionem cassabit electio
nem,ne per hunc modum diu maneat ecclesia impedita.
facit de app.oblatæ.ad fi.& cle.co.ti.quandiu.facit de re
sti.spo.frequens.lib.eo.& quod no.de probatio.licet.in 1.
gl.¶ Ad id quod tertio allegabatur dico, quod vtroque
probante locus est.l.cum de ætate.ff.eo.tit. & no. de test.
in nostra. cum suis remis. & sit hoc casu cautus vterque,
vel si altero per testes probante vult iuuari per articulos
contrarios quos habet probare per testes, illos producat
ante publicationem primorum, quia postea non audire-
tur etiam in causa app. de testi. fraternitatis. in clement.
apertius eo.tit.de testibus.per hunc soluendi modum quę
videbantur contraria sunt soluta.Io.

SVMMARIVM.

1 *Genus quo ad omnia,tantum valet, quantum species, quo ad spe-
cialia & nu.14.*
2 *Generalitas quinquaginta modis arctatur.*
3 *Generalitas quibus casibus potius dicatur perimi, quam arctari.*
4 *Protestatio a quibus personis, & quando fieri debeat.*
5 *Protestatio, quid sit.*
6 *Protestationum diuisio quæ sit, & nu.7.*
8 *Protestatio cui facienda sit.*
9 *Protestatio quando sit facienda.*
10 *Protestatio qualiter & quomodo facienda sit.*
11 *Protestationis effectus quis sit, & quæ contineat, & nu.12.*
13 *Petitorium quibus modis trahat ad se possessorium.*

REGVLA LXXXII.

In generali. verisimiliter ergo præsumptio con
traria facit hic cessare quod dici-
1 mus, Tantum valeet †genus quo
ad omnia,quantum species quo ad specialia, ad quod al
lega. Dy.ff.de admini.tu.l.si duo.de lega.3.l.si corus.in
prin.de vsu & hab.l.si ita.C.de quadri.pręscrip.l.2.de prę
scrip.30.ann.l.omnes.¶ Primo gl.ponit exempla.Secun-
do æquiparat obscurum & generale.Tertio quærit & sol-
uit.4.no.& ad quæstionem arguit.de qua remittit. In gl.
1.ibi [premissurus est] vnde non concedit,quod donet.ff.
de dona.filiusfam.nec quod in fraudem creditorum alie
net.ff.quæ in frau.credi.l.si pater filio.secundum Dyn.&
ibi respondet.Idem Ioan.mona.qui etiam ponit exemplũ
per l.inter eos.ff.de re iudi.cuius causam dixi de app. pa-
storalis.super gl.fi.& ibi cum similib.3.e.li.de mreiu.c.1.
de procu.qui ad agēdum.Sed Io.Mo.qui super hac regu-
la,& regula locupletari.3.eo.scripsit tantum in contextu.
& plusquam super omnibus alijs regulis collegit hic qn
quaginta modos.quos per numerum distinguam, vt alle
2 gari diuisim possint,quibus arctatur †generalitas.¶ Pri
mus,cum verisimilitudo resistit,vt hic & in concor.Secū-
dus, vt non comprehendat considerationem personæ,
cui fit concessio,quod alias comprehenderet, vt in decre
ta.si eo tempore, & in decreta.ei cui.quas alleg.glo. Ter
tius,supra eodem lib.de rescriptis.cap.1.vbi genus arcta-
tur ad quatuor.Quartus,de rescrip.sedes.vbi genus non
extenditur ad maiora expressis.Quintus arctatur ad soli-
ta.ff.de dam.infec.si finita.in prin.& de contrahen.emp.
fistulas.§.fi.Sextus ad certa,non incerta,vel dubia,an sint
sub illo genere.ff.de an.leg.Seio.§.medico.Septimus arcta
tur,ne dolose facta comprehendat.ff.de pac.tres fratres.

Octauus ad subiecta.sup.de sen.excom.a nobis.2.sup.hoc.
l.de consti.c.2.ff.de bo.aut.iu.pos.cum vnius.§.1.Nonus,
ad prius nominatim expressa.C.fami.ercis.l.quo. & no.3.
de transact.c.1.Decimus,ne conuentio de lucranda dote
prosit delinquenti.s.marito vxorem occidenti.ff.solu.ma
tri.si ab hostibus.§ 1.Vndecimus arctatur ad debita,ff.de
condit.& demonstr.si procur.sup.hoc.l.de præben.si epi-
scopo.1.responso.Duodecimus, generalis prohibitio ar-
ctatur ad illicita.de verb.significa.super quibusdam.de re
sti.spo.audita.Decimustertius arctatur ad præsentia tan-
tum.ff.de aur.& argen.le.l.si ita.& l.medico.de lega.3.l.
nemen.§.1.de dam.insec.l.dam.§.si is.de verb.ob.si stipu
latus fuerim illud.§.1.ff.manda.si mandauero.§.is cui.de
contrahenda emptione.l.Rutilia.ff.de leg.3.vxorem.§.te
stamento.nisi sint talia,quæ sui natura respiciunt futura,
vt lex,constitutio.priuilegium,quod est lex priuata.3.di
stin.priuilegia.patet prin.cum de constitut.c.fina.propter
hoc hic inserit, an ad ligandum prouinciales sit necessa-
ria publicatio legis vel canonis in prouincia, & quod te-
net,dicam infra super data.super vlt. glo. Decimusquar-
tus arctatur ad apparentia tempore generalis concessio-
nis.ff.de contrahenda emptio.l.in lege fundi. & de aqua
quotid.& æsti.l.1.§ plane si aqua.Quintusdecimus arcta-
tur ad id,quod præcipue & in statu potissimo genus par-
ticipat,de his qui ve.æta.l.vlt.ff.de lega.2.si ita quis.§.1.
& l.cum pater.§ hæreditatem.de verborum obligatio. ex
ea.§.in insula.3.de priuil.quoniam,supra titu.proxi.priui
legium.& no.in Auth.de nup.§.per occasionem.Decimus
sextus arctatur ad arbitrium boni viri.ff.de verbo.obliga-
tio.continuus.§.cum ita.& §.sequ. Decimusseptimus ad
verisimilius.ff.de conditio.& demonstr.quæ conditio.§.
quibus.& l.cum virum vxori. Decimusoctauus ad id,qđ
participat genus proprie & totaliter.ff.de leg.3.l.hoc le-
gatum.supra eo.lib.de priuileg.abbates. Decimusnonus
ad completum seu perfectum.ff.de legat.2.l.librorum.§.
quod ergo.& l.signi.§.1.Vigesimus ad ciuilē modũ non
perniciosum concedenti vel alteri.ff.de seruitu.si cui.ff.
de testi.l.1.sup.de testi.licet.2.& c.significauerunt.Vicesi
musprimus ad id,quod iur.ff.quando di.leg.ce.l.quod &
pupillæ.ff.de condit.& demonstr.hæc conditio.2.respõs.
Vigesimussecundus ad minora.ff.de leg.3.l.nummis.su-
pra de præben.c.fina.de censi.ex parte.Vigesimustertius
non includit illa,quæ sunt cap.in genere.C.de aquæduc.
l.eos.lib.11.& sup.eo.lib.de præbend.quamuis.1.nec ob-
stat.ff.de verb.signi.familiæ, quia hic esset præiudicium.
ibi non, & illud,ne princeps sit sine membris, nec mēbra
sine capite.Vigesimusquartus arctatur ad perpetuum, nõ
temporale tantum.ff.de fund.instruc.quæsitum.§.Papi-
nianus.& §.seq.de hæred.instit.ex facto.§.reo.Vigesimus
quintus non respicit illa,de quibus specialiter est iur.cau
tum.ff.de pœn.sanctio.de verbo.obli.doli.Vigesimussex-
tus arctatur ad illa,quæ commode fieri possunt.ff.de ver
bo.signific.l.nepos.Vigesimusseptimus arctatur, ne se ex-
tendat ad alterius incommodum.ff.ne quid in lo.pu.l.2.
§.si quis a principe.& supra de consuet.cum omnis.Vige
simusoctauus,ne ius commune lædatur,si aliter potest ha
bere effectum.3.de priuileg.in his & c.pastoralis.& ratio
redditur.sup.de consuetu.cum dilectus.C.de statuis & i-
maginibus.l.fin.de iur.immu.l.1.in fin.de excusa.tu.l.sed
& milites.2.respon.sup.eodem lib.de priuile.apostolicæ.
& ff.de ali.leg.alimenta.§.basilicæ.& de leg.3.hæres.§.1.
Vigesimusnonus arctatur, ne contineat id, quod incipit
esse iniquum.supra de deci.suggestum.ff.de vulg.& pu-
pil.sub.ex facto.§.1.Trigesimus arctatur, ne comprehen-
dat potestatem priuilegialiter concessam,ar.ff.de offic.e-
ius cui man.est iur.lege 1.respon.2.de hoc datur exem-
plum,quod vide supra eodē,generi.super gl.Trigesimus-
primus arctatur,vt nil videatur fieri in præiudicium com
missionis factæ.per quod ipsa attenuatur.ff.de donat.fi-
liusfam.ff.de officio procura.Cæ.l.1.§.1.Trigesimus se-
cundus,

cundus, ne specialiter prohibita comprehendat. C. de calumn. l. fallaciter. ff. de ritu nuptia. quãquam. Trigesimustertius, ne cõprehendat casum captiosum. C. de ser. l. 2. ff. de transa. cum Aquiliana. Trigesimusquartus arctat acceptilationẽ. ff. de ser. si cui. vers. verum. ff. de op. le. apud Aufidiũ. Trigesimusquintus electione, q̃ qñq; necesse est fieri s. c. li. de ele. ne quis duas. de postula. ca. vno. in fi. Trigesimussextus propter effectum, qui est specialis, licet literæ sint generales. s. de offi. de leg. ex parte. Trigesimusseptimus, vt euitetur infinitas. ff. de verb. obli. eum qui calẽdis. Trigesimusoctauus, vt onus graue euitetur. ff. de leg. 3. fideicõmissa. §. si quis, 10. Trigesimusnonus p̃finitione t pis. C. de inge. ma diffamari. ff. de op. leg. l. mancipiorũ. & his
3 † casibus generalitas proprie dr̃ perimi, non arctari, sicut solutione. ff. de leg. 1. cũ incerta. Quadragesimus propter loquentis consuetudinem. ff. de vsufru. leg. l. Sempronio. §. fi. de leg. 1. si seruus plurium. §. vlt. Quadragesimusprimus, propter concessionem speciei de genere alteri facta. ff. de manu. vin. si peculium. de adi. le. l. qui hominem, de leg. 3. vxorem. §. Felicissimo. & est ratio artistarum, quod intelligitur in alio. Sed si exprimatur amplius non intelligitur. ff. de hær. inst. l. quo. si seruus & sic loquitur s. de re-icr. pastoralis. Quadragesimussecundus arctatur, ne claues ecclesiæ vilipendantur. de priui. vt priuilegia. §. illud. Quadragesimustertius, ne genus comprehendat, quod alter possidet. s. de priu. dudũ. Si enim illud cõprehenderet possidens a possessione remoueretur causa non cognita, quod esse non dẽt. s. de simonia. querelam. Quadragesimusquartus, ne cõprehendat illud, sup quo lis pendet. s. vt lit. pen. c. fi. de testi. causam. 2. Quadrigesimusquintus, ne cõprehẽdat p̃sonã loquẽtẽ, nec illã, q̃ pari iure gaudet. ff. de sena. l. 1. C. de solu. inquisitio. ff. de excu. tut. l. administratores. §. fi. Quadragesimussextus arctatur, qñ genus habet vnũ solũ indiuiduũ, quia tunc perinde est, ac si in specie dictum esset, vnde filius Io. est indiuiduum, si sit sibi vnus filius, facit ff. de lib. & post. l. nominatim. ex quo concluditur quod sicut esset inutilis impetratio, cũ impetraret bñficium viuentis. s. de conce. præ. c. 2. sic est inutilis, si ille, ad cuius collationẽ impetratur, habeat vnũ solũ & dicit sic scripsisse Clem. IIII. in facto præpositurę sanctæ Mariæ de Brugis contra impetrantem dignitatẽ in genere, cũ ibi esset vnica, & propter præpositionẽ, quæ erat in literis, & vide, quod hic ponitur no. in cle. 1. in glo. de isto. Itẽ talia rescripta ambitiosa restringuntur, ita quod in eis appellatio dignitatis non cõprehendat curata, sup. eo. li. de præ. cum in illis, etiam si non sint ibi dignitates sine cura, & soluit contrarium, de decr. ei cui. eo. tit. vt ibi dixi super ver. quod possit. Item propter id, quod non cõprehenditur in rescriptis, electio, nisi exprimatur vt præ. dec. cũ in illis. §. 1. quasi vniuersitatẽ vel pluralitatẽ Papa grauare non intẽdat. & quod super hoc hic dixit, ibi scripsi super gl. electio. Recitat ẽt hic de verbo, beneficia, & de ipsorum pluralitate, quomodo s̃m diuersam materiã contrariam interpretationem recipiunt, id quod scripsi, sup. eo. lib. de senten. excõica. si ciuitas. super verb. latiorem. Quadragesimusseptimus, verbum generale arctatũ ne gratiam adijciat gratiæ de prima mentione non facta dicens, quod si hoc est in casu speciali. s. eo. lib. de fil. presbyte. c. 2. magis hic erit in genere, p quod tollitur, quod legitimatus per dispensationem non est idem, ac si nõ indiguisset dispensatione, licet sit arg. cõtra. ff. de ædil. edic. l. quod ita. & 50. di. ferrum, sed vt dicit, legitimatus nõ est legitimus, nec plene curatus, sed quoad quid tantum. s. quoad concessum. s. de fil. presbyte. cap. 1. & faciunt hæc ad ea quæ scripsi eodem titulo. ca. 1. & 2. super versi. verisimile. Quadragesimusoctauus arctatur, vt concessum in genere aliud ius concedentis non lædat, ar. ff. de serui. vt. præ. si domus. & est ratio, quia duobus habitis vno concesso aliud non lædo, nisi expresse hic agatur, vt d. l. si domus. Quadragesimusnonus arctatur, ne id quod prius sit, comprehendat. ff. de pu. & vec. l. Cæsar. & de cond. & domon. l. 2. Quinquagesimus arcta r̃ protestatione. ff. de acquir. hære. pro hærede. §. 1. & sumpta hac occasione ponit prolixum tractatum de protestatione, quem, quia vtilis est, non omittam, & quia potius, vt dixi, nomen habet tractatus quam gl. illud non decidam, vel decurtabo, sed, vt sui laboris honorem ferat, ipsius verba ad literã ponenda scriptori cõmittam. Præmitto tñ, q Vinc. in decr. de elect. Cumana. sic dicebat, quod † protestatio qñque interponi
4 tur a superiore, quandoque a litigante, quandoque a iudice, quandoque a contrahentibus, quandoque a testatore, cuius verba hic non prosequor ad literam, posuit Arc. 27. dist. c. ibi vide. sed Io. Mo. aliter loquens, dicit, videndũ quid sit protestatio, quæ sit protestationum diuisio, & notandum, quod iura, de protestatione tractantia nomina infra scripta synonyma reputantur, hoc est idem significantia, s. protestatio, contestatio, detestatio, attestatio. Protestatio accipitur pro valde testari, vel delectari, secus si accipiatur pro exectari & abominari. Has acceptiones habet hoc verbũ detestari, vt dicit Hug. hęc probantur. ff. de no. oper. nuncia. de pupillo. §. si qs ipsi prętori. & de admini. tut. scite oportet. §. scire. C. de arbit. l. pen. §. si autem. C. de ijs qui me. iudic. non appella. l. 2. & s. de app. c. fin. & s. de elect. Cumana. ff. de verb. significatio. detestatio. similiter denunciatio pro protestatione accipitur, Nam ab aliquibus appellatur denunciatio. C. de rescindenda vendi. si maior. & ff. ad Trebellia. l. hæres, alibi testatio dicitur. ff. de his quæ in fraud. credi. ait prætor. §. si quis particeps. & ff. quod vi aut clam. l. 1. §. 1. & §. sed si quis contra testimonium. & dicta l. de pupillo. §. si quis ipsi, pro eodẽ
5 vtrunque vocabulum ponitur. Est autem † protestatio clamosa denunciatio ad cautelam, protestantium ac denunciantium inuenta. Et quod protestatio sit clamosa, dicit Papias, & probatur s. de rescrip. sanctorum. & etiam denunciatio cum rellatione. ff. de verborum signific. sub signatum. §. detestari. & l. seq. & l. plebs. §. primo, & est testatio idem quod iudicium, seu nota, qua probabatur intentio testantis. vt dicit Papias. Est autem protestatio cautela protegens protestantem, vt ff. de admi. tuto. l. quidam decedens, ibi nemo huiusmodi cautionib. & ff. nau. cau. stabu. l. fi. §. idem si prædixerat, nã protestari, vt ait Papias, est denunciare manifeste cauenda, hoc est ad cautelã pro testantis, etenim per protestationem quisq; protestans cauere sibi intendit, prout hæc omnia ex protestationum di-
6 uisione apparebunt. ¶ Protestationum † alia inutilis, & illa est spernenda. C. de rescindenda vendit. si maior. vt pote quia interest protestantis, redditur etiam in alijs causis inutilis, vt infra liquebit. & nõ. 27. distinctio. diaconus. & supra eodem libro. de elec. vt quis. alia expediens, hæc voluntaria a doctoribus appellatur. C. de præscrip. long. tempo. emptor. & C. de excep. præscriptionem, & l. si quidem. similiter protestatio est voluntaria, si actor protestetur super probatione replicationis proponendæ, nam ita actor post publicationem attestationum super exceptione ictum habitarum potest replicationem probare sine aliqua protestatione præmissa, sicut & reus exceptionem sibi competentem post fundatam intentionem actoris, vt dicta l. si quidem. & s. de cogna. spiri. c. fin. & not. s. de testa. c. de testibus. & de probatio. iurauit, & facit, quod replicatio possit post probari. s. de præscr. c. cum auditis. & hoc est indubitatum, nisi probatio peteretur fieri per instrumenta, vel confessionem, arg. s. de fide instrumentorum. cum dilectus. 1. respon. & no. C. de proba. authen. qui semel, quæ est in Auth. de testi. §. illud tamen. & ibi no. & idem si peteretur fieri probatio per testes per iura præmissa, sed contra præmissa. C. de proba. l. exceptionem, ar. dictæ auth. sed hic est casus diuersus non aduersus, ibi intelligitur. quando ille idem, qui testes producit, post testificata didicita vult adhuc probationem per testes super eodẽ inducere, quo casu nõ põt. & est ratio, quia est præ-

sumptio

sumptio, quod vellet malignari & supplere probationem
diminutam, sic in proposito ille, cuius attestationes sunt
publicatæ, non producit, sed aliter super nouo facto, sci-
licet alicuius exceptionis vel replicationis competentis,
super qua nondum sunt testes producti, quod non est ꝓ-
hibitũ, argumento inriũ prædi.gl.tñ dictæ aut. qui semel.
innuit contrariũ super verbo didicerit. in d. §. illud. hoc
non colligitur, sed innuitur ibidem, quod ille, qui testes
producit, & testificata didicerit, vel quia vidit, seu qa per
disputationem aduersarij liqueret testificata non tenere,
qa forte ꝓbauit testes productos esse excõicatos, non ad-
mittitur ad probandum per testes, tũc.n.actor denuo nõ
admittitur ad probandũ per testes, qa est quid tunc impu-
tandũ actori, qui sibi diligenter non prospexit. & eo casu
dicta gl. esset intelligenda, alias non continet veritatẽ. &
de hoc no. ξ. de hære.c.fin. Alia si quidẽ est protestatio ne
cessaria, & hæc sine ꝑiudicio non est committenda, & hæc
dr̃ necessaria non necessitate præcisa, sed necessitate quæ
est iuri suo consonatiua, sic accipitur necessitas. ff. de sepa
7 rat.l.vlt.C.de bo.auth.iud.pos.l.2. Et hæc protestatio † est
multiplex. Nam quædam est ad iur. protestantis conserua
tionẽ, vt si ego electus seu opponens astrictus constitutio-
ne, cupientes, seu constitutione, statuimus. non obseruo
ipsas constitutiones, ius meum amitto, vt per pẽ a consti-
tutionis, cupientes, vel quod experiri in curia non pote-
ro, vt per constitutionem. statuimus. dictis casibus infra
tpa dictarum constitutionum facere debeo, prout consti
tutiones iniungunt, vt ius meum conseruem, quod si non
possim, habeo protestari exprimendo genus impotentiæ,
vtpote quia ad papam non potest haberi ingressus. Alia
est ad iur. creãdi aduersario impeditionem, ff. de no. ope.
nun. de pupillo. §. si quis ipsi. C. de non nume. pecu. in con
tractibus. § in omni. & C. de an. ex. vt perfectius. Alia est
ad dubij, quod in posterum oriri possit remotionem, vt
qñcunque vnum factum vno modo specificatum potest
obesse, & alio non obesse. vt ff. de acqu. hæredi. l. pro hære
de. §. 1. 2. respon. ff. de religio. & sum. fu. at si quis. §. sed in
terdum. & §. plerique. & not. 7. q. 1. pontifices. ξ. hoc l. de
homi. prælatis. & vt sit ad vnum dicere, vbicunque aliqd
potest intelligi dupliciter, vt responsione facta ad narra-
tionem actoris, quæ potest fieri aĩo litem contestandi, seu
aĩo iudicem instruendi, ideo est necessaria protestatio, &
etiam aliud exemplum. ff. de neg. gest. Nesennius. & supra
de regu. consulti. & ff. quorum le. l. 1. §. quia autem. & ff. de
concubin. in concubinatu. Alia est ad facti, quod prote-
stanti posset esse præiudiciale, reprobationẽ, seu impugna-
tionem, & hic casus plurimos comprehendit. ξ. de testib.
præsentium. & C. de fi. fa. & quemadmodum pater ꝓ eis
teneatur. l. 1. & 2. & ξ. de offi. dele. cum olim. 1. & ff. de tri
bu. l. 1. § scientiam. & ξ. de rest. in inte. c. 2. de appell. cum
causam. & C. de erro. aduo. l. 1. Alia est ad acquirendum,
C. de episco. au. authen. si liberi. Alia ad malam fidem cõ-
uincendam. C. de rei ven. l. 1. §. si fundum. Alia ad pœnam
vitandam. C. de iur. emphyteu. l. 2. in prin. ¶ Viso quæ sit
8 protestationũ diuisio, videamus cui † facienda sit prote-
statio, seu coram quo, vel in quo articulo, sic est distinguẽ
dum. Aut protestans non habet aduersarium in eo, super
quo protestatur, & tunc sufficit, quod docere possit esse
protestatum. ff. de reli. & sump. fu. at si quis. §. plerique. aut
habet aduersantem, & hoc dupliciter, aut principalẽ aut
non principalem, & semper est necesse, quod fiat protesta-
tio coram illo, cuius factum principaliter per protestatio
nem impugnatur. ver. gratia. Iudex facit aliquid, & licet
sit commodum partis, attamen coram ipso est facienda
protestatio. ξ. de offi. or. pastoralis. §. fi. & est ratio, qa prin
cipaliter volo rescindere factum iudicis, sicut si appellaui
ad superiorem, pars me non grauauit, sed iudex a quo ap-
pellaui, de cuius iniquitate detegenda in iudicio appella-
tionis agere habeo. hæc est ratio, quare iura volunt appel
lari coram iudice, & non coram parte, licet iudicatum sit
ad commodum partis. auth. de app. in prin. col. 4. ff. de ap.
cum quidam. C. de ap. eos. in fi. & hoc verum, vbi copiam
potest habere iudicis, alias sufficit protestari, prout habe
tur ξ. de ap. si iustus. & est omnino simile in dicto c. pasto
ral. & C. de fi. fa. l. 1. & secunda. sed vbi pars est principa-
lior, coram ipsa est facienda protestatio. Auth. de temp.
non sol. do. §. contestationem. coll. 7. & C. de epis. au. l. si ꝓ-
sens. & dicta l. in contractibus. Item cõis ratio ad omnia
præmissa est euidens, quia cum protestans protestatur ad
sui commodum, & alterius incommodum, esset iniquũ,
quod pars grauaretur per id quod ad eius notitiam non
peruenisset. ff. quæ sen. sine appel. rescinden. l. 1. §. item cũ
ex edicto. ex quo enim ius meum seruare volo, & ius alte
rius infringere, illi debeo denuntiare. ff. de no. ope. nunc.
de pupillo. §. denuntiationem, alias ignorantiam obliga-
rem, ꝙ esse non debet. C. de tab. exhi. l. generali. lib. 10. &
hæc sunt vera vbi habetur copia illorum, contra quos ꝓ-
testationes fiunt, alioquin seruetur forma iu. vt præfatus,
pastoralis. &, si præsens. vbi tñ protestor ad dubium remo
uendum, quod oriri posset ex facto meo, vel gestu, hoc de
clarare est in me solo, & sufficit, si protestor & exprimo
mentem meam vbicunque, vt d. l. pro hærede. & l. at si qs.
§. plerique. Sed quæritur, an sufficiat protestari coram ꝓ-
eu. vbi haberi possit copia domini, & dic ꝙ non. ff. de peti.
hæ. item veniunt. §. petitã. vide cle. de ele. causam. in prin.
& quod ibi no. sed sicut in citatione est ordo tenẽdus, qui
traditur ξ. de do. & contu. causam. ff. de dam. infect. l. 4. §.
prætor. ff. ex qui. cau. in pos. ea. hoc autem. §. 1. & sicut or-
do ille reperitur in ap. emittenda, vt est præmissum, sic di
cam in ꝓtestatione, vt fiat domino, si inueniatur. ff. quod
vi aut cla. l. aut qui. §. & si forte, alioquin procuratori, vel
coram publicis personis secundum formam l. si præsens.
& iurium prædictorum. Sed ꝙ nuntiatio facta procurato-
ri obsit domino, est ar. ff. de no. ope. nun. de pupillo. §. nũ-
tiare. & §. se. So. ibi est denuntiatio potius facta rei, quam
personæ, sed hic per protestationem factam personæ im-
pugnatur, & ob hoc præcisa potius requiritur denuntia-
tio hic, q̃ ibi. Sed quæro, habeo protestari cõtra fœminam
vel ciuitatem, nunquid sufficit protestari coram marito
vel curatore reipublicæ. Respondeo ꝙ sic. ff. quod vi. l. aut
qui aliter. §. sed & seruus. & §. se. Subsequenter quæritur,
9 quando † facienda sit protestatio? Quo casu distinguo,
aut protestor super facto, quod est mihi protestanti omni
no liberum vsque ad certum tempus, in quo ille, contra
quem protestatur, non est in acquirendo ex se, sed sola de
sidia protestantis in tempore statuto negligentis, & tunc
omni parte dicti temporis est mihi liberum protestari, vt
in filia religionem intrante. 20. q. 2. puella. & C. de his qui
met. iudi. non appel. l. 2. & C. de non numera. pecunia. in
contractibus. §. fin. aut protestor super facto, in quo ha-
beo certum, illud tamen non est liberum vt prius, sed ad-
uersarius iuuatur non dum ex negligentia protestari desinẽ
tis, sed facto suo, quia est in præscribendo, vt in multis iu
ribus ξ. positis, quo casu possum protestari usque ad con-
sumatam læsionem. 16. q. 3. §. potest. ibi, infra constituta
tempora, scilicet præscriptionis. caueam tamen, ne nimis
arcte prosequar, quia illud solum tempus mihi supererit,
quod remanebit a die protestationis usque ad diem con-
sumatæ læsionis, si nõ fuissem protestatus, ar. ff. de minor.
l. ult. aut non est certum tempus a iur. limitatum, infra
quod protestari debeam, & tunc protinus habeo prote-
stari. Ex quo enim scio ex facto, contra quem protestor,
posse mihi parari præiudicium, statim habeo protestari.
ff. ad Macedo. si filiusfami. supra de offi. deleg. cum olim.
1. 22. q. 1. primum. & 1. q. 3. c. tribus, & 33. quæst. 2. mulier.
& hoc est uerum, siue protestatio interponatur ad impu-
gnationem facti alterius, ut in iuribus prædictis, aut su-
per facto meo, ut si fugus patris mei certa die feci, & cre-
ditores hæreditarij per hoc dicerent me immiscuisse hæ-
reditati paternæ, & dicerem me protestatum post dictam
diem

diem, hæc protestatio non me releuaret, cũ iam forte esset ius aduersarijs acquisitũ, ar. ĩ. de testi. præsentium. illa enim quæ habent releuare factũ, debẽt inesse incontinenti, ar. C. de dona. quæ sub modo. perfecta. & C. de pac. petens. & intellige confestim, vt ff. ad tertul. l. 2. §. confestim. Sed quæro appellaui absente aduersario meo in causa beneficiali, & protestatus fui de appel. huiusmodi appellato denuntianda, & cum possem infra mensem sibi denuntiare, post denuntiaui eidem, an valeat talis denuntiatio? Videtur quod non, quia qui tenetur ad factum illud implere debet infra tempus arbitrio boni viri moderandum. ff. de verb. oblig. continuus. §. cum ita. & si non fecerit infra dictum tempus, faciendo postea, non facit, quod promisit, vt a promissione liberetur. ff. de verb. oblig. si insulam. igitur iste appellans, & protestans, & denuntians, vt præmittitur, tali denuntiatione non iuuatur. Solutio. constitutio, statuimus. sup. hoc lib. de elec. loquitur in appellatione denuntiata, alias dicta constitutio non arctaret appellantẽ, & appellatũ & alios, quorum interest, ad iter arripiẽdũ, vt ibidem habetur, & est ratio, vbi est citatio hominis, certũ est ad hoc quod liget, oportet, quod sit facta. ff. de iudi. si quis postea. sup. de offi. deleg. gratum. & ĩ. de foro competen. proposuisti. sic in dicta constitutione, statuimus. oportet, quod sit talis appellatio citans denuntiata, nam appellatio non citat, sed appella. denuntiata, vt dicta constitutione, & ita appellans non est in casu dictæ constitutionis, nisi post denunciationem. Sed op. appellãs prædictus, vt præmittitur, tenetur ad factum, & tale factũ quod summopere exerceri debet, & in quo dilationum materia est amputanda. C. de tempo ap. l. 2. in prin. & l. fi. §. illud. & præsertim appellatio in beneficialibus celeritatem desiderat ĩ. de do. & con. finem. igitur prædictam omittens appellans, beneficio dictæ constitutionis nõ gaudebit, sed dic quod hæc non inducunt prescriptionem in dicta appellatione, sed in forma constitutionis prædictæ non seruata, quæ non punit in præscriptione appellationis sed deuolutionis, vt in curia non tractetur, & ideo cũ actus dictæ deuolutionis initiatus per appellationem, compleatur per denuntiationem, nihil videtur actum quo ad facti deuolutionem, cum aliquid superest ad agendũ, ar. C. ad Sil. l. cũ Sillanianũ. in fi. ex quo rñd. ad argumenta, nã §. cum ita. loquitur in actu in se cõpleto, si factũ sequeretur, sed in proposito est factũ ap. quo exemplo adhuc restat aliud, quo ad deuolutionis effectum, sicut denũtiatio quæ perficit deuolutionis actum. vnde hic non agitur de præscriptione ap. interponendæ, quæ infra decendiũ debet interponi, ẽt de actu iudiciali, vt. ĩ. hoc lib. de appella. concertationi. C. de appellat. auth. hodie. Authen. de appellat. in princ. col. 4. nec interpositæ appellationis prosequendæ, quæ debet prosequi infra annum, aut ex iusta infra biennium, & quandoque vltra, 2. q. 6. §. tempus. & ca. seq. & sup. de appella. ex ratione, sed duntaxat hic agitur de præscriptione deuolutionis, & ideo si non est præscriptum primo, secundo, nec tertio, præscriptio contra deuolutionem non currit ante appellationem deuoluentem, in qua duo requiruntur, vnum vt exordium, vt appellatio, & aliud vt exordij complementum, vt denuntiatio, vt prædixi. sed si non sit appellatum, nec prosecutum, vt primo casu, & secundo præscriptum est deuolutioni. quia sequitur, non est appellatum, vel appellatio est reducta ad effectum non appellationis. ĩ. hoc lib. de appel. Romana. §. si vero. ergo talis appel. non deuoluit, quia toto frustrato & pars frustratur, ar. ff. de excep. rei iudica. si quis cum eorum. in prin. & destructis primis impossibile est aliquid aliorum remanere, ar. ff. de excepe. rei iudi. egi. ex quibus concluditur, quod ex quo est appellatũ, & appellatio denuntiata quæ iam citat, & auditor non impetratur ĩ. tempora dictæ constitutionis, statuimus. aut vbi non protestatur, vt est moris, agere volens, aut si semel protestatur, nisi negligentia protestandi potest impingi, vt supra hoc li. de elec. cupientes. negotium non esse deuolutum in curia tractandum, sed est deuolutioni præscriptum non prosecutioni appellationis, quin impetrari posset per audientã principis, nec est mirum, si leuius præscribitur dictæ reuolutioni, quæ est contra ius cõe, q̃ iuri cõi, quod vult negotiũ appel. in consistorio principis regulariter non tractari. res leuiter ad suam naturam reuertitur, & leuius tollũtur iura specialia, q̃ cõia. ff. de pac. l. si vnus. §. pactus. Auth. de re. ec. non ali. §. quia vero verisimile. vide quod notaui in cle. causam. de elec. in glos. quod ergo. Sed quid in ecclesijs regularibus, vel episcopalibus & spiritualibus, vbi quis arctatur ad comparitionem papalem. sup. hoc lib. de ele. cupientes, sicut vidi, quod quidam monachus appellauit contra electũ sui monasterij existens in curia, & cum posset infra mensem denuntiare, septimo mense denuntiauit, & ante denuntiationem appellat. electus fuit confirmatus & benedictus, ita quod nihil restabat explẽdum in electo, nunquid iste electus adstringitur dicta cõstitutione, videtur quod sic, arg. dictorum iurium, sed dic contra, arg. sup. de appella. constitutus. Item pone causã in contradictore, quod leuius repellitur, quam competitor. ff. de decur. generaliter. §. spurius Item, vt est prędictũ, tutius præscribitur deuolutioni, quàm appellationi, sic facilius præscribitur deuolutioni personali, quã deuolutioni simpliciter, quia in casu constitutionis, cupientes. fortius arctatur electus quam per constitutionem, statuimus. Et ideo appellans in vno casu arctius debet arctari, cum vno casu maius sit periculum, & ideo tutius occurrẽdum, cum huius negotium celeritatem desideret, & dilatio in eo sit periculosa. ff. de Carbo. l. 1. §. 1. supra eod. libr. vbi de electio. in princi. ff. de dam. infec. l. 1. & hoc liquet ex mente constitutionis, cupientes, arctantis verisimiliter appellantem & appellatum ad veniendum, quàm cito cõmode poterunt, & per consequẽs ad illa, per quæ ad hoc deuenitur. ff. de iur. omn. iudi. l. 2. sicut denuntiare appellationem, non esset in potestate appellantis non denuntiãtis cito, quando vellet astringere ad veniendum ad curiã personaliter per denunciationem suam appellatum. Sed dices idem inconueniens in primo casu. So. Iam est dictum, grauior est secundus casus primo, & durius est statim perdere in secundo casu, quàm in primo, sed obiicitur. Commodum est appellato quando tardius sibi denũtiatur, quia expeditius est appellato tarde habere brigã quam cito, ergo si appellatus de eo habet commodum, culpam non poterit impingere appellanti. ff. de iur. doti. cum in fundo. ff. ne quid in loco pub. l. 1. §. idem Labeo. Vnde versus.

Vt culpent alij, te me laudare necesse est.

So. hoc casu nedũ recipitur principaliter interesse appellãtis & appellati, vt in contrarijs, & casu primo, ad ment. huius constitutionis imponentis celeritatem in prosecutione horum negotiorum dicta constitutione, cupientes. cõprehensorũ magis in secundo casu q̃ in primo, vt dictum est. & ob hęc dicta prorogatio pati nũ debet, ar. ff. de Car.
10 edic. l. 3. §. hoc aũt. ¶ Nunc videamus † qualiter faciẽda sit protestatio, & primo quæritur, cur in scriptis sit faciẽda? Quo casu distinguo, aut protestor super tali facto, super quo agerem, si personam rei haberem. aut non. primo casu cum protestatio subrogetur loco libelli conuentionalis sicut est necesse regulariter dare libellum in scriptis, ita protestationem loco libelli subrogatam, loco enim petitionis protestatio habetur. ff. de nau. fœ. l. 2. ar. dictæ l. vt perfectius. & 16. qu. 3. §. potest, in Auth. de tempo. non solu. do. §. contestationem. & hoc casu protestatio habet effectum interrumpendi præscriptionem, vt dictis iuribus, & hic tollit effectum possessorij, qui est præscribere. In alijs casibus non est necesse, q̃ fiat protestatio in scriptis, cum hoc non reperiatur in iure cautum, & ideo stabitur regulæ. C. de pact. pactum, qui bona. Item protestatio debet plene continere factũ, super quo fiat protestatio, ad hoc

quod

quod protestans de protestatione huius possit se iuuate, verbi gratia, Possum funerare patrē meū non aio hæreditatis paternæ assequēdæ, & ēt vt sumptus conseruem, vt qui ad illa duo vult se iuuate, plene hēt protestati. ff. de re li. & sumpt. at si quis. §. plerique. in fi. oam in non expresso nō iuuabitur protestans, nec mirū, quia protestatio ad expressum intendebat, & ideo io hoc proderit, ar. C. de in ge. ma. ingenuum. Item pteſtatio debet esse clara, & tēpore competenti facta. ff. quod vi aut clam. qui aliter. in
21 prio. & §. 1. Nunc † quæritur, quid sit effectus protestationis. & dic, quod multiplex. nam quandoque habet ius illæsum conseruare, q̄nque dubium declarare, & plerunq; nexum obligationis euitare, & alios effectus, vt in diuisio ne necessariarū protestationū. §. euidenter colligitur. Habet enim protestatio acquisitionem possessionis quandoque impedire, vt no. 7. q. 1. pontifices. & regulariter prote statio habet effectum infringendi id, super quo interponi tur pro modo protestatois, & sic om̄is appellat. legitimum habet terminum a quo, vt interesse, pro quo tuendo interponitur, alias si non interesset, non admittetur appel latio. §. de ele. cum inter R. & de con. præb. relatum. & 2. q. 6. non solent. & terminum ad quem. f. illum ad cuius receptionem interpoitur. ff. de appel. l. 1. nec app. rescindit quodlibet factum, sed illicite attentatum contra appella tionem. §. de elec. cum nobis. sic protestatio quæ pinguius quandoque subuenit, quam ap. C. de filijs fa. l. 1. & 2. habere debet terminum a quo, f. interesse protestantis, quod protestatio tueretur, & terminum ad quem, f. id, quod est onerosum, seu illicitum, protestanti gratiosum in pugnare, remouere, seu retractare, quod vigore cōsequeretur
22 protestatione non emissa. Ex quibus † colligitur protesta tionem legitimam continere duo, scilicet interesse protestantis, & impugnationem iustam, alias protestatio est respuenda, vt ex superioribus probatur. Item protestatio habet effectum interrumpendæ præscriptionis, vt. C. de epis. au. si præses. & l. fi. quod intelligo indist. quando præscriptio ex sola negligentia illius, contra quem præscribitur, procedit, vt dictis l. & C. de his qui met. iudi. non appellat. l. secunda. de non numerata pecunia. in contractibus. §. fi. sed vbi præscriptio procedit nedum ex negligentia illius, contra quem præscribitur, sed ēt cum hoc ex possessione illius, qui est in præscribendo, dubitari consueuit, an protestatio hoc casu interrumpat præscriptionem. Dic q̄ sic, vt in l. vt perfectius. Vel dic, q̄ illa loquitur in quatuor specialibus casibus. Sed nunquid protestatio possessoriū tollit, vt non prosit. ver. gra. si eo q. est in possessione eligendi, vel coeligendi, & protestatio fit contra eum, q̄ vox eius non præstet suffragium nisi de consuetudine, vel de iure vocē habeat in electione, an per huiusmodi protestationem cōmodum possessionis sit ablatum. & primo vē quod protestatio non tollat effectum possessorij, quia etiā lis mota seu pendens effectum possessorij non tollit, ergo minus protestatio sola. §. de in inte. re. c. 2. & vt lit. pen. c. 1. & §. de iur. pa. ex literis. ar. ff. de rei ven. l. vtique. nec petitio facta in iudicio quoē facit reum. 15. q. 8. c. fi. imo prius debet conuinci, quam aliquid aufetatur ab eo. C. de iur. fis. facultas. & l. fi. sed contra, sop. de elec. Cumana. dicunt quidam, q̄ protestatio commodum possessionis non tollit. §. de ele. in Genesi. & 56. di. satis. sed dico distinguendū in hoc articulo, nam aut protestans nititur contra ius cōe, aut fm̄, aut præter. primo casu non tollit protestatio commodum possessorij. sic loquitur c. in Gen. vel ibi probauit se canonicum ille contra quem fuerat protestatum. Secundo protestatio tollit commodum possessorij. & sic loquitur dec. Cumana. ibi enim pro protestantibus erat ius cōe. 16. q. fi. ca. fi. vnde probato petitorio, quod erat fundatū iure cōi pro protestantibus, & probato solo pēsessio
23 rio per illos contra quos fiebat protestatio. petitoriū † trahit ad se possessoriū, vt ipsum solum non prosit. §. de causa pos. & ppte. cum dilectus. Si enim probaui petitoriū pro me contra te possessorem, constat, quod possessio a te est auferenda, ergo multo magis vbi tu actor probasti de possessorio, & ego reus de petitorio excipere potero, non est tibi efficax hæc possessio probata, quia per me constat de petitorio, quo probato fiet contra te executio, & sic com detur actio, multomagis except. ff. de super. l. 1. & hoc dicit l. ff. de rei ven. officiū. Vbi. n. probaui re meā esse, necesse hēt reus rem restituere. & ita probatio petitorij extinguit factū possessorij. Nec aduersatur dec. §. de cā pos. cū ecclesia. ibi nulla fuit protestatio a parte canonicorū Sutrinorū emissa, & a clericis admissa, sed vtentes iure cōi elegerunt, & electione facta clerici collegiatarum ecclesia rum dicentes se debuisse interesse petierunt illam electionem infirmari, & deduxerunt tam petitorium quam possessorium in iudiciū vt fatui, qa si solū possessoriū induxissent obtinuissent, ar. §. de iur. pa. cōsultationibus. & §. de ele. querelā. Sed qa possessoriū & petitoriū simul inten taueriit, & erat probatū iure cōi petitoriū pro canonicis Sutrinis, nec clerici collegiatarū ecclesiarū poterant hoc ius cōe consuetudine vel alio modo infringere. Petitoriū probatū iure cōi sustulit fructū possessorij. & sic est casus §. de censi. olim causam. vbi eps petebat in certis termonis sibi solui noie synodatici certum numerū denariorum Papien. p clericos plebis Rupinæ. & clerici dicebant se non teneri nisi ad denarios Lucen. quos dns eps recepit vno anno, ius tñ suū protestatū fuit, & ibidē dicitur, quod si clerici sic persoluissent per 40. annos, pscriptione tuti essent, sed non essent tuti, si dicta pteſtatio ipsum possessoriū sustinuisset, qa tunc minime præscriberetur. ff. de vsuc. sine possessione. Sed forsan dicet aliqs, quod protestatio nihil operata fuit io dicta decr. quia fuit ab illa recessum per contrariū actū, vt innuit ibi gl. & ob hoc protestatio, quæ vires non habuit, dicto casu non sustulit ipsum possessoriū, sed dici posset, q̄ actus receptionis Lucen. non fuit directe contrarius protestationi, quia si eps nomine ecclesiæ suæ habebat a dictis clericis recipere Papien. iur. ecclesiæ non fuit detogatū facto epi in receptione Lucen. ergo protestatio stetit post receptionem Lucen. h ceti sessent Lucen. recepti per spatiū 40. an. fuisset prodicatū ecclesiæ, & per consequens protestationi, quæ ius ecclesiæ tuebatur quia prælatus potest facere deteriorem cōditionē ecclesiæ negligendo. & si alias regulariter non posset. 16. q. 6. si episcopum. & §. de excep. cum venerabilis. & §. ro. delictum. Item etiā eps recipiendo partem synodatici sciens se ius pinguius habere per vsum partis totum retinebat. ff. de vsufr. si q̄ vsumfructum, saltem quo vsq; esset pscriptum. item dato, quod esset recessum in dicto casu protestatione, nihilominus dico, quod protestatio nō tol lit possessoriū, nisi ille, cōtra quem protestor, non innitatur iure cōi, vt fuit in dicto casu. Nā licet solucre synodati cū sit de iure cōi, §. de os. or. conquerente, soluere tñ hoc genus monete, vel illud, est pter ius cōe, & ideo solutio in censu iure cōi nō impugnata, si peruenet vsq; ad 40. annos pteſtatione non obst. pscriptionem pariet. Et sic dum cōtra superiorem pscribere potest, qd soluat certā summam & plus exactus potest contradicere. C. in qui. ca. col. doac. pos. li. 11. & dico qd protestatio regulariter non tollit possessoriū, nec effectū eius, qui est pscribere, & si qñ tollat effectū possessorij, vt in dec. Cumana. hoc facit petitoriū probatū, vt §. declaraf. sic effectus possessorij, qui est pscribere, tollitur q̄nq; per contrariū, vt qñ agere no poterat pteſtans, vt io l. vt plenius. alias protestatio cursum pscriptionis no impediret, ar. præal. l. ¶ Postmodū quæritur, qñ a protestatione recedatur, & dic, quod qñ factum pteſtantis oīno liberū cō protestatione ante facta se com pati non pōt, receditur a protestatione. §. de ap. solicitudi nē. & §. de coosti. cum M. & ff. de acquir. hære. l. pro hærede. & 1. tū. §. vlt. in fi. eiusdē l. & est rō pdictorū, quia plus de claro volūtatē meā facto, q̄ verbo. ff. de ædil. edic. l. fi. tū ... c. ei qui. Et qa p facta plus iudicor q̄ per verba. 2. q. 5. ca. uete.

ste.s.q.a.cum omnis. Et dixi generaliter factum omnino
liberum protestationi aduersum ipsam protestationē tol
lere, secus si non esset liberum, vt quia metus interuenis-
set.ĩ.quod met.causa.c.1.aut voluntas superioris, quæ fa
ctum protestationi contrarium iniunxit.vt 28.dist.diaco-
ni.& istis duobus casibus factum contrarium protestatio
ni protestationem non tollit, nec est mirum, quia dictis ca
sibus facientes, faciendo magis videntur pati, quam age-
re. ¶ Sed quæro vnus aduersarius protestatur, & aduer-
sarius in contrarium, vt quotidie fit, nunquid secunda p-
testatio tollit primam. Et videtur quòd sic.ff.de libe.ag. l.
2.§.denunciare.& §.seq.sed contra vř, quia licitū est vni-
cuique, vt vult, rei suæ legem imponere.ff.de sol. l. 1. ergo
& protestari super ea. So. cum protestationes hincinde
fiunt, aut actus cōis vtrique protestantium ita q̧ directo
interesset vtriusque, & hoc casu secunda protestatio tol-
lit efficaciam primæ, vt dicta l.de libe.ag.aut non, & hoc
tripliciter, quia factum, super quo fiunt hincinde prote-
stationes, est principaliter pro protestante primo, aut e-
contra, aut est dubium, primo casu protestatio prima nō
eneruatur, verbi gratia Reus protestatur, quod si aliqua
dicat, quæ sapiant lit.conte. non vult lit. haberi pro con-
testata, actor in contrarium, per istam secundam non tol-
litur prima, & cum verba lit.contestationis fieri possint a-
nimo contestandi lit. & animo informandi iudicem, ista
verba ambigua quę sunt principaliter rei, potest ipse reus
per suam protestationem interpretari.ff.de pac.iur. gen.
§.quod fere.& ff.de iudi.l.si quis intentione.sed secundo
casu & tertio protestatio sequens tolleret efficaciam pri-
mæ.arg.ff.quod vi, aut clam, aut qualiter.§.si quis, cum &
in primo membro, & in istis potest esse ratio. in re cōmu-
ni regulariter melior est conditio prohibentis.ff. commu-
ni di.Sabinus.& de cura.fur.consilio.in fine.& ob hoc vbi
factum est commune, seu etiam principalius interest pro
testantis secundario in contrarium, seu vbi est dubiū, cu-
ius intersit principalius, prima protestatio non habet effe
ctum consensu aduersarij non vestita. Item primus prote-
stans vř impetere, & secundus defendere, & ob hoc in re
dubia secundo protestanti est magis insistendum vt ĩ. de
prob.ex literis.& ĩ.e.cum sunt.sicut etiam vbi factum est
commune, cum fauorabilia sunt iura tam reis quā actori-
bus.ff.de act.& obl.Arrianus.& ff.de re.iur.fauorabiliores
ergo multo magis vbi principalius interest secundo pro-
testanti, secunda protestatio primam eneruabit. ¶ Vlti-
mo quæritur, pone in termino peremptorio dato ad ponē
dum, vel ad articulandum, vel alias protestatur dans posi
tiones vel articulos, q̧ articulos datos possit. declarare,
diminuere, interpretari, corrigere, vel mutare, & nouos
dare, si ad eius notitiam peruenerit, an hæc protestatio va
leat? Rñdeo, dicta protestatio est vtilis quoad declaratio
nē, arg.ff.de acq.re.do.adeo.§.cum quis.in fin.& ff. de te-
sta.hæredes.§.quod vero quis obscure. Idem dico quoad
interpretationē.ff.de iud.l.si quis intentione & ĩ.de acc.
cum dilectus.q̃dam tñ distinguūt in p̄dictis, an in princi-
pio. medio, vel fine fiat declaratio, seu interpretatio. vt
no. ĩ.de rest.spol.cum ad sedem.sed quoad diminutionē
distingue, aut est q̃situm ex narratione articuli parti ad-
uersæ, & tunc non licet diminuere, quatenus facit pro ad
uersario, ar. Auth.de his qui ingre.ad app.§. illud ēt. col.
1.ff.depo.l.Publia.§.fin.& l.1.§.si rem.verb.gratia.appel-
lat quis obijciens in personam vel formam, & articulat su
per hoc, vult detrahere hos articulos, dico, quod non po
test in p̄iudiciū appel. cui ex dicta articulatione accrescit
ius.s.quod alia non potest opponere appellans. ar. ĩ. hoc
li. de ele. ab eo non prout dicit cōstitutio, vt circa, aut nō
facit pro aduersario & tunc potest tollere, quia hoc casu
solus fauor articulātis versat̃. Simili modo dico in eo, qui
mutare vult, vel corrigere distinguendo. In eo vero q̧ vult
articulos nouos dare post peremp.o. prætextu protesta-
tionis appellationis antefactæ vř distinguendū, aut arti-
culi de nouo positi non sapiunt crimen vel defectū, aut sa
piunt, primo casu, sine articuli nouiter positi sint post tér
minū per empto. nati vel noti, & de hoc constat, quod sal
tem per iuramentum possunt admitti, arg.ĩ.de excep.pa-
storalis, & de offi.dele.insinuante. ar. Præsertim si de fa-
cto in articulo contento competeret ius agendi ex natis
post perempt.q̃a in illis ēt sñia lata nō obstat, ergo minus
perē.obstabit, ar.ff.de excep.rei ind.si iurm. §. eandē. sed
in votis post terminum distingue, aut post huius terminū
restat cognitio, & dic tunc vt prius, aut non restat, vt quia
est conclusum, quo casu non est cognoscere, sed cognitū
esse, tunc non admittitur, & est ratio. est enim quod ipsi
imputetur, qui ante iudicium præparare debuit iustitiā,
& diligenter inquirere. Sed nunquid ead. dist. adhibetur
in natis, dic, aut sunt nata, ex quibus competit ius agēdi,
aut excipiendi, si excipiendi admittā, si agēdi, aut de hoc
articulat actor, aut reus, si reus, dic vt prius, si actor, aut li
bellū pōt inuare ex causa de nouo orta, & sic dic vt prius,
aut non.tunc.n.admittam.probatur ĩ.hoc lib.de re iudi.
abbate.nec valet, si dicas, valet ad agendum, ergo ad ex-
cipiendū, nā hic est figura dictionis, hic.n.mutatur quid
in vbi. Secundo casu no. dixit B.Cōpo. quod non debet
admitti, vt no. ĩ.de ele.quod sicut.cui opinioni assentio in
notis, sed non in natis, nam post perempt. iur. dilatoria-
rū vt est lit.contest.dilatoria orta post proponi potest. vt
d.c.insinuante. Secus dico in his, quæ nata sunt de nouo
post peremptoriū propter rationes per dictum B. allega-
tus, & est ratio diuersitatis, articulans potuit sibi præuide
re in notis post articulationē, sed non in natis, & ideo sibi
imputatur, arg.ĩ.de re iudi.suborta.nec valet protestatio
quoad not.quia factum peremptorium protestationi ob-
uiat, quod est fortius, vt no.in casu decr.ĩ de ele.ca. cum
Vintoniensis.arg.ff.de mino.verum.§.fina. & protestatio
dictis casibus est magis voluntaria quam necessaria. Præ
dictis ergo modis generalia specialia non comprehēdūt.
Regulare tñ est, q̧ genus speciē comprehendit, sicut totū
partem.ff.co.semper specialia.& ĩ.eod.in toto. Est etiam
14 † regulare, q̧ tantum facit generale in omnibus, quantū
speciale in singulis.ff.de admi.tut.l.si duo.C. de præscri.
30.vel 40.anno.omnes.de quadri.præscrip.l.2.& verbum
generale generaliter est intelligendum.ff.de serui.vr.præ.
l.si seruitus.19.di.si Romanorum.ĩ. de priuil. quia circa.
quod aūt generale speciale non comprehendat, hoc facit
materia, modus, seu qualitas, & aliæ circunstantiæ gene-
rales arctantes, vt per instantias supra positas probatur.

SVMMARIVM.

1 *Paterna potestas non atrocitate, sed pietate mouetur.*
2 *Iudices in noxios quo affectu moueri debeant, & prælati erga subditos.*

REGVLA XII.

In Iudicijs. Ad intellectum huius regulæ curio
sus videre posset Thomam secun-
da secundæ.q.63.per totum. & ma
xime articulo vltimo. Dyn. de æqualitate in iudicijs ser-
uanda, siue partes sint pares siue impares, allegat in au-
thentic.iusi.iur.quod præsta. ab his §.& econtrario. & §.
& primum.ibi.nequaquam si id inclinato.&c. & vt iudi.
sine quoquo suffra.§.deinde.& §.quod autem. & defen.
ciui.§.iusiurandum. Cum enim iudices circa subiectos se
habere debeant, vt patres circa filios. in Authen. vt iu-
dic.sine quoquo suffragio.§.reos. & iusiuran. quod præ-
1 statur ab his.§.deuotos.paterna † vero potestas non atro
citate sed pietate mouetur, & pro liberis consilium capit.
ff.ad l.Iul.de parrici.l.Diuus.& de adult. l.nec in ea.§.pe-
2 nul.concluditur iudices & prælatos circa † subditos pios
esse debere, & inter eos in iudicijs æqualitatem seruare,
nam inæqualitas etiam in extraiudicialibus & in arbi-
trijs iura reprobāt.ff.de arbitris.l.si de meis.circa prin. &
l.Pedius.§ in seruū.& l.si cū dies.§.pe.ff.de vul. & pu. sub
l.iā hoc iur.& l. Lucius.C.de resc.ve.l.ratas.de re.mi. & l.

in testã.de impu.& alijs substit.l. hǣditatem. & l. quãuis. ¶ Prima gl.ponit exẽpla, secundo signat in cõtrariũ quatuor canones, quatuor decr. & duas leges. soluit, & dat quinque similia. Tertio ponit quatuor modos, quibus dr̃ iudiciũ, in fi.no.& instituit.Io.An.¶ In 1.gl.ibi.§. si arbiter.statuit locũ, in quem altera pars non põt honeste venire, nõ arctat ẽt eũ q venire poterat, absurda .n.esset inæqualitas illa, quod solũ vna partiũ ligaret, & ibi [aut facta] vers. psuna.ibi in eodẽ gñe delicti aliter punit seruus q̃ liber. Idẽ a iter quod fit in patentẽ vel patronũ, q̃ quod fit in extraneũ, & ibi in sacris.& vide ĩ.e.non licet. ¶ In 1. gl.ibi in sacris, & l. vnicuique.li.12.vnde & priuilegiũ vnius litigãtiũ transit ad alterũ.C.de fruc.& litiũ expen. l. fi.signatur ad hoc contrariũ.instit.de iure natu. §. sed qđ principi.vbi dᵉ hoc.& hoc per Dy.cui nõ placent solutiones illæ, quarũ prima distinguit, an priuilegiũ detur ad litis executionẽ, & tunc aduersario prodest, aut ad decisionem, & tunc secus, q̃ probat per l.C.si aduer.transa.l.1.& 2.C.de repu.q̃ fi.l.vna.secunda distinguit, an proprio motu concessum fuerit, & tunc nõ prodest aduersario an ad petitionem, & tunc prodest, quam etiam improbat p præ. l.fi.C.de fruct.& lit.ex.distinguit ergo sic. Aut priuilegiũ continet ius iniquum, quia concessum in alterius læsionẽ, & tunc distinguitur.quia si id ad petitionem vti dẽt impetrans eo.iur.facit ĩ.de mutu.pe.c.2.si sine postul. non cogitur.ff.quod quisque iur.l.1.& 2.Si vero non continet ius iniquum, sed fauorem illius, cui conceditur, & aliquã iur.communis relaxationem, siue proprio motu, siue ad petitionem sit concessum, prodest solum impetranti, & non alteri eum non contingenti, vt in §. sed quod principi.Prodest etiam litiganti cum illo, vt vitetur inęqualitas, & quia vr̃ eum contingere, & sic loquitur l.vlt.C.de fruc. cum concor.& ibi.c.pen.in fi.Io.mon.ponit 15.significationes super rubr.de iudi. quas dat per hos versus.

Actio, lis, authoritas, forus, arbiter, vltima velle,
Quæstio, discretio, sententia, instantia, discussio, posse,
Pernicies, pœna, processus iudicialis.

Actiõ.ĩ.de probatio.ex literis.ff.de iudi.in tribus. insti.q. non est per.se § p̃terea. Lis.ff.de necn.quod debetur, ad Treb.l.12.respon. Authoritas.ĩ.de iudi.decernimus. 73. dist.c.1.Forus.de indi.quanto. Arbiter.2.qu.6.a iudicib. ff.q satisda.cog.ab arbitro.ĩ.e.li.de offi. delega. ab arbitris. Si.n. arbiter est iudex, ergo arbitrariũ iudiciũ. Vltima velle.vt hic in gl.& C.de sacrosan.& l.hẽat.qõ.C.de or.iudi.l.q̃stionũ. Discretio.vt in gl.& ff.de iudi.l.cũ prætor.& de præb.graue.32.q.4.origo.Sentẽtia.61.dist.neophitus. de re iudi.in causis.de appel.si duobus.ĩ.de præscr.c.fin. ff.de lega.3.qui concubinã.§.si hæres, & eccle.18.ante indiciũ & iustitiã te para. Instantia.C.de iudi.properandũ. ĩ.de iudi.c.pen. Discussio.ĩ.de ver.si.forus.in prin. Posse. ff.de iudic.iudicium soluitur. Idẽ potestas iudicandi. Pernicies.1.ad Corinth.11.ibi, Qui manducat & bibit indigne, iudicium, idest perniciẽ sibi manducat & bibit, dicit gl.condemnationem pœnæ.50.di.& purgabit. in princip. In Io.5.c.qui mala egerunt in resurrectionem iudicij.i.pœnæ æternæ. Processus iudicialis.ĩ.eo.li.de iudi.c.1.de excep.pia. Archi.qui de hoc aliquid tractauit ĩ.eo.li.de testi.statutum.§.insuper.dicit, quod qũque ponitur pro tẽpore.55.dist.præcepta.pro deliberatione, vel examinatione; & 19.dist.c.1, in fi.47.di.de Petro.in fine.

QVAESTIO.

Hæc regula facit ad qõnẽ de actore, & reo priilegiatis de certo iudice, q̃ omitto, quia illã posui ĩ.e.li.de priui.c. 1.§.& idipsum. Sed prosequar qõnem fratris Huberti, q̃ sic proponebãt. Ecclesiæ collegiatæ concessit Papa priuilegiũ, q̃ pscriptio minor cẽtenaria in suis bonis vel iuribus non currat contra eã, agit p̃latus contra capitulũ, vel ecõtra, quorũ bona sunt discreta super re alias pscriptibili, q̃rebat an alter contra alterũ illo priuilegio posset vti, hãc aũt abbreuiabo. Ad affirmatiuam 5.ad negatiuam 4. allegando.tertio ponitur solutio & pro contrariorum solutione distinctio. Ad primum, quod possit, inducebat, q appellatione ecclesiæ episcopus & capitulum continetur.de ver.significa.cum clerici requisisti, de testa. nec mirum, puta ad corpus constituendum necessaria sunt caput & membra, quæ hic cõcurrunt, de his quæ si.a præla. nouit. facit 12.dist.c.1.45.di.cum B.de præscript. cum non liceat. Si ergo prælato & capitulo datum intelligitur, videamus contra quos datum sit, & vr̃ q contra oẽm antiquũ statum, iure communi, priuilegio, vel alias in ecclesia laudabiliter obseruatum immutare volentem, & hoc facit p̃scribens, ergo contra illum competit. Ad primum inducitur 25.q.1.per totũ.2.q.3.si ea.& c.seruaris, & c. institutionis, per q̃ patet, quod euersor dicitur, qui id facit, & extra ecclesiam est, licet videatur intra.93.dist.si inimicus. ergo stans pro statu antiquo vtetur priuilegio contra præscribentem sicut contra extraneum. ¶ Secundo probatur sic. Prout se habent singolares ecclesiæ ad vniuersalẽ, cuius sunt mẽbra, ita membra singularis ecclesiæ ad ipsam ecclesiã, facit 1.q.1.multi.7.q.1. Nouatianus.24.q.1.loquitur.sed priuilegio vniuersalis ecclesiæ concesso vna ecclesia vtitur contra alteram. Nam priuilegium contra præscriptionem 10.20.vel 30.ann.datum est ecclesiæ. De 40. annis.16.q.1.quas accusationes.2.q.3.neque decẽnij. de præscrip.de quarta.& illo vtitur ecclesia contra ecclesiam vt ibi.16.q.4.volumus Itẽ priuilegiũ rest.in inte.iure minoris datum ecclesiæ, quo tñ vna contra aliam vtitur. de rest.in integ.auditis.sic ergo vnũ membrũ ecclesiæ contra aliud vtetur priuilegio, de qoo loquimur. Et simile de priui.Velleiani dato mulieribus fideiubentibus, quo vna contra aliam vtitur.C.ad Velleia.si sine. Idẽ in Macedoniano, quo vnus filiusfa.iuuatur contra alium.ff.ad Maced. si filius. Idem etiam in priuilegio religiosorum de nõ sol. deci.ĩ.de deci.ex parte.15.q.1.quæstu.nec obst.si dicatur talia priuilegia non data collegio, quia priuilegium clericorum quoad forum datum est collegio clericali, de foro compet.si diligenti.& tamen contra clericos vtitur clericus illo, eo.ti.c.1.11.q.1.inolita. sic & in proposito cum quilibet de ecclesia participet prioilegio.ĩ.eo.li.de priuil.per excep.dicam in rebus ecclesiæ quemlibet de ecclesia illo vti posse. ¶ Tertio specialiter de priuilegiato sic probatur. Si minor mutuat filiofami.bene vtitur priuile.minoris ætatis contra priuilegium Macedonianum.ff. de mino.verum.in fin.& l.sequẽ.& hoc maxime, quia is, contra quem præscribitur, tractat de damno vitando, & alter de lucro, quorum non est par ratio.C.de codic.l.fina.facit 12.q.4.quicunque. ¶ Quarto sic, Quod commune est duobus proficit vni contra alterum, vnde communis tutor duorum pupillorum agit pro vno contra reliquum.ff.de autho.tu.accipientis. Sic dicamus de isto priuilegio. ¶ Quinto cum præscriptio sit contra naturalem æquitatem secundum quam pars cum aliena iactura locupletari non debet.co.ti.locupletari. Si ergo vnus contra alium priuilegio uti possit impediente locupletatione p̃dicta, & sic benignior est talis interpretatio, maxime quia res ad suam naturã facile reuertitur, quo olim omnes ecclesiæ gaudebant priuilegio centenariæ præscriptionis.C. de sac.san.ecc.ut inter diuinum.facit 35.dist.ab exordio. ff.de pact.si unus.§.q si non totum.ex his concluditur, q alter contra alterum priuilegio se defendit. ¶ In contrarium, priuilegium, quod est lex priuata contra ius commune non plus concedit, quam uerba sonent, & restringitur ad eos, qbus & contra quos & ad ea super quibus est concessum.hæc patent per ordinem.7.qõ.1.petisti.de priuil.sane.de uer.sig.ex parte.de decimis.ex parte. propter id iubeẽ uideri & cõseruari priuilegiorũ tenor.de priuile. porro. Sed ex tenore priuilegij, qđ ponit thema, patet sic illud cõpetere, cũ cõtra ipsam minor pscriptio allegatur. Sed in terminis quæstionis non allegatur contra ipsam ecclesiam eum in iure indefinita æquipollet uniuersali, de

de quo s. de ele. vt circa. erit idem dicere contra ecclesiã,
& contra totã ecclesiam, Solus autem p̃latus vel solũ capi-
tulũ non faciunt illam totã, sed eius partẽ tñ. de his q̃ fi.
a præla. nouit. ergo allegatio p̃scriptionis q̃ facit alter cõ
tra alterũ, non est contra totã ecclesiam, sed est mẽbri cõ-
tra membrũ, ad quẽ casum non vr̃ priuilegium pertinere.
¶ Secundo sic, cum vis corporis non sit singularium de
corpore. 12. q. 2. qui manumittitur. & qu. 1. §. si ergo. ff. de
rerum di. §. in tantum. priuilegium datum ecclesiæ nõ est
datum singularibus, singulares sunt prælatus & capitulũ,
cum diuisim de illis loquimur, ergo priuilegio ecclesiæ
quasi sibi non dato alter solus maxime contra alterũ vti
non poterit. facit s. eo. lib. de præb. manda. alias etiam se-
queretur, q̃ qui vt singularis de corpore participare de-
bet priuilegio, læderetur ex illo, quod esset absurdum, vt
eo. tit. q̃ ob gratiam. cum concor. q̃ enim, vt dixi in prin.
primæ partis, prælatus & capitulum censeantur ecclesia,
cui priuilegium datum est, si contra ipsorum alterum ad-
mittatur, cõtra ecclesiam inducetur. ergo ecclesia sibiipsi
erit contraria, inducendo istud pro se & contra se, & sic se
cum diffidendo nulli conueniet. 23. q. 6. q̃ autem. de pœ.
dist. 1. §. his protestantibus. de app. solicitudinem. Melius
est ergo, vt canon dicit, neutrum de suis inuari, quam alte
rum lædi. 14. q. 5. denique. de sepul. c. 1. quod ergo cõmu-
ne est, neutri prosit, vel noceat. 24. q. 1. om̃ vetus. ff. de in
ius voc. communis. ff. de cap. vir. illud. facit quod no. de
postula. c. vl. nec exigat huius corporis alter contra alte-
rum, quod contra se nolit. 32. q. 6. nihil iniquius. ¶ Tertio
quod priuilegiatus contra priuilegiatũ priuilegio nõ vta
tur, inducit prolixe, quod no. de prob. in p̃sentia. in gl. in-
gressus. in prin. & quod no. e. ti. q. prior. in fi. gl. & decr. cũ
dilectus. de ord. co. ver. nos autẽ. ex quibus patet priuile-
gium euanescere substitutionis, vel dotis, vel spoliationis
cessare contra illum, qui parem causam fouet. ¶ Quarto
inducitur, q̃ in omni scriptura ad intentionem scribentis
est recurrendum. de rescr. sup literis. de arbit. exposita. de
præb. c. si. Intentio vero papæ in hoc casu est, q̃ p̃ minorẽ
præscriptionem centenaria ecclesia non cadit a iure suo.
Sed quicunque vincat, vel succumbat ex litigantibus ec-
clesiæ, nil deperit. ergo priuilegio non est locus, quia non
est iste casus, cui voluit prouidere cõcedens, & faciant si-
milia, quæ nota. s. de his q̃ fi. a præla. cum apostolica. in gl.
Ideo. & vide quod dixi de præb. ex literis. super versi. e-
gressus. post prin. ex quibus concluditur, alterum contra
alterum priuilegio vti non posse. ¶ Soluẽdo dixit p̃latum
contra capitulũ, vel econtra, illo priuilegio vti non posse,
sed eius vsum esse cõtra omnẽ, qui rem ecclesiæ ab ipsius
dominio aduocaret. Dicit aũt, q̃ vniuersaliũ priuilegio-
rũ quędam respiciunt fauorem p̃sonarũ datũ certis cau-
sis & in certis articulis, tale dicit priuilegiũ minorũ, & ec
clesiarũ, in rest. in integ. ff. de minori. l. 1. & p̃ totũ, & mu-
lierum in Velleiano, & filiorum fa. in Mace. q̃ proprie non
p̃nt dici data vniuersitati, vel corpori, sed sunt vt̃a, & i-
stis vtiẽ vnus talis cõtra alium talẽ, vt dixi in 2. arg. primæ
partis. Aliud datur corpori vel vniuersitati, fauore tã vni-
uersitatis, q̃ singulariũ, & isto põt vti ad sui defensionem
tam vniuersitas q̃ singulares ipsius personæ, & contra a-
lios singulares ipsius corporis, vt ẽt ibi dixi in fi. De priui
legio fori clericorũ aliud est quod datur vniuersitati vel
corpori ipsius fauore non partis vel singularium persona
rum, hoc vtitur vniuersitas, vel alius p̃ ipsa, ne ipsius ius
pereat, aliter illi priuilegio non est vsus, vt dixi in fi. secũ-
dæ partis, & p̃ hoc contraria sunt soluta, & vide qđ dixi
in quæstione super regula priuilegium. in prin. solutionis.

S V M M A R I V M.

1 *Obligatio secunda non præiudicat priori.*
2 *Clericus si diuersorum episcopatuum beneficia duo habeat, vtri po tius obedire teneatur.*
3 *Obligationi omni subintelliguntur inesse quatuor.*
4 *Delictum quod non excuset superioris authoritas, vbi sit.*

R E G V L A L X I X.

In malis promissis.

[Fidem] Multas si-
gnificationes fidei,
vide de sum. tri. sup
rubrica, Expedit s̃n vtilitatẽ, nec decet s̃m honestatẽ, &
de his omnibus i. de voto, magnæ, post prin. ¶ Prima gl.
pro exemplis & materia remittit & distinguit malum pro
missum a male promisso. ¶ Prima gl. in fi. idem Dy. qui di
cit mala promissa ipso iure viciari. & de pac. iurisgen. §. &
generaliter, & de verb. ob. l. generaliter. l. veluti. l. stipula-
tio hoc modo. & l. plagij. & l. si stipuler. inst. de inu. stip.
§. quod turpi. sed male promissa, puta per dolũ, vel metũ
vitiatur interdũ ope exceptionis. C. de inuti. stipu. l. dolo.
ff. de ver. ob. si q̃s cũ aliter, & nihil interest, actionem non
haberi, vel haberi p̃ exceptionẽ elidẽdam. ff. eo. tit. l. nihil.

Q V AE S T I O.

Hæc regula adducitur ad q̃õnẽ disputatã per dñm Io.
de Azarolis nũc ep̃um Cesena. qua q̃rebat, an scholaris, q̃
iurauit creditori nõ exire districtũ Bonon. ante solutionẽ
sine ipsius lñia filiusfa. ex iusta cã reuocatus a patre, vel
clericus bñficiatus reuocatus ab ep̃o ad residẽtiã, vel sim
p̃r sit piurus, q̃a nõ obtẽta lñia creditoris licet petita an-
te solutionẽ repatriauit. Pro scholare inducunt sex. sc̃do
cõtra ipsũ alia sex, tertio de q̃stione eliciunt tres casus nõ
dubij, sed dubius soluit distinguẽdo, & sic contrarijs rñde
tur. ¶ Ad primũ, q̃ nõ incurrerit piuriũ inducebat 6. vin
culi prioritatẽ, ipsius maioritatẽ, subintellectã quadrupli
citatẽ, superioris authoritatẽ, iurãtis qualitatẽ, & reueren
tialẽ possibilitatẽ. De primo patet, q̃ ipse prius obligatus
1 erat obedire patri & ep̃o, sed oĩs secũda † obligatio intel
ligit fieri sine p̃iudicio prioris. e. ti. q. prior. cũ concor. p̃-
bat idẽ de fo. cõp. c. pe. de re. cũ cõtingat. s. e. li. e. ti. tibi q.
& c. duobus. de iur. pa. postulasti. de decimis, ex multipli-
ci. de sen. excõ. si vere, & optime de iureiu. tua. & c. ueniẽs.
& c. intellecto. & c. eã te. q̃ ẽt in iura loquuntur. Et uide, qđ
de bñficiato duarũ ecclesiarũ aduocato & uasallo no. de
postul. in c. ult. in ult. gl. & quod sup ea scripsi, & dixi hoc
titulo in regula, contractus. in prima q̃stione, q̃ p̃p breui-
tatẽ nũc exprimere omitto. facit, quod scripsi post Inno.
2 de p̃b. cũ iã dudũ. post prin. magnæ gl. de clerico † habẽte
duo beneficia diuersorũ ep̃orũ, q. plus tenet obedire pri-
mo, & uide quod no. Ho. de hoc in sum. de ma. & obe. §. &
ad q̃d obediens. uer. q̃d si duo. ex quibus concludit, q̃ ex
quo tenebat plus obedire patri, uel ep̃o, q̃bus prius erat
astrictus, faciẽdo qđ de iure debuit, non peccauit. 23. q. 4.
q. peccat. & sic non est periurus. De secũdo, s. de maiorita
te constat. q̃ in duobus quibus q̃s est obligatus, p̃cipienti-
bus contraria, maiori est obe. 8. dist. q̃ cõtra mores. 11. q. 3.
q. resistit. 23. q. 1. q̃d culpat. facit de ma. & obe. p̃ tuas. s. e.
li. de p̃b. si a sede. & cle. ut lite pen. c. 1. uer. neutro. sed hic
habemus creditorẽ, cui iurauit studẽs nõ exire destrictũ.
Ex altera parte est uinculũ naturale, quo q̃s tenetur obe-
dire patri. 1. dist. ius naturale. 33. q. 5. est ordo. & diuinum
p̃ceptũ. exo. 20. honora patrẽ. facit 23. q. 4. duo ista. & q̃đ
not. 11. q. 4. q̃m multos. in gl. sed nunquid. in fi. & 30. di. c.
s. uel iure communi, quo tenetur episcopo. de maio. & o-
be. si quis uenerit. de offi. or. conquerente. quandoque per
iuramentum. 13. dist. quanquam. de uer. signi. cum cleri-
ci. Isti autem duo episcopus & pater sunt quoad debito-
rem maiores creditore, ergo eorum cuique debuit obedi
3 re, & sic non fuit periurus. De tertio sic ostẽditur. In † om
ni obligatione iuramento firmata subintelliguntur ista
quatuor, facultas rei, perseuerantia, uerisimilitudo, & co
gitatũ. De primo patet, de iur. iur. breui. & c. quære ã. facit
e. ti. quemadmodum. 22. q. 5. de forma. & q. 2. faciat, sed
hic est difficultas propter inobedientiam ep̃i uel patris, er
go &c. De secũdo patet, q̃a res nõ perseuerauit in primo
statu propter superueniens mandatũ contrariũ, & sic ad
illud iuramentum non tenetur. 22. q. 2. ne quis. facit de hę
re. c. si. 15. q. 6. nos sanctorum, & sępe superueniens causa

licere facit alias illicitum, de excep. pastoralis. sup. eo. li. de elec. nulli. de procu. c. 2. Tertium etiam pate: per decr. cum iuramento, de hom est. n. verisimile, quod hic iurando non intellexit. s. quòd per id fieri posset inobediens episcopo vel patri, & iuramenta debent intelligi secundum intentionem iurantis. 22. quæstio. 5. humanæ. de iur. iur. veniens. ergo debuit episcopo vel patri obedire, & sic obediendo non fuit periurus. De quarto probatur, de iureiuran. c. pen. quia iuramentum non extenditur ad ea, de quibus cogitatum non fuit. iste vero non cogitauit, nec cogitare debuit venire contra sanctiones canonicas. de iur. iuran. ad nostram. ergo &c. de superioris authoritate certum est, quod in iuramentis intelligitur excepta. 12. qu. 2. beatus. de iureiuran. venientes. de rescrip. constitutus. de do. inter dilectos facit, quod de pacto dicitur. 8. dist. quæ contra mores. & de voto. 17. quæst. 1. §. cum ergo. vnde excusat etiam ab eo ad quod quis de iure tenetur, puta ad residendum in ecclesia. 6. quæstio. 1. peruenit. & c. si quis in clero. de cler. non resi. ex parte. sup. eo. li. de elec. licet canon. nam talis etiam iuramento astrictus ad id licite abest in seruitio episcopi, de cleri. non resi. de cætero. & c. ad audientiam. ex hoc procedit, quod iurans alicui obedire non astringitur per id contra superiorem, vt no. 22. qu. 5. de forma. & de iureiur. petitio. Item cum præceptum inducat necessitatem. 13. q. 1. quod præcipitur, & necessitas excusat a periurio. de iureiuran. querelam. ergo excusatus est iste scholaris a periurio, cum præceptum iudicis excuset a pœna. hoc eo. ti. quod quis. cum concor. Item cum iuramentum solum astringit ad possibilia & honesta. sup. eo. li. de iureiur. c. 1. & inhonestum esset episcopo, vel patri non obedire. ergo ad id non astringit, cum non vinculet ad iniquitatem, de iureiurando, quanto. nec liget in alterius præiudicium, eodem titulo, cum contingat. confunditur autem ecclesiasticus ordo, si sua cuique episcopo iurisdictio non seruatur. 11. quæstione prima, peruenit. facit bene ad quæstionem. quod de illo, qui iurauit non exire domum vel locum infra certum tempus, no. Guil. in Spe. de cita. §. 1. in fi. Ad quintum, scilicet qualitatem iurantis adducitur quod no. Guil. in Spe. de renun. & con. §. 1. ver. item est beneficium, vbi notat, talia pacta in scholaribus non tenere. alle. C. de patri. qui fi. dist. l. 1. facit ff. de pig. c. 1. non teneat ergo iuramentum accessorium, de fo. comp. si diligenti. & sic per istam regulam & reg. non est. eo. tit. transgressio non inducit periurium, cum promissio fuerit contra hominis libertatem. Item clericus sine licētia episcopi, vel filiusfa. sine licentia patris peregrinationis votum non adimplent, patet primum de con. dist. 5. non oportet. De secundo. 20. q. 3. tribus. & q. 5. pueri. & vide quod Inn. & Ho. scripser. de voto. in glo. mag. ver. quid de impubere. qui tenet, votum filijfam. etiam puberis præter votum religionis pendere ex potestate patris, & facit quod de vxore dicitur. 22. q. 5. voluit. & c. manifestum. episcopo ergo vel patri ex iusta causa reuocanti necesse habuit studens iste parere, ergo non est periurus. Ad sextum, quod de reuerentiali possibilitate dixit, inducebat, quod iste fecit, quod potuit, petēdo licentiam a creditore, & sibi & iuramento reuerentiam adhibendo, sibi ergo non imputetur, sup. e. cum non stat. sunt enim casus, in quibus sufficit licentiam petere, licet non obtineatur, de reg. licet. & in clemen. de fo. compe. c. vno. §. volumus. de sepul. dudū. ver. si vero. de ap. quamuis. sic & hic sufficiat petere, licet non exhibeatur. ¶ In contrarium, quòd sit periurus, inducebat alia sex. s. iuramentum in se licitum, debitis comitibus sociatum. s. dispensationis non susceptiuum, a mandante non præcogitatum, in sui forma purē, in transgressione voluntarium. De primo, licet diuersis modis sumatur periurium no. 22. q. 2. in summa. de iur. iur. tua. 1. propriè tamen periurus est transgressor liciti iuramenti. 22. q. 2. c. 1. 2. q. 3. innocens. de iur. iur. querelam. & c. cū contingat. Quod autem istud fuerit licitum probant iura per mittentia obsides dari. de iur. iur. ex rescripto. de arbit. exposita. 23. q. 8. vt pridem. quæ intelligantur de iurantibus stare certo loco, donec solutum fuerit debitum, vt no. Inn. & Host. in c. præd. ex rescript. Cum talia ergo iuramēta sint licita, facit de fideius. peruenit. in fi. & seruari possunt sine salutis interitu, ergo seruanda sunt. de iur. iur. si vero. supra eo. li. de pac. c. 2. nec excusat episcopi vel patris authoritas. 22. q. 5. qui compulsus. & duobus c. seq. nec enim excusat in delictis superioris authoritas. 22. q. 2. quicunque. 11. q. 3. non semper. & c. sequentibus. 16. q. 1. in canonibus. & q. 7. decimas. 25. q. 1. omne quod. 36. q. 2. nullus. & specialiter de patre facit, quod not. 22. q. 5. de forma. Sic si fuit licitū, & seruari potest sine peccato, nec excuset superioris authoritas transgredientem, ergo est priuatus. De secundo scilicet, quod iuramentum secum habuerit debitos comites, scilicet veritatem iudicium, & iustitiam, quæ tria requiruntur in eo. 22. q. 2. & iurabunt. & q. 2. animaduertendum. de iureiu. & si Christus. De primo. s. de veritate, satis patet, quo ad iuramentum assertoriū, sed quia de promissorio loquimur, illud debet habere veritatem in animo iurātis, quod s. verificet, quod iurauit, ita quod ad ipsum ipso iuranti esse periurium. 22. q. 2. c. 1. Item debet habere iudicium. i. discretionem, & deliberationē, & tale fuit illud, cum forte propter necessitates studij aliter non posset sibi subuenire, nisi se taliter obligasset, quod sępissime experientia docuit, & episcopus vel pater dando licentiā eundi ad studium, videtur concessisse, quod omnia possit ad studium necessaria, de of. dele. præterea, faciunt no. 11. q. 3. non dicatis. 2. q. 7. cum pastoris. de accus. ex parte. in gl. 2. De tertio comite. s. de iustitia, dix. ff. proxima parte per decre. ex rescripto de iureiur. ex quibus cōcluditur, quod fuit de iure diuino, & positiuo seruandum. ¶ Ad tertiū principale facile peruenitur, cum in dubium reducamus, an papa dispensare possit in iuro licito, de quo disputat. 15. q. 6. auctoritatem. de iureiur. quanto. & vide quod not. in Spe. de leg. §. nunc tractemus. ver. sed si legatus. De ēpo ergo, vel patre indubitatum quod non possunt, quā graue autem sit crimen periurij patet 22. q. si ille qui. Conclusio ad propositum patet ¶ Ad quartum. s. quod mandans non præcogitauit eum obligatum per iurm, & etiam si absoluere, & dispensare potuisset, non tamen id intendebat, ex quo id ignorabat, vel quod id non expressit, & ideo ad illud seruandum tenetur. & inducitur, quod expressit non obstante iuro, de rescrip. constitutus. vbi de hoc, ad idem de resti. constitutus. 1. de te. co. c. fi. sup. eo. li. de ele. vbi periculum. ver. & vos. de supplen. neg. præ. c. 2. de re. ecc. nō ali. c. 2. Imo nō sufficeret episcopum scire, nisi dispensaret, & se hoc velle exprimeret. De hoc de scis. c. fi. sed cum papa dicat, quod non vult aperire viam periurijs, de iur. iur. cum contingat nec dare licentiam veniendi contra iuramentum. eo. tit. si vero. & c. mulieri. multo minus hic debet velle episcopus vel pater iurantis, dato quod hoc possent. Ad quintū venio de puritate iuramenti, in quo fuit nulla conditio, & quæ sine conditione promittuntur. &c. 32. quæst. vlt. c. vno. & etiam hosti seruanda est fides. 23. q. 1. noli. 22. quæst. 4. innocens, multo fortius benefactori & creditori. Peccatum ergo mortale, quod committitur in transgressione fidei iuratæ propter timorem episcopi, vel patris, vel grauaminum, quæ per eos possent inferri, committi non debet, cū potius quis debeat omne malum pati &c. 32. quæstio. 4. sanctius. & quæstio. 5. ita ne. de resti. spol. literas. quod me. causa. sacris. de senten. excom. inquisitionis. Ad sextum, de propria voluntate, veniendo, certum est, quod iste voluit transgredi, quia non ponimus arctationem vel coactionem absolutam. & dato quod poneremus conditionalem, includo tamen voluntatem. 15. quæst. 1. merito quæritur. ergo est periurus. Inducitur, quod scripsi post Host. de censi. significauit. super. 2. gl. quæ scilicet iudex præcipit debitori qui iurauerat soluere, ne soluat creditori, ibi dicit iurm seruandum. Itē iste perplexus inter iuramentum, &

contra-

contrarium præceptum episcopi vel patris debet eligere minus malum, quod est potius obedire Deo q̃ episcopo vel patri.13.di.c.1.& 2.cum illis non fit obediendum cõtra iuramentum prius licite factum.de ind.c.veniens.& si dubitaretur,an esset licitum, authoritas Papæ requirenda est.de elect.venerabilem.quod dictum est de petitione licentiæ non iuuat in iuramento præstito homini, sed necesse est illud impleri,nec sufficit istud in melius commutari sicut in iuramento præstito Deo.de iur.iur. peruenit. necesse est ergo iuramentum homini præstitum impleri, vel ab ipso absolutionem haberi,quod esse potest, de iur. iur.c.t.de censi.significauit.de spon.præterea. ex his omnibus concluditur eum periurum.¶ Soluere volens,meũ morem allegans,excludebat primo tres casus nõ dubios. primus cum scholaris in fraudem creditoris procurauit vocationem sui,quo casu periurus est,de offi. delega. pastoralis.in fin.& de pœ.cle.multorum.versi. illis pœnam. & l.1.allegata.ff.si quis cau.l.1.in fin. Secundus, si potuit debitum soluere,& sic vtrique parere, tunc dicitur volun tate contra iuramentum venisse,& sic est periurus,de iur. iur.querelam.& vide,quod no.in dicta dec. pastoralis. §. vlt.in 1.gl.Tertius, quando ipse scholaris prius per iuramentum se obligauerat episcopo, vel patri ad reditum vel ad obedientiam. In duobus enim iuramentum licitum, p̃timo præstitum præfertur secundo.de iur.iur. veniens.& c.intellecto.faciunt no.eo.tit.licet.supra eo.li.& sic rema net dubium,qñ studens non astrictus patri,nec episcopo per iuramentum,nõ procurans etiam reuocationem suã, nec soluere valens repatriauit,& tunc distinguit,aut de li centia episcopi vel patris erat in studio, aut sine licentia. Primo casu si licentia fuerit indeterminata non stringens eum ad reditum ea die,nec excludens potentiam faciendi mutuum, & pro studij necessitatibus illud contraxit, arctat illum ad iuramentum,cum ex datione licentiæ om nia videantur concessa,sine quibus &c.vt dixi supra parte secunda. In secundo membro,ver. item debet habere. valeat ergo indissolubiliter factum de tali tacita licentia, quod alias sine licentia factum non valuisset, sicut de facto futuræ successionis dicitur, quando fit de voluntate eius,cuius erat hæreditas. C.de pac.l.vlt.Secundo casu si cut eum non obligatum episcopus poterat saltem ad reddentiam reuocare,de cler.non resi.ex parte.cum ca. sequ- & pater etiam saltem ex iusta causa,vt ponit thema,sic & obligatum,cum patri vel episcopo per iuramentum præiudicare non potuerit,quare ad ipsorum mandatum repatriando periurium non incurrit,per prius allegata, ma xime quæ dixi in ver.ad quintum,cap.qui compulsus. cũ sequentibus,loquatur de his qui ad præceptum domino rum iurant falsum,illi enim nõ excusantur,quod dicitur, quod in delictis non excusat superioris authoritas, verũ est,cum præcipit superior id quod de se est delictum, vel cum præcipit,quod ad suum non spectat officium, vt no. hoc e.tit.in regula,quod quis.& bene facit,quod no. 20. q.2.in sum.in fi.vbi nota. filium non peccare obediendo patri,cum canonis authoritate id facit. Ad reliqua contraria sic fit distinguendo responsum.

SVMMARIVM.

1 *Obscuris in rebus quid sequendum, & nu.2.*
3 *Respublicæ causa puniuntur malefacta.*
4 *Homicida ex quo statim intelligatur ante perpetratũ homicidiũ.*
5 *Principium suo fine nobilius.*
6 *Delictum vnum plures personas tangens, quomodo vnicuique insolidum tribuitur.*
7 *Forum vbinam sortiatur quis in contractibus, & nu.8.*

REGVLA XXX.

In obscuris. Prima gl.dicit vnde sumpta, & ponit exempla. Secundo ponit præambula regulæ & ipsius rationẽ. Tertio recitatur,per contrarium,de mediocritate sequen da remittit,& soluit,solutioni obijcit,& respondet,& declarat.¶ In 1.gl.ibi [semper in obscuris.] sequitur,quod minimum sequimur & ibi [semper stipulationibus] sequitur,& in cæteris contractibus sequimur,quod actum est, si non apparet,quid est actum,erit cõsequens, vt id sequamur,quod in regione,in qua id actum est, frequentatur.
1 Quid † ergo,si neque regionis mos appareat,quia varius fuerit? Ad id,quod minimum est, redigenda est summa, & ibi[in obscuris.] inspici solet quod verisimilius est,aut quod plerunque fieri solet,& ibi [legato] homine legato debetur nec optimus nec pessimus,& ibi [lancem] qui ha bet tres lances maximam,minorem,& minimam, si legat minorem,illam mediam legasse videtur.& ibi [§. si vero. §.seq.] legans certum numerum seruorum , illis non specificatis,mediocres legasse videtur.& ibi [fideiussorem] si fideiussi pro illo,qui debet triticum sine adiectione bonitatis,quodlibet triticum dando liberatus sum.¶ In 1. gl. ibi [minimum] & si alicui lego quantam partem habet vnus hæres,& partes hæredum sunt inæquales, videor mi nimam legasse.eo t.si ita relictum.& l. qui concubinam. §.cum ita.secũdum Dy.& ibi [non potest] Idem hic Dy. per modũ obiectionis,& ibi [tacite] vide, quod post Dy. dicam.§.eo.inspicimus.in textu.& super fin.glo.& ibi.vbi de hoc.& distinctionem ibi positam plene ,psequitur hic
2 Dy.tractans † etiam plene quando in contractibus, & qñ in delictis locum habeat hæc regula,& hoc vltimum prosequendo dicit,q̃ si incertum est delictum, idest,non con stat illud esse permissum, & locus est regulæ,quia sequimur minimum.s.absoluendo.ff.de pœn.absentem. si vero certum est delictum,sed qualitas ignoratur, vt quia vim fecit,sed nescitur aut cum armis, vel sine, sequimur minimum,scilicet,q̃ sine.inf.eo.in pœnis,cum concor.vbi ve ro delictum,& qualitas sunt certa sed incertus animus delinquentis.sequimur nõ minimum,sed quod durius est, scilicet,quod animum habuit delinquendi, ex quo ad delinquendum est habilis,& hoc inducit facti atrocitas. C. de sica.l.1.de iniur.si non conuicij. vbi autem delictũ & qualitas sunt certa,sed persona incerta,ut quia nullus deprehenditur fuisse in actu delinquendi, sequitur minimum,absoluendo,ut prius dixi per l.absentẽ. Si uero plures fuerint in actu delinquendi, cum ignoratur quis deliquerit,tunc non sequimur minimum, quia omnes puniũtur.ff.ad l.Aquil.item Mela.§.sed si plures.& not. ff. ad l. Cor.de sic. super rubrica, huius ratio, quia omnes apparent esse culpabiles,ex quo fuerunt in actu delinquendi: facit 23.q.ult.c.nle.& quod dixi de homic.fig.2.super ver.
3 in hoc dubio. Est etiam secundum Dy.ratio publica † quę suadet maleficia puniri contra tales, qui priuatam defen sionem prætendunt & sic publica præferenda.ff. pro socio.actione.§.Labeo.& in Auth.de non ali.§.quia uero. & ibi cum similibus.nl de decr.quanto.in tertia gl. & de fil. presb.literas.in ult.glo.

QVAESTIO.

Hæc regula bene instruit, quando in obscuris habetur minimum,sed occurrit quandoque dubietas,ubi non est minimum,ut in quæstione hic Paduæ disputata, In qua dubitatur quis sit index delicti, qui in diuersis terminis proponitur,& primo sic. Exemptus in loco exempto ma nens proiecit lapidem,per quem percussit stantem in loco non exempto,quæritur,an ordinarius loci,an prælatus ipsius exempti huius delicti sint iudices.Hæc fuit quæstio domini Aegidij Cremon. sed ur quos coniunxit uterus, hic coniungat calamus.Sciendum, quod ipsius frater D. Carlinus legum doctor, hodie in curia Romana excellẽs aduocatus, dum Paduæ legeret, quæstionem ampliauit ad iudicem contractus sic dicens. Primus existens in Paduano districtu iuxta fines ipsius, aliquid cum secundo uel in secundum existentem in territorio Teruisino egit, ,pter quod factus est reus,q̃rit ubi rõne illius talis actus sortitus sit forum. Pro declaratione duo subdebat,s.reum dici & a re,q̃ petitur,& a reatu, sup quo impetitur.de hoc

ſup.de ver. ſig. forus.ver.reus.vbi etiam dixi, ſecundum
quod quis diuerſis modis ſortitur forum, inter quos ſunt
hi duo, cum contrahitur, vel delinquitur in loco. ſupra de
for.compe.c.fin.cum concor. ponit igitur terminos cum
primus immiſit in ſecundum gladium, lanceam, vel ſa-
gittam, vel cum illo contraxit, propter quod dubitatur,
cuius iudicis ſortitus ſit forum. hāc autem multum abbre
uiabo mente retenta. ¶ Et primo remittam & ponā quod
pro principio primus allegat, iungens quatuor, quæ alle-
gat ſecundus, ſecundo ponam, quod pro fine allegat pri-
mus, & ſex quæ allegat ſecundus. Tertio ponam ſolutionē
quæ de iudice delicti concordat. Item ſolutionem ſecun-
di de iudice contractus. in fi. punitur opinio. Ad vtranq;
partem adducuntur glo. quæ tractant de initio & fine ſe-
ctando, & iura in eis inducta, ſ. ſup. de ele. dudum. 1. in gl.
iſta tria. & de cen. c. 3. in gl. 2. cum ſuis remiſſ. Item ea quę
ſcripſi in quæſtione porrorum. eo. tit. qui prior. & in quæ-
ſtione, quam poſui ſuper regula, factum legitime. ſed ſpe-
cialiter pro principio allegat Aegi. in maleficijs volunta-
tem ſpectari non exitum. de ſenten. excom. cum volunta-
te, ff. de ſica. l. Diuus. ex corde. n. procedunt adulteria, fur-
ta & huiuſmodi. 15. q. 6. c. 1. in fin. 32. q. 5. in propoſito. &
c. ſicut enim. vnde Cain ex præconceptu homicidij. priuſ
quam illud committeret, vt homicida dānatus eſt a Deo,
de pœ. di. 1. nunquid Cain, & vī, quod ſemper in homici-
4 dio voluntas † exterius per aliquod opus detecta inconti-
nenti facit quem homicidam, & idem in alijs caſibus, de
quibus de pœ. di. 1. circa prin. in legibus canoniaatis. Idē
affectus plus conſideratur quam effectus de biga. nuper.
ad ſi hoc Aegi. ſed Carlinus copioſius allegās, probabat
principium conſiderari, cum dubitatur, an de pluribus a-
ctio detur. ff. depo. l. 1. §. ſi ſeruus. de verb. oblig. ſi filius. idē
cum dubitatur, an detur. ff. ad Macedo. ſi tamen ſciente,
de conſtituta pec. Item verba. §. perinde, vel quæ detur. ff.
depo. l. 1. §. idem Pomponius. & man. ſi procur. c. reſpon-
ſo. vel in quantum detur. ff. de nego. geſt. Pomponius. in
negotijs. ſic & in delictis, vt ſciatur ipſorum qualitas. ff. de
ſar. qui iniuriæ. in prin. & quæ pœna debeatur. ff. de pœ. l.
1. de adult. quod ait lex. §. fin. ſic & in iudicijs. de fo. com-
pe. propoſuiſti. cum concor. Inducebat ſecundo, quod cū
5 principium † cuiuſque rei ſit potiſſima pars. ff. de origi. iu.
l. 1. & ſic nobilius ſuo fine, quod patet, quia principium
poteſt eſſe ſine fine, & non conuertitur, & de hoc ad ſen-
ſum percipitur. Ex duobus autem coniunctis potentius
trahit ad ſe minus potens. ff. de au. & ar. l. & ſi non ſunt. §.
perueniamus. ff. de acquir. re. do. quicquid. §. ſi. ergo &c.
¶ Tertio inducebat, quando principium & finis habent
diuerſitatem loci, habetur perinde, ac ſi in loco principij
fuiſſet perfectum, adducitur ff. de hæred. inſti. l. aſſe. & de
condi. inſti. l. inſtitutio talis. quæ quid dicat, quæ vide in
cle. de proc. religioſus. in vlt. glo. ¶ Quarto arguendo de
tempore ad locum, ſicut vno tempore inchoatum & alio
perfectum habetur pro perfecto tempore inchoationis.
ff. ad l. Aqui. huic ſcripturæ. §. ſi manumiſſus. & l. ait lex. §.
quod ſi mortifere. & de damn. infec. damnum. §. Sabini.
ſic quoque ad caſum dicamus de loco. ¶ Item oſtēditur
cum inchoatum reſeruatur in euentum alterius temporis
confirmandum. ff. de peri. & commo. rei ven. l. neceſſario.
alias incipit, quod ſi pendente. qui po. in pi. ha. qui bale-
num. c. 1. & 3. reſpon. & l. potior. de re militari. quod dici-
tur. de fideiu. ſi a reo. §. ſub diuerſis. ¶ Ad contrarium al
legabat Aegi. effectum præponderandum, qui fuit in loco
non exempto, vel in territorio Teruiſino, de pę. di. 1. §. hęc
autem verba. de cler. non reſi. relatum. & ibi concor. in 2.
glo. Item in bono conſideratur finis & perſeuerantia, quia
non qui inceperit &c. 7. q. 1. ſuggeſtum. ergo a ſimili per
contrarium debemus dicere in malo, vt. ſ. plus conſidere-
mus finem, ſicut in cautione de ſtando iuri voluntas non
ſufficit. de eo qui mit. in poſ. c. 1. cum concor. optime facit
ſ. eo. li. de elec. perpetuo. vbi etiam conſenſus expreſſe præ
ſtitus in ſcrutinio non inducit pœnam decr. cum in cun-
ctis. niſi ſequatur electio. Inducebat etiam, quod ſcripſi
poſt Vin. de immu. cap. vlt. de illo, qui extra cœmeterium
manens trahit ſtantem intra, & quod de vulnerato extra
eccleſiam, qui fugit intra, no. ſup. e. li. de con. ec. c. vno. in
tertia glo. quod etiam no. Hugo. & Laur. de con. diſt. 1. ec-
cleſias. per l. huic ſcripturæ. ff. ad l. Aquil. inducebat vlti-
mo. ff. de minor. l. 3. §. 1. ver. ſi minor iudicium inchoauit,
& maior factus ſententiam contrariam reportauit, non re
ſtituitur, & ſic finem & effectum ponderamus. Ad primā
tamen partem inducitur ea. l. §. ſcio. ſecundum Aegi. ſed
Carlinus inducebat, quod tempus ſententiæ pondera-
mus in abſoluendo vel condemnando, & non tempus lit.
conteſt. ſup. eod. de re iudi. abbate. §. porro. & ibi concor.
quod quomodo intelligatur, patet. eo. tit. §. certum. ſic er-
go hic quo ad forum in tali certo delicto pōderandus eſt
finis, facit 7. q. 1. ſuggeſtum. C. ſi ſer. expor. ven. l. mouebr.
nam ad finem omnia referuntur. C. de na. lib. l. nuper. ad
fi. & inde, quod dictum eſt, Exitus acta probant, vt not. ff.
de iur. fiſ. non intelligitur. §. quoniā autē. & alibi a caſu de
ſcribe diem. ff. de teſta. tu. l. iur. noſtro. §. ſi. ad Sill. ſi exhæ-
redatus. 1. reſpon. ¶ Secundo æquiparabat imperfectionē
nullitati, id eſt actui q nullus eſt. ff. de iniuſt. rup. & ir. teſt.
l. 2. inſti. qui. mu. te. in fi. §. ex eo. inde dſ nil actum videri
&c. C. ad Sil. l. pe. in fi. in ſuę vo. vt eant. l. fi. ſicut ergo ex a-
ctu nullo non ſortiretur quis forum, ita nec ex imperfe-
cto. ¶ Tertio, quia tempus inchoationis trahimus ad tem
pus perfectionis, patet in Macedo. ff. ad Mac. ſi filiusfa. §.
fi. de ver. ob. quidam cum filium. §. fi. de fideinſ. ſi debitor.
§. ſi filius. & man. ſi vero non remunerandi. §. filio. per quē
patet contractum inceptum per filiumfa. ex quo per nu-
merationem perfectus fuit, cum eo facto fui iur. haberi p-
inde ac ſi fuiſſet etiam inchoatus tempore numerationis.
¶ Quarto tenendo, quod dixi in prima parte de actu po-
tentiori, dicimus finem potentiorem, ex quo habetur a-
ctus, integritas, & pfectio, & eſſe rei, ſine quo ipſum prin-
cipium nihil facit. ff. ad l. fal. ſi is qui quadringenta. §. ſed
ſi opus ¶ Quinto contra id, quod prius dixi quarto, ar-
guendo de tempore ad locum, inducit. ff. de do. inter virū
& vxo. ſi eum. §. ſi. vbi valet donatio viri ad vxorem facta
tpe prohibitionis, ex quo effectus confertur in tēpus per-
miſſum, ad idem ff. de hære. inſti. l. in tempus. facit etiam
ff. de iudi. hæres abſens. §. fin. de actio. & obl. l. contraxiſ-
ſe. Nam confertur hic principium ad fin. ſic & in ſortiēdo
forum, illius loci reſpectus habebitur. Vltimo dicebat, qđ
cum actus actiuorum ſint in patiente, ſecundum ipſum pa
tiens debet ponderari, ſed hic fuit ſecundum themata in
loco nō exempto, vel districtu Teruiſino, ergo &c. Primū
probatur, quod ad qualitatem patientis attēdamus quia
ſurripiens rem ſacram committit ſacrilegium, ſurripiens
prophanam committit furtum. 17. quæſtio. 4. quiſquis. &
no. ff. ad l. Iul. pecul. l. diuus. facit ff. de furt. l. ſi falſus. §. qui
alienum. & §. ſi quis ſponte. Item ex varietate patientis
datur, vel negatur actio aquæ pluuiæ arcendæ. ff. de aqua
plu. ar. l. 1. § apud Labeonem, locum ergo, vbi erat patiēs,
in hoc caſu ponderare debemus. ¶ Solutio. cum quanti-
nius de delicto ambo concordant, ne maleficia rema-
neāt impunita, utrunque eſſe iudicem, ſcilicet prælatum
exempti vel Paduanum reſpectu principij, quia ſub eo
perfecit delictum quo ad ſe. ad quod allegatur de præſum
pt. c. 1. ibi. qui mittere, & quod ibi nota. in 1. gl. & ordina
rium loci vel Teruiſinum reſpectu finis & effectus, & ſic
conceduntur, quæ pro qualibet partium ſunt inducta, ſi-
6 cut ergo vnum † delictum plures perſonas tangens, vni-
cuique inſolidum attribuitur. ff. ad l. Aquil. l. ita vulnera-
tus. §. fi. & de fur. l. uulgaris. §. ſi duo. ſic unum delictū plu
ra territoria tangens, cuique territorio attribuitur inſo-
lidum. Inducitur C. ubi de cri. ag. oportet. l. 1. prout ibi
exponit gloſ. ſic etiam inſolidum eccleſiaſticus & ſecula-
ris ſunt iudices miſerabilis perſonæ, ut. no. Ar. diſtin. c. 1.
& 12.

ki 12.q.1.c.1.sic duæ potestates sunt in eodem officio. C.
de of.præfe.vr.l.1.facit i de officio leg.c.1.de præsump.lite
ras.cum concor.1.gl.sic & vestibulum, vbi duo ædificia
tanguntur.ff.communi diui.arbor.§.vestibulo.non tantū
intelligas vnumquenque pœnam insolidū imponere pos-
se,sed reo per alterum præsso,præcluditur alteri potestas
præmendi,quia non iudicabit bis Deus in idipsum,80.di
stin.presby.13.q.vlt.c.vlt.ad id de offic.leg.licet.de accu.
de his. ff. nau.cau.sta.l.licet.dicebat tamen Aegi. quòd
cum comparationem fieri oporteret, præferret primum,
cum statim iaciendo ex inordinato affectu deliquerit,nec
potest negari, quin puniendus esset, dato quòd non per-
cussisset.facit,quod dicam ibi in regula,in pœnis. & per-
cussio secuta non est per se delictum,alias essent duo deli-
cta, sed est præcedentia effectus delicti deriuati a præce-
dente causa,alleg.ff.ar.fur.ce.si plures.§.fin.In contractu
autem & eius foro dicebat do.Carlinus ponderādam cō-
summationem contractus,vt si vnus dicit, promittis 10. &
alter respondit promitto, vel vnus dicit vendo tibi talem
modem pro.& alter respondit emo,vbi erat ille,contractū
7 sic in instanti perficiens,ibi forum † sortitus erit vterque,
non enim sicut in delictis res inchoata per se ipsam subsi-
stit,cum nullius effectus esset interrogatio sine responsio-
ne secuta.ff.de verb.oblig.l.1.§.qui cum præses.Pondere-
tur ergo locus,vbi perfectionem & esse recipit,inducit ff.
de auth.tuto.obligari.§.tutor.& gl.ibi,quid si pars.& §.si.
prædicta intelligit vera,nisi essent personæ, quæ ratione
contractus sortirentur forum.de hoc ff.de iudi.hæres.§.
a.vel actum fuisset de solutione facienda in altero prædi-
ctorum locorum,vel in loco interdicto.ff.de actio.& obl.
contraxisse,nam illo loco contraxisse videntur,vt ibi.Præ
ter casus autem illos simpliciter contrahendo,licet ibi sol
8 uere non promittat,sortitur † ibi forum, vbi perfectus est
contractus,licet quidam contra,quod ipse improbat, qa
secundum id. viator,in quo speciale est,quòd non sortitur
contrahendo,si promitteret ibi soluere,non posset ibi cō-
ueniri,quod esset absurdum. Dicit autem, quòd secundū
prædictam allegationem solutio opportuna non est. Est
sciendum,quòd Franc. Vercell. in decreta.fin.de foro cō
pe. in quæstione illa, de qua de delicto quæritur, tenuit,
quod vtriusque loci iudices debeant cōuenire, allegat de
resert.pastoralis.de sententia excommuni. cum illorum.
& de hoc dixi sup.eo.lib.de priui.c.1.post princip.

SVMMARIVM.

1 *Hæredis loco qui habeantur.*
2 *Possidentis quando melior sit conditio.*
3 *Res in mercedem data partim ob turpem causam, partim ob honestam, an repeti possit, & nu.7.*
4 *Duorum si alterum noceat, alterum vero prosit, quod nocet inspiciendum, & nu.5.*
5 *Beneficium patendi concessum propter indiuiduitatem in vna parte vel in vna persona, an extendatur ad aliam.*
6 *Incapax ratione communionis & societatis fit capax, & nu.8.*
9 *Repetitioni in re dubia melius fauetur, quam aduentitio lucro, vbi & benignior interpretatio est facienda.*

REGVLA LXV.

In pari delicto. Ioan.mon.in decr.§.eo.si.
de testi.c.1. dixit regulam
locum habere in his, quæ
in se sunt turpia, vt occidere, & furari, vbi vero factum in
se non est turpe,sed qualitas rei adiectæ , vel personarum
facit illud turpe, tunc non est melior conditio possidētis,
quod dicit probari de simo. veniens. & ratio redditur ff.
de condictio.sine causa.l.auunculo.1.& 2.rñ.& hic dicit,
quòd allegatio ibi posita facit pro regula, licet decisio vi
deatur facere contra,plus respexit factum. quam qualita
tem,ne agens esset in damno loquitur l. de pecunia data
nomine dotis per neptem auunculo, quæ permittitur re-
peti quasi ex nulla causa data,dare ergo non est prohibe-
ri,etiam in spiritualibus,sed adiectio facit illud turpe, qñ
scilicet datur ex pacto,vel ex taxatione, quæ habet vim
pacti,& ideo repetitur.facit supra de magi.c.2.& vide qđ
no.de simo.de hoc.¶ Prima gl.dicit,vnde sumpta in vtro
que membro & vtriusque membri ponit exempla,obijcie
ad vnum exemplum,& soluit.Secundo no. signat contra
rium,& ibi remittit.In prima gl. ibi [par delictum] sequi
tur,est duorum,semper oneratur petitor,& melior habe-
tur possessoris causa, sicut fit cum dolo excipitur petito-
ris,neque enim datur replicatio petitori, aut si rei quoq;
in ea re dolo actum sit,illi debet permitti pœnam petere,
qui in illam non incidit, & ibi [in pari causa.] Sequitur,
1 possessor potior haberi debet. Hi qui † in vniuersum ius
succedunt,hæredis loco habentur.¶ In 1.gl.ibi [seruum
Stichum] alias incipit.si Stichum seruum.& ibi prosequi-
tur Dy.ponit exempla.l.ff.de publi.l.si autem.§.si condi-
2 tio.vbi † melior est conditio possidentis,quando nescitur
cui res primo fuerit obligata,& in fi. dicebat hic Dy. cu-
ius verba scriptor ponit ad literam, quod quia hæc regu-
la habet multa contraria ad ipsorum concordiam sic erat
distinguendum. Aut pro puniendo dolum vel culpam agi
tur criminaliter,aut ciuiliter,& si criminaliter,aut est idē
delictum accusatoris & accusati,aut diuersum,si idem,re
pellitur accusator,quia nil dolosus doloso.C.de libe.cau.
l.si filium.de testi.quoniam.de hære.l.quoniam.ver.inter
se. Si diuersum,aut proponitur in modum accusationis,
aut exceptionis,si in modum exceptionis, auditur oppo-
nens,antequam nomen eius inter reos fuerit receptū,po-
stea vero non auditur,etiam si maius crimen opponat. ff.
de adul.l.2.§.quod hic dicit.& §.si publico.& §.extraneis
& l.si maritus.§.præscriptiones. Si in modum accusatio-
nis,aut de pari,aut de minori,vel maiori,si de maiori,au-
ditur,antequam nomen suum sit scriptum inter reos.C.q.
accusa.non pos.l.1. postea vero nullo modo auditur, etiā
de maiori.ff.de pu.iud. is qui reus, & ibi nota. si pari vel
minori non auditur,nisi suam vel suorum iniuriam prose
quatur.C.qui ac.non poss.l.neganda.Si ciuiliter, aut vter
que est in pari culpa, & tunc hinc inde compensantur, si-
ue circa diuersa reperiatur dolus sine culpa.ff.solu matr.
l.viro.& l.si mulier.de dolo. si duo. de eo per quem factū
est.l.si.§.si stipulator.de contrahen.emp.l.domum. ne qd
in lo.pu.l.2.§.idem ait.quod vi aut clam.l.si alius.§. bel-
lissime.& l.vlt.§.si ad ianuam.de do.ex.l.apud Celsum.§.
Marcellus.aut vnus in dolo,alter in culpa, & tunc circa i-
dem non fit compensatio,quia dolus præponderat culpę
ff.ad l. Aqui.item.§.fin.& l.qui foueas.§.hæc actio. & l. si
putator.si circa diuersa fit compensatio, cum non tenea-
tur vterque ad quantitatem,vt ff.de compen.l.si ambo.&
ibi nota,si vnus in lata culpa, alter in leui, præponderat
lata,quia cōparatur dolo.ff.depo.l.quod Nerua.& si mēs.
fal.mo.di.l.lata.§.plane.& si quis test.lib.esse ius.fue.l. 1.
§.non autem.si vnus in leui,alius in leuissima,præponde-
rat leuis circa idem,vt dictum est supra in casu simili, se-
cus si circa diuersa cum sint inuicem debitores in quanti
tate.ff.eo.cum par delictum.Item si vnus in leui in faciē-
do,alter in leui in negligendo,præponderat leuis in faciē-
do,& ideo non compensatur,nec est melior conditio pos
sidentis,vt plene no.ff.soluto matrimonio.l.si mora.Dyn.

QVAESTIO.

Huic regulæ conuenit legistarum quæstio , quam do-
minus meus dominus Martinus disputans sic propone-
bat.glo.in l.vbi autem.ff.de condic.ob tur.cau.sic quæris.
3 Pone † dedi tibi rem indiuiduam ob causam partim
honestam & partim turpem, verbi gratia, dedi bouem
vt Capuam vadas , & hominem occidas, neutrum fe-
cisti, repeto, quia Capuam non iuisti, quod honeste
fieri potuit, & tu vis retinere quasi turpiter dederim,

quia dedi vt hominem occidas, quæritur de repe. quid
iur. an in totum repetatur, an pro parte. Ad quamlibet ha
rum partium vna ratio allegatur, & datur solutio. Sed se-
cundus disputans ad negatiuam allegat quatuor. & 6. in
contrariũ, & soluit distinguendo. Secundum primum vr
dicendum, quod totum repetatur, quasi turpis conditio
habeatur pro non adiecta. ff. de condi. inde. q̃ sub condi-
tione. sup. de condi. appo. c. 1. & vlt. Item quando quis clã
vel palam rogatur, præualet quod palam. ff. de iur. fi. non
intelligitur. ita & hic præualeat adiectio honesta. Secũdo
videtur, quòd nil repetat, quasi hic fuerit vna causa tan-
tum. ff. de cond. & demon. l. hæc scriptura, cuius pars est
turpis, tota debet censeri turpis, ar. ff. de leg. 1. l. etiã si par-
tis. & de rebus dub. l. si is qui. §. verum. vnde repetenti ob-
stare dicitur turpitudo. Tertio videtur dicendum, quod
pars repetatur, nam si tota esset honesta, totum repetere-
tur, vt ergo idem iur. sit de parte. ergo &c. Et si dicatur,
res est indiuidua, repetatur totum conferendo partem æ-
stimationis. ff. de leg. 2. cum filius. Soluendo dici repetitio
nem locum non habere rationibus præmissis, maxime,
quia sicut vtrunque fecisset accipiens. & sic occidendo de
liquisset, non repeteretur, vnde si abstinendo & non delin
quendo restituere teneretur, esset melioris conditionis de
linquens, quam non delinquens, quod esse non debet, in
Auth. de resti. & ea quę pa. in fi. coll. 4. ¶ Dominus Petrus
de Cerucus disputans postmodum eandem quæstionem
plenius prosecutus est, allegans ad partem quod non re-
4 petat, quia in † duobus, quorum vnum nocet & aliud ꝓ-
dest inspicitur quod nocet. ff. ex quibus cau. in pos. eatur.
l. Fulcinius. §. quis. & ad Sila. si quis in graui. §. fi. & meri
to, ne prætextu liciti veniatur ad illicitum. ff. de offi. præ. il
licitas §. illicita. cum similibus ibi not. ¶ Secundo pro-
pter difficilem separationem liciti ab illicito prohibetur
quasi a toto. ff. de aqua quo. & æsti. l. 1. §. item quæritur. de
aqua plu ar. l. 1. § item sciendum. in fi. & §. sed si vicinus,
& l. 4. §. fi. ¶ Tertio propter cõionem delictum socij extẽ
ditur ad socium, sic ergo hic delictum in parte extendatũ
ad illã partẽ. ff. si quis cau. l. si duo. de arb. si duo. ¶ Quar-
to in communi debito donatio prohibita in personam v-
xoris extenditur ad correum, vt ei non prosit, si vxori fiat
acceptilatio. ff. de do. inter virum & vxorem. l. si sponsus,
§. 1. hæc repetitio prohibita in vna parte extenditur ad a-
liam. inducitur hæc regula. & hoc eo. tit. cum quid vna cũ
ipsarum concor. In contrarium de duobus, quorum vnũ
nocet aliud prodest, inspicitur, quod prodest, de iur. fi. nõ
intelligitur. §. si quis palam. cum si. ibi not. & s̃. qui fi. sint
le. ex tenore. vnde ratione adiuncti, in quo non versatur
delictum, subuenitur in eo, in quo versatur, quandiu du-
rat inseparatio. ff. de sta. ho. Imperator. de pœ. l. regnantis.
C. de app. præcipimus. in fin. ibi. eodem modo & c. ¶ Se-
5 cundo propter † indiuiduitatem beneficium petendi con
cessum in vna parte vel in vna persona extenditur ad aliã
partem, vel aliam personam, & victoria prodest. ff. si ser-
ui. ven. l. loci. §. si fundus. & l. si de communi. C. si vnus ex
pluribus. l. 1. & 2. ff. de appell. separatim. §. fi. & s̃. de app.
vna, & eadem ratione delictum vel negligentia in parte
& ab vno socio commissa releuantur propter socium, qui
non deliquit, vel neglexit. ff. quemadmodum ser. amit. si
communem. & l. pr. ce. & l. nam satis. §. 1. ibi, si vero & c.
& vide quod no. s̃. eo. lib. de iur. pa. c. vno. in vltima gl. &
quod super ea dixi. ¶ Tertio, si liberum hominem, qui vẽ
debatur ad precium participandum, duo emerunt quorũ
alter sciebat, alter ignorabat, propter delictum patientis
se vendi ignorantia vnius releuat scientem, & quia liber-
tas vel seruitus non potest pro parte competere. ff. de lib.
causa. liberis. §. si duo. & l. duobus. & vide quod notatur
de clandesti. despon. cum inhibitio. in gl. & tex. ita hic ra-
tione partis, in qua non deliquit, admittatur ad petẽdam
partem, in qua deliquit maxime qñ fuit turpitudo in pos-
6 sessore, sicut in petitore. ¶ Quarto ratione † cõionis & so

cietatis non capax capit propter capacem. ff. de lib. lega.
si is qui duos. fortius propter indiuiduitatem partis, ad q̃
est capax, repetet vtranque, nam eadem ratione prætextu
permissi permittitur prohibitum. ff. de donatio. inter virũ
& vxorem. si sponsus. §. generaliter. 13. q. 2. nõ estimemus.
Nam etiam indiuidua repetitio partis indebite solutæ ad
aliam partem extenditur. ff. de condictio. indebi. si nõ sor
tem. §. si centum, fortius hic, vbi est indiuidua, quia id, de
quo magis &c. C. qui ætate. l. si. lib. 10. s̃. de electio. cum in
7 cunctis. ¶ Quinto † si propter partem, quã dedit ob cau-
sam turpem, non posset etiam petere reliquam, propter in
diuiduum, puniretur, in quo non deliquit, quod esse non
debet. ff. de his quib. vt indi. rescriptum. & l. hæres. ad le.
falcidiam. l. hæreditatum. §. 1. s̃. de his, quæ fi. a ma. par.
cap. c. 2. in fin. ¶ Sexto, quoties nihil sine captione &c. ff.
eo. quoties nihil. C. de inof. testa. l. omnimodo. ff. de do. ex
cep. l. si procura. rei. sed tale est hic, ergo &c. ad prędicta fa
8 ciat, de sepul. factis, & quod ibi not. ¶ Soluebat † per vlti
mo, allegata & potissime per l. quoties. alleg. in fi. quod re
petitio propter indiuiduitatem detur in toto, & hoc si in
ea parte versetur turpitudo recipientis. Nam iste certat
de damno vitando, ille de lucro captando, nam & talia di
9 cuntur lucra. ff. de calumn. in hæredẽ, & in re † dubia me-
lius fauetur repetitioni, quam aduentitio lucro. ff. eo. titu.
non debet. §. in re dubia. & ibi etiam benignior interpre-
tatio fieri debet. eo. titu. ea quæ in partes. §. in re dubia. Et
hoc intelligit eum ex vtraque parte fuit turpitudo in reci
piente, & in altera tantum in dante, & tunc merito fauẽ-
dum ei, qui minus deliquit, nec est ibi par delictum, & sic
non obstant contraria, & hæc regula, vbi vero datur repe
titio ex vtraq; parte rei datæ & fuisset honestas in recipiẽ
te, non datur repetitio causa secuta. ff. de condi. causa da.
per totum. vel & causa secuta si turpitudo fuit in solo dã-
te. ff. de condic. ob tur. cau. l. 4. si vero honestas ex vtraque
parte non fuit in recipiente, sed in ea solum parte in qua
fuit turpitudo dantis, tũc est dubium quid iur. sed & tũc
forte dici posset, cum ibi sit par delictum, & illi recipien-
ti absit in eo, quod causam impleuit. ff. de cõdic. causa da.
si pecuniam. in prin. C. de transf. cum mota. C. de dol. cum
proponas. & no. ff. de præscri. verb. naturalis. §. q̃ si facio,
tunc sit melior conditio possidentis per hanc regulam cũ
concord. nam facilius conceditur retentio vel exceptio,
quam actio. ff. de condict. indebi. si in area, & hoc eod. titu.
qui ad agend. cum concorda. si vero nihil absit recipien-
ti, quia non impleuit causam propter quam datũ est, tunc
idem, quod in primo mẽbro solutionis & rationibus ibi
dictis, & fiet repetitio sine aliqua æstimatione præstãda,
quia propter turpitudinem impeditur retentio. & sic non
obstat ff. de leg. 2. cum filius. in prin. ad legem Falcidiam,
l. falcidia interueniente, & quod nota. de hære. act. l. 1. in
quibus dicitur, q̃ æstimatio partis offertur. Io. And.

SVMMARIVM.

1 *Remotus ob dolum infamis est.*
2 *Pęna potius molliganda, quam laxanda.*
3 *Constitutiones pęnarum restringendæ nã sint.*
4 *Infamiam an incurrat mulier secundo infra tempus luctus nubens.*

REGVLA XLIX.

In pęnis facienda

contra. ff. de his q no. infa. l. 1. §. exercitum. solu. vt dixi s̃. eo. odia.

Dy. nec habet locum regula, vbi certum est delictum, &
certa ipsius qualitas, sed animus committentis incertus.
C. de iniur. si non conuicij. Item cum certum delictum &
certa qualitas, sed incerta persona ex pluribus qui fuerũt
in actu delinquendi. ff. ad leg. Aqui. Item Mela. §. sed si plu
res. C. ad l. Iul. de vi pub. l. qui. in fi. Dy. qui remittit. sup.
eo. in obscuris. & ibi dixi. ¶ Prima gl. dicit, vnde sumpta,
& ponit exempla. Secundo arguit. tertio specificat. 5. mo-
dos circa regulã. vl. gl. ponit rationẽ. ¶ In x. gl. ibi [§. in pe
nalibus.]

nalibus] sequitur causis benignius interpretandū est. & ibi
1 [hoc.n.91.] remotus †ob dolum infamis est, ob culpā nō,
in dubio præsumitur remotus ob culpā. & ibi [si præses.]
2 sequitur in gl. & ibi [l. penul.] interpretatione legū† pœnæ
molliendæ sunt potius, quam laxandæ. ¶ In c. gl. ibi, [est
argumentum] idem Io. mo. dicit tamen, ꝙ diceretur du-
bium, quando ex actis apparere posset cassationis causa.
C. de sen. quæ sine cer. quant. l. 3. ff. de re mil. milites. §. mis
sionem. & dixi in decr. super eo. & ibi [ad similia.] quæ nō
sint de mente nec habeant eundem effectum, super quo
vide tu, quod scripsi s. eo. lib. de elec. si postquam. §. 1. su-
per glo. & ita. & remissiones quas ibi dedi, vnde de argu-
mento a minori dici solet, ꝙ in delictis, quæ tendunt ad
eundem effectum, bene procedit, & est necessarium, C. de
episco. & cleri. si quis non dicam. can. 16. q. 2. in alijs licet
esset probabile, non est necessarium. ff. de re milit. nō om-
nes. §. a Barbaris. ff. ad Trebellia. l. qui filium, §. Sabinus.
bene facit s. eodem lib. de electio. statutum.

QVAESTIO.

Hæc regula facit ad quæstionem suspensi per triēnium
a beneficijs, ꝙ fiat concursus temporum, si infra trienniū
nouam pœnam incurrat, quam plene scripsi de elec. cum
in cunctis. super ver. triennio. Item facit ad quæstionem,
quam disputaui, quæ talis fuit. Quæritur, an pœnam, quę
ipso iure delinquēti infligitur pro delicto, incurrat is qui
cogitauit & aliquid egit, sed non perfecit, etiam si per ip-
sum non steterit. ¶ Hic primo pro allegationibus pro &
contra remittam, inducens vnam legem & eius gl. Secun-
do ponam quatuor circa declarationem quæstionis. Ter-
tio soluam principaliter per tria iura, per quam solutionē
coadiuuando principaliter per tres glo. & 6. rationes, de-
mum ad contraria dupliciter respondebo. De primo sic,
quia iura, quibus ad quæstionem argui potest, satis sunt
per vtriusque iur. doctores collecta, per Odof. & illos. s.
qui post eum scripserunt super. l. si quis non dicam. C. de
episco. & cler. per Host. in sum. de pœn. §. quibus. & plene
per d. n. Iac. de Baysio qui frater fuit Archi. Bonō. in qua-
dam sua distinctione, quę dicitur distinctio de voluntate,
quam & dictus Arc. posuit. 17. q. 1. §. si ergo. non reputo
multum vtile nec subtile. Prædicta sic plene scripta repe-
tere sufficiat, ergo sic ponere ꝙ ad primam partem. s. ꝙ
pœnam incurrat, faciunt omnes leges canonizatæ. de pe.
dist. 1. in prin. & l. si quis non dicam. vsque ad §. contra. &
quod in princ. ipsius distinctionis legitur & no. de volun-
tate ad bonum, & pro parte cōtraria leges ibi positæ, a. §.
contra, vsque ad §. cogitatio. & ex ibi notatis vsque ad c. si
cui. & 6. q. 1. si quis cum. & 36. q. 5. si quis non dicam. &
de eo qui mit. in pos. c. 1. potest etiā studiosus sibi multa
iura quærere pro & contra ad hanc partem. bene facit ff.
ad leg. Cor. de fal. si falsam monetam percusserint, si totū
formare voluerint, suffragio iustæ pęnitentiæ absoluūtur,
& ibi concor. vide in prima glo. Est autem aduertendum
ꝙ qō formatur de pœna & pœnali constitutione, non de
3 præmio, vel fauore. Est autem †certum, pœnales constitu-
tiones esse restringendas. de ele. statutum. s. eo. lib. & hoc
cum suis concor. Item formatur quæstio non de pena a iu
re debita infligi per iudicem, sed de pœna, quæ infligitur
ipso iure sine aliquo iudice vel hominis ministerio. Item
quæritur de pœna delinquentis, non de illa qua ius punie
vnum pro delicto alterius, vt patet in filijs hæreticorum,
& committentium crimen læsæ maiestatis. 6. q. 1. si quis
cum. & de hæreti. c. 2. & c. statutum. lib. cod. de scisma. ca.
vno. eo. lib. ad idem de pœn. in quibusdam. & c. ad aures,
& c. felicis. eo. lib. Item nec formatur quæstio de illo, qui
non perfecit per se delictum, tamen perfectum fuit per so
cium, vel mandatarium, cui assistebat, vel de illo qui per-
fecit quoad mentem, licet nō quoad verba. hi enim bene
incurrunt, de homic. sicut. s. de pœ. c. fin. de ele. si postquā.
eod. lib. 1. responso. Quibus sic præmissis in prædicta quæ-
stione puto, quod is, de quo quæritur, pœnā, de qua quæ-
ritur, non incurrat, nec distinguo in hoc casu inter leuia,
atrocia, & attrocissima, hoc dico per decret. perpetuo. de
elec. sup. eo. lib. vbi pœnam a iure statutam contra eligen-
tes scienter indignos episcopos non incurrit is, qui cogi-
tauit & egit, ex quo non perfecit, ad idem de homic. sicut
dignum. §. illi aūt. ibi, si ex illa captione. ad idē de cle. pu.
in duel. c. 1. si intelligatur, ꝙ ille pugil ingressus fuerit ani
mo occidendi. patet etiam, ꝙ homicidij irregularitatem,
quæ pœna iur. est, non incurrit, licet processerit ad actum,
ex quo mors, vel membri truncatio secuta non est. ad idē
facit vera opinio Lau. quæ contra Io. recitatur. de pœn. di
stin. 1. periculosè. & quod no. soleo recitare de homicid. si
aliquis. Ad solutionem etiam facit, quod dicimus, cū quis
voluit percutere clericum & vibrauit baculum, sed nō per
cussit, excommunicatum non esse, vt nota. Hugo. 17. q. 4. si
quis suadente. & Ioan. de pœn. dist. 1. si quis pulsatus. &
facit quod no. B. de sent. excom. si vero. & nota. in nouella
post Goffre. & modernos, eod. tit. c. 1. Ad solutionē etiam
facit quod no. de his quæ vi me. ve causa fi. c. vno. eod. lib.
in gl. antepe. fortiter probat hanc solutionem. de ele. com
missa. 1. respon. eod. lib. vbi ad pœnam iur. incurrendam.
quæ infligitur non facienti aliquid ꝗ. tempus requiritur
tēps perfectū. Sic & hic requiratur delictum esse perfectū.
Item nec a sententia ecclesiæ dr̄ absolutus is, qui noluit
absolui, & processit ad actum, & si iurauit stare mandatis
ecclesiæ, vel contritionis signa prætendit, nisi sequatur ab
solutio, ita nec dicatur ligatus, qui voluit & aliquid egit,
nisi id perfecit, quod canon ligat. de sen. excom. cum desi
deres, & c. a nobis. cum par sit ius ligandi & absoluēdi. de
pœn. distin. 1. verbum. facit etiam ad solutionem. de simo
nia. c. fin. de pœn. suam. hanc etiam solutionem probat op
timè l. 1. ff. quod quisque iur. cano. de pœn. dist. 1. hoc au
tem. quam legem licet legistæ soluendo dicant loqui in
minorib. delictis, verius vr̄, ꝙ loquatur in pęna, quæ ipso
iure infligitur. vnde etiam, vt ipsi fatentur non est illa pę-
na, quæ infligatur a iudice. & per viam accusationis, imò
est pęna iur. & per viam compensationis fit ipsius execu-
tio. ad idem de elect. licet canon. lib. eod. Sic ergo illa ra-
tio. quare attentatum sine effectu non punitur bene facie
& ff. de his qui no. infamia. l. solet. nam secundum l. infa-
4 miam †incurrit iure ipso mulier nubens infra tempus lu-
ctus, quam non incurrit mulier, quæ cogitauit nubere, e-
tiam si attentauit, puta contrahendo sponsalia, vt ibi, fa-
ciunt ad solutionem multa iura, quæ ipso iure pęnam in-
fligendo vtuntur hoc verbo, ipso facto. sup. eo. lib. de ele.
vbi periculum. §. nulli. eod. titu. sciant. de iud. c. 2. de cen.
quamquam. de pę. felicis. §. præsenti. & de homici. pro hu
mani. cum multis si. Ipsum autem verbum designat actū
perfectum, & faciant circa hoc quæ scripsi in quæstione
portorum, in parte 2. Fateor tamen, ꝙ is, de quo quæritur
peccat, & arbitraria & eadem pęna puniri debet maiori,
vel minori, habita cōsideratione, an per eum steterit, vel
non, vt in præ. decre. perpetuo. in fin. & ff. de extraor. cri.
l. 1. in fi. canonizata. de pęni. dist. 1. solicitatores. Ad con-
traria omnia facilis est responsio, ꝙ loquuntur in pęna, ꝗ
non contrahit quis ipso iure, sed iure præcipiente per iu-
dicem infligitur, sit autem diuersitatis ratio per simile e-
ius quod dicitur, aliud est terminum aliquem dari a iure
sine iudicis vel hominis ministerio, & illum iudex breuia
re nō potest, nisi eodem vel alio iure permittatur, & aliud
quod ius præcipit dari per iudicem quod iudex abbre-
uiat. de hoc eod. titu. indultum. Item non est mirum si
desideretur actus perfectus in pęna iur. plus, quam in pę-
na iudicis, cum desit consideratio & arbitratus legis mor-
tua, quod nō deest in iudice, ad hoc C. de his qui ad ecc.
confu. l. vlt. in princ. & de pę. fęlicis. in fi. decretum ergo li
get quod certum & perfectum. de con. preben. c. 1. lib. eo.
§. subiunctum. & cle. eo. tit. c. 1. Ad iura vero contraria ꝗ
pro delicto non pro facto etiam pęnā ipso iure infligunt,
sicut infamiæ & his similes, de quibus communiter di-
cunt

sunt doctores, q loquuntur in atrocissimis, vt in hæresi, & crimine læsæ maiestatis, respondeo aliter, hæresis contrahitur & perficitur hoc ipso, quod quis cogitat & credit errorem. de hæretic. ad abolendam. & c. excommunicamus. 1. & s. responso. Crimen vero læsæ maiestatis contrahitur ex acceptione. Item attentare ibi est delictum, quod expresse ius punit. Cum igitur interuenit attentatio, est perfectum delictum, quod lex puniebat, vide simile in illo, qui locauit operas suas, vt pugnaret cum bestia fera, nam ipsum locare est delictum consumatum. ff. de postul. l. 1. §. bestias. 3. q. 7. §. verũ. patet idem in decr. pro humani. de homic. lib. eo. qui occidit alium per assasinos ipso iure incurrit pœnas ibi impositas, sed nunquid incurrit illas ex mand. sic, non ex illa parte qua punitur occidens, sed ex qua punit mãdãs. ipsũ. n. mandare, est ipsũ delictũ pfectũ, qđ ipsa cõstó punit ipso iure certis pœnis, sic ergo cogitauit mãdare, & vocauit mãdatariũ, si non mãdauit, non est perfectum delictum ex eo capite, & sic non erit locus pœnæ. Ad idem de ele. c. 1. eo. lib. & omnium contrariorum breuis est solutio, quòd non loquuntur de pœna, quæ ipso iure contrahitur, sed quæ iudicis ministerio infligitur. Ad illa vero, quæ loquuntur de pęna, quæ ipso iure contrahitur, respondetur, q ibi attẽtatio vel conatus producẽs in actum, est ipsum delictum perfectum, quod ius punit, vel, vt alijs verbis vtar, conatus vel attentat in pęnã delicti ipso iure inflictam incurrat solum in casib. expressis a iure, & si istud vltimum sufficere dicatur ad solutionem omnium contrariorum, quę loquuntur in pęnis, quę per ius non ipso iure, sed iudicis ministerio debent infligi, fortè non esset peccatum, quia sic desineret quò ad hoc confusa doctorum distinctio, de qua dixi in princ. quod tueri posset per istam regulam cum suis cõcor. vnde scias, quòd sunt casus, in quibus in delictis etiam consumatis pęnitẽdo quis euadit pęnam, quod scripsi de iur. pa. cum laici. super 1. glo.

S V M M A R I V M.

1 *Habens maiorem partem, alteri minorem habenti æstimationem offerre potest, & totum sibi retinere.*
2 *Patronatus res indiuisibilis est.*
3 *Ecclesia vna vnius debet esse rectoris.*
4 *Ecclesiæ status ad mobilitatem laicorum non mutandus.*

R E G V L A LVI.

In re communi potior.

Cõtra, q in re cõmuni melior est conditio occupantis. supra õe procur. si duo. ff. de leg. 2. si pluribus. dicit Dyn. hæc regula loquitur in ea re, quæ pro parte indiuisa pertinet ad plures, cõtraria loquuntur de iure distincto in executionem vnius, qui primo occupauerat. Nam is litem contestando sibi quærit executionem insolidum, & alterum insolidum excludit, nisi in casibus per decr. si duo. ¶ Prima gl. ponit exempla, & remittit, & sex casus excipit. Secunda regula ponit rationem regulæ. ¶ In 1. gl. ibi [§. ne autem] si donator habet rẽ com-
1 munem cum donatario, habens † maiorem partem offerre potest alteri æstimationem reliquę partis, & totum possidere. In 1. gl. ibi [si ædes] & sic loquitur ff. pro socio. cũ duob. § item Mela. & ibi [reficeret] semper intelligitur, q his casibus quibus reficere vel facere, licet velit socius facere iure seruitutis, quod non liceret, vt in præ. l. parietẽ. de ser. vrba. præ. sed iure communi licet, & sic intendit glo. & ff. pro socio, cum duobus. §. idem respondit.

Q V AE S T I O.

Hæc regula facit ad quæstionem dispnutatam per Do. Hugonem de Vercell. demum episcopum Nouarien. quærebat. Si clericus & laicus patroni ecclesiæ vacantis præsentant vnum, postmodum ipse laicus pręsentat alium, an ambo, vel neuter, vel alter, & quis illorum sit instituẽdus, & quia, vt in fi. dicam, quæstio nõ est dubia, ipsam breuiabo. ¶ Et allegatur primo pro ambobus. 2. pro neutro. 3. pro secundo. & 4. pro primo, quinto soluitur quæstio. & contrarijs respondetur. 6. ostendetur quæstio non dubia. Iuxta, quæ primo videtur, quòd ambo sint instituendi, cũ
2 patronatus † sit res indiuisibilis insolidum existens penes singulos, de hoc de iure patron. c. 1. in 1. gl. sic & iudicatus ordinarius vel delegatus, de quo de offic. delega. prudentiam. in glo. 2. Idem in pluribus reis credendi. ff. de pac. si vnus. ad præsentationem ergo ipsorum admittatur vterque, & diuidatur inter eos. ff. de alimen. & ciba. leg. l. prima. de acquiren. rerum dominio. l. adeo. §. cum quis. & de præsumptionibus, afferte. ¶ Secundo in contrarium, quòd neuter admittatur, sed impediant se concursu, faciunt ff. de vsuf. quoties. ff. de testamen. tutela. duo. Nam
3 † vna ecclesia vnius debet esse rectoris. 21. quæstione secunda. sicut. de præben. cum non ignores. de iur. patro. c.
4 3. nec † ad mobilitatem laicorum mutandus est status ecclesiæ. 10. dist. c. 1. ff. arbo. fur. cæ. si gemina. & in dec. afferte. non sunt sententia sed comminatio. & in l. si vnus. quilibet habebat ius exigendi insolid. Insti. de duo. reis. §. 1. at hic vnus de patronis præsentare non potest. Item beneficium ecclesiasticum non recipit diuisionem, de præben. maioribus, & c. dilecto. vnde diuisio vel media via hic locum non habet, & impossibile iur. est, vtrumque ius habere, de præben. in fin. vbi de hoc in glo. 2. & eod. li. de elec. vt quis duas. ¶ Tertiò, quòd alter solus admittatur. s. præsentatus secundo a laico sic probatur, posteriora priorib. derogare. ff. de iu. co. l. diui. ff. de procur. non iniuste, de officio leg. studuisti. C. de pact. l. pacta. de pę. dist. 1. nouit. præferendus est ergo laicus, qui variat, cum leg. authoritate id faciat. 53. quæst. 4. qui peccat. de restitu. spolia. literas. ¶ Quarto, quod præferendus sit primo præsentatus probatur, quia satis est laicum in illo consensisse, vt pęnitere non possit. 32. quæst. 5. horrendus. sufficiat regula, mutare, hoc eod. titu. Item licet laicus variare possit in præiudicium præsentati, de iur. pat. cum autem. nõ tamẽ in iniuriam clerici & patroni. vt ibi. Item cum par est numerus præsentantium, recurri debet ad merita, & dignitates, de elect. ecclesias. 2. vbi de hoc. in vl. glo. sed clericus est dignior laico. 4. dist. denique. ergo ab eo præsentatus præferendus est. nam magis dignum & c. de con. ec. quòd in debijs. ¶ Soluendo dixit, primo concorditer præsentatum præferendum, quia duplex ius habuit præsentatus. secundo vnum tantum, quod dicitur ex variatione laici. verum est cũ sunt soli laici, vnus vel plures. l. diui. loquitur in codicillis, in quib. ambulatoria est voluntas, procurator est constituitur fauore constituentis, vnde constituens reuocare potest. l. pacta. non obst. quia ibi pactum vltimũ fuit de vtriusque voluntate, hic non sic. c. nouit. nõ ob. mutat enim Deus iudicium propter pęnitentiam peccatoris, nõ ob. quòd habet priuilegium pęnitendi, quia non in præiudiciũ alterius. facit ff. ne quid in lo. pu. l. 2. §. si quis a principe. Vt dixi in principio, quæstio non est dubia, quia salua pace disputantis non est verum, quòd laicus possit simpliciter variare recedendo a primo, super quo fundari videtur ipsius dubium, sed variare potest accumulando, vnde episcopo licet instituere primum, quod non liceret, si posset in totum diuertere, immo cęteris paribus potius habet instituere primum, hæc probantur de iur. pat. cum autem. & c. pastoralis. facit cle. eod. tit. plures. in fi. quæ permittit simul fieri, quod permittebatur olim successiuè. Clarum est ergo, siue clericus, de quo quæritur, præsentet vt clericus, siue vt laicus, primum præsentatum nõ solum habuisse, sed adhuc etiam habere duas voces: secundum vero vnam solam, & non liberam vel integram, ergo &c. Ex hoc autem sequitur, quòd licet plures sint patroni laici cum clerico, locum habet, quod dictum est de vno solo. Plus dico, quòd si plures sint laici tantum, & concorditer pręsentant vnum, licet postea aliqui etiam maior pars variet cumulando, institui debet primus ratione prædicta, ex quibus concluditur quæstio non dubia.

SVM-

S V M M A R I V M.

1 *Verisimilitudo quibus rebus tollatur.*
2 *Canonicus post habitam præbendam, tenetur promoueri ad sacerdotium.*
3 *Casus dubius in quam partem interponendus.*
4 *Pretium rei petens, an renunciet legi commissoriæ.*
5 *Vsuras recipiens dominij ius a principe sibi concessum perdit.*
6 *Substitutio generalis an ad specialem præcedentem trahatur.*
7 *Posterius non tollit prius, si se compatiuntur. & num. 8.*

R E G V L A XLV.

1 Inspicimus. Verisimilius. verisimilitudo†colli
gitur ex comparatione rerum ad-
inuicem, vel ex comparatione rei
ad pretium. ff. de re.du. l. 1. l. vtrum. §. cum quidam. Ex vi-
cinitate scripturarum. ff. de leg. 1. si seruus plurium. io si. ex
dignitate personarum. ff. de aur. & ar. le. l. Titia Seio. ex
charitate, & necessitate personarum, vt dicta l. si seruus.
in fi. ex consuetudine regionis & loquentis, vt ibi. & hic
Dy. vel quòd hic alternatiua est ordinis, vt si verisimilius
non apparet, inspiciamus quod plerumque &c. ¶ Prima
gl. dicit, vnde fuit sumpta ponit exempla, & remittit. ¶ In
2. glo. ibi [in obscuris inspici] sequitur, solet quod est ve-
risimilius, aut quòd plerunque fieri solet. ¶ In 1. glo. ibi
[iniuste] quia verisimile est, quòd ingratitudinem nõ cõ-
miserit, & in hoc ad propositum. & in fi. quæ est contra,
cum dicat spectaodum, quod minimum, & ibi [soluitur.]
quæ solutio patet ex textu leg. s. eo. ti. semper in stipulatio
nibus. quam ibi vide. dicebat Dy. quod iste erat ordo, qa
primo voluntatem sequimur, si de illa potest apparere. ff.
de condi. & de. l. pater. in princ. & §. conditionum verba.
& de re. dub. le. in ambiguo. C. de libe. præteri. l. 2. Secun-
do quod est verisimile, vt hic, & in concor. all. s. Tertio, v-
bi non apparet verisimilius, recurritur ad propriam signi
ficationem verborum. ff. de leg. 3. non aliter. Quarto bis
deficientibus recurritur ad minimum, vt ibi. & in concor.
Quinto, si non apparet, quod sit minimum, dicitur nõ va
lere. ff. de testa. tu. duo sunt. de re. dub. si fuerit. & l. si quis
de pluribus. de ma. te. cum ex pluribus.

Q V AE S T I O.

Hæc regula secũdum prædicta facit ad quæstiones hic
disputatas, quas fateor congruentius fuisse locatas sub re
gula. In generali. eo. tit. sed propter prolixam materiam
inscriptam post Io. mo. transferri sic decuit, & quæstiones
sic proponũtur. Per statutum ecclesiæ quilibet canonicus
2 post habitam præbeo. 3. annum promoueri tenetur ad sa-
cerdotium, sunt etiam ibi præbendæ maiores & minores,
& de consuetudine maiores dantur antiquioribus. A. im-
petrauit ibi canonicatum, & præbendam cum clausula, q
non teneretur promoueri ad sacerdotium. B. impetrauit
canon. & sibi prouideri de præbenda vna ex maioribus,
vterque habet clausulam, quę tollit consuetud. & statuta,
sed vterque receptionis suæ tempore illa seruare iurauit,
quæritur, an præiudicatum sit illis per tale iuramentum.
Prima pars quæstionis fuit Io. de monte Murlo. secunda
fuit Iaco. can. Bon. vterque prius allegabat ad affirmati-
uam 5. rationes. secundo tond. ad negatiuam. tertia pars
facit quatuor. primo ponit solu. secundo solutiones Ioã.
distinguendo, tertio soluit contraria sm eos, quarto circa
vtrunque articulum subdo veram solutionem. Prima igi-
tur ipsorum ratio talis erat, certum est, quemlibet horum
potuisse renuntiare priuilegio, vel gratiæ sibi factæ, de re-
gula. ad apostolicam. C. de pa. si quis in conscribendo. ta
cite autem renuntiasse videtur faciendo sponte contra il
lud, de off. del. gratum, de ap. solicitudinem. de his quæ fi,
a ma. par. c. ex ore. 3. dicam. Secundo iurando simpliciter
seruare statuta. & consuet. ecclesiæ ad omnes consuetudi
nes & omnia statuta se adstrinxit, cum indefinita æquipol
leat vniuersali. de elec. in genesi. de priuil. quia circa. ergo
tenetur ad singula, & sic ad illa, de quibus quæritur, ser-
uanda tenetur per iuramentum, quod cum non vergat in
periculum animæ, nec in alterius præiudicium, est seruan
dum. de iur. iur. si vero, & iuramentum quod obligat quo
ad dominum, fortius est quam litera, quæ est factum ho-
minis, facit de iur. iur. & si Christus. ibi, redde dũo &c.
3 Tertio dato q casus†esset dubius, in hãc partem interpre
tari debemus, quæ securior pro vitãdo periurio, maxime
si gessit in animo omnia statuta seruare, quod psumitur,
ex quo non excipit, & excipere potuit vel protestari. de cõ
sti. cum M. vnde sibi imputet, de iur. pa. ex literis. de priui.
quia circa. de regular. consulti. & c. vidua. & iuramenta se
cundum intentionem recipientis interpretantur. 22. q. 5.
quacunque. & facit regula, contra eum, cum concor. hoc
eo. ti. est etiam æquior per quam ad æqualitatem reduci-
tur cum alijs canonicis. facit 16. q. 7. c. 1. de consti. cũ oẽs.
in fi. de sta. mon. recolentes. de deci. cum in tua. Quarto,
cum hic sint duo contraria successiue. s. primo gratia, se-
cundo iurm, per secundum vr primo derogatum. de tran-
sac. c. 1. ff. de contrah. emp. l. emptio. de noua. l. 1. C. de pac.
pacta. ff. de leg. non est nouum. de cog. spi. c. 1. Quinto, isti
statutum & consuet. quę quo ad eos erant inualida, per iu
ramentum fecerunt valida. sic de iur. iur. cum contingat.
de pig. significante. s. eo. li. de pac. pactum, nec valet, si di-
cas de ill. expresse non iuratum, nam vt s. dixi, sufficit ge-
neralis, vel indefinita locutio, sufficit etiam tacita renun
4 tiatio, hinc†est, q petens rei pretium, renuntiat legi com-
missoriæ, & econtra. ff. de leg. commis. l. 4. §. elegaoter. &
5 recipiens†vsuras perdit ius dominij sibi concessum a prin
cipe. C. de iur. do. impe. l. 2. perdit etiam ius depositi, qd
erat, vt prius depositarum rerum rõ haberetur. ff. depo. si
hominem. §. quot. Item petens legatum renũtiat querelæ.
ff. de inof. te. si pars. ¶ In contrarium adducitur regula, in
generali. hoc eo. ti. per quam cũ concor. patet, q actus ge-
neralis concessionis, vel renuntiationis non includit illa,
quæ pars verisimiliter nõ concederet, vel renuntiaret. ad
idem de iur. iur. veniens. & c. Quintauallis. ff. de pig. l. obli
6 gatione. s. eo. lib. de of. vica. cũ in generali. hinc est, q†ge
neralis substitutio non trahitur ad specialem præcedentẽ
ff. de vul. & pu. sub. cohęredi. Cum ergo de illo statuto vel
consue. cogitasse non videatur, nec sit verisimile, q volue
rit suæ gratiæ renunciare, forsan multis laboribus & vigi-
lijs acquisitæ. de renun. super hoc. & de præsump. quia ve
risimile. nec præsumitur quem sua iura iactare, de sol. c. si.
ff. de prob. cum de indebito. s. respõ. dicemus illa statutũ
& consuetudinem in iuramento nõ includi. ¶ Secũdo, iu-
ramenta intelligi debent sm intẽtionem iurantis. 22. q. 5.
humanæ. de iur. iur. veniens. & c. Quintauallis. ergo reci-
piendo vt intellexit, non includentur prædicta, maxime
quia in generali sermone non læditur ius personæ iurãtis,
7 de iur. iur. petitio. cum concor. ¶ Tertio†posterius nõ tol-
lit prius. si se compati possunt. ff. de mili. te. l. si certai s. §.
vl. & l. se. de iur. co. conficiuntur. §. si miles. & l. si. vnde cũ
indulgentia, quæ prior est, referatur ad vnum statutũ, vel
vnam consuet. tantum, quæ quantum ad ipsos videntur
exempta de numero statutorum, vel consuetudinum, iu-
ramentum posterius referetur ad alia statuta & consuet.
ad quas iurantes tenebantur, & sic indulgentias non tol-
let, maxime cum cõstet speciem specificatam sub genere
non contineri. ff. de leg. 3. vxorem. §. Felicissimo. & facit
quod no. & dixi. eo. ti. generi. ¶ Quarto iste iurauit statu
ta & cõsuetu. bene fac. de iur. iur. clericus. quia turpis est
pars quæ suo vniuerso non congruit. 8. di. quæ contra. de
spon. duo. c. fin. & vnum collegium diuerso iur. censeri nõ
debet. 12. q. 2. cognouimus. sua igitur obedientia sibi no-
cere non debet, nec pęnam pati, vnde meretur præmium,
de fide ius. peruenit. & per hoc videntur canonici, contra
rium dicẽtes, suam turpitudinẽ allegare, & sic repellẽdi,
de don. inter dilectos. ¶ Quinto, ad hanc partẽ allegabat
vterq; de priuilegi. cum capella. quæ secũdum Ia. vr ter-
minare

minarc quæstionem. & ff. de mi. te. si miles. vbi dicitur, nõ
præsumi quem elegisse genus testandi ad sua iudicia im-
pugnanda, sic nec præsumamus iurasse illos ad suas gra-
tias perimẽdas, maxime quia hoc non est verisimile, nec
fieri consueuit per hanc regulam, cum concor. & faciat or
do quem supra scripsi post Dy. primo, secundo, & quar-
to gradu. Hanc partem dabat Iaco. pro solutione, sed Io.
dicebat, quòd si tempore, quo iurauit, fuerunt lecta & spe
cificata statuta, vel consuetudines, de quib. supra, & non
exceperit, videtur iurans renuntiasse gratiæ per iura pri-
mo alleg. si vero lecta vel specificata non fuerunt, non re
nuntiauit gratiæ per vltima iura, allegat. ff. si quis cau. sed
& si. §. quæsitum. & quæ recitantur de commod. cap. vno.
de depo. bona fides. & facit ¯s. eo. lib. de proc. qui ad agen
dum. ¶ Non obst. iura loquentia de tacita renũtiatione,
quæ loquuntur, cum quis directe venit contra factum su
um, vel alias apparet de voluntate mutata, sed hic secus
secundum Io. sed Ia. dicebat illa loqui, cum vtrumque fit
ab vno tanquam ab eodem. Iste vero gerit vices duorum.
8 s. priuilegiati, & non priuilegiati, & secundum † eum po-
steriora non derogant prioribus, nisi cum illis contraria
sunt, nec venit contra iuramentum, eum in hoc nõ inclu-
deretur. Scias, ꝙ secundus articulus huius quæstionis mi
nus habet dubitationis, q̃ primus, quia si in ecclesia di-
uisæ sunt præbendæ maiores a minorib. quæ in certis ec-
clesijs diuiduntur vt integræ & dimidiæ impetranti maio
rem vel integram, minor, vel dimidia etiam si illam vellet
conferri non posset. ¯s. eo. lib. de præben. cui de nõ. §. 1. qua
re si diceremus sibi præindicare iuramentum, minorẽ, vel
dimidiã consequi non posset, quia de illa non scribitur, &
sic esset perempta gratia quòd neuter intendebat. De iu-
rante patet, de recipientibus idem, nam recipiebãt illum
ad præbendam, & ad illam quæ debebatur pro literis, er-
go vt ¯s. In primo etiam articulo videtur indistincte dicen
dum, ꝙ ex quo ille A. recipitur ex virib. literarum haben
tium clausulam de non recipiendo sacerdotium, & tollẽ-
tem statuta contraria ipsi, vidẽtur receptionem facere, &
iuramentum recipere secundum formam literarũ, & ipse
etiam sic iurare vt receptio & iuramentum sequentia, &
causata; a literis gratiæ & mandato executorum illis cõue
niant, non enim recipitur simpliciter vt A. sed vt talis A.
facit, de fi. instru. inter dilectos. §. cæterum. & de bap. ma-
iores. ver. simpliciter, sic & generalis transactio restringi-
tur ad id, de quo agitur. ff. de transac. qui cum tutoribus.
§. 1. C. eod. tit. l. si de certa. & no. ¯s. de transac. cap. 1.

SVMMARIVM.

1 *Iter dupliciter sumitur.*
2 *Duo si habeant soli eligere prælatum, & alter alterum consentien tem eligit, an valeat electio.*
3 *Ecclesiarum fauor an idem, qui & pupillorum.*
4 *Sententia vnius ex duobus ordinarijs etiam altero resistente, an teneat fauore personæ, vel causæ.*
5 *Electio alicuius seipsum eligentis in prælatum an valeat.*
6 *Electio facta de collegio eligentium an dicatur vnanimis.*
7 *Cardinales si duo tantum supersint, an alter alterum eligere possit in Papam, & num. 8.*

REGVLA LXXX.

In toto. Prima gl. remittit pro exẽplis & pro ma-
teria, & dat concordantias. ¶ In gl. 1. ibi
[in toto est] non ob. eo. ti. l. si mater. §. si
quis iter, vbi absolutus ab actu non absoluitur ab itinere,
nec econtra, cum tamen in actu contineatur iter. ff. de ser
ui. vrb. præ. l. 1. §. 1. & insti. de seruitu. §. actus. & per eũdẽ
modum inducitur. l. 1. ff. de adimen. le. dic vt no. in præ. l.
1 si mr. & hoc no. Dyn. s. quòd iter † dupliciter sumitur, v-
no modo pro distincta specie seruitutis, & eo modo sum-
ptum necesse pars actus, sed species seruituris actui oppo-
sita & coæquæua. ff. si ser. ven. l. loci corpus. §. 1. & dicta l.
1. de adimen. l. alio modo sumitur pro commoditate eun
di, & tũc habet se ad actum sicut pars ad totum, est enim
pars subiecta ad actum, & actus est totum potestate ad
iter, quia potestate sui comprehendit iter, & in hac signi-
ficatione sumitur. ff. de ser. vr. præd. l. 1. §. 1. & de noua. si
pupillus. §. vlt.

QVAESTIO.

Hæc regula facit ad quæstionem, quam disputaui, qua
2 quærebam, si duo soli habent eligere prælatum iure pro-
prio vel compromissario, & vnus elegit reliquum, qui cõ-
sensit, an valeat electio. Ad affirmatiuam primo & in con
trarium, scdo inducuntur 5. rationes, & quædam gl. ter-
tio primum dubium soluitur, circa secundum recitaui ue
opiniones, excluduntur casus non dubij, soluitur, & cõtra
rijs respondetur. Quod valeat sic probatur, de collegio ec
clesiæ vacantis debet fieri electio prælati, hoc patet 6 t. di.
nullus. & c. studij. & c. obitũ. 18. q. 2. quam sit. & c. abbas.
2. ¯i. de elec. cum inter can. & c. ne pro defectu, facit C. de
epis. & cleri. in ecclesijs. sed mortuo prælato potest colle-
gium consistere ex duob. de ele. c. 1. ergo vnus põt eligere
reliquũ, alias esset lex impossibilis. cõtra id de conse. di. 4.
erit autem. Et si dicas, nullus se potest in scrutinio nomi-
nare. de elect. Cumana. & eligendus debet habere maio-
rem partem in scrutinio, vt ibi, eo ti. quia propter. & c. ec-
clesia. respondeo, ꝙ quando non sunt nisi duo, non arctã
tur ad formas, vt scripsi in c. quia propter. super gl. dic, vt
¯i. & eo. ti. c. 1. super 1. glo. facit de ele. cũ in veteri. & quod
ibi not. in 1. & 2. glo. sufficiunt ergo consensus qui hic ad
sunt, bene facit, quod scripsi post Host. de iur. pa. per no-
stras. in glo. paret. & quod ipse no. in sum. ipsius ti. in fi. de
epõ, qui vnicum patronum præficere potest ecclesiæ vacã
ti. ¶ Secundo videmus fauore minorum & pupillorum v-
num ex duob. tutorib. administrare posse. ff. de admi. tu. l.
si plures. §. pen. in fin. & l. decreto. §. 1. C. si vnus ex plurib.
tuto. l. 1. & de autho. præs. l. fi. Idem in executorib. vltima-
rum voluntatum ipsarum fauore, quod dic, vt ¯s. eo. lib. de
testa. c. 2. §. 1. Idem in procura. spiritualium causarum, qđ
dic ut ¯s. eo. lib. de procur. si duo. §. vlt. Cum igitur † ecclesia
3 rum maior, uel saltẽ æqualis sit fauor. 23. q. 4. quid ergo.
de testi. in integ. auditis. In auth. de non ali. §. si minus. C.
de sacrosanct. eccle. l. h. & quod no de pec. cleri. inquiren
dum. ergo & ipsarum fauore ex duobus eligentibus. quo
cunque iur. alterius solius ualebit electio, saltem ex quo
non habet alterius resistentiam, sed consensum. ¶ Tertio
4 constat, ꝙ fauore † personæ, uel causæ tenet sn̄ia unius ex
duob. ordinarijs ẽt altero resistente. ff. de re iu. c. si. fortius
ergo fauore expediendæ prouisionis ecclesiæ, ex quo non
discordant, teneat electio unius ex duob. eligentib. Sic ui
demus, ꝙ fauore sn̄iæ in cã denuntiationis principalis hẽ
pro teste. de testi. in omni. & ubi non uertitur præiudiciũ,
credit uni. de procu. ex insinuatione. fortius ergo ubi uer
titur cõmodum in re appetibili & meritoria, vt prædixi,
facit ergo accessus, quod principaliter fieri non posset, de
iur. pa. ex literis. & c. cum secolum. ¯s. eo. li. de præb. quia se
pe. ff. de fundo do. l. 1. sic mixtura facit qđ sine illo fieri nõ
posset. de alibi. contingit. & c. per tuas. ¶ Quartò, bene fa
cit ad qõnem C. de cõtrah. emp. cum ipse tutor. & qđ ibi
no. ff. eo. ti. l. si in emptione. in fine, de uno ex duobus. tuto
rib. qui alteri palã ementi rẽ pupilli authorizat. ad idem
ff. man. l. si mandauero. §. Iuliano. vbi unus ex plurib. uen
dentib. mandato meo rem emit a se & alijs. ¶ Quintò spe
cialiter in compromissarijs vĩ casus in decre. cum in iur.
de elect. nam si unus electi compromissarij auget numerũ,
quãdo nominatus est a parte minori, ut ibi, fortius qñ ab
æquali, ut hic. Item si ibi auget, cum est discors, & ubi est
repugnantia, fortius hic, ubi est concors & consonantia.
Hoc. n. appetunt iura. s. electiones fieri concordes, & hic
est talis. bene facit ff. de op. no. nũ. l. 1. §. & post operis. ibi,
quid. n. agebat p̃tor, nisi ut controuersias dirimeret, quas
cum sponte receperint, debet iatas hr̃e. fateamur ergo, ꝙ
ualeat electio, pendet tñ ex consensu electi, sicut & sn̄ia
delegatorum pari numero discordantium. de re iudi. c.
si. &.

ff.eo.ti.duo iudices. ¶ Sexto inducitur solutio quam ad
brocardum de vno gerente vices duorum dant gl.89.dis.
singula.in prima gl.de proba.ex literis.in gl.2. & de præ-
sump.mandata.in gl.2.dicentes id licere causa necessita-
tis, vel vtilitatis, sed hic vtrumque concurrit necessitas ex
pediendæ prouisionis, & vtilitas contra dãna vacationis,
& quia forsan extranei sunt ignoti, qui non sunt eligẽdi.
de postul.præ.bonæ,2.ad fi.de præb.in Lateran.in fi.& pa
raretur laqueus, si de necessitate eo casu haberent extra-
neum eligere, contra id.17.q.1.de viduis.de resti.spo.lite
ras. ¶ In contrarium.s.q̃ non valeat electio, ostẽditur sic.
De necessitate est, q̃ per cap. vel maiorem ipsius partẽ fiat
electio, nec vox electi computanda est in illa parte maiori.
de ele.quia propter.& c.Cumana.& c.in genesi.& c.eccle-
sia.1.& 2. Et si dicatur vt supra, q̃ qñ sunt duæ tñ formæ
concil.genera.seruandæ non sint, nulli tamen dubium, qđ
concil.Lateran.de his quæ fi.a ma.par.cap.locum habet,
quod vult, in ordinationib. quæ fiunt per capitula, cõcor
dare debere maiorem partem, cui concor.65.dist.c.1.2.
& 3.89.dist.si trãsitus.de tempo. ordi.nec epi. nec potest
negari, quin concilium Lateran.locum habeat etiã in acti
bus electionum, per doct.præ.ecclesia,1.ver.nos igitur. q̃.
constat secutam esse concilium gñale, ¶ Secundo inducũ
tur iura probantia, q̃ quis oriri non potest a seipso, 24.q.
1.didicimus. debet ergo alius esse eligens ab electo, sicut
institutus ab institutore, præsentatus a præsentante, bap
tizatus a baptizante.de insti.c.fi.de iur.pa.per nostras.de
baptis.debitum, alius iudex a quo ab illo, ad quem appel
lat.de consue.c.2.s.eo.lib. alius emptor, quam venditor,
ff.de rerum permu.l.1.in prin, alius dans, quam recipiẽs,
ff.mand.si mandauero.§.si tibi certum.vnde prætor, vel pre
ses non dat tutorẽ, vel iudicem.ff.de off.præ.l.fi. de off.
præ.l.5.de tut.& cu.datis ab his.l.prætor. Hic autẽ vnus,
& idem est eligens & electus, ergo &c. ¶ Tertio indubita-
tum est, q̃ si duo sunt iudices, vel arbitri dati simpliciter,
sñia vnius non tenet. de off.deleg.causam, & c. cum cã.ff.
de re indi.duo iudices. & l. duo ex trib. & de arbi. item si
vnus.§.item plures. Item nullus iudex in facto proprio.4.
q.4.c.1.ff.de iudi.Iulianus.2.C.ne quis in sua cã. in rubro
& in nigro.nec arbi.ff.de arbit.l.pe. Aequiparando igitur
eligentes iure proprio iudicibus & iure compromissario
5 arbitris concluditur, q̃ alter † se non potest eligere, nec
per alterum solum eligi, sicut nec ex duob. procuratorib.
omnium rerum alter ab altero exigit.ff.de procurat.l.qui
duos. ¶ Quarto efficax vr̃ obiectio Innoc.sic dicentis, ad
vtrunque casum, aut electus consensit electioni factæ, & il
la nõ valuit, quia non a maiori parte, vt supra probatum
est. Item s̃m id cum post tres vel sex menses datur mensis
ad consentiendum electo, esset dare, q̃ post tps iur. infra
terminum consentire debentis, fieret electio effectiue.qđ
esset absurdum, sed ad hoc respondi in decre.cũ in iur.su-
per ver.consentiat, aut consensit faciendæ, & sic ambitio
sus est repellendus.hæc solutio.8.q.1.in scripturis.1.q.6.
sicut. de elec.cum post.C.de epis, & cler.si quenquam.cu-
ius textum vide s.eo.lib. de elect.cupientes.1.respon. in
glo.sub audi.concor.C.lib.12.de re mili.cõtra publicam.
& vide de electio.officij.in fi.primæ glo. ¶ Quinto osten-
ditur, q̃ ex contrario sequeretur iniquitas, absurditas, &
perplexitas. quorum quodlibet singulariter est vitãdum,
multo fortius ipsa coniuncta.facit de pur.ca.inter. & cle-
men.de re iudi.pastoral.ad fin. Iniquitas, quia datur ma-
teria ambitioni & simoniæ, facile enim socius poterit cor
rumpere socium, facilius enim corrumpitur vnus, quam
plures, vt scripsi de cleri.peregri.c.1.super glo.2.nec ape-
rienda est via talib. facit de iur.iur.l.si vero.de diuor. quã
to.in fi.cle.de elec.c.fin.ff.nau.cau.stab.l.1.§.1.ff. de pac.
do.l.conuenire.C.de ind.l.2.in fi. Absurditas in hoc, quia
eadem ratione ex tribus vnus solos eliget socium, & vale
bit electio secundum id quasi facta a maiori, quod vide-
tur absurdum, & est bonus modus arguendi, sic ele.in ge-
ne.& c.cum inter.s.eod.lib.de elect.dudum. & refert Ab
bas de do.Iacobo Narbo. sic electio ab vno ex tribus, de
quorum numero ipse erat, & obtinuit, quod satis est du-
rum. Perplexitas autem, quòd sic inuicem se eligere pos-
sent, & tales perplexitates vitandæ sunt, de resti.spo.li-
teras.circa fin.de app.interposita.in fi. Ad hæc ergo vitã-
da cõcludamus cum l.quod difficile est, quem uices duo
rum gerere.ff.de pact.l.si plures. non poterit ergo alter es
se eligens & electus, sed ambos oportebit eligere, sicut de
duobus opponentibus dicitur, quando non sunt plures,
q̃ ambos oportet ad curiam ire.de elect.cupientes.§.si ve-
ro.& facit quod no.in clemen.de appel.c.1.in glo.quãdo
sunt. Sexto inducitur opinio B. & sequacium no.in decr.
cum in iure.de elect.in glo.1. tenentium, quòd compro-
missarij nisi habeant speciale non possunt de se eligere.
Item opinio Boat.etiam quo ad casum eligentiũ iur.pro-
prio quam scripsi de institutio.cap.fi.super vlt.glo. Item
opinio G.man.in cõpromisso, quam posuit super suo tra.
48. ¶ Solutio facilis in eligentibus iure proprio, & dico
electio. valere factam per unum ipsorum de reliquo, tamẽ
solet ad omnem dubitationem tollendam fieri cõpromis-
sum per ambos in tertium, qui postmodum eligit alterũ,
ut etiam scripsi in præ.decre.vlt.de instit.in fi. tamen & si
non fiat, quòd ualeat electio, probat hæc regula, innuens
partem contineri in toto.tu qui resistis dicis, quod ille de
bet habere maiorem partem, ego respondeo, quòd habet
totum, & si non uis fateri, quòd uox electi computetur in
parte, probo tamen, quòd computatur in toto.cap. quam
sit.18.q.2.dicit, quòd de congregatione fiat concors ab-
batis electio.ergo electus computatur in electione cõcor
di.alias ibi esset contradictoriũ. Per eundem modũ indu-
citur.63.dist.quanto.de elect.cum post petitam. de rẽpo.
ord.dilectus.in princip.de æta.& quali, intelleximus.post
6 princ.per quæ patet † electionem factam de collegio eligẽ-
tium dici unanimem & concordem. Item probatur in ele
ctione cõpromissariorum.s.q̃ compromissum dr̃ concors
& unanime, licet factum sit in vnum, uel plures de colle-
gio eligentium.hoc patet.de elect.cum dilecti.in princip.
eo.ti.in causis.in prin.& uer.quia uero.de renun.post trã
slationem.in prin.& uide quod dixi supra parte 1.in prin.
& ver.quinto.facit quod post Ho.scripsi s.eo.licet. super
7 ver.cardinales, ubi dicit, q̃ si duo soli cardinales † superes
lent, unus posset alterum eligere, qñ per compromissum
eligunt illi duo. Hoc est maius dubium pp uarietates opi
nionum circa casum decr. cum in iure.tamen illas hic nõ
describam, sed ibi uideantur. Duas tamen non omittam,
quæ respiciunt casum nostrum. Prima glossatoris, & triũ
sequacium habet, q̃ compromissarij dati simpliciter de
se nõ possunt eligere, opinio Ioan. & 11.sequacium habet
contrarium, & hos sequor. Si prima opinio esset uera, quæ
stio de duobus compromissarijs datis simpliciter non es-
set dubia, sed quia hanc non sequimur, alios casus nõ du-
bios excludamus. Planum est, q̃ si utrique insolidũ data
esset expresse potestas. s. quod ipsi duo & ipsorũ quilibet
posset eligere, quæstio non est dubia. Idem si non est data
expresse, sed tacitè. & quia dictum est, quod de se possint
eligere, & hic optimè procedit opinio Compo.quã scrip-
si in dec.cum in iure.ubi uide in glo.opponitur.& super t.
glo. Idem quando non est dubia, quando fuit expressè de
negatum, ne de se eligerent.supra eo.li.de testa.c.2.de re-
li.do.c.vno.§.personis.de excess.præ.c.1. supra de fideius.
quod quibusdam, de priuile.quod nonnullis. Idem secũ-
dum Inn.Compo.& G.man. Idem si dictum est in cõpro-
misso, quod omnes sint concordes, quia tunc uidetur ta-
citè denegatum, ne de se eligant, quod non placet, & vide
in gl.proxi.alleg. ante fin.uer. quid ergo.& faciant, quæ
dixi in princip.solutionis.sit ergo quæstio dubia, cum sim
pliciter compromissum est, & hoc casu tenuit Ho. & hoc
8 † placet, q̃ unus potest alterum eligere, nec oritur a seip-
so, sed uocatus est a Deo, & a socio, ut scripsi in decr. cũ
in

in iure. super prima gl. & sic licet se non possit eligere, ex
personis compromittentium petitur se coeligere, per præ
dicta sit responsum ad allegata in contrarium primo, &
secundo & tertio. ad id quod quarto inducebatur, vide
quod scripsi in decre. cum in iure. in glo. opponitur. ¶ Ad
quintum, in quantum primo timetur corruptio, responde
per l. ad eos. ff. cõmoda. si enim cura prouidere possemus,
ne iniuria fieret, ita dico de eorum corruptione. Nam li-
cet facilius vnus quam etiam plures possent corrumpi, fa
teri oportet, quòd etiam puberes possent. ¶ Ad secũdum
respondeo, quòd illud in discordi electione, sed quæstio
loquitur de concordi. vt dixi in prin. solutionis. ¶ Ad ter
tiũ dico, id euenire posse, etiam in forma scrutinij, vt not.
de elect. ecclesia. 2. in fi. vlt. gl. remedietur ergo vt ibi. ad fi.
Respondetur per argumentum, de tanquam.

S V M M A R I V M.

1 *Successores iuris qui dicantur. Et in quotuplici illi sint differentia.*
2 *Ius agendi mere personale non transit ad singularem successorem sine cessione, nec contra singularem successorem. Et quid de iure personali in rem scripto. & num. 4. 5. & 10.*
3 *Hæres vel successor actoris vel rei, an conuenire, vel cõueniri possit per rescriptum delegationis, re integra, vel non integra. & num. 6. 7.*
8 *Rescriptum odiosum restringitur.*
9 *Personæ identitas iuris fictione, an faciat rescriptum extendi ad non expressum.*

R E G V L A XLVI.

Is, qui in ius. Et alias incipit, si quis. sed lite
ra is qui venit sub bulla, eo iu-
re, an ea sede, vide quod dixi
de maio. & obe. c. 1. debebit. de exceptione excommuni-
cationis, an obest singulari successori, vt donatario, lega-
tario vel emptori, not. hic Dyn. dic, vt no. s. eo. lib. de iur.
pa. c. vno. in glo. pe. & vide quod ibi dixi super gl. non ob.
quod ipse tenet hic illum repelli, qui habet causam lucra
tiuam, vel quasi. alle. notat. per l. ff. de do. ex. apud Celsũ.
§. si cum legitima. & tribus §. sequentibus, si illa loquun-
tur in exceptione perpetua, de exceptione compensatio-
nis tenet ipse hic, quòd obstat emptori, cum sit rei cohæ-
rens. de qua j. dicam, ad quod inducit. ff. communi di. in
hoc iudicio. §. si inter socios. & ff. pro soc. idemque §. Se-
io. alias si. quæstio tangitur, & non soluitur. ff. de procur. si
quis in rem. quòd sit rei cohærens, ipse probat per duas l.
coniunctas, quarum vna dicit, exceptiones personæ cohæ
rentes non competere fideiussoribus ex persona rei, sed
cohærentes rei competunt, ff de exceptio. l. exceptiones,
quæ personæ. in principio, & §. rei vero, sed exceptio com
pensationis ex rei persona datur fideiussori. ff. de compẽ-
satio. l. si quis. ergo sequitur, quod rei cohæret, & sic poterit
opponi emptori. ¶ Prima glo. dicit, vnde sumpta, & ponit
exempla. Secũdo, opponit sex casus exceptos. Tertio red
dit rationem regulæ, dicens eam in personali priuilegio,
vel pacto locum non hre. ¶ In gl. 1. ibi [qui in ius] sequi-
tur, dominium ve alterius succedit, iur. eius debet vti. & se
quitur, nemo vi dolo exequi, qui ignorat cãm, cur non de
beat petere, & ibi [cũ testatore]. s. fratre suo, a quo debea
tur fideicommissum, videbatur autem remissum, quia sæ-
pe rõ Proculæ in rationem fratris pecuniam soluerat, hoc
vult lex Procula. & ibi repetitur, si vino pupillo non est lo
cus falcidiæ contra tutorem soluentem legata sine stipu-
latione de reddendo, quod solutum est vltra, quam capi
licuerit, non agit pupillus, sed eius hrs sic. ¶ In 1. glo. ibi
1 [qui in ius] & l. aliud §. fi. & l. non † debeo. & l. quod ipsis.
ibi videas. & ibi [successor est iur.] Dy. dicebat vniuersa-
les successores sunt hæredes bonorum possessores & Treb.
successores. & isti sunt propriè successores iu. quia in vni-
uersum ius defuncti succedunt. ff de hær. inst. l. quot. §. hæ
redes. & colligitur ff. de ver. sig. nihil. quidã sunt successo-
res singulares, quia in ius singulare succedunt, nõ in vni-
uersum, vt emptores rerum singularium, donatarum, &
legatarum. ff. de eden. l. quidã. §. is autem. & de iureiu. &
si in rem. & quorum lega. l. 1. §. illud. regula ergo ista, vt
dicit in vniuersali, procedit actiuè & passiuè. Actiuè, quia
ius, qđ cõpetebat defuncto, reale, personale, mistum, vel
in rem scriptum, competit agendo hæredi, & excipiẽdo,
saluo quod dicam in fin. Passiuè, quia ius tale agendi, vel
excipiendi, quod competebat contra defunctum compe
tit contra hæredem. alle. insti. de perp. & temp. act. circa
prin. in singulari dicit, quod ius excipiendi ipso iure transit
in ipsum, & contra ipsum, ff. de contra hen. emptio. dolia.
§. eum. ff. communi diui. in hoc iudicio. §. inter socios. qđ
intelligit de iure excipiendi & cohæret rei. Sed si cohæret
2 † personæ, aut successor singularis habet lucratiuum titu-
lum, vel quasi, & tunc sibi obstat exceptio, quæ obstaret
authori, si non lucratiuum, non obstat, nisi vteretur cessio-
ne ex persona authoris. ff. de exceptio. si rem legatam. Ius
autem agendi mere personale non transit ad singularem
successorem sine cessione. ff. de pecu. leg. l. quis ergo. in fi.
& l. peculio. de ver. sig. sciendum, §. vlt. Item nec cõtra sin-
gularem successorem. ff. de eden. l. quędam. §. is autem. C.
de ac. & ob. l. eum. Ius vero personale in rem scriptũ tran
sit in singularẽ sine cessione. ff. de aqua plu. ar. l. si tertius,
§. si quis prius. & de iti. actuque pri. l. apparet. §. 1. & con-
tra singularẽ. vt ibi. & ff. de aqua plu. ar. l. emptor. & l. post
venditionem. & ibi [nullus episcopus] & c. clericũ nullus.
vbi de hoc. & ibi [legatarius] alias incipit, pro parte. & ibi
[si personale] idem Dy. per modum obiectionis declarãs
per concor. ad quas remittit hic glo. per quod concludit,
regulam procedere in iur. cohærente rei, vel causę. Secus,
si cohæreat personæ. & in fi. adhuc ad regulã opponit Dy.
de actione iniuriarum, quæ non datur successori etiã vni-
uersali. ff. de iniur. l. iniuriarum, distinguit actiones, quæ
sunt proditæ ad vindictam, ab his, quæ proditæ sunt ad
rei persecutionem, vel pœnæ. Primæ non transeunt ad hæ
redes lit. non conte. vt dicta l. iniuriarum. ad l. fal. l. pœna
les, secundæ transeunt ad hæredes, si continent rei perse-
cutionem. Penè idem per omnia, quantum ad hæredes a-
ctoris, quia transeunt ad eos. insti. de perpe. & tem. ac. §. si
hæredibus. In hæredibus rei distinguit, si pœna debe-
tur ex contractu, transit contra hæredes. ff. de nau. fæ. l. fi.
& no. ff. de priua. delic. l. 1. in prin. Si aũt debetur ex deli-
cto, non transit contra hæredẽ, nisi lit. cõt. cum delinquen
te. ff. eo. sicuti. & l. pœnalia. C. ex delic. defun. l. vna. & sic
oĩa dicta iur. sunt summata, allegationib. multis omissis.

Q V AE S T I O.

Hæc regula facit ad qõnem de cessionario excõicati,
an sibi obstet exceptio? De qua satis vide s. eo. lib. de iur.
pa. c. vno. in fi. super gl. pen. facit etiam ad aliam quæstio-
nem, quã disputaui, quæ prius erat venerialis quarta. Da-
ma. 15. & Gof. 15 quam sic proponebam. Quæritur, vtrũ
3 hæres vel † successor actoris vel rei conuenire vel cõueni-
ri possit per rescriptum delegationis re integra vel nõ in
tegra? Scias, quod Bartho quærit de hærede rei, an possit con
ueniri ante lit. conte. Dama. ẽt de hærede rei. Goffre. autẽ
de hærede illius, qui poterat conueniri per clausulam. la-
tius ergo, quam per prædictos formatur hæc qõ, in qua
parum insistam allegationib. propter glossas, quę de hoc
tractant. Breuissime igitur allegabitur. Secundo ponẽtur
tres opiniones. Prima ad negatiuam. Secunda ad affirma
tiuam distinguens personales a realibus, Vltimo datur so
lutio plene distinguens, & contrarijs respõdens. ¶ Et pri-
mo pro negatiua inducitur, de offi. del. P. & G. eod. ti. cũ
olim. ex quibus patet, quòd rescripta sunt stricti iur. ita
quod ad alias personas vel res in eis non expressas nõ ex-
tenduntur. ergo nec ad hæredes, vel successores. Ad idem
de rescri. ad hæc sumus. & c. fi. Item rescrip. in eo, quod re
spicit iudicem, non transit ad successorem. de off. del. qm
abbas. & sicut finitur morte mandatoris. eod. tit. gratum.
sic

sic finitur morte illius, per quem vel contra quem impetratum est. Ad hoc satis facit ff. qui satisd. cog. si decesserit. & ff. quæ sen. sine app. re. l. 2. cõtra vr expressũ, de iud. quia V. de foro compe. dilecti. de ali. iu. mu. cau. fact. c. 1. de con. præb. proposuit. in fi. de immu. eccl. aduersus. Ad idem C. de diuer. rescrip. l. 1. facit de rescri. edoceri. C. qñ li. prin. da. l. 1. & 2. secundum prædictos sciendum est, ꝙ in qõne diuersæ sunt opi. Lau. simpliciter dixit, rescri. non extendi ad hæredem. Barth. dixit non extendi ante lit. cõtest. dicẽs hoc Tã. dixisse, sed negu Tan. de lit. cõtestatione expressisse. qđ potest patere ex glo. quam posuit, de transact. c. 2. in secunda compil. Goff. licet in qõne loquatur de hærede illius, qui poterat conueniri per clausulam, dicerã, quod conueniri non poterat. In adpata. tamẽ de rescri. significauit, simpliciter dicit, rescrip. ad hæredem nõ extendi. Idem ibi Cyn. dicẽs. ꝙ si comes fuisset expressus, nisi cum ipso fuisset iudicium inchoatum, non conueniretur hæres. Idem ibi Vincen. dicens † rescri. ad hæredes nõ extendi, nisi in casu decr. primæ. de ali. iu. mu. & ex secunda cussione. de iudi. quia V. vel cum in commissione hic exprimitur lit. conte. dicit, ꝙ extenditur, si est casus, quæ successio possit locum habere. C. de inoffic. testa. si pater. & ibi etiam tenet, ꝙ mortuo etiam re integra eo, qui nomine ecclesiæ vel canonicatus impetrasset, valeret rescriptum successori, vel hẽdi, de successure ecclesię idẽ tenuit Tan. de offi. dele. gratum. huius contrarium tenet Dama. dicens simpliciter illud ad hæredes extendi. & respondet ad l. si decesserit. ꝙ in stipulatione loquitur, quæ est stricti iu. & in qua non venit, nisi persona expressa. ff. de ver. obl. si ita stip. suc. §. Chrysogonus. in fi. sed iudicium bene trãsit. huic concur. Inno. Compo. & Aegi. in decret. sig. loquẽdo in hærede vel generali successore. de hærede vero actoris ipse Inn. no. contrarium. de offi. dele. gratum, hæc opinio, ꝙ transeat, placet Pet. de Bel. per prædi. l. 2. C. qñ libel. Pet. Ab. & Gul. in specul. † de rescrip. præs. §. rõne etiã eius. in prin. distinguunt inter personales & reales. dicentes, ã in realib. rescriptum ad successores extendi, quia res transit cum suo onere, de pig. ex literis. & ex verbis Gul. colligo, ꝙ intellexit etiam de singulari successore. In persona li dicunt, ꝙ extẽditur re non integra, re integra expirat, per quod verbum colligo, quod intellexerunt etiã de vniuersali solutione. Vt qõnis veritas habeatur, distingue. Aut rescriptum non potest respicere successorem vel hęredem. Aut potest. Primo casu qñ non est dubia. pone exemplum in actore, qui vendicabat ecclesiam in titulum, ex quo titulo iuuari non posset hæres vel successor. & q. 1. apostolica. de fil. presby. ex transmissa. de iure patro. cõsuluit. de insti. ad decorem. de pręben. c. 1. & 2. Idem in vsuario, vel vsufructuario, qui impetrauerat, vt liceret vti, frui. ff. qui. mod. vsus. amit. l. sicut in annua. in fin. de vsu & ha. l. vsus aquæ. ff. de lib. lega. l. non solum. §. tale. de reo pone exemplum. ꝙ fuerat contra ipsum impetratum ad depositionem ordinis, vel beneficij, vel ad pœnam criminis. de hæretic. accusatus. §. si vero. in fi. 23. dist. quorundam. C. si reus vltra accu. l. 1. & 2. & quod no. de simo. per tuas. 1. in vlt. glo. & ad hunc casum posset reduci lex, si decesserit. ff. qui satis. cog. Secundo casu, quando potest respicere successorem vel hæredem, aut fit mentio saltẽ generalis successoris, vel hæredis. & tunc est planum, ꝙ extenditur. 2. q. 1. in primis. 7. q. 1. præsentium. 3. q. 6. huc quippe. de cõ. præben. proposuit. de rerum permu. cum vniuersorũ.

6 nam & tunc † compromissum, quod est, tamen strictius est. de re iudic. c. fi. respicit hæredes. de arbit. c. fi. ff. eo. sed si interpellatur. & l. diem proferre. §. 1. Aut non fit mentio certa. aut res non est integra. aut est integra per conuentionem tantum, & hoc per decre. signi. ibi, euocatus. & per dec. proposuisti. de foro compe. cum si. dico perpetuatum, quod placet Bartho. in pri. decre. sign. & per glo. quas ibi posuit, colligi põt, qño ipse intellexit rem non integram in decr. quia V. facit, quod ibi no. Phil. & in dec. dilecti. facit quod no. Tan. Vinc. & Phil. de vsu. tua nos. Gul. in Spe. tit. 1. §. restat. versi. item mortuo. facit lex. ff. de act. & obl. l. constitutionib. de off. leg. c. fi. de off. deleg. gratum. sed Bart. ho. Brix. in pri. quæstione contradicens ante lit. contest. rescriptum non transire ad hæredem. aut non est integra per contestationem. i. quia lis est conte. & tũc concor. opinio, ꝙ transit ad hæredem. Secundo casu, qñ

7 † res est integra subdistingue, quia aut is de cuius hærede vel successore quæritur, comprehendebatur sub clausula generali. aut nominatus erat in rescripto. in primo casu tenuit Goff. & communiter omnes, ꝙ successor conueniri non potest. ergo nec conuenire, & sic intelligit dec. sig. salvo, quod ibi scripsi, post Inno. & Compo. ꝙ prælatus ecclesiæ factus post interpretationem põt eo casu cõueniri, licet prædecessor non fuerit citatus, cum conueniatur ecclesia. Secundo casu, qñ nominatus erat in rescripto, aut fuit rescriptum impetratum pro & contra dignitatẽ, vel ecclesiam. aut pro vel contra personam, primo casu tenet glo. in decr. dilecti. de foro cõpeten. Inno. Host. Gul. Na. Pe. & Ab. ꝙ hæres vel successor potest conueniri. ipse cũ Host. in decre. significauit, tenet contrariũ, & si in rescripto non sit expressum nomen proprium prælati, resp õdena ad decr. qm Abbas. de off. dele. ꝙ iudex est iustus æquus, & litem diffinit. vnde rescriptum respicit iudicem successorem, sed pars communiter cauillosa rescripto abutitur

8 & lites auget. vnde rescriptum † in eo quod odiosum, restringitur. prima placet, & sicut dixi de hærede vel successore actoris in hoc casu. s. ꝙ possit conuenire, quod aperte tenet Vin. in præ. decre. significauit. & Inno. de offi. deleg. gratum. Secundo casu, qñ pro vel contra personam, aut quærimus de singulari successore, & ad istum non extenditur rescriptum, nisi in casu decr. primæ. de ali. iu. mu. ca. vel cum scienter successit in vitium. de indi. quia V. de restitutione spo. sæp. vel cum emanat secunda iussu, vt in p. decre. quia V. aut quærimus de vniuersali. In hoc est opinio, & residet principalis quæstio Lau. Tan. Phi. Bartho. Gof. in dec. significauit. gl. in decr. quia V. dicunt, rescriptum ad illud non extendi. & facit quod scripsi s. cũ tractabatur de re non integra per conuentionem tñ. Dama. Inno. Compo. Aegi. & Pe. contra, vt dixi in opin. secunda, quæ placet. Circa quod est aduertendum, ꝙ qõ quærit expresse de rescripto delegationis, per quod non datur ius, sed iudex actionis, vel iur. prius competentis, de rescripto aũt per qđ datur priuilegium nota. Dy. eo. tit. priuilegium. Cum ergo ex rescripto delegationis ius non concedatur, sed iudex tantum, non video quale præiudiciũ inferatur, si respiciat hæredem, cũ tua eius vel aduersarij in hoc non pereat. facit de procurat. ex insinuatione. ¶ Ad hanc partem inducitur lex 2. C quando libel. prin. da. sed si aduertatur, videtur facere contra. Nam si quod ibi dicitur, est speciale in annalibus actionibus, eius contrarium est regulare in alijs, sed secundum hoc dicam, ꝙ bene est in alijs accusationibus speciale, ꝙ perpetuantur absque lit. conte. sed ꝙ ibi dr̃ de rescripto impetrato in omnibus actionibus, fit cõmune. Sed apertius probet lex illa de rescripto appellationis, quam cum appellans prosequi debeat infra annum ad instar annalis actionis dicetur rescriptum super ipsa impetratum fore perpetuũ. hanc opinionem veram, maxime in exemptis, contra quos conceduntur apostolica rescripta, vel quando rescriptum delegationis concessum est ab immediato ordinario causæ, hoc dico, quia cum strictę causæ interpretationis horum rescriptorum sint, quia per ipsa præiudicatur ordinariæ potestati, vbi cessat hæc ratio, possunt largius interpretari. Non ob. quod dr̃, rescripta non extendi ad alios omnino, & facit qđ scripsi, de transa. veniens, in fi. sed hæres vel vniuersalis successor fingitur idem cum defuncto. In auth. de iure iur. a mori. præ. in prin. col. 5. si igitur communitas causæ rescriptum facit extendi ad non expressum, vt in præ. l. 1. C. de diuer. rescri. fortius hoc faciet identitas personæ iu-

ris

tis fictione. Nec ob. decre. quoniam abbas, quia in quantum rescriptũ respicit iudicem datum, iurisdictio est ibi priuilegiata, quæ merito expirat iudice dato sub nomine proprio, mortuo re integra, sed in quantum respicit partes, obligatio est ibi principale rescriptum, vel iudicis datio accessorium, vnde respectu partium non est mirum, si contemplatione principalis durat accessorium, facit 3.e.
20 lib. de offic. leg. si super gratia. Hoc quod dixi † rescriptũ extendi ad heredem vel successorem vniuersalem, intelligo verum esse, si tempore datæ rescripti viuebat is, contra quem datum fuit. alias secus. & sic loquatur l. secunda, ff. quæ sen. sine app. rescin. Ioan. Andr.

S V M M A R I V M.

1 *Tacens, nec fatetur, nec vtique negat.*
2 *Tutoris præsentia in his, quæ aguntur per pupillum, non arguit, aut infert eius cõsensum & authoritatẽ, nisi expresse loquatur.*
3 *Taciturnitas an habeatur pro consensu, ubi agitur de aliquo obligando. Et quando.*
4 *Electus quis fuit ad dignitatẽ, eo præsente tacente episcopus contulit præbendam, illius demum cassatur electio, an ille præbendam repetere possit. & num. 5. 9. 10. 12.*
6 *Tacere in damnosis & onerosis non est consentire.*
7 *Presbyter si præsente & non contradicente episcopo, votum peregrinationis emiserit, quod cum pararet exequi, episcopus contradixit, & nihilominus iter arripit, quo absente episcopus ecclesiam contulit alteri, an presbyter reuersus illam possit iure repetere & adsequi.*
8 *Voti executio an sit necessaria, non obstante superioris contradictione. An vero obedientia voto sit præferenda. num. 11.*
13 *Episcopus, qui alienauit tacente & non contradicente capitulo, an eius successor idipsum possit reuocare. & num. 16.*
14 *Taciturnitas & patientia an habeatur pro consensu. & nu. 15.*
17 *Religiosus tacente vel patiente suo prælato possit ne esse testamẽti executor maxime, vbi multa relicta sunt ad pias causas.*
18 *Prælatus licẽtiam datam monacho ad quencunque actum an possit reuocare, remiss.*

R E G V L A XLIV.

Is, qui tacet. non fatetur.

Not. q̃a non dicit, non consentit, & sic non contradicit regulæ, qui tacet. super cõfessione enim & negatione, non super consensu & dissẽsu fundatur hæc regula, & regula iuris ciuilis. propter attinẽtiam autem, quam habet confessio ad consensum, & negatio ad dissensum, glossatores iuris ciuilis, & nostri illã materiam adaptauerunt huic regulæ, quæ proprie spectat ad regulam, qui tacet, vt ibi etiam dicam. ¶ Prima gl. dicit, vnde sumpta. & ponit exempla. Secundo allegat 10. iura, in quibus fallit prima pars regulæ, & 8. in quib. fallit 2. remittens ad alia, & dans triplicem solutionem. ¶ In t.
1 † igitur ibi [qui tacet] sequitur, vtique non fatetur, sed tamen verum est non negare. & ibi [§. voluntatem] vide in regula, qui tacet. in gl. & ibi. [§. pœna] cogitur maritus agnoscere, qui non denuntiauit mulierem ex se non esse prægnantem. & ibi. [§. qui impleto.] sequitur, tempore conditionis mansit in conductione, nõ solum reconduxisse vr̃, sed & pignora durare videntur, & ibi, qui in futurũ recipiens vsuras futuri temporis, tacite pacisci vr̃ non petere sortem. & ibi [inuitum] sequitur, in seruitute accipere debemus, non solum eum, qui contradicit, sed eum qui non consentit, & ibi [rem alienam] sequitur, distrahere, quem posse nulla dubitatio est. ¶ In t. gl. ibi [§. si is. versi. sed si sciente] qui alias est §. & ibi, pro consensu, signat Dy. con
2 trarium † del. sicuti. ff. de arbi. & l. tunc autem. ff. de iudic. vbi præsens tacens non consentit. licet contradicẽdo posset impedire, sed solum locum habeat, cũ de præiudicio tacentis agitur contraria, qñ quæritur de præiudicio tertij, & sic de tutore, qui licet sit præsens his quæ per pupillum aguntur, nec consentit, non authorizat, nisi expresse loquatur. ff. de aut. tut. l. 1. in fi. & ibi [nonne] & vide, quod ibi scripsi super glo. vl. contra opinionem, quæ hẽt, aliud in obligatione rei alienæ, quã in venditione, de qua scripsi, de transacti. ex literis. super gl. a. & ibi [vt in primis iuribus] & no. ff. mã. l. qui patitur. & ibi [expressus cõsẽsus] fallit fauore reipublicæ & pupillorũ in casib. quos scripsi in regula, qui tacet. super glo. & ibi [in gen.] & Ioã. mo. in regula, qui tacet. & ibi [vel confesso] & illud proprie facit ad regulam cum iurib. quæ sequuntur, & decr. nonne. de præsump. & q̃nque hẽ pro negãte, vt no. in decr. si post
3 præstitum. in fine pen. gl. & in fin. dicebat ergo † Dy. ꝙ solutio, quæ habet, ꝙ vbi agitur de aliquo obligando, rẽt taciturnitas non hẽ pro consensu, vt in §. inuitus. versic. hoc nota si de præiudi. vel exceptione paranda. Secus, vt in regula, qui tacet, cum concor, quo ad istud s̃m membrum tollitur per §. vetare & per l. ff. de leg. 2. Titia. §. Lucius. & de pigno. act. Caius, pro tanto dicit in hoc secundo membro, locum esse huic regulæ, cum illud tacere, quod est medium, sumit effectum q̃nque vnius extremorum, q̃nq; alterius, nam si contradicendo poterat impedire, similatur consensui. ff. de pigno. fideiuss. §. pater. si nõ poterat impedire, assimilatur contradictioni, vt in l. ea. Caius. & §. Lucius. hoc verum. nisi vbi expresse medium esset distinctum a dispositione cuiuslibet extremorum, vt in tributario, vt in prin. glo. vel diuersis respectib. adsumeret vtrumque extremorum, vt hic & in fin. gl. si adhuc plenius vis hoc prosequi, vide Cynum C. de procurator. l. iuribus.

Q V A E S T I O. IV.

Hic sub protestatione, ꝙ sequor errorem, de quo nunc dixi super textu, ponam quatuor quæstiones antiquas. Quarũ prima est venerialis vigesimanona, qua quæritur, aliquis electus fuit ad dignitatem, eṗs eo præsente & tacẽte contulit præbendam illius, demum cassatur electio, q̃ritur, an præbendam repetere possit? ¶ Secunda dominicalis. 41. fuit talis, presbyter præsente & non contradicente episcopo votum peregrinationis emisit, quod dũ exequi vellet, episcopus cõtradixit, sed ipse nihilominus iter arripuit, episcopus eo absente ecclesiam contulit alteri. quæritur, an presbyter reuersus illã repetere possit? ¶ Tertia dominical. 78. & Dama. 1. de his, quæ fiunt a prælato. est de episcopo, qui fecit alienationem tacente & non contradicente capitulo, an successor illam reuocare possit? ¶ Quarta quæstio fuit domini mei, quærentis, an religiosus tacente vel patiente suo prælato possit executor esse testamenti, saltẽ in quo multa sunt relicta ad pias causas? ¶ Ad primam allegatur affirmatiue per hanc regulam & quatuor rationes. Secundo, per tres in contrarium. Tertio, soluitur secundum Bartholo. & solutio reprobatur.
4 Primo igitur † sic probatur, quod illam repetat, cum inuitus videatur, qui expresse non consensit, ff. de procuratoribus. filiusfamilias. §. inuitum. Et amplifica hic per hec notata circa medium glo. versicul. item in his. Secundo, hæc res inter alios acta, scilicet inter episcopum & prouisum, electo nocere non debet, supra de re iudica. cap. pe. cum concor. Tertio cum electus non posset in hoc episcopum prohibere. ergo sibi non fit præiudicium. ff. de re iudi. sæpe. circa medium. 11. quæstio. 3. quando. & faciunt hic not. de præsump. nonne. Quarto, cessauit conditio, quæ tacite subintelligebatur. s. si clericus consequeretur dignitatem illam, ad quam fuerat electus. illa ergo cessante, licite repetit præbendam 22. quæst. 2. ne quis. 3. de iur. iur. quemadmodum. vltra hoc facit ista regula. & regula qui tacet. ff. eo. tit. ¶ In contrarium regula, qui tacet, hoc eod. tit. cum concor. ad idem. 58. dist. diaconi. de his, quæ fi. a præ. c. 2. 30. q. 2. puella. C. de la. li. toll. authẽt. ad hoc. melius in authent. de nupt. §. si vero ab initio. de domino, qui sciens ancillam suam nubere libero. studiose tacet, & illius perdit dominium. Secundo, tacẽdo non solum

fo. si cõfirmare vi. de pf. nõne, imo ipso facto † renuotiare, qđ plus est, q̃ si id fieret verbo. de ap. dilecti. de his, quę fi. a ma. par. c. ex ore. illud ergo amplius nõ repetet de trã sa. ex literis. Tertio cũ non prohibuerit, vt poterat, sibi prę iudicauit. ff. de re iud. sępe. §. eo. ti. c. pe. de eo qui permisit sequentem agare, cũ sibi prius id cõpeteret, & qñque plus operatur tacitũ, quam expressum. ff. de procu. filiusfami. §. veterani. C. eo. ti. ita demum. §. eo. li. de iura. calum. c. 1.
5 §. 1. ¶ Soluit † Bartho. Tanc. dixisse, quod iste non poterit præb. repetere, cum videatur eam habuisse pro derelicto: quia potuit contradicere, & non contradixit. hæc solutio
6 † mihi non placet: cum in damnosis vel in onerosis tacere, non est consentire, vt hic in gl. vnde in casu simili dec. dicit, ꝙ debeat assensus accedere, quod denotat actum, non taciturnitatem. de regularibus. beneficium. lib. eod. Item constat, quod beneficia non vacantia concedi non possunt. de conc. præb. c. 1. & per totum. sed qui dicit vacare beneficium, dec mihi ius expressum, alias sibi nõ credam. 15. q. 3. §. cum autem. ver. nec quisquam. Hinc est, ꝙ etiam expresse consentiente prælato electore non possent ipsi alium eligere in eius locum: non sic, si expresse cõsentit collatori, vt conferat. super vet. confirmatus. quo ad terminos quæstionis facit, de insti. cum venissent. vbi non solum tacere, sed etiam loqui verba generalia, nõ nocent archidiacono, qui promouebatur ab archiepiscopo. bene ẽt facit §. eo. li. de præb. si beneficia. per prædicta aũt satis patet responsum ad contraria. ¶ Ad secundam qõnẽ
7 † quatuor rationes inducuntur pro presby. & totidem cõtra. ponitur so. Barth. secundo verior ponitur, quæ distinguit. ¶ Primo igitur arguitur, quod presby. ecclesiam repetere potest: quia tacendo consensit episcopus, per regulam, qui tacet. eo. ti. cum concor. ad id. ff. ad l. Aquil. in l. Aquil. §. quot. & l. scientiam. & 20. q. 2. puella. ergo episcopus suum consensum postea reuocare non potest. ff. de ser. u. rust. præ. per fund. de fil. presby. veniens. de cle. coniu.
8 cum diuersis. 17. q. 4. sunt, qui opes. Secundo, iste † sacerdos, qui lege Dei & spiritu ducebatur ad votum: per l. cõmunem vel publicam, cui priuata præualet, impediri non debuit. 19. q. 2. duæ sunt. de regula. licet. fuit ergo adstrictus vouendo. ergo votum tenebatur implere. 17. q. 1. §. 1. de voto. magnæ. debuit ergo sacerdos potius Deo, quam episcopo obedire. 8. di. qui contra mores. 11. q. 4. nõ semper. & c. Iulia. 15. q. 6. iuratos. nam licet votũ a principio sit voluntarium; eius tamen executio est necessaria. de voto. licet in prin. & c. per tuas. facit ergo sacerdos, quod debuit, & sic puniri non potuit. de condi. c. 2. 32. q. 2. c. vlti-
9 mo. 23. q. 5. c. 1. Tertio, cum de voto † complendo inter epĩscopum & sacerdotem esset controuersia, episcopus non potuit esse iudex in causa sua. C. ne quis ĩ causa sua. l. vna. Quarto, dato quod sacerdos ex iusta cã abesset, citandus esset; & si nescitur, vbi sit, tunc citationis edictum poni debet apud ecclesiam. & postea per 6. menses expectari. & alter priuari non debet. de cle. non resi. ea tuæ. ergo multo fortius debuit hoc in isto seruari; quia ea iusta cã aberat, per quod concluditur, quod beneficium suum recu-
10 peret. ¶ In † contrarium, clericus sine episcopi licentia peregrinari non debet, nec peregrinans sine eius literis recipi. 71. di. c. vlt. de conse. di. 5. non oportet. de voto. ma gnæ. vltra medi. multo minus, eo contradicente. de hom. Petrus. de simo. sicut. & per hoc sit responsum ad secundũ argomentum; quia non dicitur lege Dei, qui contra legẽ Dei agit. de renun. in fi. ver. sed dices. Cum ergo episcopo contradicente recessit, contumax fuit. 11. q. 3. certum. sine noua ergo citatione, ea quo contumacia cõstabat, manifeste priuari potuit ecclesia. de offi. dele. consuluit. & de do. & contu. eum, qui. §. eo. lib. Secundo, licet propter obe
11 dientiam † malum fieri non debeat; tamen debet bonum quandoque intermitti. 11. q. 3. quid ergo. ff. de re mili. l. 4. § in bello. & §. de tem. or. ad aures. vbi de hoc, maxime qa inobedientia comparatur hæresi. 8. quæstio. 3. sciendum.

non potuit ergo dolo carere nõ parens imperio magistratus. ff. eo. ti. non põt. ff. si quis ius di. non ob. l. vna. nec debuit ista sibi ius dicere in cã sua, vt §. Tertio, cum in voto, & iure superioris auctoritas dicatur excepta. 22. q. 2. beatus. 27. q. 2. §. cum ergo. de voto. no. de iureiu. veniẽtes. nõ dr̃ votum deserere, ea iusta cã non implens. ff. qui satis. co. l. si. de iureio. peruenit. de voto. c. 1. peccauit iste sacerdos non parendo epõ, per cuius præceptum excusabatur ab executione voti. Quarto, contra sacerdotem inducit hæc regula: cum eps tacendo non consenserit, vt hic. & in con cor. potissime: quia absentia clericorum ab ecclesijs est iuri inimica, & ecclesijs onerosa. de cle. non resi. per totum. & per hoc sit responsum ad allegata in prin. Soluendo di
12 cit Bart. cum Tan. ꝙ eps tacendo † sibi fecit prejudicium, nec debet vltra cõtradicere, nisi noua causa interueniat. hæc solutio non sufficiens est ad qõnem, quia principaliter quærebatur, an sacerdos repetere possit ecclesiam, nisi dicamus, ꝙ soluens hoc intellexit. s. sacerdotem nõ posse priuari per epm, qui tacuit in emissiõne voti. & fateor, ꝙ inhoneste facit eps, qui tunc tacuit sine noua causa resistendo. tum quia inhonestius facit sacerdos eo contradicente itinerando, per superius allegata. Secundo remanet qõ dubia, quam soluendo dicit, ꝙ episcopus illum priuare non potuit. Hæc solutio, ꝙ ille peregrinando se absentauit, & eo contradicente simpliciter, sed si monuisset eum, quòd se non absentaret sub pœna priuationis, cui monitioni nõ parens se absentasset, non puto, ꝙ taciturnitas epi excuset a pœna, etiam si expresse consensisset, non vĩ, ꝙ eo inuito votum perficere posse. 33. q. 5. manifestum. & c. noluit. Posset enim aliquid episcopus occultans nouiter sciuisse, propter quod peregrinatio non expedit, etiam saluti voẽtis. facit de temp. or. ad aures. fortius ergo in terminis quæstionis, si presbyter ante iter sic monitus non paruisset. ecclesiam, qua priuatus fuisset, non repeteret. vbi vero episcopus simpliciter contradixisset, vel vetuisset, sed talẽ monitionem & fulminationem non fecisset, dico priuationem fieri non potuisse propter absentiam, vel non residẽtiam, etiam ex iniusta causa, nisi vt dictum est, in fi. primę partis, quare presbyter rediens illam iuste repeteret, con
13 trariorum responsio § patuit. ¶ † Ad tertiam qõnem allegantur tres rationes pro successore, & quatuor cõtra. Tertio datur solutio, quę roboratur, & contrarijs respõdetur. Primo igitur probatur, taciturnitatem, vel patientiam nõ sufficere, cum in alienatione rei ecclesiasticæ nõ debeant clerici consentire. 10. q. 2. hoc ius. & 12. q. 2. alienationes. & nisi interueniat expressa subscriptio clericorum, ipso iu. nulla est alienatio, etiam si in casu licito fuerit facta, vt ibi. ea. q. sine exceptione. & de his, quę fi. a præ. c. 1. Ex quo ergo alienatio fuit illicita, successor illam reuocabit. 12. q. 2. si quos de seruis. cit. fi. Nec ob. pœna apposita. de præc. c. 2. & quod plus est, qualibet persona ecclesiæ, & ipse idẽ, qui alienauit, hoc põt, probatur primũ. 12. q. 2. nõ liceat. in fi. §. de re. ec. non ali. si quis. & 35. q. 9. quod quis. & de cle. nosti. nec iuuabit pręscriptio possessorem tẽpore ipsius male alienantis. 16. q. 3. si sacerdotes. C. de præscri. 16. tẽp. auct. malæ fidei. & facit regula. eo. tit. qui contra iura. cum cõcor. Scđo, inducitur hæc regula, & iura quæ allegãt gl. quę probant, ꝙ taciturnitas pro contradictione hr̃. Tertio adducitur regula delictum. hoc eo. tit. ad probandum, ꝙ etiam si canonici, consensissent, nõ debet nocere ecclesię, quin superior saltem reuocet, de cle. coniu. diuersis. nam per restitu. in inte. reuocatur propter læsionem enormem, etiam contractus, qui ipso iure tenet, de resti. in inte. ca. x.
14 ¶ In cõtrarium † alle. taciturnitatem & patientiã canonicorũ, hr̃i pro consensu per reg̃lam, qui tacet. cũ cõcor. & cũ his, quas ad hanc partem in proximis qõnibus allegaui. Secundo vero quia accusat, ꝙ potuit impugnare. 83. dist. error. & grauiter puniendi sunt clerici, qui tanto tempo-
15 re tacuerunt. 2. q. 7. quapropter. Tertio si minor † rem vendat sine decreto, inutilis est alienatio, quæ tamen sola tã-

citurnitate confirmatur C, si maior factus sine decreta.l,
si quando. Item sola taciturnitate matrimonium confir-
matur.§,eod.lib.de despon. impu.c,vno.ff.de ri,nup.mi-
nnrem.multo fortius venditio. Quarto, pro hac parte vi-
detur textus, vel casus decre. secundæ, de his, quæ fiunt
16 a præla. ¶ Soluunt Dama.& Bartho.alienationem † non
valuisse,& sic renocandam esse per ca. sine exceptione.&
secundum Da,decret,2,de his,quæ fi.a præla.loqnitur de
collatione decimarum,;nomine beneficij personaliter fa-
cta, vbi sufficit patientia. vnde dixit Bar,illam intelligi de
concessione facta causa pietatis, vel de re minima, vel ad
certum factum, vel ad certum tempus,& vide quod no.in
s.& 3,gl,& quod super eis dixi.eod,tit. cum nos. super fi,
glo.vlt,per quæ patet,quod vera est huius quæstionis so-
lutio, quòd necessario concluditur ex præcedenti tracta-
tu, qui necessarius est in alienatione perpetua.§.eod.li.de
re.ec.nõ alie.dudum.ex quo sequitur, taciturnitatem, vel
patientiam non sufficere,& sic responsum fit ad primum.
secundum concedatur, in l.si quando.& l.minorē.& dec,
vnica. allegatis in contrarium cessauit impedimentũ æta
tis: quia minor lapsu temporis factus est maior: hic du-
rat causa impediens: quia temporis lapsus non mutat sta
turum ecclesiæ. ¶ In quarta quæstione domini mei breui
ter: quia non dubia, allegatur negatiue,& affirmatiue da
tur solutio, quæ reprobatur,& contrarijs respondetur. Et
quod non possit exequi, inducebat, quod prohibetur se-
cularibus procurationibus vel actibus se immiscere. 86,
distin. peruenit. nec mirum: quia etiam spiritualia exer-
cere prohibentur, vt puta baptizare, & pœnitentiam da-
re.16.q.1,c.1.& 2.monachus.& reputatur mortuus.ea.q.
placuit.2.prohibentur claustrum exire.ne cler,vel mona.
non mirum, ergo prohiberi debet ab executione. ¶ In cõ
trarium: quia possunt misericordiæ opera exercere & mi
serabilium personarum curam & tutelam recipere, vt præ
alleg c.peruenit,& conducunt terras ad laborandum . de
decimis. dilecti.& propter vrgentes necessitates possunt
tractare seculares actiones. 16,q.1.qui vere.& abbate im-
petrante se immiscent secularibus actibus. de postul.cap,
secundo.& præficiũtur secularibus ecclesijs.55.distinctio
ne. priscis. ergo & pias voluntates exequi poterunt, cum
nihil sit, quod tantum debeatur hominibus &c. de sacro
san,eccl.l.1.facis decreta.tua.de testamentis. ¶ Soluebat,
quod etiam de tacita voluntate abbatis poterat exercere
prædicta eo contradicente, no.de postulan,c.secundo.ff,
de re mili.l.tertia.§.in bello. Secunda pars solutionis ve-
ra: sed de illa non quærebatur, sed de prima: quia taci-
turnitas. vel patientia prælati hoc casu non sufficit: cum
enim religiosus velle, vel nolle non habeat, omnis talis a-
ctus, quem aggreditur ante licentiam, est illicitus, & per il
lum frangitur obedientia, & abdicatio propriæ volunta-
tis. facit clemen.de procuratorib. religiosus, & quod ibi
nota.in glo.repete. Patientia igitur non posset illum face-
re licitum. vnde requiritur, quod super hoc prius petatur,
& obtineatur licentia: vt patet supra eodem lib,de testa-
men.c.2.r,responso.& in clemen. eodem titu.c.1. vbi etiã
17 dixi in glo. reprobatum. Et ibi etiam † notaui, an licentiã
datam possit prælatus reuocare. & in gl. sequenti vide de
fratribus minoribus, qui ad executiones hodie non licen
tiantur. Ad ca. peruenit.& c.dilecti.responde, vt in eis no
ta,c.qui vero. loquitur, cum id fit episcopo iubente. Ad
cap. priscis. respondeo, quod priuilegiatum est in hoc offi
cium prædicandi. de statu mo. quod Dei timorem. & ibi
etiam in transitu, imo etiam in consensu requiritur abba-
tis licentia.eod.lib. de ele.si religiosus.

REGVLAE DIGESTORVM
huius literæ I. sunt hæ.

Paulus. *Lex* *V.*

In negotijs cõtrahendis alia causa habita est furiosorum: alia eorum, qui fari possunt: quamuis actum rei non intelligant. Nam furiosus nullum negotium contrahere potest: pupillus omnia negotia tutore auctore agere potest.

Pomponius. *Lex* VII.

Ius nostrum non patitur eundem in paganis,& testato,& intestato decessisse, earumque rerum naturaliter inter se pugna est, vt quis testatus & intestatus decedat.

Idem. *Lex* VIII.

Iura sanguinis nullo iure ciuili dirimi possunt.

Idem. *Lex* XI.

Id, quod nostrum est, sine facto nostro ad alium transire non potest.

Paulus. *Lex* XII.

In testamentis plenius voluntas testantium interpretatur.

Pomponius. *Lex* XIV.

In omnibus obligationibus, in quibus dies non apponitur, præsenti die debetur.

Paulus. *Lex* XVI.

Imaginaria venditio non est pretio accedente.

Vlpianus. *Lex* XXIII.

In personam seruilem nulla cadit obligatio. Generaliter probandum est, vbicunque in bonæ fidei iudicijs confertur in arbitrium domini, vel proc. eius cõditio, pro boni viri arbitrio hoc habendum esse.

Pomponius. *Lex* XXXIV.

In eo, quod vel is, qui petit, vel is a quo petitur, lucri petiturus est, durior est causa petitoris.

Idem. *Lex* XL.

In omnibus causis pro facto accipitur id, in quo quis aliũ perhorrescit, quo minus fiat.

Vlpianus. *Lex* LXIX.

In omnibus causis id obseruatur, vt vbi personæ conditio locum facit beneficio, ibi deficiente ea beneficiũ quoque deficiat. vbi vero genus actionis id desiderat, ibi (ad quemuis persecutio eius deuenerit) non deficiet ratio auxilij.

Paulus. *Lex* LXX.

Inuito beneficium non datur.

Papinianus. *Lex* LXXVII.

In totum, omnia, quę animi destinatione agenda sunt, nõ nisi vera & certa scientia perfici possunt.

Papinianus. *Lex* VIII.

In toto iure. vide in regula, generi.

Paulus. *Lex* LXXXVI.

In ambiguis pro dotibus respondere melius est. non est nouum. vide in regula, factum. Quoties æquitatem, desiderij naturalis ratio aut dubitatio iur. mutantur, iustis decretis res temperanda est.

Idem. *Lex* XCI.

In omnibus quidem, maxime tamen in iure æquitas spectanda est.

Metianus. *Lex* XCVII.

In ambiguis orationibus maxime sententia spectanda est eius, qui eas protulisset.

Paulus. *Lex* CXI.

In eo, quod plus est, semper inest & minus.

¶ Nemo alienæ rei expromissor idoneus videtur, nisi cũ satisdatione. Pupillus pati posse non intelligitur. Vbi verba coniuncta non sunt, sufficit alterutrum esse factum. Mulieribus tunc succurrendum est, cum defenduntur, non vt facilius calumnientur.

Paulus. *Lex* CXV.

In obscuris inspic. vide in regula, inspicimus.

Vlpianus. *Lex* CXXII.

In iure ciuili, vide in regula, cum constat.

Vlpianus. *Lex* CXXX.

Is damnũ dat, qui iubet dare. eius vero nulla culpa est, cui parere necesse sit. Quod pẽdet non est pro eo, quasi sit.

Idem.

Idem. *Lex* *CXXXV.*

In contrahenda venditione: vide in regula: contra eum.

Vlpianus. *Lex* *LXXIV.*

In condemnatione personarum, quæ in id, quod facere possunt, damnantur, non totum, quod habeant, extorquendum est, sed & ipsarum ratio habenda est, ne egeant. Cum verbum restituas, in lege inuenitur, & si non specialiter de fructibus additum sit: tamen etiam fructus sunt restituendi. Vnicuique sua mora nocet, quod & in duobus reis promittendi obseruatur. Dolo facit, qui petit, quod restiturus est.

Vlpianus. *Lex* *CXXXVI.*

In omnibus officijs quæ fieri per liberas personas leges desiderant, seruus interuenire non potest. Non debeo melioris conditionis esse, quam auctor meus, a quo in me ius transit.

Paulus. *Lex* *CXL.*

In obscura voluntate manumittentis fauendum est libertati.

Marcellus. *Lex* *CXLV.*

Impossibilium nulla est obligatio.

Paulus. *Lex* *CLXXI.*

In pari causa. vide in regula: in pari.

Caius. *Lex* *CLXXIV.*

Imperitia culpæ adnumeratur.

Vlpianus. *Lex* *CXCVIII.*

Inuitus nemo cogitur defendere rem, de qua agitur. Cui damus actionem, eidem exceptionem: multo magis, quis dixerit.

Cum quis in locum alicuius successerit, non est æquum ei nocere hoc, quod aduersus eum non nocuit, in cuius locum successit. Plerunque emptoris eadem causa debet esse circa petendum ac defendendum, quæ fuit auctoris. Quod cuique præstatur, inuito non tribuitur.

Vlpianus. *Lex* *CCVI*

Iure naturæ æquum est, neminem cum alterius detrimento & iniuria fieri locupletiorem.

S V M M A R I V M.

1 *Iactura large sumitur. Et vnde dicatur.*
2 *Et disiuncta, ponitur pro coniuncta.*
3 *Sequestratio quid. Et vnde dicatur.*
Omnis idem sequester est depositarius, non econtra. Et sequestrationis vsus. num. 5. & 10.
4 *Contractus a principio voluntarius est, sed post necessarius. Et quid de sequestro.*
6 *Sequestratio fit iudicis officio quadrupliciter. & num. 7.*
8 *Ad sequestrationem an admitti debeat, qui ad possessionem potiora iura habet. & num. 11.*
9 *Sequestratio subsidiaria.*
12 *Sequestratio est minor pœna missione in possessionem.*
13 *Sequestratio per iudicem qualiter fiat, etiam ad partis instãtiam. Et quid in negotio appellationis ante executionem.*
14 *Sequestratio quando non sit possibilis.*

R E G V L A XLIX.

1 Locupletari. [Iactura] large † sumitur pro omni damno: de pœn. suam. tamen stricte dicitur a iacio iacis, pro iactura, quæ fit pro exoneranda naue tempore periculi, de qua ff. ad legem Rhod. de iac. Et iacientes non habent res pro derelictis. eodem titu. qui leuandæ, quare hi ad quos peruenerunt, illas restituere tenentur, ne locupletentur cum aliena iactura. ¶ Prima glo. dicit, vnde sumpta, & ponit exempla. secundo, ponit quatuor casus: quibus fallit, rationem reddens & exponens hic disiunctam pro coniuncta. ¶ Tertio alleg. concor. signat contraria, & soluit, & regulam exponit de enormi iactura.

¶ In prima glo. ibi [iure naturæ] ver. æquum est. neminem cum alterius detrimento, & iniuria fieri locupletiorem: & ibi [si quis presby.] vbi ecclesia presbytero non succedit in his, quæ scripta erant censibus, iur. patronatus, vel curæ: & ibi [re aliena] ad quas non datur actio: licet possidenti detur exceptio doli. hoc vult l. Paulus, & ibi, l. penultima. Institu. legatum, fideicommissum,
2 libertas, vel tutela sic relicta, ille vel ille, vtrique † debetur, & disiuncta ponitur pro coniuncta. & ibi [fistulam.] si assiduus est vsus balnei, vt per humorem vicino noceat, prohiberi potest. & ibi [l. vltima.] in fine. non licet vicino ædificare sic, quod necessarium ventum areæ ad secernendos fructus a paleis auferat. & ibi [§. vltimo.] si per puteum, quem in meo feci, venæ tui putei sint præcisę, non per hoc teneor damni infecti. & ibi [Proculus] ex stipulatione damni infecti tibi non tenetur is, qui aliquid fecit in suo: licet per id tibi consuetum commodum auferat. & ibi [§. denique.] non licet mihi in fundo meo facere animo nocendi, quod fundo vicino noceat. & ibi [l. quoties.] per rescriptum iudicis peti potest dilatio, non remissio debiti. ¶ In 1. glo. ibi [& vsucapionibus] vt dicit Ioan. mon. hic, ne rerum dominia sint in incerto. ff. de vsuca. l. prima. vt sit finis litium. ff. pro suo. l. fi. & ob puniendam desidiam dominorum. C. de an ex. l. fi. in fi. supra de præscrip. vigilanti. & ibi. [contractibus] dicit hic Dy. se credere de æquitate cano. quod vbi sciens se nõ numerasse, recipit confessionem, exceptio non numeratæ pecunię non excludatur biennio, per regulam. possessor, sup. eod. de hoc plene scripsi post Host. š. de sol. c. fi. & ibi [iniuria] idem Accur. in prædictis tribus, vel quatuor casibus. Et idem Dyn. per modum obiectionum. & ibi cautius dicebat propter hoc Dy. quod regula iuris ciuilis propter copulam ponebat vnũ casum. Ista videtur ponere duos propter disiunctam. Ad primum alle. ff. de condi. & de. l. cum pupillus. §. disiunctiuæ. ad secundum. eo. tit. si hæredi plures. Et sciendum, quod Ioan. mon. exquirens causam ponendi tractatum sequestrationum. dicit ad euitandas iacturas quandoque inuentas sequestrationes, vt patet ex notatis supra de seqnest. pos. c. penult. Quare volens de illis tractare, dicit diuisionem earum præmittendam: per quam res sit lucidior. ff. de dol. ex. l. 1. Verba cuius ponam ad literã, repetito quod dixi in regula: in generali. in prin:
3 tractatus protestationum. Dicit † ergo, quod sequestratio est rei, quæ in controuersiam deducitur, consensu contestãtium apud tertium depositio. ff. depo. l. licet. & l. apud. in princip. & §. fina. & iste tertius sequester vocatur a sequendo: quia vterque de contendentibus fidem ipsius sequitur, dictis iuribus. & ff. de verborum signifi. a. sequester. Est enim omnis sequester depositarius: non ecõtra. Nam licet plures possent deponere apud vnum, tamen sequestrum non nisi plures deponere possunt: & tunc quilibet deponit insolidum, vt in d. l. licet. & l. ei, apud. Et iste depositarius sequester tantum habet potestatis, quãtum conuentio deponentium sequestro tribuit, vt in d. l. ei, apud. §. fi. Nec mirum, cum hic sit contractus depositi, qui sicut cæteri contractus ex conuentione legem recipit. ff. deposi. l. 1. §. si conuenerit. sic est in omni deposito. Est tamen differentia huius depositi ad alia, quia in alijs depositarius non possidet; sed possidet hic. si sit actum. & tunc neutra partium potest se iuuare possessione contra alios quoad actum vsucapionis: cum iam sit interruptum. Sed si nihil sit actum expresse possessio proderit victo contra alios; sed vnus contra alterum de illa possessione non poterit se iuuare. Sequestrum, cum ipsis deponentibus sit inutilis inter se, sed quo ad alios proficit victori. & est ratio; quia certantes de re, deponentes eandem penes sequestrum, fidem eius sequuntur. vnde hoc pendente vnus contra alterum iuuari de possessione nequit; sed contra illos sic; cum quo ad alios victor liberas ædes habeat. ff. si ser. ven. l. loci corpus. §. competit. sic

intelligo, ff. de acquiren. pos. interesse puto. & dicta l. licet.
& isto casu sequestratio non est prohibita, sed iur. appro-
4 bata. siue contractus † legitimus, & est voluntaria princ.
sicut cæteri approbati contractus. C. de actio. & obl. sicut,
sed ex quo conuentum est, recedere non licet, nec quo ad
partes contrahentes; nec quo ad certum sequestrum reci
piendum, nisi ex causa: vt d. l. ei, §. si velit. & qua actione
agatur hoc casu, notatur in d. l. licet. alia autem sequestra
tio fit iudicis potestate, & hoc contingit dupliciter. Aut
fit de re non contentiosa, hoc dupliciter. Aut est ad iuris
5 sui conseruationem; aut oneris † euitationem. Exemplum
de primo, vt puta, plures sunt hæredes, quorum quilibet
recognoscit hæreditatem, vult tamen quilibet ius suũ in
possetum præseuerare, sicut in tabulis testamẽti, & in cau
tionibus seu alijs ipsis hæredibus communibus, tũc si ius
istos non concordat, seu si prædicti conuenire non possũt,
fit sequestratio. ff. fami. erciscun. l. cæteræ. §. si. & l. sequen.
ff. de fi. instrum. l. fi. exemplum de secundo, vt C. de vsur.
acceptam. ff. eod. tit. debitor, & istis casibus sequestratio
est rei liquidæ sui iuris tuendi, seu oneris euitandi gratia
depositio. Si vero fit de re contentiosa, tunc sequestratio
est rei possessæ seu detentæ aut fructuum eius, quæ in con-
trouersia vertitur a possessore seu detinente iudi. officio
ex causa separatio, & penes alium depositio. & hoc casu
sequestratio dicitur a sequestrando, quod est idem in vna
significatione, quod separare præsertim certantes seu pa-
cificare. & ex primo bene gesto sequitur pacificatio, & si
non simpliciter, saltem ad tempus seu quo ad aliud, & di
ctis modis omnibus sequester est, qui certantibus medius
interuenit secundum Isido. Primo casu ex partium cõuen
tione. Secundo ex iudi. auctoritate. & primum magis ap-
probo; cum non sit necessaria regulariter iudicis aucto-
ritas, nisi partes concordent, argumen. ff. de no. ope. l. 1. §.
6 & post operis. & hæc sequestratio iudi. officio † fit qua-
druppliciter; aut mero officio præsidẽtis, aut mercenario,
aut petitione sequestri, aut alterius partis. Verbigratia.
Primo casu, vt si præses videt aliquos ad arma & rixas ve
nire, quos potest sua iurisdictione compescere; vt ff. de v-
sufruct. æquissimum. dicere debet superior, vt aliquibus
locis fit, recipio hanc contentionem in manu mea; & rem
custodiri faciam. & coram me veniatis, ius vestrum pro-
secuturi. hoc fit in Normania in iudicio restitutorio, in
quo iudex fundum, de cuius restitutione agitur, manda-
to suo facit coli; & restituit fructus obtinenti, ne isti con
tendentes ad arma prosiliant, quod sæpe contingit in istis
spoliationibus, & sic sequestratio mero iud. officio incum
bit; cum iudex subditos videt ad arma paratos, neutra
partium curante componere, seu iudicem adire. Secundo
7 † modo, vt pote, quia illud officium est mercenarium seu
deseruit, & tunc si illud seruitium est debitum, propter il
lud potest fieri sequestratio. verbigratia, aliquis benefi-
ciatus non vult seruire beneficio; præsidens sic habet cu-
rare beneficium, quod eius officium non negligatur, tunc
quantumcunque appellet beneficiatus, fructus poterunt
sequestrari quo ad hoc, vt beneficium saltem officietur,
sup. de appellatio. peruenit. Exemplum, quod poni po-
test. C. qui. ad lib. procla. non licet. l. 3. C. de asse. tol. l. 1. §.
super peculio, quibus iuribus videtur, quod si duo conten
dunt de beneficio, quorum nullus fuit possessor pacifice
fructus poterunt sequestrari; cum dictum beneficium
non duos ministros, sed vnum debeat obtinere, saltem
quousque contentio sopiatur; argumen. sup. de rescrip.
cum contingit. argumen. ff. depo. l. 1. §. a priuile. Nec mi-
rum; nam iudex videt, quod duo dicunt se habere digni-
tatem, de qua agitur, insolidum, in qua ius creari non po
test ex possessione, sed ex canonica institutione. ff. de decu.
& sup. eod. c. 1. nec ista dignitas duos sponsos habere de-
bet, nec ista dignitas interim debet inofficiosa remanere
fructus tam ad officium faciendum, quam ad obseruan-
dũ ipsos fructus ei, qui obtinebit, iudicis officio poterunt

sequestrari; argumen. iurium prædictorum. & ff. de tab.
ex. l. fi. ff. vt leg. no. cau. postquam. §. 1. Et est ratio ad præ-
missa; quia quandocunque aspicit iudex onus imminere
alicui, & illud non facit, ille, cui incumbit, vt decet, præ-
ses debet vocare illum, cui dictum onus incumbit, quod
si ipse non fecit, debet fieri sequestratio, vt est casus. ff. so-
luto matrimo. si cum dotem. §. si autem. supra de do. post
diuor. restitu. per vestras, & hæc est ratio decre. prællég.
peruenit. & hoc credo indubitatum in beneficiali. vbi an
te possessionem alterius pacificam apparet controuersia
in limine prouisionis faciendæ, vel factæ. ẽ. de iure patro.
c. 1. 2. & 3. sic etiam dicerem in contractu. & sic intelligo.
11. q. 1. c. quia res. ibi enim habet prouidere prætor, & pro
pter quietem partium, vt onera rei incumbentia cõpleao
tur: & res recte gubernetur. Ex quibus colligo, quod iudi.
officium mercenarium deseruit sequestrationi faciendæ,
aut propter onus rei incumbens, quod non completur,
vt dictum est, seu rei concessæ ad vsum, & sic loquitur de-
cre. peruenit. & sup. sol. mat. si cum dotem. §. si autem. ẽ.
de sequestratione. cap. 2. Aut istud officium deseruit se-
questrationi ex qualitate personarum concertantium. &
quando qualitas personarum est talis, quod facti natura
inducit incompatibilitatem, tunc prouidet partibus per
cautionem. i. per cautelam sequestrationis, vt dicit gl. pro
uidere. verbigratia. P. est liber, est tamen alter in possessio
ne seruitutis ipsius P. proclamat P. in libertatem, multæ res
sunt apud P. quarum aliquas confitetur P. acquisitas ex
re possessoris, aut opera ipsius P. istæ statim debent resti-
tui possessori. aliæ quæ ex donatione vel legato proueni-
unt ipsi P. detecta libertate ipsius debent adsignari. Sed
interim, cum dubitatur de aliquibus rebus, an sic sint ac-
quisita, tunc cautela sequestrationis est adhibenda. Sic
loquitur C. quibus ad libe. procla. nõ licet. l. 3. & de asse.
tol. l. prima. §. super peculio. nam in dictis iuribus incom-
patibilitas facti ad personas inducit, & d. casibus est ne-
cessaria sequestratio necessaria, & hoc intelligo, vbi pos-
sessor cauere non poterat, C. de ordine cognitionis. l. fin.
Sed cum qualitas vnius personæ hic induceret, & tunc pe-
teret fieri ab alia parte per iudicem. Sic esset casualis seu
specialis contra regulam, vt iam dicam, & credo, quod quan
do contenditur super iudicio vniuersali, quod est triplex,
vel quasi; sicut est, vbi contenditur de beneficio, vt no. ẽ.
de libel. ob. c. 1. citius inducitur sequestratio, quam in iu-
dicio singulari, quo peto meum, vel mihi debitum, vt al-
sero agendo. vnde iura inducentia sequestrationem faciẽ
dam loquuntur multum in iudicio vniuersali, vel quasi,
vt ff. de tabu. exhi. l. fina. de collatio. bono. l. prima. C. de as
se. tollen. l. prima. §. super peculio. C. quibus ad lib. procla
ma. non lic. l. 3. & est ratio, vbi ago contra P. ad certã rem,
ibi contenditur de eo, quod alter tenet, vel de quo est præ
sumptio reum se ad hoc non ligatum, vbi ad hoc probe-
tur, vt iam dicam; sed vbi contenditur super vniuersitate,
vel ubi non est præsumptio pro detinente tam efficax, si-
cut est in præcepto prædicto casu, cum possidens vniuer-
sa singula non possideat. ff. de acquirenda posses. qui vni-
8 uersas. in princip. Item, ex æquitate † dictorum iurium
dicerem, quod si duo contenderent de vno beneficio, &
ubi potiora iura apparerent pro uno quam pro alio, ille
qui offert iura potiora, esset in possessione tenendus, uel
mittendus, arg. C. de edi. di. Adria. tol. l. fi. quo casu si iste
peteret sequestrationem fieri, deberet audiri; cum enim
admittendus sit ad plus, ut ad possessionem magis ergo
ad sequestrationem. Si autem fiat sequestratio tertio mo-
do hoc est, petitione sequestri, dic ut ff. deposi. l. ei, apud.
§. si uelit. Si aũt fiat quarto mõ, s. ad petitionem partis per
judicẽ, hic pẽdẽt leges, & prophetæ, & hic distingue. Aut
petitur sequestratio pẽdẽte principali negotio, aut pẽden
te negotio ap. ab executore interiectæ. Primo casu dupli-
citer, aut procedit a parte cõtra partẽ præsentẽ, aut a parte in
partis cõtumaciã. Primo casu dupl'r; aut cõtẽditur super

re, de

re, de qua est magis præsumptio pro reo: verbi gratia, pe
to rem ex aliquo contractu, ius præsumit re non ligatum,
nisi proberis ligatus: quo casu sequestrationis necessitas
conquiescit: & est io isto casu inhibita. nam primo debet
debitor conuinci: & tunc demum ad solutionem constrin
gi. C. de prohi. se. l. vna. C. de act. & ob. negantes. & de iu.
fis. l. fi. lib. 10. idem dico, si res est talis, cuius possessio in-
differenter cadat inter eos, qui contendunt. verbi gratia:
habere fundum ita cadit in me, sicut in Petro. Ago contra
Pe. ad fundum: quia Pe. eo ipso quòd possessor, plus ha-
bet, quam ego. Instit. de interdict. §. commodum. C. de rei
vendi. l. res alienas. nunquam principali pendente nego-
tio debet fieri sequestratio, sic loquitur decret. 1. de seque
stratio. & ff. de rei vendi. vtique. verum vbi dicta præsum-
ptio vinceretur aliqua æquitate: vt supra. de sponsa. cum
locum. & de restitutione spolia. literas. ff. de offic. præsid.
senatus. tunc iudicis officio esset sequestratio permissa. Si
iudicis æquitate suadente videretur: vt expressum est in
dictis iuribus. & ff. qui satisdare cogantur, si fideiussor. §.
fina. & hic sunt casus speciales contra regulam ibi: cum
suspicio, quæ habetur contra reum, vt prouideatur parti
agenti, inducit sequestrationem, vnde cum intersit iudi-
cis, ne iudicium sit elusorium. ff. ne quid in loco publi. l. fi-
na. habet iudex prouidere, & tam in principali, quam in
fructibus. Cautela conueniens præstetur in re mobili: vt
dicta lege si fideiussor. & pari æquitate idem est in fructi-
bus rei immobilis. vnde † si reus non possit cauere iudici,
æquum videbitur, vt fiat sequestratio: nam cum aliquid
incumbit in iudicijs, & iudex non potest facere, vt ius præ
cipit, debet prouidere, vt potest. C. de assert. tol. l. prima.
§. si vero te vera. & ff. de collatio. bono. l. 1. §. si super. & hoc
casu sequestratio est subsidiaria. & sic loquitur. C. de ag.
& censit. liribus. libro 11. Est ergo regulare, vt quando
aliquid incumbit alicui, & ille onus annexum non im-
plet, sed abutitur, iudex ex officio habet prouidere. ver-
bi gratia, Petrus est missus in possessionem rei petitæ cau
sa rei seruandæ. iste non facit fructus suos, si illos consu-
mat, iudex habet prouidere super hoc, vt sequestrentur:
vt supra de sequestratione. capitu. secundo, & dicta de-
cretali. per vestras. & §. prædict. sinautem. & hoc fieri de
bet cum causæ cognitione: nam cum nedum possessor,
sed & in possessione existens, non sit a possessione seu de-
tentione sine causæ cognitione amouendus: vt supra de
simonia. querelam. C. si per vim vel alio modo. l. fina. In
prædictis versatur causæ cognitio, & est expressum in di-
cta decretali secunda. de sequestratio. Si autem proce-
datur in contumaciam, hoc est dupliciter. Aut est cau-
sa, in qua potest procedi ad missionem in possessionem
aut non. Sed si non: vt quia agitur de beneficio, vt be
neficium, quo casu non habet locum missio in possessio-
nem, supra hoc titulo, de eo, q mittit. in possessio. capitulo
a Stor. & hoc casu fieri potest sequestratio. sic loquitur
decreta. expressa supra de præscriptionibus. olim. nam
cum missio in hoc casu cessaret, id, quod erat illis simi-
lius, vt vicinius debuit fieri. vnde quod gloss. dicit ibi,
quod male facta fuit sequestratio, male dicit: cum eadem
decreta. prosequatur factum sequestrationis: quod non
faceret, si indebite facta fuisset, vt apparet ex textu dictæ
decreta. mihi Ioanni Andreæ hoc non apparet. Si ve-
ro est causa, in qua possit procedi ad missionem in pos-
sessionem: tunc cum sit via ordinaria de mittendo in pos-
sessionem, tunc illa regulariter est seruanda. C. vbi in rem
actio. l. secunda. in fine. intuitu tamen religionis dicũt ali-
qui, quod iudex ad sequestrationem potest procedere a-
lia iusta causa: & sic intelligunt de dolo, & contumacia.
c. 2. Sed hoc casu dicerem, cum reus est contumax, sua cõ-
tumacia de iure est punienda: & hoc est necessarium aut
in re, de qua contenditur, aut in persona. In persona, vbi
in re non potest. ĩ. vt lit. contest. c. tuæ. In re dupliciter, vt
10 † est præmissum. nam vbi missio non est possibilis, tunc
excommunicatio, aut sequestratio est necessaria, nec ali-
qua punitio contumaciæ iur. est vicinior missioni in pos-
sessionem ipsa sequestratione, quæ se habet ad missio-
nem in possessionem vt excedens & excessum. Nam con-
tumaci est magis luctuosum, quòd aduersarius sit in pos-
sessione, & ipsum contumacem tædio afficit: quam si
apud bonum virum res esset ad custodiendum deposita
per iudicem, argumento C. de bo. quæ lib. cum oportet.
plus tamen recedetur a re per sequestrationem factã pro-
pter contumaciam quam in missione in possessionem,
& secundum hos respectus, vel alios dici potest, quando-
que plus est, quandoque minus missio in possessionem re
spectu sequestrationis. vide, quod ibi dixi super ver. re-
ligionis. & super 3. glo. & propter respectum aliquem di-
ctum est in d. c. factam sequestrationem intuitu religionis:
nam magis competit religioso litigãti quòd fiat sequestra
tio, quam in possessionem missio, quæ est ad afficiendum
tædio contumacem, quod non cadit. hoc est, cadere non
11 habet in religio. & isto casu, quo fieri † posset missio in
possessionem, posset fieri sequestratio. regularius tamen
hoc casu ponam remissionem, cum hoc sit ordinarium. ĩ.
vt lite non contest. quoniam. §. in alijs. iudex tamen cuius
officium est latissimum. ff. de iurisdictio. omnium iudi. l.
s. debet attendere, qua via reus contumax magis adstrin-
gi valeat, vt suam contumaciam agnoscat: & illam pur-
get. Item, illam viam exequatur, siue excommunicando,
siue mittendo in possessionem, siue sequestrando, cum. n.
contumacia quandoque damno litis coerceatur. ff. de re
iudica. contumacia. C. de ingenu. manumis. diffamari. sup.
de probatio. licet. circa princi. multo magis punire iudex
poterit contumacem per sequestrationem. Iudex enim pœ
nali iudicio potest iurisdictionem suam defendere. ff. si
quis ius dicen. non obtemperauer. l. prima. inter quæ pœ-
nalia iudicia sequestrationis pœna continetur. Et dico,
12 quod sequestratio † est minor pœna missione in possessio
nem: vt dicta decre. de dolo & contu. nam ex missione
potest fieri verus possessor, saltem post annum: non sic ex
sequestratione. quod tamen credebant dicti religiosi, &
sic legit eam Inno. sed cõtra in illa decr. vt dicit textus ex-
presse, poterat fieri missio in possessionẽ. si ergo facta est
sequestratio fauore religionis, & est minus, quam mittere
in possessionem, ergo non est fauor, sed potius grauatur
ecclesia. Sol. tam missio, quam sequestratio fit, vt reus tæ-
dio affectus cogatur iudicio stare, vt dicta decr. hic tamen
pœna prius cadit in missionem, quam in sequestrationẽ.
vnde cum religiosi contendunt, non habeant tædiũ quę-
rere, nec pœnam aduersarijs. argum. ĩ. de pœn. suam. licet
ius suum prosequi possint. ĩ. de noui ope. nuncia. capitu.
2. mitius est intuendo religionem sequestrare, quam mit-
tere in possessionem. & ideo signanter dicit textus intui
tu religionis non fauore. nam missio in possessionem fit
propter tædium per actorem, & iudicem auctorizantem,
13 sed in sequestratione tantum † per iudicem, licet ad par-
tis instantiam. si autem procedatur in negotio appella-
tionis, ante executionem, hoc est dupliciter. aut appella-
tio interponitur a diffinitiua, aut ante diffinitiuam. si a
diffinitiua, quæ est super principali, & sequestratio peti-
tur. aut a petitore appellante: aut a possessore. Primo
casu est impossibilis, cum nihil possit sequestrari, hoc est
separari ab eo, qui nihil habet. & sic loquitur. 2. q. 6. quo-
cunque enim. 2. respon. si autem a possessore petatur fie-
ri, qui appellat & prosequitur negotium, regulariter non
debet fieri, cum appellantis status appellatione pendente
sit integer. ff. nil inno. ap. pen. l. 1. cum attentatum hoc ca-
su regulariter reuocari deberet, illud etiam quod est attẽ-
tatum ante decendium factum. ĩ. hoc lib. de appella. non
solum. sed hoc fallit, quando dictus possessor fructus di-
lapidat, aut alias suspectus est, vt dicto c. quor. in princ. &
in fi. & ĩ. de seques. c. fi. ff. de ap. ĩpetratores. in fi. & vbicũq;
in principali ꝓcedere põt ad sequestrationem, multo ma-

intelligo, ff. de acquiren. pos. l. ioteresse puto, & dicta l. licet. & isto casu sequestratio non est prohibita, sed iur. appro-
4 bata. siue contractus † legitimus, & est voluntaria princ. sicut cæteri approbati contractus. C. de actio. & obl. sicut, sed ex quo conuentum est, recedere non licet, nec quo ad partes contrahentes; nec quo ad certum sequestrum recipiendum, nisi ex causa: vt d. l. ei, §. si velit. & qua actione agatur hoc casu, notatur in d. l. licet. alia autem sequestratio fit iudicis potestate, & hoc contingit dupliciter. Aut fit de re non contentiosa, hoc dupliciter. Aut est ad iuris
5 sui conseruationem; aut oneris † euitationem. Exemplum de primo, vt puta, plures sunt hæredes, quorum quilibet recognoscit hæreditatem, vult tamen quilibet ius suũ in posterum præseruare, sicut in tabulis testamẽti, & in cautionibus seu alijs ipsis hæredibus communibus, tũc si ius istos non concordat, seu si prædicti conuenire non possũt, fit sequestratio. ff. fami. ercis cun. l. cæteræ. §. si. & l. sequen, ff. de fi. instrum l. fi. exemplum de secundo, vt C. de vsur. acceptam. ff. eod. tit. debitor, & istis casibus sequestratio est rei liquidæ sui iuris tuendi, seu oneris euitandi gratia depositio. Si vero fit de re contentiosa, tunc sequestratio est rei possessæ seu detentæ aut fructuum eius, quæ in controuersia vertitur a possessore seu detinente iudi. officio ex causa separatio, & penes alium depositio. & hoc casu sequestratio dicitur a sequestrando, quod est idem in vna significatione, quod separare præsertim certantes seu pacificare. & ex primo bene gesto sequitur pacificatio, & si non simpliciter, saltem ad tempus seu quo ad aliud, & dictis modis omnibus sequester est, qui certantibus medius interuenit secundum Isido. Primo casu ex partium cõuentione, Secundo ex iudi. auctoritate. & primum magis approbo; cum non sit necessaria regulariter iudicis auctoritas, nisi partes concordent, argumen. ff. de no. ope. l. 1. §.
6 & post operis. & hæc sequestratio iudi. officio † fit quadrupliciter; aut mero officio præsidẽtis, aut mercenario, aut petitione sequestri, aut alterius partis. Verbigratia. Primo casu, vt si præses videt aliquos ad arma & rixas venire, quos potest sua iurisdictione compescere; vt ff. de vsufruct. æquissimum. dicere debet superior, vt aliquibus locis fit, recipio hanc contentionem in manu mea; & rem custodiri faciam. & coram me veniatis, ius vestrum prosecuturi. hoc fit in Normania in iudicio restitutorio, in quo iudex fundum, de cuius restitutione agitur, mandato suo facit coli; & restituit fructus obtinenti, ne isti contendentes ad arma prosiliant, quod sæpe contingit in istis spoliationibus, & sic sequestratur mero iud. officio incumbit; cum iudex subditos videt ad arma paratos, neutra partium curante componere, seu iudicem adire. Secundo
7 † modo, vtpote, quia illud officium est mercenarium seu deseruit. & tunc si illud seruitium est debitum, propter illud potest fieri sequestratio. verbigratia, aliquis beneficiatus non vult seruire beneficio; præsidens sic habet curare beneficium, quod eius officium non negligatur, tunc quantumcunque appellet beneficiatus, fructus poterunt sequestrari quo ad hoc, vt beneficium saltem officietur, sup. de appellatio. peruenit. Exemplum, quod poni potest. C. qui. ad lib. procla. non licet. l. 3. C. de asse. tol. l. 1. §. super peculio, quibus iuribus videtur, quod si duo contendunt de beneficio, quorum nullus fuit possessor pacifice fructus poterunt sequestrari; cum dictum beneficium non duos ministros, sed vnum debeat obtinere, saltem quousque contentio sopiatur; argumen. sup. de rescrip. cum contingit. argumen. ff. depo. l. 1. §. a priuile, Nec mirum; nam iudex videt, quod duo dicunt se habere dignitatem, de qua agitur, insolidum, in qua ius creari non potest ex possessione, sed ex canonica institutione. ff. de decu. & sup. eod. c. 1. nec ista dignitas duos sponsos habere debet, nec ista dignitas interim debet inofficiosa remanere fructus tam ad officium faciendum, quam ad obseruandũ ipsos fructus ei, qui obtinebit, iudicis officio poterunt

sequestrari; argumen. iurium prædictorum. & ff. de tab. ex. l. fi. ff. vt leg. nu. cau. postquam. §. 1. Et est ratio ad præmissa; quia quandocunque aspicit iudex onus imminere alicui, & illud non facit, ille, cui incumbit, vt decet, præses debet vocare illum, cui dictum onus incumbit. quod si ipse non fecit, debet fieri sequestratio, vt est casus. ff. soluto matrimo. si cum dotem. §. si autem. supra de do. post diuor. restitu. per vestras. & hæc est ratio decre. præalleg. peruenit. & hoc credo indubitatum in beneficiali. vbi ante possessionem alterius pacificam apparet controuersia in limine prouisionis faciendæ, vel factæ. s. de iure patro. c. 1. 2. & 3. sic etiam dicerem in contractu. & sic intelligo. 11. q. 1. c. quia res. ibi enim habet prouidere prætor, & propter quietem partium, vt onera rei incumbentia cõpleantur: & res recte gubernetur. Ex quibus colligo, quod iudi. officium mercenarium deseruit sequestrationi faciendæ, aut propter onus rei incumbens, quod non completur, vt dictum est, seu rei concessæ ad vsum. & sic loquitur decre. peruenit. & sup. sol. mat. si cum dotem. §. sin autem. s. de sequestratione. cap. 1. Aut istud officium deseruit sequestrationi ex qualitate personarum concertantium. & quando qualitas personarum est talis, quod facti natura inducit incompatibilitatem, tunc prouidet partibus per cautionem. i. per cautelam sequestrationis, vt dicit gl. prouidere, verbigratia. P. est liber, est tamen alter in possessione seruitutis ipsius P proclamat P. in libertatem. multæ res sunt apud P. quarum aliquas confitetur P. acquisitas ex re possessoris, aut opera ipsius P. istæ statim debent restitui possessori. aliæ quæ ex donatione vel legato proueniunt ipsi P. detecta libertate ipsius debent adsignari. Sed interim, cum dubitatur de aliquibus rebus, an sic sint acquisita, tunc cautela sequestrationis est adhibenda. Sic loquitur C. quibus ad libe. procla. nõ licet. l. 3. & de asser. tol. l. prima. §. super peculio. nam in dictis iuribus incompatibilitas facti ad personas inducit, & d. casibus est necessaria sequestratio necessaria, & hoc intelligo, vbi possessor cauere non poterat, C. de ordine cognitionis. l. fin. Sed cum qualitas vnius personæ hic induceret, & tunc peteret fieri ab alia parte per iudicem, Sic esset casualis seu specialis contra regulam, vt iam dicam, & credo, q quando contenditur super iudicio vniuersali, quod est triplex, vel quasi; sicut est, vbi contenditur de beneficio, vt not. s. de libel. ob. c. 1. citius inducitur sequestratio, quam in iudicio singulari, quo peto meum, vel mihi debitum, vt alsero agendo. vnde iura in iucentia sequestrationem faciẽdam loquuntur multum in iudicio vniuersali, vel quasi, vt ff de tabu. exhi. l. fina. de collatio. bono. l. prima. C. de asse. tollen. l. prima. §. super peculio. C. quibus ad lib. proclama. non lic. l. 3. & est ratio, vbi ago contra P. ad certã rem, ibi contenditur de eo, quod alter tenet, vel de quo est præsumptio reum se ad hoc non ligatum, vbi ad hoc probetur, vt iam dicam; sed vbi contenditur super vniuersitate, vel ubi non est præsumptio pro detinente tam efficax, sicut est in præcepto prædicto casu, cum possidens vniuersa singula non possideat. ff de acquirenda possess. qui vni-
8 uersas. in princip. Item, ex æquitate † dictorum iurium dicerem, quod si duo contenderent de vno beneficio, & ubi potiora iura apparerent. pro vno quam pro alio, ille qui offert iura potiora, esset in possessione tenendus, uel mittendus, arg. C. de edi. di. Adria. tol. l. fi. quo casu si iste peteret sequestrationem fieri, deberet audiri; cum enim admittendus sit ad plus, ut ad possessionem magis ergo ad sequestrationem. Si autem fiat sequestratio tertio modo hoc est, petitione sequestri, dic ut ff. depos. l. ei, apud. §. si uelit. Si aũt fiat quarto mõ, s. ad petitionem partis per iudicẽ, hic pẽdẽt leges, & prophetæ, & hic distingue. Aut petitur sequestratio pẽdẽte principali negotio, aut pẽdente negotio ap. ab executore interiectæ. Primo casu dupliciter, aut pcedit a parte cõtra partẽ psentẽ, aut a parte in partis cõtumaciã. Primo casu dupl'r; aut contẽditur super re, de

re, de qua est magis præsumptio pro reo: verbi gratia, pe-
to rem ex aliquo contractu, ius præsumit te non ligarum, nisi proberis ligatus: quo casu sequestrarionis necessitas conquiescit: & est in isto casu inhibita. nam primo debet debitor conuinci: & tunc demum ad solutionem constringi. C. de prohi. se. l. vna. C. de act. & ob. negantes. & de iu. fis. l. si. lib. 10. idem dico, si res est talis, cuius possessio indifferenter cadat inter eos, qui contendunt. verbi gratia: habere fundum ita cadit in me, sicut in Petro. Ago contra Pe. ad fundum: quia Pe. eo ipso quòd possessor, plus habet, quam ego. Instit. de interdict. §. commodum. C. de rei vendi. l. res alienas. nunquam principali pendente negotio debet fieri sequestratio, sic loquitur decret. 1. de sequestratio. & ff. de rei vendi. vtique. verum vbi dicta præsumptio vinceretur aliqua æqnitate: vt supra. de sponsa. cum locum. & de restitutione spolia. literas. ff. de offic. præsid. senatus. tunc iudicis officio esset sequestratio permissa. Si iudicis æquitate suadente videretur: vt expressum est in dictis iuribus. & ff. qui satisdare cogantur, si fideiussor. §. fina. & hic sunt casus speciales contra regulam ibi: cum suspicio, quæ habetur contra reum, vt prouideatur parti agenti, inducit sequestrationem, vnde cum intersit iudicis, ne iudicium sit elusorium. ff. ne quid in loco publi. l. fina. habet iudex prouidere, & tam in principali, quam in fructibus. Cautela conueniens præstetur in re mobili: vt dicta lege si fideiussor. & pari æquitate idem est in fructibus rei immobilis. vnde † si reus non possit cauere iudici, æquum videbitur, vt fiat sequestratio: nam cum aliquid incumbit in iudicijs, & iudex non potest facere, vt ius præcipit, debet prouidere, vt potest. C. de assert. tol. l. prima. §. si vero re vera. & ff. de collatio. bono. l. t. §. si super. & hoc casu sequestratio est subsidiaria. & sic loquitur. C. de ag. & censit. litibus. libro 11. Est ergo regulare, vt quando aliquid incumbit alicui, & ille onus annexum non implet, sed abutitur, iudex ex officio habet prouidere. verbi gratia, Petrus est missus in possessionem rei petitæ causa rei seruandæ. iste non facit fructus suos, si illos consumat, iudex habet prouidere super hoc, vt sequestrentur: vt supra de sequestratione. capitu. secundo, & dicta decretali. per vestras. & §. prædict. sin autem. & hoc fieri debet cum causæ cognitione: nam cum nedum possessor, sed & in possessione existens, non sit a possessione seu detentione sine causæ cognitione amouendus: vt supra de simonia. querelam. C. si per vim vel alio modo. l. fina. In prædictis versatur causæ cognitio, & est expressum in dicta decretali secunda. de sequestratio. Si autem procedatur in contumaciam, hoc est dupliciter. Aut est causa, in qua potest procedi ad missionem in possessionem aut non. Sed si non: vt quia agitur de beneficio, vt beneficium, quo casu non habet locum missio in possessionem, supra hoc titulo, de eo, q mittit. in possessio. capitulo a Nor. & hoc casu fieri potest sequestratio. sic loquitur decreta. expressa supra de præscriptionibus. olim. nam cum missio in hoc casu cessaret, id, quod erat illis similius, vt vicinius debuit fieri. vnde quod gloss. dicit ibi, quod male facta fuit sequestratio, male dicit: cum eadem decreta. prosequatur factum sequestrationis: quod non faceret, si indebite facta fuisset, vt apparet ex textu dictæ decreta. mihi Ioanni Andreæ hoc non apparet. Si vero est causa, in qua possit procedi ad missionem in possessionem: tunc cum sit via ordinaria de mittendo in possessionem, tunc illa regulariter est seruanda. C. vbi in rem actio. l. secunda. in fine. intuitu tamen religionis dicunt aliqui, quod iudex ad sequestrationem potest procedere alia iusta causa: & sic intelligunt de dolo, & contumacia. c. 1. Sed hoc casu dicerem, cum reus est contumax, sua contumacia de iure est punienda: & hoc est necessarium aut in re, de qua contenditur, aut in persona. In persona, vbi in re non potest. s. vt lit. contest. c. tuæ. In re dupliciter, vt
10 † est præmissum. nam vbi missio non est possibilis, tunc excommunicatio, aut sequestratio est necessaria, nec aliqua punitio contumaciæ iur. est vicinior missioni in possessionem ipsa sequestratione, quæ se habet ad missionem in possessionem vt excedens & excessum. Nam contumaci est magis luctuosum, quòd aduersarius sit in possessione, & ipsum contumacem tædio afficit: quam si apud bonum virum res esset ad custodiendum deposita per iudicem, argumento C. de bo. quæ lib. cum oportet. plus tamen recedetur a re per sequestrationem factã propter contumaciam quam in missione in possessionem, & secundum hos respectus, vel alios dici potest, quandoque plus est, quandoque minus missio in possessionem respectu sequestrationis. vide, quod ibi dixi super ver. religionis. & super 3. glo. & propter respectum aliquem dictum est in d. c. factam sequestrationem intuitu religionis: nam magis competit religioso litigãti quòd fiat sequestratio, quam in possessionem missio, quæ est ad afficiendum tædio contumacem, quod non cadit. hoc est, cadere non
11 habet in religio. & isto casu, quo fieri † posset missio in possessionem, posset fieri sequestratio. regularius tamen hoc casu ponam remissionem, cum hoc sit ordinarium. s. vt lite non contest. quoniam. §. in alijs. iudex tamen cuius officium est latissimum. ff. de iurisdictio. omnium iudi. l. 1. debet attendere, qua via reus contumax magis adstringi valeat, vt suam contumaciam agnoscat: & illam purget. Item, illam viam exequatur, siue excommunicando, siue mittendo in possessionem, siue sequestrando, cum. n. contumacia quandoque damno litis coerceatur. ff. de re iudica. contumacia. C. de ingenu. manumis. diffamari. sup. de probatio. licet. circa princi. multo magis punire iudex poterit contumacem per sequestrationem. Iudex enim pœnali iudicio potest iurisdictionem suam defendere. ff. si quis ius dicen. non obtemperauer. l. prima. inter quæ pœnalia iudicia sequestrationis pœna continetur. Et dico,
12 quod sequestratio † est minor pœna missione in possessionem: vt dicta decre. de dolo & contu. nam ex missione potest fieri verus possessor, saltem post annum: non sic ex sequestratione. quod tamen credebant dicti religiosi, & sic legit eam Inno. sed cõtra in illa decr. vt dicit textus expresse, poterat fieri missio in possessionẽ. si ergo facta est sequestratio fauore religionis, & est minus, quam mittere in possessionem, ergo non est fauor, sed potius grauatur ecclesia. Sol. tam missio, quam sequestratio fit, vt reus tædio affectus cogatur iudicio stare, vt dicta decr. hic tamen pœna prius cadit in missionem, quam in sequestrationẽ. vnde cum religiosi contendunt, non habeant tædiũ quærere, nec pœnam aduersarijs. argum. s. de pœn. suam. licet ius suum prosequi possint. s. de noui ope. nuncia. capitu. 2. mitius est inuendo religionem sequestrare, quam mittere in possessionem. & ideo signanter dicit textus intuitu religionis non fauore. nam missio in possessionem fit propter tædium per actorem, & iudicem auctorizantem,
13 sed in sequestratione tantum † per iudicem, licet ad partis instantiam. si autem procedatur in negotio appellationis, ante executionem, hoc est dupliciter. aut appellatio interponitur a diffinitiua, aut ante diffinitiuam. si a diffinitiua, quæ est super principali, & sequestratio petitur. aut a petitore appellante: aut a possessore. Primo casu est impossibilis, cum nihil possit sequestrari, hoc est separari ab eo, qui nihil habet. & sic loquitur. 2. q. 6. quocunque enim. 2. respon. si autem a possessore petatur fieri, qui appellat & prosequitur negotium, regulariter non debet fieri, cum appellantis status appellatione pendente sit integer. ff. nil inno. ap. pen. l. 1. cum attentatum hoc casu regulariter reuocari deberet, illud etiam quod est attẽtatum ante decendium factum. s. hoc lib. de appella. non solum. sed hoc fallit, quando dictus possessor fructus dilapidat, aut alias suspectus est, vt dicto c. quor. in princ. & in fi. & s. de seques. c. fi. ff. de ap. iperatores. in fi. & vbicũq; in principali ꝓcedere põt ad sequestrationem, multo ma-

intelligo,ff.de acquiren.pof.intereffe puto.& dicta l.licet,
& isto casu fequestratio non est prohibita, fed iur.appro-
4 bata.fiue contractus † legitimus, & est voluntaria princ.
ficut cæteri approbati contractus.C.de actio.& obl.ficut,
fed ex quo conuentum est,recedere non licet.nec quo ad
partes contrahentes ; nec quo ad certum fequestrum reci
piendum,nifi ex caufa : vt d.l.ei,§.fi velit. & qua actione
agitur hoc cafu,notatur in d.l.licet. alia autem fequestra
tio fit iudicis poteftate,& hoc contingit dupliciter. Aut
fit de re non contentiofa,hoc dupliciter. Aut eft ad iuris
5 fui conferuationem;aut oneris † euitationem. Exemplum
de primo,vt puta, plures funt hæredes, quorum quilibet
recognofcit hæreditatem, vult tamen quilibet ius fuũ in
pofterum præfeuerare,ficut in tabulis teftamẽti, & in cau
tionibus feu alijs ipfis hæredibus communibus,tũc fi ius
iftos non concordat,feu fi prædicti conuenire non pofsũt,
fit fequestratio.ff.fami.ercifcun.l.cæteræ.§.fi. & l.fequen.
ff.de fi.inftrum l.fi.exemplum de fecundo, vt C.de vfur,
acceptam.ff.eod.tit.debitor, & iftis cafibus fequestratio
eft rei liquidæ fui iuris tuendi, feu oneris euitandi gratia
depofitio. Si vero fit de re contentiofa,tunc fequestratio
eft rei poffeffæ feu detentæ aut fructuum eius,quæ in con
trouerfia vertitur a poffeffore feu detinente iudi. officio
ex caufa feparatio, & penes alium depofitio. & hoc cafu
fequestratio dicitur a fequestrando,quod eft idem in vna
fignificatione,quod feparare præfertim certantes feu pa-
cificare. & ex primo bene gefto fequitur pacificatio,& fi
non fimpliciter,faltem ad tempus feu quo ad aliud,& di
ctis modis omnibus fequefter eft,qui certantibus medius
interuenit fecundum Ifido. Primo cafu ex partium cõuen
tione, Secundo ex iudi.auctoritate.& primum magis ap-
probo ; cum non fit neceffaria regulariter iudicis aucto-
ritas,nifi partes concordent,argumen.ff.de no.ope.l.1.§.
6 & poft operis, & hæc fequestratio iudi.officio † fit qua-
drupliciter;aut mero officio præfidẽtis,aut mercenario,
aut petitione fequeftri,aut alterius partis, Verbigratia.
Primo cafu, vt fi præfes videt aliquos ad arma & rixas ve
nire,quos poteft fua iurifdictione compefcere; vt ff.de v-
fufruct.æquiffimum,dicere debet fuperior, vt aliquibus
locis fit, recipio hanc contentionem in manu mea;& rem
cuftodiri faciam. & coram me veniatis,ius veftrum pro-
fecuturi. hoc fit in Normania in iudicio reftitutorio, in
quo iudex fundum,de cuius reftitutione agitur, manda-
to fuo facit coli ; & reftituit fructus obtinenti, ne ifti con
tendentes ad arma profiliant,quod fæpe contingit in iftis
fpoliationibus,& fic fequestratio mero iud.officio incum
bit; cum iudex fubditos videt ad arma paratos, neutra
partium curante componere,feu iudicem adire.Secundo
7 † modo,vtpote, quia illud officium eft mercenarium feu
deferuit.& tunc fi iftud feruitium eft debitum,propter il
lud poteft fieri fequestratio. verbi gratia , aliquis benefi-
ciatus non vult feruire beneficio ; præfidens fic habet cu-
rare beneficium,quod eius officium non negligatur,tunc
quantumcunque appellet beneficiatus, fructus poterunt
fequestrari quo ad hoc, vt beneficium faltem officietur,
fup.de appellatio.peruenit. Exemplum, quod poni po-
teft.C.qui.ad lib.procla.non licet.l.3. C.de affe.tol.l.1.§.
fuper peculio, quibus iuribus videtur,quod fi duo conten
dunt de beneficio, quorum nullus fuit poffeffor pacifice
fructus poterunt fequestrari ; cum dictum beneficium
non duos miniftros, fed vnum debeat obtinere, faltem
quoufque contentio fopiatur; argumen.fup.de refcrip.
cum contingit.argumen.ff.depo.l.1.§.a priuile, Nec mi-
rum; nam iudex videt,quod duo dicunt fe habere digni-
tatem,de qua agitur,infolidum,in qua ius creari non po
teft ex poffeffione,fed ex canonica inftitutione.ff.de decu.
& fup.eod.c.1. nec ifta dignitas duos fponfos habere de-
bet, nec ifta dignitas interim debet inofficiofa remanere
fructus tam ad officium faciendum, quam ad obferuan-
dũ ipfos fructus ei,qui obtinebit,iudicis officio poterunt

fequestrari ; argumen.iurium prædictorum. & ff.de tab.
ex.l.fi.ff.vt leg.no.cau.poftquam,§.1. Et eft ratio ad præ-
miffa; quia quandocunque afpicit iudex onus imminere
alicui,& illud non facit,ille,cui incumbit, vt decet, præ-
fes debet vocare illum,cui dictum onus incumbit, quod
fi ipfe non fecit,debet fieri fequestratio, vt eft cafus.ff.fo-
luto matrimo. fi cum dotem.§.fi autem.fupra de do.poft
diuor.reftitu. per veftras, & hæc eft ratio decre.prælleg.
peruenit.& hoc credo indubitatum in beneficiali. vbi an
te poffefsionem alterius pacificam apparet controuerfia
in limine prouifionis faciendæ,vel factæ.ẽ.de iure parro.
c.1.2.& 3. fic etiam dicerem in contractu. & fic intelligo.
11.q.1.c.quia res.ibi enim habet prouidere prætor,& pro
pter quietem partium, vt onera rei incumbentia cõplean
tur: & res recte gubernetur. Ex quibus colligo,quod iudi.
officium mercenarium deferuit fequestrationi faciendæ,
aut propter onus rei incumbens, quod non completur,
vt dictum eft,feu rei conceffæ ad vfum,& fic loquitur de-
cre.peruenit. & fup.fol.mat. fi cum dotem.§.fi autem.ẽ.
de fequeftratione.cap.2. Aut iftud officium deferuit fe-
queftrationi ex qualitate perfonarum concertantium. &
quando qualitas perfonarum eft talis, quod facti natura
inducit incompatibilitatem, tunc prouidet partibus per
cautionem.i.per cautelam fequestrationis, vt dicit gl.pro
uidere.verbi gratia.P.eft liber,eft tamen alter in poffefsio
ne feruitutis ipfius P proclamat P.in libertatem,multæ res
funt apud P. quarum aliquas confitetur P.acquifitas ex
re poffefforis,aut opera ipfius P. iftæ ftatim debent refti-
tui poffeffori. aliæ quæ ex donatione vel legato proueni-
unt ipfi P. detecta libertate ipfius debent adfignari. Sed
interim,cum dubitatur de aliquibus rebus,an fic fint ac-
quifita, tunc cautela fequestrationis eft adhibenda. Sic
loquitur C.quibus ad libe.procla. nõ licet.l.3. & de affer.
tol.l.prima.§.fuper peculio.nam in dictis iuribus incom-
patibilitas facti ad perfonas inducit, & d.cafibus eft ne-
ceffaria fequestratio neceffaria, & hoc intelligo, vbi pof-
feffor cauere non poterat, C.de ordine cognitionis.l.fin.
Sed cum qualitas vnius perfonæ hic induceret, & compe-
teret fieri ab alia parte per iudicem. Sic effet cafualis feu
fpecialis contra regulam, vt iam dicam,& credo,ꝙ quan
do contenditur fuper iudicio vniuerfali,quod eft triplex,
vel quafi;ficut eft,vbi contenditur de beneficio, vt no.ẽ.
de libel.ob.c.1.citius inducitur fequestratio , quam in iu-
dicio fingulari,quo peto meum, vel mihi debitum, vt af-
fero agendo. vnde iura in fucentia fequestrationem facié
dam loquuntur multum in iudicio vniuerfali, vel quafi,
vt ff de tabu.exhi.l.fina.de collatio.bono.l.prima.C.de af
fe.tollen.l.prima.§.fuper peculio.C.quibus ad lib.procla
ma.non lic.l.3.& eft ratio, vbi ago contra P.ad certã rem,
ibi contenditur de eo,quod alter tenet, vel de quo eft præ
fumptio reum fe ad hoc non ligatum, vbi ad hoc probe-
tur, vt iam dicam;fed vbi contenditur fuper vniuerfitate,
vel ubi non eft præfumptio pro detinente tam efficax, fi-
cut eft in præcepto prædicto cafu, cum poffidens vniuer-
fa fingula non pofsideat.ff de acquirenda pofsef. qui vni-
8 uerfas. in princip. Item, ex æquitate † dictorum iurium
dicerem,quod fi duo contenderent de uno beneficio, &
ubi potiora iura apparerent.pro uno quam pro alio, ille
qui offert iura potiora, effet in pofsefsione tenendus, uel
mittendus,arg.C.de edi.di. Adria.tol.l.fi. quo cafu fi ifte
peteret fequestrationem fieri, deberet audiri;cum enim
admittendus fit ad plus, ut ad pofsefsionem magis ergo
ad fequestrationem. Si autem fiat fequestratio tertio mo-
do hoc eft, petitione fequeftri,dic ut ff.depofi.l.ei, apud.
§.fi uelit.Si aũt fiat quarto mõ,f.ad petitionem partis per
iudicẽ,hic pẽdẽt leges,& prophetæ,& hic diftingue. Aut
petitur fequestratio pẽdẽte principali negotio,aut pẽden
te negotio ap.ab executore interiectæ. Primo cafu dupli-
citer, aut ꝓcedit a parte cõtra partẽ pſentẽ,aut a parte in
partis cõtumaciã.Primo cafu dupl'r;aut contẽditur fuper
re,de

re, de qua est magis præsumptio pro reo: verbi gratia, pe
co rem ea aliquo contractu, ius præsumit re non ligatum,
nisi proberis ligatus: quo casu sequestrationis necessitas
conquiescit: & est in isto casu inhibita. nam primo debet
debitor conuinci & tunc demum ad solutionem constrin
gi. C. de prohi. se. l. vna. C. de act. & ob. negantes. & de iu.
fis. l. fi. lib. 10. idem dico, si res est talis, cuius possessio in-
differenter cadat inter eos, qui contendunt. verbi gratia i
habere fundum ita cadit in me, sicut in Petro. Ago contra
Pe. ad fundum: quia Pe. eo ipso quòd possessor, plus ha-
bet, quam ego. Instit. de interdict. §. commodum. C. de rei
vendi. l. res alienas. nunquam principali pendente nego-
tio debet fieri sequestratio, sic loquitur decret. i. de seque
stratio. & ff. de rei vendi. vtique. verum vbi dicta præsum-
ptio vinceretur aliqua æquitate: vt supra. de sponsa. cum
locum. & de restitutione spolia. literas. ff. de offic. præsid.
senatus. tunc iudicis officio esset sequestratio permissa. Si
iudicis æquitate suadente videretur: vt expressum est in
dictis iuribus. & ff. qui satisdare cogantur, si fideiussor. §.
fina. & hic sunt casus speciales contra regulam ibi: cum
suspicio, quæ habetur contra reum, vt prouideatur parti
agenti, inducit sequestrationem, vnde cum intersit iudi-
cis, ne iudicium sit elusorium. ff. ne quid in loco publi. l. fi-
na. habet iudex prouidere, & tam in principali, quam in
fructibus. Cautela conueniens præstetur in re mobili: vt
dicta lege si fideiussor. & pari æquitate idem est in fructi-
9 bus rei immobilis. vnde † si reus non possit cauere iudici,
æquum videbitur, vt fiat sequestratio: nam cum aliquid
incumbit in iudicijs, & iudex non potest facere, vt ius præ
cipit, debet prouidere, vt potest. C. de assert. tol. l. prima.
§. si vero re vera. & ff. de collatio. bono. l. 1. §. si super. & hoc
casu sequestratio est subsidiaria. & sic loquitur. C. de ag.
& censit. litibus. libro 11. Est ergo regulare, vt quando
aliquid incumbit alicui, & ille onus annexum non im-
plet, sed abutitur, iudex ex officio habet prouidere. ver-
bi gratia, Petrus est missus in possessionem rei petitæ cau
sa rei seruandæ. iste non facit fructus suos, si illos consu-
mat, iudex habet prouidere super hoc, vt sequestrentur:
vt supra de sequestratione. capitu. secundo, & dicta de-
cretali. per vestras. & §. prædict. sin autem. & hoc fieri de
bet cum causæ cognitione: nam cum nedum possessor,
sed & in possessione existens, non sit a possessione seu de-
tentione sine causæ cognitione amouendus: vt supra de
simonia. querelam. C. si per vim vel alio modo. l. fina. In
prædictis versatur causæ cognitio, & est expressum in di-
cta decretali secunda. de sequestratio. Si autem proce-
datur in contumaciam, hoc est dupliciter. Aut est cau-
sa, in qua potest procedi ad missionem in possessionem,
aut non. Sed si non: vt quia agitur de beneficio, vt be
neficium, quo casu non habet locum missio in possessio-
nem, supra hoc titulo, de eo, q mittit. in possessio. capitulo
2. Sor. & hoc casu fieri potest sequestratio. sic loquitur
decreta. expressa supra de præscriptionibus. olim. nam
cum missio in hoc casu cessaret, id, quod erat illis simi-
lius, vt vicinius debuit fieri. vnde quod gloss. dicit ibi,
quod male facta fuit sequestratio, male dicit: cum eadem
decreta. prosequatur factum sequestrationis: quod non
faceret, si indebite facta fuisset, vt apparet ex textu dictæ
decreta. mihi Ioanni Andreæ hoc non apparet. Si ve-
ro est causa, in qua possit procedi ad missionem in pos-
sessionem: tunc cum sit via ordinaria de mittendo in pos-
sessionem, tunc illa regulariter est seruanda. C. vbi in rem
actio. l. secunda. in fine. intuitu tamen religionis dicũt ali-
qui, quod iudex ad sequestrationem potest procedere a-
lia iusta causa: & sic intelligunt de dolo, & contumacia.
c. 2. Sed hoc casu dicerem, cum reus est contumax, sua cõ-
tumacia de iure est punienda: & hoc est necessarium aut
in re, de qua contenditur, aut in persona. In persona, vbi
in re non potest. ꝫ. vt lit. contest. c. tuæ. In re dupliciter, vt
10 † est præmissum. nam vbi missio non est possibilis, tunc
excommunicatio, aut sequestratio est necessaria, nec ali-
qua punitio contumaciæ iur. est vicinior missioni in pos-
sessionem ipsa sequestratione, quæ se habet ad missio-
nem in possessionem vt excedens & excessum. Nam con-
tumaci est magis luctuosum, quòd aduersarius sit in pos-
sessione, & ipsum contumacem tædio afficit: quam si
apud bonum virum res esset ad custodiendum deposita
per iudicem, argumento C. de bo. quæ lib. cum oportet.
plus tamen recedetur a re per sequestrationem factã pro-
pter contumaciam quam in missione in possessionem,
& secundum hos respectus, vel alios dici potest, quando-
que plus est, quandoque minus missio in possessionem re
spectu sequestrationis. vide, quod ibi dixi super ver. re-
ligionis. & super 3. glo. & propter respectum aliquem di-
ctum est in d. c. factam sequestrationem intuitu religionis:
nam magis competit religioso litigãti quòd fiat sequestra
tio, quam in possessionem missio, quæ est ad afficiendum
tædio contumacem, quod non cadit. hoc est, cadere non
11 habet in religio. & isto casu, quo fieri † posset missio in
possessionem, posset fieri sequestratio. regularius tamen
hoc casu ponam remissionem, cum hoc sit ordinarium. ꝫ.
vt lite non contest. quoniam. §. in alijs. iudex tamen cuius
officium est latissimum. ff. de iurisdictio. omnium iudi. l.
t. debet attendere, qua via reus contumax magis adstrin-
gi valeat, vt suam contumaciam agnoscat: & illam pur-
get. Item, illam viam exequatur, siue excommunicando,
siue mittendo in possessionem, siue sequestrando, cum. n.
contumacia quandoque damno litis coerceatur. ff. de re
iudica. contumacia. C. de ingenu. manumis. diffamari. sup.
de probatio. licet. circa princi. multo magis punire iudex
poterit contumacem per sequestrationem. Iudex enim pœ
nali iudicio potest iurisdictionem suam defendere. ff. si
quis ius dicen. non obtemperauer. l. prima. inter quæ pœ-
nalia iudicia sequestrationis pœna continetur. Et dico,
12 quod sequestratio † est minor pœna missione in possessio
nem: vt dicta decre. de dolo & contu. nam ex missione
potest fieri verus possessor, saltem post annum: non sic ex
sequestratione. quod tamen credebant dicti religiosi, &
sic legit eam Inno. sed cõtra in illa decr. vt dicit textus ex-
presse, poterat fieri missio in possessionẽ. si ergo facta est
sequestratio fauore religionis, & est minus, quam mittere
in possessionem, ergo non est fauor, sed potius grauatur
ecclesia. Sol. tam missio, quam sequestratio fit, vt reus tæ-
dio affectus cogatur iudicio stare, vt dicta decr. hic tamen
pœna prius cadit in missionem, quam in sequestrationẽ.
vnde cum religiosi contendunt, non habeant tædiũ quæ-
rere, nec pœnam aduersarijs. argum. ꝫ. de pœn. suam. licet
ius suum prosequi possint. ꝫ. de noui ope. nuncia. capitu.
2. mitius est intuendo religionem sequestrare, quam mit-
tere in possessionem. & ideo signanter dicit textus intui
tu religionis non fauore. nam missio in possessionem fit
propter tædium per actorem, & iudicem auctorizantem,
13 sed in sequestratione tantum † per iudicem, licet ad par-
tis instantiam. si autem procedatur in negocio appella-
tionis, ante executionem, hoc est dupliciter. aut appella-
tio interponitur a diffinitiua, aut ante diffinitiuam. si a
diffinitiua, quæ est super principali, & sequestratio peti-
tur. aut a petitore appellante: aut a possessore. Primo
casu est impossibilis, cum nihil possit sequestrari, hoc est
separari ab eo, qui nihil habet. & sic loquitur. 2. q. 6. quo-
cunque enim. 2. respon. si autem a possessore petatur fie-
ri, qui appellat & prosequitur negotium, regulariter non
debet fieri, cum appellantis status appellatione pendente
sit integer. ꝫ. nil inno. ap. pen. l. 1. cum attentatum hoc ca-
su regulariter reuocari deberet, illud etiam quod est attẽ-
tatum ante decendium factum. ꝫ. hoc lib. de appella. non
solum. sed hoc fallit, quando dictus possessor fructus di-
lapidat, aut alias suspectus est, vt dicto c. quor. in princ. &
in fi. & ꝫ. de seques. c. fi. ff. de ap. ĩperatores. in fi. & vbicũq;
in principali ꝓcedere põt ad sequestrationem, multo ma-

intelligo, ff. de acquiren. pos. interesse puto, & dicta l. licet.
& isto casu sequestratio non est prohibita, sed iur. appro-
4 bata. siue contractus † legitimus, & est voluntaria princ.
sicut cæteri approbati contractus. C. de actio. & obl. sicut,
sed ex quo conuentum est, recedere non licet, nec quo ad
partes contrahentes; nec quo ad certum sequestrum reci
piendum, nisi ex causa: vt d. l. ei, §. si velit. & qua actione
agitur hoc casu, notatur in d. l. licet. alia autem sequestra
tio fit iudicis potestate, & hoc contingit dupliciter. Aut
fit de re non contentiosa, hoc dupliciter. Aut est ad iuris
5 sui conseruationem; aut oneris † euitationem. Exemplum
de primo, vt puta, plures sunt hæredes, quorum quilibet
recognoscit hæreditatem, vult tamen quilibet ius suũ in
posterum præseuerare, sicut in tabulis testamẽti, & in cau
tionibus seu alijs ipsis hæredibus communibus, tũc si ius
istos non concordat, seu si prædicti conuenire non possũt,
fit sequestratio. ff. fami. erciscun. l. cæteræ. §. si. & l. sequen.
ff. de si. instrum l. fi. exemplum de secundo, vt C. de vsur.
acceptam. ff. eod. tit. debitor, & istis casibus sequestratio
est rei liquidæ sui iuris tuendi, seu oneris euitandi gratia
depositio. Si vero fit de re contentiosa, tunc sequestratio
est rei possessæ seu detentæ aut fructuum eius, quæ in con-
trouersia vertitur a possessore seu detinente iudi. officio
ex causa separatio, & penes alium depositio. & hoc casu
sequestratio dicitur a sequestrando, quod est idem in vna
significatione, quod separare præsertim certantes seu pa-
cificare. & ex primo bene gesto sequitur pacificatio, & si
non simpliciter, saltem ad tempus seu quo ad aliud, & di
ctis modis omnibus sequester est, qui certantibus medius
interuenit secundum Isido. Primo casu ex partium cõuen
tione. Secundo ex iudi. auctoritate. & primum magis ap-
probo; cum non sit necessaria regulariter iudicis aucto-
ritas, nisi partes concordent, argumen. ff. de no. ope. l. 1. §.
6 & post operis. & hæc sequestratio iudi. officio † fit qua-
drupliciter; aut mero officio præsidẽtis, aut mercenario,
aut petitione sequestri, aut alterius partis. Verbigratia.
Primo casu, vt si præses videt aliquos ad arma & rixas ve
nire, quos potest sua iurisdictione compescere; vt ff. de v-
sufruct. æquissimum. dicere debet superior, vt aliquibus
locis fit, recipio hanc contentionem in manu mea; & rem
custodiri faciam. & coram me veniatis, ius vestrum pro-
secuturi. hoc fit in Normania in iudicio restitutorio, in
quo iudex fundum, de cuius restitutione agitur, manda-
to suo facit coli; & restituit fructus obtinenti, ne isti con
tendentes ad arma prosiliant, quod sæpe contingit in istis
spoliationibus, & sic sequestratio mero iud. officio incum
bit; cum iudex subditos videt ad arma paratos, neutra
partium curante componere, seu iudicem adire. Secundo
7 † modo, vtpote, quia illud officium est mercenarium seu
deseruit. & tunc si illud seruitium est debitum, propter il
lud potest fieri sequestratio. verbigratia, aliquis benefi-
ciatus non vult seruire beneficio; præsidens sic habet cu-
rare beneficium, quod eius officium non negligatur, tunc
quantumcunque appellet beneficiatus, fructus poterunt
sequestrari quo ad hoc, vt beneficium saltem officietur,
sup. de appellatio. peruenit. Exemplum, quod poni po-
test. C. qui. ad lib. procla. non licet. l. 3. C. de asse. tol. l. 1. §.
super peculio, quibus iuribus videtur, quod si duo conten
dunt de beneficio, quorum nullus fuit possessor pacifice
fructus poterunt sequestrari; cum dictum beneficium
non duos ministros, sed vnum debeat obtinere, saltem
quousque contentio sopiatur; argumen. sup. de rescrip.
cum contingit. argumen. ff. depo. l. 1. §. a priuile. Nec mi-
rum; nam iudex videt, quod duo dicunt se habere digni-
tatem, de qua agitur, insolidum, in qua ius creari non po
test ex possessione, sed ex canonica institutione. ff. de deco.
& sup. eod. c. 1. nec ista dignitas duos sponsos habere de-
bet, nec ista dignitas interim debet inofficiosa remanere
fructus tam ad officium faciendum, quam ad obseruan-
dũ ipsos fructus ei, qui obtinebit, iudicis officio poterunt

sequestrari; argumen. iurium prædictorum. & ff. de tab.
ex. l. fi. & vt leg. no. cau. postquam. §. 1. Et est ratio ad præ-
missa; quia quandocunque aspicit iudex onus imminere
alicui, & illud non facit, ille, cui incumbit, vt decet, præ-
ses debet vocare illum, cui dictum onus incumbit, quod
si ipse non fecit, debet fieri sequestratio, vt est casus. ff. so-
luto matrimo. si cum dotem. §. si autem. supra de do. post
diuor. restitu. per vestras, & hæc est ratio decre. præalleg.
peruenit. & hoc credo indubitatum in beneficiali. vbi an
te possessionem alterius pacificam apparet controuersia
in limine prouisionis faciendæ, vel factæ. i. de iure patro.
c. 1. 2. & 3. sic etiam dicerem in contractu. & sic intelligo.
11. q. 1. c. quia res. ibi enim habet prouidere prætor, & pro
pter quietem partium, vt onera rei incumbentia cõplean
tur: & res recte gubernetur. Ex quibus colligo, quod iudi.
officium mercenarium deseruit sequestrationi faciendæ,
aut propter onus rei incumbens, quod non completur,
vt dictum est, seu rei concessæ ad vsum, & sic loquitur de-
cre. peruenit. & sup. sol. mat. si cum dotem. §. si autem. i.
de sequestratione. cap. 2. Aut istud officium deseruit se-
questrationi ex qualitate personarum concertantium. &
quandiu qualitas personarum est talis, quod facti natura
inducit incompatibilitatem, tunc prouidet partibus per
cautionem. i. per cautelam sequestrationis, vt dicit gl. pro
uidere. verbigratia. P. est liber, est tamen alter in possessio
ne seruitutis ipsius P. proclamat P. in libertatem, multæ res
sunt apud P. quarum aliquas confitetur P. acquisitas ex
re possessoris, aut opera ipsius P. istæ statim debent resti-
tui possessori. aliæ quæ ex donatione vel legato proueni-
unt ipsi P. detecta libertate ipsius debent adsignari. Sed
interim, cum dubitatur de aliquibus rebus, an sic sint ac-
quisita, tunc cautela sequestrationis est adhibenda. Sic
loquitur C. quibus ad libe. procla. nõ licet. l. 3. & de asser.
tol. l. prima. §. super peculio. nam in dictis iuribus incom-
patibilitas facti ad personas inducit, & d. casibus est ne-
cessaria sequestratio necessaria, & hoc intelligo, vbi pos-
sessor cauere non poterat, C. de ordine cognitionis. l. fin.
Sed cum qualitas vnius personæ hic induceret, & tunc pe-
teret fieri ab alia parte per iudicem. Sic esset casualis seu
specialis contra regulam, vt iam dicam, & credo, quod quan
do contenditur super iudicio vniuersali, quod est triplex,
vel quasi; sicut est, vbi contenditur de beneficio, vt not. i.
de libel. ob. c. 1. citius inducitur sequestratio, quam in iu-
dicio singulari, quo peto meum, vel mihi debitum, vt al-
fero agendo, vnde iura inducentia sequestrationem faciẽ
dam loquuntur multum in iudicio vniuersali, vel quasi,
vt ff. de tabu. exhi. l. fina. de collatio. bono. l. prima. C. de as
se. tollen. l. prima. §. super peculio. C. quibus ad lib. procla
ma. non lic. l. 3. & est ratio, vbi ago contra P. ad certã rem,
ibi contenditur de eo, quod alter tenet, vel de quo est præ
sumptio reum se ad hoc non ligatum, vbi ad hoc probe-
tur, vt iam dicam; sed vbi contenditur super vniuersitate,
vel ubi non est præsumptio pro detinente tam efficax, si-
cut est in præcepto prædicto casu, cum possidens vniuer-
sa singula non possideat. ff. de acquirenda posses. qui vni-
8 uersas. in princip. Item, ex æquitate † dictorum iurium
dicerem, quod si duo contenderent de uno beneficio, &
ubi potiora iura apparerent pro uno quam pro alio, ille
qui offert iura potiora, esset in possessione tenendus, uel
mittendus, arg. C. de edi. di. Adria. tol. l. fi. quo casu si iste
peteret sequestrationem fieri, deberet audiri; cum enim
admittendus sit ad plus, ut ad possessionem magis ergo
ad sequestrationem. Si autem fiat sequestratio tertio mo-
do hoc est, petitione sequestri, dic ut ff. deposi. l. ei, apud.
§. si uelit. Si aũt fiat quarto mõ, s. ad petitionem partis per
iudicẽ, hic pẽdẽt leges, & prophetæ, & hic distingue. Aut
petitur sequestratio pẽdẽte principali negotio, aut pẽden
te negotio ap. ab executore interiectæ. Primo casu dupli-
citer, aut pcedit a parte cõtra partẽ pñtẽ, aut a parte in
partis cõtumaciã. Primo casu dupl'r; aut contẽditur super
re, de

re, de qua est magis præsumptio pro reo: verbi gratia, peto rem ex aliquo contractu, ius præsumit te non ligatum, nisi proberis ligatus: quo casu sequestrationis necessitas conquiescit: & est in isto casu inhibita. nam primo debet debitor conuinci: & tunc demum ad solutionem constringi. C. de prohi. se. l. vna. C. de act. & ob. negantes. & de iu. fis. l. fi. lib. 10. idem dico, si res est talis, cuius possessio indifferenter cadat inter eos, qui contendunt. verbi gratia: habere fundum ita cadit in me, sicut in Petro. Ago contra Pe. ad fundum: quia Pe. eo ipso quòd possessor, plus habet, quam ego. Instit. de interdict. §. commodum. C. de rei vendi. l. res alienas. nunquam principali pendente negotio debet fieri sequestratio, sic loquitur decret. 1. de sequestratio. & ff. de rei vendi. vtique. verum vbi dicta præsumptio vinceretur aliqua æquitate: vt supra. de sponsa. cum locum. & de restitutione spolia. literas. ff. de offic. præsid. senatus. tunc iudicis officio esset sequestratio permissa. Si iudicis æquitate suadente videretur: vt expressum est in dictis iuribus. & ff. qui satisdare cogantur, si fideiussor. §. fina. & hic sunt casus speciales contra regulam ibi: cum suspicio, quæ habetur contra reum, vt prouideatur parti agenti, inducit sequestrationem, vnde cum intersit iudicis, ne iudicium sit elusorium. ff. ne quid in loco publi. l. fina. habet iudex prouidere, & tam in principali, quam in fructibus. Cautela conueniens præstetur in re mobili: vt dicta lege si fideiussor. & pari æquitate idem est in fructi-
9 bus rei immobilis. vnde † si reus non possit cauere iudici, æquum videbitur, vt fiat sequestratio: nam cum aliquid incumbit in iudicijs, & iudex non potest facere, vt ius præcipit, debet prouidere, vt potest. C. de asser. tol. l. prima. §. si vero re vera. & ff. de collatio. bono. l. 1. §. si super. & hoc casu sequestratio est subsidiaria. & sic loquitur. C. de ag. & censit. litibus. libro 11. Est ergo regulare, vt quando aliquid incumbit alicui, & ille onus annexum non implet, sed abutitur, iudex ex officio habet prouidere. verbi gratia, Petrus est missus in possessionem rei petitæ causa rei seruandæ. iste non facit fructus suos, si illos consumat, iudex habet prouidere super hoc, vt sequestrentur: vt supra de sequestratione. capitu. secundo, & dicta decretali. per vestras. & §. prædict. sin autem. & hoc fieri debet cum causæ cognitione: nam cum nedum possessor, sed & in possessione existens, non sit a possessione seu detentione sine causæ cognitione amouendus: vt supra de simonia. querelam. C. si per vim vel alio modo. l. fina. In prædictis versatur causæ cognitio, & est expressum in dicta decretali secunda. de sequestratio. Si autem procedatur in contumaciam, hoc est dupliciter. Aut est causa, in qua potest procedi ad missionem in possessionem aut non. Sed si non: vt quia agitur de beneficio, vt beneficium, quo casu non habet locum missio in possessionem, supra hoc titulo, de eo, q mittit. in possessio. capitulo a. Stor. & hoc casu fieri potest sequestratio. sic loquitur decreta. expressa supra de præscriptionibus. olim. nam cum missio in hoc casu cessaret, id, quod erat illis similius, vt vicinius debuit fieri. vnde quod gloss. dicit ibi, quod male facta fuit sequestratio, male dicit: cum eadem decreta. prosequatur factum sequestrationis: quod non faceret, si indebite facta fuisset, vt apparet ex textu dictæ decreta. mihi Ioanni Andreæ hoc non apparet. Si vero est causa, in qua possit procedi ad missionem in possessionem: tunc cum sit via ordinaria de mittendo in possessionem, tunc illa regulariter est seruanda. C. vbi in rem actio. l. secunda. in fine. intuitu tamen religionis dicũt aliqui, quod iudex ad sequestrationem potest procedere alia iusta causa: & sic intelligunt de dolo, & contumacia. c. 1. Sed hoc casu dicerem, cum reus est contumax, sua cõtumacia de iure est punienda: & hoc est necessarium aut in re, de qua contenditur, aut in persona. In persona, vbi in re non potest. 3. vt lit. contest. c. tuæ. In re dupliciter, vt
10 † est præmissum. nam vbi missio non est possibilis, tunc excommunicatio, aut sequestratio est necessaria, nec aliqua punitio contumaciæ iur. est viciotor missioni in possessionem ipsa sequeltratione, quæ se habet ad missionem in possessionem vt excedens & excessum. Nam contumaci est magis luctuosum, quòd aduersarius sit in possessione, & ipsum contumacem tædio afficit: quam si apud bonum virum res esset ad custodiendum deposita per iudicem, argumento C. de bo. quæ lib. cum oportet. plus tamen recedetur a re per sequestrationem factã propter contumaciam quam in missione in possessionem, & secundum hos respectus, vel alios dici potest, quandoque plus est, quandoque minus missio in possessionem respectu sequestrationis. vide, quod ibi dixi super ver. religionis. & super 3. glo. & propter respectum aliquem dictum est in d. c. factam sequestrationem intuitu religionis: nam magis competit religioso litigãti quòd fiat sequestratio, quam in possessionem missio, quæ est ad afficiendum tædio contumacem, quod non cadit. hoc est, cadere non
11 habet in religio. & isto casu, quo fieri † posset missio in possessionem, posset fieri sequestratio. regularius tamen hoc casu ponam remissionem, cum hoc sit ordinarium. 3. vt lite non contest. quoniam. §. in alijs. iudex tamen cuius officium est latissimum. ff. de iurisdictio. omnium iudi. l. 1. debet attendere, qua via reus contumax magis adstringi valeat, vt suam contumaciam agnoscat: & illam purget. Item, illam viam exequatur, siue excommunicando, siue mittendo in possessionem, siue sequestrando, cum. n. contumacia quandoque damno litis coerceatur. ff. de re iudica. contumacia. C. de ingenu. manumis. diffamari. sup. de probatio. licet. circa princi. multo magis punire iudex poterit contumacem per sequestrationem. Iudex enim pœnali iudicio potest iurisdictionem suam defendere. ff. si quis ius dicen. non obtemperauer. l. prima. inter quæ pœnalia iudicia sequestrationis pœna continetur. Et dico,
12 quod sequestratio † est minor pœna missione in possessionem: vt dicta decre. de dolo & contu. nam ex missione potest fieri verus possessor, saltem post annum: non sic ex sequestratione. quod tamen credebant dicti religiosi, & sic legit eam Inno. sed cõtra in illa decr. vt dicit textus expresse, poterat fieri missio in possessionẽ. si ergo facta est sequestratio fauore religionis, & est minus, quam mittere in possessionem, ergo non est fauor, sed potius grauatur ecclesia. Sol. tam missio, quam sequestratio fit, vt reus tædio affectus cogatur iudicio stare, vt dicta decr. hic tamen pœna prius cadit in missionem, quam in sequestrationẽ. vnde cum religiosi contendunt, non habeant tædiũ quærere, nec pœnam aduersarijs. argum. 3. de pœn. suam. licet ius suum prosequi possint. 3. de noui ope. nuncia. capitu. 2. mitius est intuendo religionem sequestrare, quam mittere in possessionem. & ideo signanter dicit textus intuitu religionis non fauore. nam missio in possessionem fit propter tædium per actorem, & iudicem auctorizantem,
13 sed in sequestratione tantum † per iudicem, licet ad partis instantiam. si autem procedatur in negocio appellationis, ante executionem, hoc est dupliciter. aut appellatio interponitur a diffinitiua, aut ante diffinitiuam. si a diffinitiua, quæ est super principali, & sequestratio petitur. aut a petitore appellante: aut a possessore. Primo casu est impossibilis, cum nihil possit sequestrari, hoc est separari ab eo, qui nihil habet. & sic loquitur. 2. q. 6. quocunque enim. 1. respon. si autem a possessore petatur fieri, qui appellat & prosequitur negotium, regulariter non debet fieri, cum appellantis status appellatione pendente sit integer. ff. nil inno. ap. pen. l. 1. cum attentatum hoc casu regulariter reuocari deberet, illud etiam quod est attẽtatum ante decendium factum. 3. hoc lib. de appella. non solum. sed hoc fallit, quando dictus possessor fructus dilapidat, aut alias suspectus est, vt dicto c. quor. in princ. & in fi. & 3. de seques. c. fi. ff. de ap. iperatores. in fi. & vbicũq; in principali procedere põt ad sequestrationem, multo ma-

citurnitate confirmatus C. si maior factus fine decreta. l. si quando. Item sola taciturnitate matrimonium confirmatur. §. eod. lib. de despon. impu. c. vno. ff. de ri. nup. minorem. multo fortius venditio. Quarto, pro hac parte videtur textus, vel casus decre. secundæ, de his, quæ fiunt

16 a præla. ¶ Soluunt Dama. & Bartho. alienationem † non valuisse, & sic reuocandam esse per ca. fine exceptione. & secundum Da. decret. 2. de his, quæ fi. a præla. loquitur de collatione decimarum, nomine beneficij personaliter facta, vbi sufficit patientia. vnde dixit Bar. illam intelligi de concessione facta causa pietatis, vel de re minima, vel ad certum factum, vel ad certum tempus. & vide quod no. in 1. & 3. gl. & quod super eis dixi. eod. tit. cum nos. super fi. glo. vlt. per quæ patet, quod vera est huius quæstionis solutio, quòd necessario concluditur ex præcedenti tractatu, qui necessarius est in alienatione perpetua. §. eod. li. de re. ec. nõ alie. dudum. ex quo sequitur, taciturnitatem, vel patientiam non sufficere, & sic responsum sit ad primum. secundum concedatur, in l. si quando. & l. minorē. & dec. vnica. allegatis in contrarium cessauit impedimentũ ætatis: quia minor lapsu temporis factus est maior: hic durat causa impediens: quia temporis lapsus non mutat statutum ecclesiæ. ¶ In quarta quæstione domini mei breuiter: quia non dubia, allegatur negatiue, & affirmatiue datur solutio, quæ reprobatur, & contrarijs respondetur. Et quod non possit exequi, inducebar, quod prohibetur secularibus procurationibus vel actibus se immiscere. 86. distin. peruenit. nec mirum: quia etiam spiritualia exercere prohibentur, vt puta baptizare, & pœnitentiam dare. 16. q. 1. c. 1. & 2. monachus. & reputatur mortuus. ea. q. placuit. 2. prohibentur claustrum exire. ne cler. vel mona. non mirum, ergo prohiberi debet ab executione. ¶ In cõtrarium: quia possunt misericordiæ opera exercere & miserabilium personarum curam & tutelam recipere, vt præalleg. c. peruenit. & conducunt terras ad laborandum. de decimis. dilecti. & propter vrgentes necessitates possunt tractare seculares actiones. 16. q. 1. qui vere. & abbate impetrante se immiscent secularibus actibus. de postul. cap. secundo. & præficiũtur secularibus ecclesijs. 55. distinctio. ne. pristis. ergo & pias voluntates exequi poterunt, cum nihil sit. quod tantum debeatur hominibus &c. de sacro san. eccl. l. 1. facit decreta. tua. de testamentis. ¶ Soluebat, quod etiam de tacita voluntate abbatis poterat exercere prædicta eo contradicente, no. de postulan. c. secundo. ff. de re mili. l. tertia. §. in bello. Secunda pars solutionis vera: sed de illa non quærebatur, sed de prima: quia taciturnitas, vel patientia prælati hoc casu non sufficit: cum enim religiosus velle, vel nolle non habeat, omnis talis actus, quem aggreditur ante licentiam, est illicitus, & per illum frangitur obedientia, & abdicatio propriæ voluntatis. facit clemen. de procuratorib. religiosus. & quod ibi nota. in glo. repete. Patientia igitur non posset illum facere licitum. vnde sequitur, quod super hoc prius petatur, & obtineatur licentia: vt patet supra eodem lib. de testamen. c. 2. 1. responso. & in clemen. eodem titu. c. 1. vbi etiã

17 dixi in glo. reprobatum. Et ibi etiam † notaui, an licentiã datam possit prælatus reuocare. & in gl. sequenti vide de fratribus minoribus, qui ad executiones hodie non licentiantur. Ad ca. peruenit. & c. dilecti. responde, vt in eis nota, c. qui vero. loquitur, cum id fit episcopo iubente. Ad cap. priscis. respondeo, quod priuilegiatum est in hoc officium prædicandi. de statu mo. quod Dei timorem. & ibi etiam in transitu, imo etiam in consensu requiritur abbatis licentia. eod. lib. de ele. si religiosus.

REGVLAE DIGESTORVM
huius literæ I. sunt hæ.

Paulus. Lex V.

In negotijs cõtrahendis alia causa habita est furiosorum: alia eorum, qui fari possunt: quamuis actum rei non intelligant. Nam furiosus nullum negotium contrahere potest: pupillus omnia negotia tutore auctore agere potest.

Pomponius. Lex VII.

Ius nostrum non patitur eundem in paganis, & testato, & intestato decessisse, earumque rerum naturaliter inter se pugna est, vt quis testatus & intestatus decedat.

Idem. Lex VIII.

Iura sanguinis nullo iure ciuili dirimi possunt.

Idem. Lex XI.

Id, quod nostrum est, sine facto nostro ad alium transire non potest.

Paulus. Lex XII.

In testamentis plenius voluntas testantium interpretatur.

Pomponius. Lex XIV.

In omnibus obligationibus, in quibus dies non apponitur, præsenti die debetur.

Paulus. Lex XVI.

Imaginaria venditio non est pretio accedente.

Vlpianus. Lex XXIII.

In personam seruilem nulla cadit obligatio. Generaliter probandum est, vbicunque in bonæ fidei iudicijs confertur in arbitrium domini, vel proc. eius cõditio, pro boni viri arbitrio hoc habendum esse.

Pomponius. Lex XXXIV.

In eo, quod vel is, qui petit, vel is a quo petitur, lucri petiturus est, durior est causa petitoris.

Idem. Lex XL.

In omnibus causis pro facto accipitur id, in quo quis aliũ perhorrescit, quo minus fiat.

Vlpianus. Lex LXIX.

In omnibus causis id obseruatur, vt vbi personæ conditio locum facit beneficio, ibi deficiente ea beneficiũ quoque deficiat. vbi vero genus actionis id desiderat, ibi (ad quemuis persecutio eius deuenerit) non deficiet ratio auxilij.

Paulus. Lex LXX.

Inuito beneficium non datur.

Papinianus. Lex LXXVII.

In totum, omnia, quæ animi destinatione agenda sunt, nõ nisi vera & certa scientia perfici possunt.

Papinianus. Lex VIII.

In toto iure. vide in regula, generi.

Paulus. Lex LXXXVI.

In ambiguis pro dotibus respondere melius est. non est nouum. vide in regula, factum. Quoties æquitatem, desiderij naturalis ratio aut dubitatio iur. moratur, iustis decretis res temperanda est.

Idem. Lex XCI.

In omnibus quidem, maxime tamen in iure æquitas spectanda est.

Metianus. Lex XCVII.

In ambiguis orationibus maxime sententia spectanda est eius, qui eas protulisset.

Paulus. Lex CXI.

In eo, quod plus est, semper inest & minus.

¶ Nemo alienæ rei expromissor idoneus videtur, nisi cũ satisdatione. Pupillus pati posse non intelligitur. Vbi verba coniuncta non sunt, sufficit alterutrum esse factum. Mulieribus tunc succurrendum est, cum defenduntur, non vt facilius calumnientur.

Paulus. Lex CXV.

In obscuris inspic. vide in regula, inspicimus.

Vlpianus. Lex CXXII.

In iure ciuili, vide in regula, cum constat.

Vlpianus. Lex CXXX.

Is damnũ dat, qui iubet dare. eius vero nulla culpa est, cui parere necesse sit. Quod pẽdet non est pro eo, quasi sit.

Idem.

Idem. *Lex* *CXXXV.*

In contrahenda venditione: vide in regula: contra eum.

Vlpianus. *Lex* *LXXIV.*

In condemnatione personarum, quæ in id, quod facere possunt, damnantur, non totum, quod habeant, extorquendum est, sed & ipsarum ratio habenda est, ne egeant. Cum verbum restituas, io lege innenitur, & si non specialiter de fructibos additum sit: tamen etiam fructus sunt restituendi. Voicuique sua mora nocet, quod & in duobus reis promittendi obseruatur. Dolo facit, qui petit, quod restiturus est.

Vlpianus. *Lex* *CXXXVI.*

In omnibus officijs quæ fieri per liberas personas leges desiderant, seruus interuenire non potest. Non debeo melioris conditionis esse, quam auctor meus, a quo in me ius transit.

Paulus. *Lex* *CXL.*

In obscura voluotate manumittentis fauendum est libertati.

Marcellus. *Lex* *CXLV.*

Impossibilium nulla est obligatio.

Paulus. *Lex* *CLXXI.*

In pari causa. vide io regula: in pari.

Caius. *Lex* *CLXXIV.*

Imperitia culpæ adoumeratur.

Vlpianus. *Lex* *CXCVIII.*

Inuitus nemo cogitur defendere rem, de qua agitur. Cui damus actionem, eidem exceptionem: multo magis, quis dixerit.

Cum quis in locum alicuius successerit, non est æquum ei nocere hoc, quod aduersus eum non nocuit, in cuius locum successit. Plerunque emptoris eadem causa debet esse circa perendum ac defendendum, quæ fuit auctoris. Quod coique præstatur, inuito non tribuitur.

Vlpianus. *Lex* *CCVI.*

Iure naturæ æquum est, neminem cum alterius detrimento & iniuria fieri locupletiorem.

SVMMARIVM.

1 *Iactura large sumitur. Et vnde dicatur.*
2 *Et disiuncta, ponitur pro coniuncta.*
3 *Sequestratio quid. Et vnde dicatur.*
Omnis idem sequester est depositarius, non econtra. Et sequestrationis vsus. num. 5. & 10.
4 *Contractus a principio voluntarius est, sed post necessarius. Et quid de sequestro.*
6 *Sequestratio fit iudicis officio quadrupliciter. & num. 7.*
8 *Ad sequestrationem an admitti debeat, qui ad possessionem potiora iura habet. & num. 11.*
9 *Sequestratio subsidiaria.*
12 *Sequestratio est minor pœna missione in possessionem.*
13 *Sequestratio per iudicem qualiter fiat, etiam ad partis instātiam. Et quid in negotio appellationis ante executionem.*
14 *Sequestratio quando non sit possibilis.*

REGVLA XLIX.

1 Locupletari. [Iactura] large † sumitur pro omni damno: de pœn. suam. tamen stricte dicitur a iacio iacis, pro iactura, quæ fit pro exoneranda naue tempore periculi, de qua ff. ad legem Rhod. de iac. Et iacientes noo habent res pro derelictis. eodem titu. qui leuandæ, quare hi ad quos peruenerunt, illas restituere teoentur, ne locupletentur cum aliena iactura. ¶ Prima glo. dicit, vnde sumpta, & ponit exempla. secundo, ponit quatuor casus: quibus fallit, rationem reddens & expooens hic disiunctam pro coniuncta. ¶ Tertio alleg. concor. signat contraria, & soluit, & regulam exponit de enormi iactura.

¶ In prima glo. ibi [iore oaturæ] ver. æquum est. neminem cum alterius detrimento, & iniuria fieri locupletiorem. & ibi [si quis presby.] vbi ecclesia presbytero non succedit in his, quæ scripta erant censibus, iur. patronatus, vel curæ: & ibi [re aliena] ad quas non datur actio: licet possidenti detur exceptio doli. hoc vult l. Paulus, & ibi, l. penultima. Institu. legatum, fideicommissum,
2 libertas, vel tutela sic relicta, ille vel ille, vtrique † debetur, & disiuncta ponitur pro coniuncta. & ibi [fistulam.] si assiduus est vsus balnei, vt per humorem vicino noceat, prohiberi potest. & ibi [l. vltima.] in fine. non licet vicino ædificare sic, quod necessarium ventum areæ ad secernendos fructus a paleis auferat. & ibi [§. vltimo.] si per puteum, quem in meo feci, venæ tui putei sint præcisæ, non per hoc teneor damni infecti. & ibi [Proculus] ex stipulatione damni infecti tibi non tenetur is, qui aliquid fecit in suo: licet per id tibi consuetum commodum auferat. & ibi [§. denique.] non licet mihi in fundo meo facere animo nocendi, quod fundo vicino noceat. & ibi [l. quoties.] per rescriptum iudicis peti potest dilatio, non remissio debiti. ¶ In 1. glo. ibi [& vsucapionibus] vt dicit Ioan. mon. hic, ne rerum dominia sint in incerto. ff. de vsuca. l. prima. vt sit finis litium. ff. pro suo. l. fi. & ob puniendam desidiam dominorum. C. de an ex. l. fi. in fi. supra de præscrip. vigilanti. & ibi. [contractibus] dicit hic Dy. se credere de æquitate cano. quod vbi sciens se nō numerasse, recipit confessionem, exceptio non numeratæ pecuniæ oon excludatur biennio, per regulam. possessor, sup. eod. de hoc plene scripsi post Host. s. de sol. c. fi. & ibi [iniuria] idem Accur. in prædictis tribus, vel quatuor casibus. Et idem Dyn. per modum obiectionum. & ibi cautius dicebat propter hoc Dy. quod regula iuris ciuilis propter copulam ponebat vnū casum. Ista videtur ponere duos propter disiunctam. Ad primum alle. ff. de condi. & de. l. cum pupillus. §. disiunctiuæ. ad secundum. eo. tit. si hæredi plures. Et sciendum, quod Ioan. mon. exquirens causam ponendi tractatum sequestrationum. dicit ad euitandas iacturas quaodoque iouentas sequestrationes, vt patet ex notatis supta de seqoest. pos. c. penult. Quare volens de illis tractare, dicit diuisionem earum præmittendam: per quam res sit lucidior. ff. de dol. ex. l. 1. Verba cuius ponam ad literā, repetito quod dixi in regula: in generali. in prin.
3 tractatus protestationum. Dicit † ergo, quod sequestratio est rei, quæ in controuersiam deducitur, consensu contestātium apud tertium depositio. ff. depo. l. licet. & l. apud. in princip. & §. fina. & iste tertius sequester vocatur a sequendo: quia vterque de contendentibus fidem ipsius sequitur, dictis iuribus. & ff. de verborum significa. sequester. Est enim omnis sequester depositarius: non ecōtra. Nam licet plures possent deponere apud vnum, tamen sequestrum non nisi plores depnnere possunt: & tunc quilibet deponit insolidum, vt in d. l. licet. & l. ei, apud. Et iste depositarius sequester tantum habet potestatis, quātum conuentio depooentium sequestro tribuit, vt in d. l. ei, apud. §. fi. Nec mirum, cum hic sit contractus depositi, qui sicut cæteri contractus ex conuentione legem recipit. ff. deposi. l. 1. §. si conuenerit. sic est in omni deposito. Est tamen differentia huius depositi ad alia, quia in alijs depositarius non possidet; sed possidet hic, si sit actum. & tunc neutra partium potest se iuuare possessiooe contra alios quoad actum vsucapionis: cum iam sit interruptum. Sed si oihil sit actum expresse possessio proderit victo contra alios; sed vnus contra alterum de illa possessione non poterit se iuuare. Sequestrum, cum ipsis deponentibus sit inutilis inter se, sed quo ad alios proficit victori. & est ratio; quia certantes de re, deponentes eandem penes sequestrum, fidem eius sequuntur. vnde hoc pendente vnus contra alterum iouari de possessione nequit; sed contra illos sic; cum quo ad alios victor liberas ædes habeat. ff. si ser. ven. l. loci corpus. §. competit. sic

re, de qua est magis præsumptio pro reo: verbi gratia, pe
to rem es aliquo contractu, ius præsumit te non ligatum, nisi proberis ligatus: quo casu sequestrationis necessitas conquiescit: & est in isto casu inhibita. nam primo debet debitor conuinci & tunc demum ad solutionem constringi. C. de prohi. se. l. vna. C. de act. & ob. negantes. & de iu. fis. l. fi. lib. 10. idem dico, si res est talis, cuius possessio indifferenter cadat inter eos, qui contendunt. verbi gratia: habere fundum ita cadit in me, sicut in Petro. Ago contra Pe. ad fundum: quia Pe. eo ipso quòd possessor, plus habet, quam ego. Instit. de interdict. §. commodum. C. de rei vendi. l. res alienas. nunquam principali pendente negotio debet fieri sequestratio, sic loquitur decret. 1. de sequestratio. & ff. de rei vendi. vtique. verum vbi dicta præsumptio vinceretur aliqua æquitate: vt supra. de sponsa. cum locum. & de restitutione spolia. literas. ff. de offic. præsid. senatus. tunc iudicis officio esset sequestratio permissa. Si iudicis æquitate suadente videretur: vt expressum est in dictis iuribus. & ff. qui satisdare cogantur, si fideiussor. §. fina. & hic sunt casus speciales contra regulam ibi: cum suspicio, quæ habetur contra reum, vt prouideatur parti agenti, inducit sequestrationem, vnde cum interfit iudicis, ne iudicium sit elusorium. ff. ne quid in loco publi. l. fina. habet iudex prouidere, & tam in principali, quam in fructibus. Cautela conueniens præstetur in re mobili: vt dicta lege si fideiussor. & pari æquitate idem est in fructibus rei immobilis. vnde † si reus non possit cauere iudici, æquum videbitur, vt fiat sequestratio: nam cum aliquid incumbit in iudicijs, & iudex non potest facere, vt ius pręcipit, debet prouidere, vt potest. C. de assert. tol. l. prima. §. si vero te vera. & ff. de collatio. bono. l. 1. §. si super. & hoc casu sequestratio est subsidiaria. & sic loquitur. C. de ag. & censit. litibus. libro 11. Est ergo regulare, vt quando aliquid incumbit alicui, & ille onus annexum non implet, sed abutitur, iudex ex officio habet prouidere. verbi gratia, Petrus est missus in possessionem rei petitæ causa rei seruandæ. iste non facit fructus suos, si illos consumat, iudex habet prouidere super hoc, vt sequestrentur: vt supra de sequestratione. capitu. secundo, & dicta decretali. per vestras. & §. prædict. sin autem. & hoc fieri debet cum causæ cognitione: nam cum nedum possessor, sed & in possessione existens, non sit a possessione seu detentione sine causæ cognitione amouendus: vt supra de simonia. querelam. C. si per vim vel alio modo. l. fina. In prædictis versatur causæ cognitio, & est expressum in dicta decretali secunda. de sequestratio. Si autem procedatur in contumaciam, hoc est dupliciter. Aut est causa, in qua potest procedi ad missionem in possessionem aut non. Sed si non: vt quia agitur de beneficio, vt beneficium, quo casu non habet locum missio in possessionem, supra hoc titulo, de eo, q mittit. in possessio. capitulo a Nor. & hoc casu fieri potest sequestratio. sic loquitur decreta. espressa supra de præscriptionibus. olim. nam cum missio in hoc casu cessaret, id, quod erat illis similius, vt vicinius debuit fieri. vnde quod gloss. dicit ibi, quod male facta fuit sequestratio, male dicit: cum eadem decreta. prosequatur factum sequestrationis: quod non faceret, si indebite facta fuisset, vt apparet ex textu dictæ decreta. mihi Ioanni Andreæ hoc non apparet. Si vero est causa, in qua possit procedi ad missionem in possessionem: tunc cum sit via ordinaria de mittendo in possessionem, tunc illa regulariter est seruanda. C. vbi in rem actio. l. secunda. in fine. intuitu tamen religionis dicũt aliqui, quod iudex ad sequestrationem potest procedere alia iusta causa: & sic intelligunt de dolo, & contumacia. c. 2. Sed hoc casu dicerem, cum reus est contumax, sua cõtumacia de iure est punienda: & hoc est necessarium aut in re, de qua contenditur, aut in persona. In persona, vbi in re non potest. ꝫ. vt lit. contest. c. tuæ. In re dupliciter, vt
10 † est præmissum. nam vbi missio non est possibilis, tunc excommunicatio, aut sequestratio est necessaria, nec aliqua punitio contumaciæ iur. est vicinior missioni in possessionem ipsa sequestratione, quæ se habet ad missionem in possessionem vt excedens & excessum. Nam contumaci est magis luctuosum, quòd aduersarius sit in possessione, & ipsum contumacem tædio afficit: quam si apud bonum virum res esset ad custodiendum deposita per iudicem, argumento C. de bo. quæ lib. cum oportet. plus tamen recedetur a re per sequestrationem factã propter contumaciam quam in missione in possessionem, & secundum hos respectus, vel alios dici potest, quandoque plus est, quandoque minus missio in possessionem respectu sequestrationis. vide, quod ibi dixi super ver. religionis. & super 3. glo. & propter respectum aliquem dictum est in d. c. factam sequestrationem intuitu religionis: nam magis competit religioso litigãti quòd fiat sequestratio, quam in possessionem missio, quæ est ad afficiendum tædio contumacem, quod non cadit. hoc est, cadere non
11 habet in religio. & isto casu, quo fieri † posset missio in possessionem, posset fieri sequestratio. regularius tamen hoc casu ponam remissionem, cum hoc sit ordinarium. ꝫ. vt lite non contest. quoniam. §. in alijs. iudex tamen cuius officium est latissimum. ff. de iurisdictio. omnium iudi. l. 1. debet attendere, qua via reus contumax magis adstringi valeat, vt suam contumaciam agnoscat: & illam purget. Item, illam viam exequatur, siue excommunicando, siue mittendo in possessionem, siue sequestrando, cum. n. contumacia quandoque damno litis coerceatur. ff. de re iudica. contumacia. C. de ingenu. manumis. diffamari. sup. de probatio. licet. circa princi. multo magis punire iudex poterit contumacem per sequestrationem. Iudex enim pęnali iudicio potest iurisdictionem suam defendere. ff. si quis ius dicen. non obtemperauer. l. prima. inter quæ pœnalia iudicia sequestrationis pœna continetur. Et dico,
12 quod sequestratio † est minor pœna missione in possessionem: vt dicta decre. de dolo & contu. nam ex missione potest fieri verus possessor, saltem post annum: non sic ex sequestratione. quod tamen credebant dicti religiosi, & sic legit eam Inno. sed cõtra in illa decr. vt dicit textus expresse, poterat fieri missio in possessionẽ. si ergo facta est sequestratio fauore religionis, & est minus, quam mittere in possessionem, ergo non est fauor, sed potius grauatur ecclesia. Sol. tam missio, quam sequestratio fit, vt reus tædio affectus cogatur iudicio stare, vt dicta decr. hic tamen pœna prius cadit in missionem, quam in sequestrationẽ. vnde cum religiosi contendunt, non habeant tædiũ quęrere, nec pœnam aduersarijs. argum. ꝫ. de pœn. suam. licet ius suum prosequi possint. ꝫ. de noui ope. nuncia. capitu. 2. mitius est intuendo religionem sequestrare, quam mittere in possessionem. & ideo signanter dicit textus intuitu religionis non fauore. nam missio in possessionem fit propter tædium per actorem, & iudicem auctoria autem,
13 sed in sequestratione tantum † per iudicem, licet ad partis instantiam. si autem procedatur in negotio appellationis, ante executionem, hoc est dupliciter. aut appellatio interponitur a diffinitiua, aut ante diffinitiuam. si a diffinitiua, quæ est super principali, & sequestratio petitur. aut a petitore appellante: aut a possessore. Primo casu est impossibilis, cum nihil possit sequestrari, hoc est separari ab eo, qui nihil habet. & sic loquitur. 5. q. 6. quocunque enim. 1. respon. si autem a possessore petatur fieri, qui appellat & prosequitur negotium, regulariter non debet fieri, cum appellantis status appellatione pendente sit integer. ff. nil inno. ap. pen. l. 1. cum attentatum hoc casu regulariter reuocari deberet, illud etiam quod est attẽtatum ante decendium factum. ꝫ. hoc lib. de appella. non solum. sed hoc fallit, quando dictus possessor fructus dilapidat, aut alias suspectus est, vt dicto c. quor. in princ. & in fi. & ꝫ. de seques. c. fi. ff. de ap. iperatores. in fi. & vbicũq; in principali ꝓcedere põt ad sequestrationem, multo ma-

gis in casu appel. vbi possessor intus appellat, cum regula diffinitiua sit contra eum. & ob hoc facilius est contra eū procedendum, vt fiat sequestratio, quam in principali: si autem appellatio interponatur ante diffinitiuam, cum appellans de iniquitate iudicantis principaliter conqueratur ꝭ de app. interposita §. fina. hoc articulo pendente iudic. officium circa sequestrationem rei, aut fructuū eius, super quibus non agitur, prorsus conquiescat, cum nec in principali iudex app. talis habeat cognitionē, nisi in euentu, in quo apparebit appellationem ante diffinitiuā emissam fore legitimam, vt in decr. vt debitus honor. Si autem procedatur in negotio app. ab executione interiectæ; aut res est mobilis, & tunc ipsa res sequestratur: aut immobilis, & tunc fructus rei sequestrantur restituēdi illi, qui obtinuerit, non distincto vtrum possessor sit suspectus necne, vt C. quorum app. non re. l. ab executione. & hoc casu sequestratio est præcepta, vt dicta l. nec est mirum. n. ea quo a sententia non est appellatum, sed ab executione. magis ergo est præsumptio contra appellantem, propterea iura statuerunt rem a possidente separandam, & apud aliū de-
14 ponendam, quousque querela sopiatur. Ex quibus † colligitur, quando sequestratio non est possibilis, quando prohibita, quando permissa, & quando præcepta.

REGVLAE IVRIS CIVILIS huius literæ L. sunt hæ.

Paulus. *Lex* *CVII.*
Libertas inæstimabilis res est.
Caius. *Lex* *XVI.*
Libertas omnibus rebus fauorabilior est.

SVMMARIVM.

1 *Interesse post moram an sit in obligatione, ita vt iure actionis peti possit an vero solum deducatur in obligatione per iudicis officium. & num. 2.*
3 *Interesse debitum propter moram debitoris, an sit vnicum tantum, an triplex.*
4 *Aestimatio rei singularis communis vel conuenta, an sit interesse.*
5 *Mora sua cuique nocet. & num. 7. Etiam quo ad causarum prosecutionem.*
6 *Moram an excuset casus fortuitus.*
8 *Prælati electio an valeat, stante statuto episcopi priuante beneficiatos, qui infra menses titulum institutionis suæ in memoria libus episcopi affigi non curant. qui canonicis id omittentibus, & pacifice possidentibus, vacante ecclesia, nihilominus prælatum eligunt. & num 9. 11. 14. 10.*
10 *Electio facta per falsum canonicum an valeat. Et quid de falso procuratore.*
11 *Locus arguendi ab absurdo.*
13 *Opinio communis veritati sæpe præfertur.*
15 *Possidere iuste censetur, qui auctore prætore possidere cœpit. Et possessionis commodum.*
16 *Prælati electio ex publico officio ad capitulum spectat.*
17 *Admissus & approbatus semel, an possit postea & inde improbari & reijci.*
18 *Idoneitas qualiter spectanda in promotione. & num. 21.*
19 *Ad agendum an admittatur, qui repellitur ab excipiendo.*

REGVLA XXV.

Mora sua cuilibet est nociua.

1 An interesse post † moram sit in obligatione, ita quod in libello peti possit & iure actionis; an solū deducatur in condemnationem per iudicis officium? Item, an interesse, quod debetur propter moram debitoris, sit vnicum interesse tantum, an triplex, scilicet, singulare, cōmune & conuentum? Item, an æstimatio rei sit interesse, an æstimatio lucri, vel damni: hic multum plene per Dy. & vide remissionem, quā dedi. de sen. ex. sacro. ver. cum qd. super gl. 2. ¶ In qōnibus autem illis tenet Dy. hic. circa primam, q
3 si fest in obligatione, rem dati, venit per iudi. officiū: sed si factum, peti potest in libello, alleg. ad primum. ff. de ver. oblig. si seruum. §. vl. & l. eum, qui ita. ad secundum eo. tit. stipulationes non diuiduntur. §. Celsus. & l. si pœnam. &
3 quod in eis notaui. De † secunda tenet, quod interesse est triplex: quia damnum potest æstimari singulariter. ff. de bon. lib. libertas. §. qui soluendo. Item communiter. ff. ad l. Aquiliā qui seruum meum. Item, ex conuentione super dubia futura æstimatione damni. ff. rem ra. habe. l. procu. ad exhibend. l. vlt. & de præto. stip. l. si. & hoc vltimum potest excedere singulare ex commune, & ab eis excedi. Cū ergo excessus sit diuersorum, ergo diuersæ sunt species.
4 ¶ De tertia tenet, quod æstimatio † rei singularis communis vel cōuenta non est interesse: licet veniat interesse singulariter, vel communiter æstimandum, & hoc per l. hæc verba. ff. de ver. sig. & per l. ff. de tuto. & cura. datis ab his. l. 1. §. considerandū. ¶ Reliqua quæ subtilia & vtilia sunt, per te videas. ¶ Prima glo. dicit, vnde sumpta. & ponit exemplum. Secundo ponit tria, quæ requiruntur ad morā, & qūo tunc tenetur de causa etiam naturali. Tertio prosequitur de mora aliena, & de materia reuertitur. Quarto quærit. an purgetur, arguendo negatiue & affirmatiue. &
5 soluit. ¶ In † 1. gl. ibi, [§. vnicuiq;] sequitur, mora sua nocet, quod & in duobus reis promittendi obseruatur. & ibi [sub certo] vide ti. en. peccatum, super 1. gl. & ibi [cū res. §. vlt] si fundus legatus casmate pereat post moram hæredis, ipse debet æstimationem: quia legatarius ipsum acceptum vendere posset, alias potuisset. & ibi [debitor] si debitor consignauit pecuniam oblatam, quā creditor recipere noluit, cessant vsuræ: sed si postea cōuentus, vt solueret, moram fecit, incipiunt currere. & ibi [traiectitiæ] si interpellatus moram fecerit, licet postea offerat, pœna committitur. & ibi [magnam] die statuta pœna committitur, & sine interpellatione. & ibi [& si post tres] vide de re iudicata. cum Bertoldus. in quinta glo. & ibi glo. & ibi [l. 1. §. licet.] licet venditor possit vinum effundere, si die ad metiendum præfixa messus non fuerit, debet tamen ad hoc prius emptori denunciare, scilicet, quod nisi metiatur, effundet. & ibi [sancimus] fideiussor qui promisit aliquem præsentare, vel pœnam dare, si post tempus infra sex menses ipsum præsentat, euadit pœnam. & ibi [insulam] qui promisit mihi facere insulam, si transiuit tempus, in quo facere potuit, adhuc faciendo ante litem per me contesta. euadit pœnam. & ibi [Dynus] post pronunciationem iudic veniens adhuc pro tribunali sedente restituitur, quasi parum preconis vocem audierit. ¶ In pri-
6 ma glossa. ibi, fortuito. & quo ad † hoc est nociua. secundo, quo ad fructus, ad quos tenentur ex die moræ, quādo aliquid petitur per actionem bonæ fidei, vel per actionē ex testamento, quæ sapit naturam actionis bonæ. ff. de legatis secundo. apud Iulianum. §. fructus. & l. si quis bonorum. de lega. tertio. qui insulidum, §. etiam. & l. si quis seruo. Item si sit actio stricti iur. qua peto mihi restitui, quod est meum: sed si peto alienum, tenuit a die lit. cont. ff de vsur. l. videamus. circa princip. & § in fauiana. & §.
7 si actione. Tertio est mora nociua quantum † ad interesse, quod peti potest, & augetur a die moræ in odium debitoris morosi. ff. de ac. emp. traditio. §. si per venditorē. & de te. iudi. l. qui Cal. Quarto nocet quo ad causarum prosecutionem, nam si causa cognita statutus fuerit actori terminus ad agendum, vel reo ad excipiendum, post terminum non auditur. secundum Dy qui remittit ad no. per se. s. e. indultum. & ibi, interitu speciei, & sic sibi nō nocet. & hoc verum, nisi essent socij ff. de duo. re. de l. pe. secundū Dy. Item quem sibi imputet casus in societate participante. debuit. n. cogitate hoc euenire posse. ff. de cond. inde. l. indebitam.

bita. & ff.loca.si quis domum.& ibi [a fideiussore] & im-
putet sibi qui obligationem alterius suscepit. & ibi [mo-
ra] & per Ho.in summa de vsur.§.ex quibus causis,sub §.
ex mora.per ipsum, & Inn.de loca.propter,per Vinc.eo.ti
tu.potuit.Io.An.

QVAESTIO.

Hic de mora,quæ prouenit ex lapsu termini per consti
tutionem expressi,vel peremptorie a iudice statuti, duas
quæstiones videamus.& prima disputata per Io.de mon-
8 te Murlo talis est.¶ Statutum † episcopi priuat beneficia-
tos,qui infra mensem titulum institutionis suæ in memo-
rialibus episcopi poni non faciunt,quidā canonici hoc fa
cere omiserant, tamen eis pacifice possidentibus vacauit
ecclesia,& hi prælatum elegerunt.quæritur,an valeat ele-
ctio.¶ Secunda quæstio fuit eiusdem,sed prius est dispu-
tata per Aegidium de Foscariis,& ante eū per Io.de Deo
qui per errorem etiam bis locauit illam in quæstionibus
suis.s.lib.2.q.10.& lib.3.q.nona.& est talis. Executor da-
tus per papam ad prouidendum Andreæ, si esset idoneus
de prælatura vacante,post peremptorium per eū assigna-
tum canonicis ad opponendum contra literas,vel parum
post,cum etiam nullus contradixisset, sibi contulit præla-
turam,qui tempore longo possedit:nunc coram legato pa
pæ Io.canonicus petit illum remoueri:quia tacuit in lite-
ris beneficium,quod habebat:& quia tunc patiebatur de
fectum ætatis,excepit ille de lapsu peremptorij,de quo su
pra.quæritur,an obest.Sed Ioan.de Deo quærebat de epi
scopo,cui executor talem terminum dederat.& nil oppo-
suit,an possit illum remouere nunc ætate maiorem , licet
tunc minorem. In eadem autem quæstione Ioan.de mon-
te Murlo inserebat,an procurator habens in genere man
datum ad omnia,quæ requirunt speciale,posset contra e-
lectum opponere crimina vel defectus? Et quia iste articu
lus expeditus est per clemen. de procuratoribus.non po-
test:& quicquid est in allegationibus vel solutione,ex ibi
notatis apparet,illum prætermitto.¶ Circa primam alle-
gabat Ioan.electionem non valere per sex rationes.secun-
9 do † in contrarium inducebat tres.4.soluit & contrarijs
respondet,in fine solutio roboratur. Constat,quòd epi-
scopi possunt facere statuta.de of.ar.presby.c.ult.in fi. de
maio.& ob.si quis venerit.sup.eo.lib.de consti. c.2.& tale
statutum est iuri consonum,cum ad episcopum spectet sci
re,qualiter subditi sua beneficia teneant,& subditi de sua
institutione fidem facere debent,cum possessio sine insti-
tutione non sufficiat.de insti.ex frequen.sup.eodem titu.
beneficium.vbi de hoc. Cum ergo canonici sint priuati p
statutum licitum,non potuerunt eligere.de elec. quia pro
pter.in princ.& si: electio per eos facta non valuit.sup.de
sup.ne.præ.c.pen.& vlt.Secundo sic.eligere est de fructi-
bus canoniæ,probatur de elect.cum Vinton.& no. de con
flictu.cum M.in glos.vnde eis.& vide quod ibi dixi super
glos. hic potest.sed malæfidei possessor non facit fructus
suos.alleg. de præben.dilecto.in fi.sed vide quod ibi dixi,
& tenetur ad restitutionem.pro hoc facit de restitu. spo.
grauis.cum concor.restat ergo,quod sicut nec alios fru-
ctus percipere debet,sic nec eligere. & quod possessio cū
mala fide non iuuet,patet ex notatis de iure patrona.con
sultationibus.in glo.penulti. Tertio inducuntur iura , per
quæ patet,suspensos eligere non posse.de electio. cum in-
ter.de consuetudi.cum dilectus. de exceptio. apostolicæ.
multominus poterant hoc priuati, quales sunt isti , facit
supra de constitu. ex literis.gesta igitur per tales priuatos
non valent,cum habeant auctores damnatos.de hæretic.
10 fraternitatis. Quarto sic,sententia a non † suo iudice lata
non tenet,supra de consuetu.ad nostram.de iudic. at si cle
rici.cum concor. multominus tenere debet electio facta
per non canonicum:quia fortius publica vtilitas versa-
tur in sententijs,vt infra dicetur. non valet igitur datum
ab eo,qui dare non potuit,supra de iure patro. quod au-
tem. & sic non tenent facta per falsum procuratorem. i.
quia procurator non erat.sup.de proc. in nostra. & sic nō
tenent facta per falsum canonicum,id est,qui canonicus
11 non erat. Quinto † dicitur,quod ex contrario sequeretur
absurditas,qui est bonus modus arguendi.sup.eodem li-
bro.de præben.dudum.scilicet, quod paris conditionis
essent priuati & non priuati,& licite & illicite tenentes ca
nonias.& quod statutum episcopi imponeret legem ver-
bis tantum.s.eo.lib.de elect.commissa.§.porro. Inducitur
6.& vltimo,s.eo.lib.de conces.præben.quia cūctis.§.adij
ciebatur. Item regula ista : quia istis morosis mora debet
esse nociua,quod non esset, si canonicatus & præbendas
& ipsarum iura perciperent,& exercerent,vt prius . ¶ In
12 cōtrarium, scilicet,† quod valeat electio,inducitur ; quia
canonici quiete & pacifice possidebant suos canonicatus,
& communiter habebantur , & reputabantur canonici.
Cuique autem electo,prouiso ,vel præsentato satis est pro
bare possessionem eligentis & prouidentis vel præsentan-
tis.s.de ele.querelam.de causa posses. cum olim. de iure
pa.consultationibus. Ista autem possessio isto casu proce-
dit ex possessione canonicatus.hanc autem habebant isti
canonici.ergo &c. Secundo videmus,quod qui in verita-
13 te † iudex non est,vt quia seruus,vel excommunicatus ta
men occultus & ab ecclesia toleratus,ex quo communi o-
pinione iudex habetur,valet,quod per ipsum agitur. de
te iudi.ad probandum.3.q.7.§.tria.ff.de offic.præt. Bar-
barius.sæpe enim communis opinio præfertur veritati.
qui fi.sint le.c.2.sed ꝙ per electionem expediantur eccle-
siæ,& intricationes tollantur,quæ possent protelare ordi
nationes eorū,hoc est summe fauorabile. p iura no. vltra
quæ allegat de ele.si religiosus.2.rñ.lib.6.& cle.de ele. ne
14 Romani.§.cæterum. Tertio videtur, quod ista † exceptio
vel oppositio,non sit admittenda.cum purā sapiat nega-
tiuam,q̄ probari non potest. Circa quod aduertendum,ꝙ
quæstio ista non dirigitur directe contra canonicos , quo
casu possent procedere,quæ scripsi post Inn.& Host.de ac
cu.super his.in gl.magna.& quid si obijciatur,cum ver.se
quentibus.sed dirigitur contra electum, cum forsan eligē
tes non sint in causa.hoc dico etiam propter dec. statui-
mus.de confes.s.eo.lib.nā positio non potest fieri de hoc
electo,cum de facto alieno.maxime,quod in negatiua con
sistat:sibi constare nō possit.& per consequens nō cogitur
respondere,vt ibi no.& in c.se. Soluendo dixit , ꝙ valebat
15 electio per † vltimo allegata. Non obstant contraria, se-
cundum eum,quæ procedunt in intruso , qui a principio
non habet titulum,sed secus in illo,qui a principio titulū
habuit,& superioris auctoritatem:nam licet postea inci-
dat in pęnam priuationis,valent tamen quæ agit,quādiu
toleratur,& creditur ex primo titulo licite possidere : nā
iuste possidere censetur,qui auctore prætore possidere cę
pit.ff.de acq.pos.iuste.hinc est,quod qui a principio titu-
lum habuit,licet per pœnam iur.priuatus sit, ita vt bene-
ficium alteri conferri possit:tamen remanet possessor.su-
per quo vide quod scripsi de excep. apostolicę.super ver.
amotionis. & propter id possessione priuari non potest ,
nisi causa cognita,& vocatus.sup.eodem lib.de præbend.
licet.a.si ergo tantum est possessionis commodum,quod
ab illa deijci non potest,nisi causa cognita,quare ergo iu
ribus canoniæ & possessionis commodo , eligendo inte-
rim non vtetur? Non obst.§. adijciebatur. quem allegaui
in fine primæ partis,qui loquitur, quando sententia spe-
cialis & certa fertur in certam & nominatam personam :
quia tunc per sententiam videtur factum fieri notorium.
Secus,quando incerta & generalis est sententia, vt in casu
nostro,quæ fertur maxime in non facientem: licet etiam
quando in facientem fertur,posset esse incerta, vt de con
stitu.c.2.§.1.supra.eodem lib.nam si sit excommunicatio
nis sententia,quæ in tales est lata , communicatur ei lici-
te,donec declarati fuerint.& de hoc dixi de cle. excom-
proposuit. hæc regula non ob. quia satis nocet eis mo-

ra, per quam si ad hoc agitur, priuati declarabuntur. Fa-
ciunt etiam pro solutione, quæ scripsi post Inn. & Host. de
scis. c. 1. de elec. nihil est. in fi. Hæc solutio satis placet, pro
qua bene facit de ele. in Gen. ver. nec præmissæ. & hoc di-
co, siue dicas omnes canonicos sic priuatos, siue dicas ali-
quos tantum ex illis. nam primo casu illi tenent capitulū.
16 Et si dicatur, quod ad † singulares canonicos non spectat
eligere ratione publici officij, non tamen negatur, quin
ex publico officio spectet ad capitulum, de quo vide qđ
scripsi de consue. cum dilectus. super glo. suspensus. cum
suis remissis. & sic ratione fauoris, de quo supra, & publi-
ci officij prædicti præfertur opinio & possessio, vt valeat
electio. si vero dicas aliquos tantum sic priuatos, siue non
priuati scienter istos admiserant, siue ignoranter, valet e-
lectio. super quo vide quod post Innoc. & alios scripsi. de
elect. illa. in gl. magna. vbi & hoc notandum. & quod no.
eodem titu. cum Vintonien. in glo. no. quod. Ad secundā
quæstionem allegantur ad negatiuam. Primo pro mate-
ria multa iura coniunctim, & quatuor rationes. Secundo,
ad contrarium 5. rationes, & vna responsio. Tertio, ponū-
tur tres diuersorum solutiones, quorum vltima approba-
tur & contrarijs responderur. Nunc prius, vt omnes præ-
dicti, allegn ad partem, ꝙ Io. non debeat audiri, qui indu
cunt de accu. licet. & c. veniens. qui ma. accu. pos. cum in
tua. & quod ibi no. de proba. licet. vbi de hoc in prima gl.
& vide quod super ea dixi. C. qui accu. non pos. ea, qu. r.
ff. de adult. si maritus. §. si negauerit. C. de inge. man. diffa
mari. Ad idem de exce. pastoralis. §. e. lib. de test. spo. fre-
quens. 3. q. 3. offeratur. de of. dele. suspicionis. Secundo ille
Io. tacite renuntiasse videtur exceptionibus, eo ꝙ requisi-
tus se non opposuit, & illum pacifice administrare permi
sit, & obediuit sibi, vt prælato, facit de of. deleg. gratum.
& c. si autem. de his, quæ fi. a maio. parte cap. ex ore. & se
mel approbatum, reprobari non potest. 35. qu. 5. horren-
dus. de re iud. ꝙ ad consultationem. eo. titu. quod semel.
17 cum concor. Tertio, iste a tempore † institutionis suę fuit
examinatus & approbatus, vt fieri debuit. de elect. innno-
tuit. & cap. nihil est. vlterius ergo accusari non debet. de
purg. can. c. fi. de test. co. præterea. 8. q. 2. dilectissimi. Quar
to habendo respectum ad ætatem allegauit Io. de Deo. &
Aegid. quod minor institutus expectādus est vsque ad æ-
tatem legitimam. de ætat. & qual. ex ratione. & cap. inde-
corum. sed iste nunc habet ætatem, & sic res peruenit ad
casum, quo potuit incipere. ad hoc de clandest. despon.
c. secundo. & multa prohibentur, quæ facta tenent. 30. quę
18 stio. 5. § sed obijcitur. Item idoneitas † attenditur scien-
tia, non ætate. 84 dist. porro. & quod ætas non impediat
alias dignum, probatur. 78. distin. §. hoc regulariter. vbi
de Ieremia, Daniele, & alijs in iuuentute promotis satis
habetur. Quinto inducitur hæc regula, per quam patet,
moram per lapsum peremptorij debere nocere moroso,
cui bene concor. de resti. in integ. coram. vbi patet, quod
post peremptorium de iur. communi quis non auditur.
19 ¶ In contrarium, scilicet, quod sit † audiendus, videtur
quod terminus datus per executorem, fuit datus ad exci-
piendum, & non ad denuntiandum, vel accusandum. vn-
de accusanti non obstat, argumen. ff. de testi. veniens. 2. &
c. causam, quæ. & cap. cum in tua. Constat enim, quod qñ-
que admittitur ad agendum, qui repellitur ab excipiēdo.
de accusationibus accedens, & videtur casus, de appella.
constituti. 2. in fine. Secundo, exceptio, quæ reddit iudiciū
nullum, potest opponi post diffinitiuam sentētiam, supra
de probatio. licet. de procurato. in nostra. de except. cum
venerabilis. sed peremptorium non potest esse maioris vir
tutis, quam sententia diffinitiua: etiam si dicatur habere
vim interlocutionis. de resti. in integ. coram. ergo &c. Ter-
20 tio, vbi vertitur † periculum animæ & ecclesiæ sententia
non transit in rem iudicatam; & approbatū potest repro-
bari. alleg. de re iudi. lator. tenor. consanguinei. & facit,
quod notatur 25. quæst. 9. in fi. m. & §. quia ergo. & vide
quod dixi de iudi. in rubrica. & per te. ca. lator. super vlti-
ma glo. Quarto licet Ioan. potuerit illum approbare quo
ad se, & suo iuri renuntiare: non tamen quantum ad eccle
siam: immo tenetur malum denuntiare, prælatum. 2. quæ-
stio. prima. si peccauerit. & c. multi. etiam si iurasset non de
nuntiare, de iureiurando. quemadmodum. & cap. sicut in
nostris. & c. peruenit. consistit enim ius publicum in sacer-
dotibus & prælatis. 50. distinct. ius publicum. ergo tacite
vel expresse illi renuntiari non potest, supra de foro com-
pe. si diligenti. & bene facit, quod no. de except. cum ec-
clesiasticæ. in 1. glo. patientia ergo cum fuerit vitiosa, non
iuuat. 83. distinctio. nemo. cum cap. sequentibus. ¶ Quin
to constat, istum habuisse vitiosum ingressum, qui semper
inest beneficijs: vbi deest canonica institutio. sup. eodem.
beneficium. de insti. ex frequentibus. Et promotus fuit cō
tra concilium, de elect. cum in cunctis. §. inferiora. & non
possunt bono perfici exitu, quæ malo sunt inchoata prin-
cipio. 61. dist. miramur. 1. q. 1. principatus. & radix infecta
fructum bonum afferre non potest. 1. q. r. infertur. nec ta-
lis bene faciendo purgat vitium. 14. q. 5. neque. sed neces-
saria est renuntiatio. de simo. Matthæus. ca. ex insinuatio-
ne. non obstante diuturnitate temporis. de simo. non satis.
cum si. Vltimo, quoad id, quod dicitur de ætate, quod in
ea dispensari posset, quod tamen dic hodie, vt de æta. &
quali. permittimus. Respondetur, quod hic non agebatur
de dispensaio, nec hoc intendebat papa, de quo satis vide
de scism. fraternitati, eijciendus ergo est iste, qui non pro
21 didit crimen suum. 50. di. ex pœnitentibus. Et quod in æta
te inspiciatur tempus promotionis, est casus de elect. du-
dum. 1. & facit etiam c. dudum. 2. sup. eodem lib. de rescr.
si eo tempore. ¶ Soluebat & male Ioan. de Deo, quo ad
causam ætatis illum remoueri non posse: quia non fuit vi-
tium peccati, sed ætatis, quod sustinetur a canone, post-
quam quis eam perficit, vt præ. c. ex ratione. & capit. inde
corum. vnde a principio poterat impedire tempore insti-
tutionis. & sic loquitur de elect. dudum, sed postea non, se
cundum eum. Aegidius volens sustinere Ioan. dicit, quod
vbi per electionem eius, ad quem pertinet, fiet talis pro-
motio ante confirmationem audiretur, vt in decreta. du-
dum. sed non postea: sed cum casus formetur per literas
subreptitias, auditur contra eum episcopus: cum prouisio
fuerit irrita. de rescript. ad audientiam. 2. in fine. & ibi no.
in fine vltimæ gl. dicit etiam hodie collationem non vale-
re per decr. licet can. de ele. supra. eodem lib. loquitur ta-
men solum in parochialibus ecclesijs, vt ibi patet. Ioan.
de mon. Murlo simpliciter dixit illum Ioann. audiendum
per vltimo allegata. & sic est tenendum vtroque casu. Cū
literæ & prouisiones ex illis secutæ sint irritæ. de benefi-
cio suppresso patet, de præben. si motu proprio. 2. respon.
supra eodem lib. de æta. patet, in d. dec. de rescrip. si eo tem
pore. Quæ prius ad contrarium allegata fuerunt, non ob-
stant, quæ procederent in ele. vel prouisione administran
da, vel vbi verteretur proprium vel singulare interesse nūc
se opponentis. sed, vt prædixi, prouisio est ipso iur. nulla,
quæ de ætate dicitur, non procedit hodie per decre. cum
in cunctis. §. inferiora. & illi antiqui canones si sic simpli-
citer intelligerentur innuerent etiam decanum posse pro-
moueri ad prælaturam, quod est contra decr. ex ratione.
& indecorum. responde, vt ibi no. ad reliqua responsum
per argumenta secundæ partis.

S V M M A R I V M.

1 *Variatio, an & vbi admittitur.*
2 *Causa duobus delegata cum clausula quod si ambo alter ipsorum delegationi renuntiat, an cum ipsum hoc nomine pœnitentem collegam debeat admittere. & nu. 4. 6. 8.*
3 *Iudicandi munus est necessarium, & principale.*
5 *Delegatus an abdicet delegationem a se subdelegando.*
7 *Renuntiari potest honori. non itidem oneri.*

REGV-

REGVLA XXX.

1 Mutare. [Detrimentum] † vt dicit Dy. hic soluit contrarium, de l. si tibi mandauero. ff. man. nam cum sit reuocatio mandati, p
cedit sine detrimento mandatarij circa expensas, quas fe-
cit ignorans reuocationem. ff. de solu. cum quis. §. cum de
bitorem. & de do. hoc iure. §. si quis dederit, si sciebat, sibi
imputet damnum, quod sua culpa sentit, per regulã. dam
num. eo. tit. dicebat et ad contrariorum solutionem, quæ
primo allegabantur, quod variatio prohibetur circa can-
dem rem, vel diuersas, quæ ratione connexitatis habean-
tur loco vnius. ad primum alleg. ff. de bo. lib. nam absur-
dum, fallit in suo hærede, vt in gl. Ad secundum. ff. de mi-
no. in causæ. de admi. tut. cum quæritur. Circa diuersas ve
ro, quæ nullam connexitatem habeant admittitur varia-
tio. ff. de act. emp. si sterilis. in fi. & rerum amo. l. de rebus.
si bene ponderas casus no. sup. c. quod semel. solutio non
est sufficiens. ¶ Prima gl. dicit, vnde sumpta, & ponit exẽ
pla, & remittit ad regulam, quod semel. & casus ibi exce-
ptos. addens alium. ¶ In 1. glo. ibi [nemo potest mutare]
sequitur, consilium in alterius iniuriam. & ibi [l. vlt.] si in
hibui gestori, ne gereret, hoc non prodest. quo ad præte-
ritas expensas, quo ad futuras sic. & ibi [§. prodest] satis
est legatarium apprehendisse legatum de voluntate hære-
dis post aditam, licet postea voluntatem mutet. In prima
gl. ibi [l. si quis suus] eodem modo respondetur ad l. ff. de
colla. bo. nonnunquam. dicit tamen Ioan. monach. quod
ibi frater ex mutatione voluntatis non patitur detrimen-
tum, sed non lucratur. & istorum non est par causa. C. de
codic. l. fi. secũdum quod non ob. C. de noua. l. 3. ff. de sol.
Leum quis. §. si debitorem. quia illud facit ius remanens
penes mandantem. facit pro eo, sup. eo. lib. de præb. dudũ,
ver. nos igitur.

QVAESTIO.

Hæc regula facit ad quæstionem per me disputatam post
Ioan. de Deo lib. 2. & est sua quæstio quarta, & sic forma-
2 batur † Princeps delegauit causam duobus cum clausu-
la, quod si ambo, alter ipsorum delegationi renunciar. q̃-
ritur an ipsum de hoc pœnitentem collega teneatur admit
tere. Ad affirmatiuam primo & ad negatiuam secundo
inducit Ioan. tres rationes, quæ postea fortificãtur. & ad
illas addi. 3. ponitur eius solutio, quæ reprobatur & con-
trarijs respondetur. Quod igitur sit admittẽdus, videtur,
quia fuit iudex, nec sola voluntate desijt esse, de rescrip. sci
scitatus. nec potuit a se iurisdictionem abdicare, ff. de offi.
præsi. legatus. Item, aut ipse iudex renuntians errauit, aut
non errauit, primo casu corrigat errorem. 35. qu. 9. quod
quis. de ele. nosti. de accusa. qualiter. 1. Secundo casu, q̃n
non errauit, sed casu hoc fecit, ex quo cessat causa debet
admitti, volens & valens interesse. de app. cum cessante.
Item, qui repudiat alio substituto vulgariter re integra pœ
nitet. C. de repu. hær. l. fi. facit de elec. in causis. s̃m Io. de
Deo. ad vltimum facit de offic. delega. quamuis lib. 6. vbi
delegatus subdelegans totum re integra pœnitet. ff. de ces
si. bon. l. is qui. & multos tales casus, vbi re integra pœni-
tere licet, no. habes. ff. de vac. mu. cum prætor. Adiuuan-
3 do † primum certum est, quod officium iudicãdi est mu-
nus necessarium & principale. ff. de mu. & ho. l. fin. §. iudi-
candi. vnde dicit lex. qui non habet excusationem, etiam
inuitus iudicare cogitur. ff. de vaca. mu. l. prætor. §. qui nõ
habet. delegatus ergo hoc munus a se non potuit excute-
re. facit de regular. cum vitum. de renun. nisi cum pridẽ.
in fi. & pro tanto dicitur onus. eo. tit. pastoralis. in prin. ibi
exonerare. de offi. or. pastoralis. §. 1. ibi. In onere & hono-
4 re. sequitur † ergo, quod si renuntiare non potuit, illud li-
cite reassumit. ad hanc partem satis facit de procur. licet.
lib. 6. vbi procurator non obst. repudiatione reassumit of-
ficium domino in eadem voluntate manente, ex quibus
concluditur renuntiantem, quem pœnitet, per collegam
admitti debere. ¶ In contrarium dec. prudentiam. eod.
tit. §. adijcimus. æquiparat nolle & non posse, quo ad po-
testatem in collegam transferendam, ex euentu conditio-
nis, quodcunque igitur istorum mouerit illum ad renun-
tiandum, patet solum collegam esse iudicem, ergo non te
netur pœnitentiam admittere. Item, iudicare, honor est,
de ap. vt debitus. C. quando prouo. non est ne. l. omnem
honorem. honori autem renuntiare quis potest. de ele. du
dum. & c. cum dilecti. 7. q. 1. quam periculosum. nec inui-
tus crescere cogitur. 74. dist. gesta. & quod renunciari pos
sit delegatio, & renuntiata non resumi etiam de consensu
partium probatur c. tit. significãtibus. & sufficit ex vi clau
sulæ, nequiueritis aut nolueritis. quod semel noluit, facit
quod distinguitur, de voluero, & volam. ff. de ver. oblig. si
quis stipulatus. s̃m Ioan. de Deo. Ad vltimum bene facit,
quod not. in præ. decr. licet. de procur. l. 1. §. qui semel. ff.
de succes. edic. ad quam concor. ff. quis or. in bo. pos. ser.
l. pe. 1. responso. ff de minori. quod si minor. §. Sceuola. sic
ergo per repudiationem translata tota iurisdictio saltem
quoad exercitium in collegam, ita quod ipse renuntians
illam resumere non possit inuito collega. facit de app. cũ
appellationibus. li. 6. Et quod voluntare abdicatur iuris-
dictio, probatur, de ap. ab eo. li. 6. vbi expresse denegar, &
hoc ti. quam plures. §. 1. libr. 6. ibi, si vellet, ad quod bene
conuenit. e. lib. de procu. si duo. ibi, prosequi forte nollet.
& de loca. potuit. ibi, nolle, si semel dixerit. sic ergo in dec.
ab eo, perdit exercitium iurisdictionis, hoc ipso quod apo
stolos denegat. In decr. cum plures. perditur & transfun-
ditur in collegam hoc ipso, quod procedere non vult, cõ-
5 cluditur idem in casu nostro. Item † certũ est, quod deleg.
abdicat delegationem a se subdelegando, de off. del. super
q̃stionũ. & c. quis. lib. 6. si hoc facit post susceptã. delegatio
nem, fortius hoc facere potest ante susceptam, de tran-
sla. c. 1. de testa. Ioannes. ex quibus concluditur. quod col-
lega ipsum pœnitentem non tenetur admittere. ¶ Solut.
6 Ioan. dixit, quod desijt † esse iudex renuntiando, & delu-
sorium esset, quod quis iurisdictionem resumere posset,
hoc dicit per decr. cum super. e. ti. nã si ibi non potest co-
gnoscere, vbi tacite confitetur, se non posse, fortius nõ po
terit, vbi expresse renuntiat. Idem dicit per præ. decre. si-
gnificantibus. Nã si illi qui male pronunciarunt se non iu-
dices, non resumunt, fortius nec iste, qui renuntiauit ex-
presse, s̃m Io. de Deo. Mihi non placet hæc solutio. & ad-
uerte, quod prima facie satis æquum videretur distingue-
re, an in rescripto sit expressa clausula, aut nolueritis, aut
solum quo ad potestatem collegæ subintellecta, vel inclu-
sa per interpretationẽ illius §. adijcimus. vt primo casu,
quo expressum est, aut nolueritis. ex sola voluntate princi
pis delegantis (& hoc soluit contraria) iste renuntiare le
gitime possit, & statim collega fit iudex, & hãc distinctio
nẽ præcise putarem veram, vbi hæc clausula adijceretur
iurisdictioni non exercitio tñ, vt si dicat, delegamus cãm
Andreæ, qui si suscipere noluerit, delegamus Ioanni, &
tunc faciunt no. in prædi. decre. licet. de procur. sed cum
in casu nostro & stylo solito non iurisdictioni, sed eius e-
xercitio adijciatur clausula. scilicet delegamus causã vo-
bis Andreæ & Ioanni, si ambo nolueritis interesse, alter
procedat. patet, quod ex vi clausulæ non habet optionem
deponendi delegationem, sed solum ex vi eius, eo nolen-
te defertur eius exercitium in collegam, ex quo conclu-
do, quod licet nolit interesse, remanet delegatus causæ,
nec a se abdicare potest expresse per renuntiationem per
iura prius allegata, & maxime per l. legatus. §. iudicandi.
& §. qui non habet, sicut ergo clausula, non poteritis, in-
telligitur q̃diu non poteritis. vnde collega, qui socio im-
pedito processit, hunc nunc potest iure admittere. ad hoc
eo. tit. coram. sic collega, qui socio nolente interesse ipsum
nunc volentem tenetur admittere, vt æque intelligatur, si
nolueritis, idest, quandiu nolueritis. fortius autem hoc
cum clausula, aut nolueritis. non est expressa, sed subin-
tellecta per interpretationem §. adijcimus. cum tunc no-
lens.

lens quandiu non vult, peccet & se redargutioni submit-
tat, vt ibi. & per hoc patet non curandum, an res sit inte-
gra, vel non, cum hic non vertatur bursale interesse iudi-
cis, nec precium. nec quæratur de reuocatione potestatis
traditæ a reuocante, vt in decre. in causis. & per id melius
seruetur iotensio delegantis. vt in decre. prudentiam. Et
per hoc respondetur ad id quod dicitur, posse partis inter
esse respectu arbitratiorum, in quib. potest esse index gra
tiosus. eod. tit. consuluit. & respectu expensarum, ad quas
partes quandoque tenentur. de rescrip. statutum. §. insu-
7 per. lib. 6. Quod enim non fiat gratia, † non venit interes-
se, & potest id non esse. & ponderato statu commissionis
partium conditio non est deterior, sicut dicitur de condi
tione dotis. ff. de pac. l. si vnus. § pactus. vers. quod si non
vt rotum. & per hoc soluitur regula, quod semel. per regu
lam istam. Ad id, quod dicitur, quod renũtiari potest ho
nori. Respondetur, fateor, sed non oneri, quale hoc est, vt
probatũ est primo. Ad id, quod dicitur huic omnino pos-
se renunriari, fateor tacite, sed non expresse per viam re-
nuntiationis. vnde renuntiatur per negationem apostolo
rum, per dationem dilatoriarum, per relationem, per in-
terlocutionem inter partes, per subdelegationem totius,
re non integra ex potestate iur. & sic ex voluntate Princi-
pis. & sic soluitur hoc vltimum per illationem granami-
nis, a quo appellatur, vt probãt iura alleg. sic beneficiatus
non renunciat expresse, nisi in manibus eius, a quo tenet.
de renun. admonet. & tamen renuntiat tacite per confes
sionem religioois, vel committẽdo culpam, per quam fit
ipso iure priuatus, & super hoc vide qđ no. de foro cõp. si
diligeoti. in glo. pe. in decr. cum plures dati insolidum. &
sine clausula, quod si ambo. In decre. cum super. non ex so
la volũtate, sed ex grauamine quod intulit, a quo fuit ap
8 pellatum, impediebatur iurisdictio. & sic cõcludo † ipsum
pœnitentem admitti debere, fateor tamẽ quod donec ap
pareat pœnitentia vel voluntas immutata, ex quo renun-
tiauit delegationi, cum per hoc videatur inouere se nolle
io aliqua parte causæ interesse, vlterius per collegã requi-
ri non debet, sed non sic si simpliciter dixisset se nolle cer
to actui interesse. patet ratio. de do. & con. eum, qui. lib.
eo. ex textu, & glo.

R E G V L A E   I V R I S   C I V I L I S
Digestorum huius literæ M, sunt hæ.

Vlpianus. *Lex* *LXVI.*

Marcellus ait. Definit debitor esse is, qui nactus est excep-
tionem iustam, nec ab æquitate naturali abhorentem.

Caius. *Lex* *LXXV.*

Melior conditio nostra per seruos fieri potest, deterior fie
ri non potest.

Pomponius. *Lex* *CCV.*

Minus est actionem habere, quam rem.

S V M M A R I V M.

1 *Obligatio nulla est impossibilium, aut turpium.*
2 *Contractus sub conditione an valeat. Et quid de legato. dist. nu. 3.*
4 *Error impedit consensum.*
5 *Cæcus si commiserit maleficium, pp quod oculus debebat erui, de bet puniri in alio membro, propter pœnæ impossibilitatem.*
6 *Lex vel constitutio legati, vel episcopi non scripta, prohibens ali quem actum & contra facientem excommunicans, an valeat. & num. 19.*
7 *Constitutionum ignorantia, an quem iuuet, vel excuset.*
8 *Argumentum ab etymologia. Et vnde lex dicatur.*
9 *Constitutio, siue lex, an scripturam requirat. Quid rescriptum, an itidem & priuilegium. num. 10. 13. & 15. 17.*
11 *Sententiæ diffinitiuæ causarum an scripturam requirant.*
12 *Ius scriptum an distinguatur a non scripto, vtroque iure, aut alte ro quidem.*
14 *Decreta sedis apostolicæ non scripta etiam, an seruanda.*
16 *Legis diffinitio. Item & canonis.*
18 *Legem scribi, quid referat potius, quam consuetudinem.*

R E G V L A   VI.

Nemo potest. ¶ Prima gl. ponit. i. vnde
sumpta. triplicem impossi
bilitatem, & cuiuscunque
exempla. Secundo ponit triplicem rationem regulæ. Ter-
tio, in quibus locum habeat. Quarto supplet de turpi.
¶ Secunda glo. primo tractat de iuramento, naturali obli
gatione, & pœnæ promissione. secunda pars respõdet per
quæstionem, quam negatiue soluit præter certum casum,
solutioni opponit, & dupliciter respondet subdens opi-
1 nionem. ¶ In gl. ibi [impossibilium] sequitur, nulla † est
obligatio. & ibi [generaliter] sed nouimus turpes stipula
tiones nullius esse momenti & contumaciæ. l. sequens. ve-
luti, si huius homicidium, vel sacrilegium se factũrũ pro-
mittat. & ibi [§. ea obligatio] quæ est inter dominum &
procuratorem, mãdati actionem perimit. & ibi [l. vlt.] in
cipit. Paulus. & dicit quòd impossibile præceptum est nul
lum, & sine causa appellatur a sententia, cui per rerum na
turam non potest pareri. & ibi [reprehendenda] relicta
hæres si diuertat, hæreditatem habebit, licet non diuer-
tat. ¶ In gl. 2. ibi [si homo mortuus] loquitur de stipula-
tione de sistendo, vel dando homine mortuo. & ibi [Cel-
sus] cuius mens habetur. de do. & contu. cũ dilecti. & ibi
[Paulus respondit] die lapso, quo mandans se præstatu-
rum scripsit, obligatio remanet. ¶ In gl. 1. ibi [& naturæ]
Io. mo. addi. impossibile moris. de iureiu. Quintauallis. ff.
de condi. ind. filius communis. impossibile includit natu
ram & mores, & facit quod dixi in c. vl de pac. io fi. & ibi
[obligatio] idem Io. mo. & ibi [in legibus] idem Dy. hoc
tractans in modum quæstionis puto, quòd canonem, qui
id sequitur, intendebat allegare, dum dicit, vt in c. cũcta.
in priu. decretorũ, & ibi [pro non adiecta] distinguit Dy.
aut impossibilitas adijcitur in modũ conuentionis in con
tractibus, vel dispositionis in vltimis voluntatibus, vt si
promitto vel lego rem, quam impossibile est dari, & tunc
impedit omnem speciem obligationis, vt in his regulis.
& ff. de verbor. obligat. si dari stipu. 1. 2. 3. & 4. responsis.
Si vero ponitur in modum conditionis, vt quia promitto,
2 vel lego, si cœlum † digito tangas, tunc si in contractibus
affirmatiue ponitur, vitiat, si negatiue. vt quia promitto,
si cœlum digito non tangas, valet contractus, quia si affir
matiua est impossibilis, ergo negatiua possibilis, & neces
saria. ff. de verborum obligatio. l. impossibilis. & sic intelli
gatur. ff. de actio. & ob. l. non solum. & patet a perte inst. de
inuti. stip. §. sed impossibilis, & idem quo ad negatiuam
3 in vltimis volũtatibus, quoad affirmatiuam † in eis distin
guitur. aut erat omni tempore impossibilis, aut in primo
possibilis. Primo casu, aut erat apposita in persona hono-
rari, id est, cui aliquid relinquitur, & tunc est locus glo. vt
habeatur pro non adiecta. ff. de condi. institu. l. 1. vbi de
hoc. si in persona onerati. i. grauari aliquid dare, vt si di-
cat, damno hæredem dare 10. si cœlum digito tangat, le-
gatum est inutile. institu. de lega. §. vltim. si autem a prin-
cipio erat possibilis, & postea ad impossibilitatem perue-
nit, valet relictum, & sola impossibilitas remouetur. ff. de
legatis 1. l. si mihi. §. si quis seruos. ¶ In glo. 2. ibi [etiam
4 † naturaliter] idem Dyn. quia si contrahens vel disponẽs
sciuit impossibilitatem, consentire non videtur. ff. de ac. &
ob. non solum. si ignorauit impossibile, error impedit cõ
sensum. ff. de iur. om. iud. si per errorem. ff. de iudi. l. 2. de-
ficit ergo naturalis deficiente consensu. facit 3. eod. lib.
de sponsa. cap. vno. Inducit etiam, quod sequitur in glo.
& ibi. si homo mortuus. idem tenent ibi glo. & idem hoc
Dyn. respondens ad l. nulla stipulatione, si Calendis. ff. de
verborum obligatio. & ibi stipulatio pœnalis, incipit a
præcedenti adiectione. & ideo interitu illius, quæ non
est in obligatione, non potuit liberari promissor. sed in
proposito incipit a conuentione. & tunc si a principio
erat impossibilis, ut quia mortuus erat quem promi-
si sistere, non committitur pœna impossibilitati adie-
cta.

iecta. Idē, si pereat ante morā, qa tali interitu interuenien
te ante morā liberatus est promissor, vt in ipsa l. si homo
mortuus. & ibi not. & ibi, cum competere. idem vř, si est
dies feriata. & in fi. Pe. de Bel. Pro & contra. super quo vi.
de Cynū. C. de fer. l. dies festos. 3. q. 2. in fi. & quod scripsi
in prę. decret. cum dilecti. & de ap. cum parati. in fine.

QVAESTIO.

Hæc regula trahitur ad quæstionem, quam disputaui,
scilicet, quod annus appellationis prosequendæ non cur-
rat ante interpositionem ap. propter quandā impossibili-
tatem, & quia hanc plene tractaui in clemen. de ap. sicut
appellationem. in gl. magna. ideo illam omitto. facit etiā
5 ad quæstionē legistarum de † cæco qui commisit malefi-
cium, propter quod sibi oculus erui debebat, dicunt q̄ ꝓ-
pter impossibilitatē pœnæ punietur in alio membro, per l.
secundam. C. vt intra certum tempus. facit quod no. š eo.
li. de elec. si compromissarius. in vlt. gl. & iuta quæ allega-
ui super illa. Prosequitur igitur aliam quæstionē, de qua
tractant legistæ. C. de lega. l. 1. & quæ fuit Ioan. de De. li. 1.
q. 4. & demum Stephani Poloni vltimo hic plenius dispu
tata, per do. Guid. nunc episcopum Concordien. qua quę
6 ritur, an lex † vel constitutio legati vel episcopi non scri-
pta prohibens aliquem actum, & contrafacientem excō-
municans valeat, ita quod contrafaciens excommunica-
tus sit. Ad negatiuam sex rationes inducentur, quarū pri
ma triplicem impossibilitatem explicat, vt obstet, hæc re-
gula ad affirmatiuam inducitur. tum ponitur concors so-
lutio prædictorum trium disputatorum. & qui cum illis
concordant. subditur opinio & æquitas contraria. & im-
probatur dictum Stephani. Coaptatur autem quæstio re-
gulæ, quia impossibile videtur secundum naturalem cur-
sum rerum, vt loquār cum decre. bonæ, de ele. § porro. &
cum decr. quoniam contra. de proba. in prin. constitutio-
7 nes † non scriptas menti teneri & sciri per eos, quos liga-
re debet, maxime cum in se sint perpetuæ, & perpetuo li-
gent. 25. q. 1. ad perpetuam. 1. q. 2. c. 1. & 2. de constitutio. c.
2. & vlt. & ignoran. illarum non excusat, vt ibi. & sic esset
iniicere laqueum subditis statuentis, contra id. 27. q. 1. de
viduis, constat enim, q̄ per cursum longi temporis veri-
tas obscuratur. 12. q. 5. longinquitate. & ob hoc perpetuo
seruanda rediguntur in scriptis. š eo. li. de re iudi. abba-
te. en concordan. de testibus. Albericus, & c. significauit. Se-
cundo impossibilitas ostenditur. quia hi, qui debent con-
stitutioni consentire debent subscribere, vel subscribi. 86.
dist. c. 1. vers. illa scriptura. cum sequ. š. de his, quæ fiunt a
præl. c. 1. & c. quanto. Impossibile autem est eos subscribe-
re, vel subscribi, si ex constitutione scriptura non fiat, fa-
cit de despon. impu. ad dissoluendum. cum concord. Ter-
8 tio, illa et † impossibilitas ostenditur per nominis etymo-
logiam, a qua licet arguere. 16. quæst. 1. si cupis. 41. q. 1. cle
ricus. de præben. cum fin. qui filij sunt legitimi. per vene-
rabilem. vers. sane. Sed, vt dixit Isidorus quinto Ethimo.
lex dicitur a legendo. Legi autem non potest, nisi scriba-
tur, ergo nec lex nominari potest, cum nomina debeant
esse consequentia rebus. institut. de donat. §. est & aliud.
Quid vltra? nonne textus dicit, quod lex est cōnstitutio
scripta. prima distinctio. l. est. Cum ergo diffinitio det esse
rei & c. multi etiam textus probant. ide supra. de præsum-
ptio. scribam. 4. distinctio. erit. in fin. ibi, pro cõi vtilitate
scripta. 30. quæst. 2. duæ sunt in prin. in Auth. vt fac. not.
con. post princ. colla. 5. ibi, si scripta sint, faciant, de sent.
excom. nouerint. & ca. grauis. vbi de libris deleri iubentur
9 statuta. Concluditur ergo † ex impossibilitate vel difficul
tate, ex legis diffinitione. & per diuersos textus in consti
tutione requiri scripturam. Secundo, quod scriptura sit
de esse legis. vel constitutionis, ordiamur ab origine om-
nis iuris, & primo de veteri & nouo testamento constat,
quod primus legislator volens populo leges dare, illas ꝓ
prio digito scripsit in lapideis tabulis. Exo. 31. in fi & de-
mum in ligneis Deut. 10. in prin. & cano. dicit q̄ Muyses
primus gentis hebrææ legem populo sacris literis explica
uit. 7. distinct. Moyses. & Exod. 24. in principio, scripsit
Moyses omnes sermones dni. ergo primus legislator, cu
ius actio nostra est instructio. 2. quæst. 1. Deus legem dedit
scriptam, omnis ergo legem condens idem facere debet.
Probatur idem in nouo testamento, in quo Christus digi-
to scripsit in terram. Ioan. 8. & habetur tertia quæstione
septima. postulatus. id, per quod legem dedit criminosos
ab accusatione. & in iudicio repellendos, vt ibi patet. idē
per iuris ciuilis originem, quod ius fuit scriptum in 12.
tabu. vt habetur ff. de origine iur. l. 2. post princip. quarū
qui fuerint authores, habetur 7. distin. fuerunt. Item, vt
non per solam scripturam habeatur iurium certitudo,
cum subscriptione & sub bulla mittuntur. C. de insti. co.
com. l. 1. ad fin. & in proœmijs. 6. & clementi. ad fin. & in
Auth. vt diui. iussa. colla. 8. in princip. Concluditur ergo ex
origine iuris diuini & positiui in constitutionibus scriptu
ram necessariam. Tertio, idem arguitur ex mandatis prin
cipum, rescriptis, & priuilegijs. Nam vt notat Accur. C.
de manda. prin. super rubrica, mandata principum sunt
constitutiones speciales. & in illis requiritur scriptura. eo
dem titu. l. vna. de hoc. 27. distinct. nobilissimus. nec pos-
set probari per testes. de hoc de priuileg. cum olim. & vt
10 ibi patet. Idem † in rescriptis, quæ etiam habent vim con
stitutionum inter eos, inter quos conceduntur, vt dixi su-
per rubrica de rescriptis. Item in priuilegijs, quæ sunt le-
ges priuatæ. 3. distin. priuilegia. & de eis iudicare non po-
test, nisi per inspectionem ipsorum. de priui. porro. eodē
titu. cum personæ. supra eod. lib. de hoc tamen vide quod
dixi š. in proœmio huius libri, super versic. trāsmittimus.
Concluditur ergo etiam in constitutionibus scripturam
necessario requiri. Quarto patet, quod sententiæ diffini-
11 tiuæ † causarum ius faciunt inter partes, de re iudica. cū
inter. debent autem fieri in scriptis, alias non valent. su-
pra eo. lib. de re iudica. c. vl. cum concordan. Certe graue
est dicere, quia cū diffinitio vnius causæ necessario requi
rat scripturam, constitō per quam innumerabiles diffiniun
tur, & subditi puniuntur, scriptum non requirat? Per eun
dem modū inducitur decr. š. eo. li. de censi. Roma. §. post-
quam. cum casib. ibi notatis. longe. n. maior æquitas hoc
casu requirit scripturam, q̄ in illis. & ibi ponit textus cām
scripturę. s. vt nota sit oībus illa specialis diffinitio, quę tō
fortius vrget in constitutione generali, maxime pœnali.
12 ¶ Quinto constat, quod dīia rei † apparet ex eius forma,
sed forma distinctiua legis a cōsuetudine est scripta. Verū
que enim ius canonicum & ciuile distinguit ius scriptum
a non scripto. Primum vocat legem, secundum consuetu
dinem, prima distinctione, capitulo secundo, cum tribus
sequentibus. institu. de iure naturali. § ex non scripto. &
lex de consuetudine loquens, dicit eam tantæ authorita-
tis, quod non est necesse illam scripto comprehendi. ff. de
leg. diuturna. & l. imo per id aūt directe designat, illam
aduersari in hoc legi. Concluditur ergo scripturam esse
de esse, & forma legis & constitutionis. Sexto & vltimo,
singulariter inducitur l. humana. C. de legibus, vt patet
aperte legem primo modo dictandam per eos, quib. com
missum fuerit, postquam dictata est, iterum recitandam,
& si approbata fuerit, demum per principē promulgadā.
Si hoc in principe, fortius in alijs facit de consecratione.
distin. 1. basilicas. š. de pœni. & remis. cum ex eo. in si. lu. .
eo. lib. de rescrip. c. vltim. C de legi. digna vox. Conclu i
tur ergo constitutionem non valuisse, & per consequens
facientem contra non excōicatum. ¶ In contrariū, quod
13 † scriptura non sit de esse legis. vel cōnōnis, vel de [illegible]
substantiali forma, inducitur š. e. li. de iure iu. c. 1. [illegible]
14 q. c. 1. in fi. t. rū. ad idē. 25. q. 2. Institutionis. vbi dicitur de
cretra sedis apostolicæ scripta, vel non scripta fore seruan
da. & ad hoc quod ibi no. ad idem. 8. quæst. 7. si quis om-
nem ecclesiasticam traditionem scriptam, vel non scriptā
violauerit. fac. decre. dudum. de sepul. in cle. ad fin. verisi.
nos

nos etenim. vltra hoc videtur casus, supra eo. lib. de renũ. c. 1. dicimus, quod si constitutio Cælestini, de qua ibi Bonifacius loquitur, fuisset scripta, æstimandum est, quod ipsius tenorem posuisset, ne testis esset in facto proprio. Secundo sic, multi casus sunt, in quibus scriptura requirit,
15 de expedienti, nõ tamen † de necessario. vnde valet actus sine scriptura. hoc patet in licentia clerici, quod possit alibi celebrare. 11. quæst. 2. 70. dist. extraneo. sufficit tamen, si per alias probationes constat. de cleri. peregr. tuæ. Idem in licentia, quod possit clericus ab alio episcopo ordinari. 30. q. 2. duæ sunt. de of. arch. fig. sufficit tamen, quod aliter de licentia constet, licet in casu. s. eo. lib. de temp. ordi. c. 1. Idem in professione monialis. 27. q. 1. omnes fere, quæ tamen tenet sine scriptura. e. q. sciendum. s. de regula. vidua. Idem in sententia ex. de qua hic loquitur, quæ qualibet ferri debeat in scriptis, supra eo. lib. de senten. excomm. c. 1. aliter tamen lata ligat. licet proferens pœnam incurrat, vt ibi no. in gl. vt quia. Speciales ergo sunt casus a iure expressi, in quibus omissio scripturæ vitiat, inter quos iste descriptus non inuenitur, per quod concluditur, quod licet vtile & expediens sit, constitutionem scribi, non scripta tamen valet, & constitutionis subditos ligat. Tertio in
16 ducitur † legis & canonis diffinitio, quæ talis est, lex est, quod populus Romanus senatorio magistratu interrogante, veluti consule, constituebat. Institu. de iu. na. §. lex est. vel, vt dicitur. ff. de le. l. 1. lex est commune præceptum virorum prudentum consulto delictorum, quæ sponte vel ignorantes contrahuntur coercitio, reipublicæ communis sponsio. Canon vero est idem, quod regula. sed regula est, quæ recte dicit, nec aliquando aliorsum trahit. Cum ergo diffinitio det esse rei, & in his nil exprimatur de scripto. ergo scriptum non est de suo esse, alias esset insufficiẽs diffinitio. in qua substantiale fuisset omissum. Quarto addu-
17 citur † lex prima. ff. de constit. princip. vbi patet id, quod principi placuit, legis habere vigorem. & ibi submittitur, legem esse, quod princeps per epistolam & subscriptionẽ statuit, vel cognoscens decreuit, vel de plano interlocutus est, vel edicto præcepit. Et canon dicit, quod lex est omne id, quod ratione consistit. 1. distinctio. consuetudo, satis est ergo, quod subsit præceptum, vel ratio, licet scriptura desit. ff. de legibus. de quibus, versic. nam quod ipse. ¶ So. omnes prædicti Io. de Deo, Stephanus Polonus, & Guido tenuerunt constitutionem non scriptam tenere, & per consequens contra facientem, ad cuius notitiã peruenerat, excõicatũ esse, licet Stephanus fateatur sententiã iniustam, & proferentem incurrisse pœnam decr. primæ, supra eodem lib. de senten. excomm. vide quod dicam in fin. & dictum Io. posuit Guil. in Specu. de legato. §. finitus. versicu. sed pone legatus. Item tenuit Ia. de Ra. vt recitat Cyn. in præ. l. 1. C. de legi. fin quem non obstat illa diuisio, quæ quinto dabatur, quod ius aut ex scripto, aut ex non scripto. illa enim diuisio est subiecti ad accidẽs. sicut ibi, hominũ alius albus, alius niger. Nec enim obstat, qđ ibi sequitur de authoritate consuetudinis. Illud enim intendit lex, quod consuetudo, & per frequentem vsum ab omnibus facta non est necesse quod scribatur. sed legem
18 † scribi oportet, vt verificetur per omnes populos, non quod scriptura sit de suo esse, sed est necessaria ad scientiã inducendam, quia scientiam, non ignorantiam volumus obligari. C. de tab. l. generali. lib. 10. & sic fit in constitutionibus authenticorum in fin. titulorum. & propter hanc causam in scriptis reducitur, vt ius humanum, ad quam etiam alij respondent, quod licet ibi dicatur, quod dictari debeat, & recẽseri, id potest esse verbo tenus, & sine scripto. Dicebat ergo Iacobus, quod dato, quod de constitutione canonica vel ciuili non esset scriptura, ligaret nihilominus scientes, quis qui certus est &c. hoc eo. titu. cum qui certus. cũ concor. Non ob. quod de diffinitiua allegatũ est quarto, quia illa minoris authoritatis est, q̃ lex. Pet. de Bel. dicit quod non esset peccatum dicere, quod scriptura sit de esse legis. p præ. l. humanũ, facit, qđ not. in §. l. 1. C. de legi. & s. de postu. p̃. c. 1. de interpretatione principis, q̃ est gñalis & necessaria & in scriptis redigenda. Multũ æquitatis habet vltimum dictũ, & licet non resistã solutioni prædictæ, cui nec sperte resistit Guliel. vt s. nec Petrus, tñ hoc assero, quod si princeps omnem necessitatẽ scripturæ imponeret constitutionibus inferiorum, ita quod aliter non valerent. nisi de scripto promulgarẽtur, falsum dixi, quia successores ligare non possent. s. eo. lib. de rescrip. c. si. cũ concor. & sic respondetur ad decre. primam, de renun. & ad alia plura iura. hac ẽt ratione ad prima tria, quæ pro parte superius priori allegauerã, non responden. nec me ẽt vrget responsio, quæ datur ad id, qđ de diffinitiua dicitur, nisi cum proferetur a principe. Ad declarationem tamen eius, quod in principio solutionis
19 † dixi, sciendũ, quod si verum est cõstitutionẽ tenere, sciẽter contra faciens excõicatus est, & excõicatio est iusta, nec aliquã pœnã incurrit statuens. & in hoc improbo qđ dixerat Stephanus, decr. n. cum medicina. in sententijs locum hẽt. quæ ligant præteritas culpas. & vide quod ibi dixi, super gl. vt quia. & gl. per hoc. non in constitutionibus quarum proprium est ligare culpas futuras. de consti. c. 1. & vlt. & dñas inter illa collige ex no. de senten. excom. a nobis. 1. & eo. l. e. ti. Romana. § 1. & §. caueant. & sup. eo. li. de consti. c. 1. 2. respon. in secunda gl. Si vero diceremus cõstitutionem non tenere, tunc nec ille contra faciens ligatus esset, nec statuens pœnam incurreret, cum ex constitutione, quæ nulla est, ligari non possit. & constat accessoriũ sequi naturam principalis, vt eo. tit. accessorium.

SVMMARIVM.

1 *Ius amplius in alium quis transferre non potest, quã ipse habeat.*
2 *Censitores qui.*
3 *Consuetudo Mutinen. ecclesiæ permittens canonicos testari de fructibus præbendarum suarum percipiendis post mortem vsque ad annum, an valeat. & nu. 5. 7. 10.*
4 *Consuetudinis facultas, & vis, & authoritas. & nu. 6.*
8 *Consuetudo iuri contraria non valet.*
9 *Consuetudo an inducatur ex sola tolerantia.*
11 *Consuetudo, verbum simpliciter prolatum, de qua in dubio accipiatur.*

REGVLA LXXIX.

1 Nemo potest plus iuris. Si ergo † venditor hẽbat directum dominiũ, transit in emptorẽ, si vtile, illud vtile tñ sit. ff. de ac. empti. ex empt. in princ. Idem si libera erat, libera transit, si cum seruitute, & sic trãsit. Idẽ de hypothecaria. C. rem ali. ge. l. 1. C. siue cen. vel reli. l. 2. Item Dy. dicit, vt si ius quod erat penes trãsferentẽ, erat psonale. nec ideo transit, sed desijt quo ad rẽ. vnde licet res pupilli vẽdentis esset in præscript. ff. de acqui. re do. si bona fide. legitime tñ vendita & tradita vsucapitur. ff. pro em. l. 2. §. si a pupillo. Io. And. ¶ Prima gl. dicit vnde sumpta, ponit exẽpla. & concor. Secundo miscet tria contraria, & soluit, inducendo ẽt alios casus, in qb. fallit. ¶ In 1. gl. ibi [nemo plus] sequit, int. ad alium transferre potest. q̃ ille hẽbat. & ibi [traditio] sequitur, non plus transfert in eũ, q. accipit, q̃ est apud eum, qui tradit, & ibi [§. nihil] alias est versic. sub. §. sed is, nihil interest, an dominus rem tradat, an voluntate ipsius alius tradat. & ibi [§. finali.] condemnatur de contumacia, quĩ iudice iubente nõ est passus metiri agros, & ibi [si pignora] si per executores sententiæ præstoris venduntur pignora, eis euictis contra eos de euictione non agitur. & ibi [formali] quem dominus non habet & tamen illum in alium transfert. ¶ In 1. glo. ibi [in vsufructu] formali. ibi tamen non plus transfertur. Sed per constitutionem variatur species vsufructus, & qui primo erat causalis, qui non est seruitus, fit formalis. qui est species seruitutis. Dyn. & ibi [vsucapit] vel pscribit, hoc secundum iura vetera. Sed immutatum est per ius Auth. vt spon.

vt spon.lar.§.rursus.& ibi [in censitoribus] vt no.in §.sta
2 tim allegato. Censitores † sunt, qui signant prædia militan
tibus assignanda, vel quia auferunt illa non soluentibus
tributa, & alijs dant, vel indices, qui vni auferunt, & alij
dant dominium [& in fine] de his casibus no.in præ.l.ne
mo plus.& præ.l.traditio.& institu.quibus aliena. non li-
cet.post principium.

QVAESTIO.

Hæc regula facit ad quæstionem, quam post domi. Ar-
chi.disputaui, quæ sic proponebatur. Consuetudo Muti-
3 nen.ecclesiæ † permittit canonicis testari de fructibus p̄-
bēdarum suarum percipiendis post mortem vsque ad an
num, quæritur, an valeat. Primo ad affirmatiuam allegat
Guido duas deci.antiquas, & opinio.7.doctorum. q̄ qui-
busdā iuribus & tribus rationibus adiuuatur, addo duos
doctores.6.iura & quatuor rationes. Secundo in cōtrariū
inducit 5.rationes, ad quas addo duas. Tertio, ponitur ip
sius solutio, & responsio ad contraria. Vltimo ponitur con
traria solutio, & efficax contrariorum responsio, & meæ
solutionis per ius nouum approbatio. Quod valeat cōsue-
tudo, patet ex antiqua decr.ad hæc.2.posita in prima cō-
pil.de testamentis.& ex decr.1.eo.tit.in compil. 2. in qui-
bus hæc consuetudo vr approbari. per quas hic tenebant
Hugo & Lau.12.q.2.alienationes. & facit quod nota. 12.
q.5.in summa. Ion.& Host.de testa.cum in officijs.in prin
cip.magnæ gl.hic etiam tenebat Tan.in præ.decr.ad hæc.
per id, quod dicitur de vasallo decedente post cal.Maij,
ante cal.Octob.in lib.feu.tit.lex regni.c.si vasallus.& ff.de
vsufruc.l.defuncta.& ibi no. Item Ala. dicens in præ. de-
cre.1.de testa.quod cum clerici personis priuilegiatis cō
parentur, tolerabitur cōsuetudo ad instar aduocati fisci,
qui residuum salarij transmittit ad hæredes. C. de aduo.
diuer.iu.post duos. Tātorum ergo doctorum opinionibus
fulcita consuetudo videtur toleranda. Ad quod facit, qđ
4 de authoritate & potentia † consuetudinis dici solet.de
consue.c.fin.& bene facit.de do.cæterum.de testa. relatū.
2. Item consuetudine percipere potest canonicus absens
fructus præbendæ suæ, vt no.de consti.cum omnes.de ele.
dudum.2 gl.pen, quod tamen est contra ius, vt patet de
cleri.non resi.conquerente.& c.inter.de appella.peruenit.
sic & hic, maxime cum mortuus etiam dicatur abesse. de
offic.deleg.si dele.3.eo.li.ff.de verb.sig.mulieris.§.fin. Nā
consuetudo dat iurisdictionem, & liberiorem tribuit ad-
ministrationem. de foro competenti. cum contingit. cum
concor.ff.quod vi aut clam.prohibere, §.non tantum. vn-
de per eam solus prælatus præsentat & instituit. quod alias
deberet de iure cum suo capi.facere. de his, quæ fi.a præl.
ea noscitur. in fin.de regula.c.finali.ne se.va.c.vno.lib. eo
5 dem. Et quod † ecclesiarum consuetudo sit seruanda, pro
batur.12.distinct.illa.de conces.præb.ex parte. in fine. &
vide quod ibi scripsi post Host. per quæ concluditur, con-
stitutionem valere, s̄m Gul. paucis interiectis oppositio-
nibus prius dictis, iunge Phip.& Goff. qui no.idem de præ
ben.significatum. vt ibi scripsi. facit pro hac parte de con
sue. cum dilectus.de ver.sig.abbati. vbi cum longe maiori
onere ecclesiarum procedit consuetudo. ad idem sup.eo.
lib.de consue.c.3.plus ad propositum eod.titu.c.fina. vbi
consuetudo impedit plus, quam in casu nostro perfectum
can.successoris. nec mirum quia impedit effectum nouæ
constitutionis, de consu.c.1.eo.lib.& effectum reuocatio-
nis papalis.de præbend.si is, cui.eodem lib. Item vides,
6 quod † nedum vnius, sed etiam omnium canon. seruitiū
impedit consuetudo per cessationem diuinorum. de offi.
or.irrefragabili.§.cæterum. & c. si canonici. eodem libr.
optime facit de rescrip. si propter.eo.lib. per quam patet,
quod de consuetudine fructus primi anni possunt deberi,
etiam singulari personæ, & sic mortuo vel ipsius hærede
vel legatario. Ad idem de rescri. eam te.sup.eod.lib.de
consue.cap.1.de preben. quia sæpe.eod. lib. per quæ pa-
tet, quod consuetudo vnius ministri seruitium magis sub
trahit ecclesiæ faciendo quem duplicem seruiendo. scili-
cet, vt hēat dignitatem & canoniam. ad idem de præb. cū
ecclesia.eo.lib. per quam patet, quod ēt perpetuo nedum
ad tempus præbenda & fructus ipsius deberi possunt nō
canonico.de of.ord. præsenti.de elect.generali.eo.lib. per
7 quæ concluditur pro hac parte. ¶ In contrarium † indu-
citur quod quæ fiunt contra ius habens perpetuam pro-
hibitionis causam, non tenent. 10.dist.vides 25.dist. im-
periali.de fo.compe.si diligenti.C.de leg.non dubiū. Sed
constat iure prohibitum clericos testari de bonis eccle-
siæ.12.q.5.§.1.& c.1.2.& 3.de testa.c.cum in officijs.& c.
ad hæc.& c.quia.ergo prætextu consuetudinis testamen-
tum valere non potest, cum talis consuetudo grauamen
inducat ecclesijs, de consue.c.1.& sic non potest iuri scri-
pto derogari, cum sit irrationabilis, & sic imprǽscriptibi-
lis.eo.ti.c.fi.& facit quod no.11.di.in summa.cap.1. Secū
8 do, hæc est † consuetudo omni iuri contraria, & sic nō va
let.de iudi.clerici.de probat.ad nostram.de iura.cal.cæte
rum de ele.cum causam.de re iudi.cum causa. de consue.
ad nostram.& c.cum inter.& ca.cum venerabilis. Tertio,
ad quæstionem facit quod scripsi post Vinc. de testa. ad
hæc. vbi no. quod consuetudo generalis non excusat cleri
cos dantes in morte omnia mobilia parentibus. facit etiā
12.q.1.episcopi de rebus.& quod ibi no.& quod dicitur,
clericos comparari vsuarijs.de hoc de pecu.cle.c.fi. Quar
to, decretales antiquæ compil. superius allegatæ inquan-
tum remotæ sunt, adiuuant hanc partem, cum videlicet
iniquæ per Greg.& Raymun. fuerunt resecatæ, & ipsa ea
dem decret.ad hoc fatebatur consuetudinem non esse cō
sonam rationi, & sic fuit extirpanda. 68.dist. corepiscopi.
9 Quinto, ad † roborationem consuet. inter alia requiritur,
quod de scientia principis inducta sit, non ex sola tolerā-
tia, ad hoc de præben.cum iandudum.& nota.8. distinct.
frustra. hoc autem allegans illud probat. & nisi probet
&c. per quæ concluditur consuetudinē non valere, secun-
dum Guido. multum facit pro hac parte de cler. nō resi.
c.vnu li 6.& de testa.c.2.& quod no.3.eodem lib. de offi.
10 ordi præsenti. si enim vix † consuetudo tribuit testari de
perceptis, multo minus de percipiendis. cum enim ius ca
nonici & eius titulus extinguatur per mortem. ergo quod
non habet, in alium transferre non poterit per hanc regu
lam. Item statutum, per quod minuitur cultus diuinus,
non valet.de const.c.pe.ergo nec consuetudo, cum hæc
æquiparentur.eo.lib.de consti.c.1.de iureiur.c.1.lib.eo.cū
simili. per quæ concluditur, vt 3. ¶ Dicit Guido vltimis al
legationibus statutum, ad quod etiam inducitur de his, q̄
fi.a præ.pasto.alle.in prin. vbi dicit, prouentus ecclesiarū
debere conuerti in stipēdia ministrorum, sed ministri nō
sunt, qui non seruiunt. ad hoc de fil.presb.proposuit. 1.
quæstio.2.c.fina.12.quæst.2.concesso.16.q.1.generaliter.
Si ergo ipsi non seruientes nō possent illos percipere, mul
tominus ad alios transmittere, vt in ista regula inducit e-
tiam præ.decr.cæterum.de don. inquantum dicit consue
tudo. quæ sacris canonibus non obuiet. per quod respon
det ad alia contraria. s.quod loquuntur de consuetudine
non improbata. Item dec. cæterum. loquitur in vno do-
nante, non in testante.& vt dicit ad consuetu. quæ fit con
tra ecclesiasticam vtilitatem, non obligaret etiam iura-
mentum.de his, quæ fi.a ma.par.cap.c. 1. Ad opiniones
contrarias respondet. quod a iur. non probantur. & leges
inductæ loquuntur in laicis, quorum est proprietas, quod
non est in clericis.12.quæst.1.res ecclesiæ.de præb. ratio.
hoc ēr, vt in suis reportationibus patet, tenebat de testa.
relatum.2.versi.licet autem.in fi.huius solutionis contra-
rium teneo primorum opinionem sequendo per præ.dec.
si propter.de rescript.& iura post eam allegata in fine pri-
mæ partis, cum huic consuetudini ius nedum antiquum,
sed etiā nouum adsistat, vt ibi, nec mirū, quia per hanc cō-
suetudinem principaliter non præiudicatur ecclesiæ, sed
successori, & sibi imputet, quod talem canoniam assum-
psit. quod

pſit, quo reſpectu facilius videtur conſuetudinem hoc pmittere poſſe de percipiendis, q̃ de pceptis. de illis dico,
in quibus alias ſuccederet eccleſia. & per hoc fere ad oia
contraria ſit reſponſum. Nego ẽt id, quod dicitur, decretales antiquas remotas, vti iniquis. ſed dicit, quod remotionis vel non inſertionis cauſa fuit illa, quæ ſumitur ex
dec. ſup. eo. de cogna. ſpi. in fi. ne ſcilicet, ab illis eccleſijs,
q̃ talem non habent conſuetudinem, id traheretur facile
in exemplũ. & ſi dicis, quod decr. primæ compil. ſatebatur conſuetudinẽ irritabilem, licet diceret illam tolerandam, confiteor. ſed dico, quod decre. poſterior ſecundæ
compil. & eiuſdem authoris approbat illam, ſuper ea dando legatarijs iudicem. Ad dect. vni. de cler. non reſiden. &
ad id, quod dicit non ſeruientem, quod nõ perciperet, ad
alios nõ poſſe tranſmittere, ratio illa procederet in quotidianis diſtributionib. ſed quæſtio formatur de fructibus
præbendarum, de illis ergo diſtributionib. viuit ſucceſſor
canonicus, nec credo de 2. pñti. de of. or. §. porro. habere
locũ in pb. nec in illis de facto ſeruatur, dec. tñ ſuſcepti. q̃
in fi. allegabatur, bene habet locum in ill. dec. 2. de teſta.
loquitur in monacho, contra cuius ſubſtantialia nõ valet
conſuetudo. Hanc aũt ſolutionem intelligo de conſuetu.
præſcripta. eod. tit. c. 3. & de of. or. præſenti lib. eod. Nam
11 † & verbum conſuetudinis ſimpliciter prolatum, intelligitur de præſcripta, vt probatur. de elec. Cumana. & multo fortius, ſi tanto tempore ſeruata eſſet. quod ipſius contrarij non eſſet memoria. de ver. ſig. ſuper quibuſdam de
præſcrip. c. 1. lib. eo. cũ ſuis concor. Adiuuat hanc ſolutionẽ, & impugnat cõtrariam, quia in multis eccleſijs viget
& viguit hæc conſuetudo, in quibus minime mutandum
eſt &c. ff. de le. minime. maxime, cum in illis canonicus
ſuccedens mortuo, ſi vixit quinquennio, dato quod fructus anni poſt mortem recipiat, ſolum quinquennij fructus reperiatur habere. Solutio mea eſt hodie approbata
per extrava. Ioan. quæ incipit. ſuſcepti. & vide quod ſcripſi ſ. de of. or. præſenti. eodem lib. ſuper ver. reſeruari. Ad
hanc regulam reſpõ. quod transfert canonicus ius, quod
habet virtute conſuetudinis. Regula, prout allegatur, procederet, vbi non eſſet conſuetudo.

S V M M A R I V M.

1 *Exhæredatio filij an noceat nepoti, ſi quo caſu contingat querelam inofficioſi ad eum deuolui. Et an filius priuetur feudo ob patris delictum diſting.*

2 *Interdicto lato in conſiliarios, vel vniuerſitatem, an contradicentes vel abſentes ſint interdicti, vbi & de repreſalijs ſubiecta quæſtio.*

3 *Culpam alienam faciens propriam punitur aliquando, negligentia aut diſſimulatione.*

4 *Ciuitas, villa ſiue caſtrum tenetur præſtare damnum, ſeu prædam factam in ſuis diſtrictu & finibus, vbi & negligentia rectorum nocet ciuibus.*

5 *Sententia lata contra ciuitatem vel populum ligat ſingulos, propter iuris impoſſibilitatem.*

6 *Ius ſibi dicere an & quo caſu quis ſibi poſſit.*

7 *Iudex eccleſiaſticus quando poſſit adiri in defectum ſecularis.*

8 *Repreſaliarum via quando vtendum. Et quando in res, quando item in perſonas.*

R E G V L A XXII.

Non debet aliquis.

Dyn. ponit exemplum. ff. de bo. poſ. contra ta. l. 3. §. ſi
1 emancipatus, † vbi exhæredatio filij non nocet nepoti, ſi
quo caſu cõtingit inofficioſi querelã ad nepotẽ deuolui,
quod qũo intelligatur, hic videas per eũ. Itẽ exemplũ ff.
de pęn. crimen vel pena. & de decurio. l. 2. §. in filijs. vbi ꝓpter delictũ patris filius pęnam, vel maculam non cõtrahit, licet fallat in exceptis, vt in gl. ſed contra. ff. de bon. li.
quæritur, vbi exhæredatio filij nocet nepotibus ex eo natis, & in eius poteſtate conſtitutis, diſtinguit Dy. aut agit
de his, q̃ mediante miniſterio filij patri quæri poſſunt, aut
de his q̃ quæri non poſſunt. Primo caſu locũ habet lex cõtraria. ſecundo caſu diſtinguit. Aut obueniebat ab ipſo patre, & hoc caſu delictũ patris nocet filio, aut obueniebat
a genere vlteriori, aut a ciuitate, aut a rerũ natura. & his
caſibus non nocet. ff. de inter. & rel. l. 3. de iur. pa. diui fratres. & per hoc dicit ſolutam quæſtionem de filio, an propter delictũ patris priuet feudo, & dicit quod ſic, ſi erat
paternũ. ſi vero a rerũ natura vel genere vlteriori, nõ, per
prædictã l. 3. de inter. & rel. & de hoc ff. de in ius vo. adoptiuũ. in fi. & ſ. de feu. c. 2. in gl. fi. ¶ Prima gl. ponit exempla. Secundo obijcit de tribus iuribus, reſpondet, remittit, & dat ſimilia. Iterum ſucceſſiue format 5. obiectiones,
quas ſoluit. Tertio dat ſimile ad regulam, & continuat. l.
proximam. ¶ In 1. gl. ibi [ſancimus] propinqui, noti & familiares non puniuntur, ſi ſocij non fuerant. & ibi [procuratoris] ſequitur, ſcientiã & dolum domino nocere debere, nec Põponius dubitat, nec nos dubitamus. & ibi [§. cæterum] in fi. ſi proſcripſi, ne cum inſtitore cõtrahatur. ſed
illud a pluuia, vel aliter deletũ eſt, & inſtitor tecũ contraxit, ad te decipiendũ teneor, niſi fraudis particeps fueris.
& ibi [obſeruare. §. 1.] ſi vxores proconſulũ in prouincia
delinquũt, a proconſulibus ratio & vindicta exigit. ¶ In
1. gl. ibi [per totum] dicebat Io. mo. vnius delictum quandoque cauſat defectũ in alio. vnde eſſe non legitime natum, non eſt nota delicti, ſed defectus. de pur. ca. accedẽs.
& ſic cum intelligitur regula. quod non impingitur in toto, licet in tanto, illegitimi tamen alieno vitio laborant,
& ideo digni ſunt venia. C. de natura. li. l. legem.

QVAESTIO.

2 Hæc regula facit ad quæſtionẽ q̃ † plene ſcripſi ſ. e. li.
de ſent. excõ. ſi ſen. in glo. quo caſu. ſ. an interdicto lato in
conſiliarios, vel vniuerſitatẽ, contradicẽtes alijs, vel abſentes ſint interdicti. & ideo illa prætermiſſa proſequar quæſtionẽ repreſaliarum diſputatam hic per Guid. epm tunc
Mutin. & nunc Concordien. in qua q̃rebat, ſi Bonon. ſpoliatus in diœceſi Florent. qui poſt requiſitionem pluries
per cõe Bon. ad cõe Florent. & eius rectores, vt iuſtitiã de
prædonibus faciant ciui ſuo ſpoliato, quod neglexerunt,
obtinuit a cõi Bon. repreſalias contra ciues Floren. & demum cępit vnum ex illis ciuibus Floren. a quo exegit æſtimationem integram ſuæ prædæ, an ſaltem in foro con-
3 ſcientiæ reſtituere teneatur? Primo ad † negatiuam inducentur quatuor copioſæ rationes. Secundo totidem in contrario. Tertio ponetur triplex ſolutio. Et quod non teneatur ſic oſtenditur. conſtat, quod pœna & corporali, & tẽporali ac etiam ſpirituali præter excommunicationẽ certis caſibus punitur vnus pro alio etiam l. diuina. ſufficiat
remittere ad exempla, q̃ habentur 1. q. 4. §. item peccato,
& q. 14. q. 3. §. 1. & materia vtrobique no. in ſummis ipſarum quæſtionum. & vide quod hoc in glo. no. per quod videbis q̃ hæc regula propter id non vitiatur, quia punitur
aliquando, qui alienam culpam facit propriam, nam quãdo ciuitas, dominus, vel populus negligit de ſubdito iuſtitiam facere, in caſu noſtro, delicto conſentire videtur. 1.
q. 7. negligere. 85. diſt. facientis. 45. diſt. illud. de ſent. ex.
quanto. & c. dilecto. lib. 6. per quæ iura patet, quod ẽt non
improbans approbare videtur. ad idẽ ff. furti aduer. nau.
l. 1. §. vlti. & de noxa. l. 2. & 3. & ideo canon permittit bellũ
contra tales moueri, quod iſto caſu iuſtum dicitur. 23. q.
2. dominus. & facit, quod ibi no. de Pileo contra nuntios
regis Angliæ, cum iuſtitiæ neceſſitas ad id compellat. ea.
cauſa. q. 1. noli. & quod in iuſto bello quis acquirit, ſuum
eſt. 23. quæſt. 5. dicat. ff. de acqui. rer. do. l. naturalem. in fi.
ergo talis reſtituere non tenetur. & de materia vide quod
plene ſcripſi poſt Innoc. & Hoſt. de re. ſpo. olim. 1. ſuper
ver. duxeritis. & maxime poſt princ. ver. authoritate. & in
fi. ver. ſi nõ ſit. & quod ſcripſi poſt eoſdem de ap. dilectis.
in gloſ. no appellationem. ver. hoc autem dubium. & per
has remiſſiones plura de quæſtione decidam. Secũdo ſic,
4 vt dicit can. quod iu. † poſſidetur, non eſt alienum, illud
autem

aût iure possidetur, quod iusto. 24. q. 4. quod dicã. & s. de
ver. sign. ius dictum. Iuste aût possidet, q authore prætore
possidet. ff. de acq. pos. l. iuste. talis est iste possidens autho
ritate côis Bon. ergo &c. 14. q. 5. dixit. qđ aût côe Bon. isto
casu sit prætor & competens iudex, probatur ff. de incen.
rui. nau. l. ne quid. vbi naufragio damnum passus inferen-
tẽ vel possessionis dñm, qua nauis declinauit, petit per lo-
ci præfectum ad præsidem mitti, per quam l. dixit Dy. iu
stificari statuta & consuetudines Italiæ, qualia ẽt Guid. se
fecisse dicit in patrimonio. vide in spe. de rap. post prin. p
quæ illi de villa vel castro tenentur emendare prædam fa
ctam in suo territorio. sic ergo teneatur & ciuitas ad præ-
dam factam in suo districtu. ad idem C. li. 11. de naufr. per
totum. gl. tñ in præ. l. ne quid. sub dubio forte, dicit, igno-
rantẽ non teneri, qñ extraneus derogauit, non mirũ ergo,
si Bon. est congruus iudex, cum propter negligẽtiam Flo-
ren. mereatur iurisdictione priuari. supra de of. or. signifi
cauit. 11. q. 3. ipse ligandi. & auferri debet regimen vel re-
gnum, & dari genti facienti iustitiam. eccl. 10. in princ. &
Matthæi 21. in fi. & 23. q. 7. c. 1. Item non mirũ, si negligẽ-
tia rectorũ nocet ciuibus, cum ẽt negligentia proc. noceat
dño. sup. eo. li. de ele. si compromissarius. & imputet sibi,
qui tales elegerunt. ff. de mino. cum mandato. Item, pro-
pter delictum singularium ciuium reliqui & ciuitas priuã
tur dignitate. epi. 55. q. 6. ita nos. & fortius propter delictũ
rectorum, sup. eo. lib. de ele. vbi periculum. § ciuitas. & de
5 pœn. fœlicis. in fin. ergo &c. Tertio adducitur, quod † sen-
tentia lata contra ciuitatem, vel populum ligat singulos,
propter iur. impossibilitatem. sup. eo. lib. de sen. excom. si
sententia. erit ergo idem propter impotentiam facti, cum
ista duo æquiparentur. sup. de rescrip. sciscitatus. nec mi-
rum, quia ex delicto singularium dicitur vniuersitas delin
quere, s. cum id agunt minores, vel maior pars vniuersita-
tis. ff. ad municip. quod maior. & ff. eo. tit. aliud. §. refert.
in Aut. vt iu. fine quo. suf. §. cos. & vide quod no. de simo.
dilectus. 1. & caput & membra. eo. iur. censentur. 12. dist.
c. 1. q. 3. si quis eps. de præscrip. cum non liceat. Et prædi
cta maxime vera in corpore, quod habet partes distantes.
de hoc de excess. præ. dilecto. singularis ergo Florentious
detroeri potuit, & ad satisfactionem cogi ex culpa regen-
tiũ. sicut alias liber inuitus detinetur pro debito pecunia
rio. de iureiur. ex rescripto. 33. q. 8. vt pridem. Quarto in
6 ducitur ff. de his quæ in frau. cre. ait † prætor. §. si debito
rẽ. vbi propria authoritate quis capit debitorem fugien-
tem, si iudicis copiam habere non potest. fortius ergo per
ar. a minori hæc captio, de qua loquitur quæstio, fieri po-
tuit authoritate iud. non pertimescat ergo crimen, qui
scit vltionis arbitrium sibi fuisse concessum. C. de meta. de
uorum. li. 12. vbi nota. & C. de iude. l. nullus. aliqui casus,
quibus quis sibi ius dicit, sed vide 30. casus plenius colle-
ctos in Spe. de actore. §. 1. ver. item quod vult, ex quibus
ẽt vel quorum aliquibus posset materia dilatari. Itẽ patet
idem a contrario prædictæ l. nullus. C. de iude. nam si vbi
vigor iudiciarius & tutela publici iudicij cessat vltio. er-
go vbi prædicta non habentur, non cessat vltio, cum ces-
sante ratione, & causa cesset constitutio prohibens, vel p-
mittens. 21. q. 2. §. vlt. 16. q. 1. generaliter. quæ est l. C. de e-
pis. & cler. de ver. sign. abbate. in fi. ff. de offi. eius cui mãd.
est iur. l. 1. de his, q fiunt a præla. cum apostolica. in fine.
7 ¶ In contrariũ † inducitur regula pactũ. hoc eo. titu. cum
concor. suis. & quod extortũ per represalias sit male abla
tũ, probatur l. diuina. ff. n q & filius non portabit iniqui-
tatẽ patris. Ezechiel. 18. 1. q. 4. Iudæi. 24. q. 3. §. 1. est etiam
id contra naturalem æquitatem, ff. n quã cum aliena iactu
ra quia locupletari non debet. hoc eo. ti. locupletari. cum
concor. Itẽ nota rationem legis, quæ potius vult nocen-
tem absolui, quam innocẽtem damnari. ff. de pœni. absen-
tem. in prin. Item contra hanc regulam cum suis exẽplis.
constat autem istum Floren. ex facto proprio non teneri,
quia nec spoliauit, nec mandauit, nec suo nomine factam
ratam habuit. ergo non tenetur. de resti. spo. cum ad sedẽ.
Io denegatione iustitiæ non peccauit, quia iudex nõ erat,
si fuit de iudices vel consules eligentibus, etiam non te-
netur, quia non videtur mandasse, quod iniustum faciãt.
ff. de procu. qui proprio. §. item contra. Nec dici potest,
quod tacendo consenserit, cum ille Florentinus per suam
contradictionem iniustitiam remouere non potest. super
quo vide, quod no. de psump. nonne. & hoc e. tit. is, qui ta
cet. Et si dicatur, licet singuli non possent, vniuersitas ta-
men poterat, rñdetur, quod vniuersitas q dicitur in culpa
fuisse, ipsa puniatur, cũ sit obligata ex quasi maleficio, per
præalle. c. domious. 53. q. 2. sed obligatio vniuersitatis nõ
afficit singulos, quia sicut debitum vniuersitati non debe
tur singulis, ita quod debet vniuersitas non debent singu
li. ff. quod cuiuf. vni. l. sicut. s. e. li. de sen. ex. Ro. in fi. 15. q. 5.
qui manumittitur. & facit, quod no. e. q. eps, qui mãcipiũ.
de si. dilectus. & optime facit. quod post Innoc. scripsi, de
sen. excom. grauem, in gl. ciues. Item constat quod in his,
in quibus detrahitur iuri singulorũ requiritur diuisim cõ
sensus. iuxta no. de consti. cum omnes. Secundo ostẽditur
represalias esse contra omnia iura. & primo contra iura, q
tuitionem dant peregrinis, negotiatoribus & viatoribus.
24. qu. 3. si quis romipetas. de tre. & pa. c. 2. & dixit lex, qđ
vti via publica nemo rectè prohibetur. C. de seru. p agrũ.
& viæ publicæ deseruiunt vsibus priuatorũ. ff. ne quid in
lo. pu. l. 2. §. 1. Item sunt contrariæ legi, q liberum hominẽ
prohibet pro debito retineri. sup. de pign. c. 2. C. quæ res
pign. ob. possent. qui filios. C. de act. & obli. l. ob æs. & au-
th. imo. Item iuribus, quæ præcipiunt iudicij ordinẽ obser
uari. 2. q. 1. per totum. vt lit. non conte. per totũ. C. de sen.
& inter. l. prolatam. in Auth. de hære. & fal. §. inordinatũ.
Item, cũ ius prohibeat sequestrationẽ bonorum fieri con
tra verum debitorem. C. de prohi. sequestra. l. 1. multo mi-
nus licebat contra non debitorem fieri apprehensionem.
Item iuri prohibenti, quẽ ligari sñia, vel licentia non sui iu
dicis. vide de iu. ar si clerici. de consu. ad nostrã. C si a nnn
cõpe. iudi. per totũ. Itẽ iuri prohibenti rem ẽt sua anthori
tate propria auferri, vel quem sibi ius dicere. C. ne quis in
ca sua. l. 1. ff. quod metus cã. extat. C. vnde vi. si quis in tan
tã. nam ẽt iudex propriã iniuriã punire non debet. 23. q. 4.
inter querelas, & q. 5. de occidendis. multo minus priua-
tus. Et si dicatur, quod iste non fecit authoritate propria,
sed côis Bono. rñdetur, quod côe non erat iudex compe-
tens, vt dicetur infra. Itẽ ẽt imperator non posset hoc face
re, quod alter alterius debitũ soluat. C. de preci. impe. of-
fe. l. quoties. & l. nec damnosa. & l. rescripta. can. 25. qu. 5.
multo minus hoc poterit iudex inferior. Itẽ vt no. 33. q. 5.
inter hoc. ciuilis lex non posset per se sine permissione ca-
nonis dare immunitatem a culpa, cum dare nõ posset im
munitatem a pœna, multo minus hæc poterit municipa-
lis. Peccauit ergo iste, & sic in foro conscientiæ ad restitu
tionẽ tenetur. Tertio est contra spoliatum, quia non fecit
quod debuit. debebat. n. spoliantem conuenire coram in-
dice Florentino, quod si neglexisset facere iustitiam, facit
litẽ suã. Insti. de obli. q ca quasi delic. in prin. quare iudi-
cẽ & vniuersitatẽ tũc corã competenti iudice poterat con
uenire. Sed quod côe Bon. non sit tunc cõpetens iudex, pa
ret, qa contra spoliantẽ non, qa in cã spoliationis nõ deuo
luitur iurisdictio propter iudicis negligentiã ad aliũ mi-
norẽ, vel parẽ, nisi vbi ius exprimit. de iudi. qualiter. s. eo.
li. de sup. ne præla. c. 1. non ob. de off. ord. significauit. vbi
speciale pp periculũ animæ. Itẽ, contra iudicẽ denegantẽ
non, quia spectat ad eius superiorẽ punire illius negligen
tiam, & non ad parem. 23. q. 5. administratores. de ele. in-
notuit. non ob. ff. de incẽ. rui. na. l. ne qd. qa speciale istud,
vt ibi no. competens ergo iudex illius esset præses vel prin
ceps. Nec ob. si dicatur, Florentinos non recognoscere
principẽ, nec ei parere, quia saltẽ per ipsum militari ma-
nu debuit consequi rem suam. 11. q. 1. petimus. vbi de hoc.
& ff. de rei ven. qui restituere. & sic debet intelligi ca. do-
minus.

pſit, quo reſpectu facilius videtur conſuetudinem hoc p̄mittere poſſe de percipiendis, q̄ de pceptis. de illis dico, in quibus alias ſuccederet eccleſia. & per hoc fere ad oĩa contraria ſit reſponſum. Nego ēt id, quod dicitur, decretales antiquas remotas, vti iniquis. ſed dicit, quod remotionis vel non inſertionis cauſa fuit illa, quæ ſumitur ex dec. ſup. eo. de cogna. ſpi. in fi. ne ſcilicet, ab illis eccleſijs, q̄ talem non habent conſuetudinem, id traheretur facile in exemplũ. & ſi dicis, quod decr. primæ compil. fatebatur conſuetudinē irritabilem, licet diceret illam tolerandam, confiteor. ſed dico, quod decre. poſterior ſecundæ compil. & eiuſdem authoris approbat illam, ſuper ea dando legatarijs iudicem. Ad decr. vni. de cler. non reſiden. & ad id, quod dicit non ſeruientem, quod nō perciperet, ad alios nō poſſe tranſmittere, ratio illa procederet in quotidianis diſtributionib. ſed quæſtio formatur de fructibus præbendarum, de illis ergo diſtributionib. viuit ſucceſſor canonicus, nec credo de :. pñti. de oſ. or. §. porro. habere locũ in p̄b. nec in illis de facto ſeruatur, dec. tñ ſuſcepti. q̄ in fi. allegabatur, bene habet locum in ill. dec. 2. de teſta. loquitur in monacho, contra cuius ſubſtantialia nō valet conſuetudo. Hanc aũt ſolutionem intelligo de conſuetu. præſcripta. eod. tit. c. 3. & de oſ. or. præſenti lib. eod. Nam
11 † & verbum conſuetudinis ſimpliciter prolatum, intelligitur de præſcripta, vt probatur. de elec. Cumana. & multo fortius. ſi tanto tempore ſeruata eſſet. quod ipſius contrarij non eſſet memoria. de ver. ſig. ſuper quibuſdam de præſcrip. c. 1. lib. eo. cũ ſuis concor. Adiuuat hanc ſolutionē, & impugnat cõtrariam, quia in multis eccleſijs viget & viguit hæc conſuetudo, in quibus minime mutandum eſt &c. ff. de le. minime. maxime, cum in illis canonicus ſuccedens mortuo, ſi vixit quinquennio, dato quod fructus anni poſt mortem recipiat, ſolum quinquennij fructus reperiatur habere. Solutio mea eſt hodie approbata per extraua. Ioan. quæ incipit. ſuſcepti. & vide quod ſcripſi ſ. de oſ. or. præſenti. eodem lib. ſuper ver. reſeruari. Ad hanc regulam reſpō. quod transfert canonicus ius, quod habet virtute conſuetudinis. Regula, prout allegatur, procederet, vbi non eſſet conſuetudo.

S V M M A R I V M.

1 *Exhæredatio filij an noceat nepoti, ſi quo caſu contingat querelam inofficioſi ad eum deuolui. Et an filius priuetur feudo ob patris delictum diſting.*

2 *Interdicto lato in conſiliarios, vel vniuerſitatem, an contradicentes vel abſentes ſint interdicti, vbi & de repreſalijs ſubiecta quæſtio.*

3 *Culpam alienam faciens propriam punitur aliquando, negligentia aut diſſimulatione.*

4 *Ciuitas, villa ſiue caſtrum tenetur præſtare damnum, ſeu prædam factam in ſuis diſtrictu & finibus, vbi & negligentia rectorum nocet ciuibus.*

5 *Sententia lata contra ciuitatem vel populum ligat ſingulos, propter iuris impoſſibilitatem.*

6 *Ius ſibi dicere an & quo caſu quis ſibi poſſit.*

7 *Iudex eccleſiaſticus quando poſſit adiri in defectum ſecularis.*

8 *Repreſaliarum via quando vtendum. Et quando in res, quando item in perſonas.*

R E G V L A XXII.

Non debet aliquis.

Dyn. ponit exemplum. ff. de bo. poſ. contra ta. l. 3. §. ſi
1 emancipatus. † vbi exhæredatio filij non nocet nepoti, ſi quo caſu cõtingit inofficioſi querelã ad nepotē deuolui, quod qũn intelligatur, hic videas per eũ. Itē exemplũ ff. de pœn. crimen vel pena. & de decurio. l. 2. §. in filijs. vbi ꝓpter delictũ patris filius pœnam, vel maculam non cõtrahit, licet fallat in exceptis, vt in gl. ſed contra. ff. de bon. li. quæritur, vbi exhæredatio filij nocet nepotibus ex eo natis, & in eius poteſtate conſtitutis, diſtinguit Dy. aut agit de his, q̄ mediante miniſterio filij patri quæri poſſunt, aut
4 de his q̄ quæri non poſſunt. Primo caſu locũ habet lex cõtraria. ſecundo caſu diſtinguit. Aut obueniebat ab ipſo patre, & hoc caſu delictũ patris nocet filio, aut obueniebat a genere vlteriori, aut a ciuitate, aut a rerũ natura. & his caſibus non nocet. ff. de inter. & rel. l. 3. de iur. pa. diui fratres. & per hoc dicit ſolutam quæſtionem de filio, an propter delictũ patris priuet feudo, & dicit quod ſic, ſi erat paternũ. ſi vero a rerũ natura vel genere vlteriori, nō, per prædictã l. 3. de inter. & rel. & de hoc ff. de in ius vo. adoptiuũ. in fi. & ſ de feu. c. 2. in gl. fi. ¶ Prima gl. ponit exempla. Secundo obijcit de tribus iuribus, reſpondet, remittit, & dat ſimilia. Iterum ſucceſſiue format 5. obiectiones, quas ſoluit. Tertio dat ſimile ad regulam, & continuat. l. proximam. ¶ In 1. gl. ibi [ſanctimus] propinqui, noti & familiares non puniuntur, ſi ſocij non fuerunt. & ibi [procuratoris] ſequitur, ſcientiã & dolum domino nocere debere, nec Pōponius dubitat, nec nos dubitamus. & ibi [§. ceterum] in fi. ſi proſcripſi, ne cum inſtitore cõtrahatur. ſed illud a pluuia, vel aliter deletũ eſt, & inſtitor tecũ contraxit, ad te decipiendũ teneor, niſi fraudis particeps fueris. & ibi [obſeruare. §. 1.] ſi vxores proconſulũ in prouincia delinquũt, a proconſulibus ratio & vindicta exigit. ¶ In 1. gl. ibi [per totum] dicebat Io. mo. vnius delictum quandoque cauſat defectũ in alio. vnde eſſe non legitime natum, non eſt nota delicti, ſed defectus. de pur. ca. accedēs. & ſ. n cum intelligitur regula. quod non impingitur in toto, licet in tanto, illegitimi tamen alieno vitio laborant, & ideo digni ſunt venia. C. de natura. li. l. legem.

Q V AE S T I O.

2 Hæc regula facit ad quæſtionē q̄ † plene ſcripſi ſ. e. li. de ſent. excõ. ſi ſen. in glo. quo caſu. ſ. an interdicto lato in conſiliarios, vel vniuerſitatē, contradicētes alijs, vel abſentes ſint interdicti. & ideo illa prætermiſſa proſequar quæſtionē repreſaliarum diſputatam hic per Gui d. epm tunc Mutin. & nunc Concordien. in qua q̄rebat, ſi Bonon. ſpoliatus in diœceſi Florent. qui poſt requiſitionem pluries per cõe Bon. ad cõe Florent. & eius rectores, vt iuſtitiã de prædonibus faciant ciui ſuo ſpoliato, quod neglexerunt, obtinuit a cõi Bon. repreſalias contra ciues Floren. & demum cępit vnum ex illis ciuibus Floren. a quo exegit æſtimationem integram ſuæ prædæ, an ſaltem in foro con-
3 ſcientiæ reſtituere teneatur? Primo ad † negatiuam inducentur quatuor copioſæ rationes. Secundo totidem in contrario. Tertio ponetur triplex ſolutio. Et quod non teneatur ſic oſtenditur. conſtat, quod pœna & corporali, & temporali ac etiam ſpirituali præter excommunicationē certis caſibus punitur vnus pro alio etiam l. diuina. ſufficit remittere ad exempla, q̄ habentur 1. q. 4. §. item peccato, & q. 14. q. 3 §. 1. & materia vtrobique no in ſummis ipſarum quæſtionum. & vide quod hoc in glo. no. per quod videbis q̄ hæc regula propter id non vitiatur, quia punitur aliquando, qui alienam culpam facit propriam, nam quando ciuitas, dominus, vel populus negligit de ſubdito iuſtitiam facere, in caſu noſtro, delicto conſentire videtur. 2. q. 7. negligere. 85. diſt. facientis. 45. diſt. illud. de ſent. ex. quanto. & c. dilecto. lib. 6. per quæ iura patet, quod ēt non improbans approbare videtur. ad idē ff. furti aduer. nau. l. 1. §. vlti. & de noxa. l. 2. & 3. & ideo canon permittit bellũ contra tales moueri, quod iſto caſu iuſtum dicitur. 23. q. 2. dominus. & facit, quod ibi no. de Pileo contra nuntios regis Angliæ, cum iuſtitiæ neceſſitas ad id compellat. ex. cauſa. q. 1. noli. & quod in iuſto bello quis acquirit, ſuum eſt. 23. quæſt. 5. dicat. ff. de acqui. rer. do. l. naturalem. in fi. ergo talis reſtituere non tenetur. & de materia vide quod plene ſcripſi poſt Innoc. & Hoſt. de re. ſpo. olim. 1. ſuper ver. duxeritis. & maxime poſt princ. ver. authoritate. & in fi. ver. ſi nō fit. & quod ſcripſi poſt eoſdem de ap. dilectis in gloſ. no. appellationem. ver. hoc autem dubium. & per has remiſſiones plura de quæſtione decidam. Secũdo ſic,
4 vt dicit can. quod iu. † poſſidetur, non eſt alienum, illud autem

aūt iure possidetur, quod iusto. 54.q.4. quod dicā. & ī. de
ver. sign. ius dictum. Iuste aūt possidet, q authore prætore
possidet. ff. de acq. pos. l. iuste. talis est iste possidens autho
ritate cōis Bon. ergo &c. 14.q.5. dixit. qd aūt cōe Bon. isto
casu sit prætor & competens iudex, probatur ff. de incen.
rui. nau. l. ne quid. vbi naufragio damnum passus inferen-
tē vel possessionis dn̄m, qua nauis declinauit, perit per lo-
ci præfectum ad præsidem mitti, per quam l. dixit Dy. iu
stificari statuta & consuetudines Italiæ, qualia ēt Guid. se
fecisse dicit in patrimonio. vide in spe. de rap. post prin. p
quæ illi de villa vel castro tenentur emendare prædam fa
ctam in suo territorio. sic ergo teneatur & ciuitas ad præ-
dam factam in suo districtu. ad idem C. li. 11. de naufr. per
totum. gl. tn̄ in præ. l. ne quid. sub dubio forte, dicit, igno-
rantē non teneri, qn̄ estraneus derogauit, non mirū ergo,
si Bon. est congruus iudex, cum propter negligētiam Ho-
ten. mereatur iurisdictione priuari. supra de of. or. signifi
cauit. 11.q.3. ipse ligandi. & auferri debet regimen vel re-
gnum, & darigenti facienti iustitiam. eccl. 10. in princ. &
Matthæi 21. in fi. & 53.q.7.c.2. Item non mirū, si negligē-
tia rectorū nocet ciuibus, cum ēt negligentia proc. noceat
dn̄o, sup. eo. li. de ele. si compromissarius. & imputet sibi,
qui tales elegerunt. ff. de mino. cum mandato. Item, pro-
pter delictum singularium ciuium reliqui & ciuitas priuā
tur dignitate epi. 55.q.6. ita nos, & fortius propter delictū
rectorum, sup. eo. lib. de ele. vbi periculum. § ciuitas. & de
5 pœn. fœlicis. in fin. ergo &c. Tertio adducitur, quod † sen-
tentia lata contra ciuitatem, vel populum ligat singulos,
propter iur. impossibilitatem. sup. eo. lib. de sen. excom. si
sententia. erit ergo idem propter impotentiam facti, cum
illa duo æquiparentur. sup. de rescrip. sciscitatus. nec mi-
rum, quia ex delicto singularium dicitur vniuersitas delin
quere, s. cum id agunt minores, vel maior pars vniuersita-
tis. ff. ad municip. quod maior. & ff. eo. tit. aliud. §. refert.
in A ut. vt iu. fine quo. su. §. eos. & vide quod no. de simo.
dilectus. r. & caput & membra. eo. iur. censentur. 12. dist.
c. 1.q.3. si quis eps. de præscrip. cum non liceat. Et prædi
cta maxime vera in corpore, quod habet partes distantes.
de hoc de excess. præ. dilecto. singularis ergo Florentinus
detineri potuit. & ad satisfactionem cogi ex culpa regen-
tiū. sicut alias liber inuitus detinetur pro debito pecunia
rio. de iureiur. ex rescripto. 33.q.8. vt pridem. Quarto in
6 ducitur ff. de his quæ in frau. cre. ait † prætor. §. si debito
rē. vbi propria authoritate quis capit debitorem fugien-
tem, si iudicis copiam habere non potest. fortius ergo per
ar. a minori hæc captio, de qua loquitur quæstio, fieri po-
tuit authoritate iud. non pertimescat ergo crimen, qui
scit vltionis arbitrium sibi fuisse concessum. C. de meta. de
uotum. li. 12. vbi nota. & C. de iude. l. nullus. aliqui casus,
quibus quis sibi ius dicit, sed vide 30. casus plenius colle-
ctos in Spe. de actore. §. 1. ver. item quod vult, ex quibus
ēt vel quorum aliquibus posset materia dilatari. Itē patet
idem a contrario prædictæ l. nullus. C. de iude. nam si vbi
vigor iudiciarius & tutela publici iudicij cessat vltio. er-
go vbi prædicta non habentur, non cessat vltio, cum ces-
sante ratione. & causa cesset constitutio prohibens, vel p-
mittens. 21.q.2. §. vlt. 16.q.1. generaliter. quæ est l. C. de e-
pis. & cler. de ver. sign. abbate. in fi. ff. de offi. eius cui mād.
est iur. l. 1. de his, q̄ fiunt a præla. cum apostolica. in fine.
7 ¶ In contrariū † inducitur regula pactū. hoc eo. titu. cum
concor. suis. & quod extortū per represalias sit male abla
tū, probatur l. diuina. f. n q̄ & filius non portabit iniqui-
tatē patris. Ezechiel. 18. 1.q.4. Iudæi. 24.q.3. §. 1. est etiam
id contra naturalem æquit. item, f. n quā cum aliena iactu
ra quis locupletari non debet. hoc eo. ti. locupletari. cum
concor. Itē nota rationem legis, quæ potius vult nocen-
tem absolui, quam innocētem damnari. ff. de pœni. absen-
tem. in prin. Item contra hanc regulam cum suis exēplis.
constat autem istum Floren. ex facto proprio non teneri,
quia nec spoliauit, nec mandauit, nec suo nomine factam
ratam habuit. ergo non tenetur. de resti. spo. cum ad sedē.
In denegatione iustitię non peccauit, quia iudex nō erat,
si fuit de iudices vel consules eligentibus, etiam non te-
netur, quia non videtur mandasse, quod iniustum faciāt.
ff. de procu. qui proprio. §. item contra. Nec dici potest,
quod tacendo consenserit, cum ille Florentinus per suam
contradictionem iniustitiam remouere non potest. super
quo vide, quod no. de p̄sump. nonne. & hoc e. tit. is, qui ta
cet. Et si dicatur, licet singuli non possent, vniuersitas ta-
men poterat, r̄ndetur, quod vniuersitas q̄ dicitur in culpa
fuisse, ipsa puniatur, cū sit obligata ex quasi maleficio, per
præalle. c. dominus. 23.q.2. sed obligatio vniuersitatis nō
afficit singulos, quia sicut debitum vniuersitati non debe
tur singulis, ita quod debet vniuersitas non debent singu
li. ff. quod cuiuf. vni. l. sicut. ī. e. li. de sen. ex. Ro. in fi. 15.q.5.
qui manumittitur. & facit, quod no. e.q. eps, qui mācipiū.
de fi. dilectus. & optime facit. quod post Innoc. scripsi, de
sen. excom. grauem, in gl. ciues. Item constat quod in his,
in quibus detrahitur iuri singulorū requiritur diuisim cō
sensus. iuxta no. de consti. cum omnes. Secundo ostēditur
represalias esse contra omnia iura. & primo contra iura, q̄
tuitionem dant peregrinis, negotiatoribus & viatoribus.
54.qu.3. si quis romipetas. de tre. & pa. c. 2. & dixit lex, qd̄
vti via publica nemo rectè prohibetur. C. de seru. p agrū.
& viæ publicæ deseruiunt vsibus priuatorū. ff. ne quid in
lo. pu. l. 2. §. 1. Item sunt contrariæ legi, q̄ liberum hominē
prohibet pro debito retineri. sup. de pign. c. 5. C. quæ res
pign. ob. possent. qui filius. C. de act. & obli. l. ob æs. & au-
th. imo. Item iuribus, quæ præcipiunt iudicij ordinē obser
uari. 2.q.1. per totum. vt lit. non contes. per totū. C. de sen.
& inter. l. prolatam. in Auth. de hære. & fal. §. inordinatū.
Item, cū ius prohibeat sequestrationē bonorum fieri con
tra verum debitorem. C. de prohi. sequestra. l. 1. multo mi-
nus licebat contra non debitorem fieri apprehensionem.
Item iuri prohibenti, quē ligari snīa, vel licentia non sui iu
dicis. vide de iu. at si clerici. de consu. ad nostrā. C si a non
cōpe. iudi. per totū. Itē iuri prohibenti rem ēt sua authori
tate propria auferri, vel quem sibi ius dicere. C. ne quis in
ca sua. l. 1. ff. quod metus cā. extat. C. vnde vi. si quis in tan
tā. nam ēt iudex propriā iniuriā punire non debet. 23.q.4.
inter querelas. & q.5. de occidendis. multo minus priua-
tus. Et si dicatur, quod iste non fecit authoritate propria,
sed cōis Bono. r̄ndetur, quod cōe non erat iudex compe-
tens, vt dicetur infra, liēt ēt imperator non posset hoc face
re, quod alter alterius debitū soluat. C. de preci. impe. of-
fe. l. quoties, & l. nec damnosa. & l. rescripta. can. 25. qu. 5.
multo minus hoc poterit iudex inferior. Itē vt no. 33.q.5.
inter hoc, ciuilis lex non posset per se sine permissione ca-
nonis dare immunitatem a culpa, cum dare nō posset im
munitatem a pœna, multo minus hæc poterit municipa-
lis. Peccauit ergo iste, & sic in foro conscientiæ ad restitu
tionē tenetur. Tertio est contra spoliatum, quia non fecit
quod debuit. debebat. n. spoliantem conuenire coram in-
dice Florentino, quod si neglexisset facere iustitiam, facit
litē suā. Insti. de obli. q̄ ex quasi delic. in prin. quare iudi-
cē & vniuersitatē tūc corā competenti iudice poterat con
uenire. Sed quod cōe Bon. non sit tunc cōpetens iudex, pa
tet, qa contra spoliantē non. qa in cā spoliationis nō deuo
luitur iurisdictio propter iudicis negligentiā ad aliū mi-
norē, vel parē. nisi vbi ius exprimit. de iudi. qualiter. ī eo.
li. de sup. ne præla. c. 1. non ob. de off. ord. significauit. vbi
speciale pp periculū animæ. Itē, contra iudicē denegantē
non, quia spectat ad eius superiorē punire illius negligen
tiam, & non ad parem. 53.q.5. administratores. de ele. in-
notuit. non ob. ff. de incē. rui. na. l. ne qd. qa speciale istud,
vt ibi no. competens ergo iudex illius esset præses vel prin
ceps. Nec ob. si dicatur, Florentinos non recognoscere
principē, nec ei parere, quia saltē per ipsum militari ma-
nu debuit consequi rem suam. 11.q.1. petimus. vbi de hoc.
& ff. de rei ven. qui restituere. & sic debet intelligi ca. do-
minus.

psit, quo respectu facilius videtur consuetudinem hoc pmittere posse de percipiendis, q̃ de pceptis. de illis dico, io quibus alias succederet ecclesia. & per hoc fere ad oĩa contraria sit responsum. Nego ẽt id, quod dicitor, decretales antiquas remotas, vti iniqu is. sed dicit, quod remotionis vel non insertionis causa fuit illa, quæ sumitur ex dec. sup. eo. de cogna. spi. in fi.ne scilicet, ab i lis ecclesijs, q̃ talem non habent consuetudinem, id traheretur facile in exemplũ. & si dicis, quod decr. primæ compil. fatebatur consuetudinẽ irritabilem, licet diceret illam tolerandam, confiteor. sed dico, quod decre. posterior secundæ compil. & eiusdem authoris approbat illam, super ea dando legatarijs iudicem. Ad decr. vni. de cler. non residen. & ad id, quod dicit non seruientem, quod nõ perciperet, ad alios nõ posse transmittere, ratio illa procederet in quotidianis distributionib. sed quæstio formatur de fructibus præbendarum, de illis ergo distributionib. viuit successor canonicus, nec credo de c. pñti. de of. or. §. porro. habere locũ in pb. nec in illis de facto seruatur, dec. tñ suscepti. q̃ in fi. allegabatur, bene habet locum in ill. dec. 2. de testa. loquitur in monacho, contra cuius substantialia nõ valet consuetudo. Hanc aũt solutionem intelligo de consuetu. præscripta. eod. tit. c. 3. & de of. or. præsenti lib. eod. Nam
11 † & verbum consuetudinis simpliciter prolatum, intelligitur de præscripta, vt probatur. de elec. Cumana. & multo fortius. si tanto tempore seruata esset, quod ipsius contrarij non esset memoria. de ver. sig. super quibusdam de præscrip. c. 1. lib. eo. cũ suis concor. Adinoat hanc solutionẽ, & impugnat cõtrariam, quia in multis ecclesijs viget & viguit hæc consuetudo, in quibus minime mutandum est &c. ff. de le. minime. maxime, cum in illis canonicus succedens mortuo, si vixit quinquennio, dato quod fructus anni post mortem recipiat, solum quinquennij fructus reperiatur habere. Solutio mea est hodie approbata per extrauã. Ioan. quæ incipit. suscepti. & vide quod scripsi ĩ. de of. or. præsenti. eodem lib. super ver. reseruari. Ad hanc regulam respõ. quod transfert canonicus ius, quod habet virtute consuetudinis. Regula, prout allegatur, procederet, vbi non esset consuetudo.

S V M M A R I V M.

1 *Exhæredatio filij an noceat nepoti, si quo casu contingat querelam inofficiosi ad eum deuolui. Et an filius priuetur feudo ob patris delictum disting.*

2 *Interdicto lato in consiliarios, vel vniuersitatem, an contradicentes vel absentes sint interdicti, vbi & de represalijs subiecta quæstio.*

3 *Culpam alienam faciens propriam punitur aliquando, negligentia aut dissimulatione.*

4 *Ciuitas, villa siue castrum tenetur præstare damnum, seu prædam factam in suis districtu & finibus, vbi & negligentia rectorum nocet ciuibus.*

5 *Sententia lata contra ciuitatem vel populum ligat singulos, propter vniuersitatis impossibilitatem.*

6 *Ius sibi dicere an & quo casu quis sibi possit.*

7 *Iudex ecclesiasticus quando possit adiri in defectum secularis.*

8 *Represaliarum via quando vtendum. Et quando in res, quando item in personas,*

REGVLA XXII.

Non debet aliquis.

Dyn. ponit exemplum. ff. de bo. pos. contra ta. l. 3. §. si
1 emancipatus. † vbi exhæredatio filij non nocet nepoti, si quo casu cõtingat inofficiosi querelã ad nepotẽ deuolui, quod qũo intelligatur, hic videas per eũ. Itẽ exemplũ ff. de pœn. crimen vel pœna. & de decurio. l. 2. §. in filijs. vbi pter delictũ patris filius pœnam, vel maculam non cõtrahit, licet fallat in exceptis, vt in gl. sed contra. ff. de bon. li. quæritur, vbi exhæredatio filij nocet nepotibus ex eo natis, & in eius potestate constitutis, distinguit Dy. aut agit de his, q̃ mediante ministerio filij patri quæri possunt, aut de his q̃ quæri non possunt. Primo casu locũ habet lex cõtraria. secundo casu distinguit. Aut obueniebat ab ipso patre, & hoc casu delictũ patris nocet filio. aut obueniebat a genere vlteriori, aut a ciuitate, aut a rerũ natura. & his casibus non nocet. ff. de inter. & rel. l. 3. de iur. pa. diui fratres. & per hoc dicit solutam quæstionem de filio, an propter delictũ patris priuet feudo, & dicit quod sic, si erat paternũ. si vero a rerũ natura vel genere vlteriori, nõ, per prædictã l. 3. de inter. & rel. & de hoc ff. de in ius vo. adoptiuũ. in fi. & ĩ de feu. c. 2. in gl. fi. ¶ Prima gl. ponit exempla. Secundo obijcit de tribus iuribus, respondet, remittit, & dat similia. Iterum successiue format 5. obiectiones, quas soluit. Tertio dat simile ad regulam, & continuat. l. proximam. ¶ In 1. gl. ibi [sancimus] propinqui, noti & familiares non puniuntur, si socij non fuerant. & ibi [procuratoris] sequitur, scientiã & dolum domino nocere debere, nec Põponius dubitat, nec nos dubitamus. & ibi [§. ceterum] in fi. si proscripsi, ne cum institore cõtrahatur. sed illud a pluuia, vel aliter deletũ est, & institor tecũ contraxit, ad te decipiendũ teneor, nisi fraudis particeps fueris. & ibi [obseruate. §. 1.] si vxores proconsulũ in prouincia delinquũt, a proconsulibus ratio & vindicta exigit. ¶ In t. gl. ibi [per totum] dicebat Io. mo. vnius delictum quandoque causat defectũ in alio. vnde esse non legitime natum, non est nota delicti, sed defectus. de pur. ca. accedẽs. & sic cum intelligitur regula. quod non impingitur in toto, licet in tanto, illegitimi tamen alieno vitio laborant, & ideo digni sunt venia. C. de natura. li. l. legem.

QVAESTIO.

2 Hæc regula facit ad quæstionẽ q̃ † plene scripsi ĩ. e. li. de sent. excõ. si sen. in glo. quo casu. s. an interdicto lato in consiliarios, vel vniuersitatẽ, contradicẽtes alijs, vel absentes sint interdicti. & ideo illa prætermissa prosequar quæstionẽ represaliarum disputatam hic per Guid. epm tunc Mutin. & nunc Concordien. in qua q̃rebat, si Bonon. spoliatus in diœcesi Florent. qui post requisitionem pluries per cõe Bon. ad cõe Florent. & eius rectores, vt iustitiã de prædonibus faciant eiui suo spoliato, quod neglexerunt, obtinuit a cõi Bon. represalias contra ciues Floren. & demum cępit vnum ex illis ciuibus Floren. a quo exegit æstimationem integram suæ prædæ, an saltem in foro con-
3 scientiæ restituere teneatur? Primo ad † negatiuam inducentur quatuor copiosæ rationes. Secundo totidem in cõtrario. Tertio ponetur triplex solutio. Et quod non teneatur sic ostenditur. constat, quod pœna & corporali, & temporali ac etiam spirituali præter excommunicationẽ certis casibus punitur vnus pro alio etiam l. diuina. sufficit remittere ad exempla, q̃ habentur 1. q. 4. §. item peccato, & q. 14. q. 3. §. 1. & materia vtrobique no in summis ipsarum quæstionum. & vide quod hoc in glo. no. per quod videbis q̃ hæc regula propter id non vitiatur, quia punitur aliquando, qui alienam culpam facit propriam. nam quãdo ciuitas, dominus, vel populus negligit de subdito iustitiam facere, in casu nostro, delicto consentire videtur. 2. q. 7. negligere. 85. dist. facientis. 45. dist. illud. de sent. ex. quanto. & c. dilecto. lib. 6. per quæ iura patet, quod ẽt non improbans approbare videtur. ad idẽ ff. furti aduer. nau. l. 1. § vlt. & de noxa. l. 2. & 3. & ideo canon permittit bellũ contra tales moueri, quod isto casu iustum dicitur. 23. q. 2. dominus. & facit, quod ibi no. de Pileo contra nuntios regis Angliæ, cum iustitiæ necessitas ad id compellat. ea. causa. q. 1. noli. & quod in iusto bello quis acquirit, suum est. 23. quæst. 5. dicat. ff. de acqui. rer. do. l. naturalem. in fi. ergo talis restituere non tenetur. & de materia vide quod plene scripsi post Innoc. & Host. de re. spo. olim. 1. super ver. duxeritis. & maxime post princ. ver. authoritate. & in fi. ver. si nõ sit. & quod scripsi post eosdem de ap. dilectis. in glos. no. appellationem. ver. hoc autem dubium. & per has remissiones plura de quæstione decidam. Secũdo sic,
4 vt dicit can. quod iu. † possidetur, non est alienum, illud

autem

ast iure possidetur, quod iusto. 24.q.4.quod dicã.& ẽ. de
ver.sign.ius dictum. iuste aũt possidet, q authore prætore
possidet.ff.de acq.pos.l.iuste.talis est iste possidens autho
ritate cõis Bon.ergo & c.14.q.5.dixit.qđ aũt cõe Bon.isto
casu sit prætor & competens iudex, probatur ff.de incen.
rui.nau.l.ne quid.vbi naufragio damnum passus interen-
sẽ vel possessionis dñm, qua nauis declinauit, petit per lo-
ci præfectum ad præsidem mitti, per quam l.dixit Dy.iu
stificari statuta & consuetudines Italiæ, qualia ẽt Guid.se
fecisse dicit in patrimonio. vide in spe.de rap.post prin. p
quæ illi de villa vel castro tenentur emendare prædam fa
ctam in suo territorio.sic ergo teneatur & ciuitas ad præ-
dam factam in suo districtu.ad idem C.li.11.de naufr.per
totum.gl.tñ in præ.l.ne quid.sub dubio forte, dicit, igno-
rantẽ non teneri, qñ extraneus derogauit, non mirũ ergo,
si Bon.est congruus iudex, cum propter negligẽtiam Flo-
ren. mereatur iurisdictione priuari.supra de of.or. signifi
cauit.11.q.3.ipse ligandi,& auferri debet regimen vel re-
gnum,& dari genti facienti iustitiam.eccl.10.in princ.&
Matthæi 21.in fi.& 23.q.7.c.2. Item non mirũ, si negligẽ-
tia rectorũ nocet ciuibus, cum ẽt negligentia proc. noceat
dño, sup.eo.li.de ele.si compromissarius.& imputet sibi,
qui tales elegerunt.ff.de mino.cum mandato. Item, pro-
pter delictum singularium ciuium reliqui & ciuitas priuã
tur dignitate.epi.25.q.6.ita nos,& fortius propter delictũ
rectorum, sup.eo.lib.de ele.vbi periculum.§ ciuitas.& de
5 pœn.fœlicis.in fin.ergo &c. Tertio adducitur, quod † sen-
tentia lata contra ciuitatem, vel populum ligat singulos,
propter iur. impossibilitatem.sup.eo.lib.de sen.excom. si
sententia.erit ergo idem propter impotentiam facti, cum
ista duo æquiparentur.sup.de rescrip. sciscitatus. nec mi-
rum, quia ex delicto singularium dicitur vniuersitas delin
quere, s.cum id agũt minores, vel maior pars vniuersita-
tis.ff.ad municip. quod maior.& ff.eo.tit.aliud.§. referẽ.
in Aut.vt iu.fine quo.suf.§.eos.& vide quod no. de simo.
dilectus.1,& caput & membra.eo.iur.censentur.12.dist.
c.1.q.3.si quis eps.de præscrip.cum non liceat. Et prædi
cta maxime vera in corpore, quod habet partes distantes.
de hoc de excess.præ.dilecto.singularis ergo Florentinus
detineri potuit.& ad satisfactionem cogi ex culpa regen-
tiũ.sicut alias liber inuitus detinetur pro debito pecunia
rio.de iureiur.ex rescripto.23.q.8.vt pridem. Quarto in
6 ducitur ff.de his quæ in frau.cre.ait † prætor.§. si debito
rẽ.vbi propria authoritate quis capit debitorem fugien-
tem, si iudicis copiam habere non potest.fortius ergo per
ar.a minori hæc captio, de qua loquitur quæstio, fieri po-
tuit authoritate iud. non pertimescat ergo crimen, qui
scit vltionis arbitrium sibi fuisse concessum.C.de meta.de
notum.li.12.vbi nota.& C.de iude.l.nullus.aliqui casus,
quibus quis sibi ius dicit, sed vide 30.casus plenius colle-
ctos in Spe.de actore.§.i.ver. item quod vult, ex quibus
ẽt vel quorum aliquibus posset materia dilatari. Itẽ patet
idem a contrario prædictæ l.nullus.C.de iude. nam si vbi
vigor iudiciarius & tutela publici iudicij cessat vltio. er-
go vbi prædicta non habentur, non cessat vltio, cum ces-
sante ratione.& causa cesset constitutio prohibens, vel p-
mittens.21.q.2.§.vlt.16.q.1.generaliter.quæ est l.C.de e-
pis.& cler.de ver.sign.abbate.in fi.ff.de offi.eius cui mãd.
est iur.l.1.de his, q̃ fiunt a præla.cum apostolica.in fine.
7 ¶ In contrariũ † inducitur regula pactũ.hoc eo.titu.cum
concor.suis.& quod extortũ per represalias fit male abla
tũ, probatur l.diuina.f.n q̃ & filius non portabit iniqui-
tatẽ patris. Ezechiel.18.1.q.4.Iudæi.24.q.3.§.1.est etiam
id contra naturalem æquitatem, f.n quũ cum aliena iactu
ra quis locupletari non debet.hoc eo.ti.locupletari. cum
concor. Itẽ nota rationem legis, quæ potius vult nocen-
tem absolui, quam innocẽtem damnari.ff.de pœni.absen-
tem.in prin. Item contra hanc regulam cum suis exẽplis.
constat autem illum Floren.ex facto proprio non teneri,
quia nec spoliauit, nec mandauit, nec suo nomine factam

ratam habuit.ergo non tenetur.de resti.spo.cum ad sedẽ.
In denegatione iustitię non peccauit, quia iudex nõ erat,
si fuit de iudices vel consules eligentibus, etiam non te-
netur, quia non videtur mandasse, quod iniustum faciãt.
ff.de procu.qui proprio.§.item contra. Nec dici potest,
quod tacendo consenserit, cum ille Florentinus per suam
contradictionem iniustitiam remouere non potest. super
quo vide, quod no.de p̃sump.nonne.& hoc e.tit.is, qui ta
cet. Et si dicatur, licet singuli non possent, vniuersitas ta-
men poterat, rñdetur, quod vniuersitas q̃ dicitur in culpa
fuisse, ipsa puniatur, cũ sit obligata ex quasi maleficio, per
præallę.c.dominus.23.q.2.sed obligatio vniuersitatis nõ
afficit singulos, quia sicut debitum vniuersitati non debe
tur singulis, ita quod debet vniuersitas non debent singu
li.ff.quod cuiuſ.vni.l.sicut.ẽ.e.li.de sen.ex. Ro.in fi.12.q.2.
qui manumittitur.& facit, quod no.e.q.eps, qui mãcipiũ.
de si.dilectus.& optime facit.quod post Innoc. scripsi, de
sen.excom.grauem, in gl.ciues. Item constat quod in his,
in quibus detrahitur iuri singulorũ requiritur diuisim cõ
sensus.iuxta no.de consti.cum omnes. Secundo ostẽditur
represalias esse contra omnia iura. & primo contra iura, q̃
tuitionem dant peregrinis, negotiatoribus & viatoribus.
24.qu.3.si quis romipetas.de tre.& pa.c.2.& dixit lex, qđ
vti via publica nemo rectè prohibetur.C.de seruit.pagrũ.
& viæ publicæ deseruiunt vsibus priuatorũ.ff.de quid in
lo.pu.l.2.§.1. Item sunt contrariæ legi, q̃ liberum hominẽ
prohibet pro debito retineri.sup.de pign.c.2. C.quæ res
pign.ob.possent.qui filios.C.de act.& obli.l.ob æs. & au-
th.imo. Item iuribus, quæ pręcipiunt iudicij ordinẽ obser
uari.2.q.1.per totum. vt lit.non conte.per totũ.C.de sen.
& inter.l.prolatam.in Auth. de hære.& fal.§.inordinatũ.
Item, cũ ius prohibeat sequestrationẽ bonorum fieri con
tra verum debitorem.C.de prohi.sequestra.l.1. multo mi-
nus licebat contra non debitorem fieri apprehensionem.
Item iuri prohibenti, quẽ ligari snia, vel licentia non sui iu
dicis.vide de iu.ar si clerici.de consu.ad nostrã.C si a non
cõpe.iudi.per totũ. Itẽ iuri prohibenti rem ẽt sua authori
tate propria auferri, vel quem sibi ius dicere.C.ne quis in
ca sua.l.1.ff.quod metus cã.extat.C.vnde vi.si quis in tan
tã.nam ẽt iudex propriã iniuriã punire non debet.23.q.4.
inter querelas.& q.5.de occidendis. multo minus priua-
tus. Et si dicatur, quod iste non fecit authoritate propria,
sed cõis Bono.rñdetur, quod cõe non erat iudex compe-
tens, vt dicetur infra. Itẽ ẽt imperator non posset hoc face
re, quod alter alterius debitũ soluat.C.de preci.impe. of-
fe.l.quoties,& l.nec damnosa.& l.rescripta.can.25.qu.2.
multo minus hoc poterit iudex inferior. Itẽ vt no.33.q.2.
inter hoc.ciuilis lex non posset per se sine permissione ca-
nonis dare immunitatem a culpa, cum dare nõ posset im
munitatem a pœna, multo minus hæc poterit municipa-
lis. Peccauit ergo iste, & sic in foro conscientiæ ad restitu
tionẽ tenetur. Tertio est contra spoliatum, quia non fecit
quod debuit.debebat.n.spoliantem conuenire coram iu-
dice Florentino, quod si neglexisset facere iustitiam, facit
litẽ suã. Insti.de obli.q̃ ex quasi delic.in prin. quare iudi-
cẽ & vniuersitatẽ tũc corã competenti iudice poterat con
uenire. Sed quod cõe Bon.non sit tunc cõpetens iudex, pa
tet, qa contra spoliantẽ non.qa in cã spoliationis nõ deuo
luitur iurisdictio propter iudicis negligentiã ad aliũ mi-
norẽ, vel parẽ, nisi vbi ius exprimit.de iudi.qualiter.ẽ eo.
li.de sup.ne præla.c.1.non ob.de off.ord.significauit. vbi
speciale pp periculũ animæ. Itẽ, contra iudicẽ denegantẽ
non, quia spectat ad eius superiorẽ punire illius neglige
tiam, & non ad parem.23.q.5.administratores.de ele. in-
notuit.non ob.ff.de incẽ.rui.na.l.ne qd.qs speciale istud,
vt ibi no.competens ergo iudex illius esset præses vel prin
ceps. Nec ob.si dicatur, Florentinos non recognoscere
principẽ, nec ei parere, quia saltẽ per ipsum militari ma-
nu debuit consequi rem suam.11.q.1.petimus.vbi de hoc.
& ff.de rei ven.qui restituere.& sic debet intelligi ca.do-
minus.

pſit, quo reſpectu facilius videtur conſuetudinem hoc p̄-
mittere poſſe de percipiendis, q̄ de pceptis. de illis dico,
in quibus alias ſuccederet eccleſia. & per hoc fere ad oīa
contraria ſit reſponſum. Nego ēt id, quod dicitur, decre-
tales antiquas remotas, vti iniquis. ſed dicit, quod remo
tionis vel non inſertionis cauſa fuit illa, quæ ſumitur ex
dec. ſup. eo. de cogna. ſpi. in fine ſcilicet, ab illis eccleſijs,
q̄ talem non habent conſuetudinem, id traheretur facile
in exemplū. & ſi dicis, quod decr. primæ compil. fateba-
tur conſuetudinē irritabilem, licet diceret illam toleran-
dam, confiteor. ſed dico, quod decre. poſterior ſecundæ
compil. & eiuſdem authoris approbat illam, ſuper ea dan
do legatarijs iudicem. Ad decr. vni. de cler. non reſiden. &
ad id, quod dicit non ſeruientem, quod nō perciperet, ad
alios nō poſſe tranſmittere, ratio illa procederet in quoti
dianis diſtributionib. ſed quæſtio formatur de fructibus
præbendarum, de illis ergo diſtributionib. viuit ſucceſſor
canonicus, nec credo de 2. pñti. de of. or. §. porro. habere
locū in p̄b. nec in illis de facto ſeruatur, dec. tn̄ ſuſcepti. q̄
in fi. allegabatur, bene habet locum in ill. dec. 2. de teſta.
loquitur in monacho, contra cuius ſubſtantialia nō valet
conſuetudo. Hanc aūt ſolutionem intelligo de conſuetu.
præſcripta. eod. tit. c. 3. & de of. or. præſenti lib. eod. Nam
11 † & verbum conſuetudinis ſimpliciter prolatum, intelli-
gitur de præſcripta, vt probatur. de elec. Cumana. & mul
to fortius, ſi tanto tempore ſeruata eſſet. quod ipſius con-
trarij non eſſet memoria. de vet. ſig. ſuper quibuſdam de
præſcrip. c. 1. lib. eo. cū ſuis concor. Adiuuat hanc ſolutio
nē, & impugnat cōtrariam, quia in multis eccleſijs viget
& viguit hæc conſuetudo, in quibus minime mutandum
eſt &c. ff. de le. minime. maxime, cum in illis canonicus
ſuccedens mortuo, ſi vixit quinquennio, dato quod fru-
ctus anni poſt mortem recipiat, ſolum quinquennij fru-
ctus reperiatur habere. Solutio mea eſt hodie approbata
per extrauā. Ioan. quæ incipit, ſuſcepti. & vide quod ſcri-
pſi ſ. de of. or. præſenti. eodem lib. ſuper ver. reſeruari. Ad
hanc regulam reſpō. quod transfert canonicus ius, quod
habet virtute conſuetudinis. Regula, prout allegatur, pro
cederet, vbi non eſſet conſuetudo.

SVMMARIVM.

1 *Exhæredatio filij an noceat nepoti, ſi quo caſu contingat querelam inofficioſi ad eum deuolui. Et an filius priuetur feudo ob patris delictum diſting.*
2 *Interdicto lato in conſiliarios, vel vniuerſitatem, an contradicentes vel abſentes ſint interdicti, vbi & de repreſalijs ſubiecta quæſtio.*
3 *Culpam alienam faciens propriam punitur aliquando, negligentia aut diſſimulatione.*
4 *Ciuitas, villa ſiue caſtrum tenetur præſtare damnum, ſeu prædam factam in ſuis diſtrictu & finibus, vbi & negligentia rectorum nocet ciuibus.*
5 *Sententia lata contra ciuitatem vel populum ligat ſingulos, propter iuris impoſſibilitatem.*
6 *Ius ſibi dicere an & quo caſu quis ſibi poſſit.*
7 *Iudex eccleſiaſticus quando poſſit adiri in defectum ſecularis.*
8 *Repreſaliarum via quando vtendum. Et quando in res, quando item in perſonas.*

REGVLA XXII.

Non debet aliquis. Dyn. ponit exem-
plum. ff. de bo. poſ.
contra ta. l. 3. §. ſi
1 emancipatus, † vbi exhæredatio filij non nocet nepoti, ſi
quo caſu cōtingit inofficioſi querelā ad nepotē deuolui,
quod quō intelligatur, hic videas per eū. Itē exemplū ff.
de pœn. crimen vel pœna. & de decurio. l. 1. §. in filijs. vbi p
pter delictū patris filius pœnam, vel maculam non cōtra-
hit, licet fallat in exceptis, vt in gl. ſed contra. ff. de bon. li.
quæritur, vbi exhæredatio filij nocet nepotibus ex eo na-
tis, & in eius poteſtate conſtitutis, diſtinguit Dy. aut agit
de his, q̄ mediante miniſterio filij patri quæri poſſunt, aut
de his q̄ quæri non poſſunt. Primo caſu locū habet lex cō-
traria. ſecundo caſu diſtinguit. Aut obueniebat ab ipſo pa
tre, & hoc caſu delictū patris nocet filio, aut obueniebat
a genere vlteriori, aut a ciuitate, aut a rerū natura. & his
caſibus non nocet. ff. de inter. & rel. l. 3. de iur. pa. diui fra-
tres. & per hoc dicit ſolutam quæſtionem de filio, an pro
pter delictū patris priuet feudo, & dicit quod ſic, ſi erat
paternū. ſi vero a rerū natura vel genere vlteriori, nō, per
prædictā l. 3. de inter. & rel. & de hoc ff. de in ius vo. ado-
ptiuis. in fi. & ſ. de feu. c. 2. in gl. fi. ¶ Prima gl. ponit exem
pla. Secundo obijcit de tribus iuribus, reſpondet, remit-
tit, & dat ſimilia. Iterum ſucceſſiue format 5. obiectiones,
quas ſoluit. Tertio dat ſimile ad regulam, & continuat. l.
proximam. ¶ In 1. gl. ibi [ſancimus] propinqui, noti & fa
miliares non puniuntur, ſi ſocij non fuerant. & ibi [procu
ratoris] ſequitur, ſcientiā & dolum domino nocere debe
re, nec Pōponius dubitat, nec nos dubitamus. & ibi [§. ce
terum] in fi. ſi proſcripſi, ne cum inſtitore cōtrahatur. ſed
illud a pluuia, vel aliter deletū eſt, & inſtitor tecū contra-
xit, ad te decipiendū teneor, niſi fraudis particeps fueris.
& ibi [obſeruare. §. 1.] ſi vxores proconſulū in prouincia
delinquūt, a proconſulibus ratio & vindicta exigit. ¶ In
1. gl. ibi [per totum] dicebat Io. mo. vnius delictum quan
doque cauſat defectū in alio. vnde eſſe non legitime na-
tum, non eſt nota delicti, ſed defectus. de pur. ca. accedēs.
& ſic non intelligitur regula. quod non impingitur in to
to, licet in tanto, illegitimi tamen alieno vitio laborant,
& ideo digni ſunt venia. C. de natura. li. l. legem.

QVAESTIO.

2 Hæc regula facit ad quæſtionē q̄ † plene ſcripſi ſ. e. li.
de ſent. exc. ſi ſen. in gl. quo caſu. ſ. an interdicto lato in
conſiliarios, vel vniuerſitatē, contradicētes alijs, vel abſen
tes ſint interdicti. & ideo illa prætermiſſa proſequar quæ-
ſtionē repreſaliarum diſputatam hic per Guid. epm tunc
Mutin. & nunc Concordien. in qua q̄rebat, ſi Bonon. ſpo-
liatus in diœceſi Florent. qui poſt requiſitionem pluries
per cōe Bon. ad cōe Florent. & eius rectores, vt iuſtitiā de
prædonibus faciant ciui ſuo ſpoliato, quod neglexerunt,
obtinuit a cōi Bon. repreſalias contra ciues Floren. & de-
mum cœpit vnum ex illis ciuibus Floren. a quo exegit æſti
mationem integram ſuæ prædæ, an ſaltem in foro con-
3 ſcientiæ reſtituere teneatur? Primo ad † negatiuam indu
centur quatuor copioſæ rationes. Secundo totidem in cō-
trario. Tertio ponetur triplex ſolutio. Et quod non tenea-
tur ſic oſtenditur. conſtat, quod pœna & corporali, & tē-
porali ac etiam ſpirituali præter excommunicationē cer-
tis caſibus punitur vnus pro alio etiam l. diuina. ſufficiat
remittere ad exempla, q̄ habentur 1. q. 4. §. item peccato,
& q. 14. q. 3. §. 1. & materia vtrobique no in ſummis ipſa-
tum quæſtionum. & vide quod hoc in glo. no. per quod vi
debis q̄ hæc regula propter id non vitiatur, quia punitur
aliquando, qui alienam culpam facit propriam. nam quā
do ciuitas, dominus, vel populus negligit de ſubdito iuſti
tiam facere, in caſu noſtro, delicto conſentire videtur. 2.
q. 7. negligere. 85. diſt. facientis. 45. diſt. illud. de ſent. ex.
quanto. & c. dilecto. lib. 6. per quæ iura patet, quod ēt non
improbans approbare videtur. ad idē ff. furti aduer. nau.
l. 1. § vlti. & de noxa. l. 2. & 3. & ideo canon permittit bellū
contra tales moueri, quod iſto caſu iuſtum dicitur. 23. q.
2. dominus. & facit, quod ibi no. de Pileo contra nuntios
regis Angliæ, cum iuſtitiæ neceſſitas ad id compellat. ea.
cauſa. q. 1. noli. & quod in iuſto bello quis acquirit, ſuum
eſt. 23. quæſt. 5. dicat. ff. de acqui. rer. do. l. naturalem. in fi.
ergo talis reſtituere non tenetur. & de materia vide quod
plene ſcripſi poſt Innoc. & Hoſt. de re. ſpo. olim. 1. ſuper
ver. duxeritis. & maxime poſt princ. ver. authoritate. & in
fi. ver. ſi nō ſit. & quod ſcripſi poſt eoſdem de ap. dilectis.
in gloſ. no appellationem. ver. hoc autem dubium. & per
has remiſſiones plura de quæſtione decidam. Secūdo ſic,
4 vt dicit can. quod iu. † poſſidetur, non eſt alienum, illud
autem

asit iure possideretur, quod iusto. 24.q.4. quod dicã. & ff. de
ver. sign. ius dictum. Iuste aũt possidet, q authore prætore
possidet. ff. de acq. pos. l. iuste. talis est iste possidens autho
ritate cõis Bon. ergo &c. 14.q.5. dixit. qđ aũt cõe Bon. isto
casu sit prætor & competens iudex, probatur ff. de incen.
rui. nau. l. ne quid. vbi naufragio damnum passus inferen
tẽ vel possessionis dñm, qua nauis declinauit, perit per lo-
ci præfectum ad præsidem mitti, per quam l. dixit Dy. iu
stificari statuta & consuetudines Italiæ, qualia & Guid. se
fecisse dicit in patrimonio. vide in spe. de rap. post prin. p
quæ illi de villa vel castro tenentur emendare prædam fa
ctam in suo territorio. sic ergo teneatur & ciuitas ad præ-
dam factam in suo districtu. ad idem C. li. 11. de naufr. per
totum. gl. tñ in præ. l. ne quid. sub dubio forte, dicit, igno-
rantẽ non teneri, qñ extraneus derogauit, non mirũ ergo,
si Bon. est congruus iudex, cum propter negligẽtiam Flo-
ren. mereatur iurisdictione priuari. supra de of. or. signifi
cauit. 11.q.3. ipse ligandi, & auferri debet regimen vel re-
gnum, & dari genti facienti iustitiam. eccl. 10. in princ. &
Matthæi 21. in fi. & 23.q.7. c. 2. Item non mirũ, si negligẽ-
tia rectorũ nocet ciuibus, cum & negligentia proc. noceat
dño. sup. eo. li. de ele. si compromissarius. & imputet sibi,
qui tales elegerunt. ff. de mino. cum mandato. Item, pro-
pter delictum singularium ciuium reliqui & ciuitas priuã
tur dignitate epi. 25.q.6. ita nos, & fortius propter delictũ
rectorum, sup. eo. lib. de ele. vbi periculum. § ciuitas. & de
5 pœn. fœlicis. in fin. ergo &c. Tertio adducitur, quod † sen-
tentia lata contra ciuitatem, vel populum ligat singulos,
propter iur. impossibilitatem. sup. eo. lib. de sen. excom. si
sententia. erit ergo idem propter impotentiam facti, cum
ista duo æquiparentur. sup. de rescrip. sciscitatus. nec mi-
rum, quia ex delicto singularium dicitur vniuersitas delin
quere, s. cum id agunt minores, vel maior pars vniuersita-
tis. ff. ad municip. quod maior. & ff. eo. tit. aliud. §. refert.
in Aut. vt iu. fine quo. suf. §. eos. & vide quod no. de simo.
dilectus. 1. & caput & membra eo. iur. censentur. 15. dist.
c. 1.q.3. si quis eps. de præscrip. cum non liceat. Et prædi
cta maxime vera in corpore, quod habet partes distantes.
de hoc de excess. præ. dilecto. singularis ergo Florentinus
detineri potuit. & ad satisfactionem cogi ex culpa regen-
tiũ. sicut alias liber inuitus detinetur pro debito pecunia
rio. de iureiur. ex rescripto. 23.q.8. vt pridem. Quarto in
6 ducitur ff. de his quæ in frau. cre. ait † prætor. §. si debito
rẽ. vbi propria authoritate quis capit debitorem fugien-
tem, si iudicis copiam habere non potest. fortius ergo per
ar. a minori hæc captio, de qua loquitur quæstio, fieri po-
tuit authoritate iud. non pertimescat ergo crimen, qui
scit vltionis arbitrium sibi fuisse concessum. C. de meta. de
uotum. li. 12. vbi nota. & C. de iud. l. nullus. aliqui casus,
quibus quis sibi ius dicit, sed vide 30. casus plenius colle-
ctos in Spe. de actore. §. 1. ver. item quod vult, ex quibus
&t vel quorum aliquibus posset materia dilatari. Itẽ patet
idem a contrario prædictæ l. nullus. C. de iud. nam si vbi
vigor iudiciarius & tutela publici iudicij cessat vltio. er-
go vbi prædicta non habentur, non cessat vltio. cum ces-
sante ratione. & causa cesset constitutio prohibens, vel p-
mittens. 21.q.2. §. vlt. 16.q.1. generaliter. quæ est l. C. de e-
pis. & cler. de ver. sign. abbate. in fi. ff. de offi. eius cui mãd.
est iur. l. 1. de his, q fiunt a præla. cum apostolica. in fine.
7 ¶ In contrariũ † inducitur regula pactũ. hoc eo. titu. cum
concor. suis. & quod extortũ per represalias sit male abla
tũ, probatur l. diuina. fin. q̃ & filius non portabit iniqui-
tatẽ patris. Ezechiel. 18. 1.q.4. Iudæi. 24.q.3. §. 1. est etiam
id contra naturalem æquitatem, f. n. quã cum aliena iactu
ra quis locupletari non debet. hoc eo. ti. locupletari. cum
concor. Itẽ nota rationem legis, quæ potius vult nocen-
tem absolui, quam innocẽtem damnari. ff. de pœni. absen-
tem. in prin. Item contra hanc regulam cum suis exẽplis.
constat autem istum Floren. ex facto proprio non teneri,
quia nec spoliauit, nec mandauit, nec suo nomine factam
ratam habuit. ergo non tenetur. de resti. spo. cum ad sedẽ.
In denegatione iustitię non peccauit, quia iudex nõ erat,
si fuit de iudices vel consules eligentibus, etiam non te-
netur, quia non videtur mandasse, quod iniustum faciãt.
ff. de procu. qui proprio. §. item contra. Nec dici potest,
quod tacendo consenserit, cum ille Florentinus per suam
contradictionem iniustitiam remouere non potest. super
quo vide, quod no. de p̃sump. nonne. & hoc e. tit. is, qui ta
cet. Et si dicatur, licet singuli non possent, vniuersitas ta-
men poterat, rñdetur, quod vniuersitas q̃ dicitur in culpa
fuisse, ipsa puniatur, cũ sit obligata ex quasi maleficio, per
præalle. c. dominus. 23.q.x. sed obligatio vniuersitatis nõ
afficit singulos, quia sicut debitum vniuersitati non debe
tur singulis, ita quod debet vniuersitas non debent singu
li. ff. quod cuiuſ. vni. l. sicut. ff. e. li. de sen. ex. Ro. in fi. 15.q.2.
qui manumittitur. & facit, quod no. e. q. eps, qui mãcipiũ.
de si. dilectus. & optime facit. quod post Innoc. scripsi, de
sen. excom. grauem, in gl. ciues. Item constat quod in his,
in quibus detrahitur iuri singulorũ requiritur diuisim cõ
sensus. iuxta no. de consti. cum omnes. Secundo ostẽditur
represalias esse contra omnia iura. & primo contra iura, q̃
tuitionem dant peregrinis, negotiatoribus & viatoribus.
24.qu.3. si quis romipetas. de tre. & pa. c. 2. & dixit lex, qđ
vti via publica nemo rectẽ prohibetur. C. de seru. p agrũ.
& viæ publicæ deseruiunt vsibus priuatorũ. ff. ne quid in
lo. pu. l. x. §. 1. Item sunt contrariæ legi, q̃ liberum hominẽ
prohibet pro debito retineri. sup. de pign. c. 2. C. quæ res
pign. ob. possent. qui filios. C. de act. & obli. l. ob æs. & au-
th. imo. Item iuribus, quæ pręcipiunt iudicij ordinẽ obser
uari. 2.q.1. per totum. vt lit. non conte. per totũ. C. de sen.
& inter. l. prolatam. in Auth. de hære. & fal. §. inordinatũ.
Item, cũ ius prohibeat sequestrationẽ bonorum fieri con
tra verum debitorem. C. de prohi. sequestra. l. 1. multo mi-
nus licebat contra non debitorem fieri apprehensionem.
Item iuri prohibenti, quẽ ligari snĩa, vel licentia non sui iu
dicis. vide de iu. at si clerici. de consu. ad nostrã. C si a non
cõpe. iudi. per totũ. Itẽ iuri prohibenti rem &t sus authori
tate propria auferri, vel quem sibi ius dicere. C. ne quis in
ca sua. l. 1. ff. quod metus cã. extat. C. vnde vi. si quis in tan
tã. nam &t iudex propriã iniuriã punire non debet. 23.q.4.
inter querelas. & q.5. de occidendis. multo minus priua-
tus. Et si dicatur, quod iste non fecit authoritate propria,
sed cõis Bono. rñdetur, quod cõe non erat iudex compe-
tens, vt dicetur infra. Itẽ &t imperator non posset hoc face
re, quod alter alterius debitũ soluat. C. de preci. impe. of-
fe. l. quoties, & l. nec damnosa. & l. rescripta. can. 25.qu.2.
multo minus hoc poterit iudex inferior. Itẽ vt no. 33.q.5.
inter hoc. ciuilis lex non posset per se sine permissione ca-
nonis dare immunitatem a culpa, cum dare nõ posset im
munitatem a pœna, multo minus hæc poterit municipa-
lis. Peccauit ergo iste, & sic in foro conscientiæ ad restitu
tionẽ tenetur. Tertio est contra spoliatum, quia non fecit
quod debuit. debebat. n. spoliantem conuenire coram in-
dice Florentino, quod si neglexisset facere iustitiam, facit
licẽ suã. Insti. de obli. q̃ ex quasi delic. in prin. quare iudi-
cẽ & vniuersitatẽ tũc corã competenti iudice poterat con
uenire. Sed quod cõe Bon. non sit tunc cõpetens iudex, pa
tet, qa contra spoliantẽ non, qa in cã spoliationis nõ deuo
luitur iurisdictio propter iudicis negligentiã ad aliũ mi-
norẽ, vel parẽ, nisi vbi ius exprimit. de iudi. qualiter. ff. eo.
li. de sup. ne præla. c. 1. non ob. de off. ord. significauit. vbi
speciale pp periculũ animæ. Itẽ, contra iudicẽ denegantẽ
non, quia spectat ad eius superiorẽ punire illius negligen
tiam, & non ad parem. 23.q.5. administratores. de ele. in-
notuit. non ob. ff. de incẽ. rui. na. l. ne qd. qa speciale istud,
vt ibi no. competens ergo iudex illius esset præses vel prin
ceps. Nec ob. si dicatur, Florentinos non recognoscere
principẽ, nec ei parere, quia saltẽ per ipsum militari ma-
nu debuit consequi rem suam. 11.q.1. petimus. vbi de hoc.
& ff. de rei ven. qui restituere. & sic debet intelligi ca. do-
minus.

nos etenim. vltra hoc videtur casus, supra eo. lib. de renũ.
c. t. dicimus, quod si constitutio Cælestini, de qua ibi Bo-
nifacius loquitur, fuisset scripta, æstimandum est, quod ip
sius tenorem posuisset, ne testis esset in facto proprio. Se-
cundo sic, multi casus sunt, in quibus scriptura requirit,
15 de expedienti, nõ tamen † de necessario. vnde valet actus
sine scriptura. hoc patet in licentia clerici, quod possit ali
bi celebrare. 11. quæst. 2. 70. dist. extraneo. sufficit tamen,
si per alias probationes constat. de cleri. peregr. tuę. Idem
in licentia, quod possit clericus ab alio episcopo ordina.
30. q. 1. duæ sunt. de of. arch. sig. sufficit tamen, quod ali-
ter de licentia constet, licet in casu. š. eo. lib. de temp. ordi.
c. t. Idem in professione monialis. 27. q. 1. omnes fere, quę
tamen tenet sine scriptura. e. q. sciendum. š. de regula. vi-
dua. Idem in sententia ex. de qua hic loquitur, quod quælibet
ferri debeat in scriptis, supra eo. lib. de senten. excomm. c.
1. aliter tamen lata ligat. licet proferens pœnam incurrat,
vt ibi no. in gl. vt quia. Speciales ergo sunt casus a iure ex-
pressi, in quibus omissio scripturæ vitiat, inter quos iste
descriptus non inuenitur, per quod concluditur, quod li-
cet vtile & expediens sit, constitutionem scribi, non scri-
pta tamen valet, & constitutionis subditos ligat. Tertio in
16 ducitur † legis & canonis diffinitio, quæ talis est, lex est,
quod populus Romanus senatorio magistratu interrogã-
te, veluti consule, constituebat. Insti. de iu. na. §. lex est.
vel, vt dicitur. ff. de le. l. 1. lex est commune præceptum vi-
rorum prudentum consulto delictorum, quæ sponte vel
ignoranter contrahuntur coercitio, reipublicæ communis
sponsio. Canon vero est idem, quod regula. sed regula est,
quæ recte dicit, nec aliquando aliorsum trahit. Cum ergo
diffinitio det esse rei, & in his nil exprimatur de scripto.
ergo scriptum non est de suo esse, alias esset insufficiẽs dif
finitio. in qua substantiale fuisset omissum. Quarto ad du-
17 citur † lex prima. ff. de constit. princip. vbi patet id, quod
principi placuit, legis habere vigorem. & ibi submittitur,
legem esse, quod princeps per epistolam & subscriptionẽ
statuit, vel cognoscens decreuit, vel de plano interlocu-
tus est, vel edicto præcepit. Et canon dicit, quod lex est
omne id, quod ratione consistit. 1. distinctio. consuetudo,
satis est ergo, quod subsit præceptum, vel ratio, licet scri-
ptura desit. ff. de legibus. de quibus, versic. nam quod ip-
se. ¶ So. omnes prædicti Io. de Deo, Stephanus Polonus,
& Guido tenuerunt constitutionem non scriptam tenere,
& per consequens contra facientem, ad cuius notitiã per-
uenerat, excõicatũ esse, licet Stephanus fateatur sententiã
iniustam, & proferentem incurrisse pœnam decr. primæ,
supra eodem lib. de senten. excomm. vide quod dicam in
fin. & dictum Io. posuit Guil. in Specu. de legato. §. finitus.
versicu. sed pone legatus. Item tenuit Ia. de Ra. vt recitat
Cyn. in præ. l. 1. C. de legi. sm quem non obstat illa diui-
sio, quæ quinto dabatur, quod ius aut ex scripto, aut ex
non scripto. illa enim diuisio est subiecti ad accidẽs. sicut
ibi, hominũ alius albus, alius niger. Nec enim obstat, qđ
ibi sequitur de authoritate consuetudinis. Illud enim in-
tendit lex, quod consuetudo, & per frequentem vsum ab
omnibus facta non est necesse quod scribatur. sed legem
18 † scribi oportet, vt verificetur per omnes populos, non
quod scriptura sit de suo esse, sed est necessaria ad scientiã
inducendam, quia scientiam, non ignorantiam volumus
obligari. C. de tab. l. generali. lib. 10. & sic fit in constitu-
tionibus authenticorum in fin. titulorum. & propter hanc
causam in scriptis reducitur, vt ius humanum, ad quam
etiam alij respondent, quod licet ibi dicatur, quod dicta-
ri debeat, & recẽseri, id potest esse verbo tenus, & sine scri
pto. Dicebat ergo Iacobus, quod dato, quod de constitu-
tione canonica vel ciuili non esset scriptura, ligaret nihi-
lominus scientes, quia qui certus est &c. hoc eo. titu. eum
qui certus. cũ concor. Non ob. quod de diffinitiua allega-
tũ est quarto, quia illa minoris authoritatis est, q̃ lex. Pet.
de Bel. dicit quod non esset peccatum dicere, quod scri-
ptura sit de esse legis. ppter l. humanũ, facit, qđ not. in §.
l. 1. C. de legi. & š. de postu. p̃. c. 1. de interpretatione prin-
cipis, q̃ est gñalis & necessaria & in scriptis redigenda.
Multũ æquitatis habet vltimum dictũ, & licet non resistã
solutioni prædictæ, cui nec aperte resistit Guliel. vt š. nec
Petrus, tñ hoc assero, quod si princeps omnem necessita-
tẽ scripturæ imponeret constitutionibus inferiorum, ita
quod aliter non valerent, nisi de scripto promulgarẽtur,
falsum dixi, quia successores ligare non possent. š. eo. lib.
de rescrip. c. si. cũ concnt. & sic respondetur ad decre. pri-
mam, de tenun. & ad alia plura iura. hac ẽt ratione ad pri
ma tria, quæ pro parte superius priori allegaueram, non re-
spondeo. nec me ẽt vrget responsio, quæ datur ad id, qđ
de diffinitiua dicitur, nisi cum proferetur a principe. Ad
declarationem tamen eius, quod in principio solutionis
19 † dixi, sciendũ, quod si verum est cõstitutionẽ tenere, sciẽ
ter contra faciens excõicatus est, & excõicatio est iusta,
nec aliquã pęnã incurrit statuens. & in hoc improbo qđ
dixerat Stephanus, decr. n. cum medicina. in sententijs lo
cum hẽt. quæ ligant præteritas culpas. & vide quod ibi di
xi, super gl. vt quia. & gl. per hoc. non in constitutionibus
quarum proprium est ligare culpas futuras. de consti. c. 2. a
& vlt. & dñas inter illa collige ex no. de senten. excom. a
nobis. 1. & eo. l. c. 11. Romana. § 1. & §. caueant. & sup. eo. li.
de consti. c. 2. a. respon. in secunda gl. Si vero diceremus cõ
stitutionem non tenere, tunc nec ille contra faciens liga-
tus esset, nec statuens pœnam incurreret, cum ex constitu
tione, quæ nulla est, ligari non possit. & constat accessoriũ
sequi naturam principalis, vt eo. tit. accessorium.

SVMMARIVM.

1 *Ius amplius in alium quis transferre non potest, quã ipse habeat.*
2 *Censitores qui.*
3 *Consuetudo Mutinen. ecclesiæ permittens canonicos testari de fructibus præbendarum suarum percipiendis post mortem vsque ad annum, an valeat. & nu. 5. 7. 10.*
4 *Consuetudinis facultas, & vis, & authoritas. & nu. 6.*
8 *Consuetudo iuri contraria non valet.*
9 *Consuetudo an inducatur ex sola tolerantia.*
11 *Consuetudo, verbum simpliciter prolatum, de qua in dubio accipiatur.*

REGVLA LXXIX.

1 Nemo potest plus iuris. Si ergo † venditor hẽbat di-
rectum dominiũ, transit in emptorẽ, si vtile, illud vtile trã
sit. ff. de ac. empti. ex empt. in princ. Idem si libera erat, li-
bera transit, si cum seruitute, & sic trãsit. Idẽ de hypothe-
caria. C. rem ali. ge. l. 1. C. siue cen. vel reli. l. 2. Item Dy. di-
cit, vt si ius quod erat penes trãsferentẽ, erat psonale. nec
ideo transit, sed desijt quo ad rẽ. vnde licet res pupilli vẽ-
dentis esset in præscript. ff. de acqui. re. do. si bona fide. le-
gitime tñ vendita & tradita vsucapitur. ff. pro em. l. 2. §. si
a pupillo. Io. And. ¶ Prima gl. dicit vnde sumpta, ponit e-
xẽpla. & concor. Secundo miscet tria contraria, & soluit,
inducendo ẽt alios casus, in qb. fallit. ¶ In 1. gl. ibi [nemo
plus] sequit, iur. ad alium transferre potest, q̃ ille hẽbat.
& ibi [traditio] sequitur, non plus transfert in eũ, q acci
pit, q̃ est apud eum, qui tradit, & ibi [§. nihil] alias est ver
sic. sub. §. sed is, nihil interest, an dominus rem tradat, an
voluntate ipsius alius tradat. & ibi [§. finali.] condemna-
tur de contumacia, qui iudice iubente nõ est passus meti-
ri agros, & ibi [si pignora] si per executores sententiæ p̃-
totis venduntur pignora, eis euictis contra eos de euictio
ne non agitur. & ibi [formali] quem dominus non habet
& tamen illum in alium transfert. ¶ In 1. glo. ibi [in vsu-
fructu] formali. ibi tamen non plus transfertur. Sed per
constitutionem variatur species vsufructus, & qui pri-
mo erat causalis, qui non est seruitus, fit formalis, qui est
species seruitutis. Dyn. & ibi [vsucapit] vel p̃scribit, hoc
secundum iura vetera. Sed immutatum est per ius Auth.

vt spon.

vt spon.lar.§.rursus.& ibi [in censitoribus] vt no.in §.sta
2 tim allegato. Censitores † sunt,qui signant prædia militan
tibus assignanda , vel quia auferunt illa non soluentibus
tributa,& alijs dant,vel iudices, qui vni auferunt , & alij
dant dominium [& in fine] de his casibus no.in præ.l.ne
mo plus.& præ.l.traditio.& institu.quibus aliena. non li-
cet.post principium .

QVAESTIO.

Hæc regula facit ad quæstionem,quam post domi. Ar-
chi.disputaui,quæ sic proponebatur. Consuetudo Muti-
3 nen.ecclesiæ † permittit canonicis testari de fructibus p̃-
bẽdarum suarum percipiendis post mortem vsque ad an
num,quæritur,an valeat. Primo ad affirmatiuam allegat
Guido duas decr.antiquas,& opinio.7.doctorum. q̃ qui-
busdã iuribus & tribus rationibus adiuuatur, addo duos
doctores.6.iura & quatuor rationes. Secundo in cõtrariũ
inducit 5.rationes,ad quas addo duas. Tertio,ponitur ip
sius solutio,& responsio ad contraria. Vltimo ponitur con
traria solutio,& efficax contrariorum responsio , & meæ
solutionis per ius nouum approbatio. Quod valeat cõsue-
tudo,patet ex antiqua decr.ad hæc.2.polita in prima cõ-
pil.de testamentis.& ex decr.1.eo.tit.in compil. 2. in qui-
bus hæc consuetudo vr approbari. per quas hic tenebant
Hugo & Lau.12.q.2.alienationes. & facit quod nota. 12.
q.5.in summa. Inn.& Host.de testa.cum in officijs.in prin
cip.magnæ gl.hic etiam tenebat Tan.in præ.decr.ad hæc,
per id,quod dicitur de vasallo decedente post cal.Maij,
ante cal. Octob.in lib.feu.tit.lex regni.c.si vasallus.& ff.de
vsufruc.l.defuncta.& ibi no. Item Ala. dicens in præ. de-
cre.1.de testa.quod cum clerici personis priuilegiatis cõ
parentur,tolerabitur cõsuetudo ad instar aduocati fisci,
qui residuum salarij transmittit ad hæredes. C. de aduo.
diuer.iu.post duos. Tãtorum ergo doctorum opinionibus
fulcita consuetudo videtur toleranda. Ad quod facit,qđ
4 de authoritate & potentia † consuetudinis dici solet. de
con sue.c.fin.& bene facit.de do.cæterum.de testa. relatũ.
2. Item consuetudine percipere potest canonicus absens
fructus præbendæ suæ, vt no.de consti.cum omnes.de ele,
dudum.2 gl.pen.quod tamen est contra ius , vt patet de
cleri.non resi.conquerente.& c.inter. de appella.peruenit.
sic & hic,maxime cum mortuus etiam dicatur abesse . de
offic.deleg.si dele.'s.eo.li.ff.de verb.sig.mulieris.§.fin. Nã
consuetudo dat iurisdictionem, & liberiorem tribuit ad-
ministrationem. de foro competenti. cum contingit. cum
concor.ff.quod vi aut clam.prohibere,§.non tantum.vn-
de per eam solus prælatus præsentat & instituit.quod alias
deberet de iure cum suo capi.facere.de his,quæ fi.a præl.
ea noscitur.in fin.de regula.c.finali.ne se.va.c.vno.lib. eo
5 dem. Et quod † ecclesiarum consuetudo sit seruanda,pro
batur.12.distinct.illa.de conces.præb. ex parte. in fine. &
vide quod ibi scripsi post Host.per quæ concluditur,con-
stitutionem valere,sm Gul. paucis interiectis oppositio-
nibus prius dictis,iunge Phip.& Goff.qui no.idem de præ
ben.significatum.vt ibi scripsi.facit pro hac parte de con
sue.cum dilectus.de ver.sig.abbati.vbi cum longe maiori
onere ecclesiarum procedit consuetudo.ad idem sup.eo.
lib.de consue.c.3.plus ad propositum eod.titu.c.fina. vbi
consuetudo impedit plus,quam in casu nostro perfectum
can.successoris. nec mirum quia impedit effectum nouæ
constitutionis,de consu.c.1.eo.lib.& effectum reuocatio-
nis papalis.de præbend.si is, cui, eodem lib. Item vides ,
6 quod † nedum vnius,sed etiam omnium canon. seruitiũ
impedit consuetudo per cessationem diuinorum. de offi.
or.irrefragabili.§.cæterum. & c. si canonici. eodem libr.
optime facit de rescrip. si propter.eo.lib.per quam patet,
quod de consuetudine fructus primi anni possunt deberi,
etiam singulari personæ , & sic mortuo vel ipsius hærede
vel legatario. Ad idem de rescri. eam te.sup.eod.lib.de
consue.cap.1.de præben. quia sæpe.eod. lib. per quæ pa-
tet,quod consuetudo vnius ministri seruitium magis sub

trahit ecclesiæ faciendo quem duplicem seruiendo. scili-
cet,vt hẽat dignitatem & canoniam.ad idem de præb. cũ
ecclesia.eo.lib.per quam patet , quod ẽt perpetuo nedum
ad tempus præbenda & fructus ipsius deberi possunt nõ
canonico.de of.ord.præsenti.de elect.generali.eo.lib.per
7 quæ concluditur pro hac parte. ¶ In contrarium † indu-
citur quod quæ fiunt contra ius habens perpetuam pro-
hibitionis causam,non tenent.10.dist.vides.25.dist. im-
periali.de fo.compe.si diligenti.C.de leg.non dubiũ. Sed
constat iure prohibitum clericos testari de bonis eccle-
siæ.12.q.5.§.1.& c.1.2.& 3.de testa.c.cum in officijs.& c.
ad hæc.& c.quia.ergo prætextu consuetudinis testamen-
tum valere non potest , cum talis consuetudo grauamen
inducat ecclesijs,de consue.c.1.& sic non potest iuri scri-
pto derogari,cum sit irrationabilis.& sic impræscriptibi-
lis.eo.ti.c.fi.& facit quod no.11.di.in summa.cap.1. Secũ
8 do,hæc est † consuetudo omni iuri contraria, & sic nõ va
let.de iudi.clerici.de probat.ad nostram.de iura.cal.cæte
rum de ele.cum causam.de re iudi.cum causa. de consue.
ad nostram.& c.cum inter.& ca.cum venerabilis. Tertio,
ad quæstionem facit quod scripsi post Vinc. de testa. ad
hæc.vbi no.quod consuetudo generalis non excusat cleri
cos dantes in morte omnia mobilia parentibus. facit etiã
12.q.1.episcopi de rebus.& quod ibi no.& quod dicitur ,
clericos comparari vsuarijs.de hoc de pecu.cle.c.fi. Quar
to,decretales antiquæ compil. superius allegatæ inquan-
tum remotæ sunt,adiuuant hanc partem , cum videlicet
iniquæ per Greg.& Raymun. fuerunt resecatæ, & ipsa ea
dem decret.ad hæc fatebatur consuetudinem non esse cõ
sonam rationi,& sic fuit extirpanda.68.dist. corepiscopi.
9 Quinto,ad † roborationem consuet.inter alia requiritur,
quod de scientia principis inducta sit,non ex sola tolerã-
tia.ad hoc de præben.cum iandudum.& nota.8. distinct.
frustra . hoc autem allegans illud probat. & nisi probet
&c.per quæ concluditur consuetudinẽ non valere,secun-
dum Guido. multum facit pro hac parte de cler. nõ resi.
c.vno li 6.& de testa.c.2.& quod no.s.eodem lib. de offi.
10 ordi præsenti.si enim vix † consuetudo tribuit testari de
perceptis,multo minus de percipiendis.cum enim ius ca
nonici & eius titulus extinguatur per mortem.ergo quod
non habet,in alium transferre non poterit per hanc regu
lam. Item statutum , per quod minuitur cultus diuinus,
non valet.de const,c.pe.ergo nec consuetudo , cum hæ
æquiparentur.eo.lib.de consti.c.1.de iureiur.c.1.lib.eo.cũ
simili.per quæ concluditur,vt s. ¶ Dicit Guido vltimis al
legationibus statutum,ad quod etiam inducitur de his, q̃
fi.a præ.pasto.alle.in prin.vbi dicit,prouentus ecclesiarũ
debere conuerti in stipẽdia ministrorum, sed ministri nõ
sunt, qui non seruiunt. ad hoc de fil.presb.proposuit. 1.
quæstio.2.c.fina.12.quæst.2.concesso.16.q.1.generaliter.
Si ergo ipsi non seruientes nõ possent illos percipere,mul
tominus ad alios transmittere,vt in ista regula inducit e-
tiam præ.decr.cæterum.de don. inquantum dicit consue
tudo.quæ sacris canonibus non obuiet.per quod respon
det ad alia contraria.s.quod loquuntur de consuetudine
non improbata. Item dec. cæterum. loquitur in vno do-
nante,non in testante.& vt dicit ad consuetu. quæ fit con
tra ecclesiasticam vtilitatem , non obligaret etiam iura-
mentum.de his,quæ fi.a ma.par.cap. c. 1. Ad opiniones
contrarias respondet,quod a iur.non probantur.& leges
inductæ loquuntur in laicis,quorum est proprietas,quod
non est in clericis.12.quæst.1.res ecclesiæ.de præb. ratio.
hoc ẽt, vt in suis reportationibus patet , tenebat de testa.
relatum.2.versi.licet autem.in fi.huius solutionis contra-
rium tenen primorum opinionem sequendo per præ.dec.
si propter.de rescript.& iura post eam allegata in fine pri-
mæ partis,cum huic consuetudini ius nedum antiquum ,
sed etiã nouum adsistat, vt ibi,nec mirũ,quia per hanc cõ-
suetudinem principaliter non præiudicatur ecclesiæ, sed
successori, & sibi imputet , quod talem canoniam assum-
psit.quod

aut iure possidetur,quod iusto,24.q.4.quod dicã.& s̃. de
ver.sign.ius dictum. Iuste aũt possidet,q authore prætore
possidet.ff.de acq.pos.l.iuste.talis est iste possidens autho
ritate cõis Bon.ergo &c.14.q.5.dixit.qđ aũt cõe Bon.illo
casu sit prætor & competens iudex,probatur ff.de incen.
rui.nau.l.ne quid.vbi naufragio damnum passus inferen-
tẽ vel possessionis dñm,qua nauis declinauit,petit per lo-
ci præfectum ad præsidem mitti,per quam l.dixit Dy.iu
stificari statuta & consuetudines Italiæ,qualia ẽt Guid.se
fecisse dicit in patrimonio.vide in spe.de rap.post prin. p
quæ illi de villa vel castro tenentur emendare prædam fa
ctam in suo territorio.si ergo teneatur & ciuitas ad præ-
dam factam in suo districtu.ad idem C.li.11.de naufr.per
totum.gl.in in præ.l.ne quid.sub dubio forte,dicit,igno-
rantẽ non teneri,qñ extraneus derogauit,non mirũ ergo,
si Bon.est congruus iudex,cum propter negligẽtiam Flo-
ren.mereatur iurisdictione priuari.supra de of.or. signifi
cauit.c 1.q.3.ipse ligandi.& auferri debet regimen vel re-
gnum,& dari genti facienti iustitiam.eccl.10.in princ. &
Matthæi 21.in fi.& 23.q.7.c.2.Item non mirũ,si negligẽ-
tia rectorũ nocet ciuibus,cum ẽt negligentia proc. noceat
dño,sup.eo.li.de ele,si compromissarius.& imputet sibi,
qui tales elegerunt.ff.de mino.cum mandato. Item, pro-
pter delictum singularium ciuium reliqui & ciuitas priuã
tur dignitate epi.25.q.6.ita nos,& fortius propter delictũ
rectorum,sup.eo.lib.de ele.vbi periculum.§ ciuitas.& de
5 pœn,fœlicis.in fin.ergo &c.Tertio adducitur,quod † sen-
tentia lata contra ciuitatem, vel populum ligat singulos,
propter iur. impossibilitatem.sup.eo.lib.de sen.excom. si
sententia.erit ergo idem propter impotentiam facti,cum
ista duo æquiparentur.sup.de rescrip. sciscitatus. nec mi-
rum,quia ex delicto singularium dicitur vniuersitas delin
quere,s.cum id agunt minores, vel maior pars vniuersita-
tis.ff.ad municip. quod maior.& ff.eo.tit.aliud.§. refert.
in Aut.vt iu.sine quo.suf.§.cos.& vide quod no. de simo.
dilectus.1,& caput & membra.eo.iur.censentur.12.dist.
c.1.q.3,si quis eps.de præscrip.cum non liceat. Et prædi
cta maxime vera in corpore,quod habet partes distantes,
de hoc de excess.præ.dilecto.singularis ergo Florentinus
detineri potuit,& ad satisfactionem cogi ex culpa regen-
tiũ.sicut alias liber inuitus detinetur pro debito pecunia
rio.de iureiur.ex rescripto.23.q.8.vt pridem. Quarto in
6 ducitur ff.de his quæ in frau.cre.ait † prætor.§. si debito
rẽ.vbi propria authoritate quis capit debitorem fugien-
tem,si iudicis copiam habere non potest.fortius ergo per
ar.a minori hæc captio,de qua loquitur quæstio,fieri po-
tuit authoritate iud. non pertimescat ergo crimen , qui
scit vltionis arbitrium sibi fuisse concessum.C.de meta.de
uotum.li.12.vbi nota.& C.de iudę.l.nullus.aliqui casus ,
quibus quis sibi ius dicit,sed vide 30.casus plenius colle-
ctos in Spe.de actore.§.1.ver. item quod vult , ex quibus
ẽt vel quorum aliquibus posset materia dilatari.Itẽ patet
idem a contrario prædictæ l.nullus.C.de iudę. nam si vbi
vigor iudiciarius & tutela publici iudicij cessat vltio. er-
go vbi prædicta non habentur,non cessat vltio, cum ces-
sante ratione.& causa cesset constitutio prohibens,vel p-
mittens.21.q.2.§.vlt.16.q.1.generaliter.quæ est l.C.de e-
pis.& cler.de ver.sign.abbate.in fi.ff.de offi.eius cui mãd.
est iur.l.1.de his, q̃ fiunt a præla. cum apostolica.in fine.
7 ¶ In contrariũ † inducitur regula pactũ.hoc eo.titu.cum
concor.suis.& quod extortũ per represalias sit male abla
tũ,probatur l.diuina.ff.in q̃ & filius non portabit iniqui-
tatẽ patris. Ezechiel.18.1.q.4.Iudæi.24.q.3.§.1.est etiam
id contra naturalem æquitatem,ff.n quũ cum aliena iactu
ra quis locupletari non debet.hoc eo.ti.locupletari. cum
concor.Itẽ nota rationem legis, quæ potius vult nocen-
tem absolui,quam innocẽtem damnari.ff.de pœni.absen-
tem.in prin.Item contra hanc regulam cum suis exẽplis.
constat autem istum Floren.ex facto proprio non teneri ,
quia nec spoliauit,nec mandauit,nec suo nomine factam
ratam habuit.ergo non tenetur.de resti.spo.cum ad sedẽ.
In denegatione iustitię non peccauit,quia iudex nõ erat,
si fuit de iudices vel consules eligentibus, etiam non te-
netur,quia non videtur mandasse, quod iniustum faciãt.
ff.de procu.qui proprio.§.item contra. Nec dici potest,
quod tacendo consenserit,cum ille Florentinus per suam
contradictionem iniustitiam remouere non potest. supe
quo vide,quod no.de p̃sump.nonne.& hoc e.ti.c.is,qui ta
cet. Et si dicatur , licet singuli non possent, vniuersitas ta-
men poterat,rñdetur,quod vniuersitas q̃ dicitur in culpa
fuisse,ipsa puniatur,cũ sit obligata ex quasi maleficio,per
præalle.c.dominus.23.q.2.sed obligatio vniuersitatis nõ
afficit singulos,quia sicut debitum vniuersitati non debe
tur singulis,ita quod debet vniuersitas non debent singu
li.ff.quod cuius.vni.l.sicut.s̃.e.li.de sen.ex. Ro.in fi.12.q.2.
qui manumittitur.& facit,quod no.e.q.eps,qui mãcipiũ.
de si.dilectus.& optime facit.quod post Innoc. scripsi,de
sen.excom.grauem,in gl.cines.Item constat quod in his,
in quibus detrahitur iuri singulorũ requiritur diuisim cõ
sensus.iuxta no.de consti.cum omnes. Secundo ostẽditur
represalias esse contra omnia iura.& primo contra iura,q̃
tuitionem dant peregrinis,negotiatoribus & viatoribus.
24.qu.3.si quis romipetas.de tre.& pa.c.2.& dixit lex,qđ
vti via publica nemo rectè prohibetur.C.de seru.pagrũ.
& viæ publicæ deseruiunt vsibus priuatorũ.ff.ne quid in
lo.pu.l.2.§.1.Item sunt contrariæ legi,q̃ liberum hominẽ
prohibet pro debito retineri.sup.de pign.c.2. C. quæ res
pign.ob.possent.qui filios.C.de act.& obli.l.ob æs. & au-
th.imo.Item iuribus,quæ pręcipiunt iudicij ordinẽ obser
uari.2.q.1.per totum. vt lit.non conte.per totũ.C. de sen.
& inter.l.prolatam.in Auth. de hære.& fal.§.inordinatũ.
Item,cũ ius prohibeat sequestrationẽ bonorum fieri con
tra verum debitorem.C.de prohi.sequestra.l.1.multo mi-
nus licebat contra non debitorem fieri apprehensionem.
Item iuri prohibenti,quẽ ligari snia, vel licentia non sui iu
dicis.vide de iu.at si clerici.de consu,ad nostrã.C si a non
cõpe.iudi.per totũ.Itẽ iuri prohibenti rem ẽt sua authori
tate propria auferri,vel quem sibi ius dicere.C.ne quis in
ca sua.l.1.ff.quod metus cã.extat.C.vnde vi.si quis in tan
tã.nam ẽt iudex propriã iniuriã punire non debet.23.q.4.
inter querelas.& q.5.de occidendis. multo minus priua-
tus. Et si dicatur,quod iste non fecit authoritate propria,
sed cõis Bono.rñdetur,quod cõe non erat iudex compe-
tens, vt dicetur infra.Itẽ ẽt imperator non posset hoc face
re,quod alter alterius debitũ soluat. C.de preci.impe. os-
fe.l.quoties.& l.nec damnosa. & l.rescripta.can.25.qu.2.
multo minus hoc poterit iudex inferior. Itẽ vt no.33.q.2.
inter hoc.ciuilis lex non posset per se sine permissione ca-
nonis dare immunitatem a culpa,cum dare nõ posset im
munitatem a pœna, multo minus hæc poterit municipa-
lis.Peccauit ergo iste, & sic in foro conscientiæ ad restitu
tionẽ tenetur.Tertio est contra spoliatum , quia non fecit
quod debuit.debebat.n.spoliantem conuenire coram iu-
dice Florentino,quod si neglexisset facere iustitiam, facit
litẽ suã.Insti.de obli.q̃ ex quasi delic.in prin. quare iudi-
cẽ & vniuersitatẽ tũc corã competenti iudice poterat con
uenire.Sed quod cõe Bon.non sit tunc cõpetens iudex,pa
tet,qa contra spoliantẽ non.qa in cã spoliationis nõ deuo
luitur iurisdictio propter iudicis negligentiã ad aliũ mi-
norẽ,vel parẽ.nisi vbi ius exprimit.de iudi.qualiter.s̃ eo.
li.de sup.ne præla.c.1.non ob.de off.ord.significauit. vbi
speciale pp periculũ animæ. Itẽ,contra iudicẽ denegantẽ
non,quia spectat ad eius superiorẽ punire illius negligen
tiam,& non ad parem.23.q.5.administratores.de ele. in-
notuit.non ob.ff.de incẽ.rui.na.l.ne qd.qa speciale istud,
vt ibi no.competens ergo iudex illius esset præses vel prin
ceps. Nec ob.si dicatur, Florentinos non recognoscere
principẽ,nec ei parere , quia saltẽ per ipsum militari ma-
nu debuit consequi rem suam.1.q.1.petimus.vbi de hoc.
& ff.de rei ven.qui restituere.& sic debet intelligi ca.do-
minus.

minus. 23. q. 2. & q̃ iste sit verus intellectus, collige ex no. per Inn. & Host. de iur. iur. sicut. i. deficiente principe adiri potest papa. de for. com. licet ex suspecto. & diœcesanus etiam ex negligentia sæcularis. eo. tit. ex tenore. Ad p̃missa facit quod no. Host. in sum. de tren. & pace. §. quod sit iustum bellum. concluditur ergo, commune Bon. non habuisse iustum bellum, quod ad spolia lucranda oportet ex edicto superioris geri. 23. q. 1. quid culpatur. ibi, legitimo imperio iubente. 1. q. 8. c. 1. Vltimo videtur quæstio non dubia, cum expresse & cũ pęnæ adiectione prohibitæ sint represaliæ a lege. In Auth. vt non fi. pign. §. 1. colla. 5. vnde sumpta est auth. omnino. C. ne vxor pro ma. & sup. eo. li. de iniur. & dam. da. c. 1. ¶ Soluendo recitat Guido opi. Arch. in pro. decre. 1. de iniu. quod pignorationes, per quas innocens puniatur pro nocente, dari non possunt, p̃ supra proxime allega. putat tamen, quod contra dñm & ciuitatem negligentem dari possunt, præmissa monitione, & præcedente sñia iudicis ipsius, & spoliari super negligẽtia & defectu iudi. ipsius spoliantis. & sic intelligit c. dominus. & hoc habuit a Gui. Speculatore, qui sic notauit in ptæ. c. 1. de iniur. sed ipse Guid. non putat, quod iudex spolians pignorationes possit concedere contra illos, qui suæ iurisdictionis non sunt, cum non sit iudex ipsorum, imo nec spoliatoris, nec iudicis negligentis, vt dixi sup. parte 2. in tertia ratione. & hoc verum, vbi spoliatus nullum omnino superiorem inuenire potest, coram quo iudicem spoliantis conueniat. de raro poterit euenire, cum in tali defectu secularis iudicis ecclesiasticus iudex possit adiri, vt s. dixi. vbi omnino nullum inueniret iudicem, locus fit opinioni Archidiaconi. c. ergo dominus, quod dicit, gentem vel ciuitatem plectendam, intelligatur authoritate sui indic. vt intellexit Ioan. Fab. & tunc si rebellis fuerit suo iudici, bellum & represalias indicere poterit contra illos, sed alius hoc non poterit, nisi in defectum, vt supra. & sic intelligit no. per In. in c. dilectis. de appel. Est sciendũ, quod † Iac. de Beluiso hanc quæstionem, quã posuit Pe. in Aut. vt non pig. si. tenuit, quod vbi pro iustitia potest ad superiorem haberi recursus, non est locus represalijs. In Auth. vt di. iudi. §. 8. & 2. & §. si tamen contigerit. & in Auth. de quæsto. §. si vero. alias concedi possunt. & reipublicæ p̃pter iniuriam vel iniustitiam sibi factam, & propter eandem causam & priuatæ personæ, allegat c. dominus. nam si, vt dicitur, licet eo casu pugnare insidijs. fortius ergo p. viam represaliarum concederetur, tñ solum contra delinquentes, s. contra magistratus, officiales, & consiliarios iustitiã denegantes, allegat s. eo. lib. de sen. excom. Romana. in fi. ff. quod quisque iur. l. 1. ff. de dol. l. sed si ex dolo. §. 1. vbi de hoc. Item contra vniuersitatem iustitiam denegantem. ff. quod metus causa. metum. §. animaduertendũ. & quod cuiusque vniuer. sicut, §. 1. & ff. eo. ti. aliud. § referẽ. & contra dñm. & eius subditos sibi auxilium præbentes ad iniustitiam. s. eo. li. de sen. excom. si sñia. §. 1. C. de hæreti. auth. si vero dñs. & contra principalem debitorem, & eum, qui res detinet. ff. de his, quæ in frau. cre. ait prætor. §. si debitorem. cum concor. & vbi decu. vel coar. con. l. 1. de decur. l. gñaliter. lib. 10. & his casibus nõ solum in res, vt in §. si. debitorẽ. sed & in personas concedi possunt. Cũ n. iustitiã denegantes habeantur pro cõdemnatis, quod patet, quia põt eis indici bellum, & ipsorum res apprehendi, vt præ. c. dñs. & ff. de rei ven. qui restituere. ne vis fiat ei. l. si quis missus. in prin. C. de epi. & clericis. l. raptores. & condemnatus capi, & in carcerem detrudi possit. C. qui bon. ce. poss. l. 1. & idem in debitore, qui patrimoniũ dispergit, vt creditor ad sibi debitum peruenire non possit. ff. de his, quæ in frau. credi. l. fin. §. vlt. ergo hoc casu ẽt personæ capi poterunt, dixit autem nullo modo represalias posse concedi contra personas singulares, quę non deliquerũt, cum pro delicto vniuersitatis vel domini non teneantur singulares personæ. allegant decre. Romana, & ibi sequẽtia, quæ post ipsum superius allegaui. & no. per Innoc. de sen. excõ. graue. de rest. spo. olim. de dueiu. sicut. de for. cõpe. postulasti. de appel. dilectis. subdit aũt, quod licet represaliæ priuatæ personæ certis casibus concedi possint vt est dictum, non tñ illi concedendum est, quod personas detinere, vel in vinculis ponere possit, & de rebus sibi satisfacere, sed vt personas & res iudici præsentaret, vt in publico carcere custodiantur, & vt sibi de rebus authoritate iudi. satisfaciant, quia non est singulis concedendũ, quod magistratibus competit. ff. eo. tit. non est singulis. & hoc propter vitandos tumultus, vt ibi. & ne fiant exactiones illicitæ. ff. de officio præsidis. illicitas. in prin. & §. 1. & §. ne potentiores. cum sequentibus. & ne detur occasio iniuriarum, vnde iura nascuntur. supra de accusat. qualiter. 2. C. vnde vi. meminerint. & hoc casu possunt intelligi glos. C. com. epis. l. iudex. ff. de acquir. possess. iuste. & facit l. obes. & auth. imo. C. de actio. & oblig. & ipsa auth. vt non fi. pign. in princ. & §. 1.

S V M M A R I V M.

1 *Pactum nudum, non parit actionem, nec obligationem. Et qualiter agatur ante moram.*

2 *Quæstio facti.*

3 *Fructus transeunt cum onere suo.*

4 *Prælatus an æquiparetur vsufructuario.*

5 *Plus petit, qui alio tempore petit.*

6 *Decimæ reales possessorem sequuntur. Et an illæ respiciant successorem.*

7 *Pro rata quibus casibus quis teneatur.*

R E G V L A LX.

1 Non est in mora. Ioan. Mona. dicit ponendum † casum per. l. st. de compen. cũ altes. & l. se. ff. de iud. non videtur. ff. de re iud. cõtumacia. § vlti. ff. de vsur. cum quidam. §. si pupillo. ¶ Prima gl. exempla ponit, dicit, vnde sumpta. secundo reddit rationem, & ponderat, quod dicit. ¶ In 1. glo. ibi [nulla intelligitur] sequitur mora, vbi nulla est petitio. & ibi [nihil interesse] sequitur, ipso iure quis actionẽ non hẽat, an per exceptionem infirmetur. ¶ In 1. gl. ibi, [non est in mora] ita quod, prout dicit Dy. ab oĩbus effectibus moræ quos post eum scripsi in regula, mora. super 2. gl. exẽptus erit, & indẽnis. & ibi [naturali tantum] vt per nudum pactũ, quod s. leges actionẽ ve obligationẽ non parit. ff. de pac. iuregẽ. § si igitur. Quod verum regulariter, sed casualiter fallit, vt ibi no. sed sequendo ius ciuile opponit Dy. ad regulã de l. si pacto. C. de pact. vbi promisi pęnã per stipu. si non facerẽ. & tñ ibi agitur ex stipulatu, nec præcedit mora, ipse dicit quod ibi non agitur ad id quod debetur ex pacto nudo. sed ad id, quod debetur ex stipulatu, cuius occasione forte sequeretur, quod dentur pacto, & est speciale, quod agitur ex stipulatu pœnali ante moram, ne contractus omnino sit inutilis, fatetur, quod hoc non procedit de iur. can. de pac. c. 1. & in fi. idem Dy. ad hoc. ff. eod. l. nihil. & ff. de exc. l. 8. de replicatione plene scripsi s de exc. a nobis.

Q V AESTIO.

Hæc regula inducitur ad qõnem facti disputatam per dñm Ioan. de monte Mur. quæ talis fuit. Imposita fuit per

2 papam Calen. Iunij decima † triennalis soluenda per prælatos & clericos ecclesiarũ de annuis ipsarum prouentibus de mense Martij singulis annis sub certis pœnis, & datis collectoribus, vt est moris, & tunc domi. Ioan. præerat ecclesiæ Paduanæ, & illius anni prouentus percepit, qui demum translatus fuit ad ecclesiã Bon. Cal. Ianua. & do. O. tunc fuit prælatus ecclesiæ Paduæ, & vterque suam ecclesiam statim possidet, neuter ipsorum de mense Martij primi sequentis decimam soluit, quærebatur, quis ipsorum incideret in pęnam, & quis ex illis soluere tenebatur. *Pro* vtroque inducuntur quatuor rationes. Secundo *ponitur* quædam opinio, solutio, & ad contraria responsio. *Pro* vtroque inducebatur hæc regula. Primo, quod ipse Do. O.

3 non fuisset morosus, cum defensionem legitimam † haberet,

ret. s. quia illa decima debebatur a fructib. & s n quanti-
tem ipsorũ in illis partib, vbi non est taxatio, sed dñs Io.
fuerat collector fructuum, & sciebat quantitatẽ ipsorum.
ipse igitur soluere debebat decimam, cũ ad illã teneatur
perceptor fructuũ. de decimis. tua nobis. & c. a nobis. cum
fructus ipsi transeant cum onere suo. eo. tit. pastoralis. & c.
cũ non sit. cum concor. & huic conuenit regula hoc eo. ti.
qui sentit. & lex dicit illum non ferendum, qui lucrũ com
plectitur, & non vult onus subire. C. de cad. tol. l. vna. §. p
secundo. in fi. Secundo, si perceptio fructuum est causa so
lutionis, vt ponit thema, & dictum est ś cessante causa ces
sare dẽt exactio ab ipso Do. O. & fieri debet ab illo, in quo
causa perdurat, de app. c. cum cessante. cum concor. Ter-
4 tio, cũ † prælati æquiparentur vsufructuarijs, vt not. ś de
pecu. cleri. c. vlt. & ś. eo. lib. de offi. ord. præsenti. & vsufru
ctuarius tenetur ad onera & tributa. ff. de vsufruct. hacte-
nus. & l. si pendentes. ergo Bon. qui de facto & de iur. vsu
fructuarius fuit, illorum fructuum decimam soluat. Quar
to, ipse Bonon. maiori parte anni possedit & administra-
uit ecclesiã Paduanam. & sic toto anno administrasse vr. ś
eo. lib. de test. spol. frequens. ff. de excu. tut. propter lit. at.
C. vbi sena. vel cla. l. senator. ff. ad municip. l. assumptio. ip
se ergo illius primi anni ex tribus decimam soluat. ¶ E
5 contra † do. Io. allegat pro se, q non morosus, nec teneba
tur ad decimam. cũ de mense Martij non esset eps Padua
nus, prælatis aũt imposita erat solutio, vt in themate. D.
O. igitur, q prælatus erat, soluere tenebatur, tpe vero suæ
administrationis ipse domi. Ioan. soluere non tenebatur,
cum dies solutionis non venisset, imò petitum fuisset plus
tpe, si dum administrabat, petitũ fuisset. de plus peti. capi
tulo vno. ff. de cond. indebi. l. in diem. D. O. igitur, q fuit
successor & hæres illius, conueniatur, & soluat. de solut. c.
s. ff. de diuer. & temp. præs. l. 4. si hæres. & facit de immun.
ecc. aduersus. ¶ Secundo do. Io. quoad Paduanã ecclesiã
per translationẽ censetur mortuus, quinta quæst. 1. § ecce
in quibus debitum, ergo quod necessario pro ecclesia est
soluendum, soluat successor, sicut si mortuo successisset, vt
in præ. decre. 1. de sol. & de for. compe. dilecti. Tertio, tales
6 † decimæ reales sunt, non personales. vnde rem sequũtur,
& possessor ad illas tenetur. ff. de public. & vec. l. Impera-
tores. de mu. & ho. l. vlt. Quarto constat, q decima illa nõ
fuerit Imposita d. Io. episcopo Padua. sed dignitati & ec-
clesiæ sine nnis expressione, & sic respicit successorem. de
offi. dele. qm abbas ¶ Sol. vt dicit, quibusdam videbatur,
q deberet fieri pro rata tpis diuisio inter eos, arg. de loca.
propter sterilitatem. de testa. relatum. s. in fin. ff. so. matri.
l. de diuisione. & l. diuor. ś. de decimis, a nobis. & c. tua no
bis. & quod no. eo. tit. apostolicæ. & 16. q. 1. si quis laicus.
bene facit ś. e. tit. de sepul. cum quis. s. respon. ipse autem
soluit, & q D. O. episcopo Paduano incumbat onus soluẽ-
dæ decimæ. & sic non soluendo incidit in processus, alle-
gatur c. si quis iam translatus. 2 t. q. s. præ. decr. 1. de solu.
& de reli. do. constitutus. rationem reddit, q debitum est
reale. dicit autem, q iura contraria loquuntur in censibus
personalibus, vel in diuersis possessoribus, qui faciãt fru-
ctus suos, epi autem non faciunt fructus suos, qui nõ sunt
dñi, sed procuratores. de dona. c. 2. & vsuarijs. non vsufru
ctuarijs comparantur in morte. i. cum dimittũt ecclesias,
vt no. in præd. decr. præsenti. Fatetur tamen, quod si ipse
domi. Ioan. exportasset fructus, vel male eos consumpsis-
set, conueniri posset per suum successorem, decimam au-
tem non habet soluere pro ecclesia Paduana, satis enim
est sibi, q illam habet soluere pro ecclesia Bonon. Ad con
7 traria etiam respondetur, q † procedunt, quando quis fa
cit fructus suos & suo nomine ex illis tenetur ad decimã,
& quando vnus non succedit in locum alterius, nec cense
tur eadem persona primus & secundus, sicut est videre in
marito & vxore, domino & colono, proprietario & vsufru
ctuario, & pluribus socijs, quibus casibus quis tenetur p
rata, vt in iuribus alleg. in principio solutionis.

SVMMARIVM.

1 *Impossibilia sunt, quæ sunt contra bonos mores.*
2 *Abbas & conuentus statutum ediderunt iuramento firmatum, vt singulis monachis darentur annuatim decem pro vestitu, an abbas suapte sponte & voluntate possit id tollere, pecuniam bisce monachis denegans. & nu. 4. 6. 7. & 11.*
3 *Monachis an liceat habere quid proprium, aut possidere, & n. 8.*
5 *Abbatis potestas in monasterium, & eiusdem munus.*
9 *Monachi an possint habere peculium pro administratione sibi iniuncta.*
10 *Scandali euitandi causa multa conceduntur.*

REGVLA LVIII.

Non est obligatorium.

[Bonos mo
tes] Loqui
tur ergo re-
1 gula in prohibitis propter sui † turpitudinem, in prohibi
tis vero fauore personæ, tuẽtis illius, cuius fauorem respi-
cit, facit valere, quod non valebat, sm Dy. vt in auth. sa-
cra, C. si aduersus ven. ś e. lib. de pac. c. s. de iureiu. c. 2. cũ
concor. ¶ Prima gl. dicit, vnde sumpta, & ponit exempla.
Secundo dicit fallere regulam decr. si vero. Tertio, istius
regulæ dat concord. & assignat duplicem rationem. In
prima gl. ibi [exceptio] sequitur, eo quod Celsus putat
non valere conuenerint, ne dolus præstetur, hoc enim bo
næ fidei iudicio contrarium est, & ita vtimur. In prima
gl. ibi [sup. eod. in mal.] facit etiam ś eo. lib. de elect. vbi
periculum. §. qui autem. & c. quia sæpe. de re. eccle. nõ ali.
ca. 2. §. contractus & ibi [nemo potest] vt ibi dixi, hoc est
impossibile moris vel iuris. & vt hic dicit Dyn. quæ cõtra
bonos mores sunt, impossibilia sunt de iure. ff. de condit.
insti. filius. & l. conditiones. & l. quidam. ergo &c.

QVAESTIO.

Hæc regula inducebatur ad qõnem fratris Vberti, quã
2 sic proponebat. Abbas † cũ cõuentu, causa vitandæ mur
murationis & scandali fecerunt statutum iuro firmatum,
vt singulis monachis darentur 10. annuatim pro vestimẽ
tis, q̃ritur, vtrum abbas propria voluntate possit istud tol
lere ipsis monachis, pecuniam denegando. & qa qõ fuit
prima, quam disputauit, satis fuit in illa prolixus, ad cu-
ius decurtationem intendo, & allegando primo pro abba
te, discutiendum dicebat, an statutum fuerit licitũ. Et q
sit illicitũ, inducebat quatuor, statũ monachorum tãgen
tia. Secundo, subiectionẽ ipsorum ad abbatem. Tertio, ab
batis officiũ. Quarto, qa contra regulã quid agit. Sol. ĵ. pa
3 tebit in fine. Circa primum † constat, q status monachi
non permittit eum proprium hr̃e, vel aliquid possidere.
12. q. 1. nolo. & c. non dicatis. 18. q. 1. c. vno. de stat. mo. ca.
2. & c. cũ ad mona. ergo statutum illicitũ, quod facit eum
proprietariũ. Nec. n. est vna via prohibitũ per aliam con-
cedendum, vt hic eo. tit. cũ quid vna. de procur. tuæ. Item
cum speciale sit, q monachus potest hr̃e peculiũ pro in-
iuncta sibi administratione. de sta. mon. c. 2. & tamen cer-
tum est, q ille licet administrator non habet illud vt pro-
prium, etiam si abbas esset, vel eps. 54. dist. abbati. de test.
c. 1. 18. q. 1. c. 2. no. de priui. cum olim. propter quod cõclu
ditur, illi administratori concedi detentationem tm̃, ex
quo sequitur, q non administratori etiam detentatio per
abbatẽ concedi non potest, facit de priuile. sanè. ergo nec
se ad id p statutũ obligare fraudando legẽ. de hoc, de pri
4 uile. quanto. ¶ Circa secundum constat, q † monachi ab
bati in oib. obedire tenentur. de sta. mo. cum ad mona.
§. abbas. 18. q. 2. abbates. 58. dist. ca. 1. & 2. & sicut obediẽ-
tia in exhibendo inest monacho, sic in recipiendo inest
abbati, & huic abbas renuntiare non potest, quia mona-
chum manentem suum monachum non potest absoluere
ad obedientia. de renun. c. pe. Sed istud statutum quodam
modo absoluit, si ab inuito abbate, quẽ vice Dei hr̃t sup
caput suum. ś. e. li. de elec. si religiosus. pñt illa 10. petere
& ipse teneatur dare, ergo illicitũ. Item, si conceditur hic
pro vestibus fieri posse, ergo pari rõne pro victu vt tantũ,

pro pane, pro viao, & pro piscibus, ne dicamus carnibus
recipere debeant. & sic ex vi statuti haberent præbendas
distinctas, vel saltē portiones priuilegiatas cōtra id, quod
scripsi de prēb. dilectus. i. & cellas priuatas, contra id. 20.
q. vlt. monachum. 12. q. 1. necessaria. de sta. mona. cum ad
5 mon. ¶ Circa tertiū † certū est, ꝙ ad abbatem pertinet to
ta potestas monasterij. 18. q. 2. nullam. & debet esse discre
tus in regimine. ea. q. si quis abbas. & de omnibus diligen
tem solicitudinem gerere debet, vt præd. ca. cum ad mon.
& ſ'n qualitates perso narum eis prouidere. vt in ver. ꝙ si
quis facit de præben. de multa. in fi. ff. de vsufru. l. sed & si
quod. §. 1. exemplo apostolorū, qui non æqualiter omnib.
sed singulis diuidebāt, prout illis opus erat. Act. 4. q. 1. di-
lectissimis, sed si pp seniū vel aliam causam illa decē non
sufficiant, sequeretur ex statuto, ꝙ plus dare non tenere-
6 tur. Item † si superabundat, sequeretur, ꝙ verbotenus illa
dare teneretur. hoc ergo esset contra abbatis distributoris
officium, & sic illicitum, cum æquale vitium sit negare ne
cessaria, & dare superflua. 41. dist. quisquis. de offic. custo.
c. 1. & cle. de iu. pa. c. 1. ergo statutum iniquum, quod au-
fert abbatis officium in prouidendo & distribuendo. & p
consequens nō obligat iurm, quod est contra superius di-
cta facit de iureiu. sicut. 2. vbi non valet statutum, etiam
iuratū in præiudicium iuris superioris, vel ipsius officij,
per quæ patere potest, ꝙ statutū non habet honestatem, q̄
conseruat honoris statum, sed hoc confundit. facit 23. q.
5. si apud. non habet iustitiā, quia dissoluit obedientiā, vt
est dictum, nec habet iuris possibilitatem. 12. q. 2. faciat,
nec necessitatem, cum aliter ſ'n regulam possit prouideri
monachis, non conuenit naturæ negotij, imo est contra
illam. facit de cond. app. c. fin. & c. cum ad mon. in fi. Nec
est pro cōi vtilitate, sed pro priuata singulorū monacho-
rum, & sic in hoc statuto deficiunt omnia illa, quæ cócur
rere debent in lege condenda. 4. dist. erat aūt, ad idem. 1.
di. consuetudo. vbi dr̄, ꝙ lex debet esse talis, q̄ religioni cō
gruat, disciplinæ conueniat, & saluti proficiat, sed per su-
periora patet contrarium in hoc statuto. ergo statutū non
valet, & iurm de ipso seruando non obligat, maxime quia
non valet iurm, quod frangit professionis fidem. de iure-
iu. sicut. 1. Quarto, cum regula monachorum sit per sedē
ap. approbata, & confirmata, de reli. do. c. fi. & sit lex pri-
uata quoad eos, sed de regula ex certa scientia confirma-
ta per papam, vel ipsius priuilegijs, non licet alicui iudi-
care, vel illā mutare. de confir. vti. vel inuti. c. 1. & 2. de iud.
cū venissent. §. de ma. & obe. cum inferior. & cle. de cle. ne
romani. sed regula dicit, vestimenta non pecuniā mona-
chis dari. ergo abbas & conuentus contra regulā statuere
nō potuerunt, concludentes abbatem reuocare posse sta-
tutū, quod sine salutis interitu seruari non potest, vt pro-
batū est. & sic iurm non obligat, per hanc regulā, & regu-
lā. in malis. e. tit. cum concor. ¶ In contrarium pro mona
chis allegatur statutum licitum ex parte causę efficientis.
secūdo mater. tertio impulsiuæ & finalis, quia de formali
non dubitatur. concludens idem, et si esset illicitū. De pri
7 mo abbas & monachi † cum faciant licitum collegium,
statuta in proprio etiam monasterio facere possunt. facit
1. di. ius ciuile. 11. di. catholica. de con. di. 3. c. 1. de consti.
cum accessissent. & c. ex literis. de cle. non resi. cum dile-
ctus. & c. ad audientiam. Ergo est licitum ex facientibus.
De secundo, pecunia datur pro vestibus, & in eas est con-
uertenda. licitum ergo censetur. eo. iur. vt lit. pen. ecclesia.
12. q. 1. §. de rebus. š. eo, is, qui in ius. sed monacho debe-
tur vestitus & victus, quibus debet esse contentus. 12. q. 1.
clericus. 16. q. 1. si cupis. ergo licitè recepit, quod datū est
pro vestib. Inducitur ad idem, qui cle. vel vo. insinuante.
& quod ibi no. 27. q. 1. de viduis. 1. per quæ patet, ꝙ mona
chus in domo quondam sua cum bonis omnibus quondā
suis remanere potest, & illa administrare & in suos vsus
conuertere de abbatis licentia, fortius ergo abbas cum ca
pi. poterit facere monachum administratorem certę pecu
niæ in certū vsum necessariū cōuertēdę, per arg. a minori.
de quo de ele. cū in cunctis. & de toto ad partem. de off. de
leg. pastoralis. nam & qui totā causam non delegat, certū
articulū delegare pōt. de app. cū causam. de re iud. c. cum
Bertholdus. de offi. deleg. super q̄stionum. ad idem proba
8 tur, ꝙ monachus † de licentia abbatis potest aliquid pos
sidere, licet non vt propriū. facit 12. q. 1. non dicatis. & ibi
no. nā textus ibi dicit, ꝙ nil possidere pōt sine abba. licen-
tia. ergo de abbatis licentia pōt. de his, quæ fi. a præla. cū
apostolica, in fi. vnde talib. spoliatus restitutionē petit. de
9 rescrip. cum dilecta. de accu. olim. Itē constat, ꝙ † possunt
habere peculiū pro administratione sibi iniuncta, de sta
mo. c. 2. si ergo cuilibet monacho datur administratio il-
lius summæ, licite illam tenet. ergo statuti materia nō est
iniqua, nec pp id dr̄ habere proprium, cum id in mona-
cho sit propriū, quod celatur abbati, sed hoc non tale est.
ergo concluditur vt. š. De tertio. s. impulsiua causa vel fi-
nali, no. ꝙ in themate dr̄. propter vitaodam murmuratio
10 nē, & scandalum † hoc statutum, quæ maximè in religio-
sis vitanda sunt, quos decet esse quietos. 16. qu. 1. qui verè.
18. q. 2. quam sit. de sindico. c. vno. valuit ergo constitutio
respectu causæ prædictæ, cum pro vitando scandalo pos-
sit fieri & omitti, quod alias non liceret. de no. oper. nun.
ca. 1. fortius ergo præseruandum est factū iam, quia tur-
pius &c. de iureiu. quemadmodum. fortiter facit de prēb.
nisi essent, vbi pro bono pacis absolute dari permittitur
monacho annua pecunia. fortius ergo dari potest ad cer-
tum vsum necessarium, vt in terminis quæstionis. sic & p-
pter scandalum non recipitur in monasteriū, alias recipiē
dus. de regul. c. fi. bonum ergo fuit statutum murmuratio-
nem & scandalum tollens, quæ sæpius in mon. obueniūt
ex vestium distributione, quandoque etiam non discre-
ta. & q̄ pro quiete religiosæ conuersationis ordinata sunt,
turbari vel violari non debent. 25. q. 2. cum pie. & q. 2. quę
ad perpetuam. cum igitur probatum sit ex causis efficiē-
ti, materiali & fi. statutum licitum, bene sequitur, cum sit
editum ab abbate & conuentu, per solum abbatem non
poterit reuocari. sup. eo. tit. omnis res. cum concor. Coa-
diuuant regulæ. š. eo. quod semel. & c. mutare. Item cōclu
11 ditur idem, † per locum a diuisione. Nam aut dicis statu
tū licitū, aut illicitū. Si licitū, solus abbas nō reuocat, vt p
xime dixi. Si illicitum, obstat sibi factum proprium. cōtra
quod venire non potest, de cle. coniu. diuer. & ibi concor.
Hinc est, ꝙ iudex, qui tulit iniquam sententiam, illam nō
reuocat. ff. de re iudica. iudex. & l. Paulus. statutum autem
habet vim sententiæ. de sent. exc. a nobis. si hoc in statuto
non iurato, fortius in iurato per eum, cum possit iuramen
tum obseruari sine interitu salutis, de iureiur. si vero. & c.
cum contingat. de pac. quamuis. imò & si dubium est, an
teneat, non debet abbas contrauenire authoritate pro-
pria. de ele. venerabilem. plus dico, quòd & si constaret
iuramentum illicitum ex parte recipientis, ex quo nō est
illicitum ex parte iurantis, seruandum est. hoc patet in iu
ramento de soluendis vsuris, de iur. iu. debitores. Cum er-
go ista datio sit licita ex parte abbatis. 12. quæst. 1. non dī
catis. de sta. mo. c. 2. qui potest dare pecuniam monacho,
sicut dns seruo, & pater filio. ff. de pecul. deposui. §. pecu-
lium. ff. de leg. 3. si chorus. §. 1. dato, ꝙ ipsius receptio quo
ad monachos esset illicita, propter iuramentum tamen
dare tenetur. Patet ergo conclusio huius partis, ꝙ abbas
statutum tollere, vel pecuniam denegare non pōt. ¶ Sol-
12 uebat, ꝙ nisi † certa causa subsit, per quam statutum tra-
hatur ad noxam, abbas ex propria tamen voluntate non
debet denegare pecuniam, sed debet seruare iurm, cum
possit seruari sine interitu salutis æternæ, per. ca. debito-
res. & c. si vero. de iureiur. verumtamen si ipse denegans,
monachi aduersus eū ad hoc petitionē vel actionem non
habent, imò voluntati suæ obedire tenentur, hoc dixit po.
33. q. 5. manifestum, & sic loquendo sint soluta cōtraria.
& vide quod dixi de sta. mo. cū ad mon. in fi. glo. dicebat.

SVMMARIVM.

1 *Iniuriam qui impedire potuit, & non fecit, an teneatur.*
2 *Testis falso deponentis, & vltro se ingerentis dictum, an probet, & nu. 7. 8. 10. 11.*
3 *Testimonij substantia.*
4 *Testem falsum iura punientia quomodo accipiantur. Et an mentiens incidat in falsum.*
5 *Res eadem diuersos effectus operari non potest.*
6 *Legatum perdit, qui testamentum accusat de falso, testificatur, vel iudicat. Et quid in liberto.*
9 *Ex accusatoribus pluribus quis potius præferendus.*
12 *Testamento communi, item & militari se ascribens, an teneatur de falso. nu. 18. Et qualiter puniatur. nu. 19.*
13 *Iuramentum an sit de falsi substantia, & nu. 15.*
14 *Codicis compilatio varia. Et quãdo, & vnde primum edita Lex Corn. de fals.*
16 *Periurium, & falsum testimonium, an sint diuersa.*
17 *Sepulturæ electio an valeat. Item, an pactum futuræ successionis.*
20 *Testis fallax quod differat a lingua fallaci.*

REGVLA XIX.

Non est sine.

Dicit Io. mon. ratione facti vel modi. Ad primum allegat de homici. cõtinebatur.
1 Ad † secundum eodem tit. ad audientiam. ff. ad l. aquil.
sed & si. §. si. cum l. sequenti se immiscet, tractat hic Dy. an
teneatur, qui impedire potuit iniuriam fieri, & non impe
diuit. & dicit hoc planum de iur. caunnico. sup. eod. libr.
de sent. excomm. dilecto. & facit ad hoc ff. de noxa. l. 2. in
prin. & ff. de re mil. omne delictum. §. qui propositum. vt
dicit, contrarium not. ff. eo. tit. l. culpa. tamen vt dicit tex
tus illius leg. facit pro cõtratio. Idem facit. ff. ad Sillania.
l. 1. §. eo autem. pro glo. facit eadem. l. §. sed in eo. de hoc
s. de sen. exc. quãtæ. ¶ Prima gl. dicit, vnde sumpta. & po
nit exẽpla in prin. & in fi. ex quibus infert hunc de casu te
neri. in medio obijcit & soluit. In 2. glo. ibi [culpa est] se
miscere rei ad se nõ pertinenti. ibi [seruus] interest & ho
minis hominem beneficio iuuari. In 1. gl. ibi [officiũ] C.
de neg. gest. officio. ubi de hoc, & eo. tit. l. 1. ff. de inoff. test.
l. 2. & ibi [iudice] & assessore. ff. quod quisq;. l. 1. & ibi no.

QVAESTIO.

Hæc regula facit ad quæstionem de clerico, qui patro-
cinatur in causa sanguinis coram iudice seculari, quod fit
irregularis morte secuta, quam plene scripsi post Host. de
post. c. 1. super. 1. glo. Item facit ad quæstionem, quam di-
sputaui de teste, qui non iuratus se immiscuit ferendo te-
stimonio, & falsum dixit, quam sic proponebam. Aquile-
ius vocatus ad testimonium obliuione vel alia de causa
non iurauit, & falsum deposuit, quæritur, an teneatur pœ
2 na falsi testis? ¶ † Primo de qualitate pœnæ remittit. ad
negatiuam allegat 6. rationes. & totidem in contrarium.
Vltimo soluit, duos inducens, qui solutioni concordant,
& contraria soluit. Qualis ergo sit quæstio, de qua quæri-
tur, videat studiosus. 50. di. si episcopus. 2. q. 3. in sũma. 5.
q. vlt. presbyteri. 2. q. 6. quicunque. 22. q. 5. si quis conui-
ctus. 23. q. 5. rex debet. 33. quæst. 5. hæc imago. de cri. fal.
c. 1. ff. ad l. cor. de fal. l. 1. §. vlt. de testi. qui falso. C. eo. l. nul
lum. C. de epi. & cleri. authen. presbyteri. & in corpore. de
sanc. epis. vnde sumpta est. §. reuerẽtissimus. coll. 9. Quod
3 non teneatur, sic probo, iuramentum † est de substantia
formali ipsius testimonij, vt patet 4. q. 4. iureiurandi, quæ
est l. C. de testib. 2. q. 4. nullam. ibi, prius ad sacra Christi
euangelia. 3. quæst. 9. hortamur, ibi tactis sacrosanctis e-
uangelijs præstito legaliter sacramẽto. s. de testi. c. nuper.
C. de testib. l. testium. ibi, hi qui cum sacramenti religio-
ne deposuerunt. l. si quando. ibi, sicut. n. pro toto litis certa
mine iureiur. &c. sed vbi deest substantia, forma desinit esse
rei, siue deficiat, quod nunquam fuerit, siue quia fuit, & de
sijt. primum patet. 1. quæst. 1. detrahe. s. de bap. c. penul. de
spon. tua. in fi. de sum. tri. ca. vno. in cle. ff. ad l. fal. si is, qui
quadringenta. §. quædam. ibi, neque balneum. neq; thea-
trum, neque studium, fecisse intelligitur, qui non dedit
propriam formam, quæ ex consumatione contingit. Secũ
dum patet. 17. q. 7. & hic diximus. de no. oper. nun. cap. 2.
ff. de verb. sign. in literis. §. 1. & l. seq. ad exhiben. Iulia. scri
bit, si quis hominem §. sed si quis. de auro & arg. l. Seia. di
cam ergo cum l. quod deficiente rei essentia vel origine, ab-
surdum est imaginem derelinqui. C. de lat. lib. toll. l. vna.
1. respon. in fin. Cum ergo hic essentialis forma deficiat,
vt prius dixi, cuius defectus quandoque plus afficit, quã
defectus materiæ, vt patet ex notatis. 12. q. 2. in sum. & c.
fine exceptione. s. de constitu. quæ in ecclesiarum, glos. fi-
na. dicam, nec testimonium, nec testimonij imaginẽ hãc
fuisse, & sicut iurans tantum, de falso teneri non posset. sic
nec deponens tantum, cum ex iuramento & dicto resul-
tet testimonium. s. de eo, qui dux. in ma. c. fi. deficiente igi
tur primo, habeatur pro non facto & incidatur. facit
quod no. de testi. cum causam, in fi. vlt. gl. Secundo sic pro
4 bo. iura quæ puniunt † falsum testem, intelliguntur de
periuro. Exod. 23. in princi. Ne iniungas manum tuam, vt
pro impio dicas falsum testimonium. falsum est ergo in il
lo, qui manum libro iunxit, vel iurauit ad idem. 23. q. 5. si
quis conuictus. in fi. s. de testib. cum tu. & bene de procu.
in nostra. ibi, iuramenti religione contempta falsum testi
monium dixerunt. ff. ad l. cor. de fal. quid sit falsum. vbi pa
tet, quod mentiri non incidit in falsum. Inde Salomon pro.
6. ponens 7. odibilia, ponit linguam mendacem, & testem
fallacem, vt diuersa. cui bene concor. de præsumptioni. li-
teras. supra de accusatio. ca. inquisitionis. §. 2. in fine. vbi
mendax admittitur ad testimonium. quod non procedit
in falso teste, etiam emendato, de testib. testimonium. Cõ
stat autem impossibile illum deierare, qui non iurat. 22.
q. 5. ille, de iureiurando, & si Christus. sicut mori non po-
test, qui non vixit. 32. q. 2. quod non. & de similib. ibi vi-
de no. & de despon. impuber. ad dissoluendum. de eccl.
ædi. ad audientiam. Iste igitur cum non iurauerit, licet mẽ
dax dici possit, non tamen falsus testis, & sic cum de pœ-
na tractemus, quæ restringenda est, eod. tit. in pœnis, cum
concor. illa pœna non tenebitur. Tertio sic probo. Eadem
5 res non potest † operari diuersos effectus. 1. q. 2. cognoui
mus. de decimis, cum in tua, de priuil. quia circa. ff. de v-
suc. eum, qui ædes. in fine. multominus ergo operabitur
contrarios. 23. q. 7. quod autem, de appellationib. solici-
tudinem. in fine. s. de furtis. l. 1. cum concor. sed constat, quod
non habetur pro teste quo ad finem rei gestæ. per iura in
prin. alleg. ergo nec quo ad pœnam falsi, ne in contradi-
ctorium incidamus, vt sit testis & non testis, vel partim te
stis, & partim non, sicut nõ potest quis esse sanctus & pec
cator. 1. quæst. 1. sicut Christus. dignus & indignus. 74. di
stin. c. 2. legitimus & illegitimus. de clan. despon. cap. fin.
vbi not. liber & seruus. ff. de libe. causa duobus. sicut dixit
lex, quod ridiculum est eandem fœminam vt nuptam, & non
nuptam admitti. ff. de condi. & demon. filiæ. si ergo careat
nomine testis, careat & effectu. & sicut circa fidem, sic cir-
ca pœnam. 25. quæst. 2. §. fin. de verbo. significatione. ab-
6 bate. in fine. C. de fer. a nullo. Quarto sic, iudicis. † accusa
toris, & testis actus æquantur in iure, probatur optime.
24. quæstio. 1. §. his authoritatibus. de testib. cap. fina. de
accusa. super his. de hæretic. excommunicamus. §. creden
tes. & probatur bene ff. de his, qui. vt indign. l. post lega-
tum. in princ. & §. sequ. vbi, qui accusat testamentum de
falso, testificatur, vel iudicat, legati vim perdit. Item in li-
berto, qui patronum lædit accusatione, vel testimonio.
32. quæstione secunda. episcopus, qui mancipium. de ser-
uis non ord. de famul. ff. de bon. liber. qui cum maior. §.
primo. sed actus iudic. non effectiuè statuentis sibi non
obest. de pœn. di. 1. hoc autem. de verbor. significa. in his,
ibi, cum effectu. ff. quod quisque iur. l. 1. in fi. Quid enim
7 obfuit † &c. ff. de iniur. item apud. §. si curauerit. cũ con-
cord. Item actus accusatoris de facto tantum accusantis
non afficit. Quod patet in muliere & minore. qui de

pro pane, pro vino, & pro piscibus, ne dicamus carnibus
recipere debeant. & sic ex vi statuti haberent præbendas
distinctas, vel saltē portiones priuilegiatas cōtra id, quod
scripsi de preb. dilectus. t. & cellas priuatas, contra id. 10.
q. vlt. monachum. 12. q. 1. necessaria. de sta. mona. cum ad
5 mon. ¶ Circa tertiū † certū est, ꝙ ad abbatem pertinet to
ta potestas monasterij. 18. q. 2. nullam. & debet esse discre
tus in regimine. ca. q. si quis abbas. & de omnibus diligen
tem solicitudinem gerere debet, vt præd. ca. cum ad mon.
& s n qualitates personarum eis prouidere. vt in ver. ꝙ si
quis facit de præben. de multa. in fi. ff. de vsufru. l. sed & si
quod. §. 1. exemplo apostolorū, qui non æqualiter omnib.
sed singulis diuidebā, prout illis opus erat. Act. 4. q. 1. di-
lectissimus, sed si pp senium vel aliam causam illa decē non
sufficiant, sequeretur ex statuto, ꝙ plus dare non tenere-
6 tur. Item † si superabundat, sequeretur, ꝙ verbotenus illa
dare teneretur, hoc ergo esset contra abbatis distributoris
officium, & sic illicitum, cum æquale vitium sit negare ne
cessaria, & dare superflua. 41. dist. quisquis. de offic. custo.
c. 1. & cle. de iu. pa. c. 1. ergo statutum iniquum, quod au-
fert abbatis officium in prouidendo & distribuendu. & p
consequens nō obligat iurm, quod est contra superius di-
cta facit de iureiu. sicut. 2. vbi non valet statutum, etiam
juratū in præiudicium iuris superioris, vel ipsius officij,
per quæ patere potest, ꝙ statutū non habet honestatem, q̄
conseruat honoris statum, sed hoc confundit. facit 23. q.
5. si apud. non habet iustitiā, quia dissoluit obedientiā, vt
est dictum, nec habet iuris possibilitatem. 22. q. 2. faciat,
nec necessitatem, cum aliter s n regulam possit prouideri
monachis, non conuenit naturæ negotij, imo est contra
illam. facit de cond. app. c. fin. & c. cum ad mon. in fi. Nec
est pro cōi vtilitate, sed pro priuata singulorū monacho-
rum, & sic in hoc statuto deficiunt omnia illa, quæ cōcur
rere debent in lege condenda. 4. dist. erat aūt, ad idem. 1.
di. consuetudo. vbi dr̄, ꝙ lex debet esse talis, q̄ religioni cō
grua, disciplinæ conueniat, & saluti proficiat, sed per su-
periora patet contrarium in hoc statuto. ergo statutū non
valet, & iurm de ipso seruando non obligat, maxime quia
non valet iurm, quod frangit professionis fidem. de iure-
iu. sicut. 1. Quarto, cum regula monachorum sit per sedē
ap. approbata, & confirmata, de reli. do. c. fi. & sit lex pri-
uata quoad eos, sed de regula ex certa scientia confirma-
ta per papam, vel ipsius priuilegijs, non licet alicui iudi-
care, vel illā mutare. de confir. vti. vel inuti. c. 1. & 2. de iud.
cū venissent. §. de ma. & obe. cum inferior. & cle. de cle. ne
romani. sed regula dicit, vestimenta non pecuniā mona-
chis dari. ergo abbas & conuentus contra regulā statuere
nō potuerunt, concludentes abbatem reuocare posse sta-
tutū, quod sine salutis interitu seruari non potest, vt pro-
batū est. & sic iurm non obligat, per hanc regulā, & regu-
lā in malis. e. tit. cum concor. ¶ In contrarium pro mona
chis allegatur statutum licitum ex parte causę efficientis.
secūdo mater. tertio impulsiuæ & finalis, quia de formali
non dubitatur. concludens idem, etsi esset illicitū. De pri
7 mo abbas & monachi † cum faciant licitum collegium,
statuta in proprio etiam monasterio facere possunt. facit
1. di. ius ciuile. 11. di. catholica. de con. di. 3. c. 1. de consti.
cum accessissent. & c. ex litteris. de ele. non resi. cum dile-
ctos. & c. ad audientiam. Ergo est licitum es facientibus.
De secundo, pecunia datur pro vestibus, & in eas est con-
uertenda. licitum ergo censetur. eo. iur. vt lit. pen. ecclesia.
12. q. 1. §. de rebus. ē. eo. is, qui in ius. sed monacho debe-
tur vestitus & victus, quibus debet esse contentus. 12. q. 1.
clericus. 16. q. 1. si cupis. ergo licitè recepit, quod datū est
pro vestib. Inducitur ad idem, qui cle. vel vo. insinuante.
& quod ibi no. 27. q. 1. de viduis. 1. per quæ patet, ꝙ mona
chus in domo quondam sua cum bonis omnibus quondā
suis remanere potest, & illa administrare & in suos vsus
conuertere de abbatis licentia, fortius ergo abbas cum ca
pi. poterit facere monachum administratorem certę pecu

niæ in certū vsum necessariū cōuertēdę, per arg. a minori.
de quo de ele. cū in cunctis. & de toto ad partem. de off. de
leg. pastoralis. nam & qui totā causam non delegat, certū
articulū delegare pōt. de app. cū causam. de re iudic. cum
Bertholdus. de offi. deleg. super q̄stionum. ad idem proba
8 tur, ꝙ monachus † de licentia abbatis potest aliquid pos
sidere, licet non vt propriū. facit 12. q. 1. non dicatis. & ibi
no. nā textus ibi dicit, ꝙ nil possidere pōt sine abba. licen-
tia. ergo de abbatis licentia pōt. de his, quæ fi. a præla. cū
apostolica. in fi. vnde talib. spoliatus restitutionē petit. de
9 rescrip. cum dilecta. de accu. olim. Itē constat, ꝙ † possunt
habere peculiū pro administratione sibi iniuncta, de statu
mo. c. 2. si ergo cuilibet monacho datur administratio il-
lius summæ, licite illam tenet. ergo statuti materia nō est
iniqua, nec pp id dr̄ habere proprium, cum id in mona-
cho sit propriū, quod celatur abbati, sed hoc non tale est.
ergo concluditur vt. s. De tertio. s. impulsiua causa vel fi-
nali, no. ꝙ in themate dr̄, propter vitandam murmuratio
10 nē, & scandalum † hoc statutum, quæ maximè in religio-
sis vitanda sunt, quos decet esse quietos. 16. qu. 1. qui verè.
18. q. 2. quam sit. de sindico. c. vno. valuit ergo constitutio
respectu causæ prædictæ, cum pro vitando scandalo pos-
sit fieri & omitti, quod alias non liceret. de no. oper. nun.
ca. 1. fortius ergo præseruandum est factū iam, quia tur-
pius &c. de iureiu. quemadmodum. fortiter facit de preb.
nisi essent, vbi pro bono pacis absolute dari permittitur
monacho annua pecunia. fortius ergo dari potest ad cer-
tum vsum necessarium, vt in terminis quæstionis. sic & p-
pter scandalum non recipitur in monasteriū, alias recipiē
dus. de regul. c. fi. bonum ergo fuit statutum murmuratio-
nem & scandalum tollens, quæ sæpius in mon. obueniūt
ex vestium distributione, quandoque etiam non discre-
ta. & q̄ pro quiete religiosæ conuersationis ordinata sunt,
turbari vel violari non debent. 15. q. 2. cum pie. & q. 2. quę
ad perpetuam. cum igitur probatum sit ex causis efficiē-
ti, materiali & fi. statutum licitum, bene sequitur, cum sit
editum ab abbate & conuentu, per solum abbatem non
poterit reuocari. sup. eo. tit. omnis res. cum concor. Coa-
diuuant regulæ. s. eo. quod semel. & c. mutare. Item cōclu
11 ditur idem, † per locum a diuisione. Nam aut dicis statu
tū licitū, aut illicitū. Si licitū, solus abbas nō reuocat, vt p
xime dixi. Si illicitum, obstat sibi factum proprium. cōtra
quod venire non potest, de cle. coniu. diuer. & ibi concor.
Hinc est, ꝙ iudex, qui tulit iniquam sententiam, illam nō
reuocat. ff. de re iudica. iudex. & l. Paulus. statutum autem
habet vim sententiæ. de sent. exc. a nobis. si hoc in statuto
non iurato, fortius in iurato per eum, cum possit iuramen
tum obseruari sine interitu salutis, de iureiur. si vero. & c.
cum contingat. de pac. quamuis. imò & si dubium est, an
teneat, non debet abbas contrauenire authoritate pro-
pria. de ele. venerabilem. plus dico, quòd & si constaret
iuramentum illicitum ex parte recipientis, ex quo nō est
illicitum ex parte iurantis, seruandum est. hoc patet in iu
ramento de soluendis vsuris, de iur. iu. debitores. Cum er-
go ista datio sit licita ex parte abbatis. 12. quæst. 1. non di
catis de sta. mo. c. 2. qui potest dare pecuniam monacho,
sicut dn̄s seruo, & pater filio. ff. de pecul. deposui. §. pecu-
lium. ff. de leg. 3. si chorus. §. 1. dato, ꝙ ipsius receptio quo
ad monachos esset illicita, propter iuramentum tamen
dare tenetur. Patet ergo conclusio huius partis, ꝙ abbas
statutum tollere, vel pecuniam denegare non pōt. ¶ Sol-
12 uebat, ꝙ nisi † certa causa subsit, per quam statutum tra-
hatur ad noxam, abbas ex propria tamen voluntate non
debet denegare pecuniam, sed debet seruare iurm, cum
possit seruari sine interitu salutis æternæ, per. ca. debito-
res. & c. si vero. de iureiur. verumtamen si ipse denegans,
monachi aduersus eū ad hoc petitionē vel actionem non
habent, imò volūtati suæ obedire tenentur, hoc dixit p. c.
33. q. 5. manifestum, & sic loquendo sint soluta cōtraria.
& vide quod dixi de sta. mo. cū ad mon. in fi. glo. dicebat.

SVM-

SVMMARIVM.

1 *Iniuriam qui impedire potuit, & non fecit, an teneatur.*
2 *Testis falso deponentis, & vltro se ingerentis dictum, an probet, & nu. 7.8.10.11.*
3 *Testimonij substantia.*
4 *Testem falsum iura punientia quomodo accipiantur. Et an mentiens incidat in falsum.*
5 *Res eadem diuersos effectus operari non potest,*
6 *Legatum perdit, qui testamentum accusat de falso, testificatur, vel iudicat. Et quid in liberto.*
9 *Ex accusatoribus pluribus quis potius præferendus.*
12 *Testamento communi, item & militari se ascribens, an teneatur de falso, nu. 18. Et qualiter puniatur. nu. 19.*
13 *Iuramentum an sit de falsi substantia, & nu. 15.*
14 *Codicis compilatio varia. Et quãdo, & vnde primum edita Lex Corn. de fals.*
16 *Periurium, & falsum testimonium, an sint diuersa.*
17 *Sepultura electio an valeat. Item, an pactum futuræ successionis.*
20 *Testis fallax quod differat a lingua fallaci.*

REGVLA XIX.

Non est sine. Dicit Io. mon. ratione facti vel modi. Ad primum allegat de homici. cõtinebatur.

1 Ad † secundum eodem tit. ad audientia m. ff. ad l. aquil. sed & si. §. si. cum l. sequent. se immiscet, tractat hic Dy. an teneatur, qui impedire potuit iniuriam fieri, & non impediuit. & dicit hoc planum de iur. canonico. sup. eod. libr. de sent. excomm. dilecto. & facit ad hoc ff. de noxa. l. 2. in prin. & ff. de re mil. omne delictum. §. qui propositum. vt dicit, contrarium not. ff. eo. tit. l. culpa. tamen vt dicit textus illius leg. facit pro cõtrario. Idem facit. ff. ad Sillania. l. 1. §. eo autem. pro glo. facit eadem. l. §. sed in eo. de hoc s. de sen. exc. quãtæ. ¶ Prima gl. dicit, vnde sumpta. & ponit exẽpla in prin. & in fi. ex quibus infert hone de casu teneri. in medio obijcit & soluit. In. 2. glo. ibi [culpa est] se miscere rei ad se nõ pertinenti. ibi [seruus] interest & hominis hominem beneficio iuuari. In 1. gl. ibi [officiũ] C. de neg. gest. officio. ubi de hoc, & eo. tit. l. 1. ff. de inoff. test. l. 2. & ibi [iudice] & assessore. ff. quod quisq; l. 2. & ibi no.

QVAESTIO.

Hæc regula facit ad quæstionem de clerico, qui patrocinatur in causa sanguinis coram iudice seculari, quod fit irregularis morte secuta, quam plene scripsi post Host. de post. c. 1. super. 1. glo. Item facit ad quæstionem, quam disputaui de teste, qui non iuratus se immiscuit ferendo testimonio, & falsum dixit, quam sic proponebam. Aquileius vocatus ad testimonium obliuione vel alia de causa non iurauit, & falsum deposuit, quæritur, an teneatur pœ-
2 na falsi testis? ¶ † Primo de qualitate pœnæ remittit. ad negatiuam allegat 6. rationes. & totidem in contrarium, Vltimo soluit, duos inducens, qui solutioni concordant, & contraria soluit. Qualis ergo sit quæstio, de qua quæritur, videat studiosus. 50. di. si episcopus. 2. q. 3. in sũma. 5. q. vlt. presbyteri. 2. q. 6. quicunque. 22. q. 5. si quis conuictus. 23. q. 5. rex debet. 33. quæst. 5. hæc imago. de cri. fal. c. 1. ff. ad l. cor. de fal. l. 1. §. vlt. de testi. qui falso. C. eo. l. nullum. C. de epi. & cleri. authen. presbyteri. & in corpore de sanc. epis. vnde sumpta est. §. reuerẽtissimus. coll. 9. Quod
3 non teneatur, sic probo, iuramentum † est de substantia formali ipsius testimonij, vt patet 4. q. 4. iureiurandi, quæ est l. C. de testib. 2. q. 4. nullam. ibi, prius ad sacra Christi euangelia. 3. quæst. 9. hortamur, ibi tactis sacrosanctis euangelijs præstito legaliter sacramẽto. s. de testi. c. nuper. C. de testib. l. testium. ibi, hi qui cum sacramenti religione deposuerunt. l. si quando. ibi, sicut. n. pro toto litis certamine iureiur. &c. sed vbi deest substantia, forma desinit esse rei, siue deficiat, quia nunquam fuerit, siue quia fuit, & desijt. primum patet. 1. quæst. 1. detrahe. s. de bap. c. penul. de spon. tua. in fi. de sum. tri. ca. vno. in cle. ff. ad l. fal. si is, qui quadringenta. §. quidam. ibi, neque balneum, neq; theatrum, neque studium, fecisse intelligitur, qui non dedit propriam formam, quæ ex consumatione contingit. Secũdum patet. 17. q. 7. & hic diximus. de no. oper. nun. cap. 2. ff. de verb. sign. in literis. §. 1. & l. seq ad exhiben. Iulia. scribit, si quis hominem §. sed si quis. de auro & arg. l. Seia. dicam ergo cum l. quod deficiente rei essentia vel origine, absurdum est imaginem derelinqui. C. de lat. lib. toll. l. vna. 1. respon. in fin. Cum ergo hic essentialis forma deficiat, vt prius dixi, cuius defectus quandoque plus afficit, quã defectus materiæ, vt patet ex notatis. 12. q. 2. in sum. & c. fine exceptione. s. de constitu. quæ in ecclesiarum, glos. fina. dicam, nec testimonium, nec testimonij imaginẽ hãc fuisse, & sicut iurans tantum, de falso teneri non posset. sic nec deponens tantum, cum ex iuramento & dicto resultet testimonium. s. de eo, qui dux. in ma. c. fi. deficiente igitur primo, habeatur pro non facto & incidatur. facit quod no. de testi. cum causam, in fi. vlt. gl. Secundo sic pro-
4 bo. iura quæ puniunt † falsum testem, intelliguntur de periuro. Exod. 23. in princi. Ne iniungas manum tuam, vt pro impio dicas falsum testimonium. falsum est ergo in illo, qui manum libro iunxit, vel iurauit ad idem. 23. q. 5. si quis conuictus. in fi. s. de testib. cum tu. & bene de procu. in nostra. ibi, iuramenti religione contempta falsum testimonium dixerunt. ff. ad l. cor. de fal. quid sit falsum. vbi patet, quod mentiri non incidit in falsum. Inde Salomon pro. 6. ponens 7. odibilia, ponit linguam mendacem, & testem fallacem, vt diuersa. cui bene concor. de præsumptioni. literas. supra de accusatio. ca. inquisitionis. §. 2. in fine. vbi mendax admittitur ad testimonium. quod non procedit in falso teste, etiam emendato, de testib. testimonium. Cõstat autem impossibile illum deierare, qui non iurat. 22. q. 5. ille, de iureiurando, & si Christus. sicut mori non potest, qui non vixit. 32. q. 2. quod non. & de similib. ibi vide no. & de despon. impuber. ad dissoluendum. de eccl. ædi. ad audientiam. Iste igitur cum non iurauerit, licet mẽdax dici possit, non tamen falsus testis, & sic cum de pœna tractemus, quæ restringenda est, eod. tit. in pœnis, cum concor. illa pœna non tenebitur. Tertio sic probo. Eadem
5 res non potest † operari diuersos effectus. 15. q. 2. cognouimus. de decimis, cum in tua, de priuil. quia circa. ff. de vsuc. eum, qui ædes. in fine. multominus ergo operabitur contrarios. 23. q. 7. quod autem, de appellationib. sollicitudinem. in fine. s. de furtis. l. 1. cum concor. sed constat, quod non habetur pro teste quo ad finem rei gestæ. per iura in prin. alleg. ergo nec quo ad pœnam falsi, ne in contradictorium incidamus, vt sit testis & non testis, vel partim testis, & partim non, sicut nõ potest quis esse sanctus & peccator. 1. quæst. 1. sicut Christus. dignus & indignus. 74. distin. c. 2. legitimus & illegitimus. de clan. despon. cap. fin. vbi not. liber & seruus. ff. de libe. causa duobus. sicut dixit lex, quod ridiculum est eandem fœminam vt nuptam, & non nuptam admitti. ff. de condi. & demon. filiæ. si ergo careat nomine testis, careat & effectu. & sicut circa fidem, sic circa pœnam. 25. quæst. 2. §. fin. de verbo. significatione. ab-
6 bate. in fine. C. de fer. a nullo. Quarto sic, iudicis, † accusatoris, & testis actus æquantur in iure, probatur optime. 24. quæstio. 1. §. his authoritatibus. de testib. cap. fina. de accusa. super his. de hæretic. excommunicamus. §. credentes. & probatur bene ff. de his, qui. vt indign. l. post legatum. in princ. & §. sequ. vbi, qui accusat testamentum de falso, testificatur, vel iudicat, legati vim perdit. Item in liberto, qui patronum lædit accusatione, vel testimonio. 12. quæstione secunda. episcopus, qui mancipium. de seruis non ord. de famul. ff. de bon. liber. qui eum maior. §. primo. sed actus iudic. non effectiuè statuentis sibi non obest. de pœn. di. 1. hoc autem. de verbor. significa. in his, ibi, cum effectu. ff. quod quisque iur. l. 1. in fi. Quid enim
7 obfuit † &c. ff. de iniur. item aud. §. si curauerit. cũ concord. Item actus accusatoris de facto tantum accusantis non afficit. Quod patet in muliere & minore. qui de

pro pane, pro vino, & pro piscibus, ne dicamus carnibus
recipere debeant. & sic ex vi statuti haberent præbendas
distinctas, vel saltē portiones priuilegiatas cōtra id, quod
scripsi de preb. dilectus. 1. & cellas priuatas, contra id. 10.
q. vlt. monachum. 12. q. 1. necessaria. de sta. mona. cum ad
5 mon. ¶ Circa tertiū † certū est, ꝙ ad abbatem pertinet to
ta potestas monasterij. 18. q. 2. nullam. & debet esse discre
tus in regimine. ea. q. si quis abbas. & de omnibus diligen
tem solicitudinem gerere debet, vt præd. ca. cum ad mon.
& s n qualitates perso narum eis prouidere. vt in ver. ꝙ si
quis facit de præben. de multa. in fi. ff. de vsufru. l. sed & si
quod. §. 1. exemplo apostolorū, qui non æqualiter omnib.
sed singulis diuidebāt, prout illis opus erat. Act. 4. q. 1. di-
lectissimis, sed si pp seniū vel aliam causam illa decē non
sufficiant, sequeretur ex statuto, ꝙ plus dare non tenere-
6 tur. Item † si superabundat, sequeretur, ꝙ verbotenus illa
dare teneretur. hoc ergo esset contra abbatis distributoris
officium, & sic illicitum, cum æquale vitium sit negare ne
cessaria, & dare superflua. 41. dist. quisquis. de offic. custo.
c. 1. & cle. de iu. pa. c. 1. ergo statutum iniquum, quod au-
fert abbatis officium in prouidendo & distribuendo. & p
consequens nō obligat iurām, quod est contra superius di-
cta facit de iureiu. sicut. 2. vbi non valet statutum, etiam
iuratū in præiudicium iuris superioris, vel ipsius officij,
per quæ patere potest, ꝙ statutū non habet honestatem, q
conseruat honoris statum, sed hoc confundit. facit 23. q.
5. si apud. non habet iustitiā, quia dissoluit obedientiā, vt
est dictum, nec habet iuris possibilitatem. 22. q. 2. faciat,
nec necessitatem, cum aliter secundum regulam possit prouideri
monachis, non conuenit naturæ negotij, imo est contra
illam. facit de cond. app. c. fin. & c. cum ad mon. in fi. Nec
est pro cōi vtilitate, sed pro priuata singulorū monacho-
rum, & sic in hoc statuto deficiunt omnia illa, quæ cōcur
rere debent in lege condenda. 4. dist. erat aūt, ad idem. e.
di. consuetudo. vbi dr̄, ꝙ lex debet esse talis, q̄ religioni cō
gruat, disciplinæ conueniat, & saluti proficiat, sed per su-
periora patet contrarium in hoc statuto. ergo statutū non
valet, & iurām de ipso seruando non obligat, maxime quia
non valet iurām, quod frangit professionis fidem. de iure-
iu. sicut. 1. Quarto, cum regula monachorum sit per sedē
ap. approbata, & confirmata, de reli. do. c. fi. & sit lex pri-
uata quoad eos, sed de regula ex certa scientia confirma-
ta per papam, vel ipsius priuilegijs, non licet alicui iudi-
care, vel illā mutare. de confir. vti. vel inuti. c. 1. & 2. de iud.
cū venissent. §. de ma. & obe. cum inferior. & ele. de cle. ne
romani. sed regula dicit, vestimenta non pecuniā mona-
chis dari. ergo abbas & conuentus contra regulā statuere
nō potuerunt, concludentes abbatem reuocare posse sta-
tutū, quod sine salutis interitu seruari non potest, vt pro-
batū est. & sic iurām non obligat, per hanc regulā, & regu-
lā, in malis. e. tit. cum concor. ¶ In contrarium pro mona
chis allegatur statutum licitum ex parte causę efficientis.
secūdo mater. tertio impulsiuæ & finalis, quia de formali
non dubitatur. concludens idem, et si esset illicitū. De pri
7 mo abbas & monachi † cum faciant licitum collegium,
statuta in proprio etiam monasterio facere possunt. facit
s. di. ius ciuile. 11. di. catholica. de con. di. 3. c. 1. dr consti.
cum accessissent. & c. ex literis. de cle. non resi. cum dile-
ctus. & c. ad audientiam. Ergo est licitum ex facientibus.
De secundo, pecunia datur pro vestibus, & in eas est con-
uertenda. licitum ergo censetur. eo. iur. vt lit. pen. ecclesia.
12. q. 1. §. de rebus. 3. eo. is, qui in ius. sed monacho debe-
tur vestitus & victus, quibus debet esse contentus. 12. q. 1.
clericus. 16. q. 1. si cupis. ergo licitè recepit, quod datū est
pro vestib. Inducitur ad idem, qui cle. vel vo. insinuante,
& quod ibi no. 17. q. 1. de viduis. 1. per quæ patet, ꝙ mona
chus in domo quondam sua cum bonis omnibus quondā
suis remanere potest, & illa administrare & in suos vsus
conuertere de abbatis licentia, fortius ergo abbas cum ca
pi. poterit facere monachum administratorem certę pecu
niæ in certū vsum necessariū cōuertēdę, per arg. a minori.
de quo de ele. cū in cunctis. & de toto ad partem. de off. de
leg. pastoralis. nam & qui totā causam non delegat, certū
articulū delegare pōt. de app. cū causam. de re iudic. cum
Bertholdus. de offi. deleg. super q̄stionum. ad idem proba
8 tur, ꝙ monachus † de licentia abbatis potest aliquid pos
sidere, licet non vt propriū. facit 12. q. 1. non dicatis. & ibi
no. nā textus ibi dicit, ꝙ nil possidere pōt sine abba. licen-
tia. ergo de abbatis licentia pōt. de his, quæ si. a præla. cū
apostolica. in fi. vnde talib. spoliatus restitutionē petit. de
9 rescrip. cum dilecta. de accu. olim. Itē constat, ꝙ † possunt
habere peculiū pro administratione sibi iniuncta, de statu
mo. c. 2. si ergo cuilibet monacho datur administratio il-
lius summæ, licite illam tenet. ergo statuti materia nō est
iniqua, nec pp id dr̄ habere proprium, cum id in mona-
cho sit propriū, quod celatur abbati, sed hoc non tale est.
ergo concluditur vt. s. De tertio. s. impulsiua causa vel fi-
nali, no. ꝙ in themate dr̄, propter vitandam murmuratio
10 nē, & scandalum † hoc statutum, quæ maximè in religio-
sis vitanda sunt, quos decet esse quietos. 16. qu. 1. qui verè.
18. q. 2. quam sit. de sindico. c. vno. valuit ergo constitutio
respectu causæ prædictæ, cum pro vitando scandalo pos-
sit fieri & omitti, quod alias non liceret. de no. oper. nun.
ca. 1. fortius ergo præseruandum est factū iam, quia tur-
pius &c. de iureiu. quemadmodum. fortiter facit de preb.
nisi essent, vbi pro bono pacis absolute dari permittitur
monacho annua pecunia. fortius ergo dari potest ad cer-
tum vsum necessarium, vt in terminis quæstionis. sic & p-
pter scandalum non recipitur in monasteriū, alias recipiē
dus. de regul. c. fi. bonum ergo fuit statutum murmuratio-
nem & scandalum tollens, quæ sæpius in mon. obueniūt
ex vestium distributione, quandoque etiam non discre-
ta. & q̄ pro quiete religiosæ conuersationis ordinata sunt,
turbari vel violari non debent. 25. q. 2. cum pie. & q. 2. quę
ad perpetuam. cum igitur probatum sit ex causis efficiē-
ti, materiali & fi. statutum licitum, bene sequitur, cum sit
editum ab abbate & conuentu, per solum abbatem non
poterit reuocari. sup. eo. tit. omnis res. cum concor. Coa-
diuuant regulæ. §. eo. quod semel. & c. mutare. Item cōclu
11 ditur idem, † per locum a diuisione. Nam aut dicis statu
tū licitū, aut illicitū. Si licitū, solus abbas nō reuocat, vt p
xime dixi. Si illicitum, obstat sibi factum proprium. cōtra
quod venire non potest, de cle. coniu. diuer. & ibi concor.
Hinc est, ꝙ iudex, qui tulit iniquam sententiam, illam nō
reuocat. ff. de re iudica. iudex. & l. Paulus. statutum autem
habet vim sententiæ. de sent. exc. a nobis. si hoc in statuto
non iurato, fortius in iurato per eum, cum possit iuramen
tum obseruari sine interitu salutis, de iureiur. si vero. & c.
cum contingat. de pac. quamuis. imò & si dubium est, an
teneat, non debet abbas contrauenire authoritate pro-
pria. de ele. venerabilem. plus dico, quòd & si constaret
iuramentum illicitum ex parte recipientis, ex quo nō est
illicitum ex parte iurantis, seruandum est. hoc patet in iu
ramento de soluendis vsuris, de iur. iu. debitores. Cum er-
go ista datio sit licita ex parte abbatis. 12. quæst. 1. non dī
catis de sta. mo. c. 2. qui potest dare pecuniam monacho,
sicut dn̄s seruo, & pater filio. ff. de pecul. deposui. §. pecu-
lium. ff. de leg 3. si chorus. §. 1. dato, ꝙ ipsius receptio quo
ad monachos esset illicita, propter iuramentum tamen
dare tenetur. Patet ergo conclusio huius partis, ꝙ abbas
statutum tollere, vel pecuniam denegare non pōt. ¶ Sol-
12 uebat, ꝙ nisi † certa causa subsit, per quam statutum tra-
hatur ad noxam, abbas ex propria tamen voluntate non
debet denegare pecuniam, sed debet seruare iurām, cum
possit seruari sine interitu salutis æternæ, per. ca. debito-
res. & c. si vero. de iureiur. veruntamen si ipse denegans,
monachi aduersus eū ad hoc petitionē vel actionem non
habent, imò volūtati suæ obedire tenentur, hoc dixit po.
33. q. 5. manifestum, & sic loquendo sint soluta cōtraria.
& vide quod dixi de sta. mo. cū ad mon. in fi. glo. dicebat.

SVMMARIVM.

1 *Iniuriam qui impedire potuit, & non fecit, an teneatur.*
2 *Testis falso deponentis, & vltro se ingerentis dictum, an probet, & nu. 7. 8. 10. 11.*
3 *Testimonij substantia.*
4 *Testem falsum iura punientia quomodo accipiantur. Et an mentiens incidat in falsum.*
5 *Res eadem diuersos effectus operari non potest,*
6 *Legatum perdit, qui testamentum accusat de falso, testificatur, vel indicat. Et quid in liberto.*
9 *Ex accusatoribus pluribus quis potius præferendus.*
12 *Testamento communi, item & militari se ascribens, an teneatur de falso, & nu. 18. Et qualiter puniatur. nu. 19.*
13 *Iuramentum an sit de falsi substantia, & nu. 15.*
14 *Codicis compilatio varia. Et quãdo, & vnde primum edita Lex Corn. de fals.*
16 *Periurium, & falsum testimonium, an sint diuersa.*
17 *Sepulturæ electio an valeat. Item, an pactum futuræ successionis.*
20 *Testis fallax quod differat a lingua fallaci.*

REGVLA XIX.

Non est sine. Dicit Io. mon. ratione facti vel modi. Ad primum allegat de homici. cõtinebatur.
1 Ad † secundum eodem tit. ad audientia. n. ff. ad l. aquil. sed & si. §. si. cum l. sequenti. se immiscet, tractat hic Dy. an teneatur, qui impedire potuit iniuriam fieri, & non impediuit. & dicit hoc planum de iur. canonico. sup. eod. libr. de sent. excomm. dilecto. & facit ad hoc ff. de noxa. l. s. in prin. & ff. de re mil. omne delictum. §. qui propositum. vt dicit, contrarium not. ff. eo. tit. l. culpa. tamen vt dicit textus illius leg. facit pro cõtrario. Idem facit. ff. ad Sillania. l. 1. §. eo autem. pro glo. facit eadem. l. §. sed io eo. de hoc ĩ. de sen. exc. quãte. ¶ Prima gl. dicit, vnde sumpta. & ponit exẽpla in prin. & in fi. ex quibus infert hunc de casu teneri. in medio obijcit & soluit. In 2. glo. ibi [culpa est] se miscere rei ad se nõ pertinenti. ibi [seruus] interest & hominis hominem beneficio iuuari. In 1. gl. ibi [officiũ] C. de neg. gest. officio. ubi de hoc, & eo. tit. l. 1. ff. de inoff. test. l. s. & ibi [iudice] & assessore. ff. quod quisq; l. 2. & ibi no.

QVAESTIO.

Hæc regula facit ad quæstionem de clerico, qui patrocinatur in causa sanguinis coram iudice seculari, quod sit irregularis morte secuta, quam plene scripsi post Host. de post. c. 1. super. 1. glo. Item facit ad quæstionem, quam disputaui de teste, qui non ioratus se immiscuit ferendo testimonio, & falsum dixit, quam sic proponebam. Aquileius vocatus ad testimonium obliuione vel alia de causa non iurauit, & falsum deposuit, quæritur, an teneatur pœ-
2 na falsi testis? ¶ † Primo de qualitate pœnæ remittit. ad negatiuam allegat 6. rationes. & totidem in contrarium. Vltimo soluit, duos inducens, qui solutioni concordant, & contraria soluit. Qualis ergo sit quæstio, de qua quæritur, videat studiosus. 50. di. si episcopus. 2. q. 7. in sũma. 5. q. vlt. presbyteri. 2. q. 6. quicunque. 22. q. 5. si quis conuictus. 23. q. 5. rex debet. 33. quæst. 5. hæc imago. de cri. fal. c. 1. ff. ad l. cor. de fal. l. 1. §. vlt. de testi. qui falso. C. eo. l. nullum. C. de epi. & cleri. authen. presbyteri. & in corpore de sanc. epis. vnde sumpta est. §. reuerẽtissimus. coll. 9. Quod
3 non teneatur, sic probo, ioramentum † est de substantia formali ipsius testimonij, vt patet 4. q. 4. iureiurandi, quæ est l. C. de testib. s. q. 4. nullam. ibi, prius ad sacra Christi euangelia. 3. quæst. 9. hortamur, ibi tactis sacrosanctis euangelijs præstito legaliter sacramẽto. ĩ. de testi. c. nuper. C. de testib. l. testium. ibi, hi qui cum sacramenti religione deposuerunt. l. si quando. ibi, sicut. n. pro toto litis certamine iureiur. &c. sed vbi deest substantia, forma desinit esse rei, siue deficiat, ꝙ nunquam fuerit, siue quia fuit, & desijt. primum patet. 1. quæst. 1. detrahe. ĩ. de bap. c. penol. de spon. tua. in fi. de sum. tri. ca. vno. in cle. ff. ad l. fal. si is, qui quadringenta. §. quædam. ibi, neque balneum. neq; theatrum, neque studium, fecisse intelligitur, qui non dedit propriam formam, quæ ex consumatione contingit. Secundum patet. 17. q. 7. & hic diximus. de no. oper. nun. cap. s. ff. de verb. sign. in literis. §. 1. & l. seq ad exhiben. Iulia. scribit, si quis hominem §. sed si quis. de auro & arg. l. Seia. dicam ergo cum l. ꝙ deficiente rei essentia vel origine, absurdum est imaginem derelinqui. C. de lat. lib. toll. l. vna. 1. respon. in fin. Cum ergo hic essentialis forma deficiat, vt prius dixi, cuius defectus quandoque plus afficit, quã defectus materiæ, vt patet ex notatis. 15. q. 2. in sum. & c. fine exceptione. ĩ. de constitu. quæ in ecclesiarum, glos. fina. dicam, nec testimonium, nec testimonij imaginẽ hãc fuisse, & sicut iurans tantum. de falso teneri non posset. sic nec deponens tantum, cum ex iuramento & dicto resultet testimonium. ĩ. de eo, qui dux. in ma. c. fi. deficiente igitur primo, habeatur pro non facto & incidatur. facit quod no. de testi. cum causam, in fi. vlt. gl. Secundo sic pro-
4 bo. iura quæ puniunt † falsum testem, intelliguntur de periuro. Exod. 23. in princi. Ne iniungas manum tuam, vt pro impio dicas falsum testimonium. falsum est ergo in illo, qui manum libro iunxit, vel iurauit ad idem. 23. q. 5. si quis conuictus. in fi. ĩ. de testib. cum tu. & bene de procu. in nostra. ibi, iuramenti religione contempta falsum testimonium dixerunt. ff. ad l. cor. de fal. quid sit falsum. vbi patet, ꝙ mentiri non incidit in falsum. Inde Salomon pro. 6. ponens 7. odibilia, ponit linguam mendacem, & testem fallacem, vt diuersa. cui bene concor. de præsumptioni. literas. supra de accusatio. ca. inquisitionis. §. s. in fine. vbi mendax admittitur ad testimonium. quod non procedit in falso teste, etiam emendato. de testib. testimonium. Cõstat autem impossibile illum deierare, qui non iurat. 22. q. 5. ille, de iureiurando, & si Christus. sicut mori non potest, qui non vixit. 32. q. 2. quod non. & de similib. ibi vide no. & de despon. impuber. ad dissoluendum. de eccl. ædi. ad audientiam. Iste igitur cum non iurauerit, licet mẽdax dici possit, non tamen falsus testis, & sic cum de pœna tractemus, quæ restringenda est, eod. tit. in pœnis, cum concor. illa pœna non tenebitur. Tertio sic probo. Eadem
5 res non potest † operari diuersos effectus. 12. q. 2. cognouimus. de decimis, cum in tua, de priuil. quia circa. ff. de vsuc. eum, qui ædes. in fine. multominus ergo operabitur contrarios. 23. q. 7. quod autem, de appellationib. sollicitudinem. in fine. ĩ. de furtis. l. 1. cum concor. sed constat, ꝙ non habetur pro teste quo ad finem rei gestæ. per iura in prin. alleg. ergo nec quo ad pęnam falsi, ne in contradictorium incidamus, vt sit testis & non testis, vel partim testis, & partim non, sicut nõ potest quis esse sanctus & peccator. 1. quæst. 1. sicut Christus. dignus & indignus. 74. distin. c. 2. legitimus & illegitimus. de clan. despon. cap. fin. vbi not. liber & seruus. ff. de libe. causa duobus. sicut dixit lex, ꝙ ridiculum est eandem fœminam vt nuptam, & non nuptam admitti. ff. de condi. & demon. filiæ. si ergo careat nomine testis, careat & effectu. & sicut circa fidem, sic circa pœnam. 25. quæst. 2. §. fin. de verbo. significatione. ab-
6 bate. in fine. C. de fer. a nullo. Quarto sic, iudicis, † accusatoris, & testis actus æquantur in iure, probatur optime. 34. quæstio. 1. §. his authoritatibus. de testib. cap. fina. de accusa. super his. de hæretic. excommunicamus. §. credentes. & probatur bene ff. de his, qui. vt indign. l. post legatum. in princ. & §. sequ. vbi, qui accusat testamentum de falso, testificatur, vel iudicat, legati vim perdit. Item in liberto, qui patronum lædit accusatione, vel testimonio. 12. quæstione secunda. episcopus, qui mancipium. de seruis non ord. de famul. ff. de bon. liber. qui cum maior. §. primo. sed actus iudic. non effectiuè statuentis sibi non obest. de pœn. di. 1. hoc autem. de verbor. significa. in his, ibi, cum effectu. ff. quod quisque iur. l. 1. in fi. Quid enim
7 obfuit † &c. ff. de iniur. item aqud. §. si curauerit. cũ concord. Item actus accusatoris de facto tantum accusantis non afficit. Quod patet in muliere & minore. qui de

pro pane, pro vino, & pro piscibus, ne dicamus carnibus
recipere debeant. & sic ex vi statuti haberent præbendas
distinctas, vel saltē portiones priuilegiatas cōtra id, quod
scripsi de præb. dilectus. 1. & cellas priuatas, contra id. 10.
q. vlt. monachum. 12. q. 1. necessaria. de sta. mona. cum ad
5 mon. ¶ Circa tertiū † certū est, quod ad abbatem pertinet to
ta potestas monasterij. 18. q. 2. nullam. & debet esse discre
tus in regimine. ea. q. si quis abbas. & de omnibus diligen
tem solicitudinem gerere debet, vt præd. ca. cum ad mon.
& sm qualitates personarum eis prouidere. vt in ver. quod si
quis facit de præben. de multa. in fi. ff. de vsufru. l. sed & si
quod. §. 1. exemplo apostolorū, qui non æqualiter omnib.
sed singulis diuidebā, prout illis opus erat. Act. 4. q. 1. di-
lectissimis, sed si pp seniū vel aliam causam illa decē non
sufficiant, sequeretur ex statuto, quod plus dare non tenere-
6 tur. Item † si superabundat, sequeretur, quod verbotenus illa
dare teneretur. hoc ergo esset contra abbatis distributoris
officium, & sic illicitum, cum æquale vitium sit negare ne
cessaria, & dare superflua. 41. dist. quisquis. de offic. custo.
c. 1. & cle. de iu. pa. c. 1. ergo statutum iniquum, quod au-
fert abbatis officium in prouidendo & distribuendo. & p
consequens nō obligat iurm, quod est contra superius di-
cta facit de iureiu. sicut. 2. vbi non valet statutum, etiam
juratū in præiudicium iuris superioris, vel ipsius officij,
per quæ patere potest, quod statutū non habet honestatem, quod
conseruat honoris statum, sed hoc confundit. facit 23. q.
5. si apud. non habet iustitiā, quia dissoluit obedientiā, vt
est dictum, nec habet iuris possibilitatem. 12. q. 2. faciat,
nec necessitatem, cum aliter sm regulam possit prouideri
monachis, non conuenit naturæ negotij, imo est contra
illam. facit de cond. app. c. fin. & c. cum ad mon. in fi. Nec
est pro cōi vtilitate, sed pro priuata singulorū monacho-
rum, & sic in hoc statuto deficiunt omnia illa, quæ cōcur
rere debent in lege condenda. 4. dist. erat aūt, ad idem. s.
di. consuetudo. vbi dr, quod lex debet esse talis, quod religioni cō
gruat, disciplinæ conueniat, & saluti proficiat, sed per su-
periora patet contrarium in hoc statuto. ergo staturū non
valet, & iurm de ipso seruando non obligat, maxime quia
non valet iurm, quod frangit professionis fidem. de iure-
iu. sicut. c. Quarto, cum regula monachorum sit per sedē
ap. approbata, & confirmata, de reli. do. c. fi. & sit lex pri-
uata quoad eos, sed de regula ex certa scientia confirma-
ta per papam, vel ipsius priuilegijs, non licet alicui iudi-
care, vel illā mutare. de constit. vti. vel inuti. c. 1. & 2. de iud.
cū venissent. §. de ma. & obe. cum inferior. & cle. de cle. ne
romani. sed regula dicit, vestimenta non pecuniā mona-
chis dari. ergo abbas & conuentus contra regulā statuere
nō potuerunt, concludentes abbatem reuocare posse sta-
tutū, quod sine salutis interitu seruari non potest, vt pro-
batū est. & sic iurm non obligat, per hanc regulā, & regu-
lā, in malis. e. tit. cum concor. ¶ In contrarium pro mona
chis allegatur statutum licitum ex parte causæ efficientis,
secūdo mater. tertio impulsiuæ & finalis, quia de formali
non dubitatur, concludens idem, et si esset ilicitū. De pri
7 mo abbas & monachi † cum faciant licitum collegium,
statuta in proprio etiam monasterio facere possunt. facit
. 1. di. ius ciuile. 11. di. catholica. de con. di. 3. c. 1. de consti.
cum accessissent. & c. ex literis. de cle. non resi. cum dile-
ctus. & c. ad audientiam. Ergo est licitum ex facientibus.
De secundo, pecunia datur pro vestibus, & in eas est con-
uertenda. licitum ergo censetur. eo. iur. vt lit. pen. ecclesia.
12. q. 1. §. de rebus. s. eo. is, qui in ius. sed monacho debe-
tur vestitus & victus, quibus debere esse contentus. 12. q. 1.
clericus. 16. q. 1. si cupis. ergo licitè recepit, quod datū est
pro vestib. Inducitur ad idem, qui cle. vel vo. insinuante.
& quod ibi no. 17. q. 1. de viduis. 1. per quæ patet, quod mona
chus in domo quondam sua cum bonis omnibus quondā
suis remanere potest, & illa administrare & in suos vsus
conuertere de abbatis licentia, fortius ergo abbas cum ca
pi. poterit facere monachum administratorem certę pecu
niæ in certū vsum necessariū cōuertēdę, per arg. a minori.
de quo de ele. cū in cunctis. & de toto ad partem. de off. de
leg. pastoralis. nam & qui totā causam non delegat, certū
articulū delegare pōt. de app. cū causam. de re iudic. cum
Bertholdus. de offi. deleg. super qōnum. ad idem proba
8 tur, quod monachus † de licentia abbatis potest aliquid pos
sidere, licet non vt propriū. facit 12. q. 1. non dicatis. & ibi
no. nā textus ibi dicit, quod nil possidere pōt sine abba. licen-
tia. ergo de abbatis licentia pōt. de his, quæ fi. a præla. cū
apostolica. in fi. vnde talib. spoliatus restitutionē petit. de
9 rescrip. cum dilecta. de accu. olim. Itē constat, quod † possunt
habere peculiū pro administratione sibi iniuncta, de statu
mo. c. 2. si ergo cuilibet monacho datur administratio il-
lius summæ, licite illam tenet. ergo statuti materia nō est
iniqua, nec pp id dr habere proprium, cum id in mona-
cho sit propriū, quod celatur abbati, sed hoc non tale est.
ergo concluditur vt. s. De tertio. s. impulsiua causa vel fi-
nali, no. quod in themate dr, propter vitandam murmuratio
10 nē, & scandalum † hoc statutum, quæ maximè *in religio-
sis* vitanda sunt, quos decet esse quietos. 16. qu. 1. *qui verè*.
18. q. 2. quam sit. de sindico. c. vno. valuit ergo constitutio
respectu causæ prædictæ, cum pro vitando scandalo pos-
sit fieri & omitti, quod alias non liceret. de no. oper. nun.
ca. 1. fortius ergo præseruandum est factū iam, quia tur-
pius &c. de iureiu. quemadmodum. fortiter facit de præb.
nisi essent, vbi pro bono pacis absolute dari permittitur
monacho annua pecunia. fortius ergo dari potest ad cer-
tum vsum necessarium, vt in terminis quæstionis. sic & p-
pter scandalum non recipitur in monasteriū, alias recipiē
dus. de regul. c. fi. bonum ergo fuit statutum murmuratio-
nem & scandalum tollens, quæ sæpius in mon. obueniūt
ex vestium distributione, quandoque etiam non discre-
ta. & quæ pro quiete religiosæ conuersationis ordinata sunt,
turbari vel violari non debent. 25. q. 2. cum pie. & q. 2. quę
ad perpetuam. cum igitur probatum sit ex causis efficiē-
ti, materiali & fi. statutum licitum, bene sequitur, cum sit
editum ab abbate & conuentu, per solum abbatem non
poterit reuocari. sup. eo. tit. omnis res. cum concor. Coa-
diuuant regulæ. s. eo. quod semel. & c. mutare. Item cōclu
11 ditur idem, † per locum a diuisione. Nam aut dicis statu
tū licitū, aut illicitū. Si licitū, solus abbas nō reuocat, vt p
xime dixi. Si illicitum, obstat sibi factum proprium. cōtra
quod venire non potest, de cle. coniu. diuer. & ibi concor.
Hinc est, quod iudex, qui tulit iniquam sententiam, illam nō
reuocat. ff. de re iudica. iudex. & l. Paulus. statutum autem
habet vim sententiæ. de sent. exc. a nobis. si hoc in statuto
non iurato, fortius in iurato per eum, cum possit iuramen
tum obseruari sine interitu salutis, de iureiur. si vero. & c.
cum contingat. de pac. quamuis. imò & si dubium est, su
teneat, non debet abbas contrauenire authoritate pro-
pria. de ele. venerabilem. plus dico, quòd & si constaret
iuramentum illicitum ex parte recipientis, ex quo nō est
illicitum ex parte iurantis, seruandum est. hoc patet in in
tamento de soluendis vsuris. de iur. iu. debitores. Cum er-
go illa datio sit licita ex parte abbatis. 11. quæst. 1. non di
catis de sta. mo. c. 2. qui potest dare pecuniam monacho,
sicut dūs seruo, & pater filio. ff. de pecul. deposui. §. pecu-
lium. ff. de leg. 3. si chorus. §. 1. dato, quod ipsius receptio quo
ad monachos esset illicita, propter iuramentum tamen
dare tenetur. Patet ergo conclusio huius partis, quod abbas
statutum tollere, vel pecuniam denegare non pōt. ¶ Sol-
12 uebat, quod nisi † certa causa subsit, per quam statutum tra-
hatur ad noxam, abbas ex propria tamen voluntate non
debet denegare pecuniam, sed debet seruare iurm, cum
possit seruari sine interitu salutis æternæ, per. ca. debito-
res. & c. si vero. de iureiur. veruntamen si ipse denegans,
monachi aduersus eū ad hoc petitionē vel actionem non
habent, imò volūtati suæ obedire tenentur, hoc dixit po.
33. q. 5. manifestum, & sic loquendo sint soluta cōtraria.
& vide quod dixi de sta. mo. cū ad mon. in fi. glo. dicebat.

SVM-

SVMMARIVM.

1 *Iniuriam qui impedire potuit, & non fecit, an teneatur.*
2 *Testis falso deponentis, & vltro se ingerentis dictum, an probet, & nu. 7.8.10.11.*
3 *Testimonij substantia.*
4 *Testem falsum iura punientia quomodo accipiantur. Et an mentiens incidat in falsum.*
5 *Res eadem diuersos effectus operari non potest.*
6 *Legatum perdit, qui testamentum accusat de falso, testificatur, vel iudicat. Et quid in liberto.*
9 *Ex accusatoribus pluribus quis potius præferendus.*
12 *Testamento communi, item & militari se oscribens, an teneatur de falso. nu. 18. Et qualiter puniatur. nu. 19.*
13 *Iuramentum an sit de falsi substantia, & nu. 15.*
14 *Codicis compilatio varia. Et quãdo, & vnde primum edita Lex Corn. de fals.*
16 *Periurium, & falsum testimonium, an sint diuersa.*
17 *Sepulturæ electio an valeat. Item, an pactum futuræ successionis.*
20 *Testis fallax quod differat a lingua fallaci.*

REGVLA XIX.

Non est sine. Dicit Io. mon. ratione facti vel modi. Ad primum allegat de homici. cõtinebatur.
1 Ad † secundum eodem tit. ad audientiam. ff. ad l. aquil.
sed & si. §. si. cum l. sequenti se immiscet, tractat hic Dy. an
teneatur, qui impedire potuit iniuriam fieri, & non impe
diuit. & dicit hoc planum de iur. canonico. sup. eod. libr.
de sent. excomm. dilecto. & facit ad hoc ff. de noxa. l. 2. in
prin. & ff. de re mil. omne delictum. §. qui propositum. vt
dicit, contrarium not. ff. eo. tit. l. culpa. tamen vt dicit tex
tus illius leg. facit pro cõtrario. Idem facit. ff. ad Sillania.
l. 1. §. eo autem. pro glo. facit eadem. l. §. sed in eo. de hoc
s. de sen. exc. quãtæ. ¶ Prima gl. dicit, vnde sumpta. & po
nit exẽpla in prin. & in fi. ex quibus infert hunc de casu te
neri. in medio obijcit & soluit. In 2. glo. ibi [culpa est] se
miscere rei ad se nõ pertinenti. ibi [seruus] interest & ho
minis hominem beneficio iuuari. In 1. gl. ibi [officiũ] C.
de neg. gest. officio. ubi de hoc, & eo. tit. l. 1. ff. de inoff. test.
l. 2. & ibi [iudice] & assessore. ff. quod quisq; l. 2. & ibi no.

QVAESTIO.

Hæc regula facit ad quæstionem de clerico, qui patro-
cinatur in causa sanguinis coram iudice seculari, quod fit
irregularis morte secuta, quam plene scripsi post Host. de
post. c. 1. super. 1. glo. Item facit ad quæstionem, quam di-
sputaui de teste, qui non iuratus se immiscuit ferendo te-
stimonio, & falsum dixit, quam sic proponebam. Aquile-
ius vocatus ad testimonium obliuione vel alia de causa
non iurauit, & falsum deposuit, quæritur, an teneatur pœ
2 na falsi testis? ¶ † Primo de qualitate pœnæ remittit. ad
negatiuam allegat 6. rationes. & totidem in contrarium.
Vltimo soluit, duos inducens, qui solutioni concordant,
& contraria soluit. Qualis ergo sit quæstio, de qua quæri-
tur, videat studiosus. 50. di. si episcopus. 2. q. 3. in sũma. 5.
q. vlt. presbyteri. 2. q. 6. quicunque. 22. q. 5. si quis conui-
ctus. 23. q. 5. rex debet. 33. quæst. 5. hæc imago. de cri. fal.
c. 1. ff. ad l. cor. de fal. l. 1. §. vlt. de testi. qui falso. C. eo. l. nul
lum. C. de epi. & cleri. authen. presbyteri. & in corpore. de
sanc. epis. vnde sumpta est. §. reuerẽtissimus. coll. 9. Quod
3 non teneatur, sic probo, iuramentum † est de substantia
formali ipsius testimonij, vt patet 4. q. 4. iureiurandi, quæ
est l. C. de testib. 2. q. 4. nullam. ibi, prius ad sacra Christi
euangelia. 3. quæst. 9. hortamur, ibi tactis sacrosanctis e-
uangelijs præstito legaliter sacramẽto. s. de testi. c. nuper.
C. de testib. l. testium. ibi, hi qui cum sacramenti religio-
ne deposuerunt. l. si quando. ibi, sicut. n. pro toto litis certa
mine iureiur. &c. sed vbi deest substantia, forma definit es
se rei, siue deficiat, quod nunquam fuerit, siue quia fuit, & de
fijt. primum patet. 1. quæst. 1. detrahe. s. de bap. c. penul. de
spon. tua. in fi. de sum. tri. ca. vno. in cle. ff. ad l. fal. si is, qui
quadringenta. §. quadam. ibi, neque balneum. neq; thea-
trum, neque studium, fecisse intelligitur, qui non dedit
propriam formam, quæ ex consumatione contingit. Secũ
dum patet. 17. q. 7. & hic diximus. de no. oper. nun. cap. 2.
ff. de verb. sign. in literis. §. 1. & l. seq. ad exhiben. Iulia. scri
bit, si quis hominem §. sed si quis. de auro & arg. l. Seia. di
cam ergo cum l. quod deficiente rei essentia vel origine, ab-
surdum est imaginem derelinqui. C. de lat. lib. toll. l. vna.
2. respon. in fin. Cum ergo hic essentialis forma deficiat,
vt prius dixi, cuius defectus quandoque plus afficit, quã
defectus materiæ, vt patet ex notatis. 12. q. 2. in sum. & c.
sine exceptione. s. de constitu. quæ in ecclesiarum, glos. fi-
na. dicam, nec testimonium, nec testimonij imaginẽ hãc
fuisse, & sicut iurans tantum, de falso teneri non posset. sic
nec deponens tantum, cum ex iuramento & dicto resul-
tet testimonium. si. de eo, qui dux. in ma. c. si. deficiente igi
tur primo, habeatur pro non facto & incidatur. facit
quod no. de testi. cum causam, in fi. vlt. gl. Secundo sic pro
4 bo. iura quæ puniunt † falsum testem, intelliguntur de
periuro. Exod. 23. in princi. Ne iniungas manum tuam, vt
pro impio dicas falsum testimonium. falsum est ergo in il
lo, qui manum libro iunxit, vel iurauit ad idem. 23. q. 5. si
quis conuictus. in fi. s. de testib. cum tu. & bene de procu.
in nostra. ibi, iuramenti religione contempta falsum testi
monium dixerunt. ff. ad l. cor. de fal. quid sit falsum. vbi pa
tet, quod mentiri non incidit in falsum. Inde Salomon pro.
6. ponens 7. odibilia, ponit linguam mendacem, & testem
fallacem, vt diuersa. cui bene concor. de præsumptioni. li-
teras. supra de accusatio. ca. inquisitionis. §. 2. in fine. vbi
mendax admittitur ad testimonium. quod non procedit
in falso teste, etiam emendato. de testib. testimonium. Cõ
stat autem impossibile illum deierare, qui non iurat. 22.
q. 5. ille, de iureiurando, & si Christus. sicut mori non po-
test, qui non vixit. 32. q. 2. quod non. & de similib. ibi vi-
de no. & de despon. impuber. ad dissoluendum. de eccl.
ædi. ad audientiam. Iste igitur cum non iurauerit, licet mẽ
dax dici possit, non tamen falsus testis, & sic cum de pœ-
na tractemus, quæ restringenda est, eod. tit. in pœnis, cum
concor. illa pœna non tenebitur. Tertio sic probo. Eadem
5 res non potest † operari diuersos effectus. 11. q. 3. cognoui
mus. de decimis, cum in tua, de priuil. quia circa. ff. de v-
suc. eum, qui ædes. in fine. multominus ergo operabitur
contrarios. 23. q. 7. quod autem, de appellationib. solici-
tudinem. in fine. s. de furtis. l. 1. cum concor. sed constat, quod
non habetur pro teste quo ad finem rei gestæ. per iura in
prin. alleg. ergo nec quo ad pœnam falsi, ne in contradi-
ctorium incidamus, vt sit testis & non testis, vel partim te
stis, & partim non, sicut nõ potest quis esse sanctus & pec
cator. 1. quæst. 1. sicut Christus. dignus & indignus. 74. di
stin. c. 2. legitimus & illegitimus. de clan. despon. cap. fin.
vbi not. liber & seruus. ff. de libe. causa duobus. sicut dixit
lex, quod ridiculum est eandem fœminam vt nuptam, & non
nuptam admitti. ff. de condi. & demon. filiæ. si ergo careat
nomine testis, careat & effectu. & sicut circa fidem, sic cir-
ca pœnam. 25. quæst. 2. §. fin. de verbo. significatione. ab-
6 bate. in fine. C. de fer. a nullo. Quarto sic, iudicis, † accusa
toris, & testis actus æquantur in iure, probatur optime.
24. quæstio. 1. §. his authoritatibus. de testib. cap. fina. de
accusa. super his. de hæretic. excommunicamus. §. creden
tes. & probatur bene ff. de his, qui. vt indign. l. post lega-
tum. in princ. & §. sequ. vbi, qui accusat testamentum de
falso, testificatur, vel iudicat, legati vim perdit. Item in li-
berto. qui patronum lædit accusatione, vel testimonio.
12. quæstione secunda. episcopus, qui mancipium. de ser-
uis non ord. de famul. ff. de bon. liber. qui cum maior. §.
primo. sed actus iudic. non effectiuè statuentis sibi non
obest. de pœn. di. 1. hoc autem. de verbor. significa. in his,
ibi, cum effectu. ff. quod quisque iur. l. 1. in fi. Quid enim
7 obfuit † &c. ff. de iniur. item apud. §. si curauerit. cũ con-
cord. Item actus accusatoris de facto tantum accusantis
non afficit. Quod patet in muliere & minore. qui de

minus.23.q.2.& q̄ iste sit verus intellectus, collige ex no. per Inn.& Host.de iur.iur. sicut.i.deficiente principe adiri potest papa.de for.com.licet ex suspecto.& diœcesanus etiam ex negligentia sæcularis.eo.tit.ex tenore. Ad p̄missa facit quod no.Host.in sum.de treu.& pace.§.quod sit iustum bellum.concluditur ergo, commune Bon.non habuisse iustum bellum, quod ad spolia lucranda oportet ex edicto superioris geri.23.q.1.quid culpatur.ibi, legitimo imperio iubente.1.q.2.c.1. Vltimo videtur quæstio non dubia, cum expresse & cū pęnæ adiectione prohibitæ sint repræsaliæ a lege. In Auth.vt non fi.pign.§.1.colla.5.vnde sumpta est auth. omnino.C.ne vxor pro ma.& sup.eo.li.de iniur.& dam.da.c.1.¶ Soluendo recitat Guido opi. Arch.in pro.decre.1.de iniu.quod pignorationes, per quas innocens puniatur pro nocente, dari non possunt, p supra proxime allega. putat tamen, quod contra dn̄m & ciuitatem negligentem dari possunt, præmissa monitione, & præcedente sn̄ia iudicis ipsius, & spoliati super negligētia & defectu iudi.ipsius spoliantis.& sic intelligit c.dominus.& hoc habuit a Gui.Speculatore, qui sic notauit in præ.c.1.de iniur.sed ipse Guid.non putat, quod iudex spolians pignorationes possit concedere contra illos, qui suæ iurisdictionis non sunt, cum non sit iudex ipsorum, imo nec spoliatoris, nec iudicis negligentis, vt dixi sup.parte 2.in tertia ratione.& hoc verum, vbi spoliatus nullum omnino superiorem inuenire potest, coram quo iudicem spoliantis conueniat.de raro poterit euenire, cum in tali defectu secularis iudicis ecclesiasticus iudex possit adiri, vt s. dixi.vbi omnino nullum inueniret iudicem, locus sit opinioni Archidiaconi.c.ergo dominus, quod dicit, gentem vel ciuitatem plectendam, intelligatur authoritate sui iudic. vt intellexit Ioan.Fab.& tunc si rebellis fuerit suo iudici, bellum & represalias indicere poterit contra illos, sed alius hoc non poterit, nisi in defectum, vt supra.& sic intelligit no.per In.in c.dilectis.de appel. Est sciendū, quod

8 † Iac.de Beluiso hanc quæstionem, quā posuit Pe.in Ant. vt non pig.si.tenuit, quod vbi pro iustitia potest ad superiorem haberi recursus, non est locus represalijs. In Auth.vt di.iudi.§.1.& 2.& §.si tamen contigerit.& in Auth. de quæsto.§.si vero.alias concedi possunt.& reipublicæ p̄pter iniuriam vel iniustitiam sibi factam, & propter eandem causam & priuatæ personæ, allegat c.dominus.nam si, vt dicitur, licet eo casu pugnare insidijs. fortius ergo p. viam represaliarum concederetur, tn̄ solum contra delinquentes, s.contra magistratus, officiales, & consiliarios iustitiā denegantes, allegat ī.eo.lib.de sen.excom.Romana.in fi.ff.quod quisque iur.l.1.ff.de dol.l.sed si ex dolo.§.1. vbi de hoc.Item contra vniuersitatem iustitiam denegantem.ff.quod metus causa.metum.§.animaduertendū.& quod cuiusque vniuer.sicut,§.1.& ff.eo.ti.aliud.§.refert.& contra dn̄m.& eius subditos sibi auxilium præbentes ad iniustitiam.s.eo.li.de sen.excom.si sn̄ia.§.1.C.de hæreti.auth.si vero dn̄s.& contra principalem debitorem, & eum, qui res detinet.ff.de his, quæ in frau.cre.ait prætor.§.si debitorem.cum concor.& vbi decu.vel coar.con.l.1. de decur.l.gn̄aliter.lib.10.& his casibus nō solum in res, vt in §.si.debitorē.sed & in personas concedi possunt.Cū n.iustitiā denegantes habeantur pro cōdemnatis, quod patet, quia pōt eis indici bellum, & ipsorum res apprehendi, vt præ.c.dn̄s.& ff.de rei ven.qui restituere.ne vis fiat ei.l.si quis missus.in prin.C.de epi.& clericis.l.raptores.& condemnatus capi, & in carcerem detrudi posse.C.qui bon.ce.poss.l.1.& idem in debitore, qui patrimoniū dispergit, vt creditor ad sibi debitum peruenire non possit.ff.de his, quæ in frau.credi.l.fin.§.vlt.ergo hoc casu et personæ capi poterunt, dixit autem nullo modo represalias posse concedi contra personas singulares, quę non deliquerūt, cum pro delicto vniuersitatis vel domini non teneantur singulares personæ, allegant decre.Romana, & ibi sequētia, quæ post ipsum superius allegaui.& no.per Innoc.de sen.excō.graue.de rest.spo.olim.de iureiu.sicut.de for.cōpe.postulasti.de appel.dilectis.subdit aūt, quod licet represaliæ priuatæ personæ certis casibus concedi possint vt est dictum, non tn̄ illi concedendum est, quod personas detinere, vel in vinculis ponere possit, & de rebus sibi satisfacere, sed vt personas & res iudici præsentaret, vt in publico carcere custodiantur, & vt sibi de rebus authoritate iudi.satisfaciant, quia non est singulis concedendū, quod magistratibus competit.ff.eo.tit.non est singulis. & hoc propter vitandos tumultus, vt ibi.& ne fiant exactiones illicitæ.ff.de officio præsidis.illicitas.in prin.& §.1.& §.ne potentiores.cum sequentibus.& ne detur occasio iniuriarum, vnde iura nascuntur.supra de accusat.qualiter.& C. vnde vi.meminerint.& hoc casu possunt intelligi glos. C. com.epis.l.iudex.ff.de acquir.possess.iuste.& facies.obes.& auth.imo.C.de actio.& oblig.& ipsa auth.vt non si.pign.in princ.& §.1.

SVMMARIVM.

1 *Pactum nudum, non parit actionem, nec obligationem. Et qualiter agatur ante moram.*

2 *Quæstio facti.*

3 *Fructus transeunt cum onere suo.*

4 *Prælatus an æquiparetur vsufructuario.*

5 *Plus petit, qui alio tempore petit.*

6 *Decimæ reales possessorem sequuntur. Et an illæ respiciant successorem.*

7 *Pro rata quibus casibus quis teneatur.*

REGVLA LX.

1 # Non est in mora.

Ioan.Mona.dicit ponendum † casum per.l.ff.de compen.cū alter.& l.se.ff.de iud.non videtur.ff.de re iud.cōtumacia.§.vlti.ff.de vsur.cum quidam.§.si pupillo.¶ Prima gl.exempla ponit, dicit, vnde sumpta.secundo reddit rationem, & ponderat, quod dicit.¶ In 1.glo.ibi [nulla intelligitur] sequitur mora, vbi nulla est petitio.& ibi [nihil interesse] sequitur, ipso iure quis actionē non hēat, an per exceptionem infirmetur.¶ In 1.gl.ibi [non est in mora] ita quod, prout dicit Dy.ab oībus effectibus moræ quos post eum scripsi in regula, mora.super 1.gl.exēptus erit, & indēnis.& ibi [naturali tantum] vt per nudum pactū, quod sm leges actionē vel obligationē non parit.ff.de pac.iuregē.§.si igitur.Quod verum regulariter, sed casualiter fallit, vt ibi no.sed sequendo ius ciuile opponit Dy.ad regulā de l.si pacto.C.de pact.vbi promisi pęnā per stipu.si non facerē.& tn̄ ibi agitur ex stipulatu, nec præcedit mora, ipse dicit quod ibi non agitur ad id quod debetur ex pacto nudo.sed ad id, quod debetur ex stipulatu, cuius occasione forte sequeretur, quod dentur pacto, & est speciale, quod agitur ex stipulatu pœnali ante moram, ne contractus omnino sit inutilis, fatetur, quod hoc non procedit de iur.can.de pac.c.1.& in fi.idem Dy.ad hoc.ff.eod.l.nihil.& ff.de exc.l.a.de replicatione plene scripsi s̄ de exc.a nobis.

QVAESTIO.

Hæc regula inducitur ad qōnem facti disputatam per dn̄m Ioan.de monte Mur.quæ talis fuit.Imposita fuit per

a papam Calen.Iunij decima † triennalis soluenda per p̄latos & clericos ecclesiarū de annuis ipsarum prouentibus de mense Martij singulis annis sub certis pœnis, & datis collectoribus, vt est moris, & tunc domi.Ioan.præerat ecclesiæ Paduanæ, & illius anni prouentus percepit, qui demum translatus fuit ad ecclesiā Bon.Cst.Ianua.& do.O.tunc fuit prælatus ecclesiæ Paduæ, & vterque suam ecclesiam statim possidet, neuter ipsorum de mense Martij primi sequentis decimam soluit, quærebatur, quis ipsorum incideret in pęnam, & quis ex illis soluere tenebatur. Pro vtroque inducuntur quatuor rationes. Secundo ponitur quædam opinio, solutio, & ad contraria responsio. Pro vtroque inducebatur hæc regula. Primo, quod ipse Do.O.

3 non fuisset morosus, cum defensionem legitimam † haberet.

ret. s. quia illa decima debebatur a fructib. & s n quanti-
tem ipsorũ in illis partib, vbi non est taxatio, sed dñs Io.
fuerat collector fructuum, & sciebat quantitatẽ ipsorum.
ipse igitur soluere debebat decimam, cũ ad illã teneatur
perceptor fructuũ. de decimis. tua nobis. & c. a nobis. cum
fructus ipsi transeant cum onere suo. eo. tit. pastoralis. & c.
cũ non sit. cum concor. & huic conuenit regula hoc eo. ti.
qui sentit. & lex dicit illum non ferendum, qui lucrũ com
plectitur, & non vult onus subire. C. de cad. tol. l. vna. §. ꝓ
secundo. in fi. Secundo, si perceptio fructuum est causa so
lutionis, vt ponit thema, & dictum est s̃ cessante causa ces
sare dẽt exactio ab ipso Do. O. & fieri debet ab illo, in quo
causa perdurat, de app. c. cum cessante. cum concor. Ter-
4 tio, cũ † prælati æquiparentur vsufructuarijs, vt not. s̃ de
pecu. cleri. c. vlt. & s̃. eo. lib. de offi. ord. præsenti. & vsufru
ctuarius tenetur ad onera & tributa. ff. de vsufruct. hacte-
nus. & l. si pendentes. ergo Bon. qui de facto & de iur. vsu
fructuarius fuit, illorum fructuum decimam soluat. Quar
to, ipse Bonon. maiori parte anni possedit & administra-
uit ecclesiã Paduanam. & sic toto anno administrasse vr. s̃
eo. lib. de rest. spol. frequens. ff. de excu. tut. propter lit. at.
C. vbi sena. vel cla. l. senator. ff. ad municip. l. assumptio. ip
se ergo illius primi anni ex tribus decimam soluat. ¶ Et
5 contra † do. Io. allegat pro se, ꝙ non morosus, nec teneba
tur ad decimam. cũ de mense Martij non esset eṗs Padua
nus, prælans aũt imposita erat solutio, vt in themate. D.
O. igitur, q prælatus erat, soluere tenebatur, tpe vero suæ
administrationis ipse domi. Ioan. soluere non tenebatur,
cum dies solutionis non venisset, imò petitum fuisset plus
tpe, si dum administrabat, petitũ fuisset. de plus peti. capi
tulo vno. ff. de cond. indebi. l. in diem. D. O. igitur, q fuit
successor & hæres illius, conueniatur, & soluat. de solut. c.
1. ff. de diuer. & temp. præs. l. cũ hæres. & facit de immun.
ecc. aduersus. ¶ Secundo do. Io. quoad Paduanã ecclesiã
per translationẽ censetur mortuus, quinta quæst. 1. § ecce
in quibus debitum, ergo quod necessario pro ecclesia est
soluendum, soluat successor, sicut si mortuo successisset, vt
in præ. decre. 1. de sol. & de for. compe. dilecti. Tertio, tales
6 † decimæ reales sunt, non personales. vnde rem sequũtur,
& possessor ad illas tenetur. ff. de public. & vec. l. Impera-
tores. de mu. & ho. l. vlt. Quarto constat, ꝙ decima illa nõ
fuerit Imposita d. Io. episcopo Padua. sed dignitati & ec-
clesiæ sine nõis expressione, & sic respicit successorem. de
offi. dele. qm abbas ¶ Sol. vt dicit, quibusdam videbatur,
ꝙ deberet fieri pro rata tpis diuisio inter eos, arg. de loca.
propter sterilitatem. de testa. relatum. 2. in fin. ff. so. matri.
l. de diuisione. & l. diuor. s̃. de decimis, a nobis. & c. tua no
bis. & quod no. eo. tit. apostolicæ. & 16. q. 1. si quis laicus.
bene facit s̃. c. tit. de sepul. cum quis. 2. respon. ipse autem
soluit, & ꝙ D. O. episcopo Paduano incumbat onus soluẽ
dæ decimæ. & sic non soluendo incidit in processus, alle-
gatur c. si quis iam translatus. 21. q. 2. præ. decr. 1. de solu.
& de reli. do. constitutus. rationem reddit, ꝙ debitum est
reale. dicit autem, ꝙ iura contraria loquuntur in censibus
personalibus, vel in diuersis possessoribus, qui faciãt fru-
ctus suos, epi autem non faciunt fructus suos, qui nõ sunt
dñi, sed procuratores. de dona. c. 2. & vsuarijs, non vsufru
ctuarijs comparantur in morte. i. cum dimitiũt ecclesias,
vt no. in præd. decr. præsenti. Fatetur tamen, quod si ipse
domi. Ioan. exportasset fructus, vel male eos consumpsis-
set, conueniri posset per suum successorem, decimam an-
tem non habet soluere pro ecclesia Paduana, satis enim
est sibi, ꝙ illam habet soluere pro ecclesia Bonon. Ad con
7 traria etiam respondetur, ꝙ † procedunt, quando quis fa
cit fructus suos & suo nomine ex illis tenetur ad decimã,
& quando vnus non succedit in locum alterius, nec cense
tur eadem persona primus & secundus, sicut est videre in
marito & vxore, domino & colono, proprietario & vsufru
ctuario, & pluribus socijs, quibus casibus quis tenetur ꝓ
rata, vt in iuribus alleg. in principio solutionis.

SVMMARIVM.

1 *Impossibilia sunt, quæ sunt contra bonos mores.*
2 *Abbas & conuentus statutum ediderunt iuramento firmatum,*
vt singulis monachis darentur annuatim decem pro vestitu, an
abbas suapte sponte & voluntate possit id tollere, pecuniam hi-
sce monachis denegans. & nu. 4. 6. 7. & 11.
3 *Monachis an liceat habere quid proprium, aut possidere, & n. 8.*
5 *Abbatis potestas in monasterium, & eiusdem munus.*
9 *Monachi an possint habere peculium pro administratione sibi in-*
iuncta.
10 *Scandali euitandi causa multa conceduntur.*

REGVLA LVIII.

Non est obligatorium. [Bonos mo
res] Loqui
tur ergo re-
1 gula in prohibitis propter sui † turpitudinem, in probibi
tis vero fauore personæ, iure illius, cuius fauorem respi-
cit, facit valere, quod non valebat, sm Dy. vt in auth. sa-
cra, C. si aduersus ven. s̃ e. lib. de pac. c. 2. de iureiu. c. 2. cũ
concor. ¶ Prima gl. dicit, vnde sumpta, & ponit exempla.
Secundo dicit fallere regulam decr. si vero. Tertio, illius
regulæ dat concord. & assignat duplicem rationem. In
prima gl. ibi [exceptio] sequitur, eo quod Celsus putat
non valere conuenerint, ne dolus præstetur, hoc enim bo
næ fidei iudicio contrarium est, & ita vtimur. In prima
gl. ibi [sup. cod. in mal.] facit etiam s̃ eo. lib. de elect. vbi
periculum. § qui autem. & c. quia sæpe. de re. eccle. nõ ali.
ca. x. § contractus & ibi [nemo potest] vt ibi dixi, hoc est
impossibile moris vel iuris. & vt hic dicit Dyn. quæ cõtra
bonos mores sunt, impossibilia sunt de iure. ff. de condit.
insti. filius. & l. conditiones. & l. quidam. ergo &c.

QVAESTIO.

Hæc regula inducebatur ad qõnem fratris Vberti, quã
2 sic proponebat. Abbas † cũ cõuentu, causa vitandæ mur
murationis & scandali fecerunt statutum iurõ firmatum,
vt singulis monachis darentur 10. annuatim pro vestimẽ
tis, q̃ritur, vtrum abbas propria voluntate possit istud tol
lere ipsis monachis, pecuniam denegando. & qa qõ fuit
prima, quam disputauit, satis fuit in illa prolixus, ad cu-
ius decurtationem intendo, & allegando primo pro abba
te, discuriendum dicebat, an statutum fuerit licitũ. Et ꝙ
sit illicitũ, inducebat quatuor, statũ monachorum tãgen
tia. Secundo, subiectionẽ ipsorum ad abbatem. Tertio, ab
batis officiũ. Quarto, qa contra regulã quid agit. Sol. ĩ. pa
3 tebit in fine. Circa primum † constat, ꝙ status monachi
non permittit eum proprium hr̃e, vel aliquid possidere.
12. q. 1. nolo. & c. non dicatis. 18. q. 1. c. vno. de stat. mo. ca.
2. & c. cũ ad mona. ergo statutum illicitũ, quod facit eum
proprietariũ. Nec. n. est vna via prohibitũ per aliam con-
cedendum, vt hic eo. tit. cũ quid vna. de procur. tuæ. Item
cum speciale sit, ꝙ monachus potest hr̃e peculiũ pro in-
iuncta sibi administratione. de sta. mon. c. 2. & tamen cer-
tum est, ꝙ ille licet administrator non habet illud vt pro-
prium, etiam si abbas esset, vel eṗs. 54. dist. abbati. de test.
c. 1. 18. q. 1. c. 2. no. de priui. cum olim. propter quod cõclu
ditur, illi administratori concedi detentationem tm̃, ex
quo sequitur, ꝙ non administratori etiam detentatio per
abbatẽ concedi non potest, facit de priuile. sanè. ergo nec
se ad id ꝑ statutũ obligare fraudando legẽ. de hoc, de pri
4 uile. quanto. ¶ Circa secundum constat, ꝙ † monachi ab
bati in oĩb. obedire tenentur. de sta. mo. cum ad mona.
§. abbas. 18. q. 2. abbates. 58. dist. ca. 1. & 2. & sicut obediẽ-
tia in exhibendo inest monacho, sic in recipiendo inest
abbati, & huic abbas renuntiare non potest, quia mona-
chum manentem suum monachum non potest absoluere
ad obedientia. de renun. c. pe. Sed istud statutum quodam
modo absoluit, si ab inuito abbate, quẽ vice Dei hñt sup
caput suum. s̃. e. li. de elec. si religiosus. pñt illa 10. petere
& ipse teneatur dare, ergo illicitũ. Item, si conceditur hic
pro vestibus fieri posse, ergo pari rõne pro victu vt tantũ,

SVMMARIVM.

1 *Iniuriam qui impedire potuit, & non fecit, an teneatur.*
2 *Testis falso deponentis, & vltro se ingerentis dictum, an probet, & nu. 7. 8. 10. 11.*
3 *Testimonij substantia.*
4 *Testem falsum iura punientia quomodo accipiantur. Et an mentiens incidat in falsum.*
5 *Res eadem diuersos effectus operari non potest,*
6 *Legatum perdit, qui testamentum accusat de falso, testificatur, vel iudicat. Et quid in liberto.*
9 *Ex accusatoribus pluribus quis potius præferendus.*
12 *Testamento communi, item & militari se ascribens, an teneatur de falso. nu. 18. Et qualiter puniatur. nu. 19.*
13 *Iuramentum an sit de falsi substantia, & nu. 15.*
14 *Codicis compilatio varia. Et quãdo, & vnde primum edita Lex Corn. de fals.*
16 *Periurium, & falsum testimonium, an sint diuersa.*
17 *Sepulturæ electio an valeat. Item, an pactum futuræ successionis.*
20 *Testis fallax quod differat a lingua fallaci.*

REGVLA XIX.

Non est sine. Dicit Io. mon. ratione facti vel modi. Ad primum allegat de homici. cõtinebatur.
1 Ad † secundum eodem tit. ad audientiam. ff. ad l. aquil.
sed & si. §. si. cum l. sequenti se immiscet, tractat hic Dy. an
teneatur, qui impedire potuit iniuriam fieri, & non impe
diuit. & dicit hoc planum de iur. canonico. sup. eod. libr.
de sent. excomm. dilecto. & facit ad hoc ff. de noxa. l. 2. in
prin. & ff. de re mil. omne delictum. §. qui propositum. vt
dicit, contrarium not. ff. eo. tit. l. culpa. tamen vt dicit tex
tus illius leg. facit pro cõtrario. Idem facit. ff. ad Sillania.
l. 1. §. eo autem. pro glo. facit eadem. l. §. sed in eo. de hoc
s. de sen. exc. quãtæ. ¶ Prima gl. dicit, vnde sumpta. & po
nit exẽpla in prin. & in fi. ex quibus infert hunc de caso te
neri. in medio obijcit & soluit. In 2. glo. ibi [culpa est] se
miscere rei ad se nõ pertinenti. ibi [seruus] interest & ho
minis hominem beneficio iuuari. Io 1. gl. ibi [officiũ] C.
de neg. gest. officio. ubi de hoc, & eo. tit. l. 1. ff. de inoff. test.
l. 2. & ibi [iudice] & assessore. ff. quod quisq; l. 1. & ibi no.

QVAESTIO.

Hæc regula facit ad quæstionem de clerico, qui patro-
cinatur in causa sanguinis coram iudice seculari, quod fit
irregularis morte secuta, quam plene scripsi post Host. de
post. c. 1. super. 1. glo. Item facit ad quæstionem, quam di-
sputaui de teste, qui non iuratus se immiscuit ferendo te-
stimonio, & falsum dixit, quam sic proponebam. Aquile-
ius vocatus ad testimonium obliuione vel alia de causa
non iurauit, & falsum deposuit, quæritur, an teneatur pœ
2 na falsi testis? ¶ † Primo de qualitate pœnæ remittit. ad
negatiuam allegat 6. rationes. & totidem in contrarium,
Vltimo soluit, duos inducens, qui solutioni concordant,
& contraria soluit. Qualis ergo sit quæstio, de qua quæri-
tur, videat studiosus. 50. di. si episcopus. 2. q. 3. in sũma. 5.
q. vlt. presbyteri. 2. q. 6. quicunque. 22. q. 5. si quis conui-
ctus. 23. q. 5. rex debet. 33. quæst. 5. hæc imago. de cri. fal.
c. 1. ff. ad l. cor. de fal. l. 1. §. vlt. de testi. qui falso. C. eo. l. nul
lum. C. de epi. & cleri. aothen. presbyteri. & in corpore. de
sanc. epis. vnde sumpta est. §. reuerẽtissimus. coll. 9. Quod
3 non teneatur, sic probo, iuramentum † est de substantia
formali ipsius testimonij, vt patet 4. q. 4. iureiurandi, quæ
est l. C. de testib. 2. q. 4. nullam. ibi, prius ad sacra Christi
euangelia. 3. quæst. 9. hortamur, ibi tactis sacrosanctis e-
uangelijs præstito legaliter sacramẽto. s. de testi. c. nuper.
C. de testib. l. testium. ibi, hi qui cum sacramenti religio-
ne deposuerunt. l. si quando. ibi, sicut. n. pro toto litis certa
mine iureiur. &c. sed vbi deest substantia, forma desinit es
se rei, siue deficiat, quia nunquam fuerit, siue quia fuit, & de
sijt. primum patet. 1. quæst. 1. detrahe. s. de bap. c. penul. de
spon. tua. in fi. de sum. tri. ca. vno. in cle. ff. ad l. fal. si is, qui
quadringenta. §. quædam. ibi, neque balneum. neq; thea-
trum, neque studium, fecisse intelligitur, qui non dedit
propriam formam, quæ ex consumatione contingit. Secũ
dum patet. 17. q. 7. & hic diximus. de no. oper. nun. cap. 2.
ff. de verb. sign. in literis. §. 1. & l. seq. ad exhiben. Iulia. scri
bit, si quis hominem §. sed si quis. de auro & arg. l. Seia. di
cam ergo cum l. quia deficiente rei essentia vel origine, ab-
surdum est imaginem derelinqui. C. de lat. lib. toll. l. vna.
1. respon. in fin. Cum ergo hic essentialis forma deficiat,
vt prius dixi, cuius defectus quandoque plus afficit, quã
defectus materiæ, vt patet ex notatis. 12. q. 2. in sum. & c.
sine exceptione. s. de constitu. quæ in ecclesiarum, glos. fi-
na. dicam, nec testimonium, nec testimonij Imaginẽ hãe
fuisse, & sicut iurans tantum, de falso teneri non posset. sic
nec deponens tantum, cum ex iuramento & dicto resul-
tet testimonium. si. de eo, qui dux. in ma. c. si. deficiente igi
tur primo, habeatur pro non facto & incidatur. facit
quod no. de testi. cum causam, in fi. vlt. gl. Secundo sic pro
4 bo. iura quæ puniunt † falsum testem, intelligunturde
periuro. Exod. 23. in princi. Ne iniungas manum tuam, vt
pro impio dicas falsum testimonium. falsum est ergo in il
lo, qui manum libro iunxit, vel iurauit ad idem. 22. q. 5. si
quis conuictus. in fi. s. de testib. cum tu. & bene de procu.
in nostra. ibi, iuramenti religione contempta falsum testi
monium dixerunt. ff. ad l. cor. de fal. quid sit falsum. vbi pa
tet, quod mentiri non incidit in falsum. Inde Salomon pro.
6. ponens 7. odibilia, ponit linguam mendacem, & testem
fallacem, vt diuersa. cui bene concor. de præsumptioni. li-
teras. supra de accusatio. ca. inquisitionis. §. 2. in fine. vbi
mendax admittitur ad testimonium. quod non procedit
in falso teste, etiam emendato. de testib. testimonium. Cõ
stat autem impossibile illum deierare, qui non iurat. 22.
q. 5. ille, de iureiurando, & si Christus. sicut mori non po-
test, qui non viuit. 32. q. 2. quod non. & de similib. ibi vi-
de no. & de despon. impuber. ad dissoluendum. de eccl.
ædi. ad audientiam. Iste igitur cum non iurauerit, licet mẽ
dax dici possit, non tamen falsus testis, & sic cum de pœ-
na tractemus, quæ restringenda est, eod. tit. in pœnis, cum
concor. illa pœna non tenebitur. Tertio sic probo. Eadem
5 res non potest † operari diuersos effectus. 1. q. 2. cognoui
mus. de decimis, cum in tua, de priuil. quia circa. ff. de v-
suc. eum, qui ædes. in fine. multominus ergo operabitur
contrarios. 23. q. 7. quod autem, de appellationib. solici-
todinem. in fine. s. de furtis. l. 1. cum concor. sed constat, quod
non habetur pro teste quo ad finem rei gestæ. per iura in
prin. alleg. ergo nec quo ad pœnam falsi, ne in contradi-
ctorium incidamus, vt sit testis & non testis, vel partim te
stis, & partim non, sicut nõ potest quis esse sanctus & pec
cator. 1. quæst. 1. sicut Christus. dignus & indignus. 74. di
stin. c. 2. legitimus & illegitimus. de clan. despon. cap. fin.
vbi not. liber & seruus. ff. de libe. causa duobus. sicut dixit
lex, quod ridiculum est eandem fœminam vt nuptam, & non
nuptam admitti. ff. de condi. & demon. filiæ. si ergo careat
nomine testis, careat & effectu. & sicut circa fidem, sic cir-
ca pœnam. 25. quæst. 2. §. fin. de verbo. significatione. ab-
6 bate. in fine. C. de fer. a nullo. Quarto sic, iudicis. † accusa
toris, & testis actus æquantur in iure, probatur optime.
24. quæstio. 1. §. his authoritatibus. de testib. cap. fina. de
accusa. super his. de hæretic. excommunicamus. §. creden
tes. & probatur bene ff. de his, qui. vt indign. l. post lega-
tum. in princ. & §. sequ. vbi, qui accusat testamentum de
falso, testificatur, vel indicat, legati vim perdit. Item in li-
berto, qui patronum lædit accusatione, vel testimonio.
12. quæstione secunda. episcopus, qui mancipium. de ser-
uis non ord. de famul. ff. de bon. libet. qui cum maior. §.
primo. sed actus iudic. non effectiuè statuentis sibi non
obest. de pœn. di. 1. hoc autem. de verbor. significa. in his,
ibi, cum effectu. ff. quod quisque iur. l. 1. in fi. Quid enim
7 obfuit † &c. ff. de iniur. item apud. §. si curauerit. cũ con-
cord. Item actos accusatoris de facto tantum accusantis
non afficit. Quod patet in muliere & minore. qui de

facto accusantis non afficiunt, quod patet. & sine obliga
tione desistentes non incidunt in turpil. l. 1. §. accusationi.
ff. ad turpillia, in fine. Item falsitas partis ponentis vel re-
spondentis contrarium punitur, cum hoc fuerit post iura
mentum, non tñ prius. de iureiur. cum in positionibus. li-
bro sexto. ad idem. eo. lib. de confess. si post. Sic ergo dicã
in teste, vt sic in ipso non puniatur dolus, quia nõ nocuit.
8 ff. de dolo. l. 1. §. idem Pomponius ait. Quinto sic, aut † iste
accusatur ab illo, contra quem deposuit, & cuius interest,
aut ab alio, a primo non põt, quia illius verum dictũ non
reciperet cõtra se ex defectu iuri. ergo nec de falso habet
conqueri, quia non dẽt id petere, cuius contrarium nõ pe
teret. s̃ de emp. & vendi. c. 2. vbi de hoc in gl. 2. de lol. l. pe
nul. de rescin. ven. ratas. Item alia rõne, quia fuit in culpa,
ꝙ non fuit curiosus, vt ille iuraret, siue sit producẽs, siue
is, contra quem producitur, qui ad id citatur. de testi. c. 2.
imputet igitur sibi. 2. q. 6. biduum. in fin. si ergo expellit il
lum, cuius interest, fortius extraneum. Cum ex accusato-
9 rib. † præferendus sit idoneior. ff. de acc. si plures. Et ille
magis idoneus, cuius plus interest, vt ibi. & ff. de collu. de-
te. l. fin. in fi. ergo iuxta regulam no. s̃. de ele. cum in cun-
ctis. si nõ inest, de quo magis vr̃, nec inerit, de quo minus.
& si vinco vincentem &c. de quo no. 24. q. 1. rogamus. de
conces. præb. authoritate. lib. 6. & ff. de diuer. & tẽp. præ. l.
10 de accessionib. Sexto adducitur l. si quis † legatum. tertio
respon. ff. ad l. cor. de fal. & tñ, qua dicimus, in nõ atrocib.
non puniri eum, qui non perfecit, licet aliquid egerit, iux
ta ea, quæ recitantur C. de epi. & cleri. si quis non dicam.
& dixi in regula, in pœnis. sed sæpe pro crimine falsi pena
pecuniaria debetur, & sm leges. ff. de fal. l. 1. in fi. & no. C.
de transac. transigere. cum ergo hic iuri defectu non fue-
rit verum vel perfectum falsum, sed abusiuum, vt no. Cy.
ff. de verbo: sign. Paulus. de ver. ob. ita stipulatus. in fi. con
11 cluditur istum non teneri. ¶ In † contrarium, ꝙ iste tenea
tur pœna falsi, sic probo. Nego iurm esse de substantia te
stimonij, sed inductam est in fauorem partium, quib. iniu
riatur testis dicendo vel tacendo. 11. q. 3. quisquis. de cri.
fal. c. 1. C de fal. l. pe. & vlt. a, horum vtrumque patet, qa
iurm istud per partes remitti põt. de testi. tuis. & no. ff. de
fer. l. 1. & C. de test. iur. iur. si remitti põt, ergo non est de
substantia, sine qua esse non posset. cui conuenit, qđ de iu
ro, quod præstat excõicatus, cum absoluitur, not. de sen.
exc. cum desideres. in gl. fi. cum enim certis casib. fiat ab-
solutio, sine illo ergo non põt dici de substantia. sit ergo
forma, sed non substantialis forma, sine qua deesset mate
ria de cele. mis. in quadam. post prin. de sum. tri. c. vno. in
cle. fi. ergo duplex est forma depositionis, & vtraque per-
fecta in se, sicut duplex est forma testandi. iur. communi,
12 & militari. & vtraque † in se perfecta, & sibi ascribens in
testõ, nedum communi, sed etiam militari, tenetur de fal
so. ff. ad l. cor. de fal. l. 1. §. ad testa. & C. de his qui sibi as. l.
pe. sic dicam de istn, qui imperfecta forma singulari depo
suit, vt ex quo testis inter alios apparuit, habeatur talis.
20. q. 1. quem progenitores, su. de regula. vidua. C. de lat.
liber. l. vna. §. sed & qui domini. Et sic cum fauore partiũ
sit iurm inductum & parti nocuit, falsum dicendo, hoc, ꝙ
non sit iuratum, non redundet in partis læsionem, cõtra
regulam, quod ob gratiam. de re. iur. li. 6. cum concor. & l.
quod fauore. C. de leg. sicut ergo puniretur, qui iurasset.
C. de testi. nullum. ff. eod. qui falso, sic & iste. Secundo,
13 † quod iuramentum non sit de substantia falsi, sic probo.
Lex Cornelia de fal. induxit pœnam fals. testis, vel testi-
monij, vel attestationis, vt patet ff. ad l. cor. de fal. l. 1. in
prin. & plurib. ll. ipsius titu. sed nulla l. digestorum indu-
cit iuramentum testis, sed postea inductum fuit per l. C.
& Constantini. C. de test. iur. iur. ergo fateri oportet, tem-
pore l. Cornel. pœnam falsi testis locum habuisse in non
iurante, ex quo concluditur, iurm non esse de substantia
falsi testis. Est huic simile, quod habetur de presb. nõ bap.
c. fi. & quod no. de elec. perpetuo. li. c. in gl. Nõ ob. l. Theo
pompus. ff. de dote præle. quia ibi factum narratur, vel ex
ponit ut iuratus. i. adiuratus, vt ibi no. Item certum, ꝙ ibi
non loquitur de teste in iudicio deponente. Item licet gl.
in l. Lucius ff. de in fa. & in l. 3. §. Sabino. ff. de testi. intelli-
14 gat illos testes iuratos. Textus † tñ id non exprimunt, & si
dicas primam compilationem C. fuisse ante compilatio-
nem ff. vt in procœ. inst. in princ. & secundam post. & factã
propter 50. decisiones. & sic concludas l. C. præter 50.
decisiones fuisse ante compilationem digestorum, & infe
ras per id l. iur. iurandi, quæ non fuit de 50. decisionibus,
præcessisse compil. ff. dato ꝙ fatear, ꝙ compilationem vl-
timam, ff. præcesserit. non fateor, ꝙ illæ leg. digestorum,
& l. Corne. l. præcesserit, imo prout & ex chronicis patere
potest, cum l. illa iur. iur. fuerit Constantini primi, necesse
est fateri, ꝙ l. Cornelia præcesserit illam, quod sic ostẽdo.
Constat, ꝙ leges C. ordinatæ sunt sub titulis collatæ sicut
& decretales. & vt leges diuersorum imperatorum in vno
titulo descriptæ, sic ordinate loquuntur, ꝙ ex ipsarum or
dine patet ordo authorum. C. de nouo C. cõpo. in prima
constitutione, ver. ita tamẽ. sed in tit. de testi. l. 1. fuit Alex.
qui fuit imperator annis Domini 224. secunda fuit Vale-
riani & Galieni ipsius filij. & hi regnare cœperunt 256.
Tertia fuit Cari, & filiorum Cari. & Numer. & hi regnare
cœperunt 285. Quarta cum tribus sequentib. fuerunt Dio
cletiani & Maximiani, & hi regnare cœperunt 287. lex in
re iur. fuit Cõstantini, qui fuit primus, & suum imperium
inchoauit 309. si secundus 740. & de alijs eo amplius. Et
vt perficiam, leges illius titu. ex quo inchoauit lex omni-
bus. fuit Valenti. Gratiani & Valentiniani, quorum impe
rium inchoauit in 377. quoniam liberi. & sequens, fuerũt
Honorij, & Theodosij iunioris. & cœpit ipsorum imperiũ
in 412. lex. nullum, fuit Zenonis, qui cœpit imperare 473.
l. si quis. cum sequentibus fuerunt Iustiniani cuius impe-
rium inchoauit, in 528. Quod ergo lex Cornel. de fal. præ
cesserit l. iur. iur. dupliciter probatur. primo, quod om-
nes l. in titu. ad l. Cor. de fal. C. vsque ad l. si quis decurio.
quæ fuit Constantini, præcesserunt l. iur. iur. quod patet
ex supra dictis. Secundo, quia si dicamus, quòd Marcus
author præ. l. eod. titu. ff. fuerit impera. ille cœpit imperare
in 162. & sic vltra. 140. annos præcessit Constantinum, &
eius leges. bene igitur ex his procedat superior cõclusio.
hoc nostri temporis legistæ non ponderant. Tertio idem
sic probo. constat pœna falsi hic teneri, qui corrumpit te
stem, 22. quæstio. 5. si quis se. & cap. si quis conuictus. fa
cit eod. titu. ad falsariorum. ibi, qui per se, vel per alios,
patet ff. ad l. Cor. de fal. l. lege Cornelia. §. 1. & l. falsi pena.
Item constat, testem puniri de falso, qui falsum testamen
tum signauit. eod. titu. l. 2. & l. Paulus. §. 1. Cum ergo isti
15 non iurent, concluditur, quòd iuramentum † non est de
substãtia falsi, nec mirum, quia mentiendo commisit fal-
sum, est enim mendacium falsa significatio vocis, cum vo
luntate fallendi, 22. q. 2. §. ille. ad idem ea. q. cum humili-
tatis. in fi. & ca. cum omne genus. in auth. de instrum. cau.
in prin. coll. 6. vbi talis prodit veritatem. 11. quæstio. 3. no
lite. 2. & testis dicitur quis antequam iuret. de ca. mo. di-
lectus. ver. cumque. Cum ergo non desit hic nomen falsi
testimonij, nec falsæ attestationis, ergo nec deerit pena. de
primo prouer. 12. qui mentitur testis. est fraudulentus. &
19. falsus testis non erit impunitus. Math. 27. nouissime
venium duo falsi testes, & dixerunt, ad idem 11. quæst. 3.
inter verba. & cap. æstimant. in fine. patet idem de verb.
signi. forus. vbi testes dicuntur, qui super statu causæ pro
feruntur. de secundo. 4. quæst. 3. alia, quæ est l. 3. §. 2. ff. de
16 test. sup. de coha. clericor. tua. vnde † periurium & falsum
testimonium ponuntur vt diuersa. de tempo. or. ca. si. de
vtroque. ibi ad Cor. 15. inuenimur falsi testes, quoniam te
stimonium diximus &c. tamen Apostoli nõ erant iurati.
De tertio 28. distinct. de Syracusanæ. Idem patet l. 1. ff. de
fal. l. lege Corn. §. 1. & l. eos. in princ. duplicant testimonia
& attestationes, ac si intendant falsum committi testimo

nijs

nijs non iuratorum, & atteſtationibus iuratorum, de qui
bus in rubrica, ſupra de teſti. & atteſta. Sicut ergo teſtamẽ
tum eſt mentis teſtatio. 13. q. 2. §. ſed aliud. inſti. de teſta. in
princ. ff. e. l. 1. & no. ẽ. de teſta. c. 2. ſic teſtimonium eſt men
tis vel rei notæ teſtatio, quam ſine iuro per depoſitionem
fieri conſtat. ergo &c. Quarto ſic, ad eſſe falſi teſtimonij,
& eius pœnam non requiritur, ꝙ illud valeat, vel fructũ
afferat, alias falſum nõ eſſet. patet Marci. 14. ibi, multi fal
ſum teſtimonium dicebant aduerſus eum, & conuenietia
teſtimonia nõ erant, ſicut nec ad eſſe matrimonij carnal.
in quo ſufficit conſenſus, & quo ad impedimẽtum publi-
cæ honeſtatis. de ſpon. c. vno. lib. eo. & quo ad pœnam. 25.
q. 2. c. 2. in cle. de ſpõ eos, qui. ff. de infa. quid ergo. §. cum
autem. & ad idem. C. lib. 12. qui mi. non poſſ. eis, quibus.
cum concor. ſic in elect. quæ licet non valeat uitio mate-
riæ vel defectu formæ, tamen locus eſt pœnæ decre. cum
in cunctis. de elect. quia propter. eod. tit. Item, non ualet
17 electio, † ſepulturæ, & punitur eligens. de ſepul. c. 1. li. eod.
non ualet pactum futuræ ſucceſſionis. de conceſ. præ. c. 2.
C. de pac. l. fin. & tamen punitur paciſcens. ff. de his, qui.
ut indig. l. 2. de don. l. quidam. in fi. & hoc commune in pœ
nis, ad id C. de ſepul. uio. l. 1. Quinto ſic, aut iſte deliquit
non iurando, aut non deliquit. Primo caſu, ex accumula-
tione delicti ipſius conditio non debet eſſe melior, ſed de-
terior. 6. q. 1. inuitare. de pœn. c. 1. ff. de pœn. relegati. & l.
capitalium. §. in exulib. non fit quis melior delinquendo.
16. q. 1. legi. in prin. de præben. cum, qui. ẽ. c. lib. ff. ad l. fal.
prætia. Item committitur falſitas in exprimendo & ſup-
primendo. 22. q. 2. ne quis. 11. q. 3. quiſquis. de cri. fal. c. 1.
C. ſi contra ius. l. præſcriptione. C. de teſta. iubemus. in fi.
ſed iſte ſic fecit in duobus delinquendo. quia ſuppreſſit
iuramentum, & falſum dixit, ergo &c. Secundo caſu, qũ
non deliquit non iurando, aut hoc fuit, quia remiſſum, &
tunc eo fortius de falſo puniri debet, quia multo maiori
pœna ſunt digni, quibus cum plurimum honoris delatũ
eſt, repeiuntur in crimine. C. de epiſ. & cleri. l. presbyte-
ri. can. 5. q. vlt. presbyteri. & facit ẽ. de vi. & ho. cleri. ut cle
ricorum. in fin. ſi per obliuionem, uel dolum iudicis, uel
tabellionis, per id ius partis, quam doloſe lædere uoluit,
minui non debet. facit de conuer. cõiu. dudum. quod no.
de reſcri. ad audientiam. 1. C. de fide iuſ. l. fin. in fi. de mag.
con. l. fi. in fi. de teſtamen. l. conſulta. in fine. & ſic concluda
18 tur omni caſu illum teneri. Sexto inducitur. ff. ad † legem
Corn. de fal. l. ſi quis legatum. 1. & ſecundo rñſo. Item, ꝙ
hic eſt de atrocibus in quibus ſufficit attentaſſe, ut in l. ſi
quis non dicam. & de pœ. diſt. 1. cogitatio. Solut. dico il-
lum, de quo quæritur, de falſo teneri, per l. diuinam, Dan.
13. canonicam. ſup. de bigam. nuper. ciuilem, præ. l. ſi quis
legatum. ff. ad l. Corn. de fal. In primo patet, quod illi duo
ſeniores, qui falſum teſtificati fuerant ſine iuro contra Su
ſannam, damnati ſunt de falſo, & pœna mortis. In decre.
nuper. pater, ꝙ propter interioris affectum eum opere ſe-
cuto pœna bigamiæ tenetur, qui tamen bigamus non eſt.
ſi ergo carens nomine, propter affectum, & opus patitur
pœnam, fortius iſte, qui nec nomine caret, vt probatum
eſt in tertio articulo, in l. ſi quis legatum. in prin. dſ, ꝙ qui
ſibi aſcribit legatum in teſtõ, licet legatum ſit inutile, pu-
ta rei ſacræ, tenetur l. Cor. de falſo. Idem in eo, qui ſibi ad
ſcripſit in teſtõ, quod non habet eſſe a prin. quia falſum,
uel quia filius præteritus, iñ habet figuram, & eſt perfectũ
exteriori, & uiſibili forma, ut in ſecundo rñſo. Sed ut ibi
dr̃ in 3. rñſo, ſi teſtũ non habet eſſe, nec figuram, ut quia
nec perfectum eſt in uiſibili uel exteriori forma, tunc non
tenetur aſcribens pœna, & per hoc ſatisfiat aliquib. con-
trarijs, & ſic in hac quæſtione inducebat hanc legem pro
fundæ ſcientiæ doctor Richardus Malumbræ. dicebat. n.
ꝙ ex quo teſtimonium habet ſuam figuram, quia inter a-
cta depoſuit, & prout iurati deponunt, locus ſit pœnæ. de
ficiente uero eſſe & figura, ut quia priuatim extra acta ta
bellio dictum ſuum acceperit, ceſſet pœna. Sed quærebat
19 † an hoc vltimo caſu aliter puniretur? & ſoluebat, ꝙ ſi de
poſuit in priuata ſcedula, vt poneretur in actis, & ſic factũ
eſt, punitur nõ vt falſus teſtis, ſed vt ex genere de falſo. ff.
de fal. l. 1. §. qui in rationibus. ſi vero non fecit ad id, ſed
doloſe mendacio alium voluit lædere, tunc ciuiliter tene-
tur illi de dolo. ff. de furt. falſus. §. ſi quis in pœna, crimi-
naliter tenetur ſtellionatus. ff. de crimine ſtel. l. 3. ibi, item
ſi quis impoſturam. ſed ſi neminem lædere voluit, nullo
modo tenetur, vel punitur. ff. de dolo. quod venditor. vt ſic
ſ. n leges nõ puniatur dolus, qui non nocet, ff. de euic. fun
dum Titius. §. fi. de inter. acti. de ætate, poſt prin. de tabel-
lione dicebat, ꝙ ſi per negligẽtiam omiſit, remoueri dẽt.
allega. l. ſi quis. C. de of. præ. prætor. & vide, qđ no. de offi.
arch. ea, quæ. ſi per dolum, tenetur falſi, quia prætermit-
tens ſolẽnia, falſi tenetur. C. de teſti. iubemus. in fi. & præ.
l. 1. §. qui in rationib. ff. de falſis. & pœna vnius non libera-
bit alium. ff. ad l. Aquil. item Mela. §. ſi plures. per pdicta
patet, ꝙ cum qõ loquatur de vocato ad teſtimonium, quẽ
doloſe falſum depoſuit, & ſic delictum habuit ſuum eſſe,
figuram & formam ſpecificam, & ſic conſumatum ſ. n re-
gulas & diſpoſitionẽ cõis iur. locus eſt pœnæ falſi. & hanc
partem per præ. dec. & per l. renuit hic in ſua diſputatione
domi. Aluarus Hiſpanus nunc frater minor. Ad contraria
reſponſum eſt, quia negatur iuſ̃m eſſe ſubſtãtialis forma,
vt probatum eſt primo & ſecundo argumento ſecundæ
partis. Ad id, quod ſecundo dicebatur in contrariũ, pri-
mo de authoritate, ego rñdeo, ꝙ non intendit ad id, ad
qđ inducitur, ſed hoc intendit, ꝙ non ſit per fidei datio-
nem iungenda manus imperio, vt ad ipſius defenſionem
dicatur falſum teſtimonium. Ad idem. de teſti. c. 1. & c. ſi-
ent. & c. intimauit. de teſti. co. peruenit ad reliqua dico, qđ
20 † bene eſt dr̃ia inter linguam mendacem, quæ non aſſumit
formam teſtimonij & teſtem fallacem, qui. ſ. aſſumit for-
mam teſtis, quia eſſe poteſt cum iuro & ſine, vt ẽ dixi. Ad
tertium rñſum eſt per dicta in quarto argumento huius
partis. reliqua ẽt ſunt ſoluta per ibi dicta, & per diſtinctio
nem formæ figuratæ & ſpecificæ ad non ſpecificam.

SVMMARIVM.

1 *Vitioſum in initio, an tractu temporis conualeſcat.*
2 *Ceſſio beneficij facta per archipresbyterum in manibus presbyte-
ri ad inſtar confeſſionis, & ipſius renunciationis acceptatio ad
inſtar ſententiæ an valeant. & num. 3. 5. & 6.*
3 *Papa ſpeciale eſt, confirmare id, quod eſt nullum.*
7 *Ratihabitio an poſſit retrotrahi.*
8 *Sacerdos poteſt id, quod ad papam pertinet, vel eius delegatum
vbi agitur de ſalute animæ.*

REGVLA XVIII.

Non firmatur. [Non ſubſiſtit] cõtra. ff. de aqua quo. & æſti. l. hoc iu-
re. §. ductus aquæ. ¶ Solu-
tio, hic conſtabat de initio & iur. non ſubſiſtente. ibi non.
cũ origo facti memoriã exceſſiſſet. Io. mo. ¶ Prima glo. di
cit, vñ ſumpta, & ponit exẽpla & remiſ. de initio ſpectãdo.
& ꝙ in annullandis non loquitur r̃la. ſcđo allegat in con
trariũ duos canones, quinq; decr. & duas ll. & dat vnã ſo
lutionẽ ſpecialem. ſecundo gñalem. cui ſolutioni opponit
dec. circa. & tripliciter ſoluit. Itẽ opponit de decr. ſcđa, de
eo, q du. & ſoluit, & principalẽ ſolutionẽ declarat. In 1. gl.
1 ibi [qđ † initio] ſequitur vitioſũ eſt, non põt tractu tpis cõua
leſcere. & ibi [ſi quis in ſenatorio] ſi ſenator, q cũ liberti-
na cõtraxit, dignitatem amittit, incipit eſſe mr̃imoniũ, &
ibi [ſi contra] mr̃imoniũ p adminiſtratorẽ inde nõ oriun-
dũ, cũ ſubdita cõtractũ incipit valere depoſito officio, &
ibi [ſi certis annis] & nudo pacto cõuentum ſine ſtipfone.
ego certis annis ſolui, non ſum pp id in poſterum obliga
tus. & ibi [ſi minor] ſi minor 20. ſeruũ tibi tradidit, vt ma
numitteres, nulla eſt traditio, quamuis tradiderit manu-
mittẽdũ, cum 20. annos cõpleſſet. lex. n. cõſilio eius, quaſi
parũ firmo reſiſtit. & ibi [le. r.] loquitur eñ maior factus ex-
pſſe cõſentit ei, qđ curator deſtinauerat, vt ibi [l. 2.] & ibi

[obseruare] vide. §.eo.ratihabitione.circa medium gloss.
In c.gl.ibi [fiat seruus] vel res sacræ. licet fiat prophana.
& ibi [vel sanæ mentis.] Dy.qui multum instat in exẽplis
huius regulæ,dicit idem de seruo,si postea fiat liber. de fi
lios. licet fiat sui iur.de capto ab hostibus,si postea redeat
vt oia probantur.ff.de reiia.l.si filius.l.eius.& de leg.3.l.c.
§.1.idẽ si erat inutilis,pp pęnã hæredis scripti,quia non e-
rat capax.licet postea fiat capax.ff.e.l.pen.Itẽ,tesim & oĩs
voluntas a principio falsa tractu tpis non firmetur. C.de
fal.l.licut,Itẽ sunt exẽpla de casibus regulæ Catonianæ.
vide in gl. super rubrica ante mediũ.& ibi [sed annullan
dum] & quicquid dicat hic Ioan.mo.sic non ob.quod dr̃
de sententia,per ap.suspensa. q̃ conualescit per negligen-
tiã appellantis.& ibi [si quia in senatorio] dicit Io.Mo. ꝙ
ibi viriũ qualitatis,qua sublata tenet,quod est actum,hic
viriũ in facto,& ibi [& si contra] Dyn.allegat C.de cõ-
tractibus iudi.l. vna. vbi donatio in officialem inutiliter
collata tractu tpis confirmatur.& ff.de leg.3.l.r.§.sed & si
filius.vbi tractu tpis confirmatur legatum a prin. inutile,
& de institutione probatur idem.ff.de hære. insti. qui sol-
uendo.& de manumissione.ff.de cond.insti.mulier.§.1.&
ibi vt per contraria probatur.vnde Dy.distinguit. aut du
rat cã impediens, aut cessauit, & nulla superueoit confir-
mans.Primo & secundo casu locum habet regula. In ter-
tio vero non.& hoc recidit in idem,quod glo.dicit.

QVAESTIO. II.

Hæc regula facit ad quæstiones duas quas posui eo. ti.
ratam.& facit contra solutionem Io.de monte Murlo, in
2 quæstio.tali quam † disputauit. Archipresbyter non va-
lens habere copiam epi renuntiauit in mortis articulo in
manib. presbyteri recipientis nomine epi,& statim cano
nici elegerunt Titium, post duos dies mortuo archipre-
sbytero eps veritate cognita electionem confirmauit,quę
rebat,an valeret electio & confirmatio. Allegabat ad ne-
gatiuam tria. Secundo ad affirmatiuam alia tria. Tertio,
ponitur ipsius solutio.& illius reprobatio, ad contraria re
sponsio.¶ Ad primum constat, ꝙ non potest renuntiare
ecclesiæ sine superioris licentia.de renun.admonet.nec va
let renuntiatio aliter facta.6.q.3.denique.7.q.1.si qui ve-
ro.17.q.1.Gonsaldus.ex quo sequitur,ꝙ non vacauit, &
sic nec aliter eligi potuit in locum viuentis.de con.præ.c.
1.& 2.ex his concluditur,ꝙ non valet elect.7.q.1. fructus
est,& c.se.vbi videtur casus.de renun.c.si.hoc autem po-
sito,ꝙ non valuerit electio, confirmatio autem accessoria
ad priuilegio inualidum non valuit, vt hoc eo.tit. accessoriũ.
cum concor.allegabat,de fide instru. inter dilectos. ad fi.
C.de legi.non dubium.& in hoc vide quod no. de causa.
pos cum super.gl.t.§.eo.lib.de ele q̃ fit.in fin.vlt.gl. & c.
quorundam.in vlt.glo.& quod scripsi in c.si cui.in fi.bene
facit.ff.de vul.sub.l.ex pupillari.vbi per accessorium alias
validum non confirmatur principale non validum. Secũ
do certum est,ꝙ sententia lata à non suo iudice, vel con-
fessio coram illo facta non valet,de iud. at si clerici.& ibi
concordantiæ,ita igitur dicam. ꝙ non valuit cessio facta
per archipresbyterum in manib. presbyteri ad instar con
fessionis, nec ipsius renuntiationis acceptatio ad instar
sententiæ,de consuet.ad nostram.facit ad prædicta. de re
nun. quod in dubijs,& cle.de pœnis,multorum.ad fi. vbi
etiam patet,ꝙ ratihabitio epi non confirmat renunc.quæ
3 est nulla.Est enim † speciale in papa,qui cõfirmat, quod
est nullum.7.q.1.in primis.3.q.6.hoc quippe. de accusa.
ad petitionem.vbi de hoc no.in gl.2.& 9.q.2.c.1.cui pote
stati inferiores non participant,per hanc regulam. Ter-
tio,vt hic no. speciale est in electione, quod à principio
nulla,non conualescit.de elec.auditis.& no. de elec. tra-
4 ctam as.ergo &c.dato † ergo, ꝙ eps potuisset ratificare.
quod circa renun.suo nomine factum erat.§.eo.ratam,cũ
concor. illa tñ ratificatio pcedere debebat electionem. e-
rat ergo tpe electionis in pendenti,an per renuntiationẽ
illam vacatura esset ecclesia, & per consequentiam pẽde-
bat electio.quod esse non potest.§.eo.lib.de elec.c.2.¶ In
contrarium inducebat,quia iste per renuntiationem per-
dit omne ius prælaturæ,quod habebat in ecclesia.7.qu.1.
quam periculosum.de renun.in præsentia.de præben.di-
lecto.ergo vacauit ecclesia & canonici potuerunt eligere.
valuit ergo confirmatio electionis,cum careret vitio per-
sonæ vel formæ.& sic confirmari debebat. de elect. post-
quam, declarandum,ꝙ licet renuntiatio facta non in ma-
nib. superioris,non valeat quoad superiorem,qui illã re-
uocare potest,& sic loquatur c.admonet.de renunc.tenet
tñ quoad renuntiantem, vt no.eo.tit.quod in dubijs.& 6.
q.3.denique.facit de appel.cum appellationib.§.e.li. Se-
cundo pro hac parte est præsumptio.s.ꝙ in mortis articu-
lo id fecerit propter conscientiam remordentem, quasi
sine peccato id facere potuerit,ex quo epi copiam habe-
re non potuit, vt ponit thema.nec saltem tũc præsumetur
in memor suæ salutis.1.q.7.scimus.de homic.sig.2. neces
sitas ergo,q̃ licitũ facit,quod alias erat illicitum,de ob-
ser.ieiu.c.2.in fi.eo.tit.quod non est,hoc fecit, ꝙ licite si-
ne licentia renuntiauit,cum hoc non faceret ex contẽptu,
facit quod no.de renun.nisi.§ propter conscientiam, &
iste,qui spiritu Dei ducebatur,non suberat legi.de regul.
licet.Itẽ in istis lethaliter infirmis presbyter pp absentiã
epi pōt,quod ad epm spectat, vt reconciliare solenniter
pęnitentẽ.26.q.6.c.vlt.ergo & potuit concurrentibus his
5 duob.s. mortis periculo & absentia epi. Tertio, pro † soia
vel confirmatione episcopi præsumendum est. de renun.
in præsentia de elec.bonæ.1.cum thema ponat, ꝙ episco-
pus ex certa scientia electionem confirmauit,quo casu suf
ficit tacita approbatio, vel patientia, vt no. Inn. & Ho. de
renunti.admonet.& de præb.de multa.vñ, ꝙ eius ratihabi
tio retrotrahatur,ex quo ipsius nomine fuit recepta, & ta
le fuit factum,quod à principio potuit demandari. supra
eo.ratum quis.& c.ratihabitionem.si hoc est, ꝙ ratihabi-
tio trahatur ad ipsum act.renuntiationis, & horam eius,
reperitur tunc ergo statim ecclesiam vacasse, & sic ad di-
gnitatem vacantem facta fuit electio.ergo ipsa electio va
luit,& per consequens confirmatio. & sic respondetur ad
prius allegata in contrarium. Item, nec fuit ex sui forma
electio in pendenti, imò purè & simpliciter fuit facta, fa-
teor tñ, ꝙ pendebat ex facto superioris approbantis vel re
probantis, sed hoc approbatur à iur. de elec.quod sicut.
clarius.sup.eo.tit.quam sit.¶ Soluendo dixit, quod renũ
tiatio valuit,& electio,& confirmatio per vltima iura,nec
ob.decr.vlti.de renuntia.principaliter propter tria.primũ
quia non fuit ibi aliquis nomine superioris renuntiatio-
nem recipiens, & admittens,sicut hic.Secundo,quia non
fuit postmodum approbata, sicut ista. Item ibi non immi
nebat necessitas,sed poterat superior adiri, hic secus. Ad
alia iura responder, quòd loquuntur in nullis à principio
sed ista elect. à principio tenuit per vltimo allegata. Hæc
solutio non placet,nec fuit disputationis tempore,cui in-
terfui,communitet approbata,& diuersitates,quas ponit
ad decre. vlti.de renuntia. vbi est casus, parum valet. pri-
mo,quia litera non dicit,quo nomine receperint, an pa-
pæ, vel proprio,sed & si recepissent numine proprio, si fa-
ctum in se haberet licitam formam, papa, qui est supra
legem, vt dixi in prima parte, poterat ratum habere non
suo nomine gestum. Secunda diuersitas non valet, quia
ibi non fuit approbata,quia non erat approbanda. Ter-
tia minus valet, quia nulla necessitas erat in morituro
infra biduum, quòd per renuntiationem vacaret eccle-
sia statim vacatura. sed in decre. vlti. verè erat necessi-
tas, vt scilicet ecclesia fortè ad multos annos non vaca-
tura vacaret per renuntiationem insufficientis prælati,
tunc ad id dispositi forsan cito pœnitentis.eodem titu.ca-
pit. penul. facit. quod dixi de sponsa. tua nos. super pri-
ma gloss. bene facit ad hoc, de renuntia. capitu.primo
supra eodem libro. Item, illa diuersitas tollitur per capit.

Conſaldus. vbi etiam timore mortis fuit beneficium re-
nunciatum. nec valuit renuntiatio. Dico igitur, electionẽ
6 † fuiſſe irritam, & per conſequens confirmationem non
valuiſſe, & tamen in electionibus ſpectamus initium. de
elect. audiris. & c. dudum. primo, & ſecundo. fallit in rati-
7 habicione, vt ibi no. in illis ergo non † poteſt ratihabitio
retrotrahi, licet poſſit approbare geſta vt ex nunc, ſed nõ
vt ex tunc, vt hic no. & quod dixit ſpectari initium, verũ,
quando electio eſt nulla, ſecus ſi annullanda, vt e. ti. quod
ſicut. vbi de hoc. iſta autem vere nulla, quia facta ad eccle
ſiam non vacantem, & ſic in locum viuentis, vt prius dixi.
nec videtur vera gl. in decr. quod in dubijs, cum ſit aper-
te contra textum ibi dicentem quod nullam obtinet firmi
tatem. & gl. dicit, quod obtinet aliquam contra illud vni-
uerſale negatiuum. de hoc ibi ſcripſi ſuper 1. gl. ſed & da
to. ꝙ illa opinio eſſet vera, ſicut confirmatoris fuit cõfir-
mare coniugium, ita eius eſt diſſoluere, iuxta regulam. eo.
tit. omnis res, ſemper ergo durat donec ſuperior renun-
tiationem acceptando diſſoluat. Ad ſecundum reſpõdeo,
quòd ſi conſcientia vrgebat ad id, bene facit dimittendo
8 quantum in ſe erat. Ad tertium ſpeciale † dico, illud pro-
pter animæ ſalutem, quo caſu poſſet ſacerdos etiam id qđ
ad papam pertinet. de ſepul. ca. ſi. vel ad eius delegatũ. de
offi. or. paſtoralis. Ad id, quod dicitur, præſumi pro ſuã,
fateor in dubio, ſed hic factum eſt certum. Ad id, quod dr̃
de tacita approbatione, fateor, ſed per hoc non tollitur
nullitas electionis. In dec. quam ſit, nõ pendet electio ſim
pliciter & pure facta de religioſo, ſed conſenſus electi be-
ne conſiſtit in voluntate ſuperioris, ſine cuius licentia cõ
cedi præbenda non poteſt. e. tit. ſi religioſus. in dec. quod
ſicut electio eſt pura, & valet, tamen contemptus ſuam
iniuriam proſequendo petere poteſt caſſari illam, quod
alius non poſſet. 3. e. lib. de præb. cũ in eccleſijs.

S V M M A R I V M.

1 *Reus ſi poſt publicationem atteſtationum non producit teſtes, itẽ poſt litis conteſtationem non reuocat procuratorem, an & id poſſit actor.*
2 *Nominatio an probet, & ius tribuat. & nu. 5.*
3 *Literæ apoſtolicæ fraudis ſuſpicione carent vt plurimũ. & n. 6. 9.*
4 *Eccleſiæ priuilegia, & ſtylus, etiam ſuper homicidio.*
7 *Clericorum ſummum & antiquum ius.*
8 *Argumenta an ſufficiant, vbi non ſit cuiquam præiudicium.*

R E G V L A XXXII.

Non licet. ¶ Prima gl. dicit, vnde ſumpta. &
ponit exempla. ſecundo dicit, qua-
re ſic formatur regula. tertio ponit
quaſdam differentias ¶ In glo. 1. ibi [non debet actori]
.ſ. licere, quod reo non permittitur. & ibi [in ſacris] ad-
uerſarij militantium in ſacris ſcrineis certas ſportulas &
exactiones litium eo priuilegio vtuntur, quo illi. & ibi [l.
vlti.] in capitalibus tres dilationes dantur reo, duæ acto-
ri. & ibi, [habita] quæ dat ſcholari electionem magiſtri,
vel epiſcopi loci. & ibi [circa] ſi dico libertum illum, qui
eſt in poſſeſſione ingenuitatis, habeo probare, ipſe tamen
poteſt onus probandi ſuſcipere. ¶ In 2. glo. ibi [in ſacris]
1 Dyn. ponit exempla, ſi † reus poſt publicationem atteſta
tionum non producit teſtes. Item poſt litis conteſtationẽ
nõ reuocat procuratorem, ergo nec actor. in auth. de teſt.
§. illud. colla. 7. ff. de procu. poſt litem, vnum eligendo, vel
delegatum impetrando non excuſat ordinarium, tamen
& quandoque reus impetrat. de reſcrip. cęterum. & ibi de
di concor. in prin. & ibi non poteſt reus, & ſic eo caſu fal-
lit regula. ff. e. omnis diffinitio. Dyn. & [in fin.] vnde ſi a-
ctore non probante vult probare ſe dñm. putat Dyn. ꝙ au
dietur, intereſt enim ſua, quia eo probato cõſequitur ius
agendi, qui alias haberet ſolum ius excipiendi. ff. de iniu.
l. ſed & ſi poſſeſſori. ſi vterque. ſ. actor, & reus vult probare
dominium. primo auditur actor, ſecundum Dyn. dedi de
hoc remiſſiones ad Spec. de probatio. ex literis.

Q V AE S T I O.

Hic ex ſuperioribus patuit qđ que licere reo, ꝙ non li-
cet actori, quare conuenit ſolutio quæſtionis ſatis vſitatę
2 Gul. de petra lata, quæ ſic proponebatur. Accuſatus † de
homicidio coram ſeculari iudice, producit literam, qua
nominatur clericus & canonicus Pariſien. quæritur, an
ſufficiat hæc probatio iſto caſu? Ad partem negatiuam
inducit 5. rationes. Secundo ad affirmatiuam 3. & vnam
gl. Tertio ſoluit diſtinguendo. Vltimo ſolutio declaratur.
Et ꝙ talis litera non ſufficiat, inducebat, ꝙ res inter alios
acta &c. 3. de re iudi. c. pe. nihil. & ibi concor. iſta aũt lite-
ra ad aliud dirigebatur, forte ad delegationem cauſæ ſuæ
alteri faciendam, vel alterius fiendam, ſibi ſaluo, quod in
ſolutione dicam. nec ſuper clericatu fundabatur, ergo nõ
probat. Facit eo. libro, de priuileg. ſi propter. in principio.
facit de præſumption. illud. Item nominationem non tri-
buit vnde licet quis nominetur filius, nõ per hoc habetur
pro filio, de probation. per tuas. vbi de hoc. & in glo. pri-
ma. & circa nominationem vide quod nota. 94. diſtinctio.
dominus. 11. q. 1. ſacerdotib. 31. q. 4. dicat aliquis. & qui
filij ſint legi. per tuas. in fine 3. gl. & non omnis vox iudicis
habet vim ſententiæ. de præſump. c. afferte. vbi de hoc in
1. gl. & facit 2. q. 7. non omnis, vnde beata Maria nomina-
batur vxor, & non erat. 28. qu. 2. inuenta. Item licet papa
ignoranter ſalutet, non propter hoc habetur pro abſolu-
to. de ſent excomm. ſi aliquando, imò nec ſi id ſcienter fa
ciat, vt in clem. eo. tit. ſi ſummus. 2. reſponſo. & multum fa
cit eadem decr. 2. reſpon. vbi videtur caſus, nam nominan
do aliquem in dignitate, illum per hoc non approbat in il
la, nec ſibi ius tribuit, cõſtat autem, ꝙ clericatus eſt digni-
tas. 4. diſt. denique. in prin. & 1. quæſtione. 1. reperiuntur.
Item, ſi quis nominatur fornicator, vel ebrioſus, non per
hoc talis fore conuincitur. 2. q. 1. multi. Sic nec ſtatim dici
mus accuſatum eſſe reum, niſi conuincatur. 15. q. vlt. cap.
vlti. in fine. nec debemus eſſe nimis creduli. 86. diſt. ſi qđ,
11. quæſtione. 3. in cunctis. de accu. qualiter. in ſi. quia per ſur
reptionem multa proueniunt. 3. quæſtio. 3. inducię. de do.
& contu. cum olim. & potuiſſet ad hunc finem talis litera
impetrari, quæ de facili haberi potuit. & talibus fraudi-
bus, & contra ſurreptiones prouidendum eſt, de diuor.
quanto. in fin. de electio. cum dilecti. verſicu. nos vero. &
ideo de his inquiri iubetur. 24. diſtinctio. quando epiſco-
pus. de cler. pereg. c. 1. 98. diſtin. per totum. Item videtur
expreſſum. 42. diſtin. quieſcamus. in prin. ibi, ſi in clero ele
ctum ſe dicat, ſi ſacerdotem ſe nominet, ſcrutare, oſtendat
ergo literas ordinationis ſuæ, quas ſecum habere debet.
2. q. 1. legatum. & clare patet in extrauag. Boniſa. iniũctæ.
ver. ſimiliter. & ver. ſequentibus, imputet igitur ſibi, ſi ta-
les literas non habuit, vel habitas non ſeruauit, cum ex
culpa ſua procedat. eo. tit. damnum. cum concor. Itẽ iſte,
qui de clericatu excipit, in hoc fingitur actor. ff. de proba
tio. l. 2. Sed actor id, quod aſſeuerat, clare probare debet.
6 quæſtione vlti. actor, iſte autem non probat ſe clericũ,
vt excepit, ſed probat ſe nominatum clericum, ſuccumbit
ergo, quia non probat, ad quod ſe adſtringit. de probatio-
ni. licet. nec probat hoc eſſe & c. de offic. delega. eum con-
3 tingat. facit de teſti. cum cauſam. ¶ In † contrarium in-
ducitur. 1. quæſtio. 2. ſancimus. vbi dicitur, ꝙ non præſu-
mitur quis immemor ſuæ ſalutis, & ſic nõ præſumitur mẽ
tiri, cum quilibet præſumatur bonus, de ſcr. c. vno. de præ
ſumptioni. c. ſi. & præſumitur etiam pro literis apoſtolicis
quòd careant falſitate, cum per multas manus tranſeãt,
de reſcript. cum adeo. & cap. ad audientiam. 2. vbi de hoc.
32. diſtinctio. communis filius. 35. quæſtio. 9. apoſtolicæ.
Cum ergo credatur literis inferiorum. 11. quæ. 3. curæ. de
proba. poſt ceſſionem. de fide inſtru. cum dilectus. de fide
inſ. peruenit. fortius debet credi literis papalibus. ad hoc
de teſti. in nr̃a. & c. cum a nobis. 95. diſt. cum illud. habeat
ergo pleniſſimam authoritatem, ꝙ ſcientiam papæ conti-
net. C. de teſti. l. omnium. Item dicebat, ꝙ videbatur caſus

pro accuſato.11.q.1.Chriſtianis.& c.Silueſter.Item, reos
4 † ſanguinis defendit eccleſia.23.q.5.reos.& valens homi
nem liberare a morte,& id non faciens,illum occidat. de
homici.ſicut dignum.ver.illi etiam,in hoc ſaltem dubio,
in quo via tutior eligenda eſt.de ſpon.iuuenis. defenden-
dus eſt iſte,& ſibi vita ſeruanda,& pro iure eccleſiæ præ-
ſumẽdum,potiſſime,quia in talibus,quibus alterum, vel
modicum præiudicium obuenit,ſufficiunt,at.de cler. pe.
ca.2.& facit ſupra de probatio.cum cauſam, & quod ibi
no.in 1.gl.& 3.q.7.poſtulatus.24.q.2.ſanc.2.in.1.gl. nec
de modico præiudicio eſt curandum,de verb. ſign. quid
per nouale.Item,cum præſumptio, quæ oritur ex dicto v-
nius teſtis,impediat matrimonium contrahẽdum.de ſpõ.
5 præterea.2.† fortius præſumptio,quæ oritur ex tali litera
impedire debet iuriſdictionem iudicis ſecularis. facit de
cleri.excommu.mi.iſtud.de reſcript.cum contingat.indu
citur etiam gloſ.pen.in decr.nonnulli.de reſcript. ver.ad
hoc dicit.¶ Io. Soluebat diſtinguendo inter agentem &
excipientem inducens ſimile.de except.cum inter.quia ſi
iſte agit vendicando beneficium , vel aliud quod clerico
competit,vel petit admitti ad celebrandum populo, vel
ſimilia,talis litera non ſufficiet,per præd.c. quieſcamus.
42.diſt.& 2.q.1.legum,& per extrauagan. iniunctæ.ſupe
rius alleg.98.diſt.per totum.& de cleri.pere.c.1. & ſi.quẽ.
Si autem excipit ad defenſionem ſui,vt in caſu iſto, vel ſi-
milibus , ſufficiat talis litera, vel ſimilis,alias ſuſpicione
carens.ad quod inducit tria præſumptionis argum.literę
authenticæ fauorem.& clericalis ordinis , & nullum vel
modicum præiudicium alterius.ad primum repetit,quod
6 prædixi in prin.ſecundæ partis.ſ.literas papales † per mul
tas manus tranſire,& ideo pro illis præſumi. dicit etiã ꝙ
pręſumitur,ꝙ papa illum examinauerit,vel examinari fe
cerit,ſibi beneficium conferendo,cum alijs hoc fiendum
præcipiat,24.di.quando eps.de elec.nihil eſt.Si ergo pro
inferioribus iudicibus præſumitur,de tenun.in pręſentia.
fortius pro papa.40.diſt.non nos hoc iuſto.& videtur per
prædicta verba,diſputans quæſtionem intellexiſſe,ꝙ lite-
ra,de qua quæritur,fuerit collatrix beneficij, & hoc caſu
minus dubium,quam ſi eſſet alia litera,puta delegationis
ad eum,vel per eum impetrata.Ad ſecundum inducebat,
7 quod Pharao clericos honorauit , & libertate † ditauit.
23.q.vl.quamuis.de immu.ecc.non minus.& Conſtanti-
nus ipſorum accuſationes recipere recuſauit.11.q.1.ſacer
dotibus.12.qu.1.quicunque.de iudi.nouit. Item,omnes
cauſæ,etiam laicorum,olim tractabantur in ſynodo cleri
corum.11.qu.1. relatum. non mirum ergo,ſi facile res ad
ſuam naturam reuertatur.qua de cauſa eccleſiaſticus iu-
dex ſupplet negligentiam ſecularis,non ecõuerſo. de iud.
8 qualiter.de fo.compe.licet. Ad tertium inducit,ꝙ † ſuffi-
ciunt argumenta,vbi non fit præiudicium,de cle.pe.c.1.
& propter hoc ſemiplenè diſcutitur negotium, vt lit. non
conte.qñ.§.ꝙ ſi ſuper.facit de procu. ex inſinuatione. &
25.q.2.reſcripta.& facit,quod no.de dña teſtis ad iudi-
cem.3.q.5.c.1.de offi.delega.inſinuatione.in 1. gl. igitur
& pœna delicti nõ tollitur per id,ſed eius ſpecies,& quod
differtur non auſertur.32.q.2.ancillam.ṡ. de voto.necne.
Puto,ꝙ ſi Gul.tempo.diſputationis vidiſſet decr.ſi iudex.
de ſenten.excom.li.1.de ipſa arguendo vel ſoluendo men
tionem feciſſet,cũ autem per illam,vt ibi patet poſt prin.
9 ſola fama de clericatu faciat fieri † remiſſionem,ſatis vr̃,
ꝙ illa litera non minus valere debeat,quam fama in hoc
caſu.Item dico in illo,qui communiter habebatur pro cle
rico,eodem deprehenſo in clericali habitu , qui prius nõ
habebatur pro laico,vt ibi patet,quia prædicta ſine tali li
tera remittuntur.remanet ergo quæſtio dubia in vlti.caſu
qũ prius habebatur pro laico,& cum eo caſu teneatur fa-
cere fidem de titulo clericali,vt dicit ipſa dec.in §.fi.non
videretur talis litera ſufficere. & hoc inducit præſumptio
inſurgens ex pręcedenti delatione habitus laicalis, vt ibi,
quantumcunque ſic defendendo literam producat,Item,
ꝙ ſufficiat litera etiam beneficialis,quia nominatur cleri
cus,multum probat decre.ex literis.de tranſact. nã ſi be-
neficiales ſunt ſubreptitiæ eo non exiſtente clerico , ſatis
ergo patet,ꝙ clericatus talem literam non probat , cum
poſſit talis litera de facto per non clericum impetrari.

S V M M A R I V M.

1. *Manumiſſionis factæ per illum, qui vſucapiebat ſeruum, nullitas non impedit vſucapionis curſum, ſed intentio manumittentis.*
2 *Matrimonium propter conſanguinitatem ſolutum, vel quia mulier non carnaliter cognita religionem profitetur, an rumpat ſponſalia prius a viro contracta de futuro.& nume.4.12.14.16.18.*
3 *In matrimonijs num magis ſpectetur animus, quã iuris effectus, vbi & matrimonij plures effectus.*
5 *Bigamiæ pęna an contingat ex matrimonio, quod non tenet.*
6 *Proles eſt illegitima, ſi ambo parentes ſciuerint impedimentum, quantumcunque in facie eccleſiæ contractum ſit matrimonium.*
7 *Clauium poteſtas non contemnenda.*
8 *Actum requiſitum ad aliquid efficiendum, de facto fieri ſufficit, quamuis de iure non teneat.& nu.10.*
9 *Procuratorem ſecundum dans, reuocare ne primum videatur. Et quid de teſtamentis.*
11 *Actio ſemel extincta an reuiuiſcat.*
13 *Facta contra ius pro infectis habenda.*
15 *Religionis minus probatæ ingreſſus non diſſoluit ſequens matrimonium.*
17 *Matrimonium non diſſoluit votum continentiæ, licet eius executionem ſuſpendat.*

R E G V L A LII.

Non præſtat. Ioan.mo.allegat pro exemplis
multa iura,ff.de leg.1.ſi ſeruus
legatus.§.ſi ſeruus.ff.de acqui.
hær.ſi quis hęres.ad Velleianum.aliquando.§.ſi.de cond.
& de.hæc conditio.de iur.pa.illud.& c.ſi.ſup.eod. lib. de
elect.perpetua.de con.præ.ne captandę.ſignat contrariũ,
1 ff.pro donato.qui pro donato.ſol. Nullitas † manumiſſio
nis factæ per illum, qui vſucapiebat ſeruum, non eſt id,
quod præſtat impedimentum vſucapionis, ne currat, ſed
id facit intentio manumittentis, per quam poſſeſſionem
perdit.Item contra ſecundum.ff.de lega.1.plane.& de a-
di.leg.l.legatum.§.pater.vbi primo legatario legatũ non
debetur,quod animo adimendi relictum eſt.Secũdo,licet
nõ capaci,ſed illud,quia tacita voluntate legatũ adimitur.
ff.de adi.leg.l.3.§.fin.& l.ex parte.illa ergo tacita, de qua
apparet,ſortitur hunc effectum.ſm Dyn. cõcor.quod no.
ṡ.e.li.de procu.ſi duo.in gl.2.¶ Prima gl. ponit exempla.
Secundo 5.caſus exceptos,ſed quintũ non approbat.Ter
tio,no.in maleficijs regulam non loqui.In gl.1. ibi [ſi da
ri ſtipuler] vide de con. præ.cũ noſtris.in 4.gl.In glo.2.ibi
[ſi dari ſtipuler.] Dy.ponit exemplum,cũ legata eſt mihi
optio ſerui,& ego elegi,ſed electio non habuit effectũ, ite
rum eligam.ff.de op.le.l.2.3.& 4.Item ponit per l.ꝙ ſi pu
pillæ.ff.qñ di.le.ce.de con.& de.hæc conditio, vbi ſi lega-
tum fuit pupillæ,ſi matrimonium non contraheret, facta
pubes poteſt contrahere,& conditionem implere,licet an
te pubertatem contraxiſſet,quod quia non tenuit,impedi
mentum non pręſtat.& ibi Goff.qui hoc.i.hos quatuor ca
ſus.quos præmiſi.& ibi in ſi.vide quod ibi ſcripſi & dixi.
& de hoc in p̃.dec.cũ noſtris.de conceſſio.præb.in 4.glo.

Q V AE S T I O.

Hæc regula facit ad quæſtionem , quam Paduæ diſpu-
taui,quam ſic propoſui.Matrimonium ſolutum propter
conſanguinitatem,vel mulier non cognita religionẽ profi
tetur, q̃ritur, an rumpat ſponſalia de futuro prius a viro
contracta?Et primo pro ſolutione ad vtrunq; membrum
ponetur gl.Io.Secundo,ad vtrũq; inductiones affirmati-
uæ,quibus in quantũ ſolutioni contradicunt , ſingulariter
rñdebit.Tertio diuiſim ad mẽbra arguit negatiue, & pri-
mo ad primũ,& id conceditur.Secundo ad ſm, & omni-
bus quæ inducũtur ſingulariter reſpondetur.Solũdo igi
tur

tur dico, quod Io. notauit in 3. compil. de spō. sicut, quod
2 mr̄imoniū † solutum pp consanguinitatem non rumpit
priora sponsalia de futuro, ad quod inducit dec. cum apo
stolica. eo. tit. si vero soluitur per ingressum religionis, ni-
hilominus rumpit priora sponsalia. ad quod inducit de
conuer. coniu. quidem, & quia actio semel extincta nō re-
uiuiscit. de con. di. 4. queris. hanc gl. Io. Bernardus vel eius
cōtemporanei. s. Vincēt. in secundo apparatu, Gof. & Phi.
non posuerunt, nec aliqui moderniores eam tractauerūt,
quod sim memor ad præsens. Ad literam tū illa videri po
terit in nouella. Ordine vero turbato præcedit solutio, ar-
gumenta, vel mistim quęstiones istas tractando, fiat simul
positio & responsio argumentorum, quæ solutioni cōtra-
ria videntur. Ad vtramque ergo quęstionem primo argui
tur affirmatiue. s. q̄ vtroque casu rupta sint sponsalia. &
taliter, certum est, q̄ inter multos casus, quibus rumpun
tur sponsalia de futuro, iste est potentissimus casus. s. cum
alter sponsorum contrahit scd̄a sponsalia de præsenti. de
spon. sicut. & c. si inter. 2. respon. de spon. duo. c. 1. potentis
simus. idō dixi, quia sm Tanc. qui hoc no. de spon. de illis,
cum in alijs dissoluatur per sententiam, in hoc casu, & cū
alter sponsorum religionem ingreditur, soluuntur ipso iu
re, sed certum est, q̄ sponsalia de præsenti quo ad verba,
accipio te &c. & quo ad consensum in vtroque casu inter
3 uenerunt, & interuenire potuerunt. ergo dicenda sunt † ru
pta priora sponsalia. Quod verba interuenire potuerunt
per se patet, q̄ consensus interuenire potuerit, satis patet,
de spon. c. vnic. eo. li. vbi sponsalia nulla, quia cum consan
guinea contracta, si tenent ex consensu inducunt publicā
honestatem. inspicimus. n. in matrimonijs plus animam,
quam iuris effectum. de biga. nuper. cum suis concor. mul
tos. n. effectus consequitur mr̄imonium. licet sit nullū. In-
ducit. n. bigamiam, vel pœnam bigamiæ, vt ibi, quam sine
mr̄imonio quis non potest incurrere, de biga. quia circa.
facit prolem legitimam seruata forma constitutionis, cū
in hibitio. de clande. despō. quam prolem legitimam pro-
ducere nō posset fornicarius coitus, primum probatur de
clande. despon. c. vl. & qui fi. sint le. cum in iure. & c. ex te-
nore. ltē inducit publicam honestatem, vt est dictū. & in-
terdum inducit adulteriū, & adulterij pœnam. q̄ dic, vt
nota. de do. inter vi. & vxo. cū pluriū. Cū ergo multos effe
ctus alios consequatur mr̄imonium, non mirū, si cōsequi
potest hunc effectum rumpendi priora sponsalia de futu
ro, quasi sufficiat cōsensus cū forma verborū. & est si. vbi
sufficit aliquid valere ex forma, licet ex effectu, vel cā non
valeat. de ele. si postquam. li. 6. sicut & in denūtiatione no
ui operis dr̄. ff. de no. ope. nun. l. 1. & eo. ti. c. 1. & 2. & in sē-
tentia excōicationis. 11. q. 3. snia. Sed ad ista inquātū quo
4 ad primum punctum solutioni † contradicunt, rn̄detur, q̄
solutio sponsaliorum de futuro per sequens mr̄imonium
procedit ex vinculo coniugali, quā non inducit solus con
sensus, sed legitimus, sed publica honestas nō procedit ex
vinculo coniugali, sed ex sponsaliorum consensu, qui suf-
ficit ad illud impedimentū inducendum, sicut ēt affinitas
non ex legitimo coitu, sed fornicatio surgit. & sufficit ibi
coitus, de eo, qui cog. consan. vxo. suę discretionem. ¶ Ad
5 illud † quod dicitur, pœnā bigamiæ contrahi ex matrimo-
nio, q̄ non tenet. hic solum contrahentis illegitimum mr̄i
monium versatur odium. vnde fateor eum ex facto suo
posse pœnam incurrere, propter affectum cum opere, sed
non sic se potest ab alterius obligatione liberare per con
tractum, per quem alteri non ligatur, per quem sibi potest
præiudicare. sed non sic si potest ab alicuius obligatione
liberare nisi alteri ligetur, eodem modo tolli potest, quod
arguitur ex dec. eum, qui. de præben. li. 6. vbi ligatus eccle
siæ parrochiali ab illo vinculo soluitur, recipiendo etiam
iniuste secundam parrochialem ecclesiam. illud enim est
inductum in odium iniuste recipientis, non in ipsius fa-
uorem. vnde posset dici secundum opi. Io. quam dixi de
præben. de multa. super ver. priuatus. & ipse no. 7 q. 1. si
qui. & 21. q. 2. si quis iam trāslatus. quod tunc sit priuatus
quo ad se, non quo ad ecclesiam, uel prælatum superio-
rem, qui eum etiam inuitum retinere possit in locum suū.
6 Quod dr̄ de prole, illud † in eius fauorem inductū est, pro-
pter ignorantias parentum amborum uel alterius. quod
patet, quia quantumcunque in facie ecclesiæ contractum
sit matrimonium, si ambo parentes sciuerunt impedimen
tum, proles est illegitima, ut in præ. dec. vlt. de clādesti. de
spon. Quod dr̄ in decr. si postquam. de electio. speciale est
in cathedralibus & regularib. ecclesijs, ut ibi patet, alias
enim non sufficit appellationem esse iustam ex forma. de
7 app. ut debitus. eo. ti. non solum. lib. eo. Quod † de denūtia
tione dr̄, speciale propter contemptum prætoris, sicut &
quod dicitur de sen. excom. speciale, ne potestas clauium
contemnatur. ¶ Adhuc pro hac parte sic arguitur, actus
8 † ille, qui ad aliquid efficiēdum requiritur, sufficit, quod
de facto fiat, & si de iure non teneat, hinc est, quod insti
tutus si seruum hæreditarium manumittat, manumittere
non potest, nisi adeat, adire non potest, nisi manumittat.
Dicit tū lex, quod ut adeat sufficit, qđ de facto manumit-
tat, licet manumissio non ualeat. ff. de condi. insti. mulier.
§. 1. ltē, si manumissus sit, si 10. hæredi promittat, sufficit
quod de facto promittat, licet promissio facta ab ipso ad
huc seruo non teneat. ff. de sta. lib. l. pe. Item manumissus
testamento, si iurat 10. operas filio dare, iurando liberta-
tem consequitur, licet non teneat iuramentum. ff. de ma.
te. l. seruum testamento. ad idem ff. de condic. inst. l. Me-
uius. & testamentum, ex quo non aditur hæreditas, rūpit
codicillos, qui tamen tenuissent, si testamentum factū nō
fuisset. ff. de hære. insti. l. pater filio. & inst. qui. mo. te. infir.
9 §. posteriore. per quod etiam † notaui, de procur. si duo.
lib. 6. in gl. 2. quod dans scdm procur. reuocat primum, etiā
si seruus non suscipiat manda. ad idem ff. de iniu. rup. &
irri. te. l. 3. §. sed si stante. vbi scdm testamentum, quod rum-
10 pitur per posthumum, rumpit primum testm̄. Ad † idem
de præben. c. pe. li. 6. vbi secunda gratia, cum prerogatiua,
licet postea reuocetur, rumpit primam. Ad idem ff. de te-
sta. mili. l. militis codi. §. fin. vbi scdm testm̄ iure militari fa-
ctum, licet non valeat milite. s. decedēte post annum mili
tiæ, tamen rumpit primum, quod ipse fecerat iure cōi. Et
ad idem de sepul. c. 1. lib. eo. vbi electio sepulturæ licet nō
teneat, impedit aliam sepulturam eligi, ac si teneret. Ad
idem ff. de adimen. leg. l. legatum sub conditione. vbi si
quis donet vxori, quod legauerat filiæ, intelligitur adimis-
se, licet donatio vxori facta non teneat. Ad hoc responde
tur, q̄ in l. mulier. §. 1. in l. pe. de sta. li. in l. seruum testamē-
to. & l. Meuius. sufficit factum licet non habeat iuris effe-
ctum, quia satisfit voluntati testantis, qui factum inspe-
xit, ac si dixisset, si saluauerit, vel lapidem in flumine pro
iecerit. vnde sufficit ibi factum sine iuris effectu, ad id ff.
de statuli. Stichus. 10. Præterea facit ibi quod potest, & iux
ta iuris regulam ad impossibile non debet astringi. eo. tit.
11 nemo † potest. cum suis concor. ad l. 3. §. fi. ff. de cod. cum
7 iuribus in proxi. alle. non expedit rn̄deri, quia faciunt
pro solutione, quo ad secundum ponendum. Probant
enim illa iura, q̄ ex quo secundum testamentum a princi
pio tenet, licet postea rumpatur, videtur ruptum esse pri-
mum & est simile in procuratore, & gratijs, sicut ex quo
matrimoniū tenuit, licet postea rumpatur, sufficit ad hoc
vt rumpat priora sponsalia. Ad quod facit quod dicitur,
actionem semel extinctam non reuiuiscere. de con. dist. 4.
quæris. 13. q. 4. si illic. ff. de sol. qui res. §. aream. ff. de uer-
bo. ob. inter stipulantem. §. nam & cum quis. Ad decre. de
sepul. respondetur, illud non esse ex uirtute electionis, quæ
non tenet, nisi in pœnam eligentis. Ad l. legatum. de adi-
men. le. respondeo, q̄ quia testm̄ pendet ex unius, non ex
plurium uolūtate, sufficit, quod ibi appareat testatoris le
gantis mutata uoluntas, licet uoluntas legatarij nō inter-
cedat, quæ nec requiritur, non sic in casu nostro cū spon-
salia pendeant ex uoluntate duorum. & facit quod no. 3.

de

3 *Iudex ordinarius tribus consultoribus adhibitis, ita pronunciauit de talis consilio condemno, & de consilio talium absoluo an ea sententia executioni sit mandanda, actore id petente lapsis decem post diebus. & nu. 5. 7.*
4 *Sententiam iudicis quæ reddant inualidam.*
6 *Iudex sequutus minorem partem consultorum, an excusetur, & culpa careat. Et an teneatur eorum seu assessorum sequi consilium. sub nu. 7. 9. & 11.*
8 *Remedia communia ab iniqua sententia.*
10 *Cum, & de, præpositiones, an, & quid differant, & vtriusque vsus & vis. & nu. 12. & 14.*
13 *Papæ in rescriptis, sententiis & diplomatibus mos.*

REGVLA LXII.

Nullus ex consilio. ¶ Prima gl. dicit, vnde sumpta, po-
nit rationem regu
læ, & exempla regulæ, & exceptiones. Secundo distinguit.
Tertio, quid distetat, ostendit, consilium a madato. In pri-
3 ma gl. ibi. [consilii] sequitur non fraudulenti † nulla est ob
ligatio. cæterũ, si dolus & calliditas intercessit, de dolo a-
ctio competit, & ibi [l. ii in fi.] ponit casum de illo, qui con
suluit pecuniam potius locandam in emptionem prædio-
rum, q̃ fœnerandam, vel econuerso, & ibi [quod cũ scites]
infra sequitur in gl. & ibi eleganter in fi. consulens mutua
ui debitori non idoneo, non tenetur de dolo, & ibi. [l. ii.]
proseneta, qui dolo & calliditate debitorem circumuenit,
de dolo tenetur, & ibi [non solum] tenetur iniuriarum nõ
solum faciens, sed & is, cuius dolo facta est iniuria, vel qui
4 iurauit, vt fieret. In 1. glo. † ibi, de hoc. ff. de verb. sig. sæpe.
in fi. & inst. de ob. ex delic. §. ope. & ibi [subdistingue] sm
Dyn. hæc distinctio locum habet in alias contractuo,
alias tenetur cõsulens. ff. man. si remunerandi. §. si tibi. sed
§. loquitur in mand, non in consilio. & facit finis gl. & ibi
[consulens] hic et distinguit Dy. an foret facturus, & tamẽ
vtroq; casu fatetur eum teneri. Distinctio illa satis placet
quoad quantitatem pœnæ. de hom. sicut dignum. ipse aũt
dicebat, quod qui consuluit alias facturo, aut præbuit con
silium tantum, aut opem tantum, aut consilium & opem,
primo casu tenetur, quia non oportet laudando malitiam
augeri. ff. de seruo cor. l. 1. §. persuadere & C. de furt. si quis
seruo. si opem tantũ, sine consilio principali vel secunda-
rio, non tenetur. ff. de fur. si pignore §. si ferramenta. si con
silium & opem, non est dubiũ quod tenetur. ff. de ver. sig.
sæpe. §. ita dubitatum. instit. de ob. quæ ex delict. §. ope.

QVAESTIO.

Hæc regula loquitur de dante consilium, & gl. in prin.
& fin. pro ratione regulæ ponit, quod is, cui datur, non te
netur illud sequi. Et circa hoc insistemus propter iudices
ecclesiasticos & sæculares, qui ad ferendas snias & interlo
cutorias recipiunt consultores iur. petitos de more Itali-
co, quorum talium consilium si contra ius esset, seq non te
nentur, et si de consensu partium illos assumpserunt, licet
hoc casu quidam contra. de hoc vide in Spe. de requisitio-
ne consilii. in ver. qđ si iudex. Ex hoc incidit q̃ǒ disputata
Paduæ per dõm Nicolaum de Matha. qua quærebat, si iu
dex assumpsit tres consultores super diffinitiua quorum
duo consuluerunt reum condemnandum, tertius absoluẽ-
dum, & iudex absoluit, an valeat snia, cum statutũ habeat
non valere snias, nisi latæ sint cum consilio sapientũ Huic
3 qõni præmittam † aliam qõnem Dñi mei in lcgib. dñi Mar
tini, qua quærebat, si ordinarius trib. consultorib. assum-
ptis ita pronuntiauit, de consilio talis condẽno, & cõsilio
talium absoluo, & lapsis decem diebus actor petit sniam
executioni mandari, an sit exequenda? Breuissime ad vlti
mam partem fiunt tres allegationes, & soluitur per qua-
tuor rationes. Dicebat multis videri, quod sic, quia cum
dixit, condemno. functus fuit officio suo. sup. de offic. del.
in literis. ff. de re iud. iudex. C. de pœnis. l. pœnam, nec po-
tuit sententiam corrigere. ff. de arbi. l. arbiter. Item statim
fuit ius actori quæsitum, quod sibi non potuit auferri. be-
nefacit sup. eo. lib. de elect. ab eo. & clem. eod. tit. constitu
tioni. §. pen. in fin. allegabat ipse ff. de stipulatione ser. l. 1.
§. si seruus communis. non potuit mutare tenorem sniæ.
ff. de re iud. l. actorum. Item duæ fuerunt orationes, & sic
duæ sniæ, arg. ff. quando di. le. ce. ex his, ergo præmissis ra
tionib. valuit prima. Refert ipse, quod multis videbatur
contrarium, quia iudex se correxisse videtur, dicendo sta
tim post, absoluo. ff. de ma. te. l. Stichus. Item, cum de con-
silio duorũ absolueret, fuit standum consilio maioris par
tis. ff. de arbitr. idem si. §. principaliter facit. ff. de re iudi.
duo ex tribus. facit regula. eodem titul. in obscuris.
ponderando, quod absolutio sit sequenda in obscuro. Sol
4 uendo ipse tenuit sniam ipso iure nullam quatuor † respe-
ctib. quia non imponit finẽ liti. ff. de re iu. l. 1. de arb. l. dice
re. Item quia super vno articulo continere dẽt absolutio-
nem tantum vel condemnationem, vt prædicta l. 1. super
hoc tamen, quod scripsi de re iud. cum inter. in vlt. gloss.
Item debuit esse certa. instit. de actio. §. curare, & quia con
tinet contrarietatem. ff. eodem tit. vbi repugnantia. de te-
sti. qui falso. C. de fide instrum. scripturæ. sup. de fide instr.
imputati. & circa hoc vide, quod no. 11. q. 3. §. 1 ũ ergo sub
diti, & dixi de offi. ord. si sacerdos. super gloss. pen. Nunc
ad quæstionem propositam redeundo, ad negatiuam 1. &
2. ad affirmatiuam allegabo tria, subdens tertii rationem.
Tertio soluitur, & solutio declaratur. Quarto, de proposi-
tionibus, cum, & de, plene tractabo. Ad partem quod sen
5 tentia † valeat, allegatur, quod maior pars sapientum re-
præsentat omnes. ff. eod aliud. §. refertur. ad munic ip. qđ
maior. de ven. inspi. l. 1. §. 1. Quod ergo sine consilio maio
ris partis, & quod plus est, contra consilium factum est,
non valet ex forma statuti. sunt ad hæc similia. ff. de acqui.
hære. si quis mihi bona. §. si certa. de admin. tut. l. Titium.
in princ. de instit. le. sed & si pupillus. §. conditio. de exerc.
l. 1. §. si plures. Secundo, cum statutum dicit sententiam fe
rendam cum consilio, intelligendum est de consilio conso
nante sententiæ, vt uerba habeant effectum suum. ff. quod
quisque iur. l. 1. in fi. ne quis eum, qui in ius vo. l. pe. §. doce
re. de cler. non resi. relatum. Sic. n. intelligit lex consilium.
C. de leg. humanum. de app. nominationes. C. de leg. l. pe.
lib. 10. & ar. C. de prædi. cur. l. fi. de suscep. & arca. l. exacto-
res. eo. lib. sic etiam intelligit lex consilium, cum dicit, fa-
ctum furtum alterius consilio, s. consonante. ff. de ver. sig.
sæpe. instit. de ob. ex delic. § ope. & de furt. l. furti. §. consi-
lium Tertio ubicunque lex ordinant consilium haberi
illud seruari uoluit. in Authent. de iudic. §. final. & in
medio lit. §. 1. ibi, si uero aliqua dubitatio. C. de app. l. iube
mus. ibi, & tamen dispositio & c. ad idem sup. de offic. del.
venerabili. ubi consilium exponitur pro consensu. de oth.
arch presbyteri. c. 1. de iur. cal. c. 1. uer. uerum. de immu. ec.
aduersus. Ad idem de foro comp. c. 1. de his, quæ fi. a præ-
lat. nouit. & c. quanto. & forsan huius ratio est, ne cõsilium
sit clusorium, uel lex, quæ mandat illud haberi. C. de bon.
quæ lib. l. fi. § ubi. ff. de iudic. si prætor. facit sup. de ma. r ou
tra. contra interdi. eccl. c. 1. sup. eod. lib. de elect. communia.
6 §. porro. In † contrarium, quod iudex possit minoris par-
tis sequi consilium, si sibi iustius videatur, sicut de testib.
dicitur. sup. de test. in nostra. ff. eod. eb carmen. io fi. vnde
vna pars potest esse maior ratione numeri, alia ratione
authoritatis, ut not. in l. si uni. ff. de re iud. de elec. ecclesia
nostra, 2. Ad idem inducitur secundo, quod iudex videtur
computandus in numero consultorum, sicut & tabellio
de numero testium. C. qui test. fa. pos. hac consultissima, in
Auth. de fide instrum. §. oportet. & princeps inter commi-
litones. ff. de testam. milit. l. 1. & facit de verb. signif. fami
liæ. & uide quod not. de concess. præben. post electioné. In
3. glo. et ff. quod cuiusque uniuer. no. l. plane, & sic cum es-
sent

sent pares, prævalet sñia absolutoria. ff. de re iud. inter pa
res. Tertio satisfacit, quod non vr̃ iudex adstrictus ad con
7 silium †sequendum, vt hic in glo. & sic ponetur consilium
pro deliberatione. ff. de exercit. l. 1. in prin. & hãc interpre
tationem suadet iuramentum iudic. in authẽ. iusiur. quod
præsta. §. & æquus ero. ibi, sm̃ quod mihi visum. &c. & de
iud. circa prin. ver. illi aũr. & ff. de arbi. Item si vnus. §. idẽ,
quod Pomponius. Item cum lex volute assessores assistere
iudicibus, vt per eos, quę sunt iur. explicentur. C. de asses.
l. 1. ff. de offi. asses. consiliarijs. in Auth. de iud. in prin. nõ
tamen voluit iudices teneri ad ipsorum consilium seruan
dum, ꝙ patet ex forma prædicta, & aliorum ẽt consilium
vult requiri. C. de sen. ex breui. re. l. 2. quod tñ non est ne-
cesse seruari, si non videatur sibi iustum. simile de rescrip
to iudicis, in Auth. de iud. §. oẽs. & in medio litis. §. si ve-
ro. Et ꝙ non sit necesse consilium sequi, vr̃ expressum. C.
de senten. & inter. nemo. in prin. & ibi, consultationes, &
c. š. de arb. cum olim. de ele. cum in veteri. & potest esse rõ
habendi consilij. quæ in præ. decr. cum olim. in gl. 2. & fa-
cit eo. ti. dilecti. ibi, consilio robatorum. nam ꝙ a pluribus
quæritur & c. 10. di. de quib. š. de offi. deleg. Prudentiam.
ff. de arbi. si in tres. & optime, ꝙ scripsi de consue. ad no-
stram. super prima gl. ¶ Soluebat Nicolaus, quod ex for-
ma statuti tenebatur hr̃e consilium, & si non haberet, non
valeret sententia, sed ex quo habuit, satisfactum sit statu-
8 to, & si fuit inique †pronuntiatum, locum habeant cõmu
nia remedia, scilicet appellatio, & ꝙ iudex teneatur, qui
fecit litem suam, & similia allegat. ff. de iudi. eum, quem te
mere. §. 1. in Auth. de iud. §. si. in medio litis. §. 1. ibi, si vero
aliqua dubitatio, cum adiunctione præ. l. nemo, C. de sen.
& inter. & per præd. decr. cum olim. & cum in veteri. Et
est aduertendum, ꝙ quandoque statuta hoc habẽt. quod
9 iudex †teneatur sequi in pronuntiando consilium sapien-
tum, quos assumpsit de numero suspecto, & tunc non pro
cederet Nicolai Solutio, sed locũ haberẽt argumenta pri
10 mæ partis. Remanet modo vnum †antiquum dubiũ, an sit
differentia in hac materia, vel simili inter has præpositio-
nes cum, & de, scilicet, an cum consilio, vel de consilio sint
diuersa in effectu, exẽpli gratia, habetur primum. de elec.
ne pro defectu. fin. de hære. vt commissis. ver. priuandi.
Vinc. dixit in dec. pe. de consti. & Compo. ibi recitat eius
dictum, & Arch. š. eo. li. ne se. vac. c. vno. quod est differen
tia, quia primo casu sufficit requirere, nec est necesse se-
qui. super quo ẽt vide qđ no. de elec. ne pro defectu, in gl.
pen. secundo vero casu necesse sit sequi. ad primum de ar-
bi. cum olim. sup. de re. licet. ff. man. idemque. §. si quis ea,
vbi si mandaui geri negotia mea per procu. consilio Sem
pronij, & sunt male gesta, ipsi tenentur, & non Sẽpronius,
qui non fuit adhibitus, nisi vt consulat & admoneat. vi-
11 de quod de hac l. statim subda. n. sic & †iudex assessoris,
& peritorum consilium requirit, quandoque tñ sequi nõ
tenetur, quia suo non assessoris periculo iudicat. C. de pœ
na iudi. qui ma. iud. l. 2. ¶ Ad secundum inducit, quod
plus videtur arctatus mandatarius per præpositionem,
de, quasi consultoris industria sit electa. sup. de offi. dele.
c. vlt. quod de tali virtute prępositionis nil probat, dat si-
mile. sicut aliud est rem esse in bonis, quam esse ex bonis,
vt instit. vi bono. rapto. §. fane. facit de pœ. distin. 4. si ex bo
no. subdebat se putare consilium sequendum, cum præpo
neretur negatiua, puta, hoc non facias sine consilio epi-
scopi. sup. de offi. deleg. venerabili. sicque posset intelligi.
ff. de suspec. tute. impuberis. in prin. ubi adolescenti per-
mittitur durante cura accusare curatorem, dummodo ex
consilio necessariorum id faciat, quasi non permittatur,
nisi illud consilium accedat, vel illud, ex, idem sonat,
quod de, bene facit de ele. cum in iure. ibi, ex se, vel alijs
12 de gremio &c. Nam † ita dicere poterat, de se, vel alijs, &
sic etiam faciet pro secundo dicto. Vel procedit id ex illa
dictione, dummodo, cui concor. sup. de usu palij ex tua-
rum. in fi. cum concor. quas ibi posui, ut prædixi, allegata
non probant, quod dr̃ de præpositione, de, vr̃ tñ, id pro-
bari. de eta. & quali. ad aures. in fi. vbi consilium cum præ
positione, de, arctat. sed dic, quod absque illis verbis ille
medicus erat arctatus, ita ꝙ illa verba non arctant, sed ar-
ctatum declarant. Est ẽt sciendum, ꝙ quidam legistæ, ꝙ
prædixi de præpositione, de, probant per præ. l. idemque.
§. si quis ea, vbi tamen neutra præpositio ponitur, nec etiã
ibi ponitur verbum consilij. sed dicit textus. ita demũ ra-
ta haberi mandauit, si interuentu Sempronij gesta essent.
per quod vides ẽt cõditionaliter verba fuisse prolata. Idẽ
dico de l. 1. §. si plures. ff. de exercito. quæ non facit, quia
nec de præpositionibus illis, nec de consilio ibi fit mẽtio,
sed dicit textus, quod qui sic duos præposuit, ne alter sine
altero gereret, qui cum vno contraxit, sibi imputabit, cui
concord. de testa. c. 2. in fin. š. eo. lib. fateor, quod in l. Ti-
tium & Meuium. ff. de admi. tu. in prin. ponitur verbũ cũ
consilio. Item sine aliqua præpositione ponitur. eo. ti. qui-
dam decedens. §. 1. ibi, pater tutelam filiorum cõsilio ma
tris igitur gerendam mandauit, non minus officium tuto
tum integrum erit, dicunt legistæ, illud ideo, quia mater
iure veteri non erat, nec esse poterat particeps tutelaris of
ficij. ff. de test. tu. iur. nostro. ¶ Satis videtur mirandum, ꝙ
de his præpositionibus, quæ adijciuntur consilio, disputa-
mus, sed non si adijciantur consensui, voluntati, authori-
tati, vel alteri actui. Non curamus. n. an dicatur cum con
sensu, vel de consensu. primum habes de offi. custo. c. 2. de
iudi. causam. de his, quæ fi. a præla. cum apostolica. & ca.
seq. de iure patrona. nobis. de ecc. ædi. ad audientiam 1. cũ
authoritate habes š. eo. lib. de iudic. c. fi. Secundum. s. de
consensu. de elec. in causis. ver. quia vero. & c. per inquisi-
tionem. & c. sacrosancta. de offi. deleg. super quęstionum.
post princi. de iureiurando. sicut. 3. de inst. cum venissent.
de his, quæ fi. a præ. ea noscitur. alibi dicitur de volunta-
te, de elect. quod sicut. in fin. & vide quod scripsi de præ-
bẽ. post illorum. super verb. magistrum. vide & circa hoc,
quod no. in Spe. de arbit. §. fin. versic. sed quid si dicatur,
quod scripsi. de offi. deleg. si pro debilitate. in gl. putat In-
13 noc. ver. redeundo. Item aduertendum, quod Papa †quã-
doque dicit, habita deliberatione cum fratribus. š. eo. lib.
de im mu. ecc. c. 1. sed cum requirit fratrum consiliũ com
muniter dicit, de fratrum nostrorum cõsilio. patet de ele.
licet. de vitanda. c. dudũ. 2. & c. in genesi. de of. leg. licet. de
dilat. exposuit. de fide instru. cum Ioan. & lib. eod. de elec.
fundamenta. §. vt ergo. de regu. non solum. de hæretic. su-
per eo, & c. cum fm̃. de scisma. c. t. ver. valet. & prope fi. de
priuilegi. ne aliqui. & c. vt apostolicæ. de pęn. c. vlt. in prin.
ad idem in cle. de elec. ne Romani. de iureiur. Romani. §.
quia igitur. de re iudi. pastoralis. in fin. de sepul. dudum.
ver. nos autem. de immu. ec. c. 1. de sen. excom. c. 1. Cũ er-
go in dec. 1. de renun. li. eo. dicat, de fratrum nostrorum
consilio, & assensu. & idem in dec. gloriosus. in fin. de reli.
14 & ve. Iam patet, quod dictio, de † consilio. non denotat
consensum, vel illud superflue fuisset additum, cui bene
conc. t. š. eo. li. de pac. c. vlt. & de cle. ægro. c. vno. §. 1. de
censi. Romana. § quod si. eo. li. ad idem præ dec. vna. ne
se. va. §. 1. vbi dicit consilio, vel assensu. Item interdum Pa
pa dicit. solum de consensu. š. de consuetu. cum inter. per
ꝙ patet ista diuersa. C. de codicil. si idem, de decimis. ad
audientiam. ad prædicta facit de sta. mo. capi. 2. in fi. con-
iuncta dec. si religiosus. 2. rñ š. eo. li. de ele. per quæ patet,
ꝙ istud de consilio. positum in fin. præ. decr. scđæ, non ar-
ctabat, nisi ad religionem. Item circa præpositionem de,
primo sciendum est, ꝙ quandoque auget. ff. deposi. l. 1. in
princi. Item interdum ponitur pro a. ff. de furt. si is qui. in
fin. ibi, si stipulatus de te. i. a te. & eo. tit. l. fullo. 2. ibi, fullo
si actione locati de domino liberatus est. i. a domino. Quã
doque ponitur, de, idest, pro in, auth. coll. 9. vt nulli iud.
§. necessarium. ibi, nulla mulier de qualibet re includatur.
de. i. pro, dicunt ẽt grammatici, quod præpositio, de, signi
ficat materiam, vt hæc vestis est de lana, linoque contex-
ta. de

ta.de ele.cum causam.quandoque originem, vt iste de iudæis originem deduxit.de rescrip.eam te.ad idem de spõ c.1.quandoque originem promotionis. vnde diaconi de se eligunt Arch.23.dis.legimus.Quandoque locũ.sermo Heliæ ignem de cęlo deposuit. de con.di.2. re vera. circa fi.ad idem per totum ca. De præpositione,cum,est sciendum, quod qñque ponitur,pro qñ,quandoque pro quia. vtraq; patet ſ.de commo.c.vno.ad primum.ff.depositi.l. Publia.in prin.ibi,cum venero.& C.eo.si quis.vbi gl.,Ad fin.ff.qui satisd. cog.l.si arbitro.in prin.in ius vo.vt eant. l.vlt.Qñque sonat in pro.ff.de dolo.l.rem quandam.qñq; ponitur pro quamuis.C.de epi.& cler.cũ clericis. in prin. Quandoque pro.ir,ff.de condi.inde.l.indebiti.in fi.sic potest poni.ff.deposi.l.1.§.quæ depositis.ibi,equus,cũ capistro.& de mot.infe.l.neg at. ibi, cũ grauida.i.in grauida. Quandoque etiam ponitur pro &, satis dixi de cele. miss. cum Marthæ.ver.alij vero.ibi inuenies dictum Ia. de Ra. qui dixit,qood præpositio,cum, sapit vim copulatiuæ, vt ponatur pro &, & quoties ponitur inter illas res,quarum vna nõ sit accessio alterius, vt inst.de le.§.si quis ancillas. alias coniũgit,si vna ad alteram accedit,vt ibi.& ff.de pecul.le.in quatuor primis ll.& potest reddi ratio, quia præpositio cum,designat vnitatem rerum, & coniunctionem personarum, sed copula &,licet copulet, ostendit tamen diuersitatem personarum. & rerum. & singula vt principalia comprebendit,ff.de vsufr.l.si Titio.parent exempla, de elec.quia diligentia.& c.cum in cunctis.in prin.& post prin. & §.inferiora . & propter talem varietatem habent quandoque vim disiunctiuæ. de boc de rescrip.c.2.

SVMMARIVM.

1 *Defensionum accumulatione an & quando vti liberum.*
2 *Causæ plures cumulare an liceat in causa appellationis interiectæ a diffinitiua.*
Et quid in causa principali.
3 *Exceptionibus pluribus an & quando possit quis vti.*
4 *Homicidium qui primo negauit se perpetrasse, & conuictus dicit se fecisse ad sui defensionem,an audiatur.& num.6.8.10 11.*
5 *Confessionem erroneam an liceat reuocare. Negotio etiam nondum finito. & num.11.*
7 *Contraria allegans non auditur. Limita in teste se incontinẽti corrigente.num.9.*
13 *Fori declinandi ratio super homicidio commisso.*

REGVLA XX.

Nullus plurib. defensionib.

Quid de recusationib. & an plures ciuiliter proponi possunt,& tractatum cumulationis,quæ tũc est,quando primo iudicio pendente eadem res petitur ex alia causa, vel petitur alia res ex eadem causa, plenissime prosequitur hoc Dyn. solas autem regulas aliquantulum declaratas hic describam.& ad alia remittam,vt in prin.huius ti. dixi,ad scripta Dyn. decidenda non intendam.Dicit autẽ, quod regula cumulationis permittendę sic tradi debet copulatiue,vbi sunt actiones non contrariæ, & quæ electione non tolluntur,& in prima,quarum absolutoria non parit exceptionem rei iudicatæ in secunda, ibi admittitur
1 cumulatio.Cum vero tractatur de accumulatione † impedienda,traditur regula disiunctiua, & hoc modo, vbi plures sint contrarię actiones, vel quę electione tolluntur, vel in quarum prima absolutoria lata parit exceptionem rei iudicatæ, in secunda ibi repellitur cumulatio. declarat primam per illud generale, non debet expectari casus,cuius nil operatur euentus.ff.de fideiu.l.pe.ad Vel l.aliquando. sed certum est,quod mutata persona, vel re,vel causa petendi,absolutio primæ petitionis non parat exceptionem rei iudi.vt no.sup.de excep.c.pen.vbi vide in fin.pe.gl. ergo impediri non debet secunda pendente prima. Secũdo sic,existens in spe dubia non debet esse melioris conditionis,quam is, qui in spe certa,allegat ff. de compen.l.vl.& de acqui.hær.eum,qui duobus.de leg.3.l.1.in princi. sed absolutus in prima est in spe certa, non absolutus est in dubia, sed si diceremus contrarium primæ regulæ, quam præmisit,melioris conditionis esset non absolutus,quam absolutus.quod esse non debet, vt præmisi,maxime,quia non solet actor litem contestando suam conditionem facere deteriorem.ff.eo.tit. non solet. quam vide ĩ.sub hac litera.& ff.de nouat.l.aliam.ergo &c. Item, æquiperan lo
2 † pendentiam litis principalis, & causæ app.facit clemen. de testi.in testibus.cum in causa app.interiectæ a diffinitiua liceat plures causas ostẽdere, vel cumulare, ex quibus probetur iustitia ap.ff.de app.scio.& satis not.de appella. cum causam in vlt.glo. sic ergo licebit & in causa principali plures causas cumulare,ex quibus omnibus vel ipsarum aliqua appareat locum habere condemnationẽ,hoc tamen intelligas,vt dicitur sup.eod.lib.de re iud.abbate. Lau.dicit adhuc eandem posse probari per §.minus.insti. de act.textum intelligendo,prout iacet & de doli excep. apud Celsum.§.item quæritur.Item per l.vlt.C. de appe. & per l.si autem. ff. de excep. & per l.1. §. quod autem.ff. quorum leg.¶ Ad secundam regulam probandam adducit, certum est, quod vbi sunt actiones contrariæ, posita vna intelligitur altera remota.C.de fur.l.1.si seruus exter. l.1.C.de codicil.l.fina.Item si electione tolluntur, vna electa tollitur altera.sup.eod.li.de elect. vt quis duas.vbi de hoc & de postul.c.vno.¶ Tertio constat, ꝙ qñ sunt duæ, in quarum prima lata sententia parit excep.rei iudica. in secunda repellitur cumulatio.ff.de excep.l.si fund.& l.fundi.Ex quibus patet prædictas duas regulas,quarum altera permittit cumulationem,altera negat, veras esse. Demum solutis multis contrarijs materiam specialius distinguẽdo prosequitur,& hoc omitto.¶ Prima gl.dicit,vñ supra,& ponit exempla,exponit regulam etiam in exceptionibus contrarijs.11.casus excipit,tertio interserit de electionibus & actionibus. & remittit. quarto obijcit ad id quod dixit de contrarijs, & ponit quatuor solutiones, & quamlibet impugnat. demum soluit distinguendo, subdens aliam solutionem,quam non approbat.quinto nor. remittit,& concor.allegat.In 1.gl.ibi[nemo ex his.]sequitur,qui negat se debere], prohibetur alia defensione vti, nisi lex impediat.quod &c. & ibi [nemo] sequitur.prohibetur pluribus exceptionibus vti , quamuis diuersæ sunt. & ibi [de compensan.l.vl.] negans debitum per testes cõuictus non compensat.& ibi [§.studium] ponit casus authen.contra qui propriam.& ibi [illud] negans rem fuisse in bonis debitoris , conuictus de mendacio possessionem perdit.& ibi [cum res] frustra donatarius ab hærede donatoris rem emit, cum rei propriæ emptio non consistat. & ibi.l.1.vide in præd.cap.si quis duas in vltim.glo.& ibi [sed nec impubes.] substitutus directe filio impuberi. eo mortuo contra matrem impuberis agentem de inofficioso dicit testamentum illud fuisse patris, frater testatoris dicit illud fuisse filij.¶ In 1.glo.ibi [se soluisse] de hoc vide
3 in † Spec.de excep.§.viso.versi.sed quid si debitor.& ibi, in versi.se.tractat de creditore,qui negat se numerasse, & pignus recepisse cum ab eo pignus reperitur.& ibi. [§. illud] dicunt communiter doctores, quod in his omnibus ratio est specialitatis,vt puniatur mendacium. Sed secundum id in omnibus exceptionibus contrarijs erit reperiri mendacium.Quare distinguit . y.aut exceptiones,quę videntur contrariæ,proponuntur conditionaliter, quod licet.vt ĩ.in gl.aut simpliciter, & tunc, aut est possibile primam assertionem rei concurrere cum secũda,idest, quod in vtraque continetur , simul potest verum esse , & tũc simul & diuersis temporibus proponi possunt.vt hic. & in concordan.aut non est possibile primam concurrere cum secunda,idest,vtranque veram esse simul,tunc nõ audietur,vt in contrarijs. & ibi [§.eligere.] nec valet , si dicas,

dicas, Idem debere dici in exceptionibus, in quibus reus
est actor. ff. de exceptio. l. 1. §. quod in actionibus. & est ra-
tio, quia rei fauorabiliores sunt, quam actores, quia in po
testate actoris est agere, sed conuenire non est in potesta-
te reorum. ff. de dona. l. pure. §. fina. Dy. & ibi sic intelligi-
tur decr. vide quod ibi dixi super fi. antepenul. glo.

QVAESTIO.

4 Quæstio breuis hic formatur, quam † olim disputaui
de accusato, vel inquisito de homicidio, qui negauit se ho
micidium commisisse, quo contra eum probato, dicit se
id fecisse ad suam defensionem. quærebatur, an debeat au
diri? Ad affirmatiuam allegantur 6. & dicitur esse casus.
Secundo in contrarium alia 6. Tertio datur solutio distin
guens. Quod audiri debeat, videtur ex eo, quod rei fauorabi
liores sunt, quam actores, & promptiores esse debemus in
absoluendo, quam in condemnando. ex. de probatio. ex li
teris. ff. de actio. & obli. l. Arianus. hoc eo. ti. cum sunt par
tium. Item pœnæ sunt molliendę potius, quam exacerban
dæ. eo. tit. in pęnis. & ibi concor. Secundo, quia probatio-
num facultas non est angustanda. de testi. co. c. fin. su. eo.
lib. de hæreti. in fidei. & C. de hæreti. l. quĩ. & hoc fieret, si
innocentia probari non posset. contra illud de simo. licet.
& c. per tuas. Tertio, videtur esse casus. ff. de noxa. electio.
§. neque hæredi. nec in hæredem danda est actio in eo, quod
defunctus mentitus est, vbi etiam dr̃, quod qui negauit ser
uum in sua potestate esse, poterit postea id fateri, si lis con
test. non est. & sic post litem conte. si minor esset. Quarto
5 constat, quod reo † singulariter licet vti contrarijs, vt hic
in gl. Item regulariter erroneam confessionem reuocare
licet negotio nondum finito, supra de cõfes. c. 3. C. de iur.
& fac. ign. l. error. sup. eo. li. de resti. in inte. c. 2. hic añ non
est finitum negotium. ergo reuocare, vel contrariũ dicere
licet. Quinto, qui negauit de se vel alijs veritatem coram
inquisitoribus hæresis, negationem illam reuocare põt, ex.
eo. li. de here. accusatus. §. licet. Item accusatus, qui negat,
postea auditur confitendo. de eo, qui cogn. cõsan. vxo. suæ
6 veniens. 2. ergo &c. Sexto, cum talis † propositio expresse
sit iur. non prohibita. ergo intelligitur permissa. 28. q. 1.
iam nunc. post prin. 30. q. 3. c. fi. & q. 4. c. vl. C. de collatio.
& dato quod iste esset periurus, in illo tñ iure non prohi-
betur se defendere, imo defendet & ecclesiam suam. de
excep. dilecti. Præeligenda est etiam hæc pars, quia huma
nior saltem, vbi non est ius expressum. de transact. c. fi. fa
cit C. qui bon. ced. pos. l. fin. Vltimo pro hac parte videtur
casus, su. de solut. c. vl. ff. de probatio. cum de indebito. in
prin. ¶ In contrarium inducebantur tunc decẽ argumen
ta de decem casibus, quibus etiam reus non auditur alle-
gans contraria, quos prosequor, qui notati sunt hic post
7 prin. gl. & ff. e. nemo ex his. Secundo ad hanc † partẽ fa-
ciunt omnia, quę prohibent audiri allegantem contraria,
de app. solicitudinem. in fi. vbi videas in vlt. gl. C. de fur. l.
1. ff. qñ. app. sit. l. 2. cum seqnẽti. & quod sua quisque voce
& c. sup. de probatio. per tuas. C. de non nume. pecu. gene
8 raliter. Tertio publica † vtilitas suadet puniri malefacta. ex.
de sen. excom. vt famæ. cum concordan. 1. 3. 4. gl. & statim
punienda sunt, cum rcia negantibus claruerint. 24. q. 3. ec
ce. de pœ. distin. 1. Adam ergo &c. Quarto multum facit
ad hanc partem. de accu. cum dilecti. vbi patet, quẽadmo
dum excusationes inquisiti, quæ perimant confessionem
eius admitti non debent, eadem ratione non admittẽtur
excusationes, quæ perimant negationem, qualis est ista
de qua quæritur, licet autem arguere de confessione ad
negationem, cum, quoad contestationem litis, & sniam
validãdam, harum sit idem effectus. de hoc de electio. du-
dum. ver. licet, de litis conte. c. vno. Quinto, rñsiones istæ
quæ in delictis excusandis contrarietatem inferunt, nõ so-
lum non recipiuntur, sed etiam illas facientes punientur.
de tempor. ordi. dilectus. facit vt ec. bene. c. vno, de pęnis.
9 super his. Sexto contrarietas † non recipitur in teste, nisi
qd dixit per errorem, incontinenti correxit. de testi. co.
præterea. Sed iste non incontinenti correxit, sed probatio
nem criminis expectauit, vt ponit thema. in quo non mo
dicum interest aduersarij, vel iudicis inquirentis. su. de do
10 lo. sententia. de procura. auditis. ¶ Solutio, vt tunc † dixi,
inueni doctores varios pro & contra tenentes. & pro vtris
que facit æquitas, mihi videtur. quod si accusatio vel in-
quisitio fuit formata de illo, qui aggressus fuit Titium, &
occidit. & ipse negauit, quod potuit. 9. dist. si ad sacras. ff. de
re. dub. si is, qui ducenta. §. vitium. & no. sup. eo. li. de con-
fes. c. 1. in glo. parua. licite postea dicere poterit se ad sui
defensionem occidisse, cum cesset contrarietas, sed sibi
caueat, quando ante publicationem testium hoc probet,
si intendit id probare per testes. & hoc dico, si articuli si-
bi traditi, vel publicati fuerant de homicidio facto per in
sultum, vel aggressuram, nam post publicationem super
directe cõtrario, quale est istud, non audiretur, quicquid
tunc allegarent. Patet hodie in clemẽ. de test. c. testib. sed
si capitula ignorasset sine sua culpa, tunc secus, vt scripsi
post Inno. de test. ex tenore. vbi vero simpliciter negauit
homicidium, aut fecit hoc litem contestando, vel respon
dendo accusationi, vel inquisitioni, aut id dixit excipien-
do. In primo casu non videtur audiẽdus postea, quod ad
sui defensionem occiderit, per iura secundo allegata, &
per decr. vlt. sup. e. li. de iureiur. non ob. §. neque hæredi.
sed facit pro, quia loquitur de negante ante lit. conte. qui
euadit pęnam confitendo, qua alias teneretur insolidum,
vt eo. tit. l. quoties. §. prætor. quam allegat gl. & l. si seruus
depositus. in fin. in hoc ergo, quod post lit. contestatam
non euadit. facit pro. le decr. is, qui. & in l. cum de indebi
to, punitur negans, & prouidetur actori ex falsa negatio-
ne grauato. sed in isto casu si admittitur, qui negauit, nul-
la ipsius rei punitio & nulla actoris prouisio. Item ibi, si
negans solutionem sibi factam, statim illa probata coge-
retur reddere, certũ est, quod postea debitum petere pos-
set. Expedientius ergo est negotium tali compendio expe
11 diri. sup. eo. li. de re iudi. abbat. ad fin. in decr. † vlt. de con
fes. tractatur de reuocãda negatione. in qua non cadit er
ror probabilis. de rescriptis, ab excommunicato. Qđ dici
12 tur quinto, negantem confiteri † posse, fateor, quia illud
est contra se, & pro aduersario vel iudice. facit de electio.
dudum. 2. ad fin. Quod dicitur sexto, periurum defende-
re se posse, fateor, sed non repellitur ex eo capite, vel ex
crimine, sed propter contrarietatem, vt dixi aliorum con
trariorum, solutio patet per allegata. Secundo vero casu,
13 scilicet cum id negauit † excipiendo, puta, quia forum de
clinando, negabat se in iudicis territorio occidisse, quòd
fieri potest, super quo vide, quod scripsi post Inno. de re-
scrip. super literis. in ul gl. uer. quærit Inn. & sup. eod. li.
de fo. compe. Romana. §. cõtrahentes. in gl. si ergo, & hoc
in Spe. de compe. iudi. adi. §. 1. uer. sed pone aliquis, tunc
dico quod licet ad fundandam iurisdictionem sit proba-
tum eum ibi occidisse, audietur in principali excipiens,
quòd ad sui defensionem id fecit, per hanc regulam exce
ptionem. eodem tit. & per utrobique notata. & sic concor
dat, quod dicebatur quarto, & sustinemus hanc huma-
niorem uiam, ut dicebatur 6. suffragante iure, quod per
mittit excipientem uti contrarijs.

REGVLAE DIGESTORVM
huius literæ N. sunt hæ.

Vlpianus. *Lex* VI.

Non vult hæres esse, qui ad alium transferre uoluit here
ditatem.

Idem. *Lex* XIII.

Nõ uĩ cępisse, qui per exceptionẽ remouetur a petitione.

Idem. *Lex* XXII.

Non dẽt cui, quod plus est, licet, qđ minus est, nõ licere.

Non

Paulus. Lex XXVIII.
Nec ex prætorio, nec ex solenni iure priuatorum conuentione quicquam immutandum est, quamuis obligationum causæ pactione possint immutari, & ipso iure & per pacti conuenti exceptionem, quia actionum modus, vel a l. vel a prætore introductus priuatorum pactionibus non infirmatur, nisi tunc cum inchoaretur pactio, inter eos conuenit.
Idem. Lex XXXI.
Nuptias non concubitus, sed consensus facit.
Idem Lex XXXVI.
Nihil tam naturale, quam eodem genere quodque dissoluere, quo colligatum est. ideo verb. obl. verbis tollitur. nudi consensus obligatio contrario sensu dissoluitur.
Idem. Lex XXXVIII.
Nemo qui condemnare non potest, absoluere potest.
Idem. Lex XLII.
Non debet actori licere, qđ reo nõ permittitur. In obscura te melius est fauere repetitioni, q̃ aduentitio lucro.
Idem. Lex XLIV.
Nemo ex his, qui negant se debere, prohibetur ẽt alia defensione vti, nisi lex ipediat. Quoties cõcurrunt plures actiones eiusdẽ rei nomine, vna tñ quis experiri debet.
Idem. Lex XLVI.
Neque pignus, neque depositum, neque precarium, neq; emptio, neque locatio rei suæ consistere potest.
Priuatorum conuentio iuri publico non derogat.
Caius. Lex LII.
Non videtur quisquam idem capere, quod ei necesse est alteri restituere.
Vlpianus. Lex LIII.
Non vĩ defendere non tñ qui latitat, sed ẽt is, qui negat præsens se defendere, aut non vult suscipere actiones.
Idem. Lex LV
Nemo plus iuris ad alium transferre põt, q̃ ipse habeat.
Idem. Lex CX.
Nullus videtur dolo facere, qui suo iure vtitur.
Idem. Lex LXXI.
Nemo potest gladij potestatem sibi datam, vel cuiuscunque alterius coercitionis ad alium transferre.
Papinianus. Lex LXXV.
Non debet alteri per alterum iniqua conditio inferri.
Idem. Lex LXXVI.
Nemo potest mutare consilium suũ in alterius iniuriam.
Idem. Lex LXXVIII.
Non videtur rem amittere, cuius propria non fuit.
Paulus. Lex LXXXVII.
Non solet deterior fieri conditio eorum, qui litem contestati sunt, quam si non essent, sed plerunque melior.
Idem. Lex LXXXVIII.
Nemo.n. in prosequendo deteriorem causam, sed meliorem facit. Denique post litem contestatam hæredi quoque prospicitur, & hæres tenetur ex omnibus causis.
Scæuola. Lex XCIX.
Nulla intelligitur mora fieri, vbi nulla petitio est.
Vlpianus. Lex XV.
Non solent, quæ superabundant, vitiare scripturas.
Idem. Lex XVI.
Nemo dubitat soluendo videri eum, qui defenditur.
Venuleius. Lex C.
Nõ põt videri iprobus, q ignorat, quantũ soluere debeat.
Paulus. Lex CIII.
Nemo de domo sua inuitus extrahi debet.
Paulus. Lex CX.
Nullũ crimẽ patĩt is, q nõ prohibet, cũ prohibere nõ põt.
Idem. Lex CXVIII.
Nihil interest ipso iure, quis actionem non habeat, an per exceptionem infirmetur.
Vlpianus. Lex CXVIII.
Nihil consensui tam contrarium est, qui bonæ fidei indicia sustinet, quamuis atque metus, quem comprobare contra bonos mores est. Nõ capitur, qui ius publicum sequitur.
Non videtur consentire, qui errant.
Idem. Lex CXX.
Non vt ex pluribus causis deberi nobis idem potest, ita ex pluribus causis idem potest & nostrum esse.
Idem. Lex CXXVIII.
Non videntur data, quæ eo tempore, quo dãtur, accipientis non fiunt. Qui iussu iudicis aliquid facit, non uidetur dolo malo facere, quia parere necesse habet.
Vlpianus. Lex CXXXI.
Nemo iõ obligaẽ, q̃a recepturus est ab alio, qđ præstiterit.
Idem. Lex CXXXVII.
Non est singulis concedendum, quod per magistratum publice fieri possit, ne occasio sit maioris tumultus faciendi. Infinita æstimatio libertatis & necessitudinis.
Celsus. Lex CXLVII.
Nihil peti potest ante id tempus, quo per rerum naturam persolui possit, Et cum soluendi tempus obligationi additur nisi eo præterito, peti non potest.
Idem. Lex CLII.
Nratius consultus, an quod beneficium dare se quasi uiuenti Cęsar rescripserat, iam defuncto dedisse existimaretur, respondit non uideri sibi principem, qđ ei quem uiuere existimabat, cõcessisset, defuncto contra cessisse. quem tamen modum esse beneficij sui uellet, ipsius æstimationem esse.
Iabolenus. Lex CLIX.
Neque in interdicto, neque in certis, causis pupillo nocere oportet dolum tutoris, siue soluendo est, siue nõ est.
Idem. Lex CCLX.
Nõ põt dolo carere, q ĩperio magistratus nõ obtẽperat.
Vlpianus. Lex CLXXII.
Non alienat, qui duntaxat omittit possessionem.
Paulus. Lex CLXIII.
Nemo plus cõmodi hẽdi suo relinquit quam ipse habuit.
Vlpianus. Lex CLXVI.
Nemo alieno nomine agere potest. Temporalis permutatio ius prouinciæ non innouat.
Idem. Lex CLXIX.
Nemo prædo est, qui preciũ numerauit. Locupletior non est factus, qui libertum acquisierit.
Cũ de lucro duorum quæritur, melior est cã possidentis.
Paulus. Lex CLXIII.
Nihil dolo creditor facit, qui suum recipit. Cum principalis causa non consistit, nec ea quidem, quæ sequuntur, locum habent.
Vlpianus. Lex CLXXVIII.
Nunquam actiones, præsertim pœnales de eadem re concurrentes, alia aliam consumit.
Idem. Lex CLXXVII.
Non fraudantur creditores, cum quid non acquiritur a debitore, sed eum quid de bonis diminuitur. Nemo ex suo delicto meliorem suam cõditionem facere potest.
Paulus. Lex CVIII.
Non omne quod licet, honestum est. In stipulationibus id tempus spectatur, quo contrahimus.
Vlpianus. Lex CLXXXVIII.
Nemo videtur fraudare eos, qui sciunt, & consentiunt.
Paulus. Lex CXIV.
Nemo damnum facit, nisi qui id facit, quod facere ius nõ habet.
Idem. Lex CCVIII.
Non potest uideri desijsse habere, qui nunquam habuit.

S V M M A R I V M.

1 *Odia quando restringenda, item, quando amplianda.*
2 *Episcopum scienter eligens mutilatum, bigamum, vel excommunicatum, num canonicus incurrat pœnas priuationis & suspensionis. & num. 6.7.10.12. & 14.*

5 *Episcopatus*

3 *Episcopatus dignitate qui excludantur iure.*
5 *Scientiæ & personæ defectus, eodem ne iure censeatur in dignitate episcopali. & nu. 13.*
8 *Bigamū scienter eligens, nū incurrat pœnā, & priuetur electione.*
9 *Eligens suspensum potest iterum eligere.*
11 *Concily Lateranens. summa & mens super eligentibus inhabiles personas ad ecclesiastica beneficia.*
15 *Decretal. postquam. intellectus.*

REGULA XV.

Odia restringi. 1 Io. mo. ponit exēplum per id, quod post eū de dictione, beneficiū, dixi s eo. lib. de sen. ex. si ciuitas. in fin. primi rū. hō p. l. ff. de le. 1. qui filiabus. §. 1. Dy. ponit p decr. statutū. s eo. li. de electionib. Itē pactū liberatoriū de nō petēdo ipso iure tollit naturalē. ff. de sol. Stic. §. naturalis. Sed pactū de petendo, qđ est obligatoriū, nō tollit illā ipso iure. ff. de pac. si vnus. §. pactus ne peteret, & hoc inducit 10. huius regulæ. ¶ Prima gl. ponit exēpla, & prosequit illa. scđo adducit regulā ad solutionem vnius contrarij. 3. ad qōnē. ¶ In 1. gl. [cum quidā] illa forma recipitur in instituendo, q̄ non recipit in exhæredādo, vt in fundo hæres esto, in fundo exhæres esto, ibi [sed si ēt] patet Macedonianū statutū ī pęnā creditorū. ¶ In 2. gl. † ibi [cū qdā] cōtra. ff. de his, q no. infa. l. 2. §. exercitū. vbi odiū ampliat. Sol. aut ex vtraq; parte fauoris & odij vertat ius publicū, aut ex vtraq; parte priuatū, aut ex altera publicū, priuatū aūt ex altera. primo & scđo casu locū hēt rl'a. In tertio pfert ius publicū, siue verset ex parte odij, siue ex parte fauoris, vt in cōtrario, sed Dy. solebat dicere, illud spāle fauore reipublicę, & ne milites militiā desetār. ¶ Rō est Dy. q a fauor publicus pfert vtilitatibus singulorū. C. de priui. l. vtilitas publica. & Auth. de re. & ea, q pa. §. q̄obrē. coll. 3. Sed ad solutionē opponit. in maleficijs puniēdis vertatur fauor publicus. de sen. exc. vt famæ. & tñ delictorū pęnas benigna interpretatione mollimur vt ī regula. in pęnis. cū suis conc. Rñdet Dy. q fauor publicus vult puniri maleficiū; qđ cōstat esse commissū; sed in dubio vel cum incerta est crīs qualitas, locus est regulæ contrariæ, vt ibi dixi. potius. n. clementiæ, q̄ seueritati iudicantes paratos esse oportet. ff. de pœ. respiciendū. circa prin. Ad idem 2 a 7. q. 7. allegant. & p eundem modū soluiē lex. 2. §. 1. ff. de suspe. tut. Nam licet fauor publicus suadeat remoueri tutores, qui suspecti sunt, e. ti. l. 1. §. consequens. vbi tñ de remotionis iā factæ causa dubitamus, recipimus minorem, & hoc non lædit ius publicum.

QVAESTIO.

Hęc rl'a facit ad qōnē, q̄ disputaui sic propositā. Mutin.
2. † canonicus scienter elegit in suū epm q̄ndā mutilatū, vel bigamū, excōicatū. q̄rit, an ex eo pęnas concilij Late. priuationis, s. & suspēsionis incurrat? Ad affirmatiuā inducā 7. rōnes, & duas gl'. Scđo, in cōtrariū alias 5. Tertio duo prima mēbra soluā, dicēs q cōcordāt. in quarto distinguā, & cōtrarijs rñdebo. Primo igitē assumā affirmatiuā, cuius fauorabilior est probatio. de probationi. ad nostram. & q pęnas incurrat, sic probo. Bygamus prohibetur ab Apostolo. 1. ad Timo. 3. & ad Titū. 1. probibetur † a canone. 26.
3 di. per totū. & a lege. In Aut. de sanctis. episc. in prin. coll. 9. mutilatus & corpore vitiatus prohibetur l. veteris testamenti. Leuit. 21. & can. 55. di. per totū. de cor. vici. per totū: & p. l. per approbationē. sed illegitimus & minor 30. prohibetur lege positiua tñ. si ergo infringēs legē positiuā incurrit illas pęnas, fortius incurrere dēt veniens cōtra legē diuinā, & positiuā. facit, quod notaui post Ho. de consang. & affi. q sup his. durū. n. est, oēm legem infringere,
4 q si sint le. p venerabilē. in fi. Scđo, pęna † priuationis debetur ēt ex minori delicto, vt patet s e. li. de ele. c. 2. eo. ti. q̄squis ex negligentia. e. ti. ne p defectu. sed in maioribus delictis maiores pęnæ debentur. 24. q. 1. nō afferamus. de sta. re. ea, q̄ cū suis concor. item fortius puniri dēt dolus, q̄ negligētia. de cle. nihil. de rescr. super literis. de cri. fal. ad falsariorū. in fi. ar. aūt a minori in delictis, q̄ ad eundē finē tendūt, vt probabile & necessariū, vt in l. si qs nō dicā. cas nō. de pę. di. prima, & si fateri nolles, q in casibus qōnis esset maius delictum, saltem fatearis, q est æquale, ex identitate igitur rōnis eiusdē, q̄ subest in casibus quęstionis, sicut in casibus in concilio expssis. dices in his idē iuris qđ ī illis, maxime cū simul & ab eodē manauerint prohibitio bigami, criminosi, & illegitimi, quod ergo de vno dictū & c. de consti. translato. ad hoc de transla. inter. de confir. vti. vel inuti. cum dilecta. ff. ad l. Aquil. illud. cū concor. Tertio pbatur ēt sic, certū est, q interpretatio principis necessaria est. Interpretatio vero magistrorū pbabilis. de hoc satis 11. q. 1. §. ex his, de postul. c. 1. C. de le. l. 1. sed licet cōcilū cum in cūctis. certas dignitates exprimat, iura postea gñaliter de oī dignitate loquuntur, q patet. de ele. scriptū. ad si e. ti. perpetuo. & c. q̄q̄. & c. si cōpromissarius. li. 6. magistratus vero interpretatio patet maxime ex gl. vl. dec. cum mana. de ele. ex no. per Inn. & Ho. de postul. gratū. vbi dāt rl'am, quoties electio est nulla ex vitio personæ scienter electæ priuati sunt eligentes. Quarto nō vr q̄stio dubia, cum ēt patronus ad regimē capellæ phibitum per sacras rl'as eligens sit priuatus, fortius ergo canonicus iste cōtra sacras regulas eligens epm. primu probatur in Auth. de sanctis. eps. §. si qs oratoriū. de hoc no. de of. or. cū nos. Quinto,
5 si pęnæ † debentur eligenti scienter indignū. s. patientē defectū scientiæ, ergo & patientē defectum personæ, cum hæc duo ęquiparentur, de ele. si forte. & c. ab eo. eo. lib. de verb. sig. cō stitutionē. facit ad hoc 55. di. priscis. Nam cō-
6 ciliū punit † eligentem, q nō est vitæ cōmendabilis, vt dē bigamus & mutilatus, quod probat ille canon. ergo locus est canon. pœnę. Sexto facit pro hac parte dec. bonæ. 1. ibi . n. extra casus dec. cū in cunctis. vē qs ex delicto priuatus potestate eligendi. Multū facit dec. dudū. §. eo. ti. nā certū est, q de defectu ordinū nō facit cōciliū mentionē, attamen talem eligens priuatus est potestate eligendi, & transit ad pauciores, vt ibi probat. Idē ergo in alijs defectibus nō expressis, maxime, cū illud sit minus, & facilius possit tolli, de insti. c. 2. de præb. si pro pauperibus. li. eo. Septimo multū ēt facit dec. si postq̄ de ele. §. fi. li. e. vbi p modū declarat oīs dr cōstitutione pęnalē. s e. ti. cupientes. locum hēre in casibus in cōstitutione nō expssis, vbi subest eadem rō. facit ēt, quod nn. de cle. exc. si celebrat. de eo, qui scienter eligit excō catū minori, & qđ notat Vi. de eo, q elegit furiosum. de spon. dilectus. vt ibi scripsi post prin. Ex quibus cōcludit. hūc canonicū pęnas cōcilij incurrisse. ¶ In
7 contrariū inducit, q † cū certi casus & certæ personæ in concilio exprimantur, quatuor. s. pp quas scienter electas locus sit pęnis illis. In alijs casibus nō expressis cessabūt pęnæ. cū nō excedāt casus expressos, nec in illis, q̄ ipso iure infliguntur, sit arguēdū ad similia. de pœ. d. 1. §. pœnæ, ff. de pœ. l. pę. de ele. statutū. & de sen. exc. is, qui in ecclesia. li. e. sunt de hoc regulæ vtroq; iure traditæ. e. ti. in pœnis. ff. e. ti. factū cuique. §. fi. hoc dictū multū corroborauit dec. si cōpromissarius. de ele. e. li. §. restringitur. per quod patet, q non solū in pęnalibus sit stricta interpretatio, vt s. pœnæ locū non habeant in casibus nō expressis, sed ēt ne tā late sumantur, sicut hēt posset significatio verborū. Cum. n. conciliū dicat, delinquentē suspensum a bñficijs simpliciter. §. ille determinat illud intelligendū de benefi-
8 cijs ipsius ecclesiæ. Secundo pro hac parte † satisfaciunt decr. super eo. de biga. vbi ordinās bigā priuatur p sñiam decr. tam literis. de testi. vbi, qui elegerant bigamum post cassationē electionis iterū eligunt. decr. postulastis de cle. 1 i. ex. vbi conferens bñficiū excōicato p sñiam, vē priuādus potestate conferendi. Tertio multū faciunt iura vetera post conciliū edita, q̄ tractant de hac pœna, quę iura loquūtur solū in casibus in concilio expressis. Nam capitulū, cum Vinton. & c. innotuit, de illegitimo loquitur, capitulum congregato. de illiterato. capitulō, per inquisitionē de criminoso. quos casus omnes exprimit concilium.

Quar-

9 Quarto, istud idem † satis probant quoad plalatos inferiores. de elect. cum inter R. ad fi. & qd ibi no. de cõsue. cum dilectus, per quæ patet, quòd eligens suspensum, non est priuatus potestate eligendi, sed iterum eligit. Ad hoc idem de postu. c. 1. in fi. vbi si tollatur gl. & non inferatur vis literæ paret eligentes vel postulantes illos priuatos per sen
10 tentiam ptãte eligendi. Quinto bene † facit ad idem de ele. cum inter canonicos. vbi eligentes epilenticũ, videtur quòd scienter non sunt his pœnis puniti, nec parti minori adiudicata fuit ptãs eligendi ea vice. Sexto, fas est dicere, quòd istu modo posset intelligi decr. cum terra. de ele. licet alios intellectus ibi ponat glo. vt dicamus. si in persona fuit, vel electionis modo peccatum, vt s. loquatur, cũ fuit peccatum in persona electa indigna dignitate in concilio non expressa, ac si dicam, quòd si eligitur indignus, tunc sint priuati eligentes, si indignitas est de expressis in concilio. Si non est de expressis, tunc per sententiam priuabuntur, & eligent, nisi primo priuentur. facit ad idem decre. vlt. de postu. prout patet ex antiqua. vbi illi, qui postulandum elegerunt, ijdem eligunt, ex quo casus nõ erat de expressis in concilio. facit ad idem quod no. Inno. de conces. præb cum nostris. in prin. & decr. venerabilem. de elec. vbi si eligatur indignus imperator, non tamen deuoluitur ad Papam electio, licet illum Papa non confirmet. Septimo fortiter facit pro hac parte de regulari. constitutionem. vbi patet, quòd constitutio de prædicatoribus, & minoribus loquens, locum non habebat in alijs mendicantibus, licet subesset eadem ratio, prorogata tamen est ad alios propter identitatem rationis, sic & hic licet in alijs indignitatibus subsit eadem ratio, non tamen in illis locum habet constitutio, nisi ad illas prorogetur, per quæ concluditur, hunc canonicum non incurrisse pęnas. ¶ Solutio, per hæc vltimo allegata, & ea, quę in principio huius secundæ partis allegantur, sunt vera, saluo quòd infra dicam de excõmunicato electo, quòd canonicus iste non incurrit ipso iure pœnas ipsas concilij Latera. Et puto, quòd Papa de iur. consultus sic declarando responderet. Aequum tamen esset, quòd illas pęnas prorogaret ad alias indignitates, etiam ibi non expressas propter rationis identitatem. & sic soluuntur multa contraria. Hanc partem tenet Dama. in quæstionibus suis de elec. in 3. q. hoc idem tenet Vincen. in dec. bonæ. 1. de ele. reddens ibi rationem, quòd quia plus homines in casibus ibi expressis delinquere consueuerant, ideo in illis casibus statutæ sunt pœnæ, & eius glo. ibi videre poteris. super ver. indignos. in nouella. In antiqua vero ipsius de. bonæ, erat talis litera. ibi, post literam reddiderũt se indignos. vnde cum
11 in Lateran. † concilio de his, qui quasdam personas inhibitas eligunt, sit statutum, vt eligendi tunc potestate priuatos, & ab ecclesiasticis beneficijs triennio nouerint se suspensos, illis pro longe maiori delicto ab electionis ptãte cadentibus &c. dicebat Vio. respondendo, quòd erat partis allegatio. Dicere potes, quòd facit pro, inquãtum dicit, per quasdam personas &c. & hanc materiam per ipsos. & Io. & Phi. tactam glossator & Moderniores omit
12 tere non debuissent. Prædicta vero sint † vera in electione mutilati vel bigami. In electione vero excommunicati secus, si est excõmunicatus a iur. vel iuste ab homine, quia tunc includitur in prohibitione concilij sub verbis, ita & moribus &c. vbi vero excommunicatus esset ab homine iniuste forte ne eligeret, vt iam factum vidi ex iuribus illius excommunicationis, non erat locus reg. in pœnis. & sic possunt intelligi decreta. cum dilectus. & cum inter R. Ad allegata in contrarium respondetur. Ad primo dicta respondeo, quod licet sit eadem ratio non sequitur, quod eadem pœna, nisi de pęna ipso iur. inflicta tractetur, io quã nõ arguimus ad similia. & facit, quod dixi in hoc tit. in reg. 11 in pęnis. Item ad allegata secundo dico, quòd generalia verba nouorum iurium vel doctorum restringẽda sunt ad casus concilij. Ad id, quod dicitur de patrono laico, dico, quod §. allegatus non probat id, ad quod inducitur, vt dixi super decret. cum vos. ibi all. super glo.
13 2. Ad id, quod dicitur † æquiparari defectum scientiæ, & personæ, respondetur id verum in casu expresso. Ad c. priscis. dico, quod ibi non est locus pœnæ virtute concilij Lateran. Ad decre. dudum. facilis est responsio sequenti opinionem Inno. Host. & Compo. no. eo. tit. congregato,
14 scilicet quod firmetur electio minoris partis † facta de digno, vbi maior pars eo contextu eligit indignũ, licet ignorante, sed tenenti contrarium, vt ibi dicere soleo, & in decre. quia propter. videtur insolubile. nisi dicas, ibi quoad ordines sumi disiunctiuam pro coniunctiua. ff. de ver. sig. sępe. C. eo. l. pe. vel pro defectu ordinum specialiter incurritur pœna, quia de ordinibus sacris dictũ fuerat in principio cap. ac si sit mens concilij, cum in promouendo ad sacros requirantur ibi expressa, fortius in promouendo ad episcopatum, qui debet etiam esse in sacris. Vel quia extorti sunt isti intellectus, potest dici, quod pœnã incurrit eo casu, non ex viribus concilij, sed ipsius constitutionis. vel hoc nouum inducat ad executionem canonum. sexagesima distinctione. per totum. vel æquius, licet ambas pœnas concilij, priuationis scilicet & suspensionis non incurrat, incurrit tamen alteram, scilicet priuationis. & sic possent etiam intelligi iura noua. ad quæ aliter respõsum est supra, & glo. etiam modernorũ. & satis habet hic æquitas, vt puniatur, in quo delinquit, & in eo tantum. Ad de
15 creta. † si postquam. dico, quod quia pęna proprie est circa diminutionem patrimonij, sicut & damnum. & cum illa priuet iur. ad rem, non in re, non dicitur proprie pœnalis. vel aliter confirmatio est de consecutiuis electionis, & prouisio includit electionem. quod iur. ergo in electione, & in istis. vel aliter. §. ille loquitur prærogatiue vel declaratiue, quod sonat verbum ibi, conuenit. & facit, quod dixi in fin. proximæ partis. Ad gl. decre. si celebrat. respondetur, quod non probatur, nec est vera, nisi forsan loquatur de communione, quæ inducit mortale, quod quãdo procedat, dixi, quod meius causa. sacris. vel loquitur de prima pœna tantum, vt prædixi. Opinio vero Vio. superius alle. facit pro & contra.

REGVLAE IVRIS CIVILIS. SIVE DIGESTORVM

huius literæ O. sunt hæ.

Iabolenus. Lex LXXIII.

Omnia. quæ cuiuscunque causæ cognitionem desiderãt, per libellum expediri non possunt.

Caius. *Lex* CI.

Omnia, quæ iure contrahuntur, contrario iure pereunt.

Celsus. *Lex* CLIV.

Omnia iura fere hæredum perinde habentur, ac si continuo sub tempore mortis hæredes extitissent.

Paulus. *Lex* CXXXI.

Omnis hæreditas quamuis postea adeatur, tamen cum mortis tempore continuatur. Nunquam ex post facto crescit præteriti delicti æstimatio.

Caius. *Lex* CLXXXII.

Omnes actiones, quæ morte aut tempore pereunt, semel inclusæ iudicio saluæ permanent. Non videtur perfecte cuiusque id esse, quod ex causa auferri potest.

Vlpianus. *Lex* CCII.

Omnia, quæ ex testamẽto proficiscuntur, ita statum euentus capiunt, si initium quidem sine vitio ceperint.

Idem. *Lex* CCII.

Omnis diffinitio in iure ciuili periculosa est. rarum est enim, vt non subuerti possit.

1 *Episcopatus dignitate qui excludantur iure.*
3 *Scientiæ & personæ defectus, eodem ne iure censeatur in dignitate episcopali. & nu. 13.*
8 *Bigamū scienter eligens, nū incurrat pęnā, & priuetur electione.*
9 *Eligens suspensum potest iterum eligere.*
11 *Concilij Lateranens. summa & mens super eligentibus inhabiles personas ad ecclesiastica beneficia.*
15 *Decretal. postquam. intellectus.*

REGVLA XV.

Odia restringi.

Io. mo. ponit exēplum per id, quod post eū de dictione, beneficiū, dixi ī eo. lib. de sen. ex. si ciuitas. in fin. primi rñ. lib p l. ff. de le. 1. qui filiabus. §. 1. Dy. ponit p decr. statutū. ī eo. li. de electionib. Itē pactū liberatoriū de nō petēdo ipso iure tollit naturalē. ff. de sol. Stic. §. naturalis. Sed pactū de petendo, qđ est obligatoriū, nō tollit illā ipso iure. ff. de pac. si vnus. §. pactus ne peteret, & hoc inducit rō huius regulæ. ¶ Prima gl. ponit exēpla, & prosequit illa. scđo adducit regulā ad solutionem vnius contrarij. 3. ad qōnē. ¶ In t. gl. [cum qdā] illa forma recipitur in instituendo, q̄ non recipit in exhæredādo. vt in fundo hæres esto, in fundo exhæres esto, ibi [sed si ēt] patet Macedonianū statutū ī pęnā credi-
1 torū. ¶ In 1. gl. † ibi [cū qdā] cōtra. ff. de his, q no. infa. l. 2. §. exercitū. vbi odiū ampliat. Sol. aut ex vtraq; parte fauoris & odij versat ius publicū, aut ex vtraq; parte priuatū, aut ex altera publicū, priuatū aūt ex altera. primo & scđo casu locū hēt rl̄a. In tertio p̄fert ius publicū, siue verset ex parte odij, siue ex parte fauoris, vt in cōtrario, sed Dy. solebat dicere, illud spāle fauore rei publicę, & ne milites mīhtiā deferāt. ¶ Rō est Dy. qa fauor publicus p̄fert vtilitatibus singulorū. C. de priui. l. vtilitas publica. & Auth. de re. & ea, q pa. §. q̄ obrē. coll. 3. Sed ad solutionē opponit, in maleficijs puniēdis versatur fauor publicus. de sen. exc. vt famæ. & tñ delictorū pęnas benigna interpretatione molimur vt ī regula. in pęnis. cū suis conc. Rñdet Dy. q fauor publicus vult puniri maleficiū, qđ cōstat esse commissū, sed in dubio vel cum incerta est eius qualitas, locus est regulæ contrariæ, vt ibi dixi. potius. n. clementiæ, q̄ seueritati iudicantes paratos esse oportet. ff. de pœ. respiciendū. circa prin. Ad idem. 27. q. 7. allegant. & p eundem modū soluit lex. 2. §. 1. ff. de suspe. tut. Nam licet fauor publicus suadeat remoueri tutores, qui suspecti sunt, e. ti. l. 1. §. consequens. vbi tñ de remotionis iā factæ causa dubitamus. recipimus minorem, & hoc non lædit ius publicum.

QVAESTIO.

Hęc rl̄a facit ad qōnē, q̄ disputaui sic propositā. Mutin.
2 † canonicus scienter elegit in suū epm qndā mutilatū, vel bigamū, excōicatū. q̄rit, an ex eo penas concilij Late. priuationis, s. & suspēsionis incurrat? Ad affirmatiuā inducā 7. rōnes, & duas gl. Scđo, in cōtrariū alias 5. Tertio duo prima mēbra soluā, dicēs q cōcordāt. in quarto distinguā, & cōtrarijs rñdebo. Primo igiē assumā affirmatiuā, cuius fauorabilior est probatio. de probationi. ad nostram. & q pęnas incurrat, sic probo. Bygamus prohibetur ab Apo-
3 stolo. 1. ad Timo. 3. & ad Titū. 1. prohibetur † a canone. 26. di. per totū. & a lege. In Aut. de sanctis. episc. in prin. coll. 9. mutilatus & corpore vitiatus prohibetur l. veteris testamenti. Leuit. 21. & can. 55. di. per totū. de cor. vici. per totū: & p̄. l. per approbationē. sed illegitimus & minor 30. prohibetur lege positiua tm̄. si ergo infringēs legē positiuā incurrit illas pęnas, fortius incurrere dēt veniens cōtra legē diuinā, & positiuā. facit, quod notaui post Ho. de consang. & affi. q sup his. dnrū. n. est, oēm legem infringere,
4 q̄ si. fint le. p venerabilē. in fi. Scđo, pęna † priuationis debetur ēt ex minori delicto, vt patet ī e. li. de ele. c. 2. eo. tit. qsquis ex negligentia. e. ti. ne p defectu. sed in maioribus delictis maiores pęnæ debentur. 24. q. 1. nō afferamus. do sta. re. ea, q̄. cū suis concor. item fortius puniri dēr dolus, q̄ negligētia. de cle. nihil. de rescr. super literis. de cri. fal. ad falsariorū. in fi. ar. aūt à minori in delictis, q̄ ad eundē finē tendūt, vt probabile & necessariū, vt in l. si qs nō dicā. ca. nō. de pę. di. prima, & si fateri nolles, q in casibus qōnis esset maius delictum, saltem fatearis, q est æquale, ex identitate igitur rōnis eiusdē, q̄ subest in casibus quęstionis, sicut in casibus in concilio exp̄ssis. dices in his idē iuris qđ ī illis, maxime cū simul & ab eodē manauerint prohibitio bigami, criminosi, & illegitimi, quod ergo de vno dictū & c. de consti. translato. ad hoc de transla. inter. de confir. vti. vel inuti. cum dilecta. ff. ad l. Aqui. illud. cū concor. Tertio pbatur ēt sic, certū est, q interpretatio principis necessaria est. Interpretatio vero magistrorū pbabilis. de bossatis 11. q. 1. §. ex his, de postul. c. 1. C. de le. l. 1. sed licet cōcilū cum in cūctis. certas dignitates exprimat, iura postea gñaliter de oī dignitate loquuntur, q patet. de ele. scriptū. ad si e. ti. perpetuo. & c. q̄q̄. & c. si cōpromissarius. li. e. magistratns vero interpretatio patet maxime ex gl. vl. dec. cumana. de ele. ex no. per Inn. & Ho. de postul. gratū. vbi dāt 1 P. m, quoties electio est nulla ex vitio personæ scieter electæ priuati sunt eligentes. Quarto nō vr q̄stio dubia, cum ēt patronus ad regimē capellæ phibitum per sacras rl̄as eligens sit priuatus, fortius ergo canonicus iste cōtra sacras regulas eligens epm. priuatu probatur in Auth. de sanctis. eps. §. si qs oratoriū. de hoc no. de of. or cū nos. Quin-
5 to, si pęnæ † debentur eligenti scienter indignū. s. patientē defectū scientiæ, ergo & patientē defectum personæ, cum hæc duo ęquiparentur, de ele. si forte. & c. ab eo. eo. lib. de verb. sig. cō stitutionē. facit ad hoc 55. di. priscis. Nam cō-
6 ciliū punit † eligentem, q nō est vitæ cōmendabilis, vt dīt bigamus & mutilatus, quod probat ille canon. ergo locus est canon. pœnę. Sexto facit pro hac parte dec. bonæ. t. ibi. n. extra casus dec. rū in, cunctis. vr qs ex delicto priuatus potestate eligendi. Multū facit dec. dudū. §. eo. ti. nā certū est, q de defectu ordinū nō facit cōcilium mentionē, attamen talem eligens priuatus est potestate eligendi, & transit ad pauciores, vt ibi probat. Idē ergo in alijs defectibus nō express̄s, maxime, cū illud sit minus, & facilius possit tolli, de inst. c. 2. de prab. si pro pauperibus. li. eo. Septimo multū ēt facit dec. si postq̄ de ele. §. si. li. e. vbi p modū declarat oīs dī cōstitutionē penalē. ī. e. ti. cupientes. locum hēre in casibus in cōstitutione nō exp̄ssis, vbi subest eadem rō. facit ēt, quod no. de ele. exc. ī celebrat. de eo, qui scienter eligit excō catū minori, & qđ notat Vi. de eo, q elegit furiosum. de spon. dilectus. vt ibi scripsi post prin. Ex quibus cōcludit, hūc canoīcū pęnas cōcilij incurrisse. ¶ In
7 contrariū inducit, q † cū certi casus & certæ personæ in concilio exprimantur, quatuor. s. p p q nas scienter electas locus est pęnis illis. In alijs casibus nō express̄is cessabūt pęnæ. cū nō excedāt casus expressos, nec in illis, q̄ ipso iure infliguntur, fit argumētū ad similia. de pœ. di. 1. §. pœnæ, ff. de pœ. l. pę. de ele. statutū. & de sen. exc. is, qui in ecclesi. l. h. e. sunt de hoc regulæ vtroq; iure traditæ. e. ti. in pœnis. ff. e. ti. factū cuique. §. fi. hoc dictū multū corroborauit dec. si cōpromissarius. de ele. e. li. §. restringitur. per quod patet, q non solū in pęnalibus sit stricta interpretatio, vt s. pœnæ locū non habeant in casibus nō expressis, sed ēt ne tā late sumantur, sicut hēre posset significatio verborū. Cum. n. conciliū dicat, delinquentē suspensum a bñficijs simpliciter. §. ille determinat illud intelligendū de benefi-
8 cijs ipsius ecclesiæ. Secundo pro hac parte † satisfaciunt decr. super eo. de biga. vbi ordināš bigā priuatur p sniam decr. tam literis. de testi. vbi, qui elegerant bigamum post cassationē electionis iterū eligunt. decr. postulastis de cleri. ex. vbi conferens bñficiū excōicato p sniam, vr priuādus potestate conferendi. Tertio multū faciunt iura vetera post conciliū edita, q̄ tractant de hac pœna, quę iura loquūtur solū in casibus in concilio expressis. Nam capitulū, cum Vinton. & c. innotuit, de illegitimo loquitur, capitulum congregato. de illiterato. capitulū, per inquisitionē de criminoso. quos casus omnes exprimit concilium.

Quar-

9 Quarto, istud idem † satis probant quo ad ꝑlatos inferiores. de elect. cum inter R. ad fi. & qđ ibi no. de cõsue. cum dilectus, per quæ patet, ꝙ eligens suspensum, non est priuatus potestate eligendi, sed iterum eligit. Ad hoc idem de postu. c. 1. in fi. vbi si tollatur gl. & non inferatur vis literæ patet eligentes vel postulantes illos priuatos per sen
10 tentiam ptãte eligendi. Quinto bene † facit ad idem de ele. cum inter canonicos. vbi eligentes epilenticũ, videtur quòd scienter non sunt his pœnis puniti, nec parti minori adiudicata fuit ptãs eligendi ea vice. Sexto, fas est dicere, quòd isto modo posset intelligi decr. cum terra. de ele. licet alios intellectus ibi ponat glo. vt dicamus. si in persona fuit, vel electionis modo peccatum, vt s. loquatur, cũ fuit peccatum in persona electa indigna dignitate in concilio non expressa, ac si dicam, quòd si eligitur indignus, tunc sint priuati eligentes, si indignitas est de expressis in concilio. Si non est de expressis, tunc per sententiam priuabuntur, & eligent, nisi primo priuentur. facit ad idem decre. vlt. de postu. prout patet ex antiqua. vbi illi, qui postulandum elegerunt, ijdem eligunt, ex quo casus nõ erat de expressis in concilio. facit ad idem quod no. Inno. de conces. præb. cum nostris. in prin. & decr. venerabilem. de elec. vbi si eligatur indignus imperator, non tamen deuoluitur ad Papam electio, licet illum Papa non confirmet. Septimo fortiter facit pro hac parte de regular. constitutionem. vbi patet, quòd constitutio de prædicatoribus, & minoribus loquens, locum non habebat in alijs mendicantibus, licet subesset eadem ratio, prorogata tamen est ad alios propter identitatem rationis, sic & hic licet in alijs indignitatibus subsit eadem ratio, non tamen in illis locum habet constitutio, nisi ad illas prorogetur, per quæ concluditur, hunc canonicum non incurrisse pęnas.
¶ Solutio, per hæc vltimo allegata, & ea, quę in principio huius secundæ partis allegantur, sunt vera, saluo quòd infra dicam de excõmunicato electo, quòd canonicus ille non incurrit ipso iure pœnas ipsas concilij Latera. Et puto, quòd Papa de iur. consultus sic declarando responderet. Aequum tamen esset, quòd illas pęnas prorogaret ad alias indignitates, etiam ibi non expressas propter rationis identitatem. & sic soluuntur multa contraria. Hanc partem tenet Dama. in quæstionibus suis de elec. in 3. q. hoc idem tenet Vincen. in dec. bonæ. 1. de ele. reddens ibi rationem, quòd quia plus homines in casibus ibi expressis delinquere consueuerant, ideo in illis casibus statutæ sunt pœnæ, & eius glo. ibi videre poteris. super ver. indignos. in nouella. In antiqua vero ipsius de. bonæ, erat talis litera. ibi, post literam reddiderũt se indignos. vnde cum
11 in Lateran. † concilio de his, qui quasdam personas inhibitas eligunt, sit statutum, vt eligendi tunc potestate priuatos, & ab ecclesiasticis beneficijs triennio nouerint se suspensos, illis pro longe maiori delicto ab electionis ptãte cadentibus &c. dicebat Vin. respondendo, quòd erat partis allegatio. Dicere potes, quòd facit pro, inquãtum dicit, per quasdam personas &c. & hanc materiam per ipsos. & Io. & Phi. tactam glossator & Moderniores omit
12 tere non debuissent. Prædicta vero sint † vera in electione mutilati vel bigami. In electione vero excommunicati secus, si est excõmunicatus a iur. vel iuste ab homine, quia tunc includitur in prohibitione concilij sub verbis, ita & moribus &c. vbi vero excommunicatus esset ab homine iniuste forte ne eligeret, vt iam factum vidi ex iuribus illius excommunicationis, non erat locus reg. in pœnis, & sic possunt intelligi decreta. cum dilectus. & cum inter R. Ad allegata in contrarium respondetur. Ad primo dicta respondeo, quod licet sit eadem ratio non sequitur, quod eadem pœna, nisi de pęna ipso iur. inflicta tractetur, in qua nõ arguimus ad similia. & facit, quod dixi in hoc tit. in reg. 1. in pęnis. Item ad allegata secundo dico, quòd generalia verba nouorum iurium vel doctorum restringẽda sunt ad casus concilij. Ad id, quod dicitur de patrono laico, dico, quod §. allegatus non probat id, ad quod inducitur, vt dixi super decret. cum vos. ibi all. super glo.
13 2. Ad id, quod dicitur † æquiparari defectum scientiæ, & personæ, respondetur id verum in casu expresso. Ad c. priscis. dico, quod ibi non est locus pœnæ virtute concilij Lateran. Ad decre. dudum. facilis est responsio sequenti opinionem Inno. Host. & Compo. no. eo. tit. congregato.
14 scilicet quod firmetur electio minoris partis † facta de digno, vbi maior pars eo contextu eligit indignũ, licet ignorante, sed teneret contrarium, vt ibi dicere soleo, & in decre. quia propter. videtur insolubile. nisi dicas, ibi quo ad ordines sumi disiunctiuam pro coniunctiua. ff. de ver. sig. sępe. C. eo. l. pe. vel pro defectu ordinum specialiter incurritur pœna, quia de ordinibus sacris dictũ fuerat in principio cap. ac si sit mens concilij, cum in promouendo ad sacros requirantur ibi expressa, fortius in promouendo ad episcopatum, qui debet etiam esse in sacris. Vel quia extorti sunt illi intellectus, potest dici, quod pœnã incurrit eo casu, non ex viribus concilij, sed ipsius constitutionis. vel hoc nouum inducat ad executionem canonum. sexagesima distinctione. per totum. vel æquius, licet ambas pœnas concilij, priuationis scilicet & suspensionis non incurrat, incurrit tamen alteram, scilicet priuationis. & sic possent etiam intelligi iura noua. ad quæ aliter respõsum est supra, & glo. etiam modernorũ. & satis habet hic æquitas, vt puniatur, in quo delinquit, & in eo tantum. Ad de
15 creta. † si postquam. dico, quod quia pęna proprie est circa diminutionem patrimonij, sicut & damnum. & cum illa priuet iur. ad rem, non in re, non dicitur proprie pœnalis. vel aliter confirmatio est de consecutiuis electionis, & prouisio includit electionem. quod iur. ergo in electione, & in istis. vel aliter. §. ille loquitur prærogatiue vel declaratiue, quod sonat verbum ibi, conuenit. & facit, quod dixi in fin. proximæ partis. Ad gl. decre. si celebrat. respondetur, quod non probatur, nec est vera, nisi forsan loquatur de communione, quæ inducit mortale, quod quãdo procedat, dixi, quod meius causa. sacris. vel loquitur de prima pœna tantum, vt prædixi. Opinio vero Vin. superius alle. facit pro & contra.

REGVLAE IVRIS CIVILIS. SIVE DIGESTORVM
huius literæ O. sunt hæ.

Iabolenus. Lex LXXIII.
Omnia, quæ cuiuscunque causæ cognitionem desiderãt, per libellum expediri non possunt.

Caius. *Lex* CI.
Omnia, quæ iure contrahuntur, contrario iure pereunt.

Celsus. *Lex* CLIV.
Omnia iura fere hæredum perinde habentur, ac si continuo sub tempore mortis hæredes extitissent.

Paulus. *Lex* CXXXI.
Omnis hereditas quamuis postea adeatur, tamen cum mortis tempore continuatur. Nunquam ex post facto crescit præteriti delicti æstimatio.

Caius. *Lex* CLXXXII.
Omnes actiones, quæ morte aut tempore pereunt, semel inclusæ iudicio saluæ permanent. Non videtur perfecte cuiusque id esse, quod ex causa auferri potest.

Vlpianus. *Lex* CCII.
Omnia, quæ ex testamẽto proficiscuntur, ita statum euentus capiunt, si initium quidem sine vitio ceperint.

Idem. *Lex* CCII.
Omnis diffinitio in iure ciuili periculosa est. rarum est enim, vt non subuerti possit.

3 *Episcopatus dignitate qui excludantur iure.*
5 *Scientiæ & personæ defectus, eodem ne iure censeatur in dignitate episcopali. & nu. 13.*
8 *Bigamũ scienter eligens, nũ incurrat pęnã, & priuetur electionẽ.*
9 *Eligens suspẽsum potest iterum eligere.*
11 *Concilij Lateranens. summa & mens super eligentibus inhabiles personas ad ecclesiastica beneficia.*
15 *Decretal. postquam intellectus.*

REGVLA XV.

1

Odia restringi. Io. mo. ponit exẽplum per id, quod post eũ de electione, beneficiũ, dixi ß eo. lib. de sen. ex. si ciuitas. in fin. primi rñ. Itẽ p l. ff. de le. 1. qui filiabus. §. 1. Dy. ponit p decr. statutũ. ß eo. li. de electionib. Itẽ pactũ liberatoriũ de nõ petẽdo ipso iure tollit naturalẽ. ff. de sol. Stic. §. naturalis. Sed pactũ de petendo, qđ est obligatoriũ, nõ tollit illã ipso iure. ff. de pac. si vnus. §. pactus ne peteret, & hoc inducit rõ huius regulæ. ¶ Prima gl. ponit exẽpla, & prosequit illa. scđo adducit regulã ad solutionem vnius contrarij. 3. ad qõnẽ. ¶ In 1. gl. [cum qdã] illa forma recipitur in instituendo, q̃ non recipit in exhæredãdo. vt in fundo hæres esto, in fundo exhæres esto, ibi [sed si ẽt] patet Macedonianũ statutũ i pęnã credi-
1 torũ. ¶ In 1. gl. † ibi [cũ qdã] cõtra. ff. de his, q no. infa. l. 2. §. exercitũ. vbi odiũ ampliat. Sol. aut ex vtraq; parte fauoris & odij versat ius publicũ, aut ex vtraq; parte priuatũ, aut ex altera publicũ, priuatũ aũt ex altera. primo & scđo casu locũ hẽt r̃la. In tertio pfert ius publicũ, siue versef ex parte odij, siue ex parte fauoris, vt in cõtrario, sed Dy. solebat dicere, illud spãle fauore reipublicę, & ne milites militiã deserãt. ¶ Rõ est Dy. qa fauor publicus pfer utilitatibus singulorũ. C. de priui. l. vtilitas publica. & Auth. de re. & ea, q pa. §. q̃obrẽ. coll. 3. Sed ad solutionẽ opponit. in maleficijs puniẽdis versatur fauor publicus. de sen. exc. vt famæ. & tñ delictorũ pęnas benigna interpretatione mollimur vt i regula. in pęnis. cũ suis conc. Rñdet Dy. q fauor publicus vult puniri maleficiũ, qđ cõstat esse commissũ, sed in dubio vel cum incerta est ciis qualitas, locus est regulæ contrariæ, vt ibi dixi. potius. n. clementiæ, q̃ seueritati iudicantes paratos esse oportet. ff. de pœ. respiciendũ. circa prin. Ad idem. 27. q. 7. allegant. & p eundem modũ soluit lex. 2. §. 1. ff. de suspe. tut. Nam licet fauor publicus suadeat remoueri tutores, qui suspecti sunt, e. ti. l. 1. §. consequens. vbi tũ de remotionis iã factæ causa dubitamus. recipimus minorem, & hoc non lædit ius publicum.

QVAESTIO.

Hęc r̃la facit ad qõnẽ, q̃ disputaui sic propositã. Mutin.
2 † canonicus scienter elegit in suũ epm q̃ndã mutilatũ, vel bigamũ, excõicatũ. q̃rit, an ex eo penas concilij Late. priuationis, s. & suspẽsionis incurrat? Ad affirmatiuã inducã 7. rõnes, & duas gl. Scđo, in cõtrariũ alias 5. Tertio duo prima mẽbra soluã, dicẽs q cõcordãt. in quarto distinguã, & cõtrarijs rñdebo. Primo igit̃ assumã affirmatiuã, cuius fauorabilior est probatio. de probationi. ad nostram. & q pęnas incurrat, sic probo. Bygamus prohibetur ab Apo-
3 stolo. 1. ad Timo. 3. & ad Titũ. 1. prohibetur † a canone. 26. di. per totũ. & a lege. In Aut. de sanctis. episc. in prin. coll. 9. mutilatus & corpore vitiatus prohibetur l. veteris testamenti. Leuit. 21. & can. 55. di. per totũ. de cor. vici. per totũ: & p̃. l. per approbationẽ. sed illegitimus & minor 30. prohibetur lege positiua tñ. si ergo infringẽs legẽ positiuã incurrit illas pęnas, fortius incurrere dẽt veniens cõtra legẽ diuinã, & positiuã. facit, quod notaui post Ho. de consang. & affi. q sup his. durũ. n. est, oẽm legem infringere,
4 q si. fine le. p venerabilẽ. in fi. S: đo, pęna † priuationis debetur ẽt ex minori delicto, vt patet ß e. li. de ele. c. 2. eo. tit. q̃squis ex negligentia. e. ti. ne p defectu. sed in maioribus delictis maiores pęnæ debentur. 24. q. 1. nõ afferamus. de sta. re. ea, q̃. cũ suis concor. item fortius puniri dẽr dolus, q̃ negligẽtia. de ele. nihil. de rescr. super literis. de cri. fal. ad falsariorũ. in fi. ar. aũt a minori in delictis, q̃ ad eundẽ finẽ tendũt, vr̃ probabile & necessariũ, vt in l. si qs nõ dicã. cas nõ. de pę. di. prima, & si fateri nolles, q in casibus qõnis esset maius delictum, saltem fatearis, q est æquale, ex identitate igitur rõnis eiusdẽ, q̃ subest in casibus quęstionis, sicut in casibus in concilio exp̃ssis. dices in his idẽ iuris qđ i illis, maxime cũ simul & ab eodẽ manauerint prohibitio bigami, criminosi, & illegitimi, quod ergo de vno dictũ & c. de consti. translato. ad hoc de transla. inter. de confir. vti. vel inuti. cum dilecta. ff. ad l. Aqui. illud. cũ concor. Tertio pbatur ẽt sic, certũ est, q interpretatio principis necessaria est. interpretatio vero magistrorũ pbabilis. de hoc satis 11. q. 1. §. ex his, de postul. c. 1. C. de le. l. 1. sed licet cõcilium in cũctis. certas dignitates exprimat, iura postea gñaliter de oĩ dignitate loquuntur, q patet. de ele. scriptũ. ad si e. ti. perpetuo. & c. q̃q̃. & c. si cõpromissarius. li. e. magistratens vero interpretatio patet maxime ex gl. vl. dec. cum nana. de ele. ex no. per Inn. & Ho. de postul. gratũ. vbi dãt r̃. m, quoties electio est nulla ex vitio personæ scienter electæ priuati sunt eligentes. Quarto nõ vr̃ q̃stio dubia, cum ẽt patronus ad regimẽ capellæ phibitum per sacras r̃las eligens sit priuatus, fortius ergo canonicus iste cõtra sacras regulas eligens epm. primu probatur in Auth. de sanctis. eps. §. si qs oratoriũ. de hoc no. de of. or. cũ nos. Quin-
5 to, si pęnæ † debentur eligenti scienter indignũ. s. patientẽ defectũ scientiæ, ergo & patientẽ defectum personæ, cum hæc duo ęquiparentur, de ele. si forte. & c. ab eo. eo. lib. de verb. sig. i cõstitutionẽ. facit ad hoc 55. di. priscis. Nam cõ-
6 ciliũ punit † eligentem, q nõ est vitæ cõmendabilis, vt dẽ bigamus & mutilatus, quod probat ille canon. ergo locus est canon. pœnę. Sexto facit pro hac parte dec. bonæ. 1. ibi. n. extra casus dec. cũ in cunctis. vr̃ qs ex delicto priuatus potestate eligendi. Multũ facit dec. dudũ. ß eo. ti. nã certũ est, q de defectu ordinũ nõ facit cõcilium mentionẽ, attamen talem eligens priuatus est potestate eligendi, & transit ad paucinres, vt ibi probat. Idẽ ergo in alijs defectibus nõ express̃s, maxime, cũ illud sit minus, & facilius possit tolli, de insti. c. 1. de preb. si pro pauperibus. li. eo. Septimo multũ ẽt facit dec. si postq̃ de ele. §. fi. li. e. vbi p modũ declarat oms dr̃ cõstitutionẽ pęnalẽ. ß e. ti. cupientes. locum hẽt in casibus in cõstitutione nõ exp̃ssis, vbi subest eadem rõ. facit ẽt, quod no. de ele. exc. si celebrat. de eo, qui scienter eligit excõicatũ minori, & qđ notat Vi. de eo, q elegit furiosum. de spon. dilectus. vt ibi scripsi post prin. Ex quibus concludit, hũc canonicũ pęnas cõcilij incurrisse. ¶ In
7 contrariũ inducit, q † cũ certi casus & certæ personæ in concilio exprimantur, quatuor. s. pp quas scienter electas locus est pęnis illis. In alijs casibus nõ expressis cessabũt pęnæ. cũ nõ excedãt casus expressos, nec in illis, q̃ ipso iure infliguntur, sit arguẽdũ ad similia. de pœ. di. 1. §. pœnæ. ff. de pœ. l. pę. de ele. statutũ. & de sen. exc. is, qui in ecclesi. li. e. sunt de hoc regulæ vtroq; iure traditæ. e. ti. in pœnis. ff. e. ti. factũ cuique. §. fi. hoc dictũ multũ corroborauit dec. si cõpromissarius. de ele. e. li. §. restringitur. per quod patet, q non solũ in pęnalibus sit stricta interpretatio, vt s. pœnæ locũ non habeant in casibus nõ expressis, sed ẽt ne tã late sumantur, sicut hr̃e posset significatio verborũ. Cum. n. conciliũ dicat, delinquentẽ suspensum a bñficijs simpliciter. §. ille determinat illud intelligendũ de benefi-
8 cijs ipsius ecclesiæ. Secundo pro hac parte † satisfaciunt decr. super eo. de biga. vbi ordinãs bigã priuatur p sniam decr. tam literis de testi. vbi, qui elegerant bigamum post cassationẽ electionis iterũ eligunt. decr. postulastis de cleri. ex. vbi conferens bñficiũ excõicato p sniam, vr̃ priuãdus potestate conferendi. Tertio multũ faciunt iura vetera post conciliũ edita, q̃ tractant de hac pœna, quę iura loquũtur solũ in casibus in concilio expressis. Nam capitulũ, cum Vinton. & c. innotuit, de illegitimo loquitur, capitulum congregato. de illiterato. capitulũ, per inquisitionẽ de criminoso. quos casus omnes exprimit concilium.

Quar-

9 Quarto, istud idem † satis probant quo ad plātos inferio-
res. de elect. cum inter R. ad fi. & qđ ibi no. de cōsue. cum
dilectus, per quæ patet, q eligeos suspensum, non est pri-
uatus potestate eligendi, sed iterum eligit. Ad hoc idem
de postu. c. 1. in fi. vbi si tollatur gl. & non inferatur vis li-
teræ patet eligentes vel postulantes illos priuatos per sen
10 teotiam ptāte eligendi. Quioto bene † facit ad idem de
ele. cum inter canonicos. vbi eligentes epilenticū, videtur
quòd scienter noo sunt his pœnis puniti, nec parti minorē
adiudicata fuit ptās eligendi ea vice. Sexto, fis est dicē-
te, quòd isto modo posset intelligi decr. cum terra. de ele.
licet alios intellectus ibi ponat glo. vt dicamus. si in per
sona fuit, vel electionis modo peccatum, vt s. loquatur, cū
fuit peccatum in persona electa indigna dignitate in con
cilio non expressa, ac si dicam, quòd si eligitur indignus,
tunc sint priuati eligentes, si indignitas est de expressis in
concilio. Si non est de expressis, tunc per sententiam pri-
uabuntur, & eligent, nisi primo priuentur. facit ad idem
decre. vlt. de postu. prout patet ex antiqua. vbi illi, qui po
stulandum elegeront, ijdem eligunt, ex quo casus nō erat
de expressis in concilio. facit ad idem quod no. Inno. de
conces. præb cum nostris. in prin. & decr. venerabilem. de
elec. vbi si eligatur indignus imperator, non tamen d uol
uitur ad Papam electio, licet illum Papa non confirmet.
Septimo fortiter facit pro hac parte de regulari. constitu
tionem. vbi patet, quòd constitorio de prædicatoribus, &
minoribus loquens, locum non habebat in alijs mendi-
cantibus, licet subesset eadem ratio, prorogata tamen est
ad alios propter ideotitatem rationis, sic & hic licet in
alijs indignitatibus subsit eadem ratio, non tamen in il-
lis locum haber constitutio, nisi ad illas protogetur, per
quæ concluditur, hunc canonicum non incurrisse pęnas.
¶ Solutio, per hæc vltimo allegata, & ea, quę in principio
huius secundæ partis allegantur, sunt vera, saluo quòd in
fra dicam de excōmunicato electo, quòd canonicus ille
non incurrit ipso iure pœnas ipsas concilij Latera. Et pu-
to, quòd Papa de iur. consultus sic declarando responde-
ret. Aequum tamen esset, quòd illas pęnas prorogaret ad
alias indignitates, etiam ibi noo expressas propter ratio-
nis ideotitatem. & sic soluuntor multa contraria. Hanc
partem tenet Dama. in quæstionibus suis de elec. in 3. q.
hoc idem tenet Vincen. in dec. bonæ. 1. de ele. reddens ibi
rationem, quòd quia plus homines in casibus ibi expres-
sis delinqoere consueuerant, ideo in illis casibos statotæ
sunt pœnæ, & eius glo. ibi videre poteris. super ver. indi-
gnos. in nooella. In antiqua vero ipsius de. bonæ, erat talis
litera. ibi, post literam reddiderūt se indignos. vnde cum
11 in Lateran. † concilio de his, qui qoasdam personas inhi
bitas eligunt, sit statutum, vt eligendi tunc potestate pri-
uatos, & ab ecclesiasticis beneficijs triennio nouerint se
suspensos, illis pro longe maiori delicto ab electionis ptā
te cadentibus &c. dicebat Vin. respondendo, quòd erat
partis allegatio. Dicere potes, quòd facit pro, inquātum
dicit, per quasdam personas &c. & hanc materiam per
ipsos. & Io. & Phi. tactam glossator & Moderniores omit
12 tere non debuissent. Prædicta vero sint † vera in electione
mutilati vel bigami. In electione vero excommuoicati se-
cus, si est excōmunicatos a iur. vel iuste ab homine, quia
tunc includitor in prohibitione concilij sub verbis, ita &
moribus &c. vbi vero excommunicatus esset ab homine
iniuste forte ne eligeret, vt iam factum vidi ex iuribos il-
lius excommunicationis, non erat locus reg. in pœnis. &
sic possunt intelligi decreta. cum dilectus. & cum inter R.
Ad allegata in contrarium respondetur. Ad primo dicta
respondeo, quod licet sit eadem ratio non sequitur, quod
eadem pœna, nisi de pęna ipso iur. inflicta tractetur, in
qua nō arguimus ad similia. & facit, quod dixi in hoc tit.
in reg. 1. in pęnis. Item ad allegata secundo dico, quòd
generalia verba nouorum iurium vel doctorum restriogē
da sunt ad casus concilij. Ad id, quod dicitur de patrono
laico, dico, quod §. allegatus non probat id, ad quod in-
ducitur, vt dixi super decret. cum vos. ibi all. super glo.
13 2. Ad id, quod dicitur † æquiparari defectum scientiæ,
& personæ, respondetur id verum in casu expresso. Ad c.
priscis. dico, quod ibi non est locus pœnæ virtute concilij
Lateran. Ad decre. dudum. facilis est responsio sequentē
opinioocm Inno. Host. & Compo. no. co. tit. congregato,
14 scilicet quod firmetur electio minoris partis † facta de di
gno, vbi maior pars eo contextu eligit iodignū, licet igno
raote, sed tenenti contrarium, vt ibi dicere soleo, & in de
cre. quia propter. videtur insolubile. nisi dicas, ibi quo ad
ordines sumi disiunctiuam pro coniunctiua. ff. de ver. sig.
sępe. C. eo. l. pe. vel pro defectu ordinum specialiter incur
ritur pœna, quia de ordinibus sacris dictū fuerat in prin-
cipio cap. ac si sit mens concilij, cum in promouendo ad
sacros requirantur ibi expressa, fortius in promouendo
ad episcopatum, qui debet etiam esse in sacris. Vel quia
extorti sunt isti intellectus, potest dici, quod pœnā incur-
rit eo casu, non ex viribus coocilij, sed ipsius constitutio-
nis. vel hoc nouum inducat ad executionem canonum. se
xagesima distinctione. per totum. vel æquius, licet ambas
pœnas concilij, priuationis scilicet & suspeosionis non in
currat, incurrit tamen alteram, scilicet prioationis. & sic
possent etiam intelligi iura noua. ad quæ aliter respōsum
est supra, & glo. etiam modernorū. & satis habet hic æqui
tas, vt puniatur, in quo delinquit, & in eo tantum. Ad de
15 creta. † si postquam. dico, quod quia pęna proprie est cic
ca diminutionem patrimonij, sicut & damnum. & cum il
la priuet iur. ad rem, non in re, non dicitur proprie pœna
lis. vel aliter confirmatio est de consecutiuis electionis, &
prouisio includit electionem. quod iur. ergo in electione,
& in istis. vel aliter. §. ille loquitur prærogatiue vel decla
ratiue, quod sonat verbum ibi, conuenit. & facit, quod di
xi in fin. proximæ partis. Ad gl. decre. si celebrat. responde
tur, quod non probatur, nec est vera, nisi forsan loquatur
de communione, quæ inducit mortale, quod quādo pro-
cedat, dixi, quod metus causa. sacris. vel loquitor de pri-
ma pœna tantum. vt prædixi. Opinio vero Vin. superius
alle. facit pro & contra.

REGVLAE IVRIS CIVILIS. SIVE DIGESTORVM
huius literæ O. sunt hæ.

Iabolenus. Lex LXXIII.

Omnia, quæ cuiuscunque causæ cognitionem desiderāt, per libellum expediri non possunt.

Caius. Lex CI.

Omnis, quæ iure contrahuntur, contrario iure pereunt.

Celsus. Lex CLIV.

Omnia iura fere hæredum perinde habentur, ac si continuo sub tempore mortis hæredes extitissent:

Paulus. Lex CXXXI.

Omnis hæreditas quamuis postea adeatur, tamen cum mortis tempore continuatur. Nunquam ex post facto crescit præteriti delicti æstimatio.

Caius. Lex CLXXXII.

Omnes actiones, quæ morte aut tempore pereunt, semel inclusæ iudicio saluæ permanent. Non videtur perfecte cuiusque id esse, quod ex causa auferri potest.

Vlpianus. Lex CCII.

Omnia, quæ ex testamēto proficiscuntur, ita statum euentus capiunt, si initium quidem sine vitio ceperint.

Idem. Lex CCII.

Omnis diffinitio in iure ciuili periculosa est. rarum est enim, vt non subuerti possit.

4 *Episcopatus dignitate qui excludantur iure.*
5 *Scientiæ & personæ defectus, eodem ne iure censeatur in dignitate episcopali. & nu. 13.*
8 *Bigamũ scienter eligens, nũ incurrat pęnã, & priuetur electione.*
9 *Eligens suspensum potest iterum eligere.*
11 *Concilij Lateranens. summa & mens super eligentibus inhabiles personas ad ecclesiastica beneficia.*
15 *Decretal. postquam. intellectus.*

REGVLA XV. 1

Odia restringi. Io. mo. ponit exẽplum per id, quod post eũ de dictione, beneficiũ. dixi s eo lib.
de sen. ex. si ciuitas. in fin. primi rñ. Itẽ p l. ff. de le. 1. qui filiabus. §. 1. Dy. ponit p decr. statutũ. s eo. li. de electionib.
Itẽ pactũ liberatoriũ de nõ petẽdo ipso iure tollit naturalẽ. ff de sol. Stic. §. naturalis. Sed pactũ de petendo, qđ est
obligatoriũ, nõ tollit illã ipso iure. ff. de pac. si vnus. §. pactus ne peteret, & hoc inducit 1õ huius regulæ. ¶ Prima
gl. ponit exẽpla, & prosequit̃ illa. scđo adducit regulã ad solutionem vnius contrarij. 3. ad qõnẽ. ¶ In 1. gl. [cum quidã] illa forma recipitur in instituendo, q̃ non recipit̃ in
exhæredãdo. vt in fundo hæres esto, in fundo exhæres esto, ibi [sed si ẽt] patet Macedonianũ statutũ i pęnã credi
1 torũ. ¶ In 1. gl. † ibi [cũ qdã] cõtra. ff. de his, q no. in fa. l. 2. §. exercitũ. vbi odiũ ampliat. Sol. aut ex vtraq; parte fauoris & odij versat̃ ius publicũ, aut ex vtraq; parte priuatũ,
aut ex altera publicũ, priuatũ aũt ex altera. primo & scđo casu locũ hẽt r̃la. In tertio p̃fert ius publicũ, siue versef ex
parte odij, siue ex parte fauoris, vt in cõtrario, sed Dy. solebat dicere, illud spãle fauore reipublicę, & ne milites militiã deferãt. ¶ Rõ est Dy. qa fauor publicus p̃fert̃ vtilitatibus singulorũ. C. de priui. l. vtilitas publica. & Auth. de
te. & ea. q pa. §. q̃obrẽ. coll. 3. Sed ad solutionẽ opponit. in maleficijs puniẽdis versatur fauor publicus. de sen. exc. vt
famæ. & tñ delictorũ pęnas benigna interpretatione mollimus vt i regula. in pęnis. cũ suis conc. Rñdet Dy. q fauor
publicus vult puniri maleficiũ, qđ cõstat esse commissũ, sed in dubio vel cum incerta est crĩs qualitas, locus est regulæ contrariæ, vt ibi dixi. potius. n. clementiæ, q̃ seueritati iudicantes paratos esse oportet. ff. de pœ. respiciendũ.
circa prin. Ad idem. 27. q. 7. allegant. & p eundem modũ soluit̃ lex. 3. §. 1. ff. de suspe. tut. Nam licet fauor publicus
suadeat remoueri tutores, qui suspecti sunt, e. ti. l. 1. §. consequens. vbi tñ de remotionis iã factæ causa dubitamus.
recipimus minorem, & hoc non lædit ius publicum.

QVAESTIO.

Hęc r̃la facit ad qõnẽ, q̃ disputaui sic propositã. Mutin.
2 † canonicus scienter elegit in suũ ep̃m q̃ndã mutilatũ, vel bigamũ, excõicatũ. q̃rit̃, an ex eo pęnas concilij Late. priuationis, s. & suspẽsionis incurrat? Ad affirmatiuã inducã 7. rõnes, & duas gl. Scđo, in cõtrariũ alias 5. Tertio duo
prima mẽbra soluã, dicẽs q cõcordãt. in quarto distinguã, & cõtrarijs r̃ndebo. Primo igit̃ assumã affirmatiuã, cuius
fauorabilior est probatio. de probationi. ad nostram. & q pęnas incurrat, sic probo. Bygamus prohibetur ab Apo-
3 stolo. 1. ad Timo. 3. & ad Titũ. 1. prohibetur † a canone. 26. di. per totũ. & a lege. In Aut. de sanctis. episc. in prin. coll. 9. mutilatus & corpore vitiatus prohibetur l. veteris testamenti. Leuit. 21. & can. 55. di. per totũ. de cor. vici. per totũ. & p̃. l. per approbationẽ. sed illegitimus & minor 30.
prohibetur lege positiua tñ. si ergo infringẽs legẽ positiuã incurrit illas pęnas, fortius incurrere dẽt veniens cõtra
legẽ diuinã, & positiuã. facit, quod notaui post Ho. de con sang. & affi. q sup his. durũ. n. est, oẽm legem infringere,
4 q si. fine le. p venerabilẽ. in fi. Scđo, pęna † priuationis debetur ẽt ex minori delicto, vt patet s e. li. de ele. c. 2. eo. tit.
q̃squis ex negligentia. e. ti. ne p defectu. sed in maioribus delictis maiores pęnæ debentur. 24. q. 1. nõ afferamus. do
sta. re. ea, q̃ cũ suis concor. item fortius puniri dẽr dolus, q̃
negligẽtia. de ele. nihil. de rescr. super literis. de cri. fal. ad
falsariorũ. in fi. ar. a sit à minori in delictis, q̃ ad eundẽ finẽ tendũt, vt̃ probabile & necessariũ, vt in l. si qs nõ dicã. cas.
nõ. de pę. di. prima, & si fateri nolles, q in casibus qõnis esset maius delictum, saltem fatearis, q est æquale, ex identitate igitur rõnis eiusdẽ, q̃ subest in casibus quęstionis, sicut in casibus in concilio exp̃ssis. dices in his idẽ iuris qđ
i illis, maxime cũ simul & ab eodẽ manauerint prohibitio bigami, criminosi, & illegitimi, quod ergo de vno dictũ
& c. de consti. translato. ad hoc de transla. inter. de consi. vti. vel inuti. cum dilecta. ff. ad l. Aqui. illud. cũ concor. Tertio p̃batur ẽt sic, certũ est, q interpretatio principis necessaria est. Interpretatio vero magistrorũ p̃babilis. de hoc
satis 11. q. 1. §. ex his, de postul. c. 1. C. de le. l. 1. sed licet cõcilιũ cum in cũctis. certas dignitates exprimat, iura postea
gñaliter de oĩ dignitate loquuntur, q patet. de ele. scriptũ. ad si e. ti. perpetuo. & c. q̃q̃. & c. si cõpromissarius. li. e. magistratus vero interpretatio patet maxime ex gl. vl. dec. cu
mana. de ele. ex no. per Inn. & Ho. de postul. gratũ. vbi dãt
1 r̃m, quoties electio est nulla ex vitio personæ sciẽter electæ priuati sunt eligentes. Quarto nõ vr̃ q̃stio dubia, cum
ẽt patronus ad regimẽ capellæ p̃hibitum per sacras r̃las
eligens sit priuatus, fortius ergo canonicus iste cõtra sacras regulas eligens ep̃m. priũs probatur in Auth. de sanctis. ep̃s. §. si qs oratoriũ. de hoc no. de of. or cũ nos. Quin
5 to, si pęnæ † debentur eligenti scienter indignũ. s. patientẽ defectũ scientiæ, ergo & patientẽ defectum personæ, cum
hæc duo ęquiparentur, de ele. si forte. & e. ab eo. eo. lib. de
verb sig. c. cõstitutionẽ. facit ad hoc 55. di. priscis. Nam cõ
6 ciliũ punit † eligentem, q nõ est vitæ cõmendabilis, vt dĩ bigamus & mutilatus, quod probat ille canon. ergo locus
est canon. pœnę. Sexto facit pro hac parte dec. bonæ. t. ibi
. n. extra casus dec. cũ in cunctis. vr̃ qs ex delicto priuatus
potestate eligendi. Multũ facit dec. dudũ. s. eo. ti. nã certũ
est, q de defectu ordinũ nõ facit cõcilium mentionẽ, attamen talem eligens priuatus est potestate eligendi, & transit ad pauciores, vt ibi probat. Idẽ ergo in alijs defectibus
nõ expressis, maxime, cũ illud sit minus, & facilius possit
tolli, de insti. c. 2. de prab. si pro pauperibus. li. eo. Septimo solũ ẽt facit dec. si postq̃ de ele. §. fi. li. e. vbi p modũ declarat oms dr̃ cõstitutione pęnalẽ. s. e. ti. cupientes. locum
hr̃e in casibus in cõstitutione nõ exp̃ssis, vbi subest eadem
rõ. facit ẽt, quod no. de ele. exc. si celebrat. de eo, qui scienter eligit excõicatũ minori, & qđ notat Vi. de eo, q elegit
furiosum. de spon. dilectus. vt ibi scripsi post prin. Ex quibus cõcludit̃, hũc canonicũ pęnas cõcilij incurrisse. ¶ In
7 contrariũ inducit̃, q † cũ certi casus & certæ personæ in concilio exprimantur, quatuor. s. pp quas scienter electas
locus est pęnis illis. In alijs casibus nõ expressis cessabũt
pęnæ. cũ nõ excedãt casus expressos, nec in illis, q̃ ipso iure infliguntur, sic arguẽdũ ad similia. de pœ. di. 1. §. pœnæ,
ff. de pœ. l. pę. de ele. statutũ. & de sen. exc. is, qui in ecclesia. li. e. sunt de hoc regulæ vtroq; iure traditæ. e. ti. in pœnis. ff. e. ti. factũ cuique. §. fi. hoc dictũ multũ corroborauit
dec. si cõpromissarius. de ele. e. li. §. restringitur. per quod
patet, q non solũ in pęnalibus sit stricta interpretatio, vt
s. pœnæ locũ non habeant in casibus nõ expressis, sed ẽt
ne tã late sumantur, sicut hr̃e posset significatio verborũ.
Cum. n. conciliũ dicat, delinquentẽ suspensum a bñficijs
simpliciter. §. ille determinat illud intelligendũ de benefi-
8 cijs ipsius ecclesiæ. Secundo pro hac parte † satisfaciunt decr. super eo. de biga. vbi ordinãs bigã priuatur p sniam
decr. iam literis. de testi. vbi, qui elegerant bigamum post
cassationẽ electionis iterũ eligunt. decr. postulastis de cle. ri. ex. vbi conferens bñficiũ excõicato p sniam, vr̃ priuãdus potestate conferendi. Tertio multũ faciunt iura vetera post conciliũ edita, q̃ tractant de hac pœna, quę iura loquũtur solũ in casibus in concilio expressis. Nam capitulũ, cum Vinton. & c. innotuit, de illegitimo loquitur, capitulum congregato. de illiterato. capitulũ, per inquisitionẽ de criminoso. quos casus omnes exprimit concilium.

Quar-

9 Quarto, istud idem † satis probant quo ad plâtos inferio-
res. de elect. cum inter R. ad fi. & qđ ibi no. de côsue. cum
dilectus, per quæ patet, ꝙ eligens suspensum, non est pri-
uatus potestate eligendi, sed iterum eligit. Ad hoc idem
de postu. c. i. in fi. vbi si tollatur gl. & non inferatur vis li-
teræ patet eligentes vel postulantes illos priuatos per sen
10 tentiam ptāte eligendi. Quinto bene † facit ad idem de
ele. cum inter canonicos. vbi eligentes epilenticū, videtur
quòd scientes non sunt his pœnis puniti, nec parti minori
adiudicata fuit ptās eligendi ea vice. Sexto, fas est dice-
re, quòd isto modo posset intelligi decr. cum terra. de ele.
licet alios intellectus ibi ponat glo. vt dicamus. si in per
sona fuit, vel electionis modo peccatum, vt si loquatur, cū
fuit peccatum in persona electa indigna dignitate in con
cilio non expressa, ac si dicam, quòd si eligitur indignus,
tunc fiot priuati eligentes, si indignitas est de expressis in
concilio. Si non est de expressis, tunc per sententiam pri-
uabuntur, & eligent, nisi primo priuentur. facit ad idem
decre. vlt. de postu. prout patet ex antiqua. vbi illi, qui po
stulandum elegerunt, ijdem eligunt, ex quo casus nō erat
de expressis in concilio. facit ad idem quod no. Inno. de
concess. præb. cum nostris. in prin. & decr. venerabilem. de
elec. vbi si eligatur indignus imperator, non tamen deuol
uitur ad Papam electio, licet illum Papa non confirmet.
Septimo fortiter facit pro hac parte de regulari. constitu
tionem. vbi patet, quòd constitutio de prædicatoribus, &
minoribus loquens, locum non habebat in alijs mendi-
cantibus, licet subesset eadem ratio, prorogata tamen est
ad alios propter identitatem rationis, sic & hic licet in
alijs indignitatibus subsit eadem ratio, non tamen in il-
lis locum habet constitutio, nisi ad illas prorogetur, per
quæ concluditur, hunc canonicum non incurrisse pœnas.
¶ Solutio, per hæc vltimo allegata, & ea, quę in principio
huius secundæ partis allegantur, sunt vera, saluo quòd in
sca dicam de excōmunicato electo, quòd canonicus iste
non incurrit ipso iure pœnas ipsas concilij Latera. Et pro-
to, quòd Papa de iur. consultus sic declarando responde-
ret. Aequum tamen esset, quòd illas pœnas prorogaret ad
alias indignitates, etiam ibi non expressas propter ratio-
nis identitatem. & sic soluuntur multa contraria. Hanc
partem tenet Dama. in quæstionibus suis de elec. in 3. q.
hoc idem tenet Vincen. in dec. bonæ. t. de ele. reddens ibi
rationem, quòd quia plus homines in casibus ibi expres-
sis delinquere consueuerant, ideo in illis casibus statutæ
sunt pœnæ, & eius glo. ibi videre poteris. super ver. indi-
gnos. in nouella. In antiqua vero ipsius de. bonæ, erat talis
litera. ibi, post literam reddiderūt se indignos. vnde cum
11 in Lateran. † concilio de his, qui quasdam personas inhi
bitas eligunt, sit statutum, vt eligendi tunc potestate pri-
uatos, & ab ecclesiasticis beneficijs triennio nouerint se
suspensos, illis pro longe maiori delicto ab electionis ptā
te radentibus &c. dicebat Vin. respondendo, quòd erat
partis allegatio. Dicere potes, quòd facit pro, inquātum
dicit, per quasdam personas &c. & hanc materiam per
ipsos. & Io. & Phi. tactam glossator & Moderniores omit
12 tere non debuissent. Prædicta vero sunt † vera in electione
mutilati vel bigami. In electione vero excommunicati se-
cus, si est excōmunicatus a iur. vel iuste ab homine, quia
tunc includitur in prohibitione concilij sub verbis, ita &
moribus &c. vbi vero excommunicatus esset ab homine
iniuste forte ne eligeret, vt iam factum vidi ex iuribus il-
lius excommunicationis, non erat locus reg. in pœnis, &
sic possunt intelligi decreta. cum dilectus. & cum inter R.
Ad allegata in contrarium respondetur. Ad primo dicta
respondeo, quod licet sit eadem ratio non sequitur, quod
eadem pœna, nisi de pęna ipso iur. inflicta tractetur, in
qua nō arguimus ad similia. & facit, quod dixi in hoc tit.
in reg. li in pęnis. Item ad allegata secundo dico, quòd
generalia verba nouorum iurium vel doctorum restringē
da sunt ad casus concilij. Ad id, quod dicitur de patrono
laico, dico, quod §. allegatus non probat id, ad quod in-
ducitur, vt dixi super decret. cum vos. ibi all. super glo.
13 2. Ad id, quod dicitur † æquiparari defectum scientiæ,
& personæ, respondetur id verum in casu expresso. Ad c.
priscis. dico, quod ibi non est locus pœnæ virtute concilij
Lateran. Ad decre. dudum. facilis est responsio sequenti
opinionem Inno. Host. & Compo. no. co. tit. congregato,
14 scilicet quod firmetur electio minoris partis † facta de di
gno, vbi maior pars co contextu eligit indignū, licet igno
rante, sed tenenti contrarium, vt ibi dicere soleo, & in de
cre. quia propter. videtur insolubile. nisi dicas, ibi quo ad
ordines sumi disiunctiuam pro coniunctiua. ff. de ver. sig.
sępe. C. ec. l. pe. vel pro defectu ordinum specialiter incur
ritur pœna, quia de ordinibus sacris dictū fuerat in prin-
cipio cap. ac si sit mens concilij, cum in promouendo ad
sacros requirantur ibi expressa, fortius in promouendo
ad episcopatum, qui debet etiam esse in sacris. Vel quia
extorti sunt illi intellectus, potest dici, quod pœnā incur-
rit eo casu, non ex viribus concilij, sed ipsius constitutio-
nis. vel hoc nouum inducat ad executionem canonum. se
xagesima distinctione. per totum. vel æquius, licet ambas
pœnas concilij, priuationis scilicet & suspensionis non in
currat, incurrit tamen alteram, scilicet priuationis. & sic
possent etiam intelligi iura noua. ad quæ aliter respōsum
est supra, & glo. etiam modernorū. & satis habet hic æqui
tas, vt puniatur, in quo delinquit, & in eo tantum. Ad de
15 creta. † si postquam. dico, quod quia pęna proprie est cir
ca diminutionem patrimonij, sicut & damnum. & cum il
la priuet iur. ad rem, non in re, non dicitur proprie pœna
lis. vel aliter confirmatio est de consecutiuis electionis, &
prouisio includit electionem. quod iur. ergo in electione,
& in istis. vel aliter. §. ille loquitur prærogatiue vel decla
ratiue, quod sonat verbum ibi, conuenit. & facit, quod di
xi in fin. proximæ partis. Ad gl. decre. si celebrat. responde
tur, quod non probatur, nec est vera, nisi forsan loquatur
de communione, quæ inducit mortale, quod quādo pro-
cedat, dixi, quod metus causa. facris. vel loquitur de pri-
ma pœna tantum, vt prædixi. Opinio vero Vin. superius
alle. facit pro & contra.

REGVLAE IVRIS CIVILIS. SIVE DIGESTORVM
huius literæ O. sunt hæ.

Iabolenus. Lex LXXIII.
Omnia. quæ cuiuscunque causæ cognitionem desiderāt, per libellum expediri non possunt.

Caius. *Lex* CI.
Omnia, quæ iure contrahuntur, contrario iure pereunt.

Celsus. *Lex* CLIV.
Omnia iura fere hæredum perinde habentur, ac si continuo sub tempore mortis hæredes extitissent.

Paulus. *Lex* CXXXI.
Omnis hæreditas quamuis postea adeatur, tamen cum mortis tempore continuatur. Nunquam ex post facto crescit præteriti delicti æstimatio.

Caius. *Lex* CLXXXII.
Omnes actiones, quæ morte aut tempore pereunt, semel inclusæ iudicio saluæ permanent. Non videtur perfecte cuiusque id esse, quod ex causa auferri potest.

Vlpianus. *Lex* CCII.
Omnia, quæ ex testamēto proficiscuntur, ita statum euentus capiunt, si initium quidem sine vitio ceperint.

Idem. *Lex* CCII.
Omnis diffinitio in iure ciuili periculosa est. rarum est enim, vt non subuerti possit.

dicas, Idem debere dici in exceptionibus, in quibus reus est actor. ff. de exceptio. l. 1. §. quod in actionibus. & est ratio, quia rei fauorabiliores sunt, quam actores, quia in potestate actoris est agere, sed conuenire non est in potestate reorum. ff. de dona. l. pure. §. fina. Dy. & ibi sic intelligitur decr. vide quod ibi dixi super fi. antepenul. glo.

QVAESTIO.

4 Quæstio breuis hic formatur, quam † olim disputaui de accusato, vel inquisito de homicidio, qui negauit se homicidium commisisse, quo contra eum probato, dicit se id fecisse ad suam defensionem. quærebatur, an debeat audiri? Ad affirmatiuam allegantur 6. & dicitur esse casus. Secundo in contrarium alia 6. Tertio datur solutio distinguens. Quod audiri debeat, videtur ex eo, quod rei fauorabiliores sunt, quam actores, & promptiores esse debemus in absoluendo, quam in condemnando. 3. de probatio. ex literis. ff. de actio. & obli. l. Arianus. hoc eo. ti. cum sunt partium. Item pœnæ sunt molliendæ potius, quam exacerbandæ. eo. tit. in pœnis. & ibi concor. Secundo, quia probationum facultas non est angustanda. de testi. co. c. fin. su. eo. lib. de hæreti. in fidei. & C. de hæreti. l. quã. & hoc fieret, si innocentia probari non posset. contra illud de simo. licet. & c. per tuas. Tertio, videtur esse casus. ff. de noxa. electio. §. neque hæredi. nec in hæredem danda est actio in eo, quod defunctus mentitus est, vbi etiam dr̃, quod qui negauit seruum in sua potestate esse, poterit postea id fateri, si lis contest. non est. & & post litem conte. si minor esset. Quarto
5 constat, quod reo † singulariter licet vti contrarijs, vt hic in gl. Item regulariter erroneam confessionem reuocare licet negotio nondum finito. supra de cõfes. c. 3. C. de iur. & fac. ign. l. error. sup. eo. li. de resti. in inte. c. 2. hic aũt no est finitum negotium. ergo reuocare, vel contrariũ dicere licet. Quinto, qui negauit de se vel alijs veritatem coram inquisitoribus hæresis, negationem illam reuocare põt, s. eo. li. de here. accusatus. §. licet. Item accusatus, qui negat, postea auditur confitendo. de eo, qui cogn. cõsan. vxo. suæ
6 veniens. 2. ergo &c. Sexto, cum talis † propositio expresse sit iur. non prohibita. ergo intelligitur permissa. 18. q. 1. iam nunc. post prin. 30. q. 3. c. fi. & q. 4. c. vl. C. de collatio. & dato quod iste esset periurus, in illo tñ iure non prohibetur se defendere, imo defendet & ecclesiam suam. de excep. dilecti. Præeligenda est etiam hæc pars, quia humanior saltem, vbi non est ius expressum. de transact. c. fi. facit C. qui bon. ced. pos. l. fin. Vltimo pro hac parte videtur casus, su. de solut. c. vl. ff. de probatio. cum de indebito. in prin. ¶ In contrarium inducebantur tunc decẽ argumenta de decem casibus, quibus etiam reus non auditur allegans contraria, quos prosequor, qui notati sunt hic post
7 prin. gl. & ff. e. nemo ex his. Secundo ad hanc † partẽ faciunt omnia, quæ prohibent audiri allegantem contraria, de app. solicitudinem. in fi. vbi videas in vlt. gl. C. de fur. l. 1. ff. quñ. app. sit. l. 2. cum sequẽti. & quod sua quisque voce & c. sup. de probatio. per tuas. C. de non nume. pecu. gene
8 raliter. Tertio publica † vtilitas suadet puniri malefacta. 3. de sen. excom. vt famæ. cum concordan. 1. 3. 4. gl. & statim punienda sunt, cum reis negantibus claruerint. 24. q. 1. ecce. de pœ. distin. 1. Adam ergo & c. Quarto multum facit ad hanc partem. de accu. cum dilecti. vbi patet, quẽadmodum excusationes inquisiti, quæ perimant confessionem eius admitti non debent, eadem ratione non admittẽtur excusationes, quæ perimant negationem, qualis est ista de qua quæritur, licet autem arguere de confessione ad negationem, cum, quo ad contestationem litis, & sniam validãdam, harum sit idem effectus. de hoc de electio. dudum. ver. licet, de litis conte. c. vno. Quinto, rñsiones istæ quæ in delictis excusandis contrarietatem inferunt, nõ solum non recipiuntur, sed etiam illas facientes punientur. de tempor. ordi. dilectus. facit vt ec. bene. c. vno. de petus.

9 super his, Sexto contrarietas † non recipitur in teste, nisi qd dixit per errorem, incontinenti correxit. de testi. co. præterea, Sed ille non incontinenti correxit, sed probationem criminis expectauit, vt ponit thema, in quo non modicum interest aduersarij, vel iudicis inquirẽtis. su. de do
10 lo. sententia. de procura. audiis. ¶ Solutio. vt tunc † dixi, inueni doctores varios pro & contra tenentes. & pro vtrisque facit æquitas, mihi videtur. quod si accusatio vel inquisitio fuit formata de illo, qui aggressus fuit Titium, & occidit. & ipse negauit, quod potuit. 9 dist. si ad sacras. ff. de re. dub. si is, qui ducenta. §. virum. & no. sup. eo. li. de confes. c. 2. in glo. parua. licite postea dicere poterit se ad sui defensionem occidisse, cum cesset contrarietas, sed sibi caueat, quando ante publicationem testium hoc probet, si intendit id probare per testes. & hoc dico, si articuli sibi traditi, vel publicati fuerant de homicidio facto per insultum, vel aggressuram, nam post publicationem super directe cõtrario, quale est istud, non audiretur, quicquid tunc allegaret. Patet hodie in clemẽ. de test. c. testib. sed si capitula ignorasset sine sua culpa, tunc secus, vt scripsi post Inno. de test. ex tenore. vbi vero simpliciter negauit homicidium, aut fecit hoc litem contestando, vel respondendo accusationi, vel inquisitioni, aut id dixit excipiendo. In primo casu non videtur audiẽdus postea, quod ad sui defensionem occiderit, per iura secundo allegata, & per decr. vlt. sup. e. li. de iureiur. non ob. §. neque hæredi. sed facit pro, quia loquitur de negante ante lit. conte. qui euadit pœnam confitendo, qua alias teneretur insolidum, vt eo. tit. l. quoties. §. prætor. quam allegat gl. & l. si seruus depositus. in fin. in hoc ergo, quod post lit. contestatam non euadit. facit pro. In decr. is, qui. & in l. cum de indebito, punitur negans, & prouidetur actori ex falsa negatione grauato. sed in isto casu si admittitur, qui negauit, nulla ipsius rei punitio & nulla actoris prouisio. Item ibi, si negans solutionem sibi factam, statim illa probata cogeretur reddere, certũ est, quod postea debitum petere posset. Expedientius ergo est negotium tali compendio expe
11 diri. sup. eo. li. de re iudi. abbat. ad fin. In decr. † vlt. de confes. tractatur de reuoca la negatione. in qua non caderet error probabilis. de rescriptis, ab excommunicato. Qđ dici
12 tur quinto, negantem confiteri † posse, fateor, quia illud est contra se, & pro aduersario vel iudice. facit de electio. dudum. 2. ad fin. Quod dicitur sexto, periurum defendere se posse, fateor, sed non repellitur ex eo capite, vel ex crimine, sed propter contrarietatem, vt dixi aliorum contrariorum, solutio patet per allegata. Secundo vero casu,
13 scilicet cum id negauit † excipiendo, puta, quia forum declinando, negabat se in iudicis territorio occidisse, quòd fieri potest, super quo vide, quod scripsi post Inno. de rescrip. super literis. in gl. gl. uer. quærit Inn. & sup. eod. li. de fo. compe. Romana. §. cõtrahentes. in gl. si ergo, & hoc in Spe. de compe. iudi. adi. §. 1. uer. sed pone aliquis, tunc dico quod licet ad fundandam iurisdictionem sit probatum eum ibi occidisse, audietur in principali excipiens, quòd ad sui defensionem id fecit, per hanc regulam exceptionem. eodem tit. & per utrobique notata. & sic concordat, quod dicebatur quarto, & sustinemus hanc humaniorem uiam, ut dicebant 6. suffragante iure, quod permittit excipientem uti contrarijs.

REGVLAE DIGESTORVM
huius literæ N. sunt hæ.

Vlpianus. *Lex* VI.
Non vult hæres esse, qui ad alium transferre uoluit hæreditatem.

Idem. *Lex* XIII.
Nõ uĩ cœpisse, qui per exceptionẽ remouetur a petitione.

Idem. *Lex* XXII.
Non dẽt cui, quod plus est, licet, qđ minus est, nõ licere.

Non

Paulus. *Lex* XXVIII.

Nec ex prætorio, nec ex solenni iure priuatorum conuentione quicquam immutandum est, quamuis obligationum causæ pactione possint immutari, & ipso iure & per pacti conuenti exceptionem, quia actionum modus, vel a l. vel a prætore introductus priuatorum pactionibus non infirmatur, nisi tunc cum inchoaretur pactio, inter eos conuenit.

Idem. *Lex* XXXI.

Nuptias non concubitus, sed consensus facit.

Idem *Lex* XXXVI.

Nihil tam naturale, quam eodem genere quodque dissoluere, quo colligatum est. ideo verb. obl. verbis tollitur. nudi consensus obligatio contrario sensu dissoluitur.

Idem. *Lex* XXXVIII.

Nemo qui condemnare non potest, absoluere potest.

Idem. *Lex* XLII.

Non debet actori licere, qđ reo nō permittitur. In obscura re melius est fauere repetitioni, q̄ aduentitio lucro.

Idem. *Lex* XLIV.

Nemo ex his, qui negant se debere, prohibetur ēt alia defensione vti, nisi lex īpediat. Quoties cōcurrunt plures actiones eiusdē rei nomine, vna tm̄ quis experiri debet.

Idem. *Lex* XLVI.

Neque pignus, neque depositum, neque precarium, neq; emptio, neque locatio rei suæ consistere potest.

Priuatorum conuentio iuri publico non derogat.

Caius. *Lex* LII.

Non videtur quisquam idem capere, quod ei necesse est alteri restituere.

Vlpianus. *Lex* LIII.

Non vr̄ defendere non tm̄ qui latitat, sed ēt is, qui negat præsens se defendere, aut non vult suscipere actiones.

Idem. *Lex* LV

Nemo plus iuris ad alium transferre pōt, q̄ ipse habeat.

Idem. *Lex* CX.

Nullus videtur dolo facere, qui suo iure vtitur.

Idem. *Lex* LXXI.

Nemo potest gladij potestatem sibi datam, vel cuiuscunque alterius coërtionis ad alium transferre.

Papinianus. *Lex* LXXV.

Non debet alteri per alterum iniqua conditio inferri.

Idem. *Lex* LXXVI.

Nemo potest mutare consilium suū in alterius iniuriam.

Idem. *Lex* LXXVIII.

Non videtur rem amittere, cuius propria non fuit.

Paulus. *Lex* LXXXVII.

Non solet deterior fieri conditio eorum, qui litem contestati sunt, quam si non essent, sed plerunque melior.

Idem. *Lex* LXXXVIII.

Nemo.n.in prosequendo deteriorem causam, sed meliorem facit. Denique post litem contestatam hæredi quoque prospicitur, & hæres tenetur ex omnibus causis.

Scæuola. *Lex* XCIX.

Nulla intelligitur mora fieri, vbi nulla petitio est.

Vlpianus. *Lex* XV.

Non solent, quæ superabundant, vitiare scripturas.

Idem. *Lex* XVI.

Nemo dubitat soluendo videri eum, qui defenditur.

Venuleius. *Lex* C.

Nō pōt videri īprobus, q ignorat, quantū soluere debeat.

Paulus. *Lex* CIII.

Nemo de domo sua inuitus extrahi debet.

Paulus. *Lex* CX.

Nullū crimē patit̄ is, q nō prohibet, cū prohibere nō pōt.

Idem. *Lex* CXVIII.

Nihil interest ipso iure, quis actionem non habeat, an per exceptionem infirmetur.

Vlpianus. *Lex* CXVIII.

Nihil consensui tam contrarium est, qui bonæ fidei iudicia sustinet, quamuis atque metus, quem comprobare contra bonos mores est. Nō capitur, qui ius publicum sequitur.

Non videntur consentire, qui errant.

Idem. *Lex* CXX.

Non vt ex pluribus causis deberi nobis idem potest, ita ex pluribus causis idem potest & nostrum esse.

Idem. *Lex* CXXVIII.

Non videntur data, quæ eo tempore, quo dātur, accipientis non fiunt. Qui iussu iudicis aliquid facit, non uidetur dolo malo facere, quia parere necesse habet.

Vlpianus. *Lex* CXXXI.

Nemo iō obligat̄, q̄a recepturus est ab alio, qđ præstiterit.

Idem. *Lex* CXXXVII.

Non est singulis concedendum, quod per magistratum publice fieri possit, ne occasio sit maioris tumultus faciendi. Infinita æstimatio libertatis & necessitudinis.

Celsus. *Lex* CXLVII.

Nihil peti potest ante id tempus, quo per rerum naturam persolui possit, Et cum soluendi tempus obligationi additur nisi eo præterito, peti non potest.

Idem. *Lex* CLII.

Naratius consultus, an quod beneficium dare se quasi uiuenti Cęsar rescripserat, iam defuncto dedisse existimaretur, respondit non uideri sibi principem, qđ ei quem uiuere existimabat, cōcessisset, defuncto contra cessisse. quem tamen modum esse beneficij sui uellet, ipsius æstimationem esse.

Iabolenus. *Lex* CLIX.

Neque in interdicto, neque in certis, causis pupillo nocere oportet dolum tutoris, siue soluendo est, siue nō est.

Idem. *Lex* CCLX.

Nō pōt dolo carere, q īperio magistratus nō obrēperat.

Vlpianus. *Lex* CLXXII.

Non alienat, qui duntaxat omittit possessionem.

Paulus. *Lex* CLXIII.

Nemo plus cōmodi hr̄di suo relinquit quam ipse habuit.

Vlpianus. *Lex* CLXVI.

Nemo alieno nomine agere potest. Temporalis permutatio ius prouinciæ non innouat.

Idem. *Lex* CLXIX.

Nemo prædo est, qui preciū numerauit. Locupletior non est factus, qui libertum acquisierit.

Cū de lucro duorum quæritur, melior est cā possidentis.

Paulus. *Lex* CLXII.

Nihil dolo creditor facit, qui suum recipit. Cum principalis causa non consistit, nec ea quidem, quæ sequuntur, locum habent.

Vlpianus. *Lex* CLXXXIII.

Nunquam actiones, præsertim pœnales de eadem re concurrentes, alia aliam consumit.

Idem. *Lex* CLXXVII.

Non fraudantur creditores, cum quid non acquiritur a debitore, sed cum quid de bonis diminuitur. Nemo ex suo delicto meliorem suam cōditionem facere potest.

Paulus. *Lex* CVIII.

Non omne quod licet, honestum est. In stipulationibus id tempus spectatur, quo contrahimus.

Vlpianus. *Lex* CLXXXVIII.

Nemo videtur fraudare eos, qui sciunt, & consentiunt.

Paulus. *Lex* CXIV.

Nemo damnum facit, nisi qui id facit, quod facere ius nō habet.

Idem. *Lex* CCVIII.

Non potest uideri desijsse habere, qui nunquam habuit.

SVMMARIVM.

1 *Odia quando restringenda, item, quando amplianda.*

2 *Episcopum scienter eligens mutilatum, bigamum, vel excommunicatum, num canonicus incurrat pœnas priuationis & suspensionis. & num. 6. 7. 10. 12. & 14.*

3 *Episcopatus*

9 Quarto, istud idem † satis probant quo ad plătos inferio-
res. de elect. cum inter R. ad fi. & qđ ibi no. de cõsue. cum
dilectus, per quæ patet, ꝙ eligens suspensum, non est pri-
uatus potestate eligendi, sed iterum eligit. Ad hoc idem
de postu. c. 1 .in fi. vbi si tollatur gl. & non inferatur vis li-
teræ patet eligentes vel postulantes illos priuatos per sen
10 tentiam ptăte eligendi. Quinto bene † facit ad idem de
ele. cum inter canonicos. vbi eligentes epilenticũ, videtur
quòd scienter non sunt his pœnis puniti, nec parti minori
adiudicata fuit ptăs eligendi ea vice. Sexto, fas est dice-
re, quòd isto modo posset intelligi decr. cum terra. de ele.
licet alios intellectus ibi ponat glo. vt dicamus. si in per
sona fuit, vel electionis modo peccatum, vt s. loquatur, cũ
fuit peccatum in persona electa indigna dignitate in con
cilio non expressa, ac si dicam, quòd si eligitur indignus,
tunc sint priuati eligentes, si indignitas est de expressis in
concilio. Si non est de expressis, tunc per sententiam pri-
uabuntur, & eligent, nisi primo priuentur. facit ad idem
decre. vlt. de postu. prout patet ex antiqua. vbi illi, qui po
stulandum elegerunt, ijdem eligunt, ex quo casus nõ erat
de expressis in concilio. facit ad idem quod no. Inno. de
concess. præb cum nostris. in prin. & decr. venerabilem. de
elec. vbi si eligatur indignus imperator, non tamen d. uol
uitur ad Papam electio, licet illum Papa non confirmet.
Septimo fortiter facit pro hac parte de regulari. constitu
tionem. vbi patet, quòd constitutio de prædicatoribus, &
minoribus loquens, locum non habebat in alijs mendi-
cantibus, licet subesset eadem ratio, prorogata tamen est
ad alios propter identitatem rationis, sic & hic licet in
alijs indignitatibus subsit eadem ratio, non tamen in il-
lis locum habet constitutio, nisi ad illas prorogetur, per
quæ concluditur, hunc canonicum non incurrisse pęnas.
¶ Solutio, per hæc vltimo allegata, & ea, quę in principio
huius secundæ partis alleganeur, sunt vera, saluo quòd in
fra dicam de excõmunicato electo, quòd canonicus ille
non incurrit ipso iure pœnas ipsas concilij Latera. Et pu-
to, quòd Papa de iur. consultus sic declarando responde-
ret. Aequum tamen esset, quòd illas pęnas prorogaret ad
alias indignitates, etiam ibi non expressas propter ratio-
nis identitatem. & sic soluuntur multa contraria. Hanc
partem tenet Dama. in quæstionibus suis de elec. in 3. q.
hoc idem tenet Vincen. in dec. bonæ. t. de ele. reddens ibi
rationem, quòd quia plus homines in casibus ibi expres-
sis delinquere consueuerant, ideo in illis casibus statutæ
sunt pœnæ, & eius glo. ibi videre poteris. super ver. indi-
gnos. in nouella. In antiqua vero ipsius de. bonæ, erat talis
litera. ibi, post literam reddiderũt se indignos. vnde cum
11 in Lateran. † concilio de his, qui quasdam personas inhi
bitas eligunt, sit statutum, vt eligendi tunc potestate pri-
uatos, & ab ecclesiasticis beneficijs triennio nouerint se
suspensos, illis pro longe maiori delicto ab electionis ptă
te cadentibus &c. dicebat Vin. respondendo, quòd erat
partis allegatio. Dicere potes, quòd facit pro, in quãtum
dicit, per quasdam personas &c. & hanc materiam per
ipsos. & Io. & Phi. tactam glossator & Moderniores omit
12 tere non debuissent. Prædicta vero sint † vera in electione
mutilati vel bigami. In electione vero excommunicati se-
cus, si est excõmunicatus a iur. vel iuste ab homine, quia
tunc includitur in prohibitione concilij sub verbis, ita &
moribus &c. vbi vero excommunicatus esset ab homine
iniuste forte ne eligeret, vt iam factum vidi ex iuribus il-
lius excommunicationis, non erat locus reg. in pœnis. &
sic possunt intelligi decreta. cum dilectus. & cum inter R.
Ad allegata in contrarium respondetur. Ad primo dicta
respondeo, quod licet sit eadem ratio non sequitur, quod
eadem pœna, nisi de pęna ipso iur. inflicta tractetur, in
qua nõ arguimus ad similia. & facit, quod dixi in hoc tit.
in reg. si in pęnis. Item ad allegata secundo dico. quòd
generalia verba nouorum iurium vel doctorum restringẽ
da sunt ad casus concilij. Ad id, quod dicitur de patrono
laico, dico, quod §. allegatus non probat id, ad quod in-
ducitur, vt dixi super decret. cum vos. ibi all. super glo-
13 a. Ad id, quod dicitur † æquiparari defectum scientiæ,
& personæ, respondetur id verum in casu expresso. Ad c.
priscis. dico, quod ibi non est locus pœnæ virtute concilij
Lateran. Ad decre. dudum. facilis est responsio sequenti
opinionem Inno. Host. & Compo. no. co. tit. congregato,
14 scilicet quod firmetur electio minoris partis † facta de di
gno, vbi maior pars eo contextu eligit indignũ, licet igno
rante, sed tenenti contrarium, vt ibi dicere soleo, & in de
cre. quia propter. videtur insolubile. nisi dicas, ibi quo ad
ordines sumi disiunctiuam pro coniunctiua. ff. de ver. sig.
sępe. C. eo. l. pe. vel pro defectu ordinum specialiter incur
ritur pœna, quia de ordinibus sacris dictũ fuerat in prin-
cipio cap. ac si sit mens concilij, cum in promouendo ad
sacros requirantur ibi expressa, fortius in promouendo
ad episcopatum, qui debet etiam esse in sacris. Vel quia
extorti sunt isti intellectus, potest dici, quod pœnã incur-
rit eo casu, non ex viribus concilij, sed ipsius constitutio-
nis. vel hoc nouum inducat ad executionem canonum. se
xagesima distinctione. per totum. vel æquius, licet ambas
pœnas concilij, priuationis scilicet & suspensionis non in
currat, incurrit tamen alteram, scilicet priuationis. & sic
possent etiam intelligi iura noua. ad quæ aliter respõsum
est supra, & glo. etiam modernorũ. & satis habet hic æqui
tas, vt puniatur, in quo delinquit, & in eo tantum. Ad de
15 creta. † si postquam. dico, quod quia pęna proprie est cir
ca diminutionem patrimonij, sicut & damnum. & cum il
la priuet iur. ad rem, non in re, non dicitur proprie pœna
lis. vel aliter confirmatio est de consecutiuis electionis, &
prouisio includit electionem. quod iur. ergo in electione,
& in istis. vel aliter. §. ille loquitur prærogatiue vel decla
ratiue, quod sonat verbum ibi, conuenit. & facit, quod di
xi in fin. proximæ partis. Ad gl. decre. si celebrat. responde
tur, quod non probatur, nec est vera, nisi forsan loquatur
de communione, quæ inducit mortale, quod quãdo pro-
cedat, dixi, quod metus causa. sacris. vel loquitur de pri-
ma pœna tantum, vt prædixi. Opinio vero Vin. superius
alle. facit pro & contra.

REGVLAE IVRIS CIVILIS. SIVE DIGESTORVM
huius literæ O. sunt hæ.

Iabolenus. Lex LXXIII.
Omnia. quæ cuiuscunque causæ cognitionem desiderãt, per libellum expediri non possunt.

Caius. Lex CI.
Omnia, quæ iure contrahuntur, contrario iure pereunt.

Celsus. Lex CLIV.
Omnia iura fere hæredum perinde habentur, ac si continuo sub tempore mortis hæredes extitissent:

Paulus. Lex CXXXI.
Omnis hæreditas quamuis postea adeatur, tamen cum mortis tempore continuatur. Nunquam ex post facto crescit præteriti delicti æstimatio.

Caius. Lex CLXXXII.
Omnes actiones, quæ morte aut tempore pereunt, semel inclusæ iudicio saluæ permanent. Non videtur perfecte cuiusque id esse, quod ex causa auferri potest.

Vlpianus. Lex CCII.
Omnia, quæ ex testamẽto proficiscuntur, ita statum euentus capiunt, si initium quidem sine vitio cæperint.

Idem. Lex CCII.
Omnis diffinitio in iure ciuili periculosa est. rarum est enim, vt non subuerti possit.

SVMMARIVM.

1 *Factum legitime, potest ne vitiari per illud superueniens, a quo non potest inchoari.*

2 *Tituli allegatio num necessaria, vbi agitur de persona obliganda ad aliquam præstationem.*

3 *Titulus an requiratur circa præscriptionem vsusfructus. Et nū in rebus ecclesiasticis procedat vsucapio.*

4 *Errās in facto, vel in iure vel in vtroq; an censeatur bonæ fidei.*

5 *Titius præscribens rem Sempronij mala fide spatio 10. vel 40. an no. an possit eam impune defendere aduersus Sempronium, qui eam repetit.*

6 *Præscriptio, quid. Et eius effectus. & num. 9.*

7 *Præscriptio ex tempore capit substantiam & vires.*

8 *Diffinitio quod continere debeat.*

10 *Præscriptionis triplex vis & vsus.*

11 *Præscriptio an sit contra ius naturæ, & num. 15.*

12 *Ius in quo cōsistat. Et an, vel quid a iure legali differat naturale, & quid ciuile habeat a naturali, & contra.*

13 *A iure naturæ receditur propter iuris legalis rectitudinem, quæ tamen in vtroque eadem est, alter tamen atque aliter suscipta.*

14 *Ius ciuile cur dicatur non seruire in totum iuri naturali, seu gentium.*

16 *Aequum & bonum inseparabilia inuicem. Et ibid. intellectus l. hac lege C. de pac conuen.*

17 *Præscriptionem iuri naturæ concordare, dupliciter accipi posse.*

18 *Præscriptio iuris canonici, an sit alia a præscriptione iuris ciuilis.*

19 *Præscriptio mala fidei, quibus de causis a iure ciuili inducta. & quid in hoc dissideat a iure canonico, & mutua inter se auxilia. & num. 20.*

21 *In præscriptione an acquiratur dominiū. & num. 23. 25. 27. 32.*

22 *Exceptio actionis est exclusio. Quæ vbi est facti, elidit actionē, & intentionem agentis, num. 24.*

26 *Dominium vtile & directum transfertur per consensum.*

28 *Dominium directum & vtile. an & quō distinguatur. & n. 30.*

29 *Dominium acquisitio per præscriptionem, vt conueniat æquitati iuris naturæ, ind recte.*

31 *Dominium directum quare dicatur a nobis inseparabile, ossibus nostris annexum.*

33 *Præscribens mala fide, an debeat censeri raptor, vel in qua specie pacti sit locandus. & num. 35. 37.*

34 *Furtum, rapina, & vsura, quid differant. & cuiusque pœna.*

36 *Peccata quædam, quæ relinqui debeant diuinæ prouidentiæ punienda.*

38 *Præscribens mala fide non potest tenere vel defendere rem præscriptam sine peccato cōtra illum, cuius erat illa res præscripta.*

39 *Mala fides adueniens præscriptione completa, an obliget ad restitutionem. & num. 41. 43.*

40 *Præscriptionis fundamentum.*

42 *Rem alienam occupare, an & quo casu liceat.*

44 *Res num præscribatur cum aliquali titulo, vel sine titulo, spatio 40. annorū, vel tanti temporis, cuius non extat initij memoria.*

45 *Veritas superueniens non potest impedire, quin præscriptio habuerit consomitantia sibi necessaria.*

REGVLA II.

Possessor non præscribit.

Rō secundū lo. mo. quia peccat, & ex eo meretur pęnam. ergo non pręmium. de transla. c. 2. ¶ Pri. gl. ponit exempla. Secundo dicit regulam non procedere secundum li. nisi dicantur correctæ. circa quod ponit duas opin. contrarias, & tertiam, quæ distinguit. Tertio ponit aliud diuersum inter leges, & nos. Quarto dat remissionem de mala fide, quæ præscriptionem sequitur. Quinto, subdit etiam titulum requiri & contrarium soluit. Sexto remittit de præscriptione, vsucapione, & interruptione. Secunda glossa de significationibus fidei remittit. Tertia ponit duas lecturas. Vltima signat contrarium, & dupliciter soluit. Secundo, signat aliud, in quo remittit. Tertio, quærit, & remittit. ¶ In prima gl. ibi [malæ fidei] sequitur, possessore alienante cessat longi temporis præscriptio. & ibi [non luxu. contra naturam.] col. 6. vbi in prin. dicit imperator, quòd omne sibi studium est, vt sibi a Deo credita bene viuant. & ibi [§. si vero ecclesiasticum] ea. colla. vbi dicitur crimen ecclesiasticum puniri secūdum sacras & diuinas regulas, quas sequi leges non dedignantur. ¶ In vlt. gl. ibi [nemo enim] ibi punit officium, quod admittit infidele aduocationis officium. Item punitur ibi acceptatio. Item iudex relegatur quinquennio, & punitur dimidia parte bonorum. 1 ¶ In t. gl. ibi [10. vel 20.] habita distinctione inter præsentes & absentes. & qui quo ad hoc dicantur præsentes. & quid de illo, qui nullum habet domicilium vel habet plura, no. C. de præscrip. lon. temp. l. fi. & vide in Spe. de præscrip. ver. quando aliquis. & ibi [agnouisse] quod melius dicant leges, videtur: cum a prin. legitime factum viciari non debeat per illud superueniens, a quo non potest inchoari, j. eo. factum legitime. ff. eo. tit. in ambiguis. §. non est nouum. Sol. vt dicit hic Dyn. regulæ illæ loquuntur in actibus perfectis. Secus in inchoatis tātum, vt hic. & probatur sol. secundum eum. ff. de ver. ob. si sub vna. §. 1. & l. pluribus. & de serui. l. pro parte. & de ser. vr. præ. l. via. §. quicunque. & ibi [sed etiam titulus] de hoc, & an sit necesse saltem allegare titulum, & an in præscribendo vsumfructum, vel libertatem alicuius seruitutis sit titulus necessarius, hic per Dyn. 2 Circa † primum tenet titulum de iur. ciuili necessario non allegandum, per l. si quis diuturno. ff. si seruitus vend. Ad l. cum de in rem verso. ff. de vsur. respondet, quod ibi agebatur de persona astringenda, vel obliganda ad aliquam præstationem, & propter id necessaria est allegatio tituli: cum ad personalem obligationem inducendam sit necessaria causa vera vel pręsumpta. ff. de doli excep. l. 2. §. circa. de probati. cum de indebito. §. vna. Pro ratione fit, quia in illis maius periculum vertitur. supra eodem libro. de electionib. vbi peric. ¶ Cir 3 ca præscriptionem † vsusfructus dicit de iure ciuili titulum requiri: sicut in præscribendo dominio, cum vsufructus sit pars dominij. ff. de vsufruct. l. quarta. De iure cano. dicit secus per decreta. primam. de pręscriptionibus supra eodem libro. cum vsufructus de iur. communi possideri possit. ff. de acquirenda pos. l. naturaliter. & l. possessor. & de vi & vi armata. l. 3. §. vim ui. de præscrip. vero libertatis tenet in illa titu. non requiri, cū non requiratur in præscribenda seruitute, per l. præ. si quis diuturno. multo minus in præscribenda ipsius libertate. & dicit hoc quasi expressum. ff. de seru. vr. pręd. l. ædes. in prin. vbi hoc no. & ibi, vsucapio tenet, dicit Dy. quod in reb. mobilibus ecclesiarū procedit vsucapio, per §. pro temporalibus. in Auth. de eccle. re. vbi idem tenet Accur. & in Aucten. de nō alie. §. si inmus. de hoc 16. q. 3. §. quas actiones. Goffred. idem tenet in sum. de præscri. §. itē quæritur. Ho. tenet in sum. de præscri. sub rub. de vsuc. §. quæ non. vet. quidam ēt voluerunt dicere. Illud in dictum corrigit, dicens sibi placere contrarium. de resti. in inte. c. 1. vbi scripsi super 3. glo. ¶ In gl. ne. in fi. idem Dy. ¶ In gl. vl. in fi. & hoc per Dy. competente, quoad hoc, quod ibi no. ¶ Tractat ēt de illo, qui 4 errauit in facto vel in iur. vel in vtroque, † an censeatur bonæ fidei. De primo tenet quod sic, si error facti sit probabilis, per l. ff. de vsucap. iusto errore. §. filius. & l. non solū. §. quod vulgo. & pro emptore. l. quod vulgo. De secundo dicit quod censetur bonę fidei quo ad fructus, ne ad ipsorum restitutionem teneatur. ff. de petitione here. sed & si lege. § scire tamen. quantum ad pręscriptionem habetur pro malę fidei possessore errans in iure. facit j. eodem. qui contra. & ff. de vsucapio. si fur. §. primo. iuris enim ignoran. in vsucapione non toleratur, ff. de vsuca. l. nunquam in princip. & de iuris & facti ignoran. Ligneran. De tercio dicit, quod propter probabilem errorem facti adiunctum reputetur bonę fidei, & præscribere posit, vt plene nota. ff. de dolo. l. si vir vxori. Ad l. ff. ex qui-

ex quibus c.iu. in pos.ea.l.Fulcinius. §.quid ergo si duas. & ff. ad Sil. si quis in graui. §.vlt. & l.qui posthumos. Respondet, quod coostabit ibi de mala fide, quæ veritas nõ tollitur per aliam causam concurrentem, quæ est bonæ fidei. Iocertis enim non certis locus est coniecturis. ff. de ver. ob. continuus. §.cum ita.

QVAESTIO.
in sex membra diuisa.

Hanc regulam & duas sequentes in hoc ordine alphabeti concepi fauere theologis, vt sicut quęstiones aliquas legistarum sub hoc titulo pro canonistarum vtilitate describo, sic propter idem certas quęstiones vtrique iuri cõgruas per fratrem Gerardum de Senis, ordinis Eremitarum pulchre, copiose & vtiliter traditas hic inseram, licet prolixas, tñ fortiter decurtatas, cum enim pplexus essem, an ipsas propter laborantis reuerentiam ad literam describerem, an vero deciderẽ, prælegi secundum, mouet autem vltra communem decisionum profectum, volũtas insistẽdi circa vltimum huius quæstioois articulum, licet tritũ. Proponebat autem sic quæstionem, ex qua sex alias
5 formabat, quæ huic regulæ congruunt, vtrum Titius† præscribens rem Sempronii mala fide spatio 30. vel 40. an. possit dictam rem defendere sine peccato contra Sẽpronium, qui eam repetit. Et arguitur ꝙ sic, quia præscriptio est introducta a iure cano. & ciuili, quæ non possunt præstare fauorem alicui peccato. 23.q.4. qui peccat. in prin. & constat, ꝙ saltem secundum ius ciuile ooo requiritur bona fides in præscriptione 30. vel 40. ann. vt patet C. de præscrip. 30. an. l.1. & l. omnes. & l. eum notissimi. & 16. q.3. §.potest. Quia poterit Titius iure præscriptionis dictam rem tenere, & defendere contra Sempronium sine omni pacto. Ad oppositum videtur 14.q.6. si res. & habetur in regula peccatum, quæ statim sequitur, per quæ coocluditur, ꝙ si necesse est restitui non petenti, multo minus defendere poterit illam contra repetentem. Et ad contrarium respondet verum esse, ꝙ id, quod fit iur. præscriptionis, fit sine peccato, sed præscriptio non habet peccatum annexum, nec per hoc dicitur ius ciuile fauere peccato, quia inquantum præscriptio respicit odium negligentis, inducta fuit a iure ciuili, sed inquantum respicit præscribentem, fuit permissa non inducta, vt dicetur in tertio argumento. Præmittebat autẽ huic solutioni, ꝙ in ista qõne sex erant videnda. Primo quid sit præscriptio. Secundo vtrum pręscriptio sit contra ius cõe naturæ. Tertio, vtrum præscriptio iur. caoonici debuerit esse alia, & distincta a præscriptione iur. ciuilis. Quarto, vtrum in præscriptione acquiratur dominium? Quinto, vtrum præscribens mala fide sit cẽsendus cum raptore, vel in qua alia specie peccati locetur, vtrũ teneatur ad restitutionem, sicut raptor? Et per hoc patebit, quid sit dicendum ad illud, quod in ista quæstione principaliter est quæsitum. Sexto, erit vidẽdum, vtrum mala fides adueniens præscriptione completa obliget ad restitutionem.

6 EST ergo primo videndũ, quid† sit præscriptio. præscriptio autem vno modo consueuit sic describi. præscriptio est exceptio ex tpe substantiam capiens, quæ quidem descriptio ponitur per Ioan. 16.q.3. in sum. in qua præscriptione duo ponũtur, ex quibus præscriptio notificari vr. primum est effectus, quem præscriptio efficit. Sm̃ est, causa, quæ præscriptionem inducit. Effectus, quem præscriptio efficit, tangitur, cum præmittitur. præscriptio est exceptio casualis, & non essentia, i. cã exceptionis. quemadmodum si diceremus: sumalis euaporatio pomi est odor, non ꝙ sit essentialiter odor, sed quia est cã odoris, & quãuis præscriptio possit habere alium effectum, vtpote acquisitionem dominij, secundum quosdam, quia tamẽ dictus effectus non est necessario annexus, eum possit esse alia præscriptio sine acquisitione dominij, s. præscriptio malę fidei, vt prædicto §.potest. ergo talis effectus non debuit poni in sua descriptione. Nã vbi causa describit, oportet ꝙ effectus, qui ponitur in eius descriptione, sit ei semper & necessario annexus. Exceptio autem est talis effectus, qui semper & necessario annectitur ipsi præscriptioni. qđ patet per rationem & inductionem. per rationem quidẽ, quia nisi pręscriptio haberet semper & necessario annexum istum effectum, sequeretur. Nam vbi tollitur ab ea exceptio, tollitur & dominij acquisitio, & quicũque alius effectus, ac per consequẽs frustra fuisset introducta, quia nullã haberet efficaciam. quod nullus diceret. Secundo patet hoc idem per inductionem. Nam si inducamus, in singulis speciebus præscriptionis, semper inuenimus qđ ipse præscribens habet exceptionem excludentem actionẽ, quę contra se fieret in re pscripta. dabat tria exempla, de decendio, per cuius lapsum præscribitur contra non appellantem. 2.q.6. biduum. de tempore trimestri, quo pręscribitur contra non eligentem. de ele. ne pro defectu. & de casu decre. primę. de præscrip. coniuncto. c. placuit. 2.16.q.3. per quæ duo capitula patet, quod trãscurso spatio trium annorum, & sex mensium, quibus præcessit admonitio, non habet episcopus negligens vlterius actionẽ ad recuperandam plebem, quæ ad suam cathedram pertinebat, & ita sit verum dicere, quod semper acquiritur ipsi præscribenti exceptio excludens actionem. quapropter bene dicebatur superius, quod primum, quod ponitur in descriptione præscriptionis, est effectus, quem præscriptio efficit, & ille effectus est exceptio excludẽs actionem, vt est ostensum. Secundum, quod ponitur in eius descriptione, est causa, quæ præscriptionem inducit. & ista tangitur, cum in dicta præscriptione additur ex tempore substantiam capiens. Nam secundum istam clausulam videtur, quod ipsum tempus sit cã inducens præscriptionẽ, ꝙ etiam vr posse probari ratione. Illud namque, quod expectat temporis determinationem, & temporis impletionem, vr capere suam substantiam ex tempore. præscriptio est huiusmodi, quia videmus, quod præscriptio nulla esset, nisi sit prima determinatio facta per legem. Vlterius
7 videmus, quod† præscriptio non habet vim, nisi impleto illo tpe, quod est per l. determinatum. quapropter bene dictum est, ꝙ expectat temporis determinationem, & tẽporis impletionem. ac per consequens vr, ꝙ ex tpe capiat suam substantiam. Ex quibus omnibus apparet, ꝙ diffinitio vel præscriptio superius data de præscriptione sit satis rationabilis, tum quia tangit effectum, quem præscriptio efficit, tum etiam, quia tangit causam, quæ præscri-
8 ptionem inducit. Opponitur aũt† huic descriptioni, ꝙ sit diminuta, & insufficiens propter tria. Primo. quia vr prætendere, ꝙ sit cã, ex qua præscriptio suam efficaciam capit, ꝙ potest esse falsum, nam cum tempus sit quid naturale, sequeretur, ꝙ præscriptio haberet causam naturalẽ, ac per consequens ipsa & sua virtus esset quid naturale, & a natura, ꝙ nullus diceret. Secundo, quia præmittit causam principalem, ex qua præscriptio suam efficaciam capit. s. legum auctoritatem. Tertio, quia præmittit causã finalem, propter quam fuit inuenta præscriptio, quæ tñ cã finalis maxime debet accipi in definitione vel descriptione cuiuscunque rei, eo ꝙ per eam maxime hẽr quæcunq; res innotescere & notificari. & iõ propter ista vr danda alia descriptio præscriptionis, quę talis sit, ꝙ tangat modum, secundum quem tempus ad descriptionem concurrit. Tãgat etiam causam efficientem, quæ præscriptioni efficaciam tribuit. Tangat insuper causam finalem, propter quam præscriptio adinuenta fuerit. ad quę tria explicanda videtur, ꝙ pręscriptio sic possit diffiniri, vel describi.
9 Pręscriptio est ius† quoddam ex tempore congruens, legũ auctoritate vim capiens, pęnam negligentibus inferens, & finem litibus imponens. In hac igitur descriptione tanguntur illa tria, quę superius sunt pręfata. primũ, congruũ tp̃s lege limitatum, sine qua limitatione inexcusabilis negligentia nõ potuisset haberi. scđo, legum auctori. ex tali

negligẽtia præscriptionem inducens, per quã saltem contra sic negligentem exceptionem paritin eius pœnã. Primum ibi, ius ex tpe congruens, non.n.tempus dat efficaciam, vt volebat prima descriptio, sed congruitatem ꝭm legum auctoritatem vim capiens, & hoc dat efficaciã. Tertio in eadem descriptione tangitur cã finalis, pp quã præscriptio est adinuenta.s.vt pœnã negligentib. inferret, & finem litib. imponeret, quẽadmodum vsucapio, vt patet ff. de vsu.l.1.dr̃.n.ibi, ꝙ vsucapio est introducta, ne quarũdam rerum dñia diu & fere semper incerta essent. Ex hoc aũt sequitur duplex præfatus finis, q a tam vsucapio quam ẽt præscriptio dñia distinguendo, pœnam negligentib. infligit, & finem litibus imponit. iste vero dupliciter finis tãgitur in tertia particula præfatæ descriptionis, cum dr̃.ꝙ præscriptio est ius pœnam negligentibus inferens, & fi-

10 nem litibus imponẽs. Subdit autem, ꝙ Papias † ponit tria significata de præscriptione, quæ prædictis bene conueniunt, & correspondent, s. prędicere, contradicere, & diffinire. prædic.n. cum tp̃s statuit, contradicit repetenti, qđ præscriptum est, diffinit lites. Ex quibus omnibus apparet, quid sit præscriptio, apparet etiam vlterius, ꝙ diffinitio, vel descriptio superius data de ea sit bene assignata.

11 VIDENDVM est secundo, vtrum † præscriptio sit contra ius naturæ. Vbi sciendum, ꝙ iur. periti videntur cõmuniter dicere, ꝙ ipsa sit contra ius naturæ, quia contra naturalem æquitatem, vt dicunt, & hæc opinio manifeste not. de vsucapione, quæ præscriptio est. ff. de vsu.l.1.in prima gl. & 16.q.3. quicunque etiam. io gl.1. fundamentum autem dictæ opinionis sumitur ex regula, quæ habetur ff. de re.iur.iur. naturali, quam s. vide sub litera prima. in fi. & hoc co.tit. locupletari. Constat autem, quod in præscriptione fit præscribens locupletior cum alterius detrimento & iniuria, ac per consequens vr̃, ꝙ præscriptio fit cõtra

12 ius naturæ. His tamen non † obstantibus tenet contrariũ, pro euidentia dicens, inquirendum quid intelligatur per ius naturæ, & quid per ius legale. Sciendum ergo, quod omne ius cõsistit in rectitudine quadam, nam ideo ius dictum est. vt habetur 1. distin. ius generale. Iustitia autem non est aliud quam quædam rectitudo, ergo ius siue naturale, siue legale, in quadam rectitudine consistit. intelligendum tamen, quod quamuis ius naturale & ius legale sint distincta: non tamen eorum rectitudo aliter & aliter sumpta. Nam si bene considetemus ius legale, non addit super ius naturale aliam rectitudinem, sed specificat illã eandem ita, vt verum sit dicere, quod ius legale est quædam specificatio naturalis rectitudinis expressiua; habet enim ius legale specificare & exẽplificare naturalis iur. rectitudinem tripliciter, scilicet, quandoque eam determinando per congruos modos. quandoque vero eam applicando ad varios actus, quandoque eam declarãdo per quosdam euẽtus. Et quod ita sit, apparet, si discurramus per omnes istos tres modos. Exemplum de primo. Ius naturale vult delinquentem puniri, modos punitionis non determinat, quod facit ius legale vtendo rectitudine iuris naturalis. scilicet ꝭm qualitatem delicti. Exemplum de secundo. Rectitudo iur. naturalis est, nemini subtrahi, quod suum est. Ius legale distinguit actus ab illa rectitudine deuiantes, scilicet actum furandi, & similes. vltra id ostendit, quomodo vnus illorum actuum plus deuiat a rectitudine iur. naturę. & secundum id maiores & minores pœnas statuit. & per metum pœnarum præseruat in hominibus rectitudinem iuris naturalis, & sic non addit rectitudinem, & illam specificat, sic in scientiis speculatiuis, quæ veritatem confusam, & indeterminatam in generalibus principijs. specificant in specialibus conclusionibus, recte sic per ius positum determinatur rectitudo iuris naturalis confusa & indeterminata. Nunc ad propositum videamus tertio, quod ius legale quandoque assumit rectitudinem iur. naturalis, & eam specificat declarando per quosdam euentus, verbi gratia. Assumit a iure naturali, quod rectum est, neminem cum alterius detrimento & iniuria fieri locupletiorem, non tamen potest haberi a dicto iure, vtrum sit possibilis aliquis euentus, vel casus, in quo quis possit locupletari cum alterius detrimento, & sine eius iniuria, & ideo specificat postea, & declarat intellectus dictæ regulæ in quibusdam casibus, In quibus aliquis põt locupletari cũ alterius detrimẽto, & sine eius iniuria, sicut in pręscriptionib. & vsucapionib. eo quod in eis infertur alicui damnum, & tñ non irrogatur ei iniuria. Nam videmus manifeste, quod ille, contra quem currit præscriptio, quamuis patiatur damnum, non tamen patitur iniuriam, quia ipse propter suam negligentiam meretur pati damnum, & id circo in tali casu quamuis videatur recedi ab intellectu, quem regula prætendit secũdum literam, non tamen receditur ab intellectu, quem regula iuris habuit, nam si illa in omni casu ad literam seruaretur, a duobus alijs, quæ sunt de iure naturæ, expresse recederet. Et ꝙ ita sit, apparet, non enim potest dicta regula in omni casu ad literam seruari, nisi præscriptio, & vsucapio tollantur, si autem præscriptio & vsucapio tolluntur, peccatum negligentiæ, quod est contra bonũ publicum, non punitur, & per consequens receditur ab illa regula iuris naturæ, quæ dicit, quod rectum est peccatum puniri, & maxime peccatum contra bonum publicum, quod dat materiam litium & rixarum. Vlterius etiam, si vsucapio & præscriptio tolluntur, receditur ab illa regula iuris naturæ, quæ dicit, ꝙ bonum publicum & commune est præferendum cuicunque bono speciali & proprio, in remotione autem præscriptionis, & vsucapionis fit totum contrarium, præeligitur bonum proprium illius, qui negligit repetere rem suam, & dat materiam litium, & rixarum, & per consequens præmittitur bonum commune, quod consistit in pacifico communitatis conuictu, nam data materia litium & rixarum per remotionẽ præscriptionis & vsucapionis ciuictus cõitatis pacificus perturbatur, & ideo propter omnia hoc est notabiliter attendendum, ꝙ ius naturale habet diuersas regulas, quæ sunt intelligendę, ꝙ vna alteri non contrarietur, itaq; sũt seruandæ, ꝙ cũ vna seruatur contra aliã, non earut. Et li-

13 cet hoc satis appareat † per ea quæ dicta sunt, tñ possunt ad hoc alia induci exempla. Videmus enim, ꝙ de iure rectũ est, quod depositũ reddatur, vt patet 1. dist. ius naturale. & tñ gladius depositus furioso non redderur, quia p id vitiarentur regulæ de non occidendo, & de pace inter homines seruãda, quorũ vtrũq; ex restitutione posset violari in seipso, vt in alio. 23.q.2. ne quis arbitretur, & sic pp rectitudinem iur. legalis recędetur a regula iuris naturæ, quam sequendo inciderer in culpam, & hoc facit circunstantia eueniens, ex quibus omnibus apparet, ꝙ ius legale non addit super ius naturale quandam specialem, & nouam rectitudinem, sed specificat, & declarat illam eandem per quosdam casus, in quibus, & si non seruetur rectitudo iuris naturalis secũdum vnam regulã, seruatur tñ ꝭn aliam, vt s. ostensum est. Vel possumus dicere, ꝙ in talibus casibus licet non seruaretur sensus, quem prætendit ꝭm lr̃am, seruatur tñ, ꝙ eadem regula intendit ꝭn veram intelligentiam, propter quæ omnia vr̃ benedictũ illud, quod s. dicebatur. s. ꝙ rectitudo iu. naturalis & legalis non est alia & alia, sed est vna, & eadem, aliter & aliter sumpta. Potest aũt hoc totũ, quod dictum est confirmari per vnam legalem, quæ hr̃ ff. de iust. & iu. l. ius ciuile. dicit, nulla lex, ꝙ ius ciuile est, qđ nec in totum a iur. naturali, vel a iure gen. recedit, nec per oĩa ei seruit. Itaq; cũ vel addimus, vel detrahimus iuri communi, ius proprium, idest ciuile efficimus. Ex verbis autem istius l. statim apparet, quod rectitudo iuris naturalis & legalis non est alia, sed vna & eadem aliter & aliter sumpta: nam si esset alia & alia, tunc ius legale esset certum ex sua propria rectitudine iuris naturalis, ac per consequens in totũ recęderet a iure naturali, cuius contrarium dicit lex præfata. Qua-

ta. Quapropter imaginari potest, quod ideo ius legale re-
cedere non dr̃ in totum a iure naturali, quia ab eo sumit
suam rectitudinem. Ideo vero dicitur non per omnia ei
14 † seruire, quia illam rectitudinem videtur immutare, qñ-
que per additionem, quandoque per detractionem. Per
additionem quidem, quando addit varios actus, ad quos
habet applicari, vel congruos modos, per quos determi-
nari. Per detractionem vero, quando aliquo casu videtur
ei subtrahere rectitudinem secundum vnam regulam, q̃
tamen sibi conseruat secundum aliam: nec per hoc, quod
dicitur, quod sit eadẽ rectitudo vtriusque iuris sequitur,
quod vtrunque ius sit idem, vel secundo, quod ius natu-
rale sit sui ipsius mensura: quia quo ad primum quamuis
rectitudo sit eadem, sunt tamen iura diuersa propter duas
causas. Prima, quia illa vnica rectitudo habet duplicem
vim dirigendi in humanis. Vna est indeterminata, quan-
tum pertinet ad ius naturale, alia distincta & determina-
ta, quantum pertinet ad ius legale, vt sup. dixi de punien-
do delinquentem, & sic quod aliter, & aliter sumpta ha-
bet aliam & aliam vim directiuam, ergo creare potest iu-
ra distincta, quia ius non dicit rectitudinem absolute, sed
prout habet vim directiuam in humanis. Secunda causa,
quia rectitudo iuris naturalis omnibus est no. sed iur. lega
lis paucis peritis, & sic respectu notitiæ sunt vnius rectitu-
dinis iura distincta. De secundo etiam dicitur non incon-
ueniens, ꝙ vnum & idem diuersimode sumptum sit sui
mensura. nam habens maiorem certitudinem vno modo,
quam alio, est de ipso notius & certius. & sic suiipsius mẽ
sura. Cum ergo, vt nunc dixi, vno modo distinctius, quam
alio, nullum incõueniens, ꝙ diuerso respectu habeat rela-
tionem regulæ & mensuræ. Item regulati & mensurati.
15 ¶ Declaratis ergo his † omnibus, quod præscriptio con-
cordet iuri naturæ, probat quatuor rationibus, quarũ pri
ma talis est. illa iura, quæ habent eandem rectitudinem,
vnum eorum non potest alteri contrariari, sed ius natura-
le & ius legale de præscriptionibus habent eandem recti
tudinem. ergo &c. maior patet per se, minor vero appa-
ret ex dictis. Secunda ratio ad idem potest esse talis. Illud
ius, quod habet congruam & rationabilem causam, con-
cordat iuri naturali, sed ius de præscriptionibus est huius
modi, ergo &c. minor vero satis no. quia quicquid est cõ-
gruum & rationabile, concordat naturali rationi, & per
consequens naturali iuri. Minorem vero probo per id, qđ
dicebatur superius in primo articulo, vbi ostẽdebatur, ꝙ
longitudo determinati temporis a legibus probet con-
gruam & rationabilem causam præscribendi. Tertia ratio
ad idem est talis. Illud ius legale, quod punit peccatum
negligentiæ, quod est contra bonum publicum, concor-
dat iuri naturali. ius de præscriptione est huiusmodi, ergo
&c. maior videtur no. quia regula iur. vera est, quod pec-
cans puniatur, & maxime contra bonum publicum, mi-
nor etiam apparet, quia ille, qui negligit repetere rẽ suam
tam longo tempore, maxime peccat contra bonum pu-
blicum, quia præbet materiam litium & rixarum, quia nõ
possunt facile terminari & per consequens de iure naturæ
æquum est, ꝙ puniatur. ius autem præscriptionis punit sic
negligentes, vt patet in descriptione superius data secun-
do. Quarta ratio ad idẽ est talis, ꝙ illud ius legale, quod
imponit finem litibus, quæ non videntur possibiles termi
nare, maxime concordat iuri naturali, ius legale de præ-
scrip. est huiusmodi, ergo &c. Maior videtur no. quia bo-
num publicum maxime impeditur per lites, quæ non faci
le terminantur. & ideo illud legale ius, quod imponit finẽ
litibus talibus, maxime congruit bono publico, ac per cõ
sequens maxime concordat iuri naturali. Minor etiam ap
paret, tum ex descriptione superius data, quæ dicit, ꝙ est
ius, finem litibus imponens, tum etiam ex l. illa superius
all. ff. de vsucap. l. 1. quæ dicit, ꝙ vsucapio est introducta
propter bonum publicum, & pari ratione etiam præscri-
ptio. Ex istis autem duabus rationibus apparet, ꝙ quam-
uis præscriptio videatur deuiare a iure naturæ, ſm illã re-
gulam, quæ dicit, ꝙ nullus debet locupletari cum alterius
detrimento, & iniuria, reuocatur tñ ad ius naturæ secun-
dũ duas alias regulas, quarum vna dicit, ꝙ qui peccat, de
bet puniri. Alia vero dicit, ꝙ debet finis litibus imponi,
Propter quod ẽt patet vlterius, quomodo tollitur funda-
mentum contrariæ opinionis, quam gl. tenent, nam licet
sit æquum simpliciter neminẽ ditari cũ alterius detrimẽ-
to, in tali tñ casu, quo currit præscriptio, non est æquum,
quia iretur contra duas alias regulas iuris naturalis. Nec
16 † valet illud, quod inducebatur in contrariũ, de l. hac le-
ge. C. de pac. conu. quæ dicere vr̃, ꝙ aliud est bonũ, aliud
est æquum: quia nõ est intentio dictæ l. quod aliqđ sit bo-
num, quod non sit ęquum. Nã quanto aliquid recedit ab
æquitate, tanto ẽt recedit a bonitate. quapropter est dicta
lex intelligenda hoc modo. s. quia aliud est, quod apparet
bonum ſm vnam regulam, quod tñ non apparet æquum
ſm aliã. Vel potest dici alio modo, ꝙ aliquid est, quod ap
paret bonũ ſm aliq̃ regulam, iuxta veram intelligentiã,
quod tñ non apparet æquum ſm eandem regulam intelle
ctam apparenter ad literã. Intelligendũ est tñ, quod cir-
ca totum quod dictum est ĩ. sic distinguere possumus, qđ
17 † præscriptionem concordare iuri naturæ, potest intelli-
gi dupliciter. Vno modo, quod ita concordet iuri naturæ,
quod sit directe ab eo exorta, & iste intellectus est fatuus,
quia nulla tunc regula iuris naturæ ei obuiaret aliquo mo
do, cuius tñ contrarium est ostẽsum superius, quia obuiat
ei illa regula iur. quæ dicit, iure naturæ æquum est, nemi-
nem cum alterius detrimento & iniuria fieri locupletio-
rem. Ista enim regula obuiat præscriptioni, saltem quan-
tum ad sensum, quem prætendit secundum literã. & hoc
est forte, quod mouet iuristas ad dicẽdum, ꝙ præscriptio
sit contra ius naturæ, iñ intelligunt esse contra ius naturę,
quia nõ directe est ab eo exorta, potest tolerari eorum o-
pinio, q̃uis simpliciter loquendo, non sit bene dictum, qz
magis est verum eam concordare iuri naturæ, q̃ esse con-
tra ius, concordat enim iuri naturæ iuxta intellectum, qui
modo ponetur. Dico ergo, quod secundo modo potest in-
telligi, præscriptionem concordare iuri naturæ, quia licet
non sit directe ab eo exorta, est tamen ad ipsum indirecte
reducta. & iste intellectus est verus, quia ostensum est s. ꝙ
licet præscriptio videatur directe deuiare a iur. naturę se-
cundum vnam regulam, reducitur tamen ad ipsum indi-
recte per duas alias regulas. imo, quod plus est, ista redu-
ctio potest fieri ſm vnam & eandem regulam, vt superius
est ostensum, propter quæ omnia simpliciter debemus di
cere, quod ipsa non sit contra ius naturæ, imo magis,
quod concordet iuri naturæ. & ita patet, quid sit dicen-
dum quantum ad secundum articulum.

TERTIO quærebatur, vtrum præscriptio iuris canoni-
ci debuerit esse alia & distincta a præscriptione iuris ciui
lis? Vbi sciendum, ꝙ in illo articulo est aliquid certum, &
aliquid dubium, nam certum est, quod præscriptio, quæ
currit secundum ius canonicum, quia requirit bonam fi-
dem in præscribente, vt in ista regula cum concor. est alia
a præscriptione, quæ currit secundum ius ciuile, quæ nõ
requirit necessario bonam fidem in pręscribente, vt patet
C. de pręscr. 30. an. l. 1. & l. omnes. & l. cum notissimi. aliud
autem est dubium in isto articulo. s. vtrum ista diuersitas
ꝓscriptionis inter dicta iura sit rõnalis, siue vtrũ fuerit ra-
tionabiliter posita? Illud autem, quod facit hic aliquã dif-
ficultatẽ, est, ꝙ si præscriptio malę fidęi concordat ęqui-
tati iuris naturę, vr̃ ꝙ ambo dicta iura debuerunt concor
dare in eã statuendo. Si vero dicta ꝓscriptio sit iniqua, &
cõtra ęquitatẽ iuris naturę, vr̃, ꝙ nullũ ius legale debue-
rit eã statuere, & per cõsequens dicta ꝓscriptio sicut non
currit ſm iura ca. ita etiam non curret ſm ciuilia, nec erit
aliqua diuersitas inter dicta iura. Sciendum ergo, quod di
cta pręscriptio considerata mente int. ciuilis eam statuen-
tis est ęqua, quia concordat ęquitati iuris naturę & alio

modo consideraca mente præscribentis est iniqua, quia
ab eius æquitate recedit, & ꝙ ita sit apparet. Intendit.n.
19 ius † ciuile per præscriptionem malæ fidei duplicē finem,
f. negligentes punire, & finem litibus imponere, & vter-
que dictorum finium iuri naturali concordat, vt superius
fuit visum. & ideo ex ista parte merito est dicenda æqua,
& iusta talis præscriptio, & ipse præscribens per eandem
præscriptionem intendit rem alienam vsurpare, propter
quod merito ex ista parte est dicenda iniqua, & iniusta.
quia discordat ab illa regula iuris naturæ, q̃ dicit, Quod
tibi non vis fieri, alteri non feceris, quæ regula in lege, &
in euangelio continetur, vt in princip. decretorum, & hic
apparet, quod fuit causa, quod præscriptio malæ fidei est
a iure ciuili inducta. Remanet tamen dubium, quare ius
can. in prædi. præscriptione a iure ciuili discordat. Scien-
dum ergo, quod præscriptio malæ fidei partim est a iure
ciuili inducta, & hoc nunc dictum est, partim permissa. f.
considerata iniquitate præscribētia, quo respectu est iniu-
sta, vt prædixi, nec est secundum id a iure ciuili inducta,
sed solum permissa, quia ius ciuile & quodlibet aliud ius,
quamuis non possit aliquod iniquum & iniustum induce
re, illud tamen quandoque permittit propter aliquod bo
nū & iustum quod inde potest elicere, & quod ad ipsum
tale ius magis spectat intendere, sicut in proposito, nam
permittit, quod præscriptio illius ex mala fide, & æquita-
te procedat, vt pœnam duplicem per præfatum finem eli
ciat. Hoc autem non facit, quia ius ciuile cum intendat
pro vltimo fine conseruare ciuilem societatem, cui fini
maxime deseruit negligentia, punitio, & litium determi-
natio, idcirco magis debet intendere ad hoc, vt negli-
gentes puniat, & finem litibus imponat, quam vt iniqui-
tatem præscribentis corrigat, vel remoueat, nam magis
ad ipsum spectat illius duplicis finis æquitas prosequen-
da, quam ipsi præscribentis iniquitas corrigenda. ex qui
bus omnibus apparet immediate, quare in præscriptione
malæ fidei ius can. a iure ciuili discordat, & assignat de
hoc 4. rationes. Prima, quia ista duo iura sibi mutuo sub-
ueniunt, cum sint fundata super eodem iur. naturali. nam
si vnum eorum alteri non subueniret, sequeretur, quod
vnum eorum in omnibus sufficeret, & per consequens al-
terum superflueret. Contingit enim sæpe ad vnum, & eun
dem effectum vnum eorum sine altero non sufficere. Vee-
bi gratia, in puniendo clericum tradendum ad mortem,
non sufficit ius ciuile sine cano. quia non potest ipsum de
gradare, nec etiam sufficit can. sine ciuili, quia iudex ca-
nonicus non potest ipsum occidere. quapropter dicta iu-
ra sibi mutuo subueniunt in dicto casu, quia quodlibet
eorum exequitur illud, quod ad ipsum pertinet. ita ergo
sun modo est imaginandum in præscriptione malę fidei,
quia in ea est aliud iustū, & prosequendum, & aliud iniu
stum, & prohibendum, quæ duo satis patent per superio-
ra. hæc duo non possunt fieri per idem ius. & ideo opor-
tet, quod sit aliud ius, quod dictam præscriptionē propter
illum duplicem finem instituat, & aliud ius, quod eādem
præscriptionem propter malam fidem præscribentis pro
hibeat, vt nullo modo dicta iura sibi mutuo subueniāt. nec
erit contradictio inter ea, sicut melius declarauit in quæ-
stione de vsuris. vbi ostendit, quod vnum non potest ob-
uiare alteri per contradictionem, sed per omissionē, quia
illud quod omittitur ab vno, sæpe assumitur ab altero, si-
cut vtique nunc est in proposito. Nam quod mala fides
præscribentis debeat præscriptionem infringere, hoc a
iure ciuili omittitur, quia ad ipsum non spectat eam pro-
pter dictam causam infringere. Hoc autem a iure cano.
assumitur, quia ad ipsum spectat eam propter dictam cau
sam infringere. & ideo non est contradictio, cum ius ci-
uile dicit talem præscriptionem æquam & iustam esse, ac
per consequens instituendam. Ius vero can. dicit ean-
dem præscriptionem esse iniquam, & iniustam, ac per cō-
sequens prohibendam, quia sic dicendo non attendit ad
eandem causam, nec ad eundem finem. vbi autem est con
tradictio, oportet, quod accipiatur secundum idem, & re
20 spectu eiusdem domini. Ex his omnibus † possumus ad
propositum formare vnam rationem talem. Illud, quod
est prohibendum, & a iure ciuili omittitur, debet a iure
can. assumi, quia supra ostensum est, quod dicta iura sibi
mutuo subueniunt, sed præscriptio malæ fidei est prohi-
benda, quia iniqua & iniusta ex parte præscribentis, &
sic eius prohibitio debet assumi a iure canonico, ac per
consequens a dicto casu vnum ius discordabit ab altero,
nec tamen propter talem discordiam erit contradictio,
vt supra ostensum est. Secunda ratio ad idem est talis.
Illud, quod sequitur legem Euangelicam, debet discorda
re ab omni eo, a quo discordat lex Euangelica, sed ius ca
no. sequitur legem Euangelicam, & ei subalternatur, quæ
lex Euangelica a iure ciuili discordat in rectificando actū
interiorem, sicut patet Math. 5. vbi dicitur: Omnis qui
viderit mulierem ad concupiscendam eam, iam mœca-
tus est in corde suo. Ius autem ciuile nititur *solum ad re*
ctificandum actum exteriorem, qui est *ad alterum*, per
quem posset ciuilis societas impediri. ergo & ius can. de
bet in hoc discordare, seu potius superabundat a iure ci-
uili, quia debet vti ad rectificandum etiam actum interio
rem, per quod posset a Deo deuiare, ac per consequens di
cit præscriptionem malæ fidei penitus prohiberi, per quā
actus interior obliquatur. ex quo etiam relinquitur, quod
in prædicto casu a iure ciuili discordat. Tertia ratio ad
idem est talis. Illa iura debent in præscriptione malæ fi-
dei necessario discordare, quorum vnum intendit conser
uare iustitiam propter litigia terminanda, alterum vero
econuerso intendit terminare litigia propter iustitiā con
seruandam, sed ius ciuile intendit conseruare iustitiam
propter terminanda litigia. Nam suus finis principalis
est conseruare ciuilem societatem, quæ conseruari non
potest, nisi litigia terminentur, ius autem canonicū econ
uerso intendit terminare litigia propter conseruandam
iustitiam. Nam suus finis principalis est, ordinare in Deū
& in legem Euangelicam, vt homo gloriam assequatur.
Qui quidem ordo iudicium non haberet, nisi iustitia con
seruetur, vt per eam actus inferior, quo ordinatur index,
reguletur. Hinc est, quod vna regula iuris canon. dicit,
quod vtilius scandalum nasci permittitur, quam veritas
relinquatur. eodem titu. qui scandalizauerit. quare relin-
quitur, quod dicta duo iura debuerunt in præscriptione
malæ fidei discordare, ponderato fine cuiusque, qui patet
per superiora. Quarta ratio ad idem est talis. Illa iura,
quæ ita habent, quod vnum eorum ita intendit de foro
litigij, quod finaliter remittit ad forum conscientiæ, alte-
rum vero consistit solum in foro litigij, non possunt in
præscriptione malæ fidei concordare, quia prædicta præ-
scriptio malæ fidei secundum forum conscientiæ est dam
nanda, secundum vero forum litigij inducenda, sed ius
canoni. & ciuile ita se habent, quod ius ciuile *solum* sistit
in foro litigij, quod eam finaliter remittit ad forum con-
scientiæ, vt patet de pœniten. & remissio. omnis. Ergo ne-
cessario debuerunt in præscriptione malæ fidei discorda-
re quamuis talis discordia non sit contradictio, vt supe-
rius ostensum est, quia non est respectu eiusdem causæ,
vel eiusdem finis. & sic patet, quid sit dicendum quan-
tum ad istum articulum, quia præscriptio iuris cano. est
alia, & debuit esse alia a præscriptione iuris ciuilis. & hęc
sufficiant quantum ad ipsum.

21 QVARTVM proponebatur, vtrum in † præ-
scriptione acquiratur dominium? Ad cuius euidentiam
est intelligendum, quod quantum ad præscriptionem
malæ fidei, quæ currit spatio triginta annorum, non vi-
detur esse aliqua discordia inter doctores iur. nam om-
nes concorditer dicunt, quod in ea non acquiritur do-
minium, sed sola exceptio, quia si in ea acquireretur do-
minium, tunc non fuisset inducta *in odium* negligen-
tium,

tium, sed etiam in fauore malæ fidei possidentium. Eius
contrarium apparet. 16. quæstione 3. §. potest. De præscri-
ptione bonæ fidei videntur quamplures adinuicem di-
scordare, nam quidam antiqui doctores iuris dicunt, quod
in præscriptione bonæ fidei habeat quasi dominium inu
tile, & non directum dominium. quod probant per illum
textũ, qui habetur, de præscriptionibus triginta, vel qua-
dragintea annorum. l. si quis emptionis. in principio, & se-
cundo responso. & ff. de iureiuran. si duo. §. Iul. ibi enim
dicitur, quod præscribens habet vtilem actionem in rem,
& habet exceptionem contra dominum. Si autem præscri
bens habet exceptionẽ contra dominum. ergo dominus,
contra quem fuit præscriptum, habebit actionem, quia
22 exceptio † non habet locum, nisi vbi est possibilis actio.
Est enim exceptio actionis exclusio, vt patet ff. de exce-
ptioni. l. 1. si autem dominus, contra quem est præscriptũ
habet actionem, non potest habere nisi directam, quia a-
ctionem vtilem habet ipse præscribens ratione vtilis do-
minij, & duo non possunt esse simul domini insolidũ vno
respectu, vt patet. ff. commodati. l. si vt certo. §. si duobus.
23 Si ergo † actio directa ac per consequens dominium dire
ctum remansit apud illum, contra quem est præscriptum.
relinquitur, quod ipse præscribens acquisiuerit per præ-
scriptionem solam actionem vtilem, ac per consequens
solum dominium vtile. & hanc opinionem sequuntur
quamplures moder. doctores iur. de hoc aliquid nn. 16.
quæst. tertia. in fine summæ. & cap. quicunque. in 1. glo. &
§. potest. per Hostien. in summ. de præscriptione rerum im
mo. in vlt. colum. sed hæc opinio videtur dubia & non ra
tionabilis propter tria. Primo: quia homo non est do-
minus rerum exteriorum, nisi pro quanto possunt venire
ad suum vsum, & vtilitatem hominis, secundum ipsius ar
bitrium & voluntatem. & ideo videmus, quod illæ res,
quæ nunquam possunt venire in vsum & vtilitatem homi
nis, secundum ipsius arbitrium & voluntatem nunquam
possunt cadere sub eius dominio: sicut patet de corpori-
bus cœlestibus. Videmus vlterius, quod si aliquæ res aptæ
natæ caderent sub vsu & vtilitate hominis, & tamen nũc
compertum non est, quod venerunt in vsum & vtilitatem
alicuius, eo ipso ab ipsa lege discernuntur esse nullius, &
naturali ratione conceduntur, & subiiciuntur dominio
primi occupantis. vt patet ff. de acquiren. rerum domi. l.
1. §. quod enim nullius. Hoc ideo videtur contingere,
quod dominium, quod habet homo in exterioribus, pro
uenit ex earum vsu & vtilitate: constat autem, quod ille,
contra quem processit præscriptio bonæ fidei, nullo mo-
do potest assumere rem præscriptam in suum vsum & vti-
litatem. ergo nullo modo dominus, ac per consequens
non remansit apud eum directum dominium, ut dicebat
præfata opinio. Secundo patet hoc idem: quia videmus,
quod præscribens aliquam rem bona fide potest transfer
re dominium directum ipsius ad alium, vtpote si vendat
rem illam alicui domino, & postea recipiat eam in feu-
dum ab eo, dicitur transtulisse dictam rem in illum domi
num quantum ad directum dominium, & eam sibi præ-
scripsisse quantum ad dominium vtile. Constat autem,
quod vnusquisque homo tale dominium de re quacun-
que ad alium transfert, quale apud se habet, ut patet ff.
de acquiren. ret. do. l. traditio. Si ergo præscribens tale do
minium transferre potuit, videtur quod ipsum apud se
habuit, ac per cõsequens dictum tale dominium per præ-
scriptionem acquisierit. Tertio patet hoc idem: quia vi-
demus, quod ille qui habet solum dominium utile, & nõ
habet dominium totale vtile, & ideo semper exhibet ali-
quid domino directo, utpote uel partem vtilitatis, uel ho-
magiũ, uel quid tale, per quod tale datur intelligi, quod
ipse nõ est dominus directus, sed ille cui fit illa exhibitio,
vel recognitio, ac per consequens eo ipso quod ille qui ha
bet solum utile dominium, recognoscit alium dominum,
uidetur ipse tale non habere dominium. Si ergo præscri-
bens bona fide acquisiuisset per præscriptionem solum
dominium utile, non haberet totale dominium: sed ne-
cessario recognosceret alium dominum, puta illum, con
tra quem præscripsit, quod patet euidenter esse falsum.
24 Ad rationem uero † ipsius opinionis potest responderi,
quod exceptio est facti, & quod hoc casu elidit actionem
& intentionem agentis, & facit, quod not. sup. end lib. de
li. contest. cap. 1. in fine. in glo. & ideo est alia opinio quo
rundam doctorum dicentium, quod in præscriptione ac-
25 quiratur non solum dominium † vtile, sed directũ, quod
probant per textum plurium legum, in quibus habetur,
quod præscribens bona fide spatio triginta annorum effi
citur dominus, si autem per præscriptionem acquireretur
solum dominium utile, non diceretur præscribens effici
dominus, sed cum quadam determinatione adiuncta, &
diminutione. Confirmatur hoc idem per tres rationes
præcipue. Prima est, quod fortior est possessio in rebus
immobilibus, quæ acquirũtur per præscriptionem, quam
in rebus mobilibus, quæ acquiruntur per vsucapionem,
sed per vsucapionem acquiritur nõ solum dominium vti-
le, sed etiam directum. ergo multo magis debet hoc idem
acquiri per præscriptionem. Secunda ratio ad idem est
talis: quia si præscriptio non acquireret dominium dire-
ctum, iam videretur, quod dominium directum esset im-
præscriptibile, quod patet esse falsum: nam & ipsa iura
principalia, de quibus minus videtur, cum sint ossibus
nostris infixa, præscribuntur spatio 30. anno. vt patet
ff. pro socio. l. 3. & ff. de pecul. l. si quis. & l. ergo. & C. de
26 præscrip. 30. vel 40. anno. l. sicut. Tertia ratio † ad idem
est talis, quia ille, qui tacuit tanto tempore, præsumitur
consentire. ff. de verbo. signifi. l. alienationis verbum. con
stat autem, quod per consensum transfertur vtile domi-
nium & directum, vt Instit. de rerum di. §. per traditionẽ.
ac per consequens videtur, quod per tempus præscriptio
nis acquiratur vtrunque dominium, scilicet tam vtile,
quam directum. hæc autem opinio non videtur rationa-
27 bilis propter duo. Primo: quia † videtur ponere, quod
in præscriptione acquiratur necessario dominium dire-
ctum, quemadmodum in vsucap. cuius contrarium eui-
denter apparet: nam videmus, quod posset aliquis præ-
scribere contra feudatarium, non præscribendo contra
dominum feudi: in quo casu acquireretur per præscriptio
nem solum dominium vtile, & non directum. & econ-
uerso. Secundo non videtur rationabilis: quia non con-
uenienter distinguit inter dominium directum, & vtile,
quasi duo distincta, cuius oppositum statim ostendetur.
& quantum ad istam partem prima opinio videtur defe-
cisse, sicut & ista, propter quæ nia videtur esse aliter proce
dendum in isto. Sciendum ergo, quod dñium directum & do
minium vtile quñque distinguuntur, sicut duo diuersa iu-
ra, quandoque vero sicut duo diuersi modi habendi idem
dominium. debemus ergo imaginari, quod vtile & dire-
ctum quandoque capiunt distinctionem penes alium, &
alium modum vtendi: quandoque vero penes alium, &
alium modum habendi. primum patet, quia uidemus, quod
alio mõ vtitur re feudata feudatarius, qui colit, & fructũ
recipit, quam dominus, qui recipit seruitium sine labore,
& ita suo modo dicendum est de emphyteuta & principa
li dño. In tali ergo casu dominiũ directum & vtile distin-
guitur penes alium & alium modũ vtendi. Qñq; vero di-
stinguitur penes alium & alium modum habẽdi, siue pe-
nes alium & alium modum acquirendi id dominium, de
bemus namque supponere, quod acquisitio dominij est a
iure gentium, ut patet ff. de iusti & iure. l. ex hoc iure. Ius
autem gentium soli homini competit, & est quædam ra-
tio naturalis, quæ sic homini propria est, quæ tamen ho-
minibus omnibus est collata, quæ quidem ratio natura-
lis est quasi quædam lex tacita, ut patet ff. de bo. damna.
l. cum ratio. Est inquam lex tacita, quia in corde homi-
nis diuinitus & naturaliter scripta, & nõ mandato ipsius

prætoris exterius promulgata, Huius ergo legis & huius
iur.naturalis æquitati oportet, q omnis dominij acquisi-
tio innitatur, qñq; directe qñque indirecte. ver. gratia de
vtroque, si.n. occupemus aliquam rem penitus derelictã,
vel quę nunquam extitit alicuius, acquisitio dominij in il
la re directe concordat & innititur iuri naturali, vt patet
per illam legem superius allegatam. ff. de acqui. re. do. l. 1.
§. quod enim nullius, nam dicitur in illa l. q illa res, quæ
nullius est, naturali ratione occupanti conceditur, ac per
consequens acquisitio dominij in illa re naturali rationi
directe innititur, quia nulla est regula iuris naturalis, siue
rationis naturalis quæ acquisitioni huius dominij valeat
obuiare. Idem per omnia, si acquiramus dominiũ in ali-
qua re per liberam traditionem illius, cuius est illa res. &
hoc etiam potest haberi ff. de acqui. re. do. l. qua ratione.
§. hoc quoque. vbi dicitur, quod illæ res, quæ per traditio
nem nostræ fiunt, iure gentium nobis acquiruntur, cuius
ratio redditur in sequenti §. vbi dicitur. quod nihil est tã
conueniens naturali æquitati, quam voluntatem domini
volentis rem suam in alium transferre, ratam haberi. Patet
ergo ex his duobus exemplis, quomodo acquisitio domi
nij in aliqua re quandoque innititur æquitati iur. natura-
lis directe, Restat videre de indirecta: euenit enim quan-
29 doque, quod †acquirimus dominium in aliqua re per exa
ctionem illius rei a debitore nostro nomine pœnæ, quia
iura ciuilia volunt, q id, quod exigitur a debitore nomi-
ne pœnæ, lucro debet cedere creditoris, vt patet ff. de so-
lutio. & libe. l. id quod pœnæ, acquisitio ergo dominii isto
modo innititur, & concordat æquitati iur. naturalis. non
quidem directe, vt patet ex duobus. primo, quia illud con
cordat æquitati iur. naturalis directe, cui non inuenitur
alias regula iuris naturalis obuiare: nunc autem huic ac-
quisitioni dominij obuiat illa regula iur. quæ s. fuit alle-
gata in secundo articulo, & habetur eo. titu. locupletari,
cum concor. quia fit cum iactura debitoris. & sic deuiat
ab æquitate iur. naturalis, quia dicta regula rei obuiat eui
denter, reuocatur tamen ad eiusdem iur. naturalis æqui-
tatem, per aliam regulam, quæ dicit, q pro quolibet pec-
cato debet pęna exigi, vt nullum malum remaneat impu-
nitum. Ex quibus omnibus apparet, q acquisitio domi-
nii in isto casu concordat æquitati iuris naturæ, non qui-
dem totaliter, ac per consequens, non directe, sed indire-
cte æquitati, quasi directe originem ab ea trahendo, imo
quasi indirecte ad eum redeũdo. Secundo patet hoc idẽ,
quia acquisitio illius dominii, quæ totaliter & directe in-
nititur æquitati iur. naturæ. habet efficaciam suam & vi-
gorem sine communi fauore iur. legalis, vt patet in acqui
sitione dominii sumpta primo modo, nã dato, quod nul-
lum esset ius legale, adhuc primus modus acquirendi do-
minium habet locum, secundus vero modus acquirendi
dominium, qui immediate est dictus, non habet effica-
ciam & vigorem, nisi supposito fauore iur legalis. sed per
quandam reductionem indirectam, quam reductionem
facit ius legale, quia ad ipsum spectat naturalis iur. regu-
las concordare, vt potest patere ex his, quæ dicta sunt in
secundo articulo. & ideo talis modus acquirendi domi-
nium locum non haberet, si ius ciuile non esset. apparet
igitur ex omnibus his propositum. Sciendum est tamen,
30 q licet sint †duo modi acquirendi; tamen idem est domi
nium per quodcunque illorum acquisitum. eundẽ enim
modum & vsum vtendi habet vterque acquirẽs. & sic pa
tet illud, quod superius dicebatur, s. q dominium dire-
ctum & vtile quãdoq; distinguitur penes alium, & alium
modum vtendi. & tunc sufficiunt duo particularia & di-
stincta dominia, quandoq; vero penes alium, & aliũ mo-
dum habendi & acquirendi, & tunc sunt vnum dominiũ
sibi possibile acquiri per præfatos duos modos. Sciendũ
31 vlterius, q ex †processu superius habito possumus collige
re duplicem rationem, quare dominium directũ dicatur ossi-
bus nostris infixum, & a nobis inseparabile, vt habetur ff.
pro socio. l. 3. & ff. de pec. si quis ergo. Vna quidem rõ est,
quia tale dominium directe innititur iuri naturali siue ra
tioni naturali, vt patet ex dictis. Ratio autẽ generalis est
cordi nostro infixa, & a nobis inseparabilis, vt ait Aug. 2.
confes. sic inquiens, lex inquam scripta in cordibus homi
num, quod nec vlla quidem delet iniquitas. dominium
ergo directum dicitur ossibus infixum; quia innititur illi
iuri, quod nobis est infixum, & a nobis inseparabile. Se-
cunda ratio est, quia ius naturale est fortius & efficacius,
quã sit ius legale. & naturalis ratio fortior & efficacior,
quam sit humana volũtas. omne ergo illud, quod est vni-
tum naturali iur. & naturali rationi, non potest a nobis se
parari iur. legali & humana volũtate. Dominium ergo di-
rectum est nobis vnitum naturali iur, & naturali ratione.
ergo nõ poterit a nobis separari per ius legale, vel huma-
nam voluntatem, ac per consequens dicetur rationabili-
ter ossibus nostris infixum & a nobis inseparabile. His
ergo omnibus declaratis facile expeditur, quod quæreba
tur in hoc articulo, vtrum præscriptione acquiratur do-
32 minium. Dicendum itaque † est, q in ea & per eam vno
modo acquiritur dominium vtile, & directũ, & alio mo-
do tñ dñium vtile, & non directum. Nam si capiamus do
minium vtile & directum, prout distinguitur ex modo v-
tẽdi, præscribens rem simpliciter, habet omnem modum
vtendi, & tunc sufficiunt duo particularia, & distincta do
minia. quandoque vero penes alium, & alium modum ha
bendi & acquirendi, & tunc sunt vnum dominium sibi
possibile acquiri. ergo habet vtrunque dominium vtile,
& directum, alias non haberet dominium totale, sed par-
tiale, sed recipiendo directum, quod directe descendit a
iure naturali, tale directum non habetur per præscriptio-
nẽ, sicut habetur in re illius occupata, vel a vero domino
tradita, illis enim assistit naturalis æquitas, & huic resi-
stit, tñ ad illam indirecte reducitur, vt est dictum. Forma-
bat super his duas rationes, quarum prima erat. Per id ac
quirimus dominium vtile & directum primo modo per
hoc habemus totalem vsum & vtilitatem de re præscrip-
ta, sed per præscriptionem id euenit. ergo &c. Secunda, il
lud dominiũ acquiritur indirecte, quod ab æquitate iur.
naturæ non directe exoritur, cum ad illam indirecte reda
citur, sed dñium per præscriptionem acquisitum est tale.
ergo &c. prolixe etiam prosequitur istas, quod omitto.
33 QVINTVM †erat, vtrum præscribens mala fide debe-
ret censeri cum raptore, vel in qua specie peccati sit locã-
dus? Ad huius ergo quæsiti euidentiam est primo atten-
dendum, quæ differentia sit inter furtum, & rapinam, &
34 vsuram. Sciendum †igitur, quod præfata tria se habent
per ordinem. furtum se habet in plus, quam rapina. & ra
pina plus, quam vsura. Nam diligenter consideranti pate
bit, quod de ratione furti sunt duo, scilicet quod per ipsũ
vsurpetur res aliena, & hoc est primum. Secundum est,
quod dicta vsurpatio sit occulta. per primum autem isto-
rum duorum ratio furti extenditur ad rapinam. 14. q. 5.
pęnali. per secundum vero distinguitur ab ea. facit supra
de fur. cap. 2. de ratione autem rapinæ sunt tria. primum
est, quod per ipsam usurpetur res aliena & per hoc collo-
catur sub furto. Secundum est, q dicta usurpatio sit ma-
nifesta, & per hoc ratio rapinæ distinguitur a furto & ex-
tenditur ad usuram. 14. quæst. 4. si quis usuram accipit, ra
pinam facit. Tertium est, q illa usurpatio sit penitus uio-
lenta, & per hoc distinguitur ab usura. De ratione autem
usuræ sunt tria. Primum quòd per ipsam usurpetur res
aliena. Secundum est, quod usurpatio est manifesta. Ter-
tium est, quòd illa usurpatio fiat per consensum coactũ,
& extortum ratione mutui, quo soluens timet carere, ac
per consequens, nec penitus uoluntaris, nec penitus uio-
lenta. 15. quæst. 1. merito quæritur. & per hoc distinguitur
a rapina. Visis autem his, possumus faciliter respõdere ad
illud, quod in illo articulo est quæsitum, nã cum quæritur,
vtrũ præscribens mala fide debeat censeri cũ fure, uel cũ
raptore.

35 † raptore, vel in qua alia specie peccati sit locandus, ap-
paret ꝙ volendo loqui proprie, non potest censeri cũ fu-
re, nec ẽt cum raptore, qa peccatum furis, vel latronis vel
raptoris cõsistit principaliter in rei alienæ vsurpatione, &
nõ in rei alienæ detentione, nã dato, quod fur, vel raptor
in ipso actu vsurpationis deprehẽdatur, furis vel raptoris
noie censebitur, & vterque eorum tanq̃ fur vel raptor a iu
dice punietur, nõ obstante, quod in re aliena habuerit so-
lum actum indebitæ vsurpationis, & nullum actum adhuc
indebitæ vsus vel detentionis. ipsa vero rei alienæ deten-
tio, magis concurrit sibi vt circũstãtia aggrauans peccatũ
& ideo videmus, quod quanto maiori tpe res aliena ab
eis detinetur, tãto plus a legibus puniuntur. Quapropter
apparet immediate, quod p̃scribens malæ fidei non potest
proprie & directe censeri cum fure vel raptore, qa pecca-
tum ipsius totaliter vel saltem principaliter in rei alienæ
detentione cõsistit. nã dato quod a principio possessionis
bonam fidem haberet, si tñ postea ante tempus finitæ præ
scriptionis mala fides adueniat, possessor & præscriptor
malæ fidei est censendus, nec eius præscriptio curret, ſm
iura can. licet secus secundum iura ciuilia, vt patuit in ter
tio articulo. Illud ergo, quod est solum circunstantia ag-
grauans peccatum in fure & raptore, scilicet rei alienæ
detentio, ipsa quidem est peccatum constituens in malæ
fidei possessore & præscriptore. Ex quo etiam apparet vl-
terius, ꝙ non debet per legem pœna infligi præscriptori-
bus malæ fidei, quemadmodum furibus & raptoribus, nã
leges furibus & raptoribus pœnam infligunt, quia eorum
peccatum non solum inficit conscientiam, sed etiam læ-
dit rempublicam. Ad cuius conseruationem totus cona-
tus legislatoris, si enim fures & raptores non punirentur, ci-
uilis societas passim totaliter tolleretur, quod pauci, vel
nulli possent rem suam pacifice possidere. peccatum autẽ
possidentium & præscribentium mala fide quamuis con
scientiam inficiat, rem tamen publicam non commaco-
lat, quia nullius hominis & pax & possessio perturbãtur,
nam etiam & ille qui propter præscriptionem rei suæ per
ditæ turbari non debet contra illum, qui p̃scripsit, quia
perditio suæ rei magis debet ascribi suo proprio defe-
ctui, ex eo quod rem suam repetere neglexit, q̃ defectui, &
36 peccato ipsius possidentis malæ fide, & idcirco † pro tali
peccato non debet pœna infligi, imo debet diuinæ proui
dentiæ puniendum relinqui, quia & multa sunt talia pec-
cata, quæ lex humana dimittit, & diuinæ prouidentiæ pu
nienda relinquit, testante B. Aug. in 1. lib. de libero arbi-
trio. vbi sic ait. Lex ista, quæ regendis ciuitatibus fertur,
multa concedit & impunita relinquit, quæ per diuinam
37 prouidentiam vindicantur. Intelligendum † tamen vlte-
rius, quod quamuis mala fide possidens, vel præscribens,
non possit proprie & directe censeri cum fure, vel cum ra
ptore, interpretatiue tamen & indirecte potest, & debet
censeri cum vtroque. & si actum rem publicam non læ-
dit, sicut fur, vel raptor, ad exteriorem suam tamen con-
scientiam non minus coram Deo inficit, nam veraciter
est fur & raptor, quantum ad interiorem effectum, licet
non quantum ad exteriorem, attamen & iuxta istum sen-
sum videtur loqui 14. q. 5. si quid inuenisti & non reddi-
disti, rapuisti & c. ille enim qui inuenit rem alienam, & eã
non reddidit, licet non sit raptor directe, & proprie quã-
tum ad actum exteriorem, quia rem alienam non videtur
per violentiam vsurpare. est tamen raptor interpretatiue,
& indirecte quantum ad actum interiorem, quia rem alie
nam ad modum raptoris sibi appetit vendicare. & ita co
ram Deo ita habet infectam conscientiam sicut raptor,
quia Deus plus ad affectum respicit, quam ad actum, &
hoc est, quod dicitur in eodem decreto ibidem. Qui alie-
num, inquit negat, si posset, etiam tolleret. Deus enim cor
interrogat, & nõ manum. Concludo ergo quantum ad il-
lud quod in isto articulo principaliter est quæsitũ, quod
præscribens mala fide, quamuis proprie & directe non
possit locari in eadem specie peccati cum fure, & rapto-
re, interpretatiue tamen & indirecte debet in eadem spe-
cie peccati cum eis locari. Et ex hoc apparet immediate,
quod præscribens mala fide quantum ad peccatum con-
scientiæ æquipollet furi & raptori. & per consequens indi
get suam conscientiam rectificare & purgare, quemad-
modum fur vel raptor, sed fur & raptor non possunt suam
conscientiam purgare & rectificare nisi per restitutioné,
quia non dimittitur peccatum &c. ergo eodem modo
præscribens mala fide non poterit suam conscientiam re-
ctificare & purgare, nisi per restitutionem. Ex hoc appa-
38 ret † immediate responsio ad quæstionem principalem,
nam si præscribens mala fide tenetur ad restitutionem,
quemadmodum fur & raptor, vt nunc ostensum est, relin
quitur necessario, quod sicut fur vel raptor non potest te-
nere vel defendere furtum vel rapinam contra illum, cui
furatus est sine peccato, & ita etiam nec ipse præscribens
mala fide potest tenere vel defendere rem præscriptam si-
ne peccato contra illum, cuius fuit res illa præscripta. Ad
argumentum autem contrarium respondebitur in fin. se-
quentis articuli.
39 SEXTO. quærebatur, vtrum mala fides † adueniens p̃-
scriptione completa tollat ipsam præscriptionem, & vtrũ
obliget præscribentem ad restitutionem, quemadmodũ
mala fides præueniens. Ad hoc autem communiter re-
spondent iuristæ, quod non, propter tria. Primo, quia pri
mo si compleatur præscriptio bona fide durante tutus
videtur reddi præscribens non solum ſm ius ciuile, sed e-
tiam secundum ius canon. vt patet extra, de præscript. de
quarta. & c. ad aures. 16. q. 3. c. 1. & 2. & 3. & c. dilecto. Se-
cundo probatur hoc idem, quia si cõpleatur præscriptio
bona fide durante, iam factum est meum, quod erat alie-
num, vtriusque. iur. authoritate, non obstante quacũque
mala fide postea superueniente. hoc sic supposito, patet
talẽ ad restitutionem non teneri. Tertio probatur hoc idẽ
ꝙ nullus tenetur restituere illud quod possidet iuste & be
ne, sed ipse præscribens possidet rem præscriptam iuste &
bene, non obstante mala fide superueniente. ergo eam re
stituere non tenetur. maior est euidens, minor probatur,
quia illud, quod habetur de iure, possidetur iuste & bene,
ac per consequens, non est alienum, vt patet 24. q. 3. quid
dicam, Ipse autem præscribens habet & possidet rem p̃æ
scriptam de iure. ergo iuste & bene. & ita non vr possidere-
re rem alienam, sed suam, ac per consequens non teneri
ad restitutionem. ¶ Istis tñ non obstantibus ſm fratrem
Gerardum dicendum est, ꝙ tenetur, qui sic præscripsit in
foro conscientiæ restituere rem præscriptam. Et ad supe-
riores rationes respondet, quod & si concludant in foro
contentioso, non tñ concludunt in foro conscientiæ, de
quo nunc agitur. Nec obstat, quod dictum fuit in 3. arti-
culo, in fin. quod ius cano. intendit ad vtrunque forũ li-
tigij. s. & conscientiæ, & sic in vtroque potest quem face-
re tutum, qa illud verum ſm eum in his, quæ ad vtrunque
forum reduci possunt, sed in illis, q̃ non possunt reduci ad
forum litigij, vt in casu nostro, relinquit eos Deo senten-
tiandos in foro conscientiæ. Poterat. n. exemplum ponere
de oculis. 32. dist. erubescant. Probat autem solutionem
suam tribus rõnibus, quarũ mentem so ã summam. funda
tur autem prima super hoc, quod contra intentionẽ iur-
dantis efficaciam præscriptioni bonæ fidei esset, si super-
ueniens mala fides non noceret præscribenti, quia ſm id
mala fides esset fauorata a præcedenti præscriptione. Cu-
ius cõtrarium statuens intendebat, scilicet quod eius cur
sus nullum fauorem præberet malæ fidei. ergo nec tunc,
nec post fauere poterit. inducere poterat 1. q. 1. eos, in fi.
& q. 3. si quis abiecerit. & c. si. Secunda ratio in hoc consi-
40 stit, bona † fides est fundamentum præscriptionis. & illi
dat efficaciam, cessante autem fundamento, ẽt post præ-
scriptionem, & ipsius effectus inducere poterat, sic esse in
domo materiali iam completã, dicit autẽ, quod licet præ-
scriptio

ſcriptio compleuerit curſum ſuum, tñ quo ad dñium acq
ſitum eget illo fundamento pro toto tpe durationis, vt ſi-
cut acquiſitio ſic & duratio conueniant iuri naturali &
41 rõni. Tertia vult ratio, quod † cum ſemper veritas ſit er-
roris correctiua, correcta fide erronea per ſuperuenientem
fidem veram, omne ſequutũ ex illa erronea, eſt ẽt corrigẽ
dum, & ſic præſcriptũ mutabitur in non præſcriptũ, per
quod reſtituere cõpelletur, ſm fra. Gerardũ. Ponderatis
quæ ĩ. dicam, perpendes, quod nimis pertinax fuit in hac
opinione, tñ ad hanc partẽ ad tres ſuas rationes addun-
tur potiſſime tres textus. ſ. c. ſi virgo. 34. q. 2. c. vigilanti. de
præſcri. & regula peccati, q̃ ſequitur. Illa, quæ allegantur
in contrarium, vide no. in præ. c. vigilanti. vbi ẽt no. tres o-
piniones, quarum prima dr̃ theologorũ, ꝙ teneatur. ſecũ-
da iuriſtarum, ꝙ non teneatur. tertia diſtinguentis cãm lu
cratiuam a non lucratiua, q̃ diſtinctionem dicit Hoſ. tolli
per dec. apoſtolicæ. de don. ver. vnde cũ graue. & C. de p̃-
ſcri. tem. l. pe. vt dixi in prin. quæſtionis, articulus iſte ſatis
eſt certus. Ideo no. 14. q. 6. ſi res bene. in præ. c. vigilanti. &
e. ti. c. ſi. in prin. vlt. gl. oẽs ſummiſtæ, Ray. ſ. in ſum. de præ-
ſcr. ver. item pone, quod eſt completa. Gnſ. e. ti. in ſi. Hoſt.
ibi plene ſuper rubrica de præſcrip. rerum immo. §. quæ
exigantur. ſub §. verum quicquid, verſ. ſed quid ſi iam cõ
pleta. Ray. autem ſic dicebat, ſi habet præſcribẽs conſciẽ
tiam remordentem, ſatisſaciat cõſcientiæ, ſi dicit ſe de pe
ritorum conſilio conſcientiam nõ hẽre, vel ſi q̃ habuit poſt
præſcriptionem completam, dicit ſe illam ad prædictorũ
conſilium depoſuiſſe, conſuluit adhuc eligendam tutio-
rem viam, vt. ſ. reſtituat propter duplicitatis ambiguum.
& maxime, quia non facile oĩa quæ debent, in præſcri-
ptione concurrunt, ſi non acquieſcit, non audet illum po
nere inter ſaluandos per ſuperiores rationes, nec inter dã
nandos per iura contraria, maxime quia per vniuerſum,
quo ſe extendit poteſtas eccleſiæ, ſic ſeruari vr̃. Goff. autẽ
vbi ĩ. dicit opinionem theologorum eſſe conſilium, & ne
ceſſario non ſequendum. 14. q. 1. quod præcipitur. Hoſt.
vbi ĩ. deridet opinionem contrariam, tenet tñ, quod ſi cõ-
ſcientia remordet, nec informatur ad dictũ peritorum, ſe
quenda eſt, licet erronea. de ſen. ex. inquiſitionẽ. de ſimo.
per tuas. s. dicit tamen, illum non theologum, ſed ſcrupu
loſum timẽtem, quod timendum non eſt. de ſimo. & ſi q̃
ſtiones. cum concor. dicit autem de illis non eſſe ponderã
dum. quod præſcribens iur. authoritate dominium acq-
ſiuit. Inducit ẽt Leuiti. 25. circa medium, vbi præſcribitur
vendẽti domum intra vrbem, quam redimere poterat in-
fra annum, quod anno elapſo non poterit etiam in anno
iubilei, quo regulariter venditio reuertebatur ad priſti-
num dominum. & vt dicit, falſum eſt, quod poſt præſcri-
ptionem completam habeat præſcribens conſcientiã rei
alienæ, cum illa ſit ſua, & ſic ſoluuntur contraria. Inducit
42 etiam, quod propter † neceſſitatem famis rem alienã oc-
cupare licet. ĩ. de furt. ſi quis propter neceſſitatẽ, & equũ
poſſum alieno pabulo reficere, per conſtitu. Federici, de
pac. ten. §. vlt. & rem alienam per donationem principis
licite tenere. ff. ad l. Rhod. de iac. deprecatio. & de euict. l.
Lucius. Item ſcias, quod hanc opinionem iuriſtarum te-
nuit ẽt Thomas in quol. 13. art. 6. vbi cum tractaret prin-
cipalem quæſtionem huius thematis de præſcribente cũ
mala fide dixit vt ſupra ad reſtitutionem teneri, ſubdens
ſic, ſed qui bona fide præſcripſit, ad reſtitutionem non te
netur, licet ſciat poſt præſcriptionem illud fuiſſe alienũ,
hoc ponit, & nil plus Damaſus in quæſtione ſua. 2. de pręſcrip. nil elegit, ſed dixit theologos dicere, quod tenent,
43 iuriſtas, dicere contrarium. Concludo † igitur, quod opi
nionem, quod reſtituere non tenetur, tenet Io. & B. vbi. ĩ.
Tan. & Vinc. in dec. vigilanti. Ion. in dec. vlt. de præſcript.
Gof. & Thomas vbi ĩ. & hoc ſequor. ſaluo qđ poſt Ray. &
Hoſt. dixi de conſcientia remordente. Vltra ſuperiora in-
duco conſenſum ſaltem fictum illius. contra quẽ præſcri-
bebatur, per l. alienationis verbum. ff. de verbo. ſignifi. &
vide quod dixi ſupra. 4. articulo, ver. tertia ratio ad idem
eſt. facit regula, qui tacet. eo. tit. cum concor, ſicut aſſen-
tit ſententiæ, qui infra tempus limitatum negligit appel-
lare, de re iudica. quod ad conſultationem. & certe forti-
ter facit hæc ratio, ſaltem quando domino rei ſciente res
ipſa præſcribitur. Secundo induco, de præſcript. de quar-
44 ta. & c. ad aures. & c. auditis. & apertius dec. primam ſeo-
tit. lib. 6. per quæ iura probatur, rem, quæ de iure commu
ni ſpectat ad eum, contra quem præſcribitur, præſcribi
ſpatio quadraginta an. cum aliquali titulo, vel ſine titulo.
per tempus, cuius non eſt memoria, per quod concludo,
aut opinionem contrariam, aut hæc iura fore delẽda. Cer
tiſſimum enim eſt, quod eo caſu completa præſcriptione
conſtat præſcribenti ad alium pertinuiſſe rem, quam præ
ſcripſit, & tamen textus approbat ſibi illius iuris, vel rei
dominium competere, per quod patet, illud dictum do-
ctorum, eſſe text. diffinitionem non ſimpliciter opinionẽ.
Nec opponas titulum ibi requiri, quia conſtat per illum
non competiuiſſe dominium. Nec dicas ſpeciale in tempo
re, cuius de contratio non eſt memoria, quia contrariæ
opinionis ratio locum habet poſt omne tempus quantũ-
cunque longiſſimum. Tertio fortiter facit regula, factum
legitime, cum concordan. per quas dilatari poſſet mate-
ria. ¶ Ad iura contraria reſpondetur, quod capitulum, ſi
virgo. loquitur de illo, qui ſcit ſe alienum poſſidere, & ſic
nil ad propoſitum. Item dico de decre. vigilanti. quæ di-
cit, quod non iuuat poſſeſſorem alieni prædij aliqua anti-
qua poſſeſſio cum mala fide. Hic autem quæritur de poſ-
ſeſſore prædij, regula peccatum, præſupponit peccatum,
cum de eius dimiſſione loquatur, dimitti autem non poſ-
ſet, quod non fuit. de deſpon. imp. ad diſſoluendum. cum
concor. Quare patet, quod ad præſcriptionem inchoatã
& perfectam cum bona fide non facit regula, cum ibi nul
lum peccatum. concedo autem regulam facere, vbi cum
peccato inchoaſſet, vel proceſſiſſet præſcriptio. Ad ratio-
nes fratris G. reſpondetur primo ad primam, quod cum
finis ſit terminus extremus eorũ, q̃ gerunt, ius dans effica
ciam p̃ſcriptioni bonæ fidei, intentionem ſuã non porre-
xit vltra eius fines, vel terminum extremum, nec eſt ẽt ve-
rum, quod ſnia ſuperueniens, ꝙ res fuerit aliena, dicatur
proprie mala fides, ſicut in emptore, donatario & ſimili-
bus eſt videre. Secunda ipſius ratio impugnatur ex dictis
per eum ſupra articulo primo. vbi in deſcriptione pręſcri
ptionis de bona fide nil dixit. ſed efficaciam eius conſta-
re dixit in legũ authoritate. Fundamentum autem huius
authoritatis interponendæ motiuum dixit negligentiam
non petentis tpe limitato, vt ibi. ergo illo finito hæc duo
non poſſunt plus eſſe. ergo nec præſcriptio deficere, pręte
ritum enim nequit non fuiſſe. ff. de cap. & poſtli. reuer. l.
in bello. § factæ. & ſi velis me fateri bonam fidem fuiſſe
partẽ fundamenti, dico, vt ĩ. quod illa, quæ fuit, nunquã
deficit fuiſſe, & ſic nunquam præſcriptio illo fundamento
carebit. In rebus corporalibus non ſic, quia facile deſtruũ
tur. de tranſlato c. 1. in princi. Eodem modo reſpondetur
45 ad tertiam rationem, quia nunquam † veritas ſuperue-
niens poteſt operari, quin præſcriptio habuerit ſua comi-
tantia ſibi neceſſaria, quæ nunquam quo ad vires præſcri
ptionis corrigi poſſunt. alias ęque diceres, quod qui ne-
glexit, poſſet purgare negligentiam poſt præſcriptionem
completam, quod patet falſum. ¶ Ad fortificationem ẽt
prædictorum eſt ſciendum, quod etiam hi, qui fateri no-
lunt, quod princeps rem vnius poſſit alteri concedere, &
ſic nec eius lex ſm eos, iſti tamen fatentur, quod modi ac
quirendi & diſtrahẽdi dominia ſunt de iure naturali, vel
gentium. Cum ergo iſte ſit ſeptimus modus transferendi
per præſcriptionem, licitus eſt, ex quo eſt cum bona fide,
quare non erit, qui præſcripſit tutus, ſicut qui emit, & ma
xime deuoluta in fiſcum. ſi. n. per ius poſitiuum ille tutus
eſt, quare non iſte præcipue, cum negligentia aliquid na-
turale, id eſt, conſenſum includat, vt ſup. dixi.

SV M.

S V M M A R I V M.

1 *Affirmatiua post negatiuam, an ponat, vel potius priuet.*
2 *Nisi dictionis vis & vsus.*
3 *Restitutionis verbo, vtilitas actoris continetur.*
4 *Contractus vsurarius an aliquo iure permittatur. & nu.6.29.*
5 *Iudæorum ritus cur ferat ecclesia Christiana.*
7 *Vsura quid.*
8 *Vsurarium an constituat sola intentio, siue spes lucri, nullo ibi interueniente pacto obligante, ita quod ad restitutionem obliget.*
9 *Vsura duplex. Duo item de ratione vsuræ.*
10 *Vsura in quibus committatur.*
11 *Mutuum cur consistat tantum circa tria genera rerum.*
12 *Contractus vsurarius an sit ex natura rei vitiosus, & malitia conuolutus.*
13 *Vsuræ incommoda, & abusus contra rerum naturam. & per discursum nu.14.15.16. & 38.*
17 *Contractum vsurarium an iura debeant admittere propter aliquod bonum inde nascens, vel ob grauioris mali fugam. & nume.19.22.32.*
18 *Malum minus permittitur, vt maius vitetur, trifariam.*
20 *Dispensatio cur non cadat si per contractu vsurario.*
21 *Vsurarij infelix decessus.*
23 *Contractus vsurarius in quo casu a iure sit permissus. & nu.31.*
24 *Ius ciuile an diffideat a iure canonico, maxime super vsuris. Vel an ita inter illa conueniat, vt quicquid est contra vnum, necessario afficiat & alterum. & nu.26.28.30.*
25 *Iuris canonici & ciuilis discrimen quo ad modum inducendi.*
27 *Legislatores magis spectare amicitiam, quam iustitiam.*
33 *Mala duo vbi concurrunt, & alterutrum necessario est subeundum, eligendum est minus.*
34 *Lucrum non potest licite percipi & exigi ex sola pecunia, nulla adhibita opera.*
35 *Vsura non cadit, vt plurimum, nisi vbi mutuum.*
36 *Vtile ab honesto non separandum.*
37 *Vsuras quatenus leges ferant.*
39 *Molendinum habens, & mihi pecunias præstans, vt eius molendino vtar potius, quam aliorum, an sit vsurarius, & teneatur ad restitutionem. Et quatenus illa sit facienda, Et cui.*

A P P E N D I X.

Peccatum. Dicit Io.mo.quod æquitas huius regulæ probatur per doctrinam, q̃ datue de resolutione contractus.
1 C.quando ab emp.re.l.1.& 2.[Nisi] de hac † dictione di
cit hic Dy.quod post negatiuam ponit, post affirmatiuã
priuat.de hoc etiam per Arch.§.eo.li.de constir.c.1.ple-
nius per Cy.C.de transa.l.4.Ad primum, quod post nega
tiuam ponit, alleg. Dy.hoc ca.& seqoẽ.ff. de ven. in pos.
mit.l.extraneo,ff.de fer.l.si feriatis,de cust.& exhib.reo.
l.2.§.vlt.& de auro & arg.le.l.Titia, Ad secundum indu-
cit.ff.eo,tit.quo tutela.in prin.de diuer.& tempo.præscri.
l.accessiones.§.vlt.ad turpill.l.1.§.pen.de iure fisci.l.1.§.
multorum.& §.vlt. Allegarur contra hoc ff.eo.l.nemo ex
his.in princ. vbi priuat, & non ponit, & tamen negatiua
præcedit. Respondet, quod illa negatiua æquipollet affir-
matiuæ, & ideo dictio, nisi, priuat, sicur si affirmatiua præ
cederet. vide textum illum sub litera N. Item contra ff.de
2 ma.testa.Titia.§.vlt.vbi præcedere † videtur negatiua, &
tamen dictio, nisi, non ponit. Respondet, quod ibi non p̃-
cessit negatiua, sed secuta fuit. & ideo nõ videtur habuis
se animum concedendi, & propter præsumptionem animi
impedientis, impeditur datio libertatis. ff. de adim. le.l.
legata inutiliter.& de condi.& demon.l.cum tale.§.vlti.
Arch.in prædic.decre.concor.distinctioni prædictæ, di-
cit tamen, quod quandoque tenetue improprie, allegat
2.q.1.votum.8.q.3.Artaldus.de accu.accusasti.& quan-
doque ponitur pro sed.38.di.sedulo.de pœ.distin.1.sicut
primi.vbi no.ad idem.de pœ.di.6.c.1.Quandoque, nisi,
facit adiectiooem.ff.de leg.3.fideicommissa.§.sic fidei. Et
facit ad quæstionem de illo, qui promisit non vendere a-
lij domum, nisi mihi, de qua ff.si qois caot. si eum. in fi. &
vide quod no.in Specul.de spon.in prio.[restituatur] li-
cet requiratur restitutio, tamen nec illa sola fine, pœniten
tia sufficit, vt proxima regula. licet Dy.hic notet contra-
rium, per contrarium huius literæ, super quo vide, quod
no.in clemen.de usuris.ex grandi.io gl. aotepe. ¶ Prima
gl.ponit exempla. Secundo distinguit tria nomina. tertio
tractar, quid si restitui non possit. Secunda glo.ponit pri-
mo casum exceptum. secundo dicit, cui fienda sit restitu-
tio, tertio quærit, remit.& sol.vlt.gl.quærit & sol. ¶ In 1.
gl.ibi [Quod autem] res futura non vsucapitur, oisi in
potestatem reuertatur, & ibi [subtracto] periculo rapto-
ris, & furis res perit etiam naturaliter. ¶ In gl.2.ibi [cum
prætor] Sequitur, dicat, vt opus factum restituatur, etiam
3 † damnum datum actor consequi debet, nam restitutio-
nis verbo vtilitas actoris continetur. & ibi [plus est] se-
quitur, in restitutione, quam in exhibitione. & ibi [resti-
tuere] intelligitur restituere, qui ponit actorem in pristi-
nam causam. & ibi [inuito] Si inuito vel ignorante credi-
tore alteri soluo, non liberor. Secus, si ipso mandante, vel
ratum habente. & ibi [si vero] si constituisti te soluturũ
mihi & Titio, & postea hoc constituisti mihi soli, si postea
soluis Titio, nihilominus mihi teneris. & ibi [l.2.] emphy
teuta, qui domino suscipere nolente cõsignat, & deponit.
non timet deiectionis periculum. In glo.vlt.ibi [l.vltim.]
vide in dec.prima proai. alleg.in prima gl.Io.An.In 1.gl.
ibi [si peccatum] & dist.3.ille tex.ad fi.& de hoc C.si ad
uer.delic.super rubrica, alleg. l.2.& ibi dimittitur pecca-
tum intantum, quod etiam de iure ciuili absolueretur, fin
Dy.non obstante, quod personæ difficultas noo excusat
debitorem.ff de verb.oblig.l.cõtinuus.§ illud. nam illud
verum, nisi datio est in obligatione, sed vbi est in obliga-
tione contractus, vel iudicij factum personæ casu cootin-
gens in persona debitorem excusat. de contractu patet.ff.
ad l.Rho.de iac.l.vltima.§.peu.de iudicio. ff. si quis cau-
tio.l.2.alias, si is.§.si quis. Cum ergo restituere sit factum,
sicut rem tradere.ff.de verb. oblig. vbi autem oon appa
ret.§.qui id.& l.stipulationes.§.idem puto. impedimeo-
rum ergo superueniens in personam debitoris quod resti
tutionem impossibilem facit, debitorem excusat, nisi cul-
pa præcederet casum.ff.sol.matr.etiam.§.licet. vel nisi de
linqueret sub spe veniæ.ff.commo.l.in rebus.§.quod au-
tem.& ibi liberaliter remitteret, hoc intelligit Dyn. cum
res est restitutioni parata, quasi tuoc fingatur restituta, &
postea restituenti donata, ar.ff.de douationibus inter vi-
rum & vxorem.l.3.in fi.de iure dot.l.vir ab eo.si certum
petatur. singularia.circa finem.& de solut.l.Proculo.& ff.
de rei vendic. hoc si res. alias non remittitur peccatum
ei, qui restituere potest propter rationem, quæ sequitur in
glo.multum puto in his animum ponderandum, nec tu-
tum puto illum, qui gerit in mente, non restituere, remis-
sione oon facta.

Q V AE S T I O.

Huic regulæ & sequenti coaptabitur alia quæstio ipsius
4 fratris Gerardi, qua quærebatur, an cõtractus † vsurarius
sit permissibilis aliquo iure? Et videtur quod sic, quia v-
nusquisq; licite potest accipere, quod sibi voluntarie est
donatũ, sed illud quod recipit fœnerator per contractum
vsuratium, est sibi voluntarie donatũ. ergo potest ipsum
licite recipere, & per cõsequens contractus vsurarius erit
licitus, & de iure permissibilis, maior patet. minor proba
tur, q̃a datio vsurarum est per voluntarium pactum. Ad
oppositum est, quia rapina est nullo modo permissibilis,
sed vsura est rapina. ergo. &c. Maior patet, minor proba-
tur.14.q.4.si quis vsuram accipit, rapinam facit &c. Præ-
sciendum est, quod huius q̃stionis dubitatio quatuor vijs
potest oriri. Prima, quia cũ quædam sint peccata, quia p̃-
hibita, & quædam prohibita, q̃a peccata, cuius simile de
simo.not.de offi.deleg.ex parte.1.cum suis remissio. De
primis exẽplũ de peccato primorum parẽtũ circa esum li-
gni vetiti, quod oon fuit peccatum, quia ex sui oatura ha
beret

beret malitiam conuolutam, sed solum, quia prohibitum.
& de hoc. 11. quæstione 3. quid ergo. De secundis exem-
plum de præceptis decalogi. Exod. 20. quæ transgredi p-
hibitum est, quia peccatum, & ideo peccatum, quia ex
sui natura vitiosum, & habet malitiam conuolutam, con-
trariatur enim virtuti, & ea sui natura a Deo diuertit, &
agentem deordinat. Dubitari autem posset an inter pri-
ma, an inter secunda computetur peccatum vsuræ. Nam
inter prima, scilicet, peccata, quia prohibita, minus vide-
retur inconueniens aliquo casu vsuram permissibilem, q̃
si prohibitum esset, quia vitiosum, & malitia conuolutũ.
Secunda via, quia videmus aliqua mala permitti & tole-
rari propter aliquod bonum, quod inde sequitur, vel pro
5 pter maius malum vitandum. De primo † exemplum de
tolerando Iudæorum & suorum ritu. 45. dist. qui sincera.
quod licet in eis sit mortale, tolerat ecclesia propter bo-
num, quod inde oritur, quia nostræ fidei veritas in libris
ipsorum velata, & in ritibus figurata nostris oculis luci-
de demonstratur, & sic fidei nostræ testimonium robora-
6 tur, vt dicit Augustinus 18. de ciuitate Dei, secundo † ha
betur exemplum. 4. dist. denique. Cum ergo contractus v-
surarius quandoque posset vtilis esse reipublicæ, & parti-
bus gratus & vtilis. Item per ipsum quandoque vitari pos
set magnum malum vel periculum. ergo videretur in illis
terminis permissibilis. Tertia via est, quia vtrunque ius ca
no. & ciuile certis casibus permittunt aliquod recipi vl-
tra sortem, vt in fructibus rei pignoratæ genero pro dote.
ff. de do. ex. l. pater. sup. de vsur. salubriter. facit ad idem.
eo. ti. c. 1. & 2. & c. conquestus. Quarta via insurgit ex duo
bus, an ius ciuile obuiare possit iuri canonico, de quo eo.
di. c. 1. quia si posset, diceretur vsurarius contractus de iu
re ciuili permissibilis. Ad veritatem ergo quæstionis & so
lutionis habendam primo declarabitur, quid sit vsura, &
in quibus rebus committi valeat. Secundo inquiretur, v-
trum contractus vsurarius sit ex natura rei vitiosus & ma
litia conuolutus, vt per hoc tollatur illa via, quæ ingere-
bat dubium primo loco. Tertio inquiretur, vtrum iura de
beant concedere contractum vsurarium propter aliquod
bonum, quod inde oriatur, vel pp maius malũ, quod inde
vitetur, vt per hoc tollatur illa via, q̃ ingerebat dubium se
cundo loco. Quarto inquiretur, vtrum concedant vel cõ-
cedere valeant vsuram in aliquo casu, vt per hoc tollatur
via illa, quæ ingerebat dubium tertio loco. Quinto inqui-
retur, vtrum ius ciuile possit iuri canonico obuiare, vel v-
trum dicta iura habeant adinuicem tantam concordan-
tiam, quod quidquid sit contrarium, necessario sit contra
alterum, ac per consequens, vtrum contractus vsurarius
eo ipso, quod prohibitus est iur. canonico, necessario sit
prohibitus iur. ciuili. Sexto soluentur argumẽta & dubia,
quæ fuerunt inducta ad quæstionem, dum disputabatur.
7 EST ergo † primo videndum, quid sit vsura, & in qui-
bus rebus committi valeat. Vbi sciendum, quod duæ de-
scriptiones inueniuntur de vsura satis rationabiles, quia
ex natura rei sunt scriptæ, quarum vna talis est, Vsura est
lucrum ex mutuo pacto debitum, vel exactum, in qua de-
scriptione duo tanguntur, quæ videntur de ratione vsuræ
esse, scilicet vnum materiale & alterum formale. Materia-
le quidem in vsura est ipsum mutuum, quia vsura non gi-
gnitur materialiter, nisi de mutuo. Ratio autem huius
assignabitur in sequẽti articulo. Formale vero in vsura est
ipsa exactio lucri ex pacto, siue obligatio in pactum dedu
cta, quia vbi nullum est pactum & nulla obligatio, ibi mu
tuans non potest aliquid vltra sortem petere. & si vltra sor
tem aliud offeratur sibi, potest illud recipere tanquam gra
tis oblatum, quia illa oblatio, vel donatio præsumitur es-
se grata & libera, quam non præuenit petitio vel obligans
pactio, & per consequens illius oblati licita est receptio,
nam possumus licite recipere, quæ etiam prohibemur pe
tere, sicut patet. 1. q. 2. si episcopum. vbi dicitur, quod pro
ingressu ecclesiæ non licet pecuniam exigere, sed sponte

oblatam licet recipere. Cuius ratio redditur ibidem au-
thoritate Greg. dicentis, quod oblatio nullam culpæ ma-
culam ingerit, quæ non ex ambientis petitione processit,
& de hoc patet simile arg. ibidem in c. quam pio. & 18.
distin. de eulogiis. 13. q. 2. questa est, ex quibus omnibus
colligitur, quod formale ipsius vsuræ sit ipsa petitio, vel
exactio rei obligatæ. Ex quo etiam vlterius apparet, quod
descriptio præhabita de vsura sit bona, quia comprehen-
dit totum, quod est de ratione vsuræ materiale & forma-
le. datur insuper alia descriptio de vsura, quæ talis est, Vsu
ra est, quicquid sorti accedit. & ponitur. 14. q. 3. plerique.
Ista tamen descriptio non videtur completa, nisi aliquid
aliud addatur. & ideo Goff. dicit, quod debet ibi addi ex
pacto vel intentione præcedente, quia sola intentione &
spe lucri videtur committi crimen vsurarium, sm quod
ipse dicit, & habetur extra de vsur. consuluit. Hæc autem
descriptio si compleatur hoc modo, incidit in idem cum
prima, quia comprehendit illud, quod est materiale, sci-
licet lucrum accedens sorti, i. mutuo, & per hoc quod ibi
additur ex pacto, vel ex intentione, comprehẽditur illud,
quod est formale in vsura, nam dicebatur superius, quod
formale in ea est ipsa exactio lucri ex pacto obligante, &
hoc respectu dictum est, quod vsura est legalis latro, præ-
8 dicens quod intendit. ¶ Occurrit tamen dubium † de eo,
quod dictum est statim, scilicet, vtrum sola intentio, siue
spes lucri constituat hominem vsurarium, non interue-
niente ibi aliquo pacto obligante. Ad hoc tamen videtur
cõiter respondere omnes iur. periti, quia vbi sola intẽtio
& sola spes lucri est principalis causa mutui, ibi ex sola in
tentione & spe lucri constituitur homo vsurarius. & tene
tur ad restitutionem in foro pœnitentiæ coram Deo, &
firmatur per illam decr. superius alleg. de usuris. consu-
luit. ubi scripsi, & super illud ibi inductum Lucę 6. mutuũ
date, nihil inde sperantes, & super auctoritatibus sancto-
rum Augustini & Ambrosij & Hiero. quæ ponuntur 14.
q. 3. & videntur omnes in hoc concordare, quod ubi mu-
tuans expectat aliquid ultra illud, quod dedit, usuram cõ
mittit, & per consequens ad restituendum tenetur. Sed
disputanti hæc opinio non uidetur rationabilis propter
tria, quæ tamen nõ urgent, ut ĩ. dicam in singulis. Primo,
quia, sicut patuit superius, formale in usura est exactio, ex
pacto obligante, uel aliquid æquipollens. & ideo ubi non
est exactio lucri ex pacto obligante, uel aliquid ei æqui-
pollens, ibi non potest esse usura, ad restitutionem obli-
gans, quamuis possit esse usura uitians. Illi ergo, qui tenẽt
illam opinionem, nullo modo possunt saluare illam pri-
mam descriptionem usuræ, ubi dicebatur, quod usura est
lucrum ex mutuo pacto debitum uel exactũm. Sed ad hoc
respondeo, quod nec ipse disputans illam saluat, dicendo
infra de intentione no. debitori. Item nec saluat authori-
tatem Euangelicam supra dictam. Ad cuius rigorem tem-
perandum fit illa distinctio. Secundo apparet idem per si
mile quod uidemus de furto, nam si aliquis gratis & libe
raliter in dono recipiat, quod furari intendebat & affecta
bat, & q̃uis sit fur mente, nõ tamen opere, ita quod tenea
tur ad restituendum. ergo a simili, si qui a lucrari intendit
ex mutuo, quod concedit, & tñ a suo debitore nihil exi-
git, nec ipsum p aliquod pactum compellit, sed gratis &
liberaliter ab eo aliquid recipit, q̃uis sit usurarius mente,
non tñ est censendus usurarius opere, ita quod teneatur
ad restitutionem. Respondeo, casum ualde dissimilẽ, quia
licet donatarius habuerit intentionem corruptam ad fu-
randum, donatio tamen non causatur ab eius facto, nec
est annexa illi intentioni corruptæ, cuius contrarium in
mutuo, quia cum ex charitatis bono debeat fieri gratis,
fiebat principaliter ob spem lucri, & hoc etiam ipse dispu
tans concepit esse uitiosum, cuius spei uitiosæ sequitur ef-
fectus, cõsequendo lucrum. Tertio, secundum eum patet
hic idem, quia ratio tota, quæ per me negatur, quare usu-
rarius tenet̃ ad restitutionẽ, est, q a illud, quod recipit ul-
tra

tra sortem, non fuit ei gratis & liberaliter donatum, sed cum quadam exactione ex pacto indebite vsurpatũ, sed vbi est sola spes lucri & intentio corrupta ex parte recipiẽtis, dummodo non sit nota debitori, ibi quicquid debitor donat, gratis & libere donat, & per consequens nihil est indebite vsurpatum. & ideo ipse recipiẽs quamuis fuerit in intentione deprauatus, non tamen videtur teneri ad restitutionem. Respond. quod spes creditoris prohibita est, & hoc de significatione verbi non requirit alterius nociuam. ex quo ergo contra bonum charitatis alias mutuatus non fuisset, quod per debitorem alias non donatutum donari videtur, accedit huic spei vitiosæ. ergo astrictũ est vitio, & restitutioni. per quod patet valere responsionem, quam disputans dabat ad dec. consuluit. §. quod illa intelligebatur, cum corrupta intentio creditoris innotuit debitori, quasi tunc videatur quoddam pactum implicitum, quod habet vim expliciti, ſm eum, quod vnde eliciat, non apparet. & textus ibi dicit, omni conuentione cessante. illud, omni, vr̃ excludere etiam implicita. Dice-
9 bat † autem ipse, quod dupliciter est vsura, quarum vna simpliciter est mentalis, & solum vitians, sed non obligãs ad restituendum, ex eo quod fit sine omni exactione & pacto explicito vel implicito. Alia vero est vitians & obligãs ad restituendum, ex eo quod fit cum exactione & pacto explicito, vel implicito intellecto, propter quod subdiuiditur, quia si fiat cum exactione & pacto explicito, sic est vsura vocalis. Apparet vlterius ex dictis, quod duo sunt de ratione vsuræ, qualitercunque accipiatur, quorum vnum est materiale, scilicet lucrum proueniens, & genitum materialiter ex mutuo, alterum vero formale, vt puta quod gignitur ex mutuo tali modo, vel per solam prauam intẽ-
10 tionem vel per pactum & exactionem. Sed si † quæratur vlterius, in quibus rebus vsura committitur (quod etiam ad istum articulum pertinere videtur) dicendum est, qđ committitur in his rebus, circa quas consistit mutuum, vt concorditer omnes dicunt. Res autem, circa quas consistit mutuum, sunt triplices, quia quædam sunt res, quæ mutuantur sub certo numero, sicut pecunia, quædam vero mutuantur sub certo pondere, sicut aurum & argentũ, quedã vero sub certa mensura, sicut granum & vinum, & huiusmodi. Et ideo solum in his tribus generibus rerum vsura committitur, tamen Goff. obijciens contra Ray. in sum. de vsuris. ver. dicitur, dicit, quod vsura potest committi ẽt in alijs rebus, nam si pro pecunia mutuata capiã equum, prędium, vestem, vel aliquod tale vltra sortem, vsura est, sicut patet 14. q. 3. plerique. sed distingue inter vsuram, quæ ab vsurario exigitur, & rem illam, in qua vsura committitur. Nam ista, quæ ab vsurario exigitur, proprie loquendo est illud lucrum, quod exigitur vltra sortẽ vel mutuũ. Res vero illa, in qua dicta vsura cõmittitur, est ipsum mutuum, de quo dictum lucrum gignitur, quãuis ergo quælibet res possit accidere fœneratori tãquam lucrum, non gignitur nisi de solis illis tribus, in quibus cõmittitur. Occurrunt tñ circa prædicta duo dubia. Primum est, quare mutuum cõsistit solum circa tria dicta genera rerum. Secundum est, quare vsura committitur solũ in illis tribus, circa quas consistit mutuũ. Ad primũ dico,
11 quod in † mutuo non tenetur debitor restituere rem mutuatam sub identitate substantiæ, quia hoc est sæpius impossibile, nec ad istũ finẽ recipitur, vnde dicit lex, mutuũ dici, quia de meo fit tuũ. ff. si cert. pet. l. mutuum. §. appellata, sed tenetur eam restituere sub certitudine eiusdem valoris, siue æqualis valoris, si debeat saluari vera iustitia inter mutuantem, & illum, cui fit mutuum. Certitudo autẽ æqualis valoris non inuenitur ex natura rei, nisi in illis tribus, quarum valor pensatur ex numero, pondere, vel mẽsura, quapropter ratio mutui debet consistere solum in illis rebus, quæ ad habendam certitudinem sui valoris numerari, ponderari, vel mensurari possunt, & sic patet, qđ dicendum sit ad primum dubium, quid vero dicendum sit ad secundum, patebit in sequenti articulo.

12 SECVNDO quęrebatur, vtrum contractus † vsurarius sit ex natura rei vitiosus, & malitia conuolutus. Cõclusio autem quantum ad istum articulum non vr̃ mihi dubia, quia credo, ſm veritatem, & ſm intentionem omniũ, qui de ista materia aliquid sentiunt, fore dicendum, quod contractus usurarius ex natura rei sit uitiosus, & malitia conuolutus. Quod patet ex tribus, quia uidemus, quod ipse Aristoteles nulla lege scripta arctatus uel edoctus, sed sola naturali ratione ductus, lucrum usurarium est detestatus, ut patet primo Pol. quod non fecisset, nisi contractus usurarius fuisset ex natura rei uitiosus & malitia conuolutus. Secundo patet hoc idem, quia certum est, quod in rapina est actus ex natura rei uitiosus & malitia cõuolutus, qui autem accipit vsuram, facit rapinam. 14. q. 4. siquis ergo. ut supra. Tertio patet hoc idem, quia illud quod est ꝓhibitum. non solum in lege Mosayca, sed ẽt in lege euangelica, ex natura rei uidetur esse uitiosum, & malitia conuolutum, sed cõtractus usurarius est huiusmodi, ergo &c. maior patet, quia uidemus quod illa, quæ in lege mosaica fuerunt prohibita, & tamen ex natura rei non erant uitiosa, postea in l. Euangelica sunt concessa. minor enim patet per textum utriusque legis, scilicet Mosaicæ & Euangelicæ, & habetur extra, de usur. super eo. ubi Papa Alexand. dicit, quod cum usurarum crimen utriusque legis pagina detestetur, super hoc disputationem aliquam posse fieri non uidemus. Dico ergo, quod cõclusio istius articuli nõ uidetur mihi dubia, quia omnino uidetur esse dicendũ, quod cõtractus usurarius ex natura rei est uitiosus & malitia conuolutus. Assignare ad hoc causam, per quam euidenter demonstratur, quod dictus contractus habeat ex natura rei uitiositatem & malitiam conuolutam, non puto omnino facile, eo quod rationes aliorum, quæ super hoc ponuntur, mihi penitus sunt dubiæ, quod patet, si ꝑ eas discurramus. Vna enim ratio, quam tenent communiter iuristæ, & ponitur in gl. 14. q. 3. c. 1. est, quod in contractu usurario recipit creditor lucrum de eo, quod non est suum, exigit enim lucrum de mutuo, quod non est suum, imo transit in dominium ipsius debitoris, quia mutuum est, quod de meo fit tuum. ff. de rebus cred. si cer. pe. l. mutuum. §. appellata est, sed hæc ratio sibi ur̃ omnino falsa, cum enim dicitur, quod fœnerator exigit lucrum de re nõ sua, põt dici, quod falsum est immediate, qa pecunia, quã mutuat, quanuis transeat in dominium debitoris, quo ad identitatem substantiæ, quia debitor non tenetur restituere eandem pecuniam ſm substantiam, remanet tamen dicta pecunia in dominio fęneratoris, quo ad identitatem, & æqualitatem ualoris, & hoc uidetur sufficere, quia ipse fœnerator non exigit lucrum de pecunia, quam mutuat, in quantum talis substantia est, ſ n quem modum ad eũ non pertinet, sed potest illam repetere, sed exigit lucrum de ipsa, inquantum tanti ualoris est, ſ n quem modũ ad eũ pertinet, quia sic remanet in suo dominio. Tu dic, qđ non bene aduertit hic disputans, quia si debitor haberet unum sextinium nummorum, non est dare, quod creditor unius ex illis sit dominus, habet autem principalem actionem contra debitorem. Confirmatur etiam supra dicta ratio, quia pecunia mutuata transit in debitorem cũ suo periculo, & ideo iniustum uidetur, quod de ea amplius grauetur ultra sortem, sed nec ista confirmatio placet disputanti propter duo, Primo, quia uidemus sępe, quod non solum res mutuata, sed ẽt cõmodata manet apud illũ, cui cõmodatur, in sui periculo, sicut patet in equo cõmodato ad ostentationem, qui etiam manet in periculo ipsius, cui cõmodatur, & tamen hoc non ob. conceditur, quod licite exigitur lucrũ de rebus commodatis. Hic etiam non bene aduertit disputans, qa pro cõmodato, quod de sui natura oportet esse gratuitum, non recipitur merces, tunc enim esset locatio, ut no. ꝫ. de usur. conquestus. in gl. 1. ultra medium. Secundum, quod eum mouet est, qa non est absur-

dum

du n ec duabus causis grauare debitorem ad duo, ad periculum, propter consumptionem pecuniæ ad suum profectum, & ad lucrum dandum, propter seruitium sibi impensum, meo iudicio inseparabilia separat, & facit quod sequitur, subdit ipse rationem aliam theologorum. Dicunt enim, quòd in dicto contractu venditur vsus rei, cuius vsus est ipsa consumptio. Ex hoc sic arguitur, Cuius est ipsa consumptio, ibi non potest res seorsum computari, vel separari a suo vsu, & econuerso. & ideo eandem cōcessionem, qua conceditur res, conceditur etiam vsus rei, & econuerso. Qui ergo vellet separatim vendere vsum rei sine re tali, cuius est consumptio, ageret vitiose, & contra naturam rei, facit extrauag. Ioan. ad conditorem. vbi satis de hoc, sed fœnerator vendere vult separatim vsum rei quam mutuat ab ipsa re, quam postmodum repetit, cuius vsus est eius consumptio, ergo agit vitiose & contra naturam, maior patet, minor probatur, quia exigit lucrum do vsu pecuniæ, quam mutuat, non obstante, quod eam semper saluam in eadem quantitate requirit. Ista ratio etiam videtur sibi dubia, posset enim aliquis dicere, quod fœnerator vendit vtrumque, quia alienat a se non solum vsum rei, sed etiam ipsam rem, quantum ad substantiam, & idē iudicium videtur de vtroque, quia eodem modo, quo trās fert rem & vsum rei, & econuerso, quapropter non separat vnum ab altero sicut supponit dicta ratio. Videtur ergo, quòd præfata ratio non valeat, vel quòd eam corrigere oporteat, vt dicam secundum eum. in ver. tertio dicebator. Thomas tamen secunda secundæ quæstion. 78 articulo primo. hanc tenet dicens, quod in rebus, quarum vsus est ipsarum rerum consumptio, volens seorsum vendere rem puta vinum & seorsum vsum vini, venderet illam bis, vel venderet id, quod non est. vnde per iniustitiā manifeste peccaret. Simili modo committit iniustitiam, qui mutuat vinum, vel triticum petens sibi duas recompensationes, vnam restitutionem æqualis rei, aliam pretium vsus, quod vsura dicitur. ¶ Respondeo ad verba disputantis, qui dicit, quod consueuit induci alia ratio ad propositum, quæ videtur tradi a Philosopho primo Polit. cuius rationis fundamentum stat in hoc, scilicet, quod contra naturam videtur esse, quod artificialia habeant partum. & generationem, per quam se multiplicent. In contractu autem vsurario denarius, qui est quid artificiale, parit alium denarium, & se ipsum multiplicat. isto modo ergo ex natura rei talis contractus videtur contra naturam, & per consequens vitiosus, sed nec ista ratio videtur valere propter duo. Primo, quia vsura non solum cōmittitur in artificialibus, sed etiam in naturalibus, vt pote oleo, vino, & similibus, & per cōsequens dicta ratio applicari tantum potest ad illa. Secundo, quia videmus, quod est quid artificiale, & cum vsque ad certum tempus posset quis per vnam domum lucrari aliam æquiualentem, & sic domus pareret domum. Consueuerunt etiam induci duæ aliæ rationes ad propositum, quæ videntur omnino friuolæ. Quarum prima est, quia dicunt quidam, quod ideo licet accipere pensionem & fructum de vsu alicuius rei, quia res illa deterioratur per vsum suum, sed pecunia non deterioratur per vsum suum. ergo non licet de eius vsu accipere aliquam pensionem vel fructum. Ista tamen ratio, si quis consideret, est digna derisione, quia videmus, quod res illæ, de quarum vsura recipimus pensionem & fructum, sæpe meliorantur per inhabitationem. Alia ratio, quare contractus vsurarius est vitiosus, quia in eo vendatur tempus, quod est omnibus commune, sed nec ista ratio potest stare, imo videtur omnino friuola, quia multi sunt contractus liciti, in quibus interponitur temporis dilatio, nec tamen propter hoc dicitur, quod in eis uendatur tempus. ergo a simili nec in isto contractu, propter quæ omnia uidetur sibi aliter probanda dicta conclusio. Dicit ergo, quod contractus usurarius ex natura est uitiosus & malitia cōuolutus propter quatuor. Primo, quia facit rem naturalem superualere suæ naturæ, & rem artificialem suæ arti, & maxime contra naturam. Secundo, quia facit, quod res, quæ non parit fructum, generat lucrum, quod est contra naturam, ut infra patebit. Tertio facit, quod illa, quæ habent omnino eundem ualorem, unum eorum excrescat in ualore per alterum, quod est contra naturam. Quarto, quia facit, quod res mutuata per abusum trahatur ad aliud, ad quod non est ordinata principaliter, nec conuenienter, quod etiā est contra naturam. Ista uero quatuor ualde prolixe prosequitur. Circa primū

13 intēdit, quod ualorem † artificialium uel naturaliū, quæ mutuantur sub numero, pondere, uel mensura, cōtractus usurarius facit superualere suæ naturæ, uel arti pro eo, quod cum Deus dedit naturam numerabilem, ponderabilem, uel mensurabilem, & sic dedit ex prædicta ipsarum ualorem naturaliter æstimabilem, quod rebus alijs non cōcessit, quod illarum æstimatio non procedit ab aliquo intrinseco necessario, sed secundum diuersas circunstantias extrinsecas & contingentes ex loco, tempore, conditionibus personarum, & similibus, & sic crescunt & decrescant, sed ponderabiles, & mēsurabiles, & numerabiles quandiu persistūt in suo numero, pondere, uel mensura, non augentur uel minuuntur ualore, sed si uideantur minui uel augeri, non est propter minutionem uel augmentum ipsarum, sed illarum rerum in quas commutantur. Concluditur ergo, quod usurarius cum exigat ultra ualorem a natura prædictis rebus taxatum, certum & determinatum, rem uitiosā facit, & contra rei naturam. Ego de plano concederem, quod facilior est harum æstimatio, & maxime tempore, quo contrahitur, restringendo ad illud, sed quod antea habeant certū & determinatum ualorem durante pondere, numero, uel mensura non alterandum in plus uel minus, non capio. Secundo dicebatur, † quod usura

14 faciebat contra naturam germinare rem, quæ naturaliter non germinat. Nulla enim res generat lucrum, nisi quantum fructus diceretur lucrū, constat autem, quod res fructum generans crescit in ualore cum fructu, sed hæc excrescentia esse non potest in rebus mutuabilibus, quæ certū & determinatum habent ualorem, ut est dictum, quas non fructificantes, usura facit lucrificantes, unde dicit canon, quod usuræ arte nequissima, ex auro aurum nascitur. 47. distin. sicut hi. ergo sic agens facit contra rei naturam quid uitiosū & malitia conuolutū. Tertio dicebatur, quod † usura fa-

15 ciebat, quod duorū, i. rei & usus eius, quæ habent omnino eundem ualorem unum excrescat in ualorem per alterū. Patet autem discurrendo per singulas res mutuabiles, quod ipsæ & ipsarum usus una consumptione consumuntur, nec unū sine altero cōsumi potest, quod in alijs rebus locabilibus dici non potest, in quib. rei usus habet distinctū ualorē, & potest alienari solus usus, ut in domo uel equo, & sola proprietas retenta ad tēpus usu. Cum ergo contractus usurarius faciat rem mutuatam excrescere in ualore per suū usum, cum ipsorū coniunctorum idē sit ualor. patet id fieri contra rei naturā. & sic uitiosum, & in hoc differt hoc dictum ab eo, quod dixi supra, ubi subdit, quia nō dī hic, quod uendat usum separatum a re, sed quod usurarius facit usum addere ad ualorem rei mutuatæ, cum tamen non ha-

16 bet ualorem distinctum. Quarto dicebatur, † quod usurarius abutitur re mutuata non utendo suo usu principali uel secūdario, ad quē sit destinata. Declaratur hoc sic, omnis res possessa habet duplicem usum, principalem & secūdarium, ut Roma habet principalem usum cingendi, secundarium uendendi, uel commutandi, quia sic expedit possidenti. Si aūt hoc uerteretur ad alterius læsionē, tunc abutitur, sic & in mutabilibus, pone in uino, principalis eius usus domini est ad potum. secundarius ad immutandum in pecuniam, uel aliud, quod expedit domino. Si autem propter cupiditatem trahitur ad alium usum, ut facit usurarius recipiendo aliud ultra sortē, abutitur, & sic uitiose agit, in pecunia idem est, cuius est principalis usus in em-

ptionem

ptionem rei expedientis, secundarius in commutationem
pecuniæ, quæ magis expedit, sed vbi per cupiditatem vsu
rarius illam dat, vt plus recipiat, abutitur, cum nec a natu
ra, nec ab arte comperat denario talis vsus, vel talis par-
tus, vt dicit Aristote. primo Politicorum.
17 TERTIO † quærebatur, vtrum iura debeant conce-
dere contractũ vsurariũ pp aliquod bonum, qđ inde oria-
tur, vel propter aliquod malũ, qd inde vitetur, vt per hoc
tollatur illa via, quæ secundo ingerebat dubitationem in
ista quæstione. Ad illius ergo articuli euidentiam scien-
dũ, quod concessio põt accipi tribus modis. vno modo,
prout est simplex permissio dimittens vel indulgens pœ-
nam, scđm quem modum procedit canon. vt dictum fuit s.
4. dist. denique. talis autẽ permissio fuit simplex, quia per
solam indulgentiam pœnæ, vnde quod ibi dr̃, cum venia,
dicit ibi gl. intelligendum de venia pœnæ, non culpæ. Se-
cundo modo põt accipi concessio, prout est idem, quod
permissio tollens impedimẽtum, scđm quem modum inter
nos habitantes permittuntur ab ecclesia in obseruantia
sui ritus, vt ẽt dictum fuit supra, per canonem 45. dist. qui
syncera. Hæc autem permissio, quãuis gl. dicat ꝙ sit simi-
lis primæ, tamen dissimilis est. Ibi. n. sola remissio pœnæ,
sed ista secunda permissio plus facit, quia non solum per
mittit dictum malum. s. obseruantiam ritus Iudæorũ, sub
trahendo comminationem, vel inflictionem pœnæ, sicut
prima, sed ẽt remouendo impedimenta christianorũ, qui
vellent impedire obseruantiam dicti ritus. & quantũ ad
hoc se habet per additionem ad illam. Tertio modo põt
accipi concessio, prout est idem, quod permissio, præstãs
iuuamen, secundum quem modum ecclesia permittit qñ
que clericum occidi a potestate sæculari, & hæc permis-
sio se habet ad secundam, sicut secũda ad primam. Nam
in illa permissione non solum subtrahitur cõminatio pœ-
næ, quæ posset per occisionem clerici infligi, sicut fiebat
in ipsa permissione, sed ẽt tollitur illud impedimentum,
per quod occisio clerici posset impediri, quemadmodum
fiebat in secunda permissione, & vltra hæc duo præstatur
iuuamentũ in ista permissione, quod non fiebat in aliqua
illarum. præstat. n. ecclesia iuuamentum in occisione cle-
rici qui dignus est morte, quia ipsum degradat, & ponit
eum in manibus potestatis secularis, vt crucietur & occi-
datur, iuxta illud. 1. ad Corinth. 5. tradere huiusmodi ho
minem Satanæ in interitum carnis, vt spiritus saluus sit in
die Domini nostri Iesu Christi. patet de verbo. sig. nouimus. & de pœ. cap. 1. lib. 2. patet ergo, quod tribus mo-
dis potest accipi concessio, vel permissio. Vlterius ad ma-
iorem euidentiam istius articuli est sciendum, quod sicut
tactum fuit superius circa principium qõnis, malum po-
test permitti duabus de causis. s. vel propter bonũ, quod
inde oritur, vel propter maius malum, quod inde vitatur.
Maius autem malum vitatur, & minus permittitur tribus
18 modis. Primo, quando † vitatur malum spirituale in aĩa,
quod est maius, per malũ corporale in corpore, quod est
minus. Secundo, qñ vitatur vnum malum spirituale, quod
est maius propter minus malum spirituale, sicut sæpe per-
mittitur minus peccatum, vt vitetur maius. Tertio, quan-
do vitatur vnum malum corporale maius per aliud cor-
porale, quod est minus. & de his no. ne cleri. vel mo. c. 3.
19 in prima gl. Ad propositum ergo descendendo, cum † quæ
ritur, vtrum iura debeant concedere contractum vsura-
rium propter aliquod bonum, quod inde oriatur, vel pro
pter aliquod maius malum, quod inde vitetur. Dicẽdum
est statim, quod si ista qõ fiat per ius naturale, non debet
esse dubium, quod dictum ius nullo modo debet, vel põt
concedere contractum vsurarium, quia illud, quod sim-
pliciter est contra aliquod ius, nullo modo potest cõcedi
ab eodem iure, alioquin simul esset contra ipsum, & non
contra ipsum, inquantum ab ipso concessum. Contractus
aũt vsurarius simpliciter est contra ius naturale, cum sit
vitiosus ex natura rei, vt patuit in præcedenti articulo.
ergo &c. Si ergo simpliciter est contra ius naturale, relin
quitur vlterius, quod simpliciter sit contra ius diuinum,
quia ius naturale est a iure diuino deriuatum, ergo quic-
quid est contra ius naturale, necessario erit contra ius di
uinum. Si autem fiat dicta quæstio per ius ciuile, dicẽdum
est, quod dictum ius potest concedere & concedit præfa-
tum contractum, concessione accepta primo modo, pro-
ut est idem, quod simplex permissio per indulgentiam. &
quod ita sit, probo tali ratione. Illud ius quod non commi-
natur, nec infligit aliquam pœnam, propter contractum
vsurarium, videtur ipsum concedere & permittere cõces-
sione accepta isto modo, quæ est simplex permissio per in
dulgentiam pœnæ, sed ius ciuile nullam pœnam commi-
natur, vel infligit propter dictum contractum, ergo &c.
Subdit autem, quod secundo vel tertio genere permissio-
nis ius ciuile non permittit vsuras, quia non prohibet im
pedimenta fieri volentibus fœnerari, nec fœnerantib. dat
aliqua iuuamenta, hoc dictum non video posse defendi,
nisi dicatur, leges veteres per auth. esse correctas, vt dice
tur in 5. arti. Nam certum est leges statuere modum vsu
rarum, vt C. de vsu. eos. permittunt illas peti in iudicio,
permittunt pro illis non stipulatis pignora retineri. Et,
quod plus est, statuunt certis casibus illas ex mora debe-
ri, & his similia. Sed si fiat vlterius quæstio de iur. ca. vtrũ
scilicet debeant concedere, vel permittere contractum
vsurarium propter aliquod bonũ quod inde videatur ori
ri, vel propter aliquod malũ, quod inde videatur vitari,
dicendum est simpliciter quod non, quia videmus de fa-
cto, quod nullo prædictorum modorum ipsum concedit,
vel permittit quia pœnas comminatur, vel infligit vsur-
ariis facientibus dictum contractum, ut patet extra de vsu
ris. c. quia in omnibus. e. ti. quamquam. li. 6. nec mirum,
si non permittit, quia nec permittere posset contra vetus
& nouum testamentum. eo. ti. super eo. Nam, vt ibi dici-
tur, sacra scriptura prohibuit pro alterius vita mentiri, vt
habetur 22. q. 2. ne quis. ergo multo magis, sicut conclu-
ditur ibidem, prohibendum est, ne quilibet pro redimen
da vita captiui vsurarum crimine inuoluatur, cũ tñ illud
videatur potissimũ bonũ, qđ possit ex vsuris prouenire.
20 Vlterius non põt dici, ꝙ in dicto contractu † cadat dispen
satio, ut uitetur per ipsum maius malũ spirituale, quã sit
illud malũ, quod incurrit in dicto cõtractu, sũt enim illud
malum, quod incurrit usurarius per dictum contractum,
quantum ad aliquod maximum peccatum propter qua-
tuor. Primo, quia contemnit Deum audacius. Secundo,
quia contemnit naturam expressius. Tertio, quia contem
nit scripturam deterius. Quarto, quia iura contemnit diu
tius. Contẽnit nãq; ipse usurarius Deum audacius, quia
cum in omnibus peccatis, quæ sunt expresse contra diui-
na mandata homo uerecundetur & erubescat, in isto ta-
men peccato quantumcunq; sit expressus contra domini
mandatum, non uidetur uerecũdari, sed potius gloriari
supra d usur. qui in omnibus. Vlterius contemnit natu
ram expressius; quia non solum contemnit eam in uno
genere rerum, sed etiam in pluribus, scilicet in tribus,
uult enim contra naturam, quod numerabilia, sicut dena
rij, superualeant suo numero, & ponderabilia, sicut au-
rum, superualeant suo numero, & mensurabilia, sicut ui-
num, superualeant suæ mensuræ. Quapropter bene di-
ctum est, quod contemnit naturam expressius. Vlterius
contemnit scripturam deterius, quia uř eam contemnere
per infidelitatẽ, quæ est opposita fidei, quam in baptismo
professus est. Nã si perfecte crederet, impossibile esset, ꝙ
contra Deum & eius scripturam sic aperte & inuerecun-
de procederet. Item contra utriusque testamenti scriptu-
ras solent tales pertinaciter asserere, quod usura non est
peccatũ, contra quos emanauit clementi. de usur. ex gran
21 di. Vlterius contẽnit iura † diutius, quia non ob. prohibi
tione cuiuscunque iur. in dicto pacto ad hoc continue
perseuerat, intantum quod ad ipsum relinquendũ usque
ad

ad mortem sæpius se retardat, propter quod conuenienter sibi accidit sæpe, quod dicit Aug. in sermone de innocentibus, percutitur, inquit, hac animaduersione peccator, vt moriens obliuiscatur sui, qui dum viueret, oblitus est Dei. Nam sæpius videmus, quod vsurarij decedunt sine restitutione, sine sacramentis, & sine aliqua bona spe æternæ vitæ, & contra eos emanauit propter hoc decre. quanquam. de vsu. lib. 6. & facit palea, eijciens. 88. distin.

22 propter † quæ omnia concludo, quod ius canon. nullo modo debet concedere, vel permittere contractũ vsurariũ propter maius malum vitandum, quia regulariter loquendo non apparet aliquod maius in populo, quod per ipsum valeat euitari. Patet ergo, quid dicẽdũ sit, quantũ ad illũ articulũ, quia dicendum est, quod contractus vsurarius nullo modo potest permitti. Vna tamẽ dubitatio hic occurrit, quæ tangetur & soluetur in quinto articulo. per ea vero, quæ dicta sunt, sublata est via, quæ ingerebat dubium secundo loco, quia non est simile, quod ibi inducebatur pro simili. Nam & si ibi permittitur obseruantia ritus Iudæorum, hoc est propter magnum bonũ spirituale, quod inde noscitur peruenire, scilicet, attestatio fidei nostrę veritatis. Vlterius & si permisit Grego. immoderatum esum carniũ hoc est propter maius malum vitãdum, & ideo dicebat, quod derelinquendi erant suo arbitrio, ne deteriores fierent, nihil autem talium apparet in contractu vsurario, propter quod videatur debere committi. ergo &c.

23 QVARTO † quærebatur, vtrum in aliquo casu de facto contractus vsurarius sit concessus vel permissus a iure, vt per hoc tollatur tertia via, quæ ingerebat dubitationem tertio loco. Ad hoc autem dicendum est simpliciter, quod non, nisi forte loquamur de permissione primo modo dicta, quæ est secundum ius ciuile, secundum quẽ modum omni casu permittitur vsura a iure ciuili, quia nullus est casus, in quo ius ciuile intromittat comminando, vel infligendo pœnam pro vsura, & sic ius ciuile se habet vniformiter ad omnes casus affirmatiue, ita ius diuinum & cano. se habent ad omnes casus negatiue, quia nullo modo eam permittit aliquo modo permissionis. Nam pari ratione, qua prohibet eam in vno casu, deberent eam prohibere in quolibet, quia in omni casu habet malitiam cõuolutam, & per consequens pari ratione qua eam concederent in vno casu, possent eam concedere vel permittere in quolibet, quod patet esse falsum ex his quæ dicta sũt sup. Sciendum tamen, quod illud, quod facit dubium in isto articulo, est ille specialis casus, qui fuit tractatus circa prin. quæst. de genero, qui lucratur fructus pignoris sibi dati pro dote, sed ibi tunc proprie vsura esset, si fructus illius pensionis perciperentur a genero intuitu pecuniæ detentæ a socero, sed hoc est falsum, quia non intuitu pecuniæ dotalis, quam socer detinet, sed intuitu oneris matrimonij, quod gener sustinet, vt patet de vsu. salubriter. vel potest dici, quod dicti fructus percipiuntur a genero in recõpensationem damni, quod inde sequitur propter pecuniã totalem, quæ sibi soluenda differtur, in casu dictum est hoc. Ex quibus verbis statim apparet, quod valde impropriе dictum est, quando dr̃, quod vsura permittitur in isto casu, vel in illo, quæ breuiter in nullo casu est permissa. & ideo quando aliqui casus a iuristis excipiuntur, non est intelligendum, quod in dictis casibus vsura permittatur, sed quia in eis prima facie est aliquod simile vsurę, vsura videtur, sic ergo patet, qualiter est sublata via, quæ ingerebat dubium in ista quæstione de tertio loco.

24 QVINTO quærebatur, vtrum ius † ciuile possit iuri canonico obuiare, vel vtrum dicta iura habeant ad se inuicem tantam concordiam, quod quicquid est contra unũ, necessario sit contra alterum, ac per consequens, vtrum contractus usurarius eo ipso, quod prohibitus a iur. canonico, sit necessario prohibitus a iure ciuili, ut per hoc tollatur illa uia, quæ ingerebat dubium quinto loco. Et ad literam deinceps prosequamur disputantẽ, qui dicit, quod tria sunt, quæ faciunt dubitationẽ in isto articulo. Primũ est, quod ius ciuile & canonicũ psupponunt ius naturale, tanquam fundamentũ a quo sumunt originẽ. Quapropter quicquid est contra ius naturale, uidetur necessario esse contra canonic. & ciuile, sed cõtractus usurarius est cõtra ius naturale, nec aliquo modo est permissibilis in dicto iur. ut patuit sup. ergo nec permissibilis aliquo modo in iur. ciuili, cuius contrariũ sæpius dictũ est. Secũdũ quod hic facit dubiũ, est, quia ius ciuile & ca. subalternantur iuri diuino. & per cõsequens non possunt eis in aliquo obuiare, sed si contractus usurarius esset permissibilis aliquo modo in iure ciuili, cũ nullo modo sit permissibilis in iure diuino, sequeretur, quod ius ciuile opponeret se iuri diuino, quia imperator nõ pot tollere legem Dei, ar. ad hoc. ff. de arbit. l. nã & magistratus. Tertiũ, quod facit dubiũ, est, quia imperator mandauit seruari ea, quæ statuta sunt in concilio Niceno, sed Nicenũ conciliũ prohibet usuras, ut 47. dist. quoniam. ergo & ius ciuile debet eas prohibere, ac per consequens cõtractus usurarius non erit permissibilis iur. ciuili aliquo modo. Cuius contrariũ est superius ostensum, Propter ista ergo & alia, quę dicta fuerunt in quarto articulo, consurgit dubitatio nũc in isto articulo, utrum ius ciuile possit in aliquo obuiare iuri canonico, uel utrũ habeant adinuicem tantam concordiam, quod quicquid est contra unũ, necessario sit contra alterũ? Ad euidentiã ergo istius quæstionis intelligendũ est, quod licet ius positiuũ sit fundatũ sup iure naturali, tñ alia est prohibitio iur. naturalis, & alia iur. positiui. Nam prohibitio iur. naturalis fit per solã uitij cognitionẽ, quia docet, ubi sit uitiũ cognoscendũ, & inclinat ad ipsum detestandũ, prohibitio aũt iuris positiui fit per pœnæ commi

25 nationẽ. Nam † sicut præfatum ius positiuũ se habet per additionẽ ad ius naturale, ita oportet, quod prohibitio ipsius se habeat per additionem & ad prohibitionẽ illius. Vlterius sciendum est, quod ista duo iura positiua, scilicet ciuile & canonicũ, licet conueniant; quia fundantur super iure naturali, & ab ipso etiam sumunt originẽ, quãuis etiã conueniant, quia intendunt homines inducere ad bonũ cõe, differunt tamen in modo inducendi, nam ius ciuile intendit dirigere in bonum cõe, sm̃ quod congruit humanæ societati ciuiliter uiuenti, sm̃ quem modum bonũ commune habet nutriri conseruari, & promoueri per legalẽ iustitiam, & per ciuilem amicitiam. Ius uero canonicum intendit dirigere in bonũ commune, secũdũ quod congruit humanæ societati, quæ non solum uiuit ciuiliter, sed etiam regulariter sm̃ fidem in Deum tendendo, & uitam aliam expectando. nam cum ius canonicum sit quędam explicatio iuris diuini, oportet, quod idẽ finis intendatur ab utroque. bonum autem cõe isto modo acceptũ, secundum quod congruit humanæ societati, non solum uiuenti ciuiliter, sed etiam regulariter secundum fidem in Deum tendendo, non potest nutriri, conseruari, uel promoueri per solam legalem iustitiam, uel ciuilem amicitiam. Sed ultra hoc requiritur quædam cœlestis amicitia, sine qua impossibile est aliquem hominem in Deum tendere. Quapropter sicut potissima uirtus, ad quam conatur inducere ius ciuile, est ipsa legalis iustitia, siue ciuilis amicitia. Ita potissima uirtus ad quam conatur ius canon. est illa cœlestis amicitia, quam charitatem uo

16 camus. Ad propositum igitur † applicando primum dictum scilicet de prohibitione iuris positiui, dico, quòd nõ est inconueniens, quod aliquid sit prohibitum in iure naturali, quod tamen non est prohibitum in iure ciuili, quia prohibitio iuris ciuilis se habet per abdicationem, & prohibitionem iuris naturalis, non tamen per hoc debet censeri inter prædicta iura contrarietas, sed alterius modi prohibendi diuersitas. Vlterius possumus colligere ex secundo dicto, quòd non est inconueniens, quòd aliquod pactum sit prohibitum in iure can. quod tamen non est prohibitũ in iure ciuili, prohibitione, quæ fit per comminationẽ pœnæ, quãuis nullum pactũ sit prohibitũ in iure ciuili,

sus diuersitatis potest accipi ex dictis, nam quia ius ciuile.
intendit conseruare bonum cōe multitudinis propter
iustitiam legalem, quam tñ est impossibile attingi a tota
multitudine, vel etiam a maiori parte. Idcirco sufficit
dicto iuri, quod possit promouere & conseruare bonum
cōe per viam ciuilis amicitiæ. Nam ƒm Arist. in 8. Ethi. a-
27 micitia videtur † ciuitates continere, imo & secundum
quod ipse dicit ibidem, legis positores magis circa ipsam
student, quam circa iustitiam. quod potest contingere du
plici de causa. Vna est, quia facilius homines ducūtur ad
amicitiam, q̄ ad legalem iustitiam. Secunda est, quia habē
tes legalem iustitiam indigent amicitia, eo quod in vita
ciuili & domestica maxime sit necessaria. Quapropter vi-
28 detur, quod a iure ciuili † maxime sit inuenta. & ideo vr̄,
quod ius ciuile primo & per se debeat prohibere per cō-
minationem pęnæ illa vitia, quæ possunt dictam amicitiā
impedire. secundario tamen & ex consequenti potest pro
hibere quæcunque alia vitia altero duorum modorum. s.
vel quia per prohibitionem amicitia non læditur, & bono
iustitiæ & virtutis fauoratur. Vbi autem per prohibitionē
aliquorum sociorū ciuilis societas & amicitis lęderetur, a
tali prohibitione se præseruat, & ea relinquit diuino iudi
cio punienda, testante beato Aug. primo de libero arbi-
trio, vbi ait, lex, inquit, ista, quæ regendis ciuitatibus fer-
tur, multa concedit ac impunita relinquit. quæ per diui-
nam prouidentiam iudicantur. Applicando ergo ad pro-
29 positum, apparet † statim, ꝙ contractus vsurarius nō est
necessario prohibitus a iure ciuili, quia non habet ciuilem
societatem & amicitiam impedire, est tamen necessario
prohibitus in iure cano. quia ius can. ex fine, quem inten-
dit, habet necessario omnia vitia prohibere. Intēdit enim
dirigere multitudinem fidelium in Deum, quod non po-
terit fieri, nisi per charitatem, & quia omnia peccata mor
talia sunt opposita charitati, & habent ea tollere, ideo ius
can. debet omnia talia merito prohibere. Quapropter si
contingeret, ꝙ ius ciuile in aliquo casu, vel per aliquod
tempus de futuro contractum vsurarium prohiberet per
cōminationem pœnæ, hoc faceret in obsequium iur. cano
nici. s. vel quia pœna comminata per ius cano. non suffice
ret, vel quia non posset per iudicem ecclesiasticum suffi-
cienter executioni mandari. Ex quibus omnibus apparet
ꝙ controuersia, quæ est inter iuristas de permissione con
tractus vsurarij, non videtur esse rationabilis, quia vtraq;
pars potest dicere verum, nam illi qui dicunt, ꝙ talis con-
tractus sit permissus, & debeat permitti in iure ciuili, si in
telligant de permissione non comminante vel insligente
pęnam, verum dicunt, si autem intelligant de permissione
tollente impedimentum a facientibus vsuras, vel præstan
te ſeis iuuamentum, falsum dicunt, & eodem modo dicen-
dum est de alijs ex alia parte, nam si dicit gl. & illi qui eā
sequuntur, quod contractus vsurarius non est permissus
in iure ciuili, & intelligunt de secundo vel tertio modo
permissionis, verum dicunt. Si vero intelligant de primo,
falsum dicunt. ¶ Vlterius ēt per hoc apparet, qd sit dicē-
dum ad alia dubia superius introducta. Ad primū nāque
dicendum est, quod non obstante, ꝙ ius ciuile sit fundatū
30 † super iure naturali, potest tñ aliquādo esse prohibitum
in iure naturali, quod nō est prohibitum in iure ciuili, qa
prohibitio iuris addit supra prohibitionem iuris natura-
lis, vt superius patuit. Ad secundū dicendū, ꝙ non sequi
tur pp hoc, quod ius ciuile se opponat iuri diuino, qa ta-
lis permissio non est per oppositum, sed per omissionem,
quasi negatiue non cōminando pęnam, eo ꝙ omittit & re
linquit talem contractū prohibendū & puniendū iuri ca-
nonico & diuino, qbus magis vr̄ congruere. Ad tertiū di
cendū, ꝙ imperator mandat seruari ea, q̄ statuta sunt in
concilio Niceno, qa non vult, ꝙ ea, quæ sunt in dicto con
cilio prohibita, sint a iure ciuili permissa p amotionem ali
cuius impedimenti, vel per concessionē alicuius auxilij,
non tñ propter hoc intendit, ꝙ quæcunq; ibi prohibita
sunt, sint prohibita a iure ciuili p pęnæ comminationem.
Vel pōt dici, ꝙ imperator mādauit illa seruari per appro
bationē, q̄ ea approbauit tāq̄ rite facta, nō aūt manda-
uit seruari, q̄cunq; ibi statuta sunt, p pęnæ cōminationē.
Apparet insuper ex oīb. istis, qd dicēdu sit, quātū ad illū
articulū. Nā cū q̄ritur, vtrū ius ciuile valeat iuri canonico
obuiare, vel vtrū habeāt adinuicem tantā cōcordiā, quod
qcquid est cōtra vnum necessario sit contra alterum, di-
cendū est statim, quod duobus modis potest intelligi ista
obuiatio. Vno modo per contradictionem. & tunc dico,
ꝙ non, quia vbi lex ciuilis contradicit iuri canonico, nul-
lius est momenti, vt patet in decr. 10. di. quæstiones. Alio
modo per omissionem siue derelictionem, ut ita dicam.
quia certe omittit prohibere aliquid, cuius prohibitionē
& punitionem relinquit iuri canonico & diuino, quibus
magis hoc congruit. & isto modo uidetur dicendum, ꝙ
sic. Et ita patet, quid sit dicendum, quantum ad totā quæ
stionem, quia ostensum est, quomodo contractus usura-
rius sit aliquo modo permissibilis in iure ciuili. scilicet p
missione indulgentiæ pœnæ. non autem permissione tol-
lente impedimentum, uel præstante iuuamentum.

RESTAT ergo nunc ultimo soluere rationes, quæ in
actu disputationis allegatæ uidentur esse ad oppositū. Ad
primum ergo principale dico, quod ubi aliquid donatur
pretio pacto uitioso & malitia conuoluto, illud utique po
test licite recipi, & sic maior sit uera sub illo intellectu, sed
minor erat falsa, quia in contractu usurario lucrum do-
natur pretio pacto explicito, uel saltem implicito, ut pōt
patere in his, quæ dicta fuerunt in primo articulo, quādo
quæsitum fuit, quid esset usura & in quib. reb. cōmittatur.
31 AD SECVNDVM uero, cum † dicebatur, ꝙ cōtractus
usurarius non erat contra charitatem, quia uergebat in
utilitatem utriusque partis dicendum, ꝙ licet quādoque
non sit contra charitatem tanquam aliquid inutile, est ta
men contra eam tanquam aliquid inhonestum & uitio-
sum. Nam ostensum fuit sup. in secundo articulo, ꝙ con-
tractus usurarius est ex natura rei uitio & malo conuolu-
tus. & hoc ipso necessario contra charitatem.

AD TERTIVM uero cum dicebatur, ꝙ licebat accipe
re lucrum de re sua, res autem mutuata est ipsius mutuā-
tis. Nam quanuis transferat eam quantum ad substantiā,
retinet tamen sibi potestatem quantum ad ualorē. dicen
dum est, ad illud ꝙ unusquisque licite potest lucrum reci-
pere de re sua, dūmodo res illa sit apta & nata lucrifacere
sed res mutuata non est talis, imo ꝙ lucrificet, est omnino
contra naturam, ut patuit sup. in secundo.

AD QVARTVM uero cū dicebatur, ꝙ domus est qd
artificiale, nec est apta nata parere domū, & tñ uidemus,
ꝙ p licitū cōtractū una domus posset parere plures alias,
nā posset aliqs p pēsionē domus usq; ad certū tp̄s recipe
re aliā domū, & iterū usque ad quoddā tp̄s aliā, & sic dei-
ceps, & p cōsequēs isto mō una domus parere, eodem mō
dicebat̄ de pecunia, quātūcunque sit qd artificiale potest
parere pecuniam per licitum contractum, & sic cōtractus
usurarius nō uidebatur illicitus. Dicendū ad istam ratio-
nē, quod cā quare pecunia non parit pecuniam, non est,
quia sit artificiale, sed quia habet sibi præstitutum deter-
minatum ualorem ab ipsa arte, ut patuit supra in secūdo
articulo. & ideo non potest exercere in suo ualore, ita ꝙ
recipiatur pro eo ultra sortem, nisi per cupiditatem & ma
litiam ipsius mutuantis, hoc autem dici non potest de do
mo, qa q̄uis sit quid artificiale, non tñ hēt sibi p̄stitutū ua
lorē determinatum ab arte. & ideo pōt exercere in suo ua
lore, ita ut recipiat aliqd lucrum pro eo sine oī uitio. Ad
32 quintū uero, cū † dicebat̄, ꝙ cōtractus usurarius dēret p-
mitti, qa per ipsum multa mala uitantur, ut pote dānū in
rebus, periculum in personis. Item quia per ipsum seque-
bantur bona, scilicet, pauperum sustentatio, & mercan-
tiarum saluatio. Dicendum utique ad istam rationem,
quod ista mala, quæ possent uitari per contractum usu-

ratiuæ, vt plurimum sunt corporalia, sed malum spiritua
le nunquam debet permitti, etiam propter aliquod malũ
corporale vitandum, nec ẽt propter quodcunque bonum
corporale cõsequendum, vt patuit s. in tertio articulo. Et
dato ẽt, quod per contractum vsurariũ aliquod malũ spi-
ritiuale vitaretur aliquo casu, illud tñ regulariter loquen-
do non vr̃ posse esse maius, quam sit illud peccatũ, quod
in dicto contractu committitur vt patuit s. in eodem arti
culo, maius autem malum nunquam debet permitti pro
pter minus vitandum. Ad sextum vero, quod dicebatur,
q iuristæ excipiunt aliquos casus, in quibus vsura permit
titur, ergo vr̃ permissibilis. dicendum, q cum iuristæ hoc
dicunt, talis modus dicẽdi nullo modo est verus, vel om
nino improprius, nam dicti casus non excipiuntur, quasi
in eis sit vsura, sed quia vr̃ in eis aliquid simile vsuræ, vt
patuit s. in quarto articulo. Ad septimum & 8. cum dice-
batur, q vsura esset permissibilis saltem in iure ciuili, nõ
videretur ius ciuile in aliquo obuiare iuri canonico cuius
contrarium videtur habere in decretis. 10. di. l. imperato
rum. Ad istam rationem patet solutio per id, quod dictũ
est immediate in isto articulo, quia verum est, q per ius ci
uile nõ obuiatur canonico vel diuino per cõtradictionẽ,
quia tunc nullius esset momenti, vt s. dicebatur. potest tñ
dici, q in Niceno concilio vsuræ prohibitæ fuerũt. & ita
vr̃ præsumi, q in iure ciuili debeant esse prohibitæ. §. 1. de
eccl. tit. in auct. Dicendũ sicut dicebatur s. quod impera-
tor mandat seruari ea, q̃ statuta sunt in dictis concilijs p
approbationem, non contradicendo scilicet, & non per
prohibitionem quoruncunque malorũ pęnã comminan-
do. Ad 9. quando arguebatur, q duobus malis concurren
33 tibus semper † minus est eligẽdũ, quod probatur per ius
diuinum & ciuile, p ius diuinum primo, quia inuenimus
in lege Mosaica. s. Gen. 18. quod Loth tradidit filias suas
fornicationi, vt vitaretur maius malum. s. sodomiticum.
Item videmus de iure ciuili, quod minor restituitur regu
lariter ex contractu, quem ipse facit, & tamen ius ciuile
vult, q non ex omni contractu, quia tunc nullus secũ con
traheret & sic minus malum eligitur. ff. de minn. l. & si fi-
ne. 6. 1. ergo eodẽ modo vsuram fieri, cum sit minus malũ,
q̃ ipsam non fieri, vr̃ q de iure sit eligendum, & permittẽ
dum ipsam fieri. Quod aũt ipsam fieri, sit minus malũ, q̃
ipsam non fieri, probatur, quia si nullus præstaret ad vsu-
ras, pauperes sæpe morerentur fame. Dicendum ergo ad
hoc, q vbi duo mala cõcurrunt, semper minus est eligẽdũ
ab illo, qui necesse habet incidere in alterum de duobus,
& ideo pauper potius debet eligere recipere mutuum ad
vsurã, q̃ mori fame. ipse aũt vsurarius non incidit necessa
rio in alterum duorum illorũ malorũ, quia potest mutua-
re sine vsura, & isto modo vitabit famẽ & mortẽ pauperis
& p consequens non incidit in aliquod illorum malorũ,
& hic apparet immediate, q vnus & idem actus potest
esse vitiosus respectu vnius, qui tñ non est vitiosus respe-
ctu alterius. Contractus ergo vsurarius, quãuis sit vitio
sus respectu eius, qui mutuum præstat, non tñ respectu e-
ius. qui recipit, sicut & potest poni exemplum in passio-
ne Christi, quia fuit vitiosa respectu Iudęorum, qui eam
intulerunt, non autẽ ex parte Chri, qui eã recepit, imo val
de virtuosa. Vel possumus nos de isto argumẽto breuiter
expedire, dicẽdo, q de duobus malis semper minus malũ
est eligendum illi, qui esset causa vtriusq; mali, quod non
potest dici in proposito, nam dato, q pauper moriatur fa
me ex eo, q non inuenit pecuniam ad vsuram, ille tñ qui
potuit eam præstare, non fuit causa suæ mortis, fuisset tñ
causa illius peccati, quod committitur in vsura, si suã pe-
cuniam ad vsuram pręstaret, & ideo potius debuit velle
vitare illud peccatum, cuius causa ipse fuisset, q̃ aliud, in
quo nullã culpam habuisset. & de hoc 13. di. in sum. & 11.
34 dist. c. 1. ¶ Ad 10. cum dicebatur, q ea † q̃ parificantur
in effectu debent parificari in iuris dispositione. ff. de ver.
obl. l. a Titio. & ff. ad l. Aqui. l. illud. sed pecunia & opera
parificantur in effectu. ff. pro socio. l. societate. § 1. ergo idẽ
ius statuendum in vtroque, quia de similibus ad similia
procedunt. Sicut ergo in casu, vbi ex opera mea participo
tñ de lucro, quantum tu pecuniam ponis, sic & vbi pecu
niam meam dabo, ẽt sine opera tua potero de ea licite lu-
crum recipere. Ad hoc dicendum, q nõ est simile, qa ope
ra sine pecunia potest fructificare, nec fieri habet determi
natum valorem a natura, vel ab arte. & ideo possumus de
ipsa licite lucrum recipere, pecunia autem sine opera non
est apta nata ad fructificandum, & habet terminatum va
lorem ab arte, quapropter nullus potest de ea sola licite
35 exigere lucrum. ¶ Ad 11. vero cũ dicebatur, q illud † qđ
est licitum in vno casu, præsumitur semper licitum, vsura
autem vr̃ licita in quodã casu, vt verbi gratia, ego qui ha-
beo molendinum, do pecuniam Titio, vt magis veniat ad
molendinum meum, q̃ vicinorum. & tñ si alibi iuisset, tñ
de pensione soluisset, nec hoc obstante tenetur cõiter, qđ
receptio talis pecuniæ sit licita. & tñ ea videatur vsura, qa
recipitur vltra sortem & laborem. Dicendũ ad hoc, quod
sicut patuit supra in 3. articulo, vsura in nullo casu permis
sibilis est, nisi eo modo quo allegatum fuit supra in 3. arti
cu. In casu ergo hic habito si esset vsura, nullo modo es-
set licita receptio dictæ pecuniæ, quapropter dicendum,
quod nulla est ibi vsura, nam cum vsura generetur maxi-
me de ipso mutuo, vt patuit s. in primo articulo, & in di-
cto casu nullum sit mutuum, relinquitur simpliciter, quod
36 in eo nulla sit vsura. Ad 12. vero, cum † dicebatur, quod
si homo pecuniam non mutuaret, esset deperdita, & non
multiplicaretur, nec ex ea communis vtilitas resultaret,
& per consequens videbatur, quod vsura esset licita & p-
missibilis, quia illud ex quo aliquod bonum vtile multi-
plicatur, videtur licitum & permissibile. Ad hoc er-
go dicendum, quod illud ex quo bonum utile multi-
plicatur, saluato bono honesto licitum est & permissibile,
sed in proposito non est ita, nam quamuis per contractũ
vsurarium multiplicaretur sæpius bonum vtile, non tamẽ
saluatur ibi bonum honestum & virtuosum, cum habeat
malitiam conuolutam, vt patuit supra in secundo articu-
37 lo. ¶ Ad 13. vero cum † dicebatur, quod vsuræ essent per
missibiles omni iure, quia sanctæ, & probatur per hoc, qa
illius naturæ est causatum, cuius est causãs. sed vsurę sunt
permissæ a legibus ciuilibus, quæ sunt sanctæ, ergo &c. Di
cendum, quod si leges ciuiles ita permitterent vsuras,
quod essent causa earum, tunc argumentum concluderet,
nunc autem ita permittitur, q nõ sunt earum causæ, quia
non permittunt eas, tanquam eas fieri præcipientes, vel
eis auxilium præstantes, sed solum tanquam pœnam non
38 infligentes, ut sæpius dictum est. ¶ Ad 14. cum † dice-
batur, quòd usura est causa mutui, quod est bonum. ergo
& ipsa bona & licita. Dicendum ad istam rationem,
quod ubi usura est finis mutui, ibi tale mutuum non est
bonum. & ideo melius est a tali mutuo se præseruare.
¶ Ad 15. cum dicebatur, quod si usura non esset licita,
tunc alienatio rei acquisitæ per usuram non esset licita,
quod uidetur esse falsum. Dicendum, q alienatio talis rei
ideo est licita, quia si aliquod lucrum ex ea oritur, illud
non peruenit ex sola pecunia usuraria, sed ex opera illius
alienantis simul cum pecunia. ¶ Ad 16. cum diceba-
39 tur † de illo, qui habet molendinum, quod in dicto casu
non sit usura, licet propter dictum mutuum recipiat lu-
crum, quod non recepisset, si mutuum non præstasset, ut
ita uidetur secundum istam uiam, quòd iste casus non sit
omnino alius ab illo, qui fuit positus in 11. argumento.
Ad hoc ergo dicendum, quòd habens molendinum, si
præstat pecuniam Titio cum ista intentione, quòd magis
uadat ad molendinum suum, quam uicinorum, ex hoc ip
so debet uideri usurarius in mente, quia ubicunq; aliquis
intuitu mutui intendit recipere aliquod commodũ ultra
sortem, quod quidem commodum potest per pecuniam
emi, tantum ualet, ac si reciperet pecuniã ultra sortem, &
per

perconsequens eodem modo est censendus vsurarius. Si
tamen quæratur vlterius, vtrum teneatur ad restitutionẽ,
dico, si sua intentio sit nota Titio eunti ad molendinum,
tenetur ad restitutionem propter causam superius assigna
tam in primo articolo, quando agebatur de vsura menta-
li. Si autem vlterius quæratur, vtrum teneatur restituere to
tum, quod a Titio recepit pro pensione sui molendini, Di
co, ꝙ non, sed tenetur restituere tantum, quantum repu-
tat sibi valuisse commodum, quod inde recepit propter
hoc, quod Titius iuit ad molendinum suum, ad quod non
iuisset, si pecuniam non præstitisset. Intelligo autem per il
lud commodum concursum gentium, vel notitiam, q̃ con
sequitur suum molendinum ex hoc, ꝙ Titius iuit ad ipsũ,
& ideo tñ debet restituere, quantum reputat sibi valere
illud tale commodũ, qđ consecutus est per Titiũ, dato ꝙ
deberet ipsum emere, si tñ vlterius quæratur, cui debeat
fieri ista restitutio. Dico, ꝙ non debet fieri Titio, quia ad
illud lucrum, quod contulit illi, cuius est molendinum, ob
ligabatur ex solo seruitio, quod habuit de molendino cir-
cunscripto omni seruitio mutui. Et ista duo bene stant si-
mul, scꝫ iste, cuius est molendinum, teneatur restituere &
tamen ille, qui iuit ad molendinum, non debeat recipere
quia ille cuius est molẽdinum recipit aliquod beneficiũ,
vel lucrum intuitu mutui, quod ante non recepisset, ille
vero, qui iuit ad molendinum cõtulit aliquod lucrum in-
tuitu mutui, quod antea non contulisset. & ideo in nullo
potest se putare grauatum. ergo nulla debet sibi fieri re-
stitutio. Ex quibus omnibus potest rationabiliter conclu
di, ꝙ restitutio præfata fieri debet eodem modo, quo fit re
stitutio, quæ est de vsura incerta. Sciendum, ꝙ si ille, qui
iuit ad molendinum, fuisset ex hoc consecutus aliquod
damnum, quod non fuisset consecutus eundo ad molen-
dinum alterius debet ei dicta restitutio fieri ad quantita-
tem illius damni. Io. And.

S V M M A R I V M.

1 *Venia, quam varie sumatur.*
2 *Fugitiuus quis.*
3 *Peccati venia quæ requirit.*

R E G V L A V.

1 Peccati venia. Dicit Io. mona. ꝙ † venia quãque sumitur pro licẽtia. ecc. 25. non des mulieri neque ve
niam prodeundi. i. licentiam vel libertatem. & facit C. de
in ius voc. l. venia. quãque sumitur pro indulgentia, vel re-
missione, vt hic. & in l. manichæos. quam alle. glo. & dici-
tur a veniendo, quod venit e licentiante vel indulgente.
¶ Prima gl. facit 3. Primo, exemplificat regulam. Secun-
do, declarat distinguendo duplicem offensam. Tertio, suc
cessiue signat & soluit duo cõtraria. Quarto, exemplificat
contrarium regulæ. ¶ In 1. gl. ibi [manichæos] fugitiuus
2 est qui † ea mente discedit, ne ad dñm redeat, etĩ si muta-
to consilio ad eum reuertatur, nemo enim tali peccato pę
nitentia sua nocens esse desijt. In gl. 1. ibi [videndum] di
cit Io. mo. omne peccatũ cõmittitur in Deũ, vt in psalmo.
3 Tibi soli peccaui. propter quod primo necessaria † est ip-
sius remissio. Est necessaria peccantis dispositio, cũ actus
actiuorum sm̃ philosophum 2. de anima, sint in patiente
bene disposito. Deus ergo in venia peccati principaliter
est agens instrumentale, in hoc est homo pęnitens, q gra-
tia diuina præueniente fit adiutor Dei, secundũ Aposto-
lum 1. ad Cor. 3. Inducit illud Aug. Qui fecit te sine te, nõ
saluabit te sine te, & sic soli contrito datur venia. & ibi [qs
sit fugitiuus] & sic soluitur contrarium huius regulæ &
regulæ ĩ proxime. de l. ista & de l. qui ea mente. ff. de fur.
& de l. peti ff. vi bon. rapt. per quæ probatur, ꝙ correctior
vel ei, qui rem restituit, nõ remittitur peccati venia. aliud
.n. est remittere culpam, q̃ pęnam, vt sequitur. tñ Dy. ĩ c.
proxi. dixit illud de iur. ciuili, hoc de benignitate can. hic
vero dicit, quod quia facilius ligatur de iure diuino, scili-
cet per cogitationem cum firmo proposito, quam de iu-
re ciuili. vbi requiritur actus. ita facilius soluitur. Quæstio
huius regulæ posita est sup. regula proxima.

S V M M A R I V M.

1 *Locutio pluralis an sit uno contenta, uel duo requirat. Et quid de singulari.*
2 *Appellatio vnica a duabus sententijs an sufficiat, an vero vtraque sententia suam scorsum & particularem requirat appellationem, & nu. 4.*
3 *Appellatio vna respiciat ne omnia præterita, & una petitio multas actiones. & nu. 5.*

R E G V L A XL.

1 Pluralis locutio duorum. Cõtra, quod † sit con-
tenta vno. ff. de con. & demõ. l. falsa. §. fi. vbi si lego Stichũ
& Pãphilũ, si mei erunt, cum moriar, vnus tñ, qui meus
erat tpe mortis, cedit legato. Dy. dicit, ꝙ ibi non dr̃, ꝙ plu
ralis locutio sit vno contenta, sed ꝙ geminat significatio
nem singularis operando, scilicet ꝙ duæ singulares face-
rent ad idem. ff. de leg. 3. l. qui concubinam. §. Stichus. C.
de imp. & ali. sub. l. quamuis. ¶ Prima gl. ponit exempla,
secundo obijcit de vna l. & dupliciter soluit. Tertio dicit
in testibus regulam procedere, vbi numerus non additur,
ponens 16. casus, vbi plures quam duo requirũtur. Quar-
to dicit in pronominibus regulam non loqui. In glo. 1. ibi
[principaliter] vide præd. dec. 2. & in 1. gl. & ibi [vnicui-
que lib. 12.] recepti vltra numerum militantium in sacris
scrinijs per ordinem, quem sortiti sunt, ponuntur in locis
deficientium, nisi posterior per 15. testes primatum scri-
nio. dignior fore probetur. ¶ In 1. gl. ibi [si cer. pe. l. vlt.]
hæc lex codicis requirit tres testes. sed auth. ibi posita re
quirit. 5. & dic vt ibi no. & ibi [præsul.] & c. seq. vide ple-
nius de his in Spe. de teste. §. restat de numero.

Q V AE S T I O.

Hæc regula facit pro opinione Inn. quã sequi oportet,
vt plene scripsi de fide instr. cum Ioan. in gl. mag. & super
gl. & ita, s. ꝙ per duos testes reprobetur instrumentũ. Cũ
.n. l. optimam. in fi. C. de contro. stipu. dicat per testes re-
probari, intelligam de duobus. dec. tertio. ĩ. de prob. dicit
per fratres domus reprobatur. intelligam de duobus. &
quia, vbi supra, plene scripsi, hic non insisto. Sciendum
autem, ꝙ sicut pluralis locutio est contenta duobus, sic
singularis contenta est vno, & duos abhorret, maxime in
materia restringibili. huic conuenit quæstio 24. Goff. quę
talis fuit, aliquis ab eodem & coram eodẽ iudice cõueni-
tur, diuersis tñ libel. & sup diuersis rebus, iudex in vna a-
ctione condemnat, & demũ eodem contextu cõdẽnat in
alterã. cõdemnatus appellat & impetrat super app. rescri
ptũ huius formæ, cõquestus est talis, ꝙ iudex talis iniquã
tulit diffinitiuã sñiã cõtra ipsũ, a cuius sñia ad sedẽ apo-
stolicã appellauit, & sequit̃ gñalis conclusio, petit impe-
trans p hoc rescriptũ vtrãq; sñiam reuocari. Ex aduerso
excipitur, ꝙ nõ fuit appellatũ ab vtraque, sed ab vltima
tantũ, quærebat, an sic excipi possit? Quod possit, allegat
quatuor, & quatuor in cõtrariũ. tertio soluit & contrarijs
sm̃ debo. Quod sic excipi possit, pbatur p l. cũ in vna. ff. de
app. vbi dr̃, ꝙ si dupliciter sñia fertur in eũ, vna sortis, &
alia vsurarũ, duplex appellatio necessaria est, ne alteram
agnouisse, & ex altera prouocasse videatur. Secundo, qui
nõ appellat, sñiæ cõtra ipsũ latæ acquieuisse vr̃. 2. q. 6. bi-
duũ. circa fi. ff. qñ ap. sit l. 1. cũ igitur a prima sñia non ap
pellauerit, nõ est illius executio differẽda. 2. q. 6. si quis ex
pluribus. Cum ergo diuersis libellis super diuersis rebus
egeretur, tot sunt sententiæ, quot sunt res, licet vno ver-
borum contextu omnes sententiæ proferantur, sicut & in
stipulationibus dicitur. ff. de verbo. obli. quod dicitur. &
l. scire. & l. pluribus. & vide quæstionem in 3. membro, su-
per regula, delictũ, plures ergo appellationes sunt neces-
sariæ, sicut & plures denuntiationes, vbi plura sunt ope-
ra. ff. de no. op. nũ. de pupillo. §. si in pluribus. Simile de

abolitione dr̃ 1.quæstio.3.§.notandum.versi.si plura. sic & excommunicatus pro pluribus causis, omnes debet exprimere in absolutione. de seo.excom.cum pro causa.& c.officij.de offi.ord.ex parte. Tertio facit ad quæstionem de app.super eo.1.vbi per appellationem super exceptione non dr̃ appellatum in principali, quod sine illa terminari non potest, hæc autem sunt talia, cum vnum cum altero nil habeat commune, ergo &c. Quarto bene facit de præben.15, cui.1.rñ.in fi.sup.eo.li.vbi patet, q singulare nomen beneficij vnũ solum cõprehẽdit, & non duo.facit ẽt sup.eo.li. de re iud.c.pe.1.rñ. vbi si ponatur singulare, vbi requiritur plurale, vitiatur qđ agitur. Etiã constat, q si duo diuersi iudices illas condemnationes fecissent, non satis suffset ab vna appellare. ergo nec qñ per vnũ.ff.si cer.pet.l.singularia. facit 8.qõ.1. in scriptu-
3 tis.de pœ.di.3.adhuc instant.¶ In † contrariũ, appellatio respicit omnia præterita.de app.scđo requiris.& c. inquisitionẽ.& vna petitio multas actiones includit.C.de an.excep. si ex multis. vna ap. plures releuat.2.q.6.versi. qñq; & C.si vnus ex pluribus, l.1.& 3.Secundo, cum non separatim factæ sunt condemnationes, ergo sufficit vna sententia, & sic vna appellatio, ff.de ap.si quis separatim. 1.rñ.Nam cũ arbiter pronuntiat simul de pluribus controuersijs, se non contingentibus, dr̃ vna sententia.ff. de arbitris, quid tamen, facit de simo.dilectus.de præscri.au
4 ditis.& c.veniens. Tertio, vna † verborum conceptio facit vnã stipulationem super annuis præstationibus.ff. de do.causa mor.l.senatus censuit.§.vltimo. Item plurium rerũ datio vna intellig r̃, etiã si excedat coaceruatio omniũ summam quingentorũ aureorum, vna fit inquisitio. C.de dona. sancimus. in fi. licet sit arg. contra ff. de iur. om.iud.si idẽ.1.rñ. Quarto, plures sñiæ coaceruatæ vnũ constituunt creditorẽ.ff.de pac.l.maiorẽ. & l.si plures. & C.qui bo.ce pos.l.vlt.& sic per omnia hoc probatur, q ex quo vno verborũ cõtextu vtraq; sentẽtia est prolata, sufficit vnica appellatio. Soluit, q ex quo in rescripto dr̃ de sñia in singulari, cum negari non possit fuisse plures sententias, quamuis vno verborũ contextu prolatas, non audietur, nisi cõtra vnã, s.cõtra vltimã, vel cõtra duriorẽ.facit ff.de sol.in primis 5, legibus, nec ẽt ante rescriptũ dicẽ ab vtraque sñia appellatũ, p præ.l.cũ in vna.¶ Ad cõtraria ñ rñdet, eu dicas, q duæ decr.allegatæ nõ loquũtur de appel.interposita, sed de culpa, q illam remouet, circa quam pondetatur intentio scribentis. Item ibi de vnico rescripto, cuius contrariũ esset in duobus, hic aũt & de duobus libellis, duabus instantiis, & duabus sententijs.
5 Ad secundum fateor, q plures † actiones uno libello potuissent intentati, sed ex quo contrarium est factum, duplex dr̃ instantia. Ad tertium fateor, p appellatio unius ex condemnatis socios releuat in casu illorum iurium, cũ distinctione decr.pe.sup.de appel.sed hoc non contingit in casu nostro.l.si qui separatim, facit pro, cum hic fuerit separatim diffinitum.& sic sit responsum ad reliqua. Dicemus ergo, quod licet super omnibus una lis & instãtia fieri potuisset, & sic una sententia diffiniri, de priui.cum olim,1.ex quo tamen fuerunt duæ in facto, & duæ sñiæ, ab utraque fuit appellandum, sicut & diuisio parietis facit duo cœmiteria, quæ poterant esse unum, sup.eo.lib de eccle.uel alta.c.uno.3 rñ & duas domos, & aliqualis diuisio duos fundos, ut patet.ff.communia præd.si quis duas, §.1.de lega.1.l.planc in fi.& de una præbenda duas de p̃ben.tuę uoi de hoc, & c.uacãte.& de una prouincia duas, ff.de offi.asses.si eadem.sic & in proposito, diuisio per libellos & instantias facit duas causas, uel lites.

S V M M A R I V M.

1 *Plus, an semper minus contineat.*
2 *Stipulationem redd t inutilem diuersitas in qualitate.*
3 *Ecclesia, quæ accepit ab alia ecclesia annua viginti, & per 40. annos accepit tantum decem, an postea possit integra viginti petere & num. 4. disting. num. 6.*
7 *Ecclesia viginti soluebat per emphyteusim alteri ecclesiæ, soluendo autem partem post tempus, an perdat rem totam, vel partem, aut nihil.*

REGVLA XXXV.

1 Plus † semper. Dy.ponit exemplum per l.qui quartam.ff.de leg.1.ubi si testator intendens legare quartam legauit dimidiam, debetur quarta, quæ inest. & si intẽdẽs legare quinquaginta legauit centum, idem. Item per l.de uerb.obli.l.1.§.si stipulanti, qui interrogat de 20. respondetur de decem, tenet stipulatio.de 10.sed contra eo.ti. inter stipulantem.1.respon.ubi si dicat, promittis Stichum, aut Pamphilum.& de Pãphilo rñdetur, stipulatio est inutilis, quasi interrogatio non præcesserit.ergo minus non
2 continetur in pluri. Dicit Dy.q non est illa † ratio, q non contineatur, sed quærendo de duobus, stipulari vult utrũque, sed si alterum non detur, rñsio de altero est pura, & sic est diuersitas in qualitate, quæ stipulationẽ reddit inutilẽ.ff. de uer.obli.l.1.§.si quis simpliciter.& de hoc in fi. glo.& dicebat Io.mo.idem in casu conuerso.si stipulanti de Sticho.rñdetur de Sticho, aut Pamphilo.ff.de fide.Græce.§.si quis Stichum. Si quis uero stipulatur Stichum tantum & Pamphilum, & respondetur de Sticho tantum, bene ualet in Sticho, nam ut dicit, omnis copulatiua est plures.ff.de uerb.ob.quod dicitur.ualet ergo in specie uel summa, quæ cum stipulatione cõcurrit.ff.de uer.ob.l.1.§.sed si mihi.& l.inter stipulantem.§.diuersa.¶ Prima gl.dicit, unde sumpta.& ponit exempla, & cõiungit alias duas regulas. Secundo sibi successiue duo cõtraria soluit. Tertio ponit casum exceptum, & exponit de quo pluri loquatur regula.¶ In 1.gl. ibi [in eo quod plus.] sequitur, est, semper inest minus.& ibi [§.si plures] casum habes in c.proxi.allegato.¶ In 1.glo.ibi. [minus] qualitate, & sic soluitur tertium, de l.solemus. ff. de iud.§.latrunculator. ubi conceditur merum imperium, & denegatur cognitio ciuilium, nam illæ sunt species distinctæ, ut no.supr.de iur. om.iud.l.imperium.& sic una concessa nominatim denegata sit altera, ar.de procur.maritus.Dyn.

QVAESTIO.

3 Huic regulę coadaptatur qõ dñi talis.32.quo quęritur † si ecclesia dẽt alteri ecclesiæ annua 20.& per 40.an.soluit sola 10.an postea petere possit ecclesia integra 20. Allegat tria q possit. Scđo quatuor, q nõ possit. Tertio datur solutio Barthol.distinguẽs.subditur dictũ Accursij & remissio Gul. & Dy. distinctio in fi.super duob.dubijs fit remissio. Qđ petere possit, allegatur ff. de ser.ru. pđ. una est uia.& de seruit.ut pomum. §.1.& quemadmodum seruit. amit.stillicidij.in fi.quid dicant istæ tres l.uide in sufra. de præscriptione, auditis. super gl.pe.& illis concor.ff. si seruitus uen. si eo loco.§.fi. Si ergo per tres retinetur iter uitus, ut ibi, ita & hic per partẽ debiti solutã ius in toto retineo.facit ff.de fur.vulgaris.canon.de pę.d.1.Scđo, publicæ functiones uel ciuiles canones præscribi non possunt.16.q.3.in l.iubemus.C.de præscri.30 uel 40.an.l.cõpetit.circa fin.ergo nec ista pẽsio, cũ ecclesia æquiparetur reipublicæ.16.q.1 §.põt.23.q.4.qđ ergo. Tertio, ecclesia non soluendo totũ, & soluendo partẽ habuit malã fidẽ, & sic præscribere non potuit, de præscri.qñ oẽ.sop.codẽ.
4 possessor.¶ In contrarium † ius episcopale pro parte præscribitur.de præscri.auditis.& c.cõ olim.sic ergo & pẽsio ista pro parte præscribi potuit per ecclesiam soluentẽ.Secundo pro hac parte facit ff.qui.mod.usus fru.amit.l.placet.uel certæ partis, uel pro indiuiso usu, nõ utẽdo amitti.& l.is qui usumfru.hẽt.quid dicat, uidebis in solutione. facit ẽt ff de usur.qui semisses.§.aduersus.ff.de aqua quotid.& æsti.l.1.§.Trebatius.& quod de separabilib. dicam ĩ co l.utile. Tertio uidetur ecclesiam suo iuri renuntiasse tantorpe medietatem recipiendo.de priuilegijs.si de terra. Item si totum præscribi potest, ergo & pars.de offic. leg.pastoralis.§.1.de do.inter uirum & uxo.nuper.ff.de

rei

rei vend. quę de tota. Quarto, si speciale est in tributis, q̃d
soluens minus, q̃ debeat, non præscribit. C. de præscr. 30.
an. l. cõperit. ergo in alijs secus. & vr̃ expressum. de censi.
6 vlim. ¶ Soluit Bart. ꝙ si 10. quæ † soluebantur ex vna cã
debebantur, & illa q̃ non soluebantur, debebantur ex alia
causa, in illis 10. vr̃ præscriptum, sed si ex eadem causa
debeantur, vr̃ ecclesia soluens partem, agnoscere totum
debitum. C. de præscr. 30. vel. 40. ann. cum notissimi. §. pe.
Accur. ibi. in fin. 1. gl. simpliciter tenuit non præscribi, al-
leg. de non nu. pec. l. cum fidem. vbi soluens partem debi-
ti, vel vsurarum, amplius non opponit pecuniam non nu
meratam. Ad idẽ induci potest quod dicit lex de patre, q
soluit partem debiti a filio contracti, quia cessat Macedo-
nianum. ff. ad Mace. Item si filius. alias sed Iul. §. fin. ¶ Ad
gl. præ. remittit Gul. in Spe. de præsci. ver. quid si cum de-
berem, sed alibi. l. de locato. § nunc aliqua. ver. 42. ad lite
ram ponit præd. solu. Barth. Sed Dyn. cuius dictum ponit
Cy. in præ. l. distinguit, aut est vna p̃stlatio, aut sunt plures.
primo casu aut ego, q recipiebã 10. tm̃, sciebam eũ teneri
ad 20. & tũc retineo ius in alijs 10. & eo casu accedat hęc
regula, qa cum minus contineatur in plurari, recipiendo
scienter partẽ, retineo possessionem totius, per iura prius
allegata, si autem credebam eũ teneri ad 10. tm̃, tunc mi-
hi præiudicat. sic distinguit. l. in vsufructuatio, qui tm̃ vti-
tur & non fruitur. ff. quib. mod. vsufr. amit. l. is, qui vsum
fructum, & ratio secundum eum, quia non vr̃ habuisse a-
nimum mihi obligandi vel retinendi seruitutẽ, quã igno-
ro. ff. quemadmodũ seruitus amit. si cõem. & l. vna est via.
Secundo casu, qñ erant plures præstlationes, tunc per vnã
præstationem alias non retineo, sed eas perdo. ff. de aqua
plu. ar. l. si prius. in princ. vbi dr̃, ꝙ si mihi habenti seruitu
tem aquæ nocturnæ, ducendo post eã ceditur ductus diur
næ, & ego per constitutum tp̃s vtor tm̃ nocturna, perdo
seruitutem diurnæ, cum plures sint seruitutes, & diuersa-
rum causarum. & vide, quod dixi in præ. decr. auditis. de
7 præscr. super gl. pen. Ex prædictis aũt incidunt † duo du-
bia, an si ecc etia illa 20. soluebat per emphyteusim, soluẽ
do partem tm̃, post tempus, iure perdat rem totam, vel
partem, vel nihil, de quo vide in Spec. de loca. §. nunc ali-
qua. ver. 29. saluo semper quod dixi de reli. do. constitu-
tus. sup gl. hoc vero. sed an debens anna. 20. primo anno,
quo cessauit, incipiat præscribere pro annis sequentibus,
an quolibet anno inchoet illius anni præscriptio, de quo
satis C. de præscrip. 30. an. cum notissimi. §. fin. & in Spec.
de loca. præalle. §. ver. 41. & vide, quid dixi post Goffr. de
præscri. auditis. super ver. solutionem. Ioan. And.

SVMMARIVM.

1 *Procuratorum vsus quam necessarius.*
2 *Compaternitas an possit contrahi per procuratorem. & nu. 4. 6. 8. 10. 11.*
3 *Compaternitas acquiratur ne vxori, etiam ignoranti, ex facto viri. & nu. 13.*
5 *Cognatio quid.*
7 *Cognationis tres species.*
9 *Procurator in quibus non possit constitui.*
11 *Matrimonium per procuratorem an contrahi potest.*

REGVLA LXVIII.

Potest quis. Dicit Dy. regulam restringẽdam
ad ea, quæ possunt per alios expli
cari, allegat, quod no. ff. de vi. &
vi ar. l. 1. §. quo. lo. mo. dicebat hic ponendũ casum per l.
1. de procur. quam alleg. gl. rñ ẽ in distinctionem legis pri
mæ. ff. an p aliũ ap. cã. ex pos. q̃ distinguit inter pecuniariã,
ẽt ea qua irrogetur ignominia, & capitalẽ, vel ex qua pęna
debetur vsque ad relegationẽ. prima per procura. tractari
debet, secunda non. de hoc vide, quod scripsi de accu. ve
niens. super. 1. gl. ¶ Prima gl. ponit exempla, & 16. casus
exceptos. Secundo ponit 5. casus exceptos a regula cõuer
sa, & rõnẽ ipsorũ reddens, adiungit duo similia, & dicit re
gulam, qui facit, non esse superfluam. in fine arguit & re-
1 uertitur. ¶ In 1. ibi [l. 1. §. 2.] vsus † procuratorum perq̃
necessarius est, vt qui rebus suis super esse nõ possunt, vel
nolũt, per alios id possunt. & ibi [Arethusa] si mulier, cui
libertas relicta est, si 10. Titio dederit in momento, quo pa
rit, illa det Titio per alium, proles est libera, & ibi [§. ne au
tem] vide de offi. deleg. c. vl. in 3. gl. & ibi [inter artifices]
vide de rescri. cum dilecta. in gl. 3. & ibi [nisi in casu.] s. cu
necessario habet abesse, hoc vult l. 1. & ibi [Imperator.]
pp partum differtur matris damnatæ supplicium. & ibi
[Aristo.] per primum creditorem habet posterior ius di-
strahendi, quod ex sui persona non haberet. & ibi [§. si tu
tor] qui legatum pupillo per ipsius tutoris partẽ accepit
vt tutor, nihilominus agit de inofficioso. & ibi [quęsitũ.]
vide e. ti. quod alicui suo, in gl. 1. ¶ In 1. gl. ibi [§. 2.] & ibi.
de hoc. & ff. de admi. re. ad ciuita. perti. l. 2. in prima gl. &
ibi. [l. vlt. §. pen.] Item violentum statim potest de posses-
sione expellere per se tamen, non per procur. ff. de vi & vi
arma. l. cum fundum. Dyn. & ibi [non per me] vt dixi de
sen. excõ. sacro. super fin. si. gl. vbi etiã allegatur. ff. de neg.
gest. at qui natura. §. cum me. & ibi. q. 3. c. vlt. & idem in il-
lustri. C. de procur. l. pen. Dyn. & ibi [quæsitum] multa e-
xempla, quibus licet alieno nomine, quod non licet pro-
prio, vide inf. quod alicui suo. in secunda parte quæstio-
nis. & ibi de effectu iam facti. idem ibi Dy.

QVAESTIO.

Hæc regula facit ad quæstionem, quam disputaui post
2 † do. meum do. Martinium, quam sic proponebam, Quæ-
ritur, an cõpaternitas contrahatur per procuratorem. Et
primo pro affirmatiua allegabuntur quinque coniũctim,
& tria diuisim. Secundo, pro negatiua contraria tria con-
iunctim, & quinque diuisim. tertio ponetur solutio. Item
contraria op. & eius approbatio, alterius quæstionis solu
tio, & contrariorum responsio. Videtur ꝙ sic, quia edictũ
de procuratore constituendo, prohibitorium est. s. eo. li.
de procur. c. 1. in prin. ff. de procur. mutus. §. 1. & procur.
ad omnia negotia potest constitui. ff. de procur. l. 1. ergo
ad cõpaternitatẽ. quia dicens omnia, oẽ excludit. 19. dist.
ca. 1. & hoc iur. beneficij. de potestate constituendi, nihil
debet auferri. eo. tit. indultũ. & ibi concor. Item põt quis
per aliũ, quod per se non põt, vt hic. & c. qui per alium. si-
cut quis per aliũ possidet, & inuestitur. de præscr. si diligẽ
ti. de præben. accedens. & spirituale & carnale matrimo-
nium per procur. contrahitur. de primo de elec. quia pro-
pter scriptum. & c. congregato. de secundo s. eo. li. de pro-
cur. c. fi. secundum Mar. Fortificatur hoc vltimum, qa car
nale matrimonium est vnum ex 7. sacramentis. si igitur sa
cramenta per procur. contrahuntur, fortius sacramenta-
lia, qualis est hæc cognatio. Ad præmissa adduntur tria.
Primum, ꝙ licet compaternitas requirat actum & verbũ,
vt infra probabitur, hoc non impedit procura. dari, nam
& iuramentum requirit actum corporalis tacturæ, & ver-
bum. & tamen per procur. præstatur. Primũ patet. 1. qu. 7.
quot. 1. de conse. di. 2. ego. de iur. iur. ego N. de ele. vt cir-
ca. li. 6. in fine. Item patet ex priuilegio episcoporum, qui
certis casibus non tangunt. 11. q. 1. non flagitetur. de iur.
ca. c. fi. C. de epi. & cle. auth. si iudex. sñi probatur 63. di. ti
bi dño. e. di optatũ. 17. q. 4. metuentes. s. e. li. de ele. procu.
de iur. ca. c. fi. de sta. re. c. vno. §. verum. Secundo patet idẽ
in consecratione episcoporum & ordinatione clericorũ,
in quibus licet requirantur verbũ & actus, tamen demau
datur primum. 75. dist. ordinationes. & cap. ꝙ die. de sac.
vnc. c. vno. & ti. se. c. 1. & vl. secundum probatur 64. dist. c.
3. 71. di. per totum, de of. or. ꝙ sedem. de ele. suffraganeis.
3 de con. ec. vel al. aqua. Tertio cõstat, ꝙ ex facto † viri acq-
riẽ vxori cõpaternitas ẽt ignorãti, imo ẽt contradicẽti. vt
vr̃ 30. q. 4. si quis vnus. e. tit. Martinus. & c. 1. s. eo. lib. for-
tius ergo per procur. acquiri debet domino volenti & mã
danti. ad hoc desimo. sicut tuis. de ba. maiores. de homic.
Petrus. & quod no. supra eo. li. is, qui tacet. ¶ In contra-
4 rium † præsentia & tactus requiritur, vt probatũ est, & le-

uatio.30.q.4.c.vl.Item parificantur carnalis generatio &
spiritualis.de bap.debitū.sed io carnali requiritur actus
parris,ergo in spirituali actus patrini.Item,in criminali-
bus & arduis non datur procura.de procur.tuæ.de accu.
ueniens.de elec.cupieotes,ergo nec hic,cum circa maio-
ra quid cautius sit agendum,propter maius periculum.
de elect.vbi periculū.in princ.cū concor. ſm Bar.Proba-
5 tur hoc fortius † ex descriptione cognationis, quæ dici-
tur secundum omnes attinentia proueniens ex sacramen
ti datione,vel ad id detentione.& no.de cog.spi.supra eo.
li.c.t.ergo qui non detinet,vel leuat,non potest esse com-
pater.vnde canones aotiqui de hoc vtuntur verbis, susci
6 pit,† accipit,tenet,leuat.30.quæst.t.in primis 5.capitu-
lis.& c.omnis.& q.3.c.1.2.& 3.& c.post susceptum.& q.
3.si quis vnus.hisdem verbis vtuntur dec.eod.ti.c.2.& c.
Matrinus.& c.contracto,& c.veniens,eod.ti.c.1.& vlt.li.
eo.interdum geminant.sic accedit,& suscipit.vt d.c.vlt.
& de con.di.4.non plures.Item canones antiqui dicunt,
ꝙ patrinus offert,respondet,gestat,& profitetur.de con.
di.4.illud,& c.se.& c.hi,qui.& c.quæris.vltra me.& c.ma
ter ecclesia.per quæ coniuncta probatur,ꝙ propria perso
na,manus,obligatio,& responsio requiruntur, ergo pro-
cur.non datur, vel per alium nō expeditur.ad hoc de ap-
pel.cū parari.de hære.c.2.respon.1.de elec.cupientes.eo.
li.C.de testa.hac consultissima. & l.cū antiquitas. C.de
iur.delibet.sancimus.§.sinautem. Secundo constat, ꝙ in
Baptismo requiritur personalis mentio baptizandi.hinc
est,quod adultus non posset per procur. recipere bapti-
smum aquæ.ergo requiritur principalis detentio vel leua
tio patrini.Primum probatur ex forma baptismi,de bapti
sm.c.1.ibi,Ego te baptizo &c.te,quasi oon aliom in per-
sona tui,bene fac.quia adultus,qui baptizatur per se re-
spondet,non per aliū.sic ergo patrinus paruuli per se te-
neat,& respondeat.Primū patet de con.di.4.cū pro par-
uulis,ad idē ff. de admi.tu.l.1.post princ.Tertio probatur
7 sic,cognationis tres † sunt species,carnalis,legalis, & spi
ritualis.Prima diuiditur in coosanguinitatem & affinita-
tem.Secūda in adoptionem & arrogationem.Tertia in pa
ternitatem,fraternitatem & compaternitatem, vt scripsi
8 super rubrica eo.tit.sed prima † quo ad neutrā sui speciem
contrahi potest per ꝓcur.ꝙ patet per se,& ex descriptio-
nibus consanguinitatis & affinitatis, quas dedi super ar-
bore.Item nec secunda quo ad aliquam sui speciē.ff.de
adop.l.neq;.& l.post mortē.§.neq;.ergo nec hæc tertia,
alias turpis esset hæc pars vniuerso cognationis non con
gruens.8.di.quæ contra.de spon.du.c.fi.Quarto, certum
est,ꝙ cognatio spiritualis habet inducere impedimentū
matrimonij dirimens,licet ex constitutione ecclesię.Nec
ob.30.q.1.nō oportet,vt ibi no.sed hæc impedimenta vl-
tra casus expressos a iur.non sunt inducenda propter in
dissolubilitatē matrimonij,de qua.de voto.c.vno.lib.eo.
ad hoc de rest.licet ex quadā.Quinto ad hanc partē indu
9 cuntur illa † specialia notata hic in glo.non confiteor sa-
cerdoti per aliū.de pœ.dist.1.quem pęniret.non aditur
hæreditas per procur.ff.de acqui.hære.si pupillus.§.Pau-
lus tamen.nec per alium petit masculus veniam ætatis.
C.de his,qui ve.æta.l.2.nec substituitur datus ad certū mi-
nisterium, vel matrimonium contrahēdum, primum,de
off.dele.c.si,C.de cad.tol.l.vna.§.ne aūt.secundū, de pro
cu.c.fi.li.eo. Ex quibus sic concluditur ad casum nostrū.
facit ad idem C.de vin.li.l.3.ff.de adm.tu.obli.§.fi. Secū
10 do puto † compaternitatem per proc.contrahi posse, per
prima iura.Arc.no.contrarium, eo.ti.c.1.li.eod. per iura
quæ vtuntur verbo,susceptionis.& per c.omnes.30.q.1.
ibi, nobis suscipientibus, vel insurgentibus.& per l.de a-
dop.supra allc.ergo reprobata domini mei sententia hāc
secundam approbo, per.c.de his.30.q.1.ibi exponit tex-
tus,quid sit tenere puerum in sacramento,dicens,ꝙ tene
re,est super se sustinere.ad idem c.ad limina.quod ibi se-
quitur, dum dicit proprijs manibus retineodum susce-
pit,sed quia ibi uidetur factum narrare,melius facit pri-
mum capitulum.Idem dico per ea,quæ supra dixi de co-
gnatione,cum,n.legalis ideo non fiat cognatio per aliū
quia naturam imitatur, eadē ratione nec spiritualis, per
quæ dico procur.ipsum,& non cōstituentē compatrē es-
se.Non ob.quod forsan hęc non iotendebat,quòd colligi
tur per c.30.q.1.c.1.& per decr.secundam.eod.ti.Ex qui-
bus patet, quòd si intendens fieri compater meus, credēs
filium meum leuare,leuat filium tuum,non meus, sed tu-
us compater est, sæpe enim extra id, quod agitur &c.ff.
commoda.si is,qui ad fin.de despon.impu.c.vno.lib.eo.
& sic soluta sit quęstio secundum alium intellectum eius,
qui est, an procur.leuans nomine alieno, fiat compater.
¶ Ad contraria respondetur.& dici posset ad primū, ꝙ
licet prohibitorium sit edictum quo ad personas.s.con-
stituentes & constituendas,noo tamē quo ad casus, quos
probant iura alle.uel aliter ad id & ad quatuor, quæ se-
quuntur,& ad id, quod dictum est de iuramento.dic, ꝙ
illa regularia fallunt io hoc casu, propter cognationem,
quā habet spiritualis cognatio ad carnalē, ut est dictum.
11 Ad id,quod † de matrimonio dicitur,respondetur, ꝙ li
cet sit sacramentum,tū est contractus, qui consensu perfi
citur,qua ratione per procur.contrahitur.Item magis est
in eo optimum procuratoris officium, quam hic.posui
exemplum in rege Franciæ, qui nu.per procur. contraxit
cum domina Clementia.Pone in studente,qui uult in par
tibus contrahere,nec uult studium exire.& in similibus,
sed hic non est necessarium procurat. officium, quia
12 alius poterit esse † patrinus, nec etiam de substantia sa-
cramenti aliquem esse patrinum in leuando. Item ne-
go perfectionem sacramenti matrimonialis fieri per
alium, quia non est perfectum sacramentum, uel ipsius
significatum ante consumationem, ut satis patet sup.de
biga.debitum. quæ cōsumatio per procura non fieret.qa
non commiscerētur corpora coniugū, quod requiritur, ut
patet ad id,quod dicitur de consecratione episcoporum,
& ordinatione clericorū. Dic, ꝙ episcopus cōsecrans vel
ordinans non recepit hanc potestatem a mandāte, quia
illā p̄ius habebat ex ordine. quòd dic, vt in 1.dec. quod
sedem. & c.aqua. & de transla.c.1. Ad id quod dr̄, compa
13 ternitatem acquiri coniugi ignoranti † rñdetur,quòd per
id inducitur impossibilitas propter carnis vnionem,sicut
enim illa cognatio non cōsistit in sola manu quæ tetigit,
vel leuauit,sic nec in solo corpore viri, qui cōiugi est vna
caro.de conuer.coniu.ad apostolicam. Io.And.

SVMMARIVM.

1 *Hæres an possit ignorantiam prætendere eaque se tueri in facto defuncti.*
2 *Dominus an possit allegare ignorantiam serui, & ignoratione eius malitiæ se tueri.*
3 *Iudex recepit testes contra absentem, ad domum citatum, non tamen inuentum, an ea receptio valeat. & num.4.6.8.*
5 *Ignorantia & absentia vbi locum habeant & excusationē pariāt.*
7 *Contumacia quotuplex.*

REGVLA XLVII.

1 Præsumitur. Vt dicit Dy. ad ignorantiā † facti
restringitur hæc regula, & secun-
dum eum potest poni exemplum
de tutore, qui præsumitur ignorasse se tutorem datum.ff.
de adm.tu.hoc autem.signat contrarium, quòd non præ
sumatur ignorā.facti, quia si defunctus sciebat rē alienā,
hæres præsumitur scire.ff.de diuer.& tempo.præscri.l.cū
hæres.de pub.si ego.§.partus.dicunt quidam,quod quia
hæres repræsentat personam defuncti, scientia illius con
tinuatur in personam hæredis. Dy.dicit,quòd hæres per
ignorantiam, quam allegat, contendit lucrum captare.
Pręsumitur scientia continuata, vt in contrarijs, si tractat
de damno vitando, secus, eo.tit.cum quis.ff.eodem.qui
in alterius.& propter hoc reuertitur ad distinctionē, quā
posuit inf.c.igno.¶ Prima glo.ponit exempla secundo si

gnar

ignat contraria,& soluit remittendo. Tertio, dicit regulã
cessare in his,quæ sunt,iur.naturalis intermittens de vir-
tute huius præsumptionis,& de triplici modo probandi
ignorantiam. Io.An.¶ In t.gl.ibi.[verius]præsumitur te
stator ignorasse rem alienam.& ideo legatarius probat il-
lum sciuisse.& ibi[in l.s.]naturali ratione patronis ipso-
rum parentibus & liberis debetur reuerentia, & ideo ru-
stico vocanti in ius non parcitur. Io.An.¶ In t.gl.l.ve
rius, quid dicat sup.dixi, sic & dominus præsumitur
2 †ignorasse,cum seruus eius suscepit militiam.C.qui mil.
non pos.super seruis. Dy.& ibi[per totum]ad idem sup.
de cri.fal.ad falsariorum.in princ.& ibi[necessario] Ad
hoc exemplum & sequens facit ff.de his qui sui vel alie.
iur.l.filium.

QVAESTIO.

Hæc regula facit ad quæstionem, quam disputaui post
Io.can.Bon.quem non vidi,quam sic proponebam, Iudex
3 †,recepit testes contra absentem ad domum citatum,sed
non inuentum, quæritur,an receptio valeat? Ad affirma
tiuam allegantur tria,quorum vltimum adiuuabo per iu
ra.glo.opiniones, & euitationem absurditatis. Secundo
in contrarium allegantur tria coniunctim, quæ iuribus
glo.& opinio.fortifico. Tertio ponitur obscura solutio Io.
quam determinando materiam prosequor distinguen-
do,opponendo, & respondendo quæstionem soluam di-
stinguendo. Quod valeat, probatur, propter authoritatẽ
iudicis,qui illos admisit,ar.ff.de mino.ait prætor.§.quid
tamen.C.qui adm.ad bo.poss.l.bonorum.quibus iungas
dec.eum inter.in fi.de re iu.& eo.tit.sicut. Secundo, quia
per aduersarium factum videtur,quo minus eo pendente
sint recepti.C.de iud.properandum.§.cum autem. in Au
th. vt omnes obe. iud.§.siquidem.coll.5. videtur.n. post
lit.ortam absentia malitiosa.de offic.deleg. consultatio-
nibus. Tertio,quia probant multa iura,quod sufficiat cita
tio ad domum.de cle.non resi.ex tuæ.de do. & contu.cau
sam.cũ olim.& c.fin.de eo,qui mitt.in poss.c.fi.ff.de dam.
infe.l.3.§.prætor.& §.toties.ff.de lib.agno.l.1.in prin.se-
cundum Ia. Ad idem ff.quod vi aut clam.l.aut qui aliter.
§.1.C.de an.excep. vt perfectius. C.de iud.properandũ.
§.sin autem ex gestis.ff.de no.ope.nunc.de pupillo.§.nun
tiationem,facit quod no.ff.quando ap.sit.l.2.in fi.ff.quę
sen.sine ap.res.l.1.§.item,cum ex edicto.de test. in inte.l.
fin.in fi.gl.magnę.de iud.& post edictũ.in fi.magnæ gl.3.
q.9.caueant de exces.præla.ex literis. in glo. no.quod ex
parte.facit ff.de excu.tu.scire.§.1.ibi, vel in faciem, vel
ad domum.per quod etiam fertur do.Dy.hoc tenuisse, ꝙ
ex vi illius alternatiuæ sufficiat alterum, quodcunque fit
ex illis.hoc eodem ti.in alternatiuis.cum concordan. ad
idẽ,quod no.Guil.in Sp.de appel.§.sequitur.versi.cautus
etiam sit.& de accu §.sequitur.ver.Sed nunquid sufficit,
alias sequeretur,ꝙ latitans in domo non posset citari, cũ
non possit citans domum ingredi.ff.de in ius voc. pleri-
que.& l.se.nec inuitum ex domo extrahere.ff.de reg.iur.
nemo de domo. facit etiam ad hanc partem, vt lit. non
contest.quoniam.in prin.ibi,sine sit absens absque mali-
tia &c.ꝑ quæ concluditur,quod valeat receptio. ¶ Con
4 tra,quod nõ valeat,probatur,† de testibus.c.2.cum sit fa
cta contra solitum ordinem iudiciorum.C. de sent. & in-
ter.l.prolatam nec authoritas iudicis excusat in illicitis.
C.de spon.l.quoniam.& quia nec videtur cõtinuate, qui
vocem præconis non audit.ff.quę sen.sine appel.rescin.l.
s.§.itẽ cum secundum Ia. Adde.& ff.de in int.rest.l.pen.
C.quomodo & quando iud.auth.qui semel.primũ fortifi
cat l.in cor.Auth.de test.colla.7.§.vlt.ibi no.lex volunta
tem propter trinã recusationẽ, & audaciam citati non ve
nientis.quæ omnia nõ videntur congruere citationi factę
5 ad domũ,sed personali. Ignorans enim † non posset dici
volens, proteruus recusans,vel audax.ad hoc ff.de reg.
iur.non potest videri improbus,qui ignorat. ad idẽ eod.
tit.qui in ius.§.1.ad idem inducitur de fo.compe.Roma
na.§.contrahentes.ibi condemnat.& ibi, in quo minus ꝑ
ueniat ab eodem.satis etiam facit, vt lite non contest.quo
niam.§.sui autem. vbi etiam in causa matrimoniali non
proceditur contra absentem, qui contumax non est, &
quem non apprehendit citatio. ad idem inducitur gloss.
præalleg.§.penul.in cor.quæ incipit.1. dicere, quæ vide-
tur velle,quod receptioni factæ contra vocatum,qui non
erat in ciuitate opponetur absentia. Plus videtur velle gl.
antep.per dec.r.2.de test.quod dato,ꝙ fuerit vocatus,sed
iuste impeditus.non valeat receptio. Quid plura? Decre-
tales & quatuor,l.primæ supra in contrarium allegatæ in
versi.3.faciunt pro hac parte,& plene probant citationẽ
ad domum fieri in defectum,quod etiam tenet Hostiẽ. in
præ.decr.causam,quorum totum textum breuitatis cau-
sa hic non insero,sed videat studiosus. ex quibus conclu-
6 ditur hoc contrarium. Sol. Dic, quod ex † quo fuit legiti-
me requisitus, valet receptio,per iura prius alleg. secun-
dum Iac.nescio quid intendit Iaco.an ex præcedente legi
tima requisitione valeat citatio ad domum,quod de pla-
no concedo,an quod ipsa citatio ad domũ sit legitima re-
quisitio,& sufficiat,& hoc est,quod q̃rimus. Et sciendum,
quod Inn.latis tñ confuse tractauit de citatione ad domũ.
de eo,qui mit.in pos.cap.fina. ex cuius verbis colligitur,
quod citatio ad domum sufficit quo ad missionem tedia
lem. Item,quod post litem contest.sufficit talis citatio,e-
tiam quo ad diffinitiuam ferendam.& idem,quãdo ma-
litiosa est absentia, vt post satisdationem,iudicio sisti, vel
post comparitionem, vel citationẽ, vel ante citationem,tñ
dolose.vel est talis, qui debet adesse, vt clericus in eccle-
sia,coniunx coniugi,quibus casibus valebit citatio ad do
mũ,non solũ ad illũ finem,ad quẽ valeret papalis.ille igi
tur processus,qui fieri non posset propter contumaciã ꝑ-
sonaliter inuenti, etiam fieri non poterit propter contu-
maciam ad domũ citati, alias non sufficiat secundum eũ
citatio ad domũ. Item in dec.ad petitionẽ.de accu.no.q̃d
contra ficte vel interpretatiue contumacẽ, potest fieri te-
stiũ productio.sed in decr.de testi.significauit.ipse no.q̃d
si is,contra quem fit ibi productio testium, absens est, si
fieri potest sine periculo,expectabitur, donec personali-
ter citetur.alle.prædi.§.itẽ cum ex edicto.dicẽs ibi,quod
iura,quæ dicunt sufficere citationem ad domum, ponũt
casus speciales,sed hoc ultimum dictum intelligo in casu
ipsius decis.in productione testium,quæ fit ante lit. con-
te.in casu publicationis,quo casu requiretur uera contu-
macia.& sic loquatur §.pe.in Auth.de test.& auth.sed &
si quis.C.co.ti.nisi immineret periculum, puta mortis te
stium,& sic loquitur decr. quoniam frequenter.post prin
ci.alleg in casu quæstionis & similibus, ubi post litẽ mo-
tam fit productio, sufficit etiam ficta.& fit patens diuersi-
tatis ratio,quia fortius præsumi potest contumacia licite
cœpta,quam non cœpta,ut ibi.in Auth.de exhiben.reis §.
si uero quidam iurent. & sic intelligatur §.sin autem ex
gestis,in l.properandum.& hanc distinctionem tenet Dy.
in l.4.§.toties.ff.de damn.infect.tamen in parte male,ue
infra dicam.& Cyn.in præ.authen.sed & si quis. sed po-
test hæc distinctio sic infringi. Certum est, quod contra
Stephanum episcopum, de quo loquitur decr. s̃. de testi.
non recipiebantur testes in casu publicationis, sed super
accusatione probanda,ut patet ex casu,cuius pars est prę.
decr.5.q.1.in primis.uersi.quia igitur.& circa finem.& ta
men ex illa auth. Papa diffiniuit casum Stephani,ibi, ec-
ce admonendus,& sic aut dicetur legem auth. non loqui
in casu publicationis,quod etiã q̃dã tenẽt exponẽtes ibi
verbũ,publicabuntur, vt no.s̃.de re.signifi.aut dices, idẽ
in vtroq; quo ad req̃sitionẽ absẽtis,cũ ex nõ facta requisi
tione,q̃ iubet fieri Papa, vitiet productionem. Sed r̃nderi
põt,quod lex illa dicit duo.s.aduersarium citandum, &
sub certa forma.facit de rell.spo.c.fi. Papa vero infert, ex
primo tantũ,quod patet ibi in versi. ecce. vbi facit gene-

ralem conclusionem de aduersario citando, ex qua generali postea infert ad casum. Sed ad prædictorum declaratiuuem sciendum est de contumacia, quod communi-
7 ter diuiditur in duas † species, in veram & fictam, de quo satis Gul. in Spe. de contumacia. §. 1. aliqui in tres. in verissimam, veram & fictam, dicentes veram in personaliter inuento, qui non venit, verissimam in illo, qui se non venturum respondit. & posset distingui inter veram manifestam, & veram non manifestam. per dec. venerabilibus. de sen. excom. lib. eodem, & de his principaliter quæritur, vt sciatur quo casu possit cõtumax appellare, de quo plene vide not. in cle. de do. & cont. si ante. in vlt. glo. Fictam autem dicimus factam ad domum habitationis, quæ non peruenit in notitiã citati, quod verum intelligo in his casibus, in quibus in prin. determinationis dixi, citationẽ ad domum sufficere. vnde non fateor, ꝙ gl. in prima parte allegatæ innuant sufficere citationem ad domum, sed innuant eo casu, quo sufficit eam constituere fictum contumacem, etiam si non perueniat ad citati notitiam, nec valet opinio Dy. alle. in fi. primæ partis, q̃ fundatur super alternatiua, quod licet regulariter alternatiuæ sint præstationis, dicam illam esse ordinis, sicut & illam, §. e. ti. de ꝓbēn. mandato ff. de leg. 2. cum pater. §. pe. & sic illa terminetur per alia iura præall. vt dixi in fi. secundæ partis. In solutione igitur quæstionis propositæ de sic sparsis cõclu-
8 dendo aliquid certum, dico, quòd testium † receptio fit quandoque ante lit. contest. quandoque post. Primo casu siue fit in casu publicationis, siue de testibus periuris, dixit Dy. in præ. §. toties. requiri veram contumaciam. hoc fateor in hoc casu. s. publicationis per præ. aut. quæ productio regulariter fit ex parte rei, contra quem agi posset in posterum, licet etiam interdum fiat ex parte actoris, vt satis scripsi, vt lit. non conte. quoniam. ¶ Sed secundo casu, quo timetur peremptio testium morte, recessu, vel aliter, quo casu producit etiam actor, nego requiri veram cõtumaciam. quod est expressum, vt prædi. decr. quoniam. post princ. ¶ Et si ius scriptum non esset, ratio naturalis satis ostendit, ꝙ magno prouideretur periculo, sed in receptione termini necessaria esset vera contumacia. facit 5. di. baptizandi, nec in hoc aliquid deperit aduersario, cum isti de sui natura consignentur, & sit ibi salua exceptio in personas testium, & dicta, vt ibi sequitur, sed fit etiam ꝓductio testium ante lit. conte. contra actorem, qui actionem mouerat, quandoque super dilatoria, quam reus proposuit, & his casibus propter litem inchoatam puto sufficere fictam contumaciam per citationem ad domum, vt in decr. causam de do. & contu. & l. properandum. §. sin autem ex gestis. & C. quomodo & quandu iud. l. consentaneum. & aut. qui semel & eadem ratione idem puto † de
10 testibus, quos produceret actor contra reum super replicatione, quam proponit contra ipsius dilatoriam. si vero produxit actor lit. non cont. testes super principali, dico illam contumaciam veram requiri in productione, quæ requiritur in tali processu, s. per citationem personalem, vel occultationem, vel impedimentum dolosum personaliter citetur, vt præd. de. r. quoniã. §. porro. Hoc circa primum casum, cum producuntur ante lit. contest. secundo casu, scilicet cum producuntur post lit. non contest. ratione sæpius dicta, siue producat actor super principali, siue reus super exceptione, dico sufficere fictam contumaciã. & ita seruatur. dico tamen, ꝙ sicut fictus contumax secundum veram opinionem auditur appellans. C. quomodo & quando iu. l. ab eo. ita & hic audiretur ad id, ad quod productionis tempore fuisset auditus, scilicet contra personas testium, in quo etiam audiretur is, qui personaliter citatus venire non potuit. & sic intellecta sit vera prædicta gl. decr. secundæ de test. scilicet quod receptio sit nulla. sed quod contra illam restituitur ad id, ad quod a principio fuisset admissus, etiam præter casus decret. præsentium. eo. tit. ¶ Prædicta regulariter vera; non contingunt illam formam citandi, de qua loquitur extrauagan. Bonifac. rem non nouam. & cle. dudum, Boni. de iudicijs.

SVMMARIVM.

1 *Priuilegium personæ cum persona extinguitur. Et quæ iura transeant ad hæredes.*
2 *Priuilegium personale exprimens prælati nomen, cum nihilominus tenor respiciat ecclesiam, vel econtra non exprimens nomẽ prælati. sed dignitatem tãtum, tenor autem respiciat personam, an intelligatur personale, vel reale potius. & nu. 4. & 6.*
3 *Iudicandi munus est personale.*
5 *Priuilegiorum species.*

REGVLA VII.

Priuilegium Sequitur, bene facit sup. eo. li. de priui. cap. 1. §. vlt. ibi, vbicunque illi fuerunt, vt ibi scripsi. [extin-
1 guitur] † an resuscitatus illa priuilegia recuperet. vide, quod scripsi. supra de frig. fraternitatis. super versi. miraculum. vbi inuenies quæstionem dominicalem Bar. Brix. ¶ Prima gl. dicit vnde sumpta, & ponit exempla. secundo dicit, regulam non procedere in iure communi. sed bene conuenit rescriptum pactum, & compromissum ꝑsonale. Tertio distinguit duplex personale priuilegium, dicens quid est de reali. Quarto, dicit etiam ius extingui quæque, & remitti. Quinto, successiue signat duo contraria, & vtrunque dupliciter soluit. ¶ In prima gl. ibi. [priuilegia quædam] vide sof. sub hac litera & ibi. in omnibus causis. 2. vide sup. sub litera. 1. & ibi [leges] in fin. cõcessa specialiter prouincijs, ciuitatibus vel corporibus, non sunt generalia. & ibi. [l. 1. in fi.] quod princeps ob meritum indulsit, personam non egreditur. & ibi [ætatem] in fin. immunitas data personis, cum personis extinguitur, data vero rebus, non, & ibi regula §. vlt. licet sit facta mentio de municipibus, in qualibet persona id locum habet. & ibi si vsusfructus. si ciuitas destructa est aratro. perit eius vsusfructus. & ibi æde. sequitur sacra terræmotu diruta, locus ædificij non est prophanus. & ideo venire non potest. & ibi [l. vl.] proconsul portam Romæ ingressus, deponit imperium, & ibi. lex pœnæ. si furiosus habet dilucida interualla, curator eius habet nomen tantum, qui est sanæ mentis. ¶ In prima gl. ibi [ne egeas] de hoc supra de do. inter. vi. & vxo. c. 1. ibi personæ concesso, ita quod persona sit proxima causa priuilegij, vt in dictis exemplis. & sic so. quod oppor. de restitutio. in integr. minoris, quæ transit ad hæredes. ff. de in integ. restitutio. l. non solum. ff. de minori. l. interdum. & de Velleian. quod etiam transit ad hæredes. C. ad Velleian. hæredes. In his enim persona non est proxima & immediata causa priuilegij, sed læsio. ꝙ patet, & non sufficit probare ætatem sine læsione, non est mirum, si cessat, vbi est persona causa finalis, vbi non est finalis, non cessat. ¶ Demum distingue, aut priuilegium conceditur personæ, aut rebus, aut generi personarum, aut ciuitati, aut loco, aut causæ. In primo casu subdistinguit, vt prædixi. secundo casu transit ad successorem rei, etiam singularem. ff. de aqua quo. & æsti. l. 1. §. permittitur. de censibus. ætatem. §. rebus. Tertio casu, quando cõceditur generi personarum, hoc expresso vel intellecto ꝙ ad posteros transeat, ad descendentes per lineam masculinam tantum pertinet. ff. de iur. immu. l. 1. in fin. & l. immunitates. & de mu. & ho. l. vacatio. In quarto casu cum successiue semper idem sit populus. ff. de iudi. proponebatur. habitationes ciuitatis vel loci perpetuo respiciet. ff. de censi. forma. §. quãquam. in quinto casu cõcessum causæ, puta depositi. vel his similia, ad successores transit, vt in regulis allegat. in prin. glo.

QVAESTIO.

Huic regulæ qñ adaptaretur quæstio, de qua dixi ĩ tex. Item quæstio, qua quæritur, an priuilegium vel gratia non scripta in solita literarum forma, vel scripta, sed non bullata, expiret morte Papæ, sed quia satis de hoc scripsi supra eod. li. super procemio. §. vlt. super versic. transmittimus.

2 timus. hanc omitto. Sed quæro, quod plus † adaptatur regulæ, an priuilegium papale exprimens prælati nomen, cũ tamen tenor respiciat ecclesiam, vel econtra, non exprimens nomen prælati, sed dignitatem tantum, cum tenor respiciat personam, intelligatur personale vel reale? Præmittam quatuor, in quorum tertio prosequar quæstionẽ venerialem, breuiter allegans pro & contra. & ponã duas solutiones contrarias, quarum secundam approbo, & contrarijs respondebo. in principali quæstione pro realitate allegabo 5. in contrarium. tria soluam inducendo multa iura & specifice aperiendo solutionis veritatem. ¶ Dubiũ ãstarum quæstionum fundatur super decre. quoniam abbas. de offic. deleg. quæ distinguit, an litera exprimat proprium nomen prælati, an exprimat solum nomen dignitatis. Secundo sciendum, ꝙ glossella, quam posui supra de vsu pal. ex tuarum. in fin. qua tracto, an Compostellar chiepiscopus hodie habeat illius decre. priuilegium, satis sufficere videtur ad hanc quæstionem, quam infra prosequar. Tertio est sciendum, ꝙ Barth. in veneri. q. s s. & Damasus de offic. vica. q. 1. quærebat, an per hæc verba rescripti apostolici, vices nostras tibi in tali prouincia duximus committendas, fiat commissio realis vel personalis.

3 Quod sit personalia, allegat Dama. quod † scribendo expresso nomine episcopi & committendo illi vices suas. in iũgit ei necessitatem iudicandi, quæ necessitas est munus personale. ff. de mu. & ho. l. munerum. §. indicandi necessitas est munus ergo legatio erit personalis, ex quo in contrarium papa non expressit. Item, si debitori meo concessi vendere pignus, & debitor possessionẽ pignoris perdat, & alius eam adeptus rem vẽdat, durabit ius pignoris, qa cõcessio illa debitori facta intelligitur personalis. ff. quib. mod. pign. vel hypo. sol. l. sicut re corporali. §. si debitor.

4 ¶ In contrarium † adducitur de præsumption. mandata. ibi enim papa protestatur, quia non loco, sed personæ legationem committit. protestatio autem illa necessaria non fuisset, nisi cõmissio facta simpliciter intelligeretur realis. Et notandum, ꝙ ibi erat nomen proprium expressum. de insti. cum venissent, quæ concessio realis intelligitur. nisi probetur fuisse personalis. Item dicit lex. qd concessio per creditorem facta debitori, de vendendo pignore, intantum realis est. quod transit in hæredem, vt præd. l. sicut re. §. si debitori. & dixi de extraneo. ¶ Soluit Dama. per præd. decre. cum venissent. concessionem realẽ. Tan. & Bar. contra. & hoc sequitur Gull. in Spec. de instr. edi. §. nunc autem. ver. quid si papa. & hoc placet, nisi ex verbis rescripti aliud non sumatur, vt in proxima quæst. in decre. mandata. fit iuris declaratio. & ad cautelam decr. cũ venissent. ponit verbum donationis, & consensum capituli, per quæ duo notatur realitas. ad quod ẽt satisfecit, qd ibi scripsi, super ver. donauit. aliud contrariũ est solutũ. ¶ Quarto est sciendum, quod Host. in sum. de priuileg. §.

5 quot sunt species. distinguit, quod priuilegiorum † generalium & specialium aliud reale, aliud singulariter personale, aliud cõiter psonale, aliud singulariter & cõiter corporale, aliud tm̃ cõiter corporale, & ne de penult. & vltimo dubitetur, vocat cõiter & singulariter corporale concessum communi, cui singuli participant, vt de sentent. exc. contingit. de fo. compe. si diligenti. Tantum ergo cõiter corporale quo solum corpus, non singuli de corpore adiouantur. 12. q. 2. qui manumittitur. Prosecutionem hosti ibi videas. vide etiam quod dixi in regula, in iudicijs.

6 in fi. quæstionis. Ad quæstionem breuiter veniendo, ꝙ † expressio nominis non faciat priuilegium personale. adducitur ff. de admen. leg. lege annua. §. 1. vbi legatum factũ sacerdoti templi, etiam expressi ipsius nomine. debetur successori. Secundo cum de priuilegio tractemus, quod est lex priuata & debet aliquid conferre vltra ius commune, & large interpretari. 3. di. priuilegia. de ver. signi. abbate, ver. hoc autem, eo. tit. olim. de priuil. in his. interpretabitur ergo large, vt sit reale, & perpetuum, ne sit stricta interpretatio & amara dicere, quod temporale sit & personale. & maxime procedit hæc argumentatio quãdo priuilegium est de materia fauorabili. eo. tit. odia. cum concor. Tertio videmus in pactis, ꝙ expressio nominis, vel personæ non facit pactum personale, licet ostendat, cum qua factum fuerit. ff. de pact. iuregen. §. pactorum. & l. tale pactum. Quarto, expressio nominis concedentis semper ponit in priuilegijs, nec per id dicitur priuilegium personale ex parte concedentis, nisi aliud exprimatur in illo, æqua ratione dicemus, ꝙ expressione illius, cui conceditur, non sit personale ex parte ipsius, vbi aliud non exprimitur, vt sic de his connexis sit idem iudicium. de consti. translato. de acc. ad petitionem. & ibi concor. in glo. pe. Quinto, hanc partem coadiuuant iura, quæ volunt priuilegia esse perpetua. 25. q. 2. c. 1. & 2. & quasi per totũ. ¶ In contrarium præ decre. quoniam. de off. deleg. Secundo, si cõcedens priuilegium voluisset, esse reale, supressisset nomen proprium, quod expressit. facit de deci. ad audientiam. vbi vide concor. in vlt. glo. Constat etiam, ꝙ verba in priuil. debent aliquid operari. de priuileg. si papa. lib. eod. sed asserentes priuilegium esse reale, dicunt contrarium. s. expressionem nominis nil operari. Tertio, non loquimur simpliciter de beneficio principis, in quo largissima sit interpretatio. de do. cum dilecti. in fi. & C. de bo. va. l. s. lib. 10. sed loquimur de priuilegio, quod proprie datur contra ius commune, & hoc quantum respicit aliorũ præiudicium, recipit strictam interpretationem, dummodo aliquid conferat, de priuileg. pastoralis. & c. in his. ff. de leg. quod vero, & de hoc satis scripsi de verb. sig. olim, super vl. gl. sed hoc interpretando priuilegium esse nõ reale, sed personale minus lædit, & aliquod confert. ergo hic præeligendum, & hoc argumentum idem concludit, qñ nomen non est expressum. ¶ Soluendo dico, non semper curandum de nomine, an sit expressum vel non, sed tota virtus consistit in tenore & verbis priuilegij. satis probabitur de priuil. porm. & c. recepimus. eo. tit. cum olim. 1. & s. & c. ex ore. eod. tit. cum plantare. in fi. & c. dilecti. de fi. instru. accepimus. & c. contingit. & c. quod super his. de præscrip. veniens. de confir. vti. vel inuti. cum dilecti. de verb. signi. abbate. ad idem. s. eo. lib. de priui. abbates. & c. vt apostolicæ. in fi. & c. cum personæ. & c. si papa. eod. lib. de offi. or. c. 3. 1. respon. & s. & §. in conferendis. Bene ergo dicit lex, ꝙ de his controuersijs, quæ ex testamẽto proficiscuntur, neq; transigi, neq; exquiri veritas aliter põt, quam inspectis cognitisque verbis testamenti. ff. de trãsa. de his facit C. eod. tit. vt responsum. & docet experiẽtia, ꝙ omnia quasi antiqua priuilegia papalia, & imperialia exprimebant non en prælati, tunc regentis ecclesiam, cui dabatur priuilegium. Verum est, ꝙ papalia, si dabãtur loco religioso, subdebant, eiusque fratribus regularem vitã &c. si erant ecclesiæ sæculares, non ponebatur ibi regularem &c. & ubi hodie dicitur, salutem & apostolicã benedictionem, tunc dicebatur in perpetuum. quis ergo dubitat, expressionem nominis non impedire realitatem, & perpetuitatem talis priuilegij. Item si exprimatur in priuilegio de successoribus, sicut. ut lit. pen. c. 1. Item, quid si priuilegium dans exceptiones, dicat prælato nominato, te, & ecclesiam eximimus. quis dubitat successorẽ exemptum, de priuil. per exemptionem. Volue casum, quid si non exprimatur nomen proprium, nec aliud singulariter habens uim proprij nominis, tamen exprimit gratiam, quam facit esse personalem, ut in præ. decre. mãd. de præsump. facit de conces. præben constitutus. uel apparet, ꝙ pp labores, quos pro Romana ecclesia sustinuit, vel propter eminentem ipsius scientiam, uel sanguinis nobilitatem aliquod priuilegium conceditur, uel alias gratia est talis in se, quæ personam respicit, puta, quod possit abesse ab ecclesia propter aerem sibi non congruum, uel pp capitales inimicitias. & super hoc uide quod dixi e. ti. is, qui in ius. in quæstione, in ea parte, qua tracto, qñ rescriptum

ptum non respicit successorem. his & similibus dici nō potest, q suppressio proprij nominis faciat priuilegium reale, ubi tamen ex tenore priuilegij non potest colligi intentio concedentis circa realitatem & personalitatem, & cōueniri potest successor. satis dico standum decr. quoniam abbas. de offi. deleg. hoc saluo, q si ex aliquib. verbis priuilegij dubitaretur, an concedens illud voluerit esse personale vel reale, ad cōcedentem recurratur, vt declaret quē modum sui beneficij esse velit. de offi. or. c. 3. §. si vero. & e. li. & ff. de re. iur. Nerattus. Guil. tamen in Spe. de instr. edi. § nunc autem. ver. Item q fuit concessum, dicit, q si superior haberi non potest, intelligetur reale, nisi contrarium probetur per iura, quæ dicunt, beneficia large sumenda, per hæc sic declarata, puto cessare contraria. Pro responsione tamen ad l. annua. §. 1. & certas leges similes in quantū solutioni contradicere videntur, vide quod scripsi in decre. quoniam abbas. super 3. glo.

S V M M A R I V M.

1 *Pro possessore habetur, qui dolo desiit possidere.*
2 *Statuta municipalia, vel sinodalia an habeant interpretationem, vel extensionem. & num. 3. 5. 7.*
4 *Contractus mutui interpretationem recipit.*
6 *Interpretationem quæ admittant.*
8 *Legem interpretari quando liceat doctori. & num. 9.*

R E G V L A XXXVI.

Pro possessore habetur.

Quoad sui damnum, nō quoad
1 commodum. vnde possessori cauetur, non ei, qui dolo esse desijt. ff. de rei vendi. l. hoc si res. & l. is, qui dolo. hic autem plene tractat Dy. an ei, qui dolo desijt possidere, conuentus æstimationem soluit, debeat de euictione cauere. Item an eo casu, quo non cauetur, possit re euicta agi contra actorem, cui soluta est æstimatio. Item, an per actorem debeat cedi actio ei, qui dolo desijt possidere. Item, an talis æstimationem soluens habeat actionem in rem, saltem vtilem sine cessione. Item, an talis, qui æstimationem soluit, repetens rem reuersam ad actorem repellatur actore parato æstimationem illam restituere? Item an ille, cui ceditur vel venditur actio in rem, habeat dominium vtile. ¶ Prima gl. dicit vnde sumpta, & ponit exempla. Secundo dicit regulam intelligi non taliter, sed in tantum. Tertio, dat simile, subdens de fictione. Quarto, notat tria. Primo, hoc casu quēque in litem iurari. Secundo, regulam etiam in prælato locum habere, tamen quoad propria tātum. Tertio notat contrarium regulæ, & de probatione remittēs, dicit illud verum in illo, qui a principio sine dolo possedit. ¶ In glo. 1. ibi [qui dolo desierit] sequitur, possidere, pro possidente damnatur, quia in possessione dolus est. ¶ In glo. 1. ibi, [electio. §. 1.] quia istæ non differunt in substantia. ff. de neg. gest. actio. ideo effectualiter habetur pro possessore. Dy. & vide, quod no. in Spe. de intertog. §. 2. ver. quid ergo si egi. & ibi, [aduersario] ibi dicit Be. q si possidebat tempore litis conte. præsumitur dolo desijsse. nisi contrarium probet. Dyn. plus dicit. hoc. s. idem, si post libellum receptum, vel denuntiauerat sibi actor se daturū libellum, alle. ff. ex quib. caus. in poss. l. 2. & quod no. eo. tit. Fulcinius. § quid sit latitare, alleg. et le. si fundum. ff. de rei vend. & de edendo. l. quædā. §. nihil. an ille, qui vendit post denuntiationem factam, ne vēderet, per hoc intelligatur dolo desijsse possidere, & quale sit eius consilium, vt vendere possit, vide in Spe. de emp. & vend. §. nunc dicendum, ver. sed nunquid idem. & ver. se.

Q V AESTIO.

Hoc certum, quod aut per interpretationem, aut per
2 extensionem est, quòd non possidens habeatur pro † possessore, vidi dubitari, an statutum loquens de possessore, intelligatur de eo, qui desiit dolo possidere, & pp hoc tractemus quæstionem, quæ certa est, an statuta sinodalia vel municipalia habeant interpretationem vel extēsionem? Ex præmissis duobus euidentialibus ad negatiuam allegantur quatuor, & totidem ad affirmatiuam. Tertio recitantur solutiones diuersæ, & vltima plenior, & ante oia quid sit extensio, patet. Sed, vt alias dixi, in princ. de. super prin. 1. gl. ibi, interpretatio quædam consistit in varietate linguarum, vt τὶ'ς Græce. Latine Deus. Deutero. Græce, latine. nouam sicut νόμος græce, latine lex. s. qui filii sint le. per venerabilem. ver. sane. & de hoc, ff. de ver. obl. l. 1. in fi. & de hoc Hier. in prologo pentateuci dicit, q in hoc eruditio & verborum copia trāsfertur, qui intelligit. & de hoc nō dubitatur, quin bene competat etiam circa statuta. Est & alia, quæ consistit in obscuritate literæ, vel sensus, de qua dicitur, interpretationem esse condentis. de sent. excom. inter. cum concor. per quod vr solum condērem interpretari posse, vt sic se habeat lex specialis, ad suum conditorem, sicut generalis ad suum. C. de leg. l. 1. & vlt. cū tamen lex dicat, q etiam magistri debent esse subtiles in interpretādo. C. de profes. qui in vr. l. vna. li. 12. de tali interpretatione quærimus, & de ea no. ff. de orig. iur. l. 1. in princi. & ff. de iur. & fac. ig. l. 2. vt dicit lex, cū in verbis nulla est ambiguitas non debet admitti quæstio voluntatis. ff. de leg. 3. ille aut ille. § 1. Secundo sciendum, q dicitur, conditorem statuti habere illud declarare, vel interpretari, non intelligi de officialibus assumptis ad illa cōdenda post positum officium, sed de illis, quorum authoritate sunt condita, vt scripsi, de verbo. sig. ex parte 3. in vlti. glo. ¶ In quæstione ad negatiuam inducitur, quia in his, quæ stricti iuris sunt, quod non est expressum, hr pro omisso. ff. de ver. obl. quicquid adstringendæ. 1. respon. & l. si ita stipulatus. §. Chrisogonus. de cond. ob tur. can. l. vl. ad fi. ff. de iniur. l. 1. ē apud. §. ait prætor. facit ff. eo. l. expressa. quod autem statuta sint stricti iur. probant legistæ, q a ex eis datur condictio ex lege. ff. de condi. ex l. l. vna. cum aūt talis condictio non sit numerata inter actiones bonæ fidei. insti. de act. §. actionum. & no. s. de excep. cum venerabilis. in 3. glo. rettat, q est stricti iur. & sic sterilis, vt prędixi. Est autem cōtra naturam, q sterilis pariat. ff. de æd. emp. si sterilis in princ. de ædil. edic. quæritur. §. mulieri. recipientur ergo iuxta rudem, & grammaticalem & propriam & absolutam verborū significationē. licet ergo sit durū, seruetur, vt est scriptum. 19. dist. in memoriam. 6. q. 3. scriptum. ff. qui & a quibus. l. prospexit. quę quid dicat, vide s. de for. comp. c. 1. super prima gl. ff. de exercit. l. 1. §. si is. ff. de ma. test. l. qd constitutum. Secundo legitur, q verbis edicti standum est. ff. de leg. 3. non aliter. quæ dīt aliquid operari. s. eo. lib. de priui. l. si papa. facit ff. ad exhi. l. pe. ff. de ver. ob. si quis arbitratu. de instit. sed & si pupillus. §. proscribere. deficientibus ergo verbis. nec æquitas, nec ratio seruanda est. ff. sol. matri. si vero. §. pe. ff. mādati. si pro parte. Tertio cōllat, q in oī ambiguitate orationis proferenti & nō alteri datur declaratio, & interpretatio. eo. tit. in ambiguis. Quarto hoc maxime procedat, qñ per statuentes ordinatū est ipsa statuta non licere interpretari, sed intelligi debere ruditer. & sm literalem intellectū, vt cōiter hñt statuta communitatum Italiæ. sed constat, q interpretatio est, cum a verbis receditur. s. de ver. sig. in his, ergo fieri non pōt, & si fiat, non valet. C. de legib. non dubium. verba etiā simpliciter & generaliter prolata ad certam speciem artare nō licet. su. de ver. sig. cum in partib. & de deci. ad audientiam. ff. de offi. pręsid. l. 3. ff. de publi. l. de pretio. Item si prorogetur, corrigatur, alias artetur statutum, cum illud sit emendare, fieri non pōt, nisi per eum qui statuere pōt. ar. ff. de vectig. l. vectigalia. in princ.
3 & de spon. si puellæ. ¶ In † contrarium inducitur patens absurditas. Pone. statutum dicit, q faciens homicidium decapitetur, vel non trahens ad ignem condemnetur in 10. Primum, si sine interpretatione seruetur ad literam, infans, furiosus, vel se defendendo occidēs decapitabitur, quod est contra iura, vt in clementi. de homicid. si furiosus.

lon.ff.de iniur.l.illud ea
qd infans.de iusti.& iure.
per ßd.l.damus. Et secundo et.
sub ãs, furiosus, & his similes. P.
tabitur in eo, qui dolo occidit, &
praetermisit. constat enim, quod voluntas
gine maleficia. ß.de sen.exc.cũ voluntas
furt. qui iniuriae. Secundo, quod statuta eccle-
munitatum interpretationem recipiant, patet.
resid.cũ dilectus.de offi.or.per sent. ß.eo.li.§.pe.
iniur.& dam.dato.in nostra.& ß.de verbo.sign.ex
3.ff.de mu.& ho.l.vt gradati.§.sed & si lege.vbi stat.
quod praefert in honore certae coditionis homines, inter
pretamur, si sint idonei.ad idem, ff.ad l.aquilia vulnera-
cus.§.vlt.quid dicam vide supra ne cleri.vel mona.c.i.su
per 1.gl.ad idem ff.de lega.3.l.seruus.& l.seruos auté.&
l.fideicommissa.§.haec verba. Tertio constat, quod † contra-
ctum mutui, qui est stricti iur. interpretari licet, vt patet
ff.ad maced.l.sed Iulianus.§.mutui.quem vide de priuile.
4 quanto. in vlti.glo.ad idem.ff.de verbo.obl. stipulatio.§.
stipulationib. & l.quicquid.2.responso. Item, cum leges
principum & ipsorum beneficia recipiant interpretatio-
nem.ff.de iur.pa.l.adigere.§.quamuis.de pac.l.quod di-
ctum.& ff.de petit.haered.item veniunt.§.aptanda.ff.de
legi.l.benignius.& de consti.princip.l.vlt.supra de priui.
in his.de verbo.obli.olim.multo fortius † & statuta. In
5 his ergo mens & ratio praeponenda est, sicut in illis.& hoc
fit per interpretationem. Primum patet supra de praeb.c.
ff.de verbo.signi.intelligentia.ff de iur.om.iudic. si quis
id.de io iu.voc.l.quamuis.ff.de ritu nup.l.penult.§.1.C.
de furt.si quis seruo. Idem dico de cau.de accu. cum dile-
cti.alias, nisi fieret interpretatio, saepe incideret turpis in
tellectus.facit supra eo.lib.de iur.iur.c.1.& praed.decret.
praesenti.§.porro.de offic.ordi.& praedi.§.sed si lege.in l.
vt gradatim.C.de condi.infer.l.2.ff.de condi.insti.l.con-
ditiones.& l.filius.facit ergo tacitus intellectus per inter
pretationem, quod faceret expressus.ff.de legib.de quib.
ad idem ff.si cert.peta.l.cum quid.ff.de ver.obl.l.triticũ.
& procedat ẽt, si fit extensio, tñ iusta.ff.de cõstit.prin.l.
si duo.§.si.eum leg.sequentib, & de verb.sig.l.iusta. Quar
6 to, cum non solum † in constitutionib.principum & ipsorũ
beneficijs, & mutuo, vt probatum est, sed ẽt in stipulatio-
nibus praetorijs fiat interpretatio.ff.praeto.stipu.l.in prae-
torijs, & in alijs.ff.solu.matr.l.Caius.& in rescriptis.de
rescrip.causam.de postul.prae.ca.1.& in snijs & laudis.de
verbo.signi.in his.de arbit.cum olim.ff.de ap.executoré.
§.1.& in ambiguis intentionib.& orationib.ff.de iud.si
quis intentione.& in contractib.& vltimis voluntatib.su
pra de do.cum dilecti.in fin.ff.de pact.veterib.C.de inof.
test.l.3.& faciant nor.in regula, contra eum.hoc eo.titu.
quare ergo nõ admittetur in staturis? vt absurdum. ¶ So-
7 lu.fertur † Odoffre.dixisse super leg.vt gradatim, alias
sup.l.praece.ff.de mu.& hon.statutum posse per iudicem
interpretari, per leges quas allegaui, supra parte secũda,
ver.2.in fi.Iac.de Are.dixit, quod communis & vera docto-
rum opinio habuit, statuta interpretari posse, & in ius com
mune.ff.de ven.inspi.l.1.§.quamuis.& in prae.§.sed & si le
ge.& Richardus Malumbrae probabat hoc per leg.2.C.de
nox.acti.attenta secunda lectura, quam ponit ibi gl.vt ibi
dicit Dy.super l.1.ff.de ver.sig.dum dubitaret, an in statu
tis femininum comprehendatur sub masculino, dicebat,
quod est quaedam interpretatio.quae praesumitur pro aperta
expositione.C.de legi.l.fi.ff.de legi.l.fi.ff.de re iudi.Pau-
lus.& de lib.& post hu.l.Gallus.§.nunc de lege.& hãc be-
ne recipit statut.per praed.l.vt gradatim,§.1.sumitur etiã
interpretatio pro extensione, vel prorogatione.ff.de orig.
iur.l.2.& no.ff.ad tertul.l.1.§.qui operas, & quid dicat, vi
de de off. dele.super quaestionom.super 3.glo.& hanc non
recipit statutum.inducit rationem, quam dixi in prin.pri
mae partis. Guido de Suza.in suis quaestionibus statutorũ

in...
que v...
tur mag...
per praedic...
l.Labeo.Secu...
dum.4.di.etit.ff.
iur.enu.l.1.§.1.pu...
stum, quod magis co...
In tertio casu idem, vt r...
per eandem legem, & per l...
fi.& C.de episco.& cleri.conu...
dic.l.nemo.& ff.de ver.obl.l.si se...
autem est ambiguitas propter legis...
bis non recedendum, mente seruata, ...
ctando, nec extendendo, per l.prospexit...
cum cõcor. Si tamen penitus esset obscura, ...
9 condentem, vt in princ.huius quaestionis. Vo...
interpretationem expresse non prohibet, aut quae...
interpretatione, quae corrigat, proroget, vel arctet, ...
verbi significatum tradat. Primo casu correctionem fa...
re non potest, nisi legislator, prorogare vero vel extende-
re potest doctor, vbi est eadem ratio, & omnimoda simili
tudo, si tamé coadaptatur ratio verbis, & menti.ff.ad ma
ce.filium.& de verbo.signi.l.iusta interpretatione.alias se
cus.ff.solu.matr.l.si vero.§.pen.& dicta l.prospexit.arcta
ri etiam potest ad vitandum primum intellectum, qui in-
surgeret ex verbis, vt prae.l.vt gradatim.§.r.de ritu nup.
l.pe.§.1.de verb.oblig.si seruum.§.sequitur.& C.de testa.
cum antiquitas, alias secus, cum arctatio tunc esset legis
correctio. Secundo casu, si verba sunt ambigua per diuer
sos intellectus, dic vt supra si propter mentem.licet inter-
pretari, corrigendo, prorogando, vel arctando, nisi vt su-
perius dictum est, vel nisi mens legis esset scripta, vt nor.
C.de leg.non dubium. Si autem omnino sint obscura, &
incerta, recurritur ad eius authorem & conditorem, vt
supra dictum est, & no.ff.de le.non possunt.

REGVLAE IVRIS CIVILIS
huius literae P, sunt hae. XXVIII.

Pomponius. Lex CXII.

Plus cautionis in rem est, quam in personam.

Caius. Lex CXVIII.

Pupillũ, qui proximus pubertati sit, capacem esse & furã di, & iniuriae faciendae constat. In haeredes non solent actiones transire, quae poenales sunt ex maleficio, vel uti furti, & damni, iniuriae, vi bonorum raptorum.

Paulus. Lex CXXV.

Praetor bonorum possessorem haeredis loco in omni causa habet.

Idem. Lex CL.

Poenalia iudicia semel accepta in haeredes transmitti possunt.

Celsus. Lex

Pupillus nec velle, nec nolle in ea aetate, nisi apposita tutoris

toris authoritate, creditur. Nam quod animi iudicio fit, in eo tutoris authoritas necessaria est.

Modestinus. Lex CLVII.

Priuilegia quædam causæ sunt, quædam personæ. & ideo quædam ad hæredes transmittuntur, quæ causæ sunt, quæ personæ sunt, ad hæredes non transmittuntur.

Vlpianus. Lex CXCIII.

Parem esse conditionem oportet eius, qui quid possideat vel habeat, atque eius, cuius dolo malo factũ est, quo minus possideret, vel haberet.

Idem. Lex CCV.

Plerunque fit, vt ea, quæ a nobis abire possunt, perinde in eo statu sint, ac si non essent eius conditionis, vt abire possint. & ideo quod fisco obligamus, & vendicare interdũ, & alienare, & seruitutem prædio imponere possumus.

SVMMARIVM.

1 *Beneficium principis, quomodo accipiendum.*
2 *Episcopus an possit dispensare cum monacho translato ad ecclesiã parochialem, quod habere possit cum illa beneficium non curatum. & num. 4. 5. 7. 10.*
3 *Monachus æquiparatur seruo, qui nec potest habere proprium.*
6 *Dispensatio pluralitatis circa beneficia est odiosa, & restringenda. & num. 9.*
8 *Officij seu status mutatio vel translatio, ad quid conferat.*
11 *Abbas potest committere monacho ecclesiam monasterij non curatam.*
12 *Beneficium curatum separabile est a non curato.*

REGVLA XXVIII.

Quæ a iure exorbitant.

Quasi deuiant, vel discordãt, & idem verbum in dec. 1. de fil. pres. sup. eo. lib. quam alleg. glo. trahenda. & in hoc differunt, quæ iuri communi conueniunt, ex quibus iudicamus circa similia. ff. de legi. non possunt, de rescript. inter cætera. Io. mo. ¶ Prima gl. dicit, vnde sumpta, & ponit exempla. Secũdo, dicit idem ampliando. Tertio, soluit quæstionem. ¶ In 1. gl. ibi [quod contra rationem] sequitur iur. receptum est, non est producendum ad consequentiam. & ibi [l. 1. in fin.] si princeps ob meritum indulsit priuilegiũ, vel remisit pœnam, vel maiorem irrogauit, personam non egrediuntur. ¶ In 1. gl. ibi [ad consequentiam]. s. ad viros, in quibus esset eadem facilitas, quæ in mulieribus. & ibi [is, qui] in fin. per quam ponebat hic Dy. exemplum, sed impropriè, vt patet in glo. & sic etiam parum propriè prosequitur hic, quã
1 † late vel stricte interpretandum sit principis beneficiũ. dicens, quod aut conceditur contra iur. communis permissionem, aut secundum illam. Primo caso, si conceduntur capaci de iu. cõmuni videtur, ad ius commune aliquid superaddi. ff. de bon. libe. l. 1. §. 1. & ad munici. l. 1. in fi. si non capaci, reducitur ad ius cõe. C. de inoffic. testam. si quando. & si verba sunt ambigua, restringuntur, vt hic. & in c. 1. de fil. pres. interserit tamen, quod priuilegia dispensationem continentia concedi videntur secundum conditionem illius personæ, cui conceduntur, militi. s. vt militi, clerico, vt clerico, laico, vt laico. ff. de iniu s. rup. & ir. test. si quis exhæredato. § sed & si quis. & de test. mili. l. militari. quãdo vero conceduntur secundum iur. permissionem, latissima fit interpretatio. ff. de consti. princi. l. vlti. & de sent. pas. l. t. & de bo. va. l. si quando. sine alterius iniuria, nisi contrarium exprimatur. ff. ne quid in lo. pu. l. 2. §. si quis a principe. & vide quod dixi de ver. sig. olim. super vlt. glo. & ibi [constitutionem] vbi de hoc in 4. glo. & in præ. cle. dudum. §. huiusmodi. in glo. patet.

QVAESTIO.

Hæc regula facit ad quæstionem, quam disputaui, quod sacer ordo non dirimat sponsalia de præsenti, licet idem faciat professio, quia exorbitabat a iur. de hoc no. sup. eo. lib. de voto. c. vno. sed quia sic est terminatum per extrauag. Io. antiquæ concertationi. ideo illa dimissa prose-
2 quar aliam quæstionem hic disputatam † per fratrem Ia. an possit eps dispensare cum monacho translato ad ecclesiam parochialem, quòd habere possit cum illa beneficium non curatum. Ipsam, mente seruata, verbis omissis multum decurrabo, & ornabo. Allegabuntur sex ad affirmatiuam, quinque ad negatiuam. Tertio, dabitur solutio, & contrarijs respondebitur. Et primo allegatur dispensationem fieri posse. constat, quod per dispensationẽ episcopi vnus præesse potest diuersis ecclesijs. 70. distin. sanctorum. nec distinguitur ibi inter secularem & religiosum. ergo nec nos distinguamus. 2. q. 5. consuluisti. 31. q. 1. quod si dormierit. 16. q. 1. sunt nonnulli. Cum ergo ecclesiæ omnes sint in dispensatione episcopi. 10. q. 1. regenda. 16. q. 7. omnes. ergo dispensationem propriam facere poterit. Secundo, probatur idem per dec. cum singula. de præben. supra eodem li. in princi. nam cum ibi prohibeatur episcopo dispensatio cum religioso *in pluribus* curatis, datur intelligi, quod in curato & *simplici hoc* poterit. 15. d. qualis. de præsum. nonne. de his, quæ fi. a præ. cum apostolica. in fi. nisi papa expressisset. de decimis. ad audientiam. Cum ergo non sit prohibitum hoc episcopo & ipse sit prærordinator in cunctis. 25. di. perlectis. & dispensat in non prohibitis. de præbẽ. graue. de sent. excom. nuper. de hoc de iud. at si clerici. cum concor. ergo. &c. Tertio, ad idem inducitur, quod monacho translato ad ecclesiam parrochialem, episcopus censetur abbas. 16. q. 1. sic viu. cum c. sequentibus. & a prioris abbatis est obedientia absolutus. 21. q. 1. si quis iam. 16. q. 5. ne pro cuiuslibet. 18. q. 1. c. vno. sup. de priuil. cum olim. s. sed prior abbas poterat illi committere administrationem ecclesiæ non curatæ, de vtrisque enim intelligitur. de stato monac. cum ad monasterium. ver. tales. facit cle. eod. tit. ne in agro. §. cæterum. & quod no. 16. q. 1. de monachis. & per Ho. in decre. quod Dei timorem. facit etiam præ. dec. cũ singula. ergo & episcopus hoc poterit. Quarto sic probatur, etiam circa monachum conceduntur episcopo, quæ maiora videntur, & monacho magis prohibita. fortius ergo licebit talis dispensatio, velut minor, vt probatur cod. titu. cui licet. cum concor. exemplificatur primum, quia monachus quieti & contemplationi deditus est, neque debet seculares actiones recipere. 16. q. 1. de præsentium. de postu. ex parte. & tamen ex dispensatione episcopi hoc potest. ea. q. qui vere. & tamen illud fortius videtur contra professionem monasticam, quàm habere beneficium non curatum. ergo & hoc poterit. 16. q. 1. monachi. Quintò, dato quod concedatur, episcopum dispensare non posse cum claustrali, vt instituatur in seculari beneficio non curato, ne propter tale beneficium frangatur stabilitas claustri, & religionis silentium, ex quo tamen translatum est ad curatum in hoc priuilegiatum. de sta. mo. quòd Dei. nihil habet cum mon. commune. 16. q. 1. ne pro cuiuslibet. & cessat ratio silentij & claustri, de qua supra agitur. Cesset ergo & prohibitio. de renuncia. post translationem. cum concor. vt sic personæ statu mutato, cesset prohibitio. 54. distin. fraternitatem. & c. quicunque. de serui. non or. capi. 1. facit, supra eod. li. de iur. pa. c. vno. & de immu. ec. capit. 1. & sic conueniunt argumenta, de tanquam. 3. quæst. 7. si contra patrem. supra de ele. cum inter vniuersus. in fin. & capi. cum inter can. circa medium. cum concor. *Dispensat* ergo tanquam cum seculari clerico, cuius iure censetur. 16. quæstio. 1. sic viue. & cap. alia est causa. facit 12. di. illis. de sta. mo. recolentes. quod ergo de secularibus clericis ei conceditur, iuxta no. de ele. dudum. 2. de præben. de multa. 21. q. 1. in summa. concedatur etiam in tali monacho, qui vice clerici censetur, ex identitate rationis, de consti. translato. Sexto fortificatur hoc per æquipara-
3 tionem monachi † ad seruum. 54. distinct. multos. quia

nec

nec potest habere propriu.
c. 1. & c. cum ad mona. 18. q. 1.
seruus manumissus per adoption.
beneficium non curatum habere pot-
4 poterat. Vel dicatur illa seruitus debita
nachus non curatum habere non possit, ex
adeptus est ab hac seruitute libetum, illud ad i.
dij liberi intermedij impediet illam seruitutem. n.
rus. prae. ii. sella. §. rusticis. sic & media persona tollit in.
dimentum. de ele. c. pe. de fil. presb. transsimili. & sic non cu
ratum consequi poterit, vt per illud medium consequa-
tur, quod per se non posset. facit sup. eo. li. de concess. prae.
quant. sicut quandoque accidit per adiunctum de se-
pul. sacris. de iur. p. & ex literis. ¶ In contrarium adducitur
haec † regula multipliciter, & primo sic, q monachos in-
5 stituatur in ecclesia seculari, hoc prohibent iura, quia con
trarium est officio monachali, alleg. 16. q. 1. monachus,
& c. si cupis. & c. placuit. Miror, q non allegauit disputans.
c. super eod. de regula. vbi est expressum, sed ab hoc iure
exhorbitat ius, quod ex causa concedit eum praefici eccle
siae seculari parochiali. 55. dist. priscis. 16. q. 1. sic viue. cũ
c. seq. Illud ergo non habilitabitur, nec ad sequentiã, vel
casum alium protrahetur, vt hic & in concor. qui. n. eligit
, vitam contemplatiuam, propter officium praedicandi, &
curam animarum transire permittitur ad actiuam, quae di
citur magis fructifera, de renun. nisi, ad fin. & propter ma
iorem vtilitatem facilius quid conceditur. de transla. c. fi.
facit de postula. praela. bonae. 1. quae ratio cessat in benefi-
cio non curato. fortius autem procedunt praedicta, si te-
neatur opinio, quod etiam ad parochialem non promo-
uetur monachus, nisi ex dispensatione hominis, de quo
satis no. 16. q. 1. in sum. de statu mo. c. 2. & c. quod dicitur.
Secundo inducitur, q dispensatio † pluralitatis circa be-
6 neficia est odiosa, cum ipsa pluralitas super cupiditate, &
ambitione fundetur. de cleri. non residen. quia nonnulli.
de praeben. quia in tantum, supra eodem lib. de rescri. ca.
fin. & haec in monachis praecipue reprobantur, de praebẽ.
auaritiae. indecisa. sic & dissolutio & vagatio, quae ex plu
ralitate procedunt, supra eodem lib. de praeb. cum singu-
la. in prin. cesset ergo talis disputatio, cum omnia praedi-
cta teneatur episcopus a monachis extirpare, & puniri de
bet non faciens. 17. q. 1. si homo. & c. si custos. nec facere
debet id, a quo debet alios prohibere, de na. ex li. ven. c.
vno. de elec. dudum. 1. quod prohibere debeat, patet, de
cleri. non resid. nonnulli. Tertio, dato † quod concedatur
7 episcopum cum seculari clerico dispensare posse in sim-
plici & curato, vt habet communis opinio, vt dixi supra
in quinto argumento, tamen non sequitur, quod dispen-
sare possit cũ monacho, quia in primo sola pluralitas est
impedimento, hic vero vltra pluralitatem occurrit inha-
bilitas personae ex monachali professione, quae ad tale be
neficium iudicatur inhabilis, & sic non facile tolluntur
duo impedimẽta, vel duae seruitutes, vt vna, supra de vsu
pal. ex tuarum. & nota. in clemen. de praeben. c. vno. super
verb. momenti. nec iuuat quod allegatur eum translatũ
quia nihilominus monachus est, licet abbatis obedien-
tia solutus, nec contra ipsius monachatus substantialia
dispensare posset. de sta. mon. cum ad monachos. in fin. &
vide quod not. sup. eod. lib. de elect. quorundam. in glo.
pe. vnde et in abbatem eligi posset. 16. q. 1. presbyteros.
vbi de hoc. Item, q translatio, vel † mutatio status vel offi-
8 cij non proficiat, probatur de elec. auaritiae. supr. eod. lib.
vbi non administrans, vt electus, nec administrat vt sin-
dicus, vel procurator. Item prohibitus vt pater, nõ admi-
nistrat vt tutor. ff. de tut. et curat. da. ab his. l. scire. §. si inte.
alias esset dare vna via prohibitum, alia via permitti, cõ-
9 tra regulam. eod. tit. cum quid. Quarto, certum est † dispẽ
sationes odiosas, quia fiunt contra ius commune, vt hic.
et sic sunt restringendae sup. eod. tit. odia. et sup. eo. lib. de
filijs presbyte. c. 1. et 2. de electione. dudum. Et hoc dici-

te,
1. cap.
primo in
pus potest n
per superiora.
la. non procedit, qu
trarium exprimatur n.
electio. publicato. super v.
di sequeretur, quod in duob
set cum monacho, quod falsissi
riora ad id, quod ibi sequitur, quo
hibitis, responsum est 3. in quarto arg.
11 tis. Ad allegata 3. fateor, abbatem mona
tere posse administrationem monasterij non
per id stabilitas claustri non frangitur, cum ibi
ut obedientiarius, ad abbatis nutum ad claustrum
candus, & pro tanto debet habere socium sui ordinis,
no. de statu mo. ne in agro. §. ad haec. Item iuri plus placet,
q etiã si tales administrationes sunt curatae, cura debeat
potius per seculares clericos, quam per monachos exer-
ceri, vt sic claustralis illam non gerat. de capel. monacho.
c. 1. facit de statu mon. ne in agro. §. caeterum. Ad allega.
4. respondetur, non arguendum hoc casu de permissis ad
non permissa, etiam si sint minora. facit quod scripsi de
transitio. c. ult. super penul. glo. Ad 6. responsum est in
12 tertio argumento huius partis. unde † monachus non li
beratur a monachatu per parochialem ecclesiam, sicut
seruus a seruitute per manumissionem, quod per se patet.
Nec tractaui hic de purgatione vitij, sicut in casu decre.
pe. de elec. nec est hic difficilis separatio, ut in dec. sacris.
de sepul. cum curatum beneficium separabile sit a non
curato.

SVMMARIVM.

1 Facta contra ius pro infecta habentur, quae nec dominium transferunt nec titulum praescribendi parant.
2 Facta quaedam contra ius tenent, quorundam vero effectus retractari potest, & ad pristinum statum reduci.
3 Sponsus sponsam de praesenti ingressam monasterium, & professam, an vi volentem rapuit vi & corripi, iam demum professam iure repetere possit. & num. 6. 8. 9. 10. & 11.
4 Matrimonium num sit, quam religio. fauorabilius. & nu. 7.
5 Matrimonio non consummato num liceat alteri coniugum, altero muto religionem ingredi.
12 Voluntas attenditur potius quam factum in poenalibus.
13 Matrimonium perficit copula, quae consensum requirit.

REGVLA LXIV.

Quae contra ius. Ponit Dy. exemplum in re ecclesiae uel pupilli cõtra formã & prohibitionẽ iuris alienatũ, q alienatio hr̃ pro imperfecta. su. e. li. de reb. ec. nõ ali. c. 1. de sac. ec. l. iubemus. de admi. tu. lege, q tutores. & de praed. mi. l. 1. unde nec dominiũ trãsferatur, nec paratur titulus praescribendi. C. de praedi. mi. l. si praedi. de auth. praes. l. eum, qui. de vsucap. pro temp. l. fi. & in praedi. decre. 1. de reb. eccle. non alienan. ¶ Prima glo. re n ...

mittit ad exempla, & ponit alia, & de materia remittit. Secūdo objicit in specie, & genere de prohibitis q̃ facta tenent, vel confirmantur, & tripliciter soluit, ponit etiam quartam solu. quam improbat. Tertio objicit de maleficijs, & solui.
1 ¶ In gl. 1. ibi [facta † tenent] dat Dy. exemplum de l. ff. de inter. & rele. l. relegatorum. §. ad tempus. vbi relegatis non debent adimi bona, tamen si adimantur, tenet ademptio. ad idem ff. de fer. l. 1. vbi prohibetur ferri sententia tempore feriato fauore hominum, si tamē feratur partibus præsentibus, tenet, & ibi tolletur ad annullandum certa actio vel exceptio paretur, vt in his, quę fiunt dolo vel metu. Dy. quia factum tenet, licet nō teneat considerato effectu. ff. eo. l. nihil interest, & ibi intelliguntur contraria. de hoc in Specu. de dispu. & allega. §. post hæc ver. vel illud ius habet causam. dicebat Dyn. quando lex vltra progreditur, stari debet tali clausulæ speciali, generali relicta. ff. de verbo. oblig. l. doli clausula. C. de pac. l. sanctio legum. ff. de ali. le. l. alimēta. §. pe. & §. stichus. Abbas in distinctionibus. de testi. ca. 2. in fi. dat aliam solutionem, quam attribuit Odoff. aut expedit facienti id haberi pro infecto, & tunc habetur pro facto, vt in maleficijs. & sequitur in gl. quia delictum non præbet immunitatē. ff. de interd. l. relegatorum. in fi. aut illi expedit habere p facto, & tunc habetur pro infecto vel ipso iur. Pono exemplum, de ele. cum in cunctis, vel ope exceptionis. eod. titu. quod sicut. ne ex improbitate commodum portet. ff. de fur. itaque fullo. & ibi [sortiuntur] alias, sortiri possunt, dicit Dy. regula loquitur in prohibitis a iure, tamen illorum quædam sunt, quorum effectus retractari potest, & ad primum statum reduci, vt in contractibus, electionibus, & testamentis, & in his loquitur regula, quędā sunt, quæ retractari vel ad primum statum reduci non possunt, vt mortuus ad vitam, & in his cessat effectus regulæ.

QVAESTIO.

Hæc regula facit ad quæstionem tertiam dominicalem postea disputatam per fratrem Ia. & Guid. postea episcopum Mut. quæ sic proponebatur per vltimum, sponsus
2 sponsam † de præsenti ingressam mona. & profiteri volentem violenter rapuit, & corrupit, quæ postea profitetur, sponsus ipsam repetit. quæritur, an possit. Quòd possit, allego 5. & 6. in contrarium. tert ò ponitur solu. Host. & Io. & contra Ba. & Guid. respondentium ad rationes primorum. vltimo de quæstione excludo, quatuor casus non dubios, & securos sequor. Pro actore sic allegabatur. possetenus abbreuiando, constat, q matrimonio consumato alter altero inuito religionem ingredi non potest, sed inter istos erat matrimonium consumatum, ergo &c. maior patet. de conuer. coniug. per totum. 27. quæst. 2. sunt qui dicunt. & c. Agathosa. cum sequentibus. declaro minorem. ad consumationem matrimonij requiruntur duo, consensus animorum, & commistio corporum, quæ firmat & perficit. 27. quæstio. 2. in omni. sed inter istos vtrunque interuenisse proponitur. ergo &c. nec obstat violentia, quia etiam illicitus coitus affinitatem inducit, & efficit virum, & mulierem vnam carnem, & vnum corpus. Patet primū de eo, qui cog. consan. discretionem, secundum 22. q. 4. in eo fornicator. si ergo hæc copula, licet illicita, fecit spōsos vnum corpus, pars non potest religionem intrare parte in seculo remanente. 27. quę. 2. quia Agatho. de conuer. coniu. ad apostolicam. & ponderatur hic factū, quod semel factum est, nequit non fuisse. ff. de cap. & postlim. re. in bello. §. factæ. præcipuè in hoc casu, quo post ruinam suscitari non potest. 32. quæst. 5. si Paulus. & lex C. de rap. uir. l. vna. & præcipuè, quia in corruptione etiam inuitæ, præsumitur aliqualis fuisse consensus, qui ma. accus. pos. insuper. & facit quod scripsi post Hostien. de despon. impu. continebatur. cum autem coacta uoluntas includat uoluntatem. 15. q. 1. merito ergo talis uolens profiteri nō potuit. ergo. Item, dato q nullus fuerit consensus. sed absoluta coactio, tamen corrupta inter virgines reputati vel consecrari non debet. 32. q. 5. ult. quia licet quantum ad gratiam suscipiatur vt virgo, secus quantum ad legem, quæ voluntatem non ponderat, sed opus. 32. q. capitulo fin. qua ratione igitur consecrari non potest, quia cognita, eadem non poterit profiteri. nā iura non distinguunt, qualiter matrimonium fuerit consumatum, ergo nec nos distinguamus. 2. q. 5. consuluisti. cum concordan. Impeditur ergo professio siue cum volente, siue cum inuito fuerit consumatum. simile quod de illo, qui caret oculo, dicitur 50. d. 1. c. vlt. & vide quod ibi not. ad quęstionem. Secūdo, q talis coitus fuerit sine culpa, probatur, quia nullo iure punitur, vt patet a contrario. 36. q. 1. si quis virginē. vnde no. Ioan. ea. ca. q. 1. c. 1. q talis non incidit in constitutionem, quia vtitur suo iure, & sua possessione, quam habet ex sponsalibus. si primus coitus ex debito est, & non gratuitus. de hoc 27. q. 2. coniuges nulli ergo fecit iniuriam vtēdo iure suo, de elec. cum ecclesia. & si dicas, eum deliquisse, bonum præcedēris matrimonij illum excusat. facit 32. q. 2. quicquid. Tertio, cum fauores ampliē-
4 tur, & odia † restringantur. sup. eo. odia. cum concord. Matrimonia autē sunt fauorabilia. de app. directę. in fi. & sic constitutiones illa dissoluētia sunt odiosæ. ergo restringēdæ. 8. q. 1. sciendum. Constitutiones ergo permittentes ante carnalem copulam dissolutionem matrimonij, de oī copula intelligantur, siue sponte, siue vi exacta. & in dubio iudicatur pro matrimonio, de re iud. c. fi. & est fauorabilius, quā religio. quod probant duę decret. de rap. cum causa. de eo qui cog. consan. vxo. suæ. super eo. Nō ergo debemus in veritate corruptam cōtra matrimoniū fingere virginem, cū regulariter veritas præiudicet opinioni. de biga. nuper. 8. si. veritate. & potest esse rō maioris matrimonij, quia ibi publica versatur vtilitas ampliationis humani generis ad restaurationem lapsus angelorum, 31. q. 2. §. his ita. de cons. c. dist. 1. hi duo. In religione versatur priuata, de reg. licet. & publica præferenda. 7. q. 1. scias. de postul. præ. bonæ. r. Quartò, non solum est fauorabilius sed et fortius. vnde consumatū matrimonium sortitur effectum a iure diuino, & indissolubilitatē. 26. distin. deinde. supra eo. lib. de voto. c. vno. sed ingressus religionis. qui permittitur, est de iure humano, quod cedit diuino. 8. dist. §. 1. cum ca. sequentibus. vincat ergo matrimonium vt fortius. Quinto, licet dicatur voluisse sponsam profiteri, non sufficit volūtas, sed requirebatur factum vel effectus ad dissolutionē. de eo, qui mit. in pos. c. 1. facit. de pœ. di. 1. §. cogitatio. cū ca. seq. de pœn. dist. 1. § idem illud. & d. 3. in casum, & 7. q. 1. nihil. & c. sunt plu-
5 res. de bapt. maiores. ¶ In contrarium † cōstat aute consumationem matrimonij licere alteri coniugum altero inuito religionem ingredi. Patet hoc de conuer. coniug. c. 1. & c. ex publ co. vbi secundum quosdam ad profitendum vel consumandum dantur duo mēses, vel secūdum alios, tempus arbitrarium. vt ibi no. sed hic non fuit matrimonium consumatum, quod fit per carnis corruptionem. de biga. debitum. quæ non interuenit, nec procedit, nisi der corruptionem mentis. 32. q. 5. capit. 1. & c. proposito. cum ergo incorrupta possit ingredi, & ista sit talis, ergo ingredi poterit. Secūdò, omne quod est sacrum, vel alterius rei signum, illius debet esse simile. de conse. distinc. 2. signum. & c. species. sed consumatio matrimonij carnalis est sacramentum coniunctionis Christi, & ecclesia, 27. quæstio. 2. cum societas. & præ. c. debitum. vt ergo hoc illius similitudinem gerat, debet esse voluntaris, sicut fuit illa, cum non legamus Christum vel Apostolos traxisse violenter gentiles ad fidem. & habetur cōtrarium 23. quæstio. 5. ad fidem. 46. distinct. qui sincera. Tertio, coactio, quæ est conditionalis, impedit consumationem matrimonij spiritualis. 20. quæstio. 1. sicut. & q. 3. præsens. & quod metus causa. c. 1. fortius impedire de-
bet

bet consumationem carnalis, in quo cessare debet omnis
coactio. de spon. cum locum. & dato quod non impediret
conditionalis, saltem impediret absoluta, quæ impedit in
baptizato ordinato impressionem characteris. 45. dist. de
iudæis. de bapt. maiores. de secundo not. 79. dist in. gesta.
Et quod impediat consumationem matrimonij, patet a
contrario qui ma. acc. pos. insuper. quia si requiritur, q se
mel consenserit, vbi non consenserit, cesset consumatio.
de despon. impu. continebatur. ibi, de suo assensu despon
6 sata & cognita. Quarto, sponso † repetenti obstat fauor du
pliciter, oppressi. 5. & religionis. Item, odium opprimentis.
De primo constat, quod per violentiam factam non im-
putatur, quoad humanum vel diuinum iudicium. 15. q. 6.
c. 1. 31. q. 2. Lotharius. 1. q. 1. constat. 50. di. presbyteros. fa
cit 5. dist. ad eius, cum concor. vnde & similiter hæc passa
fuisset a tertio, maritus sibi id imputare non posset. ff. de
adult. l. pe. etiam si culpa in casum incidisset, vt not. 32. q.
5. proposito, multo minus ipse vir cogens sibi hoc poterit
imputare. ad hoc de eo, qui cog. consang. vxo. suæ. discre
tioni. De secundo fauore, scilicet religionis & continétię,
7 & cuius † summa est ratio. ff. de reli. & sump. fu. l. sunt per-
sonæ. probatur, quòd est maior, quam matrimonium, &
quod præfertur fœcunditati prolis. 32. q. 4. § his ita, bene
facit 27. q. 1. nuptiarum. 32. q. 1. nuptiæ, & quod ibi nota.
& in authen. de monachis. §. scimus. De tertio patet de
odio exprimentis, ne ex delicto fiat melior ipsius códitio.
8 ff. de reg. iur. non † fraudantur. §. nemo. 12. dist. nos consue
tudinem. ne pro pœna, quam meruit, consequatur priuile
gium. de sent. excom. si vere. Quod deliquerit & pœnam
mereatur, patet, quia sponsa si non fuisset oppressa, suo iu
re poterat debitum denegare. siue dicamus primum coi-
tum gratuitum, siue dicamus exceptionem temporis cõ-
petere, iux. no. 27. q. 1. coniuges. Deliquit ergo spõsus pri
uando illam priuilegio virginitatis, & per consequens cõ
secrationis & aureolæ, vt no. 30. q. 5. reuera. & c. ille. Item
deliquit petendo plus causa, vel tempore, secundum supe
rius dicta, de plus pe. c. vno. & fuit amator ardentior in
vxorem. 32. q. 4 origo. Item sacrilegus, & excommunica-
tus opprimendo religiosam, licet non professam. de sen.
excom. religioso. li. eo. Item excommunicandus impedien
do religionis & castitatis propositum. 32. q. 2. c. fi. ad hoc.
54. dist. multos. Item, quia ius sibi dixit in re propria, cõ-
tra id. 16. q. 6. placuit. C. de iudic. nullus, & licet nõ punia
tur vt raptor, nec est incidens in cõstitutionem, si quis in
tanta. vt no. 36. q. 1. c. 2. punietur tamen vt transgressor le
gis prohibentis, ne quis rapiat sponsam propriam. C. de
rap. virgi. l. vna. nam sic est in matrimonio spirituali, quia
non debet sponsus suam sponsam, vel beneficium rapere
violenter. de præb. eum, qui. lib. 6. ergo si multipliciter de
liquit, est propter sui odium repellendus, alias daretur
occasio malignandi, contra id. 16. q. 1. legi. de diuor. quan
to. in fin. & consequeretur indirecte, quod directe non
posset, contra id, de procur. tuæ. & hoc eo. tit. cum quid
vna. & audiretur suam turpitudinem allegans, contra il-
lud. de conces. præben. cum super. de donatio. inter dile-
9 ctus. Quinto, vir & vxor † non iudicantur ad imparia.
32. q. 1. si quis vxorem. de diuor. gaudemus. sed dicendu,
quòd oppressa non possit profiteri, erat imparitas, cum
oppressionem & absolutam coactionem possit vir infer-
re vxori, non econtrario, vt scripsi. quod metus causa. fa-
ctis. in secunda quæstione. & de sponsis, qui. & est simile,
quod not. de voto. cap. vno. sup. eod. lib. in glo. Sexto, ex
quo sponsa voluit profiteri, iam videtur professa. ad hoc
de voto literaturam. & ex hoc videtur vitam voluisse mu
tare, & sic iam esse professam. sup. eo. li. de reg. non solum.
& cap. beneficium. cum in bonis voluntas pro opere ha
beatur, de pœ. di. 1. magna. versi. notum enim. & 15. dist.
duæ sunt. maxime ex quo per volentem non stat, sed per
aduersarium, quo minus voluntas impleatur. de dolo &
10 contu. contingit. ¶ Solutio † recedendo a verbis disputã-
tis, sciendum q Host. in sum. de conuer. coniu. ad finem,
versi. quid si virgo. tenet, q reddẽda est viro. Primo, quia
vsus est iur. suo, vt supra. Secundo, quia negari nõ potest,
quin licet sponsa in prima nocte inuita sit cognita, sunt fa
cti vna caro, sacramento matrimonij præcedente. eod. ti.
ad apostolicam. Tertio, quia cognita præsumitur consen-
sisse. qui ma. acc. pos. insuper. fatetur, q secus, si post tem-
pus professionis illam cognosceret, quia tunc nõ vteretur
iure suo, soluto vinculo. eod. tit. cap. 2. & c. publicato. imo
puniendus esset pœna, de qua 27. q. 1. si quis rapuerit. 36.
q. 2. si quis non dicam. ¶ Circa quæstionem fra. la. dispu-
tans tenuit idem eisdem rationibus, sed Bartho. Brix. in
quæstione sua dominicali. 80. tenet contrarium, ratione
superius dicta, ne scilicet melioris conditionis sit delin-
quens, quam non delinquens. de præben. eum, qui. lib. eo.
cum concor. hanc partem tenuit Guido per vltimo alle-
gata. & ad tres rationes Host. respondet primo ad primã,
per id, quod dixi in prin. secundæ partis. ver. de tertio. Ad
secundam respondet, q sponsa traducta, licet inuita, pri-
ma nocte cognita, venisse præsumitur, vt consumet matri
monium, sed in themate nostro contra, nisi appareat de
contraria volũtate, scilicet q cõsumationi resistebat reli
gionem eligendo. Ad tertiam respõdet, ex decr. insuper.
sumi contrarium, vt dixi sup. parte secunda. ver. item coa
ctio. Ad iura, quæ dicunt, non distingui, vbi canon nõ di-
stinguit, respondet per c. 34. q. 2. quos Deus. & de cõuer.
coniuga. ex publico. in fi. Iura vero, quæ dicunt, factum at
tendi, soluit, q ponunt speciales casus propter defectũ sa-
cramenti, vel prærogatiuam ordinum. De primo 32. q. 5.
ille. de secundo. 55. di. c. vl. sed illæ causæ hic cessant, quia
11 licet † oppressa non possit consecrari, potest profiteri. de
quo loquitur, & regulariter in pœnalibus voluntas atten-
ditur potius, quam factum. ad id, quod dr per illicitã co-
pulam induci vnionem carnis, non sequitur, per id matri
12 monium consumari. ¶ Ad veritatem huius † habendam
exclude casus non dubios, si sponsa in ingressu, vel post,
ante oppressionem fecisset actum aliquem, per quem di-
ci posset tacite professa, quæstio nõ est dubia. & sic dilata
verba Host. quæ sup. posui, & declaro, quod dixi in fi. secũ
partis. Idem, si sponsa, licet inuita, cõsensisset ad copulã.
Item, non est dubium, quin sponsus licet oppressisset, nõ
tñ semen emisisset, super quo vide, quod scripsi de spõsa.
c. fi. de eo, qui cog. consan. vxo. suæ, fraternitati. quod hic
non itero, quia materia non delectat. Posset dici etiam qõ
in dubia, quando post assignationem duorum mensiũ vel
temporis arbitrarij fieret talis oppressio ante omnem pro
fessionem, quasi tunc licite potuerit sponsus copulam exi
gere ab inuita, per superius allegata. Sed dices, satis est, q
transierit ad religionem, ut ista, de qua quæritur, cũ tex-
tus decr. ex publico, dicat ad religionẽ transire, sed, ut ibi
not. in tertia gl. in fi. ille terminus datur ad profitendum,
non simpliciter ad ingressum, alias male esset prouisum
spõso, si annũ probationis expectare deberet. Est ergo qõ
dubia, qñ sponsa etiam tacite non professa ĩ. duos mẽses
assignatos, vel aliud tẽpus arbitrarium, oppressa fuerit,
& cognita, nec consenserit in copula. In his autem termi-
nis teneo cum Barth. & Guid. per superius allegata. facit
hæc regula & ff. qui satisda. cog. quoties uitiose cautũ, vel
satisdatum est, non uidetur cautum. Cum ergo contra ius
& uitiose oppressa fuerit, ut probatur supra parte secun-
da. uer. de tertio, quo ad facientem habeatur pro non fa-
cto, ut dixi supra, prima glo. Item iur. beneficium mulie-
ri, quæ non solum uerbo, sed facto suam uoluntatẽ osten
derat, auferre non debuit. sup. eo. indultum. cum concor.
13 Multum mouet consensus, qui † potissime in matrimonio
requiritur, sed matrimonium non est perfectum, nisi per
copulam, ergo copula requirit consensum, saltem inclusũ
in coactione conditionali, ut est dictum 15. q. 1. merito.
patiens autem coactionem absolutam nil agit. quod me.
causa. factis. ergo non consentit.

SVM.

SVMMARIVM.

1 *Agere qui potest, potest & excipere.*
2 *Possessionem clandestinam habens, an admittatur ad excipiẽdum.*
3 *Ecclesia an præscribat rem laici spatio decem annorum, ita quod ex tali præscriptione agere & excipere possit, & num. 4.*

REGVLA LXXI.

Qui ad agendum.

Prima gl. dicit, vt de sumpta. & ponit exempla. Secũdo ponit rationem glo. Tertio, dicit regulam procedere in eisdẽ personis. Quarto, dicit eam fallere in possessorijs.
1 ¶ In 1. gl. ibi. [§. cui damus] supple, † actionẽ, fortius exceptionẽ. & ibi [tempore tollitur] vt de dolo. & ibi, [ordinarij] vide. ꝫ. eo. dolo facit. ¶ In 1. glo. ibi [cui licet] Dy. dicit in regul. fauorabiliores. ff. eo. & sic ad idem. ꝫ. eo. cũ sunt. & c. nõ licet. & ibi [possessionem restituet] esset enim species spoliationis possessionem denegare locatori, vt ff. de preca. l. vlt. & ideo super dominio non auditur nisi facta restitutione. ff. si per vim vel alio modo. l. 1. Dy. & ibi [agẽtem possessorio] s. interdicto vnde vi. & licet glo. in l. si de vi. ff. de iud. dicat, ꝙ exceptio dominij excludat interdictum recuperandæ. alibi vero contrarium. & verius. s. ff. de vi & vi ar. l. 1. §. 1. & de vet. sig in literis. §. 1. & de vsuc.
2 sequitur. §. si domus. de habente † possessionem clandestinam dubitatur, an excipiat de dominio. & vr̃ quòd non, cum lex æquiparet violentam & clãdestinã ff. quod vi, aut clam. l. 1. §. 1. C. ad le. Flauiam de plag. eum, qui fugitiuum. Dy. tenet contrarium, com longe improbior sit habens violentam, quam habens clandestinam, ar. ff. de furti. si vendidero. §. cum raptor. inducit l. C. de prob. vitiosius. tenet etiam hic Dy. ꝙ sententia lata in petitorio parat exceptionem rei iudicatæ in possessorijs adipiscendæ vel retinendæ, sed non in possessorio recuperandę, ipsius ratio, quia duo prima possessoria excludũtur per exceptionem dominij, tertium non, & per hunc modum cõcordari possunt secundum eum glo. quæ videntur contrariæ, ff. de iudi. l. 2. §. quædam. & C. de interdic. incerti. & in fi. dicebat ergo Ioan. mo. in additione sua, quòd regula cessat quandoque ex malitia partis. ff. de rescin. ven. l. fi. in auth. de trien. & se. §. illud quoque. coll. 3. seu ex priuilegio causæ. de rest. spo. in literis. & c. fe. & propter fragilitatem sexus. ꝫ. eo. li. de elec. indemnitatib. §. verum. & ne vera executio impediatur, vt præ. decr. accedens. all. de of. or. irrefragabili. & vide quod dixi de exces. præ. inter dilectos, in glo. no. non solum. vbi Inno. & Host. dixerunt, regulam locum habere, quando de eodem ad idem agitur, & excipitur.

QVAESTIO.

Huic regulæ coaptatur quæstio, quam disputaui paulo
3 post † doctoratum meum, qua quærebam, an ecclesia præscribat rem laici spatio 10 annorum, ita ꝙ ex tali præscriptione agere & excipere possit. Posito tamẽ primo, sequitur secundum per hanc regulam. Pro ecclesia allegantur quatuor, totidem cõtra ipsam. Tertio, præmissa opi. solu. contraria quæstio soluitur, & contrarijs respõdetur. ¶ Et primo videtur, quòd non præscribat, nam quod sibi non vult fieri. s. præscribi decennio, non dẽt alijs facere. Matt. 8. & in princi. decretorum. 32. q. 6. si ducturi. ꝫ. de maio. & obe. dilecti. primum pater. 16. q. 3. §. potest. ad fi. & auth. quas actiones. & sup. de præscrip. illud. Ad idem venit, qđ dicimus, quemlibet iur. quod in alterũ statuit, vti debere. de constit. cum omnes. ff. quod quisq; iur. l. 1. & in rubro. & quod in sui persona quis refutat, in alijs velle vel probare non debet, de homic. cum in fo. ff. manda. s. negotia. nec pro me inducere possum, quod reprobo, vel econtra. io. 19. di. c. 1. Secundo videmus, ꝙ sicut seruus in dominum non torquetur, sic nec econtrario. C. de quæstionib. l. pr. idem. & sicut Iudæus non conuenitur in sabbato, ita nec conuenit. C. de Iudæis. l. die sabbati. Tertio cõstat, ꝙ si non lædit. vnde si emi vina, exceptis acidis, & mucidis, et si expediret mihi, & vellem illa habere, non possum ex illo contractu. ff. de peric. & commo. rei ven. l. si vina. supra eod. lib. de præben. cum. de non. & vide circa hoc, quod no. supra eo. ti. quod ob gratiam, vbi extendere poteris, per dec. prudẽtiam. de mu. pe. & per alia iura. Quarto facit ad hanc partem. 16. q. 3. placuit. & quod ibi no. facit supra eo. ex eo. per cuius regulæ concordantias potes extendere hanc partem.

¶ In cõtrarium inducitur prędicta 1 sa qđ ob gratiam. cũ concor. facit C. de procur. non eo minus. secudo, qđ ecclesia inducit pro se, quod non recipit cõtra se. 10. dist. c. 1. 37. dist. si quid vers. su. de loc. potuit. C. de iure emphy. l. 2. Tertio multa priuilegia habent res ecclesię, quib. non participant res priuatorũ. C. de sacrosan. eccl. l. placet. C. de epis. & cler. l. 1. sup. eod. lib. de cen. quanquã. de immu. eccle. c. 1. Quarto attẽta rõne cõtraria sequeretur, ꝙ ecclesia romana aduersus ecclesiam minorem non pscriberet minori spatio quam cẽtũ annorum: cum cõtra ipsam minori tpe inferior ecclesia non pscriberet, qđ esset absurdum, ad hoc de pscr. ad audietiã. & facit de cleri. nõ resi. cum dilectus. Ex quibus concluditur rem laici præscribi decennio per ecclesiam, sicut per laicum.

Soluendo sciendum est, ꝙ Io. 13. q. 2. c. 1. & B. de præscr. illud. in 3. gl. dicũt etiam præscribi rem laici spatio 10. annorum, & propter illas glo. disputaui hanc quæstionem, & Hugo 13. q. 2. in princ. exprimebat, quod non minori, cum decennalis vel vicennalis in ecclesia locũ habeat. Itẽ sciendum, ꝙ glo. præalleg. Bernardi. 1. c. illud, ad literam fuit Lauren. quam & poluerunt Vincẽ. & Goff. sed ratio quã includit illa gl. de leg. qđ fauore, nõ cõcludit illud dictũ. sed potius cõtrariũ. & idẽ dico de eo, qđ notat Io. mo. de præscrip. cap. 1. vtens eadem ratione. ¶ Soluẽdo teneo cum Dama. qui hoc notat in sum. de pscr. a ote. & Acc. qui notat in auth. quas actiones. C. de sacrosan. eccl. & in auth. de ecc. ti. §. pro tpalibus, ꝙ ecclesia rem priuati præscribit vt priuatus spacio. 10. vel 20. annorum, per rationem l. quod fauore. quam alleg. Laur. & sequaces, istud tenet etiam Host. in sum. de præscri. §. quæ requirantur. vers. nũquid ergo ecclesia, dicens cũ Accur. ꝙ titulus, qđ quisque iur. non obstat, qa proprio motu nõ per impetrationem princeps illud tps 40 annorum cõcessit ecclesijs. ff. qđ quisque iur. l. 3. Hi vero qui tenebant illã opinionẽ mouebãtur, vt soluerent c. sanctorũ. de pscri. & alia iura, q̃ de præscri. 30. an. loquantur, sed ut scripsi in præd. c. illud. & de priu. accedentib. licet conari debeamus ad correctionem iuriũ euitãdã, de electionib. cũ expediat. su. eo. li. vbi tñ de correctione constat, ut in materia ista, falsas solutiones non debemus exquirere vltra hoc, ꝙ pscriptio legalis 30. an. nullo modo procedit in ecclesia, uel ecclesiastico foro. illa. n. currit cũ mala fide, quod canones abhorrent. de præscript. uigilanti. & c. ult. sup. eo. possessor.
† Ex prędictis autem sequitur, ꝙ ecclesia habet actionem ad repetendum. si cadat a possessione, & fortius exceptionem ad illam defendendam, ut patet 16. q. 1. §. 3. §. potest. C. de præscri. 30. uel 40. an. l. si quis emptionis. Ad id qđ dr̃. Quod tibi nõ uis fieri &c. exponitur nec uelle debes, sed ecclesia bene debet uelle uti suo priuilegio sibi per ius vtrunq; concesso, & contra non sic priuilegiatos, ut ipsa potest vti iur. cõi. Aliorum ẽt rñsionem collige per notata in præd. regulis, su. e. quod ob gratiam. & c. ex eo. Non ob. quod dixi post Dy. sup. eo. in iudicijs, super 1. gl. Non enim utitur hoc ecclesia priuilegio circa litem, sed iure cõmuni, quo & laicus uteretur agendo & excipiẽdo, ut dixi. 4

SVMMMARIVM.

1 *Mercans contra iura, præsumitur mala fide.*
2 *Ecclesiæ parochialis rectores quandam aliam ecclesiam cum fructibus tenuerint super hominum memoriam, id ne licite & iure possint. 4. 5. 6. 9. & 11.*
3 *Episcopi iurisdictioni detrahitur sæpe per præscriptionẽ. & nu. 10.*
6 *Præscribi non possunt functiones publicæ, & quæ ad vtilitatem publicam pertinent.*

8 *Ecclesia*

8 *Ecclesiæ ministrorum diminutio non est prouocanda. Et quid ita.*
21 *Temporis patientia cuius initij memoria non extat in contrarium an sufficiat ad probandam annexionem remiss,*

REGVLA LXXXII.

1 Qui contra. Dyn. ponit† exemplum in illo, qui emit a pupillo, quem sciebat talem, sine auctoritate tuto-
ris. C. de auct. præst. eum, qui. de vsuc. pro emptore. l. ul. de
contrahē. emp. quia quolibet. & dicit, quod huius iur. est
ratio; quia aut emptor sciebat a iur. prohibitum, & sic fi-
des mala concluditur aperte, aut ignorabat, & tunc mala
fides propter iur. errorem præsumitur. ff. de vsuc. si fur. &
dicam super glo. ¶ Prima glo. ponit exempla. Secundo
successiue signat duo contraria: & ad ea remittit. Ter-
tio, notat. ¶ In 1. glo. ibi, prędictis iuribus. ad idem su. eo.
li. de reb. ec. non alie. c. 2. & in fin. licet igitur præsumatur
bona fides, vbi contrarium non probatur. no. de præscri.
c. si diligenti. illud in ignorantia facti; quia eius allegatio-
ni iur. præsumptio non resistit, sed cum allegatur ignorā-
tia iur. præsumitur mala fides; quia præsumptio iuris alle
gationi resistit. Dyn. alle. sup. eodem. ignoran. ff. pro emp.
l. s. §. si a pupillo. & §. si a furioso. & C. de legi. leges sacra-
tissimæ. de iur. & fac. igno. l. constitutiones.

QVAESTIO.

Hæc regula facit pro solutione domini G. de Per. lata
in quæstione, quam disputauit, quæ fuit talis. Rectores pa
2 rochialis ecclesiæ † quādam aliam parochialem cum suis
fructibus tenuerunt vt vnitam vel annexam, nullo ibi in-
stituto rectore, & hoc tanto tempore, quod de contrario
non est memoria. quæritur, an per eos possit licite sic te-
neri? quam ornabo & abbreuiabo. Quod possit, allegat
quinque & respondet ad hanc regulam. Secundo in con-
trarium allegat Tria. Tertio soluit, rationes tres inducens,
& contrarijs respondens. & deinde subdam dictum Host.
& solutionis determinationem, vt dixi Et primo allegat,
quod possit: quis a iure communi prohibita diuturnita-
te tanti temporis licite obtinentur, hoc patet, de ver. sign.
super quibus. §. primo. & c. quid per nouale. & sup. eodem
lib. eodem titu. veniens. 3. quæst. 6. hoc quippe. 63. distin.
mos antiquus. & c. seq. 9. q. 3. conquestus. 18. quæst. 2. ser-
uitium. ubi de hoc. & 1. quæst. 1. nullus episcopus. Secūdo
3 licet † episcopus in sua diœcesi sit ordinarius. 11. quæst. 1.
de persona. In multis tamen per præscriptionem suæ iu-
risdictioni detrahitur. vide de foro competen. cum cōtin-
gat. de offi. ord. irrefragabili. de offi. archi. c. fina. de resti-
tu. spo. literas. de consan. & affinita. c. 1. de præscrip. audi-
tis. & c. de quarta. Igitur sicut ibi contra ius cōmune ope-
ratur præscriptio, sic & hic. & si de his uis exempla, colli-
ge de his quæ scripsi sup. de consue super rubrica. & cap.
4 ult. super glo. & quam. Tertio † iste non debet cogi proba-
re titulum. 2. q. 5. §. 1. de peri. hære. l. cogi. quod patet de
præscrip. c. 1. sup. eod. lib. nam longinquitate temporis sæ
pe fit, quod apparere non potest conditio originis. 12. q. 2.
lōginquitate. sufficiat ergo sibi possessio, quæ sufficit præ-
sentanti, eligenti, & prouidenti. de iu. pa. consultationib.
de elect. querelam. de causa pos. cum olim. Quarto, cum
uisitent archiepiscopus, episcopus, archid. archipresby.
de censi. cum apostolus. & c. ratione. sup. eo. lib. & de offi.
archi. mandamus. præsumendum est. quod a principio in
qui fuerint, & inuenerint has duas simul iuste teneri, si-
cut dicitur in literis Papæ non posse cadere falsitatem:
quia per multas manus incedunt, ut no. de rescrip. ad au-
dientiam. de fide instrum. ex parte. cum cōcor. Quinto fa-
cit C. de donatio. in donationibus. & C. arbit. tut. l. fi. Item
facit de præsum. illud. & quod scripsi post Inno. & Host.
de presby. non bap. c. fina. ad finem. & de eo, qui fur. or
rec. c. vltimo. vbi nota. quod qui longo tēpore fuit in pos-
sessione sacerdotij, & maxime si episcopus suus eum, vt sa-
cerdotem admisit, non cogetur ostēdere literas, sed quod
alias teneretur. 2. quæstio. 5. legum. & in extrauagan. Bo-
nifaci. inuoctæ. Nec obstat hæc regula cum suis concor.
quia patientia episcopi tanti temporis defendit præscri-
bentes. vel licet primus possidens præscribere non potue
rit, qui habebat facti notitiam: successores tamen inue-
nientes ecclesiam in possessione habere poterunt bonam
fidem, supra eodem. cum quis in ius. & super his vide qd
5 nota. de iure patrona. cura, in glo. s. ¶ In contrarium † est
certum, quod quælibet ecclesia parochialis saltem suum
debet habere rectorem de præbend. cum ignores. 7. quæ-
stio. prima. sicut alterius. Item pluralitas beneficiorum,
maxime talium, est inimica canonum. 70. distinctione. sā-
ctorum. de præben. quia intantum. nec in duobus colle-
gijs quis numerari debet. de relig. domi. ne nimia. etiam
si vtrunque collegium consenserit. de electioni. constitu-
tis. nec potest quis duobus dominis seruire. 26. distinctio.
Acutius. 21. quæstione. 1. capitu. primo. de clerici. coniu-
gat. diuersis. & singula officia singularitatem personarū
exigunt. 89. distinctio. singula. consuetudo autem, de qua
quæstio loquitur, est contra ista, & sic dicenda est corru-
ptela. de consuetu. cum venerabilis. cum diuturnitas tē-
poris sine veritate, quanto diuturnior, tanto culpa gra-
uior. 32. quæstio. 7. flagitia. de consue. capitu. vltim. cum
concor. concluditur ergo, quod non iuuat talis diuturni-
6 tas temporis. Secundo † non iuuat taciturnitas vel patien
tia episcopi: imo ipsius culpæ ascribendum est, qui ipsas
ecclesias sic esse permisit. de electio. cum causam. de testi.
quia ingredientibus. facit 81. distincti. ad reatum. & ex-
presse prohibetur episcopis, ne aliquem presbiterū per-
mittant duas ecclesias tenere. de excessi. præla. cap. 1. sed
debent illum cogere ad alteram dimittendam. de æta. &
qualita. eam te. vel sufficientem dispensationem ostēden
dam. de offic. ordi. ordinarij. in princ. sup. eodem lib. con
tra talem. igitur contra talem prohibitionem, & tale præ
ceptum, ex cuius transgressione puniendi sunt, patientia
non sufficit. & cum episcopus mereatur pœnam, sacerdos
non debet consequi præmium. facit de dona. inter virum
7 & vxo. & si necesse. cum concor. Tertio inducitur, id † de
quo quæritur imprænscriptibile, cum publicæ functiones,
& illa, quæ ad publicam vtilitatem pertinent, prędscribi nō
possint. 16. quæstio. 3. §. potest. ad finem. & l. iubemus. fa-
cit 35. quæst. 1. quæ ad perpetuam. de præben. Ratio: cum
enim sacerdotes peccata populi comedant, & in suis pre
cibus ea deleant, & consumant. 3. quæst. 1. nulli. 10. quęst.
8 1. quia sacerdotes. detractio ergo sacerdotū lædit ius † pu-
blicum, cum quanto sunt plures, tanto melius deleant:
cum multitudo facilius exaudiatur a Deo. de pœ. distin.
1. sicut. versi. amat enim, vt pro uno multi rogent. Hinc
est, quod apostoli dicebāt messem multam operarios au-
tem paucos. Matth. 9. Lucæ 10. 81. dist. in nouo, ergo ope-
rariorum ordinatorum diminutio est contra bonum pu-
blicum, nam si in qualibet parochia infirmarentur paro-
chiani, non posset simul ad vtrunque suffragari, cum sa-
cramentis potissime, si parochiæ sunt remotæ. & si alter
sine confessione decederet, reus esset animæ decedentis.
26. quæstio. 6. si presbyter. & c. cognouimus. facit de pœ. &
remi. c. vlti. Ex quibus concluditur. possessionem tanti tē-
poris, vt ponit quæstio, non prodesse. ¶ Soluēdo dicebat,
talem vnionem ex diuturnitate tanti temporis nō acqui-
ri, & ex ea non posse rectorem vtranque ecclesiam rege-
re, nullo ibi instituto rectore. fatetur tamen, quòd bene
9 potest vna præscribere institutionem † rectoris in alia. de
præscript. auditis. sed quod vnus rector regat duas ec-
clesias, hoc esse non potest. Ad solutionem adducit tria. Pri-
mum, quia consuetudo onerosa, quæ priuat ecclesiam iur.
& honore suo sine culpa, nec iste casus est de numero illo

rũ.quibus hoc contingit.no.12.dist.renouantes. de con-
sti.cognoscentes.de priui.antiqua.ex quo gratiosa, ergo
tollenda.de consue.c.1.de constitu. quæ in ecclesiarum,
de ina.& ube.dilecti.Secunda ratio est periculum anima-
rum:per modum,quem dixi in fi.secundę partis.ver.nam
si Tertia,quia per hoc sine causa detrahitur iuri episco-
porum:quorum est ex iusta causa ecclesias diuidere, vel
vnire.Extirpanda ergo est,cum careat ratione.12.di. om
nia.68.dist. corepiscopi. ¶ Ad contraria respondetur,
ad primum de decre.super quibusdam cum sequenti-
bus.quod de temporalibus loquuntur, in quibus diutur-
nitas temporis ius præstat.ff.de aqua quo.& æsti. hoc iu
re.§.ductus aquæ.secus in spiritualibus,de instit. ex fre-
quentibus,nam vbi maius periculum &c.sup.e.lib. de e-
lect.vbi periculum.Ad allega.secundo respondet, quod
10 licet quandoque † iura episcopalia præscribantur, vt ibi
nn.non tamen vertetur periculum animarum,sed rerum,
nam etiam si præscribatur cognitio causarum matrimo-
nialium:tamen secundum iura procedere habet præscri-
bens.de consan.& affin.ex literis.animæ autem pretiosio
res corporibus.12.q.1.præcipimus. facilius est etiam præ
scribere institutionem in aliqua ecclesia,quam ipsius re-
tentioné.de inst.c.fi.de iure pat.per nostras. vnde decre.
de multa,voluit per receptionem secundæ vacare primã.
Hoc scias,q pro solutione sua allegare potuisset Guil.qđ
no.Host.in sum.de sup.neg.præ.§.quot modis. ver. sup-
pletur etiam,vbi dicit,q temporis diuturnitas non pro-
bat vnionem,vel annexionem,licet ex causa annexio fie-
ri possit,suo tamen modo & seruata forma.de præben.ex
tirpandæ,& c.sequen.& c.exposuisti. de exces præ. sicut
11 vnire.§.cum eod.titu.quærendo, an ad † probandam
annexionem sufficiat patientia temporis,cuius initij non
est memoria?dat duas remissiones, vnam ad summam,
de censibus.§.quid census,& ibi in §.quid ergo.tenet cē-
sum solutum certo tempore,quod de initio nõ est memo-
ria,deberi,licet etiam causa non appareat.alia ad summã
de excessib.prælato.§.qualiter excedant. ver. excedunt
etiã detrahendo.& ibi nil ad propositum. Ad solutionem
etiam Guil.bene facit, quod scripsi post Hostien. de cle.
non residen.quia nonnulli,in glo.magna, versi.quid si sẽ
per.& de his.quæ fiunt a præla.cum apostolica.in fin.Mi
hi videtur sic determinanda prædicta solutio, quod verũ
sit vnionem vel annexionem præscribi eo tempore,de cu
ius initio non est memoria. sup.e.lib.de rescrip.c.1.dum
tamen sic possessa fuerit ecclesia: scilicet, vt annexa vel
vnita,& facit,quod dixi in præd..dec.cum apostolica.in
fin.nec erat necesse tunc in illa ecclesia rectorem institui,
cum rector principalis sit rector vtriusque.Sed non vale
bit consuetudo, quod illa ecclesia non habeat proprium
regentem curam,vicarium.s.perpetuũ.de præben. extir-
pandæ.& c.exposuisti.de supp.neg.præla. c.1. vel saltem
temporalem,vt in cle.de exces.præl.frequens. ver. quidã
etiam ecclesias.vbi de hoc in glo.1. & probat cõstitutio
Io.execrabilis.ad fi.super quo vide, quod plene scripsi,
de præbend.de monachis.super glo.2.de priuile. pastora
12 lis,hoc tamen saluo,q si † propter paupertatem ecclesia-
rum vicinarũ facta esset vnio ipsarum,inopia & impossi
bilitas regendi vtramque excusaret a vicario ponendo.
10.qõ.3.vnio.de æta.& quali.eam re.in fi. per hunc autẽ
modum satisfactum est rationibus,quas in sua solutione
induxit Gulielmus.

SVMMARIVM.

1 *Facere per alium,perinde est,ac facere per seipsum.*
2 *Doctor,qui conuenit certo salario legere vno anno,ante finem an-*
ni an possit quem vicarium substituere,scholaribus etiam refra
gãtibus.& nu.1.5.7.9.
3 *Votum num possit per alium impleri.*
6 *Prælatus an possit dari inuitus.*
8 *Debitum per quemuis substitutum solutum liberat debitorem.*

REGVLA LXXII.

1 Qui facit perinde. Hoc procedit de qua
dam † iur.interpreta
tione,cũ vere loquẽ-
do factum etiam ab eodem diuersis temporibus non re-
præsentat identitatem eiusdem facti. ff.de condi.inde.si
non sortem.§.libertus.& in Auth. de fide instrumen.cir-
ca.prin.secundum Dy.qui allegat. ff. de duob. reis.l. ne-
mo.& quod no.ff.de vi,& vi ar.l.1.§.deiecisse. & §. quod
dicitur.probatur hoc sup.e.lib.de ele.vt quis duas.¶ Pri
ma glo.dicit,vnde sumpta.& pro exemplis iura.& solnẽ
do obiectiones remittit.¶ In glo.1.ibi[quod iussu.] alte
rius scilicet alteri soluitur,pro eo est, quasi ipsi solutum
est.¶ In gl.1.ibi[pone exempla]Dy. ponit hic specialia
exempla.Primo per l.ff.de admi.tu.ita tamẽ.§.gessisse.&
l.tres tutores.§.non solum.vbi tutor ita tenetur directa
actione tutelæ administrans per alium,sicut si per se ad-
ministrasset.Item de interdicto vnde vi.ff.de vi,& vi ar.l.
1 §.deiecisse.& de reg.iur.hoc iure.§.deiecit, Item in l.
Cor.de sic.qua tenetur occidens per alium,sicut si per se.
C.de accu.non ideo.ff.ad Sill.si percussor.ad Turpil.l.1.
§.pe.Idem est in pœna calumniatoris,qui per alium detu
lit.ff.de iur.fis.l.3.§.diuus Pius.& l.non tantum.dicit etiã,
quod ad idem potest induci.l.postulare.ff.de fideiusso.
cum si.

QVAESTIO.

Hæc regula,& regula, potest quis.su.e. inducebantur
in quæstione.quam disputaui de delegato ab alio, quã a
principe habente speciale mandatum subdelegandi, an
subdelegare possit?& quære illã.sup.eodẽ lib.de offi. de-
lega.is,qui.in glo.vlt.& super ea.Faciunt etiam hæ duæ
regulæ ad quæstionem de patrono, an possit committe-
re alteri præsentationem beneficij non vacantis? de qua
vide,quod scripsi de concess.præben.c.si. Faciunt etiam
2 hæ regulæ ad quæstionem † dominicalem 70.de qua quæ
ritur de magistro,qui conuenit certis scholaribus vno an
no legere pro certo salario.& ante finem anni vult substi
tuere æque bonum,scholaribus contradicentibus, an id
possit ita q etiam salarium sibi debeatur? Pro magistro
allegantur 7.& totidem contra ipsum. Tertio ponitur
Bartol. solutio.quæ placet, post quæ sequuntur aliæ.
Pro magistro igitur facit, quod scripsi post Gos. sup. de
sum.Tri.firmiter.§ hæc sancta.super versic.Moysem. pro
quo etiam faciunt istæ regulæ.Secundo allegatur pro ip-
so.ff.de admi.tu.ita tamẽ.§.gessisse.vbi tutori licet admi-
nistrare per alium.Item si grauamen aliquod sit imposi
tum hæredi uel legatario.non refert an per se.an per aliũ
imoleat, dummodo sit tale, quod per alium possit
impleri.C.de cad.to.l.una.§.ne autem.in fin.Idem in sti-
pulatione quæ in dando,uel faciendo consistat.C.de cõ-
trahen.& commit.sti.l.ueteris.circa fin. Idem in libertate
præstanda.ff de sta.ho.Arethusa.in fi.Tertio, si societatẽ
cũ aliquibus cõtraxero,si oportet me abesse, possũ aliũ
æque idoneũ subrogare.ff.pro so.l.ideoque erit.circa me
3 dium legis.Quarto † uotũ,quo quis obligatur Deo perso-
naliter,per alium impleri potest.sup.de voto.licet.qđ in-
tellige,ut ibi scripsi super 2.glo.Fortius ergo videtur ma-
gistrum posse suum magisterium per aliũ exercere.Quin
4 to,si bona † fide locaui tibi domũ,quæ a me euicta est,suf
ficit.quod tibi cõcedam aliã æque bonã.ff.loc. si quis do
mũ.1.responso.in fi.Sexto uidentur scholares dolo age-
re.quibus æque idoneum substituere uult. nec enim de-
bet sibi consulere cum alterius iniuria.22.quæst.2.pri-
mum. circa medium. Septimo ad quæstionem induci-
tur.C.de epis.& cleric.quisquis.1.& l.ad similitudinem.
¶ In

5 ¶ In contrarium, si q
dam promiserit, & fide.
sentente stipulatore, non.
promisit.ff.de soluto.inter a
serit iste suum magisterium a.
do, si onus disciplinæ, vel pictura
vel legatario, non poterit adimplet.
di.l.vna.§.si vero talis, Tertio per mag.
nus personaliter deseruiat.ergo salariun.
rit.ff.loca, qui operas. & l.sed addas.§.vlti
& extraor.cognit.l.1.§.diuus. Quarto, cum e
tat personaliter procuratur, alias non. de cens.
tiones.post princip.& patet sup.eodem lib.de ofi.
episcopus. Quinto, cum pactum magistri fuerit per.
le, non egreditur personā.de transac.veniens, de præb.
nisi. in fin.ff.de pact. quod in duobus.§.personale. Item.
multa exempla possent adduci de his, quæ per alios im-
pleri non possunt, quæ notaui in regula, potest quis eod. 12
ci. Sexto, contra magistrum etiam facit regula, mutare.eo. 13
titu.cum concord. Septimo cōstat, quod prælatus non est
dandus† inuitis.61.distin, quid proderit, sup. de elect.c. 1
6 1. Ergo nec magister, qui præest.sup.de senten.excom.cū
voluntate.facit sup.e.lib.ne cleri.vel.mona.c.2. & quod
dixi post Hostien.& Vincen.de magistris.c.penul.in glo.
hoc casu. ¶ Soluebat Barth, quod satis placet in terminis
7 quæstionis. se nō credere, quod †posset salarium perere, si
vellet per alium docere.per præ §. si vero talis in l. vna.
C.de cadu.tol.facit ff.de leg.3.fideicommissa.in fi.sup.de
offi.delega.c.fi.& dicit idem in illo, qui promisit librum
scribere, & in potestate, qui promisit ciuitatem regere.di-
cit tamen Hostien. dixisse secus in illo, q promisisset do
mū facere. Guil.in Spec.de sala.in fi.dicit Odoffr.concoe
dasse. Bartho.refert tamen Pileum distinxisse. an iustam
causam habeat, & tūc recedere & substituere potest, an
non habeat.& tunc non potest.inducit ff.ad l.Iul. repe.l.
fi.ff.si quis cau.l.quoties, dicit tamen Guil, quod leges,
quas allegar, loquuntur in necessarijs obligationibus, in
quibus non mirum, si ex iusta cā substituit, secus in volun
tarijs, alle.C.de actio.& obliga.l.sicut.in quibus sola im-
possibilitas non difficultas obligationem immutat. ff. de
verbo.obligatio.continous.§. cum ita. facit sup. eod. lib.
de offi. del.ab arbi. quod ibi no. Parum placeot hæc ver-
ba Gul. quæstionem etiam Pilei non inuenio in docto-
8 re.† Verum de vasallo bene extat ipsius quæstio.84.in qua
illud tenet, non tamen allegat leges illas, quas dicit Gul.
sed allegabat.C.de decur.l.nullus.libro.10.& ff.de sol. in
ter artifices.subdebat, quod si seruitium vasalli consiste-
bat in solutione pecuniæ, quolibet soluente liberatur.ff.
de statulibe.l.Stichum.§.fi.Cynus in prædi.l.vna.§.ne an
tem.recitat † opinionem dicentium, quod si consuetudo
9 est loci.quod subrogare possit, tunc scholares illo modo
secum contraxisse videntur. Idem, si esset specialis con-
suetudo illius doctoris, quam scholares sciebant.ff.de vsu
& ha.l.plenum.§.equitii. vt in doctoribus medicis ab o-
lim, & nunc etiam, maxime in Magistro Alberto sæpe ip-
sorum scholares apud nos experiūtur. Si vero non etat cō
suetudo loci, vel personæ doctoris, tunc aut vult recedere
& substituere propter pecuniarium lucrum alibi captan-
dum; & tunc non potest, cum videatur promisisse legere
secundum suam industriam, vt ibi, & in prædi.l.inter arti
fices.cum sit impossibile vnius industriam esse industriā
alterius.in Auth.de fide instru.§.1.ff.de cond.inde.si non
soetem.§.libertus. Aut recedere vult ad officium publi-
cum exercendum, vel ad seruitiū ecclesiæ: & tunc potest.
C.de epi.& cleri.l.quisquis.& l.ad similitudinē. leges ta-
men illæ meo videre parū faciunt, q̄ loquuntur in illo, q
mutat statum personæ.refert ibi Petrū dixisse §.illū, ne au
tem.& vet.si vero non facere ad casum, cū loquatur de di
scente, non de docēte.ibi dicit tex.liberalibus studijs im
bui cp certū est per aliū fieri non posse, vt post Gof. dic

k
Des.
quo s.

Qui pi.

in pig.ha.l.potior.&
primo de prioritate a
eorum alias est par cau.
ligatio, & vterq admittit.
nec apparet cui primo tūc c
tior erit conditio possessoris.ff.
vbi aūt apparet prioritas, locus e.
rū multas hōr instantias. Primo in
nē, in Auct.de æqua.do.§.hi oēs.col.7.
l.interdum. Scdō in negāte se possidere,
ctus prætendit hypothecam. C.qui po.in pi.
possessor. Tertio in eo, de cuius pecunia res e
obligatur expresse. C.eo.ti.licet. Quarto in mu.
prætertur prioribus habentibus tacitam.eo.tit.l.a.
Quīto in illo, de cuius pecunia militia emitur. C.de
l.fi.& aut, quod obtinet. Sexto, in habēte hypothecā ex
stio priuato, manu trium testiū signato, si agit aduersus
eū, qui non hēt simile instrm, vel publicum. C.q po.l.scri-
pturas. Septimo in fisco agēte ex cā primipili. C.q.ex cau.
pig.l.satis. Octauo in agente funeralia.ff.de relig.& sum.
fu.l.si quis.§.si colonus.& l.impensam.& ibi no. Nono, si
vendens pignus ꝑoriū hēt similē cām cū posteriore, non
ꝑfert.sed ambo cōcurrūt.ff.q po.in pi.ha.l.15, cui.§.prior.
¶ Prima gl.dicit, vō sūpta; & ponit exēpla: & objicit ad vl
timū exēplū, & soluit. Scdo, dicit rēm ꝓcedere in his, q
pēdēra volūtate duorū: nō in legib.vel testamētis, signat
cōtrariū & remittit. Itē ꝓcedit, cū par est ius vtriusq. ¶ In
gl.1.ibi [quoties vtriusque] Sequitur cā lucri non vertit,
is ꝑferēdus, cuius in lucro cā ipsū ꝓcedit.& ibi [non est no
num] vt priores leges ad posteriores trahātur.& ibi [si mi
hi] In legatis nouissimæ scripturæ valēt. ¶ In gl.ibi [prius
ordinatus] ſ.de ma.& obe.c.1.vbi de hoc Dy.alle.ff.de al
bo scrib.l.1.2.& 3. C.de consu.l.1.li.12.& ibi [impetrauit]
in pari forma, & de hoc plene, ſ.e.li.de conce.pb.si soli.in
vlt.gl. & ibi [nō est nouū] & ſ.eo.li.de const.c.1.vbi ēt de
hoc.& ibi [vltima volūtas] ſ.de cele.mis.cum Marthæ.in
fi.sed lōge plenius hic p Dy. qui distinguit. Aut oēs credi-
tores ꝑtendūt priuilegiū reale, aut personale, aut quidam
personale, quidam reale, aut quidam personale, alij nul-
lū, aut oēs nullū, quæ membra ēt subdistinguendo, prose-
quitur, in quibus mēbris ēt incidit, quod dixi in tex.

QVAESTIO.

Hæc rēa inducebat ad qōnē, quā dispu.de seminātе por
ros, q̄ sic ꝓponebat. Seminaui porros in parochias S. Ao.
quos auolsi, & plātaui in paro.S.Io.q̄ritur, cui ecclesiæ de
Io.And.in Tit.de reg.iur.

his decimæ debeantur? In allegationibus procedam hoc
ordine,quia primo probabo quod eccleſiæ ſācti Andreę.
Secundu,quod eccleſiæ ſancti Ioan. Tertio,quod vtrique,
aut cuique integra,aut diuidenda. Quarto,quod neutri,
quamlibet vero partem probabo. Primo per ius diuinū.
Secundo per poſitiuum canonicum.ſ.& ciuile. Tertio per
æquitatem. Quarto per opinionem,vel glo. Quinto indu-
cam vnam regulam,deinde dabitur ſolutio,& contrarijs
reſpondebitur. Primo,quod eccleſiæ ſancti Andreę vbi ſe
minati fuerunt,& nati,debetur de his decima,inducitur
anctoritas Deutero.14.ibi, decimam partem ſeparabis
de omnibus quæ naſcuntur in terris. Item 2.Paralipo.31.
omnium quæ gignit humus,decimam obtulerunt,ex her
bis naſcuntur in terra,& gignit humus, patet generatio-
nis vel natiuitatis locum inſpiciendum, & illi decimam
ſoluendam,ergo &c. Secundo iur. vtroque ſic probatur,
quicquid ſit,illæ porrinæ,aut includuntur ſub appellatio
ne fructuum,aut frugum, vel prouentuum vel paſcuorum,
vel lucri, vel acquiſiti,ſed his omnibus verbis vtuntur iu-
ra præcipientia de his decimam ſolui.16.q.1.reuer. & c.
decimæ.& q.7.c.3.& 4.& 5.& ſimile de decimi.c.1.& ca.
cum homines, peruenit.commiſſum.nuncios.paſtoralis,
& alia plura. Plus videmus eſſe in tractatu hortorum, de
quorum fructibus expreſſe loquitur canon.16.q.7.quicū
que. decre.eo.titu.non eſt. vltra hoc,quod iur.ſeminis ip
ſi decima debeatur,expreſſe probat decr.ex parte 2. eo.
ti.vbi patet, q; ſi diuerſa ſemina ponantur in eodē agro,
de cuiuſque ſeminis fructibus debetur decima,habet.n.
ſe prædium ſancti Ant. ad porros,vt originarium,prędiū
ſancti Ioannis vt educator. Prima ergo cauſa naturalis,&
ſic perpetua.5.diſtin.§.1.inſti.de iure natura.§.ſed natu-
3 ralia. præponenda eſt ergo † educatiuæ, quæ temporalis
eſt,& immutabilis, q; vero ipſum ius originis ſit perpe-
tuum,patet.ſup.eod.li.de tempo.ordi. cum nullus, ad id.
ff.de ſenat.l.pen.quæritur ergo de origine.24.diſt.quan-
do.31.diſtin.aphros. ff. de ædi.edict.quod ſi nolit.§. qui
mancipia. habent Legiſtæ textus expreſſos præponen-
tes originariam cauſam.ff.ad munici.aſſumptio. in prin,
& l. libertus.§.præſcriptio.in fi.& ibi, cum ſimul vtrobi-
que deferentur,potior eſt originalis cauſa.& l.qui ex vico
ortus eſt. de decur.l.1.de mune.& ho.at qui originem.1.
reſpon.ſecundum vnam lecturam.& C.de munic.& orig.
l.originem.propria neminē poſſe voluntate ſua eximi,ma
nifeſtum eſt. Ad idem de tempo.ord..c.1.vbi ſolam vltra
montani originem inſpicimus.probat hoc idem l.dicens,
natum ex ſeruis vrbanis,ſi mittatur ad villam nutriendū,
vrbanum non ruſticum cenſeri. ff. de leg.3.l.ſeruis vrba-
nis.§.eum qui,& ff.de ver.ſig.l.vrbana.1.& l.is,qui natus.
Si ergo vrbana mancipia cognoſcuntur a ruſticis gene-
re,non loco educationis,ſic in propoſito prædium gene-
rans non educans dicemus in decimarum ſolutione pon
4 derari debere. Probatur hoc etiam † per iura,quæ docēt,
principium ſpectandum,cuiuſque enim rei & contractus
initium ſpectandum, & cauſa.ff.manda.ſi procurator.in
prin.ad Macedo.ſi tamen.alias.ſi autem.& ſuper his.ve-
niant iura.de hoc nota.de electio.dudum.1.de cen.c.3.1.
q.1.principatus. Sed optime videtur facere decre.literis.
de reſcrip. vt factum per prædeceſſorem inchoatum, per
ſucceſſorem completum,prædeceſſori attribuitur, nō ſuc
ceſſori,ſic & hic dicendū eſt,quod &c. Itē,is debet eſſe in
re potior qui plus iuris in ea habet. C.qui bon.ce. poſ.l.fi.
de donatio.l.ſancimus.§.ne autem.at illi plus tenetur, a
quo plus recipit.de teſta.cū in officijs.& quod notaui.de
iure patro.c.1.ſuper 1.glo. Sed plus eſt aliquid de nouo fa
cere,quam creatum promouere.de conſe.diſtinctio.2.te-
nera. Pro & contra.de iud.iudæi.& c.conſuluit pro eo.C.
de rei vxo.actio.l.vna.circa princip. Patet ergo porros de
cimandos eccleſiæ ſancti Andreę,cuius prædium plus cō
tulit. ¶ Item, porrinę auulſæ de primo prædio trāſierunt
cum ſuo onere,16.quæſt.1. ſi quis laicus.de pigno.ex li-
teris.ff.de contrahen. emptio. alienatio. Plus, textus ex-
preſſe dicit,fructus decimandos alienari non poſſe, niſi
cum onere decimarum.eod. titu. cum non ſit. & ſi dica-
tur,melioratæ ſunt,hoc placet eccleſię.& facit,quod no.
de conſe.diſtin.3.ſolent.ff.de an.lega.l.eum qui.per quos
textus,rationes & argumenta concluditur, eccleſiæ ſan-
cti Andreæ de his porris decimam perſoluendā. Tertio,
æquitas hæc ſuadet,quia ex contrario ſequeretur, quod
dominus prædij poſſet eccleſiam parochialem decima ip
ſius predij fraudare ſemper in ſeminando olera, & alibi
plantando. Quarto,glo.Innocen.quam poſui eod.ti.com
miſſum. fouet hanc partem,cum ibi dicat hæc herba,pra
tiua auulſa trāſeat cum ſuo onere in beſtiam auellentem,
vel dominum ipſius beſtiæ. & ibi videas. Quinto,regula
iſta prioritatis temporis iuuat hanc partem.de regulis iu
ris.quor.& hoc videre potes in gloſſa. argumenta per cō
5 cordantias & exempla. ¶ Quod debeantur eccleſiæ ſan-
cti Ioannis,in cuius parochia fuere plantati,inducitur au
ctoritas Apoſtoli.1.ad Corin.4. *Ego plantaui, & Deus*
incrementum dedit. 19.diſtinctio. *ſecundum.& eadem*
epiſtola.9 cap.quis plantat vineam,& de fructu eius non
edit.& habentur 13.quæſt.1.§.1.& 38.q.1.iam nūc.in fi.
Ponderanda eſt ergo plantatio plus,quam primæua ori-
go,eſt enim certum,quid plātari non poſſe, niſi prius ſit
ortum. Secundo,iur.ſic probatur, habet ſe parochia ſan-
cti Ioan.ad porros, vt parochia domicilij ad latem ibi cō
ſtituentem & morantem,ex quo ergo ad aſta fuit transla
tus,nil commune habet cum prima.ad hoc.at.qō.a.ſi qs
iam translatus.16.quæſt.1.ne pro cuiuslibet.18.qō.1.c.
vno.de conſt.translato.13.q.1.§.quia ergo.ff.ad munici.
l.fi.§.3.C.de incol.l.fi.de epiſ.& cleri.ſi quis ita latem fo-
uere ac degere &c.de vſur.quamquam.& ibi teſtator ha
bitat,per quod patet quo ad iſtos porros ſic translatos
primam parochiam nullum ius habere. Hoc idem probet
in perſeuerantia,cuius contrarium commendatur.7.q.1.
ſuggeſtum.de pœn.diſtinctio.3.incaſſum. Si enim fuiſſēt
ex prima parochia,ibi māſiſſent,ſed quia non manſerūt,
dicuntur ex illa non fuiſſe.1.Io.2.de pœn. diſtinctio.4.ſi
ex bono.quia nec dicitur veniſſe, qui non ſtetit, nec na-
tus,qui ſtatim deſijt.nec verſum,quod nō durat verſum,
nec diuertiſſe,qui ſtatim redijt,& his ſimilia.de iud.c.1.
ff.de in rem verſo.ſi pro parte.§.verſum.de ver. ſig.nam
& ego.de pœn.diſt.1.diuortium.per quæ & ſimilia conclu
ditur,quod eſt dictum. Probatur & aliter. Deus non no-
uit opus imperfectum.de bap.maiores.ver.ſed adhuc.li.
cet autem principium ſit potentiſſima pars cuiuſque rei,
vt ff.de origi.iu.l.1.perfectū tamen conſiſtit ex omnibus
ſuis partibus vt ibi,tempus ergo perfectionis ſpectando,
quod fuit in parochia ſancti Ioan.dicam illi decimas de-
beri.verbum enim fructuū,vel frugū, vel his ſimiliū, ha-
bet denotare rem perfectam,ad quod optime faciat de
pœn.diſtinct.2.dum ſanctā.ibi, plenū frumentū. ſicut &
verbū,ſtatuto.de pœn.diſtinctio.1.§.autē.de verbo.ſigni-
fi.in his.ff.quod cuiuſque iur.l.1.& faciat 32.quæſt.2.qō
non formatum,de homi. ſi aliquis.& quod ibi no. ſicut
6 † libro legato,intelligitur legatus liber ſcriptura perfe-
ctus.ff.de leg.3.l.librorū.§.quod ergo.& verbo operis in
telligitur corpus perfectū,de verbo.ſig.l.5.§.1.& ſoluen-
do dicitur,qui poteſt ſoluere ſolidū.eo.tit.ſoluendo.&
ædificiū perfectū,quod poteſt eſſe vſui.eo.titu.l.ædificia.
§.perfeciſſet.nā etiam in iudicijs tempus perfectionis in
ſpicimus.1.ſententię.de re iud.abbate.lib.ff.de rei vēd.
ſi maiē.ff.depo.l.1.§.non tantū.Itē non ei, qui prius egit,
7 vel † cōteſtatus eſt litē,ſed ei,qui prius ad ſententiā per-
uenit adiudicatur ſeruus ex nox. ff.de nox.ſi quis a mul
tis. Idē in actione de peculio.ff.de pecul.ſi non adhuc.in
fi.per quæ concluditur,quod pro parte ſancti Io. inſpici
debet ſtatus perfectionis porrorū.qui in eius parochia,
& ex eius humo puenit.origine nō inſpecta,ſicut nec inſpi
citur.qui ſi.ſint le.tita.inſt.de nup.§.ſi.cū ſi.itē.quo iure
petantur

petantur decimæ, dubitatur. & no. 16. quæst. prima. mode
famine. & de decimis. tua enim. sed tollamus duriorem opi
nionem, & fingamus decimas vendicari posse, & ecclesiã
etiam ante separationem esse ipsarum dominam: nihilo-
minus ex quo porrinæ istæ translatæ sunt, & radicatæ in
parochia S. Ioan. illi parochiæ decima debetur. Quod sic
probo. Fingamus, quod istæ porrinæ fuerunt euulsæ de
proprio prædio Sancti Anto. ex quo tamen radicatæ es-
sent in alio prædio, vel coaluissent, perdidisset ipsa eccle-
sia dominium ipsarum, & applicatum esset domino poste
rioris prædij, Insti. de rerum di. §. si Titius. ff. de rei ven. l.
5. §. de arbore. vbi de hoc. & ff. de acqui. rerum do. l. adeo.
§. fi. & l. si ex meis. § arbor. Nec ob. quod no. 12. q. secun-
da apostolicos. quia glo. illa non probatur iure. & dato,
quod vera esset, non habet locum in his, quæ ponuntur in
prædio euellẽda, vt in casu nostro, sicut ergo dominium
acquisitum esset prædio, vel domino prædij secundi: ita
& ius decimæ esset acquisitum ecclesiæ, in cuius paro-
chia situm esset prædium. Nec dicas, quod ecclesia San.
Anto. non vult decimas de porris stantibus: sed cum fue
rint eradicati, nam vt patet in prædi. §. arbor. post eradi-
cationem prior dominus ius sibi non vendicat, sic ergo, at
guendo de diuersis dominis prædiorum duorum ad eun-
dem dominum vtriusque. quod licet. 8. quæst. 1. in scriptu
ris. de pœ. distin. 3. adhuc instant. sup. eod. lib. de præben.
cum de beneficio. ff. si cer. peta. l. singularia. dicam ipsi do
mino respectu secundi prædij tantum: & non primi do-
minium porrorum competere. quod patet: quia vendito
primo prædio & tradito, desineret esse dominus porro-
rum. ff. de rei ven. fructus pendentes. & sic dicam de por-
ris secundæ ecclesiæ dandam decimam, & nõ primę. Nec
mirum: cum & vnio carnis, quam habet vxor ad virum,
facit illam censeri iure ultimi viri etiam iam mortui, vt
patet supra eodem lib. de sepul. is, qui. in fi. cum suis
concor. Item non mirum, si hoc habet realis per radi-
cem, vel coalitionem, nam video, quod sola liberalis an-
nexio præponit secundum expectantem primo, quod pro
bat decreta. quia sæpe. de præbend. Ex verbali enim
annexione præbendæ ad dignitatem secundus canoni-
cus expectans dignitatem, & præbendam in consecutio-
ne præbendæ præfertur, multo magis primo, vel saltem
pariter ex radicali connexione secunda ecclesia præferen
da est primæ. & facit etiam de præben. super eod. lib. eo-
dem. quod autem plus sit facto, quam verbo amittere,
probat de pœnis. degradatio. lib. eodem. & quod ibi no.
in fin. vel saltem par. de appellati. dilecti. vbi de hoc. ff. de
leg. de quibus. ad finem. ex quibus pro hac parte conclu-
ditur ecclesiæ sancti Ioan. decimam hanc deberi, nec cu-
8 randum, an † ibi nati sint aliter percepti. ad hoc ff. de vsu-
fruc. l. arbores. § 1. vbi dicit. Quicquid in fundo nascitur,
vel quicquid inde percipitur, ad fructuariũ pertinet. Ter
9 tio æquitas, quæ supra pro prima † ecclesia inducta est, cõ
uertitur pro secunda pari modo. Item fingamus porri-
nas illas emptas per plantantem, non fieret inde in solu-
tione decimæ illius sumptus deductio, de decimis. tua. &
capit. cum Ioannes. Item, si istæ ecclesiæ essent in diuer-
sis diœcesibus. nonne absurdum esset, quod prima perci-
peret decimas in parochia secundæ. eodem titu. cum sint
homines. ad fin. Item, per id sequi videretur, quod de to
to vino mundi, vel saltem de vitibus illius soli ecclesiæ, in
cuius parochia erat lambrusca, quam plantauit Noe, Ge-
ne. 14. & 32. distinct. sexto die. deberetur decima, si sola
prima origo, & non plantatio inspicienda esset. Quarto,
glossa pro hac par. Vincen. V. & Phil. faciunt, de quibus
infra dicam quod no. Innocen. de stagno, vel reclusorio
piscium, vel ferarum. eodem titu. non est, vbi videtur vel-
le, quod si pisces clauduntur in stagno vel in aliquo reclu
sorio, licet de alio flumine vel loco hæc sumpta fuerint,
illi tamen ecclesiæ debeatur decima, vbi viuunt illius pa-
rochiæ aquæ, vel terræ remedio. faciat etiam quod no. de
rescriptis statutum. §. cum vero. in glo. olim dicebamus.
Quinto, pro hac parte faciat regula. ff de regulis iuris. in
pari. & eodem libro. & titulo. in pari. & ibi concord. &
exempla ad hanc partem. ¶ Quod vero vtrique debea-
tur, inducitur auctoritas Pauli. primo ad Corinth. 3. ibi,
qui plantat, & qui rigat, vnum sunt, sumus enim coadiuto
res; vnusquisque propriam mercedem accipiet. conue-
niunt ergo hæ ecclesiæ. & dicit prima secundæ, tu ex plan
ta, & ego ex semine vnum fuimus operatione, videlicet
eiusdem fructus, & fuimus coadiutores Dei, cuius ma-
nus & potentia in his principaliter est operata. Accipia-
mus ergo mercedem nostram, ad quod facit eodem titu-
10 lo. cum non sit. In principio. Quod autem † simul ha-
beant vnam decimam diuidendam, probatur. 13. quæst.
quarta. capitu. primo. cum suis concordan. de testamen.
relatum. 2. ad finem. de sepultu. cum quis. secundo re-
spon. vt sicut ibi diuiditur canonica, quia vtraque eccle-
sia operata est id, propter quod debetur, sic diuidatur
hæc prædialis decima, cum prædium vtriusque parochię
operatum sit ad perfectionem huius fructus. Sicut enim
si simul in duobus prædijs haberet arbor communiter ra-
dices, diceretur communis, vt in prædi. §. instit. de re. di-
ui. §. si Titius. ff. de acquiren. rerum domin. adeo. §. fina. in
fine. sic videtur, cum diuersis temporibus in utraque pa-
rochia fuerit radicata, quod utriq. debeatur decima. Ad
idem institu. eodem titulo. §. si duorum. & faciat pro hac
parte essentialis æquitas, & quod dixi, secundum Goffre.
Phil. & Innocen. de sepultu. & de his. scilicet, quod si
quis audit diuina in vna capella, & in baptismali eccle-
sia percipit sacramenta, inter illas duas diuiditur canoni
ca. & quod no. de maiori. & obedien. omnes. & de per-
sonalibus decimis. & illud idem Innocenti. de decimis.
nouum. & quod no. Ioan. 13. quæstio. prima. §. secundo.
& Ber. de decimis. ad apostolicæ. de grege, qui pasci-
tur in duabus parochijs. & quod nota. Hostien. de stag.
piscium, & de lignis portatis ad portum, vbi carius uen-
duntur. eodem titu. non est. vbi tenet decimam esse par-
tim prædialem, partim personalem. sic ergo ista potest es-
se partim prædialis unius ecclesiæ, & partim alterius. Qđ
11 autẽ vtraque ecclesia habeat integram, probatur. Si † ali-
quis primo habeat usum rei, & alius secundo usumfru.
primus primo detrahit usum, & secũdus quod residuum
est in fructu rei. ff. de usufru. si alij usus. primo responso.
de usu & habi. per seruum. in fi. & l. sequenti. in fine. sic
porrinas primo detinet prima ecclesia, residuum detinet
secũda ad instar hereditatis, de qua filius primo detrahit
legitimã debitã iure naturæ. hęres de residuo Trebelliani
cã, uel Falcidiam. sic & debita ex fideicom. primo detrahi
tur, & de residuo Falci. C. ad leg. Falcid. irritum. de testa-
men. Raynaldus. & cap. Raynutius. ubi satis de hoc. Ad
idem faciat de hære. eod. titu. officij. & cap. requisisti. Ae-
quiparando igitur debitum iur. naturæ ad propositum ra
tione naturalis originis, dicemus illam prius detrahen-
dam, reliquam vero de residuo. Item certum est, quod
fructus non debent ratione seminis, sed corporis, ex quo
percipiuntur. ff. de usuris. qui sic fundum. in princi. idem
de planta. C. de rei uendi, si quis. de rerum diu. §. qua rõ-
ne. & de decimis. non est. dicemus ex prædijs fructus, ex
fructibus decimas simpliciter ex corporum iur. deberi, &
sic utriq. ecclesiæ: ad quod bene faciant l. si. ad municipa.
falsum. §. 1. & l. ordine. in fine. & l. in cola. & l. de iure. §. se
cundo. C. de muni. & orig. l. prima. & optime ultima. in fi-
ne. Præterea illud, quod est patrimoniale, munus agnosca
tur, ubicunque est patrimonium. C. de mul. & in quo lo. h.
eam. Præterea, fingamus ista duo prædia duos parentes
porrorum, sicut ergo filius utrunque parentem integrali-
ter alere cogitur. ff. de libe. agno. si quis a li. circa prin. sic
& de his porris dico, quo ad ecclesiã. Tertio. æquitas facit
pro hac parte. Quid. n. si porrinæ non fuissent plantatæ.
Item si in se sunt fructus, & ad usum, & ad pretium per-

his decimæ debeantur? In allegationibus procedam hoc
ordine, quia primo probabo quod ecclesiæ sācti Andreę.
Secundo, quod ecclesiæ sancti Ioan. Tertio, quod vtrique,
aut cuique integra, aut diuidenda. Quarto, quod neutri,
quamlibet vero partem probabo. Primo per ius diuinū.
Secundo per positiuum canonicum.f.& ciuile. Tertio per
æquitatem. Quarto per opinionem, vel glo. Quinto inducam
vnam regulam, deinde dabitur solutio, & contrarijs
respondebitur. Primo, quod ecclesiæ sancti Andreę vbi seminati
fuerunt, & nati, debetur de his decima, inducitur
anctoritas Deutero. 14. ibi, decimam partem separabis
de omnibus quæ nascuntur in terris. Item 2. Paralipo. 31.
omnium quæ gignit humus, decimam obtulerunt, ex her
bis nascuntur in terra, & gignit humus, patet generationis
vel natiuitatis locum inspiciendum, & illi decimam
soluendam, ergo &c. Secundo iur. vtroque sic probatur,
quicquid sit, illæ porrinæ, aut includuntur sub appellatione
fructuum, aut frugum, vel prouētuum vel pascuorum,
vel lucri, vel acquisiti, sed his omnibus verbis vtuntur iura
præcipientia de his decimam solui. 16. q. 1. reuer. & c.
decimæ. & q. 7. c. 3. & 4. & 5. & simile de decimi. c. 1. & ca.
cum homines, peruenit. commissum. nuncios. pastoralis,
& alia plura. Plus videmus esse in tractatu hortorum, de
quorum fructibus expresse loquitur canon. 16. q. 7. quicū
que. decre. eo. titu. non est. vltra hoc, quod iur. seminis ipsa
decima debeatur, expresse probat decre. ex parte 1. eo.
tit. vbi patet, ꝙ si diuersa semina ponantur in eodē agro,
de cuiusque seminis fructibus debetur decima, habet. n.
se prædium sancti Ant. ad porros, vt originarium, prędiū
sancti Ioannis vt educator. Prima ergo causa naturalis, &
sic perpetua. 5. distin. §. 1. insti. de iure natura. §. sed natu-
3 ralia. præponenda est ergo † educatiuæ, quæ temporalis
est, & immutabilis, ꝙ vero ipsum ius originis sit perpetuum,
patet. sup. eod. li. de tempo. ordi. cum nullus, ad id,
ff. de senat. l. pen. quæritur ergo de origine. 24. dist. quando.
c. 1. distin. apbros. ff. de ædi. edict. quod si nolit. §. qui
mancipia. habent Legistæ textus expressos præponentes
originariam causam. ff. ad munici. assumptio. in prin,
& l. libertus. §. præscriptio. in ñ. & ibi, cum simul vtrobique
deferentur, potior est originalis causa. & l. qui ex vico
ortus est. de decne. l. r. de mune. & ho. at qui originem. 1.
respon. secundum vnam lecturam. & C. de munic. & orig.
l. originem. propria neminē posse voluntate sua eximi, manifestum
est. Ad idem de tempo. ord. c. 1. vbi solam vltramontani
originem inspicimus. probat hoc idem l. dicens,
natum ex seruis vrbanis, si mittatur ad villam nutriendū,
vrbanum non rusticum censeri. ff. de leg. 3. l. seruis vrbanis.
§. eum qui. & ff. de ver. sig. l. vrbana. 1. & l. is, qui natus.
Si ergo vrbana mancipia cognoscuntur a rusticis genere,
non loco educationis, sic in proposito prædium generans
non educans dicemus in decimarum solutione pon
4 derari debere. Probatur hoc etiam † per iura, quæ docēt,
principium spectandum, cuiusque enim rei & contractus
initium spectandum, & causa. ff. manda. si procurator. in
prin. ad Macedo. si tamen. alias. si autem. & super his. veniant
iura. de hoc nota. de electio. dudum. 1. de cen. c. 3. 1.
q. 1. principatus. Sed optime videtur facere decre. literis.
de rescrip. vt factum per prædecessorem inchoatum, per
successorem completum, prædecessori attribuitur, nō successori,
sic & hic dicendū est, quod &c. Itē, is debet esse in
re potior qui plus iuris in ea habet. C. qui bon. ce. pos. l. si.
de donatio. l. sancimus. §. ne autem. at illi plus tenetur, a
quo plus recipit. de testa. cū in officijs. & quod notaui. de
iure patro. c. 1. super 1. glo. Sed plus est aliquid de nouo facere,
quam creatum promouere. de conse. distinctio. 2. tenet.
Pro & contra. de iud. iudæi. & c. consuluit pro eo. C.
de rei vxo. actio. l. vna. circa princip. Patet ergo porros decimandos
ecclesiæ sancti Andreę, cuius prædium plus cō
tulit. ¶ Item, porrinę auulsæ de primo prædio trāsierunt
cum suo onere, 16. quæst. 1. si quis laicus. de pigno. ex li-
teris. ff. de contrahen. emptio. alienatio. Plus, textus expresse
dicit, fructus decimandos alienari non posse, nisi
cum onere decimarum. eod. titu. cum non sit. & si dicatur,
melioratæ sunt, hoc placet ecclesię. & facit, quod no.
de conse. distin. 2. solent. ff. de an. lega. l. eum qui. per quos
textus, rationes & argumenta concluditur, ecclesiæ sancti
Andreæ de his porris decimam persoluendā. Tertio,
æquitas hæc suadet, quia ex contrario sequeretur, quod
dominus prædij posset ecclesiam parochialem decima ipsius
predij fraudare semper in seminando olera, & alibi
plantando. Quarto, glo. Innocen. quam posui eod. ti. cum
institum. fouet hanc partem, cum ibi dicat hæc herba, pratiua
auulsa trāseat cum suo onere in bestiam auellentem,
vel dominum ipsius bestiæ. & ibi videas. Quinto, regula
ista prioritatis temporis iuuat hanc partem. de regulis iuris.
quoi. & hoc videre potes in glossa. argumenta per cō
5 cordantias & exempla. ¶ Quod debeantur ecclesiæ sancti
Ioannis, in cuius parochia fuere plantati, inducitur auctoritas
Apostoli. 1. ad Corin. 4. *Ego plantaui, & Deus
incrementum dedit.* 19. distinctio. *secundum. & eadem*
epistola. 9 cap. quis plantat vineam, & de fructu eius non
edit. & habentur 13. quæst. 1. §. 2. & 38. q. 1. iam nūc. in fi.
Ponderanda est ergo plantatio plus, quam primæua origo,
est enim certum, quid plātari non posse, nisi prius sit
ortum. Secundo, iur. sic probatur, habet se parochia sancti
Ioan. ad porros, vt parochia domicilij ad larem ibi cōstituentem
& morantem, ex quo ergo ad ista fuit translatus,
nil commune habet cum prima. ad hoc. 21. qō. 2. si qs
iam translatus. 16. quæst. 1. ne pro cuiuat iber. 18. qō. 1. c.
vno. de consti. translato. 13. q. 1. §. quia ergo. ff. ad munici.
l. si. §. 3. C. de incol. l. si. de epis. & cleri. si quis ita larem fouere
ac degere &c. de vsur. quamquam. & ibi testator habitat,
per quod patet quo ad istos porros sic translatos
primam parochiam nullum ius habere. Hoc idem probet
in perseuerantia, cuius contrarium commendatur. 7. q. 1.
suggestum. de pęn. distinctio. 3. incassum. Si enim fuisset
ex prima parochia, ibi māsissent, sed quia non manserūt,
dicuntur ex illa non fuisse. 1. Io. 2. de pœn. distinctio. 4. si
ex bono. quia nec dicitur venisse, qui non stetit, nec natus,
qui statim desijt. nec versum, quod nō durat versum,
nec diuertisse, qui statim redijt, & his similia. de iud. c. 1.
ff. de in rem verso. si pro parte. §. versum. de ver. sig. nam
& ego. de pęn. dist. 1. diuortium. per quæ & similia concluditur,
quod est dictum. Probatur & aliter. Deus non nouit
opus imperfectum. de bap. maiores. ver. sed adhuc. licet
autem principium sit potentissima pars cuiusque rei,
vt ff. de origi. iu. l. 1. perfectū tamen consistit ex omnibus
suis partibus vt ibi, tempus ergo perfectionis spectando,
quod fuit in parochia sancti Ioan. dicam illi decimas deberi.
verbum enim fructuū, vel frugū, vel his similia, habet
denotare rem perfectam, ad quod optime faciat de
pœn. distinct. 2. dum sanctā. ibi, plenū frumentū. sicut &
verbū, statuto. de pęn. distinctio. 1. §. autē. de verbo. signi.
si. in his. ff. quod cuiusque iur. l. 1. & faciat 32. quæst. 2. qd
non formatum. de homi. si aliquis. & quod ibi no. sicut
6 † libro legato, intelligitur legatus liber scriptura perfectus.
ff. de leg. 3. l. librorū. §. quod ergo. & verbo operis intelligitur
corpus perfectū, de verbo. sig. l. 5. §. 1. & soluendo
dicitur, qui potest soluere solidū. eo. tit. soluendo. &
ædificiū perfectū, quod potest esse vsui. eo. titu. l. ædificia.
§. perfecisset. nā etiam in iudicijs tempus perfectionis inspicimus.
1. sententię. de re iud. abbate, lib. e. ff. de rei vēd.
si nauiē. ff. depo. l. 1. §. non tantū. Itē non ei, qui prius egit,
7 vel † contestatus est litē, sed ei, qui prius ad sententiā peruenit
adiudicatur seruus ex nox. ff. de noxa. si quis a multis.
Idē in actione de peculio. ff. de pecul. si non adhuc. in
fi. per quæ concluditur, quod pro parte sancti Io. inspici
debet status perfectionis porrorū. qui in eius parochia,
& ex eius humo puenit. origine nō inspecta, sicut nec inspicitur.
qui si. sint le. tīta. inst. de nup. §. si. cū si. Itē, quo iure

petantur

petantur decimæ, dut
fummo & de decimis c
nionem, & fingamus deci
etiam ante feparationem eile
mmus ex quo porrinæ illæ na
parochia S. Ioan. illi parochia de
probo, fingamus, quod illæ porr
proprio prædio Sancti Anto. ex quo
fent in alio prædio, vel coaluiffent, pero
fia dominium ipfarum, & applicatum effet
rioris prædij, Infti. de rerum di. §. fi Titius. ff.
§. §. de arbore. vbi de hoc. & ff. de acqui. rerum
§. fi. & l. fi ex mets. § arbor. Nec ob. quod no. 13. q
da apoftolicos. quia glo. illa non probatur iure. &
quod vera effet, non habet locum in his, quæ punuotu
prædio euellēdā, vt in cafo noftro, ficut ergo dominium
acquifitum effet prædio, vel domino prædij fecundi: ita
& ius decimæ effet acquifitum ecclefiæ, io cuius paro-
chia fitum effet prædium. Nec dicas, quod ecclefia San.
Anto. non vult decimas de porris ftantibus: fed cum fue
rint eradicati, nam vt patet in prædi. § arbor. poft eradi-
cationem prior dominus ius fibi non vendicat, fic ergo, ar
guendo de diuerfis dominis prædiorum duorum ad eun-
dem dominum vtriufque. quod licet. 8. quæft. 1. in fcriptu
ris. de pœ. difti. 3. adhuc inftant. fop. eod. lib. de præben.
cum de beneficio. ff. fi cer. peta. l. fingularia. dicam ipfi do
mino refpectu fecundi prædij tantum: & non primi do-
minium porrorum competere. quod patet: quia vendito
primo prædio & tradito, defineret effe dominus porro-
rum. ff. de rei ven. fructus pendentes. & fic dicam de por-
ris fecundæ ecclefiæ dandam decimam, & nō primæ. Nec
mirum: cum & vnio carnis, quam habet vxor ad virum,
facit illam cenferi iure ultimi viri etiam iam mortui, vt
patet fupra eodem lib. de fepul. is, qui. in fi. cum fuis
concor. Item non mirum, fi hoc habet realis per radi-
cem, vel coalitionem, nam video, quod fola liberalis an-
neaio præponit fecundum expectantem primo, quod pro
bat decreta. quia fæpe. de præbend. Ea verbali enim
annexione præbendæ ad dignitatem fecundus canoni-
cus expectans dignitatem, & præbendam in confecutio-
ne præbendæ præfertur, multo magis primo, vel faltem
pariter ex radicali connexione fecunda ecclefia præferen
da eft primæ. & facit etiam de præben. foper eod. lib. eo-
dem. quod autem plus fit facto, quam verbo amittere,
probat de pœnis. degradario. lib. eodem. & quod ibi no.
in fin. vel faltem par. de appellati. dilecti. vbi de hoc. ff. de
leg. de quibus. ad finem. ea quibus pro hac parte conclu-
dicur ecclefiæ fancti Ioan. decimam hanc deberi, nec cu-
randum, an tibi nati fint aliter percepti. ad hoc ff. de vfu-
8 fruc. l. arbores. § 1. vbi dicit. Quicquid in fundo nafcitur,
vel quicquid inde percipitur, ad fructuariū pertinet. Ter
tio æquitas, quæ fupra pro prima ecclefia inducta eft, cō
9 uertitur pro fecunda pari modo. Item fingamus porri-
nas illas emptas per plantantem, non fieret inde in folu-
tione decimæ illius fumptus deductio, de decimis. tua. &
capit. cum Ioannes. Item, fi iftæ ecclefiæ effent in diuer-
fis diœcefibus, nonne abfurdum effet, quod prima perci-
peret decimas in parochia fecundæ. eodem titu. cum fint
homines. ad fin. Item, per id fequi videretur, quod de to
to vino mundi, vel faltem de vitibus illius foli ecclefiæ, in
cuius parochia erat lambrufca, quam plantauit Noe, Ge-
ne. 14. & 32. diftinct. fexto die. deberetur decima, fi fol
prima origo, & non plantatio infpicienda effet. Qu
gloffa pro hac par. Vincen. V. & Phil. faciunt, de
infra dicam quod no. Innocen. de [illegible], vel
pifcium, vel ferarum. codem tit [illegible] vbi [illegible]
le, quod fi pifces clauduntur i[illegible]
forio, licet de alio flumine [illegible]
illi tamen ecclefiæ debeatur [illegible]
rochiæ aquæ, vel terra teme[illegible]

ha
oper.
fi fimu.
dices, dic
ui. §. fi Titiu.
fine. fic videt
rochia fuerit rad
idem inftitu. eod
parte effentialis æqu
Phil. & Innocen. de te
quis audit diuina in vna
fia percipit facramenta, int
ca. & quod no. de maiori. &
fonalibus decimis. & illud iden
nouum. & quod no. Ioan. 13. quæ
& Ber. de decimis. ad apoftolicæ. d
tur in duabus parochijs. & quod nota
pifcium, & de lignis portatis ad portum,
duntur. eodem titu. non eft. vbi tenet deci
rim prædialem, partim perfonalem. fic ergo il
fe partim prædialis unius ecclefiæ, & partim alte
rim prædialis unius ecclefiæ, & partim alte
11 autē vtraque ecclefia habeat integram, probatur.
quis primo habeat ufum rei, & alius fecundo ufum
primus primo detrahit ufum, & fecūdus quod refiduū
eft in fructu rei. ff. de ufufru. fi alij ufus. primo refponfo.
de ufu & habi. per feruum. in fi. & l. fequenti. in fine. fic
porrinas primo detinet prima ecclefia, refiduum detinet
fecūda ad inftar hereditatis, de qua filios primo detrahit
l[illegible] imā debitā iure naturæ, hęres de refiduo Trebelliani
cā, uel Falcidiam. fic & debita ex fideicom. primo detrahi
tur, & de refiduo Falci. C. ad leg. Falcid. irritum. de tefta-
men. Raynaldus. & cap. Raynutius. ubi fatis de hoc. Ad
idem faciat de hære. eod. titu. officij. & cap. requififti. Ae-
quiparando igitur debitum iur. naturæ ad propofitum ra
tione naturalis originis, dicemus illam prius detrahen-
dam, reliquam vero de refiduo. Item certum eft, quod
fructus non debent ratione feminis, fed corporis, ex quo
percipiuntur. ff. de ufuris. qui fic fundum. in princi. idem
de planta. C. de rei uendi, fi quis. de rerum diu. §. qua rō-
ne. & de decimis. nuu eft. dicemus ex prædijs fructus, ex
fructibus decimas fimpliciter ex corporum iur. deberi, &
fic utriq. ecclefiæ: ad quod bene faciant l. ft. ad municipa.
falfum. §. [illegible] ordine. in fine. & l. in cola. & l. de iure. §. fe
cundo. [illegible] & orig. l. prima. & optime ultima. in fi-
ne. Pr[illegible] quod eft patrimo[illegible] agnofca
[illegible] patrimonium [illegible] lo h.
[illegible] fingamus ifta d[illegible] rentes
[illegible] ergo filius ut[illegible] detrah.
[illegible] ff. de libe. [illegible] n. fic
[illegible] dico, quo [illegible] tras facit
[illegible] Quod [illegible] plantatæ.
[illegible] pretium per-
cipien-

cipiendum. & pro secunda facit, quòd si porrinæ fuissent
emptæ &c. vt supra dixi. Quarto opinio Iaco. pro his fa-
cit de qua dicam infra. Quinto, facit regula, secundum
naturam. ff. de reg. iuris. & & hoc eod. tit. qui sentit onus.
cum suis concordan. ¶ Contrariũ, quod neutri. s. debean
12 tur. sic probatur. dicitur Numer. 18. decimarum oblatio
ne contenti, nil amplius possidentes. & Mal. 3. vt cibus sit
in domo domini. & 16. q. 1. reuertimini. & quæstione 7. c.
1. sed iure positiuo ecclesia non constituitur sine dote. er-
go cum clerici non sint contenti, nec illis indigeant, ergo
nec illis debentur. Quod vero sine dote ecclesia non sit
construenda, patet, de consec. distinct. 1. nemo. de con. ec
cle. vel altar. cum sicut. vbi de hoc in Auct. vt nullus ædifi.
ora. do. §. 1. coll. 7. ex quo ponimus eam dotatam. ipsius
ergo rector & clerici viuant de fructibus ipsius dotis, &
decimas non quærant. faciat ad hoc illarum partium cō-
suetudo, in quibus decimæ non soluuntur; quæ videtur
de iure naturali. supra de parochijs. capitu. fina. de deci-
mis. commissum. ibi soluebant. & capitu. in aliquibus. in
13 fine. Potest enim † consuetudo, quod princeps. s. l. conde-
re, interpretari & abrogare. & dixi de hoc de consue. cap.
fina. Sed Papa certis personis decimas remittit. vt patet
de decimis ex parte 1. quod intellige, vt no. 16. q. 1. si er-
go. & de decimis a nobis, ergo & hoc potest consuetudo.
nec debemus præsumere Deum velle tantam multitudi-
nem non soluentium decimas perire. de bap. maiores. ver
sic. abfit. Item pro maiori parte theologi, præcipue men
dicantes hoc tenent, & prædicant, vt notaui de decimis.
cap. 1. lib. eod. Et respondent ad auctoritatem veteris te-
stamenti, præceptum de soluendo esse morale, sed de quo
ta soluenda, dicunt esse ceremoniale, vel iudiciale, sed cō-
muniter dicunt esse iudiciale, cum ceremonialia veteris le
gis tempore nouæ non debent ad literam seruari, iudi-
cialia vero sic, licet non obligent ex præcepto. Ad aucto-
ritates nou. testamenti, Matth. 23. & Lucæ 11. & 18. re-
spondent, quod in eis dicitur, veh qui decimatis &c. ibi,
hoc obtinuit fieri, scilicet in veteri lege. Illa vero verba,
decimas do omnium, quæ possideo, non fuerunt præce-
ptum Christi vel euangelistæ, sed quædam ostētatiua nar
ratio Pharisæi. Potest autem præceptum de decima ali-
quid figurare. Cum enim denarius numerus quodam-
modo sit perfectus, ad quod de consecratione distinctio.
quinta. ieiunium. cum sit primus limes numerorum; illo
enim finito reinchoamus ab illo. Quod per se patet, ha-
bet idem designare quandā perfectionem, quam illi tunc
decimas soluentes habituri erant per aduentum Christi.
Innocentius vero per multas auctoritates probat super
rubrica de decimis, alias est glossa in vltimo. cap. de paro
chijs. contrarium, & reprehendit hos nouos doctores at-
tentantes docere contraria doctrinæ 4. principalium do-
ctorum ecclesiæ. Ad decre. vero allegatas responde, vt
notaui in eis. Nos vero iuristæ tenemus decimas ei inte
14 gras deberi, † sed saltem propter cōcursum dicemus neu-
tri deberi, vt sic inuicem se impediant. ar. ff. de vsufruct.
quoties. quibus mod. vsusfruct. amit. l. 1. in fi. de leg. 1. hu
ius. §. fi. & plura exempla de hoc habentur. ff. de reb. dub.
l. si fuerit. 1. respon. & faciat, quod no. de electioni. cap. pe
nul. sup. eodem libro. pro hac parte facit regula, quæ in
obscuritate iurium reum absoluit. eod. titu. cum sint par
tium. & ff. eodem fauorabiliores. Posset etiam allegari,
quod locus est gratificationi. ff. de leg. 2. si quis seruum.
§. si inter duos. de condi. inde. l. plane. ff. loca. in naue. ad
sill. a. si quis in graui. §. si cum omnes. de rescrip. ca. pen. de
elect. c. pe. li. eo. ¶ Solutio huius quæstionis colligi potest
ex notatis per Vincen. Na. Phil. & Iaco. de decimis. cum
non sit. vbi Vincen. ex verbo, incrementum, ibi in princi
pio capitu. arguit secundæ ecclesiæ decimam deberi, &
illud ibi tenent assertiue ipse Vincen. & Phil. Iacobus ve-
ro tenet vtrique deberi, & ex verbis suis videtur sentire
vtrique deberi integram ipsorum, gl. ibi posui. & per præ-
dicta patet, Vincen. arguendo etiam alios asserendo con-
cordes, quod secundæ debeantur, quod puto verum. Sed
est sciendum, quod ex porris plantatis duplex fructus ha
betur, alter est in semine producto per porrum, & de hoc
fructu non proponitur quæstio, quasi non dubia, cum il-
lud semen non solum nutriatur, immo etiam nascatur ex
humo huius prædij, vbi fuerunt secundo plantati, & sic
fructus omnino alteratus. & sic idem de eo, quod de gra-
no, vel alio fructu. sup. eo. ex parte 2. & cap. tua. & cap. pa
storalis. Sed proponitur quæstio de ipsa substantia por-
rorum, quam sumimus in fructu ad olus, quod est opti-
mum in Augusto cū carnibus porcinis, vel ad ipsum cru-
dum comedendum, quod multis placet, vel his similibus.
15 Puto autem † sequendo prædictos de his integram deci-
mam secundæ ecclesiæ deberi, vbi fuerunt plātati, per ea
quæ dicta sunt supra in parte secunda. præcipue in ver.
idem quo iur. nam & si illæ porrinæ fuissent furtiuæ, tamē
parochialis ecclesia, quæ in prædialibus prosequitur quod
suum est, exigeret decimam. & quod plus est, etiam ab
inuasore prædij, vt no. eod. titu. ex transmissa. *in fine pri-
mæ glossæ.* & 16. quæstio. prima. decimas. dico, quod pri-
ma ecclesia ab ipso domino porrinarum, & prioris fundi
exigit decimam ad æstimationem ipsarum porrinarum.
æstimatio autem debebitur, quasi quoad primum præ-
dium & ipsius dominium per radicationem secundi sint
consumptæ, pro consumptis autem bene soluitur æstima-
tio. 16. quæstio, septima. quicunque. de transactionibus.
veniens. & no. de rerum permu. cap. fina. de rebus eccle.
non alienan. vt super. & per hoc, quod dico decimam ad
æstimationem porrinarum deberi primæ ecclesiæ, soluta
sunt quasi omnia iura inducta in prima parte. Ad id au-
tem, quod ibi allegabatur de causa originaria, quæ præfer
tur etiam in eadem re educatiue vel nutritiue, & quod
mancipia distinguuntur genere non loco enutritionis, fa-
cile respondetur, locus enim vbi latem habet, & nutritur
homo liber, vel seruus, non irradicat sibi ipsum hominē,
sicut humus porrorum, qui illum sibi incorporat, radices
protelat, humorem infundit, & qualitatem mutat. 56. di-
stinctio. nasci. cibus etiam & potus non irradicat sibi ho
minem, sed irradicatur ab homine, per quod etiam ipsius
cibi & potus mutatur substantia, & sic facit contra.
Et sic etiam respondetur ad argumentum dominæ Milan
tiæ coniugis dilectæ, arguebat enim pro me super hac
quæstione consulta ad instar principis. In Auth. vt iu-
di. sine quoquo suffragio. §. hæc omnia apud nos cogi.
colla. 2. potiorem esse causam prioris. dicebat enim ab-
surdum, quod si filium suum alia mulier lactat, & nutrit,
illius nutricis causa potior dicatur in filio. Responde, fi-
lius ille non irradicatur, nec coaluit corpori nutricis, si-
cut porrus humo, vnde si natura hoc operaretur, quod fi-
lius ille corpus nutricis reingrederetur, ibi generatiua re
sumens principia, dicemus eum filium secundæ, & non
primæ. Ad decre. literis. respondetur, negari non posse,
illum clericum recipi auctoritate illius, qui perfecit, quia
certum est, per primas monitorias nullū ius acquisitum,
quod afficeret, sed hoc solum excludit, ne ecclesia illa di-
catur grauata per illum, quasi grauamen attribuendum
sit inchoanti, prosequens enim nō potuit dici grauasse fa-
ciēdo, ad quod tenebatur ex quodam debito honestatis.
Ad gl. Inn. dico pro concor. solutioni, quia illius herbæ
pastæ licet trāsierit cum onere, debetur decima in æstima-
tione, non in re consumpta. & sic etiam satis facit dec. pa
storalis. & dec. cum non sit. Ad iura vero inducta pro ea
16 parte, quod diuidatur † decima, facile respondetur, si e-
nim diuiditur, prædiū ex cōi pecunia emptū, quid mirū?
Idem de bonis cōiter acquisitis. Idem in decima pastus
pecorum, & de decima personali. Idē in canonica, in his
enim, & similibus neuter potior, nec apparet ratio, quare
plus vni, q̃ alteri, vel quare vtriq. in terra integra debet.
Eodē modo rñde ad ea q̃ inducta sunt de concursu. In il-
lis

tis enim certum est, a
ret cui, S. de hoc de iur.
c. pen. l. eodem, si dicat.
sit conditio coloni, quam iu
ecor, & sua voluntate subijcibo
in fi. C. de muni. & orig. lib. 10. &
arbitria. li. 6. & quod ibi no. S. forte
runs, aliud ibi seminauit, vel plantaui.
cepit. Vel satis sit, quod hoc facere potuit,
ficit, quod hæreditas poterat esse damnosa.
ru. §. 1. Hæc sic proposita, allegata, soluta, & r.
que studiosus, præcipue doctor, supplenda & co
suscipiat. Me. n. profiteor libentius discere, quam c

SVMMARIVM.

1 Omne qui sentit, commodum etiam debet sentire, & econtra.
2 Contrariorum eadem disciplina sed diuersa dispositio.
3 Priu legio concesso abbati, seu conuentui, ut tempore interdicti possint familiares admittere ad diuina, an post dictum priuilegiũ receptos possint etiam admittere. & numero 5. distinct. num. 6. 8.
4 Verba indefinita in donationib. pactis, aut priuilegijs, an trahantur etiam in futurum, aut quomodo accipienda.
7 Tempus regulariter inspicitur in contractibus, & testamentis.

REGVLA LX.

1 Qui sentit. [Et contra] Vnus † intellectus est, qui sentit commodũ, sētiat onus, & hunc glo. prosequitur, alius sensus est, qui non sentit onus, non sentiat commodum, per hoc. 32. distinct. præter hoc. §. eodem lib. de elect. generali. §. illos. & in quantum affirmatio & negatio sint contraria, iste sensus plus conuenit literæ ecōtra, iuxta primum ponitur pro econuerso, nō enim est contrarium, sed idē, vel simile per conuersum, hoc præmisi, vt apertius ingrediar verba Dyni, qui obijcit non procedere illud generale, quod hic colligitur, scilicet, quod contrariorum † sit eadem disciplina, imo generaliter dici debet contrarium, 2 quia quod de vno contrariorum prædicatur affirmando, de reliquo prædicatur negando, quod est oppositum, vel quod idem est, si de vno disponitur affirmatio, de altero negatio. ff. de his, qui sui vel alie. iur. sunt. l. 1. Institu. de tuto. & cura. §. qui accusare. & patet. 32. dist. hospitiolum. in fi. vbi de hoc. & facit, quod dixi sup. eod. nemo potest. super r. glo. Item dicimus, ad positionem vnius contrariorum, sequi remotionem alterius. ff. de ver. si. l. hæc verba. ille. & de institor. l. sed & pupillus. §. si institoria. Dicit Dy. quod vbi de quolibet contrariorum respondetur affirmando, vel de quolibet negando simpliciter, verum est eandem esse disciplinam contrariorum. Insti. de contrahen. emp. §. cum autem. C. de ead. tol. l. vna. §. pro secūdo. de fur. l. si. §. sed cum in secunda. ff. de vul. & pu. & si contra tab. de leg. 1. si ex toto. in prin. & de leg. 3. l. fina. tunc est enim eadem in genere & eadem in specie. & eadem quo ad numerum, cum s. eadem verborum conceptio vtrunque contrariorum disponit. sed illo respectu: quia diuersa disponit, potest ratione affectus, vel effectus in plura particularia diuidi, & sic diuersa iudicari, sed nisi de altero est affirmatio & de altero negatio non est eadem, sed contraria dispositio. sed pro tanto dicitur eadem disciplina, quia vno cognito, habetur cognitio alterius, vt in iuribus allegatis. sup. ver. vel quod idem. & ff. de præto. stipula. l. prima. §. stipulationum. bene ergo dicitur eadem disciplina vel doctrina: sed non bene tunc diceretur eadem dispositio. vide, quod scripsi de simonia. oemo. super vltima glo. ¶ Prima glo. dicit, vnde sumpta, & ponit exempla in vtroque dicto. Secundo ponit quatuor casus, quibus fallit regula. ¶ In prima glo. ibi [secundum natu-

Hæ-
3 uilegiam.
lectus famu.
etiam familia.
ti: vt sociant ce
regulam. Vltra io
totidem ad contraria. A.
trarijs respondetur, allega.
stionem disputauit, allega
uilegium indeterminate loq.
turos familiares a præsentibus,
matur. 55. distinctio. si euangeli.
consuloisti. 31. quæstio. 1. quod si. c.
hoc. & de coniug. lep. quoniam. maxi.
interpretamur beneficia. de do. cum dile.
latius quam contractus: vt ibi, tamen in co.
bum indefinitum respicit futura. Vnde grege.
veniunt etiam post nata in obligatione. ff. de pig.
C. quæ res pi. ob. pos. l. fin. sic & pactum de non off.
luminibus, etiam futura luminaria comprehendit. ff.
seru. vrba. præd. si seruitus. Idem in edicto. quod quis
que ior. quod quia pœnale, fortius restringendum; & tamen trahitur ad futura. ff. quod quisque iur. l. 1. §. illud. Secundo, non potest dici hoc priuilegium personale, sed reale, quod concessum est monasterio, vel personis propter locum. facit ff. de reb du. l. cuiliber. & no. de testa. requisiti. & 13. q. 3. pontifices. vnde & familiares, qui nunc sūt, videntur esse, qui olim erant. 7. quæst. 1. denique. ff. de iudi. proponebatur. & probatur optime. ff. de cen. l. forma. §. quamquam. Tertio, videtur casus dec. quia cura. de priuileg. facit quod no. eodem ti. cum capella. 16. q. 1. frater. Item bene facit. ff. de lib. le. l. vlti. §. Caio. vbi si testator mihi legauit, quod debebam, quod post diem testamenti accedit debito, legatum intelligitur, facit ad idem. ff. de fundo instruct. & instru. l. si mancipia. vbi legato fundo cum mancipijs, cedunt legato mancipia, quæ post testamentum colcodi fundi causa ibi testator induxit. Quarto, pro hac parte multum facit absurditas insurgēs ex contrario, secundum quod mortuis familiaribus existentibus tempore datæ extinctum esset priuilegium. contra id. sup. eod. decet. cum concordan. & 25. quæstio. 2. cap. 1. & 2. In contrarium facit euitatio infinitatis, quæ 4 posset incidere sic omnes admittendo. ad illam † autem vitandam intendunt iura. sup. eo. li. de rescrip. cum in multis. vbi vide concordan. Secundo si vendo tibi fundum, exceptis lapidicinijs, intelligitur de tunc apparentibus, non post. ff. de contrahen. emp. l. in lege. & ibi no. in gl. fi. infinitatem, vel innumerabilitatē vitandam, sic & hic, ad idem. ff. de au. & argen. leg. l. si ita. & l. med co. suo. vbi si testator legat argentū suum, vel vestem suam intelligitur de his, quæ sua erant tpe testa, non de postea acquisitis. ad idem Io. An. in Ti. de reg. iur.

ad idem ff.de leg.3.vxo.§.1.& l.cum quis.in fine.vbi in
legato facto vxori de donatis, vel eius vsibus compara-
tis,non intelligitur de donatis vel comparatis post testa-
mentum.Item si stipulor quicquid te dare,vel facere opor-
tet,non includitur,nisi quod ea die debetur.ff.de verbo-
rum oblig.cum stipulamur.& l.si a colono, & est si. ff. de
dam.infecto.l.damni.§.si is. Tertio,sequeretur ex contra-
5 rio absurdum,quod daretur † priuilegium his, quæ in re-
rum natura non sunt.contra decreta.de eccle.ædi. ad au-
dientiam.2.& quæ ibi no. Quarto,id priuilegium est con
tra ius commune, & tendit ad destructionem censuræ ec-
clesiasticæ,ergo restringendum.de priui. vt priuilegium.
6 ¶ So. aut noui familiares in loco † primorum deficien-
tium vel recedentium sunt assumpti post datam priuile-
gij, aut sunt adiuncti primis adhuc manentibus. Primo
casu putat illos gaudere priuilegio cum videantur illi ij-
dem,nec priuilegium sit simpliciter personale, ut prædi-
xi.inducit ff de mino.l.minor autem.§.non solum. & l.se-
quen. vbi patet,quod priuilegium personæ concessum: si
tamen potius propter rem datum sit,ad successorem tran
sit: sic & res, quæ succedit in locum alterius illius iur. &
priuilegij censetur. supra vt lite penden. ecclesia sanctæ
Mariæ. cum concord.2.glo. Secundo casu subdistingui-
tur.aut adiunctio facta est ex iusta causa. aut ex nuda vo-
luntate. primo casu,ut quia auctum est collegium mona-
chorum,& auctæ sunt facultates,ita quod maior familia
necessaria est: tunc admissi gaudebunt priuilegio,per in-
ducta pro hac parte.facit de constitutio. cum M. & quod
scripsi,de censib. quanto. super ver.mensuram.sed secũ-
do casu non gaudebunt, ne censura eneruetur, vt in fine
dixi.& quia fictio & falsa causa reprobatur in talibus. su-
pra ritu.proximo.co.l.c.ultimo. facit de priuilegijs. rua-
rum.& cap.cum & plantare.§.de confratribus.ad hoc de
decimis.suggestum. cum glossa prima. in fine. Ad iura,
quæ uidentur obstare ei,quod dictum est,priuilegium lo
cum habere in his, qui rationabiliter sunt assumpti.respõ
detur,quod procedunt in testamentis & contractib. quo
7 rum tempus regulariter inspicitur,præcipue,vbi apponi-
tur pronomen.meum,vel tuum,vel suum. & si qua viden
tur contraria,soluuntur in l.si ita.& l.fin.C.quę res pigno.
obliga.possunt.uide, quod scripsi de iureiurãdo.c.penul.
Nec obstat l. si mancipia. de fundo instructo. quia prius
dixerat fundum cum instrumento, adijciens cum manci-
pijs,ut ibi no.nec l.ff.de pecu.l.ei quoque. nõ enim dicit,
quod legato peculio debeatur futurum, sed quod legari
potest futurum peculium. Vel aliud esset facere peculium
indeterminate, & aliud cum pronomine suum, vel meũ.
8 In hoc autem † priuilegio pronomen, suos, non impedit
futuros: quia priuilegium erat reale.& propter eos datũ,
quibus conceditur: vt admittantur. Item,propter men-
tem uerisimilem concedentis,per quam cum debeat esse
perpetuum,oportet pronomen suos, contra propriam si
gnificationem,quæ se habet ad nunc,trahi ad tũc,ut coa-
ptetur ei, cui annectitur, idest perpetuitati, hoc proba-
tur ff loca.si uno.alias est §.sub.l.ex conducto.ff.pro so.si
adijciatur.cum concor.vide, quod scripsi sup.eod.priui-
legium.super prima glo. quod satis facit ad quæstionem.

SVMMARIVM.

1 *Tacens videtur consentire.*
2 *Episcopo prohibente alienationem rerum ecclesiasticarum per cle
ricos sine sua venia & consensu pœna indicta,si capitulum præ
misso tractatu ipsi episcopo aliquid vendat sine alia licentia,an
locus sit pœnæ & numero.4.6.8.9.11.12.& 15.*
3 *Locus a minore.*
5 *Licentia, verb. quomodo accipiendum.*
7 *Facto suo a iure improbato an possit quis contrauenire, & consi-
lium mutare.& nu.14.*
10 *Locutio generalis includit personam loquentem, & indefinitum
verbum omnia comprehendit.*
13 *Contrahere cum aliquo sępe quis prohibetur ratione officij.*

REGVLA XLIII.

1 Qui tacet. † Vt dicit Ioan.mona. ad hanc re-
gulam facit ff.eo.ti.semper qui nõ
prohibet. & facit sup. de excessib.
præla.ex literis.& ff.de fer.l.prima.¶ Prima gl. ponit esẽ
pla. Secunda 7.effectus taciturnitatis, & remittit. ¶ In
prima glo. ibi [nonne] ista decret. melius adaptatur ad
exceptionem proximam: is,qui tacet.quæ loquitur de cõ
fessione & negatione.ista uero de consensu.& vide,quod
ibi dixi in princip. ad hanc autem regulam bene compe-
tit exemplum decre.secundæ.supra eodem lib.de accusa-
tio. vbi taciturnitas illius,contra quem inquiritur, indu
cit consensum. Dyn. etiam ponebat exemplum in pa-
tre,quo præsente filius creatur decurio.ff.ad municipa.l.
quocunque. de decurio. l. honores.§.1.pater in fideius-
sore nominato per tutorem, qui patitur nomen suum in
actis describi. ff. de fideiusso. l. quarta. §.fin.istos autem
casus excipimus propter fauorem reipublicæ, & pupillo-
rum,a solutione,quæ datur in regula, is qui tacet. & ibi,
dixi super glo. & facit hæc regula ad quæstiones, quas
posui super illa.

QVAESTIO.

a Hic notandum,quod si tacens † consentit,fortius ali-
quid agens, quod sonet in consensum, & sic facit regu-
la ad quæstionem hic disputatam per D.Guidonem epi-
scopum Mutin. quam prolixam decurtabo. Quærebatur
enim, si constitutio episcopi Bon. præcipit, nullam alie-
nationem immobilium rerum ecclesiarum fieri per cleri-
cos sine licentia episcopi, vitiana contractum, & addens
pœnam arbitrariam,& capitulum Bonon. præmisso tra-
ctatu ipsi episcopo uendat aliquas terrulas sine alia licen-
tia,an locus sit pœnis statuti? Pro canonicis inducit tria
prægnantia. Secundo contra eos alia tria primis contra
respondentia. Tertio soluit contra episcopum per locum
a minore. Primo,probabitur.constitutionem hoc casu
locum non habere ratione triplici: scilicet ipsius rei ven-
ditæ,& ementis,& vendentis. Ad primum,si statutum de
uiat a iure communi, in dubio interpretationem recipit
secundum ius commune.patet hoc,de constitutioni.ex li-
teris. & procedit hoc etiam,si sit iuratũ,ut ibi. Ad idem,
de iureiuran. ad nostram. 3. de verborum significatio.
super quibusdam. sed de iur. terrulæ sine solennitate alie
nantur, & per episcopum sine capitulo 12.quæst.2.terru-
las.& uide,quod no. eadem q. abbatibus.facit eadem q.
bonæ rei.de dona. cęterum. de testamen. relatum. §. li-
cet autem. de re igitur modica non debet intelligi statu-
tum,sed de his, quæ sine solennitate nõ licet alienari.12.
q.2.sine exceptione.de his, quæ fiunt a præla.c.primo. &
c.tua.concordat opinio,quæ habet,casus licitos alienatio
nis non includi in pacto apposito in traditione de re non
alienanda,quos vide no.10.quęst.secunda. hoc ius.& de
condi.apposi.uerum.in ultima gl. Secundo probatur idẽ
ex persona ementis,quæ in generali sermone comprehen
di non debet. de iureiuran.petitio. & quod ibi nota.22.
q.5.de forma ff.loc.qui insulam.§.si.C.de sol. inquisitio.
maxime quia nec talis videtũ fuisse statuentis intentio,ad
quam recurrendum est.de procu. petitio. de decimis. ex
multiplici.deficit etiam ratio constitutionis, quæ est, vt
eps prouideat contra dispendia ecclesiarum, quarum, &
clericorum patet 48.di.quorũ uices.56.di. in scripturis.
Imo, si diceretur de se intellexisse, inanis esset prouiso.
cũ in sua ptãte foret cõsentire & dare licentiã, & procliuo
3 nullus põt sibi imperare.ff.de arbi.l.pe.Tertio dr † idẽ ex
personis

personis pendentia.
episcopū, qui est caput,
canonicos, qui sunt mem.
noui. 7. q. 1. scire. ad hoc fa.
ssoo. tertia. si quis episcopus, i
tetus. in gl. magna. & procedit h
ecclesiæ cathedralis. de præbē. qu.
pter cōnexitatem, facit ff. quemadmo.
si cōtra. & quod no. de iur. pa. c. vno. co.
no. de his, quæ fi. a prela. cum apostolica.
quod facit facit ad casum. Concluditur ergo
4 † constitutionem in casu posito locum non ha
pro canonicis fiat benigna interpretatio cōtra e
qui legem debuit apertius dicere, hoc eod. ti. com
cum concor. Pro hoc etiam facit, quod scripsi de t.
spo. cum venisset. ad fin. pro solutione contrarij de dec.
pastoralis. de priuil. ¶ Secundū principale, quod respicit
regulā, ad defensionē canonicorū est, quod episcopus
sic emendo, licentiā dedisse videtur, cum enim emptio a
consensu proced it. insti. de ob. quæ ex con. Episcopus e-
mēdo verbo & facto cōsensit. de his, quæ fi. a ma. par. ca.
ex ore. 63. dist. Adrianus. de præben. dilecto. de priuil. cū
olim. nā si subscriptum testē esse, sapit consensum, pro-
pter quē etiam quis iuri suo renunciat. de transact. ex lite
ris. fortius vbi quis principalis est author contractus, vt
hic. si consenserit, licētiam dedisse videtur, cum iura per-
misceant ista duo. de elec. quorundam. 1. responso. li. 6.
facit eodem ti. quam sit. & c. si religiosus. cōiuncta cum
decr. post translationē. in prin. de renunci. ad idē. 71. di.
c. 1. & c. hortamur cōiuncta cum ca. si quis episcoporum.
16. q. 5. sicut episcopus dispensandu super pluralitate be
neficiorum, dicitur dedisse † licentiā non residendi in al-
5 tero, vt no. 7. q. 1. si quis in clero. de præben. quia in tan-
rū. Item facit quod no. 10. dist. ergo. in gl. cum episcopus,
hoc verbum licentiæ in iur. quandoque sumitur pro licē
tia generali. 16. q. 1. cunctis. nisi addatur verbum specia-
6 li. de elec. fundamenta, & de tempo. ord. l. Item licet † an-
cilla contrahente domino ignorante vel contradicente
non præiudicetur domino, de coniu. ser. cap. 1. si tamen
dominus eam vt liberam tradat libero in vxorem, illam
manumisisse censetur. in Auth. de nup. §. si vero ab initio.
fortius si cum ea contrahat. sicut patronus contrahendo
cum libera, remittit operas. ff. de ope. lib. liberta. & C. eo-
dem tit. l. liberta. ad hoc facit quia, vbi requiritur iudicis
authoritas inter partes, si altera partium iudex est, ipsius
consensus gerit authoritatem iudicis. hoc patet in ado-
ptionibus & emancipationibus. ff. de adop. si consul. & l.
seq. ad idē quod de manumissione dicitur. ff. de man. vin.
dic. l. 1. & l. apud filium. ad idem duæ leges coniunctæ. ff.
quibus mo. pi. si consenserit. & cod. ti. l. Titius. sine consen
su enim creditoris non vendo rem sibi obligatam, sed si
obligata erat duobus, & illam eis vendo, valet venditio.
ad idem, eodem titul. Lucius Titius. vbi vxor cū viro tra-
dens rem in dotem. renunciat hypothecæ, quam habebat
in illa. Item electus compromissarius, consentiendo ele-
ctioni, auget numerum, & videtur elegisse. de elect. cum
in iur. Idem, si electus erat consiliatius. cod. tit. cum in ve
teri. Item, sicut se habet constitutio principis ad princi-
pem, sic constitutio episcopi ad episcopum. sed testa-
mentum, quod principis conscientiam tenet, omnium te
stamentorum solennitatem superat. C. de testa. omnium.
ergo &c. Concludamus ergo interpretandum, vt tes va-
leat. de verb. signific. abbate. & large in fauorem contra-
ctus, de dona. cum dilectus. ¶ Tertium principale pro
7 † canonicis est probare, quod dato, quod prædicta duo
cessarent, non possit episcopus venire contra cōtractum,
nec canonicos punire. Primo, per dec. veniens. de transa.
vbi quo ad transigētem valet contractus, licet non inter-
uenerit superioris authoritas, quæ requirebatur. & regu-
lariter non licet alicui venire contra factum suum impro-

n.
c. n.
si dic.
tem eius
vbi de hoc.
concloditur,
contrarium co.
comprehendat c.
9 pertinere † non vio.
ctio legum. In magnis
telligator ergo constitut.
le negatiuum. ibi, nullam a
c. 1. de decimis. ad audientia
reducia d ius commune, non o.
tes prælati sine consensu episcopi
abbatibus. vbi hoc tenet Archi. & t.
tionibus. licet sine consenso capituli t.
10 vt in c. terrulas. Quod comprehendat †
sonæ ementis, patet, quia in generali serm.
persona loquentis. 23. quæst. 5. si non lice.
ff. de pig. Paulus. & vbi no. in decre. peticio. de .
ria sunt specialia. datur ergo, quod pro hac parte sta.
quod patet etiam, quia hæc pars conuenit propriæ, m.
cationi verborum, a qua recedere non debemus, autem.
causa. 25. q. 1. is autem. de spon. ex literis. generale autē
vel indefinitum verbum de se omnia comprehēdit, de pri
oi. quia circa. cum concor. Eps ergo statuens in generali
sermone, seipsum includit, ne quod alijs prohibet, sibi li-
ceat. 10. dist. iustum. imo id facere non debet, a quo alios
prohibet. de na. ex li. ven. c. vno. Item de vendētibus cano
11 nicis patet. quod † canonici cathedralis ecclesiæ bene in-
telliguntur nomine clericorum, de verb. signifi. cum tibi.
de priuileg. per exceptionem. lib. 6. sicut ipsa cathedralis
matet continetur nomine ecclesiarum. de verbor. signifi.
eum cleri. licet in materia beneficiali, & odiosa sit se-
cus. de præben. quamuis. lib. 6. Secundo, quod emendo
12 non videatur dedisse licentiam, patet, † qui alius est au-
thorizabilis consensus, quem debet præbere prælatus, a
consensu contrahentium, quia primus debet præberi cā
cognita & approbata. 10. q. 2. casellas. uer. quod si necessi
tas. quod hic non fuit simpliciter contrahendo. & cōstat,
quod contraxit, vt quiuis alius, & venient argumēta, de
tanquam. de ele. cum inter canonicos. & c. cum vniuersi-
tas. Et si dicas, quod saltem tacite consensisse videatur, re-
spondetur, hic requiri licentiam & cōsensum. nec de iur.
sufficit tacitus in perpetuis alienationibus, de his, quæ si. a
præ. c. 2. sed requiritur expressus & subscriptio. eo. tit. c. 1.
13. quæst. 2. sine. 96. dist. bene quidem. Tertio, posito, quod
dicatur, episcopum contrahendo consensum vel licen-
tiam dedisse, ita quod constitutioni locus non sit, iur. ca-
men communi vitiaretur contractus, quia in facto suo e-
piscopus authorizare non potuit. sufficiat hodie clem.
de reb.

de reb.eccle.non alic.ſi vna. & vide quod ibi no.debuit ergo ſuperior adiri in hoc contractu,ſicut & adiutorio iudicijs inter prælatum,& capitulum, vt no.de reſcri.edoceri.& 5.q.3.c.vlti.& in iudicijs quaſi contrahimus.ff.
13 de pecul.licet.§. ſed ſi filius. Præterea,frequenter † videmus,qđ ratione officij probibetur quis contrahere,vt iudex cum ſubdito.C.de contra.iud.l.prima.ff.de contrahēda emptione.item œconomus,cui vel cuius cognatis res eccleſiæ vendi non poteſt.C.de ſacroſanc.& aut.quibuſcunque.10.q.2.hic vſus, nec aduocatus cum clientulo. 3.q.7.ſi quis a Deo.& C de poſtu.l.quisquis.Idem in medico quo ad infirmũ.C.de varijs & extraor.cog.l. medicus.& tutor cũ pupilla.C.de interdic.ma.l.ſi tutor. & facit.7.queſ.1.conſtitutum.& quod ibi no.ſic in propoſito.
14 ¶ Quod poſſit punire † canonicos, videtur,quia quoties factũ improbatur a iure,licitum eſt alicui venire contra factum ſuũ.6.di.pœnitentes & de hoc de elect.noſtri.& potiſſime cum agitur de rebus eccleſiæ male alienatis reuocandis. Non obſt.quod dixi ſupra ante finem primæ partis,quia hic epiſcopus non impugnat contractum vt emptor,ſed vt epiſcopus,cuius licētia nõ fuit habita, qđ facere poteſt inuitis vēdentibus.12.qõ.2.ſi qua de rebus & c.precariæ.nec venit contra factum ſuum,quia hic ſacit vt alius.Contraxit enim vt priuatus,& reuocat vt epiſcopus.3.qu.7.ſi contra patrem.& facit, quod no.Hoſt. de præſump.literas.& vide quod ibi ſcripſi ſuper prima gl.de delegato,qui reuocat ſententiam,quam tulit vt arbi.Itē ipſe contrahendo non eſt tranſgreſſus conſtitutionē,quæ ipſum non ligabat,nec ligare poterat,vt ſupra dixi.Non eſt autem nouum,quod in eodē facto duorum vnus ſolus peccet.32.q.1.propoſito. Et ſi dicas deliquit. hoc non repellit a iudicando ordinarium toleratum.8. q.4.nonne.nec eſt verum,quia mulctando canonicos. fit melior conditio epiſcopi, quia pœnam illam imburſare non debet,vt no.de pœn.presbyteri.& vide quod ibi di-
15 xi.¶ Soluendo dixit Guido,epiſcopum non † audiendũ, & pœnis ſtatutis locum nõ eſſe, quia ſi dicit contractum non tenere ex iuribus conſtitutionis,contrahendo cõſenſiſſe.& licentiam dediſſe dicetur,per iura prima. nec dicatur de authorizatione in facto proprio, hoc non eſt curandum,vbi de conſtitutione tantum quæritur,quæ non lędebatur data licentia,qualitercunque verbo vel facto, expreſſe vel tacite, in ſcriptis vel ſine.facit ad iſta cle.de cõceſ.præ.c.vno.ver.& etiam.Si vero ex viribus iur.cõis dicat contractum non tenere,hoc non procedit, quia ſecundum no.12.q.2.abbatib inferiores in minutis non habent neceſſe habere conſenſum epiſcopi: Et ſi diceretur contraria opinio verior,adhuc venditio epiſcopo fieri potuit.Nõ ob.quod dicitur, in facto ſuo authorizare non poteſt quia capitulum,17.quæſtio.4.& qood notat Io.in §.ibi precedenti,loquitur,quando prælatus contrahit cũ alijs eccleſijs,non cum eccleſia cathedrali, & ſic ēt loquatur de re.ecc.non al.c.ſi vna.& vide, quod ibi no. in gl.ante pe.ad diſtinctionem facit,de teſta.requiſiſti.ad ſi.& eſt ſimile,quod ſcripſi de probatio. ex litteris.ſuper ver.egreſſus.quomodo aliud,quando canonicus agit ſuper prędio præbendæ,contra canonicum,aliud quando contra extraneum.

SVMMARIVM.

1 *Priuilegia ſingulorum legem communem an faciant.*
2 *Præſentandi ius an poſſidere & præſcribere poſſint parochiani, & populus in ſua eccleſia. & nu.8*
3 *Parochianus ius præſentandi pręſcribat ſine præſcriptione patronatus.& nu.8.*
4 *Epiſcopus qui non eſt,an aliqua,quæ ad ſolos epiſcopos de iure ſpectant præſcribat.*
5 *Epiſcopi in primitiua eccleſia ad regenda loca tranſmiſſi, omnia prouidebant.*
6 *Patroni ſecundum iura antiqua nil iuris habuiſſe videntur in ipſis eccleſijs.*
7 *Eccleſię ordinatio olim ſolius intererat epiſcopi.*
8 *Proceſſio patroni quid ſit.& quomodo intelligatur.*
9 *Patroni vtrũ ſe patronatus gaudeant iure.*
10 *Quod neſcitur,non eſſe dicitur.*

REGVLA LXXIIII.

Quod alicui gratioſe. Hic ſoluit cõtrarium de le.1.ad ſi.de noce.compo.ſecundum Dyn.qui hoc ponit,quod ibi no.& ſup.de priui.ſane.¶ In prima gl.bene facit.16.q.2.non
1 exemplum,vbi dicit † textus, quod priuilegia ſingulorũ ſecundũ Io.nõ faciunt legem communem.¶ Prima gl.remittit pro exemplis,& pro materia,& dat concordantias. ¶ In gl.prima ibi[exempla] Dyn. ponit exemplum, ſi concedatur alicui,quod ſubire nõ teneatur munera publica, forſan quia in re proſpera virtuoſe ſe habuit, in alijs ius commune ſeruabitur.all.ff.de conſt. princ.l.2.ver ſic.plane ex his.& C.de decu.l. neque Dorotheum. & l. nullus.li.10.& C.de epiſc.& cler. quoniam.idem dicas in priuilegio decimarum,de quo ſupra de decte.ex parte.

QVAESTIO.

Hæc regula, vel ipſius ratio fundat opinionē, quæ habet, parochianos non poſſe præſcribere præſentationem rectoris,ſiue parochialis eccleſię, cum illud ſit ſolis patronis gratioſe conceſſum per nullum alium laicum vſurpandum,ideo hanc quæſtionem hic proſequar.Primo ponēdo gloſſam,quã poſui.de elec. querelam.Secundo ponam motiuũ meũ,& formã cuiuſdam ſententię papalis.Tertio tollam reſponſionē quæ ſit ad dect.querelam.Quarto fortificando ſolutionem meam quinque æquitatibus.Quinto tollã tria,quæ fundant opi.contrariã. Sexto reſpondebo ad duas gl.vnã etiã dect.inducēs. Septimo oſtendam ſolutio.meam veriſſimam per locum a minori.¶ Primo ſciendum me ſic ſcripſiſſe in decre.querelã.de elec.ſuper ver.populus.per hanc literã tenebat dominus meus Ma-
2 rtinus nomine, ꝙ parochiani,† vel populus poſſidere & præſcribere poſſunt ius præſentandi in ſua parochiali eccleſia,facit.16.q.1.ſic viue & c.ſi quis monachus. in ſi. & qđ ibi no Hug.& quod no.63.diſt.in ſum. & c. Reatina. & quod no. Inno.infra eo.ſi quis.vbi vide ſuper ver.abuſum.3. Cõp.de reſcr.c. vbi dixi poſt gl. in ver. quæri põt. vbi in hoc patronos & parochianos ęquiparat, per eundē modum inducitur q.30.Io.de Deo, quæ fundatur ſuper præſentatione populi. Ad idem ſupra eo.generali.lib.6. dominus Io.de monte Murlo diſputando terminauit hic contrarium,reſpondens ad hanc dec.ꝙ hic populus poſſidebat patronatum non actũ præſentandi, tantum,probans id per verſiculũ,ſalua,qui ſequitur,& hoc etiam tenet Arc. qui pleniſſime de hoc no. 71. di.hortamur.cum concor.quod nõ.infra eo.ſacroſan.& vide, quod dicã de excep.cum venerabilis.ad ſi.in gl.no.quam primam ſequor,quod hic nõ proſequor &c.& hoc remitto, non diſpliceat illa iteratio,quæ decurtationi dicendorum dabit auxilium , qua etiam de cauſa quæ allegat Archi.ad hanc partem,hic non repetam,& quia, vt dicit Hieronimus ſuper Ieremiam,naturale eſt, vt quis genitale diligat ſolum,& nil habeat dulcius patria,huius patriæ conſuetudinem & mei magiſtri opinionem defendam , iurconſultũ Caſſium imitando,de quo ff de arbitris. dicere autē.§.1.propter quæ duo,& tertium , quod dicam in fi. excuſetur auſtera locutio,quam ſubmittam.¶ Eſt aũt præſciendũ,qd tempore Nicolai quarti quęſtio fuit in curia cõtra præſentatũ a populo ſanctæ Cæciliæ de Florentia, cum dioc.præſentationem ipſam noluiſſet admittere,appellauit ad papam,& fuit ſententia lata pro ipſo epiſcopo,quam papa confirmauit inſerto tenore ſententiæ, & confirmationis executores dedit, quas literas penes me habeo inſinuatas,quarum verba reſpicientia propoſitum ſunt hæc. ¶ Nicolaus &c.dilecto filio. C.presbitero &

rector

rectori ecclesiæ sanctæ (
in iudicium &c. sane petit.
bat, quod cum tunc ad eccles.
tunc vacantem per mortē &c. a p.
siæ, ad quos de antiqua & approba.
ce obseruata consuetudine præsentatio
siam, cum vacare contingit, pertinet, vene.
episcopo H. fustes canonice præsentatus, id.
ad eandem ecclesiam admittere contra iustitiā ap
uit, propter quod tu ad sedem Apostolicam successiue
narrat demum, quomodo duo auditores successiue
fuerunt ad causam, & quomodo secundus pro ipso tu.
sententiā, quā confirmat ipse inserto tenore, & fuit hoc
apud vrbē veterē pontificatus sui anno tertio. ¶ Ad exe-
cutores ēt facta eadē narratione cōcludit, q ipsi vel alter
præfatam sententiā authoritate app. exequantur. Inducē-
tes &c. & attestor quod in literis illis nil inseritur, quod
prædictū intellectum immutet. Et licet illud sufficeret ad
robur opinionis illius. de re iud. in causis. adhuc tamen
opinionem & sententiā adiuuabo. ¶ Et primo si tollatur
responsio quæ fit ad decret. querelam. ibi habemus casū.
& propter responsionem illā videre volui antiquam, quæ
tamen non auxit intellectum, dico autem, quod nulla ne-
cessitas cogit illū vers. salua, id sonare, quod dicitur, sed
est eius mens, quod cum litera non dicat populum præ-
scripsisse, sed solū possedisse actum præsentandi ad eccl. Sā
sanctæ Agathæ, quæ se dicebat patronā, si ita erat, euince-
re poterat ex iure patronatus illū actū præsentandi a pos-
sessore, & tūc esset quæstio super iure patronatus, ex quo
iure ageretur, & quod forsan per populū negatur, cum er-
go populus ibi non fuerit in causa, licet obtinuerit pro-
pter suæ possessionis cōmodū præsentatus, ab illo ad cau-
telam vel consolationē succūbentiū, papa protestatus est
quod de suo iure patronatus agere possent contra popu-
lū, & sic habemus de quæstione casū. itē sententiā supra
scriptā. ¶ Hoc autem fortificat æquitas, nam & si dicatur
contrariā opinionē in laicis nō parochianis procedere,
cessat tamen in parochianis, & hoc triplici respectu. Pri-
mo, quia participant ex iure parochiali priuationē recto-
ris, possunt ergo participare creationē, facit de nsi. Arc.
ad hoc, in fi. in Auth. de defen. ci. §. non habente. col. 3. &
per conuersum. regula prima. supra eod. tit. & ff. e. ti. nihil
tā. Ad primum de limo. suā. & quod no. de offic. deleg. ve-
nerabili. in fin. tertiæ gl. de reb. eccle. non alie. si quis. in
g'o. pe. & in decre. vt circa. post princip. de elect. lib. eod.
Secundo, quia ipsis incumbit ab illo audire diuina & per-
cipere sacramenta, propter quod æquū est, quod illorum
proposito cōgruunt. de postul. præ. cap. 1. ad fin. & expe-
rientia docet, quod efficacius laborat ad habendum ido-
neum, quā illi patroni q parochiani nō sunt. Tertio, quia
participant dotationē. nam sicut rector alimentatur ex
datis per patronum, sic etiam ex obuentionibus, quas a
parochianis recipit, & in quibus consistat, vide quod di-
xi de parochijs, super rubrica, quarū consideratio habe-
tur etiā intendū in fundatione & dotatione. de ecc. ædifi.
ad audientiā. 1. & dixi de con. eccl. cū sicut. super. 1. gl. Et
cōstat certas ecclesias omni alia dote carere. Quid mirū
ergo si ad præscriptionis actū possidendū & præscriben-
dū habiles esse dicantur absque eo q iura vetera hoc per-
mittebant eisdē etiam in ecclesijs collig. atis. 39. dis. Pe-
trus. 47. dis. de Petro. 51. dist. studij. 63. dist. plebs Allen-
sis. & c. Reatin. Itē conclusionē Arch. quæ distinguit præ-
sentationem a petitione, dicet do. quod simplex petitio
possit cōpetere populo. de statu mo. quod Dei timorem.
Fateor, cum not. post dec præsentationis actū, secus in pos-
sidente, alias tamen petitionē illā sine vlla possessione v-
na vetula de parochia facere posset. absurdū esset nō plus
date præscribenti, quā illi, & non plus toti parochiæ, quā
vni parochiano. Item aduertendum, quod hi, qui tenent
opin. contrariam, concedunt, quod parochiani bene pos-

ro.
præse.
4 ctas, sic c
præscribit a
nent. de præsc.
lere tria, super qu
tania operositate vi
d get. vt vera videatur
mū est, quia dicit liberā n.
episcopum pertinere, alleg. u
q. 7. nullus omnino. de offi. Arc.
c. 1. vbi dicit expressum. de hæreti.
de reli. do. de xenodoch. Huic dictū
de capitulis alleg. ius probare id, ad qu.
mum dicit quod patronus non eximit ecc.
cesana. Secundum, quod nō eximit dotē a pe
scopi. Tertium & quartum dicunt, q episcopo.
inferiorum est committere curam animarum, con
sextum, quo dicitur, q episcoporum est instituere & a.
tuere. hæc duo confiteor, quod curam animarū commit-
tunt, & instituunt præsentationes a patronis. de institu. c.
1. lib. eo. sed nullo illorum iuriū probatur, quod habeant
liberam institutionem, vt libere quem volunt instituant.
alias sequeretur, cum illa capitula non distinguant quod
etiam in collegiatis ecclesijs libere institueret episcopus
quem vellet, contra decre. primam, de ele. & e. tit. postq.
5 licet fatear, quod † in primitiua ecclesia episcopi ad regen-
da loca transmissi omnia prouidebant. & sic intelligitur
quod no. de elect. quamquam. li. eodem, ante mediū ma-
gnę gl. vt super ea scripsi. Item si decre. cum ex iniū. in-
telligeretur de libera instōne, ergo & libere destitueret,
quod est falsum. 16. q. 7. inuentum. cum cōcor. Vltimum
vero capitulum dicit, episcopos debere esse solicitos, vt in
hospitalibus seruetur hospitalitas. Respondeo ad capitu-
lum primum. de capel. mo. vbi dicit expressum, certe non
sic asseruisset, si ponderasset ibi textum per consilium mo-
nachorum. & decre. voicam. eo. ti. li. eo. per quā patet in-
tellectus illius. ¶ Secundum, super quo fundat opi. illā est
ex c. nouerunt. 10. q. 1. per quod dicit Archi. inducens gl.
6 c. piæ mentis. 16. q. 7. patronos. † secundum antiqua iura
nil iur. in ipsis ecclesijs habuisse, sed ipsæ ecclesiæ a ordi-
natione episcopi pertinebant. q fuit post modū immuta-
tum & gratiose concessum, q haberent præsentationē re-
ctoris. 16. q. 7. decernimus. Hoc est patenter falsū, quod
paret ex eo, quia illa duo capitula nouerunt, & decerni-
mus. simul manarunt in quarto concilio Toletano, vt ex
ipsorum subscriptionibus patet, per quod capitulum, de-
cernimus. ibi. offerant episcopos ordinandos. n[illegible] liter.
qualiter intelligatur litera illa ad ordinationē ep[illegible]oni.
quam ponit capitulum, nouerint. quia scilicet ordinabit
a patrono oblatum. i. præsentatum. Fateor ergo, quod
nec olim, nec bodie habuit, vel habet patronus dominiū
ecclesiæ, vel suæ dotis, vt in c. nouerint. præsentationem
vero & alia iura tunc habuit, sicut nūc, vt in c. decerni-
7 mus. alia capitula dicunt, quod non habet nisi † proces[illegible]
nē, ponitur illa processio pro patronatu. vt no. in c. piæ
tis.

his decimæ debeantur? In allegationibus procedam hoc
ordine, quia primo probabo quod ecclesiæ sancti Andreę.
Secundo, quod ecclesiæ sancti Ioan. Tertio, quod vtrique,
aut cuique integra, aut diuidenda. Quarto, quod neutri,
quamlibet vero partem probabo. Primo per ius diuinũ.
Secundo per positiuum canonicum, s. & ciuile. Tertio per
æquitatem. Quarto per opinionem, vel glo. Quinto indu-
cam vnam regulam, deinde dabitur solutio, & contrarijs
respondebitur. Primo, quod ecclesiæ sancti Andreę vbi se
minati fuerunt, & nati, debetur de his decima, inducitur
auctoritas Deutero. 14. ibi, decimam partem separabis
de omnibus quæ nascuntur in terris. Item 2. Paralipo. 31.
omnium quæ gignit humus, decimam obtulerunt, ex hec
bis nascuntur in terra, & gignit humus, patet generatio-
nis vel natiuitatis locum inspiciendum, & illi decimam
soluendam, ergo &c. Secundo iur. vtroque sic probatur,
quicquid sit, illæ porrinæ, aut includuntur sub appellatio
ne fructuum, aut frugum, vel prouẽtuum vel pascuorum,
vel lucri, vel acquisiti, sed his omnibus verbis vtuntur iu-
ra præcipientia de his decimam solui. 16. q. 1. reuer. & c.
decimæ. & q. 7. c. 3. & 4. & 5. & simile de decimi. c. 1. & ca.
eum homines, peruenit. commissum. nuncios. pastoralis,
& alia plura. Plus videmus esse in tractatu hortorum, de
quorum fructibus expresse loquitur canon. 16. q. 7. quicũ
que. decre. eo. titu. non est. vltra hoc, quod iur. seminis ip
sa decima debeatur, expresse probat decre. ex parte 1. eo.
tit. vbi patet, quod si diuersa semina ponantur in eodẽ agro,
de cuiusque seminis fructibus debetur decima, habet. n.
se prædium sancti Ant. ad porros, vt originatium, prędiũ
sancti Ioannis vt educator. Prima ergo causa naturalis, &
sic perpetua. 5. distin. §. 1. insti. de iure natura. §. sed natu-
3 ralia. præponenda est ergo † educatiuæ, quæ temporalis
est, & immutabilis, quod vero ipsum ius originis sit perpe-
tuum, patet. sup. eod. li. de tempo. ordi. cum nullus, ad id.
ff. de senat. l. pen. quæritur ergo de origine. 24. dist. quan-
do. 71. distin. aphros. ff. de ædi. edict. quod si nolit. §. qui
mancipia. habent Legistæ textus expressos præponen-
tes originariam causam. ff. ad munici. assumptio. in prin.
& l. libertus. §. præscriptio. in fi. & ibi, cum simul vtrobi-
que deferentur, potior est originalis causa. & l. qui ex vico
ortus est. de decur. l. 1. de mune. & ho. ai qui originem. 1.
respon. secundum vnam lecturam. & C. de munic. & orig.
l. originem. propria neminẽ posse voluntate sua eximi, ma
nifestum est. Ad idem de tempo. ord. c. 1. vbi solam vltra
montani originem inspicimus. probat hoc idem l. dicens,
natum ex seruis vrbanis, si mittatur ad villam nutriendũ,
vrbanum non rusticum censeri. ff. de leg. 3. l. seruis vrba-
nis. §. eum qui. & ff. de ver. sig. l. vrbana. 1. & his, qui natus.
Si ergo vrbana mancipia cognoscuntur a rusticis gene-
re, non loco educationis, sic in proposito prædium gene-
rans non educans dicemus in decimarum solutione pon
4 derari debere. Probatur hoc etiam † per iura, quæ docẽt,
principium spectandum, cuiusque enim rei & contractus
initium spectandum, & causa. ff. manda. si procurator. in
prin. ad Macedo. si tamen. alias. si autem. & super his. ve-
niant iura. de hoc nota. de electio. dudum. 1. de cen. c. 3. 1.
q. 1. principatus. Sed optime videtur facere decre. literis.
de rescrip. vt factum per prædecessorem inchoatum, per
successorem completum, prædecessori attribuitur, nõ suc
cessori, sic & hic dicendũ est, quod &c. Itẽ, is debet esse in
re potior qui plus iuris in ea habet. C. qui bon. ce. pos. l. fi.
de donatio. l. sancimus. §. ne autem. at illi plus tenetur, a
quo plus recipit. de testa. cũ in officijs. & quod notaui. de
iure patro. c. 1. super 1. glo. Sed plus est aliquid de nouo fa
cere, quam creatum promouere. de conse. distinctio. 2. te-
nera. Pro & contra. de iud. iudæi. & c. consuluit pro eo. C.
de rei vxo. actio. l. vna. circa princip. Patet ergo porros de
cimandos ecclesiæ sancti Andreę, cuius prædium plus cõ
tulit. ¶ Item, porrinę auulsæ de primo prædio trãsierunt
cum suo onere, 16. quæst. 1. si quis laicus. de pigno. ex li-
teris. ff. de contrahen. emptio. alienatio. Plus, textus ex-
presse dicit, fructus decimandos alienari non posse, nisi
cum onere decimarum. eod. titu. cum non sit. & si dica-
tur, melioratæ sunt, hoc placet ecclesię. & facit, quod no.
de conse. distin. 3. solent. ff. de an. lega. l. eum qui. per quos
textus, rationes & argumenta concluditur, ecclesiæ san-
cti Andreæ de his porris decimam persoluendã. Tertio,
æquitas hæc suadet, quia ex contrario sequeretur, quod
dominus prędij posset ecclesiam parochialem decima ip
sius predij fraudare semper in seminando olera, & alibi
plantando. Quarto, glo. Innocen. quam posui eod. ti. com
missum. fouet hanc partem, cum ibi dicat hæc herba, pra
tiua auulsa trãseat cum suo onere in bestiam auellentem,
vel dominum ipsius bestiæ. & ibi videas. Quinto, regula
ista prioritatis temporis iuuat hanc partem. de regulis iu
ris. quot. & hoc videre potes in glossa. argumenta per cõ
5 cordantias & exempla. ¶ Quod debeantur † ecclesiæ san-
cti Ioannis, in cuius parochia fuere plantati, inducitur au
ctoritas Apostoli. 1. ad Corin. 4. Ego plantaui, & Deus
incrementum dedit. 19. distinctio. secundum. & eadem
epistola. 9 cap. quis plantat vineam, & de fructu eius non
edit. & habentur 13. quæst. 1. §. 2. & 38. q. 1. iam nũc. in fi.
Ponderanda est ergo plantatio plus, quam primæua ori-
go, est enim certum, quid plãtari non posse, nisi prius sit
ortum. Secundo, iur. sic probatur, habet se parochia san-
cti Ioan. ad porros, vt parochia domicilij ad larem ibi cõ
stituentem & morantem, ex quo ergo ad ista fuit transla
tus, nil commune habet cum prima. ad hoc. 21. q. 2. si qs
iam translatus. 16. quæst. 1. ne pro cuius liber. 18. q. 1. c.
vno. de const. translato. 13. q. 1. §. quia ergo. ff. ad munici.
l. fi. §. 3. C. de incol. l. fi. de epis. & cleri. si quis ita larem fo-
uere ac degere & c. de vsur. quamquam. & ibi testator ha
bitat, per quod patet quo ad istos porros sic translatos
primam parochiam nullum ius habere. Hoc idem probet
in perseuerantia, cuius contrarium commendatur. 7. q. 1.
suggestum. de pœn. distinctio. 3. incassum. Si enim fuisset
ex prima parochia, ibi mãsissent, sed quia non manserũt,
dicuntur ex illa non fuisse. 1. Io. 2. de pœn. distinctio. 4. si
ex bono. quia nec dicitur venisse, qui non stetit, nec na-
tus, qui statim desijt. nec versum, quod nõ durat versum,
nec diuertisse, qui statim redijt, & his similia. de iud. c. 1.
ff. de in rem verso. si pro parte. §. versum. de ver. sig. nam
& ego. de pœn. dist. 1. diuortium. per quæ & similia conclu
ditur, quod est dictum. Probatur & aliter. Deus non no-
uit opus imperfectum. de bap. maiores. ver. sed adhuc. li-
cet autem principium sit potentissima pars cuiusque rei,
vt ff. de origi. iu. l. 1. perfectũ tamen consistit ex omnibus
suis partibus vt ibi, tempus ergo perfectionis spectando,
quod fuit in parochia sancti Ioan. dicam illi decimas de-
beri. verbum enim fructuũ, vel frugũ, vel his similiũ, ha-
bet denotare rem perfectam, ad quod optime faciat de
pœn. distinct. 2. dum sanctã. ibi, plenũ frumentũ. sicut &
verbũ, statuto. de pœn. distinctio. 1. §. aurẽ. de verbo. signi-
fi. in his. ff. quod cuiusque iur. l. 1. & faciat 32. quæst. 2. qd
non formatum. de homi. si aliquis. & quod ibi no. sicut
6 † libro legato, intelligitur legatus liber scriptura perfe-
ctus. ff. de leg. 3. l. librorũ. §. quod ergo. & verbo operis in
telligitur corpus perfectũ, de verbo. sig. l. 5. §. 1. & soluen-
do dicitur, qui potest soluere solidũ. eo. tit. soluendo. &
ædificiũ perfectũ, quod potest esse vsui. eo. titu. l. ædificia.
§. perfecisset. nã etiam in iudicijs tempus perfectionis in
spicimus. 1. sententię. de re iud. abbate, lib. e. ff. de rei vẽd.
sina tẽ. ff. depo. l. 1. §. non tantũ. Itẽ non ei, qui prius egit,
7 vel † contestatus est litẽ, sed ei, qui prius ad sententiã per-
uenit adiudicatur seruus ex nox. ff. de nox. si quis a mul
tis. Idẽ in actione de peculio. ff. de pecul. si non adhuc. in
fi. per quæ concluditur, quod pro parte sancti Io. inspici
debet status perfectionis porrorũ. qui in eius parochia,
& ex eius humo puenit. origine nõ inspecta, sicut nec inspi
citur. qui si. sint le. testa. inst. de nup. §. si. cũ si. Itẽ, quo iure
petantur

petantur decimæ, dubitatur. & no. 16. quæst. prima. mode
ramine. & de decima tua enim. sed collamus duriorem opi
nionem, & fingamus decimas vendicari posse, & ecclesiā
etiam ante separationem esse ipsarum dominam: nihilo-
minus ex quo porrinæ illæ translatæ sunt, & radicatæ in
parochia S. Ioan. illi parochiæ decima debetur. Quod sic
probo. Fingamus, quod istæ porrinæ fuerunt euulsæ de
proprio prædio Sancti Anto. ex quo tamen radicatæ es-
sent in alio prædio, vel coaluissent, perdidisset ipsa eccle-
sia dominium ipsarum, & applicatum esset domino poste
rioris prædij, Insti. de rerum di. §. si Titius. ff. de rei ven. l.
5. §. de arbore. vbi de hoc. & ff. de acqui. rerum do. l. adeo.
§. fi. & l. si ex meis. § arbor. Nec ob. quod no. 13. q. secun-
da apostolicos. quia glo. illa non probatur iure. & dato,
quod vera esset, non habet locum in his, quæ ponuntur in
prædio euellēda, vt in casu nostro, sicut ergo dominium
acquisitum esset prædio, vel domino prædij secundi: ita
& ius decimæ esset acquisitum ecclesiæ, in cuius paro-
chia situm esset prædium. Nec dicas, quod ecclesia San.
Anto. non vult decimas de porris stantibus: sed cum fue
rint eradicati, nam vt patet in prædi. §. arbor. post eradi-
cationem prior dominus ius sibi non vendicat, sic ergo, at
guendo de diuersis dominis prædiorum duorum ad eun-
dem dominum vtriusque. quod licet. 8. quæst. 1. in scriptu
ris. de pœ. distin. 3. adhuc instant. sup. eod. lib. de præben.
cum de beneficio. ff. si cer. peta. l. singularia. dicam ipsi do
mino respectu secundi prædij tantum: & non primi do-
minium porrorum competere. quod patet: quia vendito
primo prædio & tradito, desineret esse dominus porro-
rum. ff. de rei ven. fructus pendentes. & sic dicam de por-
ris secundæ ecclesiæ dandam decimam, & nō primę. Nec
mirum: cum & vnio carnis, quam habet vxor ad virum,
facit illam censeri iure ultimi viri etiam iam mortui, vt
patet supra eodem lib. de sepul. is, qui. in fi. cum suis
concor. Item non mirum, si hoc habet realis per radi-
cem, vel coalitionem, nam video, quod sola liberalis an-
nexio præponit secundum expectantem primo, quod pro
bat decreta. quia sæpe. de præbend. Ex verbali enim
annexione præbendæ ad dignitatem secundus canoni-
cus expectans dignitatem, & præbendam in consecutio-
ne præbendæ præfertur, multo magis primo, vel saltem
pariter ex radicali connexione secunda ecclesia præferen
da est primæ. & facit etiam de præben. super eod. lib. eo-
dem. quod autem plus sit facto, quam verbo amittere,
probat de pœnis. degradatio. lib. eodem. & quod ibi no.
in fin. vel saltem par. de appellati. dilecti. vbi de hoc. ff. de
leg. de quibus. ad finem. ex quibus pro hac parte conclu-
ditur ecclesiæ sancti Ioan. decimam hanc deberi, nec cu-
8 randum, an † ibi nati sint aliter percepti. ad hoc ff. de vsu-
fruc. l. arbores. § 1. vbi dicit. Quicquid in fundo nascitur,
vel quicquid inde percipitur, ad fructuariū pertinet. Ter
9 tiu æquitas, quæ supra pro prima † ecclesia inducta est, cō
uertitur pro secunda pari modo. Item fingamus porri-
nas illas emptas per plantantem, non fieret inde in solu-
tione decimæ illius sumptus deductio, de decimis. tua. &
capit. cum Ioannes. Item, si istæ ecclesiæ essent in diuer-
sis diœcesibus. nonne absurdum esset, quod prima perci-
peret decimas in parochia secundæ. eodem titu. cum sint
homines. ad fin. Itero, per id sequi videretur, quod de to
to vino mundi, vel saltem de vitibus illius soli ecclesiæ, in
cuius parochia erat lambrusca, quam plantauit Noe, Ge-
ne. 14. & 32. distinct. sexto die. deberetur decima, si sola
prima origo, & non plantatio inspicienda esset. Quarto,
glossa pro hac par. Vincen. V. & Phil. faciunt, de quibus
infra dicam quod no. Innocen. de stagno, vel reclusorio
piscium, vel ferarum. eodem titu. non est, vbi videtur vel-
le, quod si pisces clauduntur in stagno vel in aliquo reclu
sorio, licet de alio flumine vel loco hæc sumpta fuerint,
illi tamen ecclesiæ debeatur decima, vbi viuunt illius pa-
rochiæ aquæ, vel terræ remedio. faciat etiam quod no. de
rescriptis statutum. §. cum vero. in glo. olim dicebamus.
Quinto, pro hac parte faciat regula. ff. de regulis iuris. in
pari. & eodem libro. & titulo. in pari. & ibi concord. &
exempla ad hanc partem. ¶ Quod vero vtrique debea-
tur, inducitur auctoritas Pauli. primo ad Corinth. 3. ibi,
qui plantat, & qui rigat, vnum sunt, sumus enim coadiuto
res; vnusquisque propriam mercedem accipiet. conue-
niunt ergo hæ ecclesiæ. & dicit prima secundæ, tu ex plan
ta, & ego ex semine vnum fuimus operatione, videlicet
eiusdem fructus, & fuimus coadiutores Dei, cuius ma-
nus & potentia in his principaliter est operata. Accipia-
mus ergo mercedem nostram, ad quod facit eodem titu-
10 lo. cum non sit. in principio. Quod autem † simul ha-
beant vnam decimam diuidendam, probatur. 13. quæst.
quarta. capitu. primo. cum suis concordan. de testamen.
relatum. 1. ad finem. de sepultu. cum quis. secundo re-
spon. vt sicut ibi diuiditur canonica, quia vtraque eccle-
sia operata est id, propter quod debetur, sic diuidatur
hæc prædialis decima, cum prædium vtriusque parochię
operatum sit ad perfectionem huius fructus. Sicut enim
si simul in duobus prædijs haberet arbor communiter ra-
dices, diceretur communis, vt in prædi. §. instit. de re. di-
ui. §. si Titius. ff. de acquiren. rerum domin. adeo. §. fina. in
fine. sic videtur, cum diuersis temporibus in vtraque pa-
rochia fuerit radicata, quod vtriq. debeatur decima. Ad
idem institu. eodem titulo. §. si duorum. & faciat pro hac
parte essentialis æquitas, & quod dixi, secundum Goffre.
Phil. & Innocen. de sepultu. & de his. scilicet, quod si
quis audit diuina in vna capella, & in baptismali eccle-
sia percipit sacramenta, inter illas duas diuiditur canoni
ca. & quod no. de maiori. & obedien. omnes. & de per-
sonalibus decimis. & illud idem Innocenti. de decimis.
nouum. & quod no. Ioan. 13. quæstio. prima. §. secundo.
& Ber. de decimis. ad apostolicæ. de grege, qui pasci-
tur in duabus parochijs. & quod nota. Hostien. de stag.
piscium, & de lignis portatis ad portum, ubi carius uen-
duntur. eodem titu. non est. vbi tenet decimam esse par-
tim prædialem, partim personalem. sic ergo ista potest es-
se partim prædialis unius ecclesiæ, & partim alterius. Qd
11 autē vtraque ecclesia habeat integram, probatur. Si † ali-
quis primo habeat usum rei, & alius secundo usumfru.
primus primo detrahit usum, & secūdus quod residuum
est in fructu rei. ff. de usufru. si alij usus. primo responso.
de usu & habi. per seruum. in fi. & l. sequenti. in fine. sic
porrinas primo detinet prima ecclesia, residuum detinet
secūda ad instar hereditatis, de qua filius primo detrahit
legitimā debitā iure naturæ. heres de residuo Trebelliani
cā, uel Falcidiam. sic & debita ex fideicom. primo detrahi
tur, & de residuo Falci. C. ad leg. Falcid. irritum. de testa-
men. Raynaldus. & cap. Raynutius. ubi satis de hoc. Ad
idem faciat de hære. eod. titu. officij. & cap. requisisti. Ae-
quiparando igitur debitum iur. naturæ ad propositum ra
tione naturalis originis, dicemus illam prius detrahen-
dam, reliquam vero de residuo. Item certum est, quod
fructus non debent ratione seminis, sed corporis, ex quo
percipiuntur. ff. de usuris. qui sic fundum. in princi. idem
de planta. C. de rei uendi, si quis. de rerum diu. §. qua rō-
ne. & de decimis. non est. dicemus ex prædijs fructus, ex
fructibus decimas simpliciter ex corporum iur. deberi, &
sic utriq. ecclesiæ: ad quod bene faciant l. si. ad municipa.
falsum. §. 1. & l. ordine. in fine. & l. in cola. & l. de iure. §. se
cundo. C. de muni. & orig. l. prima. & optime ultima. in fi-
ne. Præterea illud, quod est patrimoniale, munus agnosca
tur, ubicunque est patrimonium. C. de mul. & in quo lo. li.
esse. Præterea, fingamus ista duo prædia duos parentes
porrorum, sicut ergo filius utrunque parentem integrali-
ter alere cogitur. ff. de libe. agno. si quis a li. circa prin. sic
& de his porris dico, quo ad ecclesiā. Tertio. æquitas facit
pro hac parte. Quid. n. si porrinæ non fuissent plantatæ.
Item si in se sunt fructus, & ad usum, & ad pretium per-

cipiendum, & pro secunda facit, quòd si portinæ fuissent
emptæ &c. vt supra dixi. Quarto opinio Iaco. pro his fa-
cit de qua dicam infra. Quinto, facit regula, secundum
naturam. ff. de reg. iuris. & & hoc eod. tit. qui sentit onus.
cum suis concordan. ¶ Contrariũ, quod neutri. s. debean
12 tur. sic probatur. dicitur Numer. 18. decimarum † oblatio
ne contenti, nil amplius possidentes. & Mal. 3. vt cibus sit
in domo domini. & 16. q. 1. reuertimini. & quæstione 7. c.
1. sed iure positiuo ecclesia non constituitur sine dote. er-
go cum clerici non sint contenti, nec illis indigeant, ergo
nec illis debentur. Quod vero sine dote ecclesia non sit
construenda, patet, de consec. distinct. 1. nemo. de con. ec
cle. vel alta. cum sicut. vbi de hoc in Auct. vt nullus ædifi.
ora. do. §. 1. coll. 7. ex quo ponimus eam dotatam. ipsius
ergo rector & clerici viuant de fructibus ipsius dotis, &
decimas non quærant. faciat ad hoc illarum partium cõ-
suetudo, in quibus decimæ non soluuntur; quæ videtur
de iure naturali. supra de parochijs. capitu. fina. de deci-
mis. commissum. ibi soluebant. & capitu. in aliquibus. in
13 fine. Potest enim † consuetudo, quod princeps. s. l. conde-
re, interpretari & abrogare. & dixi de hoc de consue. cap.
fina. Sed Papa certis personis decimas remittit. vt patet
de decimis ex parte 1. quod intellige, vt no. 16. q. 1. si er-
go. & de decimis a nobis, ergo & hoc potest consuetudo.
nec debemus præsumere Deum velle tantam multitudi-
nem non soluentium decimas perire. de bap. maiores. ver
sic. absit. Item pro maiori parte theologi, præcipue men
dicantes, hoc tenent, & prædicant, vt notaui de decimis.
cap. 1. lib. eod. Et respondent ad auctoritatem veteris te-
stamenti, præceptum de soluendo esse morale, sed de quo
ta soluenda, dicunt esse cęremoniale, vel iudiciale, sed cõ-
muniter dicunt esse iudiciale, cum cęremonialia veteris le
gis tempore nouæ non debent ad literam seruari, iudi-
cialia vero sic, licet non obligent ex præcepto. Ad aucto-
ritates noui testamenti, Matth. 23. & Lucæ 11. & 18. re-
spondent, quod in eis dicitur, veh qui decimatis &c. ibi,
hoc oportuit fieri, scilicet in veteri lege. Illa vero verba,
decimas do omnium, quæ possideo, non fuerunt præce-
ptum Christi vel euangelistæ, sed quædam ostẽtatiua nar
ratio Pharisæi. Potest autem præceptum de decima ali-
quid figurare. Cum enim denarius numerus quodam-
modo sit perfectus, ad quod de consecratione distinctio.
quinta. ieiunium. cum sit primus limes numerorum; illo
enim finito reinchoamus ab illo. Quod per se patet, ha-
bet idem designare quandã perfectionem, quam illi tunc
decimas soluentes habituri erant per aduentum Christi.
Innocentius vero per multas auctoritates probat super
rubrica de decimis; alias est glossa in vltimo. cap. de paro
chijs. contrarium, & reprehendit hos nouos doctores at-
tentantes docere contraria doctrinæ 4. principalium do-
ctorum ecclesiæ. Ad decre. vero allegatas responde, vt
notaui in eis. Nos vero iuristæ tenemus decimas ei inte
14 gras deberi, † sed saltem propter cõcursum dicemus neu-
tri deberi, vt sic inuicem se impediant. ar. ff. de vsufruct.
quoties. quibus mod. vsusfruct. amit. l. 2. in fi. de leg. 1. hu
ius. §. fi. & plura exempla de hoc habentur. ff. de reb. dub.
l. si fuerit. 1. respon. & faciat, quod no. de electioni. cap. pe
nul. sup. eodem libro. pro hac parte facit regula, quæ in
obscuritate iurium reum absoluit. eod. titu. cum sint par
tium. & ff. eodem fauorabiliores. Posset etiam allegari,
quod locus est gratificationi. ff. de leg. 2. si quis seruum.
§. si inter duos. de condi. inde. l. plane. ff. loca. in naue. ad
silla. si quis in graui. §. si cum omnes. de rescrip. ca. pen. de
elect. c. pe. li. eo. ¶ Solutio huius quæstionis colligi potest
ex notatis per Vincen. Na. Phil. & Iaco. de decimis. cum
non sit. vbi Vincen. ex verbo, incrementum, ibi in princi
pio capitu. arguit secundæ ecclesiæ decimam deberi, &
illud ibi tenent assertiue ipse Vincen. & Phil. Iacobus ve-
ro tenet vtrique deberi, & ex verbis suis videtur sentire
vtrique deberi integram ipsorum, gl. ibi posui. & per præ-

dicta patet, Vincen. arguendo etiam alios asserendo con-
cordes, quod secundæ debeantur, quod puto verum. Sed
est sciendum, quod ex porris plantatis duplex fructus ha
betur, alter est in semine producto per porrum, & de hoc
fructu non proponitur quæstio, quasi non dubia, cum il-
lud semen non solum nutriatur, immo etiam nascatur ex
humo huius prædij, vbi fuerunt secundo plantati, & sic
fructus omnino alterarus. & sic idem de eo, quod de gra-
no, vel alio fructu. sup. eo. ex parte 1. & cap. tua. & cap. pa
storalis. Sed proponitur quæstio de ipsa substantia por-
rorum, quam sumimus in fructu ad olus, quod est opti-
mum in Augusto cũ carnibus porcinis, vel ad ipsum cru-
dum comedendum, quod multis placet, vel his similibus.
15 Puto autem † sequendo prædictos de his integram deci-
mam secundæ ecclesiæ deberi, vbi fuerunt plãtati, per ea
quæ dicta sunt supra in parte secunda. præcipue in ver.
idem quo iur. nam & si illæ porrinæ fuissent furtiuæ, tamẽ
parochialis ecclesia, quæ in prædialibus prosequitur q̃d
suum est, exigeret decimam. & quod plus est, etiam ab
inuasore prædij, vt no. eod. titu. ex transmissa. in fine pri-
mæ glossæ. & 16. quæstio. prima. decimas. dico, quod pri-
ma ecclesia ab ipso domino porrinarum, & prioris fundi
exigit decimam ad æstimationem ipsarum porrinarum.
æstimatio autem debebitur, quasi quoad primum præ-
dium & ipsius dominium per radicationem secundi sint
consumptæ, pro consumptis autem bene soluitur æstima-
tio. 16. quæst. in, septima. quicunque. de transactionibus.
veniens. & no. de rerum permu. cap. fina. de rebus eccle.
non alienan. vt super. & per hoc, quod dico decimam ad
æstimationem portinarum deberi primæ ecclesiæ, soluta
sunt quasi omnia iura inducta in prima parte. Ad id au-
tem, quod ibi allegabatur de causa originaria, quæ præfer
tur etiam in eadem re educatiue vel nutritiue, & quod
mancipia distinguuntur genere non loco e nutritionis, fa-
cile respondetur, locus enim vbi larem habet, & nutritur
homo liber, vel seruus, non irradicat sibi ipsum hominẽ,
sicut humus porrorum, qui illum sibi incorporat, radices
protelat, humorem infundit, & qualitatem mutat. 56. di-
stinctio. nasci. cibus etiam & potus non irradicat sibi ho
minem, sed irradicatur ab homine, per quod etiam ipsius
cibi & potus mutatur substantia, & sic facit contra.
Et sic etiam respondetur ad argumentum dominæ Milan
tiæ coniugis dilectæ, arguebat enim pro me super hac
quæstione consulta ad instar principis. In Authen. vt iu-
di. sine quoquo suffragio. §. hæc omnia apud nos cogi.
colla. 2. potiorem esse cautam prioris. dicebat enim ab-
surdum, quod si filium suum alia mulier lactat, & nutrit,
illius nutricis causa potior dicatur in filio. Responde, fi-
lius ille non irradicatur, nec coaluit corpori nutricis, si-
cut porrus humo, vnde si natura hoc operaretur, quod fi-
lius ille corpus nutricis reingrederetur, ibi generatiua re
sumens principia, dicemus eum filium secundæ, & non
primæ. Ad decre. literis. respondetur, negari non posse,
illum clericum recipi auctoritate illius, qui perfecit, quia
certum est, per primas monitorias nullũ ius acquisitum,
quod afficeret, sed hoc solum excludit, ne ecclesia illa di-
catur grauata per illum, quasi grauamen attribuendum
sit inchoanti, prosequens enim nõ potuit dici grauasse fa-
ciẽdo, ad quod tenebatur ex quodam debito honestatis.
Ad gl. Inn. dico pro concor. solutioni, quia illius herbæ
pastæ licet trãsierit cum onere, debetur decima in ęstima-
tione, non in re consumpta. & sic etiam satis facit dec. pa
storalis. & dec. cum non sit. Ad iura vero inducta pro ea
16 parte, quod diuidatur † decima, facile respondetur, si e-
nim diuiditur, prædiũ ex cõi pecunia emptũ, quid mirũ?
Idem de bonis cõiter acquisitis. Idem in decima pastus
pecorum, & de decima personali. Idẽ in canonica, in his
enim, & similibus neuter potior, nec apparet ratio, quare
plus vni, q̃ alteri, vel quare vtriq. in terra integra debet.
Eodẽ modo rñde ad ea q̃ inducta sunt de concursu. In il-
lis

lis enim certum est, duobus non deberi, sed vni. nec apparet cui, & de hoc de iure patro. cum autem. de rescriptis. c. pen. lib. eodem, si dicatur, quod per prædicta deterior sit conditio coloni, quam si in primo prædio plantasset, fateor, & sua voluntate subijt hoc munus. ad hoc præ. l. vlt. in fi. C. de muni. & orig. lib. 10. & ad hoc. de offi. deleg. ab arbitris. li. 6. & quod ibi no. & forte etiam eradicatis porrinis, aliud ibi seminauit, vel plantauit, ex quo fructū percepit. Vel satis sit, quod hoc facere potuit, sicut & alias sufficit, quod hæreditas poterat esse damnosa. Insti. de aucto. tu. §. 1. Hæc sic proposita, allegata, soluta, & respōsa quisque studiosus, præcipue doctor, suppleoda & corrigenda suscipiat. Me. n. profiteor libentius discere, quam docere.

SVMMARIVM.

1 *Onus qui sentit, commodum etiam debet sentire, & econtra.*
2 *Contrariorum eadem disciplina sed diuersa dispositio.*
3 *Priuilegio concesso abbati, seu conuentui, ut tempore interdicti possint familiares admittere ad diuina, an post dictum priuilegiū receptos possint etiam admittere. & numero 5. distinct. num. 6. 8.*
4 *Verba indefinita in donationib. pactis, aut priuilegijs, an trahantur etiam in futurum, aut quomodo accipienda.*
7 *Tempus regulariter inspicitur in contractibus, & testamentis.*

REGVLA LX.

1 Qui sentit. [Et contra] Vnus † intellectus est, qui sentit commodū, sētiat onus, & hunc glo. prosequitur, alius sensus est, qui non sentit onus, non sentiat commodum, per hoc. 32. distinct. præter hoc. & eodem lib. de elect. generali. §. illos. & in quantum affirmatio & negatio sint contraria, iste sensus plus conuenit literæ ecōtra, iuxta primum ponitur pro e conuerso, nō enim est contrarium, sed idē, vel simile per conuersum, hoc præmisi, vt apertius ingrediar verba Dyni, qui obijcit non procedere illud genera-
2 le, quod hic colligitur, scilicet, quod contrariorum † sit eadem disciplina, imo generaliter dici debet contrarium, quia quod de vno contrariorum prędicatur affirmando, de reliquo prædicatur negando, quod est oppositum, vel quod idem est, si de vno disponitur affirmatio, de altero negatio. ff. de his, qui sui vel alie. iur. sunt. l. 1. Institu. de tuto. & cura. §. qui accusare. & patet. 32. dist. hospitiolum. in fi. vbi de hoc. & facit, quod dixi sup. eod. nemo potest. super 1. glo. Item dicimus, ad positionem vnius contrariorum, sequi remotionem alterius. ff. de ver. si. l. hæc verba. ille. & de tutor. l. sed & pupillus. §. si institoria. Dicit Dy. quod vbi de quolibet contrariorum respondetur affirmando, vel de quolibet negando simpliciter, verum est eandem esse disciplinam contrariorum. Insti. de contrahen. emp. §. cum autem. C. de ead. tol. l. vna. §. pro secūdo. de fur. l. fi. §. sed cum in secunda. ff. de vul. & pu. & si contra tab. de leg. 1. si ex toto. in prio. & de leg. 3. l. fina. tunc est enim eadem in genere & eadem in specie. & eadem quo ad numerum, cum s. eadem verborum conceptio vtrunque contrariorum disponit. sed illo respectu: quia diuersa disponit, potest ratione affectus, vel effectus in plura particularia diuidi, & sic diuersa iudicari, sed nisi de altero est affirmatio & de altero negatio non est eadem, sed contraria dispositio. sed pro tanto dicitur eadem disciplina, quia vno cognito, habetur cognitio alterius, vt in iuribus allegatis. sup. ver. vel quod idem. & ff. de peæto. stipula. l. prima. §. stipulationum. bene ergo dicitur eadem disciplina vel doctrina: sed non bene tunc diceretur eadem dispositio. vide, quod scripsi de simonia. nemo. super vltima glo. ¶ Prima glo. dicit, vnde sumpta, & ponit exempla in vtroque dicto. Secundo ponit quatuor casus, quibus f... regula. ¶ In prima glo. ibi [secundum naturam] est commoda cuiusque rei eum sequi, quem sequuntur incommoda. & ibi [id quod potest] sicut post perfectam venditionem emptori accedit commodum rei venditæ, sic & incommodum. & ibi [cum dos filiæ] post datam dotem a patre filia paciscendo meliorem conditionē patris facere potest, deteriorem non. & ibi [licet] per pactum diuisionis hæredum actio creditoris non mutatur, ipsi tamē ex stipulatu vel præscriptis verbis teneretur ad pacta implenda. ¶ In prima glo. ibi, j. eodem. idem sup. eodem lib. de elect. cum non deceat. & ibi [id quod] post, nisi sicut post perfectam vēditionem emptori cōmodum accedit rei venditæ, sic & incommodum. Item sicut diminuta parte hæredis scripti per contrata. diminuitur onus legatorum: sic ea aucta, augetur. ff. de vulg. & pupil. l. & cōtra tabulas. & de leg. 3. l. fin. & ib. [ob luctum] vide, quod no. ff. de neg. gest. l. si negotia absentis.

QVAESTIO.

Hæc regula facit ad quæstionem de familia mon. pri-
3 uilegiati † in hoc, quod tempore interdicti abbas & conuētus familiares suos possint admittere ad diuina: quod etiam familiares post priuilegium recepti possint admitti: vt sentiant commodum qui sentiunt onus, per hanc regulam. Vltra id allegantur quatuor ad hanc partem: totidem ad contrariam. datur solutio distinguens, & cōtrarijs respondetur. Arg. ergo Cremon. qui hanc quæstionem disputauit, allegabat ad hanc partem, quod priuilegium indeterminate loquebatur, non distinguēdo futuros familiares a præsentibus, sic ergo indeterminate sumatur. 55. distinctio. si euangelica. secunda quæstio. 5. consuluisti. 31. quæstio. 1. quod si. cum concor. in bis. de hoc. & de coniug. lep. quoniam. maxime: quia latissime interpretamur beneficia. de do. cum dilectus. in fine. & latius quam contractus: vt ibi, tamen in contractib. verbum indefinitum respicit futura. Vnde grege obligato, veniunt etiam post nata in obligatione. ff. de pig. l. grege. C. quæ res pi. ob. pos. l. fin. sic & pactum de non officiēdo luminibus, etiam futura luminaria comprehendit. ff. de secur. vrba. præd. si seruitus. Idem in edicto. quod quisque iur. quod quia pœnale, fortius restringendum; & tamen trahitur ad futura. ff. quod quisque iur. l. 1. §. illud. Secundo, non potest dici hoc priuilegium personale, sed reale, quod concessum est monasterio, vel personis propter locum. facit ff. de reb du. l. cuilibet. & no. de testa. requisisti. & 12. q. 3. pontifices. vnde & familiares, qui nunc sūt, videntur esse, qui olim erant. 7. quæst. 1. denique. ff. de iudi. proponebatur. & probatur optime. ff. de ceo. l. forma. §. quamquam. Tertio, videtur casus dec. quia cura. de priuileg. facit quod no. eodem ti. cum capella. 16. q. 1. frater. Item bene facit. ff. de lib. le. l. vlti. §. Caio. vbi si testator mihi legauit, quod debebam, quod post diem testamenti accedit debito, legatum intelligitur, facit ad idem. ff. de fundo instruct. & instru. l. si mancipia. vbi legato fundo cum mancipijs, cedunt legato mancipia, quæ post testamentum colendi fundi causa ibi testator induxit. Quarto, pro hac parte multum facit absurditas insurgēs ex contrario, secundum quod mortuis familiaribus existentibus tempore datæ extinctum esset priuilegium. contra id. sup. eod. decet. cum concordan. & 25. quæstio. 2. cap. 1. & 2. In contrarium facit euitatio infinitatis, quæ
4 posset incidere sic omnes admittendo. ad illam † autem vitandam intendunt iura. sup. eo. li. de rescrip. cum in multis. vbi vide concordan. Secundo si vendo tibi fundum, exceptis lapidicinijs, intelligitur de tunc apparentibus, non post. ff. de contrahen. emp. l. in lege & ibi no. in gl. fi. infinitatem, vel innumerabilitatē vitandam. sic & hic, ad idem. ff. de au. & argen. leg. l. si ita. & l. med co. suo. vbi si testator legat argentū suum, vel vestem suam intelligitur de his, quæ sua erant tpe test., non de postea acquisitis.

ad idem ff.de leg.3.vxo.§.1.& l.cum quis. in fine. vbi in legato facto vxori de donatis, vel eius vsibus comparatis, non intelligitur de donatis vel comparatis post testamẽtum. Item si stipulor quicquid te dare, vel facere oportet, non includitur, nisi quod ea die debetur. ff.de verborum oblig. cum stipulamur.& l.si a colono, & est si. ff. de dam. infecto. l.damni.§.si is. Tertio, sequeretur ex contra-
5 rio absurdum, quod daretur † priuilegium his, quæ in rerum natura non sunt, contra decreta. de eccle. ædi. ad audientiam. 1.& quæ ibi no. Quarto, id priuilegium est contra ius commune, & tendit ad destructionem censuræ ecclesiasticæ, ergo restringendum. de priui. vt priuilegium.
6 ¶ Sn. aut noui familiares in loco † primorum deficientium vel recedentium sunt assumpti post datam priuilegij, aut sunt adiuncti primis adhuc manentibus. Primo casu putat illos gaudere priuilegio cum videantur illi ijdem, nec priuilegium sit simpliciter personale, ut prædixi. inducit ff de mino. l.minor autem.§.non solum. & l.sequen. vbi patet, quod priuilegium personæ concessum: si tamen potius propter rem datum sit, ad successorem transit: sic & res, quæ succedit in locum alterius illius iur. & priuilegij censetur. supra vt lite penden. ecclesia sanctæ Mariæ. cum concord. 2.glo. Secundo casu subdistinguitur. aut adiunctio facta est ex iusta causa. aut ex nuda voluntate. primo casu, ut quia auctum est collegium monachorum, & auctæ sunt facultates, ita quod maior familia necessaria est: tunc admissi gaudebunt priuilegio, per inducta pro hac parte. facit de constitutio. cum M. & quod scripsi, de censib. quanto. super ver. mensuram. sed secũdo casu non gaudebunt, ne censura eneruetur, vt in fine dixi. & quia fictio & falsa causa reprobatur in talibus. supra titu. proximo. eo. l.c.ultimo. facit de priuilegijs. tuarum. & cap. cum & plantare.§.de confratribus. ad hoc de decimis. suggestum. cum glossa prima. in fine. Ad iura, quæ uidentur obstare ei, quod dictum est, priuilegium locum habere in his, qui rationabiliter sunt assumpti. respõdetur, quod procedunt in testamentis & contractib. quo-
7 rum tempus regulariter inspicitur, præcipue, vbi apponitur pronomen. meum, vel tuum, vel suum. & si qua uidentur contraria, soluuntur in l.si ita. & l.fin. C.quę res pigno. obliga. possunt. uide, quod scripsi de iureiurãdo. c.penul. Nec obstat l. si mancipia. de fundo instructo. quia prius dixerat fundum cum instrumento, adijciens cum mancipiis, ut ibi no. nec l. ff. de pecu. l.ei quoque. nõ enim dicit, quod legato peculio debeatur futurum, sed quod legari potest futurum peculium. Vel aliud esset facere peculium indeterminate. & aliud cum pronomine suum, vel meũ.
8 In hoc autem † priuilegio pronomen, suos, non impedit futuros: quia priuilegium erat reale. & propter eos datũ, quibus conceditur: vt admittantur. Item, propter mentem uerisimilem concedentis, per quam cum debeat esse perpetuum, oportet pronomen suos, contra propriam significationem, quæ se habet ad nunc, trahi ad tũc, ut coaptetur ei, cui annectitur, idest perpetuitati, hoc probatur ff loca. si uno. alias est §.sub. l.ex conducto. ff. pro so. si adijciatur. cum concor. vide, quod scripsi sup. eod. priuilegium. super prima glo. quod satis facit ad quæstionem.

SVMMARIVM.

1 *Tacens videtur consentire.*
2 *Episcopo prohibente alienationem rerum ecclesiasticarum per clericos sine sua venia & consensu pœna indicta, si capitulum præmisso tractatu ipsi episcopo aliquid vendat sine alia licentia, an locus sit pœnæ & numero. 4.6.8.9.11.12.& 15.*
3 *Locus a minore.*
5 *Licentia, verb. quomodo accipiendum.*
7 *Facto suo a iure improbato an possit quis contrauenire, & consilium mutare. & nu. 14.*
10 *Locutio generalis includit personam loquentem, & indefinitum verbum omnia comprehendit.*
13 *Contrahere cum aliquo sępe quis prohibetur ratione officij.*

REGVLA XLIII.

1 Qui tacet. † Vt dicit Ioan. mona. ad hanc regulam facit. ff.eo.ti. semper qui nõ prohibet. & facit sup. de excessib. præla. ex literis. & ff. de fer. l.prima. ¶ Prima gl. ponit exẽpla. Secunda 7. effectus taciturnitatis, & remittit. ¶ In prima glo. ibi [nonne] ista decret. melius adaptatur ad exceptionem proximam: is, qui tacet. quæ loquitur de cõfessione & negatione. ista uero de consensu. & vide, quod ibi dixi in princip. ad hanc autem regulam bene competit exemplum decre. secundæ. supra eodem lib. de accusatio. vbi taciturnitas illius, contra quem inquiritur, inducit consensum. Dyn. etiam ponebat exemplum in patre, quo præsente filius creatur decurio. ff. ad municipa. l. quocunque. de decurio. l. honores. §.1. patet in fideiussore nominato per tutorem, qui patitur nomen suum in actis describi. ff. de fideiusso. l. quarta. §.fin. istos autem casus excipimus propter fauorem reipublicæ, & pupillorum, a solutione, quæ datur in regula, is qui tacet. & ibi, dixi super glo. & facit hæc regula ad quæstiones, quas posui super illa.

QVAESTIO.

2 Hic notandum, quod si tacens † consentit, fortius aliquid agens, quod sonet in consensum, & sic facit regula ad quæstionem hic disputatam per D. Guidonem episcopum Mutin. quam prolixam decurtabo. Quærebatur enim, si constitutio episcopi Bon. præcipit, nullam alienationem immobilium rerum ecclesiarum fieri per clericos sine licentia episcopi, vitians contractum, & addens pœnam arbitrariam, & capitulum Bonon. præmisso tractatu ipsi episcopo uendat aliquas terrulas sine alia licentia, an locus sit pœnis statuti? Pro canonicis inducit tria prægnantia. Secundo contra eos alia tria primis contra respondentia. Tertio soluit contra episcopum per locum a minore. Primo, probabitur. constitutionem hoc casu locum non habere ratione triplici: scilicet ipsius rei venditæ, & ementis, & vendentis. Ad primum, si statutum deuiat a iure communi, in dubio interpretationem recipit secundum ius commune. patet hoc, de constitutioni. ex literis. & procedit hoc etiam, si sit iuratũ, ut ibi. Ad idem, de iureiuran. ad nostram. 3. de verborum significatio. super quibusdam. sed de iur. terrulæ sine solennitate alienantur, & per episcopum sine capitulo 12. quæst. 2. terrulas. & uide, quod no. eadem q. abbatibus. facit eadem q. bonæ rei. de dona. cęterum. de testamen. relatum. §. licet autem. de re igitur modica non debet intelligi statutum, sed de his, quæ sine solennitate nõ licet alienari. 12. q.2. sine exceptione. de his, quæ fiunt a præla. c.primo. & c.tua. concordat opinio, quæ habet, casus licitos alienationis non includi in pacto apposito in traditione de non alienanda, quos vide no. 10. quęst. secunda. hoc ius. & de condi. apposi. uerum. in ultima gl. Secundo probatur idẽ ex persona ementis. quæ in generali sermone comprehendi non debet. de iureiuran. petitio. & quod ibi nota. 22. q.5. de forma ff. loc. qui insulam. §. fi. C. de sol. inquisitio. maxime quia nec talis videt̃ fuisse statuentis intentio, ad quam recurrendum est. de procu. petitio. de decimis. ex multiplici. deficit etiam ratio constitutionis, quæ est, vt ẽps prouideat contra dispendia ecclesiarum, quarum, & clericorum patet 48. di. quorũ uices. 26. di. in scripturis. Imo, si diceretur de se intellexisse, inanis esset prouisio. cũ in sua ptãte foret cõsentire & dare licentiã, & pro tãto
3 nullus põt sibi imperare. ff. de arbi. l.pe. Tertio dr̃ † idẽ ex personis

personis uendentium. posito enim non comprehendi
episcopũ, qui est caput, sequeretur non comprehẽdi suos
canonicos, qui sunt membra. de his, quæ fiunt a prælato.
nouit. 7. q. 1. scire. ad hoc faciunt. 15. di. c. 1. & prima quæ
stion. tertia. si quis episcopus. quod no. 41. disti. nullus in
uitus. in gl. magna, & procedit hoc, cum propter honorẽ
ecclesiæ cathedralis. de præbẽ. quamuis. li. eo. tum pro-
pter cõnexitatem, facit ff. quemadmodum seruitus amit.
si cõem. & quod no. de iur. pa. c. vno. eo. li. & vide, quod
no. de his, quæ fi. a præla. cum apostolica. in gl. Iden no.
quod facit satis ad casum. Concluditur ergo ex his tribus
4 † constitutionem in casu posito locum non habere, ut sic
pro canonicis fiat benigna interpretatio cõtra episcopũ,
qui legem debuit apertius dicere, hoc eod. ti. contra eũ,
cum concor. Pro hoc etiam facit, quod sciepsi de resti.
spo. cum venisset. ad fin. pro solutione contrarij de decr.
pastoralis. de priuil. ¶ Secundũ principale, quod respicit
regulã, ad defensionẽ canonicorũ est, quod episcopus
sic emendo, licentiã dedisse videtur, cum enim emptio a
consensu procedat. insti. de ob. quæ ex con. Episcopus e-
mẽdo verbo & facto cõsensit. de his, quæ fi. a ma. par. ca.
ex ore. 63. dist. Adrianus. de præben. dilecto. de priuil. cũ
olim. nã si subscriptum teste esse, sapit consensum, pro-
pter quẽ etiam quis iuri suo renunciat. de transact. ex lite
ris. fortius vbi quis principalis est author contractus, vt
hic. si consenserit, licẽtiam dedisse videtur, cum iura per-
misceant ista duo. de elec. quorundam. 1. responso. li. 6.
facit eodem tit. quam sit. & c. si religiosus. cõiuncta cum
decr. post translationẽ. in prin. de renunci. ad idẽ. 71. di.
c. 1. & c. hortamur cõiuncta cum ca. si quis episcoporum.
16. q. 5. sicut episcopus dispensando super pluralitate be
5 neficiorum, dicitur dedisse † licentiã non residendi in al-
tero, vt no. 7. q. 1. si quis in clero. de præben. quia in tan-
tũ. Item facit quod no. 10. dist. ergo. in gl. cum episcopus.
hoc verbum licentiæ in iur. quandoque sumitur pro licẽ
tia generali. 16. q. 1. cõnctis. nisi addatur verbum specia-
6 li. de elec. fundamenta, & de tempo. ord. 1. Item licet † an
cilla contrahente domino ignorante vel contradicente
non præiudicetur domino, de coniu. ser. cap. 1. si tamen
dominus eam vt liberam tradat libero in vxorem, illam
manumisisse censetur. in Auth. de nup. §. si vero ab initio.
fortius si cum ea contrahat. sicut patronus contrahendo
cum libera, remittit operas. ff. de ope. lib. liberta. & C. eo-
dem tit. l. libertæ. ad hoc facit quia, vbi requiritur iudicis
authoritas inter partes, si altera partium iudex est, ipsius
consensus gerit authoritatem iudicis. hoc patet in ado-
ptionibus & emancipationibus. ff. de adop. si consul. & l.
seq. ad idẽ quod de manumissione dicitur. ff. de man. vin-
dic. l. 1. & l. apud filium. ad idem duæ leges coniunctæ. ff.
quibus mo. pi. si consenserit. & eod. ti. l. Titius. sine consen
su enim creditoris non vendo rem sibi obligatam, sed si
obligata erat duobus, & illam eis vendo, valet venditio.
ad idem, eodem titul. Lucius Titius. vbi vxor cũ viro tra-
dens rem in dotem. renuntiat hypothecæ, quam habebat
in illa. Item electus compromissarius, consentiendo ele-
ctioni, auget numerum, & videtur elegisse. de elect. cum
in iur. Idem, si electus erat consiliarius. eod. tit. cum in ve
teri. Item, sicut se habet constitutio principis ad princi-
pem, sic constitutio episcopi ad episcopum. sed testa-
mentum, quod principis conscientiam tenet, omnium te
stamentorum solennitatem superat. C. de testa. omnium.
ergo &c. Concludamus ergo interpretandum, vt res va-
leat. de verb. signific. abbate. & large in fauorem contra-
ctus, de dona. cum dilectus. ¶ Tertium principale pro
7 † canonicis est probare, quod dato, quod prædicta duo
cessarent, non possit episcopus venire contra cõtractum,
nec canonicos punire. Primo, per dec. veniens. de transa.
vbi quoad transigẽtem valet contractus, licet non inter-
uenerit superioris authoritas, quæ requirebatur. & regu-
lariter non licet alicui venire contra factum suum impro-
batum a iur. de fil. presb. veniens. de cleri. coniug. diuertit.
nec mutare consilium. hoc eodem tit. mutare. & in regu-
la, quod semel. & si dicatur hoc fallere, cum agitur de re-
uocatione rerum alienatarum ab ecclesia. 35. qu. 9. quod
quis. & no. in c. diuersis. respondetur, illud procedere, cũ
reuocat alienas, sed hic reuocare vult emens, qui emere
non prohibetur sine consensu epi, sed vendere. vide quod
circa hoc dicam in parte 2. circa finem. Item, quod condẽ
8 nare non possit, probatur, † absurdum est ex eodem facto
vnum reportare commodum, & alterum incommodum.
32. q. 6. nihil iniquius. de adult. c. pe. & vlt. & de hoc de ex
cep. dilecti. sed hoc eueniret episcopo retinente pretium
& canonicorum pœnam imbursando. de off. ord. dilectus.
ergo &c. nam istos par facinus inquinat. &c. 15. q. 3. sane.
nec fieri debet episcopi conditio melior delinquẽdo. 16.
q. 1. legi. de præben. eum, qui. li. eodem. & si delinquerunt
canonici, adiuuit episcopus ad peccandum. 2. q. 1. votum.
excipient ergo canonici, quod pari crimine infectus illos
iudicare non debet. 3. quæst. 7. qui sine. & c. postulatus. &
c. iudicet. & facit, quod no. accus. C. de li. cau. si filium. &
si dicatur illum exceptione criminis repelli non posse, sal
tem eius authoritas illos excusare debet. 7. q. 1. eum, qui.
vbi de hoc. 63. distin. Salonitanæ. 18. dist. diaconi. per quæ
concluditur, illos per episcopum puniri non posse. ¶ In
contrarium correspondendo prædictis, quòd constitutio
comprehendat casum ratione rei, probatur sic. Noua lex
9 pertinere † non videtur ad casus prouisos. ff. de pœnis. san
ctio legum. In magnis autem rebus prouisum est a iur. in-
telligatur ergo constitutio de paruis, quod etiam no. vniuersa
le negatiuum. ibi, nullam alienationem &c. facit 30. dist.
c. 1. de decimis. ad audientiam. cum concor. & si dicatur
reduci ad ius commune, non ob. cum etiam terrulas mino
res prælati sine consensu episcopi non alienarent. 12. q. 2.
abbatibus. vbi hoc tenet Archi. & facit 17. q. 4. in vendi-
tionibus. licet sine consensu capituli id possit episcopus,
10 vt in c. terrulas. Quod comprehendat † etiam ratione p-
sonæ ementis, patet, quia in generali sermone includitur
persona loquentis. ar. 23. quæst. 5. si non licet. vbi de hoc.
ff. de pig. Paulus. & vbi no. in decre. petitio. de iur. Cõtra-
ria sunt specialia. datur ergo, quod pro hac parte stat regula,
quod patet etiam, quia hæc pars conuenit propriæ signifi
cationi verborum, a qua recedere non debemus, nisi ex
causa. 25. q. 1. is autem. de spon. ex literis. generale autem
vel indefinitum verbum de se omnia comprehẽdit, de pei
ni. quia circa. cum concor. Eps ergo statuens in generali
sermone, seipsum includit, ne quod alijs prohibet, sibi li-
ceat. 10. dist. iustum. imo id facere non debet, a quo alios
prohibet. de na. ex li. ven. c. vno. Item de vendẽtibus cano
11 nicis patet. quod † canonici cathedralis ecclesiæ bene in-
telliguntur nomine clericorum, de verb. signifi. cum tibi.
de priuileg. per exceptionem. lib. 6. sicut ipsa cathedralis
mater continetur nomine ecclesiarum. de verbor. signifi.
cum cleri. licet in materia beneficiali, & odiosa sit se-
cus. de præben. quamuis. lib. eo. Secundo, quod emendo
12 non videatur dedisse licentiam, patet, † quia alius est au-
thorizabilis consensus, quem debet præbere prælatus, a
consensu contrahentium, quia primus debet præberi cã
cognita & approbata. 10. q. 2. casellas. uer. quod si necessi
tas. quod hic non fuit simpliciter contrahendo. & cõstat,
quod contraxit, vt quiuis alius, & veniunt argumẽta, de
tanquam. de ele. cum inter canonicos. & c. cum vniuersi-
tas. Et si dicas. quod saltem tacite consensisse videatur, re-
spondetur, hic requiri licentiam & cõsensum. nec de iur.
sufficit tacitus in ppetuis alienationibus, de his, quæ fi. a
præ. c. 2. sed requiritur expressus & subscriptio. eo. tit. c. 1.
15. quæst. 2. fine. 96. dist. bene quidem. Tertio, posito, quod
dicatur, episcopum contrahendo consensum vel licen-
tiam dedisse, ita quod constitutioni locus non sit, iur. ta-
men communi vitiaretur contractus, quia in facto suo e-
piscopus authorizare non potuit. sufficiat hodie clemen.
de reb.

de reb. eccle. non alie. si vna. & vide quod ibi no. debuit ergo superior adiri in hoc contractu, sicut & aditur in iudicijs inter prælatum, & capitulum, vt no. de rescri. edocen. & 5. q. 3. c. vlti. & in iudicijs quasi contrahimus. ff. 13 de pecul. licet. §. sed si filius. Præterea, frequenter † videmus, qđ ratione officij prohibetur quis contrahere, vt iudex cum subdito. C. de contra. iud. l. prima. ff. de contrahẽda emptione. item œconomus, cui vel cuius cognatis res ecclesiæ vendi non potest. C. de sacrosanc. & aut. quibuscunque. 10. q. 2. hic vsus, nec aduocatus cum clientulo, 3. q. 7. si quis a Deo. & C. de postu. l. quisquis. Idem in medico quo ad infirmũ. C. de varijs & extraor. cog. l. medicus. & tutor cũ pupilla. C. de interdic. ma. l. si tutor. & facit. 7. quest. 1. constitutum. & quod ibi no. sic in proposito.

14 ¶ Quod possit punire † canonicos, videtur, quia quoties factũ improbatur a iure, licitum est alicui venire contra factum suũ. 6. di. pœnitentes & de hoc de elect. nostri. & potissime cum agitur de rebus ecclesiæ male alienatis reuocandis. Non obst. quod dixi supra ante finem primæ partis, quia hic episcopus non impugnat contractum vt emptor, sed vt episcopus, cuius licẽtia nõ fuit habita, qđ facere potest inuitis vẽdentibus. 12. q. 2. si qua de rebus & c. precariæ. nec venit contra factum suum, quia hic facit vt alius. Contraxit enim vt priuatus, & reuocat vt episcopus. 3. q. 7. si contra patrem. & facit, quod no. Host. de præsump. literas. & vide quod ibi scripsi super prima gl. de delegato, qui reuocat sententiam, quam tulit vt arbi. Itẽ ipse contrahendo non est transgressus constitutionẽ, quæ ipsum non ligabat, nec ligare poterat, vt supra dixi. Non est autem nouum, quod in eodẽ facto duorum vnus solus peccet. 32. q. 1. proposito. Et si dicas delinquit. hoc non repellit a iudicando ordinarium toleratum. 8. q. 4. nonne. nec est verum, quia mulctando canonicos. fit melior conditio episcopi, quia pœnam illam imbursare non debet, vt no. de pœn. presbyteri. & vide quod ibi di-

15 xi. ¶ Soluendo dixit Guido, episcopum non † audiendũ, & pœnis statutis locum nõ esse, quia si dicit contractum non tenere ex iuribus constitutionis, contrahendo cõsensisse, & licentiam dedisse dicetur, per iura prima. nec dicatur de authorizatione in facto proprio, hoc non est curandum, vbi de constitutione tantum quæritur, quæ non lędebatur data licentia, qualitercunque verbo vel facto, expresse vel tacite, in scriptis vel sine. facit ad ista cle. de cõcess. præ. c. vno. vet. & etiam. si vero ex viribus iur. cõis dicat contractum non tenere, hoc non procedit, quia secundum no. 12. q. 2. abbatib inferiores in minutis non habent necesse habere consensum episcopi. Et si diceretur contraria opinio verior, adhuc venditio episcopo fieri potuit. Nõ ob. quod dicitur, in facto suo authorizare non potest quia capitulum, 17. quæstio. 4. & quod notat Io. in §. ibi precedenti, loquitur, quando prælatus contrahit cũ alijs ecclesijs, non cum ecclesia cathedrali, & sic ẽt loquatur de re. ecc. non al. e. si vna. & vide, quod ibi no. in gl. ante pe. ad distinctionem facit, de testa. requisisti. ad fi. & est simile, quod scripsi de probatio. ex litteris. super ver. egressus. quomodo aliud, quando canonicus agit super prædio prębendæ, contra canonicum, aliud quando contra extraneum.

S V M M A R I V M.

1 *Priuilegia singulorum legem communem an faciant.*

2 *Præsentandi ius an possidere & præscribere possint parochiani, & populus in sua ecclesia. & nu. 8*

3 *Parochianus ne præsentandi præscribat sine præscriptione patronatus. & nu. 8.*

4 *Episcopus qui non est, an aliqua, quæ ad solos episcopos de iure spectant præscribat.*

5 *Episcopi in primitiua ecclesia ad regenda loca transmissi, omnia prouidebant.*

6 *Patroni secundum iura antiqua nil iuris habuisse videntur in ipsis ecclesiis.*

7 *Ecclesiæ ordinatio olim solus interérat episcopi.*

8 *Processio patroni quid sit. & quomodo intelligatur.*

9 *Patroni vnde patronatus gaudeant iure.*

10 *Quod nescitur, non esse dicitur.*

R E G V L A LXXIIII.

Quod alicui gratiose.

Hic soluit contrarium de le. 1. ad fi. de no. ce. compo. secundum Dyn. qui hoc ponit, quod ibi no. & sup de priui. sane. ¶ In prima gl. bene facit. 26. q. 2. non 1 exemplum, vbi dicit † textus, quod priuilegia singulorũ secundũ Io. nõ faciunt legem commune. ¶ Prima gl. remittit pro exemplis, & pro materia, & dat concordantias. ¶ In gl. prima ibi [exempla] Dyn. ponit exemplum, si concedatur alicui, quod subire nõ teneatur munera publica, forsan quia in re prospera virtuose se habuit, in alijs ius commune seruabitur. al. ff. de const. princ. l. 2. ver. sic. plane ex his. & C. de decu. l. neque Dorotheum. & l. nullus. li. 10. & C. de episc. & cler. quoniam. idem dicas in priuilegio decimarum, de quo supra de decre. ex parte.

Q V A E S T I O.

Hæc regula, vel ipsius ratio fundat opinionẽ, quæ habet, parochianos non posse præscribere præsentationem rectoris, siue parochialis ecclesię, cum illud sit solis patronis gratiose concessum per nullum alium laicum vsurpandum, ideo hanc quæstionem hic prosequar. Primo ponẽdo glossam, quã posui de elec. querelam. Secundo ponam motiuũ meũ, & formã cuiusdam sententię papalis. Tertio tollam responsionẽ quæ fit ad decr. querelam. Quarto fortificando solutionem meam quinque æquitatibus. Quinto tollã tria, quæ fundant opi. contrariã. Sexto respondebo ad duas gl. vnã etiã decr. inducẽs. Septimo ostendam solutio. meam verissimam per locum a minori. ¶ Primo sciendum me sic scripsisse in decre. querelã. de elec. super ver. populus. per hanc literã tenebat dominus meus Mar-2 celinus nomine, quod parochiani, † vel populus possidere & præscribere possunt ius præsentandi in sua parochiali ecclesia, facit. 16. q. 1. sic viue & c. si quis monachus. in fi. & qđ ibi no Hug. & quod no. 63. dist. in sum. & c. Reatina. & quod no. Inno. infra eo. si quis. vbi vide super ver. abusum. & Cõp. de rescr. c. vbi dixi post gl. in ver. quæri põt. vbi in hoc patrones & parochianos æquiparat, per eundẽ modum inducitur q. 30. Io. de Deo, quæ fundatur super præsentatione populi. Ad idem supra eo. generali. lib. 6. dominus Io. de monte Murlo disputando terminauit hic contrarium, respondens ad hanc decr. quod hic populus possidebat patronatum non actũ præsentandi, tantum, probans id per versiculũ, salua, qui sequitur, & hoc etiam tenet Arc. qui plenissime de hoc no. 71. di. hortamur. cum concor. quod nõ. infra eo. sacrosan. & vide, quod dicã de excep. cum venerabilis. ad fi. in gl. no. quam primam sequor, quod hic nõ prosequor & c. & hoc remitto, non displiceat illa iteratio, quæ decurtationi dicendorum dabit auxilium, qua etiam de causa quæ allegat Archi. ad hanc partem, hic non repetam, & quia, vt dicit Hieronimus super Ieremiam, naturale est, vt quis genitale diligat solum, & ut habeat dulcius patria, huius patriæ consuetudinem & mei magistri opinionem defendam, iur. consultũ Cassium imitando, de quo ff. de arbitris. dicere autẽ. §. 1. propter quæ duo, & tertium, quod dicam in fi. excusetur austera locutio, quam submittam. ¶ Est ãt præsciendũ, qđ tempore Nicolai quarti quęstio fuit in curia cõtra præsentatos a populo sanctæ Cæciliæ de Florentia, cum dioc. præsentationem ipsam noluisset admittere, appellauit ad papam, & fuit sententia lata pro ipso episcopo, quam papa confirmauit inserto tenore sententiæ, & confirmationis executores dedit, quas literas penes me habeo insinuatas, quarum verba respiciẽtia propositum sunt hæc. ¶ Nicolaus & c. dilecto filio. C. presbytero & rector

rectori ecclesiæ sanctæ Ceciliæ Floren. salutem. Ea quæ
in iudicium &c. sanè petitio tua nobis exhibita contine-
bat, quod cum tunc ad ecclesiam sanctæ Ceciliæ Floren.
tunc vacantem per mortē &c. a parochianis ipsius eccle-
siæ, ad quos de antiqua & approbata, & hactenus pacifi
ce obseruata consuetudine pręsentatio ad eandem eccle-
siam, cum vacare cōtingit, pertinet, venr. fratri nostro A.
episcopo Fl. fuisses canonice pręsentatus. Idem episcopus
ad eandem ecclesiam admittere contra iustitiam recusa
uit, propter quod tu ad sedem Apostolicam appellasti.
narrat demum, quomodo duo auditores successiue dati
fuerunt ad causam, & quomodo secundus pro ipso tulit
sententiā, quā confirmat ipse inserto tenore, & fuit hoc
apud vrbē veterē pontificatus sui anno tertio. ¶ Ad exe-
cutores et facta eadē narratione cōcludit, q ipsi vel alter
præfatam sententiā authoritate app. exequantur. Inducē
tes &c. & attestor quod in literis illis nil inseritur, quod
prædictū intellectum immutet. Et licet illud sufficeret ad
robur opinionis illius. de re iud. in causis. adhuc tamen
opinionem & sententiā adiuuabo. ¶ Et primo si tollatur
responsio quæ fit ad decret. querelam. ibi habemus casū,
& propter responsionem illā videre volui antiquam, quæ
tamen non auxit intellectum, dico autem, quod nulla ne
cessitas cogit illū vers. salua, id sonare, quod dicunt, sed
est eius mens, quod cum litera non dicat populum præ-
scripsisse, sed solū possedisse actum præsentandi ad ecc'liā
sanctæ Agathæ, quæ se dicebat patronā, si ita erat, euince
re poterat ex iure patronatus illū actū præsentandi a pos
sessore, & tūc esset quæstio super iure patronatus, ex quo
iure ageretur, & quod forsan per populū negatur, cum er
go populus ibi non fuerit in causa, licet obtinuerit pro-
pter suæ possessionis cōmodū præsentatus, ab illo ad can
celam vel consolationē succūbentiū, papa protestatus est
quod de suo iure patronatus agere possent contra popu-
lū, & sic habemus de quæstione casū. itē sententiā supra
scriptā. ¶ Hoc autem fortificat æquitas, nam & si dicatur
contrariā opinionē in laicis nō parochianis procedere,
cessat tamen in parochianis, & hoc triplici respectu. Pri-
mo, quia participant ex iure parochiali priuationē recto
ris, possunt ergo participare creationē, facit de offi. Arc.
ad hoc, in fi. in Auth. de defen. ci. §. non habent. col. 3. &
per conuersum. regula prima. supra eod. tit. & ff. e. ti. nihil
tā Ad primum de simo. suā. & quod no. de offic. deleg. ve
nerabilis. in fin. tertiæ gl. de reb. eccle. non alie. si quis. in
g'o. pe. & in decre. vt circa. post princip. de elect. lib. eod.
Secundo, quia ipsis incumbit ab illo audire diuina & per
cipere sacramenta, propter quod æquū est, quod illorum
proposito cōgruant. de postul. præ. cap. 1. ad fin. & expe-
rientia docet, quod efficacius laborat ad habendum ido
neum, quā illi patroni q parochiani nō sunt. Tertio, quia
parocipant dotationē, nam sicut rector alimentatur ex
datis per patronum, sic etiam ex obuentionibus, quas a
parochianis recipit, & in quibus consistat, vide quod di-
xi de parochijs, super rubrica, quatū consideratio habe-
tur etiā interdū in fundatione & dotatione. de ecc. ædifi.
ad audientiā. 1. & dixi de con. eccl. cū sicut. super. 1. gl. Et
cōstat certas ecclesias omni alia dote carere. Quid mirū
ergo si ad præsentationis actū possidendū & præscriben-
dū habiles esse dicantur absque eo q iura vetera hoc per
mittebant eisdē etiam in ecclesijs collegiatis. 39. dis. Pe-
trus. 47. dis. de Petro. 61. dist. studij. 63. dist. plebs Assen-
sis. & c. Reatina. Itē conclusionē Arch. quæ distinguit pre
sentationem a petitione, dicendo, quod simplex petitio
possit cōpetere populo. de statu mo. quod Dei timorem.
Fateor, cum non possidet pręsentationis actū, secus in pos
sidente, alias tamen petitionē illā sine vlla possessione v-
na vetula de parochia facere posset. absurdū esset nō plus
dare præscribenti, quā illi, & non plus toti parochiæ, quā
vni parochiano. Item aduertendum, quod hi, qui tenent
opin. contrariam, concedunt, quod parochiani bene pos-
sunt præscribere patronatum, & tunc licebit eis præsenta
re, & sic vitiant regulas. Qui potest totum & partem. de
off. del. pastoralis. §. 1. cū concor. & cui licet plus & minus.
supra eo. cui licet. concedunt enim, quod honorem pro-
cessionis & ius alimentorū in casu inopiæ vna cū actu p-
sentationis præscribere possint, sed tertium solū non. Cū
tamen ex his tribus coniunctis & potissime ex secundo
plus grauetur ecclesia. Ex hoc patet, quod illi rigori mul-
tum resistit æquitas, & si opponatur, hæc quandoque cō
tingere, vt in exēplis, quæ posui de transla. c. fin. super gl.
sed nonne. Respondetur per id, quod no. de verb. sign. p-
3 pterea. in fi. vlti. gl. sicut ergo non † canonici præscribunt
actum electionis prælati sine præscriptione canonicatus.
de electio. cumana. de causa posses. cum ecclesia. sic & pa
rochiani sine præscriptione patronatus præscribant ius
præsentandi, quasi ad id habiles per rationes proxime di
4 ctas, sic & sine † pręscriptione episcopatus non episcopus
præscribit aliqua quæ de iur. ad solos episcopos perti-
nent. de præscriptio. auditis. & c. cum olim. ¶ Restat tol-
lere tria, super quibus fundat Arch. opi. contrariā, quam
tanta operositate vsus est persuadēdi, quanta falsitas in-
diget. vt vera videatur, vt Hiero. ad Marcellam. 11. ¶ Pri
mū est, quia dicit liberā institutionē sacerdotū de iure ad
episcopum pertinere, alleg. 6. iura. scilicet 10. q. 1. c. 1. 16.
q. 7. nullus omnino. de offi. Arch. cum satis. de capel. mō.
c. 1. vbi dicit expressum. de hæretici. cū ex iniuncto. in fi.
de reli. do. de xenodoch. Huic dicto resisto, & dico nullū
de capitulis alleg. tis probare id, ad quod inducitur. Pri-
mum dicit quod patronus non eximit ecclesiā a lege dię-
cesana. Secundum, quod nō eximit dotē a potestate epi-
scopi. Tertium & quartum dicunt, q episcoporum non
inferiorum est committere curam animarum, coniungo
sextum, quo dicitur, q episcoporum est instituere & desti
tuere. hæc duo confiteor, quod curam animarū commit
tunt, & instituunt præsentationes a patronis. de insti. c.
1. lib. eo. sed nullo illorum iuriū probatur, quod habeant
liberam institutionem, vt libere quem volunt instituant,
alias sequeretur, cum illa capitula non distinguant quod
etiam in collegiatis ecclesijs libere institueret episcopus
quem vellet, contra decre. primam. de elr. & e. tit. postq.
5 licet fatear, quod † in primitiua ecclesia episcopi ad regē-
da loca transmissi omnia prouidebant. & sic intelligitur,
quod no. de elect. quamquam. li. eodem, ante mediū ma-
gnę gl. vt super ea scripsi. Item si decre. cum ex iniūcto. in-
telligeretur de libera instōne, ergo & libere destitueret,
quod est falsum. 16. q. 7. inuentum. cum cōcor. Vltimum
vero capitulum dicit, episcopos debere esse solicitos, vt in
hospitalibus seruetur hospitalitas. Respondeo ad capitu-
lum primum. de capel. mo. vbi dicit expressum, certe non
sic asseruisset, si ponderasset ibi textum per consilium mo
nachorum. & decre. vnicam. eo. ti. li. eo. per quā patet in-
tellectus illius. ¶ Secundum, super quo fundat opi. illā est
ex c. nouerunt. 10. q. 1. per quod dicit Archi. inducens gl.
6 c. piæ mentis. 16. q. 7. patronos. † secundum antiqua tpa
nil iur. in ipsis ecclesijs habuisse, sed ipsæ ecclesiæ ad ordi
nationē episcopi pertinebant. q fuit post modū immuta
tum & gratiose concessum, q haberent præsentationē re-
ctoris. 16. q. 7. decernimus. Hoc est patenter falsū, quod
patet ex eo, quia illa duo capitula nouerunt. & decerni-
mus. simul manarunt in quarto concilio Toletano, vt ex
ipsorum subscriptionibus patet, per quod capitulum, de
cernimus. ibi. offerant episcopos ordinandos. ostenditur,
qualiter intelligatur litera illa ad ordinationē episcopi,
quam ponit capitulum, nouerint. quia scilicet ordinabit
a patrono oblatum. i. præsentatum. Fateor ergo, quod
nec olim, nec hodie habuit, vel habet patronus dominiū
ecclesiæ, vel suæ dotis, vt in c. nouerint. præsentationem
vero & alia iura tunc habuit, sicut nūc, vt in c. decerni-
7 mus. alia capitula dicunt, quod non habet nisi † processio
nē, ponitur illa processio pro patronatu. vt no. in c. pię mē
tis.

tit. ¶ Tertium super quo fundatur illa opinio, est, quod laici patroni de gratia sustinentur in hoc iure. 16. q. 5. ca. 1. de iur. pa. qm. quod est etiam annexum spi ritualitati, alias ergo laicus non patronus illius iuris non est capax. & exaltat vocem in hoc. per. c. sane. de priui. ad quod cōcor. hæc regula. De hoc dicto satis miror, sicut enim non concludit hæc propositio. Rem alienā vsurpare nō possum, ergo nec præscribere, ita nec sequitur, si quid per priuilegiū est alicui concessum, per alium vsurpari non potest, ergo nec præscribi, cum certum sit, q contra priuilegia præscribitur. de priui. accedentibus. & c. si de terra. & facilius quā contra ius cō. vt no. de præscriptioni. ca. 1. lib. eo. circa fi. magnæ gl. & dixi de off. or. conquerente. in gl. per hoc, circa med. Itē constat q qualia certis per priuilegiū conceduntur, talia per alios præscribuntur. Patet exēplum in exceptione. de reli. do. cum dilectus. de priui. cum personæ. lib. eo. in libera receptione ordinum. de præscrip. veniens. coniuncto cum ca. cum olim. e. ti. sic & in similibus, quod inseritur de annexione spiritualitati non mouet, cum certum sit hoc ius vt temporale transire in hæredes, & per diuersos contractus transit etiam in extraneos, vt no. de iure patro. cum serui. & certum est per illos modos laicum ipsius iur. esse capacem, ita ergo erit & isto, posset etiā ad id, quod de gratia dicitur, responderi per dec. cum inter vniuersos. de elec. in fi. coniuncta cum decr. postquam. eo. ti. & de postu. bonæ. 1. & de rescrip. nonnulli. in prin. & c. sedes & quod ibi no. in 1. gl. Per hæc autem sit responsum ad gl. inn. In decr. cū uenerabilis. de excep. qui dixit, nullo iure caueri, quod deficiente patrono populus præsentet, concedatur de populo, qui non possedit, nec pscripsit præsentationis actum. gl. decr. sacrosanctæ, nō probat, qd asserit. & textus ibi a contrario aperte facit contra gl. Decre. generali. malis gratibus. Archidia. facit pro opinione prædicta, nam & si concederemus, prout ipse vult, quod de patronatu non loquatur, patet tñ ibi, q antiqua cōsuetudo dat laico id, quod de iure non cadit in laicum, & per hoc sit responsum ad multa ex allegatis, quæ concludunt

8 † laicis nullam potestatem in ecclesijs ipsarūque iuribus, vel bonis concessum. Ex prædictis concludo, quod aut cōstat ecclesiam habere patronos, aut non constat. primo casu, aut parochiani præsentarunt cum patronis, aut sine, vtroque casu proprie præscribitur contra patronos. de capel. mona. c. 1. & no. de præscr. ad audientiam. & ipsorum

9 patientia † facit parochianos huius iur. possessores institutione secunda ad præsentationem ipsorum, iuxta ea quæ satis dixi de rest. in inte. c. 2. & his casibus talis patientia iungatur ad rationes dictas §. vet. hoc autem. Si vero non constat, quod potest esse dupliciter, aut quod cōstat alios non esse patronos, aut quia nescitur, & hoc quod nescitur

10 † dicitur non esse. de con. di. 1. solennitates. cum certum sit, ecclesiam habuisse homines fundatores, nisi miraculose constructa fuisset. præsumemus eam per populū fuisse fundatam, potissime quia hoc est verisimile, & fieri consueuit. sup. eo. inspicimus. & secundum hoc concludam, quod exercitium vnius actus competentis patrono erat possessio patronatus, quod est regulare, vbi plures actus ab aliquo iure dependent. de reli. do. c. 1. & hoc ex quo reliqui actus non apparent possessi per alium, nec ius cōmune circa ius illud fundat intentionem alterius, vt ibi dixi, super glo. pe. & sic soluitur contrarium. de decre. auditis. de præscr. vt ibi dixi, super pe. gl. & de capel. mo. dilectus. vt ibi dixi super vlt. gl. & secūdum hoc saltem his vltimis casibus concedere oportet, tenentes opinionem contrariam, cui pro tanto sic restiti curiose, quia cum dominus meus, tempore, quo familiaris & consiliarius suus eram, hanc opinionem sic vt videbatur plene probatam, & per ipsius cancellarium maxime factum episcopum approbatam, inridicam æstimans me clamante contrarium hic seruaret, tandem multorum ciuium nihil se lædi putantium, fuit ab ipso charitas segregata.

SVMMARIVM.

1 *Faciendum nomine alieno, eundem habet effectum, ac si nomine proprio factum esset.*
2 *Furiosus, quod non possit per se quærere per alium quærit.*
3 *Electionis faciendæ qui vocem non habet quauis de causa, an possit eligere si alterius habentis procurator instituatur.*
4 *Excommunicatus ad quæ negotia sit inhabilis in iudicio, & extra iudicium.*
5 *Suspensus & irregularis an possit eligere.*
6 *Iurisdictionis quædam sunt, quæ sine adminiculo ordinis exerceri non possint.*
7 *Eligere qui non potest nomine suo, & an idem poterit alieno nomine, & nu. 14.*
8 *Prohibito quopiam, prohibentur & ea quæ id sequuntur.*
9 *Prætor quos prohibet, in totum prohibet.*
10 *Inferior superiorem iudicare non potest.*
11 *Episcopus nomine proprio clericos alterius ordinare an possit.*
12 *Libertus patronum vocare in iudicium suo nomine an possit.*
13 *Commissio specialis ab homine facta, an plus conferat potestatis, quam generalis a lege data potestas.*
15 *Pœna restringendæ potius, quam laxandæ.*
16 *Procuratoris offic um onus, non honor.*
17 *Infames procuratores esse possunt.*

REGVLA LXVII.

Quod aliqui suo Clement. de regulari. vt professores. dat nouum exemplum huic regulæ [alieno] si dicis, id est, per submissam personam po. exempla secundum Dy ff. de ao. tut. pupillus. §. sed si per interpositam. vbi per submissam personam non licet tutori emere rem pupilli. ff. de admi. rerum ad ci. perti. l. 2. §. 1. vbi sicut non licet decurinoi per se colere prædia publica, ita nec per personam submissam & dicit, quod ad prædictorum confirmationem venit ff. de contrahē. emp. non licet. C. de hæred. insti. l. neque. ff. de vsuc. l. Labeo. § si eum. cum simi ¶ Prima gl. ponit exempla. secundo dicit in maleficijs regulam loqui, alias eius falsitas pateret in delegato, liberto, & laico. Item locum habet in his quæ sunt ordinis. ¶ In glo. t. ibi [si quis id] in fine. Dyn. ponit per Auth. vt hi qui ob. se hab. per. res mi. 4. §. si quis. vt sicut tutor non inquietat pupillum nomine proprio, ita nec alieno, vt ex iure cesso, & ibi [lege quæsitum] ad euitandū

1 contrarium dicit Dy. regulam loqui, cum faciendum † nomine alieno eundem habet effectum, quem haberet, si factum esse nomine proprio. & in fi. signat etiam Dyn. con-

2 trarium. de l. §. item quærimus. ff de acqui. pos. vbi † furiosus, qui non potest per se quærere, quærit per alium. Dyn. dicit, q istius generalis triplex datur solutio. prim. quod hic regulare, contraria specialia. secunda, quod regula intelligitur de persona submissa, vt dixi in textu, & hęc duo not. ff. de fur. l. his duobus. tertia, quod aut impeditur per se ratione delicti a persona commissi, aut ratione rei, aut mixta ratione rei, & personæ, aut ratione intelligentiæ. Primis tribus casibus locū habet regula. In quatro locus est contrario, sic soluitur. ff. de vsuc. l. Labeo de acqui. hære. l. Antistius. §. vltimo.

QVAESTIO.

Hæc regula facit ad quæstionem, an habens gratiam cum beneficio acceptandi, possit laicum procuratorem cōstituere ad acceptandum, de qua vide, quod scripsi de præben. accedens. propter quod, & quia quæstio fratris Huberti in argumentis & solutione satis huic conuenit, prima omissa illam quasi ad literam prosequar, quæ sic

3 proponebatur. Quæritur, vtrum † is qui ex defectu ordinis, vel alia causa vocem non habet in ca. nomine suo, eā habere possit, vel debeat nomine alieno, si instituatur procurator habentis. ¶ Ad negatiuam 9. rationes inducit. secundo ad affirmatiuam quinque, quarum secundo multos casus includit, tertio simpliciter soluit vnum membrū quæstionis, in alio distinguit, & subdistinguit. Allegat ergo pri-

go, primoq; non, per hanc regulã, cui concordant cano-
nes.46.diſt.ſicut non ſuo.33.quæſt.8.his a quibus, ſed, vt
ponitur in themate quæſtionis, ille vocem non habet ſuo
nomine, ergo nec alieno habere poterit uel debebit. Præ-
terea dicitur in themate, vel ex alia cauſa, ſed pone, quòd
propter excommunicationem aliquis excludatur, nun-
quid alterius nomine admittetur? non, quia ſicut excom
4 municatus † negotia propria tractare non poteſt, maxi-
me ſpiritualia ſiue in iuditio, ſiue extra. de iud. intellexi-
mus..de excep.exceptionem. ſup.eo.li, & eo. titu. pia.de
ap.paſtoralis.in fi.de ſen.ex.ſolet.eo.li.3.q.4. nullus.4.q.
1.c.1.& 2.11.q.3.cum excommunicato. ſic nec procu.al-
terius poteſt inſtitui, extra.de proba.poſt ceſſionẽ. & idẽ
forte poſſet dici quantum ad materiam noſtrã de ſuſpen
5 ſo † & irregulari, maxime in actu electionis, qui licet non
ſit in eis periculum cõis, tamen ab actu eligendi penitus
excluduntur.de cõſue.cum dilectus.de ſen. exc. is qui.in
fi.eo. li. ergo tales nec pro ſe nec pro alijs admittentur.
¶ Secundo ſi ex defectu ordinis ſacri, vel alias debiti ali
quis excludatur, de æta. & qualitate.in conſt. clemen. vt
hi qui.nullo modo admitti poterit nomine alieno, quod
ſic probatur, Ea quæ ſunt ordinis, non habenti ordinem
committi non poſſunt, ſaltem ab aliquo quam a papa, ut
hic in gl. ſed vocem habere videtur eſſe ordinis, vt in præ
alleg.c. vt hi qui.in princip. ergo &c. ſed ſi dicatur, quod
vocem habere non eſt ordinis, ſed non habere eſt pœna
non ordinati, vt bene apparet in præ.dec. vt hi qui.2.re-
ſpon.dico, q; ex hoc adhuc magis concluditur, nullo mo
do debere admitti, nam ſi cõmiſſio ſibi ab alio facta hoc
operetur, ſequeretur, q; priuatus quilibet pœnam ordina
riã iur. poſſet effectualiter remouere, hoc autem eſt incon
ueniens, cum nec iudex videatur hoc poſſe. ff. de abolit.l.
1.canonizata.2.q.3.§.notandum. vbi de hoc, niſi forte
per diſpenſationem, vbi poteſtatem haberet diſ.penſan-
di.de iud.at ſi clerici.de ciſma.fraternitatis.9.q.1.ab ex-
communicato.2.q.1.Lugdu.cum ſi.ergo non eſt dicen-
dum, quod talem commiſſionem admittat capitulum a
6 quo in pœnã excluditur. ¶ Tertio quędã ſunt † quæ licet
ſint iuriſdictionis, adminiculo tamẽ ordinis exercentur,
vt de cauſa epiſcopi criminali cognoſcere.23.diſtinct. il-
lud.3.quæſt.6.hoc quippe.2.quæſt.8.c.1. & 2. Item cleri-
cum deponere.15.quæſtio.7.ſi quis.cũ duobus.c.ſe. Item
clericum cauſa diſciplinæ verberare.86.diſt. non liceat.
& no.45.diſt. in ſumma, hæc autem & ſimilia, quæ licet
ſint iuriſdictionis, adminiculo tamen ordinis exercen-
tur, demãdari, vel cõmitti non poſſunt ordinem non ha-
benti, niſi ſicut illa, quæ vere ſunt ordinis, vt ſupra dictũ
eſt. Ad quod facit præalleg.c.non licet.86.diſt. & no. ex-
preſſe.95.d.c.1.circa fi.vlt.gl. ſed negari non poteſt, quod
ius vocis capituli & ſi non ſit ordinis proprie, ſed iuriſdi-
ctionis ordinis, cum adminiculo ſaltem q̃uocũque habiti
exercetur, vt in c. vt hi, qui. ergo demandari non poteſt or
dinem non habenti, ex quo bene concluditur, q; ſi quis
7 † nomine ſuo propter defectum ſacri ordinis, ſaltem non
habiti vocem non habet, eam etiam habere non poterit
nomine alieno. ¶ Quarto, ſi iſte excluditur nomine pro-
prio, fortius debet excludi nomine alieno, quod ſic pro-
batur. Certum eſt, quod ſiue ad beneficia, quæ de virtute
charitatis procedũt, ſiue ad actus iure ciuili prohibitos,
prius & potius admittitur quis pro ſe, quam pro alio. Pri
mũ probatur ex eo, quia primo debet quis ſibi ſubuenire
quam alteri, cum formã dilectionis proximi ſumere de-
beat quilibet a ſe ipſo.23.q.5.ſi non licet.de pę.diſt.2.cha
ritas.& di.3.qui vult.no.42.diſt.quieſcamus. Secundum
ſatis patet, nam ſi aliqui prohibentur poſtulare, nihilo-
minus pro ſe admittuntur.3.quæſt.7.§.verum legitur. &
no.de pœ.di.1.nemo.quæ eſt lex p[illegible]a.C.de poſtu.bene.
facit ad hoc de iur.iuran.petitio item illi, qui alias accu-
ſare prohibentur, pro ſe admittuntur proprias cauſas pro-
ſequendo.2.q.1.prohibetur.4.q.vlti.omnibus. Bene er-
go ſequitur, quod vbi quis pro ſe non admittitur, nec p
alio, ergo cum actus iſte, de quo agitur, ſit prohibitus a
iur.ciuili & canonico poſitiuo, vt no.1.di.ius autem. vbi
quis pro ſe nõ admittitur, multo fortius pro alio non re-
cipietur. ¶ Quinto ſi diceretur, talem admitti debere, vel
poſſe, ſequeretur, quod cõcederetur ei vna via, id quod
alia prohibetur, hoc autẽ eſt incõueniens. ergo & primũ.
inconuenientia cõſequentis apparet, de procura.tuæ.hoc
eo.titu.cum quid vna via.cum no.ibidem, maxime cum
in prohibitione iſta legiſlator reſpectum habuit ad rem
prohibitam tantum, non ad modum, vel viam prohiben
di, vt in prædicta regula no. Conſequentia ſatis. patet. Pa
rum enim refert iſta admitti pro ſe vel pro alio, dummo-
do admittatur, & maxime vbi ſimpliciter conſtitutus eſt
procur.nõ data ſibi certa ſpeciali forma, vt pote de certa
eligẽda perſona, tunc enim, cum ſimpliciter cõſtituitur,
liberum habet arbitrium ac ſi ipſe proprio intereſſet. de
ele.ſi quis iuſto.§.porro.ſup.e.lib. ¶ Sexto dicit illa dec.
quod non habeat vocem etiam ſi hoc ſibi ab alijs libere
concedatur. ex quibus verbis ſic arguo. Si de quo magis
videtur ineſſe non ineſt, nec id de quo minus, ſed magis
videtur, quod totũ capitulum poſſit ſibi hoc concedere,
& non poteſt, vt ibi, ergo multo minus vnus per ſuam cõ
miſſionem hoc poteſt facere. Maior probatur.32. quæſt.
5.ſi Paulus.8.q.1.ſi ergo.& c.Moyſes.7.q.1.mutare. quod
autẽ capitulum plus poſſit, quam vnus ſolus, ſatis proba-
tur de his quæ ſi.a ma.par.ca.c.1.ad hoc.63.diſt.c.ult.nõ
ergo unus poterit hoc ſibi concedere, quod totum capi-
tulum non poſſet, & hoc eſt, quod uoluit dicere illa dec.
2.reſpon.ibi, nullo modo uocem in c. habeant &c. quaſi
dicat, nullo quæſito colore, nulla uia pro ſe uel pro alio.
8 ¶ Septimo, cum † quid prohibetur, omnia prohibentur
quę ſequuntur ex illo, de conſt. nam cõcupiſcentiam. hoc
eo.tit.cum quid, cum ſua materia. Item prohibentur om
nia, per quæ poteſt ueniri ad illud, de uita & honeſta.cle.
cum ab omni, hoc eo.tit.cum quid una uia, etiam ſi illud
alias bonum eſſet.31.diſt.denique.63.di.§.uerum. ſed de
bere admitti ut procuratorem alterius, ſequitur ex hoc,
quod eſt habere uocem nomine ſuo, quod ſic probatur,
dicit dec. quod abſẽs in loco, de quo debet uocari impe-
ditus, cõmittat uni de collegio uicẽ ſuam, de ele.quia pro
pter.§.illud. alias autem niſi eſſet de collegio, non tenerẽ
tur canonici illum admittere. ſupra eo.lib.de elec. ſi quis
iuſto.§.abſens. quod intelligo de collegio quantum ad
actum capituli, etiã ſi alias non ſit de gremio, de conſue.
cum dilectus.de elec.ſcriptum eſt. ergo ſi procu.abſentis,
ad hoc ut ex debito admittatur, debet eſſe de collegio,
ideſt uocem habere, ergo admitti ex debito nomine al-
terius. bene ſequitur ex hoc, qđ eſt admitti nomine pro-
prio, uel ſaltẽ ex quo peruenitur ad illud, maxime ubi ſim
pliciter conſtituitur procura.ut ſuperius dictum eſt, per
prohibitionem ergo, quod non habeat uocem nomine
ſuo, omnia prædicta & ſimilia intelliguntur eſſe prohi-
bita. ¶ Octauo, certum eſt, quod impubes non admitti-
tur cũ aliis ad eligendum. de elect. ex eo. & eſt ratio. quia
diſcretione in talibus debita caret, ut ibi dicitur. Nun-
quid ergo admittetur ut procur. alterius? Certe, non, pro
pter eandem rationem, nam procuratoriũ non dat ei di-
ſcretionem, quam naturaliter eum habere non poſſe præ
ſumitur. Item ex alia ratione, quia aut eſſet iſte procur.
ad lites, aut ad negotia, ſi ad lites, requiritur ætas 25. an-
norum, ſi ad negotia, quod magis uidetur, ut de procur.
c. ul. eo. lib. requiritur ætas 17. an. & e.ti. qui generaliter.
§.ſi. ſed cũ iſte dicatur impubes. in f.14. annum ad neutrũ
procuratorium ſufficientem habet ætatem, unde procur.
alterius nec poterit inſtitui, nec debebit admitti, & quod
de impubere dictum eſt ratione diſcretionis, qua caret.
Idem intelligendum eſt de furioſo, cum eadem ratio ſit
ad hoc.3.q.7.§.tria.15.q.1.§.ut itaque.de ſuc.ab inteſt. cũ
dilectus.de ſpon.dilectus.32.quæſtio.7.neque furioſus. &
nota.

nota. in præ. c. ex eo. ¶ Nono iura prohibentia non distin
guunt pro se vel pro alio, sed simpliciter dicũt, quod vocẽ
non habeat, ergo nec nos distinguere debemus, sed sim-
pliciter dictum simpliciter intelligemus. 1. quæst. 5. con-
saluitis. 55. distin. si euangelica. 32. q. vlt. non solum. in fi-
ne. ergo indistincte nec pro se, nec pro alio admittetur,
9. quos † enim prætor prohibet in totum prohibet. ff. de po-
stu. quos prætor. Ex quibus satis concluditur, ꝙ qui non
habet vocem nomine suo, alieno habere non poterit, vel
saltem non debebit, imo si contrarium fiat, non valebit, &
talis vox non auget numerum, quia contra legis prohibi-
tionem factum est. eo. tit. qui contra ius. 50. di. vides. cum
sua materia. ¶ In contrarium videtur, quod & si admitti
non debeat nomine proprio, tamen debebit, vel poterit
tanquam procura. nomine alieno, & hoc sic. Edictum de
procuratoribus prohibitorũ est, vt is censeatur idoneus,
qui expresse non prohibetur c. 1. eodem lib. ff. eo. l. murus.
§. 1. vbi de hoc, inst. per quas perso. no. acqu. §. vlt. sicut &
de teste dicitur. ff. de testi. l. 1. & de matrimonio contrahẽ-
do de spon. cum apud. 30. quæst. 3. qui spiritualem. sed hic
de quo agitur nullo iur. expresso a procuratoribus prohi
betur. & si tacite forte dici valeat prohiberi, vt supra dici-
tur, ergo tanquam idoneus procu. alio non obst. poterit &
debebit admitti. ¶ Secundo habere vocem in capi. non
est malefactum, nec alias de sui natura illicitũ, de quibus
tantum locum videtur habere hæc regula, quod alicui. &
46. dist. sicut non suo. & ideo licet aliquis certa legis ratio
ne non habeat vocem suo nomine, non propterea minus
admitti poterit & debebit nomine alieno, nisi ei expresse
prohibitum fuerit, vt est dictum. Nam certum est, ꝙ hi,
qui non sunt de collegio, non habent vocem suo nomine,
imo & tacite a contrario sensu videtur prohiberi, ne fiant
procuratores aliorum, & sic pro alijs non admittantur, de
electio. quia propter. §. illud. ibi, de ipso collegio &c. quasi
a contrario non alij, & tamen, quia expresse non est prohi
bitum, si instituatur procurator, poterit admitti, vt ibi no.
ta. & est expressum. eodem titulo, si quis iusto. §. vlti. eod.
lib. Quod autem in alijs, quam in maleficijs non habeat
locum præsens regula, imo verius in talibus possit quis a-
lieno nomine, quod suo non posset, probatur multis iuri-
bus & exemplis, filiusfamil. regulariter per se agere non
potest sine patris consensu. & tamen vt procu. pro alio nõ
iniuste admittitur ad agendum, de procur. nõ iniuste. nec
in hoc requiritur patris licentia, vt eodem titulo. qui gene
raliter. §. nedum. supra eodem lib Item minor 25. annorũ
rem suam alienare, vel alter se obligare regulariter non
potest, & tamen supra 17. an. vt alterius gerendo negotia
valebit alienatio vel obligatio facta ab eo pro illo, cuius
negotia gerit, vt eod. titulo generaliter. §. vlti. Item laicus
spiritualia pro se tractare non potest, cum talia habere vel
possidere non possit. de iudi. decernimus. & tamen tam a-
gendo quam defendendo in spiritualibus poterit esse ꝓ-
cur. alterius. eo. tit. c. 1. eo. lib. Item matrimonium carnale
per procuratorem contrahitur. 32. q. 2. honorantur. sup.
e. lib. de procur. c. vl. Sed pone, ꝙ inhabilis ad contrahen-
dum pro se instituitur procur. vt contrahat pro alio, vt po
te solenni voto astrictus, vel vxorem habens, vel consan-
guineus, uel affinis illius, cum quo, vel qua cõtrahi debet,
nunquid dicemus, quia iste ex causis prædictis, vel simili-
bus pro se contrahere non posset, quod pro alio ad hoc
non possit procura. constitui? Non certe, cum hoc non sit
expressum, vt supra dictum est, sic ergo a simili prohibitus
contrahere pro se matrimonium spirituale eligendo pote
rit nihilominus contrahere pro alio. Similitudo autẽ ista
bene procedit. de transla. inter. 7. q. 1. sicut iur. & c. sicut al
10 terius. Item inferior † suo iur. siue nomine superiorem iu-
dicare non potest. de ma. & obe. cum inferior. 21. distinct.
inferior. nec ei præponi debet. 93. dist. a subdiacono, & ta-
men alterius nomine, cuius vice fungitur, & iudicabit eũ.
& præponetur ei. 74. distinct. Honoratus. 93. distin. c. vlt.
94. dist. c. 1. de offi. leg. studuisti. de offi. deleg. c. 1. & c. sane
cum si. Item si habeo seruitutem eundi per fundum tuum,
non potes me prohibere euntem, alium autem non haben-
tem ius prohibere posses, nisi in casibus concessis. 1. dist.
omnes leges. 13. quæst. 2. dominus noster. Sed pone, quod
vadit aliquis nomine meo, qui alias proprio nomine non
posset, nunquid eum prohibere poteris? Dicit lex, quod
non, quia si ei non liceat nomine suo, licet tamen nomine
meo, hic est casus. ff. de verbo. oblig. si stipulatus. allegat
11 93. dist. c. vlt. Item episcopus † nomine proprio clericos
alterius ordinare non potest. 9. qu. 2. nullus primas. & ta-
men nomine proprio episcopi hoc mandantis eos poterit
ordinare, eadem causa & quæstio. Lugdun. 81. dist. per to-
tum. de temp. ord. c. 1. li. eo. de præben. si episcopus. Item
12 certum † est, quod libertus non potest patronum in ius
vocare suo nomine. 12. quæstio. 2. si sine. & c. si manumit-
titur. quæ sunt leges positæ ff. de in ius vo. & tamen hoc
poterit licite nomine alieno. ff. eo. tit. quæsitum. & not. in
præ. c. qui manumittitur. 12. quæstio. 2. & no. 2. quæst. 1.
prohibentur. in glo. nisi atrocem. &c. Item generaliter v-
bicunque alteri licite delegatur vel committitur, quod si
ne delegatione vel sibi facta commissione exercere non
poterat, vt apparet in allegatis, & de ele. causam que. &
c. inter canonicos. cum si. ex quibus omnibus patet, quod
contrarium regulæ probantis, scilicet, quod possit quis ꝓ
alio, quod non potest pro se, habet locum non solũ in his
exemplis præmissis, sed etiam in his quæ nullo modo sũt
illicita, vt in multis, quæ quamuis in sui natura non sunt
de genere malorum, applicata tamen ad certam personã,
quantum ad illam illicita sunt, vt apparet in episcopo or-
dinante, liberto vocante, quamuis enim ordinare, vel in
ius vocare de sui natura nõ sunt mala, idest de genere ma
lorum, applicata tamen ad episcopum alienum, & liber-
tum, illis mala & illicita sunt, quod bene apparet in pœnis
statutis in iuribus allega. illud prohibentibus. nisi enim il
lis essent illicita, non adijceretur pœna, de constit. cogno-
scentes. cum sua materia, ar. de pœn. dist. 1. §. opponitur.
ver. quod nulli leue. &c. 24. quæstio. 1. non afferamus. 13.
quæstio. 4. qui peccat. & tamen in eis non habet locum re
gula, sed eius contrarium, vt sup. probatum est. Et videtur
13 esse ratio in omnibus prædictis, quia † plus confert specia
lis commissio facta ab homine, quam generalis potestas
data a lege, quod dic, vt no. supra eo. li. de offic. delega. is
cui. Prædicta igitur ad casum nostrum applicando, certũ
est, ꝙ habere vocem nullo modo est illicitum, vel saltem
non de sui natura de genere malorum, & si forte vellet ali
14 quis dicere, quod personis † prohibitis contra iur. prohi
bitionem se ingerentibus hoc sit illicitum, & sic tales, li-
cet non admittantur pro se, non tñ repellentur pro alijs,
vnde interpretabuntur iura prohibentia, quod non ha-
beant vocem in cap. s. nomine suo, habere tamen poterũt
nomine alieno. ¶ Tertio regula ista, quod alicui &c. intel
ligitur, ꝙ qñ id, quod faciendum est nomine alieno, ten-
dit ad eundem effectum, sicut si fieret nomine suo, vt in c.
sicut non. suo. alias si idem effectus non sequitur, habet lo
cum contrarium regulæ, sic intelligit eam dominus Dyn.
vt no. super ea. in fin. glos. sed certum est, quod non habet
eundem effectum, si est in ca. nomine alieno, sicut si esset
nomine proprio, maxime si habet non simplex & liberũ,
sed certum & limitatum mandatum, vt pote de certa per-
sona eligenda, vt de elec. si quis iusto. §. porro. nam tunc
non habet liberum arbitrium, nec potest eligere quem
vellet, quod haberet & possesit, interesset nomine ꝓprio,
propter quod prædicta regula non obstante, saltem cum
sic limitato mandato ad certũ articulum admitti poterit,
& debebit. ¶ Quarto de non ordinatis ad sacros, vel ad
ordinẽ debitũ. ĩ. annũ dicit decr. quod non habeant vo-
cem in cap. de æta. & quali. cum in cunctis. vt hi qui. 1. & 2. respõ.
quod in pœnam talium est statutum. sed licet aliquis taliũ
admittatur pro alio, non debent propterea vocẽ habere
in cap.

in cap. & sic ipsa decr. non obuiat, nec contra eam aliqd
per hoc fieri dicitur, quod probatur ex verbi propria si-
gnificatione, habere enim proprie est esse dominum rei,
vel saltem possidere. ff. de verb. sig. hre. no. 23. q. 7. c. quod
autem. sed bene certū est, quod ille, qui interest pro alio,
nec est dominus talis iur. nec possidet illud, imo ille, cuius
nomine interest. de rest. spo. cum venisset. de præscr. si dili
genti. cum suis. si ergo ipsa dec. non obstante, & nullo alio
iure aliter prohibente, talis & si non pro se poterit pro a-
lio, & debebit admitti, quod aūt ſm verbi proprietatē re-
stringere debeamus potius, quam contra eā ampliare in-
tellectum, patet ex gnāli ratione pœnarum, quæ de sui na-
5 tura † restringendæ sunt non laxandæ. de pœ. di. 1. §. pęnæ.
eo. tit. in pœnis. cum sua materia. ¶ Quinto non pōt dici,
quod iste cōtra mentem dec. honoretur in voce capituli,
6 imo potius oneratur, officium. n. procur. † non est honor,
sed onus, & ideo licet sic actus legitimus. i. a lege approba
7 tus, tn̄ infamí † committi pōt, cui alias dignitatum vel ho
norum porta patere non dēt, de excess. præ. inter dilectos.
quod indubitatū vr̄ ſm iura ciuilia. Insti. de excep. §. vl. &
no. de iur. ca. imperatorum, in gl. vl. Idem est de iure cano
nico, nisi in procuratore episcopi, vt legitur & no. dil. ac-
cedens. in fi. & hoc maxime qñ hēt limitatum man. quia
tunc non habet honorem liberi arbitrij. sed onus tantum
certi ministerij iniuncti, vt supra dictum est. Ex quib. be-
ne concluditur, q admitti debebit vt procur. vel saltem
poterit. ¶ Solucio, duæ ponuntur quæstiones, vtrum exclu
sus aliqua causa nomine suo admitti debeat, vel saltē pos-
sit nomine alieno, quorum vnū. s. verbum debeat, impor-
tat necessitatem ex parte admittentium, siue admittere de-
bentium, & est sensus, vtrum canonici talem procuratorē
institutum iur. necessitate compellantur admittere. Secū-
dum est. s. verbū possit, denotat habilitatem ex parte ad-
mittendi. hoc est, an talis sit habilis & idoneus procur. ita
quod canonicis volentibus valeat admitti de iure. Ad pri
mum ergo, necessitatis, dico indistincte q non compellū
tur canonici admittere quemquam talium, si nolunt, &
est ratio, quia cū ille, qui non hēt vocem in capitulo quan
tum ad actum incumbentem, non censeatur esse de colle
gio, ēt si alias sit de eccl'ia, sicut econtra de collegio cense
turis, qui ēt nō sit de eccl'ia, vt̄ de consuetudine vocem ha
bet, de consue. cum dilectus. de ele. scrip. est. Talem ergo
non habentem vocem institutum procuratorem alterius,
nolentes canonici non admittunt, & maxime in actu ele-
ctionis. vt præalle. c. si quis iusto. de elec. nec ēt in alijs, cū
nō teneantur canonici pandere secreta sua alij, nec extra
neo liceat se ingerere, vel canonicorum arcana scrutari,
C. de commer. & mer. l. 4. 6. q. 1. ex merito. Ad ſm aūt. pos
sibilitatis. l. verū volentes possint, distinguo, quia aut im-
pedimentum est tale, quod impedit naturaliter illud, qđ
in talibus permaxime requiritur. s. discretionem seu ani
mi iudicium, vt ętas & furor, seu est cōtra naturam eius,
de quo agitur, vt laicalis status, qui non est aptus ad tra-
ctandum spiritualia vel ecclesiastica, aut non est tale. Pri-
mo casu ēt a volentibus admitti non poterit, vt præ. c. ex
eo. 3. q. 7. §. tria. 96 di. bene quidem. cum concor. si non
est tale, aut ipsum impedimentū non solū impeditum im
pedit, & eum afficit, sed ēt alios potest inficere, vt excō-
catio, quæ cōicantibus inducit lepram peccati. aut ipsum
solum afficit, primo casu admitti non poterit, & si admit-
titur, vitiat quod factum est, de ele. illa. & c. cum inter R.
de præben. post cessionem. 3. q. 4. nullus. 11. q. 3. cum excō.
municato. sed ipsum solum afficit, aut impedimentū ipsū
statutum est in pœnam ipsius, vt quia elegit scienter indi
gnum, de elec. cū in cunctis. & in casibus dec. clemen. vt
hi qui. & in eisdem cle. de regular. vt professores aut non
in pœnam, sed alias vt quia nullo modo est de collegio,
primo casu subdistinguo, quia aut est talis pœna, quam ca
nonici possunt remittere, aut non, si possunt, vt in eligen
te indignum, quia ea vice priuatus est voce, non solum in
odiū sui, vt vr̄, sed ēt in fauorē non delinquentium. de ele.
cum Vintō. ēt si non pareant sibi, vt intersit suo nomine,
possunt tn̄ eū admittere vt procuratorem alterius, ut ibi,
cum non compellantur facere maiorem gratiam quā ue-
lint. 10. q. 2. precariæ. si aūt talem pœnam non possunt re-
mittere, hanc ēt volentes talem non possunt admittere, q
oīno in pęnam eius excludi dēt authoritate capituli, sicut
aperte dicit dec. illa, ut hi qui. 2. re sponso. & melius. 2. rū.
ibi nullo mō & c. verum in hoc vltimo casu forte probabi
liter dici posset hoc locum hre, qñ libere, & simpliciter
est constitutus procurat. quia tunc cōe est, vel parum dif-
ferens effectualiter, sicut si admittatur proprio noie, cum
eodem mō liberum habeat arbitriū, secus si habeat limi-
tatum mādatū, vt de certa eligenda persona, vt dictū est,
quia cum tunc videatur esse tātummodo quoddā instrm̄,
siue organum, per qđ loquitur is, cuius procur. est, quasi
nihil habet arbitrij, & ideo sic possit admitti, quod autem
minus sit admittere certum articulum, quam simpliciter
negotium. le. & no. de offi. deleg. super quæstionum. de re
iud. cū Bertoldus. tutius tn̄ credo, quod nullo modo ad-
mittatur propter expressionem verborum, dec. vt hi qui.
ar. præ. c. vt professores. ibi, nec pro se possunt &c. si tamē
contra illa aliquis admittatur, non credo vitiari, quod ab
alijs factum est, sed vox talis numerū non augebit, de ele.
ecclesia 2. si aūt non in pœnam, sed quia nullo modo est
de collegio, tunc possunt, si volunt, vt in præ. c. si quis iu-
sto. cum etiam possent ei dare vocem nomine proprio. de
pos. præ. bonæ. 2. 63. di. obeuntibus.

S V M M A R I V M.

1 *Legatarijs an noceat quod per iniuriam contra haredem non ap pellantem pronunciatum est.*
2 *Episcopo an liceat alterius episcopatus ecclesię curam subire, priore non relicta.*
3 *Ecclesia est vnum corpus mysticum.*
4 *Ecclesia membra ęgrota, papa & pontifices sanare debent ex officij sui exigentia.*
5 *Prælatura finis ouium cura, alioqui pastor indignus, nisi curat.*
6 *Mulier quæ audiuit maritum mortuum, an statim contrahere debeat.*

REGVLA LXI.

Quod ob gratiam.

Vide. sup. eo. lib. de rescri. dispendi. in prin. ¶ Pri
mi gl. ponit exēpla, secundo successiue signat 7. contra-
ria, & soluit; tertio connectit regulā. In gl. 1. ibi [quod fa-
uore] hæc l. & l. nulla. quæ sequitur, idē dicūt, quod hæc
regula, & ibi [l. 1.] vide sup. en. lib. de elec. vt quis duas. in
1 gl. vlt. & ib (Quid [ergo) si per iniuriā pronuntiatū est cō
tra heredē, & nō appellauit, hoc non nocet legatarijs. In
gl. 1. ibi [si iudex] dat Dy. aliud exēplū. per. l. 3. §. duæ. ff.
ad Carbo. vbi in fauorē pupilli, cui de statu & bonis mo-
uetur qō. introductū est, quod differatur qōtio vsque ad
tpa pubertatis, sed si habet probationes in promptu, non
differūtur, ne qđ in eius fauorē &c. dicit ēt, quod confir-
mat hæc regula, & ipsius exempla tradūtur. ff. de leg. cō.
nullo. l. 2. de in di. adie. Sabinus de fide inst. l. plures. de se
cundis nuprijs generaliter §. in his. & ibi [finibus pro-
prijs] propter æqualitatem in indicijs seruandam. & ibi
[contra ius commune] Idem hic Dyn. reprobans solutio.
dicentium, regulam locum habere, cum fauor inducitur
iure communi, vel priuilegio. l. cōtrariam, cum inducitur
per pactū & hoc reprobat per l. ea lege. ff. loca. ff. de leg.
commiss. l. 1. & 3. & ibi [premiū] signat Dy. contrariū de.
l. de cetero. ff. de suspec. tu vbi suspectus a tutela remotus
de periculo administrationis non tenetur. Ad idem. ff. de
excu. tute. sed & milites, §. sed ignominia. soluit. quòd
idē actus nō est immediata causa pęnæ & præmij, sed pōt
esse mediata & remota. delictum enim est causa pœnæ,
pœna causa inhabilitatis ad actum, inhabilitas causa re-
motionis ab actu, remotio est cā exemptionis ab onere.

hoc

hoc cõtrariũ tangit gl.& non soluit.ff.de nego. gest. siue
hæreditaria. Ad solutionẽ obijcit de l.1.ff.de his qui.vt in
dig. vide qđ dixi de fideiuss.peruenit,super fi.secundæ gl.
& in fi. Dy.ẽt allegat ff.de int.& rele.l.1.legatorum.§.vlt.
& l.sequenti.& quod no.in aut.de hæt.& fal.§.si vero.

QVAESTIO.

Hic est sciendũ,ꝙ Io.mo.in decr.sup.c.l.de elec.gene-
rali.in addi.super hanc regulã soluebat qõnem talẽ. Pa
pa transtulit episcopũ absentẽ,& absoluit eum a vinculo
priori, vt est motis,& iur.de transla.c.1.§.sicut ergo.de
postu.præ.bonæ.3.in fi.quærebat,an vacaret prima cathe
dralis ecclesia,& hoc ẽt quærebat,vt sciretur de habente
regalia in prima ecclesia,cũ vacat,qñ incipiat illa vti.Qđ
statim vacet,inducit absolutionem prioris vinculi, quã
ponit thema,contrariũ tenet,quia absolutio nõ est pura,
sed conditionalis.s.si consenserit,quod probat per mul-
ta iura,vnũ soluẽdo cõtrariũ.& dicit sic in curia declara-
tũ.nisi constet,papã aliud voluisse.subditur quæstio Egi.
ad negatiuã habens tres rõnes,& tres gl. tertio ponuntur
solutio & ipsius declaratio.¶ Primo igitur allegat,ꝙ ma
trimoniũ spirituale sicut carnale initiatur.firmatur,cõsu
matur,de transla.licet.initiatur ẽt ex cõsensu eligentiũ &
electi,vt ibi,in tantũ ꝙ ius electo acquiritur, non tamẽ il
lius int.executio regulariter tribuitur, vt no.63.di.quan-
to.sup.eod.nostri.& c.qualiter. Eodẽ modo dissoluitur ex
dissensu.C.quando lic.ab emp.dis.l.1.& 2.nõ soluetur er-
go iste a vinculo primę,nec coniungetur secũdæ.nisi post
cõsensũ præstitũ ad sedẽm.& dicit se pluries vidisse sic in
curia declarati,sic tñ, quia nemo inuitus crescere cogi-
tur,nec cõtrahit,nec cõtractũ dissoluit primũ.74.distinc.
vbi ista reliqua.C.de actio.& obl.sicut.C.de cõtrah.emp.
inuitus.Sẽper ergo intelligitur cõditio. Si sibi placuerit,
2 seu consenserit.sup.eo.lib.de præb.si tibi absenti. Itẽ † vt
dicit. sicut dos non põt esse sine matrimonio. C. de iure
doti.l.3.sic nec acquisitio secundæ sponsæ spiritualis.ni-
si liberatus sit a prima,ad id supra de secundis nup.ca.2.
& 4.Sed in primo casu quantuncunque sit pura promis-
sio,intelligitur cõditio,si secutæ fuerint nuptiæ.ff. de iure
do.stipulationẽ.& l.plerumq; §.si aũt.ff.de test. mili.l.ex
eo.92.di.si quod episcopi.sic & translatio quãtuncunque
pura debet intelligi.Si nuptiæ tñ secundæ fuerint secutæ,
ar.ff.de leg.1.legatario.2.rñso.¶ In contrariũ alleg.ff.de
bo.pos.ex te.mil l.1.in fi.sed dicit illã intelligi sub prædi
cta conditione de consensu translati. vide quod no. de
priuil.c.pe.in 1.gl.& quod super ea dixi.dat simile,ꝙ res
donata acquiritur donatario reuocabiliter,tñ.s.si respue
rit,vt pdicta dec.si tibi.sic legatũ speciei mortuo testato
re transfertur in legatariũ. ff de furtis.a Titio.ff.de leg.2.
cũ pater.§.surdo.sub conditione tñ si voluerit.ff.de leg.
1.si ita legatũ.§.si volet.hinc est,ꝙ hac pendente ẽt pen-
det factũ hæredis in aliũ trãsferentis prædictũ legatũ, vt
legatario respuente firmetur factũ hæredis, & eo legatũ
agnoscente infirmetur.ff.si certum petatur.l.proinde.pro
quo concludit habentẽ regalia nihil percipere de prima,
sicut de nõ vacãte ante consensũ translati ad sedẽm. ma
xime qa iste pugnat cõtra ius cõe qđ vult cõseruari fru-
ctus futuro successori.supra de of.or.cũ nos.supra eo li.
de ele.quia sæpe.stet ergo firmũ.quod priuilegio.vel præ
scriptione mutatũ non apparet. C.de ann.præcipimus. in
fi.fatetur tñ.quod papa ex cã posset trãsferre episcopum
inuitum.saltẽ quoad hoc,vt careat prima.sit ratio, quia
3 tota ecclesia † est vnum corpus mysticum.vt in cãticis. V-
na est columba mea.supra de summa trin.firmiter.§.vna
7.quæstione.1.Nouatianus.24.q.1.loquitur.spõsus ãt hu
ius columbæ,& caput huius corporis,sicut papa vidẽs v-
num mẽbrum ipsius corporis inutile pp pśecutionẽ im-
minentẽ,ex ipsius psona q possidet, vel pp aliã iustã cãm
4 vt corpus † sanetur, põt, & debet ex officij debito huic
morbo antidotũ præparare,alle.7.q.1.pastoralis.& quod
no.Inn.de renun. in fi.§.1.quod ex eo patet, quia præla-
5 tura † est ad finem,vt prosit,si finis ille frustratur,pastor
habet sanare,quod est ægrum, vt dictn c.nisi.§. propter.
Sed si papa propter sua merita volẽs episcopum honora
re intendit sibi placere,si displicet,ille remanebit in statu
priori.ne retorqueatur in eius lęsionẽ.qđ siebat ob eius
gratiã per hanc regulam,com conc. Sciendum est,qđ Egi
dius Cremonen.in sua disputatione.de qua statim subdã,
visus est tenere cõtrarium dicẽs, ꝙ si Bon.episcopus ad
postulationem capituli Rauen.& etiam hoc ignorãs trãs
feratur ad ecclesiã Rauen.& idem expectato ipsius cõsen
su desijt esse Bon.& si hoc de illo intelligatur, qui licet
ignoret trãslationẽ,sciuit tñ postulationẽ,cui licet noncõ
senserit,submisit tñ se volũtati papali,iuxta not. de elect.
cupiẽtes.§.deniquc.in gl.sed ex quo,tunc cessaret contra
dictio. Sciendũ est,quod Egidius ponebat in qõne præ-
dicta pro dubio,an valeret electio facta ad ecclesiã Bon.
per capitulũ Bononiẽ.postquã audiuit,non tñ certitudi-
naliter ipsã translationẽ factam fore,cum tñ ipse episco-
pus adhuc regeret Bonon.ecclesiam &c.Et quod non va-
let,inducit cõem opinionẽ,qua adhuc habebatur episco-
pus, quæ sicut inualidũ facit validũ.3.q.1.§.verũ.de iure
patr.consultationibus.de biga.nuper.eadem rõne de a-
lias valido facit inualidũ, arguendo a simili per contra-
rium,de pœ.distinctio.1.§.ex conuerso.Item non dicitur
translatus nisi possessionẽ habuerit. 21.q.2.si quis iam.
6 Item non † debet mulier contrahere,quæ audiuit mari-
tum mortuum,nisi de hoc sit certificata.de spon.in præ-
sentia.Idẽ in capitulo, facit ff. de acquir. rerum domi.l.
res ex manda.de acquiren. hæredita.l. qui hæreditatem.
& l.hæres.nam ex quo pro certo nesciunt ecclesiam vaca
re,non debent eligere per iura prædicta. facit, quod not.
2.q.5.quanto.de cleric.ex.mi.apostolicæ.per l.qui absẽ-
ti.ff.de acquiren.possess.inducit etiam quod scripsi post
Ho.de elect.quia propter.in prin. super uer. celebranda.
Ad contrarium inducebat,opinionem cedere ueritati ma
nifestatæ.8.dist.ueritate.& legatũ recta uia transit ad le-
gatariũ ignorantem.ff.quemadmodum ser. amit. si par-
tem.§.ult.& de leg.2.legatũ.Item ex quo iste translatus
est.dicitur quo ad ecclesiam defunctus. 7.q.1.§.ecce in
quibus.nubat ergo ecclesia,cui uult.7.q.1.sicut alterius.
Itẽ quicquid fit in opinione,sufficit in carnali matrimo-
nio,quod contrahi possit. de spon. tua. de eo qui du.in
ma.c.1.sic ergo a simili in spirituali.Inducit etiam quod
no.Gof.in simili.de cõces.præben.in princ. ¶ Soluebat
ipse,quod licet inhoneste fecerit capitulum, tamen te-
nuit electio,cum per translationem statim fuerit Rauen-
nas,& desierit esse Bononien. non expectato eius cõsẽ
su,qui ex uoluntate papæ pendebat. Sed si hoc esset ue-
rum,ergo dignitas uacaret in curia, & sic electio capitu-
li non ualeret,per decre.secundam.de præb.li.6. nisi di-
cas illam in episcopatibus locum nõ habere, ut ibi no.in
glo.2.ad allegata in contrarium respondebat,ad pr.mũ,
ꝙ ubi fieret alicui præiudicium ex ueritate prælata,cũ
etat in contrarium cõmunis opinio,tunc procedit argu-
mentatio,sed hic in ueritate præferenda nulli fit præiudi
cium. Ad decre.in præsentia,respondet,ꝙ si mulier con-
trahat,tenet,de secũdis nup.dominus.ad id quod de hæ-
reditate dicitur,respondet,illud speciale, vt not.in l.hæ-
res.in ult.gl.in l.qui absenti apparet de intentione scri-
bentis glo.Host.fatetur ueram,tamen si contra eam fiat,
tenet,facit de præben.licet.1.lib.eod. curia per reserua-
tiones,imo,ut dicitur,per constitutionem non sinit etiã
minora beneficia uacantia per promotionem in curia per
alios conferri.dato tamen quod si procederet, locum ha
beret in casu,de quo prædixi. uideas etiam quod not in
clemen.ut lit.pend.c.uno.post principium.

SVMMARIVM.

1 *Fundi seruitus vt constituatur,omnium dominorum consensus requiritur.*

REGV-

R E G V L A XXIX.

Quod omnes.

Dy. ponit exemplum per l. receptum. ff. de ser. vrb. præd. vbi in fundo communi omnium dominorum consensus requiritur, & vnius defectus constitutionem reddit inutilem [approbari.] & sufficit singularis, & successiua approbatio in extraiudicialibus, vel in his quæ sunt communia, vt singulis, secundum Io. mo. vide quod no. 3. eo. li. de reb. eccle. non alie. dudum. in glo. secundum quod. ¶ Gl. prima ponit exempla, & in fine reassumit primum exemplum, secundo soluit contrarium. & remittit, determinat incidens contrarium, & ponit ius nouum, & tertio arguit ad quæstionem, ponit opi. contrarias, & secundam reprobat. ¶ In prima glo. ibi [l. vlt.] in actu per quem tutela dissoluitur, vt in arrogatione pupilli, omnium tutorum consensus exigitur, & ibi. [quod maior] sequitur, pars curiæ efficit, perinde habetur, ac si omnes egerint. ¶ In 1. glo. ibi [solutio] idem Dyn. & ibi ver. in commune. ad idem, ff. de reli. si plures. fallit etiam. ff. de pactis. maiorem ff. de cura. furi. cōsilio. §. fin. vbi sufficit alterius authoritas. Dyn. & ibi [subauditur] vt ibi no. in vlt. glo. & ibi [cum similibus] sup. eod. li. de cleri. ægro. cap. vno. cum concor. & ibi, [super eo] argum. contra. 74. dist. cap. 2. vbi de hoc.

Q V AE S T I O.

Hæc regula facit ad quæstionem dominicalem. 75. quæ. quia solutio non placet, hic inseritur, & est talis. Consuetudo erat in quadam ecclesia, quòd canonici absentes tantum perciperent quantum præsentes, sed episcopus loci cum canonicis præsentibus statuit, quòd absentes nihil haberent. Quæritur, an præiudicetur alijs etiā in scholis absentibus. Breuiter allegat 5. pro, & totidem contra. 3. ponitur solutio, quæ reprobatur certo casu, & contrarijs respondetur. ¶ Allegat ergo, quòd præiudicetur, quia cōstitutio fuit honesta, vt non seruientes nihil perciperent. 2 2.q.1. charitatem. sup. de app. peruenit. 2. de cleri. non resi. c. 2. Item valet statutum factum a maiori parte capituli. de his quæ fi. a ma. par. ca. c. 1. & qui vult emolumētum sentiat onus, ff. de re iud. secundum naturam. & 3. eo. qui sentit. cum concor. Item communis vtilitas præfertur priuatæ. supra de postulatio. præ. c. 3. & ibi concor. & 7. q. 1. scias. Item sufficit in statuendo duas partes fuisse præsentes. ff. de decre. ab or. fa. l. 3. quod cuiusq; vni. l. plane. nec absentes extra prouinciam fuerant vocandi ad statutum faciendum. de elec. Coram. ¶ In contrarium, quia de alieno statuere non potuerunt, de consti. in ecclesiarū. & res inter ali. ac. & c. C. res inter ali. ac. l. 1. supra de offi. dele. super eo. de re iudi. c. pen. nec iure suo sine ipsorum facto priuari debuerunt. 56. dist. satis peruersum. facit de cler. non resi. ad audientiam. & iure cōi melior est conditio prohibentis. e. ti. iure cōi. cum concor. Item in scholis beneficiū habere debent. sup. de mag. super specula. & C. lib. 12. de ero. mil. anno. his scholaribus. facit sup. eo. li. de priui. c. 2. ad hanc partem facit hæc regula cum suis concor. & vl̃ casus de consti. cum omnes. Solutio, dicit Bar. Brix. cum aliqua fiūt a capi. de necessitate, vt electiones, alienationes, & institutiones, tunc valet quod fit a maiori parte. de ele. licet. nisi aliquis contemnatur. e. ti. quod sicut. sed in his, quæ fiunt non necessitate, requiritur cōsensus omniū, vt in præ. c. cum oēs. & ff. de ser. vr. præ. per fund. vñ hic non præiudicat absentib. fm Tan. & Vin. sic dixit Barth. Brix. Eadem uerba & plenius no. Ber. in decr. cum omnes, quæ tamen ad casum quæstionis reducta non placent. Graue etenim mihi videtur hoc dictum, & contra vtilitatem ecclesiarum, & huius solutionis contrarium sumitur ex his, quæ scripsi post Inn. & Host. & Compo. in præ. decre. cum omnes, super gl. facit de cleri. non resi. c. vno. lib. 6. procederet autem solutio, si constitutio specialis fuisset contra tunc absentes nominatos, vel non, ita q non ligaret stauentes, sed ratio sonat, quòd inducta nō sic intellexerit. credo igitur, quòd dummodo constitutio liget ipsos statuētes, si se absentauerint, valeat, quasi istud sit de necessario expediēdis, vel saltem utiliter, ut optime probatur. de rescrip. c. ult. lib. eo. & præiudicabit absentib. uel nō priuilegiatis, sed dico pro tanto, quia tale posset esse priuilegium, quòd licet in se ualeret constitutio, ea tñ non obstante perciperet priuilegiatus præbendam, quale est modo priuilegium huius studij. ¶ Ad contraria respondetur, quòd non constituunt de alieno, quia nō respiciunt præterita, nec est hic communio singularium, & per hoc rñdetur ad alia argumēta, nec potest allegari iniuria, vbi sublata onerosa consuetudine res redit ad sui naturā. 35. dist. ab exordio, & quod ibi no. ad decr. cum omnes, dic, quòd ibi constitutio non fuit cōis, nec interuenit consensus episcopi, procederet autem eo fortius hæc solutio, quādo propter consuetudinem illam pateretur ecclesia ministrorum defectum. sup. de cle. non resi. c. pe. & facit, quod ibi scripsi super ver. deseruiri. nā si eo casu solus eps subtrahere potest fructus, multo fortius episcopus potest cū capitulo.

S V M M A R I V M.

1 *Iudicis iussu qui facit dolo facere non uidetur.*
2 *Personas in ius uocare quas non possumus sine prætoris iussu.*
3 *Non esse, vel minus perfectum esse, æquiparantur.*
4 *Ignorantia propria, sola an excuset,*
5 *Scripto in publicis libris in præiudicium alicuius cōtrairi non pōt.*
6 *Ignorantia iusta in criminibus, an excuset.*

R E G V L A XXIV.

Quod quis mandato.

Facit hæc regula ad qōnem debitoris, qui de manda. iudic. vel curiæ soluit, quod debebat creditori, quā vide in Spe. de solut. §. nūc aliqua. uer. illud autem quæritur, ecce. ¶ Prima gl. dicit, uñ sūpta, & ponit exempla. Scdo exponit regulā, & rōnes reddit, tertio illā conuertit. Secunda gl. not. a contrario, dat similia, arguit ad quæstiones, & remittit. ¶ In 1. gl. ibi [§. qui iussu]
1 fu] sequitur, iud. aliquid † facit nō uidetur dolo facere, qa
parere necesse est. & ibi, [cum prætor] sequitur, causa cognita per errorem, uel ambitiose iubere hæreditatem ex fideicommisso restitui, etiam publice interest restitui, pp rerum iudicatarum authoritatem, & ibi, generaliter, se-
2 quitur, eas personas † quibus reuerentia exhibenda est, sine iussu prætoris in ius uocare non possumus. & ibi, quoniam, punitur officium pertinaciter non resistens iudici non recipienti appellationem, & ibi, ad ea, ignoscitur seruo in non atrocibus parenti domino, uel illi, qui habetur loco domini, ut tutori, uel procuratori. In glo. 2. ibi, §. cū in eadem, nam cibaria in naui in commune conferuntur, & ibi, illud, canon. 15. q. 1. In glo. ibi, doli mali, Dy. etiam ponit exempla per l. ff. de aqua plu. arcen. l. quanquam. in princ. ubi excusatur, qui authoritate iudi. destruxit sepulchrum. quod nocere poterat aquæ pluuiæ, & per l. ff. de solu. si stipulatus. §. si lãceæ. ubi excusatur depositarius restituens authoritate iud. depositum uni ex plurib. hæredibus deponentis. & ibi, exercendo, distinguit hic Dy. ut nota supra de tempo. ord. ad aures. in glo. 2. & ibi, §. iudices apertius eo. lib. de pœn. fœlicis. ad finem.

Q V AE S T I O.

Hæc regula excusat eum, qui facit mandato iud. sed disputatum hic fuit per duos canonistas. s. per do. Aegidium Cremon. & Gualterium de Gangareto quid de illo, qui occidit permissione iudicis uel statuti clericum bannitum, qui laicus putabatur, an excusetur a Dolo & pœna, eadem quæstio olim fuerat disputata per domi. Nicolaum de Matarel. in studio Paduano. Ad negatiuam allegantur 4. & sub tertio duabus obiectionibus respondetur, secundo in contrarium alia quatuor, tertio datur duplex solutio, & secunda dupliciter distinguit,

- stinguit, primo ad quæstionem, secundo generaliter ad ma
teriam. Et ad partem quod non excusetur, non disputo, an
statutum valeat, quasi contra l. diuinam, nō occides. Exo.
20. & tenendo pro nunc, quod valeat, vt scripsi in Spec. de cō
sti. ad fin. cum allegatur, quod statutum permittat bannitum
pro homicidio licite occidi, bannitum intelligere debe-
mus iure bannitum, sicut de condemnato dicitur. ff. de re
iudi. l. 4. §. condemnatum. facit ff. de pę. l. 2. §. fi. de contra
tab. l. non putauit. §. non quæuis. vt verba cum effectu in-
telligantur. de cleri. non resi. relatum, cum cōcor. ff. quod
cuiusque vniuer. l. 1. § hæc aūt, canonizata. de pę. dist. 1. §.
3 hæc autem. Nam † aliquid non esse, vel minus perfectum
esse, æquiparantur in iur. facit de translat. c. 2. cū concor.
nec valet iudicis authoritas, quæ non excusat in delictis.
57. dist. multis. 12. q. 2. quicunque. de temp. ordi. dilectus.
& præcipue in casu nostro, quo iste iudex non erat. 11. q.
1. nullus iudicum. de fo. com. ca. 1. & sic nec bannum, nec
statutum quoad istum tenebat, quia contra legem factū.
C. de epis. & cler. authenti. statuimus. ¶ Secundo sic proba
tur. vbi scriptura a veritate discordat, veritas attenditur
non scriptura. ff. de reg. iur. si librarius. C. de erro. aduoc.
l. 1. plus valere quod agitur. l. 1. sed hic scriptus bannitus
non est bānitus, ergo &c. ¶ Tertio scriptura facta in meū
præiudicium non de mea voluntate mihi nō præiudicat.
C. de dona. censualis. ff. de acqui. re. do. l. quisque. sed hæc
scriptura facta in libro bannitorum talis est. ergo &c. & si
forte dicatur ad hoc, eum fuisse citatum, respondetur, quod
cum citatio facta fuerit ab illo, quem constabat suum iu-
dicem non esse, sibi non præiudicabat. ff. de iur. om. iudi.
l. fi. Item si dicatur, decisorem id ignorasse, respondetur,
hoc non iuuare, nam qui cum aliquo contrahit, debet es-
se certus de conditione illius. ff. de reg. iur. qui cum alio,
multo magis qui contra alium deliquit, nam vbi maius pe
riculum &c. 3. eo. lib. de elec. vbi periculum. in prin. cum
concor. Item cum ignorantia non excuset in minorib. de
lictis. Institut. vi bo. rap. §. sed nedum. multominus in ma
ioribus. Item regulariter non excusatur ignorans, quod
scire debuit, vel potuit ff. si cer. pet. quod te. quod vi, aut
clam. l. seruus. ff de iur. & facti ignorant. nec supina. & l. re
gula. § 1. de elec. innotuit. & cle. de cō. præ. c. vno, in fi. sed
iste scire debuit, volens enim hoc in alterius præiudiciū
facere debuit inquirere, vt probatur ff. de exer. l. fi. & l. 1.
post princi. nec sua impendentia debet cedere in alterius
præiudicium ff. de offi. præsi. illicitas. §. sicuti. ad l. Aquil.
idem iur. in fi sed iste voluit esse executor statuti, & execu
tor inquirit. C. si contra ius vel vti. pu. & si non cognitio.
cano. 2. 25. q. 2. liē dato quod ignorantia excusaret in aliquo,
non tamen in toto, sicut dicitur de iusto dolore. C. de adul
ter. l. Gracchus ff. de sica. l. 1. in fi. & de iusto metu. 3. quod
met. cau. sacris. ¶ Quarto videtur casus. ff. de iniur. eum
qui §. si iniuria. vbi iniuriarum mihi tenentur, qui nō me
sed alium iniuriari intendebant. facit, quod no. de sēten.
excommu. si vero, & ff. ad le. Aquiliam, scientiam. §. sed si
defendendi. ¶ In contrarium quod excuset bannum & for-
ma eius propter authoritatem iudic. quæ in delictis excu
sare videtur, 12. q. 2. de rebus, 18. dist. diaconi. 63. dist. in,
Salonitanæ, quod dictum est contra, potest intelligi, quod su-
perior authoritatem præstare non potest, sed hic iusto er-
rore motus est iudex ad banniendum illum vt laicum. Itē
statutum in se valet, quare iste videns illum bannitum nō
fuit in dolo, quare non tenetur, cum lex Cornelia requirat
dolum. ff. ad l. Corne. de sica. l. in l. Secundo debuit iste cre
dere per iudicem bene factum, cum pro ipso præsumatur,
2. quæst. 6. hoc etiam placuit. de renunciatio. in præsentia,
facit qui fi. sint leg. per venerabilem. versi cu. præ. alias ex
facto iudicis pararetur laqueus, contra id 27. quæstione
1. de viduis. C. de his qui ven. æta. impe. lege 1. non ergo
fuit in culpa credens, quod iudex & alij credebant, & fa-
ciens, quod communi opinione licitum erat, cum publi-
cus & communis error habeatur pro iure, saltem ad excu
sationem eorum, quæ interim fiunt. ff. de offi. c. præ. Barba
rius. de supel. le. l. 3. in fi. C. de testa. l. 1. C. de sen. & inter. l.
2. sicut non deliquit, nec in fugitiuorum numero compu-
tatur, qui fecit, quod publice arbitratur fieri licere. ff. de
ædil. edic. quid sit fugitiuus. §. apud Labeonem. multum
enim operatur communis opinio, vnde si mulier commu
ni opinione putatur prægnans, proximus hæres hæredita
tem adire non potest, etiā si putet illam non esse prægnan
tem, secus si communis opinio est in contrarium, ff. de ac
qui. hæred. cum quidam. § quod putet. facit quod no. de elec.
dudum enim. in glo. quia cū iam, imo, quod plus est, pro-
4 pria † ignorantia sola excusare videtur. ff. de administra.
tuto. chirographis. §. adeo. Item ignoran. probabilis excu
sat a sententia excommuni. de senten. excom. si vero, & ab
adulterio. ff. de adul. le. pe. 24 q. 1. in lectum. Item videtur
esse casus ff. de iniur. illud. cano. 15. q. 5. illud. ad idem. ff.
de arbitris. l. 1. cum glo. ibi posita. ¶ Tertio, qui publice
citatus edicto non paret, consentire intelligitur in sui præ
iudicium. C. de remis. pigno. si eo. qui acc. nō pol. l. si ca.
de inge. ma. diffamari. iste igitur voluntate sua quoad sui
præiudicium in libris bannitorum descriptus intelligitur,
sed qui se scribi patitur in alio ordine, videtur ipso facto
renunciasse maiori. ff. de iur. immu. l. 5. §. fi. & de decur. l.
fi. iste ergo patiendo se scribi in libris bannitorum, vide-
tur renunciasse ordini clericorum. de vi. & ho. cleri. ca. fi.
de sent. excom. contingit. & illius status, quem quis publi
ce portat, quis esse censetur. C. de la. li. tol. l. vna. §. sed &
qui pileati. iste autem sic patiendo accepit statum bāniti,
5 talis ergo esse censebitur, nam † qui patitur aliquid in pu
blicis libris scribi in suum præiudicium, quod illic scribi-
tur habetur pro vero, nec recipitur probatio in cōtrarium,
C. de dona. censualis, in fi. C. arbit. tut. l. fin. & de hæredi.
tut. l. eum ostendimus. ibi, in acta publica passi sunt, &
hic est talis, ergo &c. ad idem ff. de prob. l. census. Quar
to ipse clericus, quia principio non venerat allegaturus
priuilegium, vt debuit, de quo vide quod satis dicā super
regula, scienti. ad fin. quæstionis, saltem postea debebat
publice petere bannum cancellari, vel publice protestari
coram ipso iudice, vel coram suo, taliter quod in publicam
notionem peruenire posset, ar. ff. man. si fideiussor. §. 1. &
2. & per hoc omissum videtur dedisse causam ignorātiæ
occisoris, & iusta ignorantia excusat in criminibus, vt in
furto. institution. vi bonorum raptorum. §. quia tamen.
ff. de adulterijs, l. adulterium. §. fratres. C. de plagi. l. pla-
gij criminis. ff. de abige. l. 1. §. finali. & præsertim cum
non delinquere, sed iure agere intendebat, vt hic, & facit
prædicta l. penultim. de adulte. & l. illud. de iniur. & cla-
rior casus videtur ff. ad le. Aquil. qua actione. §. si quis in
colluctatione. ibi, aut si nō in certamine. ¶ Soluit Aegid.
occisorem immunē per ll. vltimo allegatas, & per l. si igno
6 rans. ff. loca. cum solum circa purum factum fuerit † hæc
ignorantia, & iuuat hæc præsumptio, qua præsumimus
aliquem laicum, & communis opinio, & sic non fuit in
dolo, culpa, vel negligentia, contraria loquuntur, vbi præ
dictorum aliquid affuit, vel quando voluit iniuriari, licet
erraret in persona, vt in §. si iniuria. hic autem deficit
culpa, ergo cessat pœna. de constitu. capitulo secūdo. Item
Gualterius, ex quo ille ignorabat eum iniuste bannitum,
ultra prædicta alle. de sententia excommunicatio. si no-
ro. & in dubio præsumatur ignorans in facto alieno. ff.
de proba. uerius. Nihilominus distinguebat, aut iste
sciuit bannum de iur. non tenere, tunc puniri debet, quasi
si dolo fecerit. ff. de adul. leg. pe. in fi. aut ignorauit ban-
num non tenere, & illum clericum esse, & tunc absolue-
tur, cum iustam habeat ignorantiæ causam, alleg. l. pe. in
prin. & l. allegatas in fin. secundæ partis, aut sciuit illū cle
ricum, sed ignorauit bannum non tenere, & tunc etiam
absoluetur, si erat talis persona, in quam verisimiliter ca
dat error ille, de quib. ff. de proba. cū de indebito. § sta-
tem is qui. alias dicit illum puniri quasi dolose commise-
rit.

tis,ar.ff.de falſis.l.dinus.& de adult,ſi adulterium cum inceſtu.§.1.& ſequentib.& C.de inceſt,nup.qui contra,qđ dixit illum certis caſib.excuſari,maxime in eo procedat, quia cauſam erroris videtur dediſſe princeps.i.reſpublica,quæ vice principis cenſetur, vnde ipſius error,qui facit,ſubditorum errorem excuſat.ff.de ſepul.leg.l.3.§.fin. ſubdebat autem Nicolaus, hac de cauſa doctrinam & diſtinctionem talem, cum quis committit homicidium ſine dolo,aut aggreditur factum doloſum, ex quo ſequitur illud delictum,aut non doloſum,primo caſu de illo tenetur quaſi doloſe commiſſo,quamuis in illo dolum nõ commiſit.ff.de vi pu,vel pri.l.quoniam,ff.de iniur. eum qui.§.ſi iniuria.ff.de ſer,cor.ſi quis ſeruum.§.ſi.& l ſequenti. ſecũdo caſu, aut ſequitur delictum in aliam perſonam, quam contra quam factum aggreſſus eſt, aut in eandem,primo caſu tenetur de culpa.ff.ad leg. Aq.ſcientiam.§.ſed ſi defenſionis.minor tamen imponitur pęna,quam ſi dolo feciſſet,ff.de ſicar.l.1.§.ſed ſi claua.fallit,ſi aduerſarius ſua culpa dedit cauſam illi delicto,ff.ad leg. Aqui,item ſi obſtetrix.§.pe.& l.item Mela.in prin.In ſecundo caſu aut delictum habet rationabilem & probabilem excuſationem, aut non.ſecundo caſu punitur, minori tamen pęna quam ſi dolus interueniſſet.ff.de ſic.l.3.in prin.Primo caſu excuſatur in totum,per leg.pen.ff.de adul.& alias leges. alleg. in fine ſecundæ partis.

SVMMARIVM.

1 *Conuenti ſemper melior conditio in pari cauſa, quam agentis.*
2 *Vxoris mores per contractum vel reconciliationem probatos, reprobare non poſſum.*
3 *Teſtamentum primum iuramento aſſertum, quod non mutaretur, Deinde teſtatur iterum, & moritur, vtrum valeat. & nu.11.et 15.vſque ad finem.*
4 *Iuramentum quo iure ſit introductum.*
5 *Iuramentum quod, & quando non obliget.*
6 *Infamibus ſint ne actus legitimi interdicti.*
7 *Teſtamenti confirmatio mors ſola.*
8 *Teſtamenti factio iuris ſit ne publici.*
9 *Ius publicum an tollatur per priuatorum pactum.*
10 *Voluntates ultimæ fauorabiliores ſint ne quam contractus.*
11 *Charitas bene ordinata a ſeipſo ne incipiat, an ſolum inter duos eſſe poſſit.*
13 *Templariorum ordo damnatus ſit, necne.*
14 *Quæ nam ſine iudicis miniſterio ſortiantur effectum, quæ vero nõ.*

REGVLA XXI.

Quod ſemel. Io.mo.dicit exempla ponenda per c.de illis 1.ad ſi.ſup.de deſpon.impu.per l.de inoffi.teſt. l.1.ff.de aqua plu.arc.in diem.de vaca.mu.l.prætor.§.ſi poſt ibi, ſemel agnoſcendo iudiciũ excuſationi renũciat. Dyn.ponit exemplum in diffinitiua,quæ per proferẽtem, non reuocatur, de hoc dicam ſuper gl. Item in confeſſione non erronea in iudicio etiam ſine cauſa facta. ff. de inter.acti.l.1.extra iudicium tamen cum legitima cã. C.de non nu.pec.l.generaliter.alias indiſcreta dr̃, & non obligatoria.ff. de proba.cum de indebito.de doli excep.l.2.§. circa.ad hoc opponit de l.tale pactum, in prin.ff.de pac. ſolutio,ibi fuit confeſſio ad liberandum.Item opponit,ſolutio & promiſſio ſunt paria.C.ad l.falc.l.vlti. ſed ſolutio indebiti inducit præſump.donationis,ergo & promiſſio. primum patet.ff.eo.cuius per errorem.ſol. ſi vterque ſcit cãm non ſubeſſe, non inducitur regula, in pari.ſolu.ob. quia nec hic agens auditur,nec in indebito ſoluto,& vero
1 que ſciente auditur repetens,quia ſemper in pari † cã melior eſt conditio conuenti & deterior agentis.ſi aũt creditor ſcit cauſam ſubeſſe, & reus ſciret non ſubeſſe, tũc procedit contrarium, vt videatur ex donationis cã conferri, & efficaciter obligetur.ff.de oper.libet.campanus.& no. in præ.§.circa.Tertio ponit exemplum in contractu.C.de act.& obl.ſicut,ad hoc ſignat contrarium de l.ſi pecuniã. ff.de condi.cã da.remit.ad ibi notata, vbi etiam remittit hęc glo.vltra med. Quarto ponit exemplũ in elec.de hoc. in prin.glo.ſignat contrarium.ff.de le.2.vnum ex familia. & l.cum ipſe.§.a ſi.ia,ſoluit,ꝙ in illis ius eligendi non cõpetebat de præſenti,quia totaliter collatum erat in tẽpus mortis,vnde per primã electionẽ conſumitur.Quinto permiſcet exẽpla de aditione hæreditatis.C.de repu.hęred.ſi quis maior.de delatione iurĩ.C.de iur.iur.ſi quis iuſiurandum.de conſenſu confirmante factum alterius.ff.de aqua plu,ar.in diẽ.de diuer.& tẽp.pręſ.l.de acceſſionib.in quib. non licet pęnitere, vt ibi,ſignat ẽt contrarium de mutatione teſtĩ quo ad inſtõnes & legata, de quo dicam ſuper gl. non põt.Io.mo.ſignat contrariũ de l.1.§.quod ait prętor. ff.quor,leg.ſoluit,ꝙ ibi hæredi ante aditam hæreditatem nõ erat ius volẽdi, & eſt ſimile de iur.iur,ſicut noſtris. vbi de hoc in vlt.gl, ¶ Prima gl.ponit exempla, ſcđo ponit 23.caſus,qui plures includunt,in quib. fallit regula 3 dicit aliud generale incidere in regulam,de quo remit.4.ponit quatuor,quę requiruntur ad regulam,ſ.ꝙ placitũ non ſit improbatum, qđ ſcienter placeat, ꝙ non ſola mẽte, &
2 ẽr alterius interſit.In gl.1.ibi [ſi vxor] in ſi.vxoris † mores per contractum vel reconciliationem probatos reprobare non poſſum, & ibi [l.penul.] qui ſemel conſenſit,nõ auditur dicens decurionem non recte creatum.& ibi,[apertiſſimi] non recuſatur iudex poſt lit.conteſt. & ibi[Pomponius] ſi probam negotium a te geſtum, licet minus bene, vltra mihi non teneris,& ibi [ex cauſa] ponit caſũ de illo qui rñdit ſe hæredem, & producto teſtõ apparet exhæredatus, vel apparet aliud teſtm̃, & ibi[qđ iuſſit] vetuit vel prætor contrario imperio tollere, & remittere licet.de ſententijs.contra,ibi[recte]in mandatis pęnitere licet re integra.& ibi[§.vl.]ſocietatis ĩpeſtiua renuntiatio in æſtimationẽ venit.& ibi [§.pen.] qui depoſuit, vt reddatur poſt mortem ſuam,vel depoſitarij, voluntatem mutat,& prius agit.& ibi[ſi per errorem]nil tã contrariũ conſenſui ſicut eſt error.¶ In gl.1.ibi [ſanitatem]dicit Io.mo.ne vniuerſitatis membra malo conſpantur.& ibi [variare poteſt] accumulando, & ibi[ſi quis in prin.]hic plene tractat Dy. an faciens ſecundum teſtamentum habeat neceſſe ſpecialiter reuocare primum, in quo erant verba derogatoria, ſecundo an ſufficiat ſolita generalis reuocatio, & dicit ꝙ forte non erraret,qui diceret ſecundum valere, per §.& ſi quidem. in auth.de teſtamentis, in pri. vbi ſufficere videtur generalis reuocatio,nec requiritur ſpecialis,tamen ipſe tenet contrarium, ſcilicet, quòd requiritur ſpecialis per hanc l.ibi, niſi ſpecialiter dixerit &c. ſi vero ſpecialiter reuocat,certum eſt valere ſecundum, vt ibi, niſi tranſiſſet ad naturam contractus, excedens fines vltimæ volũtatis.ff de dona.cauſa mor.l.vbi ita donatur, & quod illud in teſtamento fieri poſſit,quod in contractu patet ff.de aſſig.libe.l.aſſignare.& no.ff.de teſt. hæredes palam.§.vlti. ſi igitur vendit, vel donat hæredi præſenti, vel alteri pro eo recipienti eo abſente,ſub ea conditione,ſi teſtamẽtum reuocari contingat, habebit donatio, vel venditio effectum irreuocabilem in caſum reuocationis teſtamenti. Ia.de Bel.tenet valere teſtamentum ſecundum non faciens mentionem de verbis derogatorijs primi, vt dixi ſupra eod.lib.de conſtitu.capitu.1.ſuper 6.gl.an vero teſtamentum iuratum reuocari poſſit,ſtatim ſubdam, ibi [interlocutoria] & diffinitiua interdum,quod dic vt dixi de accuſa. qualiter. ſuper.1.gloſ. de quo hic Dyn. concordans ei quod ibi dixi poſt Hoſtien. & ibi [improbantur a iur.] vnde dixit Ioan.mona. quòd malum culpæ remitti & ordinari poteſt in bonum pęnæ, vel, vt dicit, homo ruens in peccatum non reſurgit, nec ex ſe,nec a ſe, ſed a gratia præueniente. vnde Auguſt. ſuper illud pſal.77. circa medium,caro eſt ſpiritus vadens,ſcilicet, ex ſe in peccatum,& non rediens ex ſe,ſed ex gratia.facit quod ſcripſi ĩ.eod.peccatum.& ibi[recedere poſſunt]expone,& re-

mitte quod dixi de arbit. cum dilectus. super fin. vlt. gl. ibi
[vel facto] supra de spon. tuæ.

QVAESTIO.

Hæc regula facit ad quæstionem quam disputaui de te
stamento iurato, quam sic proponebam. Marcus fecit te-
3 stamentum † & iurauit non contrauenire, nec illud immu-
tare. deinde fecit secundum testamentum & mortuus est,
quæritur, quod testamentum valeat. ¶ Pro primo indu-
cam 5. rationes. pro secũdo quatuor. tertio ponam duas
opiniones contrarias, primam tenens cum certa determi
natione, & contrarijs respondebo. Primo igitur, ꝙ valeat
primum, seruandum est enim iuramentum, quamdiu ser
uari poterit sine periculo animæ, de iur. iur. si vero. quod
4 me. causa, cum dilecti. est enim iuramentum † de iur. natu
rali, & obligat ex præcepto. 22. q. 1. si peccatum. de iur.
iur. & si Christus. de voto. magnæ ergo. §. penitus seruan-
5 dum. ex quo † nil in primo illicitũ, quo casu secus, vt si pa-
ganos, vel hæreticos instituisset in primo, de hæreticis. si
quis, tunc enim iuramentum non obligat, de iur. iur. quã
to. eo. tit. non est obligatorium, cum suis concor. ¶ Secun
do video, ꝙ verba derogatoria primi testamenti faciunt
secundum non valere, nisi de illis testator in secundo fece
rit mentionem. ff. de leg. 1. l. si mihi & tibi. §. interdum. de
leg. 3. si quis in prin. testamẽti. & de hoc sup. dixi post Dy.
Item de testamẽto inter liberos facto. C. de tes. auth. hoc
inter liberos. & no. sup. eo. li. de consti. c. 1. si hæc primum
testamentum fortificant, multo fortius iuramentum. 22.
q. 1. omne quod, maxime cum per id obligatur Deo. facit
quod dixi de spon. c. 2. sed interdictum papæ vitiat testa
mentum. de vsur. quamquam. in fi. de pœ. fœlicis. li. 6. for-
tius ergo hoc faciat interdictum Dei. ¶ Tertio sic probo.
Sicut licet testamentum suum cuiq; rumpere, quia ambu
latoria est voluntas defuncti. de cele. mis. cum Marthæ. ff.
de adim. le. l. 4. sic licet minori venire contra alienationẽ
rei suæ, vxori contra alienationem fundi dotalis, filiæ cõ-
tra pactum, quo renuntiauit successioni paternæ. primum
patet. ff. de rebus eorum. l. 1. ff. de fun. do. l. lex Iulia. C. de
rei ux. l. 1. §. & si cum lex. Tertium. C. de pac. pactum quod
dotali. & C. de col. pactum. sed per iuramentum prædi-
cta omnia confirmantur, ita ꝙ non licet postea contra ve-
nire C. si aduer. ven. l. 1. & auth. sacramenta. de iur. iur. cũ
contingat. & c. 2. eod. li. de pac. quamuis. ergo idem in te-
stamento, vt iuramento firmetur, & tollatur per id contra
ueniendi potestas, licet. n. arguere de contractib. ad testa-
menta. ff. de leg. 3. eũ qui chirographũ. ¶ Quarto multũ
videtur facere pro hac parte de sepul. c. 1. eo. li. vbi qui se-
pulturam elegit, & iurauit non contrauenire, vlterius eli
gere aliam non potest, & dicit ibi Archid. per id hanc quę
stionem decidi. Item per iuramentũ impeditur futura ac-
cusatio, sic & futura testi factio. Primum probatur, de acc.
veniens. de iur. iur. quemadmodũ. ¶ Quinto video, ꝙ si
post primũ testamẽtũ qs profitetur, primũ testamentũ tol
lere nõ potest, nec plus testari. 19. q. 3. nunc aũt. de test. qa
ingredientib. C. de sacrosan. eccl. auth. ingressi qđ ergo fa-
cit professio, hoc facere potuit iuramẽtũ, quæ sunt eiusdẽ
vinculi. de voto, magnæ, & in præ. ca. 1. de sepul. ¶ Sexto
patet, ꝙ faciendo scđm testamẽtũ. deierat, periuri autem
sunt infames. c. infames. 6. quæst. 1. & c. seq. vbi de hoc. 3.
q. 5. constituimus. ad hoc de iu. iur. querelam. C. de tran-
6 sact. si quis maior. & actus † legitimi sũt infamibus inter-
dicti de test. licet enim, testari vero nõ est actus legitimus.
facit quod no. ff. eod. tit. contractus. in prin. ergo secũdũ
non valuit. ¶ In contrariũ videtur. s. ꝙ valeat secundũ te
stamentum, ambulatoria est enim voluntas defuncti &c.
7 vt sup. in 2. artic. & sola † mors est confirmatio testamen
ti, vt ibi, & nil est, quod tantum debeatur hominibus, si-
cut quod vltimæ voluntates &c. C. de sacrosan. eccl. l. 1.
C. de testamentis, quoniam indignum, & libertatem su-
premi iudicij quis sibi auferre non potest. ff. si pro soc. cũ
duob. §. idem Papin. alias, §. fi. in fi. nec sibi legem impone
re, a qua non liceat recedere, vt præ. l. si quis. in principio.
8 maximè quia factio † testamẽti est iur. publici. ff. de testa. l.
3. quod per priuatorum. pactum non tollitur. ff. de re. iur.
neq. pignus. §. priuatorum de so. comp. si diligenti. ¶ Pro
batur secundo, & sic æquiparamus hæc duo, iuramentũ
& confirmationem principis, vt patet de præben. dilecto.
de rescri. cum aliquibus. e. li. de elec. quia sæpe. eum si. sed
testamẽtũ per principem confirmatum licet immutare te
stanti. C. de testa. l. omnium. ergo & testamẽtum per se iu-
ratũ. Ad hoc satisfacit, quia siue numerus can. sit iuratus,
siue per principem cõfirmatus, licet ab illo recedere eo ca
su quo ius permittit. s. propter excrescentiam facultatum
de cõst. cũ M. & facit quod not. in dec. præ. dilecto. in glo.
imò. Item in his æquiparamus iuramenta & pœnarum
obligationes. de elec. vbi periculũ. ad si eod. lib. de off. or.
quia plerique. sed pactum futuræ successionis etiam cum
pœnæ obligatione non valet, non enim licet testamentũ
deducere in contractum, probantur hæc. ff. de verbo. obli
gatio. stipulatio hoc modo concepta. ff. de dona. quidam.
§. 1. de acquiren. hære. qui hæreditatem. C. de pact. l. fi. C.
de inuti. sti. l. ex eo. sicut ergo in his non obligaret pœna,
sic nec iuramentũ, & facit ad prædicta de con. pre. cap. 2.
eo. lib. Est enim regula, quod si principale non tenet &c.
hoc eod. tit. accessorium. cum concor. cum ergo testamen
9 tum † licet iuratum non possit me alteri obligare, vt est
probatum, itẽ nec mihi ipsi, vt patet ff. de le. 1. cum filio.
& l. si mihi &c. & facit ff. de arbi. l. pen. restat per locum a
minore, quod iuramentũ illud non potest impedire secun
dã testamẽti factionẽ. ¶ Probatur tertio, si testari & con
trahere matrimoniũ licet cuique, cui non prohibetur, &
prohibiti non testari habentur instit. quibus non est per.
fa. tes. per totum. ff. & C. qui te. fa. pos. & in spe. de instru.
ædi. §. compendiose. in prine. prohibitos contrahere. vi-
de in summula. 4. lib. sed si iuro non contrahere, vel con
trahere cũ Titia, vel non contrahere cũ Seia, omni casu si
cũ Seia contraho, valet matrimoniũ. probatur primũ, de
voto. c. vno. eo. li. secundũ & tertiũ, de spõ. sicut. & capit.
si inter. de spon. duorũ capit. 1. periurus tñ sum, & de eo
pœnitentia imponitur, vt ibi, sic in testatore dicamus va-
lere secundũ testamentũ, licet periurus sit, & ppea puniẽ-
dus, vt ibi. ¶ Quarto patet idem in alijs iuramentis, vt
in eo qui iurauit certam religionẽ ingredi, sed si ingredi
tur aliã, tenet ingressus, de regula. qui post uotum, eod. li.
Item iuraui tibi ũ nõ vendere Titio, uel uendere tibi, si uẽ
du Titio, & trado transfertur in eum dominium. C. de rei
uen. quoti. & facit, quod dixi post Inno. de præben. dile-
10 cto. super uer. iuramẽtũ. si hoc † in cõtractib. fortius in ult.
uol. quæ fauorabilior est. de dona. cũ dilecti. ad hoc de tõ
ces. præb. capit. 1. §. econtra. sup. eo. lib. ¶ Sol. hæc quæstio
not. 13. q. 2. vltima uoluntas tñ quid sentiat in ea, lo. per gl.
illam non apparet, & Bar. Brixi. dicit se plene notasse in
quæstionib. quod est falsũ, ut patet in dominic. 22. de qua
loquitur, quæ diuersa est ab ista & ẽt quæ in illa sentiat,
non apparet, not. Accur. in usib. feu. const. Fri. hac edicta-
li. §. itẽ sacramenta. in glo. hoc quęre. ultra mediũ. & Gof.
in libel. de se. cõ. clementia no. ubi glossat aut. sacramen-
ta. in glo. primo quæritur, in ult. quæstione. & per Albert.
Gal. in mar. de testa. uer. pone. ꝙ quidã, per d. Odof. la. de
Ra. Pe. de Bel. & D. Cynũ. de sacro. ec. l. 1. & hi tenent testa
mentum scđm ualere Gul. contra in spe. de inst. edi. §. con
pẽdiosè, uer. qđ si qs iurauerit. Facit ad qõnẽ, qđ no. Ray.
in sum. de sepul. & plenius no. Ho. eo. ti. §. aulicitum. uer.
11 qđ si quis eligat. ego credo per prima iura † ꝙ is, de quo
q̃ritur, scđm testamẽtum facere nõ debeat, & ꝙ illud faciẽ
do, uel primum immutãdo sine cã sit piurus, dico tñ p iu
ra scđa. & maximè ultimò allegata, ꝙ si hoc fecerit, ualet
scđm. Scil dum, ꝙ Boet. in scđo dicto cõcor. sed nõ in pri-
mo, qa illũ dicit nõ periurũ hac rõne, qa iurm fuit teme-
rariũ, quia iurauit melius nõ facere, nec enim secundum
eum datum est homini tam bene facere, quia possit fa-
cere

tère etiam melius, hoc aote dixi in præ.decre.cum Mar-
thę.procederet hoc dictumrestrictom ad inf.diceoda, pa-
tet aotem ex solutione, qnam prædixi, fore responsum ad
quædam argumenta primæ partis.s.primum & secūdum.
Ad solot.multum facit, quia ex contratio aperiretur via
iniqoitati, inducendo.s.partes fami. ad testandum & iurā
dum, & sic aoferretur eis bonorum suorū dispositio, quod
facieodum non est, ad hoc de diuor.quanto.ad fi.Item ca
dit io vitium, alium prohibere restari.C.si quis ali. te.pro-
hi.l.1.& 2.& ff.e.l.1.ergo multo fortios seipsum, cum or-
2 dinata † charitas coiuscunque incipiat a seipso.23.qu.5.
non licet.ideo autem dixi sup.sine causa, quia si exiusta
causa immutaret primum testamentum, pura testatus fue
rat ioter liberos, vel extraneos, qui mortui sont, vel in hæ
3 resim lapsi, vel instituerat ordinem † templariorum, qoi
nuper damoatus est, vel his similibus, tunc dico eum etiā
à periurio excusari, ad hoc de iureiur. qoemadmodum.
& præ.decret.si tibi.de spon. quod oo. Ho. io præ. versic.
quid si quis. facit etiam ad solutionem, quod no. de pro-
cur.c.si.li.eo. Ad alleg. 3.pro prima parte respondetur, quod
4 suot quædam, † quæ per se sortinntur effectum sioe iudi-
cis mioisterio, vt baptismus, matrimonium, professio, te-
stameotum morte coofirmatum, & his similia & in his va
leot, quæ suot contra iurameotum, vt est probatum. Sunt
alia, quæ requirunt ministerium, vt reuocatio alienatæ
rei minoris, vel dotalis, qoercla inofficiosi, & his similia,
& io bis iudex denegat ministerium suum, oe aperiat viā
periurio, de iur.iur.si vero.& c.verum.& c.mulieri. C.si ad
ue.ven.l.1.de indi.uidui.l.2.& sic loquontur contraria, fa
cit ad di.de bap.maiores.ver.itē quæritur. vnde fateor, quod
argumeota illa concludnot.s. quod si adiret iste iudicem, &
peteret sibi dati licentiam secuodo testaodi, quod non audi-
retur, & sic in matrimonio, de spoo.ex literis. 2.& sic fit re
sponsum ad id, quod dicitur quarto de eo, qui iuraoit nō
accusare, ad decre.primam, de sepul.Idem illud speciale
in odium allicientium ad sepulturam eligendam.Item di-
co, quòd illa non concludit, ad quod inducitur, sed potius
cooludit, quod oeutrum valet, & quod illum oportet dece-
dere intestatum, quod verum est in casu expresso. Circa
cœmiterium enim suom potuit papa statuere, quod vo-
luit, sed oon sequitur per boc, quod idem potuisset io ma-
trimonialibus. Facit quod oo.eo.ti.in regula possessor.Itē,
potest esse ratio, quod is, quem coostat decessisse in mortali,
noo sepelitur in cęmiterio ecclesiæ.22.q.5.placuit.de tor
nea.capit.1.de rap.super eo. Ad alleg.quinto dico, quòd
professus censetur mundo mortuus.16.qoæst.1.placuit.2.
quod non est io simplieiter iurante, & ille caret proprio,
iste non. Ad vltimo allegata respoo.periorum non semper
infamem, probarur hoc de testibus testimonium. a.respō.
& facit quod no. 6.q.5.cap.2. Item decre.non licet.noo
debet intelligi de omnibus legitimis actibus, sed de qui-
busdam alijs, oec vendere posset, nec matrimonium con-
trahere, quod est falsum, & facit de hæreti. excommuoi-
camos.§.credentes, vbi infamia specialiter infligitur.licet
in pœoam.& facit, quod dixi eod.tit.actus.& satis est, ta-
lem expresse noo prohibitum, vt sup.dixi. Item tunc so-
lum est periurus, eum perfectum est testameorum, quasi
factum videretur a ooo periuro. & facit quod sctipsi de
regular.vidua.de seoten.excom.contingit.1. hoc tamen
dico sic allegando, per ea quæ dixi.de cooiug.ser.c.si. su-
1 per vlti.gl. Est aotem † aduertendum, quod in quæstione du
bitari posset, an illud iuramentum habeat vim verborum
derogatoriorum, ita quod necesse sit de primo mētionem
fieri in secuodo. Item an sufficiat generalis, ao requiratur
specialis & expressa, de primo, puto quòd sic, si iuramen-
tum interuenit in testamento, si vero postea ex interuallo,
non credo.faciaot allega.l.siquis.io prioci.& qood ibi oo.
ff.de leg.3.cum pater.§.filius matrem.de le.3.cum quis, §.
codicill.ff.de fidei.l.Lucius, in fin.cum similib. de secun-
do dixi sup.post Dyn.

REGVLAE DIGESTORVM.
huius literæ Q. suot hæ.

Paulus. Lex XV.
Qui actionem babet ad rem recoperandam, ipsam rem habere videtur.

Pomponius. Lex XVIII.
Quæ legata mortois nobis ad hæredes nostros transeūt, eorum commodum per nos ijs, quorum in potestate sumus, eodem casu acquirimus, aliter atque cum stipulati sumus. Nam & sub conditione stipulantes, omni modo eis acquirimus, etiam si libertate oobis præstita à dominis conditio existat.

Idem. Lex XX.
Qui cum alio contrahit, vel est, vel esse debet non ignaros conditionis eius, hæredi autem hoc imputari non potest, cum non sponte cum legatarijs contrahat. Non solet exceptio doli nocere ijs, quibus voluotas testatoris noo refragatur.

Pomponius. Lex XXI.
Quoties dubia est interpretatio libertatis, secundum libertatem respoodendum erit.

Paulus. Lex XXV.
Quatenus cuius intersit, io facto, non in iure consistit.

Vlpianus. Lex XXVII.
Qui potest inoitis aliquibus alienare, multomagis & ignorantibus & abseotibus potest.

Paulus. Lex XXX.
Quod ioitio vitiosum est, non potest tractu temporis conualescere.

Vlpianus. Lex XXXIII.
Quod attioet ad ius ciuile, serui pro nullis habentor, non tamen & iur. natorali, quia quod ad ius oaturale attioet, omnes homines æquales esse.

Caius. Lex XLIII.
Qui in alterius. vide. sup. eo. qui in ius io suffra.

Idem. Lex XLVII.
Quod a quoqnam pęnæ nomine exactum est, id eidem nemo restituere cogitur.

Paulus. Lex XLIX.
Quidquid calore iracundiæ, vel fit, vel dicitur, oon prios ratum est, quam si perseuerantia apparuerit iudicium animi fuisse, ideoque breui reuersa vxor, oec diuertisse videtor.

Vlpianus. Lex LXIIII.
Qui sine dolo malo ad iudicium prouocat, oon videtur moram facere.

Vlpianus. Lex XCVIII.
Quoties idem sermo duas sententias exprimit, ea potissimum excipietur, quæ rei gereodæ aptior est.

Paulus. Lex LXXIIII.
Quo tutela redit, eo & bæreditas peruenit, oisi cum fęminæ bæredes interceduot. Nemo potest rutorem dare cuiquam, nisi ei, quem io suis hæredibus, eum moritur habuit, habiturusve esset, si vixisser. Vt factum id videtur esse, quod quis, cum prohiberetur, fecit. Clam, quod quisque, cum controuersiam haberet, habiturum ve se speraret, fecit. Quæ io testamenro ita scripta sunt, vt intelligi non possint, perinde sunt, ac si scripta nō essent. Nec paciscendo, nec legem dicendo, oec stipulando quisqoam alteri cauere potest.

Papinianus. Lex LXXXII.
Quæ dubitationis tollendæ causa contractibus inserūtur, ius commune oon læduot.

Paulus. Lex XC.
Quaodiu valere possit testamentum, tandiu legitimus hæres non admittitur.

Paulus. Lex XCII.
Quoties duplici iore defertur alicoi successio, repudiato nouo iure quod ante defertur, supererit vetus.

Hermogenes. Lex XCIX.

Quoties vtriusque causa lucri non vertitur, is præferendus est, cuius in lucro causa tempore præcedit.

Vlpianus. Lex CIII.

Qui vetante prætore fecit, hic aduersus edictum fecisse proprie dicitur. Eius est actionem denegare, qui possit & date.

Paulus. Lex CXXIII.

Quæ propter necessitatem recepta sunt, non debent in argumentum trahi.

Idem. Lex CXXVII.

Qui rem alienam defendit, nunquam locuples habetur.

Vlpianus. Lex CXXXV.

Qui potest facere, vt possit conditioni parere, iam posse videtur. Quòd quis, si velit, habere non potest, illud repudiare non potest.

Idem. Lex CXXXVIII.

Qui in ius, dominiumve alterius succedit, iure eius vti debet. Nemo videtur dolo facere, qui causam ignorat, cur non debeat petere.

Modestinus. Lex CXXI.

Quod iussu alterius soluitur, pro eo est, quasi ipse soluisset, uel ipsi solutum esset.

Idem. Lex CXLIII.

Quod nullius esse potest, id vt alicuius fieret, nulla obligatio valet efficere.

Celsus. Lex CLI.

Quod euincitur, in bonis non est.

Modestinus. Lex CLV.

Qui per successionem quamuis longissimam defuncto hæredes extiterint, non minus intelliguntur hæredes, quam qui principaliter hæredes extiterint.

Vlpianus. Lex CLXI.

Qui in seruitute est, vsucapere non potest, nam cum possideatur, possidere non videtur.

Paulus. Lex CLXIII.

Qui non facit, quod facere debet, videtur facere aduersus ea, quæ non facit, at qui facit, quod facere non debet, non videtur facere id, quod iussus est facere.

Idem. Lex CLXXIV.

Qui dolo desierit possidere pro possidēte damnatur, quia pro possessione dolus est.

Vlpianus. Lex CLXXX.

Qui authore iudice comparauit, bonæ fidei possessor est.

Paulus. Lex CLXXXIV.

Quod contra rationem iuris receptum est, non est producendum ad consequentiam. Vni duo pro solido hæredes esse non possunt.

Idem. Lex CLXXXI.

Qui tacet, non vtique fatetur, sed verum est, eum non negare.

Vlpianus. Lex CLXXXVI.

Quod ipsis, qui contraxerunt, obstat, & successorib. ipsorum obstabit.

Pomponius. Lex CCLXXXIX.

Quod quis, cum seruus esset, egit, proficere liberto facto non potest.

Vlpianus. Lex CC.

Quoties nihil sine captione inuestigari potest, eligendum est, quod minimum habeat iniquitatis.

Pomponius. Lex CCIII.

Quod quis ex culpa sua damnum sentit, non intelligitur damnum sentire.

Licinius. Lex CCX.

Quæ ab initio inutilis fuit institutio, temporis tractu conualescere non potest.

SVMMARIVM.

1 *Iurisdictione vni plures succedere, an sit nouum.*
2 *Patrono patre mortuo plures ne succedant filij in patronatus iure.*
3 *Obligationis natura mutari ne debeat ex successorum diuersitate.*
4 *Iura an sint discreta, etiam si in eandem personam concurrant.*

REGVLA LXXVII.

Rationi. Ioan. mona. dicit exemplum petendum per l. 1. C. de fidei. in onere non cohærente personæ, nam in illo secus. ff. de adimen. le. l. legatum. & de adimen. le. l. Caio. in princi. & de condi. & demonst. le. legatum. secundum Dyn. qui etiam soluendo contrariū de l. licet. ff. de leg. 1. quæ vult, q̄ substitutus in honore hæreditatis, non succedat in onere legatorum, distinguit, aut cum fit substitutio, legata repetūtur verbis testatoris expressis, aut non, primo casu, aut cū eiusdem diei vel conditionis adiectione, expectantur illa, etiam si legatum redderetur inutile. ff. de leg. 1. si quis a filio, post princi. si vero simpliciter, tunc debentur non expectatis conditione vel die, quæ in persona instituti fuerunt adiecta. vt dicta l. si quis a filio. & l. si cui a filio. Secundo principali membro, quando non repetuntur verbis expressis, tunc legis potestate tacite repetita intelliguntur cum eadem semper conditione & die. ff. de leg. 2. cum pater. §. ab instituto. nisi talis esset conditio, quæ redderet legatum inutile. ff. de verborum obligationib. Titia, §. idem respondet. & de fidei. libe. l. vlti. honor hic aspiratur, onus non, vt dixi sup. eodem l. de elect. si religiosus. super vlti. gl. ¶ Prima gl. ponit exempla, & dicit regulā posse reuolui. ¶ In 1. gl. ibi [in prælaro] æque, secundum Dyn. dici potest in quolibet substituto in hæreditate, quæ honor appellatur. ff. de le. præstan. l. filium. §. si legato. propter quod succedit in onere legatorum, quæ ab instituto relicta vidētur tacite a substituto repetita. ff. de le. 2. si. Titio & Meuio. §. Iulianus. & l. cum pater. §. ab instituto.

QVAESTIO.

¶ Hæc regula facit ad quæstionem, quam post dominum meum & D. Palmerium disputabam, sic proponens. Prima causa delegatur duobus, secunda duobus, vtrisque simpliciter, & sub nominib. dignitatum, mortuo vno ex primis, qui prælatus erat duarum ecclesiarum vnitarum, dissoluitur vnio, & duo subrogantur. Item mortuo vno ex secundis, dignitas per papam dispensantem super vtraque tenenda collegæ confertur, quæritur de his causis, qui sint earum iudices. Primum articulum huius quæstionis disputauit dominus Palmerius, quærebat tamē de eo, qui citauit in altera illarum ecclesiarum vnitarum, secundum disputauit dominus Marsilius. In vtroque membro post disputantium allegationes pro & contra, ponentur quæ addidi, deinde in primo ponetur solutio disputantis, quæ improbatur, & quatuor opiniones addentur, demū ponitur solutio distinguens, post quam eliciuntur duo dubia. In secundo ponitur etiam disputantis solutio, & eius approbatio, & ad contraria responsio, & aperiuntur duo dubia. ¶ Ad primum arguitur, quòd ambo illi subrogati sint iudices, quia res peruenit ad casum a quo incipere potuit, quia libentius papa delegasset tribus, quàm duobus. eod. titu. prudentiam. & verba rescripti conformanda sunt æquitati. de rescriptis, causam. ff. de in ius vo. l. quanuis. certum est enim, istos duos succedere in locum & dignitatem defuncti, ergo &c. eodem titulo, quoniam ab-
1 bas. nec † est nouum plures vni in iurisdictione succedere,
vt pater in canonicis, qui succedunt episcopo. 65. dist. ca.
2 si. de maioritate & obedientia, his qui. & plures † filij patri in iure patronatus de hoc. 16. q. 7. si plures. accedant illa verba, sicut misit me pater &c. 24. q. 1. loquitur. Item sicut isti subrogati succedunt in bonis acquisitis. de testamen. relatum. 2. in fi. sic & in iurisdictione delegata. argu.

decr.

decret.præ.quoniam abbas.Palm. Ad hanc partem facit
C.de aduoca.diuer.iudi.l.binos. vbi duo aduocati, q sub
rogantur in locum vnius aduocati fisci, eisdē vtūtur iuri
bus & immunitatib. quibus vnus solus, qui prius erat. ad
idem C.de metropo.berito.l.vna.li.11.ibi, duæ metropo
les factæ de vna dignitate simili perfruuntur. Item dicit
lex, quòd omnis numerus illorum qui substituuntur in
locū vnius, pro singulari persona habendus est.ff.de cōdi
tioni. & demonstratio.cui fundus.in fin.nec†enim ex di-
uersitate successorū mutari debet obligationis natura. ff.
de ver.obl.1.§.1. alias ex bis. & licet hodie maior sit nu-
merus personarum, tñ idem populus.7.q.1.denique.ff.de
iudi. proponebatur. facit de censi. quanto. facit satis pro
hac parte, quod scripsi post Inn. & Host.eo.ti.cum te con
sulente, scilicet de vno ex pluribus delegatis ꝙ subdelega
re potest pluribus, quod ergo posset subdelegatio, possit
subrogatio, de qua quæritur, ex quibus concluditur, duos
successores vnius vna cum collega iudices esse, & adde ꝙ
dicam in articulo secundo.¶ In contrarium allegatur, In
tentio scribentis debet attendi, qui voluit duobus & non
pluribus delegare, rescripta sunt stricti iuris, nec extēdun
tur ad personas non expressas.eo.tit.P.& G. Item forma
petitionis attendi debet in sentētia, ergo in processu, sed
impetrans petijt duos, ergo non habeat tres. Non obst.c.
quoniam abbas, quia ibi vnus succedit vni, nec quod de
filijs dicitur succedentibus patri in patronatu, quia illud
iure sanguinis, non electionis, Pal. Pro hac parte facit eui
tatio absurditatis, pone, ꝙ ad petitionem partis vnius da
tus fuerat ille prælatus, & in hoc ille habebit duos iudices,
& collega vnum solum. Itē si dicas istum tertium datum
ex officio, vitiabitur intentio delegantis, q voluit propter
numerum imparem prouideri causę in casibus discordię,
sed hic erat dare numerum parem.eo.tit.c.si. facit de ar-
bit.c.1. Ex quib.concluditur, ꝙ aut alter solus, aut neuter
debet esse iudex, sed ꝙ potius neuter videtur, per decret.
pe.de elect.li.eo. vbi plures dati ab vno non in solidū, nō
admittuntur propter contrarietatem, quæ inter ipsos cō-
tingere posset. Item verum est, neutrum istorum subroga-
torum esse prælatum illarum duarum ecclesiarum, ergo
neuter in delegatione succedet. facit ff.de rebus dub. si is
qui ducenta.§.vtrum.ex quo non est scriptum communi-
ter, vel diuisim, facit de præben.ca.si.lib.eod.sic & nauis
dissoluta ea mente, vt fiant duæ, vel ut in alium vsum asse-
res conuertantur, definit esse nauis.ff.de ver.obli.inter sti-
pu.§.sacram.facit quod no.de collegio destructo superio
ris authoritate.16.quæ.7.& hoc diximus post Inn.de no.
ope.nun.c.1.& sup.eod.tit.priuilegium.dicemus ergo, ꝙ
si ex duobus vter sit tutor, est incertum, neuter est tutor.
ff.de restamen.tut.duo sunt. & idem in procur.& arbit.ff.
de procura.l.2.sup.de arbi.innotuit. Sic & propter incer-
titudinem neuter istorum sit delegatus. facit de rescr. ad
hoc.sicut & incerta sponsalia non inducunt honestatē. de
spon.c.vno.lib.eod. ¶ Palmerius, qui (vt dixi) quærebat
de illo, qui ad alteram ecclesiarum vnitatum citauerat,
dicebat, ꝙ is qui succedit in illa, debet esse iudex, quasi vi
deatur illam elegisse, & vt illius prælatum velle procede-
re, & altera prælatura præuenta, dicebat tamen, ꝙ aliqui
dicebant, vtranque admittendam.alij, ꝙ ambo debebant
vnum subdelegatum dare, arg.ff.fami.ercis.si familiæ. ad
hoc vlti.vide, quod not.de procura.non iniuste.in gl.an-
tepe. Ista solutio nec rationem habet, nec tangit dubium
quæstionis. Item pone, quod ad neutra citauit, quare aliq
dicunt, inspiciendam dignitatem principaliorem in illa
vnione, per ea quæ no.ne sede va.c.vno. alij primo nomi-
natum in rescripto, facit de ele.c.pe.cum suis concor.eod.
lib.alij, quod is, quem elegerit impetrans, alij delegātem
consulendum, iuxta ea, quæ not.eodem titu.quoniam ab
bas. Tu dicas, quòd aut in rescripto exprimitur altera so-
la dignitas, vel ecclesia, aut vtraque, & secundo casu, aut
altera sola ratione sui & loci esset capax delegationis, aut

vtraq; primo & secundo casu, scilicet quando altera sola
exprimitur, vel vtraque, si altera sola capax est delegatio-
nis.dico igitur illum solum, qui succedit in dignitate ex-
pressa vel capace in delegatione succedere, & est ratio,
quia certum est ratione dignitatis non expressæ, vel non
capacis illum iudicem non esse, ergo nec in iurisdictione
succedet, qui subrogatur in illa. De primo pone exemplū
in abbate Sancti Stephani, cui non expresso mon. Sancti
Bartholamæi vnito quotidie causæ deleganrur. De secun
do pone, ꝙ simplex parochialis ecclesia vnita est dignita
ti, soluta vnione rector parochiæ non succedit in iurisdi-
ctione ratione loci, finge quod mon. sancti Proculi de Bō.
sit vnitū mon.sancti Petri de Mutina.de reli.do.c.2.actor
& reus sūt Bon.vel actor Mutin. & reus Bon. planum est,
ꝙ iste abbas ratione loci respectu mon. Mutin. nō potest
esse iudex huius causæ, ergo is, qui in illa abbatia soluta
vnione succedit, non erit iudex.de rescri.statutum, li.eo.
Facit ad hoc bene ff.de sti.ser.l.1.§.communis seruus.& l.
proinde.in fi.& l.sequenti.ff.de auth.tu.si communis.per
quæ iura patet, si communis seruus simpliciter, vel expres
sis dominis stipulatur, id, cuius alter dominorum non est
capax, totū intelligitur alteri stipulatum.facit quod scri-
psi post Innocen.de præscri.cum ex officij. In tertio vero
casu, quando vtraque exprimitur, & vtraque capax est de
legationis. pone exemplum de ma. & obed. cum eccle-
sijs.in princip.de arbi. exposita.dico, quòd cum actus iste
delegationis sit talis, qui pluralitatem non respuit, immo
illam amplectitur, vt in dec. prudentiam, vterque in dele
gatione succedet, & recipietur rescriptum dicens, prior
talium ecclesiarum.ac si diceret, prior talis ecclesiæ. Item
prior talis, ad quod facit ff. de condi. & demon.l.falsa.
in fi. distinctio soluat contraria. ad æquitatem allegatam
respondebitur in proximo articulo.¶ Sed modo incidūt
duo fortia dubia, scilicet verū isti duo fingantur vice duo
rum, pro quo facit prædicta ratio, an vnius tantum, pro
quo decre. clementi.de iur.patro.c.1. Sed quid in actu, q
respuit pluralitatem personarū, vt in ordinatione actiuè,
vel in prouisione passiue, idest si deliberet talis ordinare,
vel de illo deberet ꝓuideri, vel his si.& hoc vbi per circū
stātias non apparet alterū ꝓferēdū, satis est locus varieta-
ti opinionū præmissarum.¶ Circa secundum q̄stionis ar-
ticulum allegatur, quod iste solus non sit iudex, quia pro
uisio curiæ habet potius causam delegare duobus, quam
vni, quia integrum &c. eod.titu. prudentiam.64.distinc.
extra conscientiam. nam per ampliores homines perfe-
ctissima veritas reuelatur. C.de fideius.l.fin.& quod a plu
ribus quæritur &c. 20.distin.de quibus.ponderata igitur
intentione delegantis & forma mandati, quæ attendēda
sunt de præben.c.fin.de rescrip.cum dilecta.apparet hūc
solum iudicem non esse, cum non debeat quis fungi vice
plurium personarum.89.distin.singula.de institutio. cap.
fin.Marsi. ¶ Ad hoc facit, quia non sufficit in effectu a-
dimpleri mandatum, nisi adimpleatur per modum descri
ptum.de restitu.spolia.Pisanis. probatur de rescrip. susce-
ptum.lib.eo.& bene facit quod no.de rescrip. si pro te. ex
quibus concluditur, ꝙ licet hic sit prælatus vtriusq; quia
tamen non per mod. in rescripto expressum, nō est iudex
huius causæ, ad hoc facit æquitas dicta in proximo mem
bro. Pone enim, ꝙ iste superstes datus erat ad petitionem
vnius partis, & defunctus ad petitionem alterius, absur-
dum esset, ꝙ iste solus esset iudex. ¶ In contrarium, iste
habet illas duas dignitates, & illorum duorum vice fun-
gitur, ergo est iudex huius causæ, hoc.n.pōt esse.de electi
cū inter.c.ff.de ado.si cōsul. Itē si defunctus cōmisisset, &
ipse vti cępisset eo viuēte, planū est, ꝙ esset cōpetēs iudex,
de of.del.licet, si ergo hoc facit subdelegatio, ergo & sub
rogatio, cū.n.hoc ad vtrāq. dignitatē ptineat, & iste vtrā-
que administrat, ergo iudex competens, quia qđ oēs &c.
eo.ti.quod omnes. Item si is, a quo appellatur, efficitur iu
risdictionis illius, ad quē est appellatū, cognoscet de cau-

ſa.ff.de iudi.ſi is qui.de hoc.de ele.querelam.in prin.ſecũ
dum Mar.¶ Hoc vltimum fortifica, certum eſt, ꝙ minus
ſe patiuntur in vno ſubiecto iudex a quo appellatur, & iu-
dex ad quem, quam iudex & collega. Primum probatur.
de conſue.c.2.lib.eo.ſi igitur primo caſu vnus per ſubro-
gationẽ gerit vices vtriuſque, fortius in ſecundo. vnde fa
cit ad hanc partem lex dicens, ꝙ id quod in duabus perſo
nis recipitur, in eadem perſona recipiendum eſt.ff.ſi cert.
pet.l.ſingularia.facit de pœn.diſt.3.adhuc inſtant.8.q.1.in
ſcriptis.ſic econtrario.10.di.qm.idem 26.di. cum ad ve-
rum.hinc eſt, ꝙ non ponderamus pluralitatem perſonarũ
in reſcr. vnde tantum iuriſdictionis habet vnus datus per
vnum reſcriptum, quantum tres dati per aliud, de reſcrip.
paſtoralis. Item ius multorum bene reſidet in vnũ.ff.quod
cuiuſque vniuer.ſicut municipium.in fi.& not. de poſtul.
gratum. Item canonicus gerit vices proprias & canonici
impediti, qui dedit ipſum procurat. ad actum electionis,
de electio. quia propter.& cap.penul.lib. eod. & vnus di-
uerſus reſpectus reſpicit ſtipendia plurium.de re iud.cum
olim.facit in auth.vt iud.ſine quoquo ſuffra.§.illud.col.2.
facit ad hanc partẽ, quod no.7.q.1.ſi quis in clero.de cle-
ri.non reſid.quia intantum.facit etiam de teſta.offic. vbi
in eodem teſtamẽto epiſcopus gerit vices legatarij & epi.
eo.ti.Raynutius.& c.Raynal.vbi filius detrahit duas quar
tas vt filius & hæres, & bene facit ff.de his qui.vt indig.l.
tutorem. Diſcreta † quidem ſunt iura.licet in eadem perſo
na concurrant, aliud quidem tutoris, & aliud legatarij, ſic
& hic, licet diuerſæ ſint dignitates, ex quo concurrunt in
perſonam eiuſdem, competens iudex erit. ¶ Solutio, iſte
ſolus procedere poterit, cum ſit adminiſtrator legitimus
vtriuſque dignitatis. & hoc præcipue probat decr.licet.de
offic.deleg. ſm Mar. Hęc ſolutio do.mei placet per eau-
dem decr.amicatur enim iuri, ꝙ ex duob. delegatis vnus
gerat vices ſuas, & alterius, vt ibi.& eo.tit.quamuis.& ca.
ſuper quæſtionum.§ ſi vero. Si hoc poteſt per ſubdelega-
tionem, ergo & per ſubrogationem, vt dixi, & per hoc rñ-
detur ad primu alleg. Ad æquitatem alleg.rñdetur, ꝙ im
putet ſibi, qui impetrauit dignitatem committi huic per-
ſonæ. Hoc enim & ſimiles caſus euenire poſſe debuit præui
dere. Præterea licet expediat hẽre iudicem gratioſum circa
principale.tamen nil deperit parti, quia iudice grauante
non deeſt ſibi appellationis remedium, ſed vbi aliquid pe
riret parti, bene inſpiceretur primus ſtatus, facit extraua
gan.Io.quæ incipit. Sedes apoſtolica. Sed aduerto, quia
potuiſſet quæſtio ampliari in dignitate defuncti vnita di-
gnitati ſuperſtitis. & omni caſu dico, ꝙ ſiue per vnionem,
ſiue per diſpenſationem, ſit competens iudex. Ad primũ.
16.q.1.temporis.& c.poſtquam.de relig.do.c.2. ibi, cum
omnib.iurib.& c.& facit quod ſcripſi de fil.presby.ex trãſ
miſſa. Ad ſecundum iur.primo allegata.& 21.q.1.relatio.
¶ Sed nunc incidit dubium, vt in proximo articulo dixi,
pone, ꝙ iſte habebat tertium collegam, nũquid fungetur
vice duorum? Item nunquid iur. alterius dignitatis tantũ
poterit ſubdelegare, vel nunquid iure illius delegare vnũ
& iur. alterius alterum? Ex hoc forte congrue diſtingue-
tur inter vnionem & diſpenſationem, vt primo caſu non
poſſet, ſecundo poſſet.

S V M M A R I V M.

1 *Tutorum plurium vnius pœna non liberat alium.*
2 *Malefactorum plurium vnius pœna alios minime liberat.*
3 *Imaginẽ rei ſupereſſe, an ſit abſurdum rei eiuſdẽ origine ſublata.*

R E G V L A X.

Ratihabitionem retrotrahi.

Lex non po-
ſuit hunc textum, ſuper quo vide, quod ſcripſi ſ.eo.li. de
ſen.exc.cum quis.ſuper gl.ex rati. ¶ Prima gl.dicit vnde
ſumpta, & ponit exempla. Secundo dicit in ea debere duo
concurrere, & ad ſm ſignat contrarium. tertio ſucceſſiue
exprimit 4.caſus exceptos, & ipſorũ rationẽ reddit, quar-
tò ponit ſimile, quinto ſoluit vnum dubium. In t.gloſ.ibi
[§.deiecit] vide hunc & ſequentem in ſuis literis. H.& S.
& ibi [licet] iudiciũ habitũ cum falſo ꝓcuratore cõuale-
ſcit ꝑ ratihabitionem dñi.& ibi [l.vl.] vide in regula ratũ.
in gl.& ibi [l.pe.] ſi petijt alius bonorũ poſſeſſionem noĩe
meo, debeo ratum hẽre. ĩ.centum dies ĩ.quos petere pote
ram.& ibi [ſi ergo] aliud iubere & aliud fideiubere.& ibi
[l.1.] ſi iuſſu eius in cuius poteſtate es, negotia geſſiſti, agi
tur inſolidum, alias ſi eſt verſum, agitur de in rem verſo, ſi
neutrũ interuenit, agitur de peculio.& ibi, [quod ſi ꝓcu.]
deiecit, cum vtroque agi põt, & vno ſoluente liberatur al-
1 ter.& ibi [tres tutores.] In pluribus tutoribus, † pœna v-
nius nõ liberat alterũ, ſic nec in pluribus ſuperioribus. &
2 ibi [adeo] ſi plures † corrumperunt, oẽs tenentur, nec pœna
vnius liberat alium. ¶ In gl. t.ibi [maleficijs] q̃ per alios
fieri põt. Secus in his, q̃ perſonæ cohærent, & ibi [in adul-
terio] & ſimilib. vt no.in §.deiecit.& hoc ꝑ Dy.& ibi [in
contractibus] Dy.ponit in eo, qui ſine mãdato emit rem
noĩe meo, & traditionem recepit, per ratihabitionem ac-
quiritur dñium, ac ſi a principio mandaſſet. ff. de acquir.
poſ.cõis.§ procurator. Ad illud ff.de neg.geſt.ſi ergo. Fa
cit ff.de ſolu.ſi quis offerenti.& l.vero procuratori.§.vlti.
& l.cum 10.§.vl.t De violenta ſpoliatione patent exẽpla.
ff.de vi & vi ar.l.1.§.cum quis.& §.quot.& §. deieciſſe. &
ibi [renunciationis] idem hic Dyn.allegat.ff.ſi ta. te. nu.
ex.l.1.§.ita aũt.& in auth.de his qui ingr.ad app. §. ſi ve-
ro.C.de reb.creditis.ſi quis vſuras.& de cond.inſer.l.vlt.
& ff.qui ſatiſd.cog.l.de die.§.vlt.& ibi [ſi ſibi] non loqui
tur de ratihabitione, ſed de conſenſu, quem præbere licet
poſt terminum re integra, & ibi [actio negotiorum] ei q
geſſit pro abſente, nã ſi pro ꝑſente egiſſet, daret actio mã-
dati, vt no.in l.ſemp.q̃ allegatur in prin.gl.& hoc ꝑ Dyn.
& patet ff.manda.ſi remunerandi.§.ſi.paſſus.& l.qui pati-
tur.& l.qui fidem.& ibi [quo ad effectum] ſi.quod no.inf.
e.pro poſſeſſore.& idem hic Dy.q eſt diſtinguit tria diuer-
ſa, mandatum, ratihabitionem, & prohibitionem. Primũ
parat actionem mandati, ſm negotiorum geſtorum, ter-
tium impedit vtrumque. De prima.ſt mãdati, ſi pro te. de
ſecunda.de nego.geſtis.l.vlt. Quærit etiam hic Dynus, at.
contra ratum habentem naſcatur actio ex adminiſtratio-
ne, an ex ratihabitione ſecuta, & an pendeat ex voluntate
ratũ habentis. In primo diſtinguit quatuor gña negotiorũ
de quib. remiſſiuè dedit in regula, ratum.ad l.ſi pupilli.§.
quid ergo, primum, quod eſt meum cura & ſolicitudine,
ſecundũ, quod eſt meum reipſa, tertium ipſo geſtu, quar-
tum ratihabitione. In primis trib. generib. dicit, ꝙ naſci-
tur ex adminiſtratione præcedenti mediante ratihabitio
ne ſequenti, ſpontanea, vel coacta, ſicut dr̃ de ſimili. C. de
rerum permu.ex placito.& abſurdum eſſet dicere in illis
tribus naſci ex ratihabitione actionem, quæ ſine illa com-
peteret. ex quo vtiliter geſtum eſt, vt ff.de neg.geſt. Pom-
ponius ſcribit. In quarto vero genere bene naſcitur ex ra
tihabitione, vt in l.ſi pupilli.§.item quęritur, & per hoc ſit
ſoluta quæſtio, vt dicamus, ꝙ in primis trib. nõ pendeat
ex eius voluntate, cum detur cõtra inuitum. In quarto ſic,
vt in l.ſi pupilli.& ſi in quarto caſu reprobauit geſtũ, im-
pedita eſt natiuitas actionis, ita ꝙ amplius ꝑ ratihabitio-
nẽ nõ naſceretur, & ſic dicit l.loqui.ff.de ſol.diſpenſatorẽ.
ſi bene intelligatur, & ibi [inuito non poteſt] Idẽ Io.mo.
& in ſi.idem hic Dyn.qui prolixe proſequitur, tractat ẽt,
an abſolutio delinquentis proſit mandanti, vel ratum ha-
bẽti.& tenet ꝙ ſic ſi abſoluitur propter delictum non cõ-
miſſum, ſi vero quia non fuit in culpa, non prodeſt. alle-
gat ff.de iureiurando.duobus.§ a fideiuſſore.& §. ſi ei. &
ad iura, quæ in contrariũ facere videntur, quod res inter
alios acta &c.C.res inter ali.ac.per totum.ff.de exceptio.
Modeſtinus reſpondet, quòd loquuntur, quando diuer-
ſarum perſonarum iura ſunt diuerſa & ſeparata, ſed cum
per omnia eſt eadem cauſa defenſionis, & ex eodem
facto ambo ſumunt originem, dicit, non abſurdum
vnius

vnius victoriam alteri prodesse.ar.ff.de app.si qui separatim.§.vlt.& su.de appellationibus, vna sententia.per præ,§.a fideiussore.

QVAESTIO.

Hac causa dicendum,q̃ Ricardus Malũbræ disputans hanc quæstionem Paduæ, formabat eam, cũ contra duo simul inquirebatur,contra Antonium,qui occiderat,contra Io.qui mandauerat,& cõtra vtrũq. fuerat probatum, sed ille Andræas probauit se die maleficij fuisse in loco remoto,vel quòd illud fecit ad sui defensionem,Ioan.nil probauit,quærebat, an ex actis absoluendus esse ille Ioã. & quia quæstio in suis etiam terminis in ecclesiastico foro poßet occurrere,vt de illa,sicut de scriptis Dyni,habetur copia,illam hic inseram abbreuiatam.¶ Pro Io. inducuntur 6.rationes,& totidem contra ipsum.Sed sexta includit plura iura,& vnam glo.tertio vnum membrum simpliciter soluitur,in alio distinguitur.¶ Et primo ad partẽ, quòd sit absoluendus,inducit regulam,impossibilium.& su.eo.nemo potest. cum concor.nam probata est impossibilitas illius,qui dicebatur occisor propter loci distantiã, in quo erat.C.de contrahen.& commit.sti.oprimã.ad fi. su.de test.ex tenore.ar.ff.qui & a quibus.l.prosp.ff.ad Silla.l.1.§.si quis in nulla.& §.cum dominus.& C.ad Silla.l. si.detecto igitur,quòd factum occisoris est impossibile,& mandator attento themate ex eo solo teneri possit, quia ille fuit in loco,& occidit, patet ex impossibilitate primi impossibilitas secundi, ergo erit absoluendus,cum mandatum ind. vel s. ia super impossibili fundari non possit.ff.qui satisda.cogantur.si decesserit. ff. de pœni.moris. quæ sent.sine ap.re.l.pe.& vide,quod scripsi sup.eo.li.de sen.exc.Romana.ad fi.¶ Secundo,sicut confessio.quę est facti probatio,sumpta super impossibili nõ impedit,quominus fiat absolutio, vt patet in confesso in iudicio, qui occidit viuentem.ff.ad leg.Aquiliam,inde Neratius.§.si.cum l.seq. sic & hic dato quòd de mand. probatum esset contra Ioan. illa probatio super impossibili fundata non plus nocebit,quam cõfessio. Facit,quod no.ff.de iureiur. sed & si.§.vlt.fiet igitur illius absolutio. ¶ Tertio per eundem modum inducitur ratio connexitatis,quam etiã ponit thema.& constat,quòd in connexis de vno dictum de alio intelligitur.sup.de const.translato.ff.quemadmodũ seruit.amit.si communem.in prin.de pa.do.inter socerũ, §.cum inter.cum ergo propter legitimas defensiones ab-
3 soluendus sit,an ergo & Ioan.cum absurdum † sit origine rei sublata imaginem relinqui.C.de lati.l b.tol.l.1. circa princi.quod videtur, sententiã latam pro primo quæ pro veritate accipitur,sufficere secundo,ar.C.de diuer.rescrip.l.1.nam quot.vitium ex una radice &c.C. de nup.si libertam.& de duobus reis.l.finali,vel,quod tutius est,vt satisfiat ei, quod dicitur.de qua re &c.Ipse Ioa. debet absolui.¶ Quarto certum est,quod absolutio.debitoris prodest fideiussori.ff.de iureiur.l.fina.ad fi.ff.de pac.& hær. §.fi.sic & in proposito,licet dici posset,aliud in contractibus,vbi discernitur principale ab accessorio.& vbi vno soluente liberatur alter.ff.de eo per quem fac.est l.1.§ si plures.de cond.fur.si pro fure.§.furti.aliud in merè penalib.vbi vterq.est principalis delinquens,& vbi vno soluente non liberatur alter.ff.ad l.Aqui.item Mela.§.si plures.¶ Quinto,sicut confessio primi valeret contra eum, quem fatetur mandatariũ,quo ad præsumptionem & indicium,& de hoc supra de confes.c.1.C.de accu.l.fi.furtius debet illi prodesse defensio istius,per quam patet vterque innocens,quia promptiores sumus ad absoluendum,& quia pęnæ moliendæ,& quia sanctius &c.& quia fauores ampliãtur,iura sunt no.¶ Sexto multum videtur facere.l.1.§.fi.ff.de quæstin.ibi si per inquisitionem contra eos,quos crimen confessus dixerat conscios,apparet etiam illum confessum innocentem,id sibi prodest. Item facit ff.de iur.si is qui.§.si ru Titium,& l.si quis proferendum.& ff.de iniur.item apud.§,si iurauerit.¶ In contrarium certum est quod diuersitas causarum & personarũ faciunt rem esse diuersam.ff.de excep.rei iud.cũ quæritur.& l.cũ de hoc.& est textus eod.tit.si cũ vno.sed hic est vtrumque,ergo defensio vnius alterum non releuat. hinc est,quod faciens furtũ ad mãdatũ alterius si deprehẽditur,tenet furti manifesti,mãdans vero nõ.ff.de fur. is qui opem.& econtra.delinquit interdum mandans,& non mandatarius.ff.de eo per quem fac.est.l.1.in princ. & C.de fur.si quis seruo.hoc autẽ ideo, quia causæ sunt diuersę,ex quibus mandans & mandatarius obligantur, ergo concluditur vt sup.C.res inter ali.ac.per totũ, nam separatorum non est eadem ratio,no.C.de do.inter vi.& vx.si maritus.et si dicatur delictum simile.¶ Secundo cõstat,homicidiũ factum,& probatũ est mandasse Io. sed si Io.confessus fuisset se mandasse An.q̃ occideret, absolute tenetur,licet non mandasset.ff.ad l.Aqui.inde Neratius.ad fin.& de inter.ac.l.confessionibus.cum autem in criminibus confessionibus probationes comparentur, C.quorum appellatio.l.2.& de pęn.qui sententiam. concluditur,quicquid sit de An.probationibus factis cõtra Io.standũ esse.¶ Tertio sic,quantũ facit absolutio,tantũ cum solutione condemnatio.ff.de excep.rei iud.si quis cũ totũ.§.plane.& no.C.ad l.fa.de plag.l.1.sed si ille A. cõdemnatus fuisset ad pœnam,hoc non iuuaret illũ Io. vt sup.dixi,si ergo absolutio ipsius A.non liberat Io.multominus inducta pro illo An.ad ipsius defensionem.per præ.§.plane.¶ Quarto cũ testes producerẽtur,& iurauerint super defensione A.nec intenderent deponere super defensione Io.ergo dictum eorum non iuuat,quia nemo censendus est dicere, quod mente non cogitauit.ff.de supel.le.l.Laben.Idem si id intenderent dicere, cum super eo deponerent non iurati.C.de testi.iur.int.supra de testi.c.de testibus.& quod ibi no.in prima gl.¶ Quinto licet in absoluendo sit fauor, tamen non minor in puniendis criminibus,quod publicam utilitatẽ respi.sup.de senten.exc.ut famæ.cum concor. ¶ Sexto adducitur ad hanc partẽ casus legis,denuntiasse.§ quæritur.ff.de adul. ubi absolutio adulteræ non tollit crimen adulteri, & tamen idẽ erat germen utriusque.Ad idẽ.ff.de li.causa,qui usufr.§.fi.ubi si dico matrẽ ancillam & filium seruum natum ex ea, licet pronũcietur matrẽ esse liberã, non per id filius pronuntiatur liber.facit C.de li.causa.l.aui paterni. §.fin.& l.fi.allega.et quod no.C.ad l.Co.de fal.l.1.vbi dicit gl.quod sententia lata pro muliere accusata de partu supposito nõ prodest partui, quominus adhuc de illo quæratur,an suppositus fuerit,& tamen utriusque quæstionis idẽ germẽ. Item pro hoc C.quib.res iudi.non no.l.2.ff.de ap.sententia.de leg.2.cum filius.in prin.ff.de inoffi.test.l. circa.C.eo.ti.cum duobus.& C.de fid.instru.l.2.& sup.de praben.dilecto.in fi.& ibi no.¶ Soluendo ipse Ri. tenet, q̃ probatio An.q̃ ad sui defensionẽ occidit,non releuat, nam bona fides facientis non excusat malitiam mandatoris, & hoc per l.de iur.om.iu.si quis id.§.sed alius.ubi de hoc not.& de eo per quẽ fac.est.l.1.2.respon.nã uoluntas & propositum &c.sup.de ser.excom.cum uoluntate, cũ concor.Cum uero probauit An.fuisse absentem, si iudex testes illos super ueritate utriusque inquisitionis communiter contra utrunque se informãs recepit,quod potuit, quia latissimum eius officium.ff.de iur.om.iud.l.1.C.de eden.l.is apud quẽ.tunc per quas probationes A.absoluitur,absoluetur & Io.ff.de quæstio.l.1.§.fin. Facit de offi.præs.l.illicitas.§.ueritas.ibi ex fid.&c.si autem ad specialem defensionem A.tantum recepti sunt testes,tunc Ioã. non proderunt per iura huius partis,hoc saluo,q̃ lucidiores probationes contra ipsum requiruntur ad mand.propter præsumptionem prouenientem ex absolutione A.facit sup.de præsump.quia uerisimile.sup.eo.li.de hæreti.filij.& facit quod no.C.de fal.l.1.de fid.instr.l.2.Ex titulo autem super defensione formato sciri poterit,an defensio contingat illum Io.quia si generalis fuit titulus, erunt et generalia

generalia quæ sequuntur. ff. de iur. & facti igno. l. pen. §. si. idem si alias hoc ex actis præcedentibus vel sequentibus constare poterit. ff. de test. hæredes. §. sed quid. ff. de lega. 1. si seruus plurium. §. fi. C. de testa. nõ codicillum. & quod ibi C. de epis. aud. episcopale. Dicit autẽ, quòd si per modum accusationis negotium processisset, non haberet locũ prædicta distinctio, verum communiter &c. cum acta habita inter accusatorem & accusatum, quantuncunque generalia, non transcendant personas ipsorum. ff. de publi. iudi. inter accusatorem. & de arbi. si cum dies. §. plenum.

SVMMARIVM

2 *Filij vel serui contractum habens ratum pater uel dominus an obligetur insolidum.*

REGVLA IX.

Ratum quis habere nõ põt.

Quærit hic Dy. an hæres possit habere ratũ, quod factũ est nomine defuncti? ꝙ non possit vr̃ per hanc regulam, attenta veritate, cum sit alia persona, inducit ẽt. ff. de bo. pos. l. 3. §. aequirere. in fi. § & ff. rem ra. ha. si is cui. & l. bonorum. per quas paret, ꝙ bona fid. petitã bonorũ possessionem noĩe defuncti, hæres ratam hr̃e non potest. In contrariũ facit, si ponderetur fictio, qua eadem persona censetur hæres cũ defuncto. ff. de vsu. l. hæres. & in Auth. de integri. a mo. præ. in prin. Item vr̃ expressum, ꝙ possit. ff. rẽ ra. ha. si fine. §. si procu. Soluit, ꝙ si quæratur de eo iur. qđ ẽt non agnitum transmitti solet ad hæredes, potest ratum hr̃e, vt in §. si procurator. alias non potest, vt in primis iuribus. Quæritur idem de successore prælati, an possit ratũ habere, quod gestum est noĩe prædecessoris. Distinguit, an sit gestum partis contemplatione, an ecclesiæ, an dubitetur. primo casu non põt hr̃e ratum per verba huius regulæ, & similia, nisi eo casu, quo ecclesia prælato succederet, quia tunc seruaretur, quod dixi proxime in hærede. secundo casu potest, cum duret ecclesia, quæ non moritur. 12. q. 2. liberti. 2. sup. eod. li. de rescrip. si gratiose. Idem qñ dubitatur, cum præsumendum sit contemplatione ecclesiæ gestum, & solum insertum prælati ministeriũ. ff. de an. le. l. annua. §. vl. de con. & de. l. filio. Item quia quæsita per prælatum in dubio quæruntur ecclesiæ, in Auth. de ecclesia. ti. § interdicimus. ¶ Prima gl. ponit exempla. secundo allegat 5. iura in contrarium. & primo ponit tres solutiones, quarũ primã reprobat, & demum soluit. tertio signat contrarium de vna l. & soluit, in fin. remittit. In 1. glo. ibi [l. vl.] incipit, si filius. & loquitur de credito filiofa. citra patris iussum, mandatũ, vel voluntatẽ, qđ postea pater ratũ habuit. & ibi [l. 1.] in fauorẽ parentũ inductum est Macedo. ¶ In gl. 1. ibi [quãtitatem peculij.] de hoc hic satis per Dy. per te videas, qui ẽt ponit exemptũ de l. si seruus. ff. de pact. vbi si filius meus noĩe suo rogauit rẽ precario, ratũ habendo, nõ plus teneor, q̃ prius, s. de peculio. opponit cõtra hæc exẽpla de l. ff. quod cum eo. qui in ali. po. l. §. pe. vbi 1. §. si ratum. & de in rem ver. l. 1. § ꝙ seruus. & l. si 2 res. pater †vel dominus ratũ habens cõtractũ celebratũ a filio, vel seruo obligatur insolidum non peculiotenus. Ponit tñ & impugnat solutionẽ, finaliter distinguens, ꝙ aut ratũ hẽt vt pater, aut vt alius, aut dubitatur. Primo casu tenetur, vt in contrarijs, in secundo nil operatur ratihabitio, vt ff. qđ cũ eo qui in ali. l. fi. §. vl. idẽ in tertio, per §. sed si ego. & per l. si seruus. sic alibi distinguitur, an tanquam pater, an tãquã alius. ff. de ado. si pater. §. ꝙ duos. dicit ẽt, ꝙ ad prædictam distinctionẽ firmandã bñ fac. ff. so. ma. si vero. § itẽ quicquid. & de cas. pe. l. in hæreditate. in prin. & ibi soluit dupliciter de quator modis quibus negotiorum gestoribus actio competit notatis. ff. de ne. ge. si pupilli. § quod ergo. vide libellos in Spe. de iu. §. 2. ver. ex prædictis, & vide, quod dixi super gl. in regula. ratihabitionẽ.

QVAESTIO.

Huic regulæ conueniunt quatuor qões, in quib. omissis allegationibus, remissiones dabo, & solutiones ponã. Est aũt prima Dominicalis. 41. scđa veneralis. 43. Tertia. d. Iacobi can. Bon. quarta domini Stephani Poloni. ¶ Prima, scilicet dominicalis quærebat, an si duo ex tribus delegatis datis simpliciter tertio irrequisito sententiam ferunt, an valeat tertio ratu habenre, Veneralis vero, quæ fuit ẽt Damasi. prima in rub. de consue. pp dec. ad nostrã. quærebat de sen. ex. lata in Bon. clericũ per epm, an possit hri rata, ita ꝙ valeat. Tertia dñi Ia. quærebat, an si religiosus electus sine licentia superioris consensit, & postea administrauit, demum prælatus suus sibi licẽtiam dedit, vel ratum factum habuit, an ille possit prelaturam retenere, & hoc hodie expeditur per dec. si religiosus. 1. respon. in fin. quia talis consensus non tenet, & electio ipso iure irrita est. Quarta domini Stephani quærebat de duobus compromissarijs, quorum vnus altero absente eligit illum, in quem certum erat absentem consensurum, si præsens fuisset, qui ẽt postea cõsensit, vel ratum habuit, quærebat, an valeat electio. Forte qõ incaute formatur dicendo, ꝙ certum erat, cum scdm Boetiũ Cor hominis sit mobilius omni mobili. & secundum Tullium Tusculana. quæst. primo. nulla celeritas est, quæ possit cum animi celeritate cõtendere. & hoc scripsi, de spon. tua nos. super t. gl. potius ergo verbo verisimilitudinis q̃ certitudinis videbatur vtendum, omnes istarum qõnum allegationes omitto. sed vltra no. hic, & in regula, ratihabitionem. & in regula, non firmatur. remitto de omnibus, & potissime prima & secũda. 9. q. 2. c. 1. versi. satis. de his quæ fiunt a præla. cũ nos. & in Spe. de citatione. §. vbi hoc autem. & versi. sequenti. & de sen. prola. §. sequitur. ver. quòd si nulla. & de arbi. §. si. ver. sed pone lata. vbi de arbitro absente, qui ratificat, idem tractatur, sed princ. ad ea quæ plene scripsi post Innocen. de offi. dele. prudentiam. super si. secundæ glo. vbi inuenies plene materiam, & rñsum ad omnia contraria, & vide ẽt, quod post Innocen. & Compo. scripsi de cõsue. cum consuetudinis. post prin. ne tñ prædictorum solutiones desint, sciendum est, ꝙ Bar. simpliciter dixit in prima snia, quæ nulla fuit, ratihabitione confirmari non posse. Idem tenuit de secunda, inquantum tñ instans dicebat Tan. sibi respondisse, quòd si lata fuisset snia nomine Bõ. episcopi, ipse Bon. episcopus poterat eam habere ratam, alias non facit hæc regula, sed sibi & Dama. hoc non placet, cum excommunicatio pure lata aut statim ligat, aut statim est nulla, cum suam executionem secum trahat, de appell. pastoralis. ad c. in primis. 2. q. 1. & 3. q. 5. hoc quippe. respondent, speciale in pęna. ad l. 1. §. filius. ff. rem ra. ha. respondent, quòd sententia cum falso procurato. lata tenet quo ad illum. ff. de re iu. l. 4. sed nõ quo ad dominũ, nisi ratũ habeat, quod potest, vt ibi. ¶ Ad tertiam respondebat Ia. qđ consensus, vel ratihabitio superueniens non iuuabit electum, quia quod nullum fuit, ratificari non potuit, de elect. auditis. & hoc potissime in electionib. vbi spectatur initium, vt ibi, & eodem tit. dudum. ¶ Ad contraria respondebat, illa loqui in his, quæ a principio tenebant, licet effectum non haberent. ¶ Ad quartum respondebat Stephanus, electionem ab vno factam non valuisse, quia cum potestas duobus traditur, vnus alteri committere non potest, ergo nec ratum habere, ratio, quia industriæ personæ commissum est. de offi. deleg. quoniam. vnde cum ipsius præsentia desideretur per ratihabitionem explicari non potest. insti. de auth. tu. § tutor. ad hanc vltimam facit quæstio quam posui sup. eo. in toto. de his omnibus informaberis in remissi. quam supra dedi.

REGVLAE IVRIS CIVILIS
huius literæ R. sunt hæ.

Venuleius. *Lex* I.

Regula est, quæ rem, quæ est, breuiter enarrat, non vt ex re-

ex regula ius sumatur, sed vt ex iure, quod est, regula fiat.
Per regulam igitur breuis rerum narratio traditur, & (vt
ait Sabinus) quasi causæ côiunctio est, quæ cum in aliquo
vitiata est, perdit officium suum.

Vlpianus. Lex CCVII.

Res iudicata pro veritate accipitur.

SVMMARIVM.

1 *Voluntates vltimæ fauorabiliores sunt, quam contractus.*
2 *Dolo carere non potest, qui obtemperare magistratibus recusat.*
3 *Dolus quam multis modis presumatur.*
4 *Indicia non probant, sed comprobant.*
5 *Res quælibet facile ad sui naturam reuertitur.*
6 *Quædam tacite licent, quę non licent expresse.*
7 *Priuilegio renuntiat, qui spatio 40. annorum permittit præscribi contra suum priuilegium.*

REGVLA XXVII.

Scienti & consentienti.

Dy. ad quô-
nê de com
promittête
in arbitratorê, qui tunc sub pęna promisit non petere, re-
duci ad arbitrium boni viri, & an si postea inique contra
eum sit pronuntiatum, possit id petere sine pęna, inducit
generalitatê huius regulæ, & legis nemo. ff. eo. ti. Ad par-
tem illam, quod non possit, inducit etiam leges ff. de pac.
iurisgen. §. sed & si quis. & l. si vnus. §. si illud. vbi valet pa
ctum, quod non agetur depositi, licet inducat tacitam re-
missionem futuri doli. In contrariû inducit, q pacta, quo
rum prætextu quis inuitatur ad peccandum, non tenêt. ff.
de pac. do. l. conuenire. & l. Pomponius. & de ver. obli. l. si
plag. j, sed illud est tale. ergo &c. Item talia pacta pœna-
lia ex tacito intellectu reducuntur ad ius commune, vt
non committatur pœna, sed per promittentem fiat, quod
ius permittit, vel per stipulantem non fiat, q ius pręcipit.
ff. loca. quæro. §. inter locatorem. cum ergo hic tacite vi-
deatur actum, vt de iure pronunciet, si pronunciauit ini-
que, non committetur pœna. Per eundem modum indu-
citur. ff. de ver. obli. quidam. cum filium. §. sed videamus.
cum sua gl. vbi pactum pœnale de non exhæredando filiû
intelligitur, nisi exhæredari meruerit. Item cum ius com-
mune permittat id peti, quando arbitrium iniquitatem
continet. ff. pro soc. l. verum. & l. quid enim. & de contra-
hen. emp. l. hæc venditio. pactum ergo de hoc non peten-
do, remotum est a iur. cômuni, & sic non tenet. ff. de pac.
iurisgen. §. & generaliter. secundum expositionem, quæ veritatê
continere videtur, præcipue cum ob publicam vtilitatê
videatur inductum, vt arbitramentalia corrigantur, nô te
net ergo pactum, quod non corrigantur. ff. de admi. tu. q-
dam decedens. de suis & le. l. fin. ff. eo. tit. neque pignus. §.
priuatorum. Item cum lex non concedat iniquum arbi-
trium habere effectum, quod patet quia parat uiâ iniqui-
tatis corrigendæ. ff. de arbi. ita demum. §. arbitrorum. pa-
ctum, quod illi præbet effectum, uidetur contra legem fa
ctum, & ideo non valere, per l. non dubium. nam cû † in
1 ultimis uoluntatibus, quæ fauorabiliores sunt, non potest
caueri, q leges locû non habeant. ff. de leg. 1. l. nemo. mul-
tominus poterit id in côtractibus. Item cuiuscunque arbi
tri libertas quamuis larga restringitur ad id, quod de iu-
re licet. ff. de cond. ind. si procur. & quę in fraudem cred.
si pater filio. & ad municip. l. Lucius. §. pe. C. de mune. non
conti. l. 1. §. pro iostame. concludit ergo nullum sani capi-
tis dicere, quod arbitratori uideatur concessum, q inique
pronuntiare possit, secundum Dyn. uidetur idem place-
re speculatori. etiam quando interuenit super hoc iura-
mentum, ut no. in Spe. de arbi. §. 1. uer. sed pone. & §. fina.
uer. item quid si compromissum. neq. dolus. hic satis tra
ctat Ioan. mo. de proba. doli, de quo, ut dicit, iura quan-
doque dicunt, ipsum dolum inesse in ipsa re, quandoq.
præsumi, quandoque dolum passum ad illum probandû
admitti. Primo casu tripliciter incidit. aut enim est circun
uentio in essentia rei, & tunc non tenet, qđ agitur. ff. de cô
trahen. emp. l. in venditionibus. §. si. aut in qualitate rei,
seu pretij quantitate, & tunc tenet, vt in dicto §. & l. se. &
ff. de minori. in causę. 1. § Idê Pomponius, distinguendo
tamen, vt ibi no. aut non est circunuentio ab initio, sed ex
post facto, & tûc eo ipso dolus inest, licet a principio non
fuisset commissus, de doli ex. l. 2. §. si qs sine causa. & §. item
quæritur. & l. apud Celsum. §. Labeo. & de hoc. ff. de ver.
ob. si quis. cû aliter. probatur etiam dolus ex qualitate fa-
cti. sup. eo. li. de renû. c. si. in fin. Secundo, vt dixi, præsumi-
tur dolus, & hoc multipliciter. Primo, quando qualitas fa
cti necessario concludit contrarium eius quod agitur, cir-
ca illam dat exemplum de l. 1. C. de dolo. ff. deposi. si homi
2 nem. 1, respon. ff. de re. iu. Non potest † dolo carere qui
non obtêperat imperio magistratus & ff. qui. ex caus. ma.
Item hi qui reipublicæ. Secundo, quando qualitas facti
relata ad circunstantias personæ, de cuius dolo agitur, in
terpretatione iur. dolum continet, vt quando sciens se de-
bitorem, omnia sua bona alienat, præsumetur, q in frau-
dem, cum enim soluere debitum sit necessitatis. ff. de mi-
no. q si minor. §. restitutio, ergo alienando omnia sua, qđ
non potest se compati cum eo, quod necessario incumbit.
3 s. soluere, præsumitur † dolus. ff de his quæ in frau. cre. l.
omnes. §. Lucius. his casibus cum côtrarium doli præsum
pti stare non possit cum qualitate facti, necessario præsu-
mitur dolus. declarat autem iô qualitatem ponderandâ
facti & personæ, quia ex his iudex informabitur, an præ-
sumere debeat dolum, qui proponitur, nec ne. ff. de accu.
si cui. §. ijsdem. C. de susc. & arca. l. si aliquid. Item proba
tur dolus, & hoc est regulare. ff. de proba. quoti. §. qui do-
lo. vnde iura dicunt, dolû intelligi. i. præsum. vel æstimari.
C. de rescin. ven. l. dolus. ff. de adoptio. nam ei. §. 1. Item ar
gui seu agnosci. ff. de re mil. non omnes. § a barbaris, cum
sua glo. coniecturari, ar. ff. de verbo. oblig. continuus. §. 1.
indicari. i. demonstrari. l. dolum. nam perspicuis indicijs
probandus est, quæ facti qualitatem inducent, ex quibus
vir bonus æstimabit, intelliget, arguet, agnoscet, & conie-
cturabitur, vt probant dicta iura, an probatus sit dolus
nec ne. vnde cum super his certa regula dari non possit,
necessario fuit relinquendum iud. arbitrio, vt in l. conti-
nuus ff. de iur. & facti igno. l. in omni. quæ autem illa
sufficiant iudicio animi sui iudicabit, sicut de mora dici-
tur. ff. de vsur. mora. in princi. nam discutiet iudex, an in-
dicia sint indubitata, & tunc eis credet. sup. de hæret. ex-
communicamus. § fin. C. de proba. sciant, si sint leuia,
non credet. ff. de minor. l. 3. §. 1. ff. de dolo. l. eleganter. §.
fin. Item si plura sint contra dolum quam dolum indican
tia, & qualia sint vtraque. C. arbitr. tut. si defunctus. ff.
de adopti. nec ei. §. 1. & vlt. quibus iuribus habetur, quæ
indicia recipiuntur a iur. & quæ non. & lex, si defunctus,
4 ponit † quod indicia non probant, sed comprobant, si-
cut & fama. 4. q. 3. §. non sæpe. ¶ Prima gloss. dicit, vn-
de sumpta. & ponit exempla, secundo supplet de scire de
bente, & dicit in regula principium ponderandum. ter-
tio ponit rationem regulæ, & notat copulam, quarto
successiue obijcit & soluit tria contraria. ¶ In 1. gloss.
ibi. si intelligatur in morbo, vel vitio intelligibili cessat
edictum. & ibi [§. vltim.] statim cum seruus traditus est,
stipulatio committitur, quanti interest emptoris. & ibi
[§. vl. & pe.] loquuntur de illo, qui intendebat côrrecta-
re domino inuito, qui tamen volens erat. & ibi [si quis
seruo] suasi seruo alieno ut fugeret, & librum auferret,
quod fecit nolente dño, & mihi attulit, teneor furti, &
serui corrupti. ¶ In 1. glo. ibi [l. 1. in fi.] Dyn. de iniuria po-
nit exemplum per l. 1. ff. de iniur. §. usque adeo. ubi uen-
dens liberum hominem volentem, non tenetur iniuria-
rum de dolo, ponit per l. ff. de li. homi. exhi. l. 3. §. si quis
uolentem.

volentem. vbi si detineo hominem volentem, non teneor
illi interdicto. & ibi [ex post facto] idem Dy. per modum
obiectionis, & ibi, [quam violenter.] idem hic. Dyn.

QVAESTIO.

Hæc regula facit ad quæstionem hic disputatam per
Guidonem demũ episcopũ Mutin. nunc Concordien. quã
sic proponebat. Exemptus contrahens in loco exemptu
promisit creditori non declinare forum diœcesani, si sta-
tuto termino debitum non soluisset, de quo soluendu præ
ceptum diœcesani recepit, lapso termino & debito non
soluto diœcesanus ignorans illum exemptum, quia
nec talis communiter putabatur, illum citauit, & quia nõ
comparuit, vt contumacem excõmunicauit. quæritur, an
talis sententia liget quod vr̃ per hanc regulam, nec enim
potest se dicere iniuriatũ, qui sciuit, & consensit. Dubiũ
quæstionis in duobus consistit, quorum primum affirma-
tiue probat quatuor rationibus, & sm totidem, & vna gl.
æque horum duorum quodlibet probat negatiue, succes-
siue soluit vtrunque, rñdens ad contraria, subdit demum
disputationem & distinctionem Aegid. an teneatur quis
priuilegium allegare. Et ad hanc partem, q̃ liget, inducun
tur duo, primum, quia renunciauit priuilegio fori, quod
potuit, sm, quia dato, q̃ non potuit, debuit venire, & pri
uilegium allegare. Primũ sic ostenditur, iuri & priuilegio
non odioso, sed in alicuius fauorem inducto. renuntiare
quis potest, siue sit de rebus spiritualibus, de renun. ex
transmissa. & c. in præsentia, siue de temporalibus, de pac.
cum pridem. C. de fide instru. l. 3. siue si ius concessum col
legio & ordini, de priui. si de terra. & c. attendentibus. si-
ue singularibus personis, de elect. quod sicut. de regular.
ad nostram. & cap. statuimus. nec licet ad ius renuntiatũ
redire. 7. q. 1. quam periculosum. 22. q. 3. si illic. & de hoc
vide de elec. ecclesia nostra. 2. in 6. glo. Cum ergo hoc ius
exẽptionis sit fauorabile, & non odiosum, & respiciat pri-
uatam vtilitatem exempti, potuit illi renuntiare consen-
tiendo in clericum, facit quod no. de offi. le. cap. 1. in gl. fi.
non sic in laicum, de foro competen. si diligẽ. & quod ibi
no. & si dicatur etiam in clericum consentire non posse si-
ne authoritate diœcesa. de foro compe. significasti. Papa
aũt est diœcesanus exemptorum, de priuile. authoritate.
eodem li. & no. 33. dist. nulla. ergo sine Papæ licentia cleri
5 cus hoc non potest. Rñdetur, q̃ res † de facili redit ad sui
naturam. 35. dist. ab exordio. quare facilius tollitur actio,
vel exceptio contra ius commune competens, q̃ iuri con
sona. super quo vide quod no. 16. q. 4. cap. vltimo. Iurisdi-
ctio autem ordinaria est consona, exemptio vero disso-
na. Item non habetur sic de facili copia Papæ per exem-
ptos, sicut copia ordinarij per non exemptos, & sic diffi-
cultas permittit alias prohibitum. 63. di. cum longe. ad
rationem faciat, de re iud. cap. fin. Item si subditus episco
pi sine ipsius licentia posset ipsius iurisdictionem effuge-
re, quod posset primus, & posset secundus, & vlterior, &
sic euacuaretur episcoporum iurisdictio, quæ ratio cessat
in Papa. 9. q. 4 cuncta per mundum. Concedatur ergo exẽ
pto quod non conceditur non exempto, cui conuenit ca-
pitulum, luminoso. 18. q. 2. vbi in loco exempto episcopus
nil iurisdictionis exercet, nisi fuerit inuitatus, ergo inuita
tus potest. Secundo, quòd renuntiare potuerit, probat de
cret. dilecti. de fo. compe. vbi priuilegium, quod Angliçi
circa mare conueniri non possunt, non prodest illi, qui ci-
tra non promisit respondere, vel soluere, & hic disiuncti-
ue ponuntur, per quod patet, quòd iste respondere coge-
tur, vbi promisit exemptionis priuilegio non obstante,
facit C. de pac. si quis in conscribendo. nec mirum, quia
potest sibi eligere iudicem animæ, quod est maius. 12. q.
2. præcipimus. de pe. cum infirmitas, fortius ergo potest
eligere iudicem corporis, quod est minus. hoc eo. ti. cui li
cet. cum concor. ¶ Tertio si dicatur, quod exemptus non
possit expresse renuntiare foro, potest tamen tacite contra
hendo in loco non exempto. de priuil. c. 1. lib. eo. Iste au-
tem sponte suscipiendo mandatum de soluendo, tacite
renuntiauit foro, de his quæ fiunt a ma. pa. cap. ex ore. &
6 quomodo quædam † licent tacite, quæ non expresse, pa-
tet de iura. calum. c. 1. respon. li. eo. & no. de fo. comp. si
diligenti. in glo. pe. & facit quod no. Io. 11. q. 1. insolita. vn
7 de exemptus † permittendo præscribi contra priuilegium
exemptionis spatio 40. an. illi renuntiat, sicut de alijs pri-
uilegijs dicitur de priuile. accedentibus. facit de capel.
mona. c. 2. non tamen ecclesiæ Romanæ præiudicatur, ni-
si per spatium centum annorum, vt no. 16. q. 4. voluimus
simile, quod de vasallo dr̃, de præscr. ad audiẽtiã ¶ Quar
to per eundem modũ dr̃, q̃ dato, q̃ renũtiatio non tenuis
set in præiudiciũ renuntiantis, vt patet de arbitr. cũ t pe.
facit de re. iu. suborta. sic & submissio tenet quo ad sub-
mittentes, non quo ad ipsius superiorem. quod me. causa,
cum dilectus. de don inter dilectos. sic & renuntiatio be-
neficij facta in manibus eius, ad quem recipere non spe-
ctabat, reuocatur. de renun. q̃ in dubijs. 17. q. 2. Consal-
dus. sic & abiuratio iurium dignitatis tenet quoad ab-
iurantem, non quoad dignitatem. de insti. cum venissent.
Secundum principale, quod supra contra istum induce-
batur, erat, quia non venit allegaturus priuilegium, datur
pro regula, quod sicut quando constat citatũ nẽ arctare,
citatus venire tenetur, ita & qñ dubitatur, an arctet, alias
punitur vt contumax. ita no. Io & Be. de accu. veniens. in
fin. vltimæ gl. & 3. q. 2. si episcopus. 15. q. 4. placeita. in vlti.
gl. in fi. & ff. si quis in ius vo. l. 2. & de indi. si quis ex alie-
na. In dubio. n. propter bonũ obedientiæ semper parẽdũ
est. 23. q. 1. q̃ culpatur. in fi. & facit 13. q. 2. nõ æstimemus.
& qđ ibi no. 42. di. quiescamus. & de pœ. di. 7. c. 2. & si di-
catur, non esse dubium apud citatũ, qui scit se exemptum,
hoc non iuuat, quia scientia iudicis hic ponderanda est,
non citati, de ver. sig. cũ olim. facit quod no. de offi. dele.
cum a. in 1. gl. Itẽ, qđ plus est no. Io. 23. q. 8. conuenior, q̃ si
iudex laicus citat clericum, tenetur comparere, & priuile
giũ allegare, & de hoc infra dicam post solutionẽ qõnis.
& facit quod no. Host. in sum. de iud. §. q̃ sint necessaria.
iuxta fin. ver. quod aũt dixi. & facit quod not. in decr. cũ
ordinẽ. de rescri. in fi. vl. gl. Secundo, si iudex probabiliter
errans in facto, & credens se iudicẽ, cũ non sit, procedit,
tenet processus, de app. si duobus. Secus si erraret in iure.
de offi. deleg. cum super. de conces. præb. ex parte. Iste aũt
diœcesanus probabiliter errabat in facto, quia de sua diœ-
ce. erat, & præceptũ ab eo receperat, ergo &c. sic & dr̃ de
procuratore, qui reuocationẽ suã ignorat, quia valet qđ
facit de pro. in nr̃a & ca. pe. de iudice vero casu, vt no. 43.
di. tibi dño. & de hoc per Inn. de rescr. cũ contingat. de cõ
cessione præb. quia cũctis. li. e. ¶ Tertio videmus, q̃ in his,
quæ sunt iurisdictionis, opinio præiudicat veritati. hoc patet
in sñia serui, qui putabatur liber. 3. q. 7. §. verũ. de off. præ-
to. Barbarius. & occulti excommunicati. de re iud. ad pro
bandum. facit C. de restit. l. 1. C. ad Mace. l. 3. & ff. ad Mace
doni. l. 3. de iurepatronatus. consultationibus. de electio.
querelam. de sententia excõ. si iudex. li. eo. ¶ Quarto cer-
tũ est, q̃ iudex cognoscit, an sua sit iurisdictio, de rescri. su
per literis. & ordinarius de exẽptione cognoscit. & certo
casu cognitione pendente iurisdictionem exercet in exẽ-
ptum. de priuileg. cũ personæ. 100. d. cõtra morẽ. ¶ Quin
to ad hanc partem inducitur, quod not. Inno. & Host. de
verbor. signi. ex parte. in fin. magnæ glo. vbi dicunt, pro-
cessum tenere contra exemptum non comparentem, quã
do exemptio non est notoria, sed dubia. ¶ In contrarium
adducitur illud generale, pacto priuatorum, &c. ff. eodem
titu. neque pignus §. priuatorum. de foro comp. si diligen
ti. Sed ius publicum consistit in sacris & sacerdotibus. 1.
di. ius publicum. & habet hic locum, si tale ius cõcessum
est alicui non in fauorem eius tantum, sed & alterius, de
sent. excom. contingit. de immu. eccle. aduersus. de arbi-

cum

cum tempore. Cum ergo Papa habeat in exempto ius dięcesani, vt s. prima parte probaui, sine ipsius consensu non potuit in alium consentire. ¶ Secundo ad hoc facit, quia sicut clericus sinę licentia episcopi sui non renuntiat beneficio. de renunc. admonet. sic nec exemptus sine licentia Papæ. eo. ti. c. fi. de elec. si abbatem. lib. eo. nec ad aliam ecclesiam potest se transferre, etiam si hoc habeat consuetudo, s. de consuetudi. cum venerabilis, & si renuntiat exemptus sine licentia Papæ, etiam quoad ipsum renuntiatio non tenet. 6. q. 3. denique. & probat textus decre. quod in dubijs. de renunciatio. licet glo. contra. ¶ Tertio constat, ꝙ sicut clericus sine sui epi licentia ab alio non recipit ordines, sic nec exemptus sinę licentia Papæ. de episcopali ordine patet 63. di. Salonitanæ. de alijs. de tempo. or. cum nullus. li. eo. nisi aliud ex priuilegio competat. de præscri. veniens. Si ergo non possunt ab alijs ordinari, ergo nec iudicari. 9. q. 2. nullus. de parochi. nullus. ¶ Quarto certum est, ꝙ qui consenrit in iudicem non suum, ante lit. con. pęnitere potest. ff. de iuris. om. iud. si conuenerit. & not. de iudi. c. 1. vnde distinguitur inter pactū de iurisdictione adeunda & de non declinanda. primo casu non tenet factum a clerico sine licentia episcopi. de fo. compe. significasti. Secundo tenet etiam sine consensu. eo. ti. dilecti. Si ergo pactum non valet, vel saltem pœnitere licet ante litem contest. pœnitebat autem non veniendo, ergo episcopus contra eum procedere non potuit, tamen & si venisset, nō fuisset coactus suscipere iudicium, ergo nil interest iudic. vel partis. ff. de iudi. non vr. facit quod no. de do. & contu. ca. fin. ¶ Circa secundum vero principale, probato, quòd nō potuit exemptus in eum consentire sine Papæ licētia, probatum est, quòd citatus ab eo non tenebatur venire etiā allegaturus priuilegium suum. cōstat autem, ꝙ sicut nulla est sententia a non suo iudice lata. de iud. at si clerici. cum concor. sic nec citatio, arguendo de toto ad partem. facit de offi. dele. pastoralis. in princip. & probatur de fo. com. Romana, in fi. li. eo. Si nulla non conualescet per inobedientiam non venientis. eo. ti. non firmatur, & bene facit quod no. de elect. bonæ. 2. in vl. gl. ¶ Secundo constat, episcopum non esse iudicē exempti, & hoc ipsum verbum sonat. 16. q. 1. frater noster. de sup. negl. præ. sicut. de priui. cum capella. nisi in casibus. de priuile. c. 1. lib. eo. quorum nullus in casu nostro concurrit, ergo constat, citantem nō esse iudicem, & eo casu non tenetur citatus ire etiam allegaturus priuilegium. ¶ Tertio non releuat dicere, non cōstat hoc iudici, licet constet exempto, non sufficit ad notitiam exempti priuilegium peruenisse, licet ordinarius illud ignoret, de conc. pręb. c. 1. li. e. §. nec obstaret. facit eo. li. de præb. si postquam, nec etiam releuat, quod iste communi opinione habeatur non exemptus, licet enim communis opinio hic operetur, ꝙ ea durante seruatur sententia, manifesta tñ veritate cedet opinio. 8. di. veritate. & sic declarabitur nullus processus, sicut no. de sententia lata per falsos testes. de excep. cum venerabilis. & in sententia excommunicationis lata post legitimam appellationem non prosecutam. de sententia lata, per falsos testes. de excep. cum venerabili. & in sententia excommunicationis lata post legitimam appellationem non prosecutam. de sen. excom. licet. li. eo. & sic potest intelligi. eo. li. de priuil. cum personę. ¶ Quarto constat, ꝙ defectus iurisdictionis annullat sententiam. de iud. at si clerici. cum concor. ergo exceptio, tu non es iudex meus, reddit iudicium nullum, & sic potest opponi post sententiam, sicut exceptio falsi procurato. in nostra. & vide, qđ ibi no. in gl. penn. ¶ Quinto his conuenit, quod no. C. vbi de cri. agi oportet. l. 1. vbi not. Accur. ꝙ qñ iudex est talis, ꝙ citatus sua voluntate non possit facere iudicem, non nocet taciturnitas. Facit de præben. dilecto. & quod ibi no. Inn. vt & dixi super t. gl. Inducitur ad hanc partem, quod no. Gu. in Spe. de citatio. §. r. versi. sed pone ꝙ iudex. & §. pen. in fi. cuius verba ad literam ponit Arch. 15. q. 4. cap. 2. in fine. ¶ Soluit pro hac parte, quòd exemptus priuilegio fori renunciare nō possit expresse, vel tacite sine Papæ licentia, & si renūtiat, processus, vel sententia non tenet, cum etiam superioris fauorem respiciat tale priuilegium, ne suus subditus iudicetur ab alio, facit ad Ro. 14. c. 2. q. 1. nomen. & c. multi. de iureiu. nimis. alle. de arbi. cum tempore. Nec ob. quod ibi no. quòd valet quo ad renuntiantem, quia illud & omnia similia procedunt, quando renuntiatio lædit ius renuntiantis tantum, & non superioris, vel alterius, bene facit supra eod. lib. de fo. con. Romana. in princip. vbi enim consentientibus partibus archiepiscopus omisso appellationis articulo non cognoscit de principali, ad id quod dicitur renuntiari tacite contrahendo, vel delinquendo. vt scripsi præmittendo, illa non fiunt sine authoritate Papæ, & iur. communis hoc prouidentis, eodem modo respōdetur ad decre. vlti. de pę. & re. dicit tamē ipse Guido, quòd exemptus coram ordinario debuit comparere, & suū priuilegium allegare, quod si non fecit, excommunicari potuit vt contumax, cui non placet dictum Speculatoris de exempto loquentis, in versi. supra in fi. allegatis, sed sibi placet, quod not. Inno. & ponit Hosti. de ver. sig. ex parte. 1. in fin. magnæ glo. & hæc illa ratione, quia in dubio cognoscit, an sit sua iurisdictio, de priuil. cum personæ. li. eo. ergo, cum quo ad illum articulum sit iudex competēs, in dubio cessant omnia iura, quæ dicunt, processum a non suo iudice factum non valere, pèr quod patet solutionem cessare, nisi notoria esset exemptio. Non ob. decr. quia cū ctis. vbi priuilegium, quod excōmunicari non possit, statim habeat suum effectum, cum ad priuilegiati notitiam peruenit illud quod facit intentio concedentis, volentis adimere cuique, etiam ordinatio potestatem illum excōcommunicandi saluo quod habes, de priuile. ne aliquid. lib. eodem. In priuilegio exemptionis: non sic, vt patet eo. tit. c. 1. Item etiam illo casu remanet ordinarij potestas alios puniendi, vt ibi patet. §. in eos. & vide, quod ibi no. in gl. 2. ¶ Scire volo, ꝙ Aeg. Cremon. post Io. de Deo. q. 32. disputauit in sua quæstione hunc articulum supra tactū, an si iudex laicus citauit vere clericum, qui cōmuni opinione laicus habebatur, vt se defenderet ab accusatione homicidij, & quia non venit, eum banniuit, an teneat bannum. Inducebatur ad partem ꝙ valeat, quia illum communiter haberi pro laico non procedit, nisi ex quadam conformitate sui circa mores & actus laicorū, censeatur ergo laicus, cum propter similitudinem qs censeatur de illorum numero, quorum in veritate nō est. 26. quæstione prima, quotquot. 27. di. c. vlt. de biga. nuper. & dignum est. vt qui similē & c. de stat. mo. recolentes. facit de sen. exc. si iudex. li. eo. Item quilibet nascitur laicus, talis ergo præsumitur, nisi clericus probetur. 2. q. 1. legum. Inducebat etiam alia, quæ includuntur. sup. parte prima. ver secundum principale. vsq. ad fi. ipsius partis. & quæ inducebat ad partem cōtrariam. s. in contrarijs allegationibus sunt inclusa, vltra quæ inducebat iura decretari, ꝙ aliquo modo laicus in clericum animaduertat, vel iudiciū exerceat. 1 1. q. 1. nullus iudicum, palea est, quæ habetur. de for. comp. c. 2. allegat. eo. tit. si diligenti. & dicebat Io. de Deo prædicta intelligi de clerico, qui per admonitionem episcopi priuatus nō erat priuilegio clericali. de sen. excom. in audientia. & c. contingit. soluebat autem ipse Ioa. ꝙ cū deliquisset incedēdo sine tonsura, & ne diceretur esse clericus & fuisset contumax, potuit per iudicē laicum puniri. de priuil. ex parte. 2. Ne furemur Aegidio labores suos est sciendum, quod ipse ad quæstionis solutionem plene tradere voluit materiam illam, quādo pars teneatur ire allegatura priuilegium, sic distinguens, aut citatus non innititur alicui iurisdictioni, nec alias est notorium, scit autem esse ordinarium citati, tunc citatus venire non tenetur etiam allegaturus priuilegium, licet in veritate iudex iurisdictionem habeat ex aliqua causa latenti, ar. ff. si qs caut. si seruus. & l. quot. & sic loquatur gl. ult.

gioni statuens ne obligetur, de regula. ad nostrā. & hoc
eod. titu. postulasti. Secundo in votis authoritas superio-
3 ris intelligitur excepta, de iureiuran. uenietes. Tertio † coi-
tus cum uxore dicitur castitas. 31. di. in cœna. per illū er-
4 go non uidetur frangi. Quarto † simplex uotū tollitur per
matrimoniū. qui cler. uel uo. meminimus, solēnitates aūt
uoti sunt de iure positiuo, & ex constitutione ecclesiæ. de
uoto. c. uno. l. eo. ergo contra solenne uotū poterit dispen
sare. ¶ Quinto Papa absoluit a iuramento, per quod iu-
rans Deo & homini obligatur, de iureiu. quanto. uer. de
hoc. & 15. q. 6. authoritate. ergo fortius a uoto, quod obli
gat soli Deo. Facit su. de cele. mis. de hoie. Sexto in profes
sione religionis ultra uotū cōtinētis continetur uotū pau
pertatis & obedientiæ, sed in his duobus dispensatur, ut
patet in religioso, qui fit episcopus. 18. q. 1. c. uno. ergo &
in tertio, de quo loquimur. Septimo in uoto abstinentiæ,
si uergat in corporale periculū uouentis, dispensatur. Fa-
cit de obser. ieiu. c. 2. §. pe. & ult. pari ratione & in uoto cō
tinentiæ, si in eius periculū uergat dispensabitur. Octauo,
ad hanc partē faciunt, quæ lo. no. 15. q. 1. quæ ad perpe-
tuam. 27. q. 1. nuptiarū, & Bar. Brix. 32. di. de illo. Inno. &
Host. de uoto. c. 1. de stat. mo. cum ad mon. ¶ Solutio aūt
patet ea his, quæ ibi post eos scripsi, ampliaris aūt uerbis
5 dicamus cum Thoma & theologis. In uoto † continentiæ
tria considerari, uoti materiā. s. continentiā. Secundo ip-
sius perpetuitatem, ad quam se astringit. Tertio ipsius so-
lennitatē, aliquibus aūt vr̄ solenne uotū continentiæ indi
spensabile, pp ipsam continentiā, quæ non recipit condi-
gnā commutationem, vt primo dixi p authoritatē eccl. &
pro ratione dicunt, q̄ per continentiā homo triūphat de
domestico inimico, vel quia per continentiā homo perfe
cte cōformatur Christo secundū puritatē corporis, & ani
mæ, quia bona animæ, vt contēplatio, & oratio sunt me-
liora bonis corporis, & magis nos Deo conformant, & tñ
in voto contemplationis & orationis dispēsari posset, vñ
absolute respicere ad ipsam continentiam non vr̄ sufficiēs
rō prohibendæ dispensationis, præsertim cum apostolus.
1. ad corin. 7. ad continentiā per contemplationem indu-
cat, dicēs, q̄ mulier innupta cogitat quæ Dei sunt. ad idē.
de cler. coiu. diuersis. Finis aūt potior est his, quæ sunt ad
finē, alij ponderant scd̄m perpetuitatē dicentes rōnē esse,
quia votum continentiæ non pōt prætermitti, nisi per di
recte contrariū, quod in aliquo voto non licet. hoc est pa-
tenter falsum, quia sicut vti carnali copula est continen-
tiæ contrarium. Itē abstinere a carnibus, vel vino, est di-
recte contrariū, comedere carnes vel vinū bibere, & tñ in
his votis dispensatur. Tertij ponderant tertium, s. solenni-
tatē voti, sumentes rōnem ex hac regula, dicentes aliquē
prælatum ecclesiæ non posse id, quod Deo sanctificatum
est, ad humanos vsus conuertere, nisi id quod sanctifica-
tum est sanctificationem amittat, & hoc etiam in reb. ina
nimatis, vnde non potest facere quin calix cōsecratus ma
neat consecratus stans integer, multominus hoc poterit
de homine consecrato. Solennitas † aūt voti cōsistit in qua
6 dam cōsecratione, vel benedictione vouentis, & ideo nul-
lus prælatus ecclesiæ hoc pōt, q̄ votum solenne emittens
desistat ab eo, quod est consecratum, puta q̄ sacerdos nō
est sacerdos, licet possit prælatus ob aliquam causam exe
cutionem ordinis prohibere, simili ratione non posset Pa
pa facere, quin professus sit religiosus. Et deridet Tho-
mas opi. Vin. & lo. contrariam. Est ergo secundum Tho.
considerandum, an continentia sit essentialiter annexa
ei, ad quod votum solennizetur, an non. Primo casu non
posset manere solennitas sine debito continentiæ, secūdo
potest, per quod dicit, q̄ cum votum continentiæ non sit
essentialiter annexū ordini sacro, sed ex statuto ecclesiæ
per ecclesiam dispensari poterat, vt contrahat constitutus
in sacris, & vide quod scripsi de conuer. coniu. placet. in
fin. sed debitum continentiæ est annexum essentialiter
professioni religionis, per quam quis renuntiat seculo, se

totaliter Dei seruitio mancipando, quod non potest sta-
re cum matrimonio, in quo incumbit necessitas alendæ,
& regendæ coniugis, prolis & familiæ, & rerum quæ ad
hoc requiruntur. vnde 1. ad corin. 7. qui cum vxore est, so
licitus est, quæ sunt mundi, quomodo placeat vxori, & di
uisus est. Vnde nomē monachi ab vnitate sumitur per op
positum ad diuisionem prædictam, quare in voto solenni
zato per professionē non dispensat ecclesia, quod voluit
secundum Thomam dec. cum ad mon. in fi. dicens quod
castitas annexa est regulæ monachali &c. hoc prosequi-
tur secunda secundæ quæstione 88. articulo 11. vbi etiam
ipse respondet ad illa duo, quę vltimo allegaui ad partem
affirmatiuam, dicens falsum esse, quod religiosus factus
episcopus absoluatur a voto paupertatis, & obedientiæ,
vnde nihil habet proprium, licet episcopatus bona dispē
set, & quod acquirit non sibi, sed episcopatui acquisiuit 1
vt in contrario, & supra de priui. cum olim. s. Item licet
per accidens obedire non teneatur, si superiorem non ha
bet, sicut nec abbas, non tamen per hoc ab obedientia ab
soluitur. De hoc vide quod no. 16. q. 1. c. 3. Ad id, quod
dixi de uoto abstinentiæ, respondet, quod cibus directe
ordinatur ad conseruationem corporis, vnde si abstinen-
tia directe vergit in corporis periculum, votum abstinen
tiæ dispensationem recipiet, sed coitus non ordinatus di
recte ad conseruationem personæ nō vergit, sed si per ac-
cidens ex ea aliquid personale accidat, subueniri debet
per abstinentiam ciborū, vel alia corporalia remedia si-
ne peccato. Facit de pę. & re. cum infirmitas. in fi. sed vt
scripsi post Inn. & Host. de voto. c. 1. & in decr. prædicta,
cū ad mon. super vlt. glo. vbi votum continentiæ solenne
est impedimentum maioris boni, poterit Papa dispensare,
nā bonum commune melius est quam bonum vnius. Pos-
set aūt per vnius continentiam bonum multitudinis im-
pediri, vt si per matrimoniū alicuius solenniter vouentis
ēt monachi posset pax patriæ procurari, vel patria infide
6 lis ad finem conuerti, vel his simile, absit † q̄ his casibus
monachelli continētiam præferamus tanto bono, vt ple-
ne scripsi, & ideo plus non insto, in præ. decr. cum ad mō.
super vl. gloss. & responsiones ad contraria ibi vide, & in
præ. dec. vnica. de voto. super vlt. gl. bene probat hęc dec.
vnica. de voto. eo. li. In dec. autem, cum ad mon. quæ mo
uit Thomam ad prædictam distinctionē, certū est nulla
verba Papæ posse tollere, vel detrahere potestati successo
ris, quia par in parem &c. de elec. innotuit. cum concor.

SVMMARIVM.

1 *Accusandi ius ademptum notatis de calumnia.*
2 *Testium & instrumentorum eadem uis in litibus dirimendis.*
3 *Instrumenta documentorum appellatione an contineantur in pro-
bandis criminibus.*
4 *Mulier an in criminibus recipiatur testis.*
5 *Testium & instrumentorum an diuersa sit fides.*
6 *Puniri ne quis debeat, si non sit cōuictus de crimine per testes, vel
confessionem propriam.*
7 *Lis dictio, ut accipiatur, quid ne significet.*

REGVLA VIII.

Semel malus. Facit hæc regula ad quęstionē
de notario, qui fecit vnum in-
strumentum falsum, an valeat
postea confectum per ipsum? Quam ponit Gul. in Spe.
de instr. edi. §. restat. ver. quod si tabellio. Prima glo. po-
nit exempla. secundo q̄ñ hæc præsumptio pōt dici homi
nis, facti, vel iur. sed non de iur. Circa præsūptiones duas
semissiones interserens, & conuertens regulam subdit
vnde procedat hæc præsumptio. tertio dat simile de pau-
pere, & remittit. quarto dicit quandoq; hāc præsumptio-
nem ad filios transire. ¶ In prima glo. ibi [l. 3.] calum-
nia

2 nia † notatis accusanditius ademptum est. & ibi [& eos] vide de ord. cog. c. 2. in gl. pe. & ibi, [quod ita] sequitur, sanatum est, vt in pristinum statum restitueretur, perinde haberi debet, ac si morbosum non fuisset. & ibi [§. rogo] meritus dicitur qui non offendit, & ibi [a Barbaria] Rediens ab hostibus restituitur, si probat se captum euasisse, non transfugisse. & si bonus miles primus æstimatus fuit, assertioni eius creditur. & ibi [si aliquid] li. 10. nullus susceptor vel arcarius interuertisse conuictus illud gerat officium, in quo ante dixit. & ibi [ex persona] collegæ aui mei non conuenior, si probo illum tempore depositi officij fuisse soluendo. & ibi [si magistratus] pupillus non hēt docere tutores non fuisse soluendo, sed magistratus habet docere illos tunc idoneos, & ibi [si creditores] in fi. creditores habent probare hæredem inopem a quo satisdationem petunt. & ibi [quod mancipia] vide supra. eo. lib. de temp. or. c. 1. in glo. de qua. In 1. glo. ibi. l. 4. & l. si cui. §. ijsdem. & ibi [præsumitur bonus] & licet hęc præsumptio sit iur. & naturæ accedens, tamen huic contrarium remouet effectum præsumptionis, & quamuis fortior videatur pręsumptio naturæ, quam actuum, qui sunt naturæ cōtrarij, tamen posteriora hic prioribus derogant, nec est illa de iur. naturali immutabilis, secundum Dyn. qui etiam hic soluit, qualiter præsumitur quis esse in actu possessionis malitiæ, in quo semel fuit, cum non præsumamus quem esse in possessione rei, licet olim possederit. C. de proba. siue possideris. & dicit finaliter hoc esse, quia possessio auferri potest facto alterius sine voluntate possidentis, non sic in animi vitio. hac so. non eges, si tenes quod dixi de restitur. spo. cum ad sedem. super. 3. glo. & ibi [corrupets] inducit Ioan. mo. illud Sap. 17. Perturbata conscientia sēper præsumitur sæua, & ibi [prona] vnde ponit Io. mo. illud Senecæ, quod scripsi de sent. excom. cum volūtate. in fi. & ibi [si creditores] & ff. qui satis. co. si vero. §. 1. & ibi. c. vno. & vide supra eo. li. de elect. si forte. in gl. qui etiam.

QVAESTIO.

Huic regulæ congruit quæstio prima, quā post doctoratum disputaui, an per instrumentum directe probetur crimen, directe dico, quia, puta, adhibitis testibus rogatur tabellio cōficere instrumentū de vulnere, homicidio, adulterio, incendio, vel his similibus, quæ commisisti, & tabellio sic facit, quod postea contra te producitur, & placuit tunc quæstio & solutio Ia. de Aret. per Bō. transeūti, quare scripsit in ea, cuius verba ponit Cynus ad literā. C. de probat. sciant cuncti. Ad affirmatiuam inducam sex rōnes, & sex gl. In contrarium totidem rationes, & quatuor gl. tertio soluam distinguendo, & ad contraria prius singulariter, demum communiter respondebo. Quod probetur, videtur primo, quia in † exercendis litibus parē vim obtinent testes & instrumenta de fide instr. cum Io. C. eo. tit. in exercendis, & vndecunque crimina claruerint, puniendа sunt. 24. q. 3. ecce. ¶ Secundo non est in criminalibus restringenda probationis forma, cum publice vtile sit, ne crimina remaneant impunita, 23. q. 4. est iniusta. fin. & ff. ad l. Aqui. ita vulneratus. ¶ Tertio multi canones dicunt, crimen per documenta probari. 2. q. 7. plerique. ibi, publicis documentis. & c. si quis episcopus. 2. q. 8. sciant, quæ est lex. C. de prob. ibi, apertissimis documentis, 23. q. 4. forte in populo. in fin. ibi, si veris documentis

3 testibusque conuincitur. sed ibi patet, quod † documentorum appellatione instrumenta continentur, cum ponātur vt diuersa a testibus, probatur etiam id de prob. quoniam contra. & C. de eden. si quis in aliquo. ¶ Quarto ad hanc partem facit de restit. spol. cum ad sedem. vers. nos prioris. de do. & con. veritatis. C. quorum ap. non re. l. obseruare. ibi, testibus productis, instrumentis prolatis &c. ¶ Quinto vē casus, quia periuriū & falsum probatur per instrumentum, eodem lib. de iur. iuran. cap. vltim. vbi de hoc, de his quæ fi. a prala. quanto. & conspiratio, quæ magnum crimen est, probari videtur per scripturam. de vers. fi. c. 2. eod. lib. vbi de hoc, & scism. eo. lib. de scisma. c. vno. Item dilapidatio rerum ecclesiæ, de rebus eccl. non ali. si quis presbyterorum. & facit C. de eden. is apud quem. Sexto inducitur etiam lex 2. ff. de ser. in fi. vbi per aspectū æstimatur iniuria. sic ergo respectu notarij & testium poterit instrumentum confici & probari per illud. Ad hanc partem facit quod not. Hu. 7. quæst. 2. c. 1. Bertran. 1. q. 7. plerique. Io. facit. 2. quæst. 1. iudex. Host. in de restit. spol. cum ad sedem. Guil. in Spe. in appa. de vsur. quamquā. & in Spec. de instr. edit. §. restat. ver. sed si alij. an. fi. Acc. ff. ad Turpill. in senatu. in prima glo. & C. ad l. Aqui. contra negantem, in 1. gl. ¶ In contrarium constat, quod cautius agendum est, vbi maius periculū imminet. 42. dist. quiescamus. 7. q. 1. c. fi. supra eod. lib. de elec. vbi periculum. in princip. & ff. ad Cat. l. 1. §. 2. vel 3. propter periculum autem causarum criminalium, in quibus quandoque de salute hominis agitur. C. de app. addictos. non recipitur procurator in ill. de accu. veniens. eadem ratione non recipietur probatio instrumentalis. Secundo patet etiā dis-

4 similitudo, quia in criminalibus mulier † non recipitur in testem, de verb. si. forus. nec minor. 20. an. 4. quæst. 3. in testimonium. quæ est lex. ff. de test. sed in instrumento forsan scriptus est minor 20. cuius viuæ voci non crederetur, multominus mortuæ, ergo instrumentum repellatur, cuius repellitur author. de testi. licet ex quadam, &

5. alia † est fides testium, & alia instrumentorum, & non testimonijs, sed testibus est credendum. 3. quæst. 3. §. itē vbi alia. ff. de test. l. 3. §. 3. & sæpe talia ex mala fide scribūtur. ff. de custo. & exhib. re. l. diuus. Tertio constat, quod accusatio est odiosa. 2. q. 7. si quis episcopus. C. de iu. properādum. ergo in ea probatio non dilatetur, sed potius restringatur. ad hoc supra de test. co. dilectorum. vbi in ciuili & non criminali cogntur testes. facit hoc eodem ti. odia. C. de nup. l. neque. Quarto multum facit, quod in criminali causa testes exhibentur coram iudice. in Authen. de testi. §. multæ. versi. in criminalibus. C. de fide instrum. iudices, & authen. apud eloquentissimum. facit 5. q. 5. illi ergo non stabitur instrumento, nisi testes exhibeantur. Quinto si absens accusari non potest. ff. de pœ. absentem. 2. q. 9. cap. 1. 2. & 3. multominus conuinci, vt ibi, & 5. q. 8. perscripta. & c. 1. ff. de requi. re. l. 2. Sexto facit. 2. q. 1. in dex. & cap. primates. vbi dicitur, quod non debet punire

6 † nisi conuictum per testes vel propriam confessionē. 15. q. vlt. c. vlt. in fi. & l. sciant. inducta pro prima parte facit pro ista, cum ibi dicatur, probationes in criminalibus debere esse apertissimas, & luce clariores. Pro hac parte facit quod notat. B. de ma. & obe. cum in ecclesijs. & quod ibi no. Inno. 24. q. 2. sane. 2. in glo. sed quod si. & quod no. Gu. in Spe. de accu. §. 1. ver. quod si accusatus. ¶ Soluēdo dixi per instrumentū directe non probari crimen per vltimo allegata, nam & video, etiam in contractibus notarium non posse, me non mandante, contra me conficere instrumentum, in Auth. de tabell. ad fi. 1. colum. coll. 4. hæc vera, nisi per me volente & mandante conficiatur instrumentum, per quod ipso facto crimen meum probetur. 24. quæst. 2. sane. 88. dist. neque. ff. ad l. Corn. de fal. si quis legatum. & l. qui duobus. C. de his qui sibi ascr. per totum. & per hoc sit responsum ad decr. vlt. supra eodem lib. de iur. iur. & ver. supra sequentes. l. is apud quē. loquitur de actis causæ, non de instrumentis. sicut præ. decre. vlt. de iur. lex 2. de iniu. loquitur de iudice, qui suo non alieno aspectu habet æstimare atrocem iniuriam. Redeundo ad principium allegationum non ob. quod

7 dicitur, in exercendis litibus &c. quia verbum † litis, non criminalem sed ciuilem causam designat. ff. de verbor. significat. l. litis. vnde quod de vno conceditur, de altero negatur. 25. distinct. qualis. Item fateor crimen puniendum cum claruerit, sed nego directe clarere

rere per instr. ...c.forte.& lex,obseruare. coniungūt testes & instr̄a, vt s.patuit,& sic non sunt contra. Posset ēt aliter ad illa & alia r̄nderi, ꝙ instr̄a bñ probāt indirecte crimē, vel coadiuuant criminis probationē. Pone,accuso,ꝙ incendisti domū meā,per testes probo incendiū,per instr̄m probo dñium,accuso te de pace fracta,induco instr̄m pacis,accuso te de periurio,induco instr̄m,ꝙ iurasti,accuso Titium de adulterio, probo, ꝙ mulier fuit vxorata , & eo sciente,per instr̄m contractus m̄rimonij,in quo ipse insertus sit. sic ēt loquatur gl.in l.contra negantē.fateor ergo bene probari indirecte crimen per instr̄m.veniant no.per Inn. & Ho.de accu.super his.& t̄n hoc vltimo dicta procedunt,in Auc.vt li.ma.& auiæ.ad fi.§.his quoque.col.8. ex qua sumpta fuit auct. si quis ei.cuius verba posui.de cohab.cle.& mu.c.1. denuntiationes enim factas conuersanti cum vxore mea bene probabo per instrumentum.

SVMMARIVM.

1 Matrimonium contrahens cum meretrice, quam credit non desinere meretricari, peccat.
2 Matrimonium intermedium legitimationem an impediat.
3 Præscriptio est acquisitio dominij.
4 Clerici beneficiati quas domi sua mulieres possint habere.
5 Concubinarij an ad ordines possint promoueri.
6 Ius naturale quid sit.
7 Spurij quare, & vnde sic dicantur.
8 Naturales filij cur sic, & vnde sic vocentur.
9 Concubina & vxoris differentia quæ sit.
10 Naturales quomodo legitimentur.
11 Naturalis prius natus, licet post legitimatus, an ius habeat in successione primogenituræ. & num.13.
12 Consuetudo duo requirit.
14 Subdiaconus an in episcopum possit eligi.
15 Consuetudo an nos lędere, vel iuuare possit.
16 Statuta & consuetudines an ligent clericos &c.
17 Consuetudine an teneantur clerici, si sit eis onerosa.

REGVLA XXIII.

Sine culpa.

Prima glo.ponit exēpla regulæ & exceptionis, reddit rōnem regulæ,& remittit.In gl.2.ibi,si procura. putane arborem in loco,quo non erat iter, nō tenetur, quia non diuinare tenebatur,aliquem transiturū. & ibi,sancimus.vide in regula nō dēt aliquis.su.proxi.in ordine textus.¶ In gl.2.ibi,tua.quod dic, vt ibi scripsi.& ibi de nox.in prin. Dy. ponit exemplū cum fauore publicæ vtilitatis res aufertur possessori,& datur militi,q virtuose se habuit ff.de eui.Lucius.de re.iu.verū.Ita vulneratus.ff.ad l.Aql. Item cum torquetur seruus vel ēt liber testis propter alterius delictum nandēdum.ff.qui & a qui.l.prospexit.ff.de qō.l.ex libero.sed ibi subest cā,quia facto interfuit. Item culpa,quia vacillabat,alias si quod prædictorum deesset, non dēt torqueri,vt ibi.Itē ponit exemplū,per l C.de pci. imp.of.l.1. & pro quib. ca. ser. præ. lib. acci. l.1.vbi propter laudabilis fidei exemplum seruus admittitur ad vindicandam necem dñi. & pro præmio libertatem cōsequitur,& sic præsens dñs perdit dominiū sine culpa. ad idē. ff.de adul.si postulauerit.& qđ no.de calu.l.pe.& ibi,nec pœna.ad hoc induc.Io.mo. Illud Deute.25.in prin.ibi,pro mensura peccati erit plagarum modus. Item, vt dicit,pœna dicitur a pendendo, i.soluendo debitum per culpam.

QVAESTIO.

Hæc r̄la facit ad t̄m prin.membrū qōnis, quā disputaui,vt l̄timatio superueniens natiuitatē l̄timi sibi non piudicet,qui non est in culpa. Quia vero qō pulchra & vtilis est,illam integram hic inserā,q̄ sic proponebā. Acolitus beneficiatus habens B. filium ex A. concubina. C.duxit in vxorem,ex qua suscepit D.fi.promotū ad sacros,demū vxore mortua in extremis agens cum dicta cōcubina m̄rimoniū contraxit,primo quæritur,an ille B. sit legitimus. secundo dato ꝙ sic,an sibi debeatur hæreditas, quam inter legitimos loci consuetudo defert primogenito. Prima qō hēt tria dubia. Primū,an qđ dr̄,naturalem legitimari per sequens parētū cōiugiū,locū habeat in genito ex clerico in minorib. beneficiato. Scđm,an ibi id locū habeat,cū alter parentū interim aliud m̄rimoniū contraxit. Tertiū,an talis legitimatio fiat per m̄rimoniū in extremis cōtractū. & sicut verbotenus, sic & nūc in scriptis primo expediā vltimū,scđo scđm,tertio primū. Ad negatiuā aūt induca rōnes,& vnā æquitatē,scđo soluā, & solutionem rōnibus adiuuabo,& contrarijs r̄ndebo. Et ꝙ m̄rimonium in extremis contractū non legitimet prolē, vr̄ casus in l.nuper. C.de natura.li.quæ dicit,m̄rimoniū tunc legitimare prolem,cū contrahitur spe tollendæ sobolis,quę spes hic deficit,ergo &c. ¶ Scđo sic, m̄rimoniū cōsideratur ex duplici instōne, prima fuit ab ipso Deo in statu innocentiæ,& in paradiso.de voto.c.1.no.eo.lt. p verba ,proplasti.hoc nūc os &c.Gen.2.in fi.& hæc institutio fuit ad prolē, vnde ibi sequitur, & erunt duo in carne vna, idest, ad vnā carnem procreandā,& ibi,crescite & multiplicamini &c. secūda fuit ab apostolo,post statū innocentiæ, & hoc principaliter ad vitandū fornicationem.1.ad Corin.7.de vtraq; hr̄ 23.q.2.§ his ita.sed in eo qui in extremis agit, fateri oportet,vtrūq; deficere,& spē prolis & euitationē fornicationis, ergo deficiente cā deficiet & m̄rimonium, & per consequens legitimatio,q̄ inducit m̄rimoniū, vt s. qui fi. sint le.tanta. & hoc sic formatur, vbi plura sunt substantialia alicuius actus sacramentalis vel non; vno deficiente deficit totū,patet in baptismo, cuius substantialia sunt verbū & elementū, altero deficiente, deficit sacramentū. 1.q.1. detrahere.s.de bap.nō vt apponeres.patet in elec. quo ad substantialia formæ scrutinij , de elec. quia propter.& c. cuncta. & c.Cumana.patet in diffinitiua quo ad substātialia.s. vt feratur in scriptis a iud.ce sedente & per se recitāte,quorū alterū si desit, vitiat s̄niam de re iud.c.h.lib.eo. cū concor. Item transactione alimentorū de tribus quærit dēt, de cā, de modo, de personis, quorū alterū omissum, vitiat quod agitur.ff.de transac.cū hi. §.vl.ver. oratio. & §.si prætor.cum concor.Ita in proposito,cū tria sunt, quæ August.vocat m̄rimonij bona.27 q.2.omne.& dec.vl. de condi.appo.dicit illa substantialia, deficiente vno illorū, ēt in spe.deficiet matrimonium,ergo & legitimatio,nam ēt in m̄rimonio deficiente substantia & forma, vel deficiete altero duorum cōsensuum,in quibus consistit substantia.constat,ꝙ deficit m̄rimonium.s.de spon.tuę.& c.tua. ¶ Tertio ad hanc partem induco 57. dis.c.vno.vbi baptismus in morte receptus irregularitatem inducit quo ad ordinis promotionem.de pę.di.7.si quis positus.vbi Augu. nō vult asserere, ꝙ sacramentum pñiæ in morte susceptū sit illius efficaciæ,cuius est cū in sanitate suscipitur. & s. de rap. super eo. vbi confesso in morte denegatur officiū sepulturæ,ex quibus concluditur hæc diuersa,aliquid fieri in vita, quod non in morte. exemplum vide sup. de sepul.de his.in prima gl.& super ipsa. de off.or. præsenti. §.porro.in magna gl.eo.li. ¶ Quarto æquitas iuuat hanc partē,qua docemur, per experientiam aliquos in morte constitutos cū tali cōtrahere,cū qua in sanitate nullo mō contraherent. Itē cū tali cōtrahere in mortis articulo cōstituta,cū qua tūc sani contracturi non essent, vr̄ ergo in esse irrisio sacramēti.de pę.di.3.irrisor. ¶ In contrariū,ꝙ pro solutione do,est sciendum,ꝙ super de.tanta.eo.ti. in prin.sic dicere soleo,& sic scripsi super ver.contractū m̄rimoniū.per hanc l̄ram.quæ sic simpl̄r loquitur, vr̄ satis esse ꝙ m̄rimonium sit contractū, licet in cōtractu desit spes prolis, per qđ vr̄, ꝙ si quis in mortis articulo constitutus contrahit cū illa, ea qua filiū naturalē habebat, vel cōtrahit cū illa in mortis articulo cōstituta, ꝙ legitimata sit proles, licet qdā cōtra.p l.nup C.de natura.li.ibi, spē tollēdæ sobolis. p qđ ēt dñs,m̄rimoniū tūc nō esse, & attribuit hoc dictum Iac.de Are.verius vr̄, ꝙ sit m̄rimonium, & legitimata sit proles.& satis est,quod sit spes prolis in casū conualescentiæ. Item & sine tali spe videtur esse matrimonium

nium pp humanitatis solatiū. 27. q. 1. nuper. supra de fri.
q̧ sedem. & ibi not. nec vitiatur propositum, non habēdo
prolem, nisi deducatur in pactum, ꝭ. de con. appo. c. si. &
no. de consan. & affi. de infid. non ob. illa litera. spem tollē
dæ sobol. nam non minus filius pp tollendā ipsius quali-
tatem & patris potestatem in q̄ incidit, creari vr̄. ad hoc
in aut. quibus mod. ef. le. §. si quis igitur. & patet in l. nu-
per. ibi, sat. n. & c. bene facit 26. di. c. 1. & quod ibi no. op-
time facit ꝭ. de spon. cōmissum. Coadiuuemus hoc dictū
in cōtrariū rn̄dendo allegatis. Primo vide quō bene fac.
præ. dec. commissum. cōstat, q̧ in illo matrimonio defecit
spes prolis, quia non intendebat ad coitum. Itē spēs sacri,
quia per professionem intendebat contrahens cito diuer-
tere. deficiebant ergo duo bona in spe, & tn̄ tenet matrīm,
fortius ergo tenet, vbi deficit alterū tm̄. ¶ Secundo forti-
ficatur illud per tertium bonū fidei. contrahis cū muliere
non sperans sibi fidē tori seruare, vel contrahis cū illa, q̄
non speras fidem tori seruaturam, & tn̄ nullus dubitat ibi
1 esse matrīm, fateor tn̄, quod peccat † qui cum meretrice cō
trahit, quam nō credit desinere meretricari, & meretur,
si credit q̧ desinat. 32. q. 1. non est. sup. de spon. inter ope-
ra. C. de nup. imperialis. concluditur, q̧ ēt si oīa tria bona
deficiant in spe, dūmodo hoc non deducatur in pactum,
est mr̄imoniū, ergo & c. ¶ Tertio hoc, q̧ de prole dr̄, pro-
batur per c. beate. 27. q. 2. constat. n. q̧ fuit matrīm inter
Mariam & Ioseph, & tn̄ ipsa virgo ēt contrahendo se vir-
ginitatē seruaturam disposuit, & sic iuxta dispositionem
animi nō erat spes prolis. ¶ Quarto vide in baptismo, bo-
num baptismi est infusio gratiæ cum remissione peccato-
rum, sed si ficte baptizetur adultus, verū hēt baptismum,
non tn̄ bonū baptismi, quod tn̄ hēre incipiet postea, cum
illa fictio a veraci corde recesserit. 1. q. 1. sicut ficti. de cō.
dist. 4. tunc valere. sup. de bap. maiores. §. fi. sic iste habet
verum sacramentum matrimonij, sanatus aūt ab ægritudi-
ne habere poterit spem prolis & prolem. ¶ Quinto multū
hoc adiuuat, quia licet nil morte certius. vnde eccle. 14. c.
testm̄, huiusmodi morte morieris. nil tn̄ ipsius hora in-
certius. 14. q. 2. in ecclesiastico. ff. de condi. & de. l. 1. & sæ
pissime hoc experimur, sanari pronosticatos ad mortem,
& contra de æta. & quali. ad aures. cū ergo certitudo mor
tis non impedit matrīm, alias nullum esset mr̄imoniū. ita
verum in egris sicut in sanis est dies incertus, fateri opor-
tet perinde ac si fuisset in sanitate contractum, quod sic
coadiuuo. Donatio fit cā mortis qn̄que instātis. si irreuo-
cabiliter datur, censetur in vita donatū, vt eo. ti. vbi. sed
hic est contractus irreuocabiliter, quia quos dn̄s & c. de
translatio. per totum, ergo perinde habetur factum in pe-
riculo mortis instantis, & in vita, patet hoc in spūali mr̄i-
monio, quod per religionis professionē contrahitur, quæ
tenet facta in mortis articulo. & de regula. sicut nobis. dū
modo pp infirmitatē non sit alienatus a mente. e. ti. sicut
tenor. quo casu fateor, q̧ non teneret carnale. 32. q. 7. ne-
que. sup. de spon. dilectus. cū concor. Concludimus ergo
cum illo generali, quo dicimus, edictū de matrīo prohibi-
torium certarū personarū. de spon. cū apud. in extremis
ergo laborantem non inuenimus prohibitum, ergo dica-
mus illum permissum, qui alias iurasset cū aliqua contra
here, in extremis positus haberet necesse deierare, sed nul
lus de necessitate peccat. 22. q. 4. Nabucodonosor. ver. va
sis iræ. quod alias est capitulum. ¶ Ad contraria rn̄detur,
nam ad l. nuper. & ad id, q̧ inducebatur secūdo. iam rn̄sum
est sup. Ad illa quatuor, quæ inducebantur ad fornicatio
nem secū facilis est rn̄sio, quia illa loquuntur in substan-
tialib. formæ, quæ si fuerint omissa, vitiant quod agitur.
Quod aūt fortius noceat vitiare formā q̄ cām, collige per
no. 12. q. 2. in summa. Ad illa, quæ tertio inducebantur,
rn̄de. Primo ad illud c. vn. cum. 57. dist. q̧ ille baptizatus
in morte verum hēt baptismum, sed prærogatiua ordinū,
quæ repellit mutos ēt non peccantes, repellit & istū, si-
cut neophitum, licet vere sit baptizatus. 48. dist. per totū.

Ad c. si quis rn̄de per no. eo. ti. in sum. Ad ca. super eo. dic,
q̧ ille verum habet sacramētū penitentię, sed ad aliorum
terrorem denegatur officium sepulturæ, vt ibi no. in glo.
penul. ¶ Ad id, qđ ex his concludebatur, respon. quia il-
la sunt casualia. nam regulariter qđ licet in vita, & in mor
te, & dicens contrarium, incidit in l. Fusiam caninā, quæ li
cebat in vita libertates dare non in morte hodie sublatā.
Institu. de l. Fusia can. tollen. & C. eo. ti. l. vna. ¶ Ad secun-
dum veniens probo per matrimonium, quod ponit the-
ma, cum concubina contractum illum B. non legitima
quia non primum sed aliud fuit intermedium. ¶ Quod
sic ostendo per tres copiosas rationes. Ad contrarium in
ducam opi. quam duabus rationibus adiuuabo. tertio sol
uam, contrarijs respondebo. Ad primum, ius positiuum
permittens legitimationem, de qua loquitur, cogitasse vi
detur de nuptijs, quæ post natiuitatem filij nullis alijs in-
terpositis sint contractæ, hinc est, quod si minor manu-
mittit ancillam, vt nubat alteri, non est libera, etiam si so-
luto matrimonio nubat manumittenti. ff. qui & a quibus.
l. matrimonij causa, inde dicit lex, q̧ hoc sermone, cū nu-
pta erit, primæ nup. intelliguntur. ff. de ver. sig. boues. §. 1.
& dotis promissio de primis nuptijs intelligitur, nec tra-
hitur ad secundas primo matrimonio soluto contractas
cū illo, cui promissio facta fuit. ff. de iur. do. dotis promis-
sio facta. ff. de pact. inter socerum. in fi. & de leg. 2. cum pa
ter certam. hinc etiam est, q̧ si iuraui cum P. muliere con
trahere, si primas nup. cum illa non contraho, sed cū alia,
sum periurus, & de periurio puniendus. supra de spon. si-
cut his. bene conuenit. de præben. non potest. in fi. vbi di-
spēsatio de duobus curatis intelligitur de primis. Ad idē
C. de vsufruct. antiquitas. vbi nomen hæredis ex causa in-
telligitur de primo. ff. de verb. obl. cum qui calendis. ff. de
iur. fis. l. edicto. §. cum autem a parte. ff. de le. 3. fideicom-
missa. §. si quis. 10. & vt le. no. cau. l. 1. §. si cui. ita subaudia
mus, ergo in potestate legitimationis, si res eodem sta-
tu permanserit. 22. q. 2. ne quis, de iur. iur. quemadmodū.
de solu. cum quis. 1. & 2. responso. Secūdo sic probo, actus
impertinens intermixtus vel vitiat quod agitur, vel impe
dit extrema coniungi, fortius ergo contrarius, vt hic. De
primo patet, quod vitiat testamentum, quod vno contex-
tu fieri debet. ff. de testa. hæredes palam. in fin. vitiat ele-
ctionem. de elect. quia propter. & c. cum post peritam sti-
pulationem. ff. de verb. obligatio. l. 1. & l. continuus. in prin
cip. Fortius ergo contrarius, cum plus appareat voluntas
cōtradicentis verbo vel facto. de. simo. sicut tuis. de bap.
maiores. ad fi. nec dicas, de sacramento loquitur, nam &
verba intermedia baptismum vitiant sacramentū, & for-
tius contraria, vt no. de conse. di. 4. si non sanctificatur. di
cam ergo hic induci vitium propter coniugem interme-
diam, supra de fil. presby. ex transmissa. de secūdo, sic impe
diat coniūctionē extremorū, sic probo, sponsalia cōdona
lia, & sequēs carnalis copula faciūt matrīm, sed cōtrarius
conditionis euentus intermedius impedit coniunctionem
horum extremorū. sup. de condi. appo. per tuas. Itē locus
faceri intermedius, vel qui non seruit, impedit seruitutē.
ff. de serui. l. seruitutes. 4. §. fin. de serui. rust. præ. l. qui sel-
la. §. fin. & no. supra de obser. ieiu. c. 1. sicut locus medius
impedit pollutionem. de conse. ecc. vel alta. c. vno. Item
interruptio media naturalis vel ciuilis, de quib. 16. q. 3. §.
hæc quæ. ff. de præscr. illud. & C. de præsc. 30. ann. vel 40.
cū notissimi. §. sed & si quis, impedit extrema coniugi, &
oportet nouam præscriptionem inchoari, vt in prædi. §.
hæc quæ. in principio & interpolatur possessio, quam ha-
beo per colonum recedentem vel deserentem per inter
mediam personam tertij. ff. de acqui. pos. si de eo. §. 1. &
eodem modo possessio testatoris hærede. eo. ti. l. cū solus.
in fi. & sic loquitur præ. §. hæc quæ. in prin. & quod ibi no.
mr̄imonium ergo intermedium, per quod vr̄ pr̄ asserere
se nolle naturalem legitimare, & ipso soluto legitimationem
impediat, vt sic in hmōi præiudicialibus vnius electio p-
iudicet

Iudicet alteri.ṡ.c.li.de post.c.vno.de ele.vt quis. & bñ fa-
cit, ꝙ notaui de clerico bñre l͞ras ad vacaturā, qui cōtra-
xit m͞rimoniū, ꝑ ꝙ ēt soluto m͞rimonio gratiā perdit. de
cle.cōiu.c.vno.li.eo.in gl.hinc ergo. ¶ Tertio ad hāc par
tē inducitur, ꝙ fictio canonis, ꝑ quā duo dies pro vno fin-
guntur, cessat per cibū vel potū intermediū ex parte ordi
nantis vel ordinandi.75.di.ꝙ a plurib.de tē. or. literas.
sic & fictio, qua fingit ius positiuum, m͞rimoniū añ nati-
uitatē contractū impeditur per m͞rimoniū intermedium,
maxime cū iuris fictio nō ꝓcedat super impossibili, vt no.
ff.de lib.& posth.l.Gallus.§.si eius.ad fi.magnæ gl.vel iuri
contrario, vt no.ff.de le.1.talis scriptura.ad fi. vltimæ gl.
& ꝓbatur ff.de ca.& post.l.reuer.in bello.§.factæ.si is qui
pro empt.ff.de vsuc.ars.n.& fictio iuris positiui hēt imi-
tari naturam.inst.de adop.§.minorē. & quia in hoc ple-
nius insistā in 2.q.non plus hic prosequar. Ex his conclu
3 ditur † ꝑ m͞rimoniū intermediū legitimationē impediri.
¶ Ad contrariū primo inducitur opi.Gof.& Ho.qui hoc
tenent aperte in sum.de fil.presb.Gof.in ver. ꝙ si quis na
tus.& Ho.§.2.in fi.quorū opinio sic iuuatur, cōstat, ꝙ ius
positiuum, ꝙ iubet per parentū m͞rimonium legitimari ꝓ
lē, non distinguit, an fuerit m͞rimonium intermedium, vel
non, sed hoc solum reqrit m͞rimonium inter parentes se-
cutum. Sed hoc hic fuit, ergo &c. vbi āt ius non distīguit,
nec nobis distinguere licet. 31.q.1.ꝙ si dormierit. de ma.
& obed.solitæ.ff.de alea.l.1.§.ꝙ aut. satis ergo fit illi B.
ꝙ m͞rimoniū tp̄e contractum quo fuit inter parētes fieri
potuit, nec nocet, ꝙ tp̄e medio fieri nō potuerit, facit cle.
de preb.si de bñficio. vbi etiam executor, cuius ptās est o-
diosa, qui primo cōferre potuit, & medio tp̄e non potuit,
bñficio ad papam deuoluto, illud confert, non ob. ꝙ me-
dio tp̄e non potuerit. Item video, ꝙ si ī annum appellatio
nis ꝓsequēdæ fiat cōpromissum, illo postea deserto, con-
iunguntur posteriora tp̄e priorib. C.de tempor.app.aut.
ei tñ.& in clem.de ap.quandiu.& hoc etiam est cōe, vbi-
cunq. ꝑscriptio dormit, vt tp̄e vacationis, scism.vel hosti
litatis.ṡ.de præsc.c.1.& c.auditis.& c. ex transmissa. & c.
cum nobis. sicut ēt contra pupillum præscriptio 30. ann.
C.de præsc.30.an.sicut in rem.C.in quib.ca.l.fi. & contra
filium.fa.C.de an.exc.l.1.in fi.& C.de bo.ma.l.1.in fi. nā
cōiunctionem consensus constituti procur.ad constituē
tem non īpedit ipsius procuratoris intermedia contradi-
ctio.de ꝓcur.licet.li.e. sicut nec ecclesia impedit matri-
monium spirituale, vt ibi no. sic etiam coniungimus tp̄s,
quo post absolutionē suam excōicatus agit tp̄i, quo egit
ante exceptionē oppositam.& de his facimus vnam instā
tiam.de excep.pia.li.eo. Item licet contumaciter recedēs
& appellans ꝑ iudicem a quo pro tunc citari nō debeat.
si tñ appellationi renunciat, citatur vt prius, non obst. condi-
tione intermedia. de do.& cont.eum qui.eo.li. dicatur er
go, ꝙ C.reuolauit ad A. & extremitas ad pri. est reducta.
25.d.ab exordio. Secundo probemus ꝑ aliquas leges, &
primo ꝑ l.potior.2.rñ.ff.qui pot.in pign. habe. vbi si tibi
obligaui rē sub conditione, scd̄o illam obligaui alteri pu-
re, si eueniat conditio, tp̄s conditionis trahitur ad tp̄s ob-
ligationis non ob.illo contrario actu intermedio. Itē solui
tur hypotheca vendito pignore de voluntate creditoris.
ff.quib.mo.pig.vel hyp.sol.si debitor.§.1.& l. si consense-
rit.& tñ reintegratur, si res redeat in priora debitoris do-
miniū, eo.ti.l.volūtate.in vlt.rñ. & l. sicut.§. superuacuū.
Itē video, ꝙ actio rerū amo.inchoata post diuortiū, rein-
tegrato m͞rimonio cessat, sed non extinguitur, imo subla-
to impedimento m͞rimonij reintegratur.ff.rer.amot.l.re-
integrato. & l.vlt. sic econtra quia actio de dote non cōpe
tit constante m͞rimonio, facto diuortio competit, sed rein
tegrato m͞rimonio definit cōpetere ēt iā inchoata. ff. sol.
ma.si mulier diuerterit.& l.pe.§.vxor.facit ff.de iur.do.l.
dotē. & l.diuus. Cōcludamus ergo, ꝙ illud ius legitimādi,
ꝙ hēbāt parentes, antequā alter contraheret, impeditū ꝑ
tp̄e contractus reuiuiscat īpedimento sublato, & sic satis

sit in prin.& fine hoc licuisse, facit ff.de stat.hom.& seruo
rū, nec nocet tp̄s mediū.ad hoc C.de cur.fur.l.pen. ¶ So-
lutio, teneo cū Gof.& Ho. ꝙ mediū m͞rimoniū non impe
diat legitimationē ꝓ rōnes scd̄o inductas, quas vr̄ hoc ex
pressum in Aut.de incest.nup.§.dubitatū.col.2.& si dicā
illū legitimatū ꝓ nunc tñ, non pro tunc, solutū esset, qd̄
de fictione in contrariū allegatur tertio, sed, vt dixi, hoc
prosequar in scd̄a qōne principali. Itē per eundem modū
solutū esset, ꝙ opponebatur de coniunctione extremorū
impedienda ꝑ mediū impertinens, vel contrariū. Ad 10.
quod dicebatur de interruptione præscriptionis, vel in-
terpellatione possessionis, rñde. ꝙ illa requirunt continua
3 tionē, vnde † præscriptio est acquisitio dñij per continua
tionē tp̄is &c. sed in casu nr̄o constat, ꝙ inter natiuitatē
filij & matrimonium non requiritur actuū continuatio. i.
ꝙ continuatis actibus scd̄m coniungatur primo, imo pa-
tet contrarium per c. tanta. & per iura quæ allegantur in
1.gl.ad id ꝙ dicebatur, ꝙ actus nil pertinens intermixtus
vitiat. Rñdetur, illud verum in his, q̄ hn̄t fieri vno contex
tu, vt testm̄, electio, stipl̄o, & similia, & hoc non est ta e, vt
proxime dixi. Ad primum q̄ōis dubiū veniens. Primo ꝓ
filio inducā duas copiosas rōnes, scd̄o cōtra eū alias duas
tales, tertio ponam opi. quam rōne & æquitate iuuabo, &
contrarium soluam, & in fi. tres præcedentes solutiones
cōiung. ¶ Primo ergo probabo, legitimationem istius B.
per ordinē vel bñficium p̄ris non impediri, si conceda͂ ut
concubinatū ex p̄ſſe pmissum, haben intentum, & ꝙ fit p-
missus, patet 21.d.§.concubina.& d ob.c.sequentib.& si
dicas, ꝙ ibi sumitur concubina pro vxore non publice du
cta, vt ibi no. transibo ad alium arguendi modum, dicens
satis esse hunc concubitū nullo iure prohiberi, ꝙ aperte
probari vr̄ 32.q.4.meretrices.ibi, nisi sit in decalogo &c.
& est iste bonus modus arguendi. 28.q.1.iam nunc est.li.
10.de iur.fisc.l.certa forma.in fi.ff.de præuar.l.3.in fi.imo
saltem tacite permissus vr̄. constat .n. ꝙ gradatim & non
per saltum conferendi sunt ordines. 23.d.legimus.de cle.
per sal.promo.c.vno.supra, de postu.bonæ.1.in fin. ff. de
mu.& ho.vt gradatim, & l.honor.§ gerendorū.C.vt dig.
or.serue.l.1.& 2.li.12.ff.de neg.gest.quæ vtiliter. in prin.
sed auth.q̄uo oportet ep̄os.§.neq. aūt, prohibet hn̄te con
cubinā promoueri ad sacros, ergo in minoribus habere li
cebat. Itē cōstitutus in sacris prohibetur habere concubi
nam. 33.dist.habuisse.81.dist.presbyter.cū sex c. seq. ad
idem de cohabit.cler.& mulier.5.primis c. ergo dica per
missum cōstituto in minoribus, ad hoc 15.q.5.ex eo. quę
est lex.ff.de test.ex eo.& supra de præsumptionibus. non-
ne.cum concord. sed iste licite matrimonium contrahit,
ille non.de cle.conin.c.1.& 2.c.diuersis.& c.lo. qui cler.
vel vo.c.1.& 2.non obstat auth. multo magis. C.de epis.
& cleric.& in authen.de mon.§.si quis autem. quia ibi ap
pellatio lectoria omnes cōstitutos in minoribus compre
hendit, sicut & 28.distin.de his.93.distin. a subdiacono.
Concludam ergo, quod cum iste B. sit natus ex concu-
bina, quam facit animi destinatio.ff.de concu.l penult.&
ex concubina nascuntur naturales, & naturales legiti-
mantur per subsequens parentum matrimonium, ergo
iste legitimus. Plus dico, quod dato, quód volens istum
naturalem vocare, satis est tamen ad legitimationem, de
qua quærimus, potuisse coniuges esse tempore coitus.
C.de natu.lib. cum quis. in princ, & l.nuper. in princip.
& inf.de nup.in fin. isti ergo tales erant, vt est probatum,
ergo &c. ¶ Secundo arguam ex fauore prolis & legiti-
mationis. eod.titu. per venit.& ca.ex tenore.C.de ind.ui-
dui.l.2.ff.de ven.in.l.1.§.quamuis. de ritu nup. qui in pro
uincia. fauemus etiam propter matrimonium ipsius de-
pendenti, vt puta doti. supra de pig.ex literis.de dona.in-
ter virum & vxo.nuper.ff.so.matr.l.1.& l. Caius.et.ff.de
reg.iur.& de iur.do.in ambiguis. dicam ergo, quod si
certum est istum B.esse legitimum, habeo propositum, si
dicas casum dubium, interpretemur pro prole & legiti-

mat ione per iura prædicta, maxime cum propter illũ di-
catur matrimonium fuisse contractum, vt in prædicta l.
cum quis.de nat.in auth.quib.mod.na.effi.le.§.1.& quib.
mo.eff.su.§.si quis igitur.facit.ff.de annu.le.l.quintus.in
fin.& l.liberto.§.filium.in fi. In contrarium si probabitur,
concubinatum clerici præcipue beneficiati iure positiuo
expresse damnatum, dicetur filius spurius, & sic non legi-
timabitur per sequens matrimonium, vt in c.tanta.2. re-
sp. Primum sic probo, æquamus militem armatæ militiæ,
& cœlestem quem militem uocamus.11.q.1.Christianis.
23.quæ.vlt.reprehensibile, sup.de cler.ægro, c.1. ne cler.
vel mo.c.1, conueniũt enim in promotionis principio, in
medio & in fi. De principio patet, quod vtriusque præro-
gatiua certos a promotione repellit.de primo patet C.li.
12.qui mi.nõ pos.in quatuor primis legibus, & in rub.se.
negotiatores ne milit.de secundo.25.disti. cum dist.seq.
sup.de fil.pres.eum rub.se. De medio patet, quod primus
non seruiens priuatur stipendiis sicut & secundus. De pri
mo.ff.de re mil.desertorem.§.qui militiæ, & l. qui exeu-
bias.& l.pe.C.eo.tit.cum allegatis.lib.12.de secundo pa-
ter.de cler.non resi.c.2.& c.ex parte.& duob.c.seq.32.di.
præter hoc.C.de episc.& cler.generaliter.can.16.qu.1.in
fi.etiam conueniunt, quia vterque exauthoratur.ff.de in-
fa.l.2.§.ignominiæ.de pœn.c.2.eo.lib.si ita est, quod de v-
no dr̃, de alio intelligeretur.4.dist.denique.5.dis.ad eius.
de constit.trans.cap.2.ff.ad leg.Aquil.illud.C.ad leg.falc.
l.fi.sed primo interdicitur concubinatus.C.de dona.int.
virum & vxo.l.2.unde nec tenet relictum illi, de qua est su
spitio.ff.de testa.mil.l.miles ita.§.mulier.& vt indignæ p-
sonæ relictum confiscatur.ff.de his quib.ut indig.Claud.
& l.mulierem, si igitur coitus & concubinatus damnatus
ergo filius spurius, ergo vt supra. Secundo sic. Clerici bñfi
ciati continue beneficio seruiendo sanctis ministeriis va-
care debent.31.dist.tenere.& c.seq.ergo non debent infi
ci concubinarum libidine, vt dicit canon.81.dist. quidam
4 veniens.vt dicit tex.C.de natura.lib.l.1.constat † etiã qđ
tales habere non debent in domo mulieres, nisi quas ca-
non permittit.32.di.interdixit.de cohab.cle.1. C.de epis.
& cler.eum qui.sed concubina dr̃ in domo retenta, prout
dicit una l.alia dr̃ indubitato mentis affectu.prima litera
in auth.qui.mo.na.eff.l.circa princ.secunda qui.mo.nat.
effi.sui.§.si autem.& in auth.licet.C.de natu.lib.ad id 32.
q.2.concubinæ.de prob.per tuas.& no.in c.tanta.ex quo
5 concluditur, clerico † concubinatum expresse prohibitũ,
inde est, quod hñs concubinam non ordinatur ad mino-
res.33.dist.c.1.& c.laici.In Auth.de sanct.epi.§.clericos,
& quid instamus argumẽtis a parte, omnib.clericis pro
hibetur.81.dist.in omnib.& c.quidam cler.cum tribus c.
seq.de cohab.cler.si autem.cum tribus ult.c.seq. ex quib.
concluditur, quod in prin.dixi. Circa solutionem est sciẽ
dum, quod inueni, (si scripta sunt vera) doctorem legum
magnæ authoritatis hanc secundam partem tenuisse. Ad
cuius demonstrationem ordiebatur ab alto, & sic ante l.
scriptam non distinguebamus in naturalibus filiis legiti
mos a non legitimis, in auth.quibus mo. natu.effi.leg.§.
liceat igitur.& quib.mo.effi.sui..palam.& §.illud, quod
per ius scriptum postea distinctum fuit in tres partes, sci
licet expressam approbationem, expressam reprobatio-
nem, & partim relictum extra expressa iur. approbatio-
nem vel reprobationem. De primo nascuntur naturales
& legitimi, naturales dicti a coniugatione, quæ est de iu-
re naturali, ut in præ.§.is.& 50.distin.ius naturale.ff.de iu
sti.& iur.l.1.§.ius naturale.& institut.eodem, post princi-
6 pium, & vtrobique subditur. Ius † naturale est maris & fe
minæ coniunctio, quam nos matrimonium appellamus,
hanc expresse lex approbat.C.& instit.de nupt.per totũ,
de talibus filiis.32.q.4.c.si.ff.de his qui sunt sui uel alie-
ni iuris, sunt filij. in princip.Institut.de patria potestate,
7 in principio, De † secundo nascuntur spurij quasi non pu
re, sed extra puritatem iur.naturalis geniti, & hoc quo-
modocunque sit vetitus siue per effusam libidinem. In
authent.quibus modis eff.sui.§.si quis autem.ff. de statu
hominum.l.vulgo.institut.de nup.§.pe.siue per incestum
vel alium modum prohibitum. Institut.de nupt.§.sunt &
aliæ.& isti nec succedunt, nec aluntur de iure ciuili, licet
secus de benignitate canonica, de hoc de eo qui dux. in
ma.cum haberet.isti non legitimantur per sequens matri
monium, vt in c.tanta.ff.de sta.ho.Paulus, & no.de ele.in-
notuit. De tertio † nascuntur naturales tantum, sic dicti, 8
quia naturali cõiunctione producti, sed nõ legitimi, quia
iur.dignitatem vel approbationem non habent.ff.de leg.
3.item legato.§.parui.& l.qui concubinam.in princ. ibi
dicitur, quod inter † concubinam & vxo.in sola dignita- 9
te est differentia.i.non est differentia inspecto iure natu-
rali.8.dis.quo iure.de coniu.ser.c.1.in Aut.de mo.§.huic
autem.tamen hanc solennitatem inducit ius positiuũ, vt
sit vnica, & in domo, vt dixi, quæsita non libidinis causa,
sed procreandæ prolis.in aut.qui.mo.na.eff.le.post princ.
sed hæc solennitas hoc non approbat, sed nec reprobat,
sed tolerat, vnde dicitur.ff.de conc u.l.in concubinatu.in
fi.quia concubinatus ex l.nomen assumpsit, extra pœnam
leg.est.q.d.non in prohibitione lega.sicut alibi dicit lex,
quod non recte facit hæres, qui funerari non sinit, pœna
tamen in eum statuta non est.ff.de reli.& sump.fu.ac si
quis.§.idem Labeo.de his.C.de nat.li.per totum.ff.de cõ
fu.tu.l.naturali.In aut.quib.mo.nat.eff.su.§.discretis. &
§.se.hi sunt quos legitimat sequens matrimonium, in au.
& qui.mo.na.ef.le.§.sancitum.C.de na.li.l.cum quis.&
l.nuper.& c.tanta. Concludebat igitur, quod cum talis
non sit de hac tertia specie, sed de secũda prohibita, ad q
principaliter inducebat p.§.clericos.in auct.de san.ep.er
go non legitimabatur, & certe satis sonaret iniquum, q
inter filios laici & clerici forte plebani, licet nõ in sacris,
deberet esse diuersitas, maxime cum pp tales legitiman-
dos multi a clero recesserũt, contra id de ele.cũ ex eo.li.e.
Tñ vbi nisi nouum aliud statuatur, puto & soluẽdo dico,
illum B.legitimarũ. Cũ.n.dec.tanta.hic per virtutẽ sequẽ
tis matrimonij pcedentẽ prolẽ ltimari, probato q forni-
carius coit' & oĩs qui fit ex vxorẽ ltimã fit damnatus, ha
beo q ẽt ex dãnato coitu natus, dũmõ coitus tpe parentes
coniuges esse potuerint, legitimetur per ipsorum cõiugiũ,
quomodo aũt probetur simplicẽ fornicationẽ esse morta-
le peccatũ, vide no.in cle.de hær.ad nostrã.ver.7.in 1.&
2.gl.fateri ẽt oportet mrĩmoniũ institutũ fuisse ante oẽm
l.scriptã, vt dixi in art.ægrotantis.& dico, q mrĩmonium
est de iur.naturali, non dico inquãtũ naturale dr̃ ex prin
cipiis nr̃æ de necessitate creatũ, sicut moueri sursũ nãlr
inest igni, vel graui cadere deorsũ, sed sumendo nãle, ad
q inclinat nã, & cõpletur mediante arbitrij libertate, cõ-
stat.n.q prĩcipalis finis mrĩmonij proles est, proli aũt de-
bent parẽtes nutrimentũ & disciplinã, patet aũt q filius
a parentibus educari, & instrui non posset, nisi determi-
natos & certos parentes haberet, certitudo aũt & deter-
minatio est proprie per ob lõnẽ viri ad determinatã mu-
lierẽ, quã mrĩmoniũ vocamus. Itẽ si respicimus secunda-
riũ mrĩmonij finẽ, qui est mutuũ obsequiũ sibi per coniu-
ges in familiaribus ĩpensum rebus, & hoc ẽt nãle, sicut .n.
nãlis rõ suadet cohabitationem hominum, quia minus si-
bi sufficiunt in oĩbus, quæ ad vitã pertinent, cuius rõne dẽ
hõ naturaliter politicus, ita illorum, quibus indigetur ad
humanã vitã quædã sunt cõpetentia viris, quædã mulieri
bus.vñ mouet nã q sit societas viri ad mulierẽ, q mrĩmo-
niũ dr̃, vnde ẽt philosophus 8. ethi. vbi tractat de amici-
tia coniugali, dicit q hõ est aĩal magis nãliter coniugale,
quam ciuile politicum. Fornicatio aũt & oĩs vagus concu
bitus directe vr̃ esse contra vitã & educationẽ, plis, cui'
necessaria est cura matris in nutriendo, sed & fortius cu-
ra pr̃is in ea instituenda, defendenda & pmouẽda in bo-
nis interiorib. oportet ergo sm l. naturæ ordinatã esse co
habitationem parentũ ad tps non modicum propter nu-
trimentum

trimentum & disciplinam, quam debent proli, quod non est nisi per matrimoniū. ergo fornicatio & omnis vagus concubitus est contra bonum prolis educandæ, & ideo mortale. Nec obst. si dicas, fornicantē sufficiēter prouidere proli circa educationem, & disciplinā, quod illud, qđ cadit sub determinatione legis, iudicatur id, quod communiter accidit, & non secundum id, quod accidere pôt. Cômuniter autem accidit fornicatios diuertere, & vtrunque educādæ proli non vacare, ergo vt supra, patet ergo l. diuina. & l. naturæ fornicarium coitum damnatum. l. canonica patet in glo. etiam, ad quas remisi, vnde dicit c. non solum. 31. q. 7. inter cætera 7. vitia fornicatio magnū scelus est, & lex ciuilis concubinatum permittens est reprobata. 32. q. 4. nemo. & dicit illas l. iur. ciuili correctas. Inducit in Auth. de leno. col. 2. & col 5. scenicas mulieres &c. & vt non luxu. contra naturam. col 6. & quia castitatis sumus amatores. quib. mod. na. effic. leg. §. illud. & quia circa peccata corrigenda lex sequitur canonem, in auth. quomodo oportet episcop. & de ec. tit. & vt cle. ap. propri. ep. §. si vero. & hoc not. ipse, qui fil. sint leg. lator.

30 Concluditur ergo † quod ex quo dicit canon legitimari illegitimum per parētum coniugium, illud intelligi de suscepto ex damnato coitu, dūmodo coitus tempore &c. vt supra dixi. & aperte videtur hic velle lex inst. de nup. §. si. qui primo loquens de legitimatione. quæ fit per dationē curiæ loquitur de naturali, postea subdēs de legitimatione per matrimonium, non exprimit de naturali, sed id solum, quod non fuerit inter parētes matrimonium legibus interdictum, cui concor. præ. l. cum quis. in princ. C. de natura. li. & per hoc fit respōsum ad secundo allegata pro hac parte. Fateor enim coitum damnatum, sed id nō sufficit, vt præd. xi, ad id, quod primo allegabatur de milite Dico, quod lex non prouidit in eo contra concubitū, sed contra sponsalia militum. Resumēdo igitur hos tres articulos dicam, quod cum decret. tanta. tractet de tantitate & quātitate virtutis matrimonii, ne illi virtuti detrahatur. Accedat quod no. in cle. de sum. trini. c. vno. in vlt. primæ partis, dicam sic, tanta est vis, idest, virtus matrimonii, vt qui antea sunt geniti ex quocūque coitu, quod tamen potuerit esse vxorius, si tunc affuisset consensus postea subsecutus post contractum matrimonii quandocunque in alio matrimonio intermedio. Item in sanitate vel in morte, dummodo esse demus matrimonium, legitimi habeantur, saltem ex nunc an ex tunc, in sequenti questione dicetur.

SECVNDA & principalis quæstio habet tria dubia, principale est, an naturali primogenito, sed legitimato post natiuitatē legitimi competat succedere iur. primogenituræ. Secundum, an consuetudo talis præiudicet secundogenito, qui clericus est. Tertio, an inter laicos valeat consuetudo, sed hoc vltimum prosequi non intendo, super quo tamen videri posset, quod post Hostien. scripsi de voto, licet. Pro legitimato, inducam rationes sex. secūdo totidem contra ipsum, tertio ponam trium disputantium solutionem, & contrariam Bartho. quam approbo cum certa determinatione per tres dec. & ad contraria

31 copiose respondebo. Ad primum † quod prius natus licet post legitimatus habeat in successione ius primogenituræ, sic probo, constat illum primum, quod nullum habet ante se. de ver. si. Ioseph. ff. eo. tit. proximus. & l. proximi. in proœm. digesto. §. discipuli. alias incipit in reliqua. sed iste reperitur primo natus naturaliter. Item legitimus. & hæc duo concurrunt eo tempore, quo defertur hæreditas, & indubitatum est, quod cessante consuetudine succederet simul cum aliis, vt in c. tanta. inst. de hæred. quæ ab intest. §. 1. in Authent. de incest. nup. §. dubitatum. C. de natural. lib. authent. si consuetudo. ergo quæ inter legitimos respic. primogenituram debet in isto prius nato, & legitimo aliquid operari. de priuil. in his eod. tit. si papa. lib. 6. ff. de leg. 1. si quando. in princ. ad muni. l. 1. sicut ergo idem ius de toto quod de parte. de offic. deleg. pastoralis. §. 1. de don. inter uir. & uxo. nuper. ff. de rei ven. quæ de tota, sic ergo, quia sicut communi iur. in totum excluderet personas secundi gradus. qui si. sint leg. c. 1. ita quod primogenitus & legitimus in totum excludant secundogenitum iur. consuetudinis. sic ergo ex prioritate & concurrentia duorum tempore debito, & arguendo de parte ad totum. Item de toto in alia specie, ad hoc totum concluditur pro primo nato. Secūdo arguo de proximioritate ad primogenitutam, certum est, quod sicut de iur. gradibus diuersis succedit proximior. ff. de suis & le. l. post consanguineos. §. a. saluo, quod habetur in Authe. de hæredi. ab intes. §. reliquum. facit 12. q. 1. fuit manifeste. 16. quæstio. 7. filiis. ita hic de consue. in personis eiusdem gradus succedit primogenitus, idest prior in genitura quod conuenit legi diuinæ. Gen. 25. & 27. de qua. 7. q. 1. quam periculosum. & facit præ. dec. licet. de voto. nam vt ibi patet in fin. In genitura plurium est ordo & prioritas & posterioritas. ff. de statu hominum. Arethusa. sed certum est, quod in proximioritate spectatur tēpus mortis, vel posterius & non anterius, vt præd. l. post consanguineos. §. proximus. vnde legitimi. l. 1. & l. si duobus. vnde cognati. l. capitis. Institu. de legit. agnato. succes. §. proximus. ff. de iniust. rup. testam. si quis exhæredato. 2. resp. ergo in primogenitura legitima spectabimus etiam tempus mortis, non enim oportet prius quæri de conditione cuiusquam, quam hæreditas vel legatum ad eum pertineat. ff. de leg. 2. non oportet. ad idem ff. de leg. pręs. per contrata. l. interuenit. non inspiciatur igitur quod prius fuit, sed quod nunc est 50. di. ferrum. supra de rescr. eam te. & ff. de ædi. edi. quod ita. ad id. 32. quæstio. 2. non enim. & c. non est. quia licet certis casibus inspiciatur tempus testamenti, hic non potest id dici, cum sit successio ab intestato. Tertio sic, aliquod retrotrahi procedit non solum in iudicijs & maleficiis, sed etiam in contractibus, habetur concor. in regu. rati habitionem eod. tit. in prin. patet C. ad Mace. l. fi. Item & vbi non est contractus, vnde retro dicitur in ciuitate fuisse, qui ab hostibus aduenit. ff. de capti. l. retro. qñ igitur potestatē legitimationis potestati iu. postliminii. dicā, quod sicut illud eū in cuius persona admouet ius seruitutis per captiuitatem inductæ, facit eiusdem conditionis, ac si nunquam in eadem specie seruitutis fuisset. 16. q. 3. prima actione. ff. de cap. & postli. reuer. l. postliminium. sic & legitimatio istum perinde faciat haberi, ac si illegitimus non fuisset. ff. de iniust. test. si quis filio. §. pe. & sicut per illud ius posthu. reuersus excluderet secundogenitos & remotiores, vt præ. l. si quis. §. sed si pater. ff. de bo. liber. si necem. §. si deportatus. C. de bo. pos. secundum ta. qui ex liberis. §. 1. ita & per legitimationem, quæ retrotrahitur, nam cōstat, ipsum naturalem a conceptu, & partu habuisse statum legitimationis implicitum, explicitum, & consumatum postmodum in contractu, trahatur ergo consumatio ad initium. 35. di. ab exordio. ff. qui pot. in pign. hab. potior. & respon. de contrah. empt. nec emptio. ff. de peri. & com. rei ven. quod si pendente. alias est §. sub. l. necessario. ff. ad l. fal. fundo legato. nec hoc impedit matrimonium intermedium, vt dictum est in secundo membro primæ q. & si dicamus retro non erat secundum illud certo tempore naturalis tantū, & certo naturalis & legitimus. quod esset monstrum, ut no. supra de clan. despon. cum inhibitio. & eadem res sic censetur duplici iur. & contrario, contra id 12. q. 2. cognouimus. de deci. cum in tua. ff. de re. permu. l. 1. C. de cod. l. fin. Quarto sic arguo. Proles legitima dicitur cā omnis priuilegii, & præcipuitatis, quæ doti indulgētur. ff. solu. matrim. l. 1. de iur. do. l. 2. de priuil. cre. interest. Sed cum ipsa dotis cā omni tēpore præsenti, præterito & futuro, sit pręcipua, & fauorabilis. ff. sol. ma. l. 1. facit sup. de pi. ex literis, de do. int. ui. & ux nup. quāto magis ergo fauorabilis erit proles omni tēpore, quia pp unum

quo:que &c.sumitur hoc.C.de natura.li.cum quis.sit er-
go iste pro omni tempore legitimus, cum hominibus le-
gitimis gaudeat princeps rempublicā frequentari,qui fi.
sint le.ex tenore.& c.fi.& ibi, pro vtilitate publica. C. de
indi.vidui.l.2.sicut de ingenuis dicitur,C.de ho.lib.l.fi.
& attēdi debet tempus,quod plus expedit legitimato. vt
præ.c.cum inter,C.de natur.li.nupcr. ad fi. Quinto indu-
co,quod hoc beneficium est sacramenti & iur. positiui ca
nonici.ergo latissime sumendum.ff.de consl.prin. benefi
cium,de ver.sig.olim.de don.cum dilecti. Item talis legi-
timatur ad spiritualia,vt no.in c.tanta.& de elect. innoo-
tuit.fortius ergo ad primogeniturā, cum spiritualia &c.
qui fi.sint le.per venerabilem.26.dist.duo sunt.supra de
ma.& obe.illud.& c.solitæ. Sexto & vltimo est textus a-
pertus in auth.qui.mod.na.ef.sui.§.reliqui.ibi, semel eos
efficientes legitimos, damus habere etiam successiones
illas etiam quas habent hi,qui ab initio legitimi sunt, &
ibi in §.illud.alias,si quis ergo.in fi.nihil a legitimis filijs
differentes,ad id.ff.de lib.& posthu.l.filio.& Co.de con-
sul.l.1.in fi.lib.12.quarum legum casus infra patebunt,&
per hoc concluditur pro legitimato. ¶ In contrarium ꝓ
prius legitimo,certum est,quòd ipsius cœpit esse hæredi-
tas.ad Gala.4.si filius,ergo hæres. ff.de lib. & posthum.l.
in suis.& primo fuit constitutus in iur.succedendi, instit.
de hære.qua.§.sed sui.nec est hic fauor ampliādus, quia
si fauorem matrimonij inspicimus, hoc est contra prius
legitimum,non debet ergo concedi posteriori, quod de-
negaretur priori. supra de præben.cum causam.Cod. qui
po.in pi.l.fi.versi.& cepris.Cum ergo in duobus dotibus,
in quibus etiam locum habet fictio.C.de rei vx.ac l.vna,
circa princ.ex tempore prærogatiua seruetur, vt ibi, er-
go & hoc,ne quod prius legitime factum fuerat,vel quæ
situm, per superuenientem euentum vitietur, vel perda-
tur contra regulam. eodem titu. factum legitime. cum
concor.nam habet regula.quod id, quod nostrum est, si-
ne nostro facto a nobis euelli non potest. ff. eod. titul.
id quod nostrum. primogenitos autem legitimus nil
fecit hic, propter quod illud ius successionis sibi de-
beat deperire, nec pater id facere potuit. primo, quia
iste non est de casibus illius §. causas. in Auth. vt cum de
a p.cog.notans sup.de iur.quintauallis. Secundo,quia in
præiudicium filij ex primo matrimonio non potuit mu-
tare consilium. hoc eod.tit.mutare.cum concor. Tertio
non poterat expresse priuare,vel fraudare illum,cui com
p tebat ius ex primogenitura,multominus tacite contra-
hēdo cum illa sua concubina,de præben.dilecto.Item
nec papa,nec princeps in alterius graue præiudiciū pri-
uilegia concedunt,de cōsuet.cum olim.in fin.ff. ne quid
in lo.pu.l.2.§.si quis.C.de eman.nec auus. Secundo sic
probo, quod incipit hodie valere, non trahitur retro.de
despon.impu.c.1.eod.lib.valet ergo vt ex nunc,vt no.in re
gula,non firmatur. patet hoc,insti.de mili.tes.§. penult.
ff eod.titu.quod ab initio.ff. de off. procon. obseruare. in
fin.Facit ff.quæ res pi.ob.pos.l.Titius,& de milit.test. tri-
bunus. Cum igitur legitimatio æquipolleat restitutioni,
& vtraque ex suo tempore secundum veritatem aliud nō
tribuat, istius attributionis effectus retro non extendi-
tur,sed inchoat ex tempore suo,ergo prius legitimus, &
per id ius primogenituræ adeptus, per legitimationē na-
turalis,quam ponderamus, ex suo tempore non perdit,
vt patet.in c.tanta.ibi.post contractum matrimonium.in
authenti.qui.mo.natura.ef.sui.§.illud. alias, si quis ergo.
ad finem.& ibi,ex hoc.& gl.exponit tempore, de rescrip.
quamuis.lib.eodem.ff.de minor.l.& sine.§. sed quod Pa-
pin.de hær.instit.ei qui soluendo.de bo.possess.contra ta-
bu.l.1.§.fin.nec mirum,si retro non trahitur,quod legiti
matus habere debet quæ huius appellationem decent. in
Auth.de incest.nup.§.dubitatum.colla.2.sed non decet,
quod plus iur.habeat legitimatus,quam legitimus. in au
th.quibus mo.natura.effi.sui. §. si quis ergo. §. & quoniā

variæ.& §.si quis autem.ergo,&c.ponderamus autē quid
deceat,de voto.mag.de elect.cum non deceat.lib. eodem.
¶ Tertio sic.Sicut nos habemus certos modos,vel casus,
quibus secundus expectans beneficium ponitur in locū
primi,quos not.de præb.quia sæpe.lib.eodem.in vlt.glos.
sic legistæ habent certos modos,vel casus, quibus in suc
cessionibus hæreditarijs constitutus in loco secundo in
locum prioris adducitur, vt in morte naturali, qua pri-
mo subducto &c.vt qui fi.sint le.lator.ff.de suis, & le. l.fi-
lius a patre.§.filius.& l.Gallus.in princ.Item morte ciui-
li,vt deportatione,vel damnatione in metallū, vt in leg.
Gallus.§.quid enim si nepos.de his modis.ff.de suis.& le.
l.1.§.filius,vsque ad §.post suos.ff.de iniust.tes.l. posthu-
morum,instit.de exhæred.libe.§.posthumorum, sed mo
dus legitimationis non est de illis,per quos secundus ad-
ducatur in locum primi.ergo &c. per locum a sufficienti
numeratione partium,supra de institut.c.fin.de postu.bo
næ.1.in fi.ff.de his qui sui vel ali.iur.sunt.l. 1. in princ. de
ac.& ob.obligationem fere.de præto.stipu.l.1.§.1. Institu.
de ac.§.actionum.nec arguas a simili,de legitimatione ad
casus expressos, quia casus omissus a principe vel impe-
trante habetur pro omisso. de rescr.susceptum.lib.eo. vbi
de hoc dixi super gloss.ar.contra.& a canone.de tempor.
ord.dilectus.de sent.excomm.is qui.in fin.1.respon. lib.
eod.in clem.de ele.ne Romani,post prin.& c.constitutio
nem.in princip.a testatore.ff.de lib.& posthum.commo-
dissime.ff.de excus.tu.ex his.a paciscente.ff.sol.mat.si cū
dotem.in prin.de pact.con.l.fin.& a lege.C.de ædi.priua.
an in totum,& quæ sit long.consuetud.l. 1. Quarto sic ꝓ
22 bo,constat † quod cōsuetudo duo requirit coniunctim,
scilicet primogenituram,& legitimitatem, sed natus ex
concubina non est talis,cum verba sint certa, quæstionē
voluntatis non admittunt,qui fi.sint leg.c.2.C.de lib.præ
te.l.3.ff.de leg.3.ille,aut ille.§.cum in verbis, sed ionato
ex vxore simul concurrit vtrunque. ergo &c. si ergo quæ-
rimus,quis prior est filius,non est dubium,quod natura-
lis,hunc enim natura genuit,licet non honestas coniugij.
32.q.4.c.fin.ff.de adopt.l.1. vnde & spurium vocamus fi-
lium.cap.præal.tanta. sed si quæritur, quis prior natura-
23 lis,an legitimus,patet quod secundus. ¶ Et si † quæri-
tur,quis prior in iur.succedendi.solu.is qui prius illa duo
iura nactus est, ex quibus ius successoris competit, vt sic
in hoc ponderetur ius primogenituræ. 22. quæstio. 2. §.
vlt.in princip.& si vis,quod concedam, cum censeri a na
tiuitate legitimum,hoc non est secundum veritatem natu
ræ,sed secundum dispositionem, vel ciuilitatem,sed con-
stat,quod illum,quem excludunt filij secundum naturā,
non excludunt filij secundum ciuilitatem.ff.de leg.2.si ita
quis §.1.de condit.& de.fideicommissum, vnde non est
satis ciuiliter fieri, de rescript. susceptum.scripsi de hoc,
supra de conuer.coniuga. cum sis. ad id ff. de verborum
obligatio.ex ea parte.§. insulam. vbi de hoc Cod. de his
qui ve.æra.l.fin. ¶ Quinto arguo sic, quando quærimus
de ordine,& oportet ad alicuius perfectionem duo con-
currere,si inter duo perficientia in vno hæc iura simul in
altero concurrant, prior intelligitur ille medius, qui in-
ter duo prima consequitur, hoc patet in rei vendit. & in
publiciana.C.de rei ven.l.quoti.ff. de publ. vt si quidem,
& hoc tanto fortius, quia actus traditionis erat necessa-
ria sequela contractus, & tamen non trahitur ad contra-
ctum, sed hic non sic, quia secundus contractus matri-
monij fuit ad nudam voluntatem parentum, idem in
pignore, si prius imperfecte conueni, postea cum alio
perfecte, demum sequuta est perfectio cum primo & nu-
meratio, vt præ.l.Titius.ff.quæ res pign.qui.po.in pi. ha.
l.1.in fi.& l.qui balneum.& l.potior.2.respon. sic est vide
re in litera,qua mandatur alicui prouideri,dato executo-
re ad conferendū sine decreto,præsentatio enim, & exe-
cutoris inhibitio afficiūt ita,ꝙ collatio ordinarij nō tenet,
sed si inter præsentationē, & inhibitionē ordinarius con-
ferat,

sperat, tenet collatio, hæc probantur de concess. præb. si solli. l. eo. ita sponsalia de futuro & copula faciunt matrimonium, sed si inter hæc duo desponsetur alia de pñti, valet intermediũ, de spon. veniens, & c. si inter. de eo qui cog. con. per rot. illa vero non procederent, vbi primum perficit sine secundo, vt in c. si. de spon. du. vel sufficit, vt in c. si tibi absenti. de præben. eod. lib. beneficium enim ante acceptatam collationem mihi factam non fuit meum, sufficit tamen collatio ad impediendum collatorem ante repudiationem vel terminum lapsum, vt ibi. Sexto ponderanda est æquitas, quid enim dices de nobili D. non contractura cum eo, cum quo contraxit, si primogenitũ habuisset ad successionem habilem, quæ postmodum primogenitum habuit ex matrimonio. Item quali periculo illam submittis, si naturalis sperat se illa mortua legitimari posse cum iur. primogenituræ, facile enim veneno, vel aliter conspirabit in eius mortem. ex quibus concluditur pro primo legitimo, idest ex primo matrimonio nato. ¶ Ad solutionem quæstionis est sciendum, quod olim hæc quæstio fuit disputata per Gener. Accursij, & tenuit per præ. §. reliqui. inductum in fin. 1. partis. legitimatum præferendum, maxime quia consideratur tempus mortis. Insti. de hære. qua. §. sui. & §. in extraneis. sic secundum eũ ex pacto olim inito hodie datur actio. C. de re. permut. ex placito. & dicebat quod § illud. alias si quis. ad fi. vbi dicit, ex hoc non debet intelligi, scilicet, tempore, vt dicit ibi glossella, sed ex hoc, scilicet matrimonio & oblatione curiæ, vel alio modo ad legitimandum idoneo. Itẽ modernis temporibus tenuit hoc alius solennis doctor hoc disputans. Idem dicitur tenuisse alter summæ scientiæ doctor in studio Paduano inducens principaliter l. filio. ff. de li. & posthum. sed Bart. Brix. hoc disputans in dominicali. 55. quæ incipit. Quidam habens filiũ. tenet cõtrarium pro legitimo nato ex primo matrimonio, dicens quod id tenebat H. nescio si de Hugutione, vel Hugolino intendit, quia per illorum scripta hoc non apparet, & hanc partem teneo, sed tremulus propter illorum authoritatem & reuerentiam, qui tenuerunt contrarium. Tamen hanc partem eligo deliberato consilio & responso trium doctorum legum solennissimorũ huius studij, quos in disputatione nominaui, doctor etiam meus in theologia hanc partem deliberatus prælegit a me consultus.

3 ¶ Ad hanc autem solutionem induco tres decreta. sexti, scilicet, de rescrip. si pro te. & cap. quamuis. de præbend. si apostolicæ. & hoc modo dicens, quod per secundum matrimonium fit in illum naturalis collatio legitimitatis, aut confirmatio, vel restitutio, vel alterius prædictorũ fictio. De primo fit casus in decre. si pro te. certũ est, quod naturalis habet statum cõditionatum ad legitimitatem, scilicet si parentes consenserint in matrimonium, & ille pro quo fuit ibi scriptum, habuit etiam statum conditionatum, scilicet, si consenserint episcopo &c. & tamen si antequam veniat ille consensus, alius canonicatum in illa ecclesia consequitur, postea superueniat ille consensus, ille secundus in gratia, qui conditionem præuenit, est prior & potior, etiam in assecutione præbend. post vacantis, sic iste, qui primo consecutus est legitimitatẽ, erit primo potior, cuius postea legitimitas superuenit, si dicas, quod est confirmatio, fit casus in decreta. si apostolicæ. vbi si reseruatio legati præcessit, & confirmatio papalis secuta est, tamen post reseruationem, & ante confirmationem alter ibi impetrauit a papa, iste medius erit prior. Confirmatio enim præponit illum solum ius acquirentibus post confirmationem, sicut & hic legitimatio ꝓponit istum genitum tantum, si dicas, quod est restitutio, facit C. de nata. rest. l. 2. ibi. natalib. antiquis restitui &c. & in auth. qui. mo. na. effi. sui. §. si quia ergo. ibi, prolem naturæ voluerit restituere, tunc est casus in dec. quamuis. ibi, restitutio non præiudicat iuri acquisito alteri ante restitutionem, cui conuenit. l. 2. ff. de decur. procedat solutio si de speciali contraria interpretatione vel obseruãtia consuetudinis quo ad casum propositum non apparet. Modo est ad contraria respondendum, & primo ad §. reliqui. & dico, quod mens literæ sonat solum hic, quod sicut a principio legitimis defertur successio, sic & legitimatis, nec dicit litera, quod censeantur ab initio legitimi. vide supra de ætate, & qualitate, multis. in fin. subdia-

14 conus † eligitur in episcopum, sicut diaconus, vel sacerdos, non per hoc fingitur diaconus, vel sacerdos, vel aliter illud, vbi tur. repugnantia nõ impedit talem fictionẽ, secus vbi impedit, vt in terminis nostris, vt ibi dicam respondendo ad tertium argumentum. Vel dic quod lex nõ ponit prærogatiuam in successione ex ordine filiationis, vnde vocatur sicut ab initio legitimus, cum hodie vterq. naturalis & legitimus, nec iur. communi curamus quis prior. Sed cum quæris, quis prior, procedit solutio & casus prædicti, quibus non quærimus de excludendo secundo, sed postponendo, facit ad prædicta, quod recitare soleo, de in integ. restit. constitutus. aliter enim iudicamus de temporali præscriptione, quam præuidet ius, quam de illa quam nõ præuidit, puta si inducta sit per consuet. & ibi, vel per conuentionem, vt nor. ff. de minori. Aemilius, & per eundem modum potest respõderi ad §. si quis. ibi, nihil a legitimis. Vel dic, quod nihil differunt, vt ex nunc, & in successionibus, quæ nondum pro alijs erant effecta, & si stemus glossellæ ibi, ex hoc. s. tempore, habeo propositum cui conuenit decr. tanta, ibi, post cõtractum matrimonium, & quod recitare soleo post Host. de elect. innotuit. quod legitimatio superueniens per parentum coniugium non ratificat electionem prius factam de legitimato. Ad l. ex placito. dico, quod facit pro, cum ibi consideretur vt ex nunc tempus, quo concurrit vtrumq. naturale scilicet, & ciuile. Ad l. filio. respondetur primo sic, quod illa lex inducitur pro, nam ibi exhæredatio de naturali emancipato nõ impeditur per arrogationẽ, qua recidit in potestatem, vt sic vinculum ciuile non tollat impedimentum medij temporis super naturali iur. fundatum, sic & hic ius, quod competit naturali primo legitimo, quod exhæredat illum naturalem tantum, non tollatur propter ciuilitatem vel legitimationem superuenientem. Item illa lex loquitur de filio semper naturali, & legitimo, & a principio in potestate, qui postea iur. legitimo priuatus fuerit per emancipationem. Vnde per adoptionem potius dicitur recuperare ius legitimum amissum, quam de nouo quærere, vt ff. de pac. si vnus. §. quod si nõ. tamen improprie sic dicitur, quia illud in iur. eliso non perempto. ff. de sol. qui res. §. arcam. vel sic ponderata ratione licet ille foret emancipatus, vere tamen, & efficaciter filius quoad ius exhæredationis saltem de iur. prætorio. ff. de inof. test. Papinianus. §. 1. & C. eo. l. 2. Non fuit ergo tantæ potentiæ adoptio, vt ita eum nouum filium faciat, sicut fieret extraneus, & per id extinguitur ius naturale per ius ciuile, vt sicut facta exhæredatio de nouo filio non nocet illi filio facto. ff. de bon. pos. contra ta. non putauit. §. si quis emancipatum. Item facta de emancipato non noceat adoptione secuta, quia vere filius fuit. l. 1. de consulibus. facit pro, in princip. inquantum ibi dicitur, quod prius dignitatem adeptus est prior, sicut & hic prior adeptus legitimitatem. in fine facit contra, in quãtum ille prior consul secundo patriciatum adeptus præfertur secundo prius patritiatum adepto, si sequeremur secundam lecturam, quam ibi ponit glo. negaretur casus, & sic non esset respondere necesse, quia faceret pro, sed secundum communem casum prædictum etiam quem approbat gl. solue, quod ibi ex ordine consulatus debebatur magistratus. facit ff. de mu. & ho. rescripto. si ergo aliter factum fuerat, ex quo primus adeptus est magistratũ, merito præferendus illi, cui in adipiscẽdo præferri debuerat, vel hẽbat ibi cõsuetudo cõsulatus, ꝙ habet consuetudo multarum ecclesiarum. quod inter canonicos eiusdẽ

ordinis non inspicitur prioritas in ordine, sed in consti-
tutione, vel canonicatu ecclesiæ, sic inspiciebatur priori-
tas in consulatu tantum inter magistratus habentes. Vel
dic, quod casus ille non conuenit isti, ibi de sede, hic de
successione, sed ibi ex solo cõsulatu habebat consul sedẽ,
sed ex magistratu maiorem, hic ex solis natalibus nil iur.
habebat in successione, vnde probamus per legem illam,
quod habens purum ius ad canoniam, licet secundo rece
ptus præfertur secundo impetranti, licet prius recepto,
vel canonicatum adepto, vt de rescr. ribi qui. lib. 6. vbi in
apostil. de l. illa mentionem feci, & ibi videas. Ad aliorum
solutionem est sciendum, quod logicus habenti asinã cũ
pullo, de quo nunc est sermo Euangelicus in ramis pal-
marum, per fallaciam accidentis probat, quod illa asina
est sua mater, & sic ista asina est tua, quod conceditur. Itẽ
est mater, & hoc conceditur propter pullum, concludit
ergo coniungendo ista, ergo est mater tua. recto sic faciũt
aliqui argumenta contraria, quia dicunt, iste est primo
natus & hoc conceditur. Item est etiam legitimus, & hoc
etiam conceditur, coniungunt ergo est primo natus legi-
timus, hoc negatur. Licet ergo aliqua prædicare diuisim,
quæ non licet coniungere, vt hic vides ad sensum, quod
hoc non sequitur. Ego sum primus canonicus in eccle-
sia, & sum sacerdos, ergo primus factus sacerdos. Conce
do ergo quod dicebatur in primo argumento, eum pri-
mo natum, sed non eum primo legitime natum, quod re
quirit consuetudo, quæ subdebatur de tempore, quo de-
fertur hæreditas, inspiciendo fateor, vbi prius ius non cõ
petijsset illi per consuetudinem, saltem ad rem, & tale, quod
afficit, & impedit patris potestatem, vt dixi in fine quin-
ti argumenti secundæ partis, & per hoc fit responsum ad
totum secundum argumentum, excepto ipsius fine, ad
quem respondetur, quod illud verum in eodem instanti,
alias constat, quod diuersis temporibus eadem res diuer
so iur. censetur. Quod subdebatur in primo argumento,
quod consuetudo debet aliquid operari in isto, hoc ve-
rum si esset ille, quẽ iuuet consuetudo. Quod in fin. dice-
batur. Idem de toto quod de parte, verum, si eodem iure
deberetur vtrumque, sed de iur. debetur pars, quia legiti-
mus, de consuetudine totum, quia primus legitimus. Cũ
ergo non sit eadem vtrunque &c. ¶ Ad tertium argumẽ-
tum de retrotrahendo. respondeo, quod in fictionibus,
quæ ad principium trahi debent, oportet, quod eadem
causa, & essentia perseueret, alias si ex potestate filia sit
em incipata, fictio suam naturam immutat, patet C. de rei
vxo. act. l. vna. §. videamus. Cum ergo pro tempore, quo
pater habuit legitimam uxorem, & ex ea filiũ, concubina
non potuerit esse uxor, ergo fictio mutabit naturam & ad
id tempus non trahetur, nec enim trahi debet ad tẽpus,
quo sequi posset iuris repugnantia. ff. de usuc. si is qui. C.
de inoff. do. l. 2. & de dona. inter vir. & vxo. l. donationes.
secundum illos qui dicunt, quod non trahitur ad domi-
nium. Item nec fictio trahitur ad princip. mutata cõditio
ne personæ, vel quando res posset vitiari. C. de testa. ma. l.
1. ff. de test. mi. si certarum. §. fi. ff. de cap. in bello. §. endi-
cilli, plus videtur, quod fictio locum non habeat cum al-
terius præiudicio, quod sic probatur, vt dixi in fin. argu-
mentorum secundi membri, primæ quæstionis, actio de
dote, quæ non competit constante matrimonio. facto di-
uortio competit. & reintegrato matrimonio definit com
petere iam inchoata, vt l. si mulier diuertit. ff. so. matrimo.
& alijs ll. ibi allegatis, sed licet hoc ex fictione. quæ fingi-
tur non diuertisse, uel non competijsse, procedat, quando
debetur soli mulieri, uel mulieri & patri, non tamen pro-
cedit, quando debebatur extraneo, ut patet ff. de iur. do.
stipulatio de dote. ff. so. mat. in insulam. §. fi. in illius enim
præiudicium non procedit illa fictio, licet ergo quoad na
rentes contrahentes & ipsum filium procedere possit fi-
ctio, non tamen quoad præiudicium primogeniti legi-
timi habentis efficax ius ad rem, ut dixi. Si ergo ponere-
mus patrem habentem legitimos uxore mortua, ex con-
cubina habuisse filium, cum qua postea contrahit, hic nul
la iuris repugnantia, uel alterius præiudicium impedit fi-
ctionem ad principium trahi, & sic etiam procederet §.
reliqui. ut supra dixi. Ad id quod dicitur, proli fauorem
deberi. Fateor, sed non contra aliam prolem, ad perimen
dum ipsius ius, sicut nec priuilegiamus dotem contra do
tem, ut dixi in primo arg. secundæ partis. Ad ultimum,
quod de beneficio dicebatur, dico, quod nedum sacramẽ
tum matrimonij, sed nec etiam sacramentum baptismi,
quod maius est, tollit ius actionis, uel exceptionis alteri
competens, ut no. 16. di. demum. 28. q. 1. si quis. & de di-
uor. quãto. in ult. gl. beneficia ergo licet ita large interpre
temur, non tamen sic large, quod alterius ius perimant, ta
men quod sic aliquid conferant, istud autem multũ con-
fert, quod honoribus fungitur ut legitimus, cessante con-
suetudine in parte succedit. Item deficiente illo primoge
nito, ad alios eum sequentes haberet ius primogenituræ.
Plus, casus est, quod legitimatus naturalis non succedit
in feudo, & sic beneficium non recipimus latissime. in li.
feu. si de feu. cõtro. fu. c. naturales. soleo tamẽ dicere in c.
tanta. id loqui de legitimato non per matrimonium, sed
per principis beneficium, in quo id nõ exprimitur, ut ibi
no. tales autem dispensationes natalium sunt odiosæ, &
strictam habent interpretationem, de fil. presb. c. 1. li. eo.
& super hoc uide, quod plene scripsi in c. lator. super 1. gl.
¶ Quia in præcedenti articulo mihi ipsi uideor fuisse pro,
lixus, hunc ultimum, qui est, an posito, quod clericus sit
ille secundogenitus, & alter habet iura primogenituræ, an
sibi præiudicet consuetudo, breuiter expediam. Et cõtra
clericum inducã quatuor, secundo pro ipso alia quatuor,
& opinionem, tertio datur solutio, saluatur opinio per quod
contrarijs respõdetur. ¶ Et quod præiudicet, videtur per
gl. legum expeditum, quærunt enim glo. ff. de legi. de qui-
bus. C. quæ sit lon. con. l. 1. consuetudo, quod monachus
non succedat, extendatur ad regularem canonicum, po-
nunt ergo glo. illæ pro indubitata consuetudine illã non
solum clericis, sed & monachis præiudicare. ad id glo. vl
ti. in authen. hoc ius porrectum. C. de sacrosanctis eccle.
licet communiter non approbetur. Secundo constat, quod
liber vsus feudorum iuxta quod verbum sonat, sunt con-
suetudines feudorum, & tamen per illas consuetudines
clericus non solum non succedit in feudo, sed etiam illud
perdit per clericatum, vt de vas. qui ar. bel. depo. c. uno.
si de feu. contro. fue. c. qui clericus de beneficio fœminæ.
cap. vno. in fin. & an mutus, vel alias imperfectus. ca. vno.
& sic patet per has glo. & casus per tales consuetudines
11 clericis præiudicari. Tertio suadet hoc æqualitatis ra-
tio, cum enim ipsi tales consuetudines recipiant pro se,
tenentur illas accipere contra se. de vi. & hone. cleri. ca.
si. cum concor. præcipue cum consuetudo talis super æqui
tate fundetur, scilicet ne patrimonia annihilentur. Facie,
quod post Hostien. scripsi de uoto. capit. licet. facit supra
de præben. maioribus. de pig. ex literis. de conces. præ-
ben. cap fin. versic. quanto. lib. eod. ff. de exercito. ne in
plures. & appetit respublica subiectos fore locupletes, in
Aut. vt indi. sine quoquo suffra. §. cogitatio. coll. 2. si er-
go fatemur consuetudinem æquam, fateamur etiã, quod
ipsius uirtus ligat priuilegiatos, scilicet clericos, sicut pri
uilegiatos minores & pupillos. unde conductor, quia pos
sessor, ad tributa tenetur, & non dominus. ff. de vsufr. ha-
ctenus. & de impensis in rebus dotalibus factis, neque
stipendium. C. de annon. l. 1. libr. 10. de agric. & cen. liri-
bus. §. hoc de redditibus. & de coll. fun. per omnes. lib.
11. sed consuetudo, quod domini teneantur & non pos-
sessores, ligat etiam minores, ut patet ff. de admi. tu. sine
hærede. §. Lucius. Idem probat decre. ex eo. de elect. con-
iũcta cum decret. ult. de consuetu. eod. lib. cum ergo con
suetudo detrahat singulorũ patrimonijs. ff. cõmunia præd.
tenditor. §. si constat. patet etiam in successione feu. inter
laicos.

laicos.si de feu.contro.fae.c.muliet.& c.si filij.& de ma-
trimonio ad morga.cōtracto.c.vno.fateamur, ꝙ huic cle
rico præiudicet in portione sibi alias de iure debita, nam
videmus, quod priuilegium Anglicis concessum prodest
clericis.de foro compe.dilecti.Sic & consuetudo eos liga
bit, cum in iure ista æquiparemus.9.q.3.conquestus. de
offic.ord.duo simul.de iud.nouit.i ei.non enim,cum cō-
cord. Item videmus,quòd de iudicato in foro ecclesiasti
co excipitur in seculari,& econuerso.de excep.c.2.li.eod.
Multa exempla de virtute consuetudinis scripsi de cōsue.
cap.fin.super glos. & quam. Quarto, probatur hoc etiam
ab originis principio, vt dicamus, ꝙ quorum est eadem
origo,ipsorum eadem sit ratio.Facit de cler.peregri. ca.1.
de deci.ex parte 2. & cap. cum in tua successione. paret.
C.de liber.præteri.l.finali.de legi.hæredi.l.lege 12. instit.
de exhæreda.liber.§.nostra.de legi.ag.tu.§.cæterum. & §.
sequentibus.Sed constat,quod B. & C.ambo nati sunt lai
ci & nudi.47.di.sicut.vnde nec clericatus confertur infan
ti, vel illiterato.de tempo.ord.c.fi.li.eo. ipsum ergo in na-
tiuitate sua,& prius, si fas est sic loqui, ligauerat consue-
tudo, quæ primogenito detulerat ius primogenituræ,quo
sibi debebantur bona,etiam patre inuito, vt dictum est in
primo membro clericatus, ergo subsequēs illud ius prius
quęsitum primogenito auferre non potuit, sicut nec abstu
lit baptismus, vt dictum fuit in proximo membro in fi. &
sic de his concluditur contra clericum. ¶ In contrarium
pro clerico allegatur æquiparatio legis ad consuetudinē.
ff.de legi.l.de quibus. Sed ita est,quod lex non ligat, nisi
subditos,de sent.exc.a nobis.de pœn. & remis. quod aūr.
de const.c.2.eo.li.& in l.cunctos populos.in principio.C.
de summa trin. ergo nec cōsuetudo ligabit non subditos.
Constat autem, quod aliud est clerus quam populus. de
præben.c.1.de ver.signifi.ex parte.de sen.excom. quod si
sententia.lib.eod.inde est,quod plebiscita olim non liga-
uerunt nobiles. ff. de origi.iur.l.2.§. deinde. de iure nat.
16 gen.& ciui.§.plebiscitum.Item nec † statuta vel consue-
tudines populi ligant hodie clericos, qui nobiles sunt. C.
vt nemo priu.l.2. & quomodo militibus æquantur, satis
dixi supra in tertio membro primæ quæstionis.¶ Secūdo
clerici sunt maiores,statuta ergo minorum vel consuetu-
dines illos non ligant.21.dist.inferior.de ma.& obe.cum
inferior.Item etiam sponte non possunt clerici se subijce-
re iudicio laicorum.de fo.compe.si diligenti.eo.tit. signi
ficasti.¶ Tertio pro clerico faciunt textus.96.distin.bene
quidem.de consti.ecclesia sanctæ Mariæ. & c.quæ in eccle
siarum.de re.eccle.non alie.c.fi.hoc de l.vel constitutione
17 de consuetudine patet,quod ex quo † onerosa est ecclesijs
vel clericis,non tenet de consuetudine.c.1.& c.cum inter.
de iud.clerici.& de re iu.cū causa.C.de sacros.eccl.auth.
cassa.& maxime in terminis quæstio. quibus loquitur de
constituto in sacris,qui a statu clericali non potest diuer-
tere.de electio.cum ex eo.eod.lib.Sint ergo immunes a lu
cratiuorum inscriptionibus.C.de sacrosan.eccle.l.penul-
tima.¶ Quarto negatur verum esse,quod allegabatur pri
mo, hanc consuetudinem esse rationabilem,imo iniquā,
& irrationabilis videtur, quæ aufert alteri, quod sibi de-
betur, de consuetudine.c.penul.& filios, qui non habita
prioritatis ratione debēt æqualiter patri succedere, vt di
xi in proximo membro. in so.contrariorum, facit summe
inæquales, vt s.alteri totum,alteri nihil debeatur, contra
id 16.quæstio.7.cap.1. Item priuat istum legitima, quod
pater expresse non posset, de testamen. Raynu.& ca. Ray-
nal. ergo dato quod valeat inter laicos, & inter eos de fa-
cto seruetur, non tamen noceat clericis,& hāc partem te-
net Iac.de Ra. vt notat Cy. C. quæ sit longa consuetudo.
l.2.in fi. loquendo in communi de consuetudine. & Host.
in sum. de consuetudine.§.fi.ver. Sed pone,& quod post
eum scripsi, de for. compe. postulasti. ad fi.magnæ glo.
Sed puto in terminis quæstionis consuetudinem cleri-
co præiudicare, per alleg. in prima parte, & maxime in
fi.Coadiuuatur hoc, quia alias consuetudo in illis parti-
bus non procederet propter remedium fraudis paratæ
Secundogenito circa clericatum suscipiendum, & dam-
nosum munus esset primogenito, si nobiliorem quotam
hæreditatis sibi per primogenituram non solum debitæ,
sed affectæ per fratris vnius vel plurium clericatum amit
teret,tales autem fraudes non amplectimur.de diuor.quā
to,in fi.cum concor.ff. de rei ven.cum in fundo. hoc etiā
coadiuuat,quia sic se habet in partibus illis, vbi viget,in-
terpretata est consuet.quæ optime etiam interpretatur le
gem.de consue.cum dilectus.ff.de leg. si de interpretatio-
ne.sed est sciendum,quod opi Host.& Iac.posita in fi. par
tis cōtrariæ nihilominus vera est extra terminos nostros,
quando.s.quæritur de præiudicio, quod inchoaret con-
suetudo in iam clericum,per quod dici posset,quod si ve-
ra esset in articulo proximo opinio contraria.s. quod legi
timatus haberet ius primogenituræ, eum tempore huius
iur.quæsiti ille iam esset in sacris, vt ponit thema, sibi nō
præiudicaret consuetudo, & per hunc modum soluendi
sunt concordata contraria. Ioan. And.

SVMMARIVM.

1 *Vsucapere an possimus ignorantes.*
2 *Præscriptio quæ exigat antequam sit completa.*
3 *Dominium alicuius rei insolidum eodem tempore acquiri a duobus an sit possibile.*
4 *Præscriptio quę nam nunquam currat absenti.*
5 *Possidenti ciuiliter intra quot annos præscribatur,*
6 *Interdictum, vti possidetis, cui detur.*
7 *Actor quomodo ex reo fit.*
8 *Reis fauorabiliores esse debemus, & quare.*

REGVLA III.

Sine possessione præscriptio non procedit.

Exponit Dy.i. non inchoatur,
licet quandoque inchoata sine
possessione continuetur, nam
hæreditas iacens non possidetur. ff. si quis ex testam. lib.
& c.l.1.§.Sceuola.& tamen vsucapit.ff.de vsuc.l.cœptam.
& l.nunquam.§.vacuum.& l.iusto.§.nondum aditæ.satis
instat ad hoc finaliter dicens,quod possessio, quam ha-
buit defunctus,apta est continuari in hærede, qui est ea-
dem persona iuris fictione.ff.de vsuc.l.hęres.si non sit per
alium occupata, tunc enim impediretur prædicta conti-
nuatio.ff.de aequit.poss.Pompon.§.quæsitum.& de vsuc.
l.possessio testatoris. si vero per alium occupata non est,
pro continuata debet haberi,arg.ff. de test. l. filius. ff. ex
quib.cau.ma.cum miles.circa princip.& pro hærede.l.2.
§.filium.& ideo procedit præscriptio. ¶ Prima gl. dicit,
vnde sumpta, & ponit & specificat exempla, secundo de
multiplici possessione remittit. Tertio, qualis possessio in
præscriptione requiratur. Quarto, quæ possessio dēt esse
continua. Quinto, de quasi possessione. Vltim.gl. præmis-
sa ratione regulæ ponit duas opi.legales,quas soluit.¶ In
1. gl. ibi [sine possessione] ergo non procedit vsucapio.
¶ In gl.2.ibi[l.3.]vide in sequenti gl.¶ In gl.3.ibi [l.2.]
1 in † peculiaribus receptum, vt ignorantes vsucapiamus. &
idem.§.Celsus.& ibi[seruus]clam facit,qui æstimare de-
bet quęstionē sibi motutam, licet non æstimet, ne stulens.
&c.& ibi,[quamuis]vide in c.contingit.in 4 gl.& ib [le-
ge vna]vide in c.is qui.statim allegato in glo.2.¶ in glo.
2.ibi [ciuilis possessio] prolixe tractat hic Dyn. quod ad
2 præscriptionem † requiritur ciuilis & naturalis possessio,
vel ciuilis tm̄.s.quæ animo retinetur, sed naturalis tātum
nō sufficit, vbi alius ciuiliter possidet, quod sufficiat ciui
lis, probat per ll.dicentes,quod absens, quem constat so-
lam ciuilē animo retinere, possidet quoad continuādam

vsucapionem.ff.de furtis.l.serui & filij.l.vlti.de diuer.&
tem.præscrip.de accession.de acquit.pos.l.1.§.per seruũ,
qui in fuga.ad id, quod sola naturalis non sufficiat. ff. de
acquit.re.do.l.acquiritur.§. vlti. ad exhiben.l. Celsus.§.
Iulianus.& de acquir.pos.l.1.§.per eũ.sequitur hoc ẽt ne
cessario secundum eũ,ex quo ponimus ciuiliter possiden
tem præscribere, vt probatum est, nã si diceremus idem
de possidente naturaliter, sequeretur iuris impossibile,
3 qđ duo alicuius rei dominiũ † insolidũ eodẽ tẽpore acqui
rerẽt,quod esse non potest.ff.commo.si vt certo.§. si duo
bus.& de cast. pecu.l.hæreditate.§. parer.& de reg. iur.
ꝙ contra.§.vni duo.sed opponitur,ꝙ scđm hoc cõtra ab
sentẽ non curret præscriptio,q̃ nõ currit contra possiden
tem.C.de præscr.30.ann.l.2.itẽ tẽpus non est modus per
dendæ possessionis.ff.qui.mo.vsusfr.l.mulieri.ergo cõtra
4 † absentẽ ciuilem possessionem animo retinentẽ nunquã
curret præscriptio.Respondet,quod licet tempus non sit
modus perdendæ possessionis,est tamẽ modus inducen-
di obliuionem,& obliuio est modus inducendi disposi-
tionem animi,& dispositio animi est modus perdendæ
possessionis, vt legitur,& notatur de vsucapio.l.furtum.
5 §.fundi. si ergo ciuiliter † possidens neglexit naturalem
possessionem per decem annos,uel ultra,illa negligentia
priuat illum possessione ciuili , sicut negligentia in adi-
piscenda uel recuperanda possessione inducit amissionẽ
ciuilem.ff.de acquir.pos.si ideo.§.si forte.Concludit ergo
contra ciuiliter possidentem præscriptionẽ non inchoari
duabus rationibus supra dictis,inchoabitur autẽ ex quo
ciuilem perdiderit ut est dictum,& dicit,quod glo.in l.1.
C.de ser.fugi.uoluit hoc dicere,sed non plene.¶ Propter
prædicta uero incidenter tractauit aliam quæstionem,an
sint duæ possessiones specie differentes,an una tantũ di-
uersificata per accidentia,quam plene prosequitur,tenet
autem opin.Ioan.quod sint duæ. per l.ff. de acquit. poss.
l.3.§.Neruia filius.& pro hærede.l.2.§. quod vulgo. & in
fin.idem Dyn.qui de hoc formauit obiectionem ad vlti-
mum alleg.ff.si seruit.vend.si quis diuturno. & de aqua
plu.arcen.l.1.§.denique.& l.2.in ptin.de seruitu.& aqua
lege prima,& secunda.de præscriptio.long.temp.lege vlt.
6 dat etiam simile de † interdicto vti poss.quod nõ datur ni
si possidenti.ff.vti poss.l.1.§.interdictum.& tamen sicut
datur pro tuenda naturali possessione rei corporalis im
mobilis, ita datur pro quasi possessione tuenda rei incor-
poralis,quæ de numero immobilium reputantur.ff.de ser-
ui.l.penul. si seruitus ven.lege sicuti.§. Aristo. & vti pos.l.
fin.¶ In glo.vltima ibi, [sed lea] idem Dy.& ibi [solutio]
idem dicit hic Dy.

QVAESTIO.

Hæc regula facit ad quæstionem quam disputaui post
Io.de monte Murlo,quam . c propolui. Ioanni diœcesano
episcopo petenti quartam decimarum opponit ecclesia
præscrip.quæritur,quis habet probare. ¶ Pro episcopo duo
allegauit disputans, quæ fortifico,secundo contra ipsum
alle.quatuor.quæ etiam fortifico.3.ponitur solutio dispu
tantis. ostenditur difficultas solutionis,ponuntur euiden
tialia,datur solutio distinguens,& contrarijs respondẽs.
¶ Quod ecclesiæ excipienti incũbat probatio, sic arguo.
Certum est, petitionem episcopi circa quartam fundatã
esse iure cõi.10.q.3.vnio.sup. de off.or.conquerẽte. supra
de præscri.de quarta.de deci.quoniam.&c.dudum.habet
ergo probare ipsius aduersarius.100.dist.contra morem.
Item præsumptio facit etiam pro episcopo,quod diligẽs
fuerit in exigendo, & quod non iactauerit pecunias suas,
ff.de proba.cum de indebito.de sol.c.si. ergo probet eccle
7 sia.¶ Secundo reus † in excipiendo quo ad onus probandi
fit actor.ff.de proba.exceptionibus.C.eodem.l.1.de exce.
pta. li.eo. & habet probare etiam si excipiat negatiue. de
renũ.super hoc.de prob.tertio. de testi.cum literis, de his
quæ si.a præla.quanto.& generaliter allegans præscriptio
nem habet illam probare,eod.tit.veniens.& c.cum olim.
& c.auditis.de causa pos.cum ecclesia.sicut & allegãs cõ
sue.de consue.cum dilectus.& si ecclesia probare non po-
test,hoc nocere non debet episcopo,qui probauit,sed di
cetur ecclesiæ deficere non ius sed probatio secundũ Io.
de mon.¶ Fortificatur primum sic,ius commune,& præ-
sumptio quodlibet per se transfert probationẽ in aduer-
sarium & negantem,vt ĩ.probabitur,fortius vtrunq;con
iunctim.facit de rest.spo.audita.de put.ca.inter. Item si
prædicta transferunt probationem, fortius impediũt, ne
ex vi negatiuæ transferatur probatio in episcopum, cum
plus sit transferre, & minus impedire.ad hoc.15.q.1.c.fi.
de iureiu.quemadmodum.Secundũ fortifica. per no.post
Inn.& Hosti.de accu.super his.vbi tenent,quod excipiẽs
contra electum in tali negatiua,quæ probari non potest,
per hoc non transfert in ipsum onus probãdi,vbi videas
& ꝙ talis negatiua non transferat,probat l.cum de iode-
biro.& decre.is qui.præal. sic inductæ. Certum est,ꝙ re-
petens indebitum,quod soluit,habet necesse probare,qđ
fuit non debitum,sed hic,si nunquam fuit debitum, im-
possibile est probari aliter, quam per confessionẽ aduersa
rij,quod patet,& dicere soleo,ut lit.non cont. quoniam.
super vlt.gl.de rescrip.nonnulli. & ca.ex parte 3.non ta-
men per hoc transfertur probatio in aduersariũ. ad idem
de priuil.cum personæ.eo.li.c.3.vbi probat allegans præ-
scriptionem & consuetu.& negatiuam.s.quod non subest
episcopo, & ꝙ non requisiuit eps consilium cap. satis ta-
cit ad idem C.de fun.patr.l.fi.ad fi.li.11.vbi allegatur præ
scriptio 40.an.in canone non soluto,quam approbat alle
gans ibi.40.an.possessio testatur,ad idem C. de serui.l.fi.
vbi allegatur præscriptio 30.an.contra non vtentem ser-
uitute,ex quibus concluditur,qđ probet excipiens.¶ Qđ
probet episcopus,sic ostenditur,dicẽs habet probare, nõ
is qui negat. ff.de prob.l.2.C.e.actor.6.q.fi. si actor. & est
virtus puræ negatiuæ transferre probationem in aduersa
rium, no.de ele. bonæ.etiam si huic negatiuæ aduersetur
iudex, vt patet de probatio.quoniam contra. Secũdo pro
batur per l.plures.C.de fi.instru.cuius consilium alias es-
set inutile,scilicet, quod datur domino de recipiendo in-
strumẽto solutionis sibi factæ a colono, vel emphyteuta ,
ne contra ipsum allegetur 30.an. præscriptio in non soluẽ
do,ac si diceret.l.cum allegans talem præscriptionẽ pro-
pter negatiuam,quæ inest, necesse habet probare contra-
rium,ne succũbat. Tertio, quia inutiliter emanasset decr.
de præscri.de quarta,quæ dicit,hanc quartam præscribi,
sed hoc esset,quod præscribens haberet probare,& pro-
bare non posset,nec valet, si dicis, ꝙ probare poterit per
positionem. de confes.c.1.li.eo. quia adhuc illud ius non
8 emanauerat. Quarto † iuuent clericos,quia rei sunt fauora
biliores,& pugnant pro libertate. supra de probat. ex li-
teris. de re iud.c.fi.Secundum Ioan.de mo.Fortificat pri-
mum, qđ no.Accu.C.de non num.pec.l.2.scilicet,negati
uam putam probatam hoc ipso, quod non probatur con
trarium. Ad secundum optime facit sup.de test.significa
uit.vbi cõsulitur producenti testes in casu publicationis,
quod de requisitione aduersarij confici faciat publicũ in
strumentum, ac si dicat apparentibus attestationib. si ne-
garet aduersarius secitatum, producenti incumbit proba
tio,habeat igitur instrumentum ad id. Ad tertium facit
quod lex non debet esse inutilis,& de verbo tantum,nec
impossibilis. 4.di.erit autem.supra eo.lib.de ele.commis-
sa.§.porro.C.communia de leg.l.2.in fi. ex quibus cõclu-
ditur, quod episcopo competit probatio.¶ Solutio, si non
allegatur titulus,obtinet episcopus,licet nil probet, si ve-
ro allegat ecclesia ti. præscriptionis, puta concessionem
episcopi,sine consensu capituli, vel cõfirmationem papæ
in communi forma, vel alium sufficientem, vel probat se
alijs hanc quartam soluisse spatio 40.ann. vel hanc quar-
tam alias petitam ab episcopo, & denegatam, vel simile.
per

per quod apparet, ecclesiā fuisse in possessione, & sic præscripsisse, & tūc succumbet eps, nisi probet possessionem, & interruptionē per præ. c. auditis. & per l. plures. C. de non nu. pe. si ex cautione. & l. asseueratio. & iura, quæ dīt, ꝙ probat negans, loquuntur, qñ præsumptio est cōtra ipsum, & iura quæ dicunt probare ipsum, qui præscriptionem obijcit, loqũtur in affirmatiua, ſm Io. de Mon. Mihi vr̄, ꝙ huius qōnis solutio sedeat tremula inter duas fortes contrarias æquitates. Si. n. dicimus, epm dēe probare, sequitur, ꝙ succumbet, nisi probet, quod vr̄ iniquissimum, s. ꝙ ex sola verbali allegatione presbyteri nil probantis succūbat eps, cuius petitionem fundat ius cōe, & formaliter est impossibile solutionem probare, licet facta fuerit pp familiam epatus mortuam vel mutatam, vt est moris, vel incendiū palatij, si extabant instrā, vel his similia. Et discutiat quisq; qua conscientia potest iudex hic ecclesiam absoluere, & super quo fundetur hæc absolutio. In cōtrariū si dicamus, ecclesiam debere probare, sequitur, ꝙ succūbet, si non probet: sed fingamus, ꝙ ecclesia vere præscripsit non soluendo, nec exiltat aliquis modus probādi hoc: quia nec fuit interpellata, nec alteri soluit, qua consciētia condemnamus ecclesiam, q̄ non reperitur in aliqua culpa, cū istud sit tale negatiuū, in quo durante præscriptione ad nil tenebatur ecclesia, i. nō occurrit, ꝙ aliquo modo circa hoc sibi debuit, vel potuit prouidere: quia nec instrā nec testes poterat rogare, Nam & si singulis dieb. præscriptionis rogasset notariū vel testes super solutione non facta, alijs horis eorundē dierū soluisse potuerat, & fatue fecisset, epm interpellando, pp quæ dubius sum in casu. & puto sic fuisse dictum per D. Io. quod satis colligo ex verbis solutionis. ¶ Ad declarationem tñ dicendorū est sciēdum, ꝙ circa negatiuam facti principaliter duo quæruntur, licet plura incidenter. Primo, an debeat probari, scdo an possit probari. Ad primum vtriusque iur. doctores cōcordant, ꝙ negatiua probari non dēt, nisi in casib. Primo, qñ præsumptio est contra negantē, inducunt Inn. in dec. cū in iure. de of. dele. & alij decr. vnicā. vt ec. be. de success. ab inte. c. si. de prob. post cessionem. C. de codi. nec codicillos. de do. int. uir. & vxo. l. ēt. de iniu. si non conuitij. de si ca. l. 1. Secundo ſm Legistas in grauibus delictis. C. de aboli. fallaciter. in si. sed mixti Legistæ, i. qui viderunt scripta iuris nostri, intelligunt illam l. de infamatis. & hoc placet 6. q. vi. c. vi. Tertio, qñ probatur negatiua per sacr̄m ex cōmissione iuris vel iudicis, exempla ſm leges patent. C. de his qui ad ec. confug. præsenti. vltra medium, cū suis concord. de testi. præsentium. & c. pe. de sen. ex. si vero. de ele. vt circa, & c. nulli. li. e. cū si. Quarto, qñ negatur vera scriptura, vel probatio actoris, su. de test. ex tenore. C. de cōst. prin. optimam. ¶ Circa ſm, quo quęritur, an possit probari: Rndetur ꝙ non, nisi cū resoluitur in affirmatiuam, vel æquiualentem, de renun. super hoc. ff. ad l. Aqui. inde Neratius. §. si. vel cum includitur aliquod affirmatiuum, quo probato probatur negatiua. q. mat. accu. pos. c. si. ff. de his qui sui vel alien. iur. sunt. l. filium. & bene facit quod no. e. ei. p præsumitur. Item qñ hēt determinationem, vt præ. dec. ex tenore. & l. optimam. Item qn pp determinationē, vel coarctationem cadit intellectui testis, vel subiacet inspectioni oculorum, quo casu probari potest ēt directe, vt satis scripsi in dec. bonæ. de ele. super gl. negatiue. Ex his vr̄ concludendum iuxta prius dicta, ꝙ cum ius & præsūptio sit contra negantem, probare debuerat ecclesia, sed iura adhuc inducta sup. uer. 1. qñ, loquuntur in negatiua, quæ potest probari, vt patet per singula exempla ipsorum iurium, & sic ēt rñsum ad alia iura superius inducta in prin. Propter quod soluendo dico, ꝙ aut allegat ecclesia consuetudinem gñalem in loco, aut specialem suam præscriptionem. Primo casu probet ecclesia, ꝙ aliæ ecclesiæ loci non soluunt hanc quartam, quo probato per clericos, & rectores ecclesiarum loci, qui suo negatiuo facto ad istius ꝙ mmodum deponere potuerunt, tuta erit, nisi contrariā consuetudinem huius ecclesiæ probet eps, per decr. vi. de of. arch. & ea quæ illi scripsi, & sic intelligo ff. de pub. l. si publicanus. in si. & l. licitatio. §. earum. vt si consuetudo esset, ꝙ de libris vel pannis sericis non soluatur vectigal. Secundo casu, aut ecclesia allegat præscriptionem nomine alieno, puta alicuius epi, cui soluit quartam, quo casu probet pp affirmatiuam, ad hoc de præscri. cū ex officij. & sic loquitur dec. cum personæ. s. non sum tibi subiectus, quia sum alteri immediatus. Aut proprio, tunc aut all. præscri. 40. an. aut tanti tpis, cuius initij non est memoria, vel contrarij. si. 40. tm̄, probet titulum, qui præcesserit inchoatā præscriptionem, quo probato transfertur onus in epm ex hac præsumptione ex vi negatiuæ, & fortius si cum titulo probaret denegationem. Secundo casu probet, & si nō titulū, ad quod non astringitur, saltem communem opi. & famam, iuxta ea, quæ no. sup. e. li. de præscri. c. 1. in vlt. gl. & in Spe. de proba. §. 1. ad si. quo probato transfertur in epm onus probandi, vt sup. facit e. li. de præsum. quia verisimile. de hære. filij. & tunc vtilis est epo apota solutionis, vt in l. plures. & in dec. significauit. vel loquitur decre. in actis iudicialibus, in quibus negatiua transfert, vt in dec. qm̄ contra. & sic intelligo l. si ex cautione. & asseueratio. C. de non nu. pec. vt s. non ex vi negatiuæ tm̄, sed ēt ex præsump. qua debitores egentes consueuerunt se sic obligare sub spe futuræ numerationis, transfertur probatio in creditores, nec multū in hoc grauat eps, cui satis erit probare semel ī. 40 an. in primo casu, vel a tpe cuius non est memoria, in scdo quartam fuisse solutā, & sic temperetur æquitas supra pro epo all. de præscri. illud. & c. auditis. si vero neutrum istorum in altera dictarum præscriptionū probet ecclesia, ēt si probaret quartā petitā & denegatā, ex quo titulū in prima, vel cōem opi. in secunda non probet, succumbet, diœcesano etiam nil probante, si tñ esset talis præscriptio, quæ non requireret titulū, posset eccl'ia probare, ꝙ non soluit per positionem negatiuam, si confitetur ipsam eps. de confes. c. 1. su. e. li. per quam dec. satis posset attentari, ꝙ sola negatiua non transfert onus probandi si probari non potest per negātes, alsnō video, quare fuisset necessaria vel vtilis prouisio illius iuris noui, ex quo aduersarius sic negans haberet necesse probare, concurrente vero præsumptione, secus, vt dixi, posset ēt probare per libros rationis, si super his existant, & ita probātur apud nos aliqui non soluisse decimas papales, & eo casu intelligo præ. l. si. C. de sun. pa. debent. n. illi collectores libros habere, per quos de solutis rationem reddāt, & per illos probari poterunt soluta & non soluta: & facit ꝙ dixi de prob. qm̄ cōtra. super si. vi. gl. Per modum aūt dec. tertio. non puto negatiuam casus nostri posse probari, nā illa loquitur de actu alienationis, quæ non potest expediri, nisi per tractatū & deliberationem collegij. illi ergo, q fuerunt etiam de necessitate in illo tractatu, bene possūt probare, quid fuit ibi tractatum & firmatum, affirmatiuū uel negatiuum. Sed solutio quartę epalis est actus, qui per solum prælatum uel dispensatorem ecclesiæ sine scientia uel tractatu capituli potest fieri licite, & sic longe diuersus, & sic etiam respondetur ad dec. cum literis. & decre. quanto. in dec. 3. de consue. li. e. negatiua probatur per affirmatiuos actus, quib. coarctata bene cadit in intellectū testium, qui percipere potuerunt exercitium illorum actuum capitulo non uocato, nec consulto per episcopum expediuntur, per hæc sic distincta, & addita puto singula contraria partim concordata & partim fore soluta.

REGVLAE IVRIS CIVILIS SIVE DIGESTORVM.

huius literæ S. sunt hæ.

Vlpianus. Lex IX.

Semper in obscuris, quod minimum est, sequimur.

Paulus. Lex X.

Secundum naturam est, commoda cuiusque rei eum sequi,

sequi, quem sequuntur incommoda.

Pomponius. Lex XIX.

Si filiusfa. sub conditione stipulatus, emancipatus fuerit, deinde extiterit cõditio, patri actio cõpetit, quia in stipulationibus id tempus spectatur, quo contrahimus.

Vlpianus. Lex XXXV.

Semper in stipulationibus, & cæteris cõtractibus id sequimur, quod actum est. Vnde si non apparet quid actum est, consequens erit, vt id sequamur, quod in regione, in qua id actũ est frequentatur. Quid ergo si neque regionis mos appareat, quia varius fuit. Ad id quod minimum est, redigenda summa est.

Pomponius. Lex CXLII.

Sicuti in pœna ex delicto defuncti hæres teneri non debet, ita nec lucrum facere, si quid ex ea re ad eum peruenisset.

Caius. Lex LVII.

Semper in dubijs benigniora præferenda sunt.

Idem. Lex LXL.

Semper, qui non prohibet pro se interuenire, mandare creditur. Sed & si quis ratum habuerit, quod gestum est, obstringitur mandati actione.

¶ Si librarius in transcribendis stipulationis verbis errasset, nihil nocere, quominus, & reus & fideiussor teneantur.

Vlpianus. Lex CV.

Si in duabus actionibus alibi summa maior, alibi infamia est, proponenda est causa æstimationis. Vbi autem æquiparentur famosa iudicia, & si summã disparem habeant, pro paribus tamen accipiẽda sunt.

Paulus. Lex CXVI.

¶ Si quis obligatione liberatus sit, potest videri accepisse. Non potest videri accepisse, qui stipulatus potest exceptione submoueri.

Vlpianus. Lex CXLII.

¶ Si nemo subiit hæreditatem, omne ius testamenti soluitur.

Celsus. Lex CXLVIII.

¶ Si quis prægnantem vxorem reliquit, non videtur sine liberis decessisse.

Modestinus. Lex CLVIII.

¶ Semper in conuentionibus non solum, quod liceat, cõsiderandum est, sed quod honestum sit.

Caius Lex CXC.

Semper specialia generalibus insunt.

Vlpianus. Lex CCIX.

Seruitutem mortalitati fere comparamus.

Paulus. Lex XIX.

Seruus reipublicæ causa abesse non potest.

Vlpianus. Lex XLIX.

Sub litera T. sequitur hæc regula.

Toties in hæredem damus actionem de eo, quod ad eum peruenit, quoties ex dolo defuncti conuenitur, non quoties ex suo.

S V M M A R I V M.

1 *Vtile non debet per inutile vitiari. Limi. nu. 2.*
3 *Rescripti pars an possit approbari, et reliqua impugnari. et n. 4. 7.*
5 *Vitiosa coniunctio sæpe totum improbat.*
6 *Excommunicati consuetudo & vsus, num iure prohibeatur.*

R E G V L A XXXVII.

1 Vtile non debet. † ¶ Prima gloss. ponit exempla, secundo vltra v. exempla all. ad hanc partem broc. 22. iura, ad partem cõtrariam al. 10. ponit solutiones. Bar. Brix. demũ plenius soluit, rñdens ad solutionis cõtraria. ¶ In 1. gl. ibi (si ex falsis.) loquit, cũ translatio hẽat plura capl'a, & vnũ solũ decisum est ꝓ falsa instrã, & ibi [si prætor] inf declaratur. & ibi (facilis) vt qa mãcipia sũt cõiuges, vel parẽtes, & liberi vel fratres vel iuramẽta sunt paria, vel est triga vel quadriga, hęc vo sunt illæ leges, & ibi [l. plane] in prin. si testator legatũ mihi factum in alium transtulit, mihi non debetur, ẽt si ille capax non sit, & ibi [§. sed si mihi] stipulor Pamphilũ pro mittis Stichum nõ Pamphilũ, inutilis adiectio non vitiat vtilẽ. & ibi [quæ extrinsecus] adiecta stipulationem non vitiat, vt si stipulanti rñ. Arma virumq. cano, spondeo. & ibi, §. 1. donario facta coniugi & extraneo, si est inseparabilis rerum vel personarum cã, valet tota, si separabilis, cætera valent, donatũ coniugi non valet. ¶ In gl. 1. ibi [non tenet] Dy. ponit exempla per l. si duobus. §. hæres. de leg. 1. vbi debetur legatũ, ad ꝙ prestandum damnatus est hæres & nõ hæres, & ibi, vsuræ, immixtæ sorti. & ibi, Pedius. alias inci. parum refert. & ibi, regulariter. idẽ Acc. in præ. l. Pedius. sed dicebat Dy. solutionem nõ sufficere, nisi ad casuum exceptorũ spãlis rõ reddatur. & ibi, inseparabilia. idem Io. mo. hic & ibi, cum super. & per l. Pedius. & ibi, & integra vicino. sed in l. Pedius. non fiebat insolidũ cõpromissum, quia tunc secus, vt in l. seq. sed cum ita.
2 Dy. distinguebat tres casus, nam qñq. † concurrunt ad cõfirmationẽ vnius actus, quorũ vnũ est vtile, alterũ inutile, & tũc si vnũ per se sufficeret, valet, quod agitur, vt l. præ. quod cũ fal. tu. & si vtrũq. requiritur non valet, vt in l. Pedius. Secundus casus, qñ vnum solũ est factũ ex pluribus commissum, quorum alterũ vtile, alterum inutile, & tunc locũ hẽt distinctio de separabili ab inseparabile. Tertius casus, qñ plures sunt actus prorsus distantes & separati, quorũ secundus accedere vr ad reuocationem primi, tũc secundus omnino inutilis non tollit primũ, si vero aliquid vtilitatis licet non perfecte contineat, tollit primum. ff. si cer. pe. l. certi condictio. §. qñ Insti. qui. mo. tol. ob. §. præterea. ff. de le. 1. si seruus legatus. §. si seruus. de iniu. rup. te. l. 1. de his quib. vt in. l. eum quidam. de le. 1. l. plane. in pri. & de adi. leg. l. legatũ. §. patri. & l. licet. dicit aũt, ꝙ tres l. vltimæ allegatæ videntur solutionem destruere, sed non destruunt. quia ademptiò legati quę per eas inducitur, poterat vtiliter procedere separatim sine translatione, & eodem modo rñdetur ad l. Iulian. § minor. ff. de fun. instr. secundum Dy. hanc materiam Dy prosequitur in l. sancimus. C. de do. vbi ẽt ponit dictũ Iac. de Are. quod fuit tale. Aut vtile causatur ab inutili, & tunc vitiatur. ff. de ver. ob. l. 1 §. si quis ita. & de fideiuss. l. cũ lex. & C. de leg. non dubium. fallit secundũ eũ, qñ primũ est inutile respectu ciuilis vinculi, sed vtile respectu nãlis. C. de cõtra. stip. l. nuda. de pac. si pacto. aut causatur inutile, & trahitur ad vtile. ff. de cõtr. em. l. fundũ. & sic põt loqui. ff. de do. inter vi. & vx. si sponsus. §. gñaliter. ꝙ verũ, nisi expresse per l. prohiberetur. ff. de vsu. vsuras. aut vice mutua vnum est alterius cã, & tunc vitiatur vtrumq. vt in l. Pedius. & ff. fa. er. in hoc iudicio. aut neutrũ est alterius cã, & tunc non vitiatur vtile, si separari potest, si separari non põt vitiatur, sed agenti culpa possit ascribi. Inducitur §. itẽ quæritur. & §. Trebat. ad secundũ casũ obstat. 3. e. lib. de ele. si confirmationẽ, ppꝙ sẽ[illegible]rari potest illud, deinde ꝙ trahitur inutile ad vtile supplendo, vel saltem vtile non vitiatur, vt ibi.

Q V AE S T I O.

Huic regulæ conuenit q͞o. D. Superant j de Cingulo epi Teruis. quã prosequar abbreuiando, & erat talis A. & B. litigantes in curia super receptione testiũ vtriusq. rescriptũ impetrauerunt ad partes corã receptore, opponit A. testes B. recipi non debere, cum rescriptum pro ipsius parte sit nullum, quia excõicatus erat maiori excõicatione rpe datæ. q̃ritur, an hoc ꝓbato rescriptũ ex toto valeat, vel ex parte illius A. tm, an vero in nullo valeat. ¶ Ad primum all. 4. rationes. ad secundum 2. regulas. & vnam rõnem, ad tertium quatuor rões, demũ soluit excludendo casus non dubios, & ad negatiuam distinguit. ¶ Ad partem, ꝙ in totũ valeat, inducebat de arb. contingit, & c. per tuas. vbi cõmistio habilis, & inhabilis facit valere, quod non valeret gestum solũ ab inhabili, licet ergo rescriptum a solo excõicato impetratũ non valeret. sup. ta. e.

lib.

lib.de rescrip.c.1.valebit tñ pp commistionẽ. Ad idem,
quod dicit̃ auctoritate præstira per verum & fallum tuto
res.ff.quod cũ fal.tu.l.1.§.1.vnde vnitum cũ duobus reti
per conditiones, quę sunt meliores in altero.C.com. de
le.l.2.no.16.q.1.& tpis,ne se.va.c.1.facit 33.q.1.non est
culpandus,dr spon. inter opera. & prodest maiori cõio
quã hẽt cũ pupillo.ff.quemad. ser. amit.si cõem. & vide
quod no.sup.e.lib.de iu.pa.c,vlt.in vlt.gl.sic ad validan-
dũ rescriptum prosit excõicato cõio non excommunica-
ti,cũ non sit nouum, quem per aliũ consequi,quod per se
consequi non posset.de conce.pręc.pen.cũ concor.¶ Se
cundo,certũ est rescripta impetrata de consecutiuis iudi
cii distingui ab his,quæ sunt principaliter impetrata, vt
patet,sup.de rescr.ex parte decani.vbi valet primũ eo ca-
su,quo non valeret secundum, vt ibi patet in summario
intellectu,sed istud de consecutiuis iudicii,& in iudicio,
& intra litem impetratum fuit,cum restiũ receprio, & ip
sius receptionis commissio sint de litis processu.Patet pri
mum,de prob.quoniã contra.& secundum,sup.eo.lib.de
test.præsentium.sed actus iudicialis cum excommunica
to habitus,ẽt si sit actor,valet,donec opponatur excepti.
su.e.lib.de excep.pia.ergo valuit impetratio,ex quo non
fuit exceptum.¶ Tertio,in effectu latis est,ꝙ valeat ex ꝑ
sona non excommunicati, nã si solus impetrasset rescri-
ptum talis formæ,aduersarius vteretur illo,sunt enim re
scripta cõmunia, saltẽ post citationẽ, de quo satis scripsi
de rest.spo.ea cõquest.facit ad id.de mu.pe.c.1.& s.sup.
e.lib.de rescr.stipẽdia.§. reus quoq. C.de temp. in integ.
rest.l.petendæ.sicut qñq. vnius partis priuilegium alteri
participatur.C.de fruc.& li.ex.l.si.poterit ergo ipse excõ
municatus suos testes coram receptore producere,& sic
non est disputandum,an valeat quo ad eum. ¶ Quarto,
si hoc dicatur dubium,debemus illã partẽ eligere, vt po-
tius res valeat.sup.de vet.sig.abbate.& quæ minus sit ca
priosa.ff.eo.ti.l.quoties. & in iudiciis æqualitas seruanda
est, sup.eo.in iudiciis.& c.nõ licet.esset autẽ inæqualitas,
vnius tantum testes recipere,ꝙ si fieret,oporteret nouam
commissionem fieri.Melius est ergo partes hic expediri
compendio,quam per quandam subtilitatẽ cum partiũ
dispendio cãm prorogari.sup.de re ind.abbate ad fi.Reci
piat ergo A.contra se,quod pro se approbat.4.q.3.si quis
testibus,nec illud solum in parte respuat.de cons.di.5.cõ
perimus.cum concor.potissime quia personam ipsius B.
cum quo impetrauit, approbãdo sibi deinceps opponi
non poterit.facit sup.e.lib.de ele.nulli.cum cõcor.¶ Ad
partem,ꝙ solum pro non excõicato valeat.facit hæc regu
la,vt vtile separabile ab inutili,quale est istud,per ipsum
inutile non vitietur, ex quo sequeretur,quod si grauaret
quis alterius odio contra regulam.sup.e.non dẽt,& puni
4 retur culpa carens cõtra regulam,sine culpa.sup.eo.¶ Se
cundo,quòd possit † rescr.in parte valere, & in parte non
valere,patet sup.eo.lib.de rescr.si eo tpe.nec mirũ, cũ in
snijs,collationibus,testamẽtis,legatis,& cõtractibus idẽ
habeatur, vt patet.sup.de arb. cũ tpe.de præb.dilectus.
de testa.Ray.& c.Rainaldus. sic & contractus pro parte
tantum valet & claudicat,de despon.impu.de illis.& ibi
cõcor.Item si relinquitur capaci & nõ capaci,valet in par
te capacis.ff.de le.2.si Titius.& de leg.3.plane.§.si coniũ
ctim.& l.si duobus.sic & in proposito teneat rescriptum
pro parte capacis ad impetrandum.Ad tertiam partem,
ꝙ in nullo valeat,inducitur,quia si A.& B.impetrauerũt,
negari non põt B.excõicatum impetrasse,quia licet alter
impetrauerit,tñ & ipse.ff.de ritu nup.illud. sed dec.dicit,
rescriptum ab excõicato impetratum ipso iure nõ valere,
vt tenetur de rescri.c.1.& istud est tale.ergo &c. facit ad
hoc e.ti.in to.& c.plus semper.Secundo,sæpe coniunctio
5 † vitiosi totũ improbat, vt patet 9.di.si ad sacras,& 16.
c.1.vnde si ex comœdis,quadrigis,vel similibus vnum est
in casu redhibitionis,oẽs redhibentur,si non singulare,
sed cõe fuit precium eorum. ff.de ædi.edic.cum eiusdem

vnde si in testimonio,vel instrumẽto sit aliqua falsitas,to
tũ vitiatur,vt 3.q.9.puta.de hær.fraternitatis.vbi satis de
6 hoc post Inn.Tertio,cõmistio † scienter facta de excom-
municato in actu electionis,illam vitiat,vt not.9.qu.1. in
hominem.& sup.eo.lib.de ele.si qñ.in gl.fi.ad idem ff.de
arb.Pedius.vbi non valet cõpromissum factum in liberũ
& seruũ in snis,& in iudicialibus processibus latis vel fa
ctis ab habili & inhabili,probatur de re iud. ad proban-
dum.de of.dele.cum super,idem in cõstõne sindicl,de ꝓ
cu.c.fi.Quarto cõio excõicati peccatũ est, & qñq. morta
le, vt satis scripsi,quod me.cã.sacris.in vlt.gl.ergo pp de
lictum impetrantis cum excõicato, ẽt quo ad ipsum non
valeat rescriptũ,vt puniatur,in quo peccauit, de immu.
ecc.c.si.cum conco. Ad primam & secundã partem facit,
quod scripsi post Inn.de of.dele.prudẽtiã.§.6.in glo. no.
hic.Soluẽdo primo proponit qõnem non dubiã,vel in il-
7 lis † casibus,in quibus ẽt solus excõicatus impetrare põt,
exceptis in præ.c.1.de rescr. idem si in prædicto iudicio
excõicatus erat reus,qui põt oĩa facere ad sui defensionẽ
pertinentia,de iud,intelleximus.de excep.cum inter,re-
manet ergo dubiũ, qñ ille excõicatus erat actor primæ
causæ vel litis.& tunc dixit in totum valere rescriptũ de
consecutiuis iudicij impetratũ, ex quo non fuit exceptũ
per allegata post prin.1.partis.vers.s. certũ.sed si adhuc
est excõicatus,licet exceptio non obstet rescripto, obsta-
bit tamen productio testium,q̃ facit ut actor,sicut obsta-
ret coram delegante.Extra thema ad declarationẽ mate-
riæ qñ excõicatus cũ non excõicato impetrauit rescriptũ
non de consecutiuis iudicii,sic distinguit,aut simul impe
trauerunt ut actores cõtra tertium, aut unus ex eis actor,
alter reus.Primo sit casu, aut ius ipsorum erat diuisibi-
le,vel utriq; insolidum competens ẽt quo ad exercitium
aut indiuisibiliter utrique cõe. Primo casu pro non excõi
cato ualebit,si rescriptum pro excõicato erat caducum.fa
cit ff.de le.2,si Titio & mihi. scdo casu qñ indiuisibiliter
est utriq.cõe,inseparabiliter uitiat rescriptum, per ea q̃
hic plene no.in gl.sup ea,qñ uero unus ex eis actor est,al
ter reus,si excõicatus erat actor,nõ ualet rescriptum, per
præ.decr.primã.de rescr.cum rescriptum a uitioso & pro
hibito traxerit originem,ut ibi no.si vero excõicatus erat
futurus reus,qui cũ actore conuenit de iudice & loco,ut
est moris,tunc cum non ab ipso rescriptum originem du-
xerit,ualebit in totum,ad hoc C.de cad.tol.l.una.§ in pri
mo.facit qđ no.de prob.licet.in gl.bñ cũ. uers.itẽ si con-
stat.non tãtum per illud audiretur reus excõicatus agere
uel recõuenire nolens,uel aliquid facere quod ad defen-
sionem non spectet,nisi prius fuerit absolutus.de except.
cum inter.in fi.eo.lib.& ca.pia. ad id quod dixi de conue
nientia ind.obstare uidetur,quod scripsi post Arc.in pre.
decre.1.de rescrip.in fi.s.curia non admittit excõicatum
reum ad conuenientiam iudicum,sed illud procedit, cũ
de excommunicatione excipitur.

REGVLAE IVRIS CIVILIS,
huius literæ V. sunt hæ,

Vlpianus. Lex IIII.

Velle non creditur,qui obsequitur imperio patris, vel do-
mini.

Idem. Lex XXXI.

Verum est,neque pacta, neque stipulationes factum posse
tollere.Quod enim impossibile est,neque pacto, neque
stipulatione potest comprehendi, ut utilem actionẽ aut
factum efficere possit.

Paulus. Lex CII.

Vbi lex duorum mensium fecit mentionem, & qui sexagesi
mo primo die uenerit,audiendus est,ita enim & impera
tor noster Antoninus cum diuo fratre suo rescripsit.

Paulus. Lex CVI.

Vbicunque causæ cognitio est,ibi prætor desideratur.

Celsus. Lex CXLVI.

Vani timoris non iusta excusatio est.

Idem.

pro quęrebam, s. de indictione, q inserenda sit, expressũ est
in auth. col. 5. ut præponatur Imperatoris nomen, per to-
tũ, & col. 6. qui. mo. na. eff. sui. §. quantũ uero ibi, sub illa in
dictione, illo mẽse, illo die & c. de fi. instr. inter. uer. sed cõ
tra. 23. dis. in nõie dñi, in prin. facit, q no. 25. q. 2. si qua de
reli. do. eũ uenerabilis, Gui. in Spe. de inst. ed. §. 2. in 1 col.
& §. instr̃ n. uer. item, q non est. & hr̃ de indictione. 23. q.
5. de regu. & 16. q. 7. maiores. Cũ ergo per orius alle. appa
5 rear, indictionẽ esse de substantialib. instr̃, dicendũ est,
sine illa, instr̃ n non ualere, q intellige, si per aliqua q̃ prę
cedãt in pagina, de indictione non constet, q sufficeret. fa
cit sup. de uo. ex multa. ner. uerũ. de ap. 2. requitis. 32. q. 7.
apostolus. ff. de eden. si quis ex argẽtarijs. §. si initiũ. q di-
xi instr̃ n nõ valere, verum intelligo, nisi consuetudo loci
habeat cõtrariũ, s. indictionẽ nõ poni. bñ facit de fi. instr.
eũ dilectus. 4. dist. §. leges. ff. de leg. de quib. in fi. facit per
hæc dictio æquitas, q̃ fundatur super cessatione causæ, cũ
. n. hodie non fiat cũ illa indictione solutio triburorũ fer-
ri, argenti, & auri, de qua no. C. de Iusti. C. compo. l. vna. in
fi. & in auth. vt ppo. nomen impe. in prin. & dixi in pdicta
dec. inter. sup. per gl. indictio. facilius cessare pôt ipsius in
scriptio, q̃ pp illa fiebat. s de voto. magnæ. in si. de renun.
post transl itionem. & ibi concor. ¶ Nunc transeamus ad
r̃n mẽbrũ, q per disputationis modum tractauit Dyn. in
quo primo repetitur, q pdixi. s. indictionem esse de sub-
6 stantialibus † instr̃i, per iura prius alle. sed r̃ n thema varie
tas talis est, q̃ inducit cõtrarietatẽ, pp quam vr̃ instr̃ n nõ
valere. ff. de reg. iu. vbi repugnantia, vel saltẽ non iuuare
producentẽ. su. de fi. instr. imputari. & C. eo. tit. scripturæ.
¶ Scd̃o constat, q in instr̃o scriptum est de anno, & indi-
ctione, non posse simul verum esse, ergo fateri oportet, al-
terũ falsum. & sic totũ instr̃m vitiatur. 9. dist. si ad sacras.
facit ff. ad l. Cor. de fal. eos, qui. ¶ Tertio, illa pars, q̃ est fal
sa, hr̃ pro nõ scripta, ff. de ver. sig. l. Paulus. sed pars vtraq;
s. annus & indictio sunt de substantia instr̃. . si ergo alterũ,
q est falsum, censetur non scriptũ, facit ff. de auct. tu. l. 2. q
satisda. eo. l. quoties ergo deest alterũ de substantialib. per
q concluditur, instr̃ n non valere, sicut ad anullandã ele
ctionẽ sufficit, q in ea desit vnũ de substantialib. de elec.
qa pp. & c. ecclesia. & c. cũ pôt. facit ff. de transa. cũ hi. §. si
ptor. & de reb. eo. magis. §. si æs alienũ. ¶ Quarto, certum
7 † est; q qcunque ad esse rei, duo vel plura necessaria re-
quiruntur. altero deficiente, deficit, qd̃ agitur. 1. q. 1. detra
he. de bap. c. pe. ¶ Quinto, quid plura? Nõne tex. est, q fal
8 sitas † instr̃i potissime patere põt ex indictione, ita q ipsius
offuscatio reddit instr̃ n suspectũ. s. de fi instru. inter dile-
ctos. ver. sed contra nõ vr̃, q aliud sonare possint hæc ver
ba, nisi casum nostrũ, s. q nõ conueniẽdo eũ anno ius. ri-
9 pto falsitas appareat. ¶ Ad contrariũ † inducitur. q error
tabellionis scribentis aliter, q̃ debuerit, contrahentibus,
vel alteri eorũ, cuius cõmodũ inspicit instr̃ n, nõ dẽt obes-
se. C. de test. errore. & l. ambiguitates, quarũ mẽte vide in
suffra. s. de fi. instr. ex parte. ff. de reg. iu. si librarius. q vide
s. sub sua litera. facit ẽt ff. de hæ. insti. quoti. §. sed si ma o
rẽ. ¶ Scd̃o, vbi de damno vitando agitur, constat. q error
facti ẽt pprij non noceret. ff. de condi. inde. sed & si me
purẽ. 1. & 2. cũ. ff. de act. emp. l. si tibi liberũ. ff. de iu. & fa.
ign. l. error. & l. r̃ 1. ¶ Tertio, reperitur qñq; error facti &
iur, mistim circa idẽ concurrere, & licet de lucro captãdo
agatur, hr̃ perinde, ac si solus facti error interuenirer. ff.
de do. inter vi. & vxo. si sponsus. §. gñaliter ¶ Quarto, cer-
tũ est, q probabilior est ignorãtia in alieno facto, q̃ in pro
prio. su. de rescr. ab excõicato. ff. pro suo. l. si ad Tre. l. q̃q̃.
¶ Mõ ex his cõcludo primo, q hic est error non habens
originẽ a contrahentib. sed a tertio, s. notario. Itẽ, q hic
agitur de dãno vitando, quare siue errauit notarius in iu
re, siue in facto, siue mistim, non dẽt error nocere contra-
hẽtib. ¶ Scd̃o sic, error cõputationis, vel calculi non no-
cet. C. de erro. cal. l. 1. & C. de iu. & fac. igno l. si post diui-
sionẽ. cũ 3. leg. seq. si igitur notarius in indictione & ipsius
cõputatione errauit, eius error nocere nõ dẽt. ¶ Tertio cõ
stat scribentis errorẽ nõ dr̃e nocere, vt est dictũ. & patet.
C. de erro. aduo. l. 2. ff. de hæ. insti. l. his verbis § tin. sed in
his, q̃ non solent a partib. exprimi, sed a notario, pręsumi
mus verba fuisse ipsius notarij, & non partiũ. præsumit. n.
ius illud fuisse a partib. expressum, q ex consuetudine per
ipsos exprimi solet. ar. ff. de qõ. de minore. §. tormenta. C.
loc. l. circa. ff. de ædi. edi. quod si nolit. §. qa assidua. de leg.
1. si seruus pluriũ. §. fi. de leg. 3. l. nummis. & l. filijs. §. Ti-
tio. & §. fi facit regula, inspicimus. sup. ti. prox r̃ n id con-
cluditur, q error notarij partib. non nocebit. ¶ Quarto,
10 q variatio † vel error circa substantialia non reddat rem
inutilẽ, sic probar̃, si hæredis, vel legatarij nomen, vel æq
pollens omittit, dispositio est nulla, sed valet dispositio, si
exprimitur, licet in expressione errer̃. ff. de hæ. insti. l. quo
ti. in prin. & §. si quis in nole. & l. his verbis. §. vlt. insti. de
le. §. si qs in noie. C. de test. si in noie. C. de leg. si Fortidia
11 nũ. ff. de vet. obli. si in noie. Ex quo † concluditur, q licet
omissio annorũ Dñi vel indictionis posset uitiare instr̃m,
expressio tñ errorẽ habens annexũ, vitiare non dẽt. facit
contra de confir. vti. vel inuti. bonæ. So. ibi fraus tacentis,
sed hic error scribẽtis. Itẽ, contra, de ele. cõstitutio § 1. sol
ue, vt ibi in vlt. gl. ¶ Quinto, lex dicit, q omissio substãtia-
liũ, q̃ lenia sunt, non vitiat, q agitur. ff. de ven. inspi. l. 1. in
fi. Cũ ergo p instr̃ n cõstet de grauib. s. de personis contra-
hentiũ & re in cõtractũ deducta, & de cã cõtractus, q̃ con
tractũ perficiũt, cetera, q̃ solẽt apponi, vñr leuia, quasi o-
missa nõ vitiãt vt su, & hãc partẽ vr̃ tenere Dy. dicẽs ẽt plus
psumi errorẽ in indictione, quã in anno, cũ prima sit ma-
12 gis incognita, & circa publice no. † ignorantia præsumi-
tur lata culpa, q̃ dolo æquipollet. ff. de institu. sed & si pu-
pillus. §. proscribere. ff. de ver. sig. cedere. § fi. & l. latę. & l.
magna. in incognitis aũt sustinetur ignorãtia, vt in pdi §.
pscribere. Ex quo igitur error tabellioni attribuitur, veri
similior est indictionis qõ, quo psupposito poterit facile
corrigi, vel plus ualeat, quod scribi debuit, q̃ q scriptum
inuenitur. ff. de sta. ho. l. 1. in prin. de off. præsi. illicitas. §. ve
ritas. plus ualere, quod agitur. l. 1. & per totũ. & de lib. cã.
l. necomissa. ¶ Scias, q qõ post productionem instr̃i appa
rer in ipso error notarij in omissione, uel falsitate indictio
nis, uel his similib. non corriget notarius, nec suppiebit si
ne auctoritate iudicis uel officialis ad hoc cõstituti, & est
Bono. procõsul notariorũ, alias posset sibi impingi falsũ.
ff. de fal. l. eos, qui. in pri. si uero ante q̃ parti tradat authẽ
ticũ, uidens notarius se errasse sine iudicis auctoritate su
um errorẽ corrigit & sic seruatur. Ad hoc facit, q no. in
Spec. de instr. edi. §. q̃q̃. uer. sed nũquid ca. & uer. ubi aũt,
& §. instr̃m. uer. sed nuquid cõfecto. Si nõ extat notarius,
qui corrigat, & posset uideri eius protocollũ, per q appa-
ret error anni, uel indictionis, illi stabitur, in auth. col 4.
de tabel. § illud. & uide qd̃ no. in Spe. de instr. edi. §. in-
str̃ n. uer. quid ergo, si in nota. & iura ibi alle. facit, sup. de
fi. instr. c. pe. & pp [illegible] notarius protocolla tenere,
ut scripsi, ne cle. uel mo. sicut te. & no. Gui. in Spe. i. pdi-
cto. §. restat. uer. sed qro sub qua. si nec protocollũ uideri
pôt, nec per testes coadiuuatur, qui memoretur de anno,
nec aliud est in instr̃o, per quod appareat ueritas anni de-
scripti, quod esse pôt. puta, quia exprimitur nomen consu-
lis qui erat annalis, per quod satis vr̃ patere erratum in in
dictione, his deficientibus putatem contrarietatem illam
obstare per prius allegata. ¶ Nec ob. allegata secundo, q̃
iam sup. concessi, si constat, vel saltẽ uerisilr psumitur de
errore. ubi uero non est circa alterum certũ erroris indi-
ciũ, constat diẽ incertã, & sic habendũ perinde, ac si non
esset, sicut dr̃ de incerto uoto eligentis. su. eo. li. de elec. 2.
& facit, quod ibi no. de incertis iudice, arbitro, & tutore,
& fortius procedũt prædicta, qñ tps pp prioritatem, uel
posteritatẽ multũ facit ad cãm in qua producitur instru-
mentũ. Hæc ul. qõ. quã hic me tractaturũ obtuli. in 1. glo.
13 proœmij compositionis Gręgorianæ, an † magistri com-
positio-

positorę librorum vel scriptorum sua nōīa debeant in il
lis scribere. Memor sum, quod iamdiu est, qōnem hanc
motā a quodā magistro meo in theologia, sed solutionem
ipsius, vel alterius nūquā audiui. & hoc monet ad fortius
insistendū. scio ꝙ dices absq; lectione sequētiū solōnē ti-
bi notā, cū ēt in meis opusculis nomē inscripseram. sic Pli
nius scd'us q̄rens a Cornelio.l.1.epistola.20.q̄ oro esset cō
mendabilior breuis vel prolixa. Dixit solutionē se scituū
per solā visionē, absq; lectione breuis vel prolixæ epistolę
rōsutæ, ꝙ tñ hic ꝓ solutione illud nō sufficiat, j. patebit.
Decurtabuntur aūt allegationes, vt plenius circa solutio-
nē instetur. ¶ Ad partē negatiuā primo inducunt auctori
tates veteris, & nouæ legis. Scd'o dicta canonum & docto
14 rū. 3. & 4. duæ rōnes. ¶ Primo inducitur 1.† Reg. 3. nolite
loqui sublimia, gloriātes, q̄a Deus sciarum est dñs. Iere. 9.
ad fi. dicit dñs, Non glorietur sapiens in sapientia sua. 1.
ad Corin. 4. quid habes, ꝙ nō accepisti. si accepisti, q̄d glo
riaris. ad Gal. 5. in fi. non efficiamur inanis gloriæ cupidi.
ad Philip. 2. ne qc ex operib. glorietur. ad Thessalo. 2. nō
q̄rentes ab hominibus gloriā, imitemur ergo Christum di
centem Io. 8. ante fi. ego gloriā meā non q̄ro. & Apostolū
dicentem, ad Gala. 6. mihi aūt absit gloriari, nisi in cruce
Dñi nostri Iesu Christi. ¶ Scd'o canon reprehendit ēt bo-
norū actuū superbā gloriationē 11. qu. 3. iniustū. in fin. &
eos, q humanam laudē q̄runt. 1. q. 1. sunt nonnulli. 9. q. 3.
non solū. nec dēt inesse docēti auiditas laudis consequen
dæ. 32. q. 4. obijciuntur. Hiero. ad Pamma. & Mar. docet ēt
gloriosa ex scriptis vitanda, dicens, nisi prolixum esset, &
redoleret gloriā, iā tibi ostenderē. Itē, ad Algasiā q. 1. no.
falsam doctrinam q̄ gloriā q̄rit humanā. & di. 41. mansio.
dicit, nil tam periculosum est, q̄ gloriæ cupiditas, & iactā
tia, & tumens animus conscīa virtutū. & super Matth. 5.
non q̄ras gloriā, & cum inglorius fueris, non dolebis. su.
para. 28. dicit, ꝙ laus cruciat iustos, iniquos exaltat. Gre-
gorius ēt 31. moralium aggrauans inanem gloriā, dicit,
ꝙ ex illa procedunt inobedientia, iactantia, ypocrisis, cō
tētio, pertinacia, discordia, nouitatū p̄sumptio, ergo me-
rito fugienda. Tullius li. 1. Tusculanar. qō. c. 4. reprehēdit
opifices, qui post mortē nobilitari volunt. subdens, quid
nr̄i philosophi, nonne in libris ipsis, quos scribunt de glo
ria cōtenēda, sua nōīa inscribunt? cuius ēt dictum ponit
Hier. super Gala. 5. & Valerius li. 8. c. de cupiditate glorię.
cir. fi. vbi dicit, ꝙ illi, q ꝓfessione eleuātur, vsurpatione me
moriæ assequi conant, cui conuenit l. professio. C. de mu.
p it. lib. 10. & Sene. epistola 7. gloria publicandi ingenij te
non ꝓlocat in medium. & epistola 113. in fi. qui virtutē
suā publicari vult, non virtuti laborat, sed gloriæ. Itē Pli-
nius li. 1. epistola. 8. maiori aīo honestatis fructus in cōscīa
q̄ in fama reponitur. seq. n. dēt gloria, nō appeti. vnde li.
3. epl'a. 20. turbatur, ꝙ multi famā. conscīam pauci veren
tur. debemus ergo dicere cū Apostolo, gloria nr̄a hæc est
testimoniū consciæ nr̄æ. 2. ad Corin. 1. 11. q. 3. inter verba,
de sac. vnc. c. vno. §. hoc ergo. non omittam Galenum 9. 7.
tertia terumpenticæ. in prin. multum ad propositū sic di-
cit; Contempsi multorum hominū laudem, cōcupiui vir
tutē, & disciplinā nullā esse existimaui neque meliorē ho-
minib. neq; diuiniorem possessionē, propterea igitur neq.
sup. scripsi vnquam nomen meum vlli a me scriptorum li
brorum. rogabam aūt, vt nostis & vos, neque me laudare
apud homines immoderatios, sicut assueuistis, neque sub
scribere conscriptiones meas. Tertio sic probatur. Ea, quę
15 dant materiā † delinquendi, vitanda sunt, sed nomē in-
scribere, est tale, ergo omittēdum. maior patet. 63. di. §. ve
rū. 12. q. 1. certe. 33. q. 4. nec hoc quoq. de coha. cle. c. 1. su.
e. li. de sta. reg. c. vno. in fi. 1. partis. de vsur. vsurarū. in ꝓę.
Digesto. §. illud. ff. nao. ca. sta. l. 1. §. 1. C. de lati. li. tol. l. vna.
§. pe. minor patet, dicit. n. Hier. ꝙ statim cum aliquid scri-
psit, inter amatores suos, & inuidos est contentio, primi
excedunt laudando, secundi vituperando, ipsius verba vi
de in Hiero. ad Pamma. 3. 5. li. & super Oseæ dicit, ꝙ scri-
benti dum viuunt prosunt amicorum studia, & nocent
æmulorū opprobria, & p̄mittit, ꝙ amici plus merito lau-
dant, & inimici plus iusto detrahunt. facit ꝙ su. proxime
dixi post Galenum. non sunt ergo nōīa inscribenda, per q̄
datur amicis & æmulis mentiendi materia. Quarto, cum
cuiq. facis sit opinionē & ipsius rōnē scire, vel allegare, si-
ne noīe opinantis, vt probatur de fer. capellanus. de resi.
spo. literas. de cele. mis. cū Marthæ. §. q̄siuisti. de bap. maio
res. ver. quāuis. & §. item quæritur. & in cle. de sum. tri. c.
vno. §. si. in quib. omnib. rationib. pontifices opi. ponūt, nō
expressis opinantiū nominib. patet ergo nugatorie, vel ex
abundanti nomē inscribi. & Hier. ad Ale. non doctoris
16 opi. sed doctrinæ rō ponderanda est. & † contra Pellagia-
nos li. 3. in dogmatib. & qōnib. disserendis, non persona,
sed causa q̄renda est. & facit ad Dama. 4. li. Item super Za
cha. non quid, seu vbi scrip. si est, sed qua rōne sit scriptū,
considerandū. facit 9. di. ego solis. & hoc merito, quia lex
est omne, quod rōne consistit. 1. di. consuetudo. ex his con
17 cluditur ad negatiuā. In contrarium † ꝙ sint nōīa inscri-
benda, vtriusque testī auctoritates veniant, sicut sup. scd'o
ipsius exempla. 3. dicta doctorum. 4. sub auctoritatibus &
rōnibus adducta. Primo adducitur illud Eccle. 37. sapiēs
hæreditabit honorem, & nomen illius viuet in æternum.
hoc aūt per certitudinem sine noīe esse non posset, quod
ēt de Salamone & Arist. facile discernitur. & eo. li. c. 41. cu
ram habe de bono noīe. & Esai. 42. & 48. gloriam meā al
teri non dabo. quod sine inscriptione posset facile eueni-
re. fiunt. n. q̄ńque falsæ inscriptiones, vt patet in miracu-
lis Hier. sub litera. C. & ad Pam. & Mar. 2. lib. & ad hoc fa-
cit. 16. di. c. 1. & c. Clementis. & Psal. c. 13. nomini tuo da
gloriam. Matt. 5. luceat lux vestra coram hominib. vt vi-
deant opera vestra bona. & 1. ad Corin. 9. bonum est mihi
magis mori, q̄ vt gloriā meam qs euacuet. ad Ro. 2. gloria,
honor, & pax omni operanti bonum. Secundo, vt quid in
dubio proponitur qō, q̄ soluitur per vtriusque legis exem
pla. Hier. ad Marcel. 13. non nocet exemplis affirmare, ꝙ
dicimus. nonne Esaias, Ieremias. & Ezechiel, oēsque XII.
prophetæ minores suarū visionum vel propheciarū prin
cipijs sua noīa habent inscripta, idemq. de parabolis Sa-
lomo. & lib. ecclesiastes, inquirēs aduertet hoc de veteri.
Item, nonne in nouo testō Apostoli suis exemplis, exce-
pta 1. Ioannis & vlti. Pauli, sua nomina scripserunt? Idem
in Apocalypsi conijcies, idem patet in Hier. licet deci sc.
de epistolis. Hier. ad Aug. Tertio patet idem, quia Hier. su
per Eccle. & c. commendat laborātes, qui libros exponūt,
& in memoriam sui relinquunt. ergo inscribere licet ad
id, vt scribentis memoria habeatur, & ibidem. c. 7. fac tibi
famā longiorē, vt ad tuū vocabulū posteritas delectetur.
Et ad Euandrū. 2. reprehendit non inscribentem, dicēs.
ꝙ id fecerit, vt fugeret periculū disputandi, cui conuenit,
quod ipse scribit ad Demosten. contra Ruffinum. Itē, no-
18 men † non scribere, est scripta celare, quod Hier. reprehē-
dit, dicens contra Ruffinum. dic oro celandas scripsisti
schedulas, an prodendas, si vt celares, cur scripsisti? si vt
proderes, cur celabas? Item Plinius scd'us li. 1. episto. ter-
tia Canino Russo sic scribit, finge aliquid, & excute q̄d
sit perpetuo tuū, nam cum reliqua rerum tuarum post te
alium atq. alium dn̄m sortientur, hoc nunquam tuū esse
definet, si semel ceperit. & ad eundem li. 3. episto. 7. cū de-
negetur diu viuere, relinquamus aliquid, quo nos vixisse
testemur, talia. n. s'm philosophum. 10. Ethi. faciunt ho-
minem immortalem. Quarto vt dicit Macrobius super
19 somnio Scipionis, li. 2. capit. 3. † negari non potest, quod
sensus uel visus affirmat, sed experimur nos turbari, cum
librorum, quos discimus, ignoramus auctorem. & sæpe q̄
non inuenimus in principio, quærimus in fi. & si nec ibi,
quia cupiditas hominum est auida occulta cognoscere,
vt dicit Hier. in vita Pauli, inquirimus per media, si de au
ctore certificari possimus. inhoneste ergo facit auctor
incertudinē hanc relinquens, cum Sapientiæ 7. dicitur,
quòd

q spiritus sapientiæ dēt esse Dei seruus, i. ceitus, suanis
&c. & subdiins stabilis, certus, & securus. satis ergo pōt in
ferri, q illa certitudo duplicata hēt tespicere styli certitu
dinem, & ēt auctoris. vnde Eccle. 22. Labia mea signaculū
certū. & 19. cōmendat eū, qui mittit verbū certum, enar-
rās virtutē, vnde Num. 17. in principio Deus præcepit de
12. virgis, quod nomen cuiusq. tribus in sua virga scribe-
retur, vt haberetur notitia virgarum, sic & ad eundē finē
virgis vel operibus magistrorum ipsorum noia dnt inscri
bi, cum virgis merito compatentur, quia ad similitudinē
virgarū, q semper virent & florent, rectificant intellectus,
& eos virere faciunt & florere, vltra id virgis ad discipli-
nam vti solent. 23. q. 5. c. 1. ad fi. Item, cum actor sit princi
piū essēdi sui libri, & sit vna de quatuor causis. s. efficiens,
q no. in libris, nonne absurdū est, illā fore incertā? Itē, cū
libellus, q reū tm respicit, hēe debeat actorē inscriptum,
nonne absurdū est dicere, q libellus, qui respicit vniuer-
sum, non indigeat inscriptione sui auctoris. Patet primū,
2. q. 8. libellorum, de lib. obl. c. 1. & ibi no. multos ēt casus,
quib. reprobatur incertitudo, collige ex no. su. e. li. de ele.
c. 2. cum suis remissio. ¶ Ad solutionem qōnis veniens di-
cam cum Hiero. ad Dama. 4. c. q decet pro ipsius veritate
habēda laborare paulisper. Igitur sex premittam. Primū,
q qō non proponitur de principib, vel prælatis, qui leges
pnt subditis imperare, sed de magistris, quorum scripta
non arctant, nisi quātum de rōne deriuant, vt dictum est.
Scdum est, q qō non intendit in dubium deducere, an no
men auctoris sit scribendum, tanquam per se requisitum
ad scientiam, certum. n. est, q illud non inducit propriam
30 entitatem † vel essentialem, & intrinsecam cognitionem
sciæ, cum sit causa extrinseca, quod & ostendit Sene. epist.
66. circa medium. vnde ab ignorato opifice scia tradi pōt
de omnib, integralib. & subiectiuis partib. suis. vnde Hie.
in prin. suæ cronicæ dicit, q qnq. 5. 6. 7. editio, quarū igno
rantur auctores, auctoritatem sine nominib. meruerunt.
Sene. epist. 20. facile docet, philosophiam non docere sed
dicere. & epist. 16. philosophia in rebus est non in verbis.
concor. su. eo. li. de ele. commissa. §. porro. cū concor. Ter-
31 tium est, quod dato, q † in casu, de quo q̄ritur in inscribē
do vel non, culpa fore dicatur, nō tñ est talis, quæ iudicia-
lis fori pœnam requirat, per quod fateri oportet illius, de
quo quæritur, consciam ponderandam. Quartum, q Hie.
in textuali prologo, in episto. ad Hebræos, dicit Paulū in
ipsa epistola suum nomen & offm non inscripsisse, pp sui
humilitatem, & illorum quib. scribebat, superbiā, dicens
beatum Ioannem ex causis eisdem in sua 1. epist. nomen
subticuisse. Quintum est, q Valerius li. 8. c. pe. de cupidi-
tate gloriæ. in prin. diffinire voluit, an gloriæ cupiditas sit
vitiosa, vel virtuosa, & an vt nō necessaria, negligi debeat
a virtute. Aug. tñ 5. de ciuitate Dei dicit, q sanius vr, qui
maiorem laudis vitium esse cognoscit. curiosus de hoc vi-
deat per Tho. scda 2. q. 32. maxime. 1. 3. & 4. articulo. Sex
tum, q huius qōnis veritas distinctionem requirit, & illā
multiplices diuisiones oporteret hēe, æstimans igitur ex
illis confusionem, vel obscuritatē obuenire posse, ad qd
Sene. epi. 88. id vitij hēt doctrina, quod nulla diuisio simi
lis confusio est, quicquid vsq. in puluerē fctū est. & præ-
mittit philosophiā in partes, non in frusta diuidendam,
diuidi. n. illam, non concidi, vtile est. Vtar igitur alio mō
soluendi, qui erit clarior, & in similibus trahi poterit in
exemplum, sicut euenit de modo, quem ad decurtādas di
stinctiones inueni, in qō. epi excōicātis appellantē, quam
posui super regula, cum sint partiū. su. e. li. cui nunc addo
modum ad deuitandas easdem. ¶ Primo igitur ponam de
non inscribente casus, quibus non peccat, & alios quibus
peccat. Secundo, de inscribente faciam illud idē. Primus
32 casus † est, qñ propter puram humilitatem non inscribit.
Ad hoc sufficiat, quod su. prox. dixi post ler. ver. tertium.
& ad humilitatis commendationem, vide, quod no. in
cle. de relig. do. cū de quibusdam. in vlt. glo. Secundus, qñ
non ponderat, nec aduertit sic inscribendū vel non. for-
te sic fuit in his doctoribus, de quibus ī. proximo mem-
bro dicetur, siue. n. dicamus peccatū id quod est factū, dī
ctū, vel cōcupitū contra Dei legem, vt no. sm Aug. de pe.
di. 3. illæ res. ad fi. siue sm Amb. dicatur peccatum, q ali-
ter sit, quam probatum est. i. approbatū in conscia non er
ronea. 28. q. 1. § his. siue dicatur voluntas retinendi, vel cō
sequendi, q iustitia vetat, & hr. 15. q. 1. §. 1. in fine. non erit
eo casu dare peccatum, vbi non præcessit iniquitas, q est
habitus mentis iniustæ, vt in præ. c. illæ res. procedit hoc
maxime isto casu, quo cōsciam ponderamus, ut sup. dixi
ver. fin. Tertius, qñ non inscribit, qa actus uel stylus suus
ita est notus, q sine inscriptione constat de auctore, cuius
notitiam alij inscribēdo deducent ad posteros. hoc uide-
ri posset in Gratiano, qui non inscripsit cōpilationē decre
ti, In. lo. & B. & Accur. qui se suis apparatibus nō inscrip
serunt, tñ in legendo fuit id notum contēporaneis, & per
illos deuenit ad nos. 11. di. ecclesiasticarū. de cele. mis. cū
Marthæ. uer. credimus. licet in additione dec. quod sicut,
Ber. de se fecerit mentionem, sm quædam exemplaria, &
Accu. de se. in l. facta. §. si uero. ff. ad Treb. ad idem indu-
citur, q ex 15. qui scripserunt compil. Gregorianā solus
quartus se inscripsit, ut scripsi super ejus proœmio, in 1. gl.
& q de Galeno dixi in primis allegationibus, uer. 2. in fi.
nec tñ absurde diceretur, prædictos licet in nigro se non
inscripserint, rubricas, uel tit. proposuisse, uel poni cōsen
sisse, ut ipsos auctores fuisse constaret, unde princeps nō
vult talium noīa subiceri. C. de uet. iu. in l. tanta. §. tanta.
faciunt proœmia illius compilationis Gregorianæ. Vale-
rius ēt ponit li. 8. c. de studio. ante fi. q filiua Sophocli in il
lius cumulo sculpi fecit, qd scripserat Edipodem, ne po-
steris esset ignotum. fabula erat, ex qua dicit Valerius, q
omnium illius studij poetarū percipere potuit gloriā, & il
lam conscripserat paulo ante mortem, fere centenarius.
¶ Quartus, qñ non inscribit, ne det æmulis materiā detra
hendi, q̄ perceperit forte paratam. & sic fit satisfactū ei,
q allegabatur in uer. 3. q̄ aūt prompta sit reprehendendi
libido, uide in Iero ad Celantiā facit ad hoc mēbrū. ibi
litera prima, & uide ēt in chronica 5. ubi dicit reprehen-
sionē uitare non posse, nisi eū, qui oīno nil scribit. ¶ Quin
tus, qñ ex certa cā credit inscriptionē operi uel sibi nō ex-
pedire, cuiusq. dicti demus exempla. ¶ Primum exemplū
de primo, quia uidet se exosum illis, quibus scribitur, uel
quib. participandum est scriptū, ita q illud lacerarēt, uel
igni submitterēt, uel possibilem darēt operā, ut operis co
pia uel notitia periret, ut. n. dicit Hier. super psal. 83. iustū
est, ut figulus misereatur operibus suis. concor. quadrage
simalis sermo. 5. Hie. Scdum, cū pp aliquā suā notā, puta
apostasiā, uel simile percipit ex inscriptione fidē utilis ope
ris minui, & sic nomē iuste reticeri. 19 di. secundum. unde
iam dudū legisse me memini in lib. q Mariale uocatur. in
fi. secundi prologi, q auctor nomē subticere se dixit, ne ui
lesceret opus cognito trāslatore, & tūc a quodam ordinis
pdicatorū audiui, quòd ille fuerat ipsorū apostata. dato
tñ quod exprimat, uel sciatur, non recipiuntur eius dicta,
ut authorizabilia ea scribente. & sic loquitur 16. di. ca. 1.
sed recipiuntur rōnabilia, ut scripsi de hære. fraternitatis.
super 1. gl. facit 9. di. ego solis. & 10. di. c. 1. & 1. q. 1. nonne.
cū concor. & quod dixi in fi. alleg. 1. part. s est tñ excusabi
lis tacēs, ut dixi. Exēplū primum de secundo, quia uidet
id statui suo non conuenire, puta quia religiosus est, qui
scripsit aliqua utilia in iur. ciuili, uel in materia sibi nō cō-
grua, uel poeticas fabulas huius rō, quia licet peccauerit
componendo, facit quod hr in legenda Io. non tñ illud
occultum peccatum prodere tenetur. de pœ. di. 1. non tibi
dico. Secundum, quia sibi & suia prodendo non inscribit
operi, quod fecit pro iustitia, & re publica cōtra tyrānos,
eum tñ tyranno subsit. suadet Hiero. super Iere. lib. 5. ne
frustra nos periculis offeramus. facit 22. q. 5. si non licet.
7. q. 1. §. hoc tunc. unde ad Amasim. dicit aduersus omnia
scribere,

scribere, non huius est t p's. ¶ Tertio, qñ volens speculati
uus esse, & non actiuus, his vnde sibi io t palibus sufficit,
subgicet nomen, ne inquietetur, vel a speculatiuis retraha
tur per gloriam, vel famã proueturã ea inscriptione. vi-
de Hier. ad Honestum de duab. q. C. vbi dicit, non fieri, q
occupato fit aio. & ad Abiga. C. dicit, quosdam philoso-
phos, vt totam cogitationẽ ad mentis cogerent puritatẽ,
sibi oculos eruisse. Sene. epist. 3. resistendum est occupatio
nibus, nec explicandæ sed submouendæ sunt, tps quidem
nullum satis est idoneum studiis salutari. ad idem epist. se
quens in prin. & epist. 53. vltra medium. bñ facit, q dicit
Hier. de Demosthene ad Nepotianum. B. & super Ezechi.
lib. 7. dicit ppoccupationes aut nobis claudendum est o-
stium, aut scripturarũ, per quas aperiendæ sunt fores. stu-
dia relinquenda. & per ista habeo propositũ. ¶ Casus aũt
23 quibus †non inscribendo peccat, sunt hi. ¶ Primus, qñ cõ
tra consciam, & credens male agere non inscribit. iste. o.
gladio consciæ punctus est, prouer. 12. & a conscia infir-
ma polluitur. 1. ad Corin. 8. scienti. n. bonũ, & non facien-
ti, peccatũ est illi. Iac. 4. in fi. iura sunt no. q q facit contra
consciam, ædificat ad gehẽnã. 28. q. 1. §. ex his. de ref. spo.
literas. ver. porro. de simo. per tuas. ¶ Scd us, qñ studiose
& sine cã relinquere vult lectorẽ incertum, iste certe facit
contra charitatẽ, & q sibi fieri nollet; contra id Thobiæ 4.
& Mat. 7. & hr in pri. dec. & su. de ma. & obe. dilecti. ¶ Ter
tius, qñ operi improbo vel detractiuo saltẽ in parte nõ in
scribit, vt alter, quẽ odit, scripsisse putetur. Est ergo dire-
cte contra pceptũ de pximo diligendo, q hr Matt. 22. in
fi. & Luc. 7. & ad Gal. 5. & hr de iac. voc. c. vno. ver. caput.
vnde ad Ro. 13. dr, qui diligit proximũ, legem impleuit,
& sic illũ odiẽs legẽ violat. ¶ Quartus, qñ id agit, ne sibi
incumbat declarandi, corrigendi, vel defendendi onus.
huic cõuenit, q in alle. 1. partia dixi post Hie. ver. 3. & vt
dicit Valerius lib. 3. c. de constan. in prin. virtus constãtiæ
hoc requirit, vt a nobis gesta, si obtrectentur, acriter tuea
mur, vel inchoata si nondum perfecta impediãtur, sine vl-
la cunctatione ad effectum perducamus. vnde Hier. se of-
ferebat defensurum, q super Ionã scripserat ad Aug. 4. di.
¶ Quintus, qñ id agit, vt cõtrariũ dicere vel agere possit,
ne obstent sibi propria scripta, de primo Prouer. 8. os bili-
gue detestor. concor. 1. ad Timot. 3. su. vt ec. be. c. vno. ver.
oib. & Hiero. ad Pam. & Mar. 2. dicit, q scribens illũ vi-
tuperare non põt, qm in suis opusculis laudauit. & ad Pã.
C. quis tam hebbes, & in scribẽdo rudis, vt idẽ damnet &
laudet? & c. ibi vide. ¶ De scdo. Hier. ad Oceanũ 1. C. per-
dit auctoritatẽ docẽdi, cuius opere sermo destruitur. & in-
ducit illud Tullij. Caput artis est docere, qd facias, & ad
Nepotianum. C. accusare auaritiã et latro põt, & vide su-
24 per Titum. E. Nunc de † inscribẽte pariter videamus, qui
non peccat, qñ id agit, vt alios ad similes labores illiciat.
Experimur, q sæpe inuidia testante Seneca, epist. 5. quod
philosophiæ nomen et si modeste feratur, inuidiosum est,
vel bona æmulatio aliquos inducit ad scribendum, alias
non scripturos, talem aut æmulationẽ laudat Hier. super
Galatas, lib. 2. D. & facit ad Aletam. B. sicut aũt flagitio
sa sunt exẽpla malorum actuũ. 1 1. q. 3. pcipue. ita merito-
ria sunt exempla bonorũ. ad Titum secundo, teipsum præ
be exẽplum bonorum operum in doctrina, &c. facit 10.
di. de quib. 63. distinctio. Valentinianus. ¶ Secundo, quã-
25 do †inscribit, dubitans, ne opus alteri inscribatur, & hoc
probant, quæ dixi allegando supra parte 2. in prin. vnde
ponit Valerius, cap. pe. quo supra de Aristo. q cum libros
Rhetoricorm, quos composuerat, donasset publicandos
vt proprios Theodecti discipulo suo, moleste gerens po-
stea sic illorum titulum alteri cessisse, in alio libro cuidam
materiæ insistens, dixit se illa plene in Theodectis libris
tractasse, si vir tãlatæ & parentis scientiæ pati non potuit
alteri, cui etiam consenserat, suos labores ascribi, reprehẽ
di non debet, quia principio huic errori prouidit. ¶ Ter-
26 tio, quando per inscriptionem certificari vult † illam fidẽ
operis, quæ prouenit ea auctore, constat, q q ex varie-
tate doctorum augetur vel minuitur fides scriptorum. vn-
de ponit Valerius lib. 8. c. vlt. de Pytagora, quòd ipsius di
cta in disputatione deducere auditores ipsius æstimabant
absurdum. & interpellati de causa hoc solum responde-
bant, id eum dixisse. econtra de Paulino dicit Hier. quòd
eius conscriptiones scriptore & charta non indigent, qa
fructum sine radice oriri fieriq. tentauit. vide in Hier. de
12. lectorib. C. & de materia per totum. bene igitur agit, q
lectorẽ de auctore hoc respectu certificat, vt sic lector di-
cere possit, ex noie te noui. Exo. 33. est enim primum inci
tamentum discendi nobilitas magistri, vt dicit Hier. ad
Paulam, & Eust. D. & vide super Zachariam, & ibi, dicto-
rum fidem ad eos, a quibus dicta sunt, referamus. ¶ Quar
27 to, qñ † indiferens ad inscribendum, vel non, illud sic oc
currit eligere. Huic sufficiat quod dixi in prima parte nõ
inscribentis. ver. secundus. ¶ Quinto, quando licet per id
cupidus fuerit pompæ vel famæ, tamen habuit iustum
motum, puta, vt sibi & suis de scientia, in qua diu studuit,
prouidere posset, ad quod summe suffragetur fama scien
28 tiæ. Circa primum Valerius lib. 8. de † cupiditate gloriæ,
nulla tanta humilitas, quæ dulcedine gloriæ non tanga-
tur, & multa ibi ponit virorum clarorũ exempla. Et Chry
sostomus dicit super Matt. 6. quòd inanis gloria occulte
ingreditur. & Hier. ad Caluinam. C. dicit, quòd difficile
est gloriam virtute superare, & in vita S. Hylarionis. C.
qui potissime Hier. in eo stupet, quòd calcare potuit glo
riam & honorem. & adde, quòd de hoc pulchre dicit ad
Eustoc. B. & Plinius lib. 4. epist. 12. dicit, quòd laus etiam
a minoribus profecta delectat. si ergo tali cupiditati dif
ficile resisti potest, nec ille talem gloriam intendit timori
diuino præponere, cum etiam hoc non repugnet charita-
29 ti, quo ad proximum, nec quoad rem, vel † subiectum. di-
cam, quòd ea quo iustum motiuum fuit admistum, s. vt
sui laboris honestum fructum perciperet, & suis necessi-
tatibus prouideret, non peccauit. bene facit 14. q. 4. qui-
cunque. & iura appetunt literatos honorari, & ditari. de
præbend. de multa. in fi. & in dubio pro eis præsumunt.
de procu. in nostra de præsum. c. pe. ¶ Sexto, quando pro-
pter obedientiam superioris id iubentis inscribit, ad hoc
sufficiat. 12. q. 3. quod ergo. 23. q. 1. quid culpatur. in fi. &
quod vtrobiq; no. & §. de temp. ord. ad aures. in fi. 2. gl. fa
cit. 8. q. 1. sciendum. de ma. & obe. illud. ¶ Septimo. quan-
do benefactorem suum vel magistrum vel reuerentialem
dominum huius rei dignum vult honorare, sibi opus de-
stinando; quia tũc eum ad quem oportet inscribit. ¶ Ad
primum facit prologus nouellæ, & ad Hebræos. 13. bene-
30 ficentiæ nolite † obliuisci, & reprehenduntur obliti be-
neficiorum suorum. Psal. 77. Sene. 2. de beneficijs, dicit,
quòd quidam furtiue beneficiorum gratias agunt in an-
gulo, & ad aurem uerentur quidam palam facere, ut sua
potius uirtute, quam alieno adiutorio consequuti dican-
tur, ingratum igitur illum uocat, qui remotis arbitris gra-
tias agit. ¶ De secundo ad Hebræ. 12. habuimus erudito-
res & reuerebamur eos. ¶ De tertio, quod reuerentiales
uenerandi sunt, & honorandi, ponit pulchre Valerius lib.
8. c. ult. ubi inter cætera ponit duces suorum hostium, &
prædonum ad ueneranandum Scipionem inermes uenisse.
ad idem li. 8. c. de testib. ulti. exemplo. ¶ Peccat autem
31 † quando inscribitur ad puram uanamgloriam sine ullius
boni mistura, & sic procedant, quæ allegata super primo.
Vnde Aug. ad Honoratum de utilitate credendi, circa
princi. libri. de tali uanagloria se excusans, dicit, bene mi-
hi conscius sum, q adhuc stilum pio, & officioso animo.
non uani nominis appetitione aut nugatoriæ ostentatio-
nis accessi. quare aũt de mistura diximus, su. proxi. ver.
5. requi re. sufficiat ergo sibi, q uirtuosum ipsius actum se-
queretur gloria, uelit, nolit. unde Hier. de sancta Paula in
32 ipsius epitaphio. B. dicit, q gloria uirtutes † sequitur, quasi
umbra, & appetitores sui deserens, appetit contempo-

res.3. Tull.Tuscull.lib.1.c.10.quia virtutem necessario se-
quitur gloria.& Valerius li.2.c.1.dicit,quod virtutis vbe-
rimum alimentum est honor. ¶ Secundo, quando solus
33 † rancor ad æmulos, quos videt ex ipsius dolere honore,
& ad detrahendum paratos,facit eum inscribere.¶ Huic
membro sufficiat,quod dixi in secunda parte non inscri-
bentis, membro secundo & tertio. tamen & hoc adden-
dum est,quod rancorem dimittere videtur cuique fideli,
de necessitate salutis.de hoc no.23.q.4.si is,qui.supra eo
dem lib.de homicid.c.2.in 4.glo. super qua plenius dixi.
¶ Tertio,quãdo sola ambitio dignitatis ecclesiasticæ ma-
xime mouet ad id,vt per quamplures factum constat,qui
pontificibus & principibus ad eum finem illis, & sibi in-
scripta destinarunt opuscula,fateri oportet, ex quo talis
ambitio cadit in culpam,omnis actus,qui ordinatur ad il
lam,etiam prohibitus est.facit quod no.in clemen.de hæ-
reti.ad nostram.ver.6.in prima glo.Vnde Senec.li.primo
natura.quæstionum post princip.dicit, quod ad dignita-
34 tes non nisi per indigna ducit ambitio. ¶ † De primo 1.
ad Corin.13.B.charitas non est ambitiosa.& Petrus Ra.
exponens dicit,quod ambitio est simia charitatis:chari-
tas enim patiens est pro æternis, ambitio patitur omnia
pro caducis.charitas benigna est pauperibus,ambitio di
uitibus,charitas omnia suffert pro veritate: ambitio pro
vanitate.per hinc Plinius II.ad Vespasianum comendan-
do Catonem, dicit,quod erat ambitionis hostis. & Vale-
rius li.2.c.vlt.de Catone dicit,quod eius domus erat am-
bitioni clausa. & vide clemen. de regu. vt professores. &
quod ibi no.super versicu.ambitio. & quod dixi supra de
præb.quia intantum.Non tamen putet aliquis,quod am-
bitionem imponam in singulos sic scribentes: non enim
officium debet censeri ambitio: vt dicit Hiero.ad Salui.in
princip. sed si qui ex prædictorũ numero esse consentiũt,
suæ saluti prouideant,quod faciliter possunt. supra de si-
monia.c.vlt.& est huic fini simile supra eo.lib. de electio.
fundamenta.§.proinde.

F I N I S.

